BARTOLVS
A SAXOFERRATO
Super Authenticis, & Instit.

Cum Alexan. Barb. Paris. Claud. à Seissel. Poma. Io. Franc. Rueren. aliorum'que Adnotationibus integris.

Appositis etiam contrarietatum conciliationibus, necnon infinitis summarijs, ut vocant, ad decisiones inueniendas quàm accommodatissimis.

Quantam autem fidem, studium, diligentiamque in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, in hac postrema editione adhibuerimus, omnia suo pristino nitori restituentes, diligens Lector in conferendis his nostris cum vetustissimis Codicibus facillimè dignoscet.

VENETIIS, M D LXXX.

Rubricę super Authen. & Instit.

Rubricę Instit.

F I N I S.

BARTOLI A SAXOFERRATO

Lectura summè elegans, & non minus vtilis, quam necessaria, Super Authenticis, incipit fœliciter.

COLLATIO PRIMA.

De hæredibus, & Falcidia. Rubrica.

¶ Ista Rub. diuiditur in tres partes. Prima est gñalis ad librum. Secunda specialis. Tertia ponit nomen eius, cui mittitur præsens opus. Secunda ibi, Constitutio. Tertia ibi, Ioanni præfecto. ¶ Quærit hic Iaco. de Bel. quare iste liber diuiditur in nouem partes? dicit ipse, quod de hoc non potest ratio reddi, sicut nec de alijs, quæ sunt po. iti 12. vel l. 1. §. pueritia ff. de postulan. ¶ Secundo quærit, quare vocantur collationes? dicit ipse, vocantur collationes a colligendo, seu congregando: quia quælibet collatio colligit plures partes, seu materias &c.

1 *Dictio, quatenus, ponitur duobus modis.*
2 *Respublica quomodo accipitur.*
Respublica, & fiscus quando sint idem.
3 *Lex fin. C. de sacrosan. eccle. an habeat locum in municipio, seu castro.*
4 *Princeps prius cogitare debet vtilitatem publicam, quam priuatorum.*
Vtilitas publica præferri debet vtilitati priuatæ.
5 *Leges ad possibilia adaptantur.*
6 *Legitima voluntas dicitur, quæ non refragatur legibus.*
7 *Princeps reparat, vbi leges negliguntur.*
8 *Legitima debetur liberis, & parentibus, interdum etiam fratribus.*
9 *Authen. hoc amplius, quòd habeat locum in hæreditate adita.*
10 *Lex quando tollatur per desuetudinem.*
11 *Legitima parentum, vel filiorum, quando possit statuto tolli vel minui.*
12 *Legitima, quòd excludat fratrem a querela inofficiosi testamenti.*
13 *Frater, cui est relictum minus legitima, agit querela inofficiosi testamenti.*
14 *Filius fratris, quòd non habeat querelam inofficiosi testamenti.*
15 *Frater præteritus in testamento, quòd habeat querelam, licet non bonorum possessionem contra tabulas.*
Præteritio fraterna, quòd habeatur pro exhæredatione.
16 *Frater præteritus, vel exhæredatus a fratre, turpi persona hærede instituta reuocat iatum.*
17 *Priuilegia consumpta, item instrumenta antiqua, & consumpta, quis petere pòt, quòd renouentur, nisi sint adeo consumpta, quòd legi nõ possint.*
Tenor instrumenti probari potest per testes.
18 *Renouatio priuilegij non tribuit ius de nouo, sed solum vetus confirmat.*
19 *Instrumentum si est perditum, potest peti, quòd iterum reficiatur, si a la probatia in scriptis non habeatur.*

ISte titulus Habet plures par. Primo ponitur pœna inobedientiũ. Secundo præmium obedientium. Et istud principiũ vsque ad §. his igit. habet quatuor par. Primo ponitur generalis intentio. Secundo ponitur specialis. Tertio ponit subiectorum interpellatio. Quarto ponit enumeratio personarum, quib. de necessitate legitima portio debet. Secunda ibi, in veruntamen sunt. Tertia ibi, §. semper igitur. Quarta ibi, primum itaq;. ¶ Bi h. d. Ois Reipub. cura occupat principẽ ad cogitandum pro Repub. Item subiectorum vtilitas, & eorum interpellatio l. cõdendæ occasionem præbẽt. Item liberis, & parentibus, interdum fratribus de necessitate ltĩa portio debetur, alijs vero ex voluntate. h. d. Anteq̃ veniã ad notabilia venio ad recitationem quarundam gl. quę exponunt tex. Et primo quęro expositionem istorum verborum, parum nihil, gl. quę est super istis verbis exponit quinq; modis. ¶ Sed aduerte ad istã gl quia quarta, & vltima expositio hñt eundem sensum. Secundo
1 quæro de expositione horũ verborũ, sed quatenus &c. ¶ †Cir-
a ca quod dic, φ dictio quatenus, pòt poni duob. modis. Primo, vt denotet causam præteritam, vel præsentem, & dictio, per se, erunt duæ partes, & verbum, quiescunt, ponitur proprie, & dictio vero, tunc ponitur incœptiue, vel suppletiue, vel ẽt aduersatiue hoc modo, sed eatenus eligentib. cogitare, quatenus, i. pp quã cogitationem per se & tantummodo tacto. sed solis cogitationib. quiescunt gentes. Vuandali vero cum Mauris obediũt, subaudi non per se, sed nostro facto, qa eos subiugauimus, vt l. quas gratias, aut quas laudes. C. de of. p̃fec. p̃t. Afri. secũdo modo accipitur ,pprie aduerbialiter hæc dictio, quatenus, & denotat cãm futurã, & tũc dictio, Persæ, erit vna pars. & erit nomen gentis, de qua fit mẽtio in l. ĩ noĩe dñi. C. de off. p̃fe. præ. Afr. & tunc dictio, qescunt, ponitur ,p pro cõqniescunt, & obediunt: ponitur pro obediuerunt, & dictio, vero, sequens ponit pro certe hoc modo, sed diligentius eatenus cogitatio, quatenus per se quiescunt con quiescunt. Vuandali vero pro certo cum Mauris obediũt. ¶ Tertio q̃ro de intellectu horũ verborum Carchedoniũ antiquã, &c gl. quę incipit, dic φ. exponit duo. mo & s̃m primã expositionẽ līcs in tex quã nunc primũ, vel quã nisi nunc primũ, & tunc expone s̃m primã expositionẽ positam in d. gl. ¶ Quęro de intellectu verb. , §. ũq; vero. hic legi pl. trib. mo. in gl. q̃ est super verbo, possibilia, subaudi, & primis duob. mo. legitur directe, put lr̃a iacet alijs modis legiẽ indirecte, & qlibet expositio est bona. ¶ His p̃missis, venio ad expositionẽ lr̃e. Ex hac
2 l. no. | φ respublica accipiẽ b ,p toto vl̃ Imperio. Aliq̃n accipiẽ
b Respublica ,p Repub. Romanorum. seu fisci. Aliq̃n accipiẽ respublica pro ciuitate Romana. & sic fiscus, & respublica non sunt idẽ, ,p hoc vr̃ tex in l. non intelli. §. 1. in loc. de iure fi. & l. nõ est ambigendũ. ff. de bo pol. & l. sciendũ. in prin cõiuncto §. debitores. & ibi plene p gl. ff. de leg. in ɔ̃riũ. φ sit idẽ in l. inter publica, ff. de ver. sig. ¶ No. gl. in d. l. non est ambigẽdũ, & C. de iur. fi. sup rub. lib. x. ad idẽ l. in fraudẽ, §. neq;. ff. de iure fi. & in l. properandũ in prin c. & ibi no C. de iud. & l. si qs seruũ. C. de ser. fu. de quo p Cy. in l. respu. C. ex q. cau. ma. & p Gul. de Cu. ff.
3 de vsuc. l. ¶ † Secundo ex hac gl. no. quod l. fi. C. de sac. san. eccle. non hẽt locũ in municipio, seu Castro: qđ apparet, quia ista glo. eo casu, quo respub. ponit ,p municipio alleg. gl. l. sed & hi. §. pe. ff. de pub. sed qñ ponitur ,p ciuitate, all gl. l. fi. C. de sac. san. eccl. intellige ergo l. illã in ciuitate tm̃, & φ illa l. nõ habeat locũ in municipio, tenet gl. expresse in l. sed & hi. §. pe. hic alle. iuxta vlt. opi. ¶ In ɔ̃riũ. φ illa l. habeat locũ, posset forte esse verum cum illud sit beneficiũ principis, de quo loquiẽ d. l. fi. & p ,pñs ẽ
4 extendẽdũ, vt ff. de ɔ̃sti. prin l. fi. ¶ † Secũdo no. quod princeps prius dẽt cogitare vtilitatẽ Reip. quam singulorũ, & sic publi-
c ca vtilitas preferẽ priuatæ, c ad idẽ l. fi. C. de primipi. libr. 12. de quo aliqualiter in c. 2. extra. de postu. p gl. & latius 7. q. 1. c. scias. tãgit Cy. C. de cadu. tol. l. 1. in fi. p And. de Baro. in lectura. in Lex
5 oĩb. C. de decu. libr. x. ¶ † Tertio no. qđ iura debent adaptari ad
6 possibilia. sim. 4. dist. c. erit aũt. ¶ Quarto not φ † oĩs vltima voluntas censẽt lrĩma. quæ legibus no repugnat. de quo videbitis
7 in proxi. §. ¶ † Itẽ no. quod de legib. neglectis per principem reparatur. ad quod C. de cad. tol. l. 1. §. cum igitur. & ĩ. de mand.
8 prin. in prin. ¶ Itẽ no φ † liberis, & parẽtib. & interdũ fratrib.
9 debetur lrĩma portio s̃m nũm. ¶ Not. ver. † inde etiam. & § si qs autẽ nõ implens. & auth. hoc amplius. ibidẽ sumptã, habere locum in hæreditate adita per hæredes, quod tene menti perpe-
10 tuo. ¶ Op. † ad §. semp igitur. & vr̃ φ l. per desuetudinem tolli non possit, licet sit neglecta. vt dist. 4. c. in istis. ,p cuius decĩone dic s̃m Iac. de Bel. qñq; lex non est obseruata, nec etiam contrarium obseruatur: qñq; non est obseruata, sed semper ɔ̃rium seruatur. Qñq; lex est aliq̃n obseruata, sed malus vsus abstulit eam in aliam figuram. Qñq; lex est obseruata, sed desijt postea frequentari, & in desuetudine esse. Qñq; lex est aliq̃n seruata, sed bonus vsus transtulit eam in aliam figuram. ¶ Primo casu nullo tpe tollitur lex, vt d. c. in istis, & l. leges. C. de leg. ¶ Secũdo casu, tollitur per desuetudinẽ, vt in proœ. Inst. §. igitur. & d. ca. in istis. ¶ Tertio casu, aut ille vsus est simpliciter malus, & tunc p talem vsum lex non tollitur, vt hic, & ĩ. vt nulli iudi. § 1. aut ille vsus non est malus simpliciter, sed quo ad quid, & tunc lex tollitur, & dicitur tolli per desuetudinem. ĩ. de iud. circa princi. col la. 6. ¶ Quarto casu lex tollitur per desuetudinem, casus est ff. de interrogato actio. l. 1. §. interrogatoris. ¶ Quinto casu lex non tollitur p desuetudinem. sed per consuetudinẽ, vt l. de qui
11 bus. ff. de leg. ¶ Vlterius §. primũ itaq;. ibi, s̃m naturã, &c. † Facit

ADDITIONES.

a ¶ Pom. Qualiter autem hæc dictio, quatenus, ponatur, vide Bart. etiam in l. 1. in ver. quæro de aduerbijs, ff. de cond. & demonst. & Bal. in l. antiquitas. in 1. no. C. de vsufr.

b ¶ Respublica accipitur. Quæ autem dicatur respublica, vide Card. in cle. 2. de re iud. & Spe. in ti. de testi. in integ. §. 2. in ver. idem quoque.

c ¶ Priuatæ. Adde tex. in l. 3. & ibi Doc. ff. sol. ma. vbi etiam per Bar. in versi. cum enim quæritur, verum publica vtilitas. & dic. quod verum etiam si includat in se priuatam Spe. in ti. de feud. §. quoniam. ver. 16.

a cit optime, qd per statutum non possit auferri ltima a filiorum vel parentū: nam cū ltima a patre iure naturali debeatur, patet quod non pōt auferri, cum ius nāle sit immutabile. vt Inst. de iure natu. §. pe. & l. eos. ff. de cap. di. cōcor. l. cum ratio. ff. de bon. dam. & l. scripto, in ti. ff. vñ lib. extra, de testa. c. Rayn. & in c. Raynal. cuius ɔ̄riū determinat Cy. in c. indulcū. de reg. iur. lib. 6. non ob. dicit ipse, qd allegatur in ɔ̄riū: quia portio bonorum parentū non debetur filio iure naturali, imo iure ciuili positiuo, vt l. lege 12. tab. C. de leg. hęr. j. de trie. & semi. §. 1. ¶ Non ob. hic tex. imo facit pro me, nā hic dr, lex imponit necessitatē relinquēdi: qm legē cōstat esse specie iuris ciuilis, vt l. ius ciuile, ff. de iust. & iu. & sic per aliud ius ciuile poterit intelligi, qd hic dicit, ſm naturam. & c. si pater de test. lib. 6. & alle. gl. sic exponētē. i. ex quodā instinctu nāe. & no. in §. 1. j. de trien. & semis. & ex quodam cursu nālı, vt dicit glo. in l. cum rō. ṡ. de bon. dam. ¶ Sed Iac. de Bel. tenet, ꝙ nō possit in totū auferri: qa ipsa ltima succedit loco aduocationis, & alimētorum filij, sed si posset in totū auferri, aufert educatio, & sic ɔ̄ bonos mores, & per ɔ̄ns non seruandum, vt in c. erit. 4. dist. sed illam opi. tenent Doc. in l. sancimus.

12 C. de nup. ¶ †Vlterius habes ver. interdū, quod sicut ltima portio excludit filium in querela inofficiosi: ita legitima portio excludit fratrē a q̄rela, non obstāte, qd in testō fratris turpis perso

13 na fuerit instituta. ¶ †Sed hic q̄ro, nunquid si fratri sit relictum minus ltima aget querela inofficiosi, vel ad supplementum? casus est, qd ad supplemētū, vt l. oīmodo. C. de inof. test. & ibi no.

14 ibi in verbo, subuertēdis. ¶ †Quæro, an qd hic dicit de fratre,

b vt l. fratres. b C. de inof. test. quod possit agi q̄rela persona turpi instituta hærede a fratre, habeat locū in filio fratris? De iure antiquo non est dubiū, ꝙ non. Sed de iure hodierno cū filius fratris exequetur fratri, gl. in § soror. Inst. de inoff. testa. s̄tis disputat, nō bene se firmat, sed gl. in l. fratris, vel sororis. C. eo. videtur velle, ꝙ non, & istā opi. videt̄ tenere Host. in summa de testa. §.

15 qualiter. ver. sed nunqd filii. ¶ Sed q̄ro, †nunqd quod dr̄ de fratre, ꝙ possit agere querela, habeat locum si sit prætermissus siue exhæredatus? vr̄ qd sibi p̄terito det ɔ̄tabulas sicut parenti, vt l. 1. in fi. ff. si quis a pa. fu. ma. l. si pr̄ filiū, ff. de inof. testa. ¶ In contrarium est veritas: quia fratre p̄terito non cōpetit bonorū possessio contratabulas, casus est in l. 1. § liberos. ff. si qs a pa. fu. ma. cōpetet ergo querela: qa præteritio habet pro exhæredatione, sicut dicimus in præteritione ascendentium per lineam fœmininam, vt in §. mater Inst. de exhæred. lib. & ita tenet Gul. in d. l. fra

16 tris, C. de inoffi. test. ¶ †Quæro quantū poterit frater reuocare p querelā inof. test. & vr̄ quod quartam tm̄: vt Inst. de suc. liber. §. sed nostra. In ɔ̄rium est veritas, qd reuocat in totū. ratio est, qa qn̄ querela cōpetit ꝑ odiū instituti, q est turpis ꝑsona, dēt in totū reuocari institutio. hic est casus in l. Pantonius, ff. si quis

17 a pa. fue. ma. ¶ †Vlterius gl. nostra inducit tex. in ver. semp igit̄, pro priuilegijs, qd qs possit petere reuocari. Itē quod qs possit

c petere instr̄m antiquum, & iā consumptum reuocari. c de primo est casus in c. cū dilectus. extra de confir. vti. & ibi per gl. & Doc. de alijs instr̄is reuocandis ꝑpter vetustatē, vel aliam cām. tex. hr̄ in c. fi. extra, de fid. instr. & gl. dicit, ꝙ instrumēta iam cōsumpta debent reuocari, qd intellige, qn̄ nō sint adeo consumpta, ꝙ lr̄a nō possit legi: qa tunc si de tenore instrōrum dubitatur. tūc non fieret renouatio, nisi prius tenor instrumenti ꝑ testes probaret̄ vt est casus in c. olim. extra, de priui. & no. in c. fi.

18 ¶ †Quæro, vtrū renouatio tribuat ius de nouo? dic, qd nō, sed solū vetus ɔ̄firmat̄, vt in c. ex parte. extra, de priui. 12. dist. quod

19 apertis. & d. c. cū dilectus. ¶ †Itē allegat̄ iste tex. per gl. qd si amisi instr̄m debiti, nec habeo aliquā probōnē in scriptis, possum petere, vt instr̄m iterū reficiat̄. ita no. gl. in l. 2. de discussio lib. x. ¶ Idē no. ff. de admi. tu. l. chirographis. facit ad p̄dicta, qd no. ī l. 9. post prin. ff. sol. mat. l. si pupillus. ī pri. ff. de do. l. si finita, §. elegāter. ff. de dā. īse. & ī Spe. de instr. edi. §. postq̄. ver. sed nunquid. no. ēt Spe. ꝙ si chirographū amisi, possū petere istr̄m chirographi mihi renouari, ita tenet ipse in ti. de loca. §. nūc aliqua. Bar.

ADDITIONES.

a ¶Legitima. Sed nūqd possit modificari, vide And. Sic. ī c. Ray. cū sea seq. & late Ro. decisio. 2. in nouis, & in decisio. 18. & Inn. & Io. An. post Dy. in d. c. indultum. alle. in tex. & Bart. in l. Titio. §. Titio. ff. de cond. & dem. cum cōcor. infinitis. de quib. per d. Alexā. in apo & p Alex. ēt in l. quod de bonis. §. 4. ff. ad l. Falcid. & d. Mar. Soc. cōs. 73. inc. Bartholomæus de Sacrato. & copiosissime no. & ad satietatē d. Barth. Soc. do. Maria. filius. in consi. 30. inc. quāuis ex his. ver. circa 1. q. cū ver. seq. 1. par. Car. cōs. 57. & in cōs. 150. inc. & nos introducere. ver. cū succedat. & ver. præterea ltima. cū ver. seq. ea par. cons. 231. & in consi. 3. inc. p̄sens cōsultatio. in prin. in 5. parte, & in cōs. 280. inc. circa 1. q. ver. primō probatur. circa med. cū ver seq. in 2. par. & Fed. de Sen. in consi. 170. Lud. in consi. 132. Pau. de Ca. in consi. 76. & in cōsi. 118. qd pōt in totum tolli. sed in consi. 131. quod potest minui, non in totum tolli. sed d. Alex. in cōsi. 66. 1 parte dicit, nō posse tolli, nec diminui de iure cōi, per l. quoniam in prioribus sed p statutū sic: qn̄ extarent agnati per statutum vocati, alias non. Alex. in l. post dotem ver. car. sol. mat. post Bar. in d. l. Titio & vide ad materiā Ant. Ros. in trac. de suc. ab intest. & Albe. de Ros. in trac. statu. 1. parte. q. 104.

¶Tu adde vltra hic deducta in medium, Bald. in l. eum lege. nu. 2. & quod ibi posui in add. ad ipsum. in vers. vtrum per statutum. C. de epi. & cle. dixi post Iac. Rebu. in rub. C. de decr. dec. lib. x. nu. 8. & 9. in vers. præterea statuta disp. post Dy. in reg. indultū. in ver. possit auferri, vel minui, post collec. in c. Quotuali. nu. 5. 10 vers. quartam debitā iure naturæ. extra, de iureiur. post Panor. in prællic. c. Raynu. nu. 12. in ver. statuit. extra, de test. ponit Fel. plenè c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 3. num. 5. vers. cæterum quæritur communiter. extra, de consti. Roma. sing. 650. inc. quidam Cardinalis, & Alex. consi. 294. secundum maiorem numerum. volum. 2.

b ¶l. Frater. Vbi vide ad materiam do. Ias. May. & adde quæ not. habentur per Pau. de Ca. in consi. 9. inc. mulier maritum.

c ¶Renouari. Adde illum in l. nam ita diuus, ff. de adop. vbi etiam dicit, quod in renouatione priuilegij, vel instrumenti ita debet pars citari, quemadmodum in refectione perditi, de quo per Bal. in rub. C. de fide instru. ad fi.

---

1 *Pœna conuentionalis, ꝙ cessat, quando lex repræsentat factum, quod erat ab homine faciendum.*

2 *Voluntas defuncti semper apparet legitima, vbi vitium non apparet ex inspectione.*

3 *Legatarius quando detrahat Falcidiam.*

¶His igitur. Hęres, & quilibet honoratus, iussum testatoris adimplere debet: aliàs cōmodo hęreditario priuat̄, nisi lex representet factū, quod ab ipso erat faciendū. h. d. ¶ Cōtinuatur ad superiora hoc modo, dictū est s.

1 in §. semp legib. neglectis reparari oportet, igit̄ &c. † No. ex fin. huius §. ꝙ cessat legalis pœna, cū lex repręsentat factum, qd est ab hoīe faciendū, & cessat pœna cōuentionalis, vt l. fi. C. si mi. ita fue. alie. ¶ Quæro de intellectu horū verborū, si id, quod p̄cipitur. Rn̄deo: quidam habent in litera, aut si non illud aliqua lex, vel si non fiat, & c. nec est ibi verbum, prohibeat, & tūc expone ſm primā expositionē glo. quæ incipit, quasi dicat. Et secundū hoc (demonstrat) in fine positum, refertur ad ambo vltima dicta verba ad verbū, aut, & ad verbum, vel si nō. Alij habent in lr̄a (prohibeat) & ſm hanc lec. secundum gl. comprehendit primum dictum ſm primā expositionē diuiditur, vt primum primo, & secūdo reddit̄, tertiū nō mutat̄. vult dicere ꝙ illa. si quod p̄cipit, ltimū sit, cōprehēdit duo dicta, videlicet, qd iussus testatoris ltimus seruet̄: illegitimus vero nō seruet. ista aūt, si nō illud aliqua lex ꝓhibet, cōprehendit primū, & ſm dictum & ista duo dicta, q̄ cōprehēdūt primū dictum ſm exposit. diuidātur, ꝙ primū reddat primo, videlicet, ꝙ vltima voluntas defuncti seruet̄, reddat̄ ad ver. si qd legitimū & ſm dictū, videlicet, quod vltima volūtas defuncti non seruetur, reddatur ad ſm dictum,

2 videlicet, aut si nō illud. ¶ †Quæro, an voluntas defuncti præsumatur ltima. gl. prędicta in prin. vr̄ dicere, quod sic. facit s̄. eo. §. semp igitur. hinc est, ꝙ gl. dicit, ꝙ testamentū in dubio semp p̄sumitur solemniter factum, nisi probetur contra, vt not. in l. si scriptum, ff. de proba. l. si post diuisionem. C. de iur. & facien. qd est verū, nisi vitiū appareat ex inspectione, vt l. fi. C. de edi. diui Adr. toi. ¶ Not. gl. & aliter in fi. veritas, quod legatarius non pōt detrahere Falc. iure Falcidiæ, l. lex Falcidia. §. nunq̄. ff. ad l. Fal. l. 1. C. cōia de leg. nisi in casu, videlicet cū p̄sumpta volūtate

3 defuncti, vt loquit l. Paul⁹. in fi. hic al l. de fideicōmissario † vniuersali verū possit detrahere Falcidię, Qn̄q; q̄rit, an detrahat de legatis relictis a se. & n̄ detrahit, vt l. scā § si cū suspecta ff. ad Tre. & l. lex. Fal. §. nunq̄. ff e. Qn̄q; q̄rit̄, an detrahat de legatis relictis ab hr̄de. vel simplr̄, & tūc aut hrs n̄ detrahit, qa ex liberalitate soluit īregrū fideic. & tūc detrahit de legatis relictis ab hr̄de. vel simplr̄, vt no. ī l. 1. §. inde Neran⁹, ff. ad Treb. aut n̄ detraxit, & co actus adiuit, & tūc qn̄q; q̄rit̄, an ab alijs singularib⁹ detrahat, & p̄t detrahere, vt l. Marcell⁹, §. qd si suspecta, ff. ad Treb. & l. facta, §. si hrs suspecta. et si & d. l. si patroni, §. 2. ī fi. Qn̄q; q̄ritur vtrum detrahat ab alio vel, & dic, vt l. ex asse. in fi. & ibi not. ff. ad Treb.

1 *Admonitio cum cursu anni, facit quem inobedientem.*

2 *Capiens cōmodum quo inobediens priuatur, debet sustinere onus cautionis.*

3 *Executor vltimarum voluntatum, an teneatur cauere, & quomodo nudus minister cauet nuda cautione.*

4 *Lex quòd captat coniecturam ex voluntate defuncti.*

5 *In tantum § hæres hæreditatem adiuit.*

6 *Cōmoditas qua quis priuatur, si respicit cōmodū certę ꝑsonę illi applicatur.*

7 *Filius inobediens dispositioni paternæ, quando priuetur legitima. & nu. seq. & nume. 9.*

8 *Hæres inobediens defuncto quādo priuetur cōmodo hæreditatis. & nu. seq.*

9 *Mitius agitur cum lege, quàm cum homine.*

10 *Legitima quando debeatur filio in vita patris.*

11 *Pater non cogitur soluere legitimam filij, si filius delinquit.*

Filio delinquente si pater aliquid soluit, an possit alter filius patre mortuo solutum in partem imputare illi, pro quo pater soluit.

12 *Filius à patre institutus, an possit duas quartas detrahere.*

13 *Quartę q̄ detrahuntur per filium, an detrahantur de vniuerso, & qualiter.*

14 *Coniuncti sola ratione coniunctionis non præferuntur disiunctis.*

¶Si quis. Hic §. hēt duas partes vsq; ad §. & hoc qdē. Primo ponit̄ inobedientia hr̄dis, & ei⁹ pœna, & qbus acqrit̄ portio, qua priuat̄ inobediendo. Secūdo q̄rit̄ ordo acquisitiōis. Scda ibi, in §. inordinatū. ¶ Br̄ h. d. Hæres, cui de necessitate ltima portio debet̄, si monit⁹ desistat, priuat̄ oī cōmodo hr̄ditario vltra ltimā portionē, qd cōmodū venit applicādū perso-

tis

nis hic enumeratis.h. d vsq; ad §.& hæc qdē.ibi, hrditatis.i.istā
1 parte collata ¶ †No.ex isto.§.qd iussus, & admonitio cū curtu
anni facit quē inobedientē, & hoc cōmodo priuatur ipso iure,
2 excepto debito iure nāæ.¶ †Secundo no in ver.cautione,ꝙ ca-
piens ꝯmodū,quo inobodiens priuatur.dēt sustinere onus cau
tionis,il̄e in l. peto.§.fratre.de leg.1.de ꝯd.inde.l.frater a fratre.
3 cū sim.†& est arg.iste ver.p & ꝯ.an executor vltimarū volunta
tū de distributione faciēda cauere dēat.de quo solet notari in l.
libe.tos §.largius de ann leg. & ibi no.qd satisdan non dēt,nisi
fuerit nō soluēdo viuēte testōre, & ignorāte,vel post eius mor
tē.¶ Sed an dēt cauere nuda cautione. vř mihi.ꝙ sic.casus.in l.
Firmio. §.1.ff.qñ dies leg.ced.quē tene mēti.istud hēt locū i nu
do ministro.de eo aūt q nō est nudus minister,est tex.qd debet
satisdare in l.Titio.in prin.de cōd.& dem.facit l.Iul. §.si tibi. ad
4 exhibēdū. ¶ †Tertio no. ex isto §.qd lex ex voluntate defuncti
ꝯiecturā capit, vt quos testōr prædilexit, eos & l.prædiligat, vt
5 hic. ¶ Oppo.†ex gl.de l.eā quā.C.de fideicō.vbi ex testō,ex quo
nō adit hrditas,legatū nō debet.sed itellige hūc tex. ꝙ si hrs adi
uit,& ipsi⁹ facto est inobediēs,hēt locū hic ex tex.testō hrditate
adita,vt s.§.ip igr. ibi,indeuotæ &c. & ibi no.ibi ab initio repu-
diauit hrditatē. Præterea ip est hic aliqs hrs, qa scripto hrde ex-
cluso alius hrs immediate efficit,vt j.eo.§.in oīb. ¶ Secūdo op.
vñ vř ob.l.1.& 3.& l post legatū.in prin.ff.de his q. vt indig.& l.
6 hrdes.eo.ti.cum si.sed hic defert alijs personis,ergo &c. ¶ † Sed
illud est verū.reg.fallit,qñ cā ppquā qs priuat cōmodo respicit
cōmoditatē tertię personę. nā tunc applicat illi personæ cuius
cōmoditatē respicit, vt d.l.post lega.& C.de leg l.pe. & l.Nescien
ntis.& l.seq.ff.de exen.tu.& l.eū filiusfa. §.nō iure.ff.de leg.1.vř
applicat alijs personis, put lex disponit.ita loqtur hic §. ¶ Ter-
7 tio op.†& vř qđ filius inobediens priuat debito iure nāę, vt j.e.
ti.§ exhrdatos. Sol.qñq; est inobediēs viuo patente,& priuatur
debito r iure nāę.Qnq; est inobediens post mortē, eius volūta-
tē ñ seruādo,& tūc nō priuat debito iure nāç. rō,qa i pmo casu
8 maius delictū cōmittit filius in primo,q̄ in secundo.¶ †Quar-
to opp.& vř,qđ filius inobediēs priuet tertia parte eius, in quo
est inobediēs,vt l.si qs in suo.C.de inof.test.Solue,rř hrs inobe
diens defuncto priuat oīno cōmodo, vt hic.fallit nisi per l.repe
riter alia spālis pęna ipolita in ꝯtrū,ita soluūt Doc.in l.fi. C.de
fideic.¶ Op.& vř,ꝙ hrs inobediens dēt perdere ēt ltiam partē,
9 †nā mitius agit cū lege q̄ cū hoīe, vt l.Celsus.ff.de arbit.sol ego
video,qđ vbi nō obedit legi,priuat debito iure inst.§.si vero nō
fecerit, j.e.& hoc §.si vero nullus. ergo vbi defuncto nō obedit
dēt priuari debito iure nāę,sed ibi erat debita priusq̄ testōr mo
10 rerer,sed debita iure insti.non ¶ †No.ꝙ ltiā debetur filio i vita
pris.p hoc facit,quod filius dř hrs in vita pris,vt l.si qs legatum.
a in fi. ff.de fal. In ꝯtium vř ᵃ tex in sīti in l.1. §.si impuberi. ff. de
colla bo de libe.agn.l.fi vbi Dy.format hanc qōnē,& alleg.istū
tex.Omisso,quod dicit Dy.dico viuo pře nullū ius competit fi-
lio, sed dř debita,qa in eā partē non pot filiū defraudare,nisi ex
eā iusta ingratitudinis,& ista sunt verba gl.in c.Ray.extra,de te-
stamentis. p quo facit auth. si qua mulier.& qđ ibi no.C.de sa-
crosf.eccl.quā auth.habemus j.de sancti.epi. §.si qua.& in Auth.
11 vt liceat matri, & auiæ, §.qa mř ex consen.colla.8. †qđ facit ad
idē, si filius ꝯmittat maleficiū aliqd,př p eo non cogit soluere
b ltīmā pro ꝯdēna.ᵇ & ita determinat Spe.in ti.de exec.inię §.se-
qtur. ver.qd si filiusfamilias.Sed qd si př soluerit pro filio ꝯdē-
nato, an mortuo pře frater possit imputare in partē illius filij,
pro quo př soluit.no.Ia de Are.in l.Stichus hēt.ff.de pecu.leg.
12 ¶ †Quærit gl.an filius institutus a patre possit detrahere duas
quartas,videlicet Falcidiā, & debitam iure nāæ.circa hoc tex.&
gl.vř variare, qđ non possit detrahere, nisi vnā quartā. facit hic
tex.& l. Papi. §.si qs ipubes. ff.de inof test.& j.de rest.& ea q̄ pa.
§. quāobrē. & l.filiū. C.fami.erc.ad Treb.l.iubem⁹.& oo.gl.in
l.rōne, §.qđ vulgo,ff.ad l.Fal.& l.1.§.interdū.ff.si cui plus q̄ per
l.Fal.gl.vero hic distinguit,aut filius est institutus pure,aut sub
ꝯdōne.Primo casu detrahit vnā.Secundo duas,& sic ista gl.ꝯsi-
derat,an ista instō sit pura vel ꝯdōnalis.de testit. vero nō curat,
an sit pura vel ꝯdōnalis, idem not. in summa huius tit. Azo,cu
ius vř ista gl.fuisse,& ita alle.istam glo.Ia.de Bel.& Math.qui te-
nent istam opi.Alibi gl.dicit aut filius est institutus, & rogatus
de restituendo pure, vel sub cōdōne. Primo casu vna sola quar-
ta. Secundo casu pñt detrahi duæ, vna statim, alia adueniente
conditione. & ita no.in d.l.Pap.§.eo autem solo.& C.ad l.Fal.l.
c quanquā. ¶ Et ista opi vř iudicio mea vera, ᶜ & hanc etiam sen-
tit ista glo.hic.quia j.gl.vult distingere,aut filius fuit rogatus ad
restituēdū pure,aut sub cōdōne, ad hoc me mouet l.iubemus.
quā gl.alle. qa non loqtur in instōne sub ꝯdōne, & sic ista glo.
ꝯcordat cum gl.l.Papi. §.eo autem solo, & debet ista gl.seruari
post rest.& sic verba, quæ sequuntur in gl sub ꝯdōne,vel in diē
referebātur ad verbum restituenda:& hæc opi. vř esse can.vt in
c.Rayn.ex,de testa.gl.tñ ibi recte intelligendo videt velle,ꝙ fm
canonicam æquitatem semper possint detrahi duæ quartæ, si-
ue est rogatus de restituendo sub condōne, siue pure.contrariū
probatur in l.iubemus.alleg.s.vbi tex.dicit,quod filius rogatus
de restituendo, sine filijs decedēs retenta quarta, dodrantē dēt
restituere.No.quod dicit dodrantē,ad idē d.l.filiū.& l.1.§.inter
dum.ff.si cui plus q̄ per l.Falc.& istā Doct.tenent in l.q̄q.Iac.de
Bel.hic,& j de rest.& ea q̄ pa.§.quamobrem Et ideo potius p
t 3 cōstantī.qd duæ pñt detrahi. †Quæro, an quælibet detrahatur
de vniuerso. Rñdeo non, sed detrahitur debita iure naturæ de
vniuerso. & postea detrahitur quarta de residuo. ita tenet Dy.
in l.si vero copo.ita,ff.de nul.testa. per tex.illius l gl.sentit in d.
§.eo aūt solo. in glo. Falcidiæ.ibi vero residuæ, &c no. extra,in
d.c.Rayn in glo super verbo medietatem, & super verbo.licet
ipsas non expressit,&c.¶ No.gl.fitē.ibi §.si vero,ꝯ no.j.§.is om
nibus, vbi gl.de coniunctione non curat,& illā tenet Ia.de Bel.
dicens ꝙ ꝯiunctio post aditionē nihil operatur,sed præferrē so-
4 lū magis dilectus a testōre .sed sola † coniunctio vbi nō est ma-
ior honor circa quēcunq; nō ostendit maiorē dilectionem, er-
go cōiuncti sola rōne ꝯiunctionis, non sunt præferendi disiun-
ctis.i fi.&c. Nō ob.d.§.his ita.qa loqtur, qñ ille,cuius portio ac
crescit,non adiuit,secus si tunc iam adiuit, quia tunc non accre
scit inuito,sed demū volenti, vt probatur in d.l.si minor. Bar.

ADDITIONES.

a ¶Videtur. Adde Ang.in l.lex Cor.§.2.de vul.& pupil.etiam vide Bal. & adde Roma.in l.cum filius.de ver.obl. & Felyn.sand.in c.in præsentia.de proba.& Ang.in cons.incipien.an Petrus filius Pauli. idem cons.incip.amice, & frater charissime,&c.

b ¶Pro condemnatione. Ad quod vide etiam quæ optime per Io.de Ana. habentur in c.2.per illum tex.de delic.pu.per gl.in rub. C.de decr.decu. li. 2.& per Bar.etiam,& Imo.in l.cum filius,ff.de ver.obl. & per Bal.l.omnimodo.§. imputari.C.de inoff.testa.& in l. .C.ne fil.pro patre. & per Pe.de Anc.in rep. c.1.in vers.iuxta prædicta,de consti.vbi etiam quid si filius sit spurius, & Bal. & Imo.in l.Cor.ff.de vulg. & pup. & per Lud latissime in l.si filio.la 2.ff.solu. ma.& Pau.de Ca. in cons.34.per Are. & Mod.in lib.malefi. in ver.dictū Sēpr.

c ¶Vera.Adde ꝙ ista opi.est approbata de iure cano.licet non videatur vera de iure ciuili,& ita obseruatur, prout decretales dicunt,sed tu dic,ꝙ vbi quis esset rogatus de restituendo incontinenti, illæ decretales non obseruarentur, & ita plures reperio D.Math.de Vadis,de Pisis, I.V.D. præclarissimum auum meum consuluisse, & subdit Bart.in d.l.Pap.alle.in tex.in §.meminisse.ꝙ hoc sępe accedit,quando dispositio non valet iure testamenti,& est apposita clausula.si non valet iure testamenti,valeat iure codicillorum, &c.tunc enim, si testamentum non valet aliqua ratione, forsan quia in eo non sunt testes, vel alia ratione non valeat,videtur voluisse,quod hæreditas restituatur venientibus ab intestato statim,& sic non detrahitur nisi vna quarta, vt ibi etiam per Bal. & idem tenet ibi Ang.in fi d.§.meminisse. & ēt tetigit in §.seq. Nunquid aūt detractio duarum quartarū habeat locū in ascendentib.vt detrahere possint illas.Bal.dubitauit in l.si a matre.§.fi.ff.de test.mi.& ar.qđ non,postea dixit cogitabitis, & ad id,quod dicit Bar.hic, vide oīo o Ale.de Imo. in consil. 142.2.par.& in cons.43.& in cons.139.2.par.& Pa.de Ca.in cōs.14.& in cōs. 90 in fi.& Old.in cons.78.& 104.& cons.158.& plenius in cons. 204.

1 *Fideicommissarius habet similitudinem cum hærede,et est hæres in effectu. intellige v...iter supra nu. 3.*
2 *Filius,cui relictum est fide.commissum vniuersale,dicit testamentum nullū si non fuerit institutus.*
4 *Hæres motus si desistat parere dispositioni defuncti, quando extraneus, vel fiscus admittatur.*
5 *Serui sunt vtiles,& plerumque indiscreti.*
6 *Legata plerunque relinquuntur propter merita.*

§.Inordinatum. Immo quod sic inordinatur cū
primo de his,quæ ex testamento
veniunt. debuisset dicere,vt l.1.in princ.ff si tab.test.nul.ex.Sed
dic secundū Fran.Accur.ꝙ iō prius præmisit uenientes ab inte-
stato: quia de hoc pauca volebat dicere, iō prius de his se expe-
1 diuit.¶ †Tex.ibi, qñq; &c.in similitudine.qd fideicom.vřis hēt
similitudinē cū hærede, est ēt hæres in effectu, vt l.si filius,ff.qđ
2 cū eo.& l.si necem,§.fi.de bo.lib.†Et sic facit ad titu.quod filius
cui relinquitur fideicōmissum vniuersale, non possit dicere te-
stamentum nullum,licet nō fuerit aliter institutus,& ita deter-
minauit gl.in l.scimus,§.cum autē,C.de inof.testa Sed illa glo.
est contra tex.in l. ita tamē, §.q rogatus,ff.ad Treb.vbi dicitur,ꝙ
filius emancipatus, cui est relictum vniuersale fideicom.potest
agere per cōtratabu.quæ cōtratabu.ei non daretur,si esset insti-
tutus, cū cōtratabulas non dei filio instituto, vt l.1.§.1.de bon.
pos.ꝯtab.patet ergo, qđ filius existens in ptāte, cui est relictum
fideicō.vniuersale, pōt dicere testm̄ nullū,cū p illud fideicom.
non iudicet institutus. Primo tex.j.vt cū de appe.cogn. §.aliud.
dicit expsse,ꝙ non sufficit,quod filius habeat ltimam per fidei-
cō.nō ob.hic tex.& fi.qa concedo,ꝙ fideic.vniuersalis hēt simi-
litudinē cum hrde, & est hrs in effectu, qa sicut hrs institu agit
& conuenitur directe, vt institu.de fideicom.hæred. § restitata.
3 †ita fideic. agit, & conuenitur vtiliter, vt d.§.restituta,& soluit
legata fm distinctionem l.2.C.ad Treb.& l.peti.§.fi.ff.eo. ¶ Itē
quia qui non est institutus, vel exhæredatus, dicitur pteritus, l.
vlt.C.de fideic.No.gl.ibi,q neq;,in vlt.parte: videt velle ista glo.
ꝙ vbi libertates in testō non sunt relictę,extranei non admittū
4 tur. ¶ †Sed aliter no.& melius.j.eo. §.si vero ablatum. in glos.

& ad extraneos, & gl. & Doc. in auth. hoc amplius. C. de fideic.
ibi no. in ver extraneos. Sed certe veritas est, qđ fiscus demum
volens admittit, & istud probatur in hoc tex. dū dicit, post quos
fiscus, &c. & istud tenēt gl. & Doc. in d. auth. hoc amplius. & Ia.
de Bel. hic. No. gl. ibi, vt primo, &c & ibi, nec n. de quo per Dy.
in l. cum pater. §. fidei tuæ. ff. de leg. ii. per Iac. de Bel. in l. quoties.
de vsufr. p Cy. in l. ppostere. C. de testa. & ibi. ꝫ. dictum est, &c. Et
ad l. in gl. all. rñde, quia qñq; quæritur de libertate danda plu-
rib. seruis, cū oēs ad libertatē peruenire non pñt, & tunc ne li-
bertas tota per eū remoueatur sorte dirimitur, vt l. si duob. vel
inspiciuntur merita vniuscuiusq;, vt §. quid ergo. Qñq; tracta-
tur de alio cōmodo eis acquirendo, & tunc omnes veniūt, vt hic,
quia nullum pōt timere periculū, & damnum. ¶ Quæro quæ
est rō, quod in seruis inspicitur seruus denoīatus, & nō in alijs
5 legatarijs? dicit Ia. de Bel. rō est, †qa serui sunt viles personæ, &
plerunque indiscreti, & ideo l. de ipsis cōfidentiam non sumit,
de quo per Doc. in d. auth. hoc amplius. †Item quæro dē, hic, ꝙ
inter legatarios præfertur hñs maius cōmodum, quare seruus,
qui est liberatus non præfertur alijs legatarijs omnibus, cum
libertas sit res inæstimabilis, vt l. libertas. ff. de reg. iur. ¶ Rñd. ꝙ
serui prius fuerunt viles personæ, & sine capite, & pro mortuis
hñt, vt l. humilem. C. de incest. nup. & l. libertis. in fi. cum l. sequ.
de capi. dimi. & l. seruitutem. cum si. ff. de reg. iur. Præterea præ-
sumitur, ꝙ testator eos in vita non dilexerit, cum in vita ad li-
6 bertatem non produxit, †cum legata plerunque propter meri-
ta relinquantur, vt l. nec adiecit, ff. pro socio.

1 *Verbum, relinquo, nullo alio hærede instituto trahitur ad institutionem. idem si adijcitur vniuersitati bonorum.*
2 *Hæres inobediens voluntati testatoris, vt priuetur commodo quando ipse cessare debeat. & an requiratur monitio.*
3 *Substitutus in casu huius §. non admittitur ex vi substitutionis vulgaris, sed beneficio huius l.*
Dispositio huius l. quod habeat locum adita hæreditate. & nu. 9
4 *Præmium propter pœnam quando quis consequi debeat.*
Hodie quod sit differentia inter emancipatum, et suum præteritos in modo rumpendi testamentum.
5 *Authent. ex causa, C. de liber. præte. an habeat locum in filio emancipato præterito.*
Testamentum, in quo filius est præteritus a patre cum causa, vel a matre, an valeat.
6 *Filius exhæredatus in casu huius legis, an admittatur inter extraneos. vel cum fisco.*
7 *Extraneus in casu huius cōstitutionis, an, et quādo, et quo ordine admittatur.*
8 *Tempus ad ostendendum voluntati defuncti esse paritum, quod possit sui statui ad petitionem legatariorum, et fideicommissariorum.*
9 *Filij emancipati, et cognati, quod succedant de iure ciuili ex testamento.*
10 *Successor anomalus dicitur ille, qui succedit beneficio huius constitutionis.*
11 *Fiscus in casu huius constitutionis, an admittatur vltimo loco.*

§. Et hęc oīa quidē. Hæres extraneus qlibet honoratus inobediens cōmo
do hęreditario priuaē, qđ dēt applicari personis hic enumera-
tis, a quo cōmodo filij exhędan penitus excluduntur, & ad tale
cōmodū vocati a iure hędes efficiuntur. h. d. vsq; ad § hinc no-
1 bis ¶ †No. ibi, oīb relictis, ꝙ verbū, relinquo, trahitur ad instit.
dic, vt in gl. no. verbū, qđ intelligo verū nisi sit alius hēs institu-
tus, vt in l. his verbis. ff. de her. instit. ¶ Itē est hoc verū, cum hoc
a verbum, relinquo, est adiectū vniuersitati bonorum: a secus si
certæ rei, vel q̄titati, vt l. cogi, §. nasr, & ibi per Dy. ff. ad Treb. p-
batur per tex j. vt cum de appel. cognio. §. aliud. ꝯiuncto ver. cęte
2 rum. ¶ †Not. gl q̄ incipit, l. annū, & p huius gl. decīone, dic aut
loqtur de pœna i ponenda ex eo, qđ qs est inobediēs defuncto.
Qñq; loquit de pœna imponenda pp aliud delictū. Primo ca-
su, aut loquitur in legato relicto ad nō pias cās: aut ad pias cās.
Primo casu lnquit tex. iste, & ꝫ eo. §. si qs aūt no implēs, & hoc
tusi qs velit vti ꝯ hęredē alio remedio: puta qa vellet agere de
fructibus, & vsuris, vt C. de vsu. & fruc. leg. l. 1. Secundo casu, aut
qs vult vti ꝯ hæredem ex sola negatione, in qua vsq; ad litiam
perseuerauit, & tunc punit pœna dupli, vt insti. de act. §. mixta.
insti de oblig. q̄ ex quasi ꝯctu. §. fin. Aut uult iti ꝯ hærede ex so
la dilatione, & tunc aut fuit facta bina monitio, & incōnnenti
hēs priuatur cōmodo relicto sibi a testōe. vt j. de eccle. ti. §. sin-
aūt. pro hoc facit auth. hoc. C. de epis. & cle. aut talis hēs nō ad-
monitus distulit soluere & si distulit per sex mentes a tpe insi-
nuationis testi cōputandos tunc nō priuaē eo, qđ est sibi reli-
ctū, sed tenet ad fructus, & vsuras a tpe mortis testatoris, vt j. de
eccl. tit. §. si aūt legatū. quicqd gl. hic dicat ¶ Secūdo casu prin
cipali exigit bina, vel trina monitio ſm qualitatē delicti, vt j. vt
liceat mñ, & auiæ, §. si qs i sua. de san. epis. § presbyteris, & dia-
conib. In gl. no. verbum, de ista qōne est casus extra, de test. ca. si
3 hæredes. ſm vnā lec. ¶ †No. gl. sed nunqd. ibi, ſm lo. Idē no. in
d. l. post aditā. & in auth. hoc amplius. C. de fideic. & est rō, quia
ista ꝯstō hēt locū hęditate adita, vt ꝫ. eo. §. semper igitur. vers. in-

deuotæ. oportet igr̄ ꝙ ex bñficio huius l. substitutus admittaē,
non ex vi substitōnis, cū substitō expirauerit, vt d. l. post aditā. No.
gl. nunqd. ibi, ne qs &c. q̄ lex pbat, ꝙ sit in poena, ergo &c. non
ob. quod dr̄, ꝙ sit in pęna &c. vt l. alle. per Azo. Verū est princi-
paliter, & immediate pp pęnā, sed quadam mediata rōne, vide-
licet, qa est hæres, quo casu lex permittit posse conseq præmiū
propter penam, vt ff. de excus. tut. l. sed & milites, §. sed & igno-
minia missi. & § pe. no. Dy. in l decreto. ff suspe. tut. & latius per
eundem in c. quod ob graciā. de reg. iu. li. 6. & ibi, reduc. &c. Idē
no. in l. si seruus plurīū, §. j. ff. de leg. i. Sed in ꝯrium vr̄. quod iste
desiit esse hæres ipso iure propter inobedientiā, vt §. in omnib.
ꝫ. eo. Sed rñde hoc est verum si alius petat hęreditatem, sicut ali
bi dr̄, ꝯctus est nullus, si hoc allegat aduersarius, vt l. eleganter.
in princ. ff. de dol. & in testō quo filius præteritur, vt l. filio, ff. de
4 iniust. rup. testa. ¶ †No. glo. q. d. nullo, ibi, idem in emancipato.
no. quod ēt hodie est dria inter emancipatum, & suum pteri-
b tos b in modo rumpendi. nam suus præteritus agit per ꝯtab. &
potest dicere nullum, siue causa sit inserta, siue non. Emancipa
tus vero hodie ita demum dicit testm̄ nullum, si causa non sit
inserta, quod tene menti, & idem tenet Azo in summa, C. de li
be. præte. vel exhæredatis. §. est aūt effectus. Et ita dēt intelligi,
5 quod dr̄ C. de colla. l. si emancipati, & in vlt. gl. ¶ † Secūdo no.
ꝙ auth. ex causa, habet locum in filio emancipato præterito, &
sic iura antiqua, quæ loquuntur de filio emancipato, sunt cor-
c recta per auth. ex causa, c & cum hac gl. concor. quod no. C de
bon. pos. ꝯtab l. 1. & l. si extranei. ff. de vsufru. insti. de inof. test. in
prin cuius ꝯrium no. gl. ff de min. l. si filius emancip. & in l. Gal
lus, §. in oīb. ff. de lib. & posthu. de quo dicā j. vt cū de app. cog.
§. aliud. Et ibi casus, si quando filius emancipatus præteritur a
patre cum causa, vel a matre cum istis duob. casib. valet testm̄.
Et ibi, quare non. circa hanc partem vade, quod no. in auth. hoc
6 amplius. superius alleg. ¶ †Item, §. qui duos Ia. de Bel reprehē
dit hanc gl. quia iste filius ſm hoc reperitur esse hæres, & exhæ-
redatus, q̄ sunt opposita, nec pñt esse sub eodē subiecto, vt l. hæc
verba ff de verb. sig. & sic rōne ꝯnetatis repellitur, vt l. 2. §. sed si
aliud, ff. quan. appel. sit, cū si. ¶ Præterea ista l. excludit exhęreda
tos. rō ex eo, qa testator vr̄ eum repulisse. Et ideo nullo iure iste
exhæredatus est admittendus, cum vna sit legis intētio, vt dicit
hic tex. & hanc opi. Doc. tenent in d. auth. hoc amplius. in n. Ia.
de Bel. dicit hoc est relinquendū arbitrio iudicis. q̄ habet inspi-
cere. & inuestigare mente testōris, arg. l. 3. §. ꝯdō. ff. de adim. leg.
l. cū virum. C. de fideicom. ¶ No. gl. ibi, per hanc ꝯstōnē ¶ No.
istam gl. quæ est vera. licet contra videatur velle gl. ꝫ. eo. §. inor
7 dinatum. ¶ †Quæro qño pnt venire ad extraneos. dicit O-
dof. quod debet fieri citatio per priorem &c. Vadat coram iudi
ce, ille, q prius venerit præferetur alijs. l. placuit. in fi. C. de sum.
lim. & pa. lib. x. & ibi præcedentes. i. ille, qui præcesserint extra-
neos. Ista gl. format quæstionem, quando hæreditas non est adi
ta. quia dr̄, quod fiscus istam hęreditate accipit tanq̄ vacantem.
& l. dicit, qđ hæreditas tunc vacans est, qñ nō est adita, vt in l. 1.
& l. vacantia. C. de bon. vacan lib. x. quo casu ista constō non hā-
bet locum, sed in hæreditate adita, vt ꝫ eo. §. semp igit, & sic ista
gl. non facit ad propositum in d. §. ¶ Præterea si poneres istam
hæreditatem aditam, ex quo ponimus, quod nulla fuerunt reli
cta in testa. adhuc ista qō. non procedit ad nostrum propositū,
8 quasi nulla sit. ¶ Not. glo. s. expresse ibi, sed qd &c. ¶ † Not. qđ
pōt statui tempus ad ostendendū ad petitionē legatariorum, & fi-
deicōmissariorū, & aliorū qui admittuntur ex authoritate hu-
9 ius ꝯstōnis. adde ad gl. l. quandiu. ff. de acqu. hęred. ¶ † Not. gl.
vt illum. ibi, per totum, & illud exemplum habet locum hære-
ditate non adita. probatur in d. l. 1. & not. C. de fideicom. auth.
hoc amplius, & rō illud exemplum non vr̄ bonum huic ꝯ. cum
non sit bona similitudo de eo, q efficitur hæres hæreditate per
aliū non adita. & in casu nostro. nā hęc constō hæreditate adi-
ta hēt locū, vt. ꝫ. eod. §. semper. igitur. ¶ ibi, vocentur. Innuit
gl. ista, quod cognati, & filij emancipati nō succedunt de iure ci
uili ex testa. idē sentit. ff. de inof. tes. l. posthu. circa prin. & l. cum
quidam, §. suum hęredē. in gl magna. ff. de acq here. l. illud, §. fi.
ff. de contratab. ¶ Sed ꝯtrum sentit glo. in l. fi. ff. de interro. ac. &
illa gl. est vera, & probat per tex. ff. de bon. poss. cōn. atab. l. si cū
duobus. in princ & sic ista glo. non vr̄ bñ loqui: vel si volumus
eā sustinere dic, quod ista gl. non vult hoc dicere, quod cognati,
& emācipati nō succedāt ex testamēto de iure ciuili, sed in eo,
quod gl. dicit, neq; ex testamento &c. intellige, s. quod nō fuerit
scriptum

ADDITIONES.

a Bonorū. Adde idem tenentem d. Soc in consi. 33. inc. prosequendo ordinem. vers. circa secundam quæst. circa prin. cum ver. seq. in prima parte.
b ¶Hodie est differentia inter emancipatum, & suum prætoris. Adde quod nota ui in apostil. ad istum post eum, & alios coapostillatores in l. meminimus. §. 1. in vers. emancipatus succedit ꝫ. de leg. her.
c ¶Auth. ex causa. Vide ibi omnino Bal. & Dy. in d. l. Gallus. alleg in tex. & Bar. in l. certum. C. vnde cog.

scriptum in testamento,& sic glo.se refert ad primū dictū.§.qui
10 neq; scripti,&c.¶ † Quæro,dr̄ hic,ꝙ ille q capit cōmodū quo
priuat̄ hæres,efficitur hæres.q̄ro qs successor, vel hæres dicatur
iste?ex testamento non,q̄a non scriptus.ab intestato nō,q̄a for-
te nō cōsanguineus.dic vt no.Inst.de eo cui lib causa bo.§.quid
ergo,vbi dr̄.quod in casu huius l.ille qui succedit,dicitur succes-
sor anomalus, quā gl.perpetuo tene mēti. Et dr̄ esse talis admit-
ti, vt hæres ex authoritate huius l vt no.in §.si vero ablatā.ī.e.q̄
incipit,alias. No.gl.s. ponēdo.ibi, §.eo.tenet gl.ista,qđ cōiūctio
nihil operatur, qđ magis qs admittitur ad cōmodū, cuius ɔ̄riū
no.ī eo.§.si quis autem non implens,sed hic videtur,vt ibi dixi.
11 ¶ †Vltimo no.tex.ibi,termino vero in fisco. q̄a hic est casus,ꝙ
fiscus vltimo loco admittitur: licet ɔ̄riū no.gl.ī.eo.§.inordina
tum,vbi dixi,& circa omnia prędicta,& oēs §§.pręcedentes,vi-
de quod habes 11.q.1.c.Siluester.Et extra de voto,c.licet,&c.

1 *Falcidia a falce dicta,quia falx resecat.*
2 *Falcidia nō a pratore,sed a consule introducta,vel a tribuno denominata.*
Prætor quod non tollat ius ciuile.
3 *Hæres subtrahens aliquid de hæreditate.quòd perdat Falcidiam.*
Et an totius hęreditatis,vel rei subtractæ tantum.
Triplex est ius disponens circa Falcidiam,quando hæres subtrahit aliquid de hęreditate.
4 *Testator quando præsumitur inuitus Falcidia detrahitur.*
5 *Legatarij & fideicommissarij quod citandi sunt in confectione inuentarij.*
6 *Inuentarium confectum citatis aliquibus legatarijs,& aliquibus non: an valeat saltem quo ad citatos.*
7 *Inuentarium quod confici debeat coram iudice.& nu 17.*
8 *Citari procuratorem quando sufficiat, etiamsi dominus non habeat legitimam excusationem non veniendi.*
9 *Citatio verbalis,an fieri possit extra territorium.*
10 *Testimonium de visu,& non de auditu valet,& quando de audito.*
Visus regulariter accipitur pro quolibet sensu corporeo.
11 *Testimonium de auditu alieno,quando admittatur.*
12 *Testes quando debeant habere notitiam contrahentium.*
13 *Si testes non cognoscunt illum, de cuius facto deponunt,debet ille talis eis exhiberi,vt eum cognoscant.*
14 *Testis deponens de credulitate quando credatur,remissiue.*
15 *Negatiua an probetur.*
16 *Negatiua coarctata directe probatur.*
18 *Paupertas,& diuitię probantur arbitrio iudicis.*
19 *Inuentarium debet fieri per eundem notarium, qui illud incœpit, & corā eisdem testibus.*
20 *In confectione inuentarij vnus testis sufficit,& quando requirantur duo.*

§.Hinc nobis. Hr̄s faciēs inuentariū s̄m formā a iu
re traditā nulla vsus malignitate, le-
gis bn̄ficio vtit̄,nisi a testōre fuerit ꝓhibit⁹ Falcidiā detrahere,
nec vltra vires hr̄ditarias ɔueniri p̄t. Inuentario āt nō facto nul
1 lo hui⁹ l.bn̄ficio gaudet.h.d. vsq; ad §.si aūt. ¶ †No.gl.dcm̄ aūt
istud n̄ vr̄ verū: nā lex Falcidia hēt duo capita , quorū primū n̄
resecat legata, vt l.1.in prin.ff.e.& tn̄ vocabat̄ Falcidia,& anteq̄
eēt s̄m canoni.¶ Sed p̄t r̄nderi,ꝙ assumpsit nomē ab alio capi-
te,qđ dū ꝓmulgabat̄ primū caput,erat in mēte legislatoris.sed
ista opi.qđ determinet a falce vr̄ , qđ posset sustineri . nā video,
qđ Trebellianica pōt dici falcidia , vt l.pr̄. & l. Titia, ff ad l. Falc.
C.ad Treb.l.iubem⁹.& l q̄q̄ & l.si vt alle. C.ad l. Fal.¶ Præterea
& iure nāæ debita appellat Falcidia, vt C. de inof.test.l.q̄ nup.
& auth.vn̄ si patēs.eo.ti.& sic q̄libet lex,q̄ resecat p̄t dici Falc.vt
2 no. Azo in sūma huius tit.§.dr̄ aūt Falc.¶ †Et ibi, §.aliena.hoc
est falsum: nā cū p ius ciuile xij.tab.poterat testōr totā substan-
tiā distribuere , non vr̄ qđ p̄tor possit ipso iure resecare,qđ facit
lex Falcidia. C.ad l. Falc.l.pen.& l.linea, ff.eo.ti.nā ius ciuile nō
p̄t tolli p p̄torē ipso iure. vt inst.de bo.poss.§.quos aūt,ff.de bo-
no.poss.l.filiū, §.quēadmodū,l.si ex duobus.de vulg.& pup.cū
si.dr̄ ergo Falcidia nō a p̄tore,sed a Cōsule fuisse introducta,&
ita no.gl.in l.1.in prin.ff.e.& hanc tenent Doc.in rub.C.eo.vel
dic, qđ Falcidia est noīata a tribuno plebis,vt dicit tex.2.disti.c.
Adam.vide ibi no.& adde,quod no.gl. instit.ad l.Falc.in princ.
¶ No.gl.eū non sic.ibi.si nō habes.ex ista 2.lect.prout in litera,
3 not.† qđ si hr̄s aliquid subtrahit de hęreditate, perdit in totum
Falc.In fi.tenet ergo ista glo.qđ de iure antiquo hr̄s subtrahens
aliqđ de hr̄ditate.pdit Falc.in totū,vt l.bn̄ficio.hic allegata. Sed
hoc est falsum,imo hr̄s subtrahēs aliqđ de hr̄ditate pdit Fal.rei
solū subtractę,vt l.rescriptū,ff.de his qb.vt indi.ff.ad l.Fal.l.Pau
lus.& l.hr̄ditatem, §.si eo.tit.facit ff.ad Treb.l.Paulus r̄ndit,&c.
¶ Quare dic,qđ est triplex ius.Vnū ē ff.orū s̄m qđ hæres subtra
hēs pdit Falc in re subtracta tm̄,vt s.alle.Secundū est ius Codi-
cis s̄m qđ hr̄s subtrahēs dēat restituere duplū, vt §. illic alle.&
an̄ dcm̄ §.& de iure Codicis hr̄s subtrahens perdebat Falc.in re
subtracta tm̄: vt l.n̄ dubiū.C.de leg.s̄in.vnā lec.Tertiū ius est au
thenticorū,quo statuit,qđ hr̄s subtrahēs pdit Fal.n̄ solum in re
subtracta,sed in totū: vt hoc tex. s̄m 2.lect.& no.gl.expsse, j.e.§.
si vero nō fecerit.in gl.q̄ incipit,hoc facit.sic p hoc vr̄ correctæ
oēs leges anteriores. & hanc opi.tenet Dy.in d.l.rescriptū.licet
Cy.videat sentire ɔ̄riū in d.auth.sed cū testōr.C.eo.n̄ ob.l.bn̄fi-
cio.hic alle.q̄a r̄ndet.qđ ibi nō dr̄,ꝙ ille, q malignè in vna re per
fideic.legata,seu relicta se gessit,ꝑdat Falc.in totū,vel in illa tm̄,
4 sed hoc declarat p alias leges quas allegaui. ¶ †Quæro,dr̄ hic iui-
tus: vtrū testōr p̄sumat inuit⁹.tex.& gl est,qd sic,in l. Titia,ff.ad l.
5 Falc.& no in l.filiū quē habentē,C.fam.erc.in 3.glo.¶ †Ibi,fiat
igit̄.no.ex hoc §. ꝙ ad ꝓfectionē inuētarij,dēnt citari fideicom-
6 missarij,& legatarij.sed pone † ꝙ aliq legatarij sunt citati,& ali-
q nō:nunquid ille,q est citatus pt allegare inuētariū nō valere,
q̄a legatarij alij nō sunt citati?& vr̄ ꝙ sic,quasi n̄ sit seruata for-
ma d.l.vlt. C.de iur.deli.& in forma hic tradita,p quo j.e.versi.
his oīb. ¶ In ɔ̄riū vr̄,ꝙ istud inuentariū saltē valeat quo ad cita-
tū: sicut dicimus in sn̄ia,q̄ fertur partib.nō citatis non valet:&
tn̄ si agat ɔ duos,& vnus citet in ꝓnūciatione,alius nō,sn̄ia va-
let quo ad citatū,quo ad aliū non,vt est casus ī l.de vnoquoq, .
ff.de re iud. & ff.de iud. l.nō idcirco.& in c. cū sup.ex̄.de sen.&
7 re iud. ¶ †Quęro qs est modus citādi, dic vt in gl.q̄ īcipit i.ꝓcu.
ex qua iuncta cū tex no.ꝙ inuentariū debet fieri corā iudice.cū
citatio,de qua loquit̄ gl.nō possit fieri nisi p iudicē,& sic ista gl.
facit ꝓ opi.Mar. de Fano q hoc tenet,vt recitat Spe.in tit.de in
stru. edi. §.si. ver.si hr̄s. Sed aduerte ad hāc gl q̄a ista vr̄ velle,qđ
citet̄ ipse ꝓcurator , si dn̄s hēat legitimā excusationem non ve-
8 niendi,n̄ aūt fiet citatio. vt dicit hic gl. ¶ † Et s̄m hoc vr̄ hic tex.
ꝙ vbi principalis hēt lītimā cām nō veniendi , pōt procurator
citari licet prius n̄ citet̄ principalis. An āt vbi principalis aīs nō
hēat iustā cām nō cōparēdi , possit citari ꝓcurator.vr̄ tex.ꝙ sic.
C.vn̄ ui l.meminerint, ff.de lib. agn.l.1.§.1.C.de procu.cum q.
¶ Sed Doc.ibi intelligunt,qđ prius dēt citari dn̄s q̄ ꝓcurator. &
ita gl dicit ex̄.de dolo.c.cūm. ¶ Veritas est, ꝙ ad primū decretū
sufficit citatio ꝓcur.ad s̄m citatio dn̄i,vt l.hoc amplius, §.si.cum
9 l.seq ff.de dā.īfe.¶ †Vlt.ex hoc tex ɔiuncto §.si vero absiunt.col-
ligit̄ arg. ꝙ citatio verbalis nō posset fieri ex̄ territoriū.ad idem
ex̄.de dol.c.cum olim.& qđ ibi no.& qđ no.in ca.ex parte.ex̄.de
app.ad idē.j.vt ipō lat. §.sancimus.ver.si vero.¶ In ɔ̄rium vide-
a tur tex.ī l.oēs.ᵃ §.si vero appantor, C.de epis.& cler.& l.2.C.de
offi.p̄se.urb.de qua qōne dic,vt disputādo tenuit Dy.in qōne,q̄
10 incipit.rector ciuitatis Senarū. ¶ †Not.tex.ibi,vidisse.&c.ꝙ to-
b stis dēt testificari de visu,nō de auditu.ᵇ qđ dic,vt in gl.ibi.Not.
testimoniū, sed veritas est, qđ testimoniū de auditu proprio ad
mittut, vt ꝓbat in l.sæpe. de op.nō.nū.de test.mil.l.diu⁹.ibi, audiuis-
se,&c.& ī sti.de test.mil.§.cæterū. no.ī l.2.§ itē Labeo,ff.de aqu.
plu.arc.facit c.1.ex̄.de testi.Quid.n.si volo probare testōrē talia
verba dixisse, vel talia verba in ſtipl̄one inuenisse,vel aliqđ aliud
qđ auditu pcipit̄, certe p sensum auditus, de his p̄t reddi, & fieri
testimonium p pall.l.2.¶ Sed non ob.qđ dicit hoc vidisse:nā vi-
sus accipit gn̄aliter ꝓ quolibet sensu corpeo. vn̄ si p sensum vi-
sus qđ pcipit testis,dēt de visu testificari,si p sensum audit⁹.đ au
ditu,& sic de similibus.& ita no.Iac.de Are.C.de testi.l.testium.
& ibi p Cy 14.q.2.c.sup.& in c.cū cām ex̄. de testi.p Inno.& in
Spe.de testi. §.2.ver. item,ꝙ nō phibet, & §. nūc tactādum.ver.
vt āt hoc plenius.¶ No.p gl.3.q.9.c.testes,& de co.ec.distin.5.c.
11 uenisti. † De auditu aūt alieno n̄ p̄t qs testificari,nisi ī casu l.si
c arbiter,alle.ī gl.l.2.§.itē Labeo,ff.de aq.plu.ar.& plene no.ī d.c.
testes.& isto casu vbi requir̄ testimoniū d visu,tunc reus ad testi
ficādum n̄ admittit̄ ¶ An āt vbi sufficit testimoniū đ auditu ce-
c⁹ admittat̄?gl.hic dicit,qđ sic:qđ intellige,qn̄ testis hēt notos ɔ̄
12 hētes p vocē,ita tenēt doc.in d.c.testes ¶ † Scđo no.tex.cum gl.
sup verbo,tres.qđ testes dēnt hr̄e notos ɔhētes in ɔ̄rium est tex.
j.de testi. §.& licet.Et iō dic qn̄q; testes admittunt ad testifican
dum sup actib.psonalib. seu ɔ̄cib, & tunc dēnt cognoscere con
trahentes ad testificādum.Qn̄q; admittunt̄ sup realib.seu sup ali
quo facto,vt qđ Titi⁹ possedent,& tunc sufficit,qd cognoscant
eū,de cuius facto testificant.vt not.Pla.in l.3.in princ.ff.de testi.
facit j.de test. §.si vero ignon. ¶ Qn̄q; adhibet̄ instr̄o,& tunc ad
substātiā instr̄i, & vt instr̄m valeat,nō oportet, qd testis cogno-
scat ɔ̄hentes,vt in d. §.& licet. fallit in inuentario,vt hoc tex.cū
sua gl.& l.fi. §.sin autē dubius.C.de iure delibe.Itē fallit in testō
condito

ADDITIONES.

a ¶In l.omnes.Vbi vide etiam Bart.concordantem opi.vide Pau.& Alex.Raph.
& Fran. in l.fi. ff.de sur. om.in. & Raph & Fran.in 1.consti.C.& Ang.in l 1.§.
hæc stipulatio. si cui plus quàm per l.falc. & in d.l.fi.& Ang.Are.in tract.ma-
lefi.versi.citentur.& Bal. in Mar.in ver.iudex.ver.ix.& Lanfr.in cap.quoniam
contra.ver.citationis.de prob.

b ¶De auditu Vide Fel.in c.præterea.in prin. de testam.cum nonnullis concor-
dantijs ibidem per eum signatis, & per do.Soc.in consi.64.inci. in causa ver
tente.ver capiendo etiam. ibi,nam tantum vnus testis.in 1.parte.& in consi.
118.inci.visis narratis punctis. ver 2.confirmatur,in dicta parte.

c ¶Alieno. vide omnino Fel.in c.cum literis. ad fin.de testa. & in c.licet ex qua-
dam.circa prin.eo.tit.
¶Tu vide omnino de hoc,quod posui in apost.ad istum post eum,& alios co
appostilatores in l ad testium.nu.2.in ver.de auditu,C.de prob.& Colle.in c.
lit̄as.& ibi ēt posui i apost.ad ipsum,i ver de auditu auditus.extra de iur.calū.

conditio in scriptis ab imperitis lrarum.j de instr. caute.& fi. §.
13 oportet.& no. in d.§.finaût dubi°. † Sed aduerte, qa si testes nõ
cognoscũt illũ.de cuius facto volunt testimoniũ perhibere,dẽt
eis exhiberi, vt ipsum cognoscere possint. extra, de test. c. cum
cãm.& tangit in l. 1. ff. si ex noxa.cã agat. facit ff.de public.l.cũ si
14 exhibuissẽt ¶ † No.φ testes debẽt testificari sic esse, vel nõ esse:
a nõ aũt de credulitate.ᵃ cuius 3riũ vr̃ in l. 1. §. 1. ff.de vent.inspi.&
ex.de presum.cãteris.Et iõ pro huius declaratione dic,vt per Cy.
fm Ia.de Are.in l. testiũ.C.de testib.in 5.q.& Spe.in ti.de test.
§.1.in versi nẽ φ deposuit facit optime ex. de presump.c.literis.
15 ¶ † Vl.no.tex.ibi,& in nullo 9scios &c.φ negatiua pbat: circa
qd doc.dñt.qd rñr negatiua nõ pbar̃, vt C.de prob. l.actor, & l.
ei.ff.de pb. ¶ Fallit in hoc §.vbi negatiua pbat p facĩm purga-
tionis,vt dicit gl.in d.l.actor. tñ & probõ dici põt,in l.fi.§.licen-
tia.de iur.deli.facit ad pdicta,qd negatiua probatur p facĩm, ex.
de testi. c.pñtiã.gl.not.hic vr̃ dicere alr,q̃ incipit,testimonium,
16 † qd hic talis negatiua hẽt,9 in affirmatiuæ. cũ.n. testis dicit se
fuisse vsq; ad finẽ inuentarij,& nihil potuisset fieri q̃n ipse vi-
disset: pinde est ac si affirmatiuã pponeret, & sic no.qd negati-
ua q̃ est coarctata.põt directe pbari ad idẽ,qd no.in l.Pãtonius.
§.rei.ff.de ac.here.& in l.1.§.1.ff.de itine.actuq; pri.licet Dy.di-
cat ibi,φ testis suspicione ñ caret: tñ ipse ibi tenet,φ vbi negati-
ua est coarctata,qd põt cadere in mente testis,& qd tũc põt pba-
b ri,ᵇ vt hac gl.cum si.& p hoc facit, qd no.in l.fi.C.de te.cre.facit
l.2.C.de erro.aduo.sed si negatiua non esset ita coarctata,qd ca
deret in mẽte testis,tũc nõ posset pbari, vt l. actor. p quo vide,
φ ibi no.Doc.in 3.q ¶ No.ergo gl.in fi.glo.totã istam gl.& vide
quod not glo.C.de fal.l.si quis decurio.& per Doct. ibi in 5.qõ.
¶ Opp.qd no.gl.in d.l.donationibus.No.glo.ibi, substantiam,
17 Ex qua not.duo.¶ † Primo,φ ista gl.vr̃ velle,quod inuentariũ
18 fiat in iudicio.dic quõ dixi s̃.prox.§.¶ † Secundo no.φ paup̃-
tas, & diuitiæ pbantur per motũ iudicis.similem habes glo. in
auth.præterea.C.vnde vir & vxor, de quo per Iaco.de Are.in l.
paupertatis, ff.de excus.tut.vbi vr̃ velle, quod ẽt possit probari
per publicã famã. & vide gl.in l. vbi adhuc.C.de iur.do &j.de
19 æqua.do. §.illud.colla.6.¶ †No.glo.illã scripturam, in fi.quod
vr̃ verum fm Frã.Accur. arg.l.cum antiquitas.nisi impediatur;
quia quæ de nouo emergunt, &c. vt j. §.seq.neque. ff.de inter.
20 act.l.de ætate.§.ex causa ¶ †No. gl.interpositio est.ibi, pro sin-
gulari: io casu m̃ requiruntur duo tabel, vt probatur in tex. l.fi.
§. finaût dubius.C.de iure delib.¶ Vlti.circa hunc tex.ibi, & in
nullo conscios,vide quod not.gl. 8.q. 5.c. Artaldus.cũ qua glos.
concordat,quod not.in c. bonæ.extra, de ele.in gl. 3. & vide, qd
21 no.20.q. 3.c.presens.in gl.quæ incipit.sed qualiter. ¶ †No.gl.s.
trium. in fi. licet ista vltima opinio videatur verior, tamen po-
nit de tribus in auth.sed cum testator cum dicit, si qui ex his ab
sint vel interresse nolint. ¶ Not.gloss.remotio, & ita ponitur in
tex.in authen.sed cum testator,quæ hic sumitur.

ADDITIONES.

a ¶ De credulitate. Adde Fel.in c.quoties.de test.in prin. in ver.gl.fin.cum non
nullis sequẽ.ibi positis per me in apostil.
¶ Adde quod no.ad collecta, vbi proxima apostil.allegaui in fi.in ver.de cre-
dulitate,& quod posui in aposti.ad istum in l.iurisiurandi.nu.2.ver.item quę
rit quid in inspectoribus,in ver.sed istæ.gl.s̃.de test.
b ¶ Probari.Vide do.Alex.de Imo.in l.1 ff.si cer.pet.& Barto.& Bald.plene in l.
actor,C.de proba.& Ang.luc,& in §. docere.in fi.ff.ne quis eum,vbi etiã per
do.Ale.& Bald.in mar.ver.iuramentum.& Bar.in consi.inci.cõmune Lignani.
& d.Alex.in consil.42.4.par.& quæ per Pau.de Ca.in consil. 177.& per Fel.in
c.3.loco.de proba.& aliquid in c.super.de accus.
¶ Adde quod no.in appostil.ad istum in l.1.nu.1.in versi.per visum.C.de can.
fru.vrbis Romæ.lib.11.

---

1 *Falcidia dicitur inducta magis in fauorẽ testãtis,quã cõtra eius volũtatẽ.*
2 *Testator quando præsumatur ignorare vires sui patrimonij.*
3 *Legatarij in confectione inuentarij debent nominatim citari si sunt certi.*
4 *Forma inuentarij quæ sit,& qualiter fiat.*
5 *Inuentarium debet incipi a die mortis testatoris intra 30.dies.*
6 *Inuentarium,quòd valeat licet non sit inceptum, nec perfectum intra sexaginta dies a morte testatoris.*
7 *Inuentarium quòd non vitietur licet signum crucis omittatur.*
8 *Inuentarium factum ab hærede an prosit fideicommissario vniuersali.*
9 *Fideicommissarius vniuersalis,quòd possit facere inuentarium si hæres non fecit,ad quod sibi proderat.*
10 *Hæres conficiens inuentarium an possit vti Falcidia aduersus creditores.*

1 §. Si enim. †No.ex isto versi.quod Falcidia dr̃ esse indu
cta magis in fauorẽ testãtis quam 9 eius vo-
2 luntatẽ,vt hic,ad idem j.eo.versi.hæc autẽ. ¶ † Secundo not.φ
a testator præsumit ignorare vires sui patrimonij.ᵃ Pro cuius de-
claratione dic. qñq; loqmur in actibus morientiũ,& tunc præ-
sumitur ignorare vires sui patrimonii, vt in versi.hæc aũt insti.
q manu.nõ poss.§.finaût.arg. C.q testa facere poss.l.hac consul
tissima. §.at cũ humana Qñq; loqmur in actionib.viuẽtium.&
tunc aut qs hẽt bona ad ipsum de nouo puẽta,& pũmit igno-
rare vires sui patrimonij,vt l.q nondũ.C.de hæred. ven. Aut qs
habet bona ab antiquo peruenta,& tũc si sunt immobilia,præ-
sumit scire, vt l.quisqs,C.de rescin.uend.Si vero sunt bona mo-
bilia,& tũc si sunt præsentia,præsumitur scire,si sunt absentia:
præsumitur ignorare, vt l.in fraudẽ, ff.qui & a quibus.¶ Illud,
quod dixi, quod in actib. morientiũ præsumit ignorare &c.est
verũ,nisi ex qualitate aliqd aliud præsumi possit: puta,qa testa-
tor prohibuit detrahi Falcidiam, nam ex hoc vr̃ cessare error,&
præsumit sciens, ita intellige gl.auth.sed cum testator.ver.non
ignarus. ¶ Quæro,qa est dictũ.qd debent citari legatarij,& idẽ
3 dicit gl.in creditoribus, vt s̃.in §.ille. † Quæro qualr debẽt cita-
ri. Rñ.debent citari nominatim si sunt certi: alias sufficit gñali-
ter mittere proclamando per ciuitatẽ fm Richar.Mal.vt l.ũ eo
tẽpore.C.de remi.pig.¶ Vltimo quæro,quę sit forma inuenta
b rij ᵇ.gl.tangit ipsam.s̃.eo.§. sancimus.ver.fiat igitur.¶ † Et idem
4 dicas, qd forma est ista, φ ante omnia manu hæredis fiat signũ
crucis,citent legatarij, & creditores,φ veniant tali die ad talem
locũ ad videndũ inuentarij confectionẽ,vt s̃.eo.§.illo, & ibi no
ta. & C.de iur.delib. l.fi.§.finaût dubius. C.ad legẽ falc.authen.
sed cũ testator. Et citatio fiat nominatim, vel gñaliter, vt s̃.dixi
fm Richar. hoc facto debet adhiberi vnus notarius, q inuenta-
riũ 9ficiat, & ad cõfectionẽ inuentarij debent adhiberi duo te-
stes q hæredẽ cognuscãt,vt in d. §.finaût dubius.Itẽ debent ad-
hiberi tres testes eiusdẽ ciuitatis locupletes,& bonæ opinionis
loco legatariorũ, & creditorũ absentium, & in eorũ præsentia
debet inuentariũ confici,vt s̃.eo.ti.§.si vero absint.hoc facto de
bet hęres se subscribere si scribere scit.Si vero scribere nescit,vel
non potest,tũc debet adhiberi vnus alius notarius ad hoc tñ.s.
ad subscribendũ pro hęrede,vt in d.§.finaût dubius in fi.& põt
inuentariũ facere p se, vel p procurato. vt ibi dr̃. Et circa pdi-
ctã formã vide Specu.in tit.de instru.edit.§.6. ver.huius autem.
5 †Et debet incipi istud inuẽtariũ a die hæreditatis intra 30.dies,
& perfici intra alios lx.dies,vt l.fi.§.finaût. C.de iure delibera.
6 ¶ † Sed aduerte,qd licet inuentariũ nõ sit inceptũ, & perfectũ
intra alios sexaginta dies, nihilominus habebit beneficium in-
uentarij, vt no. Doc.in l.fi. §.si vero post q̃.C.de iure delib.& vi-
7 de ẽt Cy. in ea. l. §.finaût dubius. †item licet illud.signũ crucis
c omittat, nõ tñ inuẽtariũ vitiat,ᶜcũ ista sit talis solennitas,cuius
omissione nõ vitiat,vt l.1.in fi.ff.de vẽ.inspi.& nota in d.§.finaû-
tem dubius per Doctores, & Canonistas in c.Raynaldus.ex.de
8 testa.¶ †Quæro nunqd inuentariũ factũ ab hærede prosit fidei-
com.vniuersali?& vr̃ qd nõ,quia hoc vr̃ fecisse hæres ex sua pro
uisione: ergo non transit in fideicom.per resti.per l. si hæres.ff.
ad Treb.nam vr̃ l.si post cõstitutã. ff.de cõsti.pec.dicit Ia.de Bel.
fm Aut. de Ramp. qd bñficiũ inuẽtarii non transit in fideicõ.
ipso iure.sed p cessionẽ, qua facta illud beneficium proderit fi-
deicõmissario: vt l. si hæres pecuniã, præalle.arg. l.si minoris, ff.
9 de admi.tut.¶ † Secundo q̃ro, pone,φ hæres non fecit inuenta
rium: nũquid fideicommissarius ex sua parte poterit facere? di-
cunt præfati doc. φ sic cum vniuersalis fideicõmissarius sit hæ-
res in effectu,vt l.si filius, ff.qd cũ eo.& l.postulante.ff.ad Treb.
& s̃.eo.§.inordinatũ.vbi dixi.pderit in hoc. qa interdum fideic.
detrahit Falcidiã, vt l.1. §.inde Neratius, ff.ad Treb vt dixi ple-
ne s̃.eo.§.his igit ¶ Itẽ proderit ne teneat̃ creditoribus legata-
rijs insolidũ: ad q̃ tenet̃ fm distinctionem no.in l 2 s̃.ad Treb.
& ff ad Treb.l.1. §. fi.Istas qões ponit Ray. de.Fou.in repeti-
tione,quam facit de l.in rõne,§.qd vulgo, ff.ad l.Falc.& istas qõ
10 nes ponit Spe.in ti.de instr.edi. §.si.ver.qd si hęres. ¶ † No.gl.9
legatarios, an hæres faciẽs inuentariũ possit vti Falcidia aduer-
sus creditores? dic vt in ea, sed adde, quia glos.dicit φ per l.sci-
mus.C.de iure delib.faciens inuentarium solum habebit,quod
non teneatur vltra vires hæreditarias. dic quod non est verum,
quia immo etiam per illam l. poterit vti beneficio Falcidię, vt
expresse dicit tex.in l.scimus. §.si ptęfati.& no.ea.l.§.pen.in gl.
quę incipit,etiam aliter.& vide quod bene in d.gl.no.

ADDITIONES.

a ¶ Pręsumitur ignorare vires sui patrimonij.Sępe enim,vt Iustinianus ait,de fa
cul.suis plus sperant homines, quàm in eis fit.
b ¶ Inuentarij. De eius forma vide Firm.in suo aureo repertorio,vers.inuenta-
rium hæres facere tenetur.vers.2.& in ver.hæres inuentarium.
c ¶ Vitiatur.Adde d.Ale. de Imo.§.paciscar.de pac.& Spe.in ti.de instru.edic.§.
fi.vers.in huius autem.vbi etiam vide Io. An. in addit.

---

1 *Hæres nõ conficiens inuentarium tenetur creditoribus,& legatarijs de suo satisfacere.*
2 *Lex Falcidia propriè non est inducta contra voluntatem testatoris.*
3 *Filius non faciens inuentarium, an priuetur portione debita a iure naturę, & quid de portione iuris institutionis.*
4 *Filius non conficiens inuentarium, an teneatur insolidum creditoribus etiã vltra vires hæreditarias.*
5 *Hæres non faciens inuentarium,quòd non priuetur Trebellianica.*
6 *Hæres,qui aliquid subtrahit de hæreditate,priuatur falcidia.*

1 §. Si vero non fecerit. Pro declone hui° §.si ve-
ro ñ fecerit.No.qd hęres
nõ faciẽs inuẽtariũ teneẽ creditoribus,& legatarijs de suo satis-
facere.

a facere. ¶ † Scđo no qđ in §.hoc aũt.lex Falcidia non eſt,pprie
2 indicta ɔ voluntatẽ teſtatoris, ſed ɔ errorẽ ipſius.ad idẽ ĩ. px.
3 §. ver. ſi enim. ¶ Quero, † nunquid filius no faciẽs inuẽtariũ
priuet quarta debita iure naturæ: gl.hæc facit qđ nõ. idem not.
C.de fideicõ. auth.hoc amplius. C. de iur.deli.l.fi. §. qđ ſi poſt.
auth.ſed cũ teſtator.C.e.ti.& tacite tenet gl.ĩ.e.§.ſi qs aũt non
implẽs.in gl. ipſo iure. ¶ Sed ɔ iſtã opi. op. nã cũ hrs no faciẽs
inuentariũ dẽat grauari rebus ,ppriis,vt hic dr.ergo multo ma-
gis nõ licet detrahere debitam iure nãæ. & legata ſunt diminu
ta pp detractionem legitimæ: ſoluit autem de bonis propriis,
q̃ bona ,ppria dicunt plura ,ppter ſuinam, quã hẽt. ſed Iac. de
Bel. tenet hic ɔtriũ dicẽs, qđ cũ filius non perdat bonorũ debi-
tũ ſubſidiũ pp non ɔficere inuentariũ,vt ĩ.dictũ eſt,uõ dẽt,ali-
ter teneri vltra vires hæreditarias,ne qđ ſibi vna via ɔceditur,vi
delicet debitũ bonorũ ſubſidiũ retinere, alia via ſibi denegeť,
qđ eẽ nõ dẽt,vt l.ſi vero.§.1.ff.de tut.& cur. dat.ab his.& no.ex
preſſe p gl.in l.fi.§.qđ ſi poſt.C.de iu.deli.in gl.in ſitem.in fi.vbi
dicit,qđ aliis non ,piudicat de debito bonorũ ſubſidiu quo ad
legata, licet interim non ſiat inuẽtariũ. Et ſic illa vr̃ expreſſe ,p
opi.Ia.ſed p̃cedens opin.vr̃ verior,quã ẽt vĩr tenere Doc. C.ad
legẽ Falcidiã,in auth.ſed cũ teſtator.in vij.q. Nõ obſtat ratio Ia.
qa non denegat vna via qđ alias concedit,qa filiꝰ q detrahit de-
bitũ bonorũ ſubſidiũ, licet inuentariũ nõ cõficiat.cõſeqtur ex
hoc duplex cõmodũ vnũ eſt, qa ſuũ pŕimoniũ in tãtũ augetur
quãta eſt lrima, quã detrahit ſin, qa legata non ſoluit integra
,put facta ſunt, ſed ſoluit ea diminuta per detractionẽ lrimæ,li-
cet ſi ea ſint diminuta, debeat ſoluere etiã de ſuo ſi hæreditas
nõ eſt ſoluẽdo. Sed ſi priuaret lrima,ſolueret legata integre ,p-
ut relicta ſunt.& ſuũ pŕimoniũ nõ eẽt auctũ in aliquo,cum ni-
hil,detraheret.non ob. p̃dicta l.fi.§. ſi vero poſtquã ,palleꝫata.
vbi vr̃ dicere tex. qđ filius priuat debita iure nãæ.nam ibi loqť
non ſolũ in extraneo hrde, ſed in filio,dum dicit,adierũt vel ſe
immiſcuerunt. & ſic patet qđ ẽt loqtur in filio immiſcente qđ
eſt ſuorum, vt inſt.de hr.quali.& diffe. in fi.& tñ ibi dr̃ qđ nul-
lius legis bñficio vtuntur.qa rñdeo qđ heres non faciens inuẽ-
tariũ,ſiue ſit filius ſiue non,non vrit bñficio vti faciens inuẽta-
riũ, vt d.l.fi.§.& ſi p̃fatã. & no.ea.l.§. qđ ſi poſt.ſed vtitur detra-
ctione lrimæ portionis:cũ non ſit par rõ inter debitũ iure nãæ
& debitũ iure inſtõnis, arg.l.fi.C.de codicil.& no p gl.ĩ.§. ſi qs
aũt non implẽs.in gl.ne ipſo iure. Et qđ Falcidiã debitã iure in
ſtõnis pdat filius non faciens inuentariũ ſicut extraneus, vr̃ velle
glo.in l.fi.§.cum igiť. C.de iur.delib. referẽdo gl. q̃ inci. & lega-
tarius in fi. ibi, ſed hodie, &c. ad tex q ẽt loqť in ſuo,vt patet,
4 qa adijcit,vel ſe immiſcuerit, &c † An aũt filius nõ faciens in-
uentariũ teneať inſolidum creditoribus ẽt vltra uires hæredi-
tarias, eſt tex.in l. fi.§ cũ igiť, & §. ſi vero poſtq̃ ,palle.q tex. ẽt lo
5 qtur in filiis,& aliis ſuis. ¶ Quæro, † an hæres nõ faciens inuẽta
b riũ, priuetur Trebellianica. [b] Iac.de Bel. diſputauit hãc qõnem
hic.& tenuit q nõ.p multas rõnes Idẽ tenuit Roffr. in tr.de ſe-
natuſ.ɔſul. Tre.in §.ſed circa iſtũ,& iſtã qõnẽ tangit Ia.de Are.
in l.cũ tale.§.1. ff.de cõd. & demon.vbi iſtũ tex.inducit in ɔtriũ.
& eãdẽ opi.tenet Cy.in auth.ſed cũ teſtõr.in 8.q.quam facit ex
dictis Richard. Sed opi Iac.de Bel. putarem veriorẽ: rõ,qa non
eſt nr̃m leges extendere, vt l.ſi vero.§.de viro.ff.ſol. mat.tũ quia
legũ correctio non inducitur, niſi in caſu expreſſo,ſm l. preci-
pimus.in fi. C. de appella. ex identitate rationis nõ inducit le-
gis correctio, vt in auth.quas actiones.C.de ſacroſan.eccl.in gl.
& nota.in l. tam is. §. 1 ff.de don. cau. mortis. ¶ Quæro,quid
addit hæc conſtitutio illi l. ſcim.us. C. de iure delibe.andiꝰ dic
6 vt in gl. hoc facit, † & no.eam ibi, quia ſi heres ſubtrahit aliqd
hodie, caret toto: ſed de iure Codi. puniebatur in duplum,qđ
dic vt dixi ĩ eo.§.ſancimus.

ADDITIONES.

a Satisfacere.Vide ad hoc d.Fel.in c.cũ M.Ferrarieñ.de cõſt. ver.hãc cõcluſio.
b Trebellianica.Adde iſtũ cõſ. ſuo inci. Do. Io.Ardizõi. & qđ ibi dixi i apoſtil. ad ipſum poſt caſus ſummarium, & dixi etiam in apoſtil. ad ipſum conſil.134.incip.bona.

---

1 *Teſtator hodie prohibet detractionem Falcidiæ.*
2 *Filius ita priuatur portione ſibi debita iure inſtitutionis,ſicut extraneus.*
3 *Teſtator an poſſit prohibere trebellianicam.*
4 *Si hæres,qui non vult parere teſtatori iubenti non detrahi,priuetur hæreditate, vt hic dicitur, an habeat hoc locum hæreditate non adita.*
5 *Teſtator,qui ſcit uires ſui patrimonij,ſi ſuum diſtribuit per legata, videtur Falcidiam prohibere.*
Tacita prohibitio Falcidiæ an ſufficiat.

a 1 §. Si vero expreſſim. [a] † Nota circa hunc tex.q teſtator pt ,phibere detra
ctionẽ falcidiæ ¶ Sed quæro,de quo hrde loqť hic ?dic vt in gl.
ibi,penitus extraneũ. Sed aduerte,qa iſta gl. dẽt intelligi in portio
ne de neceſſitate debita iure inſtõnis, de qua loquitur tex. hic.
2 Idem eſt in ſuo.in fi. † eadem rõne,& eodẽ modo illa priuatur
filius,quo extneꝰ,arg.l.fi.§.ſi vero poſtq̃,palleꝫato,qđ pt ,pcede-
re, vbi duæ quartæ pñt detrahi,ſm qđ notať in d.§. ſi qs autem:
3 ¶ † Quærit gl. an teſtator poſſit ,phibere Trebellianicã. [b] & te-
b net q ſic.& idẽ vr̃ tenere gl. inſt.de fideic hæred.§. ſed quia. &
Azo in ſumma huius ti.§. loquitur nunc. ¶ Sed ɔ. tenet glo.C.
ad l.Fal.ſi vt allegas,& in auth.ſed cum teſtator in gl.ſed no.ſic
Iac.de Bel.tenuit diſputando,q Trebellianicã quartã non poſ-
ſit ,phibere teſtõr per multas rõnes . Sed ɔtriũ eſt ſm Odof. Iac.
de Ra.& Pet. vt refert Cy. in d.auth. ſed cũ teſtator, & iſta vltima vr̃ verior,nã l.vr̃ velle,q in quibus caſibus ceſſet Falcidia,in
eiſdẽ ceſſet Trebellianica, vt l.Marcellus.§.qđ aũt.ff.ad Trebel.
qđ intellige verũ, qñ Falcidia ceſſat rõne ipſius teſtamenti , vel
qa teſtũ priuilegiatũ, vel qa facta eſt ,phibitio a teſtatore vt in
qõne nr̃a,& in d.§.qđ aũt.ibi,in teſtamento militari,& ſupſunt
alii : ſed vbi Falcidia ceſſaret pp delictũ iã cõmiſſum p hrdem,
non aũt ceſſaret rõne teſtamenti , tũc nõ hẽmus regulã dicẽtẽ
in qbus caſibus ceſſaret Falcidia pp delictũ hrdis ceſſat Trebel-
lianica.& econuerſo.& ita loqtur, q dixi ĩ. px. in qõne illa an
hrs no faciens inuentariũ pdat Trebellianicam.¶ Quæro, ego
dixi,quod ɔſtitutio q̃dã ɔ non implẽtem voluntatẽ defuncti
oĩno hẽat locũ hrditate adita, vt ĩ. e § ſi enim igit, & ĩ.eo §. ne-
4 ceſſitatẽ.Sed q̃ro,q hic dr̃ † q hrs , qui non vult parere teſtato-
ri iubenti nõ detrahi, priuet hrditate hẽat et locũ hrditate nõ
adita? dicit Ia.de Bel.q ſic.ex quo ipſe no.hic caſum ſpãlem qđ
ẽt hrditate non adita,legata,& fideicommiſſa,& libertates dẽnt,
& hoc defert plonis enumeratis in §. ſi qs aũt non implẽs ĩ.e.
& eos facit hrdes ſex hæreditate p lixi eõdẽ ſcriptũ non adita &
eſt ſpeciale in hoc caſu,qñ teſtator ,phibet Falcidiam detrahi,,p
hac opi.facit hic tex.dicit.n.vel ſi noluerit iubandi parere eum,
q hr̃ intendere ab hm̃ ſi inſtõne.¶ Vn qđ dicit inſtõne,non dicit ab hrditate, & ,p iſta opinione vr̃ mihi qđ ſit hodie glo.ord.
ſup ver. ſubſtitutio, q̃ dicit, qđ ſubſtituti, & cohrdes admittun-
tur de iure cõi.ergo apparet, qđ hrditate non adita vt l.poſt adi-
tã.cũ ſimi.C. de impu.& aliis ſubſtit. alias ſi eſſet adita hæredi-
tas inſtituti, & cohrdes nõ admitterent de iure cõi, ſed huius
legis ptãte vt in §. ſi vero.inſt.eo. & qđ no.in d.l.poſt a ĩ tã.C.
de fideicommiſ.auth.hoc amplius,qđ tene bene menti ¶ Vlti-
5 mo q̃ro,† an ſi teſtõr expſſe ſcit vires pŕimonii,& ſuũ diſtribuit
p legata, videať Falcidiã ,phibere? & vr̃ qđ ſic.quia lex Falcidia
eſt inducta ɔ errorẽ teſtatoris, vt ĩ e. ver.hoc aũt,& ver.cũm. ſed
ſi teſtator ſciẽter hoc facit,vr̃ ceſſare Falcidia, cũ tũc ɔ errorem
teſtatoris ,puidere non poſſet ¶ Præterea cũ teſtator nõ nulit
quartã detrahi,tacite vr̃ eã ,phibuiſſe. cũ diſtribuit pŕimonium
per legata.l.Tina.& ibi no. ff.ad legẽ Falcidiã.Sed in ɔtrium vr̃,
nã hic vr̃ tex. ſignanter dicere, qđ expreſſe teſtõr dẽat ,phibere
dum dicit, ſi vero expreſſim , & c.quod non ſufficit tacita ,phi-
bitio, arg.l.expreſſa ff.de regulis iuris,& l.nonnunquã de con-
ditio. & demonſtratio. & in hac opi. videtur concordare omnes Doc. ¶ Vltimo vide glo hodie non, hoc intellige in legatis
ad pias cauſas, vt probat tex.in ea alleg.

ADDITIONES.

a Si vero expreſſim.Ad huius tex.materiam vide Ang. ſingu.in l. 2.C. quando & qui.quar.pars debe.lib.12. in lect ſua.& Ludoui. in l.Marcellus. ad Trebel. & Pau.de Caſt.in conſi.148.& Oldra.in conſi.146.
b Trebellianicã. Tu vide de hoc Bal. in l. filium quem.nu. 40. ver. demũ. & qđ ibi poſui in additio.ad ipſum,in ver.poſſit.ſupra, ſam.etc.Pau.de Ca.cõſ.165. inci.viſa.& pleniſſime per Alc.conſi.62.volum.1.

---

1 *Hæres qui ſcienter ſoluit legatum, quod inſolidum nõ tenebatur ſoluere, an in aliis ſibi præiudicet. & num 4. & 5.*
2 *Factum commune legatariorum,quod cenſeatur unum.*
3 *Agnoſcit voluntatẽ defuncti no pôt poſtea ꝑ ire quo ad id,quod agnouit,*

§. Non autem. Heres ſubtilitatẽ defuncti ſubtiliter
agnoſcens uni integraliter ꝑſoluẽs,
oĩbus aliis inſolidũ ſolue.e ɔpellit, pnia, & inconſtantia repul-
ſa, niſi inopinabile emergat damnũ ꝑpe iuſtãtiæ cauſæ ſolõni
ſtatuto,his obtinentibus,& in oĩ ultima voluntate & in oĩbus
ꝑſonis, exceptis minoribꝰ ætatis.h.d.vſq; ad finẽ tex. In tex.ibi,
hrdis ſequentis, ſ.teſtatoris voluntatẽ, i. ſi quibuſdã ſoluat in-
tegra legata,& ab aliis qbus non ſoluit,velit detrahere Falcidiã.
1 ¶ † Op.de l.nõ dubium.§.fi.cũ gl C.de teſta.vbi ſoluẽs unũ le-
gatũ ſcienter,qđ inſolidũ ſoluere non tenebat,in aliis ſibi non
piudicat.Sol aut loqiur in diſpõne non ſolẽni,& loqtur lex ɔ-
tra.aut in ſolenni, & iſto caſu ſi hrs eſt grauatus , & ſoluit vnũ
legatũ,inſolidũ cogiť aliis ſatiſfacere. ita no.in l. ɔtra.& i auth.
ſed cũ teſtator C.ad legẽ Fal.& in l.1. C.de fideic. Nec ob.l.fi.
C.ne vxor ,p mar.qa ibi maritus non tenebat ſaltem nãliter. ita
no.in d.l. ɔtra, vbi tangit,& in auth. ſed cũ teſtõr ¶ Scđo opp.
& vr̃ qđ hrs ſoluens vnũ legatũ non p̃iudicet ſibi in aliis.arg l.
qđ de bonis.§.nõ idcirco.ff.e.Sol.vt hic, & in l.ɔtria no. ¶ Not.
gl immo vr̃.in fi.no.in l.ɔtria,& in auth. ſed cũ teſtator. Sed ad-
uerte in eo, qđ gl. dicit, qđ ibi erãt plures res legatæ uni & vni
erat res ſoluta,itaq; integraliter legatũ non erat ſolutum.intel-
lige hoc , qñ plures res erant legatæ ſub noĩe collectiuo , & ſic
vnum

v nū erat legatū, vt l. si ex toto. §. fi. et qđ ibi no. de leg. 2. & ꝙ no.
in l. scire debemus. ff. de ver. obl. secus si simplr res essent legatę
noīatim relictæ, qa tot essent legata quot res, vt l. 2. ff. de le. 2. Vn
soluēdo unā rē, vr̄ soluisse integrū legatum, & sic sibi pīudicas-
set, vt hic, et hāc opi. puto proban p tex. et gl. in l. qđ de bonis. §.
non idcirco. ff. ad legē Falc. intelligendo illū tex. qđ omnia le-
gata fuerunt facta eidem legatario. & gl. dicit, qđ soluēdo scien-
ter pīudicat hodie in cæteris annuis legatis sic. Qn̄ eidē p̄sonæ
sunt relicta plura legata, soluendo vnum insolidū præiudicat
alijs, & sine dubio verum est: nam si p̄iudicat sibi quo ad alios
legatarios, vt hic, multo magis debet præiudicare cæteris lega-
tarijs quo ad eum cui soluit. ¶ No. gl. vel etiā. ibi, C. de duob. re.
2 l. 2. ¶ No. glo. hanc in eo, † quod dicit omnium legatariorum
vnum factum esse videtur. & tene eam menti, & ista potest esse
vna ratio, & alia ratio: quia soluendo vnū legatum scienter ap-
probat voluntatē defuncti, vnde non pōt postea bonæ volun-
tatis poenitere, vt hic & in tex. dicitur. No. glo 1. Imperatorum.
3 ibi, vt l. fi. media opi. vr̄ verior, † quod istas constitutiones non
habemus, qa s̄m l. C. soluens legata insolidum vni, non præiu-
dicat in alijs, vt l. in ponenda. C. eo. sed bene habemus per l. C.
quod si quis agnoscet voluntatem defuncti scienter, non pōt
postea poenitere quo ad id qđ agnouit, & ita logr̄ l. hic alleg.
4 in prima & secunda expositione. ¶ † No gl. vl. l. accepisse se p
eo qđ est debitum ibi, quod cesset &c. quod est verum, quando
legatū est in quantitate, vel specie, & pars soluitur pro diuiso:
sed quando soluitur pro indiuiso, tunc cessat ista ratio præsum
ptionis sic receptæ, qa non est reperire particulam, in qua non
habeat qlibet suam portionē, & hæres & legatarius. Quid er-
go tunc fiet? dic quod tex. iste loquitur, quando legatum est so-
lutū integrū, quo casu est p̄sumptio, qđ hæres voluerit serua-
re in oībus voluntatem, & pie agere circa oēs: tunc enim non
potest ad priora pœnitere, vt hic sed vbi non soluitur legatum
integrum, tunc non est ista præsumptio. stabitur tunc ergo l. si
ex pluribus. 1. respon. ff. eo. potest igitur saltem in reliqua par
te indiuisa Falcidiā retinere per doli excep. ¶ Quæro, hic dici-
5 tur, † quod hæres soluens scienter vnum legatum integrū, p̄iu-
dicat sibi quo ad alios legatarios. sed pone quod soluit legatū
integrum vni dicendo, quod hoc faciebat gratia ipsius legatarij
qui erat suus amicus, an tenebitur alijs ad integrum legatum sa
tisfacere? Iac. de Bel. ꝙ non, quia hic tex. dēt intelligi, qn̄ hæres
sciens hoc non sufficere, scienter, & simpliciter soluit integrum
legatū: secus qn̄ expressit, ꝙ faciebat gratia legatarij, qa in incer-
tis non certis, &c. vt l. continuus. §. cum ita. de verb. obl. & ibi,
ex cuius, &c. idem in summa huius tit. per Azo.

1 Quæstio emergēs ex vltima volūtate nō dēt ānū trāscēdere a die lit. cōtest.
2 Annus, qui datur ad soluēdū legata p testorē, currit post aditā hæreditatē.
3 Verbum, relinquo, quando trahatur ad institutionem.
4 Tempus omne est continuum, nisi sit vtile.

1 **§. Illud quoque.** † No. qualiter ex vltima volunta-
te emergente qōne non dēt tran-
scēdere tp̄s anni, qui annus computatur ex die litis contestatæ.
2 ¶ † Secundo no. ꝙ annus, qui datur solutioni relictorum per
testatorem, currit post hæreditatē aditā, & administrationē se-
cutam, & sic est hic expressum quod ꝯstitutio, de qua loqr̄ §.
si quis aūt non implens. ī. eod. habet locum in hr̄ditate adita.
3 ad idē ī. eo. §. semper igitur. & ibi dixi. ¶ † Tertio no. tex. ibi, ca-
a dat relictis, quod verbū, relinquo, trahitur ad institutionem.ᵃ ad
idē ī. e. §. hæc quidē, & ibi dixi, et no. gl. puta agitur. ibi, quod in
4 telligas. † Pro ista gl. facit quod omne tp̄s est continuū, nisi qđ
sit vtile, ita no. ff. de diuer. et temp. præscrip. in summa illius tit.
per Azo. in summa. C. de anna. excep. circa medium. per Cyn. in
l. cum proponas. C. de ędili. act. no gl. per quā in fi. adde qđ not.
in §. si quis autem non implens. ī. eo. C. de fideiusso. auth. hoc
amplius. vbi per Doct. no. gl. hic annus ibi, contra eū plus, quòd
cum hæres sit priuatus omni commodo ex eo, quod non obe-
diuit defuncto, et alius hæres esse incipit, vt ī. eo. §. in omnibus,
amplius legatum soluere non cogitur, &c.

ADDITIO.

a Institutionem. Et ibidem vide quæ ad hoc dixi in apost. Adde Gul. de Cug. in
l. 1. nu. 4. & qđ ibi posui in apo. ad illū in ver. Verbū relinquo. C. de sacrosan.
ec. Bal. i l. captatorias. C. de test. mil. & dixi post istū ꝯs. 63. ici. q̄uis. maxie doc.

1 Tempus, quod datur ad inuentariū conficiendū, an currat minori. quòd sic, licēt restituatur.
2 Minor succedens maiori qui tenebatur facere inuentarium, si non fecit ipse minor, an teneatur pœna huius legis, & detur restitutio.
3 Contra pœnam commissam ob non factum vnius hæredis, quando cohæres vtatur priuilegio suo.
4 Præscriptio statutaria an currat contra minorem.
5 Minori erranti in iure ciuili, an succurratur ipso iure.

1 **§. Pupillis.** Quæro † utrū tp̄s, quod datur ad conficien
dum inuentarium currat minori. Glos. dicit
qđ sic, sed restituitur per hunc §. et ita no. glo. per hunc tex. in
l. auxiliū. ff. de mino. in fi. ita ēt no. Doc. in l. fi. §. sin aūt dubius,
C. de iu. delib. in 5. quæst. sic s̄cđm hoc hic §. loquitur generali-
ter, & comprehendit vtranque partem huius constitutionis.
2 ¶ † Sed hic quæro pone, ꝙ minor succedit hæredi q̄ ē maior,
q̄ a aliis hæres extitit, ā teneat ad pęnā hui⁹ legis; & videt ꝙ sic,
qa ex cōtractu, vel quasi defuncti tenet, & sic nō debet restitui,
vt l. Aemilius. ff. de minor. & ff. ex qbus cau. in pos. eat. l. apud
Iulianū. §. 1. Sed dic ꝙ si maior, cuius minor est hr̄s, fuit admo-
nitus, & tunc minor nō restituit, vt in ll. contrarijs, nisi in p̄sonā
ipsius minoris annus fuit elapsus, vt l. cū filius. §. in hac. ff. de ver.
obli. Si vero ipse minor fuit admonitus tunc eo casu ad pœnā
tenet, sed habet duplex remediū, vt hic, & ꝙ no. in d. §. in hac ad
idem ff. de distract. pig. l. si cum venditor. §. illud, & C. de test.
mil. l. si cum militaribus. & quod ibi no. in 2. gl. quod tene men-
3 ti. † Sic etiam dicimus, cum aliàs committitur contra hęredem,
& quæritur an cohæres possit vti suo priuilegio, quia aut stipu-
latio committitur propter factum cohęredis, & hr̄s vtitur suo
priuilegio. vt in d. §. in hac aut propter factum aliorum, & tunc
si nihil est gestum cum hærede, & tunc non vtiī hæres suo pri-
uilegio, vt l. 1. & 2. C. si aduer. ven. pig. Aut est gestum cum hæ-
rede puta quia fuit interpellatus, & tunc heres vtitur priuilegio
suo, quia tūc dicimr committi ex facto ipsius hæredis, vt not. in
d. l. si cum militaribus. & facit quod not. in d. §. in hac. facit etiā
quod no. Doct. in auth. quas actiones. in 5. q. C. de sacr. ꝯsan. ec.
4 ¶ † Quæro, an sicut in casibus hic positis currit præscriptio
contra minorem, ita currat præscriptio statutaria? de hoc dic, vt
no. Inno. in c. constitutus. extra, de in integ. rest. quia hic dicitur,
5 † quod minor incidit in pœnam legalem, licet ei succurratur.
pro quo facit lex Imperatores. ff. de publica. & ff. de mino. l. si
ex causa. §. penul. dic hoc est verū, vbi minor errat in iure ciuili
et ius ciuile spernit, sec⁹ vbi spernit ius naturale, quia tunc ma-
iori 18. annorum nō succurrit, vt j. vt cum de appel. cogno. §. si
vnum de prædictis. Sed contra p̄dicta facit fortiter C. de spon. l.
fi. in prin. vbi minor in pœna legali ipso iure excusatur, quod
est contra glo. sed non firmat. sed veritas est, vt ibi dicunt Doc.
ꝙ ibi est speciale, & qđ ibi minor ipso iure iuuat sicut alias mi-
nor, ergo excusat aliqn̄ ipso iure a delicto. l. fi. C. si aduer. deli.

1 Patronus non faciens inuentarium non priuatur legitima portione.
Filius non conficiens inuentariū non priuatur portione debita iure naturę.
2 Successiones libertorum & ingenuorum, an æquiparentur.
3 Agnati, & cognati, quòd hodie succedant vsque ad decimum gradum.
4 Lex Falcidia quòd hodie habeat locum in testamento militis.
5 Ecclesia, & hospitale, quòd hodie subiaceant pœnis huius constitutionis.

1 **§. Non autem.** † Not. ex isto §. intelligendo ipsum
generaliter, & restringendo ipsum
ad vtranque constitutionem prout videtur referre prędictus
§. quod patronus non faciens inuentarium non priuatur legiti
ma portione, ergo multo minus filius priuatur debito iure na-
2 turæ, vt no. in §. si vero non fecerit. ī. eo. ¶ † Secundo no. ꝙ suc
cessiones libertorum, & ingenuorum æquiparantur, et dic,
3 vt no. instit. de succes. lib. §. multis, et §. fi. ¶ † Sed aduerte ad id
quod dicit gl. hic, quę incipit, et æquabimus. quod agnati succe-
dunt vsque ad decimum gradum, sed cognati vsque ad sextum,
quia hoc hodie non est verum, quia tam agnati quàm cogna
ti hodie pariter succedūt vsque ad decimum gradum, vt nota.
institut. de succes. agna. §. fina. et authen. in successione. C. de
suis, et leg. et infra de hære. quę ab intest. §. si igitur. vers. illud pa
lam. in glo. vt miles, ibi. l. fi. idem no. qđ hic, & in ea. gl. ibi, fecerit
4 inuentariū. ¶ † No. ex isto, qđ hodie in testamento militari hēt
locum lex falcidia. & istam opi. tenēt Doc. C. eo. l. testō. & Dy.
5 in l. 1. §. filij. ff. ad Trebel. vbi ipse hanc gl. approbat. ¶ † Vlt. no.
ibi, siue sacerdoti. hic videtur casus, qđ hospitale, vel ecclesia
subiacent pœnis huius ꝯstitutionis, qđ perpetuo tene menti.

De non eligendo secundò nubentes mulieres, & alienatione & lucro antenuptialis donationis, & de successoribus earum filiis suis. Rub.

¶ Dictum est ī. de hęredū obedientia, & successione, q̄ fit inobe
dientibus: iō sequēti ordine, qa ibi tractatur de successione in-
obedientiū, iō ponit hic de successione matris, & hēt hęc rub.
tres partes. Prima loqtur de electione prohibita. Scđa de aliena-
tione antenupt. dona. Tertia de successione mr̄is actiue. Et pri-
ma pars expeditur vsq; ad §. hoc autem. Secunda vsq; ad §. cum
igitur. Tertia vsq; ad §. cum vero postea vsq; ad fi. et dic, vt in gl.

1 Hæreditas adita per hæredē non dicitur amplius testōris, sed hęredis bona.
2 Stipulatio si concipiatur sub duabus contrarijs conditionibus, adueniente prima non potest stipulatio alia conditione committi.
3 Pactum commissum vno casu, quando possis ex alio committi.
4 Iura de lucris dotalibus, & donationibus antenuptialibus loquentia, magis voluntaria, quàm rationabilia sunt.
5 Vxor transiens ad secundas nuptias, quando priuetur proprietate donationis antenuptialis, vbi ponit quinque iura.

6 *Iura loquentia de matre secundo nubente, quòd habeant locum etiam in pa*
tre secundo nubente.
7 *Mater, quando proprietas donationis refertur ad filios per transitum ad se-*
cunda vota, quòd possit eligere vnum ex filijs, & sibi prouidere.

ET ante nos. Istud principium vsq; ad §.
hoc aūt. hēt cōplures partes.
Primo ponitur principalis intētio Iustiniani, &
quare motus fuit ad hāc ɔstōnē cōponēdā. Scdo
ponitur thema, & q. prima, & allegatio filiæ, &
allegatio mr̄is. Tertio ponit scda q. resultās ex di
cto themate, & circa eā vna allegatio ꝓ mr̄e. alia ꝓ filia, & post-
ea tres allegationes ponit ꝓ mr̄e ɔ̄ filiā. Quarto ponit solo pri
mę qōnis, & ꝓhibitio alienationis. Scda ibi, Gregoria. Tertia in
§. nō solū. Quarta in §. hoc nos. Et breuiter h.d. Mater nō succe
dit filio in lucro ante nuptialis donationis filio supstite, & libe
rorum electio in dicto lucro est matri prohibita. h.d. ¶ Not. in
1 ver. verū mater. in tex. ibi, sol pmissā iā rebus, &c. † Pro eo, quod
habes in l. sed si plures. §. si filio. ff. de vulg. & pup. ad idē l. fi. C. de
inoffic. test. hæc nā allegatio mr̄is quā hic facit, tolliē p tex. j. eo.
§. antenuptiali. ¶ Secundo no. text. in §. filia vero. ibi, ipsa esset
dn̄a pro eo, quod dicā j. eo. § cum ergo. ¶ Opp. ad fi. huius prin.
ver. si vero &c. hic innuitur ꝙ fuerint interposita duo pacta. Pri
mū de lucrando totū in casu existentiū liberorū. Secundum de
lucrando partē in casu non existentiū liberorū, & vtrunq; pa-
ctū sortitur effectū vt hic dr̄. Sed ɔ̄ ista fuerūt duo pacta diuersa
& ɔ̄ria, ergo vnū habendo effectū alium vigorē habere non pōt.
2 Nā lex dicit, † ꝙ si stipso ɔcipitur sub diuersis duobus ɔ̄rijs stipu
latione cōmissa ex ɔdōne prius eueniente nō pōt stipulatio ex
alia conditione cōmitti, vt l. si quis ita stipuletur. de verb. obl. &
l. si plures. ff. de ɔdi. insti. & l. si ita. de manu. test. cū si. Ergo in ꝓ-
posito si pactū est cōmissum ex prima cōuētione, seu ex primo
casu, non pōt ex alio cōmitti. huius ɔ̄rij timore dīt qdā, ꝙ hic
fuerunt duo pacta, quorū vnū fuit in casu existētium filiorum,
3 & aliud in casu non existentium. † Vnde vno pacto cōmisso ex
vno casu adhuc pōt committi ex alio, referendo nos ad diuersa
tpa: nā primū pactū, qđ est in casu existētiū liberorū, statim sol.
mat. cōmittitur existētib. filijs post mortē p̄ris. sed secundo casu
quod est in casu non existentiū liberorū, cōmittitur postea libe
ris non exn̄tibus ante mortē mr̄is. Et sic non est aliqua ɔ̄rietas.
sed in ll. ɔ̄rijs fuit vna stipulatio quæ habuit in se duas conditio
nes, quæ semp si est in vnū casum cōmissa non pōt in aliū com
mitti. Ista sol. nō vr̄ vera, qa intelligitur in vtroq; pacto, de ɔdō
ne relata ad tp̄s matrimonij soluti. & posito, ꝙ sint duo pacta
sub duabus ɔdōnibus ɔ̄rijs, q̄ tn̄ referuntur ad idē tp̄s facta cō-
missione ex vna, impoſſe est cōmitti ex alia, qa posito vno de ɔ̄-
trijs remouetur reliquū &c. Quare alij dicunt, quod ɔ̄na loquū
tur in alijs casibus, sed hic est aliud. & quare hic aliud sit sufficit
4 pro rōne voluntas. dīr † enim ista iura esse voluntaria nō hn̄tia
aliquā rōnem, ita no. glo. j. de nup. §. qm̄ infirmas. in fi. gl. & ista
fuit opi. omnium, & tangitur in auth. sed & si quis. C. de secun.
nup. Alij dicunt, ꝙ primū pactum cōmittitur ex vi pacti, & ex
vna virtute, sed s̄m pactū cōmittitur magis ex vi l. q̄ ex vi pacti,
ita no. in l. cum quærebatur. ff. iud. sol. & tangitur in d. auth. sed
& si qs. ¶ Ista sol. est multū amica solutioni superiori, & quasi
vna, & eadē. sed aduerte, ista solu. innuit, ꝙ cū ex vi legis s̄m pa-
ctū cōmittatur, quod agitur ad hoc condictione ex hac l. sed Ia.
de Are. hanc reprehendit dicens, quod agitur ex ipso secundo
pacto, & tn̄ ipsū s̄m pactū hēt vim ab ipsa lege, q̄ lex hēt aliquā
rōnē motiuā. ɔfitetur tn̄ ipse, ꝙ nō est rō, ꝑꝑ quā sit de necessi-
tate qđ sic oporteat eē: sed rō est motiua, q̄ mouet Imperatorē
ad sic faciendū in casu isto, & inde non inducit idem lex inter
alios extraneos qui non essent vir, & vxor, inter se sic paciscen-
tes. & ratio ista motiua est talis. Nā Imperator primo inducit
legem quam statuit, ꝙ mulier mortuis omnibus filijs possit lu
crari ex secundo pacto, vt j. in §. hoc aūt. q̄ mulier lucraretur ex
primo tot. i. donationē quantum ad ꝓprietatē, q̄ sua erat, & sic
grauauit eā intuitu filiorū, quod appatet, quod si nō essent filij
ex primo mr̄imonio mulier eēt īpunita, vt C. de nup. l. hac edi-
ctali, & §. si igit. j. de nu. & §. si vero expectet. in prin. nā liberis
mortuis cessat rō legis, s. dilectio, & fauor filiorū, & est redacta
eā ad nō cām. Et iō lex q̄ ipsam grauauit, exonerat eā ɔcedendo
ei, vt liberetur ex scđo pacto. Ista ratio tollī ex §. qm̄ infirmas.
j. de nup. col. 4. & sic Iac. de Are. concedit ɔ̄riū inter alios paci
scentes, sed inter virū, & vxorē hēt locū dispositio huius §. qm̄
infirmas. ꝓpter rationem, quam dixi, ita tangit dn̄s Iac. in auth.
5 sed si quis. Op. hic innuitur, † qđ mulier scđo nubens non amit
tat proprietatem. sed ɔ̄ j. ne vi. qđ ex dote. §. 1. Glo. sol. in fin. sui:
sed istā glo. declarando sic distingue quatuor, vel qnq; iura. Pri-
mū fuit ius Codicis, quo iure p scđas nuptias ꝓprietatē donō-
nis nō ꝑdebat, sed liberis seruare tenebat, vt l. feminæ. in prin.
C. de secun. nup. s̄m vnā opi. ibi no. sed s̄m aliam ibi ꝑdebat, &
hēbat solūmodo vsumfructū, q̄ opi. fuit glo. j. de nup. §. si vero
expectat. & ibi dicā. Scđm ius est huius cōstitutionis, s̄m quā
per secundas nuptias ꝓprietatē donationis amittit, & in om-
nibus filijs p̄mortuis s̄m pactū non existentiū filiorū vigorem
assumit & non aliter, vt hic in § prosperximus. & j eod. §. hoc
autem. Tertium ius est j de nup. §. si vero expectat. & §. seq. &
§. qm̄ infirmas, & hoc tertiū ius concordat cum iure istius con
stōnis pro parte quia hic, & ibi per secundas nuptias ꝓprieta
tē donationis amittit. sed discordat in parte, quia s̄m hāc con
stitutionē ad hoc vt s̄m pactū non existentiū filiorū vigorem
assumat, oportet qđ vnus sit mortuus. Quartū ius est. j. ne vi-
rum qđ ex dote. §. 1. & illud coingit oīa iura prædicta: quia nu-
bat mulier secundo, vel non, proprietatem seruat filijs. Quin-
tum ius est j. vt fratrū fil. §. quia vero mulier. col. 9. & illud ius
coniugit ꝓ parte omnia p̄dicta iura, videlicet ꝙ pro virili parte
admittatur mater cū filijs ad proprietatem, si ad secundas nu
6 ptias non peruenerit. † & oīa prædicta, quæ hēnt locū in dona-
tione ꝑꝑ nuptias, vt dictum est, habent etiā locum in donatio-
ne quā lucratur vir, & sic habet locū ēt in patre, & in matre se-
cundo nubentibus, vt infra §. quia vero. §. colligent, & §. si vero.
j. de dona. §. qm̄ infirmas. & ibi no. & j. ne virum quod ex dote.
§. 1. col. 7. & in d. §. quia vero mulier. j. vt fratrum fil. colla. 9.
Vltimo gl. circa hunc §. distinguit in vltimum clare, & circa eā ad-
de q̄ dixi in præcedēti ɔtrario, & quod no. glo. in auth sed & si
quis. C. de secun. nup. & in d. §. qm̄ infirmas. in gl. 3. & habebis
7 gl. perfectā ¶ † No. gl. q̄ inci. C. de secun. nupt. ibi, per hanc. sed
lex ɔ̄ria loqt. qn̄ ꝓprietas donationis refert per transitum ad
secunda vota, an possit eligere vnum ex filijs, & sibi prouidere
de dicta donatione & ibi text. dicit, quod sic, nec hoc reperitur
correctū. licet gl. ibi dubitet: hic vero loqt. an mater quæ facit
iniuriā filijs primi mariti per transitū ad secūda vota, vt hic dr̄,
possit ꝓuidere vni ex filijs, quibus fecit iniuriam magis q̄ pro-
uideat alij, & dicitur quod non, & ista est vera solutio.

1 *Mater transiens ad secūda vota succedit ex testamēto filio in proprietate,*
si nullus alius filius superſit.
2 *Et an ab intestato etiam succedat, quòd sic.*
3 *Res subiectæ restitutioni, alienari non possunt.*
4 *Alienatio facta in casu huius §. quòd stet in suspenso.*
Ius de præsenti quando stare possit in suspenso.
5 *Mater in casu huius §. non expectat mortem filij, sed lex ipsa.*
6 *Casus fortuitus, quando expectari debeat.*

§. Hoc autem. Alienatio facta a matre de lucro do-
nationis ante nuptias ea secundo nu
pta est in suspenso, & ea moriente superstitibus filijs euacuatur
in totum: filijs vero ante matrē mortuis existentibus filijs con
firmatur, non in totū, sed ex parte non existentiū filiorū, aliàs
si ipsa mater filijs in totū successerit, alienatio in totū cōfirma-
tur, & his pariter obtinentibus in parte, & in matre. h.d. vsq; ad
1 §. cū igitur. ¶ † No. tex. ibi, vel si mater sola, &c. nā hic vr̄ tex. qđ
mater transiens ad secunda vota succedit filio in proprietate, si
nullus alius filius frater defuncti superest. hic in §. cū igitur. ver.
quod etiā. ibi. etiā succedens, etiā sic vr̄ velle l. feminæ. in fi. C. de
secun. nu. quæ dicit, ꝙ mater transiens ad secunda vota propne
tate bonorū filij non priuatur nullo alio filio superstite. nec est
correcta, licet contra no. & male in authen ex testamento. C e.
tit. in glo. super ver. filij, qui dicit quē solū habet. sed ego intelli
go hunc tex. & similes, vbi mater succederet filio ex testamen-
to, quo casu succedit indistincte in proprietate. §. cū igitur, & in
2 §. hinc nos. j. de nu. colla. 4. sed vtrū † quod hic loquitur, ēt ha-
beat locum, qn̄ ab intestato mater filio succedit, & hoc sentit gl.
super §. proxi. ver. si vero filiam. super ver. lege, & probatur per
tex. in §. prox. cū igitur, ver. quod ēt. ibi, in auth. & succedit cum
sua glo. referendo illū tex. ad q. propositā, s̄m quā filius ab inte-
stato decedit intestatus. vsque ibi, si vero intestata. Primus est,
qn̄ decedit intestatus vsque ad §. colligent. & sic ver. s̄. all. loqui-
tur, qn̄ mater sola succedit ab intestato filio, qa nullus alius filius
frater defuncti supest. Pro hoc ēt facit, qđ ponī in tex. in §. opti
mū. ver. aliogn. Nec ob. p̄dictus §. hinc nos. pal. vn̄ sumit d. au-
thē. ex testō. vbi dr̄, ꝙ in p̄ñis mr̄ non succedit filio ēt in vsufru
ctu, qa loqtur, qn̄ alij fratres defuncti supererant. Præterea hoc
ꝓbat, qa video, ꝙ lucrū donationis ꝑꝑ nuptias mater non ꝑdit
quo ad ꝓprietatē, vbi mr̄ non hēt filios. j. de nup. §. si igit, & §. si
vero expectet, ergo qn̄ succedit vnico suo filio non dēt priuari
proprietate, ēt in p̄ñis, cū non supersit alius filius defuncti fra
3 ter, cuius gratia ipsa ꝓprietate priuari dēt. † Scđo no. ꝙ res sub-
iectæ restōni a lege sunt prohibitæ alienari, sicut illæ quę sunt
4 subiectæ restitutioni ab hoīe. ¶ Tertio no. † ꝙ ista alienatio est
in suspenso ad qđ facit, qđ habes in l. sed & si qs §. 1. ff. de vsufr.
insti. quib. mo ius pat. pot. sol. §. si ab hostibus. Nec obst. ꝙ dr̄, ꝙ
nullū ius pōt eē in pendenti, vt ff. si cer. pet. l. cū ad p̄sens, & l. si
qn̄. qa verū est, ꝙ inspecto statu p̄nti nil est in pendenti, vt in ɔ̄-
trio, sed inspecto futuro euentu bene dr̄ aliqd, quod est p̄sens in
pendenti, vt hic. concor. s̄. alleg. ita no. ex Doct. in l. fi. C. de sent.
pas.

5 pas. ¶ Op. † & vr ꝙ mater mortem filij non dēt expectare: cuius
ꝯnū dr̄ hic, vt l. cū ita. alias incipit, cum tale. in prin. ff. de cōd. &
de. Sol. mr̄ non expectat, nec expectare dēt mortem filij, vt ibi,
6 sed lex sic, vt ibi. ¶ Scđo op. † qđ iste casus fortuitus, & euentus
nullo mō dēt expectari, vt l. Iul. ff. qui & a quib. Sol. de hoc dic,
vt no. Dy. in l. inter stipulantē. §. sacrā. ff. de verb. ob. p Cy. C. de
leg. l. fi. §. sin autē sub ꝯdōne, tāgit gl. in l. diuortio. ff. de neg. gest.

1 Mulier transiens ad secunda vota dicitur caste viuere.
Legatum factum vxori donec caste vixerit, quòd ei debeatur transeundo ad secunda vota. ... si communis vsus aliter se habet.
2 Communis vsus loquendi quòd probari debeat quando quis in eo se fundat.
3 Ius dispositum, quod seruatur in patre transeunte ad secunda vota, habet locū etiā in matre tam ratione lucri dotis quā donationis ante nuptias.
4 Allegare titulum, quòd sufficiat, vbi lex ipsa non allegetur.
5 Ingratitudo repellit fratrem a successione ab intestato.
6 Mater transeundo ad secunda vota, an succedat filio indistincte, & ibi recitat quatuor iura.
7 Hec constitutio, quòd corrigat l. foeminae. C. de secun. nup.
8 Per dispositionē § hinc nos infra, de nup. hodie reditur ad distinctionem, l. mater. C. ad Tert. quantum ad successionem ab intestato, vt distinguantur bona paterna ab alijs.
9 Lex in §. j. & 2. j. de her. ab īte. ꝙ nō corrigat tex. ī §. hinc nos. j. de nupt.
10 Testamētū in totū rescinditur quo ad instōnē si filij hodie nō hēāt triētem.
11 Pater, quod olim habebat contra tabulas contra testamentum filij, si in eo erat præteritus, & in totum si persona turpis erat instituta.
12 Pater transiens ad secunda vota, an succedat filio in bonis maternis ab intestato solum in vsufructu.
13 Mater luxuriose viuens non admittitur ad successionem filij.

§. Cum igitur. Mater filio in oīb' succedit excepta
añ nuptiali donatione, siue cōuolet
ad secundas nuptias, siue nō, antiquis cōstōnibus nō obst. quod
plurib rōni. improbatur. h. d. vsq; ad § antenuptiali. ¶ No. tex.
ibi, metu castarū nu. &c. vbi non licet legaliter caste viuere &c.
1 ¶ † Ex quib. habes casum expressum sm expositionē gl. in ver,
a non pñt, ꝙ mulier transiens ad secūda vota vr̄ caste viuere, a & sic
si in testō maritus reliquit vxori donec honeste vixerit, secūdo
nubendo dēt nihilominus ꝯsequi relictū, cum nubendo dr̄ ca-
ste viuere pro quo tex. optimus ff. ad Treb. l. mulier. §. cū ppo-
neret, vbi illum tex. alle. ad hoc Old. ad idem 21. dist. c. vituū. 44.
dist. c. oīa, facit, qđ no. in §. iuris pcepta, super ver. honeste vi-
uere. instit. de iusti. & iur. in ꝯtrium facit j. quō oportet episc. §.
sin autē aliquis. j. de san. epis. § clericus, dicit Old. ꝙ in hoc staret
cōmuni vsui loquendi, cū eorū vsus loquendi sit, & intellige,
ꝙ dicendo, ꝙ donec caste uixerit, intelligitur ibi, idest ad secun-
2 da uota non transierit, sed certe † si nō pbaretur iste cōmunis
vsus loquendi, ego starem huic tex. & alijs similibus. Non ob. tex. in
ꝯtrium alleg. vt dicā in §. sin autē aliquis. ¶ Scđo no. ꝙ sm istam
constitutionem non distinguitur, nubat mater scđo, vel non,
vel nubat ante mortem filij, vel post. Item non distinguit super-
sint fratres defuncti, vel non, vt in d. ver. quam. & vsq; ad ver.
3 colligentes. ¶ No. versi. suam enim. † ꝙ ius qđ seruat in patre
transeunte ad secunda vota quo ad successionem filij, seruatur
in vtroq; quo ad locum dotis, & donationis pp nuptias, vt hic
4 coniuncto §. colligentes &c. Scđo no. † modū allegandi, & non
est aliqua lex q̄ hoc dicat nisi l. illā. C. de colla. ¶ Op. dr̄ hic in
ver. si vero intestata, quod si filius decedit fratrib' superstitibus
ꝙ etiā succedat mater, & frater. ꝯ j. de nup. §. ingratitudinē. Sol.
5 vt in gl appellant. ¶ † Ex qua not. ꝙ ingratitudo repellit fratrē
a successione ab intestato, vt hac gl. ꝯiuncta cum tex. de quo di-
6 cam in d. §. ingratitudine. † Opp. dr̄ hic, ꝙ mr̄ transeundo ad se-
cunda uota succedit filio indistincte. Cōtra j. de nu. §. hinc nos.
& §. sequen. pro huius materiæ declaratione debes scire, quod
circa hanc repeniunt quatuor iura. Primū ius est introductum
p l. fœminæ. in fi. C. de secū. nu. & l. mater. C. ad Tertul. q̄ distin-
guit, aut mater transiuit ad secunda vota ante mortem filij, aut
post mortē. Si ante, tūc succedit ab intestato, & ex testō, sed te-
nei filijs reseruare. vel sm aliam opi. succedit tm̄ in usufr. suæ
partis, vt no. in d. l. fœminæ. in fi. & vltra opi. pbat per text. ī. eo.
circa princ. in ver. si filia. ibi, ipsā esse dna. si post, tunc in bonis
paternis succedebat mater in usufr. tm̄ in alijs vero extrinsecis
filio quęsitis succedit in ppietate, vt d. l. mater. Sic patet, ꝙ illa
iura distinguunt, an mater nubat secūdo ante mortem filij, vel
post. & si postea distinguunt bona pr̄na ab alijs, sed non distin-
7 guit vtrū filius decedat ab intestato, an ex testō. ¶ † Secundū ius
est ius cōstitutionis sm qđ hō, siue mr̄, siue pater transiuerit ad
secunda vota ante mortē filij, siue post succedat ēt filio in pro-
prieta. & ex testa. ab intestato siue cū fratribus, siue soli, & siue
sint bona pr̄na, siue quæcunq; alia extrinsecus filio q̄sita, & per
istud sm ius corriguntur d. l. fœminæ & l. mr̄, vt pbatur in ver.
nequaquā. Tertiū ius est introductū p §. hinc nos. j. de nupt p ꝙ
ius est introductū, ꝙ ex testō mr̄ filio indistincte succedit, siue
pr̄na bona sint, siue aliunde q̄sita, & siue trāseat ad secūda vota
ante mortē filij, siue post. Ab intestato aūt distinguuntur bona
paterna ab alijs, ut pr̄nis tm̄ quo ad vsumf. succedat, in alijs ēt in
ppietate, & sic illud ꝯcordat cū iure illius ꝯstonis in oib. pterq̄
in vno, videlicet, ꝙ illud ius no distinguit bona pr̄na ab alijs sed
8 illud sic, qñ mr̄ ab intestato filio succedat. Illud ergo qđ dr̄ p gl.
in l. oīū. C. ad Tert. qđ hodie reddit ad distinctionem l. mr̄ intelli-
ge ab intestato, nō ex testō. & intellige, ꝙ ab intestato distinguū-
tur bona pr̄na ab alijs, non aūt distinguit an nubat aū mortē fi-
lij, vel nō, qa p alle. §. hinc nos, hēt locū, siue mr̄ scđo nubat ante
9 mortē filij, siue post, vt ibi dr̄. † Est & quartū ius introductū per
Auth. de here. ab inte. § 1. & 2. qđ vr̄ oia pdicta iura corrigere, &
maxime §. hinc nos. sed nō corrigit, qa ibi loqtur in nō trāseūte
10 ad secūda vota, vt no. in d. §. hinc nos, & in d. l. mr̄. † No. gl. ī ver.
quartā. in fi. illud ꝙ gl. dicit, ꝙ sumus in quartā, intellige. i. ꝙ rō-
ne quartæ nō hñt, sed hodie si nō hēant triētē, testa. rescindit in
totū quoad instōnē, &c. firma manēt, vt j. e. §. & ver. hoc qdē. vt
in Auth. vt cū de app. cogn. posita C. ad Tert. auth. in testō. Nō
11 aūt intelligas † ꝙ reuocatio fiat in sola quarta vel triēte: reperio
tñ, ꝙ olim pr̄i ptērito dabat ꝯ tabulas ꝯ testm̄ filij, & si instituta
erat turpis psona pr̄ reuocabat in totū, als vsq; ad quartā, vt l.
Papinianus. ff. si qs a pa. fu. ma. No. ver. si. n. dr̄ hic, ꝙ idē ius est in
pr̄e, & mr̄e. qa qlibet succedit, licet transeat ad scđa vota, & dicit
ī. ꝙ hoc recipit correctionē in casu, videlicet, qñ filius moritur
b intestatus, & hēat bona pr̄na, ꝙ tūc mr̄ solū in vsufr. succedit. b
12 an † illa pęna hēat locū in pr̄e, vt in bonis mr̄nis succedat filio
ab inte. solū in vsufr. & gl. in l. fœminæ. in fi. C. de sec. nup. q̄ dicit,
ꝙ illa pęna, q̄ hēt locū in mr̄e trāseūte ad secūda vota circa suc-
cessionē filiorū, hēt locū ēt in pr̄e, all. j. in §. i. neq; virū, ꝙ ex do-
te. sed certe illa auth. nō hēt locū, nisi in eo, ꝙ vir lucrat ex dote,
quo casu vir patit eādē pęnā in dote. q̄ mulier ī donōne pp nu-
ptias. vt ibi pbat, & ī. pall. §. si vero. & in ver. colligētes, cū si. De
eo aūt, qđ vir lucrat ex successione, ille tex. nō dicit. imo iste tex.
dicit, ꝙ pr̄ succedit, nec reperit, qđ ppietate priuet. ergo &c. &
sic pdicta gl. nō vr̄ bñ loq. sed d. Frā. de Fano, q in d. q. ꝯsuluit, di-
cebat illā gl. verā. ad id ꝙ dr̄ qđ nō repitur, qđ pr̄ ppietate priue-
tur, ipse ridet, qđ verū est sm ista rpa, sm q pr̄ no succedebat fi-
lio in ppietate, vt l. fi. §. vlt. C. ad Tert. & ita loqtur iste tex. sed
cū hodie succedit pr̄ filio in ppietate vna cū fratrib. p Auth. de
her. ab inte. §. ꝯns. posita C. Tert. auth. defuncto. dicit ipse, quod
ęquatr priuat sicut mr̄, & sic illa gl. dicit veritatē. nō sm iura C.
qa nunq̄ pr̄ succedebat filio cū alijs fratrib. in ppietate: sed tm̄
in vsufr. nec patiebat aliquā pęnā. licet ad secūda vota trāsierit,
vt C. de legi. her. l. emācipator. ibi, siue priorē seruatū, &c. nā cū
p trāsitionē ad secūda vota, erat qđ priuaret ppietate, vt d. l. fę-
minę. in fi & l. mr̄, ista pęna nō poterat cadere in patrē, cū in p-
prietate nō succederet, & iō illa l. vl. in fi. dicit oia, q̄ dicta sunt ī
mr̄e secūdo nubēte. de pr̄e āt nihil dicit, cū illa pęna in patrē ca-
dere nō poterat, & sic illa gl. vr̄ optime dicere. Habes ergo ex p-
dictis, ꝙ § hinc nos. j. de nup. hēt locū in pr̄e, & matre, sicut mr̄,
q̄ succedit filio ab intestato cū alijs filijs priuatur ppietate in
bonis paternis, ita pr̄ succedens filio ab intestato cū alijs, ppie-
tate priuatur in bonis maternis. Vltimo ī §. obtinet, ibi, etenim
13 luxuria &c. Istū tex. inducit Ia. de Bel. ad q. † quod si mr̄ luxurio-
se vixerit ad successionē filij nō admittitur, inducit p hoc in ar-
c gumētū l. his solis. c in fi. C. de reuo. do. facit ff. de his qb. vt indi.
l. mulierē. & l. tabulis. in prin. p hoc inducit l. sororē. cū sua glo.
C. de his qb. vt indi. & ꝙ no. in l. fideicōmissum. C. de fideic. Sed
ꝯ hoc facit in arg. nā cū tractaretur de successione ab intestato,
lex dicit, ꝙ mater succedat filio etiam a vulgo quęsito, vt inst. ad
Tert. §. fi. & sic patet, ꝙ luxuriose viuit, & tamen sibi succedit.

ADDITIONES.

a ¶ Caste viuere. Adde do. Fel. in c. cum sit. in fi. de fo. comp. limitabis hoc dictā per ea, quæ posui in apost. in ver. ad secunda vota. supra, si secun. nup. in 1. lec.
b ¶ Succedit. Ad quod vide do. Bar. Soc. in consil. 34. incip. prosequendo ordinem, ver. præterea posito, circa fi. cum ver. seq. in 1. parte.
c ¶ His solis. Et ibidem ad hoc vide Bar. in fi.

1 Donatio ante nuptias licet immisceatur hæreditati filij, tamen propriam naturam retinet.
Res priuilegiata, quòd transeat ad quemcunque cum suo priuilegio.
2 Priuilegium quando dicatur mutari, persona mutata, & nu. 4.
3 Parochianus, cui ecclesia vendidit prædium, quòd teneatur pro illo soluere decimam ecclesiæ.
5 Res pupilli, vel ecclesiæ. si transit in non priuilegiatum, quòd perdat priuilegium.
6 Emens rem a fisco, quòd non habeat immunitatem a vectigalibus.

§. Antenuptiali. Hic reprobatur all. matris, quā fe-
1 cit ī. in prin ī ver. vr̄ mater. † No.
ꝙ donatio ante nuptias, licet misceat hr̄ditati filij. tm̄ retinet p-
priā nām: sic ad quęcūq; trāsit res priuilegiata trāsit cū suo pri-
uilegio. nec obstat, qđ mutatione psonæ dr̄ priuilegiū mutari,
vt l. fi. C. de inoffi. test. in fi. & l. Paulus. §. 1. ff. de acq. hær. qa intel-
lige, ꝙ hic res erat affecta, in ꝯtrio alle. secus, & ideo non ꝯdixit,
2 arg. l. via. §. si fundus. de ser. rust. præd vel dic, ꝙ † aut loquimur
in priuilegio inhærente rei, aut in priuilegio inhęrente psonæ.
primo

primo casu priuilegiũ cũ ipsa psona transit [illegible] exsu mutatione personæ mutaẽ priuilegiũ, vt in ɔrio. C. de excu.mu. l.
3 sordidorũ.lib.x. ¶ [illegible] facit ad q. [illegible] ecclesia [illegible] pdit Parochiano suo.an Parochianus d'at soluere decimã & vĩ, non,qa pdiũ transit cũ suo priuilegio in Parochianum. vt hic. ergo &c. ¶ Contrariũ est veritas,qa cu istud priuilegiũ non soluẽdi decimã sit psonale, cũ qlibet soluere decimã ñ sit exẽptus, vt in c.
4 a nobis.de deci.nõ aũt sit priuilegiũ reale sed personale, † & ita
a mutatione psonæ priuilegiũ extinguiẽ. a vt d.l. Paulus,& ibi ẽt p Iac. de Are.facit d.l.fi.C.de inoffi.test.& de impo.lu.descri.l.r. lib. x.de hoc in l. licitatio. §. mercatores. ff. de pub. & vlterius
5 iste tex.facit. † q res ecclesiæ, vel pupilli transit in aliquem non priuilegiatũ. q non pdaẽ priuilegiũ.sed in ɔriũ est veritas, vt pbatur in l.Paulus,§.1.ff.de acq.hær. & ibi Dy. format hãc q.non
6 ob. iste tex.qa hic loqẽ in priuilegio reali. ¶ Itẽ facit iste tex.† q si aliqs emit rẽ a fisco,q ille talis hẽat immunitates quas hẽt fiscus,uidelicet nõ soluat vectig. in ɔriũ est veritas, vt pbat in d. §.mercato res.ad hunc tex. nĩ,vt modo dixi, vide ẽt circa hunc §.quæstionẽ,quam format Dy.in l.licitatio.§.fiscus.ff.de publ.

ADDITIO.

a ¶Extinguitur. Ad quam materiam vide late Pet.de Anch.in reg.priuilegium. vbi Io.An.& do.Ant.in c. quia de iud.& gl.& Doct.in c.cum venisset. de insti.& glo.25.q.2 in summa.& Rom.in l.quia tale.ff.sol.mat.per 15.conclu.vbi ẽt vide Bar.& Pau.de Ele.solennissime in disp. Papa scribit episcopo,ɔ in salutatione,& glo in l.sordidorum.C.de exc & Bar. in l.pater.ff.de seruit.leg & in l.1.ff.de const.Prin.& Bal.in l.1.eo.tit. & in l. si non speciali. C.de test.& in l.liberti,libertæq.ver.denuo quæro.C.de ope.lib.& aliquid per Bar.in l. [illegible] sub vna.in fi.ff.de verb.obli.& Bal.in l.Gallus,ff.de lib.& posth. in l iurisgentium. 6 pactorum.ff.de pact.& Pet.de Anch.in consi.328.incip.in Christi,& c.discursit materia dubij.& Bar.in consi.incip.quæritur iurisdictio, & omnino d.Bar. Soc.in consi 153.inci.pulchra,& subtilis est pñs cõsultatio.ver 3.ratio.Sal.ibi, cõfirmo hanc rõnem,in 2.par.& in consil.93. incip.circa primũ pũtis.ver.ad quintam rõnem,in 1 par.& consil.106. incip.non potest negari,circa princ.

1 *Ius, quod seruatur in rebus separatis matre transeunte ad secunda vota, idem seruatur in permixtis.*

§. Aliud vero. Mulier scdo nubẽs amittit pprietatẽ donationis ppter nuptias,& si in immobilibus rebus consistit eas recipit, si vero in mobilibus, cautionem exiger. nisi vir substantias habeat illis obtinẽtibus,
1 & in rebus permixtis.h.d. ¶ Not.tex.ibi,si vero pmixtis &c.† qđ idẽ ius est seruandũ in pmixtis, qđ seruaẽ in separatis.no.gl.siue filios.ibi,q succedebãt.ista gl.nõ vĩ vera, qa si non essent filij mariti,iste § & l.hac edictali. §.si illud,q̃ determinãt in partẽ p hũc §.n hẽret locũ,cũ loqẽ in filijs primi mr̃imonij qb' per fm mr̃imoniũ fcã est iniuria, & ad quos portio dẽt redire, & quorũ fauore mr̃ caret pprietate, vt px.§.dixi, & ĩ.eo.§.plpexitu'.

1 *Dos promissa,& non soluta, quando repeti possit soluto matrimonio.*
2 *Mulier constante matrimonio, q nõ succedat in fructib.donationis propter nuptias.*
3 *Vir qui tenetur vxori ad alimenta, tenetur etiam pro seruientibus,et inspecta eius qualitate.*
4 *Authentica quæ sumuntur ex isto tex.vbi ponit,quòd quinque.*

§. Illud quoque. Pactis inter virũ & vxorẽ lucrando appositis mulier,quæ nihil in dotem dedit, nihil lucrabitur,quæ vero partem dedit,partem lucrabitur donationis.h.d. ¶ Quæro de intellectu horũ verborum,quia qua propter, &c. mulier quæ nihil omnino dat,&c. duplex est lec.prima est quod illa q̃ non dat dotẽ, nihil potest percipere ex lucro donationis propter nuptias, licet pactum interuenit. Alia lec.est,quod nihil potest percipere ex lucro donationis ppter nuptias, nec etiã dotẽ quã nõ dedit, nec ẽt aliqb.aliud. ¶ Et ad primã lec.tendit ɔriũ §.fi. ĩ.vt exact.instan.do. ¶ Ad secundam lec.quantũ dicit de dote, tendit ɔrium de l. fi. C.de do.cau.non nu.& de §.& generaliter. & de tempore non solu.pecu. Et pro solu.istorũ duorum ɔriorum px.sol Dy.ali-
1 ter q̃ glo.& sic. † Qñq; dos est solum promissa viro per mulierẽ vel alium,vel per patrẽ eius,nec interuenit confessio viri, quod fuerit confessus se habuisse, & recepisse,& nunc an ista dos non soluta possit repeti soluto mr̃imonio,& cuius sit periculũ? dic vt in tex.l.si extraneus. ff.de iu. do.& l.si socer. §. Lucius. ff. sol. mat. etiã fm istã lect. Qñq; vir est ɔfessus habuisse, & recepisse dotem quam tñ nõ recepit,& tunc si est elapsum tp̃s opponendi exceptionem non numeratæ dotis, tunc dos non soluta põt repeti,ita loquitur l. fi.C.de do.cau.non nu. & d. §.& generaliter,sed primã lec.puto veriorem, nã hic §. solũ quærit, an mulier quæ non dat dotem posset lucrari donationes pp nuptias ex pacto interposito de lucrando. ¶ Item ad vtranque lect. tendunt cõiter omnia contraria ista seq. in glo.3. ¶ In gl. nomine
2 dotis,vt fruatur mulier &c. ¶ No.ex hac gl. † q mulier nõ possit succedere in fructibus donationis propter nuptias constante matrimonio. Idem in auth. dos data. C. de dona.ante nupt. insti.de dona. §.etiam illud.& no. vsque ad fi. glo. ibi, vendica-
3 re.positam C.ad Velleia.auth.siue a me. Et no.gl.& alere eam,
a not.ex ista gl.† q vir qui tenetur præstare vxori alimẽta,a tenetur præstare etiam ei seruientibus,quod ppetuo tene menti, q2 eam põt trahere ad quoscũq,,qui tenẽ [illegible] alij præstare alimenta quacunq; de cã, qđ puto esse intelligendũ inspecta qualitate psonarũ,quibus alimẽta debentur, & inspectis facultatibus.
4 ¶ Vltimo scias † q ex hac constitutione sumitur p [illegible] auth. nam ex §. prospeximus.ĩ.eo.iuncto §.venient.j.de n [illegible] sumitur auth lucrum.posita super l.fœminæ.C.de secun.nup ¶ Secundo ex §. hoc autem.ĩ. eo. iuncto §. quoniam [illegible] ibi, de nup.sumitur authẽ. sed & si quis, posita super d l.fœminæ. ¶ Tertio ex §.cum igitur ĩ. [illegible] iuncto § hunc nos j de nup. sumitẽ auth.ex testã.posita sup e.l. ¶ Quarto ex §.aliud sumit auth.sed & si aurũ,posita in l.hac edictali.§ his illud.C.eo.ti. ¶ Quinto ex §.illđ, sumiẽ auth.sed & si.posita sup l.& teste.C.de secu nu.

ADDITIO.

a Alimenta. Adde d.Alex.de Imo in l.si donaturus.§.fin.de condi.ob caus.& ea quæ habentur ad materiam per Raph.Cum in l.si cum dotem [illegible] sol mat & per do.Alex.in consi.40.4.parte.sed ab extra quæro [illegible] debita alimenta & impensas præstare vxori , & alius præstaret contra eius prohibitionem,an ab eis repeti possint, vide no.per do.Socin consil.186. incip.visa protestatione.ver prima ratio.circa fi.in 2.parte.
¶Tu vide Bal.in l.quod in vxorem. nu 2. post eum in apost.in versic.videtur quod non ampliaui hoc dictum.C.de neg.gest.no.Raph [illegible] in l.si cum dotẽ. §.si maritus.ff sol.mat.& Alex. in d. [illegible] cum dotem . §.sin autem in Iæunissimo.

Vt determinatus sit numerus clericorum sanctissimæ maioris ecclesiæ,& cæterarum sanctarum ecclesiarum. Rubrica.

¶ No. glo.rub.ibi, est localis, q2 ex eo, quod est localis, in hoc differt a §.sed neq; essusor.j.quomodo opor. Epi.qa est illa generalis, & quæ sit differentia inter hunc tit. & j. de nienl.&c colla.3.dic,vt ibi notatur.

1 *Ecclesia. quãdo per aliquẽ ædificatur,dẽt tanta dos constitui, q presbyteri & alij in ecclesia necessarij,possint sustẽtari,& luminaria hẽri. hospitẽ recipere,& iura episcopalia soluere,aliàs admitti nõ dẽt ad ædificandu.*
2 *Dos ecclesiæ si non fuit constituta in fundatione , debet in consecratione constitui.aliàs non debet consecrari.*
3 *Redditus appellatione quid veniat,remissiue.*
4 *Clericus de vno monasterio,quando possit ad aliud transire.*
5 *Literis Imperialib.vel Papal. licite nõ paretur si cõtinẽt cãm irrationabilẽ*
6 *Literis alicuius iudicis indebitis, quando parendum sit.*
7 *Si statutus est certus numerus clericorum ad certum redditum,quod vltra numerum quis ordinari non debet.*
8 *Recipi in canonicum sine præbenda,quando quis possit, remissiue.*
9 *Executor testamẽti, q possit cõstitui rector eccl. sic qui pro tẽpore fuerit*
10 *Egere dicetur ille qui nõ hẽt,vnde se alat.indigere quis dicatur,remissiue.*

D Vdum quidem. In ecclesia maiori ciuitatis Cõstantinopolitanæ & alijs sibi adiacẽtibus , & subiectis clericorũ numerus fm facultates dẽt esse statutus, & dẽt obseruari , ne ecclesiæ ad inopiã deducanẽ, pena ɔfaciẽnbus imminẽte . h. d. totus
1 tex. ¶ No.tex.ibi, inuestigãtes. † q qñ ecclesia ædificaẽ,dẽt cõstitui tanta dos, q presbyteri, diaconi, & subdiaconi, et alij in ecclesia necessarij possint sustentari . et luminaria haberi , vt hic. Alias nõ dẽt qs ad ædificãdũ admini.nisi prius dotẽ ɔstituat,vt j.nul.fabri.ora.§.1. col.5.de conse d.st.1.c.nemo. et dẽt in tantã dotẽ cõstitui ecclesia, q possit hospitẽ recipere , et episcopalia
2 iura persoluere, vt extra,de supp. neg.præl.c.2. ¶ Sed qro,† qđ si dos nõ fuit cõstituta in fundamẽto,an in consecratione debet ɔstitui per ædificãtẽ.Rñ.sic,nec alias ecclesia est consecranda,vt j.q.2.placuit,& in c.cũ sicut.ex.de conse.eccle.vel alta. ¶ No.ex
3 versi.inuestigantes, tex. ibi,redditus pprios † qđ vide q̃ continẽtẽ appellatione redditus.dic,vt no gl.isti.loco.§.adeo.l Paulus.§ hæres.ff.de usu.& l.deducta hẽd.ff.ad Treb. & in l.fugẽ.ff.
4 de ver.sig.p Ia.de Are.Tertio not.ver.illud quoq;.q † clericus nõ dẽt de uno monasterio ad aliud trãsire,qđ gl.dicit hodie nõ seruari, sed de hoc dic,vt no.in l.q sub ptextu,C.de sacros.eccle.
5 & in §.siqs aũt.j.de nup.ex̃ de reg.c.Ioãnes,& c.licet. ¶ Quarto no.ibi,ex hoc qdẽ.qđ licitũ est nõ obedire literis Imperialibus, vel Papalibus , qđ gl. intelligit tunc verũ , qñ nõ cõstat esse Imperiales,vel Papales,alias sic.Sed certe ego dico,qđ si cõstar esse
a literas Papales,vel Imperiales,licitũ est eis nõ obedire.a si irrationabilis redditur causa.tex.est in c.si qñ.ex̃ de præsc & de pben.
6 c.cũ teneamur. ¶ † Quid autem iuris sit de literis alterius iudicis indebitis? dic ut habetur j. vt liti.iur. §.& hęc quoque. in fi. super ver.resistendi.dic de hoc in l.prohibitũ.C.de iur.fis lib.x.
7 Quinto not. §. illud † q quoties certus numerus statutus est ad certũ redditũ,non debet quis ultra numerũ ordinari ẽt sine emolu-

ADDITIO.

a ¶Non obedire.Adde quæ copiose,& no.habentur per Fely.in c.si quando.de rescrip.per totum commen.

fio mõſtrat.§.1.ff.e.Sed do. Iac. de Bel.dr, qđ hoc nõ vř poſſe ꝓ
cedere quia cũ primo dẽt agi pſonali actione ↄ debitorẽ q̃ ↄ fi-
deiuſſorẽ, vt hic ſm d.§.ſed neq;, ꝓſequendo illã literã, neceſſe
habuit creditor facultates debitoris excutere, ergo & pignora, vt
d.§.ſed neq;,dic ergo, dr ipſe. ꝑ viã excuſſionis oportet credito-
rẽ pignora excutere remediis ſm formã l. a diuo Pio. §. 1. de re
iu cũ pignus ſit in bonis debitoris, vt l. pignus. C.de pig.act.ſed
ꝑ viã vẽditionis voluntariæ forte nõ cogetur creditor vẽdere,&
hoc caſu poſſet ꝓcedere gl.& dictũ Dy.No.glo.p̃ſens,ibi,in eo-
15 rũ territorio.† Iac.de Rauẽ.rep̃hẽdit iſtã gl.dr.n.territoriũ poſ
ſe eẽ ita magnũ, q̄ debitor exñs in territorio reputaretr abñs. iõ
dr ipſe,ego intelligo eẽ pñs, qñ eẽt vel in ciuitate, vel in subur-
biis. No.gl.ſi arbitrio iudicis. iſtã gl.ſimpľr tenẽt Doct.in auth.
16 p̃ſte,ĩ vlt.q.ꝓ iſta opi.eſt caſus hic. † q̄ iſta dilatio ſit arbitraria,
17 ibi,cõuenit nãq; tps,&c.† No.gl.ſ.rerũ,ibi,l.Modeſtinus.veritas
eſt,q̄ iſte §.loqtur in duob.quorũ vnus eſt obligatus principaľr,
alius acceſſoriẽ, & eorũ obligationes ſunt diſpares, quo caſu ſi
fideiuſſor,ſeu acceſſorie obligatus ſoluit, in dubio vř ſoluere ꝓ
ſua oblĩone, vt l. Stichũ.§.ſi mãdato.ff.de ſol.& ff.de in rẽ ver.l.ſi
filius.& iõ poſſet fieri ceſſio ẽt ex interuallo, & nullo pacto in-
teruenięte tpe ſolonis, vt ꝓbatur ꝑ d.l.& l.Papinianus. ff.mãd.
qcqd ibi dicat gl.ad qđ facit,qđ nn.gl. in l.ſi res obligata. in fi.in
vlt.opp.ff.de leg.1.nõ ob.l.Modeſtinus.qa loqtur in plurib.prĩ
cipalib.obligatis ex eodẽ ↄctu,vel quaſi,quorũ oblĩones ſunt pa
res:quo caſu ſi vnus ſoluit, vř ꝓ tali oblĩone ſoluere.& iõ ceſſio
dẽt fieri ſm modũ hic traditũ ꝑ gl. in d.l.Modeſtinus.& ita ſen-
tit Dy. in d.§.ſi mandato. & circa p̃dicta vide,quod no.Doct.in
18 l.cũ altera.C.eo.tit.† Quæro quę actio cedi dẽt.Dic,q̄ pſonalis,
& hypothecaria ↄ principalẽ,& fideiuſſorẽ.C.e.l.3.& l.cũ alte-
ra.ff.de fideiuſ.l.fideiuſſoribus.& l.cũ his. & poſſet ẽt cedi oblĩo
nãlis , tñ ſi debitor ꝓ quo fideiuſſor intercesserit , obligatus tñ
nãľr,vt ſi eſt ſeruus, vel pupillus, illa nãlis tñ ẽt cedi põt, vt l.ſi
19 eius,in prin.ff.ad Treb. † Quæro vtrũ fideiuſſor creditori non
agẽti,& ei inuito poſsit petere, qđ recipiat debitũ, & actionẽ ce
dat ↄ principalẽ.Doct. vñt tenere,qđ principalis tenet cedere fi
deiuſſori,ꝑ l.fideiuſſor.ff. eo.& ita ſequũtur Doct.in d.l.fideiuſ
ſor.& Vber.de Bobio,& Dy.& Doct.in l.3. C.e.& q po.in pig.
20 ha.l.poſſeſſor.† Quæro,an iſta exceptio, quã opponit fideiuſ-
ſor,qđ prius ↄueniat principalis,q̃ ipſe, ſit dilatoria,vel perem-
ptoria,et an fideiuſſor ſi eſt ↄuẽtus reo abñte, et li.ↄte. reus re-
diit,poterit opponere iſtã exceptionẽ. Dic vt no.Doc.in l.exce.
C.de ꝓb.et C.de fideiuſſor.auth.p̃ñte,ĩ 8.et 9.q.Ia.de Bel.ĩ.ꝓx.§.
Vlt. no.tex.ibi,principalẽ vero,etc. ibi,mittere alicubi,intelligẽ
21 do ſm gl.† qđ ille dicaĩ pñs,q eſt ĩ territorio,[a] et abñs q ẽ exˢ ter-
a ritoriũ,et no.qđ iudex põt citare exˢ territoriũ ſuũ.[b] ꝓ hoc facit
b gl.q̃ inc. pñs.ibi,ſexto modo,etc. ĩn ea.gl.ibi,dũ gl.dicit,vt facile
poſsit citari,etc. No.q̄ dr facile, de quo dixi in §.ſi vero abſint.
§.de hære.et fal.licet Iac.de Bel.alle.hunc tex.in contrarium.

ADDITIONES.

a ¶In territorio.Quis autem dicatur præſens, vide Fel.in c. quoniam.vt lit.non conteſt.ver.circa ſeatum.cum ſe.vbi plene no.& do.Alex.de Imo.in cõl.179. a.parte.& quis dicatur abſens, vide Fel.in d.c.

b ¶Suum.Et an,& quando ſic,& quãdo non, vide tu omnino Fel. in c.licet rõ-nc.circa prin.in ver.tu vero ſequere.cum plu.ſeq. de foro cõpe.vbi plene no.

---

1 Tex.in iſto §.quòd non corrigatur per §.ad hac,infra de litigio.
Creditor contra debitorem poſſidentem habet electionem agere vel actione perſonali,vel actione hypothecaria.& nu.17.
2 Diſpõ huius §.q̄ habeat locũ tam in tacita hypothecaria quàm in expreſſa.
Tex.in l. Moſchis.ff.de iure fiſci.quòd habeat locum in caſu ſpeciali.
3 Creditor poteſt agere vel perſonali contra debitorem, vel hypothecaria cõtra commodatarium, vel depoſitarium.
4 Præſcriptio ſi ſit decurſa ↄ principalẽ, vel fideiuſſorẽ,qualiter agendũ ſit.
Exceptio,quæ competit ex perſona rei,quòd ad fideiuſſorem porrigatur.
5 Interruptio præſcriptionis facta contra principalem ,an inducat interruptionem contra fideiuſſorem.
6 Debitore abſente,an poſſit agi contra tertios poſſeſſores bonorum debitoris per creditorem:quòd ſic dando curatorem bonis, & quòd interlocutoria feratur contra eum tanquam contra contumacem.
7 Agere contra poſſeſſores bonorum fideiuſſoris,quòd poſſit creditor:& quòd agere debeat primo contra principalem reali,vel perſonali.
8 Excuſſio contra principalem qualiter fiat.
9 Proceſſus factus per creditorem contra extraneos poſſeſſores non facta excuſſione principalis,quòd teneat ſi non opponatur.
10 Agere contra pignorum poſſeſſores non facta diſcuſſione contra principalem,quòd poſſit,ſi principalis ceſſit bonis.
11 Actio perſonalis,& hypothecaria,an poſſint ſimul,& ſemel in eodem libello intentari:& eſt ſpeciale.
12 Cumulatio actionum prohibetur,quando actiones ſe habent, quòd abſolutoria lata in prima parit exceptionem rei iudicatæ in ſecunda.
13 Cumulatio actionum, an admittatur, quando vna eſt acceſſoria ad aliam.
14 Agere contra debitorem debitoris,quando poſſit creditor, qui habet nomẽ obligatum excuſſione non facta.remiſſiue.& nu.17.
15 Debitor debitoris,quando eius nomen eſt obligatum, an teneatur creditori actione hypothecaria.& nu.8.vbi quòd non.
16 Excuſſio de qua hoc,q̄ ẽt fieri dẽat, quãdo agitur reuocatoria ad reuocãdũ alienata in fraudem per debitorem obligatũ obligatione perſonali tãtũ.

§. Sed neque. Actio hypothecaria ↄ extraneos pignorũ poſſeſſores intentari non dẽt, niſi
prius reorũ,& fideiuſſorũ facultatibus excuſſis. hoc idem obti-
net in omnibus creditoribus, & ſucceſſoribus.h.d.& hẽt tres
partes. Nã primo ĩperator ꝓhibet agi hypothecaria ↄ extraneos
pignorũ poſſeſſores prius q̃ ſit actũ pſonali actiõe ↄ reũ, & fi-
deiuſſores. Scđo pmittiť agi hypothecaria ad res fideiuſſorũ a
quocunq; poſſeſſas. & ponit p̃cedentiũ declaratio. Tertio po
nit extẽſio ad oẽs creditores, & ſucceſſores.Scđa in ver.ſed ne
1 que.Tertia in ver.nõ ſolũ. † In gl.q̃ incip.quaſi.no.gl.ibi, hoc
corrigi.hæc ſolo nõ vř vera, qa legũ correctio eſt euitanda, vt
l.p̃cipimus.C.de app.C.de teſt.l. ſancimus. & ſic iſte §. intelli
giť ſm iſtũ: & qa debitore poſſidẽte ſine dubio daĩ electio cre
ditori,agat pſonali, vel hypothecaria: vt hoc §.ver ↄ princ. ſed
iſta ſol eſt ↄ tex.§. ad hæc. In ea gl ibi,alii dñt. iſtam ſol. tenet
2 gl.in l.ↄtria.ſed iſta ſol eſt ↄ tex.l. ↄtriæ. † In ea.glo.ibi, in fi. iſtã
ſol.reprobat,qa licet in ↄtria fiat mẽtio de expſſa hypothecaria:
tñ hic non dř,an ſit expſſa,vel tacita,ſed gñaliter loqť: & iõ dẽt
gñaliter intelligi,vt l.1.§.& gñaliter. ff.de leg. p̃ſtã. & qđ iſte §.
loquaĩ ẽt in expſſa hypothecaria,no ĩ d.l.Moſchis.in prin.ff.de
iur. fiſci. vbi dr: hodie idẽ eſt in expſſa hypothecaria, q̄ olim e-
rat in tacita.quare dic, qđ iſte §.loqť gñaliter: lex vero ↄtria lo-
quiť in caſu ſpãli, vez,qñ añ litẽ ĩtẽtatã ↄ debitorẽ dbitor alie
nat: quo caſu, licet nõ ↄhat vitiũ litigioſi, tñ ↄditio ad oĩa tra
hiť quantũ ad hoc, vt poſſeſſor hñs cãm a debitore poſſit ↄueni
ri anteq̃ ↄueniatur ipſe dbitor.& iſta ẽ vera ſol.q̃ ponit in auth.
hoc ſi debitor. C. de pig. in fi.gl.eã tenet Azo in ſum.de pig.&
Ia.Bu.in d.auth.& cõiter tenet per noſtros Doc. Not.gl.ad res.
3 ibi, apud eundẽ eſſe vñr.& ꝑ ↄñs † daĩ electio creditori vtrum
agat pſonali ↄ ipſm debitorẽ, vel hypothecaria ↄ depoſitarium
vel cõmodatarium, vt ĩ. in ver. ↄ principales.& eã tene menti.
4 Gl. illud. ibi, ſint in prima.tu dic clarius ſm Ia. de Bel. † q̄ ſiue
ſit p̃ſcriptũ pſonalib. actionib.ẽt ↄpetentib.ↄ reũ, et fideiuſſo-
rẽ: puta q̄ ſimol,& eodẽ tpe cęperũt ↄpetere ſiue ſit p̃ſcriptũ
pſonalib.ↄ reum tñ: puta prius incipit cõpetere actio q̃ iuter
cederent fideiuſſores, ip dẽt fieri p̃latio realiũ actionũ, & non
pſonaliũ: qa eis agi non põt,qa obſtat exceptio q̃ ex pſona rei
ad fideiuſſorẽ porrigiť, vt l.exceptiones.§.ret.ff de excep.& nõ
eſt ĩputandũ creditori, ſi eo caſu pſonali nõ agit: qa iudicium
in effectu eſſet eluſoriũ,qđ eſſe nõ dẽt,vt l.ſi p̃tor. in prin ff.de
iu de pec.l. eo tpe.in prin. cũ ſi.Si vero eſt p̃ſcriptũ ↄ fideiuſſo
res pſonalib.actionib.tñ, vt priuſquã reᵘs ſe obligauit,tũc ẽt in
ſubſidiũ fideiuſſor ↄuenit,& ſeruat,qđ dř hic.ita loqť hęc glo.
ita dr Iac.de Bel. ponit ergo Iac.exẽplũ,q̄ ſit p̃ſcriptũ ↄ fideiuſ
ſorẽ pſonalib. actiõib.puta qa prius ſe obligauit q̃ reus princi
palis.p̃t ẽt poni exẽplũ, q̄ fideiuſſor ſit ſolᵘs obligatᵘs,& nõ reᵘs,
qa p̃ſcriptio fuit interrupta ↄ principalẽ, nõ ↄ fideiuſſorẽ: nã
5 † interruptio ↄ pricipalẽ fcã ñ inducit ĩterruptionẽ ↄ fideiuſſorẽ
ſm vnã opi.no.in l.cũ qs.§.ſi qs ꝓ eo,ff.de fideiuſ.ĩ gl.in ver.&
ꝓ fideiuſſore.ff.de ſoloni.licet aliud not.in d.§ ĩ gl.ſi vnus.ĩ fi.
ſed p̃cedẽs opi.eſt verior,& menti tenẽda,& eã tenẽt doc.ĩ l.fi.
6 C.đ duob. reis. Quæro,† põe, qđ debitor eſt abñs, nũqd pote-
rit agere ↄ poſſeſſores bonorũ? Gl. determinat indiſtincte,qđ
ſic: ſicut diximus in fideiuſſore. ita no.ĩ auth.hoc ſi debitor C
de fideiuſ.& vñt eã tenere doc.ibi, & eã tz Spe.ĩ ti. đ fideiuſ.§.
a 1.& hoc ibi not.Ia.de Bel.dr,qđ iſto caſu eſt dãdᵘs curator bõis[a]
debitoris abñtis q ſuſcipiat actiões, vt l.ab hoſtib.ĩ pri.ff ex qb.
cau.mai.l.idẽ.§.1.ff.de priu.cre.ff.đ mun.& ho.l.1.in fi.cũ ſim.
& ẽ rõ dřiæ ĩter fideiuſſorẽ,& extrneũ poſſeſſorẽ,qa fideiuſſor
ex ſuo fcõ cõuenit.Et iõ durius aſtringit, §.e.§. ꝓxi.Sed extneᵘs
poſſeſſor ex ↄctu ex fcõ debitoris ↄuenit: & iõ cũ eo mitiᵘs agi
tur, vt C.de ↄuc.fiſci debi.l.1.& de decu.l.1.li.x.& iſta opi.vř ſa
tis bõa.Iac.But. liĩtat dictã gl.aliõ mõ,vez,qđ nõ ſit neceſſe agi
ↄ principalẽ debitorẽ abñtẽ: adeo qđ ↄ ipm ſnĩa diffinitiua fe
rat. qa ferri nõ p̃t lit. nõ ↄt.ut l.fi.§ illud.ff.de rẽ.app.ſed bñ fer
tur ↄ eũ q̃dã interlocutoria tanq̃ ↄ cõtumacẽ, & fiet diſcuſſio
bonorũ ipſorũ,vt l.p̃nti.§.1.& §.ſicubi. C.de his q ad ec. ↄfu.&
iſta liĩtatio vř ſatis iuri ↄſona. In ea glo.ibi, no.iſta &c.iſta glo.
7 tz † q̄ aliud ſit in fideiuſſore poſſidẽte q̃ ĩ debitore poſſidente.
& hãc glo.tz Ia.đ Bel.ꝑ hũc tex.qa cũ ĩ dbuniř iſte tex.pmittat,
vt ĩ ver.ↄ ĩ p̃nti.ĩ fideiuſſoř vř negare,ar. l.cũ p̃tor.ff.de iu & l.
ſi ſine.§.ſed pa.ff.đ mi.cũ ſim.ſed ↄ no.in auth.hoc ſi debitor.
C. de pig. q̄ idẽ ſit in fideiuſſore poſſidẽte,qđ in reo principa
li.& illã gl.tz ibi Ia. Bu.& Cy & illa vř verior,cũ eadẽ ſit rõ erit
ergo

ADDITIO.

a ¶Bonis.Adde Bar.etiam in l.ſi quis inſtituatur.§.& ideo.de hære. inſtitu. & in l.mutuo.ff.de tutelis.& in l.ſi pupillus. §.fin.de tut. & rat. diſt. & in l.ignorare, C.de teſt.mili.& Spec.in tit.de primo,& ſecundo decre.§.1 & Soci. in conſi. 31.incip.proſequendo ordinem.ver.arbitror etiam,in 1.parte.

ergo iste ordo, qa prius ageť ꝯ debitorē principalē reali, vł ꝑso
nali. postea ageť ꝯ possessore bonorū fideiussoris. & iste ordo
a colli. ex primo §. & qualiter fiat excussio • colligitur ſm Iac. de
Are. ex l. præsenti. §. 1. & § sicubi. ꝑal. Et inter alios modos ſm
8 eū tutū est, ꝙ † fiat discussio, & inuestigatio bonorū per publi-
cū nuncium: cui referenti iudex credit, arg. l. magis puto. §. nec
cāri. ff de reb. eo. & arg. l. ea qdē. C. de accu. meli⁹ ē c. cū paratu.
ex. de app. cautela tñ est ſm eū, qđ mittant duo nuncij: quia in
ore duorum, &c. vt j. de test. in prin. arg. ꝓ hac opi. j. de defen.
ciui. § ex prouinciali. & C. de bo. vac. l. fi. li. x. ibi, ſm ipsius rela
tiōi, &c. Et facit, quod no. Spe. i ti. de cita. §. sequit. vers. & dicit
Vbertus. & §. seq. & dicit Ia. de Are. esse necesse, ꝙ pronunciet
excussionem licet nō factā per l. tutores. ff. de ꝯfir. tu. ibi, idoneis
9 pronunciat, &c. & per l. no. §. senatus. ff. de fideiu. Quæro † si
fuit actum hypothecaria ꝯ extraneos possessores nō ꝯuento pri
mo principali reo, nec facta excussione, nunquid valebit pro-
cessus, & sñia? Et videtur, ꝙ nō: quia peruertitur ordo, vt l. ꝓ-
latā C. de sen. In ꝯriū videtur C. de app. l. 1. & istā vltimā partē
tenet Ia. Bu. nō obst. prolatā, quia habet locū, qñ peruertit ordo
cāæ ad seipsam: quo casu sñia, & act⁹, qui fit nō valet, vt ibi. sed
quando peruertitur ordo unius cāæ ad aliam, vt est in qōne ꝓ
posita. tunc talis ordinis peruersio, non vitiat processum, vel
sñiam ipso iure, vt d. l. 1. de ap. ita dicit Ia. Bu. q̄ distinctio ē gl.
Sed aduerte, quia pro opi. Ia. videť gl. ordinaria i fi. i l. 1. §. nunc
tractem⁹. ff. de tut. & ra. dis. i gl. in ver. qui administrauerat. ꝓ-
batur ēt per rōnem: quia ista dicunt, ꝙ ex testiū vnius ꝓposterō
b iudicij ad aliud, si nō opponatur,[b] nō redit iudicium nullū, vt
10 no. glo. i l. 2. C. cōi diui. ff. de eui. l. si mācipiū. §. 1. Quæro quid
si debitor cessit bōis an nulla fcā discussione poterit agi ꝯ pig.
pos. Ia. de Are. super hoc de facto ꝯsultus respōdit. quod sic. vt
11 no. Cy. i auth. hoc si debitor C. de pig. in vlt. q. † Vltimo circa
istum §. no. tex. ibi i ver. ꝯ principales. ibi, siue ambobus, quod
actio personalis. & hypothecaria possunt simul in eodē libello
intentari in q̄rela, & petitiōe hæreditatis, in actiōe ad exhib. vt
no. in l. q. de inof. ff. de inof. tes. & in l. 1. ff. ad exhi. & de inter ac.
12 l. 1. † Sed ꝯ istud notabile fortiter opponitur: qa iura dñt qđ
qñ duæ actiōes sic se hñt, qđ absolutoria lata in prima pariat
a exceptionem rei iud. in scda. ñ admittitur accumulatio c. vt ff.
de exce. rei iud. l. si mr. § & an eādē. & l. cū qs. ff. de exce. l. fundū.
cū si. sed actio psonalis, & hypothecaria sic se hñt, qđ absoluto-
ria lata i vna parit exceptionē rei iudicatę i alia, vt l. ꝙ si deferen
te. ff qb. mo. pig. vel hypo. soluit Dy. format istud ꝯtrium in ca.
null⁹ plurib⁹. ex. de reg. iu. & dicit, qđ iste §. loqť de cumulatio-
ne, q̄ fiet ab ipo initio. valet. n. qñ plures actiōes simul, & semel
ꝓponunť. sed i cumulatiōe, de qua tractat l. edita. C. de eden. lo
quiť qñ vna actio ꝓponit post primā. Ista sol. Dy. nō vř vera,
qa sicut non admittiť cumulatio ex post facto: sic nec ab initio,
13 vt d. l. fundi. & l. fundū. quare † Cy. i l. edita. dicit, ꝙ hoc est iō. qa
vna actio ē accessoria ad aliā, iō admittit cumulatio. Ista solu.
etiā non videtur vera p dictā l. fundi. & l. fundum. vbi actio pro
re, & pro fructibus simul ꝓponi non potest. Et si dicatur, actio,
q̄ ꝯpetit ꝓ fructibus, nō est accessoria Rñdeo eadem rōne. hy-
pothecaria ñ est accessoria ad pricipalem, quia q̄libet est actio
p se, quia sicut actio hypothecaria nō pt ꝯsistere ab initio sine
principali, ita actio ex fructib⁹ sine principali ꝯsistere nō pōt.
Quare solue sic, iura noua auth. grauāt actorem, vt prius de
beat excutere principalem debitorum super personali actione,
quam veniat ad fideiussorē, vel extraneum possessorem. iō ne
nimium actor differat, voluit hic Imperator exonerare eum in
hoc ꝯ rīum cumulationū. vt dictę duæ actiones possint simul
14 intentari, & sic ē hic speciale. † Secundo no. tex. ibi, vel si quos
habuit hęredes. &c. quia iste tex. allegať p quosdā ad qōnē, qđ
vbi habeo nomē debitoris mei obligatū. quod anteq̄ possim
agere ꝯ debitorem debitoris, prius debet fieri excussio ꝯ princi
15 pale, de quo j. dici. ¶ † Tertio no. tex. ibi, & qui hypothecarius
actio. &c. quia alleg. per quosdā ad qōnē, quod si habeo obliga
tū nomē debitoris mei quod ipse debitor debitoris mei tenet
16 mihi actione hypothecaria, de qua qōne etiā j. dicā. ¶ † Quarto
no. ver. ꝯ principalem, i eo, quod dať electio creditori agere per
18 sonali, vel hypothecaria, qñ ipse debitor possidet ¶ † Vlterius
p decisione illius no. quod colli. ex tex. ibi, si quos habuit hředes.
Quęro, an sicut ꝯ posses. rei corpalis nō possū agere hypotheca
ria anteq̄ fiat excussio ꝯ pricipalē, & fideiussores. ita si volo age
re ꝯ debitorē debitoris mei, ē necesse ꝙ faciā excussionē ꝯ pri-
cipalē debitorē. & hic tex. all. p quosdā. qđ sic. ꝓ hoc facit, qđ or
do excussionis est qđ vertitaē ad noīa, vt l. a diuo Pio. § si quoq;.
ff de re iu. Præterea dicit lex, qđ fiscus nō prius ꝯuenit debitorē
dbitoris sui, nisi dbitor su⁹ ñ sit soluēdo, vt l. ñ pri⁹. C. qñ fi. vel
priua. & sic dbitor debitoris vř, qđ demū i subsidiū ꝯueniať. Prīo
hoc vř ꝓl. in p l. hřdi. C. đ her. ac. i ducēdo hoc mō. oīa bona ma
riti sūi obligata ꝓ dote, vt i l. j i pri. C. de rei vx. ac. ergo in gñali
oblōne veniūť noīa, vt l. nomē. C. q̄ res pi. ob. pñt. & ſm d. l. hřdi.
dicit, qđ vxor ñ pt pri⁹ ageť ꝯ debitorē mariti, q̄ agat ꝯ hřdes ip-
si⁹ mariti. In ꝯriū vř p l. creditores. ff. de pig. & p l. q. pig. ff. đ pig.
& istā vltimā partē aliq tenēt ad l. nō prius. & ad d. l. hęredi. Re
spōdent, ꝙ ibi loqťur in tacita hypotheca. qñ nostra loqťur in
expssa, sed huic tex. rñdent, q de ipsa gl. faciunt mentionē. Ia. de
Are. tenet primā opinionē, quod sit necessaria excussio, & di-
cit ēt eē tutius. de quo p eū. & Cy. in l. nomē, als dicit de iuris ri
gore nō eē necessariā excussionē. nā ista iura noua inducta sūt
p hāc ꝯstōnē, q̄ loqť de vero possessore rei, sed in noīe nō cadit
vera possessio, vt l. seruus. §. incorporalis. ff. de acq. re. do. nō ob.
hic tex. ibi, si quos habuerit qa hic loqť de illis, q sūt accessorie
obligati ꝓ principalib. debitorib. & ita sentit gl. sup verbo, his.
nō aūt hic loqť qñ agitur ꝯ debitorē debitoris, & istā opin. tenet
Spe. & ibi ad hāc qōnē istū tex. alleg. in tit. de ꝓc. §. seq. ver. qđ si
mihi obligasti. ad qđ facit, qđ ipse no. in tit. de obl. §. 1. ver. seq.
18 eo. ti. † Scđo dt, ꝙ iste tex. ibi. & q hypothecarijs act. &c. facit ad
qōnē. qđ ꝯ debitorē mei debitoris, q obligauit mihi bona sua,
possum agere hypothecaria: quā opinionē tꝫ Gul. in l. grege. §.
si pignori. ff. de pig. & C. q̄ res pignori oblī. pñt. l. nomē. Sed ve
ritas est, qđ nō agit ꝯ debitorē debitoris actione hypothecaria:
sed agiť tm̄ vtili actione psonali, q̄ ipsi principali debitori cōpe
tit directa. istā opin. tꝫ Roff. Iac. de Are. & Cy. in d. l. nomen. Ad
hūc tex. rñdet, qđ in eo, qđ dicit, hypothecarijs actionib. dēt ex-
poni, i. actionib. vtilib. q̄ pñt hypothecari. sed illa rñsio ad hunc
tex. mihi nō placet, qa ſm istā rñsionē īnuitur, qđ iste tex. loqua-
tur, qñ agitur ꝯ debitorē debitoris: sed hoc nō est verū, imo lo-
quitur qñ agitur ꝯ illū q se obligauit ꝓ principali, q conuenitur
actione psonali, & hypothecaria, vt dixi ž. in ꝓx. q. & iō tenēdo
opi. ꝑdictorū doctorū tanq̄ verā, ad hūc tex. rñde, qđ nihil facit
ad ꝑdictā qōnē, cū hic, vt dixi, nō loquatur qñ agitur ꝯ debito-
19 res. † Quæro, an ista excussio, de qua hic loqťur, hēat locū qñ de
bitor nō obligauit mihi bona sua, sed habeo ipsum tm̄ obliga-
tū actione psonali, & postea i fraudē alienat: an debeo prius fa
cere excussionē ꝯ ipsū debitorē anteq̄ agā reuocatoria ꝯ ipsū
possessorē. dic, qđ sic, vt ꝓbatur i tex. et gl. i l. 1. C. de his q̄ i frau.
cre. et isſ. de ac. §. itē si qs in fraudē, et no. C. đ pig. auth. hoc si de
bitor. facit l. ignoti C. de his, q̄ in frau. cre. et ff. e. ti. l. ait ꝑtor. §. 1.

ADDITIONES.

a ¶ Excussio. Vide Pe. de Suza. in l. fi. C. de act. & obli. Io. de Por. in l. decem. ff de verb. ob. & Ang. hic. Et an, & quando sit necessaria, & quando non, vide do. Soc. in consi. 24. inc. visis diligenter, & mature. versi. quarto videtur proban. cum ver. seq. in 1. par. vbi nonnulla vtilia, & no. in hac materia excussionis, & per Fel. in c. ex rescripto. circa finem, in ver. extra gl. de iureiu.

b ¶ Non opponatur. Adde Bal. in auth. contra rogatus. in fi. C. ad Treb. Ang. hic & Io. de Por. in l. decem. de verb. ob. Bal. in tract. in l. 1. C. si quis in frau. pa. & Bene. de Bar. in tract. discussionum, 3. q. principali. vbi concordat opi. do. Ale. de Imo. in l. fi. in prin. ff. si cer. pet. & in consi. 3 . 4. par.

c ¶ Accumulatio. Vide ad hoc oīno d. Fel. in c. significantibus. de libel. ob. circa me. diū. ver. nā licet. vbi ēt nonnulla alia vtilia circa materiā accumulationis.

1 *Creditor inuitus cogitur accipere rem insolutum, & sic aliud pro alio eo inuito solui potest, & quando possit. & nu. 3.*
2 *Res melior quam habet creditor, datur in insolutum creditori, & cogitur eam vendere. & nu. 4.*
5 *Rem suam vendere, quando quis cogatur, remissiue.*
6 *Creditor recipiendo rem insolutum, an cogatur recipere pro vera æstimatione, vel quantitate sibi debita.*
7 *Fideiussor quando dari debeat per debitorem creditori accipienti bona eius insolutum, & quare dare teneatur.*
8 *Debitor quando non pot præstare fideiussorē, præstabit iuratoriā cautionē.*
9 *Beneficio huius § an renunciari possit. remissiue.*
10 *Creditor accipiēs insolutū res debitoris negātis se debere, ꝙ teneatur fideiubere.*
11 *Conpssor qui pro alio promisit, potest conueniri priusquam principalis.*
12 *Dictio, nec si habet copulam inclusam, quod resoluatur in, ne non.*
13 *Beneficium cessionis quōd non prosit ei, qui dolose dissipauit res suas, & talis carcerari potest.*

§. Quod autem. Si creditor a debitore debitū reci
pere nō valet, cōpellitur res eius
īmobiles meliores in solōnē recipere: subtili earū ęstimatione
facta, et pemptorie cū ꝓdita cautela, quā debitori posse ē ꝑstare,
si nullus emptor apparuerit argētariorū spōsionib i suo statu
1 pmanētib. h. d. vsq; ad finē. † No. ex hoc tex primo, ꝙ creditor i-
uitus cogitur accipere rē isolutū, et sic aliud ꝓ alio inuito solui.
a Scđo no. ꝙ datur i sol. melior res q̄ hēat debitor, et cogiť rē vē
2 dere. † Ad primū notabile op et vř ꝙ aliud ꝓ alio inuito credi-
3 tore solui nō pōt, vt l. 2. §. 1. ff. si cer. pe. C. de sol. l. eū a quo. Tu ve
ro quātū ad ꝓpūnē h⁹, vꝫ qñ qs dēt quātitatē, an possit inui-
to creditore aliud soluere, vꝫ speciē. dic aut debitor pōt solue-
re quātitatē, aut non. Primo casu, dic aut tenetur ad quātitatē
simplr. aut rōne speciei certæ. si tenetur ad quantitatē simplr
non

ADDITIO.

a Debitor. Quod limita tu, nisi in creditore ecclesiæ, qui inuitus licet cogatur recipere rem pro quantitate, non tamen eligit rem meliorem, sed mediocris ei dari oportet, secūdum Ang. infra, de ali. & emphy. §. hoc etiam. &c. & Alex. post Bar. in d. l. 2. alle. in tex. & Bar etiam in dicta auth. hoc ius porrectum.

non pôt aliud ꝑ alio soluere, vt d. l. eũ a quo. si respũ certe spe-
ciei, soluendo speciẽ liberat, vt ff. solu. mat. l. si vero §. fi. & ff. de
re iudi. l. miles. §. 1. & ff. ad l. Falc. l. si fundum per fideicomm. in
prin. ff. de doli exce. l. fideiussor emptionis. hinc est qđ lex dr, ꝙ
ille q tenet ad quãtitatẽ rõne certæ speciei, perempta specie libe-
rat, vt l. Tritæ textores. §. fi. ff. de leg. 1. l. q duos. §. si tibi. e. tit. ff. de
noua. l. electio. §. si is quem. & l. pec. §. 2. & l. in naue Sauteli. ff. lo.
¶ Secundo casu principali, qñ debitor nõ pôt soluere q̃ntatẽ,
tunc cogit creditor aliud ꝑ alio recipere, vt hic, & in auth. hoc
nisi debitor. C. de sol. q̃ sũpta est ex hoc §. vt j. de ali. & emph. §.
qđ aũt posita C. de sac. san. ecc. auth. hoc nis porrectũ. No. gl. j.
4 de alie. & emphy. ¶ †Circa fm not. vide ꝑ declaratione huius,
qđ no gl. in auth. hoc nisi debitor. C. de sol. & ibi p doc. in auth.
5 hoc ius porrectũ. ꝑ alle. per glo. & doc. ¶ †Circa teruũ no. ꝑ de
claratione gl. q̃ incipit, hoc est vendere, an qs cogat rẽ suã vẽde-
a re a vide qđ no. Cy. & clarius per Doc. C. de epi. apud. l. 1. & vide
6 magnã dist. Cy. in l. 1. §. cura carnis. ff. de offi. pfe. vrb. ¶ †Oppo.
dr hic, ꝙ creditor ꝯpellit recipere rẽ in solu. ꝑ vera æstimatio-
ne. ꝯ immo dẽt recipere ꝑ q̃titate sibi debita, nõ ꝑ vera æstima-
tione, ut l. a diuo Pio §. 1. ff. de re iu. dicit Iac. de Bel. hic debitor
ꝯfitet: ibi negat. itẽ ibi illud fit post sñiam diffinitiuam hic ante.
sed certe ad id, qđ dicit Iac. ꝙ illud fit post sñiam diffinitiuam,
dic qd ẽt post. sñiam diffinitiuã iudex potest taxare eãdẽ q̃tita-
tẽ, ꝑ qua daret pignus creditori insolutũ: posset ẽt creditor, vt
qlibet ex nouo admitti ad emendũ illa pignora, vt not. in d. l. a
diuo. §. 1. & p Doc. C. de execu. rei iudi. l ordo. ¶ Quærit gl. qua
re dicit, neq; vlla mobili substantia. dic, vt in glo. & tene secun-
7 dũ opi. & ad. l. si qs argen. in princ. rñde, vt ibi no ¶ †Not. glo. si
pignore, in fi. & rõ specialitatis in l. ista est, qa cũ creditor inui-
tus cogit accipere in solone aliud ꝑ alio: releuat in alio, vt dẽt
8 sibi fideiussor si ꝑ debitorẽ dari pôt. arg l. eũ q. ff. de iureiu. †Et
aduerte ad id, qđ glo. ĩ. dicit, vc 3. ꝙ si debitor nõ pôt p̃stare fide
b iussorẽ, p̃stabit iuratoriã cautionẽ. b ꝑ qua gl. facit qđ not. in l.
non facile. ff. si cui plusquã per l Falc. & ff. q sati. cog. l. 1. auth.
cui relictum de indi. vi. sed certe qõ vr dici in hoc text. dicit. n.
cũ tali cautela, cũ qua debitor dare possit. No. quod dicit possit:
p̃stabit ergo cautionẽ, quã sibi possibile erit p̃stare. ꝑ hoc etiã
9 exp̃sse j. eo. ver. itaq;. ibi, qualiter oĩno &c ¶ †Quæro vtrũ bñfi-
cio huius §. possit renunciari? Dicit Iac. quod nõ, cũ istud pactũ
sit turpe. & ꝯ humanitatẽ, & charitatẽ, ꝙ debitor sit ei acerbus
& durus, vt in hoc §. ver. sed hoc qdem. & iõ pactũ non valet, vt
l. si vnus §. pacta q̃ turpẽ. ff. de pac. & l. iurisgentiũ. §. si paciscar.
cũ simi. ff. de pac. ¶ Sed aduerte, ꝙ ista qõ incidit in illã qõnem
c an qs possit renunciare bñficio cessionis. c & iõ dic, vt not. in d.
auth. hoc nisi debitor. de qua qõne, an qs possit renunciare bñ-
ficio cessionis, not. Dy. in l alia, §. eleganter. ff. sol. mat. p hoc C.
10 q bo. ce. pos l. 1. ¶ †Quæro, an iste §. hẽat locũ cũ debitor negat
condemnari, & creditor res eius accepit in sol. an a debitore de-
beat creditori dari fideiussor. dic vt per Ia. de Bel. & dt, ꝙ sic arg.
11 huius tex ¶ †Venio ad ver. argentariorũ. & gl. hic ponit dupli-
cẽ intellm, & no. illã lec. tãquã not perpetuo mẽti tenẽdã. ¶ Ex
qua habes ꝙ si cãpsor fideiussit ꝑ alio. ẽt de iure nouo pôt pri
ꝯueniri q̃ principalis, vt hic notat tex. fm secũdam lec. quã no.
12 & sic iste ver. nõ refert se ad p̃cedẽtẽ §. vsq; ad §. j. ĩ. eo. ¶ †No.
d gl. illud nec, qd dictio nec. d hẽt copulã inclusam, & resoluitur ĩ
13 ne nõ: idẽ no. in l. & qa. ff de iu. om. iu ¶ †Secundo no glo. nec
enim, qa bñficiũ cessionis non prodest ei qui dolose dissipauit
res, ita ꝙ nõ pñt haberi: nam talis cedens nihilominus poterit
in carcerem detrudi. quæ lect. tangitur in glo. in d. l. fi. fm pri-
mã lec. quod tenet Dy. in §. item si quis in fraudẽ. Inst. de actio.

ADDITIONES.

a ¶ Vendere. In quibus aũt casib. quis vendere cogat, vide Fel. in ca. j. de iudæis. post prin. ver. vlt. not. casum, vbi plene no. Et oo: & adde q̃ ibi dixi in apostil.

b Cautionem. An & quando iuratoriæ cautioni stetur. vide Paul. de Ca. in d. l alle. in text. & in l. fideiussor. §. 1. ff. qui sati. cog. & in l. si constante. §. quoties. solu. mat. & Bald. in l. 2. C. de vsufru. leg. & in auth. cui relictum. C. de iod. vidui. & Imo. in d. l. non facile. alleg. in tex. & do. in c. j. q. j. in fi. post glo. ibi, de dolo & contu. & do. Socy. copiose, & no. 10 consi. 231. inci. cum in præsenti consultatione. versi. 1. probatur. cum aliis versi. seq. in 2. parte. vbi etiam not. nuoquid iurare debet de credolitate nõ inuenire fideiussores, vt iuramẽtum nõ sit temerarium veritatis asserendo, quod scire non potest, & an iurare debet motu proprio, vel ad delationem iudicis.

c ¶ Possit renunciare beneficio cessionis. Adde quod posui in apost. ad Bal. post eũ, & do. Barb. in l. j. nume. 4. C. de conuen. fis. deb. lib. x. & Ale. consi. 31. vo. 3.

d ¶ Dictio, nec. Tu vide istum in l. sæpe. de verbo. obl. & in l. a. §. quod dicitur. ff. sol. mat. & Bal. in auth. cui relictum, ad fi. C. de iodi. vidui. tollen.

De monachis. Rubr.

¶ Cõtinnatio Rubricę colligit ex §. i. j. eo. & colligit ex gl. q̃ incipit, quas constitutiones. secundum vlti. opi. quia ĩ. tit. 1. est facta mentio de epi. & cler. & de mo. & monasterio, vt patet in § illud quoque. in versi. idem. sumpta occa. sequitur videre de monachis. & monasteriũ authoritate episcopi ędificari debet.

1 *Vita monachalis abolet omnem maculam. & nu. 3.*
2 *Monachus perfectus debet esse eruditus diuinis eloquijs.*
4 *Infamia facti, vel iuris, an tollatur ꝑ ingressũ monasterij, seu per pœnitẽtiã*
5 *Ingrediens monasteriũ si ante ingressum commisit peccatũ mortale, an pro illo peccato sit sibi pnĩa iniungẽda, vel impositam ante ingressũ facere.*
6 *Differentia inter masculos, & fœminas remissiue.*

Conuersationis.

Mõachalis vita purgat monachum. & monasterium ædificandũ est cũ authoritate epi. cũ orationibus, & virtute. & monachus post triẽniũ est ordinãdus si reperiat esse vitę ꝑbabilis: nulla ei interim qõ mouetur, alr vero nõ, nisi fuerit oblatus. Monacho aũt in monasterio delinquẽte reddẽdus est dño cũ reb & monachi dẽnt sił degere, nisi hr̃i ita esse velint.
1 h. d. † Not. ꝙ vita monachalis hẽt detegere omnem maculam.
2 ¶ †Scdo no. ꝙ ille q vult eẽ perfect9 monachus, dẽt eẽ eruditus
diuinis eloquiis. ¶ Tertio no. solẽnitatẽ, q̃ adhibet in fundone, cu
iuslibet eccl. sic j. de ec. ti. § si qs aũt. j. vt nul. fabri. orat. do. j. rũ lo.
3 ¶ †Sed ad primũ no. opp ꝙ vita monachalis non aboleat oẽm
a maculã: a nã iura dũt, ꝙ qs pôt post pniam de crimine accusari,
vt 33. q. 2. c. admonere. & tãgit vj q. 1. c. q crimine. Sol. quãtũ ad
Deũ tollitur oĩno macula peccati, vt & j. eo. § si vero intra. in fi.
sed quantũ ad mundũ, & vindictam publicã non, vt in ꝯtrariis.
& not. gl. ff. de testi. l 2. § lul. C. de nup. §. imperialis. & §. 1. ex̃. de
diuor. c. gaudemus. ¶ No. gl. purgatus. vide circa istam gl. qõnẽ
no. in l. Deo nobis. § hoc ẽt. C. de epi. & cle. per gl. 3. & vide quod
4 no. de ap. c. j. ¶ † Et not. in ea glo. ibi iuris de hoc, an per ingres-
sum monasterij, seu per pniam tollatur infamia facti, vel iu-
ris. not. gl. ex̃. de testi. c testimoniũ. 2. q. 3. c. hic colligit. & vj. q. 1.
cap. oẽs & ca. illi q. & tangit in d. §. lul. & in d. l. imperialis. §. 1.
5 ¶ †Quid aũt iuris sit, si aliqs ingredit monasteriũ, si añ ĩgressũ
monasterij peccatum cõmiserit, an ꝑ illo peccato sit sibi pnĩa
indulgenda. not. gl. in c. scripturæ. ex̃. de voto. itẽ si pnĩa est im-
posita ante ingressum, nunqd post ingressum teneatur ingre-
diens pniam impositam pro peccato finire. dic, vt not. gl. 33. q.
2. c. admonere. in gl. ex hoc loco. & 16. q. 1. vbi no. ¶ In gl. parua
not. hanc gl. quam vide. & no. 12. q. 1. c. non dicatis. & 11. q. 1. c.
6 de persona ¶ †No. glo. hic intellige ibi inter istã gr̃a. an autem
alia sit differentia dic vt no. in c. statuimus. extra de maio. & ob.

ADDITIO.

a Omnem maculã. An ingressus religionis aboleat ingratitudinẽ, vide Gol. de Cu. in l. Deo nobis. nu. 2. & ibi posui i add. ad ipm in ver. igratitudic. C. de epi. & cle. in cle. eos. q. 12. ex. de reg. & Spe. io ti. q illi fini: leg. ver. qđ si pœniteat.

§. Sancimus.

No. hũc, & ibi, si quis aũt. vide hic quod not. 17. q. 1. c. 1. & 5. (al. i. c. j) & dicitr regula apostolica, & ibi canonica, vt de reg. c. 2. lib. 6.

1 *Testes qui dicit Titiũ possedisse prope xx. annos, vel circa, quod probet, & referatur ad modicã quãtitatẽ, & probat de de 7. & octo an. cũ dimidio.*
Dictio prope, quòd refertur ad modicum tempus, puta sex mensium.
2 *Dictio circa, vel citra, quid importent remissiue.*
Item dictio amplius, & si apponatur in libello.
3 *Dominus si repetit seruum monachum effectum. vel prælatus aliquẽ in suum clericum, quis probabit, & coram quo iudice remissiue.*
4 *Quantum tempus datur domino ad repetendũ eius seruum, vbi quòd in monacho triennium, & in alio clerico annus.*
5 *A quo tempore incipit currere istud triennium.*

§. Si vero intra.

No. tex. ibi, prope xx. &c. nam nunc
1 tex. no. Iac. de Bel. †ad testem dicen-
tẽ, talis possedit prope xx. annos, vel circa, qđ referat ad modicã
q̃titatẽ. facit ff. de ori. iu. l. 2. § exactis. ibi, id qd prope xx. an. &c,
ad hoc facit, qđ no. in fi. ff. ex q. cau. ma. l. ab hostib. §. sed quod
simplr. & la. ins in l. & si post tres ff. si qs cau. ¶ Quærit ista gl.
& dicit, ꝙ talis testis probat de 16. ann cũ dimidio, vt sic dictio
prope, vel circa, intelligat prope, s. per sex menses, & inter alia
all. tex. optimũ in l. nõ tñ. in prin. ff. de excu. tut. & ibi dr quod
proximus pubertati est ille, qui est in 13. an cum dimidio, & sic
est ꝑpe p sex mẽses, qui tex. est ꝯ gl. q̃ di, qđ proximus puberta
ti est ille qui excessit decimum annũ cum dimidio, vt no. Insti.
de inut. stip. §. pupillus. vide circa prædicta. qđ no. Ia. de Are. C.
2 de inoffi. test. l. si quis in filio, & † de significatione huius verbi cir
a ca, seu citra a habetis extra de despon. impu c. ꝯtinebat, &c. atte-
stationes. & c. fi. & ibi no. de dictione amplius, ex̃. de verb. sig. c.
cum inter vos. de dictione vltra, no c. literæ. ex̃. de dila. & si ista
verba ponuntur in libello quid operentur. no. in d c. literæ. &
c. cũ inter vos. & de si. dictione vide Spe. in n. de spon. alle. §. post
hoc. ver. item clausula. & tene menti no. in gl. in fi. pro declara-
3 tione huius † gl. cui incumbit onus probandi an dño, an seruo,
& coram quo iudice debeat fieri quæstio, & quid iuris sit si prę-
latus petit aliquẽ in suum clericum, vel monachũ, vel quando
quis dicit quẽ suum seruum, vel adscriptitium dic vt plene no.
in c. sed alias, el ij. in 1. gl. extra, de ser. non ord. & vide gl. 54. di-
4 stin. c. frequens. ¶ †Opp. & videtur, ꝙ dño non detur triennium
ad repetendum seruum, sed datur annus, ideo vr ob. C. de epis.
& cle.

ADDITIO.

¶ Circa. Vide plene do. Fely. in c. licet. ver. no. 2. de proba. & in c. quod ad consultationem. ver. 3. conclusio. de reg. iu.

& de auth. si seruus. Sol. aut loquitur in monacho, & datur triennium, vt hic aut loquitur in alio clerico, & datur ann°, vt ibi, & de hac materia plene not. per Ber. ex. de ser. non ord. c. 2. & ibi plenius per Inn. ¶ Et est rō diuersitatis inter monachū, & aliū clericum. sunt enim monachi in locis secretis, alij clerici sunt in locis publicis. Et ideo datur dño maius tēps ad reuocādū in primo casu quam in secundo. ita dicit gl. parua 54. dist. c. si seruus. & per Inn. in d. c. ii. de ser. non
5 ordi. ¶ † Quæro a quo tpe incipit currere istud triennium, per quod dñs excludatur a repetendo. gl. in d. c. si seruus sciente. 17. q. 2. c. si quis incognitus. non firmat. veritas vr qd istud triennium currit a tpe quo seruus intrat monasterium. nam ī. in §. sancimus. dr q seruus dēt stare triennio, qd non portet habitū monachalē, quo elapso statim sit liber, & dēt petere habitū. & sic a tpe quo incipit stare in probatione videtur, qd incipiat currere triennium.

1 *Vita hæremitarum, quod sit melior quam monachorum.*
2 *Monachus, an possit esse testis pro monacho, vel monasterio.*
3 *Qui de vniuersitate, vel collegio, quando possit esse testis in causa vniuersitatis vel collegij & nu. 9.*
4 *Monachus, vel canonicus testificans contra ecc. suā, an dēat pdere beneficiū.*
5 *Canonicus in causa sui canonicatus, quòd possit esse testis.*
6 *Canonicus contra alium canonicum pro canonico quòd possit testificari.*
7 *Prælatus pro sua ecclesia alio agente nomine ecclesiæ, quod testificari possit.*
8 *Frater minor quòd possit esse testis.*

§. Cogitandum.

No. tex. ibi, apud semetipsos hoc est prohibitū sub pena excōicatio-
1 nis vt 16. q. 2. c. perniciosum. ¶ † No. tex. ibi, ad meliora. vr hic
2 tex. qd melior sit vita hæremitarū, quā monachorū. ¶ † Not.
a tex. ibi, sed in cōi, &c. q vnus monachus pōt esse testis a alij monacho. qd dic, vt in gl. ver. nudo verbo. idem no. ī. de test. §. si ve-
3 ro dicat. col. 7. & C. de testi. auth. si testis. & in l. 1. ¶ † Videtur ex hac gl. qd §. vniuersitatis. & §. q manumittit, inducant ad illam
b partē, q nō possit ferri testimoniū. b sed alibi gl. inducunt illos §. pro alia pte, vt q ad testimoniū admittunt: & ita no. in d. §. vniuersitatis. & in l. idonei. ff. de test. vbi gl. in decisione idē tenet. qd hic, & eo. mō ibi illos §. alle. glo. q sunt in oīb. c. q ī. allegabo, & illa est verior allegatio. ¶ Hoc præmisso pro declaratione huius q. dic aut loquitur de his q sūt ex collegiū, aut de his q fiunt in collegio. secūdo casu pt. vt C. de repu. l. fi. & quod hr in c. 3. de prob. & est expssum ex de testi. c. veniens. in fi. & vide, q ibi not primo casu. Aut de tali actu q affert vtilitatē toti collegio in vniuerso non in particulari, & tunc pōt testificari monachus pro monacho, & contra monachos, & qlibet de collegio pro collegio, & ꝯ collegiū, vt d. §. vniuersitatis. & qd ibi not. & d. §. q manumittit. & ita intelligit, quod not. hic, & in d. l. idonei. ff. de test. pro hoc apparet, q si aliqua vniuersitas, vel cōmunitas possidet aliquid, qd affert tantā vtilitatē etiā in particulari: puta si aliquę cōitates disputāt de pascuis, & nemorib. in quib. bestiæ singulorū depascuntur, singuli ligna incidunt. certè isti testes de illa cōitate repelluut, vt patet ex prædictis. circa prędicta vide. quod not. doc. in l. parentes. C. de testi. p Gul. & Odof. & Iac. But. in d. § vniuersitatis. & per gl. Inn. in c. cū nuncius. ex. de testi. facit ad pdicta c. insuper. & c. cuius. eo tit. & de iureiur. c.
4 & si Christus. ¶ † Quæro nunquid monachus, vel canonicus testificans ꝯ suā ecclesiā debeat pdere p hoc bñficiū. Veritas est q non. qa cum cogitur testificari ꝯ suam ecclesiā, vt not in d. c. cum nuncius. nō dēt suū beneficiū perdere, ar. l. qui cū maior. §. pe.
5 de bo. lib. ff. de hoc est glo in c. veniens. ex. de testi. an fi. de † ista
c q. an canonicus in cā sui canonicatus c possit esse testis. no. gl. q sic. quia non dr esse domesticus ipsius canonicatus, sed ipsius
d ecclesię vt no. 14. q. 2. super prudentia. ¶ † Quærit Ia. de Bel. an
6 canonicus ꝯ suum canonicum possit alium canonicum suum testem producere? & dicit, q sic, d quia ille canonicus qui testificatur pro illo canonico ꝯ alium non est magis domesticus vni quam alij, & par effectus rouē suspicionis remouet, vt l. non solū. §. 1. ff. de ritu nup. & de hoc est gl. in d. c. super prudentiam. &
7 18. q. 2. c. vide curia. licet ipse non alle. ¶ † Quæro, an prælatus possit eē testis pro ecclesia sua. dic q sic alio agente noie eccle-
e siæ, vt in c. insuper e, ex. de test. de quo vide Inn. in c. ad hoc alle. incipit. præsen. de test. lib. vj. ¶ No. gl. ibi, & tres hērdes. & qd
8 no. Spe. in ti. de testi §. 1. ver. sed nunquid rector. in fi. ¶ † No. in gl. ibi. §. pe. idē no. in auth. si testis. An autem frater minor pos-
9 sit esse testis? dic q sic, vt est casus in c. nup. ex. de testi. ¶ † Quæro si vniuersitas nihil hēt, an singularis psona de vniuersitate admittatur in testem: & vr q sic, vt hic cum si. ī. all. sed veritas est. q non, qa oportebit imponere collectā. vt sic in cōi aliqu id habeat vniuersitas, vt ex pecunia possit debitum solui. vt in l. 1. § quibus & quod ibi not. ff. quod cuiusq; vniuer. & sic pīmonium vniuscuiusque minuetur, & per ꝯns in propria cā quilibet testificari vr, vt colligitur ex distinctione ī. data. facit l. in cōcedēdo. ff. de aqua plu. arcen. ff quādo appel. sit. l. 1. §. in propria.

ADDITIONES.

a ¶ Testis. Ad quod vide omnino do. Soci. in consi. 17. supradicta compositio. ver. postremo tractandum. in 1. parte. c. 18.
b Testimonium. Ad sanctitatem eu vide Fel. in c. dilectus. el 2. in medio versicu.
in ea gl. de simo. & in c. insuper. per totum commentum, de testi.
c ¶ Canonicatus. Et nunquid in causa præbendæ suæ. vide Fel. in c. insuper. extra, de testi. ver. fallit 8. statim post prin. ver.
d ¶ Quod sic. Adde Fel. in c. cum R. Canonicus. in fi. de off. dele.
e ¶ Insuper. Et ibidem vide Fel. vers. fallit 8. adde do. Georgium Thomasinum cons. suo 83. inci. videtur esse de indubitata præsentia q. post prin. vol. 4.

1 *Res delatę i mo. si viū p ingredientē, an durātē ingressu remaneāt mōasterio.*
2 *Monasterium an teneatur tanquam successor pro bonis ingressi, vel tanquā quilibet bonorum possessor.*
3 *Monasteriū pro bonis ingressi, nō tenetur, nisi inquātum ad ipsum peruenit.*

§. si quis autem.

a Opp. & vr q res dēant restitui exeunti a de monasterio, vt 16. q. 6. c. de lapsis. So. vt no. gl. & doc. in c. qd a te ex. de cle. piu. vide not. in c. ex transmissa. extra, de renun. ¶ Not. gl. idem in alijs sibi ac-
1 cessori. vides ergo distōnē huius gl. cū qua cōcor. C. de sac. san. ec. auth. ingressi. & idē no. C. de epis. & cle. l. Deo nobis § hmōi aūt. sed aduerte circa hanc q. multi Doct. scribūt, & multæ glo. variant. verius est qd dicit Pet. de Bel. nā aut ingrediens monasteriū ignorabat ingressum non tenere, aut sciebat non tenere. ¶ Prīo casu reuocantur bona: hoc pbat in l. si pr. & l. nec apud. C. de hær. inst. vbi si aliquis credit aliquē esse fratrem, vel filiū, qui non est, & bona ei reliquerit. illa bona ei auferuntur. Ita & in pposito iste posset reuocare bona, cū credebat ingressum tenere qui non tenet. ¶ Secundo casū, aut dedicauit bona tacite, qa p solū ingressum, & tunc vitiato expresso vitiatur tacitū, vt l. 3. § qui habet, de ser. rusti. pd. cū si. aut expresse dicendo dedico me, & mea, & tunc licet non teneat ingressus, tenet tamē bonorū collatio, seu dedicatio. C. si pen. appel. mors interue. l. si is qui. licet isto casu intelligat Cy. opi. Pet. dicentis, qd qn qs sciens ingressum non tenere, ingrediat monasteriū, q bona nō reuocat, qa vr donare, vt l. 1. ff de ꝯdi. inde. & l. cui° p errorē de reg. iu. Ita colligūt ex dictis Pe. in auth. ingressi C. de sacros. ecc. sm hanc distōnē vr dēre intelligi, quod disputando tenuit Ber. in 18. q. sua, q incipit, qdā in vita vxo. & vide glo. extra de cle. cōiu.
a c. qd a te. & 91. dist. c. pe. & Spe de sta. mo. §. 1. ver. 54. ¶ † In ea gl. ibi, Itē nunquid, &c. tenet ergo ista gl. quod monasterium non tenet tanquā successor, sed tanq quilibet possessor. alibi glo. tenet, q monasteriū teneatur iure hrditatis, vt hrs. & sic tenet psonalib. actionib. insolidum, vt hrs. ita no. C. de sac. san. ecc. auth. si qua mulier. in gl. 2. in fi. alibi gl. distinguit, an habeat monasteriū singulariter, an vlr. ita no ff. de pec. l. si peculiū. § sed si dns. quā distōnē reprehendit Dy. in l. si pec. seruo. eo. ti. & tenet. q monasteriū teneat ad instar pris, tanq hrs. & tanq successor. & istā opi. vr sentire Dy. in auth. Ingressi. in pen. q. de epis. & cle. & in auth. cā quæ fit cum monacho. sed gl in d. auth. ingressi. vr velle, q monasteriū teneatur ad instar pris, & sic vr cōcor. cū glo. hic posita, licet gl. dicat hic, vel dic, vt no. in auth. ingressi. quasi alia opi. ponatur ibi, q hic. sed recte cōsiderando non ponitur alia opi. ibi, q hic quia ibi dr, q monasterium tenetur pro eo quā pro capite diminuto, intelligēdo de minima capitis dim. vt quia trāsit in ptāē patris arrogatoris, quo casu in patrē arrogatorē nō trāsit actio, vt l. in arrogatorē. ff de pec. Insti de acq. per arrogatorē. in fi. & opi. hic posita vr tenere Iac. de Bel. & pro ista gl. facit, quod not. ī. e. §. 1. & ista vr verior opi. q ecclesia nō habeat ista bona, vt hrs, sed hēat iure vlis acq sitionis. sicut dicimus de bonis eius, quem arrogamus. Ex quo sequitur, q mona-
3 sterium † non tenetur, nisi inquantum ad ipsum peruenit, & non vltra, vt d. l. in arrogatorem. & d. §. fina. & hanc opi. videtur tenere Inn. extra, de prob. in c. in præsentia. hoc sensit Iac. de Are. in auth. si qua mulier. in fi. in additionis. C. de sacrosan. eccl.

ADDITIO.

a ¶ Exeunti. De qua materia vide plene per Pet. de Anch. in reg. accessorium. in v. opp. de re iudi. in vj. & Bar. in l. 2. § fi. ff. de bo. pos. secundum tab. & Sal. in l. eum qui duas. de adul. & Bal. in l. 3. C. de lati. lib. tol. & gl. in c. si quis rapuerit. 27. q. 1. & glo. 2. in c. si quis incognitus. 17. q. 2. & Imo. in clem. ac in agro. de sta. mo. & Inn. in c. dilecta. extra de exces. præl. & do. Ant. in c. statuimus. de relcr. Et Lap. alle. 62. & Ang. in cons. 233. & Cald. de reser cons. 23. & Pet. de Anch. cons. 324. & Car. cons. 30. inci. quidam frater And. & do. Ant. cons. 2. & Card. cons. 22. inci. quidam oomine Laurentius.

1 *Dedicans se, & sua alicui ecclesiæ, regulariter non efficitur religiosus, nec iura loquentia de oblato monasterio habent locum in ipso.*
2 *Ingrediens monasterium si aliquid sibi reseruat, an reseruatio valeat, & ingressus vitietur.*
3 *Papa, q non possit dispensare, quòd monachus habeat proprium.*
4 *Ingrediēs mōasteriū, an minuatur maxima capitis diminutiōe, vel minima.*
5 *Filij ingredientes monasterium, an statim possunt petere legitimam, vel infra quantum tempus. vbi videtur tenere, quòd sic.*
6 *Ingrediēs monasteriū, q habeatur pro mortuo ciuiliter, & nō naturaliter.*
7 *Ingrediens monasterium, quòd statim desinat esse dominus rerum suarum, & sicut transit dominium in ecclesiam ita transeat possessio.*
8 *Filiusfamilias si ingrediatur monasteriū, an exeat de patria potestate. q sit.*
9 *Res in emphyteusim data cum pacto, vt non alienetur, an si eam recipiens ingrediatur monasterium, res ipsa in monasterium transeat remissiue.*
10 *Ingrediens monasterium, si sibi reseruans vsumfructum alicuius rei pro se, talis vsusfructus transit in monasterium.*

§. Illud

1 §. Illud quoque. †No. gl. sed vr qd sic, in fi. Quid aut iuris [illegible] ecclesie
[illegible] arē, & ibi dedicat se, & sua, & lectu [illegible] in auth.
ingres. [illegible] dicit quidem ac si intrasset monasteriū, [illegible] hoc non
vr verū, nā cōuersus ecclesiæ secularis non efficitur religiosus
si dedicet se, & sua, sed remanet liber homo: nā p oblationē fa
ctā in manu secularis qs non efficit religiosus, nec dr̄ solenne
votū religiosum, [illegible] p [illegible] Inn. c. porrectū. extra. de reli.
hoc pbat p tex. xxvij q. i. c. [illegible] vbi
a dr̄ q tales cōuersi [illegible] possunt ɔhere matri-
monium, & habere prop[illegible] & [illegible] ptē testari [illegible] apud
eos remansit, vel nihil remansit, [illegible] sit in
bonis, vt [illegible] ere. appe. ff. de verb. sig. & [illegible] tenet [illegible] in au-
2 then. [illegible] gressi. †Et no. gl. potest, tenet [illegible] vbi ingre-
dien [illegible] alienum aliquid sibi reseruat, reseruatio no tenet,
sed [illegible] non viuat, & cū hac gl. [illegible] in d. auth. in
gressi [illegible] pater. ff. de adop. no. in [illegible] q. [illegible]
gl. ma. [illegible] & istam op. tenent multi Doc. iuris [illegible]
riū tene [illegible] o. q ingressus [illegible] in c. i. ex. de sta. mo [illegible]
app. [illegible] lo. max. in fi. Alibi gl. d. [illegible] aut pa [illegible]
tionis apponit incontinenti, & viuat ingre[illegible] apponitur
ex inte[illegible] allo, & vitiatur pactū, ita no. in [illegible] ff. de
vsu, & habit. & ibi no. Quid dicendum? hoc du [illegible] ex
3 hoc q hic proprium est ɔ substantiam monachatus [illegible]
Papa in hoc dispensare, vt in c. cum ad monasterium ex. de sta.
mon. hoc præmisso in [illegible] qōne dic. Aut istud pactū appo[illegible] per
modū cōdōnis ad ipm ingressū [illegible] qa dico dedico me & mea,
si proprietas talis rei mihi remaneat, & tunc [illegible] habet [illegible]
tiare ingressum, quia facit deficere volunt[illegible] ingre[illegible]
Ita loquuntur [illegible] in d. c. [illegible] ex de sta. mo & [illegible] de [illegible]
appo. & ita intelligo, qd no. gl. ex, qui dic. [illegible] in muane.
Aut ista reseruatio no opponit p modu cōditionis, [illegible] p mo-
dū cuiusdā modi, vel pacti, & viuat modus, vel pact[illegible], seu re-
seruatio nō aūt ingressus. ita loquitur hic gl. & alia gl. s. alleg.
& de hac qōne tangit Spe[illegible] ti. de sta. mo §. i. ver. cir. & de hac
qōne disputauit Iac. Bu. in qōne q̄ incipit, gdā sua codit. & est
v. & de hoc notant satis late Doc. in c. eos q. ex. de sta. reg. In ea
4 gl. ibi. & quia capite minuitur tenet ista gl. †Q[illegible] ingrediens ca-
pite minuit. Itē no §. co. §. & in auth. ingressi. & in auth. si qua
mulier. & 19. q. vlt. si qua mulier. vbi tenet, qd capite minuitur
& transit in ptātem alterius, & sic minuit minima capitis di-
mi. Alibi vr̄ velle gl. q minuat maxima cap. dimi. quia efficit
seruus, vt no. i auth. cassa [illegible] de epi. & cle. & j. apud quos opor.
mo. cau. in princ. p quib gl. facit qd not. in l. cū hēdes, §. si. ff. de
acq. pos. ¶ Sed veritas est, q non minuit maxima cap. dimi. vt
probatur §. eo. §. cogitandum & ibi ēt pbat, q non minuat ēt
media cap. dimi. nā retinet ēt ciuit. cū possit esse testis. & ibi dr̄.
An aūt ibi minuat minima capi. dimi. vr̄ q non, qa retinet fa-
miliā cui succedit, vt suus, vt l. Deo nobis. §. i. ff. de epis & cler.
Sed veritas vr̄. q minuat minima cap. dimi. qa mutat familiā,
vt not. gl. in l. si ex cā. §. nunc videndū. ff. de mino. nec ob. qd dr̄
qd succedit vt suus. na & emancipatus succedit vt suus, vt C.
de leg. hære. l. mentinimus, & tñ minuit minima cap. dimi. vt
Inst. de ca. dimi. §. minima. licet per dictā rōnē Iac. But. vr̄ vel-
le ɔtriū. in qōne m̄ principr̄ hic tacta p gl. vide, qd not. in locis
§. alle. & qd not. lo. An. in c. in pñtia. ex. de pb. dicā de hoc j. de
5 san. epis. §. si qua mulier. ¶ †Not. gl. sed an. ibi. sed ɔ dictas: istā
opi. tenet hic Iac. de Bel. & idē vr̄ sentire gl. in auth. nunc aūt.
C. de epis. & cle. sed glo. q̄ est j. de san. epis. §. si qua mulier. & in
auth. si qua mulier. de sac. san. eccl. ponit opi. duas & non fir-
mat. Sed veritas vr̄, q filij nō pñt istā ltimā statim petere, sed
demū p⁹ mortē ingressi, vt vr̄ velle tex. in dcā auth. si qua mu-
lier. & i d. §. si qua, pbat ēt rōne: nā ltīma, q̄ debet filio ñ debet
filio, nisi post mortē nālē, vt pbat in l. i. §. si ipuberi ff. de col.
bo. & §. si quis aūt impubes. non obst. qd, dr̄. q filij fa. fame pe-
riclitarent, qa ecclesia tenebit ad alimenta eis pstanda p rōnem
iuris, l. sm naturā. ff. de re. iu. ad hoc facit, qd no. gl. i d. §. si qua
6 mulier. Non †ob. q dr̄ q. ingrediens hr̄ pro mortuo, qa nō est
verū quo ad oīa, quod no. gl. in auth. idē est. C de bo. q li. & ta-
git in auth. ingressi. hr̄ enim pro mortuo ciuilr, sed non nāli-
ter, vt not. Pet. in d. auth. si qua mulier. & hæc vr̄ veritas. ¶ Pro
prima opin. vt filij possint statim petere, facit text. optime ex
7 de reg. iur. c. cū quis. in fi. ¶ †Quero, dr̄ hic, q ingrediēs mona-
steriū statim desinit esse dñs rerū suarū, & transit dñiū in eccle
siā, an transeat possessio ipso iure. & tenent Doc. quod sic, p l. si
adoptauero. ff. de pca. & p illā l. idem tenet gl. 19. q. vlt. §. si qua
mulier. Idē tenet Inn. i c. in pñtia ex. de pb. i vlt. gl. & p hoc ap-
paret, q monasteriū eqparet pri arrogatori: cū in ipm trāseat
possessio ipso iure. Secus si æqparet hrdi, qa tunc non trāsiret
possessio ipso iure, vt l. cū hrdes. ff. de acq. pos. & sic opi. Doc.
q monasteriū teneat vt hrs non iure naturali, nō est vera: qa
9 i mo tenet, vt pr̄ arrogator, vt dixi. ¶ †Quærit verū filius fami.
b qui ingredit monasterium exeat patriā ptātē. ᵇ gl. in l. si ex cau

sa. §. Papinianus ff. de min. dicit q si [illegible] & [illegible] opi. tenet Iac. de
Bel. dicit enim, Monachu[illegible] [illegible] ab-
bas, [illegible] §. q. i. [illegible]
in ptāt[illegible] cuius [illegible]
pa. po. to [illegible] pe. liano [illegible] tene[illegible]
de hi q[illegible] sunt [illegible]
decor[illegible] Spe[illegible]
tur, & de sta. mon. [illegible]
c iure [illegible] §. i. et no vr̄
q [illegible] Sed [illegible] tegi. [illegible]
eñ em [illegible] & [illegible] mus, & ñ exiuit de
ptate pro [illegible] optime [illegible] qa video q [illegible] esset in monaste-
rio [illegible] dñiū, q. [illegible] ius cō-
seqt libertat[illegible] multo magis d[illegible] ret
9 per [illegible] data est [illegible] ali[illegible]
d eo pacto, [illegible] monasteri[illegible]
q [illegible] ita q. § si
[illegible] ro pone, q ingre[illegible] monasteriū
[illegible] ita q d[illegible] ret [illegible] ita
[illegible] eli, & dicit q nō pōt:
[illegible] ictus remanet penes
[illegible] quia penes in [illegible] ten-
[illegible] ex. d[illegible] sta mon.
[illegible] plenius vsusfr̄uctus.
& [illegible] mo[illegible] monasterio. ita tenet
[illegible] ita tenet Spec. in ti. de
statu mo. ve. 4. & c[illegible] pñtia. extra. de pb.

ADDITIO.

a Religiosi Adde Fel. in c. in [illegible] & quod
[illegible] etiam dixi in a[illegible]
¶ [illegible] et Ro.
fino [illegible] incipiunt a me quæsitu[illegible]
b ¶ [illegible] potestatem. Adde qd [illegible] ingressi.
nu[illegible] esse [illegible]
c ¶ L. De[illegible] ad hoc [illegible] quæ sub cō
ditione. ff. de lib. & posth. q filius [illegible] pa-
tem, qa esse [illegible] monaste[illegible] in fi.
d In monaster[illegible] eius articuli decisionem, [illegible] per Fely. in can. pñsen
tia. ver. 7. quæro, de proba.

1 *Mors ciuilis & [illegible] quiparan[illegible]*
2 *ingrediens monasterium, quando p[illegible] vxorem relinquere, remissiue.*

1 §. Sinautem. †No. q mo[illegible] & na[illegible] eqparant.
2 a de q. ia p[illegible] in l. ex ea parte. §. insulā.
ff. de verb. obli. & [illegible] si cū dotem in pr[illegible] ff. sol. ma. per Doc. in l.
1 Deo nobis. C. de epis. & cler. & [illegible] q. i. c. placuit. †No. gl. p cer-
to ponit. in fi. vide quod not. in §. detrahuntur. j. de nupt. & in
c. i. extra. de conuer. coniug. & in c. ex parte. el [illegible] ibi not.

ADDITIO.

a ¶ Aequiparantur. Ad satisfactionem cū [illegible] remis. vide in Fel. in c. licet un-
dique. de off. dele. & in c. in præsentia. de proba. post prin. q in quolibet lo-
co [illegible] in [illegible] sit.

1 *Homines sunt honorandi secundum virtutes.*
Doctores iuuenes virtuosi præferuntur Doctoribus antiquioribus vitiosis.
2 *Abbas qui bonus est, si melior reperiatur, non reuocatur electio.*

§. Ordinationem. Abbas ordinandus est, & eli
gēdus ppter optima merita,
& virtutes, non ex ordine, vel tpe. his gnaliter obtinentib. in
1 omnib h. d. Præcedentib. i. epis. ¶ †No. q homines sunt hono-
randi sm merita, & virtutes. Et sic est ar. gl. pro nouis Doc. vt
sint honorandi si sint virtuosi, & pferuntur antiquioribus ma
2 gis vitiosis. gl. hic, & l. i. C. de anno. ciui. libr. xi ¶ †Quæro quid
si eligatur bonus in abbatem, tamen reperitur melior eo, an
ex hoc vitietur electio. dic q non, vt not. glo 8. q. i. licet ergo.

Quomodo oporteat Episcopos, &c. Rub.

1 *Sacerdotium, & imperium, quòd a Deo, & eodem tempore processerint.*
Iurisdictio Papæ, quod est distincta a iurisdictione imperij.
2 *Imperium quòd ab ecclesia dependeat.*
3 *Donatio facta per Constan. Papæ Syluestro, q valeat, nec reuocari possit.*
4 *Ecclesia, an præscripserit res sibi donatas per Imperatorem casu, quo do-*
natio eidem facta non tenuerit, quòd sic.
5 *Imperium, an procedat electione, vel successione. remissiue.*
6 *Item Regna vnde processerint.*
Item quis coronat Reges.

MAxima quidem. Admīstratiōes, & iurisdōnes Pa
pæ, & principis sūt distinctę, & prius ordinā da
est honesta psona, & gloria fruens: bona & eru
dita verbo, & opere, & corporis sapientia: non
p pecuniā eligi debet. si nullus sit ɔdictor, aut
si alias sit talis q merito repellatur a ɔtradicēdo: pœna ɔtrafa
1 cientib imminente. h. d. vsque ad §. & illud. ¶ †Not. quod im-

a perium, & sacerdotium processerunt a Deo a & eodem tpe.
& sic dicit gl. quod istæ iurisdictiones sunt distinctæ, nec Papa
in temporalibus, nec Imperator in spiritualibus, debet se in-
tromittere. vt extra.de appe. c.si duob. in vlt. gl. Est autẽ Impe-
rator diuinitus ꝯcessus imperiũ priuilegio & ptãte. xcvj. dist.
c.Imperator. ¶ Circa quod vide, vt ibi no.Inn.extra.de fo.cõpe.
c.licet. vbi. vr̃ tenere, ꝙ iurisdictio Papæ, & Imperatoris sunt
distinctæ, nisi vacãte imperio. quo casu vnica tñ est, & insepa-
a rata. Et vr̃ velle gl.ea.dist.c.qm̃.& no.in c.si duob.& sic vr̃, † qd
Papa vtranq; gladij habeat ptãtem. & ab ecclesia imperium de
pendeat, vt hr̃ in extrauagãn Bonifacij, q̃ incipit, vnã sanctam,
3 not.ẽt per Host.in ti.qui filij sint legi. §.qs & a quo. ¶ † Not.gl.
apparet, ibi, sed licet. tenet ergo glo. ista ꝙ donatio facta a Con-
stantino Papæ Syluestro non valet, & ita determinat Iac. But.
in lec.in procemio ffor̃. Sed ꝯtrã vr̃ quod dono valuerit, & te
nuerit, & ꝙ per successorem nõ possit reuocari, tenet gl.63.dist.
c.ego Ludouicus. & idem qd̃ ibi tenet Gul.de Cu in procemio
ffor̃. licet illã non alleget gl. sed pbat p multas rõnes. & inter
alia dicit ꝙ hæc non fuit pprie donatio, sed q̃dã remuneratio,
b attento ꝙ Imperator erat leprosus, sanatus b p Papã Syluestrũ.
Valebat ergo donatio tanquam remuneratio, arg. l.si pater in
filiũ.ff.de don.l.Aquilius.eo.tit.primũ imperiũ, & sacerdotium
sunt a Deo, vt hic. ergo sunt vt frater, & soror. vt hic no. in glo.
scilicet do. ergo Imperator dãs ecclesiæ non vr̃ donare, sed do-
tare. sed frater tenet dotare sororem, vt l.cũ in plures. §.pen.ff.
de admi.tu.& C.eo.l.non omni. ergo &c. Istam opi.ꝙ donatio
tenet, & nõ possit per Imperatorem reuocari, tenet gl.in c. Ro-
mana.de iureiu.in cle.in vlt.gl. & istud teneamus fauore eccle-
4 siæ. ¶ † Sed q̃ro tenenta opi.ꝙ donatio non valuerit, an eccle-
sia p̃scripserit res ab Imperatore donatas. Iac.de Bel. vr̃ hic te-
nere, ꝙ nõ per multas rõnes, & idẽ vr̃ tenere Cy.in l.cõpent.C.
de p̃.l.xxx. ann. Sed ꝯ. tenet do. Pau.in d.c.Romana. & ibi refert
5 & ridet ad rõnes d.Cy. & dic. vt ibi per eũ ¶ † Et q̃ro.an impe-
riũ pcedat ex electione vel successione, dic vt not in tex. & glo.
23.dist.in noĩe dñi. versi.saluo debito, & 8.q.1.c.Moyses, & vide
6 extra.de elec.c.venerabilem.in fi. † Quero vñ processerint dona
tiones, & regna. dic per Inn in c.quod sup.ex. de voto. ¶ † Quis
autẽ dẽat Reges coronare, dic vt hr̃ in gl.7.q.1.c.in apibus Bar.

ADDITIONES.

a ¶ A Deo. An imperium sit a Deo vide Fel in c.ooutt.uersic.in gloss.2.circa me-
dium.uersi.de iud.

b ¶ Sanatus. Tu uide Platinam de uita Pontificum in c. de Marco primo Papa.
ubi reputat fabulosum istud qđ dr̃ de Cõstantino mundato a lepra, & de ua-
liditate d.donationis uide Bar. Belencinum cum infinitis remis. in c.inter di-
lectos.de fi.instr.& Ale.post Imo.in rub.ff.de.uerb.obli.ubi ẽt per do.Fran.de
Aret.& Dantes in sua monarchia, quã cõis schola canonistarũ, & thelogorũ
reprobat. & uide Archi. Flo. in 2. parte.3 partis suæ summæ tit.33.c inci.de
donõne facta eccl.per Cõstantinũ, & per Brix.in suo repertorio.in uer.dona-
tio.uer.an don.fcã p Cõstãtinũ, & oino Ang.& Anch.i trac.de pote.ec q.43.

§. Igitur ordinandus. No ibi, sed ẽt.no. ex hoc §. fin gl.ꝙ renũciãs suo
iuri debet illud scire.qđ prodest pro mulierib.Velleiano renũ-
ciantib. circa quod vide glo.in l sciendum.ff de verb.obligatio.
& per Doct.in l.2.C.de rescin.vendi.& ad Vellei.l.fina.§ pen.

1 *Datũ per simoniã applicatur illi ec.cui per talẽ dationẽ facta est iniuria.*
Id quod aufertur alicui propter iniuriam factam alicui ecclesiæ applica-
tur ecclesiæ iniuriatæ.
2 *Electio & confirmatio facta per pecuniam, an valeat.*
3 *Electio facta a suspensis est nulla.*
4 *Electio, quando est facta de persona vitiosa, an valeat.*
5 *Electio facta vltra numerum, quando valeat.*
6 *Preces, quando inducant simoniam. remissiue.*
7 *Episcopus, an dispenset cum electo ignoranter per simoniam.*

1 §. Et hanc. † No ꝙ illud, qđ datr̃ p simoniã, dẽt applicari
illi ecc.cui per hãc dationẽ fit iniuria, vt hic.
& j.de sãn.epis.§.si qs aũt. & §.p oĩb. & §.seq.& ex̃ de simo.c.ad
hoc.& ibi not.& qđ no. ex̃.de iure pa.c.qa clerici, & sic illud qđ
auferr̃ alicui, qa facit iniuriã ec. applicatr̃ illi ec.cui fit iniuria. vt
no.ĩ d.c.qa clerici.facit 17.q 4.c.si qs in atrio.& eo.ti c.si qs de-
inceps.& ex̃.de pe.c.in qbusdã & qđ ibi no.17.q.1.§ si qs rapue
a rit. ¶ Scđo no.ꝙ electio.& ꝯfirmatio fcã p pecuniã ñ valet.aliqd
ꝯ hoc op ſm Ia.de Bel.& vr̃. ꝙ talis electio valeat. vt ĩ vt deter
sit nu.cl.§.sancimus.& §.ad hoc qdẽ. Sol.ibi fuit in materia, hic
in accidenti. Et p huius materiæ declaratione. dic ſm Iaco. de
Belui. aut est peccatum in forma, aut in materia, aut in acci-
denti, aut in qualitate. aut in numero. Primo casu in ipso iure
electio nõ valet vt ĩ.e.§.sed neq; vxor. ff.de decu.l.Herennius.
rõ, qa talis electio fundamẽtũ nõ hẽt. C. de nu.& actu. l.actua-
rios.li.12. pbatur in l si constat.ff.de app 1 q 1.c.principatus.ita
dt Iac.de Bel. de hoc, qñ electio sit nulla non seruata forma. est
casus ĩ c.sup eo. ex̃.de ele. & c dilecti.c qa pp.& c cũ post glos.
& c.Cumana.e.ti.& no.in c.innotuit.e.ti. Scđo casu, cũ est pec-
catũ in mã, puta, quia electorib. ius eligẽdi non ꝯpetit, seruaue-
runt tñ formã debitã. dicit Iac.de Bel.ꝙ idẽ p eadẽ iura. & C.de
sac.san ec.l.decernimus.l q.neq;.ff.de re.eo in prin.alle.distin
3 in.ex̃.de.ele.c.sicut. & c.nihil. † Sed de hoc puncto, qñ facta est
electio a suspensis, ꝙ electio sit nulla, casus in c.a.cũ inter 8.in
fi. ex̃.de elec. & de ꝯsuetu. c.cũ dilectus.& ibi no. vel puta quia
fuit facta electio a minori parte cap. vt est casus in c.auditis. ex̃.
de elec. Tertio casu, qñ est peccatũ in accidenti: puta ꝙ electio
est facta p simoniã tunc ipso iure non valet, vt hic.& l.si quique
4 C. de epi.& cle.ex̃.de simo. per totũ. † Quarto casu, cũ est pec-
catũ in qualitate: puta quia ĩ persona electi est vitiũ. distingue
aut est vitiũ notoriũ, & tunc ipso iure non valet electio, sed va-
lent gesta p eũ, allegat ipse l.sed si hac lege. §.patronus.ff.de in
ius vo de exc. tu l.idẽ Vlpianus. §.j. C.si ser.aut li.ad decu.ap.
l.2. lib.x.de hoc, qñ vitiũ est in psona elec.an valeat electio, ha-
betis in c.cũ in cunctis, in c. cũ in veteri.& c.qualiter. & c.inno-
tuit.& c dudũ, ex̃.de ele.an aũt gesta per eũ cuius vitium est oc-
cultũ valeant, vel non. recurrendũ est ad mãm l.Barbarius ff.de
5 offi.pto.ad id, quod no.Inn.in c.nihil.ex̃.de elec † Quinto casu,
qñ electio facta vltra numerũ.dic, vt d.§ sancimus. & hæc qdẽ
electio facta vltra numerũ valet, nisi lex vltra pcedat annullan-
do, vel prohibendo ſm Iac. sed de hoc, qñ numerus certus est
statutus, et qñ qs vltra numerum eligit. an valeat electio dic vt
hẽs in c.cũ M. Ferrariẽsis, ex̃ de ꝯsti. ¶ † Quæro nunqd p̃ces in
b ducant simoniam. b gloss. in. §.sed neque.ĩ.eo. videt velle. ꝙ sic,
de hoc dic, vt no. 1.q.1.c ordinationes. &c.nonnulli & 8.q.1.c.
in summa.tãgit gl.in l.si quenq̃.C.de epi.& cle.& de eia.& qua
c suã ¶ No. gl. qa cũ eis.in fi.sed certe illa decretalis hoc no dt,
immo idẽ est de iure cano. pbat 1.q 1. c. p̃tennũ. ex̃. de simo.c.
7 ex iuarũ. cũ sim. ¶ † Quæro, pone, ꝙ me electio ignoranter est fa
c cta simonia. c nunquid eps poterit mecũ dispẽsare. dic vt ex.de
ele.c.pen.& 1.q.1.c.p̃tentiam, & ex̃.de renun.ca.post tr.an.&
ibi optime glo.j.de san.epis. §.præ oĩbus.ff.ad l.Iul de amb. l.1.

ADDITIONES.

a ¶ Non valet. Sed quid de electione Pontificis per pecuniam facta prout fuit
illa Papæ Alexandri vj. dic, quod de facto esset debe...test. est ... si qua pe-
cunia.79. dist.& ... similis in.§.patet.3.quæstio.j.ita Fel.in c.... circa
medium.in ver. quinta conclusio.

b ¶ Nunquid p̃ces inducant simoniam. Adde And.Barb. in c.bonæ memoriæ.el
2.& ibi doct in apost.ad Panor.in ver.preces. ad fi extra de postul.prela.

c Est facta simonia. Adde an expendens simoniace aliqua pro amico suo possit
ab eo repetere.vide p Ant.Corse sing.sua in ver.simoniace.scs.amicus meus.

1 *Contradicens ordinationi auditur, & ordinatio aliter facta non tenet, &*
ibi quando debet audiri.
2 *Confirmans ex officio debet contra electum de defectib.electi perquirere.*
3 *Si contra electionẽ obijciatur per modũ exceptionis. quid agẽdũ remissiue.*
4 *Fructus percepti per illegitime ordinatum, an restituendi sint remissiue.*
5 *Calumniator an dicatur ille qui non probat.*

1 §. Oportet. † No. tex. ex hoc §.si qs aũt.ꝙ ille q ꝯdicit
alicuius ordinationi dẽt audiri. & ordina-
tio 23. ... il c.illud. Sed ꝯ hoc opp ꝙ ꝯdictor nõ dẽt audiri, vt l.
pe §.fi.ff.de dec. Sol.aut ꝯdictor appaiet in initio aõ ꝯfirmatio
nẽ & dẽt audiri, vt hic: aut post ꝯfirmationem, & non dẽt audi
ri.ll.ꝯtrus facit ex̃ de elec c licet &. qđ ibi habet 91 dist.c.si qui si
ne examinatione. Quid aũt iuris si est appella ũ dic p Inn in c.
2 const ex̃. de app ¶ † Quæro si nullus ꝯdictor existit qđ dẽt fie-
ri. dic quod ille qui cõfirmat dẽt de pdictis inquirere ex officio
suo. circa qđ uide ex̃. de ele c.cũ nobis. et qđ ibi not. super versi.
3 ex̃neo. † Quid si obijciat ꝯ electione per modũ exceptionis dic
4 vt not Inn. in c. sup his. ex̃ de acc. ¶ † Quæro qđ iuris hoc casu,
si ille qui est illegitime ordinatus pcepit fructus dic vt per Inn.
5 ex̃, de rest spo.c ex literis. et per eũ in c.nihil ex̃.de ele ¶ † Not.
gl.sed nonne.ibi ſm Ioan. &c dic vt per glo. C.de aduoc diuer.
iud. l.1.& ibi per Cy.in ... q et in l.si qua per calumniam. C de
epis.et cler.et in auth. sed nouo iure. C de pe.iud qui male iudi.
et gl.optime in l.Athletas.§.calumniator.ff.de his qui no.infa.

1 *Episcopus quantũ tempus possit abesse ab eius ecclesia sine iussu principis.*
2 *Literis publicæ personæ, quando præstetur fides.*
3 *Literis alicuius priuati quando credatur.*
4 *Literæ sigillatæ, quando videantur approbatæ.*
5 *Territorium quod dissi... est adiacens.*

§. Et illud. Eps extra ecclesiã suã plus anno, aut toto an-
no, morari nõ dẽt sine principis iussione,
nec põt ad principẽ ad vrbẽ Constantinopolitanã sine superio-
ris literis accedere. cũ occasione remota pena ꝯficientibus im-
minẽte. h d. vsq; ad §.hæc de deo. et delinquet tãto tpe stãdo ex
suũ epatũ. alias n delinqueret. nisi ad ĩperiũ sit missus 22 q 5.
1 ca.si qs eps. ¶ † No. ex hoc §. tex. ꝙ eps nõ põt abeẽ ab eccl'a sua
sine principis iussiõe. nisi p eps hic iterũ ista mã h' §. plenius
examinat p gl ex̃ vt li.nõ ꝯte c qm̃ vet si vero iteri & 7.q 1 c.
principium ¶ Quæro, an eps stãs vltra tps possit repetere fru-
ctus

a ctus ecclesiæ. qñ reuertitur. d. c. vt no. l. dist. c. contumaces ¶ †Se-
cundo no. in ver. non [illegible] er quod literis publicæ personæ adhi-
betur fides statur enim lris Patriarchę, & lris Archiepi. facit qđ
no. in l. si qua per calumniã. C. de epi. & cle. vbi stat sigillo epi. &
ibi glo. alleg. istu tex. de quo p [illegible] l. & plenius p Doc. in c. post cessio
a nem. ^a extra, de proba. & vide x. q. i. c. cum. & 19 q. 3. c. statui-
mus. & vide circa pdicta qđ not glo. extra, de fid. instr. c. 2. in vl.
gl. & qđ ẽt ibi no. Inn. in c. i. eo. ti. & Spe. in ti. de pb §. fi. ver. ic.
3 ¶ †Quæro qđ de literis alicuius priuati, an eis credat ? dic q̃ aut
q̃rimus de oblõne inducenda. aut de probõne facienda. Primo
casu, aut loquimur in materia, in qua tractat de oblõne q̃ ꝯhi-
tur verbis, aut consensu. Primo casu literæ nihil operant. vt l. i.
circa prin. ff. de ver. ob. Secundo casu valent, vt l. i. in fi. ff. de pira-
hen. em. ¶ Si vero loqmur, an inducant pbationẽ, tũc aut ptĩ-
nent narrationẽ eorũ q̃ sunt gesta inter ipsas partes, & inducũt
pbõnẽ. vt l. Publia. in fi. ff. depo. & ibi bona gl. quã no Cy. in
l. i. C. de confe. in 13. quæstio. Aut ꝯtinent acta inter alias per-
sonas, & non pbãt, vt l. epistola. ff. de pa. facit C. de pb. l. nõ exẽ-
plis. cũ si. & hoc si lræ priuatæ sint approbatæ, alś nil valent,
4 vt l. si pcuratorẽ. ff. de pc. & l. instrũ. C. de pb. ¶ †Quæro, an eo
b ipso q̃ sunt sigillatæ ^b lræ, dicant approbatæ gl tangit in d. l. si
pcurator. & non firmat. do. Iac. But. dicit, aut lræ illæ hẽnt si-
gillũ publicũ, & eo ipso videnť approbatæ, ar. l. si qua per calũ-
niã. in fi. C. de epi. & cle. & text. dixit ipse in ca. 2. ex. de iureiur.
vult dicere in c. 2. ex. de fi. inst. aut nõ hñt sigillũ publicũ, sed pri
uatũ, & tunc aut habent testimonium publicũ. & vñt appro-
batæ. vt. C. de cõi ser. ma l. fi. §. finaũt. aut no hñt testimonium
publicũ. & non vñt approbatæ, nisi expsse approbentur, vt d.
l. si pcurator. & ita dicit ipse debere intelligi gloss. ibi positam.
5 ¶ †Vltimo vide glo. quod no. &c. qa ponit differentiã inter ter-
c ritorium, & districtũ. & vide extra, de resc. c. Rodulphus. ^c Bart.

ADDITIONES.

a ¶In c. post cessionem. Et ibi vide Fel. omnino.
b ¶An eo ipso, quod sint sigillatæ. Tu vide de hoc Ant. Corse. singu. suis, in ver-
sic. epistola. el primo.
c ¶In c. Rodulphus. Et latissime vide ibidem per Fel. versic. expeditis. cum seq.

1 *Causa impedit aliquid inchoari si ex post facto superueniat, an illud destruat.*
2 *Transiens ad secunda votu dicitur caste viuere.*
3 *Vxoratus, quando potest effici clericus. tam de iure ciuili, quàm canonico.*

§. Hęc autem de Deo. Clericus ordinatus talis dẽt eẽ, q sit bonę
famę, & boni testimonii, & ꝯcurrẽtib. ẽt qbusdã, q̃ in epi or-
dinatione sunt statuta. h. d. vsq; ad §. quanta. ibi tractatur de se-
1 cunda parte rubricæ. ¶ † Not. ibi finaũt, q̃ cũ q̃ impedit aliqd
inchoari, ex post facto superueniens illud destruit. de quo per
Dy. in l. pluribus. § si placet. de ver. ob & per eundẽ in ca. actus
2 legit. de iu. libro 6. Secundo no. †tex. ibi, pudet, nobis enim &c.
nã hic tex. facit, q̃ transiens ad secunda vota non dicat caste ui-
uere. ad idem j. de san epi. §. electio. ibi, sed casta iuuentus, aut
legitima vxore, &c. Sed ꝯtrũ est veritas vt dixi s. de non elig se-
cundo nubẽ. §. cũ igit. in fi. non ob. iste tex. q a ista dñr tõne cle
3 ricorũ: qa a matrimonijs dẽant se abstinere. ¶ †Not. glo. si licet
qñq;. in h. dic, q̃ aut loquimur de iure ciuili, aut canonico. Pri-
mo casu ille cõiugatus põt esse clericus in minori ordine, siue
sit ꝯiugatus, siue reconiugatus. i. iterũ coniunctus: quia habuit
vnã, ea mortua est ꝯiunctus alij. & isto casu non oportet. quod
vxor voueat castitatẽ, vt j. eo. versi. qđ lecta. & d. §. clericos. de iu-
re canonico habens vxorem non põt clericari in maiori, vt de
tẽp. or. c. fi. li. 6. & fm illa capitula dẽt intelligi, qđ no. gl. 94. dist.
c. quisquis. qđ tene mẽn p appellando, qñ declinamus forum.
1 *Dictio, circa, denotat modicum tempus.*
2 *Monialet non possunt in missa seruire.*

a §. Quanta igitur. Diaconissa ordinari dẽt ^a ætate l. annorũ, & non minoris ętatis,
1 nisi necessitate iminente. h. d. vsq: ad §. semel aũt. ¶ †Not. text.
ibi circa, &c. q̃ dictio, circa, denotat modicum tp̃s. dicit. n. circa
l. & alibi dicit tex. mensis. i annus, vt l. nulli. C. de epi. & cler. &
tñ ibi fit mẽtio de pcepto Apostoli. de quo ẽt hic loqtur tex. ibi,
fm diuinas rłas &c. circa qđ vide Gul. de Cu. in l. & si post. ff si
2 qs cau. & de hac dictione circa. dixi s. ti. j. §. si vero intra. ¶ †No.
gl. ordo erat, nec possunt in missa seruire, vt in c. 1. extra, de col-
lu. deteg. & de consc. dist. 1. c. 1. in fi. & in c. sacratis. 23. distin.

ADDITIO.

Debet. Vide Fel. in c. de monialib. de sen. excõ. post prin. ver. opponis. de auth.

§. Semel autem. Cleric⁹ ordinẽ susceptũ relinque re nõ dẽt. h. d. ¶ No. gl. sed nunqd
idem. sed hic quod hodie pñt dimittere, vt l. dist. c. hic possunt.
1 *Altare vnum cooperire, & aliud discooperire, non est eleemosyna.*
2 *Publicum dicitur, quod est propositum in portu alicuius ecclesiæ.*
3 *Praconia q̃ fiũt p ciuitatem, dicitur publicum, adeo q̃ nulli liceat ignorare.*

§. Sed neque. † No. text. ex gl. hic sume arg. q̃ nõ est
1 eleemosyna vnum altare cooperire. &
aliud detegere, vt hic, & 1. q. j. non est putanda. & xij. q. 2. c. inu-
2 stã. facit text in l. fi. §. exceptis. C. qui po. in pig. hab. ¶ †Secundo
no. in versi. illorũ. q̃ illud. qđ ponitur in porta alicuius ecclesiæ
dr̃ tunc esse public[illegible] adeo q̃ n[illegible] liceat ignorare, vt hic facit l.
3 pupillus § præscribere. ff. de inst qđ [illegible] ad præconia q̃ quo-
tidie publicè fiunt per ciuitate . quod nulli liceat ignorare. fa-
cit extra, de postu. capit. 1. & xvi. dist. [illegible] quia dict[illegible] in ꝯtrium facit
l. fin. de decre. ab ord. [illegible] a. & dic. vt ibi. vide extra, qui ma accus.
pol. c. fi. de qua q per Odof. ff. si qs ius dic. nõ obtẽp. in fi. 1. col.

COLLATIO II.

De non alie. aut permu. rebus ecclesi. Rub.

1 *Redditus annui computantur inter immobilia.*
Habens annuum redditum tanquam possidens immobilia, an releuetur ob hoc a præstatione cautionis de iudicio sisti.
2 *Oeconomus emendando damnum ecclesiæ, an euitet pœnam dispositionis.*
3 *Notarius conficiens instrumenta super alienatione rerum ecclesię perpetuo exilio datur.*
Notarius delinquens in officio, an prohibeatur illud perpetuo exercere, remissiue ad glo.
4 *Emẽs rem prohibitã alienari, quãdo recuperet pretiũ, & quãdo illud perdat.*
5 *Actio iudicatur mobilis, vel immobilis secundum rei qualitatem, quæ in ea deducitur.*
6 *Contra factum suum, quando quis venire possit.*
7 *Ad reuocandum alienationem factam de reb. ecclesiæ, quilibet etiam vltra prælatum proprium admittitur.*
8 *Res ecclesiæ alienata, an possit ea [illegible] aliquis petere e am reuocari.*
9 *Oeconomus qui rem alienauit, quando possit [illegible] admitti ad alienationem ipsam reuocandum.*
10 *Ecclesia an possit alienare remunerando eos, qui ecclesiæ seruierunt.*

Nam. Iste titulus diuiditur in 5. partes. Primo recitat ius antiquum. Secundo
prohibet. Tertio pmittit. Quarto punit. Quin-
to pręcipit istã ꝯstõnem diuulgari, & ꝯtfacietes
puniri. Secunda ibi, in §. nos igitur. Tertia ibi vt
aũt. Quarta ibi, in §. quia vero Leonis. Quinta
ibi, in ver. hoc vobis. Et h. d. res mobiles ecclesię Constan. & ec-
clesiarũ, seu diœcę alienari gñalr̃ phibenť pęna ꝯtfacientib. im-
minẽte, oĩ fraude, & circũuẽtione reiectis. h. d. vsq; ad §. nos igr̃.
1 ¶ †Et no. ĩ ver. vult. n. q̃ anonæ ciuiles, seu reddit⁹ qñq; reputẽ-
tur inter mobilia. ad idẽ j. de ali. & emph. circa pri. C. de sac. san.
ecc. l. iubemus. in fi. pri. sic est ar. iste tex. q̃ ille q hẽt annuũ red-
ditũ tanq̃ possessor imobiliũ a cautiõe de iudicio sisti releuaĩ. de
quo p do. ĩ l. hac edictali. §. is illd. C. de sec. nu. & ibi ad hoc alle.
2 hũc tex. ¶ †Scdo no. ver. testimoniũ. tex. de eo qđ alibi q̃rit gl. vi
delicet, an œconomus emẽdãdo dãnũ eccl. euitet pœnã, & hic ẽ
tex. q̃ nõ, ꝯiũcto ver. sup hoc. nã est qõ gl. ex̃. de re. ecc nõ alie. c.
pbyterorũ. in gl. parua, & latius in c. q̃ sicut. ex̃. de ele. & nõ all.
3 hũc tex. facit l. iubem⁹. §. œconomus. de sac. san. ec. ¶ †Tertio no.
in ver ad hoc aũt. q̃ tabellio talia instrã ꝯficiẽs dẽt dari pptuo
exilio sine spe reuersionis: qđ induxit gl. ad fi qđ gl. alle. cui ad-
de, qđ no. ff. de eden. l. si qs ex argẽtarijs. in prin circa quod vide
Inn. in c. fraternitatis. in gl. ij. in pri. ex̃. de hæ ¶ Quarto no. casũ
no. in §. hoc igit. cũ quo ꝯcor. l. iubem⁹. pallegi. in fi. ¶ Op. ad ver.
tũc. n. hic dr̃, eccl. vẽdicat rẽ ab emptore, & eccl nõ restituit pre-
a tiũ ꝯtmo vr̃ q̃ eccl. debeat restituere ptiũ, ^a vt l. emptor. ff. de rei
4 vẽ. ff. qđ met. cau. l. 3. Solu. † p huius declaratione dic, qñq; q̃rit
vtrũ ptiũ restituaĩ a vẽditore rei, qñq; ab ipso vendicãte rẽ. Pri-
mo casu, aut emptor est in mala fide, & nõ repetit, nisi fuerit sti-
pulat⁹, vt l. si fundũ. C. de euic. ff. de ac. emp. l. emptorẽ. §. fi. nisi ĩ
casu speciali l. fi. in fi. C. cõia de leg. & ita ĩtelligit j. eo. §. si qs igi
tur. & ibi no. & qđ no. gl. § quatenus. Scdo casu, aut ptiũ est cõ-
uersũ in vtilitatẽ vẽdẽtis rẽ, & teneĩ ptiũ restituere emptori ẽt
si sit malæ fidei, vt l. 2. C. quod met. cau. & d. l. ẽptor & ff si ven.
pig. agaĩ. l. 1. aut nõ ẽ ꝯuersũ in vtilitatẽ vẽdẽtis, & tũc ptiũ ñ
restituit. vt l. si mãcipiũ. C. de rei vẽ. & l. mr̃. C. eo. u. C de pię. 3 o.
5 an. l. 1. & l. in ciuile. C. de fur. cũ si. & ita ĩtelligaĩ iste tex. ¶ †No. gl.
in ver. licet ñ sint. ĩ fi. & alibi gl. vr̃ velle, q̃ actiões habeanĩ loco
mobiliũ, vt C. qñ & q. quat. pars deb. l. ij. ver inter ĩmobiles. li. x. l.
j. §. exactio. C. de vxo. act. facit ad pdicta, qđ no. gl. ĩ l. in ꝯparatio-
ne. circa fi. C. de viu. Iac. de Bel. facit hic quãdã distinctionẽ quã
omitto. Ad propositũ tenet hic gl. posita, q̃ actio q̃ ponitur pro
re mobili &c. quam glo. simplr̃ tenent Doc. in authen. hoc ius
porrectum. C. de sac. san. eccl. & sic ex hac glo. not. q̃ actio iudi-
catur mobilis, vel immobilis fm qualitatem rei quæ in actio-
ne deducitur, ita ẽt expresse tenet Cy. si aduer. trãs. l. 2. tene men
ti, quia

ADDITIO.

a ¶Pretium. Tu ad huius articuli decisionem vide copiose & no. do. Iclas cap.
causã. de re iud. in prin. ver. ad illud mirabile.

ti: qa qñ debemus actus alicui assimilare, debemus ſm nãm rei
q̃ in actione deducit. ſed ꝓprie loquendo actio non dr̃ mobilis
ſed certũ genus ꝑ ſe, vt l. a diuo Pio. §. ſi in vendõne. ff. de re iu.
C. de quadri. pſc l. 2. in prin. & no. Ia. de Are. in d. l. mouentium.
a & Spe in ti. de ſen. & intereſſe, ᵃ circa ſi. prin. verſi. ſecũdo q̃ritur,
& ci . . iſtã glo. vide Dy. in quodã ſuo conſi. qđ inci. Ghimelel-
6 lus. ¶ † No. gl. ſed nunquid. ibi, ꝙ vltimũ. Iſta q. incidit in illud
b Brocardum, an quis poſſit venire ꝯ factum ſuum, ᵇ de quo tan-
git gl. & Doc. & in d. l. poſt mortẽ. & gl. de elec. in c. noſti. & per
Dy. in c. qđ ſemel placuit. de reg. iu. lib. vj. ſed q̃tũ ad ꝓpoſitum
dic, ꝙ aut illud, qđ fit, reuocatur rõne publicę vtilitatis, & tunc
qs põt ꝯ factum ſuũ venire, vt l. 1. C. de lib. cau. & l. quemadmo-
dũ. C. de agri. & cenſi. lib. xj. cum ſim. cum ergo reuocatio iſta
fiat ratione publicæ vtilitatis, ipſe idẽ ꟑconomus debet admit-
ti. & cũ hac concor. quod nota. in d. l. iubemus. §. ſane, & iſtam
opi. tenent ibi Doc. ſed ponũt aliam rõnẽ, videlicet, qa non ſuo
noĩe, ſed noĩe alieno venit ꝯtra factum ſuum, ſed iſta fuit tñ gl.
& hæc eſt vera opi. licet aliud videat no. xij. q. 2. c. admonemus.
Et ſi dicat quõ põt ꟑconomus vẽdicare, qa contra eũ obſtat ex-
ceptio quẽ de euictione, &c. vt l. vendicantem. ff. de euic. ad hoc
rndet no. gl. in c. ſi quis presbiterorũ. extra, de reb. ecc. non alie.
7 in gl. mag. ibi idem tenet, quod hic. ¶ † An aũt admittantur ad
reuocandũ alij no. in d. § ſ. ne, ꝑ gl. quæ probatur ꝑ tex & gl. in
d. c. ſi quis presbyterorum. ¶ Sed aduerte, quia gl. ibi dicit, quod
clericus alterius eccleſiæ non admittitur ad reuocandum, quia
eſt priuatum iudicium. Sed in ꝯnum eſt veritas, quia immo ad-
mittitur q̃libet eccleſiaſtica perſona 2 q. v. c. cõſuluiſti. & quod
not. Inn. in c. cum olim, extra, de reſt. ſ. ibi et ꝑ Hoſt. & de iſtic.
dele. c. venerabili. & facit, qđ no. gl. in d. §. ſane. ibi dũ dicit, quod
8 illud eſt quaſi publicũ delictũ. ¶ † Quæro nunqd inuita eccle-
ſia qs poteſt petere rẽ male alienatã. Inn. tãgit in d. ca. cũ olim.
vbi ẽt ponit qualiter concipiatur libellus in hac materia. de di-
cta tamen qõne no. per gl. in c. ex parte. extra, de conceſ. p̃bend.
ibi no. per Doc. ¶ Et ibi per ſuã, idem not. in d. § ſane, quod facit
9 ad . . quod dicã j. de inceſt. nup. §. j. ¶ † Ibi in fi. non prius, vr̃ er-
go velle iſta gl. quod ꟑconomus, qui alienauit rem, ita demum
poſſit rem vendicare ſi ſit repoſita ad eius inſtantiam. in cõtra-
rium vr̃ cũ q̃libet perſona eccleſiaſtica admittatur, vt ſ. dictum
eſt. Sed poteſt rñderi, qđ qa tãquã ſuſpectus eſt remotus ab ad
miniſtratione lex de eo non confidit, vt hic tenet gloſ. expreſſe
in d. §. ſi quis presbyterorum, quod etiam tacite tenet glo. in d.
10 §. ſane, in glo. ſuper ver ſñiam. ¶ † Vltimo no. tex in d. §. ſed ne-
que nam text. vr̃ velle, ꝙ eccleſia non poſſit alienare remune-
rando eos, qui ſeruierunt eccleſiæ, de qua vide q̃. dicã j. de alie.
& emphyteu. circa princi. collat. ix vbi gl. hanc quæſtio. format.

ADDITIONES.

a ¶ In ti. de fru. & inter. Et idem omnino vide in Io. An. in add. in §. j. ver ſed qđ
ſi debeo, in addi. inci. aliquid inducunt. & Card. in cle. j. in 2. q. de re. ecc. non
alie. & doc. in c. hic conſultiſſimo. co. ti. in vj. & per Lanfr. de Bodul. in c. ſine
excep. xj. q. 2. & Albe. in 3. parte ſtatu. q. 13. & Car. in conſil. 74. inc ip. Titius,
nec ſunt 19. anni. & in conſ. 68. inci. ſtatuto ciuitatis Tergeth. & Fed. conſil.
14. inci. fratres prædicatores. & Ludou. in conſilio 511. & Oldrad. in conſi-
lio 209. incip. factum tale eſt, d. Rex Franciæ.
b ¶ Contra factum ſuum. Adde quod no. in apo. in verſi. conuenire, poſt domi-
num Boer.

1 *Accipiens vſumfructum ab eccleſia, debet incontinenti reddere proprieta-
tem rei eccleſiæ loco recompenſationis.*

§. Hoc igitur.

No. gl. q̃ incipit. ſ. q̃uis. vide, qđ not. in
c. ad audientiã. extra, eo. ti. x q. 2. c. hoc
1 ius porrectum. §. qui vero res, in fi. & 12. q. 2. c. vlti. ¶ † Not. glo.
q̃ incipit quã a princ. tenet iſta gl ꝙ accipiens vſumf. ab eccleſia
dẽt incontinenti reddere eccleſiæ proprietatem rei loco ꝯpen-
ſationis, idẽ tenet gl. in d. l. iubemus. in fi. & iſta gl. vr̃ ꝓbari hic
vt ver. ſi vero minus. ibi, cui mor. & c. licet Ia. d Bel. videat hic te-
nere oppoſitũ, & iſta op. ꝓbat̃ ẽt expſſe in §. ſi qs ãt voluerit. j. e.

§. Lex itaq;

No. gl. ſed ꝑ ꝯſuetudinẽ. & ꝑ iſta gl. ꝙ d
conſuetudine ſolẽnitates, quas lex intro
duxit per contrarium emphyteuſis &c. tenet & Mar. de Fa. in
trac. ſuo de iure emphyteutico, in v. quæſtio. & Spec. in titulo
de loca. §. nunc aliqua. verſicu. videlicet.

1 *Bona mobilia eccleſiæ, quando alienari poſſint.*

§. Nos igitur.

No. gl. ſi ĩ mobili in ſanctiſſimos. vide
q̃ not. in anth. hoc ius porrectũ. C. de
1 ſac. ſan. ec. & xij. q. 2. c. 1. ¶ Et ibi qđ in mobilib. tenet iſta gloſ.
ſimplr̃ qđ bona mobilia poſſint alienare, & idem vr̃ tenere ſim
plr̃ Inn. in c. nulli. extra, de re. eccl. nõ alie. Nã in his q̃ ſeruando
ſeruari non pñt, põt eccleſia alienari ſine aliqua ſolẽnitate. ſed
ea q̃ ſeruãdo ſeruari pñt, alienare nõ õt ſeruata ſolẽnitate. ſicut
dicim' ĩ tutore, vt in . . l. xij. q. 2 c. 1. ex. de re. ec. ñ alie. c. nulli. &
de his q̃ fiunt a p̃la. ſine cõſen. cap. c. tua, & p Gof. in ſum. de re.
eccl. . . alie circa prin. circa qđ vide, quod no. j. de reb. eccl. non
alie. circa fi. primę col. & quod no. gl. extra, de cle. egro. c. vno, in
fi. lib. vj. . . quod tãgit Cy. ſm Iac. de Are. in l. 1. §. & cũ lex. C. de
rei vxo. act. ¶ Not. gl. ſed nunquid. ibi, & ĩ. eod. in rubr. vide hic,
quod not. Petr. in auth. hoc ius porrectum. circa princi.

1 *Verbum, alienatio, ponitur generaliter.*
2 *Verbum, venditio, quid importet.*
3 *Inſtrumenta confecta a notario qui dicit, ꝙ ſe pro notario geſſit, & publi-
cum officium exercuit, an valeant, remiſſiue.*
4 *Si negatur notarium illum, qui ea fecit inſtrumentum, quod de longinquo
producitur, quis probabit, remiſſiue.*
5 *Emphyteuſis eccleſiaſtica, an conceda tur in perpetuum.*
6 *Emphyteuſis eccleſiaſtica conceſſa vſque ad tertiam generationem, ꝙ in-
telligitur vſque ad nepotes.*
8 *Tertia generatio non comprehendit vltra nepotes.*

§. Alienationis.

1 † No ex hoc tex. ꝙ verbũ, alienatiõ,
ponit gñalr̃. idẽ C. de reb. eccl non
alie. l. ſi. extra de re. eccl. non alie. c. nulli, & qđ no. in l. 1. C. de iu-
2 re emphy. 1x. q. 2. c. 1. De verbo † aũt venditione quid importet,
dic vt l. ſtatuliberis, in §. ſi. de ſta. lib. ff. & ſi quib. mo. pig. vel hy-
po. ſol. l. ſicut. §. vẽdi. & qđ ibi no. in l. 11. C. de viſu. ꝑ emptore.
facit tex. ꝯiũcta gl. in l. codicillis. §. inſtituto. de leg. 2. de quo ibi
ꝑ Dy. qui illã gl. reprobat. dicã j. de alie. & emphy. §. alienatio-
nis. ¶ Vlterius facit hic tex. ibi, nã tanta documenta, & c. narr.
3 ad q. ſm Iac. de Bel. † ꝙ ſi tabellio fuerit longo tp̃e in quaſi poſ-
ſeſſione tabellionatus, & publicũ offĩũ exercuit, & multa in-
ſtrã ꝯfecit, ꝙ talia inſtrã ab eo confecta debeant valere. remittit
ipſe ad id, quod no. in c. j. de fi. inſtr. & ad id, quod hr̃ . . . Barba-
rius. ff. de offi. præto. ſed tu . . de hac qõne, vt not. Spec. de inſt.
edi. §. reſtat. verſi. qđ ſi is qui non eſt notus et, vide Guil. in d. l.
4 Barbarius. ¶ † Quæro quid ſi producitur inſtrm̃ de lõginquo,
& notarius qui cõfecit illud inſtrm̃ negat eẽ notarius. an ſuffi-
ciat probari, ꝙ ille qui ꝯfecit illud inſtrm̃, fuerit in quaſi poſſeſ
ſione tabellionatus, vel oportebit probare per producentem,
quod fuerit notarius. Inn. format hãc q. in c. j. extra, de fide inſtr.
traditur per Azo. in §. ſed inſtrã fiant. vbi hãc q. format Azo in
5 ſum. illius ti. C. ¶ † No. gl. hic no. in §. licentia. & hæc eſt veritas.
no. inſt loca. §. adeo. C. de ſac. ſan. eccl. auth. ſi quas ruinas. licet
glo. non firmet x. q. 2. c. propterea, Sed hanc opin tenet Mar. de
Fa. in trac ſuo de iure emphy. in 6. q. & Spe. in titulo de loca. §.
nunc aliqua ver. 6. & ſi dicatur, per hoc minuitur res eccleſiæ ſi
emphyteuta poſſideret per xl. ann. quaſi p̃ſcriberet dñium ec-
cleſiæ, vt in auth. quas actiones. C. de ſac. ſan. eccle. rñde, ꝙ em
phyteuta nunq̃ p̃ſcribit ꝯ eũ, qui recognoſcit dñm directũ. vt
C. de p̃ſcr. xxx. vel 40. ann. male agitur, & l. cum notiſſimi. § fin.
e. ti. & no. in l. cõpe. . ſm vnũ intellm̃. quẽ põt hr̃e gl. ibi poſi-
6 ta. ¶ † Et ibi, in tertiã gñationẽ Not. hæc verba, appellant tertiã
gñationẽ, qñ accipit in emphyteuſim pro ſe, & ſuis filijs, & ne-
potib. quod patet ex eo, quod alleg. §. emphyteuſim, vſque ad
7 tertiã gñationẽ, quod intelligit̃ vſque ad nepotes, ita † ꝙ nepo-
a tes ſint tertia generatio, ᵃ & in eorum perſonis finitur. & pro
hac gloſſ. not. in ſti. locati. §. adeo. circa hoc vide, quod no t. Spec
in titu. de loc. §. nunc aliqua. ver. 155.

ADDITIO.

a Generatio. Quid ſit tertia generatio & a quo incipiat, & an ſi qs accipit em-
phyteuſim pro ſe, filijs, & nepotib. vſque in tertiam generationem. An dictio
vſque, ponatur incluſiue, ita vt com p̃rehendantur pronepotes ipſius, aut ex-
cluſiue, quod non cõprehendantur, niſi nepotes, & non pronepotes. Vide co
pioſe, & no. d. Soc. in obſ. 25. inc. d. Frã. ver. quare aſſumo, cũ ver. ſeq. in 3. pte.

1 *Exceptio confirmat regulam in non exceptuatis.*
2 *Exceptio non ampliat regulam, vt faciat eſſe ſub regula ea, quę de ſui natu
ra non comprehenduntur.*

§. Vt aũt lex.

1 Exceptio ꝯfirmat rlãm in nõ except ua
2 tis ᵃ. h. d. no. ſummariũ. concor ff. de fun
do inſtr. l. q̃ſitũ. §. rñdit, ver deniq; Neratius. & ibi no. qđ intel-
lige, quod confirmat rlãm in non exceptuatis, vt hoc §. nota.
& in d. verſi. denique, & in l. ſi. ff. de reg. iu. & per Dy. in rub. 1. in
2 fi. de reg. in. lib. 6. ¶ † Quæro circa hoc, dr̃ hic. quod exceptio con
firmat, &c. An exceptio habeat firmare, & ampliare regulam,
vt faciat eſſe ſub regula ea, quæ de ſui natura non comprehen-
duntur? dic ꝙ non. vt eſt text. ff. de vſufr. leg. l. generali. §. vxori.

ADDITIO.

a Non exceptuatis. Adde Fel. in c. quoniam frequenter, vt lite non conteſt.

1 *Pragmatica dicitur confirmatio facta a principe cum conſilio procerum.*
2 *Priuatus non poteſt facere immenſam donationẽ eccleſię ſine inſinuatione.*
3 *Imperator donat eccleſiæ ſine inſinuatione, ſed priuatus non.*
4 *Imperiũ & ſacerdotium ꝯquiparantur, & in quib. differãt remiſſiue ad gl.*

§. Si nimus.

Princip i licet cũ eccleſia ꝑmutare ꝓ re me
liori, vel æquali, ſi vtilitas reipublicæ hoc
expoſcit, & pragmaticæ forma ꝓcedat, oĩ alienatione remota,
1 vel ꝓhibita. h. d. † Pragmatica, &c. gl. exponit, tu dic i. ꝯfirmatio
ſiue ſcriptura facta ab Imperatore cum cãæ cognitione ſup tali
permutatione. Ita exponit gl. in c. 1. extra, de re. permu. vbi po-
2 nitur caſus huius §. Ibi, abſolute. i. generaliter. ¶ † Not. gl. nun-
quid ergo priuato. rñdeo non obſt. l. illud ĩ. al le. C. de ſacr. ſan.
eccl. quia immo facit pro iſta opi. quod non valeat. dicitur enim
ibi, quòd donatio facta eccleſiæ a priuato valet ſine inſinuatio-

ne vsque ad quingentos solidos, sed si fiat ab Imperatore valet et si sit i mensa. idē habes C. de do. l. sancimus. ver excep. & idē quod hic not. in d. l. ibidē. & d. versi. excep & in fi. sed certe hoc est falsum, quia imo Imperator donat ecclie, & priuato sine insinuatione, vt d. l. illud, & d. ver. exce. ¶ Nō ob. q ibi dr de pragmatica forma, quia hoc exigit pp alienationē rei ecclesiasticæ.
3 †Donat ergo princeps ecclię sine insinuatione, priuatus autē nō, vt s. in gl. dr. nec ob. hæc opi. q posset dici ex hoc tēpū. dr
4 .n. hic, † q Imperiū, & sacerdotiū eqparant. sed Imperatori pōt priuatus donare īmense sine insinuatione, vt j. vt nō fiāt pig. §. pe. ergo poterit sic ecclię. ¶ Sed rñdeo, q licet Impiū, & sacerdotiū non multū differant, tñ in aliqb. differūt, vt hic in gl. not. vt paret in d. l. illud, coniuncto §. pen. j. vt nō fiant pi. & versi. exceptis, vbi priuatus donat ecclię vsq; ad quinguētos solidos sine insinuatione, vt d. §. pe. q l. cū nō repiatur expsse correcta, in correcta remanet, vt l. pcipim', in fi. C. de ap. ¶ Sed cō hanc opi. op. q donatio facta ecclię a priuato sine insinuatione, licet sit īmēsa, valeat, vt l. si qs p redēptione. in prin. C. de donat. huius timore qdā dnt, q possit fieri donō īmēsa ecclię sine insinuatione, & sic d. l. illud est correcta. & istā opi. vr tenere Spe. in tit. de init. edi. §. porro. in fi. sed sustinendo opi. gl. dic. q l. illud, nō corrigit p l. si qs. qa illa lex ponit casum spālē, qñ qs donat p redēptione captiuorū, ita no. glo. in §. exceptis. remanet ergo illa l. illud. incorrecta, qñ donatur ecclię, vel in alios pios vsus q p redeptione captiuorū, q dr ee cā pijssima, vt §. illud, ver. vlt. vt cū de ap. cog. ¶ Sed hac opi. retēta. qro nuoqd hodie priuatus poterit donare ecclię vsq; ad quingentos solidos sine insinuatione. gl. dicit qd sic in d. l. illud, & d. ver. exceptis, quam gl. Doc. reprehēdunt in d. l. illud. ¶ Quęro, hic permittit ecclię pmutare cū Imperatore, an cū priuato pmittat permutare? & hic vr tex. q nō. istā qōnē format Gof. in sum. de re pmu. qd not. qa illud hic non bñ pbat tex. & alij modicū exprimūt. vr tñ mihi, q probetur melius xij. q. 2. c. sine exce. & ex. de his, q fiunt a pla. c. cum aplica. & c. tua. facit qd nup no. Azo j. d ali. & emph. §. i summa.

1 *Emphyteusis ecclesiastica transit ad fœminas.*
Feudum non transit ad fœminas.
2 *Emphyteusis ecclesiæ consistit in rebus immobilibus.*
3 *Emphyteusis ecclesiæ concessa pro se & filijs, an transeat ad extraneos.*
4 *Precarium, & feudū de eorū natura non transeunt ad hęredē extraneum.*
5 *Ecclesia hodie concedit rem in emphyteusim perpetuam.*
6 *Emphyteusis accepta pro se & filijs suis & nepotibus, quando transeat ad naturales vel adoptiuos, & accepta per virum ad vxorem. remissiue.*

§. Emphyteusim. Res ecclesię, & locorū venerabiliū dari pñt in emphyteusim in psona accipiētis, & duorū successorū, videlicet filiorū, & nepotū, & viri, & vxoris, si de eis fuerit specialiter dctū, & non
5 aliter. h. d. ¶ No. q emphyteusis transit ad fęminā: secus in feudo. x. col. de his, qui feu. da pos. c. hoc aūt verendū & de suc. feu.
2 in c. i. §. fi. vbi no. & rō diuersitatis, vt ibi not. gl. ¶ † Secundo no. ibi tex. rei īmobilis, &c. nam vr velle, q emphyteusis cōsiter tñ in reb. imobil. ad idē j. de ali. & emphy. §. licentia. quod no. gl. parua. C. de iure emphy. & ibi Iac. de Are. vr hoc sentire per gl. Insti. de loca. §. adeo. quod tenet Guil. C. de bo. mat. l. j. & idē in feu.
3 vt x. colla. de feu. cog. §. sciendū, ass notandū. ¶ † VI. facit hic sm Iac. de Bel. q si cōcedit emphyteusis filijs, q non transeat ad ex-
a neos. a & p hoc x. col. de ali. feu. c. j. §. & si clientulus, quod not. gl. ff. ad Treb. l. ex facto. §. fi. sed cōtriū determinat d. Iac. quod transeat ēt ad extraneos, vt §. adeo. inst. de loca. & de ver. si. l. a qōnib.
4 Non ob. §. sed si clientulus. † qa ibi est pter specialē casum in feud. & pcario, qa de sui nā non trāseunt ad hrdem exneū, vt l. cū pcario. §. j. ff. de pca. & ita non ob ēt, q no. in gl. d. l. ex facto. §. fi. vt ibi no. Dy in d. l. commēto, & etiā in l. liberti, libertęq;. C. de ope. libe. per Cy. non ob. hic tex. qa hic est speciale in ecclesia,
5 † sed hodie ecclesia potest concedere in emphyteusim perpe-
b tuam, b sicut priuata, vt not. s. eo. §. alienationes, idē vr hodie in
6 ecclesia quodī priuato si fiat cōcessio modo pdicto. ¶ † Quæro pone, q aliqs accepit in emphyteusim pro se, & filijs suis, & nepotibus. modo supersunt solum filij naturales, an ad istos tran-
c sibit emphyteusis, c & quid de adoptiuis? dic vt not. Spec. in titu. de loc. §. nunc aliqua, versi. 67. & 68. & quod not. Mar. de Fa. in trac. de iure emphy. in 24. q. & circa id, quod dicit de vxore, & marito, vide Spe. in d. §. nunc aliqua in versi. cl. ¶ Vltimo circa hunc tex. ibi, deinceps filijs, vide Spe. in titu. de test. §. j. versi. fin.

ADDITIONES.

a ¶ Ad extraneos. Ad materiam hanc adde quæ habentur per d. Felyn. in cap. in præsentia. post medium. ver. in ea. glo. ibi no. cum seq. de proba. & per Do. Soc. in consi. 95. incip. capiendo primum. in j. parte.
b ¶ Perpetuam. Adde Fel. in c. quæ in eccle. de consti. circa prin. ibi, nec etiam.
c ¶ Emphyteusis. Adde Bal. & Imo. idem tenentem in l. Lucius. §. fi. ff. de leg. 2. & Bart. ēt in l. parentes. ff. de in ius voc. & Ang. in dispu. nobilis quidam genere. in 1. dub. & Bal. in addi. ad Spe. in d. ti. de loc. alle. in tex. §. emphyteusim. & in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & subst. sed quid si sint legitimati. dic idem ar. c. naturalis. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. & ita tenet Imo. in l. quod dicitur. de ver. obl. sed quid si sit legitimatus per subsequens matrimonium, dic quod tunc ad eos transibit, per no. in c. tantam. extra, qui fi. sint le. & c. innotuit, de ele. sed quid si sit concessa a priuato, dic, quod non transibit secundum Ang. in d. §. cum autem.

1 *Res ecclesiæ, quæ conceduntur in emphyteusim, quæ, & quales debet esse pēsio.*
2 *Res ecclesiæ data in emphyteusim, quando dicatur clade diminuta, & eius redditus.*
3 *Ecclesia non tenetur facere remissionem emphyteutæ, si propter guerram vel mortalitatem ex re ipsa nihil fuit perceptum.*

§. quia vero. Iste §. hēt tres par. Prima loqtur, qñ res ecclesię est magnę pēsionis, & tunc quātū fuit ab initio, cū ad ecclesiā peruenit. Secūdo pēsio immutata fuit. Tertio mō, qñ res est paruæ pensionis, vel illius rōne ęstimationis rei. Secunda ibi, si vero minus. Tertia ibi, si vero alicuius. h. d. ¶ Res ecclesiasticæ pñt dari in emphyteusim p eadē pēsione, q ab initio statuta fuit, qñ ad ecclesiā peruenit diminuta clade dēt dari in emphyteusim p extante pensione, & si res sit ptiosa, paruā, aut nullā pensionē reddēs, re subiūr estimata
1 pensio cōstitui dēt, q in xx. an. facit rei æstimationē. h. d. ¶ † No. gl. libr. vt hic plene. Pro huius gl. declaratione, dic. qñq; ecclesia ī emphyteusim dat domos ruinosas, qñq; dat domos & pdia nō ruinosa. Primo casu, aut accipiens vult statim soluere pensionē, & tunc fit diminutio in tertia parte ab illa pensione q poterat hri re non existente ruinosa, & dēt soluere modū pensionis q adijcit illi rei pp ædificationem, vt de ali. & emphy. § si vero qdā. C. de sacros. eccl. auth. si quas ruinas. & x. qō. ij. §. si quas ruinas. & hoc casu, videlicet in domib. ruinosis loqtur x. mēbrum gl. Sed hic dixi, qd fit diminutio in 3. par. an remittēt tertia pars eius, qd soluerent emphyteutę, vel soluerēt ecc. tñ tertia ps, & duę remittūt. gl. ī d. §. si vero qdā, pōit opi. Sed veritas est, q tñ tertia pars soluit ecclesiæ, & duę remittunt emphyteutę, vt no. in auth. si quas. & illā opinio. tenent ibi Doc. Secundo casu, aut ecclesia dat in emphyteusim pp vrgens debitū, & tunc dēt dari pro illa pensione, quæ pōt hri seruata solennitate authen. hoc ius porrectū. Aut pp aliā vtilitatē illius ecclesię vult dare ī emphyteusim, & tunc si res quæ dat in emphyteusim, est tāte pēsionis, quantę qñ ad ecclesiā peruenit, vel paulò maioris, vl minoris, & tunc pōt fieri diminutio pēsionis sextę partis, vt hic, & s. eo. §. dudū j. de ali. & emph. §. j. in prin. & §. quęcunq; & C. de sacros. ecc. authē. perpetua. qd intellige verū, q diminutio sextę par. possit fieri. si platus nō reperit accipientē p maiori ptio, vt no x. q. 3. c. propterea. in gl. parua, super ver. sexta. & tangit in d. auth. si quas ruinas. Aut res q dat in emphyteusim, est maioris redditus q qñ ad eā peruenit, tūc fiet ēt diminutio sextę partis non habito respectu ad tps q ad ecclesiam peruenit, sed ad tps pñs ne q p fauore ecclesię, & c. C. de legi. l. q fauore. ff. de leg. l. nulla. Aut est minoris redditus nūc, q qñ ad ecclā peruenit, puta q ob aliq cladē diminuta, & tūc dic vt hic no. gl. & sm eā dēt in
2 telligi C. de sacros. eccl. auth. ppetua. ver. aut si ob cladē & † qñ dicat ob cladē diminuta, ponit glo. qa fundus calamitate perit, vel domus est exusta. Sed certe si poneremus domū exustā, idē ēt q in domo ruinosa, vt no. Doct. in auth. si quas ruinas, in j. qō. & iō dic q dicit ob cladē minui redditū, puta qa nullus vult ī ea habitare, q dr ee domus īfortunata sm Mar. Sil. in auth. si quas. & auth. perpetua. Et ista opi. fuit Ia. Bu. vt refert Spe. in ti. de loca. §. nūc aliqua. vers. 7. Qñq; res, q dat in emphyteusim dat pro ea pēsione qua pt, vt j. de alie. & emph. §. j. in fi. Qñq; ecclia hēt rē ptiosam. & est tāti redditus mō, qui qñ ad ecclā peruenit, sed parū, vel nihil percipit rōne æstimationis, tūc hēt locū ver. si vero alicuius. & C. de sacros. eccl. auth. ppetua. in fi. circa pdicta vide Azo. in Sum. hui' ti. & Spe. in d. ver. 7. & Doc. in auth. si quas
3 ruinas. ¶ † Quęro, dr hic, cū scrupulositate, &c quæro quid si ista res non potuit laborari propter guerrā, vel mortalitatē, an periculum pertineat ad emphyteutā, vel dñm. dic ad dominū, vt no. Iacob. de Are. & Cy. C. de iu. emph. l. j. & in pen. quæstio.

1 *Ecclesia, quod habeat tacitam hypothecam in bonis emphyteutæ propter canonem non solutum.*
2 *Emphyteuta propter canonem non solutum, an cadat ab emphyteusi ipso iure, vel per sententiam.*
3 *Extraneus possessor, quòd non possit contra emphyteutam agentem ad fundum de canone non soluto excipere.*
4 *Emphyteuta, an possit soluere pro pluribus annis, inuita ecclesia.*
5 *Emphyteuta, an possit pensionem vnius anni particulariter soluere.*
6 *Emphyteuta an possit moram purgare, remissiue.*

a §. Scire aūt. a Si emphyteuta nō soluit canonē p bienniū, cadit a iure suo, & pēsionem pro tpe preterito soluere, & rē reddere cōpellitur, & damnum emendare,

ADDITIONES.

a Scire autem. Circa materiam huius tex. quæro, quid si dñs patiatur durare emphyteutam in emphyteusi post cessationem solutionis canonis, & postquam cecidit a iure suo non expellendo eum, an tunc poterit eū expellere, vel nō, quasi videatur sibi de nouo refirmasse, vide no. per d. Soc. in consi. 197. incip. non inutilis sed necessaria, ver. quib. tam declaratis. ibi, nam D. Raph. cū vers. seq. in 2. par. Item quid si cessauit soluere per vj. annos, & dominus accipiat pensionem pro trib. an possit expelli, vide ibidem in ver. 2. ea. conclu. cū seq.

1 dare, nulla ꝓ melioratione retẽtione ↄpetente. h.d. ¶ †No. tex.
ibi, res. hic vr̃ tex. singularissimus iducere tacitam hypotheca ↄ̃
emphyteutam ecclesiæ in oibus suis bonis pro his, q̃ dẽt rõne
emphyteusis, facit j. de ali. & emph. §. si vero quis. auth. locator.
2 ¶ †Quæro, an pp canonẽ nõ solutũ emphyteuta cadat ab em-
phyteusi ipso iure, vel per sniam. & hic tex dũ dicit, fiet omni-
no exñei, vr̃ velle, ꝙ per sniam, ꝓ hoc ẽt C. de iure emphy. l. 2.
ibi, nolenti licere, &c. & ibi, si dñs voluerit &c. l. fi. C. e. ibi, cadit
a iure. q. d. nõ ipso iure, sed per sniam, requiritur ergo voluntas
ↄcedentis emphyteusim. Pro hoc vr̃ etiã tex. j̃. de ali. & emph. §.
si vero quis. ver. si vero voluerit. & hanc opi. tenet Spec. in d. §.
3 nunc aliqua, ver. 47. †Mar. de Fa. in 12. q. & hoc est vtile scire, qa
si aliqs tanquã emphyteuta vendicaret fundũ ab aliquo extra-
neo possessore, non posset opponere exce. extraneus possessor
ↄ̃ emphyteutã de canone non soluto. & hoc tenet in gl. l. 2. ff. si
ager vec. vel emphy. pe. & idẽ ff. de rei ven. l. superficiario. ¶ Quia
hic ps, q̃ non soluit canonem p bienniũ cadit a iure suo. ¶ Quæ
ro, an emphyteuta posit sibi prouidere, vt posit soluere pluri-
a bus annis futuris[a] in vita ecclesia. Dy. format hanc q. in l. statu li-
berũ. §. Stichus. ff. de sta. li. & ff. de an. leg. l. eũ. alias labolenus.
Sed ↄ̃nũ est veritas, vt no. Spe. in d. §. nũc aliqua. ver. 24. & Mar.
de Fano in d. trac in x. q. & doc. in l. 1. in fi. C. de iu. emphy. & C.
4 de pac. l. si certis annis. ¶ †Quid aũt sit e conuerso si emphyteu
ta non vult soluere pensionẽ vnius anni simul, sed particulari-
ter, an posit? pro ista qõne optime facit tex. in l. placuit. C. de
collatio. fund. patri. lib. xj. & l. patrimoniales. eod. titu. & ibi di-
cam. ¶ †Quæro, an emphyteuta posit moram purgare? dic vt
extra, de loca. c. fi. & c. fi. & ibi bona glo. extra, eo.

ADDITIO.

a Futuris. Adde Bal. in l. si filiusfa. §. diuus. ff. de leg. 1. & Ale. in l. si quis dolum. &
in l. quæ ratio me. in prin. de ver. ob. Adde Guil. de Cug. in l. plures. in prin. &
quod ibi posui in apost. ad ipsum, in ver. nunquid ego dominus compellor.
j. de fi. instr. dixi post Dy. in l. Mæuia. §. grani, in ver. ego dixi ff. de ann. leg. &
in apost. ad Bal. post eum in alle. l. plures. num. v. in ver. emphyteuta.

1 *Peritis statur, & ad eos in eorum arte recurritur.*
2 *Periti plures adhiberi debeant si in ciuitate sunt plures, & vnus nõ sufficit.*
Peritorum dicto statur, & debent iurare.
3 *Contractus emphyteusis, quòd non fiat, sine scriptis.*
4 *Emphyteusis si est finita, & ad ecclesiam reuersa, debet ecclesia de vrbani tate in consanguineos reseruare, & eos alijs præferre.*

§. Quod autem. Res immobiles ecclesiarũ aliena
ri ꝓhibẽtur in quãcunq; ꝑsonã,
siue sint ĩtegræ, siue ruinosæ, nisi in emphyteusim de iure per-
missam, rerũ examinatiore ꝑ Archid. subtiliter facta, oĩ reuolu-
1 tione, & machinatione remota. h.d. vsque ad §. si qs aũt. ¶ †No.
ver. neq; ibi, iudicãtis, ꝙ recurrendũ est ad peritos ĩ arte sua. C.
2 de re milit. l. semel. li. xij. & So. di. c. cõstitueret. ¶ †Secundo no.
tex. ibi, aut ẽt vno. ꝙ vbi in ciuitate sunt plures, requiruntur duo,
alias si vnus tantum reperiĩ ille sufficit, qđ tene menti ꝓ iudici
bus mittentibus medicũ ad vidẽdũ vtrũ vulnus sit mortale, vel
a non, & an remansura cicatrix, stabiĩ eorũ relationi,[a] vt hic, & in
d. l. semel. ꝓ quo tex. optimus in ca. significasti, extra, de homi.
& Spe. in ti. de prob. §. fi. ver. hic quoq; notandum. & dẽnt mitti
saltẽ duo si plures requiruntĩ, alias sufficit vnus, vt hic not. text.
qđ tene menti. & ẽt debebiit cũ iuro deponere isti, vt C. de fid.
ĩstr. l. cõparationes. C. de secun. nup. l. hac edicta. §. is illud. licet
glo. videaĩ velle contrariũ in l. j. circa prin. ff. de vẽ. inspi. & l. iu-
3 reiu. C. de testi. †hic tex. dicit emphyteutam scriptum. velle vr̃
b ꝙ ↄ̃ctus emphyteusis fiat in scriptis.[b] & hoc vr̃ sentire tex. in l. j.
C. de iur. emphy. ibi, scriptura stare, &c. & hanc opi. vr̃ ibi tene-
re glo. 3. & ẽt Iac. de Bel. sed ↄ̃riũ no. in d. l. j. sup ver. scriptura, &
hoc seruat ↄsuetudo, & approbat Spe. in ti. de lo. §. nũc aliqua.
4 ver. 5. & Mar. de Fa. in x. q. ¶ †Vlti. no. tex. in ver. neq; illud. cum
gl. cum enim ibi. sed cum hodie, &c. qđ per hunc tex. cum glo.
gl. vr̃ determinari questio. vtrum finita emphyteusi pñt proxi-
miores & consanguinei illius, in cuius ꝑsona est finita, petere, vt
eis refirmetur, & sic ecclesia teneatur eos ꝑferre alijs volentib.
illam emphyteusim. ex hoc hẽs, ꝙ ecclesia nõ tenetur eos præ-
ferre, nisi pactum expressum ĩteruenerit, vt hic no. Puto tamẽ
ꝙ ex quadam vrbanitate ecclesia dẽat tales cõsanguineos præ-
ferre, pro hac opi. glo. est tex. l. 1. § 1. ff. de aqua quoti. & æsti. &
quod not. extra, de postu. c. bonæ. 2. vlti. glo. & d. c. fi. in vlti. glo.

ADDITIONES.

a ¶ Relationi. Adde Fel. in c. significasti, el 2. de homi. post prin. versi. no. ibi peri
torum iudicio, & plenius in c. propolinsti. in prin. in versi. vlti. per istum text.
de probat. & aliquid in c. causam. in 1. q. eo. tit.
b In scriptis. Adde idem tenentem do. Soc. in cons. 169. inci. circa primum con-
sultationis articulum, ver. j. quia narratur, cum seq. 3. parte, char. 37.

1 *Res ecclesiæ permittitur alienari vno casu. s. concedendo vsumfructum ad vitam data recompensatione.*
2 *Accipiẽs vsũ, vel vsũfructũ ab eccl. dẽt ab ĩtio dare ei aliã proprietatẽ.*
3 *Constituens seruitutem, quòd non teneatur ad dandum.*
Dare, quòd hoc verbum etiam impropriè accipitur.
4 *Qui tenetur ad vsumfructum, quòd teneatur ad dandum, & faciendum.*
5 *vsusfructuarius, quòd habeat dominium, & possessionem vsusfructus.*

§. si quis aũt. Res ecclesię ꝑt ad vsumfructũ ↄcedi ad
tps, vel ad vitã ꝑcipientis, re alia eiusdẽ
redditus in eius cõpensatione ecclesiæ data, vt tpe finito vtraq;
1 res redeat ad ecclesiam. h.d. ¶ †Not. casum, in quo alienatio rei
ecclesiasticæ ꝑmittit, vt hic, & s̃. e. §. hic igitur. C. de sac. san. ecc.
2 l. iubemus. §. fi. ¶ †Scdo no. ꝙ accipiẽs vsum, vel vsumfructum
ab ecclesia, det in recõpensatione ab ipso initio dare aliã ꝓprie
tatẽ ei. tex. est hic, dũ dicit, aliã rem mox, &c. idẽ tex. est j̃. de alie.
& emphy. §. si vero aliqs licet ↄ̃nũ videatur velle Ia. de Bel. vt di
3 xi s̃. eo. §. hoc igitur. ¶ †Op. dr̃ in hoc ver. quantos, aut quales,
qđ datur, &c. ↄ̃ ↄstituens seruitutẽ in re aliqua non tenetur ad
dãdũ, sed ad faciẽdum. vt no in l. 2. in prin. ff. de verb. ob. idẽ ten-
tat glo. de vsus. l. cõparatione. Præterea dare est accipientis face-
re, vt Insti. de act. §. sic itaq;. sed nullũ transfertur dñiũ, ergo &c.
huius timore facta est gl. si ab ecclesia. dicẽs, qđ verbũ, dare, acci
4 pitur improprie, qa trãsit vsusfructus ẽt pos. dic vt in gl. ¶ †Tu
dic. ꝙ ille q tenetur ad vsumfructũ, tenetur ad dandũ. tex. est in
l. corruptionẽ, de vsusr. & sic tenetur ↄstituere ius in re sua loq-
tur tex. dũ dicit data. tenetur ẽt ad faciendũ in eo, qd tenetur pa
ti in futurum vsufructuariũ vti frui. Et idẽ in seruitutib. vt in ꝑ
5 alle. gl de quo per gl. in d. l. corru. Non ob. †ꝙ verbũ, dare, deno
tat dñij translationẽ, qa dico, ꝙ hic transfertur dñiũ. hẽt. n. vsu-
fructuarius dñiũ, & possessionẽ vsusfru. vt ꝓbatur in text. & in
gl. in l. q vsumf. ff. qñ vsusf. pe. & l. 2. §. j. ff. quẽad. vsusfruc. & in l.
venditione in prin. ff. de bo. au. iu. pos. in gl. pe. ĩ gl. quantum ad
ius. Ad idem, ꝙ no. ff. de vsusfru. sub rub. idẽ in alijs incorpora
lib. vt not. per glo. ff. de acq. pos. l. naturaliter. §. nihil commune.

1 *Delinquens amat pœnam.*
Obligatio naturalis quod sit in delictis, quia ex consensu creatur.
Seruus in maleficijs obligatur etiam ciuiliter.
2 *Emptor rerum ecclesiæ, quando habeat regressum contra œconomum vendentem, quando venditio non tenuit.*
3 *Emens ab œconomo, quando possit pro tali contractu, qui nõ tenuit, habere regressum contra ecclesiam, œconomo existente soluendo.*
4 *Ecclesia pro venditione rei facta a prælato, quando possit agere contra alienantem, vel rem vendicare.*
Et si agat contra vnum an sibi præiudicet.
5 *Verbum venditio, quando trahatur ad alios contractus.*

§. Quia vero. Oeconomi res ecclesiarũ ĩ casib. ꝓhi-
bitis alienãtes, pena l. Leonis afficiũẽ,
& emptor ꝑtiũ amittit, & rẽ cũ fructib[9]. reddit. Itẽ donatarius
1 rẽ cũ fructib. reddere ↄpellit. h.d. ¶ †No. tex. ibi, amatores peri-
culi. ¶ Not. ex hoc text ꝙ q delinquit, amat pœnã. & sic in deli-
ctis est ↄsensus, a quo creaĩ nãlis oblo. Ad idẽ ff. de post. l. j. §. be
stias. cũ sua glo. ¶ in gl. deniq; ibi, & no. in l. seruus. ff de his qui
not. infamia pro hoc ff. de acti. & obl. l. seruus ex delictis, licet
gl. ĩ l. in ꝑsonã. ff. de re iu. videaĩ velle, qđ in maleficijs nãlis oblo
non insit. Instit. de iu. natu. gen. & ciui. §. ius agentiũ. Sed qđ in
maleficijs insit nãlis oblo, no. gl. ꝑ istũ tex. & istã opi. tenent do.
in d. l. ex hoc iure gentiũ ff. de iusti & in. & ꝑ Cy. in rep. sua cir.
2 fi. ¶ †No gl sed qualiter, in fi. Sed ↄ̃ istã gl. opp. ille q ↄhit, præ-
sumit eo ipso in dolo, vt C. de agri. & censi. l. quẽ admodũ lib.
xj. & in c. q ↄ̃ iura, de re iu. lib. vj. si ergo emptor ꝑsumit esse in
dolo, ergo non est in bo. fi. Sol. vt no. gl. 12 q. 2. c. vlt. vbi gl. idem
tenet. Et hanc opi. qđ emptor demũ ita hẽt regressum ↄ̃ œcono
mũ, si est emptor bo. fid. tenet gl. in c. ad audientiã. extra, de re
eccl. non ali. & ꝑ Inno. in c. qs. eo. ti. ver. emptori. Sed ↄ̃riũ no. x.
q. 2. hoc ius porrectũ. ver. si vero res idẽ tenet Host. in d. c. ad au
dientiã. vbi ẽt ipse tenet, ꝙ ẽt malefidei emptor hẽt regressum
ↄ̃ œconomũ. hãc opi. tenet Pe. de Bel. in auth q res. C de sacros.
ecc. & ꝓ ista opi. facit tex. huius l. quia vero Leonis. & ibi, circũ-
uentus facere legi. &c. & sic iste tex. vr̃ loq in tpe scientiæ, & j. in
§. si qs aũt. ibi, suam sentiat malignitatẽ, & in § finaũt ibi, vtro-
que iuste. Præterea isti tex. loquũtur gñalr, &c. vt l. 1. §. gñalr ff.
de leg. ꝑstã. ¶ Restat ergo rñdere ad ↄ̃riũ tenendo hanc opi. sed
rñde, ꝙ dol[9] œconomi ꝑpõderat dolo emptoris, vt not gl. auth.
3 qui res. C. de sacrosan. eccle. ¶ †Circa ꝑdicta q̃ro, pone. ꝙ œco-
nomus non est soluendo, an poterit emptor hẽre regressum ↄ̃
ecclesiã? gl. in d auth. q res. dicit ꝙ sic, qđ ita intelligit Pe. eẽ ve-
rũ, qñ emptor est bonæ fidei: alr imputet sibi, qa sibi caueri nõ
fecit, ne si alr diceremus ex suo dolo ↄmodũ reportaret, de leg.
j. l. placet. cũ si. & idẽ canonistæ vñr tenere in d, c. ad audientiã.
4 ex̃, de re. eccl. nõ alie. ¶ †Quæro hic dr̃, q. ã qñ ꝑlanis vẽdit rem
ecclesiæ, ecclesia põt vẽdicare. Itẽ põt agere ↄ̃ alienãtẽ. vt s̃. e. §.
pe. & l. iubemus. §. œconomus. C. de sac. san. ecc pone ꝙ ecclesia
agit ↄ̃ unũ istorũ, an electio sibi ꝑiudicet quo ad aliũ. vel pone
qđ exigiĩ vnũ. an poterit ↄ̃ aliũ agere, & si exigit possessorẽ an
teneaĩ cedere actionẽ ↄ̃ alienãtẽ? die de istis ꝓ declaratione hu-
ius §. vt not glo. in c. admonemus. 12. q. 2. & in c. nulli. ex̃. de re.
5 ecc. nõ alie. ¶ †Vltimo not. qđ verbũ, vẽdit, nõ trahiĩ ad alios
ↄ̃ctus, ꝑ quos dñiũ trãsferĩ. qđ intellige esse verũ hic iõ, qa licet

tractetur

tractetur de fauore ecclesiæ in prohibēdo venditionem, tamen tractamus de pena imposita ɔ̃facienti, & ideo stricte accipitur verbum venditio. Et io Imperator in l. Leonis, loquentis in ɔ̃ctro venditionis, extendit ad alios ɔ̃ctus. quia de sui natura verbū, vēditio, stricte accipit, & vide, quod dixi in §. alienatio. ʒ. eo.

1 *Hypotheca specialis, quòd non permittatur in rebus ecclesiæ etiam necessitate imminente.*
2 *Ecclesia quomodo possit locupletari cum aliena iactura.*
3 *Monachus non potest habere proprium.*

§. Si autem creditor. Creditor, q ꝓ ecclesia mutuat pecuniā, si pignori accepit rem immobilē, tūc a ɔ̃ctu cadit, & pecuniā perdit, & ɔ̃ ecclesiā nullus sibi dat regressus, sed tm̄ ɔ̃ œconomū, vel ꝑlatum. Fallit si necessitas, vel maxima vtilitas imminent, quo casu ge-
1 neralis pmittit hypotheca spāli pignore ꝓhibito. h.d. † No. ex fi. huius §. p hāc ɔ̃stōnē non permittit spāle pignus ēt necessitate imminēte. q̄ no. pp id, quod no. ʒ. e. §. nos igit. in fi. & circa pdicta vide, quod no. Pa. in auth. hoc ius porrectū, in primo ɔ̃rio, C. de sacrosan. ecc. & no. gl. sed quæro. in fi. idem no. in §. si vero præter hæc, j. de alie. & emph. licet in gl. l. iubemus, §. sanè. pall. videat velle, q̄ æquū sit, quod ecclesia reddat pecuniā, sed hoc
2 tenēt ꝓcedentē, & istud teneatis. Sed no. glo. q̄ incipit. qūo, † & si ɔ̃stit &c. l. gn̄aliter, C. de sacrosf. eccl. de epi. & cle. l. si qs presby-
3 terorum, & l. sacrosā. & ibi posset habere locum. † Nam mona-
a chus non potest hr̄e proprium, ᵃ vt no. in c. cum ad monasteriū. extra, de statu reg. & 18. q. 1. 16. q. 1. c. de monachis. vbi de hoc.

ADDITIO.

a Proprium. Adde Card. in cle. 1. §. fi. de statu mo.

1 *Res ecclesiæ dicuntur esse pauperum.*
2 *Delictum est tanto grauius, quanto in digniorem committitur.*
3 *Dictio, haud, pro non, aut alteratiue.*

§. Si vero. Emphyteuta accipiens in emphyteusim, citra l. obseruationē rem reddit, & quod dedit soluturus etiā qcquid pro vnoquoq; anno soluere tenebatur. & tabellio, qui instrm̄ scripsit, in exiliū damnat. & ab exilio non remouetur: & iudex decretum interponens dignitate priuatur, & bona applicant fisco, eisdem pœnis obtinentibus ēt in his, qui super rebus sacris celebrant contractus. h.d. ¶ Ibi, propter alie-
1 nationem, i. de facili alienatus. ¶ † No. hic. q̄ res ecclesiæ dicunt esse pauperum, vt s̄. vt deter. sit nu. cle. §. fi. C. de episco. & cleri.
2 l. 2. ¶ Secundo † no. ibi, quanto circa res. quod tāto grauius est delictum, quāto in digniorē rem committitur; vt l. Pedius, ff. de incē. ru. & nau. 19. dist. c. necesse est, & 1. q. 1. c. iudices, & c. si qui
3 episcopi. in gl. vide gl. cum appara. ¶ † No. ex hac glo. q̄ dictio,
a haud. cum aspiratione, apponitur pro non. ᵃ aīs ponitur alternatiue, idē hēs C. de excu. tu. l. 1. ll. 11. C. de vete. iu. enu. l. pe. lib. 11.

ADDITIO.

a ¶ Pro non. Adde tex. in l. si ita quis stipulatus. de verb. obl. & l. 1. de sol.

1 *Ius speciale facilius tollitur quam ius commune.*

§. Quia vero. Rēs res immobiles ecclesiarum alienari prohibēmr omni cessante priuilegio, & omni compulsione, & violentia prohibita. Item ecclesiarū, & monasteriorum alienatio est penitus interdicta, pœna contra-
1 facientib. imminēte. h.d. vsq; ad §. sicut aūt. ¶ † No. tex. in ver. apparet. n. ex quo no. q̄ iura spālia facilius tolluntur, q̄ cōia. Idē in l. eius nulitis, §. milina. ff. de testa. mil. C. ad Vell. l. antiquæ. & in l. assiduis, C. qui potio. in pig. ha. no. glo. sed nunquid, & gl. ibi similem per Dy. in glo. in l. 1. §. vnde quæritur, ff. de pub.

1 *Donatio facta de re non idonea ecclesia, quando prosit donanti.*
Vtilitates ecclesia conseruari debent.
2 *Casus, in quo quis accusat sine metu calumniæ.*

§. Sicut autem. Damnosa possessio ecclesiæ nec dari nec recipi dēt, pœna ɔ̃facientib⁹ imminente. Item lex est gn̄alis, & oīb. dat licentia denunciādi sine metu calūniæ. & ab oīb. debet obseruari, & l. Leonis in oīb. con-
1 firmatur præterq̄ in casibus huic l. ɔ̃rijs. h.d. vsq; ad fi. ¶ † No. gl. in verbo, qd si non. ad idē facit extra, de eo qui duxit in vxorē q̄ pollu. p adul. c. 2. & de his, q̄ fiunt a prał. c. 3. sed in ɔ̃rium vr̄ veritas, q̄a s̄m hoc introductū in fauorē ecclesiæ retorqueret i eius dānū ɔ̃ l. nullā. ff. de leg. & l. qđ fauore. C. de leg. & istā tenet Iac. de Bel. vt ecclesiæ vtilitates ɔ̃seruentur. at. l. cū hi. §. quid ergo,
2 cū sim. ff. de trāsa. † No. glo. hoc nobis. & no. in ver. licētiatus, casum, in quo qs p̄t denūciare, & crimē redarguere sine metu calū. de quo dic, vt plene no. in l. 3. §. calūmator. ff. de his, q no. infa.

Vt iudi. sine quoquo suffra. fiant. Rub.

1 *Princeps aliquid a subditis extorquens illicite dicitur iniuriam inferre, licet superiorem non habeat.*
2 *Dignitates conferuntur a principe, vel præfecto.*
3 *Auaritia omnium malorum mater.*
4 *Pecunia licite datur pro literis continentibus dignitatem.*
5 *Si pater, vel auus aliquid dat pro dignitate mea, an debeam dimittere.*

OMnes dignitates. Institutiones debent gratis pſtari, nihilo suffragionī noie dato alias oīa mala sequunt, cum hoc ab auaritia ꝓcedat, q̄ omniū malorū ē mr, antiquo iure penitus sublato. h.d. vsq; ad § illud solicitudine. † Et no. ex fi. prin. ibi, ex hac iustitia &c. no. ex hoc tex. q̄ si princeps, vel rex a subditis aliqd extorqueret illicite, dr̄ iniuriā
a pati, no ob. q̄ supiorē nō hēt. † Secūdo no. q̄ dignitates conferunt a principe & a pfecto. vt hic. & C. ad l. Iul. repe. l. fi. No. tex. ibi, & ipenū. et si cū. &c. ꝓ eo, qđ habuistis no. ʒ. de here. et fale.
3 in princ. † Tertio no. tex. qđ auaritia ē oīum malorū mr̄. ᵃ Ad
a idē de pe. dist. 2. c. qa radix, & hunc tex. expone. vt no. gl. in c. nā
4 concupiscentiā. in pe. gl. ex. de ɔ̃st. vbi alleg. hunc tex. † Quarto no. q̄ p lr̄is ɔ̃tinēnb. dignitatē p̄ot licite dari pecunia. ad idē in ti. px. p totū. de sā. epi. §. ꝓ ɔ̃suetudinib. q̄ itellige vt habes i tex. et gl. j. q. 2. c. sicut epm, qđ ēt tāgit gl. extra. de sim. cū i ecclesia, i
5 gl vr̄ q̄ talis. † Quæro, pone q̄ aliqs dat qd ꝓ dignitate mea me
b ignorāte, puta pr, vł auus, an debeo eā dimittere. ᵇ gl. i l. fi. C. ad l. Iul. rep. videt velle quod sic, sed ego incido in l. Iul. de ambi. sed glo. dicit, quod non, in l. 1. §. 1. ff. ad l. Iul. de ambi. quod examinatur plene per doc. C. ad l. Iul. de ambi. l. 1. ¶ Quid si in spiritualib. tangit glo. 1. de san. epi. §. præ omnibus, et ibi dicam.

ADDITIONES.

a ¶ Mater. Adde, q̄ ipsa est q̄ fecit meū tuū cōtra ius naturale, qđ omnia cōia fecerat. 8. distin. §. differt. 40. dist. sicut. 12. q. 1. dilectissimus. &c. duo. Itē ipsa in terrenis facit fortes. in cœlestib. debiles. 47. dist. omnes huius sæculi. Itē ipsa excecat rationē, & gratius facit videre aurū quā Solē. d. c. sicut. 37. dist. nonne. Itē ipsa facit idolatrare, & fornicari. 18. q. 1. idolatria, & in q. 1. cū omnis auaritia. Itē facit adulari regib. vt capiant alienas hæreditates, d. c. nonne. ipsa furtū, rapinā, vsurā, fraudē, falsificatē, iniustitiā, simoniā, acceptionē psonarū, pditionē, turpe lucrū, immisericordiā, & inquietudinē parit. Et q̄ sit radix malorū, adde 47. dist. bonorū cunctorū. & 33. dist. his ergo. & est idolorū seruitus. c. auaritię, de pben. Itē excecat mentē, de elect. quorundā. lib. 6. & maiorem reuerentiam exhibet auro, quam Deo. 47. dist. sicut.
b ¶ An debeo eam dimittere. Adde, quod no. Ant. Corſ. sin. suis, in ver. simonia. incip. am. cus meus expendit.

1 *Imperator potest vnire duas prouincias simul, & idem salarium debetur.*
2 *Papa potest duos episcopatus vnire.*
Vnio qualiter fiat.
3 *Vna prouincia potest in duas diuidi.*
Vnus episcopatus potest in duos diuidi.
4 *Si plures eligantur ad vnum officium, in quo vnus solus præesse solebat, an illi vtantur illis priuilegijs, quibus ille solus vtebatur.*

§. Illud autem. Duab. ꝓuincijs, & sub vno Comite & vno districtu cōstitutis idē salariū debet ꝓ vna, qđ olim p̄stabat ꝓ vtraq; cum periculo publicarū functionū, vno tm̄ noie Comitis nuncupādo h.d. vsq, ad §. volum⁹. omisso § nulli quoq; suffragio. & sic pz, qđ de duab. fit vna, & vnus est Comes, & sub vno noīe, & s̄m hoc oūditur, q̄ gl. q̄ icipit, q̄tū ad nr̄m. i en. qđ dicit, & vna tm̄ de duab. &c. ñ
1 ꝓcedit, vt j. manifeste apparebit ibi ¶ † Noīatum, & in sola nominatione a capa frigia. hoc aūt, vt dictum est ī. px. no. in prin. q̄ Imperator p̄ot vnire duas ꝓuincias simul, & quod idē salariū debetur vni p̄sidenti duab. ꝓuincijs existib. vicinis, q̄ debebatur duob. p̄sīib ꝓuincijs existib. diuersis. Ad idē 16. q. 1. c. tpis quali-
2 tas. † Et sic Papa potest duos episcopatus vnire, extra, de excel. ꝓlat. & quot modis fiat ista vnio. dic vt plene no. in d. c. temporis
3 qualitas. & ibi glo. alleg. hunc tex. & econuerso † vna prouincia p̄ot diuidi in duas, vt C. de offi. asses. l. sicut. & quod no. gl. C. de metropol. Beryth. l. 1. lib. 11. vbi allegat istum §. ad hoc, & dic, quod econuerso vnus episcopatus potest diuidi in duos. 16. q. j.
4 quod aūt ꝑcepimus. §. sicut duo † Quæro, si vni offō, cui continuit p̄esse vnus, plures eligantur, nunqd illi vtentur illis priuilegijs, qb. ille solus vtebat? dic, vt in l. binos. C. de aduo. diuer. iud.

§. Nulli quoque. Regulariter nulli licet seruatores, seu loci vicarios mittere, pœna contrafacientibus hic inserta. h.d. No. gl. 1. vicarios. ibi, §. eos. sed certe ibi non ponitur solutio. Et ideo solue, vt no. in l. ɔ̃ria.

1 *Præses, an habeat iurisdictionem in militibus.*
2 *Milites licet dicantur non habere dignitatem, tamen non dicuntur priuatæ personæ.*

§. Volumus autem. Iudices ꝓuincias regētes habent iurisdōnē in priuatos in pecuniarijs, & criminalibus causis, & in milites, & in fiscalibus causis criminalibus, & in officijs, & iudices de curia Principis criminantes, & subditi habent potestatem de eis ad Princi-
1 pem referendum. h.d. vsque ad §. igitur. ¶ † Oppo. & videtur, q̄ præses non hēt iurisdōnem in militibus, vt l. magister. C. de iurisdict. om. iud. Sol. vt ibi no. gl. vide, quod no. in §. si vero vbi. de
2 man. Prin. ¶ † Vltimo no. in princ. huius §. quod milites non dicuntur esse priuatæ personæ, vt hic: licet milites non dicantur

habere

a habere dignitatem, a vt videbitis no. C. de equest. dign. l. 1. li. 12.
& probatur in l. fi. qui mil. non pos. eo. lib. & ibi dicam.

ADDITIO.

a ¶Habere dignitatem. Adde, quod no. in apost. ad istum post eum, & Alex. in l. 1. nu. 3. versi. fit dignitas, C. de digni. lib. 12.

---

1 *Officiales possunt se adinuicem superioris emendare si delinquunt, & quando liceat punitere. nu. 3.*
2 *Pacto sunt, superiorem accipere ab electo, vel non punire suum officialem, cum deceperit.*
4 *Videns aliquē delinquere, si non prohibeat, cū prohibere possit, an teneatur.*
5 *Magni, & nobiles mitius puniuntur, quàm parui, & ignobiles.*
6 *Verbum infinitum significat tempus præteritum, & futurum.*

§. Si igitur.

Administratores debent pstare iusiurandū fm formā huius l. & maxime iudices, & eorū officiales si deliquerint, pena hic inserta punientur. h. d. vsq; ad §. eos aūt. In tex. ibi, discretæ. i. separatæ. ibi, nō emendantes.
1 innuit † qd officiales possint se emendare ad nutū sui superioris, q si suus superior nō pcurat puniuī, vt hic, & fm hoc hēt locū gl. ord. hic posita, q̄ incipit, sed quō. vel dic nō emēdātes punit, q d. si superior non punit officialē, q aliqd extorserit ab electo, cū hoc n. supiori fuerit denunciatū, punit ob hoc supior, &
2 fm hoc nō hēt locū d. gl. & fm hoc habes hic ista eē pacta, † ipsū supiorē accipere ab electo, vel nō punire officialē suū, cū acce-
3 perit. si hoc sit ei denunciatū. † No. gl. sed q̄ro, j. tex. non vr̄ hoc pbare, q officiali delinquēti sit licitū penitere, & iō expone fm Frā. Acc. vt s̄. dixi. Sed fm hoc nō ob ɔ̄riū, sed de hoc no. p gl. & Dy. in l. q ea mēte, hic all. & p Dy. C. de epis. & cle. l. si qs nō dicā, & sic fm hūc tex. expositū, vt s̄. hic casus est, qd administrator, q non corrigit officiales punit, & hoc iō, q ex offō corrigere dēt.
4 An † tamē aliàs, si vna psona vidēs vnā in aliū delinquere nō phibeat cū phibere possit, teneatur. vide vt no. in l. culpa caret. ff. de reg. iur. & 2. q. 7. c. eligere. ff. de dol. eleganter. §. si quadrupes. & per Dy. in c. non est sine culpa. de reg. iur. lib. 6. p Cy. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. & per gl. extra, de sen. excom. c. quantæ præsum. Quæro de intellectu horū verborū, nō ipsius poena fiet. gl. ex-
5 ponit duobus modis, sed fm primā expōnem no. † q magni, &
a nobiles mitius puniuntur a q̄ parui, & ignobiles. de quo dic, vt tangit Cy. in l. nemo clericus. C. de sum. Tri. glo. de pace iur. fir. c. 1. §. fi. sup verbo, qnqnaginta. & ex. de iureiur. c. cū qdā. & 24.
6 q. 1. c. qui ɔ pacem. & 41. dist. c. qui non cogantur. ¶ † Vltimo vide gl. 1. prohibuisse, & ibi, vtrunq; tp̄s. no. ex hac gl. q verbū infinitū significat tp̄s præteritum, & futurū, vt hic, & alibi no. glo. q recipit esse tp̄s, ita no. in l. stipulatio. §. stipso. de verb. obliga.

ADDITIO.

a ¶Puniuntur. Sed quæro, quid si nobilis accusat plebeium de homi. & sit condemnandus poena talionis. An mitigabitur in eo poena? dic quod non, vt per do. Fely. in c. 2. de col. in vlt. col. in fi.

---

1 *Maius est delictum, quod fit in alium, quam quod in se.*
2 *Scholaris a bono Doctore præsentatus, bonus præsumitur.*
Legati a bono domino missi, boni præsumuntur.
3 *Legalitas testiū, et instrumētorū, a persona producentis pēdere præsumitur.*

§. Eos autem.

Administratores puinciarū eorū assessores, q̄ circa ea sunt, debēt iustitiā administrare, & obseruare in oīb. publicis, & priuatis causis, &
1 deuotos patriæ bene tractare, & indeuotos punire. h. d. In tex. ibi, sumunt. i. sumere dēnt, no. ver. ideoq; licebit. ibi, hoc qdē, qa
2 maius est delinquere in alium q̄ in se. ¶ † Secundo no. in versi. ideoq; hic arg. p scholari. q est pñtatus a bono Doctore, vt bonus pūmat. Itē est ar. p legatis, & ambasiatorib. q mittūtur a bono, & iusto dño, & boni pūmunt, vt hic, & ff. de of. pfe. pto. l. 1. in fi. & 7. q. 1. c. oēs qui. 20. dist. c. q deuicti. p hoc C. de sum. Tri.
3 epistola inter claras. † Item est ar. pro testibus, in instrumētis pductis ex psona fide digna, q boni pūmātur, & eorum dicta & instrumēta vera sint. facit j. de defen. ciui. circa princ. cum simil.

1 *Quis punitur vbi delinquit.*
2 *Maior magistratus, in quibus casibus dicatur in officio delinquere, ita quòd officio durante possit puniri.*

§. Si quis autem.

Administratores ciuitatis in officio, vel occasione eius delinquētes, & offō durante pena a lege statuta sunt punièdi, snīa data a puincialib. eorū delicta Epō, & Archiepō denunciandi, vt per eos relatione principi facta in locis, vbi deliquerunt puniantur, ad hoc, vt ipsorū poena sit alijs in exēplū. h. d. vsq; ad §. necessita
1 te. † No. q ibi quis est puniendus, vbi delinqt, & hic, & j. vt nulli
2 iudi. §. si qs vero criminis. † Secūdo no. casus, in quib. maior magistratus dr̄ in officio delinquere, ita quod durante officio pōt puniri, vt hic, & illud idē habes in Anth. vt diffe. iudi. §. si tamen contingent. quos tex. coniunge cum l. iubemus. C. ad l. Iul. rep.

1 *In causa syndicatus summarie sine libello proceditur.*
2 *Creditor licite capit debitorem fugientem, vt ad iudicem ducat.*
3 *Debitor suspectus potest capi ad instantiam creditoris, si suspicio superuenit post debitum contractum, & de ea sit data fides iudici, quod fieri potest etiam parte non citata.*
4 *Debitor suspectus potest capi etiam die feriata in honorem Dei.*
5 *In causa dilapidationis prælati, vel administratoris no ē necessaria scriptura.*
6 *Sententia in causa criminali debet in scriptis ferri.*

§. Necessitatem.

Administrator ī officio puīciæ officio finito dēt ibi l. dieb' morari oīb. reddituri' rōnem. & si añ fugerit, ab oīb. capi pt̄, casus ex
1 nō scripto examinatos subdit re necessita. inmunitē. h. d. ¶ † In tex. ibi, velut aliqd, & sicut si eēt quoddā mācipiū vilissimum. No. ī ver. pūo, q in cā syndicatus summarie pcedit sine libello,
2 vt hoc tex. cū gl. sine libello. ¶ † Scdo no. ex hoc tex. cū gl. super
a verbo, detinere, q creditori licitū ē capere debitorē fugiētē, a qd tene mētē, qa lex, ait, §. si debitorē. de his, q̄ i frau. cre. dicit, q licitū est creditori auferre debitori fugiēti res, quas secū portat, & ita intellr̄ gl. ī l. extat. ff. q me. cā. An aūt liceat creditori capere debitorē p psonā, ille §. nō dicit, sed idē, q hic ī st. de act. in prin. qd ītellige, q liceat creditori capere, ñ vt eū detineat, sed vt ad iudicē eum deducat, vt no. gl. de pa. iur. fir. c. 1. §. 1. facit, qd hr̄ C. de decu. l. gnali, & facit ēt, qd no. ī quadā sol. p gl. in l. iterdū. §. q
3 furē. ff. de fur. ¶ † Quæro circa hoc, pone, q creditor vadit ad rectorē ciuitatis, & dicit, hēo debitorē meū fugitiuū, detis mihi familiā. Dy. dicit ī d. §. si debitorē. Aut creditor iuste timet, qa videt indicia, & tunc dēt sibi dari familia. sed si non iuste timet non dēt sibi dari familia, ar. l. hoc aūt. ī prin. ff. si cui plusq̄ per l. Fal. l. 2. ī prin. ff. so. ma. & l. si fideiussor. ī fi. ff. q satis. co. qd intelligo eē verū, si debitori post debitū ɔ̄ctū suspicionis noua cā interuenerit, secus si ɔ̄cto debito illa cā nō supuenerit, vt l. q bona. §. de illo, ff. de dā. īfe. & ff. vt ī pos. le. l. si is a quo. in fi. de priui. cre. l. si creditores. & l. fi. ff. de spō. facit optime l. pe. §. si post, ff. de var. & extraor. cog. & de ista cā poterit fieri iudici fides ēt parte absente, qa cū capere aliquā psonā sit citatio realis, iudex pōt cognoscere, an aliqs sit citādus, & cōmissa citatione facere pte absente, dic vt ff. de arb. l. si interpellatus, §. 1. & l. diē proferre. in
4 prin. eo. ti. † & poterit talis captura fieri ñ solū die feriata ob necessitatē hoīum, qua die oīs actus executiuus fieri pt̄, & snīa executioni mandari, de quo est casus in c. significauit. fm doct. sed talis captura hoīs fugitiui debitoris poterit fieri ēt die feriata
b in honorē Dei, b non vt iudex cognoscat de cā, sed vt cogat debitorē a ī cauēdū de iudicio sisti, vt ē gl. no. in l. dies festos. C. de
5 fe. ¶ † Vlt. hūc tex. iducit Ia. de Bel. qd in cā dilapidationis plati vel administratoris, ñ sit necessaria scriptura, sed de hoc alleg.
6 gl. ord. 3. q. 2. & 10. † Quæro, an ī cā crīali sit necesse ferre snīam in scriptis, tex. ī d. c. si qs in hoc gen', dicit q sic, & aliter facta ñ valet, & facit mēnonē de l. fi. C. de sen. ex peri. reci. gl. ibi dicit, q illa lex loqr̄ ī cā ciuili, & dicit verū. tñ gl. ibi tenet, q ī cā crīali sit de necessitate, q ferat snīa ī scriptis sicut ī ciuili, nisi ī cā dilapidationis, & p hoc alle. hūc tex. ita no. ibi ī gl. vlt. qd tene menti. ¶ No. gl. ī fi. no. ibi, si tibi, est & alius casus extra, de testi. c. Albericus, & ibi no. circa qd vide gl. de iureiu. c. fi. lib. 6. & de iud. c. 1. de verb. sig. c. sæpe. in cle. Vltimo no. gl. vel præter. in quātū dicit, q hoc potest probari per sacramentum, quod tene menti.

ADDITIONES.

a ¶Fugientem. Adde Fel. in c. 1. de iud. in 6. ver. 5. conclusione, circa prin. versic. & in fi. col. & d. Alex. de Imo. in l. 2. vbi est glo. ff. de fer. & Ang. in l. extat. qd me. cau. & p Pau. de Ca. in consi. 37. & in consi. 38. Et adde, quod ideo elegāter consuluit Pet. de Anch. in consi. 88. incip. in auxilium veritatis, q contra capturam factam de suspecto de fuga, no potest opponi de incompetentia iudicis, quod tene menti. Tu adde ampliando, vt dixi in apostil. ad Lanfr. de Oria. in c. quoniam contra falsam, §. recusationes, & ibi ampliaui in apostil. in ver. quia forensis, nu. 11. vt procedat in clerici debitore, extra de probat.
b Dei. Adde Pe. de Anch. in cons. 127. incip. vnus procurator, & Fel. in c. significante, de iudi. & quod ibi dixi in apost.

---

1 *Facere quis debet id, quod euitare non potest.*
2 *Procurator constitutus ad solutionē recipiēdā nō potest terminū prorogare.*

§. Illud.

Subditi iudicibus nullā debēt iniuriam inferre, sed fauorē, nisi in eorum delinquerent officio, poena mortis imminente, & iudicibus oībus debent iustitiam seruare, & superior inferiorib. nō debet iniustitiā inferre, & subditi publica tributa cum oī deuotione, & sine oī dimiouuone lætanter inferre, & dignas laudes dño nostro Saluatori de hac l. offerre, q̄ eis patrias habitare cauet, & proprias facultates fir-
1 missime. h. d. vsq; ad §. qd aūt. ¶ † No. tex. ibi, ī §. oportet, q quis dēt facere, qd nō pōt euitare. ¶ Itē no. in ver. cā. prout intelligitur cām finalem soluēdi tributa, q iudex, q debet a puincialib. principis tributa percipere, nō pōt dilationē ɔcedere, occ termi-
2 nū soluēdi progare. ¶ † Quod facit ad id, qd diximus, q procurator ɔstitutus ad soloñē recipiēdā, ñ pōt terminū progare, vt est casus no. in l. q Romæ, §. Callimachus. ff. de ver. ob. ¶ Tene ergo mēti istū tex. qd cautio, siue solutio tributorū, & collectarum. non reqrit dilationem, & sic ista causa erit summaria.

1 *Iudices quam iurisdictionem habeant aduersus priuilegiatos, & de quibus priuilegiatis intelligatur.*
2 *Clerici & pro crimine hoc excepto utūtur suo priuilegio. Idē & scholares.*
3 *Crimen qualiter accipiatur, remisiue.*

§. Quod

§. Quod autem. Iudices oēm iurisdōnē habēt adierint oēs oī priuilegio cessante, pœna ɔ̄facienti imminēte. h.d. vsq; ad §. Interdicimus. Opp.
dr hic, qđ oē priuilegiū cessat. ɔ̄ in ꝓœmio ff. & C. de epi. & cler.
l. oēs. & l. cū clericus. & de iur. om. iu. in l. magistratus. Huius timore gl. ponit duas opi. vna est Bu. alia, Azo. vt i gl. & opi. Azo.
tenet glo. j. vt oēs obe. iud. ꝓuin. §. si qs igit, & C. vbi de crim. agi
opor. auth. qua in ꝓuin. ff. de iud. l. his abūs in prin. & l. 1. §. oēs,
co. ti. cōtra ɔ̄ istā opi. vr tex. expssus hic, vbi dr. qđ miles priuilegio
nō vtit, & tñ milites hñt priuilegiū insertum in corpore iuris, vt
1 d. l. magistratus. quare mihi oib. onsi vr, ꝙ aut loqmur in criminib. spālib. hic spāliter exceptis, & tūc cessat oē priuilegiū, siue sit in corpe iuris, siue non, vt hoc §. vt patet ibi dum dicit, vt
nulla sit mili. &c. & ibi, nec priuilegio vti quolibet, &c qa crimē mili. &c. Quos milites ɔ̄stat habere priuilegiū in corpe iur.
insertū. vt ʒ. dixi. & sic patet, ꝙ hic loqtur de priuilegio in corpore iur. cl̄uso. & qñ loquāt in casib. hic expssis, ꝓbat hic dum
dicit, penitus ꝓdictis casib. &c. & isto casu loqtur opi. Bu. an loquimur in aliis casib. hic nō exceptis, vel in causis pecuniarijs, &
tūc hēt locū opi. Azo. vt cessent priuilegia in corpe iuris, nō inserta. sed priuilegia inserta i corpe iuris nō tollant. & ita loquūtur gl. [illegible] Et istā opi. Azo tenē mēt, qa dicit statutū, ꝙ quilibet
vadat in exercitū, vel qđ sibi faciat oī priuilegio cessante, vel nō
cessante aliquo priuilegio, dēt intelligi de priuilegiis in corpe
iuris nō insertis. Secus si qs haberet priuilegiū in corpore iuris
insertū, & inclusum. Fi. et ea hāc mām vide no. p Doc. in auth.
quā in prouinciam 2. q. †Quæro, dixi, ꝙ in crimine hic excepto
cessat oē priuilegium in corpore iuris inclusum, nunqđ clerici
vtētur priuilegio hoc, quod est inclusum in corpore iur. puto,
ꝙ sic ēt ꝓ quocūq; delicto, per ɔ̄stone [illegible] de sta. ɔ̄ l b. c. § statuimus. li. 1. & p auth. statuimus. de epis. & cler. sumpto ex illo
§. & p c. significasti p c. si diligenti. extra. de foro cōpe. & idē vr
3 hodie in scholarib. p auth. habita. C. ne fil. ꝓ patre. †Et no. gl. sed
nōne. q̄ incipit, accipit. n. stricte verbū crimē, vt gl. dicit, ꝓ maiorib. crīb. & ad d. iā seditionis, & violentiæ. qualiter autē accipiatur crimen no. gl. in l. 1. C. si aduer. delictū, & 25 dist. c. vnū.

1 *Lex noua imponens pœnam super delicto non comprehendit delictum præteritum, sed debet puniri lege veteri.*

§. Interdicimus. Nemini licet loci seruatores, vel
sites in ꝓuinciā debere destinare
pœna ɔ̄facietib. imminēte. & iudex iusiurandū, & cautione dēt
ꝓstare. & hæc lex dēt publice diuulgari. h.d. vsq; ad finē ꝓmittēs
1 alios priuates. †No. gl. in ver. posito. ibi, sic aūt, quod pœnæ impositæ super delictis per l. nouā, nō extenduntur ad delictū præteritū prius cōmissum, sed sua lege veniunt punienda. circa quod
vide no. p Doct. in l. leges. C. de leg. & no gl. ʒ. eo. ibi, sed nunqđ.

§. Quantam. Quid intendit hæc constitutio. dicitur
in prima glo. & circa hanc constitutionem. vide tex. & gl. 1. q. 2. c. sicut episcopum. & quod tangit glo.
in c. in eccl. extra. de simo. in glo. videtur, quod talis.

1 *Medium quid sit tenendum in largitionibus, & expensis.*
2 *Iudices ordinarij, quòd hodie licite non recipiunt esculentum, & poculentum, sed delegati sic.*
3 *Presbyter pauper quòd possit aliquid accipere pro celebratione missæ.*
4 *Positum in porta ecclesiæ, dicitur publicum.*

§. Scriptum. Iudices. & ciuitatis defensores pro administratione nil daredēnt, nec accipere a
subditis ex administratione, nisi in defectū sui salarij, iureiurando ab eis ꝓstādo, pœna ɔ̄faciētib. imminēte. h. d. vsq; ad fi. Addito ib. 1. cū istis additionib. ꝓdictum iusiurandū, cuius forma in
[illegible] & studiū. ʒ debet esse eos. n. volumus puniri exercitu. l.
ab exer. [illegible] Parte. i ꝓfec. [illegible] tissimis, vt j. in fi. subiectis. §. prohibemus quant. i. subaudi tm accapiat a subiectis quantū, &c. & dictu sci subau. est nec custodire. L. q dār ʒ. in ti. n iud. sine quo.
sui. illis benefaciētib. ab eo. l. Deo. Qui vero vsq; nūc dixit de iudicib. nūc incipit dicere de defenso. ciui. i qb. eligunt defensores.
1 †No. tex. in ver. quasi. ibi, & quæ eis ad mediocrē. &c. ꝙ in largitatib. & expen. mediū est tenēdū, qa p mediū optime visum est,
vt j. de ꝓfec. §. 1. & est hic arg. ſm Ia. de Bel. ɔ̄ legatos, qui in hoc
2 immensissime mediū nō tenent. †Secūdo no. tex. ibi, aut si non
aliud &c. quod p hanc ɔ̄stōnē sunt correctæ l. plebiscit. ff. de of.
ꝓsi. & l. solet. §. fi. ff. de of. ꝓc. & leg. q̄ ꝓmittūt indistincte accipere esculētū, & poculētū, qa hoc non est verū, nisi in defectū sui
salarij, & tūc mediocriter, & a spōte dantib. vt hic dr, & ita sentit gl. hic in d. l. plebiscit. & in tit. 1. circa fi. prin. circa quod vide
quod no. per Doct. in auth. principales. C. de iur. calum. ꝓdicta
videntur intelligi in iudice ordinario, sed iudex delegatus potest indistincte accipere esculentum, & poculentum, vt ex. de
3 rescr. c. statutum §. in super. lib. 6. †Item no. arg. ꝙ si presbyter sit
pauper, potest aliquid accipere pro celebratione missæ, de qua
quōne vide per gl. extra. de præbē. c. significatum. & 1. q. 3. c. iudi-
4 ces inquit. †Vltimo no. tex. ibi, cumq; lex. & ibi in porticibus,
a quod illud, quod ponitur in porta ecclesiæ, dr esse publicū, ✱ &
sic non est licita ignorantia de eo, quod in portis ecclesiæ ponitur. habuist. s aliū tex. ʒ de reb. eccl. non alie. §. pe. ver. illorū aūt.

ADDITIO

a *Publicū. Et hoc facit, vt citatis p edictū por[tis] t[em]pli, vel in loco publico, possit vt verus contumax puniri, & contra eum [sententia] ferri, cū sit regulariter secus.*

Iusiurandum, quod præstatur ab his, qui administrationes accipiunt. Rubrica.

1 *Iuramentum quid sit & quæ forma, & [illegible] eo, latius, remissiue.*
2 *Potestates terrarum, tenentur expellere hæreticos, vbi sunt.*
3 *Masculinum, quòd concipiat fæmininum, remissiue.*
4 *Iuramento continetur [illegible].*
5 *Potestates terrarum [illegible] malos assessores expellere.*
6 *Mens deferentis iuramentum consideratur, vbi [illegible] vellet maligaari.*
7 *Iurans quibus casibus non teneatur tangere librum.*
8 *Iudæus non potest esse index.*

Iuro ego. Hæc ɔ̄stō substantiā sacri docet,
& iusiurandi [illegible] demonstrat,
1 & pœnā [illegible] dr. h. d. vsq; ad [illegible] ro, qđ si [illegible]
& q̄ fuerit cū ɔ̄stituen[illegible] iurm. [illegible] 2. q. 1. in
summa, & de pœna periurij [illegible] eadem c. & q.
c. vlt. & ex c. cū facto, & dubinino, & [illegible] q. [illegible] cū
tex. dēt. & quot modis puni[tur] periuriū. dic, vt no. 22. q. [illegible]
2 Hoc ꝓmisso no. hic. Primo substam, & formā iuri. †Secundo no.
tex. & gl. dū dicit. & cōmittat. ꝙ ꝓtātes terrarū d[ebe]nt hæreticos ex
3 pellere de locis, in qb. sunt. †Tertio no. ꝙ appel[latione] dni cōtinetur
a dña, & sic masculinū hēt cōcipere fæmininū ✱ de quo p [illegible] Dy.
& Ia. de Are. ff. de verb. sig. l. 1. p Cy. in l. genusq; C. [illegible] &
tangitur in l. si qs in tantā. C. vnde vi. Spec. in titu. de [illegible] §.
post hoc. ver. [illegible] ibi masculinū & p gl. Io. An. [illegible] de elect.
4 lib. 6. †Quarto no. ꝙ i iuro cōtinetur pole, vt hic. & 22. q. 5. c. de
forma. sim. ex. de iureiur. c. breui. & c. quēadmodū. [illegible] fi. ff. q
5 tanti. cog. C. de nō nu. pec. l. fi. & [illegible] adigere. §. fi. ff. de iurepa. †Vlti-
6 mo no. ꝙ ꝓtās terrarū dēt malos assessores expellere. †No. gl. c.
vn. [illegible] c. quacūq; arte de quo dic, vt in c. veniēs ex. de iureiu.
& plene no. de hoc 22. q. 2. §. q̄ritur de eo. ibi, sine interpretatione.
7 idē no. te. de paiur. fir. inter sacra. †No glo no. ꝙ tangitur ibi.
§. sed nulli & C. de epi. & cler. auth. si iudex. 11. q. 1. c. nec honore, alias incipit Imperator. & extra de iur. cal. c. fi. Alius aūt testis
iurat corporaliter tactis scripturis. No. in Spe. de te[st]. § sequitur.
& no. [illegible] C. de epi. audi. No. gl. exce. circa hanc gl. vide, ꝙ habes in
tex. & gl. extra. de cōst. c. 1. & quod ibi no. Inn. & [illegible] 3. q. 7. iudi-
8 cet. †Vlt. per hūc tex. in prin. dicit gl. ꝙ Iudæus excludit a ꝓtāte
hmōi. & administratione & est te[x]. expressus in l. fi. C. de iudæ.

ADDITIO

a *Fœmininum. Adde Fely. cum infra ius remis. vltra nonnullas alias ibi per me in apost. alleg. in c. de monialibus. de sen. excommu. post princ. ver. sed an masculinum. Adde, quod no. in apost. ad istum in l. sed & si certum. in versi. masculinum. ff. de vent. in poss. mit.*

Vt ecclesia Romana gaudeat centum annorum præscriptione. Rubrica.

1 *Hæc constitutio, quòd sit specialis, quo ad ecclesiam Romanam, & ecclesias eidem subiectas generalis.*
2 *Hæc constitutio an corrigatur per constitutionē infra, hæc constō innouat, vbi ꝙ corrigitur quantum ad alias ecclesias, non quo ad Romanā. in 3.*
4 *Præscriptio quòd hodie non sit sublata per ius canonicum, nisi in malæ fidei possessoribus.*
Bona, vel mala fides, quando curat in præscriptionibus.
5 *Iure canonico in materia præscriptionū, an vti possimus in foro ciuili, remis.*
6 *Bona fides de iure ciuili, an requiratur in præscriptionibus rerum ecclesiasticarum, licet sint longissimi temporis, remissiue.*
7 *Præscriptio 30. vel 40. annorum, quòd de iure [illegible] reperiatur.*
8 *Priuilegium concessum Romæ veteri, quòd illud etiam habeat Roma noua.*
9 *Priuilegium emphyteosis, si conceditur alicui ecclesiæ, transit ad omnes alias suas ecclesias.*
10 *Abbas in ecclesia sibi data per patronum. quòd habeat idem ius ac si ipsam fundasset, & quale habebat in omnibus suis ecclesijs.*
11 *Priuilegium concessum abbati, vel monasterio, an transeat ad ecclesias, vel possessiones postea quæsitas.*
12 *Tempus centum annorum regulariter est finis vitæ hominis, & sic tantum præsumitur homo viuere.*

Vt legum. Ecclesia Romana cū ecclesiis si
bi subiectis centū annorū gau-
a der ꝓscriptione ✱ in ɔ̄ctib. causis, rebus, & oībus
actis, pœna hāc l. nō seruātib. imminēte. h. d. vsq;
1 ad fi. ſm Ia. de Bel. †No. ſm Ia. ꝙ hæc ɔ̄stō ſm qđ
est spālis, & hēt locū solūmō in ecclesia Romana. & ecclesijs subiectis. & est ḡnalis ſm qđ. qa hēt locū in oib.
ɔ̄ctib. reb. causis, & actis, vt in ver. cū n. sed ɔ̄. illa ɔ̄stō, quæ est j.
hæc

ADDITIO

a *Præscriptione. Adde Fel. in c. ad audientiā. ver. vlt. facias reguli de ꝓscr. cū seq.*

hæc ꝯstõ Innouat. ſm qd eſt gñalis, qa gñaliter pertinet ad oẽs
eccleſias, ſm quod eſt ſpecialis, ſ. ad ꝯctus, res, cauſas, & actus, qa
eam innouat ſm veritatem. l. vt inter diuinũ. C. de ſacro-
ſan. eccle. q̃ hẽt locũ in quatuor caſibus ſpecialib. ſ. in venditio-
ne, donatione, hæreditate, & legato. quod declarabo ſuper glo.
2 ſed hodie † No. gl. ſed hodie ibi per Azo. Alij dicunt, quod hæc
ꝯſtõ eſt generalis, & habet locum in quibuſcunque eccleſiis, &
quia eſt generalis, ita & generaliter in oĩbus corrigitur p ꝯſtõ-
nẽ. hæc ꝯſtõ, quæ eſt ſpalis, & ſpecialiter facit mentionem de
hac ꝯſtõne ibi, & in rub. & ſm iſtos illa auth. poſita C. de ſacro-
ſan. eccle. auth. quas actio. in fi. ibi ſola Romana, &c. eſt falſa, &
illa opi. approbatur in d. authẽ. quas actio et ibi iſtã opi. tenent
Doct. ibi ꝯ. nam de iure nr̃o, et eſt alia opi. q̃ ſeqtur in gl. quã gl.
dicit iure canonis probari per c. cum nobis. extra, de reſcr. vult
dicere per c. cum nobis. extra, de p̃ſcri. Alij dicũt, ꝙ hec ꝯſtõ lo-
qtur tñ de eccleſia Romana, et alijs ſubiectis, et ille titulus hæc
ꝯſtõ corrigit tñ l. ii. C. de ſacroſan. eccl. q̃ dicebat in quatuor ca
ſib. tñ nõ currere ꝯ eccleſiã Romanã p̃ſcriptionẽ, niſi centum
annorũ. Hæc aũt ꝯſtõ nõ corrigit̃ per illam, immo in ſua firmi-
tate permanet, et hæc opi. approbatur per gl. et hæc ꝯſtõ, etc. in
prin. et hanc opi. ꝓbat hic Ia. de Bel. et Azo in ſumma huius ti.
ponit opi. et nõ firmat qa inter gl. et modernos Doct. ſunt op.
Primo eſt ius Codicis ſm quod ꝯ eccleſiam eſt introducta p̃ſcri
ptio centum annorum in quatuor caſibus tantũ, vt l. fi. C. de ſa-
croſan. eccl. Secundũ ius eſt introductũ per hanc ꝯſtõnem, ſm
quam p̃ſcriptio centum annorum eſt introducta gñaliter ꝯ ec-
cleſiam Romanam ad quamlibet ẽt eccleſiã et in oĩ caſu, vt pa
tet hic in prin. ibi. et ex hoc in totas catholicas eccleſias, q̃ vſq;
ad oceanum &c. ☞ in ver. habeat itaq; etc Et ſic patet, quod hæc
ꝯſtõ eſt gñalis in oĩ eccleſia, et hanc opi. vr̃ tenere gl. j. de inceſt.
3 nup. in gl. hæc gñaliter. † Tertium ius eſt introductũ per illam
ꝯſtõnem. hæc conſtitutio etc. per quam ius per hanc conſtitu-
tionem introductum generaliter in omni eccleſia corrigitur,
et remanet hæc conſtitutio incorrecta ſolum in eccleſia Ro-
mana. In alijs aũt eccleſijs hec ꝯſtitutio per illam corrigitur,
& ſic opinio poſita per Inn. in authẽ. quas act. in fi. eſt vera non
falſa, licet gl. ibi, & Doct. teneant cõtrarium, & hoc eſſet verum
quod etiam de iure remaneat hodie priuilegiata eccleſia Ro-
mana in p̃ſcriptione, & ſolũ ipſa Romana eccleſia, & nõ alia ex
p̃ſcr. dicit tex. iur. cano. ex̃. de p̃ſcr c. cũ nobis. & 16 q. 3. c. cũ ne-
mo, vbi expꝛ̃e dicit tex. ꝙ ꝯ eccleſiam Romanam currit p̃ſcrip.
centũ annorũ tñ. non ſolum per iura cano. ſed ẽt per l. ciuil. ad
idẽ extra, de ſo ꝯpe. c. ſi diligenti. in fi. & 16. q. 3. de p̃ſcr. ver. quas
act. & hãc opi. tenet Dy. in c. 2. de reg. iu. li. 6. & vide per hoc ẽt
4 tex. in c. 2. de p̃ſcr. lib. 6. † Sed aduerte ad id, quod glo. dicit, ꝙ p
decreta Inno. oĩs tollitur p̃ſcr. vt in c. vigilanti, &c. qm̃ oẽ. extra
de p̃ſcr. qa intellige illud eẽ verũ in malæ fidei poſſeſſorib. rem
alienã ſcientib. & poſſidentib. ſecus in bone fidei, vt in dictis cc.
& c. ſi diligẽti, co. ti. & hoc ſm ius canonicũ, ſed de iure ciuili in
iſtis longiorib. p̃ſcr. bona fides, vel mala nõ curatur, vt l. 1. & l. ſi
qs, & l. oẽs, & l. nouiſſimi. C. de p̃ſcr. 30. vel 40. an. & l. ſi quis
5 empt. co. ti. † An aũt iſta iura ciuilia ſint hodie correcta p iſta
capitula, & an poſſimus eis vti in foro ſeculari. dic vt no. glo. in
6 d. c. qm̃ oẽ. & c. 2. de reg. iu. lib. 6. p gl. lo. An. ¶. † An aũt de iure
ci. in p̃ſcr. rerũ eccleſiaſticarũ licet ſint longiſſimi tpis, reqratur
bona fides, & titulus, vide c. in pol. de reg. iur. li. 6. in 1 q. c. ſi dili
7 genti. & c. fi. extra, de p̃ſc. ¶ † No. gl. ſic, ibi, nam, &c. tenet iſta
gl. quod de iure ff. nõ reqritur p̃ſcr. 30. vel 40. ann. l. 1. ff. q. ex
cau. ma. l. Iul. ſed ꝯtrũ no. ff. de mino. l. minor. ff. de diuer. & tẽp.
p̃ſcr. l. in vſucapione. Sed prima verior eſt, & ꝓbatur p tex. Inſt.
de perpe & temp. act. in prin. & ibi no. de quo tex. meminit gl.
in d. l. Iul. ¶ No. gl. 1. 40. an. 1. habet in quinta cauſã, vt l. fi. C. de
8 cenſi. lt. 11. No. gl. Romana. in fi. † Iſtud intelligitur verũ q̃tum ad
hoc, qa iſtud priuilegiũ eſt ꝯceſſum Romæ veteri, vt in prin. dr̃,
ſed iſtud priuilegium habet Roma noua ex quadã ꝯſtia, vt pa-
tet in prin. dũ dicit, vt ex hoc in totas catholicas, etc. et maxime
ſm opi. quam ☞ tenui in gl. 1. auxiliũ. quod dic, vt habes. in tex.
et glo. l. fi. in fi. C. de edi. diui Adr. tol. & 25. q. 1. c. oportet, in fi.
9 † Et ex hoc tex. in prin. ibi, vt ex hoc, &c. arguit gl. ꝙ ſi datur pri
uilegium exemptionis alicui eccleſiæ, intelligitur illa eccleſia
eſſe exempta cum oĩb. ſuis eccle. ita no. glo. 16. q. 3. c. Felix Epũs.
10 † Itẽ eſt in ar. iſte tex. ſm Ia. de Bel. quod abbas in eccleſia, quã
patronus ſibi ꝯtulit, hẽt idẽ ius acſi ipſe fundaſſet, & quale hẽ-
bat in cęteris ſuis eccleſiis. quã q̃õnẽ gl. format in l. Poſſ. C. de
11 his, q. vt indig. de hoc idẽ in c. 1. de iure pat. li. 6. ¶ † An autem
priuilegium ꝯceſſum alicui abbati, vel monaſterio, trahatur ad
eccleſias, & poſſeſſiones poſtea quæſitas, no. extra, de priui. c. cũ
capella. & diſputauit, & bene in q. quæ incipit Abbas qdẽ, et fa
cit tex. extra, de cenſi. c. 1. in clemẽtinis ¶ Et ibi, fraus eẽ digno-
12 ſcitur. † No. ꝙ tps centum annorum dr̃ eſſe regulariter finis
vitæ hominis et ſic regulariter præſumitur homo viuere cen-
a tum annos[a]. de quo no. gl. in l. 1. §. ſi dubitetur. ff. quemadmo-
dum teſta. aper. et gl. tenet per l. vlt. C. de ſacroſan. eccle.

ADDITIO.

a ¶ Centum annos. Adde tex. in l. an vſusfructus. in fi. de vſuf. & c. & ... Card. in cle. 1. de reb. eccle. non alie. & Plini. lib. 6. c. 48.

De referendariis. Rubrica.

1 *Imperatori non conuenit auferre, quod conceſſit.*
2 *Impetrare eſt cum effectu obtinere, non ſic petere.*
3 *Filius ex bono patre bonus præſumitur.*
4 *Referendarij qui ſint.*

Cum alijs. Numerus Referendariorum in octo
nario numero dẽt terminari his, qui
vltra hunc numerum tpe huius ꝯſtõnis ſunt ꝯſtituti
in ſuo ſtatu permanentib. pœna contrafacientib. imminente.
1 h. d. † No. tex. ibi, vt q ſunt, et c. quod Imperatori nõ ꝯuenit au-
ferre ꝯceſ. vt hic, et illæſa dẽnt eſſe priuilegia, et bñ ꝯſeruari. vt
2 j. cõſt. q̃ de di. §. illud. † Secundo not. text. ibi, neq; impetrabit
petita. ex quo no. ꝙ aliud eſt petere, et aliud impetrare. Eſt n.
impetrare idẽ, ꝙ obtinere, ſeu cũ effectu hr̃e, vt hic, idẽ in l. j. in
prin. vt lit. pen. Ibi prius, ꝙ reſcr. impetrantis, et gl. dicit. i. ꝯcede
ret, ad idẽ j. de man. prin. §. ſi tibi, dum dicit. ꝙ iuſtũ eſt nõ im-
3 petraſſe. † Vltimo no. quod ex bono patre bonus p̃ſumitur fi-
a lius.[a] Quæro qd vult dicere tex. ibi, multitudo, etc. glo. dicit, et
4 vide p te. No. glo. 2. ibi; ſunt aũt. ergo, &c. Tu dic ſm Ia. de Bel.
ꝙ nõ erãt aduocati ſimplr̃, ſed erant qdã ꝯſtituti ſub certo nu-
mero, q pent crimina. licet & cũ honeſtate corã principe ꝓpo
nebãt, vt patet in §. primũ quidẽ, & §. hoc aũt. Et not. gl. 1. in
quo, & vide, quod not. ſupra qũo oportet epiſcop. § non aliter.

ADDITIO.

a ¶ Filius. Adde gl. in c. venerabilem, de elec. in ver. progenitores. & gl. in l. quod ſi nolit. §. quæ mancipia, in ver. infamare, de ædil. edic. vbi etiam vide Ang.

De inceſtis nuptiis. Rubrica.

1 *Pœna debet ſuos authores tenere.*
2 *Homo, qui non facit decentia naturæ, non reputatur homo, ſed beſtia.*
3 *Ignobiles acrius puniuntur, quàm nobiles.*
4 *Pœna fuſtigationis, ꝙ ſit maior, quàm relegationis, & eſt de mero imperio.*
5 *Filius, quòd tenetur alere patrem exbannitum.*
6 *Hæc conſtitutio, quòd loquatur de quibuſcunque nuptijs illicitis.*
7 *Verbum mox appoſitum in diſpoſitione, quòd importet ipſo iure, & quando intelligatur.*
8 *Pœna, de qua in l. ſi quis maior. C. de tranſa. ꝙ intelligitur impoſita ipſo iure.*
9 *Bona, an publicentur ipſo iure in crimine læſæ maieſtatis, & hæreſis, & nu. 11.*
10 *Diſpoſitio pœnalis loquens per verba futuri temporis, an intelligatur ipſo iure, vbi remiſſiue.*
12 *Bona committentium inceſtas nuptias, an tranſeant in fiſcum, & dominium eorum perdatur ipſo iure, & in fiſcum tranſeat.*
Poſſeſſio bonorum committentium inceſtas nuptias, an transferatur ipſo iure, & ſine facto hominis in fiſcum.
13 *Fiſcus quòd non poſſit incontinenti bona committentium inceſtas nuptias apprehendere.*
14 *Pœna relegationis, quòd non imponatur niſi contra eũ, qui dolo delinquit.*
15 *An ſit differentia inter maſculum, & fœminam quo ad commiſſionem, vel euitationem pœnarum inceſtarum nuptiarum.*
16 *Tex. de quo hic, & eius pœna, loquitur in relegatione, & nõ deportatione.*
Filij committentium inceſtas nuptias efficiuntur ſui iuris.
17 *Errans in iure, an dicatur eſſe in dolo.*
18 *Caſte viuere dicitur ille, qui eſt in matrimonio.*
19 *Filij nati ex inceſtis nuptijs, an ſint legitimi etiam quo ad ſucceſſionem.*
20 *Statutum ſi dicit, quòd maſculus committens tale delictum ſic puniatur, & fœmina ẽt eadẽ pœna, ꝙ intelligitur, ſi talis pœna fœminæ ẽt conueniat.*

Pro inceſtis. Primo ponit pœna ꝯhentium
illicitas nuptias. Secundo ponit
quo tpe hæc lex locum habeat. Tertio ponitur de le-
gitimatione liberorum. Secunda in §. hoc quidem. Tertia ibi,
in §. maſculi. uiri, & mulieres illicitas nupt ꝯhentes pœna hic
ſtatuta ſunt puniendi, & eorum ſubſtantia liberis ſi extant, aliis
1 fiſco applicat̃. h. d. † No. ex prin. quod pœna ſuos autores dẽt
a tenere,[a] ad idẽ l. ſancimus. C. de pœnis. † Secundo no. ꝙ hõ dẽt
2 facere decẽtia nãæ:[b] alˢ non reputat̃ homo, ſed beſtia. ad idẽ ☞
b de mona. in prin. 27 q. c. ſi hõ. † Tertio no. tex. ibi, ꝙ magis ſũt
3 puniẽdi ignobiles. q̃ nobiles, vt in verſ. ſi qſq, expen. de quo di-
4 xi ☞. vt ludi. ſine quoquo ſuf §. ſic igitur. † Sed ex hoc tex. not.
ibi, et ſi les, etc. ꝙ maior eſt pœna fuſtigatiõis, q̃ relegationis, vt
hic. et idẽ hẽs in l. ſi ff de iniur. Ex qbˢ tex. arguit, ꝙ fuſtigatio ſit
de mero imperio, vt no. p gl. inſt. q. mo ius pa. po. ſol. § relegati.
et facit, quod no. in l. nulli, C. de ſen. p Gul. de Cu in l imperiũ,
ff. de iuriſ. om. iu. ad qđ facit, qđ no. Spe. in ti. de iuriſd. om. iud.
§ 1.

ADDITIONES.

a Tenere. Adde Fel. in c. ius generale. 1. diſt. ver. quamuis pœna. & quod ibi dixi in apoſt.
b Debet facere decentia naturæ. Et ſuæ conditioni. Quod facit ad dictum Fel. in c. filij nati. in tit. ſi de feu. controuer. dum dicit, ꝙ Imperator legitimans ſpurios ſtantibus legitimis, & naturalibus eſt vnum pecus.

§.i.ver.quid de relegatione. ergo multo magis erit de mero imperio fustigatio. in poena [illegible] gationis [illegible] maior. q poena relegationis, [illegible] dictū est & dicta qone,an fustigatio sit de mero imperio, ponit Gul.in d.l.imperiū.& ea ēt tangit Spec.in d. ver. qd de relegatione. Illud, qd dico de fustigatione intelligo de mitigatione ma[illegible] non de parua.qa e[illegible] iurisdonis,quod pa rei, quia ppetit & d[illegible] [illegible] ibus ciuitatis,vt est tex in §. audient.
5 instia.de de eri.ciu. † Vlte[illegible] no text.in ver.si vero pugent. ibi,
a pacisce[illegible] si autē &c. q fi[illegible] tenetur alere p[illegible]trē. a casus est hic & C.de incest.nup. authē. incest.nupt.facit l.mutus. §. manente. ff.de iure do. No. glo. q magis.in l.scripto.in fi.sed certe immo expresse erat prohibitū talibus filijs relinqui. vt in d.l. si qs in-
6 cest.tertio rn. †No.gl.hanc gñalr,ibi dū dicit.plures.&c no pro pte dico,qd dixi in dicta qone, q ecclesia Romana. Et ibi,hic talis.Sed Ia.de Bel.tenet opi.Dy.cui ēt vīr inhærere doc.in au. incest.nup.C.eo.Ibi.qdā dnt. Prima opi.est vera, & eam tenent doct.in auth. incest.& p opi.gl. & doc.est tex.expssus,q dicit sic
7 esse de iure ciui.tex.est in c. cū sin leges.de hære.li 6. †Not.glo. ex hoc no. qd vbi in legis dispositione exprimitur verbū, mox.
b intelligr,qd pœna ponatur ipso iure. b tex est cū gl. vt j.de feu.§. sancimus. & ver.oēs,vt no.in l.1.§ si petitor.ff.depo.ex tex.isto apparet,qd pœna,quę apponit in l.si qs maior.C.de trāsa imponit ipso iure,cum ibi sit verbum mox. l.1 versi. itaq; oīa, &c.
8 Dy.in l. imperial.ff. de iure [illegible] circa h.d.sic † Quandoq; delinquitur circa rem q[illegible] prohibitionē. & tunc ipso iure dñiū perditur & fisco applicatur,vt l commissa.ff.de publ.& d.l Imperator. & l.1.§.an bona.eo.ti. Quandoq; non delinquitur circa,sed extra rem vt cōmittendo homicidiū, vel aliud crimē, & tunc dicit ipse, q est necessaria snia super crimine, vt bona publicent, vt l. post q[illegible]tum.ff de don.l ex iudiciorū.ff de accu. ff de iur.fis.
9 l.aufertur.§ in reatū. † Fallit in crīe læsæ maiestatis, & hęresis, vt l.pe.in fi.C.ad l.Iul ma.l do in fi. ff de don & d.l.ex iudiciorū.Sed aduerte.qa illud.qd dicit Dy.q qñ nō delinquitur circa rem, sed extr. qd est necessaria snia est verū in dubio sed si in legis dispōne exprimeret verbum mox,vel statim,vel sile. intelligr
10 ipso iure.vt hic no.gl. & alle.s.alleg. †Item primū,& sm dictū Dy.līta sm regulā traditā p glo qa aut lex vtit verbo pñtis tpis, aut futuri &c. vt no in l.iubemus. C.de sacros ec. & C.de iutis. om.iud.l.fi.C.ne li.po l.1 & qd no.in l.2.§.quod si actor.C.de iur.cal.C. vñ vi.l. si quis in tantā. & s.de non alie. §. sed neque.
11 † Item aduerte,qd illud, qd dicit Dy.qd in crīe læsæ maiestatis & hrsis publicant bona ipso iure,nō vr verū: qa nō pdit dñium ipso iure,sed ius administrādi.vt pbatur in dictis ll.allegatis per Dy.in l.q̄situ.q & a gl.ff q̄ l.alleg.ad hoc p lac. de Are.vt refert Cy.in l.fi.C.ad l.Iul.ma.sed de iure ca.est expeditum:qa in crīe hæresis perdit dñium ipso iure,vt probat in d.c.cum sm leges.
12 † No gl. sed nunqd.in fi.no gl.qa vr,quod velit dicere,qd expectaret sniam, & fructus medij tpis non essent fisci,sed ipso iure pdit dñiū.qd tene menti pp hūc aliū effectum, vt no.Doc.in d. auth.incestas. sed licet hic pdat dñium,& in fiscum trāsferatur, tñ nisi vr,q transferat in fiscū possessio ipso iure. qd no. in sit in l.cum duobus. §.idem rñdit. ff.pro soc. C. de sacrosan.eccle. l.fi.& quod no.in l.sicut.§.fi.ff.quod cuiusq; vni.solū.n.repeno quod transferat possessio ipso iure, & sine hoīs facto, vt no. in l.raptores.§.sinaūt C.de epis.& cle.nisi hoc fieret iure vlis acqsi
13 tionis, vt no.in l. si adoptaueto. ff de pcario. †Quæro nunqd fiscus poterit incōtinēti talia bona apprehēdere.glo hęc dum dicit, sed ad qd proderit. vr velle. q demū lata snia bona auferant. pro hac gl.vr tex. in d.c. cū sm leges.vbi apparet,q in crīe hæresis publicatur bona ipso iure, & ipso iure pdit dñiū,tñ bonorum apprehensio non sit nisi lata snia super crīe,vt ibi dicit
14 tex.† No.glo.ex hoc.ibi impotit. no. q pœna relegationis nō imponit nisi q eum, qui dolo delinquit, & sic scit factū, & ius.
15 † Et ibi,quocūq; iure ignorāta. no ex hac gl. drīa inter masculum,& mulierē.vide s. q mulier excusatur &c. idem vr sentire gl.in l.qui q.C.eo.sed q̄rium not in l si adulterium cū incestu. § fratres ff.de adul.& tō pro huius glo.declaratione dic,vt plene no p Doc in l. qui q præalleg.vbi ipsi hanc gl. aliam exami-
16 nāt. † Quæro dī hic in gl. 1.relegatio. loqī,ergo hic de relegatione.sed q hāc gl.fortiter facit,qa tex.iste dicit, q filij ltimi efficiunt sui iur.vt j eo. versi.si vero cōtigerit. & §.sinautem vxor. qd nō cōtingit per relegationē,sed per deportationem.vt inst. q.mo.ius pat.po.sol §.cū aūt.& §.relegati. Item isti pdūt bona, vt hic in ver.sit eis pœna,q nō cōingit in relegato,sed in deportato,vt l.deportatorū.C.de poe. sed sustinēdo glo.possumus dicere, qd filij efficiunt sui iur. & bona qfiscant: qa l h.d. & vide glo.in auth.incestas.C.eo.& q loquat in relegatione,vr sentire gl.j.vt nul.iud.§.fi in 3.opp. Ex eo,qd dicit,q hic loqī in eo,qui retinet ciuitatem.& idē no.ī auth. bona dānatorū.C.de bo.pro
17 scrip.vbi doc.pedes non firmāt. No text.hoc ius.† Sed aduerte ad id, quod dicit.l q errans in iure excusaī a dolo, necdī esse in dolo.cū qua qcord. quod no.in l 1.in fi.ff.de abi.C.ad l. Flauiam de plagi.l.si plagij. probat in l.igit.ff de lib.cau.Not glo. 1.rele-
18 gatio.lib x †No.ex hac glo q [illegible]le, qui est in [illegible] monio,dr caste viuere,quod taci[illegible] co[illegible]
19 cund [illegible] lib. † Quæro a[illegible] vel si in [illegible] nup sunt ltimi? gl in d. [illegible] in a[illegible] ignorantes, aut [illegible] vtriq; parenti sunt illegitimi. Secundo ca[illegible] vtriq, pa[illegible] ni. Tertio casu,parentib ignorati sunt ltimi. pa[illegible] sunt illeg timi Sed q istud c nū mēbrū opp. de [illegible] q[illegible] sint leg.d[illegible] Doc in d.l. q q q dicta gl est [illegible] de iure c[illegible] sed de iure cano si alter qiugū est ignorans, alter sit sciens, filius est ltim⁹ vtriq; parenti,qd nñ seruat [illegible] d[illegible] seruat in successione.ita dñt ib[illegible] sed certe [illegible] hoc non bñ pbat,q[illegible] lle te[illegible] p [illegible] ignorantes. & io alleg.melius, q d[illegible] qñ vnus est [illegible], alter [illegible], q filius vtriq, pare[illegible] probat [illegible] tenore [illegible] tra q filii ant legi. & ibi no in fi de[illegible] in. d[illegible] ipon[illegible] parentes.Item aduerte id qd dat D[illegible] q q[illegible] ad successione [illegible] lus ciuile. Sed c[illegible] te[illegible] dicit expre[illegible] q talis hr vt ltim⁹ quo ad successione.& sic [illegible] dicere.no.ēt p glo [illegible] captiuitate.pos[illegible] dicere, q̄tū ad successionē seruatur ius nrm in foro seculari in terris subiectis [illegible] vt habem⁹ in sūh in c.1 ex. de no.ope nū & q [illegible] de arb. li.6.& in c. 2. de [illegible] eo.l sed tñ,vt probat [illegible] tenore de
20 iure ci. tñ hr, vt ltim. [illegible] successione [illegible] no gl [illegible] pu excep a pęn.e[illegible] qd [illegible] statu quod masculus tale [illegible] pœna, & ea [illegible] pœna puniatur fœmina, debet inte[illegible] no [illegible] congniat. & idem vbicunque diceretur, & talis puniatur eadem pœna.facit C de ser[illegible] l quicunque.

ADDITIONES.

a Partem [illegible] Pau.de Ca.in l 1 §.ius naturale.ff. de iust.& iur.

b ¶ Ipso iure [illegible] Ang.in l.1.C. de pœn in qui ma.iu.& io l.si quis post hac. C.de præscr.& in l.si quis.C.depo & hic & j.vt sine prohi. ma.cre.
¶ Adde quod no.in apost.ad illum in auth.ad hęc.num.1.ver.hoc tamen est verum.in apost.in eo.ver.C.de vsur.

1 *Filius tenetur alere patrem exbannitum.*
2 *Filius tenetur alere matrem exbannitam.*

§. Et hoc quidem.

Pœna huius legis obtinet in nuptijs futuris.& non in prętertis ante hanc l. dissolu. nec etiā postea infra bienniū, sed in nuptijs biennium durantibus pœna locum habet per omnia, si nupt. illicitè post fuerint contractæ.h.d.Sequens ibi,id est futurum, hoc est, vt illa lex, & eius pœna habeat locum in casi-
1 bus futuris filiis, s.incestuosis.† No.in versi.sinautē vxor, q fi-
2 lius tenetur alere patrem exbannitū. a concor.s.eo. ver. si vero cōtigerit. Quæro de intellectu versi.si vero. hæc glo super versi.ad filios & super versi.concedimus.ponit secundam lect.tene primam q magis applaudit lræ, videlicet, qd loquatur de filijs natis ex incestis nuptijs. & primo loqtur, qñ sunt solū incestuosi sine filijs natis ex ltimis nuptijs. Secundo in versi. si vero. loqtur qñ non sunt incestuosi, sed sunt cū filijs natis ex legitimo matrimonio. Secundo quæro de intellectu versi si vero hæc
2 gl. ponit duplicē intellectum,& vterq; est verus. †Quæro, hic dr q filij tenentur alere patrem exbannitū, an similiter teneātur alere matrem exbannitam? doct. tenent,q sic,qa est eadem ratio. de quo per doc in d. authen, incestas.in 5. quæstione.C. de incest.nup.No.glos.ex quo. & ibi,§.sinautem, qualiter hoc procedat,dic, vt dicam j. vt factæ nouę cōstitutio. in prin. Bar.

ADDITIO.

a Exbannitum. Adde Bar. ēt in tract.alimen. versi.quæro in quo loco. & seq.& Ang hic,licet Bal.contra in c.1.de pace iur.in vsi.feu.& limita verum,nisi sit bannitus ob pacē ruptā.Bal.in d.c.§. si quis hominem.& Ludo.in l.1 ff.de in ius voc. Itē adde Bal. in auth.bona. C. de bo.dam.& Arch.in trac.malefi.ver. pub.Item adde d.Ale.de Imo.in l.2 ff de in ius voc.& Ang infra.vt nulli iud, §.vt aūt.Adde oīno Firmanum in suo aureo repertorio,in ver. filius bannitus.

1 *Filij naturales legitimari possunt existente etiam sobole legitima. Intellige per matrimonium,nu.4.*
2 *Filij legitimati succedunt alijs filijs legitimis legitimi legitimati, intellige de legitimatis per matrimonium nu 5.*
3 *Legitimatus per matrimonium quòd habeat omnia remedia contra testamentum qua habeat legitimus, & naturalis.*

§. Dubitatum.

Nāles liberi legitimi efficiunt inter patrē. & matrē,nuptijs, & nuptialibus documētis interuenientib.ēt extantib filiis legitimis ex primo matrimonio, & ēt liberis post dotalia istrā natis, & mor-
1 tuis.h.d.vsq;ad fi. †No primo,q filii nāles pñt ltimari exi̇ten-
2 te ēt patris ltima sobole. †Secundo no. q filij ltimati succedūt aliis filiis ltimis. & econuerso, vt hic, aliter vtriq; succedunt. posset tñ dici, q hic referat ad patrē succedentē talib. filiis ltimatis,& econuerso.tñ illud,q dixi est verū,nā ltimati p matrimoniū hñt oēs successiones, quas hñt illi,q ab initio sunt ltim. & naturlaes,vt probatur j. qui.mo.na.effi sui.§.tnb. ver.reliqui.
3 †Tertio no. tex. ibi nālem, q legitimatus per matrimoniū habet

bet ℥ testim oē remedium, ꝙ datur filio ab initio legitimo, & na
turali, vt hoc tex. ver. quid ei. & ad hoc alle. hunc tex. & glo. j. qui.
4 mo. na. effi. leg. §. illud. †Opp. ad primum no. & vī, quod filij na-
turales non pōt legitimari superstitib. patri filiis legitimis, & na-
turalib. vt infra, qb. mod. na. effi. sui. §. gnaliter. Sol. hic loqtur in
lḡimatione per matrimoniū. ibi per legitimationē per rescrip.
princ. quo casu nō pōt legitimari existentib. lḡimis filiis. ad quod
5 insti. de nuptiis. §. fi. C. de natu. lib. l. cōium §. fi. † Ad fin. not. op.
& vī, quod filij nāles legitimati non succedunt fratrib. suis, nec
alicui cōium agnato, nec cognato, sed soli patri, vt infra, qui. mo.
na. effi. sui. §. filiū. col. 7. & C. de nat. lib. l. cōium. in prin. & quod
no. gl. in l. 5. eo. tit. Sol. ibi loquitur de lḡimatione p obla. curiæ
facta filio naturali per patrem. hic vero loquitur de lḡimatione
per matrimoniū sequens, quo casu succedit agnatis, & cogna-
tis patris, vt hic, & ℥ dixi. & hanc māam dicā plene in d. §. tribus.

COLLATIO III.

De lænonibus. Rubrica.

1 *Pietas magna est meretrices ad matrimonium, & castitatem deducere.*
2 *Castitas sola repræsentat animas Deo.*
3 *Furtum, & latrocinium committere dicitur, qui contra castitatem committit.*
Potestas, qui rigore statuti habet arbitrium inquirendi contra fures, & latrones, quòd poterit inquirere, si virgo fuerit clam deflorata.

IN antiquis. Lenones, qui iuuenculas decipiunt, & ad vitam miseram ducunt, vltimo supplicio sunt puniendi. pœna [illegible]
auri, & domus publicatione dominu domus im-
minente, nulla contra hāc l. valitura cautione, vel
1 fideiussione. h. d. vsq; ad finem. † No. primo, ꝙ ma
gna pietas est meretrices ad matrimonium, & castitatem dedu-
a cere. a † Secundo no. in §. sancimus, ꝙ sola castitas repræsentat
2 Deo animas. facit §. cum igitur. ℥ de non alie. ver. optimum. & §.
b q̄tum. j. quomodo oportet epi. extra, de proba. ca. cautam. b ad
fi. 51. dist. c. hoc autem. & c. hospitiolum. & c. seq. cum si. & not.
3 in c. 1 extra, de voto, & vo. redemp. † Tertio no. in §. præconiza-
mus. ibi. casti fuerint, &c. Ex quo habes, ꝙ committit furtum, et
latrocinium, qui contra castitatem committit, & est etiam arg.
secundum Ia. de Bel. quod si potestati est concessum arbitrium
contra fures, et latrones inquirendi, ꝙ si virgo fuerit clam, vel
publice deflorata, ꝙ potestas habebit arbitrium in istis. facit op-
time c. innotuit, ci[illegible] fi. prin. extra, de el. ect.

ADDITIONES.

a ¶ Deducere. Adde esse opus misericordiæ ducere meretricem in vxorē, & ei remittuntur omnia peccata, cap. [illegible]ter opera de sponsa. nec est culpandus, qui eam duxit [illegible] m. v[illegible] Oseas Prophe. 33. q. 1. non est culpandus.
b ¶ C. causam. & ibi uide [illegible] te fi. uer. gl. fi. & quod ibi dixi in apost.

De defensoribus ciuitatum. Rubrica.

1 *Scripturæ adhibetur fides ex qualitate, & fide personæ scribentis.*
2 *Testes, vel instrumenta, si adinuicem sibi contradicunt, & diuersis partibus producuntur, inspicitur quis sit dignior.*
3 *Iudex potest per se acta conficere, & scribere, & an hoc sit verū, remissiue.*
4 *Ille maior, & honestior reputatur, qui præest melioribus.*
Doctores qui habent bonos, & honestos scholares, præsumuntur meliores.
5 *Electio fieri debet per angulum.*
6 *Heredes tabellionis non possunt instrumenta in notam redacta redigere in publicam formam sine superioris licentia.*
7 *Absentes in electionibus, si sunt in eadem prouincia, quòd de iure canonico requiri debeant. secus de iure ciuili.*

NIsi velociter. Defensores ciuitatis dēnt eligi viri honesti, et fide di-
gni, et ciues nobiles, & per circulū pstito iureiu-
rādo ab electorib⁹ antiqua solēnitate seruata. h.
1 d. vsq; ad §. iusiurādū. † No. ex prin. i ver. q̄ vero. ꝙ
ex qualitate, & fide psonç ē adhibēda, vel nō adhi
bēda fides scripturç, vt hic, & C. de pb. l. iubem⁹. ff. ad l. Cor. d fal.
l. si. ex. de fi. instr. cū dilectus. ad fi. l. si qs ex argētariis. §. j. & quod
ibi no. ff. de eden. ℥. de nō alie. §. ad hoc aūt. & qd ibi no. C. de su-
scep. & ar. l. aliqd. li. x. & sic ex psona scribētis hr̄ fides ei⁹ scriptu-
2 ræ, vel non. † Itē est ar. ꝙ si testes, vel instrā adinuicem ꝯdicūt, &
a diuersis partib. producuntur, est inspiciēdum quis sit dignior,
& qd dignius sit, vt hic, & l. ℥ alleg. ad idem, vt iud. sine quoquo
suf. §. eius. ver. ideoq;. de quo no. glo. ff. de test. l. ob carmen. §. si
3 testes. C. de fid. inst. l. scripturç. j. de test. §. si vero. & ibi no. † Item
in hoc ver. vī tex. ꝙ iudex ipsemet possit per se acta conficere,
seu scribere. de quo tāgit glo. parua in l. iubemus. §. his quoq;. C.
de sacros. ec. Circa ꝙ Inn. in c. cum tu. extra, de test. & Spec. in ti.
4 de instr. edi. §. satis vuliter. ver. 1. † Tertio no. in vers. nos igitur.
quanto qs pēst melioribus tāto maior, & honestior ipse reputa-
tur. & sic est arg. pro doc. q habent bonos, & honestos scholares,
5 de quo glo. in proœ. ff. §. 1. † Quæro, no. in ver. iam primo. ele-
6 ctionē debere fieri per angulū. † Itē no. in hoc ver. quæ not. qd
hæres tabelli. instr. redacta in notas non possit in publicam for-
mam redigere sine autho. superioris. de quo dic. vt extra, de fid.
instr. c. pe. & ibi no. Item no. in ver. interim. & psequere, vt ℥ ibi,
et no. glo. ex hoc inuito alio. s. præside, & ibi in tex. præses non
7 pōt eum remouere, vt §. prox. qd olim poterat. vt ℥. §. px. † Not.
gl. oēs. n. Veritas est, qd de iure cano. debent oēs absentes requi-
ri, si sunt in eadē prouincia, vt extra, de ele. cū inter vniuersas. &
c. seq. vbi p Inn. & in c. quod sicut. eo. ti. & vide optimā gl. Inn. in
c. cum vobis. ver. reuocare. co ti. & qd no. per gl. in c. fin. extra, de
maio. & obe. & 2. q. 1. c. factus est. & qd no. in c. cum omnes. ex-
tra, de const. & in c. in præsentium. de test. lib. 6. Sed iure ciuili
sufficit eos solenniter vocari, qui præsentes sunt, & qui absentes
sunt de necessitate vocari non debent. Requiritur tamē, qd sint
præsentes duæ partes, vt hoc §. C. de dec. l. 2. & l. nominationum.
lib. x. quod no. in l. nulli. & l. plane. ff. quod cuiusq; vni. nomine.

1 *Ius remouendi competit illi, cui competit ius confirmandi.*
Authoritas superioris quando requiritur in reuocando concessionem.
2 *Defensores ciuitatis per se, non per vicarios regunt ciuitatem.*
3 *Præses prouinciæ non prohibet defensorem ciuitatis agere quicquid vult.*
Iurisdictio minoris iudicis quòd non cessat propter præsentiam maioris, & qualiter hoc intelligatur.
5 *Confirmare, an dicatur qui dat: & dare, & cōfirmare, an sint idē. remissiue.*
5 *Præscribi an possit merum, & mixtum imperium consuetudine. remissiue.*
6 *Confirmatio superioris, quòd semper requiratur, quando vniuersitas facit electionem, & dat iurisdictionem.*
7 *Vniuersitas non habet iurisdictionem, & sic alias per se exercere non potest.*

§. Iusiurandum. Defensor ciuitatis iusiurandū p̄-
stare debet solū biennio admini-
straturus, & a pside cōfirmādus, & remouendus voluntariam iu-
risdictionem exercens, & non causas meri, & mixti imperij. prçside
non valente eius iurisdōnem impedire. h. d. vsque ad §. iudices.
& Vicarios Clarissimos iudices. l. psides oēs. l. defensores iudi-
1 cū. ꝑ præsidū. Cōtra se gesta 1. ꝯ voluntatem suam. † No. ex isto §.
1. quod illi cōpetit ius remouēdi, cui competit ius confirmandi,
vt hic, & de hoc, an in reuocando requiratur superioris autho-
ritas, quç debet interuenire ꝯfirmando, dic vt no. in l. oēs popu-
2 li. ff. de iust. & iu. † Secundo no. in ver. nulla, ꝙ defensorib. ciuita-
tis nō licet in ciuitate ponere Vicarios, sed per se dēnt regere ci-
uitatem, quod est ꝯ quosdā pōtes Bononien. de quo dic, vt in
3 glo. † Tertio no. tex. istū, ꝙ præses non pōt ꝓhibere defensorem
agere, quod vult, & iurisdō defensoris non cessat propter p̄[illegible]
tiā præsidis. Et sic vī hic casus. quod propter præsentiam maio-
ris iudicis non cessat iurisdō minoris iudicis. de quo in tex. & gl.
C. de do. l. in hac, & ibi per doc. ad idem facit 96. dist. c. ecce cu-
ius ꝯtiū no. extra, de offi. dele. c. valentes. de priui. c. antiqua §. do-
minicæ a quo. C. de pala. sa. lar. l. nihil. vbi glo. ꝯcor. cum hoc tex.
4 † Op. dī hic, ꝙ qui cōfirmat dat. ꝯ. ff. de iur. om. iu. l. & quia. glo.
dicit, ꝙ non sunt per oīa similia dare, & confirmare. Sed dic. vt
ibi no. p Ia. de Bel. An aūt eo ipso, quod quis dat uideatur confir-
mare, vide glo. in c. cū inter canonicos. extra, de ele. No. glo. sum
mariā ibi l. 1. & 2. Quarto modo accipitur iurisdō pro mod. ca
coercitione, ut no. in d. l. imperiū, & circa præcedentē partē glo.
vide, quod no. in l. 1. & 2. ff. de iur. om. iu. In ea. gl. ibi, ex ꝯsuetu-
5 dine. † No. ergo ex hac gl. ꝙ merum, & mixtum imperium potest
a ꝯsuetudine pscribi. a idem no. inst. qb. m. o. ius pa. pot. sol. §. tele. fa
cit C. de diuer. of. l. iuros. li. 12. C. de fun. limi. l. initio a. & l. 2. lib.
11. C. de pascu. pu. l. 1. in fi. eo. li. Azo in sum. eiusdem tit. dicit
quod exceptio. cer. ciuiu. quç habēt priuile. habēt usurpationem
non consuetudinē. q. d. per cōsuetudinē non pōt mero, & mix-
to imperio pscribi, de qua q. no. in l. 1. C. de eman. li. dicā in d. l.
6 uiros. † Quæro, video, ꝙ electio defensoris reqrit cōfirmationē,
quæro ergo, an semp quando uniuersitas facit electionem, &
dat iurisdōnem, sit necessaria superioris confirmatio. tex. hic in
ver. confirmandus. videt uelle, ꝙ sic. ad idē j co. §. & si eodem. &
7 ita no. tenet gl. per hūc tex. p l. & quia, ff. de iuris. om. iu. † Quæ-
ro. an uniuersitas. q̄ dat iurisdōnem, possit ipsam per se iurisdō-
nē exercere. dicit Inn. ꝙ licet uniuersitas det iurisdōem, non
tamē habet iurisdictionem. Idem no. ipse in c. cum accessissent.
extra, de const. in 3. q. facit, quod no. ipse de offi. ord. c. 3.

ADDITIO.

a Præscribi. Adde Fel. in c. cum non liceat. ante med. de præscr.

1 *Doctor perhibet testimonium de peritia, & honestate scholaris.*
2 *Iudex, an possit se suspicari de ijs, quæ coram ipso gesta sunt.*
3 *Delegatus, vel arbiter, quando possit sibi eligere notarios.*
4 *Baiuli vocantur officiales.*
Statutum loquens de officialibus comprehendit baiulos.

§. Deinde. Defensor publica dēt exigere tributa, & in-
ordinate agētes uidere, & publicū remoue-
re tumultū, & officialis prouinciæ debet ei auxilium impartiri, &
ex curia prouinciali unū exceptorem, et duos officiales hrē. h. d.
vsque

1 vsq; ad §. & iudicare. † Not. text. ibi haberi & ipsis testimo-
nium, &c. nam ex isto tex. ar. Ia. de Bel. quod de peritia, & hone-
a state discipulorum debeat testimonium perhibere, a vt hic, &
12. q. 1. c. 1. & C. de aduo. diuer. iudi. l. 2. §. nemini. & §. peritos.
2 † Item facit iste tex. quod iudex potest testificari de his, que acta
sunt coram eo, de quo per glo. C. de arb. l. ne in arbitris. §. fin.
autem scriptura, l. ob carmen §. 1. ff. de testi. & ff. de prob. l. quo-
3 ties. §. fi. † Vlterius ex verbo, ex prouinciali, hic videtur tex quod
iudex delegatus, vel arbiter non possit sibi eligere notarios, vel
nuncios, sed eos debet de curia superioris accipere, & in contra-
rium facit j. de iud. §. de vnoquoq;. C. de spor. l. 2. sed dic, quod de
curia superioris dent eligere, & accipere, si ex eadē haberi pos-
sunt. ar. huius §. aliàs possunt sibi eligere. ar. l. 1 ff. de iur. om. iu-
di. C. de re iud l. quoties. facit, qđ no glo ff. de interr. act. l. 1. §. 1.
4 in glo. sed quo. † Vlt. no. text. ibi, & duos officiales. ex quo no.
baiulos vocari officiales. pro quo est gl j. de iudi. § de vnoquoq;.
qđ tene menti pro statutis dicētib. quod si officiali ptātis, vel capi-
tanei qs facit iniuriam, iniurians puniatur tanta poena: quod si fiat
iniuria baiulo in curia seruienti potestatis, dicit fieri iniuria of-
ficiali potestatis. Item debet eligi baiulus, vt j. de iud §. nullo.

ADDITIO.

a Perhibere. Adde Fel. in c. nemo. post prin. ver. item op. ibi, & per hoc infertur, de sim. Adde quod illius solius testimonio de hoc creditur. ita no. Bal. in l. nemi-nem. nu. 4. & ibi posui in apost. ad ipsum in ver. de peritia sui scholaris. C. de aduoc. diuer. iudi. Bar. in l. noualiter, eo. tit. & prima consti. ff. orum. §. omnem. ad fi. & dixi post Pan. in c. nemo. nu. 3. in ver. de peritia. extra, de simo.

1 *Defensor ciuitatis pro causis non transcendentibus trecentum aureos, & non praeses, quòd adiri debeat.*
2 *Causa transcendentes 30. aureos, an delegari possint.*
3 *Acta, & reformationes, quae non sunt in archiuio publico, non probant. Scriptura sumpta ex archiuio publico, quòd probet.*
4 *Dictio etiam, quòd implicet casum contrarium.*

§. Et iudicare. Defensores in causis pecuniarū vsq;
ad trecētos aureos iudicare debēt, cō-
uētione in vetito examine prohibita, permissa appellatione ad
psidē, & in curia circa personam defensoris ab officialib. vetita,
& successorib. de māda. Item pro defensorib. ciuitatis dēt lśtima-
rio haberi pro actorum custodia, & defensores gratis debent ad
ministrare, nec aliquid accipere. nisi salaria publica, h. d. vsq; ad
§. audient. & s. Imperator dixit de voluntaria iurisdōne, nunc
1 dicit de cōtētiosa. † No ex hoc tex. quod qs non pōt adire psidē pro
uinciē pro causa, q̄ sit in trecentis aureis, sed debet adire defenso-
rem ciuitatis, & cōfaciens punitur, adeo quod ēt si actor succumbat
non debet victori in expensis cōdemnari, licet rēt victus victori
dēat damnari in expēsis. vt l. properandū. §. sinaūt. de iud. j. de
iud. §. oportet. & est spāle hic in odium trahētis aduersariū in
a vetitum examē. † Quaero an a caū pecuniariae vltra ccc. aureos
possint delegari? glo. sed olim in fi. dicit, quod non nisi in duob ca-
sib. & idē no. in l. imperiū. ff. de iur. om. iu. in glo pen. & in d. l. 2,
C. de peda. iu. sed cōtrium no. in l. nec quicq̄. §. vbi decretum. ff.
de offi. procon. & legati. cuius opi. vr sequi Ia. Bu. ff de iu. om.
iu. l. iubere cauere. Sed tu tene opi gl. praecedentiū, quam tenet
Iac. de Are. vt not. in l. 1. C de peda. iu. Not. hic saepe adde, quod
3 no. in §. tripli. inst. de ac. Vetuio ad ver. praecepta. † Et ex hoc
tex. no. ar. sm Ia. de Bel. pro actis, & reformationib9, q̄ non sunt
in archiuio publico, seu in causa actorum, quibus non est fides
adhibenda. Sed si aliqua scriptura assumeretur de archiuio pu-
a blico debet stari. a tex. est oī gl. in auth. ad haec, C. de fid inst. j. de
his qui ingr. ad app. §. sancimus. in gl. super verbo, testimoniū.
4 † Vlt. in ver. quia vero. no. glo q. d. ex qua habes, quod dictio etiā, b
b habet implicare casum cōtrium: nā maior, & minor sunt cōtria.
idem no. in l. 2. C. si mi. se ma dix. ff. de haer. inst. l. si ius. in gl. su-
per verbo, lēt. inst. de iur. nat. gen. & ciui. §. plebiscitū, ver. plebs.
idem dic de dictione, quoq;, vt s. de non alie. §. ipsos quoque.

ADDITIONES.

a Stari. Adde, quod debet stari tribus concurrentibus, prout per do. Fel. in c. cū causam. de prob. ver. in ea gl. & latissime not. in ca. ad audientiam. ante med. ver. prima conclu. cum plu. seq. de praescrip.
b Dictio etiam. Adde quod no. in apo. & ad istum in l. bonorum. nu. 5. in ver. dictio etiam. C. qui admitti, ad bon. poss.

1 *Fustigatio, vel castigatio, quòd dicatur simplicis iurisdictionis.*
2 *Carceratio, an sit simplicis iurisdictionis, vel meri, & mixti Imperij.*
3 *Doctores antiqui praeferuntur nouis, & qualiter intelligatur, remissiue.*
4 *Frequenter aliquid fieri, an dicatur, quod fit bis.*
5 *Dictio, saepe, in quot vicibus verificetur, remissiue.*
6 *In honoribus continuandis illud, quod maior pars facit, non videtur ab omnibus factum.*
7 *Ciues ciuitatum ea, quae sunt principis, alij dare non possunt etiam si omnes consentiant.*
8 *Popularis appellatur, qui nō ē nobilis, et qui veniat appellatione popularis*

§. Audient. Defensores leuia cria audiant, & cōpeten-
n castigatione puniāt, poena quinq; libr.
auri cōtacientibus hac l. ordinata, defensoris officio vltra bien
niū nō durante, nisi tota ciuitas nullo reluctāte eū elegerit. h. d.
vsq; ad fi. Et Imperator s. dixit de voluntaria. & cōtētiosa circa
1 cās ciuiles. nunc dicit circa causas criales. † No. tex. ibi, castiga-
tiōe cōpetēte, qđ castigatio, vel fustigatio, vr eē simplicis iurisd.
2 vt dixi in §. 1. s. de incest. nup. † Secundo no. ibi, detrudent in car
cerē. nā hic vr tex. quod carceratio non sit de mero vel mixto Im-
perio. nam vides hic, quod defensor ciuitatis non habet merum, &
mixtū imperiū arg. s e. §. nulla. in fi. In cōtriū vr tex. in l. 2. §. exac.
ff. de orr. iu. ff. de in ius vo. l. 2. Praeterea incarceratio est priuatio
libertatis, vt l. 2. ff. de li. ho. exhi. de cōd. & dem. l. Titio. sed causa
libertatis est de mero, & mixto Imperio, vt C. de peda. iu. l. pla
cet. ergo, &c Ros. in o. q̄ ctę dele. po. in libellis lui. §. sunt autē.
ita tenet. quod sit meri, & mixti. in cōtriū alle. hūc tex. & non videt.
& in tu dic de hac q. vt no. Gul. in l. imperium. ff. de iurs. om. iu.
3 pro cuius dicta appa. et sol. huius q † Tertio no. tex. ibi, sub maio
ri cōstōne, &c qa est ar. pro doc. antiquis cō nouos. & dic, vt no. in
gl in §. ordinatū s de mona. C. de anno. ciui. l. 1. lib. 11. Itē not.
a in n quod dr frequēter fieri, qđ fit bis: a sed cōtriū habes, vt l. nā de ca.
4 cū l. seq. ff de leg. 1. † vt imobilia añ nup. do. ver. alioqn de qua
dictione habes C. quę sit lōg. cōsue. l. 1. & extra, de vi. & honest.
cler. c monasteria. Quid in dictione saepe: quot vicib. verifice-
5 tur. no. glo. j. de testi. §. qa vero saepe. † Not tex. ibi, reluctāte nul
6 lo. † qa in honorib. cōtinuādis illud quod facit maior pars non
vīr oēs fecisse, vt l nominatus, C. de decu. lib. 11 ff. a d munici. l. qđ
maior. cū fi. & ista vr vera sol. pro hic sit spāle in honorib. conti-
nuādis, quā tenet Ia. de Bel. licet asr videat no. pro C. in l. 2. C. q̄
7 sit lō. cōsue. in 4. q. prin. † Vltimo no. tex. in fi. ibi, & modis omni
bus. ar. sm Ia. de Bel. pro his, q̄ sunt principis & quod ciues ciuitatū
alij dare non pñt, etiam si omnes cōsentiant nullo reluctante.
8 † Vltimo no. gl. idē multo magis. Ex qua no. quod appellat popu
laris q non est nobilis, vt haec gl. iuncta cū tex. quod tene menti
pro statutis & reformationibus loquētibus de popularibus, &
hoc dico. qa alias pro expressa significatione appellatione popu-
li, seu popularium, cōtinētur nobiles, & ēt existentes in dignita-
te, & ignobiles, vt Inst. de iure natu. §. plebiscitum. versi. plebs.

ADDITIO.

a ¶ Bis. Adde Fel. in c. licet helias in prin. ver. v. no. de simo.

De mensura cleri. ordi. Rubrica.

LEgem. Numerus clericorū antiquus dēt
seruari nullo casu debet augeri, &
nullus dēt substitui in locū defunctorū, donec
perueniatur ad antiquū numerū, illis q sunt iam
ordinati remanētibus in eo ordine, in quo sunt
in vna ecclesia, in qua est diminutus numerus
clericorū, & si in alia supabūdet dēt eligi clericus de illa ecclesia
& ad illā trāsferri, nō aūt dēt noua creatio clerici fieri. h. d. vsq;
ad fi. Ibi, donec numerus in remedio. i. donec perueniatur ad an
tiquum numerum, in quo numero possessiones ecclesiasticae
sufficiebant per ordinationes, quibus statutus erat modus cle-
ricorum antiquis, & ab initio ordinatis.

De mandatis principum. Rubrica.

1 *Argumentum, quòd priuilegia antiqua quae peti possunt, renouentur.*
2 *Sportulae quando debeantur iudici ordinario, & quando delegato.*
3 *Potestates terrarum tenētur fieri facere pacē, & concordiā inter subditos.*
4 *Mandatum principis & constitutio, an sint idem.*
Dictio alius, quòd habeat implicare alium casum.

EX libris. Administratores dēnt hr̄e puras
manus, & fiscalia tributa vigilāter
inspicere. & pacē ciuitati dare, & seditionē phi-
1 bere. h. d. vsq; ad §. sit tibi. † Not. 1. tex ibi, si qua
igit̄ nobis reparāub9. & c. iste tex. ē ar. ad qōnē no.
p. gl s de haer. & sal §. semp igit. q̄ incipit arg. pro
2 priuilegijs. † Scdo no tex. in ver. dēnt accipere noīe sportularū,
sed cōtriū no. in §. ne aūt. j. de iud. all. in gl. vbi hr̄, quod ordinarius, &
delegatus sportulas accipiant. & facit text. in §. sit tibi. j. eo. &
qđ ibi no. gl. quā nō habemus alibi, & istud vr verū licet. n. tex.
in §. sit tibi. & j. vt lit. iurent. §. & hoc. ā. vt iud. sine quoquo suff.
§. volumus, & j. vt di iud. §. 6. loquantur in hac sutina, videlicet,
quod Impator iudici ordinario dicit, quod ipsi non pmittant alios iu-
dices pcipere maiores sportulas q̄ in l. sit statu. de ipsis aūt ordi-
narijs nihil disponit: tñ idē vr eē in ordinarijs, quod sportulas acci
a pere pñt: a licet nō vltra modū statutū, vt no. in § ne aūt. Nū ob.
iste tex. qa loqt. quod iudex dēt abstinere ab alijs lucris sportularū.
sic s. vt iud. sine quo. suff. §. cogitatio. & iusiu. quod pstat §. 1. licet
gl. videat hic sentire cōtrium. Sed quod §. sit tibi. j. e. loquat in ordina
rio iudice, no. pro gl. ex. de rescr. c. statutū. §. insup. versi. paupes.
lib. 6. & in c. cū ab oī, ex. de vi. & hon. cle. sup verbo, expensae. &
sup ver. salariū. in qb. locis tractat de ista mā. & ēt qd sit de iure
cano.

ADDITIONES.

a ¶ Sportulas accipere possunt. Adde, quid de iure canonico per Ant. Cor. sing. sua. in ver. sportulae. in c. ius canonicum reprobans sportulas.

3 cano. †Tertio no. tex. in ver. deinde. ſm gl. ꝙ pōtes terrarum te-
a nent facere fieri pacē inter ſubditos, & ꝯcordiam,ᵃ ita no. in l.
ęgſſimū. ff. de viutr. facit c. 1. extra, de treu. & pa. in fi. & vide. qđ
no. ff. de min. l. ſi ex cā. §. nunc videndū. in glo. mag. in prin. & in
4 l. furti. §. q iuſſu, ff de his, q no. infa. †Vlt. no gl. ſecundam huius
princ. ponentis differentiam inter mandatum, & conſti. vide
Azo. in ſum. huius ti. ſm gl. ergo videtur. ꝙ dictio, alius, nō im
plicat. cum qua concor. quod not. in l. in cauſæ, 2. in prin. ff. de
procurator. ſed proprie dictio, alius, habet implicare alium ca-
b ſum,ᵇ vt eſt caſus in l. quidam relegatus, ff. de reb. dub.

ADDITIONES.

a ¶ Et concordiam. Et an, quando, & quibus caſibus, vide ad ſatietatem Fel. in rub. de treu. & pace.

b ¶ Alium caſum. Fallit tamen, vbi ratio ſubiectæ materiæ aliud inducat. ad qđ vide Do. late diſtinguētem in c. deinde. 26. diſt. & aliquid per eū. in c. 1. in fi. & c. et cū. de præb. in 6. & in c. eteum. 49. diſt. & in c. omnes ll. 1. diſtin. per Imo. in cle. 1. de reſcr. & Card. in cle. dignū, 1. no. de celeb. miſſ. vbi in c. offi ei, 1. no. de pę. & remiſ. & do. And. Barb. in conſi. 7. & in conſ. 23. lib. 2. & d. Alex. de Imo. in conſ. mihi ſecundum numerum omnia amplecten: em. 344. inc. cōſideratis verb. de inueſt Ro. de reſcr. 48. in antiquis, & Ludo. cōſ. 42. & in conſ. 92. & do. Soc. in conſ. 300. inci. in cauſa interpellationis. verſ. 3. principaliter circa 3. par. Adde ſtum in l. quidam. in prin. & quod ibi poſui in ad di. ad. pſum in verſi. dictio alius, implicat, ff. de reb. dub. & Fel. in c. ſedes. co. fi. verſi dictio alius extra, de reſcrip.

1 *Cauſa vilium perſonarum, vel breuiores, debent ſine ſcripto cognoſci.*
Libellus in cauſis breuioribus vel viliū perſonarū, in ſcriptis porrigitur.
Sententia in talibus cauſis in ſcriptis fertur.
2 *Princepi aditur quando iudex negligit facere iuſtitiam.*
3 *Impetrare, & obtinere idem eſt.*
4 *Sña interlocutoria in cauſis breuiorib. neceſſario in ſcriptis nō porrigitur.*
5 *Sña quādo in ſcriptis profertur, an iudex neceſſe dēat dicere, in his ſcriptis*
6 *Iudicari quando debet ſecundum conſcientiam, & æquitatem, remiſſiue.*
7 *Breuis cauſa quæ dicatur, eſt arbitrarium.*

§. Sit tibi quoque.

Iudices debēt audire litem cū oī ęqtate, & breues lites, & viſium perſonarū ex non ſcr. pto agnoſcere, & iudicare, & prouidere, vt ſubditi occaſione iudicii, vel abatum expenſarum non damnificentur, vel per ipſorū negligentiā ad curiam principis
1 accedatur. hoc d. † No. tex. ibi, quod cauſę breuiores, vel vilium
perſonarū debēt cognoſci, & iudicari ſine ſcripto. vnde ſiue ſit
a breuis,ᵃ ſiue viliū perſonarū, eſt ſine ſcripto cognoſcendū ſm
noſtrā opinionem, licet alij vtrunq; requirant, & primam opinionem tenet hic Iac. de Bel. ſed regulariter debet ferri ſnia in
ſcriptis, & libellus in ſcriptis offerri, vt j. de exhibē. reis. §. ſancimus. & C. de ſen ex peric. rec. l. fi ſunt alij caſus, in qb. dēt ferri
2 ſnia in ſcriptis, vt no. ſ. vt iudi. ſine quo. ſuf. §. neceſſitate. †Scdo
no. ꝙ ſubditi non poſſunt principem adire, niſi qn iudex negli-
3 git facere iuſtitiam. ¶ †Tertio no. tex. ibi, ꝙ iuſtum eſt, &c. ꝙ
idē eſt impetrare, quod obtinere, vt ſ. de reſcr. ver. venite. & ibi
4 dixi. Quæro dixi, quod †reg. ſnia debet ferri, &c. qđ in ſnia inter
b lo. gl. in l. 2. ff. de app. dicit, ꝙ non eſt neceſſe in ſcriptis ferri.ᵇ &
idē tenet gl. in c. qm̄ ꝯ ſalſam extra, de ꝓb. in gl. licet ſit ſcribenda, & vide, quod no. per Doct. in l. fina. C. de ſen. ex peri. recitan.
5 †Sed circa hanc qōnem, an qn ſnia debeat ferri in ſcriptis, eſt
neceſſe. ꝙ iudex expreſſe dicat in ſnia, in his ſcriptis pronunciamus, vel ſufficit, ꝙ ſolū in ſcriptis feratur, licet illa verba non apponantur. dic, vt no. gl. in c. ſi. de reg. iu. lib. 6. Ibi ēt no. an ſnia
6 dēt ferri in ſcriptis. †No gl. hoc facit, ibi, no &c. idē in l. illicitas,
§. veritas hic alle. & inſt. de ac. §. ſi minus. & eſt bona gl. in l. j. §.
fi. ff. de fer. ex. de oſ. & po. iud. deleg. c. paſtor. §. qa vero. & 3. q. 7.
7 c. iudicet ille. facit qđ tetigit gl. ſ. iuſiur. ꝙ pſta. &c. §. pe. †No. gl.
qdā. ibi, vel verius. immo veritas eſt, qđ breuius dicetur iudicis
arbitrio ſm opi. no. p gl. C. de ſen. ex peri. reci. auth. niſi. ibi per
Doct. appro. Et vltimo ꝓ intelſu ver. alioqn, &c. vide gl. in c. ſtatutū. extra, de reſcr. §. inſuper. ver. ꝓuiſurus. ſup verbo, paupes,
& in c. cum ab oī. extra, de vita, & hone. cler. ſuper ver. operans.

ADDITIONES.

a Breuis. Quæ autem dicatur cauſa breuis, vide d. Iaſ. May. in ſua aurea repet. l. admonendi. in colum. 196. in verſic. quæ autem dicatur, ff. de iureiuran. cum multis concord. ibi per eum ad hoc ſignatis, & per Fely. in c. cauſis. de teſta. circa prin. & aliquid in c. ſi pro debilitate, de offic. iud. delega. in med. verſic. quando cauſa dicatur.

b ¶ Ferri. Adde Fel. in c. ſicut, de re iud. poſt prin. ver. nam vult.

1 *Iudex non debet præcepta ſuperioris contra ius, vel vtilitatem publicam executioni mandare, ſed ſecundam iuſſionem expectare.*
2 *Iudex criminalis, an poſſit cognoſcere circa ea, quæ veniūt actione ciuili.*
3 *In cauſis criminalibus, an victus victori in expenſis condemnetur.*
4 *Malus aſſeſſor venit expellendus.*

§. Deinde competens.

Adminiſtratores debent ꝓuidere ne iudices, & officiales de curia principis veniētes ſubiectos lędant, & eos punire dēnt, & ꝓceptū ꝯ ius, & vtilitatē publicā nō ſuſcipere, niſi ſecunda emanauerit iuſſio, & diligentiā oēm adhibere pro vbertate neceſſariorum, & operum ciuitatis, delinquentes decenti caſtigatione puniri omni priuilegio ceſſante, & prouidere, ne officiales ſibi ſubiectos afficiāt, & malos expellere. h. d.
1 vſque ad ver. ſed neque. Et no †ꝙ iudices præcepta ſuperiorū,
quę emanant contra ius, vel vtilitatē publicam, non debent ſuſcipere, vel executioni mandare, niſi ſecūda emanauerit iuſſio,
vt hic, & no. C. ſi contra ius, vel vti. pub. l. fi. qđ inducit gl. contra
miſeros prælatos. Sed de hoc, an licet reclamare literis Papę,
vel principis, dixi ſ. vt determina. ſit numerus. §. hic quidem.
2 †Secundo no. tex. delinquēte nam hic videtur tex. ꝙ iudex, qui
cognoſcit de crimine, pōt criminoſum condēnare ad reſtituendum &c. & ad damna, q̄ aliàs venirent in ach. ciui. vt hic, & in
l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. l. 4. §. ſi dicatur. ff. finium reg.
ff. de var. & extraor. cog. l. medicus. ff. de condict. ob turp. cau. l.
quod euitandæ. Ad idem ſ. vt iud. ſine quo. ſuf. §. ſi quis autem
præter, & §. neceſſitate. j. vt nul. iud. §. ſuper hoc autem. de quo
dic, vt no. Innoc. in c. cum oporteat. in glo. ante pe. in fi. extra, de
accuſa. & in c. qualiter, & quando. ſuper verbo, adiment. eo. tit.
& per Docto. in l. ſi quis a te fundum. C. ad l. Iul. de vi publica.
3 †Facit etiam iſte tex. quòd in cauſis criminalibus victus victori
a debeat in expenſis condemnari,ᵃ quam quæſtionem diſputauit
Ia. Bu. & tenuit, ꝙ expenſæ iudicis officio reficiendæ non ſunt,
licet via ordinaria per actionem in factum peti poſſint. inducit
pro hoc l. non ignorat. C. de fru. & li. expen. in glo. pro hoc eſt
caſus C. de fru. & lit. exp. l. fi. ſecundum ſecundam lectu. pro hoc
optime l. ſi poſtulauit. §. pe. ff. de qō. & l. qui crimen. C. qui accu.
non poſ. & hoc ibi tenent Doct. & hanc opi. tenent Cano. in c.
4 calumnia. extra, de pę. †Vltimo no tex. ibi, illū qdē expellemus.
ꝙ malus aſſeſſor dēt expelli, vt hic, & j iuſiuran. &c. §. ſi. Et vltimo vide gl. & ſic nō vtaī &c. hic vide, ꝙ no. in gl. in proœ. ff. in ſi.
et quod no. Doct. in auth. habita. C ne fi. ꝓ pa. et qđ gl. ibi tāgit.

ADDITIO.

a Condemnari. Ad cuius articuli deciſionem vide tu Fely. in c. accedens, de accuſa. ante med. ver. 8. vbi pleno no.

1 *Securitas, an ſit danda fugientibus ad eccleſiam.*
Fugientes ad eccleſiam, an habeant immunitatem etiam ſi ſint infideles.
2 *Securitas data per iudicē homicida fugiēti ad eccleſiā, an ſit illi obſeruāda.*
3 *Bānito de alio delicto accuſato fiducia dari nō dēt, ſed ſi datur ſeruari dēt.*
4 *Iudex ſecularis quādo fugientem ad eccleſiā, de eccleſia extrahere poſſit.*
5 *Immunitas, quæ datur fugienti ad eccleſiam, vt in eccleſia capi non poſſit, an extendatur extra muros eccleſia infra tamen eius confines.*
6 *Eccleſia, quòd præſtet alimenta fugienti ad eam ne capi poſſit.*
7 *Fugiens ad domum Epiſcopi, habet idem priuilegium, quod habet fugiens ad eccleſiam.*

§. Sed neque.

Fiducia in cauſis ciuilib. danda nō eſt vltra 30. dierū inducias, interim cōuētione immiſſa ſecuritatis obſeruatione, ſed delinquenti in tributariis non eſt danda fiducia. h. d. & gl. hic ponit gl. & eſt no. §.
multum, & tota die alleg. Op. de princ. huius §. neq; aūt. So. pro
1 huius § declaratione, & gl. mag. hic poſitæ. †Nunquid fugientib. ad eccleſiā eſt danda ſecuritas, & an eccleſia ꝓſter eis immu-
a nitatē? Si eſt infidelis nō,ᵃ niſi redeat ad fidē, vt C. de his, qui ad
eccl. cōf. l. 1. Si vero eſt catholicus, & tūc fugiēs in eccleſiam aut
eſt ſeruus, aut liber. Primo caſu, aut fugit ꝑꝑ magnā dni atrocitatē, & tunc dñs cōpellitur eū vendere, vt inſt. de his, q ſunt ſui
vel alie iu. §. ſ. aut fugit ꝑꝑ paruam dñi atrocitatem, aut nullā,
tñ ſine delicto cōmiſſo p ſeruum, & tūc reſtituatur dño præſtita ſeruo ſecuritate, ꝙ dñs ipſum non offendat ꝑꝑ fugam, quam
fecit, vt l. ſi. §. ſi ſeruus. C. de his q ad eccl. confu. Item ſi aufugit
ad eccleſiā ꝑꝑ ꝓfeſſionē. puta, quod monachus fieri vult, dic vt ſ.
de monachis. §. ſi vero. j. de ſan. epi §. ſi qs aūt. Aut ſeruus fugit
ꝑꝑ delictū cōmiſſum, & tunc aut delinquit in eccleſia, aut ex.
Primo caſu non iuuaī per eccleſiā. qa fruſtra &c. vt l. auxilium,
ff. de min. & §. qa vero, vt li. nia. & aui. & eſt tex mouens ꝓdictā
rōnē extra, de īmu. ecc. c. fi. Si vero delinqt extra, aut modicum
delinquit in dñm, & idem, vt d. §. ſane ſed ſeruus. aut non modicū delinqt, & tūc aut timet puniri a dño ſuo, & dēt dño reſtitui nulla a dño data ſecuritate ſeruo, vt C. de his, q ad eccl. conf.
l. ſi ſeruus. Aut timet puniri ab alio per viā. & tūc dic ſm qđ j.
dicam in libero hoīe. quo caſu ſi liber aufugit ad eccleſiam, aut
ꝑꝑ debitū, aut ꝑꝑ delictum. Primo caſu, aut fugit ad eccleſiam
ꝑꝑ debitū tributorum, aut propter aliud debitum: primo caſu
tunc non extraheretur de eccleſia, ſed non dabitur ſibi ſecuritas 30. dierum, vt poſſit ſecure ſtare 20. dieb extra eccleſiā. ſed
citabit in eccleſia, & ſe defender, vt hic in verſi. publicorum. ſecundum

ADDITIO.

a Non. Adde, quod contrarium vero tenet Guil. de Mon. Lau. & Pet. de Ancha. Car. & Imo. in cle. 1. de pę. & remiſ. & Archidiac. & Iac. de Fanan c. diffinimus. 26. q. 3. & gl. do. Ant. & d. Abb. in c. inter alia. in ver. extrahendus. de immu. eccle. quia etiam peſſimis viris concedit eccleſia hoc beneficium, vt cognoſcat ingratitudinem ſuam & cum Bar. tranſit Salyc. in d. l. 1. alleg. in tex. & facit c. quia fruſtra. de vſu. & Cy. in l. præſenti. in 1. q. C. de his, qui ad eccle. &c. & Io. de Ana. in c. Iudæi. el. de iud. vbi vide Fely. prædicta omnia referentem.

conditum Pet.de Bel. & idem puto intellexisse gl. hic positam, quae incipit si ille.ibi, aut pp publicas &c. licet doc. in l.pñti. C.de his qui ad eccles.confu.dicant, qd intelligit hic q talis fugitiuus pp tributum possit extrahi de ecclesia, quam gl.hic non reperio. Si vero fugit pp aliud debitum, tunc ecclesia dat sibi immunitatẽ, vt non possit extrahi,& si securitatẽ petit,iudex debet sibi securitatẽ dare, vt possit tutus stare extra ecclesiã xxx.dieb. intra quos xxx.dies vocatus ad iudiciũ ridebit. & si intra istos xxx.dies sententiã ferret,dabit sibi electionẽ, an velit soluere iudicatum, aut ad ecclesiã redire,& hic est verus intellectus ver.si vero &c.& ibi ductus &c. quo casu si redit ad ecclesiã , iudex procedit ad missionẽ bonorũ,vt no.hic in gl.in ver. tẽperare. Aut fugit pp delictum, & tunc dñt doc. aut commisit atrox delictũ, aut nõ atrox. Primo casu nulla datur immunitas,imo de ecclesia extrahitur, vt in §. Secũdo casu non poterit extrahi de ecclesia,vt l. 2.C.de his, qui ad eccl.cõfu.& hoc ibi vr̃ sentire gl. sed gl. 1.nõ dabit,ibi, idẽ dicas.dixit ipsa idẽ in quolibet delicto, qd in delictis noiatis in tex.videlicet, q nulla sit dandi securitas, & qd de ecclesia extrahi possit dñt doc.& præall.gl. vr̃ dicere verius, cum hic tex.non tñ videatur dicere de delictis atrocib. Prędicta vera de iure ciuili, sed de iure can.distinguitur, aut fugiens ad ecclesiã deliq̃t in ecclesia & non iuuatur, vt in c. fin.ex̃.de imm.ecc.si ex̃, tunc iuuatur,siue sit atrox delictũ,siue non, vt puniatur in personam, vel in mẽbrũ exceptis publicis latronib.& nocturnis depopulatorib.vt ex̃, de imm ec. inter alia. & ex̃.de homi.c.1. 17.q.4. sicut
2 antiquitus.¶ †Quæro quis interficit hominem, & fugit ad ecclesiam,& datur sibi securitas per iudicem, si obstante securita-
a te, quam dedit, capit ipsum ᵃ & punit eum capitaliter ad mortem: an bñ facit. gl.dicit, q sic in glos. 1.non dabis.ibi,& si dederis nõ seruetur. Idẽ tenet hic Iac.de,Bel.q circa hoc,an fiducia data debeat obseruari, vt hic,distinguit, vt hẽs hic per eũ.hãc opi. tenet hic Ia.de Ra.Pe.de Bel.dicit quod iudex male facit: qa q̃tũcunq; qs sit reprobus,& peruersus, tñ securitas sibi data dẽt seruari, vt l.fi.ff de leg.non ob.dicit ipse, iste §. qa vult dicere , q iudex ꝯ homicidã nõ dẽt dare securitatem 30.dierũ,sed dẽnt homicidę statim de ecclesia exhi,& puniri.sed si securitas datur,an sit seruanda, vel nõ,non dr̃ hic.ita Petr.loquitur, vt refert Cy.in
3 d.l.pñti.1.q̃one. ¶ †An autẽ si aliqs est bãnitus de hac ciuitate in persona, si iterũ accusatur de alio crĩe debeat sibi dari licẽa veniendi? vr̃ hic tex. q non.in ꝯtrariũ vr̃ tn l.is,q reus, in vl. gl. ff.de pub.iud.ibi, sed an sit dr̃ia &c.non ob.hic tex. qa loq̃tur de fiducia,q̃ datur, vt de delicto cognoscat. hãc q̃onẽ disputauit Old.dicens, q aut est tale crimẽ,in quo admittitur pc.& non pt dari fiducia. vt l. Papinianus exuli.ff.de mi.dicit tñ, q fiducia est data p
4 iudicem dẽt obseruari,licet dari nõ debuit. †Quæro in casu in quo non datur immunitas fugienti ad ecclĩã,an ille fugiens ad ecclĩã per iudicem secularem possit extrahi. Rñd.aut deliq̃t in ecclĩa, & est de iurisdõne ecclesiastica,& tunc punit per iudicẽ
5 ecclĩasticũ, vt j. vt hic. mat.& auiæ. §.qa non ita.¶ †Quæro in casu in quo fugiens ad ecclĩam hẽat immunitatem , ne ex̃hatur de ecclĩã, quatr sumamus ecclĩã.tex.est i l.pñti.§.ex his ergo locis,quæ dicit, q non pt extrahi de ecclĩa nec de eius ꝯfinib dñt doc. q ꝯfines erãt taxati p ecclĩã, qd nõ hẽmus.alij, q erant 30. pedes pp muros ecclĩæ. Alij dñt, q dr̃ in quodã decreto q tñ
b j.muros ecclĩæ datur ĩmunitas. ᵇ hæc sunt verba doc.tu dic, ut hẽs casum expressum 17.q.4.c.sicut antiquitus,&c.diffiniuit.&
6 vide, q no.in c. si qs ꝯtumax. ¶ †Quæro qũ qs hẽt immunitatẽ in ecclĩa vt ex̃hi nõ possit, quis interim p̃stabit ei alimenta.tex. in l. pñó §.fi.dicit, q ecclĩa, vt ibi.dñ dicit Ala.eps.& ita determi-
7 nat gl.& p illũ tex.in d. §.desiuit. ¶ †Quæro an fugiẽs ad domũ episcopi habet eandem immunitatem, quam habet fugiens ad ecclesiam.gl.est quòd sic,in c. idem constituimus. 17.q.4.

ADDITIONES.

a Capit ipsum. Sed quid si relaxat liberum , tamen in redeundo facit eum capi. vide Fel. in c.ego N.in prin.de iureiu. adde omnino ad propositum huius q. Iac.Rebuf.in l.1.nu.v.C.de his,qui sponte mu.pub.subeunt.lib.x.

b Immunitas.Adde Fel.in c.cum pro causis.de sent.excom.in ver.no.quòd uiolans. vbi dicit, quòd ecclesia dicitur per xl.passus circum circa.alle.gl.in d.c. sicut antiquitus.all.in tex.

1 *Existẽs i possessiõe alicuius iurisdictiõis ĩ ea seruari dẽt,et tributa exigere.*
2 *Libera præsumitur qualibet res .*
3 *Persona quòd dicatur obligata pro tributis sicut res.*

§. Coges autem.

Tributorũ exactor scripturã de suscepto claram facere dẽt, & tributarius statim ad solutionẽ ꝯpelli dẽt : & res illorũ, q cessant soluere, vẽdi dẽnt periculo venditoris. & possessores debent sol
1 uere tributa. h.d. ¶ †Et no.in ver. si vero.ar. q ille, q est in possali cuius iurisdõnis in ea seruari dẽt, & tributa oĩno exigere, & qd post sol. examinat defensio rei , & iõ hoc est pp p̃sumptionẽ. q̃ est p fisco, qa oẽ p̃diũ p̃sũit tributariũ io ꝓuĩcia, oĩsi ꝓbet ꝯrũ: ał̃s q utit alia defensione nõ dẽt ad soł̃onẽ cogi, vt l.pe.ff.de aq.
2 quo.& æst. ¶ †Est.n. p̃sumptio ꝓ dño. qa q̃libet res p̃sumit libe
3 ra ar.l.fi.ff.de seru. ¶ †Scd̃o no.tex.in §. nõ pmittas, qa vr̃ velle, qd ꝓ tributis nõ solũ res, sed persona sit obligata. quã q̃onẽ format gl.ff.de publ.l.Imperatores.& vr̃ sentire ꝯtrium. Sed aduerte, qa dicit gl. nec minus, qd magis res tenet, q̃ persona, sed all. q sententia dat prædio, quam gl.no.& alle.bo.l. similem habes in l.4.§.si aliter. ff.si.reg & quod no.in l.fi. ff.de nou.ope.nun. Pro prin.huius §.vide gl. C.de discu.l. 2.li.x. Item pro intellectu §. si vero.no gl.C.de præd.& aliis re. mi. l.fi.lib.x

§. Illud tamen.

Iudices,& milites, siue ꝓficiscantur de vna prouincia ad aliam, siue ciu. siue ꝓuin. & cum venerunt, nõ debẽt gratis viuere , sed de suo salario, nec dẽnt iudices cuiuscũq; sint dignitatis, loci seruatorẽ mittere. h.d. vsq; ad §.neq; occasione. Pro declaratione huius §. vide, qd no.in c.statutum. §.insuper. ver. moderans. de rel.lib. 6. & in c.cũ omni.extra, de vita,& hone.cle super vers. expen.

§. Neque occasione.

Pręses prouinciæ non debet occasione religionis prouinciam commouere, & si contra laicos crimen canonicũ moueatur iudex laicis cum iudice ecclesiastico cognoscere debet,& decidere. h d. vsque ad §. oportet .

1 *Descendens per lineam fœmininam dicitur esse de genere.*

§. Oportet autem.

Bona delinquentium publicari non debent, sed generi re
1 linqui. h.d. ¶ †No.tex.generi, cum gl.sua, etiam per lineam fœmininam dicitur esse de genere meo. facit ĩ. de incest. nupt. §. sancimus, quod facit ad id quod videbitis j. qui.mo. na.ef.sui. §. filium. ver. si quis autem .

1 *Potestas potest vendicare suum ciuem vel comitatensem .*
2 *Possidere subiectos, q quis dicatur ratione iurisdictionis, quã habet in eos.*

§. Patrocinia.

Ad prę̨sidis officium spectat non sinere patrocinia iniusta pręstari, & nullus debet suscipere, vel occultare alienos agricolas in ea, vel in alia prouincia, & p̃ses prouinciæ dẽt literis publicis destinatis eos ad suã prouinciã reuocare, pęna ꝯfacientib. imminente. h.d. vsque ad §.titulos. In tex.ibi, vitas .i.substantias, ex quib.homines
1 viuunt. †No. ex hoc tex. quod potestas potest vendicare suum
2 ciuem, vel comitatensem, de quo in l. 1. §. 1. ff de rer vend. †Secũdo no.tex. cum glo.ibi.dominij, quod quis dicatur possidere subiectos ratione iurisdictionis, quam habet in eos.

1 *Titulus quot modis ponatur .remissiue.*

§. Titulos autem.

Nullus prædiis alicuius titulos imponere debet, pœna contrafacientib. imminente, nec debet quis arma deferre, nisi sit mi-
1 les, nec populum in turba sollicitare. h.d. ¶ †No.gl. in scripturis. quot modis ponatur titulus, dic, vt no. in l nõ est ambiguũ. C.sam.ecc. j de eccle.n. circa princ. & no sed gl. hoc non ab eis. & adde, quod no. gl. in l. pe. ff. ex qui.cau.maio.

De triente, & semisse. Rub.

1 *Legitima an auferri possit per statutum .*
2 *Filius an possit cogere patrem vt det sibi legitimam, remissiuè.*
3 *Legitima filiorum hodie est triens, vel semis secundum numerum liberorũ.*
4 *Filius hodie, quòd debeat habere legitimam institutionis.*
5 *Differentia inter suum, & emancipatum in modo rumpendi testamentum.*
6 *Si ex decem filijs pater quatuor exhæredauit, vel præterijt iniustè isti exhæredati, vel præteriti habebunt semissem.*
7 *Filij instituti, quam partem faciant præteritis, vel exhæredatis iniustè.*
8 *Legitima filiorum in minus portione sua institutorum altero filio exhæredato, & extraneo vniuersaliter instituto quanta sit.*
Exhæredatus an admittatur ad partem, & faciat partem alijs.
Exhæredatus habetur pro mortuo.
9 *Filius qui intrauit religionem fratrum minorum , an faciat partem alijs, vt eo computato legitima sit semis, vel triens . quod triens.*
10 *Legitima q debeatur ascendentib. Et tit. institutionis in bonis descẽdẽtiũ.*
11 *Filius in potestate, an sit hæres ipso iure & qualiter, remissiuè.*

IAm quidem. Liberis a parẽtib. triẽs, aut semis, ẽm numerũ liberorum quoquo relictũ tit. debetur , antiqua l. cessante. his obtinentib. in oĩb. qb quarta portio per l. de inof. test. debetur, exceptis liberis curialib. qb. nouẽ vnciæ debentur . Itẽ liberi a parentib. vsusfruc. portione debita defraudari nõ pñt. h.d. vsq; ad
1 §. excipiatur. †No. j. tex. qui dicit debitũ vocant.& gl. exponit. i. iurisconsulti,& Imperatores. Nã hunc tex. inducit Dy. ad q. an lẽia possit ꝯferri per statutum. Nam vr̃. q sic. Nam legitima debetur filio iure ciuili, vt hic. & l. lege C. de legi.hęr. ergo potest tolli per aliud ius ciuile. s. per statutum. In ꝯtrium facit, quia debetur iure naturæ, supra de hæred.bus & fal. §. primum itaque. cum alijs iuribus, quę ibi alle. sed illud, quod debetur de iure naturali, non potest tolli per statutum , cum ius, naturale sit immutabile. vt inst. de iur na. gẽ. & ci. §. pe. Sed ad omnes illos tex. posset respondere, vt cum dicit, quod debetur iure nãæ exponitur ex quodã instinctũ oĩæ. vi. vt no. gl hic super ver. deb.uo. & ver. q debetur. & dr̃ etiã dẽri quadã rõne nãli, vt l cum ratio. ff. de bo.dã. de ista quæstione dic, vt dixi in § primũ itaq;. p all. Sed

aduerte hic ad gl. pdictam super ver. qđ debet. ibi, nō ui pa. quod
2 † tacit, qđ filius nullo mō possit cogere prem, vt det sibi ltimā.
3 de qua q. dixi ī. de hę. & fal. § si qs āt. vbi gl. tāgit. † Secūdo no. ꝙ
hodie ltima filiorū est triēs, & semis, fm numerum liberorū tal
4 lis in casu j. in §. excipiatur ¶ † Tertio no. ꝙ fm hoc ius sufficit,
quod filius heat ltimam portionē quoquo relicti tit. sed hodie
dēt hēre iure inst. vt j. vt cū de ap. co §. aliud. nā fm nostram opi.
hic § in hoc hodie corrigit. ita tenet gl in l. Papinia. §. si qs mor
tis. ff. de in. test. & Azo in summa huius ti. & gl. in c. Raynutius.
ex. de tes. licet gl. nō firmet in auth. nouissima. C. de inof. testa.
¶ Et est duplex rō, quare sic in d' hēre iure institutionis. vna ē,
qa titulus inst. est honorabilior. hanc rōnē ponit gl. in l. filiū. § si le-
gatū. ff. de leg. ꝑtia. Scda est propter ius accrescendi, qđ hēt filius
alijs hrēdibus inst. non adeuntibus. l. si ex fundo. ff. de hære. insti.
ꝙ nō liret si hēret alio tit. ita tenet Iac. de Are. in d. §. si legata. &
5 doc. in d. auth. nouissima ¶ † No. glo. subst. in ista glo. intelligit
ꝑ. gloss. in §. si exhæredatos supra de hæred. & Falc. in glo. q. d.
nullo mō. vbi glo. tenet quod inter emāc. & in potesta. ꝯstitutū
ꝑte tos est dria hæc hodie in mo rūpēdi. qa suus preteritus pōt
venire per ꝯtabulas, & dicere nullū si sine cā sit inserta siue non:
sed emancipatus dicit nullū si ca nō est inserta, alias venit p ꝯta-
6 bulas. † Quærit gl. quid si sunt filij vltra decē, & quatuor tm, vel
pauciores ex his pr exhrdauit, vel ꝑterijt: & intellige iniuste, ua-
let tm semissem nunqd triētē, vel semissem eis. i. exhrdatis, vel ꝑteri
tis dabit tm parte, vel portionē, quā habituri eēnt ab inte. Dicit
gl. ꝙ semissē: quia ꝑpter numerū liberorū. s. qa x. sunt, sua ltima
portio cuilibet de istis decem debita diminuta est, qa minor est
si x. sunt in vniuerso, ꝗ si eēnt quatuor, & non plures. ꝑ hoc est
7 ar. in hoc §. ita dicit gl. vbi fuerūt, & eam no ¶ † Quæro an filij
instituti liberis in iuste exhrdatis, vel præteritis faciat partem. &
isti exhrdati, vel pterit hēant portionē eis ꝯtingētē de semisse
habito respectu ad filios, q sunt decē facta diuisione de semisse
in decē partes, an debeāt integrū semissem hēre? gl vr velle, ꝙ in
stituti faciāt eis partem, vt sic hēant semissem solū illius partis,
alias ꝗ filij exhrdati, vel ꝑteriti erant habituri ab intestato, non
aūt integrum semissem totius hęreditatis, vt hac glo. ibi, nunqd
triētē, vel semissem eis dēt suę patris & eadē vr sentire glo. in
authē. nouissima. ꝑall. in 1. & 2 gl. tm in § excipiatur. j. eo. ver. cu-
rialib. vbi vr uelle, ꝙ filij ꝑteriti dēant hēre triētē, vel semissem
integrū totius hrēditatis nō habito respū, ꝙ alij filij ēt sint insti-
tuti, vt patet in d. gl. ibi, cum supradictū sit &c. Sed gl. hic posita,
& gloss. dictæ auth. nouissima, vūr veriores, & ipsas tenet Ia. de
Be. ¶ Patet ergo ex pdictis, ꝙ si sint quatuor filij, & vnus insti-
tuit vr, alijs trib. pr reliqt e iure inst. & hrēditas valet tria millia,
certe isti tres non habebunt integra mille. sed tm tres partes de
mille. facit. n. partes istis filijs ille filius, q est vr institutus, & re-
tinebit sibi tertiā partē istorū mille. est. n. legitima filiorū triēs,
a vel semis eius, quod qs habiturus esset ab intesta.[a] vt l. parentib.
C. de ino test. & ff e. ti. l. Pap. §. si qs mortē, & hoc §. & hanc opi.
tenet Gul. de Cu. in auth. nouissima, & ꝑ hac opi. est casus C. qñ
& qb. quarta pars dēat. l. fi. in prin. li. x. ¶ Iudicio meo ibi expsse
patet, ꝙ filio fuit relictū minus, ꝗ quarta pars, & tñ dr ibi, qđ fuit
rel. cū ī, qđ sufficit ad exclusionē a q̄rela, & sic sententiæ faciūt p-
tē filio instituto ꝑticulari certa q̄titate, nisi qa ibi ex bñficio spāli
illius l. pcedit filio curiali, vel nuptiali. curiali, ꝙ hēat integrā q̄-
titatē toti9 q̄titatis non diminutiue pp sorores institutas, vt ibi
8 dr, ꝙ tene mēti. † Quæro, pr hēt quatuor filios, vnū exhrdat, alijs
trib. aliqd reliqt iure inst. exneū vrē hrēdem instituit, mō illi uo
lūt ltimā. & petūt ꝑ ltima integrū triētē: dicit hrs scriptus, uos
nō dēns hēre portionē exhrdati, sed dēt remanere apud me. an
bn dicat. Dy. dicit, quod n, imo illi tres debēt hēre integrū triētē.
all. j. de cunab in cuna. depu. §. ltimorū. col 4. q̄ cōtter non hr.
ita ponit ipse in l. plane. §. si duob de leg. 1. idē Gul. de Cug. ꝑ
bat per rōnē, qa iste exhrdatus hr ꝑ mortuo, vt ff. de ꝯiūg. cum
em. l. 1. § si pr. Sed si eēt mortuus, isti hērent integrā ltimā. er-
go & vr tanq̄ non sit viuus, vt l. repudiāte. in prin. ff de inoffic.
test. Idē tenet ipse si vnus ex filijs eēt talis qđ nō posset succede-
re, puta de ordine minorū. nā alij filij hēbūt ltimā ac si ille nō
eēt viuus. ar. l. Gallus. §. & qd si tm ff. de lib. & post. ꝑ hoc ēt tex.
optimus in d. l. fi. C qñ & qui. quar. pars debe. ver. nullo obstacu
9 lo. & ibi dicā. ¶ † Quæro pone, quod hēo q̄nq; filios, vnū ex istis
exhæredo iuste, vel vnus intrauit ordinē minorū, alijs aliqd iu-
re insti. relinquo minus ltima, & extraneū instituo, ē t isti hēbunt
ꝑ ltima trientē, vel semissem habito respectu ꝙ oēs sunt q̄nq;
dñt, ꝙ triētē, qa ille iuste exhæredatus, vel q religionē intrauit
hr pro mortuo. & ideo si isti filij volunt hēre semissem habito
respectu ad coniunctum filium, tanquam sibi ꝑpinqui essent re-
pellendi, ar. l. Titio si nō impleuit. ff. de ꝯd. & demō. l. 1. §. sed si
aliqd ff qñ ap. sit. & in hanc opi. inclinat Gul. in d. auth. nouissi-
ma ¶ Et no. gl. in l. 1. filijs. ibi, sed ꝯ est vt puto. idem no. ī. de hære.
& Fal §. primū itaq;. C. de inof. te. auth. nouissima. vbi glo dicit
idē in collateralib. & ēt doc. ibi tenent & per Azo. in summa, in
10 Auth. de hæ. & fal. in 2. col. & ibi tex. ¶ † Itē no. in d. auth. nouis-
sima. quā ibi tenent Guil. quia ī. dixi, ꝙ filij debent habere legiti
mā iure institutionis, an ascendentes eo. mō dēnt hēre legitimā?
putarem, ꝙ sic, sicut diximus in descendentibus. probatur j. vt
cum de ap. cog. §. hoc quidem. ibi, hoc eadē. alias quidem, &c.
& in §. aliud, qui ꝑcedit hoc qdē. vbi est dictum, quod descendē
tes debent habere iure inst. ergo idem in ascendentibus. non ob.
text. qui dicit cū aliqua dist. qa distinctio. & diuersitas est inter
cās, inter quas filius potest exhrdari, & cās, pp quas pr pt exhr-
dari. non āt in hoc, quod vnus debeat habere iure institutionis
11 alter non. ¶ † Vltimo Iaco. de Bel. ponit hic vnam magnam di-
sputationem, qua quæritur, an filius in potestate sit hęres ipso
iure, & qualiter sit hæres, & an filius in potestate paternam hę
reditatem transmittat ad extraneos, quam vide per te.

ADDITIO.

a Ab intestato. Quāta autem sit legitima, & qualiter diffiniatur, & describatur, & quid si ꝑ et statutū augmentatur vsque ad dodrantem qualiter interpretatur, cum videatur dispositionem fructuum auferre vltra necessitatē victus, vide d. Soc. in consi. 3 inc. quamuis ex his ver. 3. principaliter. & ver. 19 circa fin. cum ver. seq. 1. parte. & consi. 93. inc. circa primum præsentis. ver. circa tertiā dubitationē. cum ver. seq. in d. parte. & ver. præterea legitima. & in cōs. 150. inc. & nos introducere. versi. succedit alia. circa me. in d. parte. & versi. confirmantur prædicta. in fi. cum seq. & vsq; ad fi. in d. parte. inc. in hac consultatione. ver. his tamen non obstātib. in fi. d. par. & in consi. 230. inc. viso testamento domini Cato. versi. circa secundam dubitationem, cum ver. seq. in 2. parte. & in cōs. 249. inc. materia pręsentis consultationis. ver. 3. quæritur. circa prin. in d. parte. & in consi. 288. inc. circa primam. ver. prima conclusio. in d. parte.

§. Excipiatur. ¶ Op. & vr ꝙ iste §. n posuit hīc locū vbi est vn9 filius curialis alter nō, vel vbi duo filij sunt curiales, vel duæ filię curiales, nam hrēditas diuidit in 12. vncias. vt inst. §. de hær. inst. §. hrēditas. sed si vni curiali relinquunt 9. vnciæ, alius curialis, vel ēt nō curialis nō pt hēre 9. vncias, vel tres vncias, quas hēre dēt præteritus, vel exhæredatus, omissis oīb. opi. no. in gl. Veritas est, qđ vbi sunt oēs filij, & oēs curiales, vl plures curiales filiæ nup. qlibet dēt hēre tres ptes eius, ꝙ ab intest. eēt habiturus. sed si est aliqs, q nō sit curialis, debet habere trientem, vel semissem eius, ꝙ esset habiturus ab intestato, circa quod vide quod no. in d. authen. nouissima.

1 *Filius, quod non possit fraudari legitima, & an detur modus fraudandi.*

1 **§. Prohibemus.** ¶ † Not. quod filius nō pt fraudari in subsidio. i. legitima. nec obstat l. vxori. ff. de vsufr. vel quia corrigitur per hūc §. & ista est veritas, quā opi. tenēt gl. & doc. in d. auth. nouissima. & ꝑ gl. express. in l. omnium. ff. de vsufr. licet gl. in d. l. vxori. non firmet. dñt. n quidā, ꝙ ibi loqtur qñ pater reliqt filio ꝑprietatē oīm rerum. sed hæc sol. vr expresse ꝯ hūc tex. licet quā gl. super ver. nuda subaudiat, & illā forte nō totā. ¶ No. gl. hoc est ibi, l. 4. in fi. tu vero q̄-
tum ad dictam glo. dic, vt uot. & melius in d. §. quarta. alibi glo. dicit, ꝙ pr pt fraudare ltimam ꝑiciendo oīa in mate, ut notat l. 1. C. de inof. dona. in 6. q. & ibi per Cy. in 2. q. ¶ Dy. vero do-
a cet vnum modum fraudandi[a] filium legitima, videlicet, quod pater promittat alicui bona sua post mortem suam, nam legitima debetur post æs alienū, vt d. §. quarta. Sed si aliqs promittit post mortem suā, est vt æs alienū, vt l. hæreditas pri. ff de bo. aut. iud. possid. ergo, &c. quod dictum Dy. posset ꝑcedere vbi ꝑmissio fieret ex causa non lucratiua, sed si fieret ex causa lucratiua promissio, puta donatio, tunc reuocaretur per titulum de inoffic. donatio.

ADDITIO.

a Fraudādi. Adde tu alium modum, & cautelam, ꝙ pater vendat omnia bona, & pecuniam det cui vult. ita d. Soc. in consi. 93. inc. circa primum. ver. præterea. circa me. in 1. parte. adde tutiorem cautelam, quam posui in ... ad istum in l. pater tuus, num. 1. in apost. in ver. velle: instituere filium, & ibi etiam posui in add. ad Bal. in prin. in ver. pater tuus. C. de hær. inst.

§. Neque illo. ¶ Hic incipit dicere de secunda parte rubricæ. Tertiæ partis diminutio, q a l. antiqua nepotib. & pronepotib. auferebatur, hodie correctionem capit ad qualitatem mensuræ redactā, & filij ex nuptijs sine dote nati, & ēt p nuptias legitimati, tanq̄ legitimi p oia succedūt. nāles autem ex legitimo concubinatu nati liberis ltimis existētib. ex testō nisi pro parte succedant, sed liberis, vel vxore nō existētib. ex testō succedere pnt vsq; ad medium totius substātiæ. & ab intestato in 2. vncijs cum eorum mrē percipiendo, sed si simul plures habuit concubinas, & ex eis filios, filij ab omni successione penitus excluduntur. vsque ad §. illud quoque.

1 *Erubescimus cum sine l. loquimur.*

2 *Alimenta, an debeantur filijs naturalibus vltra duas vncias, remissiue.*

1 **§. Consideremus.** ¶ † Not. ꝙ erubescim9 cū sine
a l. loquimur.[a] sic 26. dist. cdem
2 de. versi. quæro. ¶ † Quæro vtrum filij nāles habeant alimenta & vltra hoc duas vncias. hic text. dum dicit & nutrimētum &c. videtur velle quod sic. quod firmat glo. j. qui. mo. na. effi. sui. §. si quis autem. vbi tex. concor. cum isto. de qua quæstione dicā j.

ADDITIO.

a Erubescimus cum sine lege loquimur. Simile dictum habes in l. illā. C. de col.

1 *Donatio simplex fcā filio, quādo c[illegible]rtur, siue in potestate, siue emācipato.*
2 *Collatio an fiat inter suos, vbi quod fit in profectitijs, non in aduentitijs.*
3 *Filius in pote[illegible]ate, an conferat emancipato.*
4 *Emancipatus co[illegible]fert suo profectitia, non aduentitia.*
5 *Emancipatus emancipato hodie confert profectitia tantum.*
6 *Collatio, [illegible]ando habeat locum inter non suos, nec emancipatos.*
7 *Descendens, quòd non conferat extraneo.*
8 *Collatio per n[illegible] possidentem petitur fieri officio iudicis, vel per denegatio-nem a[illegible]*
9 *Collatio fit tr[illegible]us modis.*

§. Illud quoque. Collatu[illegible] datorum ab [illegible]stato. & ex testo ñen de[illegible]t, iuu expresse al[illegible] [illegible]im fi[illegible] oib. quæ prius de co[illegible]lation[illegible] [illegible]cta [illegible]t. con fi[illegible] h. d. & imperator hic tractat le[illegible] [illegible] p[illegible] rubricæ.
1 ¶ †Quæro d[illegible] qua donatione hic lo[illegible]uitur, cu[illegible] donatio sit simplex, alis ob causam, vt dos & donatio propter nuptias, dicit lo. q intelligitur, siue sit simplex, siue ob cau. Bar. ect. & Dy. dicunt idem, quod ipse loā. in donatione ob cau[illegible]m. ¶ Sed in simplici donatione dicunt contra, in t[illegible] tribus ca[illegible]ib. vt habetur [illegible] gl & eandē habes in auth ex testa. C. le c[illegible] quæ unitur ex [illegible] §. vnum tñ dicunt ibi Mar. & alii tenente[illegible] opi. cōtra lo. q qñ donatio simplex fit emanc pato, [illegible] lo[illegible] [illegible] fiet collatio, quia donatio ten[illegible] [illegible] nof. do. Sed hi[illegible] [illegible] esse ide[illegible] siue fiat suo. [illegible] pato, vt in [illegible]bus casib. fiat [illegible]latio [illegible] patet in [illegible] & hoc in his, siue ptra. ¶ Sed circa ho[illegible] [illegible] cit Dy. qui hanc q[illegible] [illegible] dicit sic, aut donatio simplex fit [illegible] pato, [illegible] debet, vt l. vt liberis. C. de co[illegible] [illegible] ista regula non confertur. ratio, quia tal[illegible] donatio facta [illegible] ptāte non valet in vita patris, sed a[illegible] [illegible] sibi effectum po[illegible] mortem, ut l. donationes. C. de dona. inter vi. & vx. & in l[illegible] C. ad [illegible] falc sed legata, & fideicommissa non conf[illegible]itur, ut l. a p[illegible] de col. ergo nec talis donatio confertur [illegible] in trib. [illegible] gl.
2 ¶ Quæro inter quas personas, & de quib. reb. fiat [illegible]tio. ¶ †[illegible] primo q̄ro, an suus conferat suo? & glo. hic, & [illegible] pati. C. de col. dicit, quod hoc pbatur per l. filiæ. co[illegible] intelligere verum in profectitijs, nō autem in aduentiti[illegible] de col. ¶ †Secundo quæro, an suus conferat emancipato. g[illegible]. hic, & in d. l. si emancipati. tenet, qd' sic profectitia tantum, & non aduentitia. Sed aduerte, quia filius in potestate potest hēre profectitia diuersis mod[illegible] [illegible] habere dotem, vel donationem ppter nuptias & [illegible] ista debet confer[illegible], vt l. fi[illegible] dotē & in l. vt liberis. C. de col. Item potest habere peculium, & istud non cōfertur, sed pt diuidi, v[illegible] l. [illegible] licet. C. de col. pt etiam hēre
4 simplicem donationem, quo casu dic. vt s̄ dixi. ¶ †Tertio q̄ro, an emancipatus conferat suo [illegible] in d. l. si emanc pati, vr̄ velle, q oia conferat: sed veritas est, quod confert pfectitia tñ, non ad-
5 uentitia ita tenet gl. hic, pbatur in d. l. vlt. C. de colla. ¶ †Quarto q̄ro, nunqd emancipatus emancipato conferat? gl. hic dicit, sin quoidā: sed in l. si emancipati pal. in prima gl. dt, quod emancipati conferunt profectitia tñ inter se. sed mag. glo. ibi in prin. posita no. quod ēt profectitia non conferuntur inter se, sed veritas est q ante l. vt liberis. pal. emancipati inter se nihil conferebant sed per dictam l. vt liberis. conferunt inter se profectitia,
6 sed aduentitia nō, vt l. fin. eo. ti. ¶ †Quinto quæro, quid in his, q non sunt sui, nec emancipati, an pferant inter se? glo. hic, & in d. l. si emancipati, videtur velle, q nō: quod verū est añ dictam l. vt liberis. sed per d. l. vt liberis, cōferūt ea, q̄ sunt pfecta de bonis eiusdem, de cuius hēditate agitur. In hoc tñ differunt ab emancipatis, qa emancipati pferunt inter se simplicē donōnē, sed isti nō cōferunt nisi in casu, vbi emergeret inæqualitas, vt l. illud §.
7 fi. C. de coll. ¶ †Quæro sexto, si aliqs de descendentib. est admissus cum extraneis cohæredib. an eis conferat. gl. hic dicit quod
8 non & bene, & idem no. in d. l. si emancipati. ¶ †Septimo q̄ro, quo iure petatur ista colla. text. in l. pen. ff. de collat. dicit officio iudicis. quod intellige verum quando ille, qui petit conferri, non possidet, alias consulitur ei per denega. act. de quo dic. vt not. in l. prætor. in princ. ff. de col. bon. vbi est bona glo. & vide quod no. in l. soror. & l. posthumo. C. de col. pōt ēt agi ad coll. ex stipulatiune de conferendo interposita non solū iudicis of-
9 ficio, vt not. gl. in l. filius. ff. de coll. do. †& fiat hæc collatio altero de trib. modis, vel bona communicando, vt probatur in l. illam. § fi. ibi, cū istis &c. C. de colla. vel minus accipiendo, vt l. dotis. eod. ti. vel liberando, vel cauendo de indemnitate hæredum, vt l. 1. & ibi no C. de colla.

1 *Diuisio bonorum inter filios, quòd possit fieri per patrem etiam sine scriptu ra, si fiat coram duobus testibus.*
2 *Fœmina, quod possunt esse testes in t[illegible]stamento inter liberos, & etiam in diuisione, quæ fit per patrem inter filios.*
3 *Testamentum imperfectum ratione voluntatis inter liberos, non valet: secus si ratione solemnitatis, quia valet.*
4 *Mater an possit instituere filiū vulgo quæsitū i testō minus solēni, remissiue.*

Pater filium naturalem an instituere possit in test[illegible] minus s[illegible]lēni, remissiue.
5 *Filius [illegible]timus, & naturalis, an potest patrem instituer[illegible] t[illegible]stamento*
6 *non [illegible] remissiue.*
7 *Dictio plurium [illegible] quod ad minus significat tres.*
8 *Notarius [illegible] partibus, quòd non debet dari ad recipiendum testes.*

§. Et quod sæpe. Hic §. tractat de [illegible] parte rubricæ. Diuisio bo[illegible]or[illegible]m a pre in ter liber[illegible] [illegible] afr[illegible] alet, [illegible] facta fuerit in te[illegible] [illegible] a scriptura pa[illegible] [illegible] libe[illegible] [illegible]um scriptionē cō[illegible] e. h[illegible] usq.
1 ad §. studium ¶ [illegible] & [illegible] q[illegible] [illegible]us dispositio, [illegible] diui[illegible] [illegible]ta a pre. dei ear [illegible] [illegible]tion[illegible] valere, & sine aliqua [illegible]ura, vel quones. C[illegible] [illegible] & [illegible] testa. & l. hac [illegible] ex ips[illegible] lo Sol. h[illegible] lo [illegible] suā voluntate facere declarare, quo[illegible] [illegible] pris, vel oium l[illegible] bero[illegible] [illegible]tur ex hoc § vel si [illegible] [illegible]nitas, q hr̄ C. de testa. auth q[illegible] [illegible] q[illegible] [illegible]er filios diui de [illegible] [illegible] duob. testi. vt [illegible] ti. de test. §. restat ve[illegible] [illegible]
2 [illegible] C. de [illegible] adh[illegible]beatur [illegible] § [illegible] de te[illegible] [illegible] ff. [illegible] nē, qui te[illegible] [illegible] no.
3 in d. [illegible] ta vo[illegible]untate p[illegible] [illegible] imperf[illegible] ēta [illegible] debet inte[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] le: ē[illegible] inter[illegible] [illegible] § [illegible] iper[illegible]
4 ali[illegible] [illegible] [illegible] h. de[illegible] § [illegible] lē
5 m.[illegible] stis [illegible] &
6 §. [illegible] Ter. ti[illegible] [illegible] ce[illegible] [illegible] de istr[illegible]
7 q[illegible]
a p[illegible] [illegible] ea
8 q [illegible] pie cū te[illegible] [illegible] pecu[illegible] [illegible] ice. ¶ Tertio [illegible] liber[illegible] [illegible] tu.

ADDITIO.
a T[illegible] [illegible] l. & si p[illegible] etiā p[illegible] & c. Christian[illegible] [illegible] ad nostram. de [illegible] c. non [illegible] & Ang. Aretin trac[illegible]

1 *Dispositio b[illegible] ut § quòd habeat [illegible] priuata scriptura.*
2 *Reus an possit simp[illegible] [illegible] duas ex ceptiones cotrarias proponere, remissiue.*
3 *Cō[illegible] defectus p[illegible] ato. vel administrato. quādo noceat domino*

§. Studium. ¶ [illegible] est §. de 1. 2. 3. & 4 parte rubricæ. Sequitur uidere de quinta. f. de inficiationib. eius. Qui scripturā ppriā, uel numerationē in ea ptētā ab negat siue sit actor, siue reus, uel pcurator, uel curator, pena dupli est puniendus, nisi aduersarius ab onere pbōnis sua pfessione releuauerit, in expēsis nihilominus pdēnādus: sed si post inficiationē numerationis ad solutionis remediū cucurrerit, soluere nihilominus ppellet. h. d. usq; ad §. illud quoq; Et hēs dua partes, nā prima loqr̄ de principali persona, scda de pcu. & curato negāte. Scda ibi, si uero lex. Itē prima hēt quatuor ptes, qa loqtur de reo negāte scripturā. & ēt num. tñ, q in prima scriptura cōtinet. Scdo de reo, q primo negat postea pfitet. Tertio de eo q negauit nu. postea dcurrit ad so. Quarto d' actore, q pecuniā si bi solutā petit, & lras pprias so. neg. Scda i ver. si re Tertia i ver.
1 qs āt, 4. i uer. fināt. Ex hoc § 1. si duo. no. f. posita in gl. si actor. †q̄ro de qua scriptura hic loqr̄. Rñdeo loquur de priuata scriptura ex qua qs obligatur, ita q ex ipsa scriptura īducat oblo Sec' si sine ea qs obligat' sit, ita q ipsa scriptura sit tñ ad pbōnē. vt no. gl. C. de nō nu. pec. auth. ꝯ q pptiam. q̄ sumitur ex ipo § ubi ēt no. per gl. & doc. q si aliqs negat publicū instr̄m eē publicū, nō
2 punit pena huius l. ¶ †Venio ad ver. si qs autē adimat. & hunc tex. inducit Dyn ad qonē, q quis non possit simplr duas ꝯrias exceptiones proponere. lia not. ipse in c. nullus plurib. de regu.
a iu. i 6. d qua q. ē gl. fi. de exc. l. nemo. a & ibi al. hūc ꝯ. ad hoc. per doct.

ADDITIO.
a L. nemo. Et idem vide Inno. & omnino per Abba. in c. pastoralis, de exce. & Lanfran. in c. qm̄ contra. ver. exceptiones, de proba. & Bal. in marga. ver. exceptio ver. 1. & Spe. de exce. § 8. ver [illegible]xceptione, num[illegible] in uer exceptio contra. de proba. quod iste corrupte allegabat. de excep.

doc. in l. 1. de fur. facit optime tex. l. cū debitor. circa princ. ff. de
p[illegible] ¶ [illegible] enio ad ver. [illegible] aūt. not. glo. postquam ibi, sed nonne. &
gl. seq. ibi, sed quia actio circa quā vide quod not. gl. & doc. in d.
1 aut. contra q pru[illegible] ni ¶ †Venio ad ver. si vero lis, ex quo no. q
cū macta, seu deli[illegible] ū administratoris curatoris, vel procurato-
ri[illegible] non nocet dño, simile in l. meminerit. C. [illegible] de quo no. p gl.
& lum. in [illegible] l. non pt. per Doc. in [illegible] iubemus nullā. C. de sac.
san. ecle. [illegible] v. in l. apud Celsum. §. [illegible] si cum. ff. de doli ex
c. p. & [illegible] uod not. in cap. dilectus. el primo. de reg. iur. lib. 2.
¶ [illegible] timo no. gl. si tutor, ibi, sed [illegible] teras.

1 *Mendax quando puniatur in translatione possessionis.*
2 *Di[illegible] huius §. q habeat locum in qu[illegible]un[illegible]que conuento.*
3 *Agens hypothecaria, q debeat probar[illegible] [illegible]em fuisse dominum tempore ob[illegible]gationis, et a[illegible] sufficit probare po[illegible] sione cū bona fide, remissiue.*
4 *Contraria allegare in diuersis iudic[illegible] [illegible] diuersa instantia, quando liceat.*
5 *Translatio possessionis in casu [illegible] q p[illegible] peti et per conditionem ex l.*
6 *Litis contestatio in [illegible] su [illegible] quod non habeat locum.*
7 *Litis [illegible] ante latio, qu[illegible] dicatur facta per responsionem factam interrogationi, an quis possideat.*
8 *Libellus potest omitti.*
9 *In casu huius §. non requiritur libellus, sed [illegible]fficit facti narratio.*
10 *Dispositio huius § an habeat l[illegible] cum si actor post negationem rei probat eius intentionem per sacramentum reo praestitum.*
11 *Reus, qui m[illegible] daciter negauit se possidere, an po[illegible]t postea de suo iure docere.*

§. Illud quoque. Possessor, qui negauit rē eē eius, cuius esse actor asseuerat, vel affirmat, & post pbationē [illegible] oris ptē. & ad exceptionē decurrit,
prius po[illegible] sione priuat, [illegible] actorē transfert, q de iure suo au-
1 diat. h. d. ¶ Not. †q pp mēdac[illegible] qs punit in trāslatione posses-
sionis, vt hic, & in auth. item possessor. C. q po in pig. ha. quæ su-
2 mitur ex hoc § & sic[illegible] l fi. ff. de rei vend. ¶ [illegible] Secūdo q̄ro de in-
tellectu huius §. [illegible] ite [illegible] cū gnaliter in pcto quacūq; actio
ne, siue rei uen. siue actione hypothecaria, siue actione mista, si
ue agatur actione personali ad ipsā possessionē, et siue qs agat
nomine proprio siue nomine alterius quam oṗi. tenet hic Iac.
de Bel. & Doct. in d. auth. & [illegible] quod tene menti ¶ Sed aduerte
3 ad prin gl. super ver conuen ibi. q debitor fuit dñs. ¶ †Ex quo
not. q agens hypothecaria debet pbare debitorem fuisse dñm
tempore oblōnis, & idē no. C. de tal. interdic. l. lege. Inst. de inter
dictis. §. interdum, & Inst. de actio. §. item Seruiana. Sed alibi te-
net glo. q in hypothecaria sufficit probare, q debitor possede-
rit bona fide. & cū tit. tempore obli. vt no. ff. de pig. act. l. rē alie-
nā. Alibi glo. tenet, q sufficit. q debitor possederit bona fide tpe
ob. de quaq dic put Dy. ī d. §. Seruiana, & plenius per Cy. ī d. l. 1.
C. de tal. interdicto, & per Spe. in tit. de ob. in versi. sed nunquid
dēt. & ver. quid si probo, & ibi, ipse reus. Istud declara per Dyn.
in c. nullus plurib de re iu. li. 6. et per doc. in d. auth. item posses-
4 sor. ¶ †No. gl. et legalē, ibi, in alieno No. ex hac parte glo. quod
in diuersis iudicijs, seu in diuersis instantijs permissum est alle-
a gare pria ᵃ et quod negatum est in vno iudicio possum in alio
confiteri. Idē no. in d. auth. item possessor, in vlt. glo. p quod ri-
de per Doc. in l. 1. C. de fur. et ibi auth. et similem glo. habes in l.
5 fi. ff. de rei uen. † et etiam no. q talis translatio possessionis pōt
etiam peti per condi. ex lege, et ibi in casu isto. et in casu huius
6 §. & ibi vt dictum est ¶ †Sed q debeat fieri contestatio repre-
hendit hic Iac. de Bel. dicens quod non debet iri per tot circum-
stan. sed statim cognita veritate procedere ad translationē pos.
7 sine lit. cont. ¶ †Item no. sm dictum, quod sequitur in gl. q eo
ipso q est facta interrogatio, an possideat, videatur esse facta li.
cōte. super iud. pos. reprehenditur dicit Iac. de Are. quia dicen-
do se non possidere. non est animus cōtest. lit. sed excludendi iu
dicium, quam rationem posuit gl. prox dum dicit, ne iudicio rei
vend. et non interuenit narratio, et responsio, quæ ad lit. cōtest.
est necessaria. vt l. 1. C. de lit cont. Itē pbatur hoc per posi. et rñ-
sio nam ad eas non fit lit cont. vt extra de elec. c. ecclesia. ver li-
cet, et de lit cont. c. 1. Et ibi. Sed nunquid ista gl. pcedat præsup-
posito, qđ debeat fieri lit. cont. et quod videatur facta coipso, q
est facta interrogatio, an possideat. Et ibi et hic non fuit petitū.
8 ¶ †Ex hac so. hēs, q libellus pōt omitti, idē no. in auth. offera-
9 tur. C. de lit. cont. et ī. de exhi. reis. §. sancimus † Et ibi, propter
negotij nām. Iac. de Bel dicit non esse necessariū libellū, sed suf-
ficit simplex facti narratio, facit c. sæpe. extra, de ver. sig. in cle.
et probat, q vbicunq; non requiritur libellus, est necessaria fa
10 cti narratio ¶ † Quæro dē hic, et cogatur qui ac. infert. quid si
post negationem rei actor probat int[illegible]tionē [illegible]uā per sacrm reo
præstitum, an punietur reus in transl[illegible] ne possessionis. dicit
11 gl. an fin[illegible] non, vt no. in l. fi. ff. de rei v[illegible] ¶ † An āt reus q per mē
dacium negat potest de suo iure docer[illegible] [illegible] nequàm possessio
transferatur [illegible] actorem? [illegible] c[illegible] dicam in authen. item possessor.

ADDIT[illegible]O

a C[illegible] do. Ale. de [illegible] pos[illegible] l qui Romæ. §. Seia. de ver. obl. & Bal. in d. l. [illegible] in tex. 7. col. opp. & Ang. & hic.

§. Quod autem. Liberi ex concubina, vel liberta, vel ancilla postea manumissa, nu
ptus, & nuptialib documentis postea interuenientib. legitimi ef
ficiuntur, siue alij nati sunt, & viuunt, siue nati mortui sunt, si
ue nulli postea nati fuerunt, istum §. declara in gl. no. q filij.

De filiis ante dotalia instrumenta natis. Rub.

2 *Dicta in l. interpretata, quòd intelligantur repetita in l. interpretante.*

PEruenit. Constitutio noua ad interpretationem antiquarū inducta in eisdem casib. locum habet, in quib. & interpretatis legib. locus est, & ideo in casib. pendentibus locū hēt sinā, vel trāsactione nondū finitis. h. d. vsque ad si ferantur. i. locum habeant. †No. ex hac l. tex.
1 ibi, cum omnib manifestum &c. quod omnia, quæ habent lo-
cum in l. interpretata, intelliguntur repetita in l. interpretāte.
Idem habes in l. nihil. in hac parte. ff. de coniun. cum eman. lib.

De administrantibus officia in sacris app. Rub.

1 *Iudices ordinarij si sunt duo in ciuitate, an debeant simul iudicare.*

IAm quidem. Iudices appellationū & eorū officiales in ca appellationū, in quib offm est cōe, in iudicio semel examinatio. facere debent, & de gestis participare. h. d. †Facit tex. in verbo, insuper, & §. in q-
1 bus. q si in castro, vel in ciuitate sunt duo iudi-
ces ordinarij, q debent simul administrare, & simul causas au-
dire. Ad idem. ff. de re iu. l. duo ex tribus. In contrar[illegible] m facit [illegible]
ff. de off. consu. de qua per Gul. in l. prox. alleg. §. nume. si. de re
iu. & per Inno. in c. prudentiam. extra de offi. dele.

De Armeniis. Rub.

ARmeniorum. Mulier quemadmodum & masculi ad successionem venire debet antiquo iure cessante. h. d.

COLLATIO IIII.

De nuptiis. Rubr.

1 *Consilium mutare de bono in melius, sapientis est.*
2 *Voluntas testatoris est lex.*
3 *Dictum generale legis recipit restrictionem de habilitate.*
4 *Matrimonium solus consensus facit.*
5 *Matrimonium, an perficiatur aliter, quàm solo consensu. vbi q de iure canonico perficitur si sequatur carnalis copula, vel cohabitatio. Idem per annulli subarrationem.*
6 *Deductio ad domum viri quid operetur in matrimonio.*
7 *Matrimonium quòd recipiat diem, vel conditionem.*
8 *Matrimonium, quando requirat verba.*
9 *Matrimonium per nuncium contractum, quòd non teneat si antequam ratificetur, mulierem pœnituit.*
10 *Matrimonium contractum per procuratorem, quòd non teneat si ante contractum procurator reuocetur, eo, & muliere etiam ignorante.*

PLurime. Constitutio ad futura negocia trahitur. in præteritis vero iura vetera seruantur. Item dispositio vlt. volūtat. legib. non repugnans debet pro lege seruari, & nuptias solus effectus facit, non dotalia instru-
1 menta. h. d. vsq; ad §. distrahuntur. †No. in vers.
a æstimabimus, q sapientis est mutare consilium ᵃ in melius, &
sunt verba Salomonis dicit gl. hæc verba ponit 12. q 4. cunus-
quisque. & c est & 25. q. 3. c. iudex. ex. de accu. c. qualiter, & qñ.
2 †Secundo no. in §. disponit, q voluntas testatoris est lex.ᵇ †Ter
b tio no. tex. ibi vnusquisq;, cum sua gl. q gnale dictum legis reci
3 pit restrictionem de habilitate, sic C. de sac. san. ec. l. 1. ff. de mu.
4 & hon. l. vt gradatim. §. & si lege ¶ †Venio ad verss. nuptias, &
c no. q solus consensus facit matrimonium. ᶜ ad idem C. de nup
tijs. l. neque sine. ff. de reg. iur. l. nuptias. Vltimo not. qđ est lega-
tum. facit 22. q. 2. c. 1. in verss. cum ergo, & verss. item lo. de quo
dic, vt not. ī. de ince nup §. dubitatum. inst. de nu. §. quia vero
5 ita. ¶ †No. gl. facit st. ibi, & nulla interrogetur. Item si dicantur
alia

ADDITIONES.

a ¶Consilium. Adde idem tenentem d Fely. in c. 2. de offi. & po. iu. dele. in fi.
b ¶Voluntas testatoris est lex. Cum post eius mortem non possit testator aliud velle, vnde indecore Augustus Cæsar in declamatione, quam facit pro iussu Virgilij de Eneidib. comburendis dicit. Sed legum seruanda fides suprema voluntas. Quod mandat, fieriq; iubet, parere necesse est.
c Matrimonium. Adde Fel. in c. 1. ver. no. 7.

a alia verba consensum exprimentia, a vt in c.pe.ex. de spō. & ibi
l. seq ¶ Sed de iure canonico mrimonium perficit si sequatur
carnalis copula, vt in c.is qui.& c.fi.ex. de sponsa. Itē perficitur
qn̄cūq; simul cohabitant, nec distinguitur vtrū vir vadit ad do-
mum vxoris, vel econuerso, vt in c.ad id. de despō.imp. & c.j.lib.
6. Presumi ēt perfici mrimoniū si postea super sponsos sequit
annulli subarratio, vt in c.tux, & ibi no.in 2.gl.ex. de spon. sed
ꝯ, & vide quod no.in l.cum in te.C.de don.ante nup. & l.cū fue
6 rit. de cond. & dem. †Quæro, an deductio ad domum viri ali-
qd operet. dic q̄ operatur duo. Primo, vbi est dubium an pcesse-
rit mrimonium per verba de pn̄ti, vel non, facit p̄sumi mrimo-
niū fore ꝯtum, & ita intelligunt l.mulierē. ff. de ritu nu. & hoc
exp̄sse tenet gl. in d.l.cū fuerit. Secundo, q̄a facit p̄sumi donōnē
factā a viro vxori fuisse factā post mrimoniu perfectū, & sic nō
valere, vt l pe.§.fi.& ibi not. ff. de do.inter vir.& ux. ad idē d.l.cū
in te.l fi.idē no. i l.nuptias. de re.iu. ꝓbat i l.mulierē. & l.deniq;.
ff. de ritu nu. not. 30.q.v.c.nec illud. & 32.q.2.c.honorant.ex. q
7 dei. vel vo. c.veniens. & expressum est in c. fi.de ꝓc.lib.6. †An
aūt mrimonium recipiat diem, vel conditionem. gloss. in d. l.
sufficit. ff. de spōsa. vr̄ velle q̄ sic, idē tenet in l.actus. ff. de re iud.
licet non sinnet, in l.nuptias, eo tit. sed q̄ sponsalia, & mrimo-
nium recipiāt diem, vel conditionem, habes extra de cōd.ap.c.de
8 illis.& ... & ibi not. ¶ Quæro. an mrimonium requirat ver-
ba? gl. ista vr̄ velle, q̄ sic in p... cum qua concor. q̄ no.in l cum
notissimi. C.de præscr. 30.an. Sed ꝯ vr̄ sentire glo.in d.l.mulier,
in vltima gl. pro qua gl. facit l.mutus. ff. de iur do. & c.cū apud.
extra, de spon. vbi mutus ꝯtrahit mrimonium, ergo pate q̄ ver
ba non requirātur, & iō dic vt optime distinguit gl. in c.tuæ ex-
tra, de spō. & vide quod no.in c.pa.co.ti. & de coniu. seruor.c.iin.
9 ¶ †Quæro dixi, q̄ mrimonium potest ꝯhi inter absentem: po-
ne, q̄ quis misit nuncium ad quandā mulierē, postea mulier
consensit, an erunt sponsalia si ille qui dicit, quod volebat eam
in sponsam, & antequā ipsa consentiat eum pœnituit, & postea
mulier cōsensit? gl.in d.l.sufficit. vr̄ inclinare, quod nō sunt spō-
salia. ad quod facit, qd no in c.sup eo.ex. de spō. ꝯ. vr̄ no in simi
li in l.j.in fi.de ꝯh.emp. ¶ Veritas est, q̄ sponsalia non tenēt ar.
l.si pœnituit. ff. de diuor. & ff. de manu vin.l.si pater. Cum n. ille
talis interueniat vt nuncius, statim cū desit ꝯsensus dn̄i, de de
ficere actus, qui cum eo gerit. Nā cū qs ꝯhit p nunciū nuncius
non dr̄ ꝯhere ipse sed dn̄s, vt l.licet. ff. de cōsti.pe. C.si qs alteri,
vel sibi.l.multū, & istā op. tenet Cy. in d. l.mādatis.C.man.Iac.
de Belu.in l.si ergo §.i ff. qd i ussu, & per Dy in d.l.si pater. & hoc
per gl. 30.q v.c.nec illud. cū omnia prædicta cōcludunt in nun-
10 cio. †Quæro quid in ꝓc puta misi procuratorem ad Titiam de
sponsandam, & reuoco procuratorem eo q̄ dicta Titia igno-
rante, an si postea Titia consentit est matrimonium. Inn tenet,
q̄ non, & dicit ipse speciale in matrimonio, ita not.ipse in c.ve-
niens, extra, de spon. de quo est casus in c.fi.in fi.de proc.lib.6.

ADDITIO.

a ¶ Exprimentia. Sed quæro quid si quis per verba extenora denotantia consen-
sum ad matrimonium expresserit matrimonium per verba de præsenti ...
tione, interius tamen in mente retenta non ... contrahendi. An aliquis ... pe-
retur, & an & qualiter id tenuerit quo ad forum iudiciale, seu contentiosum
& forum pœnitentiale. Et an Papa dispensare possit, vt cum fuit contrahat exi
stente instrumento matrimonij, & copulæ, vide copiose, & not.d.Soc.in cōsi.
28. inc. circa primum quæsitum, in prin.cum ver.se. vsque ad fi.in 1.parte.

1 *Monachus quo ad matrimonium habetur pro mortuo.*
2 *Mors ciuilis non æquiparatur naturali, nisi in casibus a iure expressis.*
3 *Matrimonium an de iure canonico distrahatur, remissiue.*
4 *Matrimonium an dirimatur per impedimentum coitus.*
5 *Impedimentum coitus in matrimonio præsumitur superuenisse post matri-*
monium contractum.
Impedimētū superueniens ex parte mulieris, quādo dirimat matrimoniū.
6 *Triennium de quo hic, quando incipit currere.*
7 *Dictio, quoque, quòd habeat implicare alium casum.*

§. Distrahuntur. Matrimonia cōiuge viuēte qua-
druplicater distrahuntur. Qn̄q; p
occasionē inculpabilē altero ipsorū, vel vtroq; religionem in-
grediente. Qn̄q; p occasionē inculpabilē religionē exigētē. Qn̄-
que p occasionē necessariā, marito agere n̄ valente in mrīmoniū ca
1 q̄ nā viris data sunt. h.d. ¶ †No. 1. q̄ monachus hr̄ pro mortuo,
quantum ad mrimonium, vt in versi sed occasione. quo ad alia
vero non hr̄ pro mortuo, & p h.d.gl.mag. q̄ monachus pt̄ esse
testis. de quo s̄. de mona. §.ad cogitādū. ad quod facit de cōd.&
dem.l.intercidit, & quia glo. ista tractat de morte ciuili, vel nāli,
2 ¶ †Quæro an mors ciuilis nāli æquiparetur? a dic q̄ non æquipa-
a ratur, nisi in casib. a iure permissis, ita tenet gl. 27.q.1.placuit, &
3 per gl. in c.susceptū. de test.li.6. †No. gl. hic de iure ciuili. Quid
autem de iure canonico? dic vt habes in c.1. extra, de cōuer.con-
iug. c.2.& c.ex plur.& vide, q̄ no.in c.ex parte.co.ti.& 16.q.2.
4 c.de spōsa. ¶ †Venio ad 3. per occasionem, in quo no. q̄ pp̄ter
viri impotentiā &c. ¶ Sed extra gl. contra hoc op. q̄nia impedi-
mentum coitus mrimonium non dirimit, vt 32. q.7.c. hi qui
mrimonium. Sol. aut loquimur de impedimento, quod erat an̄
mrimoniū ꝯtum, & loquitur hic §. & ... in causis C. de rep. aut
si. aut de impedimento superueniente post ꝯtū mrimoniū. &
illud non dirimit mrimonium iam ꝯtum, vt ibi, & not. in c.
5 laudabilem, extra, de fri. & malefi. vbi est ide text. q̄ hic ¶ †Sed
circa hoc quæro, pone, q̄ est dubium an impedimentum præcēt
ante mrimonium, vel superuenerit post ꝯtū mrimoniū. quid
præsumemus, dic q̄ præsumendū est, q̄ superuenerit post mri-
monium ꝯtum. & hoc fauore mrimonii. & hoc tenet glo. 33.
q. 1. in fi. summę ita tenet Gofr. in sum. extra, de fri & malefi. in
6 fi.n. ¶ †Quærit gl. qd de ipedimēto mulieris? dicit gl. fin qd. q̄
idē, de quo dic. vt in c.ex. litis. extra de fri. & malefi & in c.fra-
ternitatis. c.ti. ¶ Quærit gl. a quo tpe incipit currere istud triēnium? di-
cit glo. qd incipit. ex quo, quod incipit currere eo tpe, quo vir in-
cipit habere vxorem. idem not. 33.q.1.in sum. & in p̄cal c.lau-
dabilem. Item quæro. de hic. etiam si voluerit maritus, quid si
maritus vult, & vxor non? dic vt not. in d.l in causis, per gloss. &
7 Doc. ¶ †Vltimo not. glo. ex qua habes. q̄ dictio quoque habet
b implicare b alium casum idem not. s̄. de non alie. §. ipsos quo-
que. Bartol.

ADDITIONES.

a Mors ciuilis naturali æquiparetur. Adde istum in l.Deo nobis. in princi. & q̄
... in spol ad ipsum, in versi. æquiparantur. C.de epis.& cleric. & dixi
post ... c.bona ... num. 8. in vers. nunquam æquiparantur. ext... de elec.
b Implicare. Adde Card. in cle.1.§.1 ... q. de reg.& Bar. in l. ... in prin ff. de pact.
in l.si. ver.tu vero dic. ff. de eo quod cer.loco.

1 *Vxor, cuius vir captus est, non potest nubere hodie iure canonico, donec*
certum sit de morte viri.

§. Sed etiam. Matrimoniū captiuitate alterius ex cō-
iugib. non dissoluitur ... certū
an persona, quę fuerit in captiuitate viuat, tunc enim coniunx
... remanens potest libere post ... nubere. dote &
1 con... ad vnumq... te h.d. ¶ †Op. dr hic & innuitur
quod quinquēnium ... incipit currere a tempore quo c... pit ... in
certum de morte, vel de vita existēns in captiuitate mmo vr̄, q̄
computetur a tpe captiuitatis, vel ... ff. de diuor. glo. ponit
op. veritas est q̄ illa l. corrigitur per hunc § vt ex tpe captiuita-
tis computetur, & sic tene primā sol. gl. quā opi. firmat gl. 1.§. q̄
autem a nobis, ... & autē. sed hoc est verum de iure ciui-
li, sed de iure canon ... qui est captus ab hostibus debet per
petuo expectari donec est certum de morte ipsius, c. in præsen-
tia extra, de spon. vide quod not. ibi, ... in §. quod autem. p̄ cal.

1 *D... ad mortem efficiuntur serui pœnæ.*

§. Quod autem. Matrimonium nō dissoluitur al-
tero ex coniugib. in metallū dā-
nato, q̄a nemo hodie natus ex supplicio fit seruus. h.d. ¶ Dr̄ hic q̄
nemo hodie ... post ꝯdēnationē supu... ,
2 & ita loquitur h... his, q̄ danatur ad mortē, nā illi fiunt
serui ex suppl... l.q... & l. qui vltimo. ff. de pę.ita
soluit gl. in auth. hodie C.de do inter vi.& vxo ... ꝯtū no. &
male, in l.eius qui, in fi. ff. de te.l. & ibi per Dy. q illi gl. rephēdit

1 *Decretum, quòd ... sententia d... .*
2 *Seruitus morti æquiparatur.*
3 *Matrimonium, quod contrahitur hodie cum ancilla, vel seruo, etiam domi*
no contradicente.
4 *Seruus a domino derelictus an libertatem ... .*

§. Si vero decretum. Cōiuge alicuius in serui-
tutē redacto nuptiæ dis-
soluuntur: nuptiæ āt cum seruo dn̄o ignorāte ꝯctæ, nullæ sunt
ab initio, & iō dissolui pn̄t. Nuptiæ vero cū seruo, vel ancilla ꝯ
ctæ dn̄o expresse vel tacite cōsentiente, vel cum seruo a dn̄o de
relicto, eo seruo lāguēte valet, nec dissoluūtur. h.d. vsq; ad §. de
1 portatio. ¶ †Et no. in prin. huius §.1. q̄ decretū appellat sniā dif-
finitiua. Ad idē §. tex. qd̄ facit a l. id. q̄ not. Doc. in l.cum pro
2 ponas. C.de bo.auth.iudi.possid. ¶ †Scdo no. tex. q̄ seruitus æq-
3 paratur morti, & vide gl. ¶ †Opp. ēt vr̄ q̄ cum ancilla. & seruo
possint ꝯhi nuptiæ ēt dn̄o ꝯdicente. vt in c.1. ex. de coniug. ser-
uo. Sol. quod hic dr̄, hoc hodie ibi corrigitur, quod intellige ve
rum, qn̄ matrimonium ꝯhitur inter scientes, secus si crederem
ꝯhere cum libera, & re uera esset serua. 29.q. 1. in summa, & la-
4 tius eadem causa, & quæstione, c. si quis ingenuus. ¶ †Oppo.
ad uersi. & multo potius, & vr̄ quod talis seruus a dn̄o abiectus
non accipiat libertatem, immo occupanti conceditur, vt l fina.
ff. de releg. glo. ponit hic tres opi. & approbat omnes tres ¶ Tu
approba primam opi. quam etiam approbat gl. in l. 1. §. sed sci
mus. C.de lat. liber. tol. & in d.l. fina. vide, quod habes in c. vno.
extra, de infam. & Lanf. & quod not. ibi per Inn. & per Guil. in
summa huius tit. & vide Azo. in summa de infami. expo. & qd̄
no glo. 87. dist. c fi. No. tex. ex studio, quod tantum est &c. in
gl. & j. eo. §. sic itaque.

2 *Vxor militis etiam lapso decennio licite non nubit: sed expectat donec sit*
certa de morte viri.

§. Deportatio, Deportatio mrimoniū non soluit. Ite militead militiā accedente eius
vxor si literas sospitatis ipsius non acceperit, & per x.ann. cape
ctauerit, & a principe grām impetrauerit, licite cū alio nuptias
1 Ɔhere pôt. h.d. §. hodie † corrigitur per §. quod autē, vt lic.ma.
& aux. & per c in pręsentia. extra, de sponsa. vbi dicitur, quod
debet expectare donec est certa de morte viri.

1 Matrimonium ex quibus causis dissoluatur.

§ Mitiores. Viro atq; vxori ex causis hic enumeratis mrimoniū dissoluere permittit, ei tñ pę
1 na imminente, q dissolutioni cām præbuit. ¶ †Opp. & vr q iste
§ non procedat. Nam dicit tex. quos Deus coniunxit hō non
separet, nisi proximitatis causa, & tunc non dr diuortium, sed
matrimoniū nullum declaratur, vt extra, de coniu. lepro. c. j. de
donatio inter vi & vx. c. 1. & c. plerūque. Sol. hic §. corrigitur p
illū c. & circa hoc distingue v. tya, vt no. in l. consensu. § vtrum.
C. de repu & l diuortio. C. de neg. ge. & ff. de diuor. in rub. Solū
enim in vno casu vr velle, q matrimonium possit dirimi. s. per
ingressum religionis, vt in c. verum, & in c. ex publico, extra, de
con. ier coniug. & in c. ex parte. eo. ti. circa quod vide, quod nor.
Gof. in summa de coniugio leprosorum.

1 Legis dispositio cessat causa cessante.
2 Lex inducta propter duas causas finales, licet cesset vna, tamen remanet legis dispositio.

§. Si vero. Si vxor diuortium sui cā fecerit, vel diuortij
cām pbuerit, pęnas litas patietur, & ante qn-
quennium nuptias Ɔhere non poterit propter sobolis commi-
xtionem, vel confusionem. viro aūt in oī casu qñcunq; nuptias
1 Ɔhere permittitur. h.d. ¶ †No. ver. q nō obseruandū cessando,
q qn cessat rō legis, cessat ipsa l. vt hic, & l. adigere. §. quis. ff. de
iu. patro. & l. quod dictum. ff. de pac. cū si. ¶ Est. n. rō in eis, vt tra
ditur in gl. super verbo. confusionē. Contra hanc glo. vr tenere
gl. in l. liberorum. § 1. ff. de his q notantur infamia. hoc ēt tenēt
2 doct. in l. 2. C. de ince. nup. ¶ †No. ex hac gl. q qñ lex statuit ali-
qd ex duab. causis finalibus, licet cesset vna, tñ remanet l. dispo-
sitio. Item no. in d. l. liberorum § 1. & Insti. de nup. §. affinitatis.
ff. de exhib. reis. in l. si quis ad exhib.

§. Has itaq; Viro licitū est in trib. casib. a Iustiniano ad-
ditis diuortiū celebrare. Item ascriptitio
nuptias Ɔhere cū muliere libera dño ɔsentiente non permitti-
tur, pęna Ɔfacientib. imminente. h.d. ¶ No gl. sed alium. ibi, ser-
uum. in fi. & c. & l. 3. ff. de sta. ho. C. de agric. & censi. l. ne diutius.

1 Vir, & vxor non debent ad impari a iudicari.
2 Bona quòd intelligantur deducto ære alieno.
3 Mulier non dotata si diuertat sine causa, punitur in decima parte substātia.
Mulier an præsumatur bona sua in dotem dedisse.

§ Sic itaq; Matrimoniū sine dote, & donōne ɔstitutū
dissoluitur, alterutro ex eis culpā ad diuor-
tium cōmittente. Ille vsque ad quadringētas libras auri substā-
tiam hñs, vel maiorem centū librarū auri qtitate suæ subæ pu-
nietur, alias quarta parte suæ subæ, mulieri ad diuortiū culpā
præbenti añ qnquenniū nubere nō licet, alias tñ j. annū nupt.
1 sunt ꝓhibitæ pp seminis ɔfusionē. h.d. ¶ †Et no. q vir, & vxor
non debent ad impaira iudicari, vt hic, & l. fin. C. eo. ibi. infra,
2 vt fra. filii. §. fi. 32. q. 1. c. si quis. ¶ † Secundo no. tex. ibi, substan
tiam illam &c. in quo habes, q sicut bona intelliguntur dedu-
2 cto ære alieno, a ita hic in proposito, vt hic, & l. fi. C. e. ¶ †Ter-
3 tio no. tex. in ver. q si mulier & c. q si mulier, quæ non est do-
tata diuertit, sine cā punitur in x. parte substantię suæ, & sic hic
videtur casus ɔ l. mulier bona. ff de iure donum, quæ dicit, qđ
mulier nubens nulla dote data, præsumitur bona sua in dotem
dedisse, hic vero ꝓbaē ɔriū. Nā video hic. q mulier, quę dotem
non dedit, punitur in parte substantiæ suæ, tamen illa substan-
tia non præsumitur esse in dote. facit ad idem C. de repu. l. fin.

ADDITIO.

a ¶Aere alieno. Add e d Soc. cons. 14. inc. præsens consultatio. uer. 5. principali-
ter, circa me. in 1. par. & uer. nec ob. quod bona. in d. parte.

1 Duo rei, quòd possint constitui pro dote restituenda, sicut pro danda.
Fideiussor pro dote danda constitui potest.
2 Filius hodie non facit diuortium. sicut olim facere poterat.
3 Filia delictum in matrimonio quòd non præiudicet patri eo viuente.
4 Filiæ si remittitur hypotheca, an præiudicet patri.

§ Est quoque. ¶ Liberis in potestate constitutis,
vel emancipatis, diuortium cū vxo-
ribus suis in suorum parentum læsionem facere non permit-
1 titur. h.d. ¶ † No. in tex. siue etiam cum alijs etc. in quo habes,
q pro dote restituenda possunt duo rei constitui. et sic habes
textum pro eo. quod no glo. C. ne fideiussor. do. den. l. 2. Idē C.
de dote cau. non numera. l. fin. pro dote autem danda non est
dubium. q possunt constitui duo rei, vt l. profectitia. §. si patri,
et l. 2. §. si pater ff. de iure dotium, tamen etiam fideiussor pro
2 dote danda constitui potest, vt l. cum dotis, eod. titu. ¶ † Quę
ro quid innouat hæc constitutio de iure veteri. dicit gl. quæ in-
cipit, soluunt quidam. q nihil, sed sicut olim soluebatur mrī-
monium per Alium, ita hodie, licet non in læsionem parentū.
Sed Iac. de Bel. dicit, q innouat in hoc, quia olim licebat filio
celebrare, sed non in læsionem parentum. Hodie uero non li-
cet diuortium facere, & hæc uidetur ueritas. probatur hic, ibi,
itaque, nec transigitur &c. & ibi, non enim habet rationem &c.
3 ¶ †Vltimo iste §. inducit per glo. & Dy. ad quæstionē, q si filiæ
fa. culpa factum est diuortium, puta quia adulterium commi-
sit propter delictum filiæ, non debet patri circa dotem præiu-
dicium fieri, de quo not. in l. consensu, C. de repu. in gl. mag. in
fi. & in l. si dotem. C. de iure do. dic, q ueritas est, q patri uiuo
delictum filiæ non præiudicat, sed eo mortuo præiudicat ipsi
filiæ. Ita tenēt Doc. in d. l. si dotem, & Dy. in d. l. 2. §. sed utrum.
4 ff. solu. mat. hunc text. ad hanc q. inducit. ¶ †Secundo facit hic
text. ad quæstionem, an. si filiæ ia. remittentur hyp. ſm formam
l. iubemus. C. ad Velleia. fiet patri præiudicium. Dy. in d. §. sed
utrum, tenet id quod in præcedenti, de quo dic per Spec. in tit.
de do. inter ui. & uxo. § 1. uer. quid si filia. Vltimo no. tex. ibi, ex
studio, de quo habuistis in §. si uero. & §. itaque, & ibi not. ş. eo.

1 Mors omnia soluit.
2 Aequalitas in dote, & donatione propter nuptias, quòd esse debet in qualitate, & quantitate.

§. Deinceps, Inæqualitas in quantitate dotis, & do.
propter nup. permittitur, in qualitate,
& quantitate prohibetur. in æqualibus autē pactis, quia maius
1 trahitur ad minus. h.d ¶. Not. q mors omnia soluit. a cui con
2 cor. l. si cū iit annos. §. si ff. quib. mo. usufr. amit. de hæred. & fal.
a §. 1 ¶ †Scdo not. qđ dr de quali. & quanti. in æqualitate ꝓmissa
circa quantitatem dotum. & don. q hodie corrigitur, qa sem-
per debet esse æqualitas tam in quantitate, quam in quātitate,
ut j. de æqualita. do. §. 1. posita C. de pac. conuen. auth. æquali-
tas. qui §. corrigit istum §. & l ex morte. C. de pac. conuen.

ADDITIO.

a ¶Soluit. Adde tex. in l. Neratius, de reg. iu. & in l. in summa. ff. de re iud. Tu uide
de hoc. q posui in apostil. ad Pan. in c. in quadam. extra, de cel. mis. & no. in
c. charitas. de pęni. dist. 2.

1 Vidua persistens in viduitate, dicitur esse in priori matrimonio.
2 Vir, & vxor si non nubat, an dotem & donationem propter nuptias alienare possit, vel filijs reseruare.
3 Aequalitas inter fratres seruanda est vt tollatur inuidia inter fratres.

§. Soluto. Igiē si parens soluto mrimonii ad scdas nup.
non peruenerit, licētiā hēt oē lucrū ꝓueniēs
ex primo mrīmonio alienandi. Sed si nō alienauerit, filijs reser-
uare ꝓsumitur, eis institutis solis. uel cum exneis præteritis, uel
exhæredatis iuste quidem penitus exclusis, mortuorum por-
tionibus ipsorum filijs transmissis. h.d. ¶ Not. tex. ibi, perdura-
1 re in priore coniugio, & prioribus steterit nuptiis. †¶ Ex quo
not. q qui remanet in uiduitate dr esse in priore mrimonio,
ut hic, & C. de bo quæ lib & qđ not. in l. j. §. exact. C. de rei uxo.
2 ac. ad idem C. de legit. hęre. l. emancipatus. ¶ †Op. et ur, q licet
uir, et uxor ad secunda uota non transeant, nihilominus dos,
et donatio ꝓpter nuptias dēnt filiis reseruari, ne possit uir, uel
uxor talia bona alienare. C. de se. nup. auth uxorē. sup l. gñalr.
§. fi. uer. si uero. et l. si quis prioris. §. illud. eo. ti. Dicūt qdā, q hic
loqtur de aliis lucris a cōiunge pceptis de leg do. fideic. sed ibi
loquitur in lucro, uel do propter nup. ¶ Sed ueritas est, q hic
loqtur de lucro dot. et donatio. ꝓpter nuptias ut hic exꝓsse dr,
et in d. l. gñalr. § fi. et iō dic, q iste §. et illa lex gñaliter, et §. illud,
ꝑall. per illum §. corrigitur, ut licet alter ex cōiugib qui dotem
lucratur, uel don. ꝓpter nup ad secunda uota non trāsiat, nihi-
lominus tenetur reseruare filiis eius mrimonii. si enim ad scda
uota transiret non est dubiū, q filiis primi mrimonii reseruare
tenetur, ut d. §. 1. ne uir ex do. et d l. gñalr. §. 1. ita loquitur j. eod.
§. nec illud. inquantū loquitur de dote, uel don. q debent serua
re filiis primi mrimonii trāseuntis ad secunda uota. Sed obst. in
qtitate, qa dicit, quod dos, et donatio dēnt seruari filiis scdi mri
monii coniuge non trāseūte ad tertia uota, et sic illā iniuriā fa-
cit filiis scdi mrimonii. Sed solue qa illud ɔtingit, qa cū ibi su
persunt filij secūdi mrimonii, & filii primi mrimonii, & dos, et
donō pp trāsitū ad scda vota seruetur, dēt ēt seruari lucrū dotis
& donationis pp nup. filiis secūdi mrimonii pp æqualitatē ser-
3 uādā, & inuidiā inter fratres euitādā. ¶ †Sed iō quā dedi ad §. 1.
j. ne uir ex do. est uera qtū ad ñ trāseūtē ad secunda uota. in trā-
seūte āt remanet ille §. incorrectus, utrū lucrū do. & dona pro-
pter nu. cedat filijs primi mrimonii, quod etiā erat de iure anti-
quo ¶ Et iō d. auth. si tñ, legitur post quam authen uxorem, &
circa prædicta uide ş. de non elig. sec. nuben. §. prospeximus. ubi
dixi, & uide quod not. in auth nunc autem. C. de sec. nu. ¶ Sed
aduerte, quia licet non transiens ad secunda uota possit dicta
bona uendere, uel alienare, tñ si non alienat ur filiis reseruare.
Ita probatur in hoc § ibi, placuit &c & d. l. generaliter. §. fi. &
l. hac edicta lib. §. fin. ¶ Not. glo. hoc est uerum. & gl. all. si uero.

1 Mulier in bonis filij liberis nō extantibus, et si trāsiuit ad secūda uota, in

so-

totum succedit
Mulier quando p[illegible] nubere [illegible] tempus luctus.
3 *Poena imposita nubenti infra annum luctus, an censeatur sublata, & quae.*
4 *Dispositio huius §. quae additur legi primae, & secundae, C. de sec. nup.*

§. Primae quidem.

Matrimonio liberis nō existē[illegible] [illegible] vxor ante annuale tēps ad [illegible] cdas veniens nup. pena [illegible] par [illegible] lrias infamiae abolitione de facili [illegible] brenta, liberis e[illegible] tenub. pot abolitio impetrari iuris
1 solēnitate hic seruata. h. d. ¶ † No. in §. in ver. si vero oēs. no. hūc tex. pro eo. qd dixi § de no [illegible] scdo nub. hoc aūt, videlicet, qd non obstante [illegible] transitu ad secūda vota mulier succedit in totum quoad ꝓprietatē, & vtumir vbi oēs filii primi mīmonij dece-
2 dunt. ¶ O[illegible] & [illegible] p vxor [illegible] tp luctu [illegible] nubere possit, dūmodo par tū edat, v[illegible] tū § 1. ff. de his qui no. infa. Sol. ibi loquit, cū vir non est [illegible] us, vt ibi [illegible] o. ſm lo. opi. quā tenent Doc. in l. 1. C. de [illegible] p. [illegible] in l. 1. eo. tit. [illegible] is si vir esset [illegible] ugendus. Ita dēt in
3 tel [illegible] §. s[illegible] cio altera. j eo. † Quaero nunqd hodie istas poenas luctus patiatur nubens intra annum? Vr, qd non, qa mortuo vi ro mulier [illegible] luta est a [illegible] ege viri, vt c. pe. in [illegible] ex. de se[illegible] u n[illegible] p & 2. q. [illegible] § huic co[illegible] at, & hanc opi. approbat gl. in l. [illegible] an[illegible] de sec. nup. & l. [illegible] cro. [illegible]. §. pal. Cui is ꝯtrarium no. in glo. l. decreto. C. de his qui no[illegible] & [illegible] a opi. tenet [illegible] Doc. in d. l. 1. C. de [illegible] up[illegible] o. in c. fi. extra. de [illegible] nu[illegible] [illegible] opi. & non fiunat. sed [illegible] bi di- cit[illegible] Aut[illegible] quimus [illegible] poe[illegible] pat. tar m[illegible] ex eo [illegible] ua in tēps luctu [illegible] n[illegible] t, [illegible] hodie non patitur. sed [illegible] nt cor[illegible] ꝺę
2 per [illegible] non[illegible] Aut loq[illegible] men de p[illegible] n[illegible] [illegible] pat[illegible] eo, qa n[illegible] per[illegible] ext anno. ex viro prim[illegible], & [illegible] poenae a [illegible] ho die v[illegible] h[illegible] u, & e[illegible] o, ia p[illegible] ne[illegible] na[illegible] nt [illegible] se- cundae non sunt. sed [illegible] introducta in [illegible] net ibi Host. per plures r[illegible] ne. C[illegible] in [illegible] 2. C. de sec n[illegible] ū. & nit tut mdere [illegible] b Host. qb [illegible] nib. [illegible] c. fi. & tenet op[illegible] H[illegible] & Io[illegible] & ista [illegible] Go fre. in sum. de [illegible]. F[illegible] no. gl. tene[illegible] in [illegible] d. [illegible]
4 ij. C. de sec. n[illegible] in d. l. decreto [illegible] qui[illegible] pit. [illegible] bene di- cit, qd add[illegible] legi primae [illegible] undae C. de sec. n[illegible] non adi[illegible] qua mulier. C. ad [illegible] er qa ibi id[illegible] dr, q[illegible] h[illegible] ꝓ non dr qd [illegible] s. o[illegible] succedant. Sed hic si [illegible] & [illegible] patar[illegible], quod tex. [illegible] dicere, qd illi legi velit adiicere qd tunc ꝓ[illegible] statutum per ll. antiquas. & hoc patet, quia di[illegible] it ex vete[illegible] adiic. ll.

ADDITIO.

a ¶ Per canonem. Ad qu[illegible] Fel[illegible] c. [illegible]

1 *Exhonorare. id [illegible] extra honorem ponere.*
2 *Pater, & mater transiens a[illegible] cunda vota, an amittat propr[illegible] etatem.*
3 *Obligatio in aduentitijs, a[illegible] d[illegible] e cedat in er patrem, & [illegible] ium.*
4 *Filij non debent esse ca[illegible] ig[illegible] ores pa[illegible] ntum & quando po[illegible] nt esse.*
5 *Filius quando possit inter[illegible] cere administratio[illegible] [illegible] orum [illegible] norum patri.*
6 *Pater, vel mater, quòd non ha[illegible] ent ius e ige[illegible] [illegible] f[illegible] [illegible] ro al- teruti[illegible] e[illegible] coniuge prouenie[illegible] te.*
7 *Filiusfam. quòd de iure [illegible] etiam [illegible] abeat haeredem*

§. Si vero sit.

Patente ad secūdas nuptias ꝓuolāte libe ris existentib. [illegible] a [illegible] unt parētib. [illegible] leno iure acq̄sita. Liberis aūt extan[illegible] b[illegible] ipsoru est ꝓprietas, & [illegible] vsufr. parentu administratio, & parē[illegible] cōpetit circa castigationē fi- liorū alienatione penitus interdicta, as vendicatio filius pmitti tur nulla eis ꝑscriptione currente, nisi xxx. ann. eis incipientib.
1 currere cū fuerint sui iuris, & puberes liberorū electione, q̄tū ad dicta lucra parentib. penitus interdicta. h. d. ¶ † Exhonorare,
2 i. ex honorē ponere. Op. & vr † ꝙ pr, & mr per transitum ad se- cūda vota, mox ꝓprietatē nō amittat, cū de ea testari possit, vt l. fęminae. §. 1. C. de sec. nup. huius e more Pla. & But. sunt in di- uersis o[illegible]. Nā dicit Pla. qd olim p l. foeminae, retinebat proprie- tatē, sed [illegible] is seruare tenebat. Sed per hūc §. incōtinenti perdit ꝓprietatē Bu. vero dicit, qd p l. fęminae. stati ēt ꝓprietatē amitte bat. Sed veritas est, qd hodie & [illegible] ꝓprietatē amittebat, sed olī hēbat elec. vt d. l. fęminę, hodie nō, ꝙ dr de elec. corrigitur, vt j.
3 eo. §. venient. No. gl. i. secūdo viro. an si. veritas est † ꝙ in aduenti tijs, seu ex cā aduentitia inter patrē, & filium pōt esse cautio, &
a oblō. vt no. in auth. vnde si. C. de inoff. testa. & de pac. do. l. 1. ff. de fideius. l. si qs pro eo. & de ꝯd. indeb. l. fr a fratre. in 1. gl. mag. vt tex. in l. iubemus. in §. in supradictis aūt. C. ad Treb. licet glo. ibi dicat in duob. casib. ēt spāle. Venio ad §. sed quod sancitū. in
4 quo no. ꝙ l. erubelat &c. † quod intellige verū q̄tū ad admini- strationē p̄rimonii, vt hic, sed bñ posset filius prem corrigere, vt l. 5. §. si qs quasi. ff. de ꝯd. ob cām, gl. all. hic ꝯtria, & ñ sol. illud
5 † qd dixit, qd filius non pōt interdicere administrationē patri. Intellige esse verū, ſm istā distinct. qa qn pr dissipat bona, in q- bus filius habet ꝓprietatē, tūc dēt distingui. Aut filio dēt dari regressus, qa pr bona immobilia vendit, que vsu non ꝯsumunt, tunc filius non pōt reprehendere patrē circa administrationē, & ita hic, & C. de bo. quae lib. l. fi. §. non aūt. Si vero pr vēdit res mobiles, q̄ de facili pōt nō apparere, tunc si pr esset nō soluēdo & esset hō malae vitae, pōt pri administratio bonorū īterdici, vt l. fi. C. de sent. pas. facit l. Impera. ff. ad Tre. ꝑdicta intellige in pa-

tre sanae mētis. ¶ Si vero pr esset furiosus, tunc dic, vt l. [illegible] au.
6 ff. de tut. & cur. datis ab his, & [illegible] n. ff. de curat. furio. ¶ [illegible] e- nio ad §. venient. in quo not. qd pr [illegible] inr nō h[illegible] ndi, vnū ex filiis n[illegible] cro[illegible] ter atro e[illegible] ꝯiuge ꝑuenientē. ci[illegible] ꝑpeximus. §. de nō eligēd. secūdo nubē & sic per hunc §. [illegible] cor[illegible] [illegible] mnae, & [illegible] mast § diuidendū. C. de sec. nu. & [illegible] hoc sup dicta [illegible] ostra aut. hic n[illegible] ꝙ [illegible] mpta e[illegible] §. & d. § ꝑspex. m[illegible] Nec ob. hic d. [illegible] qb in fi. de sec[illegible] N[illegible] le §. vt ibi not. hēt duas lect. Prima est q[illegible] od par[illegible] o[illegible] erat. & ill[illegible] pend[illegible] per tra[illegible] ad[illegible] nda vota, h[illegible] el[illegible] h in ter filios [illegible] os, & vnū alteri in tali h[illegible] o[illegible] ponē[illegible] & [illegible] hanc lecturā ille § [illegible] con[illegible] immo [illegible] § [illegible] & [illegible] hanc lecturam ten[illegible] Doc[illegible] quib. in [illegible] p o ille duas [illegible] vide[illegible] no. s[illegible] & gl. super ver. ſm men[illegible] ram ¶ † V[illegible]
7 timo ci ca hūc [illegible] per ver[illegible] & gl. [illegible] aequa itate. Ex q[illegible] a gl. habes, qu[illegible] ud quod [illegible] ꝙ [illegible] haeredem est admi[illegible] e[illegible] ꝙ A[illegible] de hr. q̄ al[illegible] est ꝙ [illegible] am de[illegible] re[illegible] fi[illegible] het hr[illegible] de bonis, q̄ liberi. & l. fi. C. co[illegible] de[illegible] ad idem [illegible] §. [illegible]

ADDITIO.

a ¶ [illegible] Adde d[illegible] So[illegible] extra cō[illegible] ngentia ca[illegible] co[illegible] [illegible] prae[illegible] [illegible] de[illegible] ba[illegible]
Ad[illegible] [illegible] m[illegible] [illegible] uniter oē[illegible] [illegible]

1 *Stipulatio concepta sub duobus [illegible] trarijs conditionibus [illegible] comm[illegible] ex vna, [illegible] alia committi [illegible] te?*
[illegible]
2 *[illegible] §. [illegible] §. [illegible] supra, de non elig[illegible] nub.*
3 *[illegible] §. [illegible] nup.*
D[illegible]

§. Quoniam infirmas.

Pa[illegible] [illegible] āte [illegible] [illegible] de[illegible] pa[illegible] ce[illegible] pe[illegible] tione [illegible] pi[illegible] to[illegible] ad[illegible] hide peruen[illegible] & [illegible] mat[illegible] t, quea [illegible] va[illegible] et n[illegible] [illegible] It[illegible] ta[illegible] q[illegible] [illegible] con[illegible] me[illegible] ut canum ¶ [illegible] tex ibi, t[illegible] orum vn[illegible] ut
1 [illegible] e. § [illegible] si p[illegible] & ba[illegible] vero n[illegible] &c. ¶ [illegible] qu[illegible] appo[illegible] ter[illegible] pa[illegible] do te[illegible] nu[illegible] bero [illegible] f[illegible] e [illegible] ama[illegible] p[illegible] ar[illegible] no [illegible] stēt [illegible] & in vtrūq[illegible] effectu [illegible] si vnum [illegible] alte[illegible] ꝙ si st pu[illegible] atio[illegible] co[illegible] pitat & [illegible] mittat[illegible] ff. de ve[illegible] ob [illegible] A[illegible] l. li plures. cum [illegible] ergo & [illegible] sum, non pot ex alio com[illegible] l ut voluntaria [illegible] a [illegible] menno in aut [illegible] C. de ce[illegible] no. g[illegible] o. & Doc. ¶ [illegible] & ali[illegible] [illegible] qd no. in d. l. cū qu[illegible] de quo dic. [illegible] mus § de nō el[illegible] vt et vide[illegible] tū pactū ſm [illegible] to par[illegible] † Quaero quid a[illegible] hic § a[illegible] hoc aūt § [illegible]
2 quod addit in hoc [illegible] l[illegible] propter pactum no[illegible] existente[illegible] mouebantur pare[illegible] Sed pe. h[illegible] nc [illegible] ex pacto non existentium filiorum [illegible] praemortuo, & hunc casum addit l[illegible] aūt, vt hic in lra dr. † Sed quaero, [illegible] le
3 § dic, quod in luc[illegible] o dotis, & donat[illegible] n tit hic lo. quod est verum. Nam [illegible] §. ad [illegible] ch §. hoc aūt. loquit tm in do. ergo h[illegible] § [illegible] dem casib. cum in his casi[illegible] sit locu[illegible] interp[illegible] est locus l. interpretatę. vt §. de fil[illegible] aute dotal[illegible] ta naris. §. fi. ff. de coniun. cum eman. libe. l. nihil

1 *Vir, vel vxor, an teneantur filijs primi matrimonij dotem, vel donationē propter nuptias seruare, si transeat ad secunda vota.*
2 *Si mulier dedit in dotem omnia eius bona secundo viro, & decedat in ma- trimonio sine liberis, vir non lucratur ex forma [illegible] principalis vltra il- lud, quod debet habere vnus ex filijs primi matrimonij.*
3 *Filij secundi matrimonij an admittantur cum filijs primi matrimonij ad re uocanda plus data secundo viro.*
4 *Filius secundi matrimonij, an in bonis maternis debeat habere legitimam sicut filij primi matrimonij, vbi quod sic.*
5 *Filij primi matrimonij, an admittantur ad reuocandum, quando mulier dedit omnia bona in dotem secundo viro cum pacto de lucrando totum.*
6 *Donatio facta per virum vxori, vel econtra vltra formam hic traditam, licet huic [illegible] renunciet, quod non teneat.*
Dispositio huius §. quod renunciari non possit.

Optime vero. Parenti ad secundas nup. conuolanti non licet largiri, vel relinquere plus secundo viro, vel vxori, quam vni liberorum prioris matrimonii, in quem minus contulit, & quod plus datum fuerit poterit per liberos reuocari, 1 nisi liceret parentib. succumr ingrati. h. d. §. †Opp. & vr, quod vir, vel vxor non teneat filiis primi matrimonij dotem, vel do. pp nu. seruare, licet transeat ad secunda vota, vt l. si qs liberis. C. de do. pp nu. quia soluunt, quia autem sunt talia bona, ex quib. possit contulere filiis primi matrimonii, obtinet, quod dicitur ibi. Sed in l. contraria dicit, aut habet bona ex dote, vel dona. pp nup. ex qb. possit contulere filiis primi matrimonij, & obtinet. quod dicitur ibi, obtinet, alias, quod dicitur hic. ¶ Tu dic, aut pater, vel mater dat oia bona sua in dotem, vel dona. pp nup. secundæ vxori, vel secundo viro simpliciter non apposito pacto de lucrando ab initio, vel ex post facto vult relinquere vel largiri, & tunc non pot plus lucrari quam lucretur filius primi matrimonii, cui minus datur. circa quod vide, quod no. gl. in l. hac edictali. §. si vero pl', in sol. sed pone de secun. nup. & idem in l. nulla. C. de iur. do.

2 ¶ Et per hoc apparet, quod si mulier dat in dotem oia bona secundo viro, & decedit in matrimonio sine liberis, vir non pot lucrari ex forma l. nam & quis vita, nisi quod datur habere vnus ex filiis primi matrimonii, vt patet hic, & in l. hac edictali, circa principium.

3 ¶ †Opp. d. hic, quod filii primi matrimonii reuocant plus datum secundo viro, vel vxori, quod dicitur in l. contra imo ad reuocandum debent admitti etiam filii secundi matrimonii, vna cum filiis primi matrimonii, vt C. de sec. nup. l. qm praecipimus. Solutio iure tamen infra. Primo de iure antiquo, id quod plus datum est pertinebat solum ad filios primi matrimonii, vt l. hac edictali. Postea secundo iure introductum fuit, quod deberet peruenire ad filios tam primi, quam secundi matrimonii. Tertium est ius nouissimum, quod reducit nos ad ius antiquum introductum p d. l. hac edictali, & ita loquitur §. Et no. gl. hoc ma-
4 nifeste. ¶ Sed hic quaero, an filius secundi matrimonii debeat habere debitum mne nanq; gl. format hac q. in auth. ad eos. C. de sec. nupt. sed non firmat. Iac. de Bel. hic tenet, quod filii secundi matrimonii debent habere legitimam, sicut filii primi matrimonii per §. illud. j. eo. & §. fin. C. de sec. nup. cum aliis. & at. j. de trien. & semi. §. 1. licet non admittantur ad reuocandum, quod plus datum est secundo viro, vel vxori quam habeat
5 vnus ex filiis primi matrimonii, qui minus habet. ¶ Item quaero, pone, quod mater oia bona dedit in dotem secundo viro pacto interposito de lucrando totum. an filii primi matrimonii totum reuocabunt, vide quod
6 no. gl. in d. l. hac edictali. §. si vero, quod incipit, sed pone. ¶ Et no. tex. ibi, nulla machinat. &c. ex quo habes quod si vir donat vxori, vel ecouerso, & in donatione excederet formam hic traditam, & huic l. renunciat, talis renunciatio non tenet. Non. n. est introductum in fauorem ipsius donationis, sed in fauorem alterius, l. filiorum et hic sr. ¶ Item habes in d. §. si vero. ibi, cum circumscriptione &c. & sic renunciatio non valet, vt in c. si diligenti. extra, de fo comp. cum si.

§. Quia vero, In hoc §. ponit quo tpe inspicitur, an sit plus datum secundo viro, vel vxori, quam filio primi matrimonii, cui minus est datum, & dicit h. d. plus tpe mortis parentis inspici. h. d. ¶ Op. gl. mag. & vr. quod inspiciatur tempus datæ, non tempus mortis, vt l. si constat §. fi. C. de do. an. nu. j. e. §. de augmentis. dicunt quidam, quod hic §. corrigit d. l. sed certe ista sol. non est vera cum eo modo contradicant. §. de augmentis. j. eo. qui est post hunc. §. alii dicunt, quod vtrunq; tempus inspicitur prout est vtilius ipsis filiis, vt no. in d. l. si constat. §. fi. alii dicunt, & ponunt aliam sol. quod dicitur in gl. quam solu. tenet Iac. de Bel. & facit pro illa solu. j. eo. §. si vero. in prin. & in fi.

1 *Dos, & donat. propter nuptias, an debeat reseruari filijs.*

§. Nec illud, Parente ab intestato decedente post secundas nuptias liberis existentib. de ambobus matrimoniis tertiis nuptiis non contractis, res suæ propriæ, & lucra legatorum, & fideicommissorum ad omnes filios æqualiter debent peruenire. Lucra vero dotis & do. pp nup. ad filios non ex matrimonio susceptos a quo descenderunt, dicta lucra debent venire. h. dicit.
1 ¶ †Opp. dr. quod dos. & don. propter nuptias debent seruari. Contra j. e. §. soluto, in prin. & in fi. vbi coniux lucrans de illo lucro facere potest quod vult. dicunt quidam, quod hic transiuit ad secunda vota, ibi non. Hæc solutio negatiua respicit filios secundi matrimonij non est vera, cum non transierit ad tertium matrimonium. Quare Azo soluit. de quo dicitur in gl. quæ opi. reprobatur per gl. tamen sit contra mentem dicti §. soluto. Sed certe ista solu. Azo. non est contra mentem, sed expresse contra tex. illius §. quare solue vt in gl. & vt dixi in d. §. soluto.

§. Quia vero, Parentes coguntur seruare filijs lucra matrimonio soluto diuortio, quemadmodum & si morte, & idem seruandum est in lucris super dotatis matri factis. h. d. ¶ No. ibi, si matrimonium. ad primam partem facit j. eo. §. soluto. in prin. & quod ibi no. ad secundam partem facit tex. dicti §. soluto. ver. si vero filiorum.

1 *Dos, et donatio propter nuptias pot regulariter diminui partib. consentientib.*
2 *Probatio contra præsumptionem de iure non admittitur nisi per partis confessionem.*

§. De augmentis, Parentib. ad secundas nup. conuolantib. liberis ex priore matrimonio existentib. non licet dotem, vel don. pp nup. diminuere, ne
1 aliquid aduersus filios prioris matrimonii machinari contingat. h. d. ¶ †No. ex hoc §. quod licet diminutio regulariter admittatur partib. consentientib. vt hoc §. in prin. & l. si constante. C. de do. an. nup. fallit in viro, & vxore ad sec. nup. conuolantib. liberis ex priore matrimo-
2 nio existentib. vt hic. §. fi. ad idem d. l. si constante, in fi. pal. ¶ †No. gl. quod non dicitur ibi, quia de iure est præsumptio, contra quam non admittitur probatio in contrarium, vt l. non est verisimile. ff. quod met. cau. nisi per con-
a fessionem partis, vt no. j. de æquali. do. §. si autem mulier, collat. 7. & no. per Doc. in auth. sed iam necesse. C. de don. ante nup.

ADDITIO

a ¶Nisi per confessionem partis. Adde Mathes. sing. suo 119. incip. no. casum.

1 *Donatio vsusfructus facta inter viuos inter coniuges, quando valeat.*

§. Si vero vsufr. Vsusfruct. vxori, vel viro relictus, per secundas nup. non amittitur, nisi expressim aliud dictum sit, sed vsusfr. dotis, vel donatio propter nup. non amittitur etsi a moriente muliere sit dictum. h. d. secundum glo.
1 ¶ †Quærit gl. quid si donauit vsumfruct. inter viuos vir vxori, vel econuerso, ita quod tpe donationis talis donatio non valet, sed morte confirmetur, dicit gl. idem, quod in vsusf. relicto post mortem, quia talis donatio æquiparatur donationi validæ ab initio, quod dic, vt in vlt. gl. sed certe, quod dicit gl. quod æquiparatur donationi validæ ab initio, intellige nisi per donatorem reuocetur, quod pot, vt in l. cum hic status §. ait oratio, & §. pœnitentia. ff. de do. inter vir. & vx. ponitur ex post facto talis donator interdicere ne recipiens donationem transeat ad secunda vota, & sic per oia est donatio quæ fit inter coniuges, quæ ab initio non valet, sed morte confirmatur quæ est ut legat. & fideic. secus in don. valida ab initio. vt no. in l. mutuo in fi. quæ incipit, & do. 1. propter nup. posita in seq. ver. si autem do. ad q. 1. ver. senio, & propter intellectu quaero ad literam huius §. & ponit duplicem lec. & approbat secundam dicens, quod est magis conformis literæ, quam prima, quod dic, vt in gl. Sed certe posset dici, quod prima lect. magis applaudat literæ, quam secunda quia tex. expresse dicit, quod vsusfr. fuit in dote data, non autem dicit quod fuerit in dote proprietas. Nec obstat quod dicit gl. quod tunc non ex lege, sed ex hoc pacto lucratur, quia hoc credo, & hoc quod hic dr ex lege ex pacto ponitur, ex pacto sicut ponitur alibi, vt l. hac lege, & l. cum in l. fundi. ff. de contrah. empt. & l. in lege. ff. loca. & l. si ita quis. ex lege. ff. de verb. obl. Vtraque tamen est vera in se, & bona. Sed vnum obstat primæ lect. quia hic dicit nil penitus. auth. hoc locum. C. si sec. nup. mulier. circa quam lect. uide, quod ibi not. per Doct.

§. Quoniam omnino. Pater vsumfructum sibi per filium acquisitum per transitum ad secunda uota non amittit, in castrensi, & quasi nil innouat. h. d.

§. Mater tamen. Donatio a matre inter filios facta non reuocatur per ingratitudinem nisi ex trib. cau. matre ad secun. nup. conuolante. h. d. ¶ Quærit gl. quid in patre secundam uxorem accipiente dic, ut in gl. quam no. & idem no. C. de don. auth. quod mater. quæ sumitur ex isto §.

1 *Mulier secundo nubens amittit dignitatem primi viri, nisi hoc specialiter a principe impetrauerit.*
2 *Homo senior non ita bene discernit, sicut iuuenis.*

§. Non tamen. Mulier ad secundas ueniens nup. prioris uiri dignitatem, & priuilegia amittit. secundum l. acquirit, & retinet liberta nupta patrono postea matrimonio soluto diuortio, ad secunda uota peruenire non potest,
1 h. d. ¶ Nota quod uxor amittit dignitatem uiri, i hominis in
2 tis digni postea nubat ut hic. & in l. fœminæ. ff. de senato. C. de incolis. l. multos. lib. x. & de dignitati. l. multos, lib. 12. nisi mulier transiens ad secunda uota specialiter impetrauerit a Principe, ut dig. primi uiri retineat, ut ff. de sena. l. femin. e. no. in §. hoc in
a dum. fin. gl. †quod homo senior non ita bene discernit. 12. q. 1. Crates.

ADDITIO.

a ¶Nubat. Adde Bal. in l. cum te. C. de reuo do. per illum tex. optimum. & Ang. in l. cum quædam. ff. de iurisd. om. iu. & gl. in auth. sacramentum. in versi. si mulier. C. quomodo mu. tut. offi. fun. po.

¶ Ratio autem est in promptu, quia uxores coruscant radijs maritorum. l. fœminæ. ff. de senato. cum si.

1 *Vitricus, quod possit esse tutor fut priuignis.*

§. Eiusdem quoque. Mater oib. est fide dignior ad filiorum aduocationem,
1 nisi ad secu. nup. accesserit. h. d. ¶ Gl. non solum. ibi, uel a te. †Vi
a des hic, quod gl. non firmat, an uitricus possit esse tutor indistincte. a & idem no. in l. j. C. ubi pu. edu. debet. sed quod indistincte possit esse tutor uitricus, tenet gl. ult. C. de contrario iud. tut. & idem tenet in l. nonnunquam. ff. de ado. & ibi per Gul. de Cun. & de hoc in Spe. de tut. §. nunc dicendum, uer. iteruntamen ¶ Et aduerte ad id, quod j. dicitur de educa. quia debet intelligi de educ. fienda de bonis filiorum, sed de bonis matris, indistincte potest alimentari, ut §. illud. infra, ut liceat matri & auiæ.

ADDITIO.

a Vitricus potest esse tutor indistincte. Tu dic, vt plene no. Bal. in l. 6. pater tuus. & quod ibi posui in apostil. in verbo. C. de contrario iud. tutela.

1 *Dos constante matrimonio, an solui possit.*
2 *Mulier an teneatur [illegible] dote id, quod sibi vir donauit, quod non nisi in quantum sit facta locupletior.*
3 *Vir [illegible] dotē vxori constante matrimonio sine causa quādo liberetur.*
4 *Exceptio dolo facti, quando obstet agenti contra virum, qui soluit dotem vxori constante matrimonio.*
5 *Exceptio dolo facti, quādo obstet agenti propter interusuriū medij tēporis.*

§. Dotes. Dotes constāte mrīmonio restitui non dēnt, alr̄ donationis istas obtinēt, & maxime si ad secundas peruenerit nuptias. hoc d. [illegible] Op. & vr̄ q̄ dos constante
1 mrīmonio solui possit, vt [illegible] pīt [illegible] te. & [illegible] quis, ff sol.mat. [illegible] mutus, §. manēte ff. de iure do. cu [illegible] So. q̄ hic dr̄ est rōn̄, vt hic in glo.
2 & C. [illegible] dos pstā. ma. l. 1. † Op. & vr̄ quod sp dos cōstante mrīmonio posset solui, licet si donatio: q̄a maritus iure cōpēsationis posset esse securus, cum dos pp penitentia posset reuocari, vt [illegible] si spo[illegible]us. §. fi. ff. de don. inter uir. & vxo. cum [illegible] bus. solue, vt in gl. [illegible] incipit, vt si phibita: q̄ tenet [illegible] d mulier non tenet cōpēsare [illegible] inquantum est facta locupletior ex eo q̄d maritus sibi
3 donauit, vt d. l. [illegible] sponsus, §. [illegible] l. 4. §. fi. l. eq. e. tit. [illegible] Tenet et [illegible] gl. q̄ uir soluendo dotem constante matrimonio sine c[illegible] non liberat̄ nisi inquātū est locupletior, & [illegible] hanc liberatur [illegible] re cuiusdā cōpensationis, vt hac gl. quam tene menti. Et q̄ [illegible] hæc gl. dicat verū. q̄ uir non liberatur nisi inq̄tum est loc[illegible], vt̄ pbat p[illegible] lic. p[illegible] §. maritu[illegible] ff. de rel[illegible] & hoc [illegible] glo. ff. lo. ma. l. 2. in prin. pbat [illegible] ēt in l. [illegible] si [illegible] do [illegible] eo [illegible] & no. ea. l. §. [illegible] mater. & h[illegible] copi. [illegible] ne [illegible] y. C. si dos pstate ma. l. [illegible] & pbat optime in [illegible] l. ff. d[illegible] ure do. & eo ti. no. in l. [illegible] ndo. §. vxor [illegible] si in gl. & iuc. sed [illegible] a. de Are. tenet pri[illegible], vt ipse [illegible] in d. [illegible] si dos [illegible] stā. ma. & inter alias rōnes, quas faci[illegible] pbat q̄a debitor [illegible] diē soluēdo, an diem liberatur, [illegible] l. q̄ in di[illegible] sol. matrim. [illegible] Item pba[illegible] per l. debitor. & l. seq. ff. de iure dot. & pe[illegible] l. c[illegible] ando. §. q̄ si acciderit. eo. l. titu. & per l. vir [illegible] xor. § 1. ff. ad V[illegible] ed. [illegible] l. q̄ in diem, vnde qd [illegible] ic [illegible] nore [illegible] ous. Ad [illegible] le [illegible] altero de suob. modis. Na dos soluta mat[illegible] io [illegible] p[illegible] rest [illegible] m [illegible] lieri pstā. mat. vt [illegible] pria hāc sol. pbat gl. in l. [illegible] pstāte m[illegible] g o pe[illegible]. de don[illegible] ante n[illegible] sp. vel dic, qd illa lex non c[illegible] ea q̄ du[illegible] q̄a non cōtigit liberā ip[illegible] iure, sed iure cuiusdā cōpe[illegible] s. & ita in casu nr̄o, [illegible] est cōpen[illegible] ingtū m[illegible] lier est locupletior, [illegible] hic no[illegible] lo. nō o[illegible] l. cu[illegible] fundo. §. q̄ [illegible] acciderit. q̄a ib. loq̄t in restitutione necessaria. [illegible] vero in voluntaria. non ob. [illegible] vir vxor [illegible] q̄a ibi [illegible] dos, vel soluto mrīmonio, vel [illegible] intelligas eo cō[illegible]
4 te [illegible] nebatur m ex lrīm [illegible] no gl. sed no[illegible] No[illegible] hac gl. put intelligit in re dotali mobili, qd excep[illegible] do[illegible] ob. ei q̄ restiturus est ex interuallo, po[illegible] qd dcat̄ nre interusurium medij tpis. Nam maritus tenetur dotem resti[illegible] ere vxori hodie post annū. [illegible] §. exa. C. de rei vxo. ac. & tn̄ sib[illegible] obstat exceptio do[illegible] o fact[illegible] nisi [illegible] quod dēt maritus ex pctō lucrari, & intelligat[illegible] vt ibi [illegible] & idē et no. ff. de condi. ob cām. l. si donaturus an fi. Ad idē tex. in l. depositu[illegible] §. [illegible] ipiura. ff. de peculio. Ad idem l. socer. §. Lucius. ff. sol. ma. & qd hr̄ in l. si maritu[illegible] § [illegible] fin prima lec. eo. ti. cuius Ꝯtrium tenet Old. in d. §. [illegible] ucius [illegible] b[illegible] ipse tenet. qd q̄n restō dēt fieri ex interuallo, non ob. pe[illegible] exceptio dolo facti, pp interusuriū medij tpis. pbat ipse p l. mulier. §. rerū. ff. rea[illegible] mo. & qd̄ ibi no. & p l. fi. § id[illegible] q[illegible] ff. vi le. no. ca-
5 ue. sed tenēdo pcedēre opi. m̄. † Et primo n̄ obstat dict̄ § rerū. q̄a ibi nō viro agenti non obst̄ exceptio dolo facti, quia mulier in amouēdo delictū ɔmisit. Vnde pp suum delictū perdit beneficium regulæ, dolo facti. Sed non ob. dictus §. idem q̄sijt, quia quādoq; ille q̄ ex interuallo dēt restituere, hēt dilationē a l. miserationis grā, vt est maritus q̄ hēt annū ad restituendū bona mobilia, et tūc ob. petēti exceptio regulæ, dolo facti. nisi q̄tum ex pacto dēt lucrari. vt ī dixi. Quandoq; qui ex interuallo debet restituere hēt dilationē, q̄ respicit ipsam oblig. non autem datur dilatio miserationis grā. & tūc nō obst̄. exce. regulæ, dolo facti. Ita loquitur dictus § idem quæsijt. & hæc distinctio probatur ff. de compē. l. si cum militi. in fi. illud quod dixi, videlicet
a in casib. hēre locū regulā, dolo facti. intellige vbi est liquidum [a] petenti debere restituere, aliàs indistincte dicta regula non obstat. ita no. in l. doli. ff. de dol. excep.

ADDITIO.

a Vbi est liquidum. Adde omnino, quod notat in apo. ad Dy. post do. Boer. in regula, dolo facti, per istum alle. in a. addi.

1 *Pœna de qua hic, an hodie habebit locum, ex quo mulier non iurat.*
2 *Pœna de quibus hic, an hodie sint sublatæ.*
3 *Mater, quæ transiuit ad secunda vota non petito tutore, vel si petijt male administrauit, an teneatur in subsidium, quod non nisi in fraudē fecerit.*
4 *Tutor petitus a matre trāseūte ad secūdas nuptias, an dari dēat, remissiue.*
5 *Mater luxuriose viuens priuatur tutela filiorum.*
6 *Mater transiens solum ad sponsalia, priuatur tutela.*
7 *Mater, quæ transiuit ad secunda vota, an matrimonio soluto possit ad tutelam filiorum redire, remissiue.*
8 *Mater data tutrix in testamento, si transiuit ad secunda vota, an patiatur pœnas, de quibus hic, remissiue.*

§. Si autem tutelam. Mater tutela [illegible] orū, vel nāli[illegible] facīm, & rōnes redditas, ad secūdas transiens nup. eas[illegible] em p[illegible] pœnas, quas mulier añ tps luctus nubēs, & pœnam [illegible]
1 eidē modis ɔseqtur. h. d. † Quæro hic dr̄. iurās. cum ho[illegible] lier non [illegible] iurat, an hēbūt loc[illegible] odie istæ penę dic[illegible] auth istilē penis. C. de [illegible] p. & [illegible] p. Do. [illegible] de [illegible]
2 de. & cre. § fi. Quæro, † cum hodie [illegible] q̄ ss p[illegible] tur mulier nu[illegible] lu[illegible] vt dixi. ff. co. [illegible] istas penas pat[illegible] r. q̄ deserta tutela [illegible] di[illegible] vt p[illegible] ti[illegible] bi g[illegible] r. & [illegible] in [illegible] auth [illegible] em pen[illegible]
3 & [illegible] An [illegible] peter [illegible] q[illegible] onecq̄ penius [illegible] n[illegible] rauit, an m[illegible] sibi [illegible] & vr̄ p[illegible] C. de ad. [illegible] Sed p[illegible] de Bel[illegible] non tenea[illegible]
4 l. in ff. ad Te[illegible] & [illegible] a nire d[illegible] in [illegible] glo [illegible] & in audi[illegible] ni[illegible] C[illegible] po[illegible] C.
5 [illegible] & S[illegible] log[illegible] pe[illegible] af[illegible] opti[illegible] ne[illegible]
6 re [illegible] Vtem [illegible] q̄ro, hic [illegible] transit. an rene[illegible] dt tu. § nūc d[illegible] de v[illegible] gd [illegible] est [illegible] an debeat a[illegible] Doc lo[illegible] mant [illegible]
8 Spec [illegible] data tutrix [illegible] in testamento an p[illegible] vota patiatur pœnas [illegible] §. dic. [illegible] Doc. in [illegible] C. ad Tertu. et per Doc. in auth matri.

§. Placet quoque. Pater fi[illegible] pe[illegible] le præstado legato si secundas [illegible] nuptias. hoc [illegible]

§. Sed si quis. [illegible] vltra cantores, aut lectores [illegible] præ[illegible] here [illegible] tori[illegible] et lecto [illegible] ip[illegible] maio[illegible] sacer[illegible] tis ea[illegible] ale[illegible] xore [illegible] n tate suscepta, e[illegible] ad sacro[illegible] ord[illegible] ues p̄mo teri[illegible] l. d.

1 *Vsufructuar[illegible] dare non potest, an vsusfructus remanere debeat penes proprietarium.*
2 *Conditio[illegible] nuptias, quando valeat.*
3 *Iudex cui ma[illegible] faueat, a[illegible] v[illegible]*
4 *[illegible] gatum factum uiduæ si non nup[illegible] valeat. remissiue.*

§. Quæ vero. [illegible] habenda [illegible] no [illegible] a let, et ɔdo[illegible] dēt a[illegible] tolle[illegible] sti tui d[illegible] cū[illegible] et accessi[illegible] medi[illegible] ip[illegible] utator [illegible]
1 noneɔstita fm q̄ [illegible] et per [illegible] No tex. ibi sinuāt non valuem etc q[illegible] de beat usufr. remanere penes [illegible] ɔsta re usuram vsq; ad ter[illegible] ctuari nō p̄t sat dare. [illegible] usse ibi alle. hūc tex et a[illegible] then[illegible] relic[illegible] ex
2 isto § et no. p gl in c[illegible] ex[illegible] q̄ ɔd[illegible] si nuptiarū non v3, vt [illegible] §. hoc genu[illegible] ff. de ɔdi et de. g[illegible] circa l[illegible] pon[illegible] quadru plex ius, de quo per Doc. in l. 2. C. de [illegible] vidu. No. gl. hoc ibi,
3 vsq; verius, etc. † No. istam partē gl. et c[illegible] rōnem. ex qua rōne hēs, et colligitur cui magi[illegible] dēat dele[illegible] reo, vl̄ actori. et si in oīb. eēnt pares, tūc eēt recurrēdū ad [illegible] in l. in bonefidei. C.
4 de iure i. et ibi per Doc. in l. admonēdi. ff. e[illegible] ex d. iure i. e. fi. † No. gl. ne secundas nup. ibi fm lo. Idē no. in l. 2. C. de idi. vidu. et ibi tenēt Doc. opi. lo. et eā tenet glo. in [illegible] cū tal. §. Meuiæ. in gl. ma. in fi. ff. de cōdi. et demon. Et vltimo circa hanc glo. vide quandam q. quā tangit glo. in d. l. 2. de ind vidu. et Ianus per Docto.
1 *Ius, quod seruatur in separatis seruatur etiam in permixtis.*

§. Et quia. Si donatio añ nup. in reb. mobilib. cōsistat, mater eā accipere dēt, [illegible] r vtifrui arbitrio boni viri. Si vero ɔsistat in reb. mobilib. eā filijs dimittere dēt, et cautionem accipere de soluendis usuris vsq; ad tertiā cētesimę. Idem seruādū est in pte quo ad ptē, qd in toto quo ad totū h. d.
1 † No. ver. si vero permixtę. ex quo no. quod idē ius seruat̄ [illegible] pet mixtis, quod in separatis. Id [illegible] habes in §. aliud [illegible] de nō elig. n. sec nub. Op. id quod hic dr̄, q̄ si oēs moriant. tūc n. pactū de lucrando in casu nō existētiū liberorū locū hēt. īmo vr̄. q̄ hēt locū vno ex liberis defuncto, vt supra e. § qm̄ infirmas. Sol. hic §.

deter-

determinat p dictum §. qui. Nã iste §. loqt recitãdo tantum dictu §. aliud, supra. de non elig. sec. nub. nouum ius statuendo.

1 *Mater ad secunda vota transiens qua iter succedat filijs.*
2 *Fil[illegible] emãcipatus, an hodie succedat ex testamẽto de iure ciuili sicut qui[illegible]*

§. Hinc nos.

Mater ad sẽdas nuptias veniẽs quicunq; liberis ex testõ succedit, sicut exñeoi ũ q liber. ab itestato ãt cũ fratrib. defuncti succedit, & i bonis a pẽe puenientib. in vsufr. tñ. In alijs vero bonis filio extrinsecus q[illegible] succedit i totũ, excep. an. nup. donõ. in quã succedit in vsufru
1 ctu tñ ingratitudini [illegible] h. d. Pro decisione huius §. distingue tria iura. Primũ [illegible] fuit introductũ p l. fœminæ. §. fi. C. de [illegible] sec. nup. & l. mr. C. ad Tert. in quib. distinguit. Aut mater transit ad sẽda vota añ mortẽ fi[illegible], aut post mortẽ. & [illegible] illa iura di[illegible]nguebant bona paterna ab alijs. qñ añ mortẽ filij nubebat. Sed [illegible] post mortẽ, tñ distinguebant bona pina ab ali[illegible], sed non p §. nũc igitur. § de non elig. sec. nub. q quẽ § co[illegible] d. l. fœminæ [illegible] fi. & d. l. mr. vt d. [illegible] cũ igitur. v[illegible] nec [illegible] Tertiũ iᵘ est introductum p hũc §. in quo hẽs, q mr [illegible] ẽs ad sẽda vota succedit filijs ex testõ [illegible] indistincte siue sint bona pina, siue sint aliunde acqsita, & siue nubat añ mor[illegible] siue post ab intestato ãt distinguit, an sint bona pina, an a[illegible] q[illegible] in pimis in vsufructu tñ succedit. in alijs in [illegible] pprietate [illegible] au. nup. donata. qd ultimum est [illegible] de non [illegible] sec. nub. § nuptiali. & [illegible] illud ius cõcor[illegible] d. § cit. ig[illegible] nis. pterq in vno videlicet, q[illegible] § non distin[illegible] bona pina ab [illegible] iste §. sic qñ mater succe[illegible] ab intestato. [illegible] illud, q[illegible] glo. In d. l. mater, qu[illegible] hodie red[illegible] ad d[illegible] cin. d. [illegible] mater. Itell[illegible] ẽt hic, & ẽt hoc qu[illegible] hodie rodd[illegible] d. l. mr intellige ab intestato non ex testõ. [illegible] ab intestato di[illegible] bon[illegible] paterni[illegible] an nubat añ mortem filij vel non, v[illegible] disting[illegible] corrigitur, vt
2 hic expresse d[illegible] Vt [illegible] vel. sic igitur [illegible] ducit [illegible] de Bel. a. l. q. vos [illegible] succedit filio ex testõ [illegible] cut [illegible] dicit ipi[illegible] atus succedit [illegible] testõ de [illegible] extrañei [illegible] de quo sunt gl[illegible] quas alleg[illegible] de hære. & fal. in § ex h[illegible] ter. oibus [illegible] est, quod succedit ex test[illegible] de [illegible], pbatur per tex. l. ex duobus. in fi. [illegible] de bon. pos. c[illegible] tab.

1 *Mater transiens ad secundas nuptias fi[illegible] siue fratribus [illegible] cedenti, quod non succedat in proprietate bonorum fi[illegible] a patr[illegible] obuentorum.*
2 *Ingratitudo repellit fratrem a succedendo ab intestato.*

§. Ingratitudinem.

Frater cã ingratitudinis trib. ex causis [illegible] a [illegible] successione excludit his obtinẽ[illegible] in [illegible] h. d. No. tex. ibi succedit filij, &c. No. d[illegible] huius §. no hic [illegible] secundo nu-
1 bẽs succedit filio vna cum alijs fratrib. defuncti [illegible] non supeteflent [illegible] fratris def[illegible] mr sẽdo nubes succederet filio in totum sicut si nõ nupsisset. & p hoc [illegible] in aut. [illegible] de sec. nup. nõ bñ loqi q[illegible] q ẽt si mr sola veniat ad successionẽ filij, nõ succedit in proprietate bonorũ fili[illegible] de[illegible] torũ a patre ptãtium ad sẽda vota, de qui[illegible] dixi § de [illegible] onub. § hoc autẽ, & casus vt h[illegible] Quæro dr hic, frater qui est ingratus fratri, nõ ptegi lucrũ a fra[illegible] de quo lucro loqt hic i tex. in gl. ma. sunt tres o[illegible] vna est q frater, q ẽ igratus fratri ex causis hic
2 isertis, nõ succedit fratri ẽt ab intestato ex qua no. † q ingratitudo repellit fratrẽ a successione ab itestato. idẽ no. i [illegible] cũ igit. § de non el[illegible] sẽdo nub. in gl. sup verbo fratrum, & ad hũc tex. alle. Sed aduerte q[illegible] istã qõnẽ format Guil. de Cug. in l. fratres C. de inoffi. testa. ibi dt q ingratitudo repellit fratrẽ, vt nõ admittatẽ voluntatẽ, sed nõ qd ab eius successione ab intestato repellatur. Na pro hoc inducit ipse l. [illegible] ff. vnde cog. ad hoc tex. ipse respondet, & ipm intelligit [illegible] sẽdam lec. hic positam, & erit speciale hoc casu, quam secundam le. tu. vide vt in gl.

§. Et illud.

Mater filio in lucro, aut antenuptiali donatione, nõ succedit nisi in v[illegible]fructu his obtinentib. in casibus futuris, in præteritis nõdum sententia, vel transactione finitis. hoc dicit in summa.

§. Et quoniã.

Mi & cum solis fratrib. & cũ solis sororib. & cũ pmixtis, i virilẽ portionẽ succedit filio. h. d. Op. vr qd mater [illegible]lio non succedit, vt §. eo. § cum igitur. Sol. quod hic dicit euenit regulariter, ibi vero casualiter, & ex isto §. sumit auth. & cũ sol. posita sup. l. fi. C. ad Tertul.

§. Illud.

Parẽtes ex pricipis oñone dẽnt inter filios equalitatẽ seruare licet inequalitatẽ seruare possint si volũt, dũmodo filijs in lgima portione prouideant. h. d. No. ex hoc §. tex. ibi & quod ex l. &c. q debita iure nãe debentur ex l. sic ad qõnem facit, an legitima posit per statutum auferri. de qua dixi in §. primum itaq; § de hære. & fal. & in §. considerentus §. de trien. & semi. Secundo no. qd tam filijs primi matrimonij, quã secundi debetur legitima de necessitate, vt hic. dixi de hoc §. eo. §. optime, &c.

De appella. & infra quæ tempora debeat appellari. Rub.

1 *Tempus de quo hic, quod quo ad quid erit vtile, & quo ad quid continuũ. Tempus legale regulariter est continuum.*
2 *Tempus decem dierum, quod datur ad appellandum, ita habet locum in interlocutoria, sicut in diffinitiua.*
3 *Tempus decẽ dierũ de quo hic, quod computetur de momẽto ad momẽtũ.*
4 *Appellari quod possit die feriata, etiam si feria sint repentinæ, non tamen appellatio exercent.*
Restitutio ad prosequendã appellationẽ q detur propter ferias repentinas.
5 *Libellus etiam die feriata offerri potest.*
6 *Iudex an exequatur sententiam interlocutoriam infra tempus decem dierum datum ad appellandum.*

Anteriorum.

Iste titulus habet tres partes. Primo ponit tp̃ app. interponẽdæ. Scdo de tpe app. exercẽdæ. Tertio ad quẽ iudicẽ appellet. Scda in §. ad hæc. Tertia in §. illud. Et bñ. h. d. Oĩb. appellare licet ĩ. x. dierũ spatiũ a die recitationis sniæ numerandorũ, & si [illegible] consistorio principis sperent moueri, oĩa intacta permanea[illegible] nec [illegible] app. exercẽdæ statutũ currit, & [illegible] minoribus iudicib[illegible] ad maiores e gradatim appe[illegible]adũ, & a clarissimis ad spectabiles [illegible] a spectabi[illegible] ad illustres, & a delegans a principe ad anti
1 quos Romæ iudices. h. d. † No. gl[illegible] decẽ dies, ab ẽ[illegible] a recitatiõe [illegible] sentẽtiæ ibi, [illegible] ab eo die. & in auth. hodie. C. de appel. In ead[illegible] ibi q hoc [illegible] ad aliqd, & c. videc[illegible] q[illegible] q.[illegible] ibi [illegible] l. cõcor. cu ista. & vide qd no. Spe[illegible] de appel. §. estat. ver. [illegible] & in fi. vide gl. in [illegible] superuacu[illegible] in [illegible] est. pe[illegible] dubio ãt semper p̃sumit continuu[illegible] no. gl. [illegible] ff. de diuer. & tẽp. p̃scr. & pbatur in l. cũ hæres § pe. ff. de [illegible] libe. circa q[illegible] de no. per Azo. [illegible] de diuer. & tempo. p̃[illegible] & [illegible] C. de [illegible] nua exc[illegible] med[illegible] & q[illegible] Cy.
2 [illegible] de [illegible] † Se[illegible] hoc q̃tẽ an q[illegible] d hic [illegible] & interlocutorijs [illegible] appellari p[illegible] interlocutoria, [illegible] in l. a[illegible] C. [illegible] de appe. rec. & de[illegible] per hunc tex. q sin[illegible] ter [illegible] ad appe[illegible] [illegible] bi[illegible] vel iudicem appe[illegible] §. q[illegible] & ibi not ff. q[illegible] ap[illegible] & no[illegible] ff. de ap. & [illegible] ap[illegible] ergo & c. & hãc op[illegible] auth. hodie. Veritas est quod appel[illegible] ab inte[illegible] decẽ dies, sicut app[illegible] a diffinitiua. Ca[illegible] significauerũt ext. a[illegible] de elec. cũ dile. de [illegible] q[illegible] cõsult. no [illegible] cũ co[illegible] de ap[illegible] circa quod
3 vide [illegible] in c. conc[illegible] de ap[illegible] Sed quæro an [illegible] decẽ[illegible] computetur de momento ad momentum in d[illegible] q[illegible] gl. in [illegible] §. [illegible] qui ap[illegible] hoc [illegible] anterior[illegible] a [illegible] test. ipo[illegible] & [illegible] cõcertatione. [illegible] de. q not Arc[illegible] [illegible] dies. de excep[illegible] & [illegible] q[illegible] re stat. ver. sen[illegible] quid dies. No. gl. q[illegible] per [illegible] siue [illegible]
4 [illegible] adde quod no[illegible] de ap. l. ap[illegible] om[illegible] [illegible] in
2 ca[illegible]ibus, i quibus potest appellari, posit appellari die f[illegible] a[illegible] siue sint feriæ solẽnes siue repẽtinæ, [illegible] dic quod sic, [illegible] no. C. de fer. & l. 1 §. dies & § 1. præal. [illegible] Sed [illegible] cet pot[illegible] ap pellatio interponi, [illegible] non pt tam tpore c[illegible] exercedi, currit, licet propter ferias repent[illegible] detur [illegible] vt ex tu. de fer. c. fi. & quod no. in l. 1 C. [illegible] quod [illegible] feriatis
5 posit appellatio interponi, non est mirum. q[illegible] di[illegible] feriatis etiã in cã principali posset libel[illegible] offer[illegible] vt l. in [illegible] ta. ff. de adul. Doct. tenent hic [illegible] no. Spe. in ti. de sen. §. sequitur. versic. 2. & ver. [illegible] quolibet tpe libel[illegible] & hẽs gl. ord. dantem hunc intellec[illegible] licet glo.
6 in d. §. sexaginta. dicat ibi esse tpãle. † Vltimo circa hoc principium qro, lata est snia interlocutoria. si [illegible] decẽ dies pot appellari, vt dixi, an intra illos decem dies iudex, qui ipsam tulit poterit ipsam exec[illegible] mandare. dicit enim pars, cõtra quam est lata sententia, se appellaturam, nõ m̃ appel. dic vt no. Spe. in ti. de appel. § restat. ver. fi. & vide quod no. glo. in c. fi. de appel. lib. 6. & co. ti. c. non solum. de offi. delega. c. quærenti, & xi. q. 3. c. cũ apud. De diffinitiua autem quid sit, est glo. ordina. in l. 1. ff. nil noua. appel. pen. in glo. 1.

ADDITIO.

a ¶ Die feriata. Adde Lu. Pon. in l. 1. de in ius vo. & Bal. in rub. C. eo. ti. & Host. But. Imo. in c. præterea. de dila. & ibi Bal. & Lanfr. in c. qñ contra ver. penultimo nes. de prob. & in cle. sæpe. ver. de plano. de ver. sig.
¶ Adde quod ibi posui in apost. ad præal. Lanf. post compostillatorem istum, vers. die feriata.

Appel-

1 *Appellans in causa huius §. quòd sit tutus ipso iure.*
2 *Tempus appellandi non currit si stat per iudicem quominus appellationem prosequatur.*
3 *Instantia causa principalis, an currat quando stat per iudicem, quominus causa expedeatur.*
4 *Et quid quando stat per alium, remissiue.*
5 *Iudices, quod debeant dare sententias habito consilio sapientum.*
6 *Dictio, ad, ponitur pro iuxta.*
Statu. puniēs insultū factū ad domū, verificatur in insultu fcō iuxta domū.

1 §. Ad hæc. †Quæro, an in casu huius §. appellans sit tu
tus ipso iure. dic quod sic, vt hic, & ibi, non
ex hoc litē periclitari, &c. & ibi, cā intacta pmaneat. & hoc sen-
tit gl. 1. & ita expresse no. C. de tēp. appel. auth. sed his, q̄ sumitur
ex illo §. & in auth. itē si sit app. c. tu. licet gl. a ſe tenuat j. vt ſpō.
2 largi. §. hoc quoq;. †Quæro qd de alio iudice si stat p eū quomi
nus qs cāni appellationis proseq possit? gl. 2. hic vr velle idem,
quod tps ipso iure nō currit. & idē sentit glo. in l. arbitrio. ff. de
dolo. & ex quib. cau. ma. l. sed si p p̄torem in prin. & idem tenet
Azo C. de temp. appel. §. vbi aūt. sed 9trium no. in d. authē. itē si
appellatus. & ibi gl. tenet, qđ tps currit, sed dat restō cū qua cō-
cor. qđ no. auth. hoc quoq;. Sed veritas est qđ hic no. q illud cū
concord. ī alleg. pbanit p tex. in §. hoc quoq;. vbi dicit nullū p̄-
iudicū gnari, sed si esset necessaria restō saltē gñaret sibi p̄iudi-
cū circi sumptus, quos ab aduersario nō recupret. qa nec do-
lo, nec facto aduersarii hos sumptus fecit j. restōnē peten. sed
ponus p iudice at si forer sibi p̄iudicū. facit tex. in § 3. de his q
ingre. ad appel. cū sua glo. & ibi p Azo. in summa i. hus ti circa
3 prin. & gl. in c. ex rone ex de appel. †Quæro qd de instantia cāę
principalis si stat p iudicē? glo. hic dicit, qđ tps curru. ita no. glo.
hic, nec dicit dādā restōnē aduersus cursum tps, & quod tēpus
currat, & quod restitutio non detur, tenet ex. glo. gl. in d. authē.
itē si appellanis. & in d. § hoc quoq;, sed 9 no. ... de iud. l. prope-
randū. §. sin aūt vtraq;. vbi glo. dicit dari restōne, sed tps currere.
sed platæ gl. dñt verius, & est rō, nā minorib nō datur restitutio
aduersus cursum instantiæ nisi in subsidiū, vt d. l. properandū.
§. fi. & est in eis spāle. ergo in 9triū est ius cōe. circa quod vide. qđ
no. Doct. in d. § sin aūt vtraq;. & in d. auth. itē si appel. Quid aūt
4 †iuris sit, si stat p aliū nō per iudicē, gl. ponit in d. auth. itē si ap.
5 & per Azo in summa d. tus in. & d. c. ex rōne. †Vlterius gl. indu
cat hunc tex. ibi ad conuocandum, ad arg. q iudices debent dare
sniās habito consilio sapientum, & hoc in ipsis sententijs scri-
bāt. circa quod vide no. Doct. in l. nō est dubiū, q̄ est lex 5. C. de
5 rep. †Vltimo circa hunc §. no. in gl. quæ dicit ad hoc. i. iuxta hoc
6 †quæro, & sic no. quod, ad, ponitur pro iuxta. & idem in l. mili
a tis. in prin. ff. de test. mili. & per Iac. de Are. in l. itē apud. §. con-
tutium. ff. de iniurijs. quod tene menti pro statuto loquente de
insulto facto ad domū, vt exponatur, ad domū. i. iuxta domum.

ADDITIO.

a Pro iuxta. Adde Flo. in l. quidam Iberus. de seru. vrb. pręd. vbi & per gl. & Bar. & vide Archi. in c. gratiose. de rescri. in 6. & 18. dist. presby.
¶ Adde istū in l. meminisse post prin. ver. ite inducit in arg. ff. de off. proc. & le.

1 *Snīa appellationis est diffinitiua, & quando sit interlocutoria, remis. nu. 2.*
1 §. Illud etiam. †No. tex. ibi, post diffinitiuā sniam, ex
quo habes quod snia appella. est diffi
nitiua, vt hic, et hoc vr velle gl. in l. p̄senti. § sed si hoc facere. de
his qui ad eccle. cōfu. C. quomodo, et quando iud. in l. consenta-
2 neū. in gl. 1. de diffinitiua facit l. 1. §. illud. de temp. app. †An sen
tentia appel. sit diffi. et qn interlocutoria, dic per Archi. in c. cu-
pientes. extra. de elec. et per Ioan. And. in c. si. de appel. in clem.
1 *Tribunal proprie habet iudex ordinarius, non extraordinarius.*
§. Illo videlicet. Ad euidentiam huius §. vide gl. 1.
quæ distinguit casus huius §. quod
1 no. in l. præcipimus, C. de appella. in fi. †Et vltimo no. glo. super
ver. tribunal. quæ est ī. prox. et aduerte, quia loquitur de iudice
ordinario. iudex extraordinarius nō dicitur proprie habere tri-
bunal, vt l. si locus. ff. de iudi. et l. cum filius. in prin. de lega. 2.

De Consulibus, Rubrica.

Consulatus. Cōsules, et eorum uxores, et
matres in 7. ludis, & processi
pñt spargere argentū, & ex argēto ppſm mune-
ribus honorare. aurū eis spargere nō licet, qa so-
li principi aurū contemnere conuenit, pęna 9fa-
cientibus imminente. h. d. vsque ad finem.

Vt nullus mutuans agricolæ teneat eius terram. Rub.

1 *Milites non dicuntur priuatæ personæ.*
Propter. Prouisio inducta per l. pro agrico-
la contra priuatos creditores, extē
1 ditur ēt ad milites. h. d. †No tex. ibi, & ne priua.
&c. quod milites non dicuntur priuatæ psonę, vt
hic coniuncto tex. j. ibi, mil. aūt. &c. ad idē in fi. hu
ius 9stōnis. ltē ī. de hęr. & falc. § qa vero duplex.
ibi, sane priuatæ, &c. de quo dicam j. vt or. præf. circa princ.

Nullum credentem agricolæ tenere illius terram, & quantam debeat mensuram dare. Rubr.

Rem duram. Creditores ab agricolis exi
gere pñt noīe accessionis,
et vsurā quolibet anno p quolibet modio o-
uā ptē modii, et p solido vnā siliq., et nō ampli'.
hic obtinētib. i lucro. pęna 9facientib. imminēte.
h. d. No. gl. sup ver. aridos. sed numquid idem no.
per glo. et Doc. C. de vsur. auth. ad hæc No. glo. super vert. sili-
quam. et vide, quod no. glo. in auth. hodie. C. de epis. et cle. No.
glo. super verbo, in omnes extendimus. vide, quod no. glo., et
Doc. in auth. ad hæc prædicta. et in l. 1. C. de summa Trin. et fide
cath. No. glo. super verbo, cadant alibi glo. tenet quod cadat per
sententiam, vt no. in auth. ad hæc. sed hanc tenet Iac. de Bel.

De restitutioni. & ea, quæ parit in xi. mense post mortem mariti. Rubrica.

1 *Filius rogatus restituere, an habeat vnam quartam, vel duas.*
2 *Alienatio si fit de reb. subiectis fideicom. an teneat, & qualiter reuocetur.*
3 *Alienatio subiecta fideicommisso si reuocetur, an fiat reuocatio cum fructibus medio tempore perceptis. quod non.*
4 *Alienatio facta per hæredem qui ignorabat se grauatum, quod teneat, & pretium debeat restituere.*
5 *Dispositio huius §. quod habeat locum in dote, vel donatione propter nuptias a grauata persona constituenda siue exigenda.*
6 *Item habet locum pro dote, vel donatione propter nuptias pro filia, vel filio constituenda.*
7 *Fructus percepti a grauato, an debeant computari in dote, vel donatione propter nuptias, remissiue.*

Decursio. Iste tex. hēt duas ptes. Primo po-
nit de ... c. l. de restone.
Scdo 9trū ... te ... de muliere, q̄ pepit
ī xi mē. e. Sc ... vnū q ... q. ad d. § vnū. Res
restoni subiacētes alienari phibentur, nisi pp cam
dotis, vel don. ppter nupt. ... q ... as cas alienatio
paritur ... sublato ... o ... temora. h. d.
1 †No. ex h ... m ... ver. quā ... rē. qa iste tex. optime facit, q filius ro
gatu ... potest nō ... vnā quartā. N ... vides, q si
ho. de restitue ... aduo ... p ... q ... rta debita iure nāæ,
& tota reliq ... b ... venit in restone ... nec dum nā pōt, nisi
ex cā dotis, vel donōnis pp nup. sed ... i quartā Tre. detrahere pos
set dēret ex cā dotis, vel donōnis ... si debita iure nāæ nō
sufficeret ... q hæc de re ... qua sibi possit detrahi est priuilegiū
dotis, & donōnis pp nup. ergo in 9triū est ius cōe. qa ppter nul
lā aliā cām reliqua sibi, q̄ restat, possit detrahi, vel minui, vt l.
iu. singulare. ff. de leg. in fi. de qua q dixi ī. de hær. & falc. in § si
2 qs aūt non implens. vbi de hoc per glo. circa prin. †Quæro, an si
a res, q̄ subiacēt restōni, alienent teneat alienatio. tex. in l. fi. § sed
q. C. cōia de le. distinguit, aut restō dēt fieri pure, vel in diē cer-
tā. & dic, q ipso iure nō valet. aut dēt fieri sub 9dōne, vel in diē
incertā. & tūc interim valet. sed adueniente die, vel 9dōne per-
inde ē, ac si non esset facta alienatio. sed per auth. res. q̄ c. ti. C. cōia de
leg. q̄ sumit ex isto pricipio in o ... nō vz alienatio, ēt qn re-
stō dēt fieri sub 9dōne, vel ī diē incertā. ita tenet gl. ī d. l. fi. § sin-
aūt sub 9dōne in glo. imo vr. q hæc est vera opi. & vr fuisse opi.
Irner., & ita vr posuisse in d. auth. res. q̄ ... q simplr de re. q̄
subiacet restōni phiberi alienari, vel ... & idē tenet gl. in
l. Marcell'. §. res. ff. ad Tre. gl. magn. ... q ... sup. verbo, alienari.
circa fi. vr velle, q res, q̄ subiacent restoni sub 9dōne, si alienent
vsq; ad quartā alienatio tenet irreuocabilr, vt d. § res. A quar-
ta aūt ī. interim valet alienō ipso iure, sed 9dōne exīte alienō
infirmatur, & ita intell ... hunc tex. Circa hoc ego dicerem sic.
Aut res subiacēt restōni pure, vel in diē certā, & alienō ipso iu-
re non valet, vt d. l. fi. sed q. nisi vsq; ad quartā, vsq; ad q̄ alienō
valet. & ita no. in d. § sed qa in gl. q̄ e sup verbo, posse trāsferre.
Aut subiacet restōni sub 9dōne, vel in diē incertā, & tūc alienō
interim tenet, sed adueniēte 9dōne, vel die, res alienata vendica
tur, vt d. § sin aūt sub 9dōne. vsq; ad quartā, vsq; ad quā indistīcte
valet irreuocabilr, vt d. §. res. & gl. hic. Et q alienatio indistincte
irreuocabiliter vsq; ad quartā valeat, tenet Ia. de Are. in d. §. res.
licet ibi gl. istā opi. nō approbet. cū hac dist. dēt intelligi hic tex.
non. n. iste tex. aliqd noui inducit ad illā l. fi. C. cōia de leg. sed so
lū decisio illius legis hic per ordinē recitar, vt patet hic. in ver.
sed m. solū n. ab illa l. duos casus excipit hic. & ita tenēt Doct. in
d. auth. res, & pbantur prædicta expresse per §. quamobrem. in
prin. in hoc ti. Et istud tenet Ia. de Bel. hic, licet gl. ī §. sin aūt sub
condi. & in §. res, & aliæ ī. alleg. teneant, quod hodie per hunc
§. inducatur, q ēt si res subiacent restitutioni sub 9dō. ipso iure
non

ADDITIO.

a Alienatio. Adde quæ habentur per do. Soc. in cons. 227. inci. præsens consulta tio pulchra. versic. 4. confirmatur. cum seq. in 2. parte & Fel. in c. venerabili. de offi. deleg. in fi. vbi plene, an tunc post alienationem dominium transferatur.

non tenet alienatio, sed dic vt dixi. An aũt illud, ꝙ alienatur imputetur heredi in quartã? dic vt p glo. & melius p Dy. in d. § res.
3 †Quæro an in casu, in quo res alienata reuocatur, dẽat restituere cum fructib. medij tpis. glo. d. §. sed qa, tenet ꝙ sic. sed ꝯ Richardus Malumbra p multas rõnes, quas ibi refert Cyn. de quo
4 est glo. in l. emptor. ff. de rei vendic. †Quæro, si hæres ignorans se grauatum alienat, an valeat alienatio. dic ꝙ sic, sed dẽt pretiũ restituere, vt l. fi. §. fi. ff. de lega. 1. & no. in l. quid ita. §. si qd filiũ. ff. ad Treb. †Quæro pro declaratione huius §. quamobrem. in quo casu habet locum hic §. rñdeo, habet locũ siue loquamur in dote, siue in don. ppter nup. a grauata persona constituenda, & pacto de lucrando super ipsis interponendo, siue loquamur in dote vel don. ppter nup. a grauata persona exigenda. hoc col
6 ligitur ex gl. sed nonne. coniuncta gl. d. auth. res q̃. &c. †Quæro, an hic § hẽat locũ p dote, vel don. ppter nup. cõstituenda pro filia, vel filio. H. ic q. pbat Pe. de Bel. & ibi refert Cy. de qua q. est gl. in l. a filia. ff. ad Treb. & vide quod no. j. de rest. §. nobis igitur. in gl. si p filia. col. 8. ibi gl. ẽt q̃ it qd iuris sit si filia alienauit fideic. ppter nup. & postea recuperat dotẽ recuperauit, an res incidat in fideic. de quo dic, vt ibi, & tangit in d. authẽ. res. †Quærit
7 hic Ia. de Bel. an fructus percepti ex hoc debeant cõputari in dotem vel don. propter nupt. quod dic, vt nec per eum. quæ q. est vtilis pro intellectu l. mulier §. cum proponeretur. ff. ad Treb.

1 *Præsumptio de præterito sumitur & in futurum.*
2 *Matrimonium contractum per mulierem, licet prohibeatur, tamen tenet.*

§. Vnum si quidem. Mulier ante tps luctus parẽs, cũ certus, & indubitatus est partus ex viro præmortuo editũ non esse, easdẽ patitur penas quas subijt mulier j. tps luct. nubens. & nedũ q. p pro-
1 te, sed vsufructu et añ nup do. priuatur. h. d. †No. ex hoc §. ꝙ p-
2 sumptio de pterito sumitur & in futurũ, a vt hic in ver. mo…
2 sic C. de adult. l. si q̃s. †Secũdo no. tex. ibi, q̃ ad legi ꝙ licet sit phibitũ mulieri. j. tps luctus ad secunda vota transire. tñ matri
b moniũ tenet, b vt hic, & no. i §. primę si qd. s. de nup. no. gl. sup ver. per. cto & … in ver. i legitimas §. luxuriatur post tempus luctus contrahi tñ huius no. in authẽ. sacramentum. C. si mul. tut. offi. quã opi. tenet hic Ia. de Bel dixi s. de nup. § si autem.

ADDITIONES.

a ¶Et in futurum. Adde quæ ad hoc habentur per Fel. in c. mandata. in princ. de præsump. & in princ. eo. tit.
b ¶Matrimonium tenet. Idem etiam in matrimonio contracto contra interdictum ecclesiæ, quod etiam tenet, ita mul… & ample ponit Geo. Tho. cõsil. suo incip Bonauentura contraxit, volu. 1.

De tabellionibus. Rubrica.

¶Hæc rubrica habet duas partes. Prima loquitur de tabellionibus. Secunda de protocollis. & de prima parte tractatur vsq; ad § illud quoque. & ibi incipit secunda vsque ad fi.

1 *Notarius quod debeat esse rogatus de instrumento quod facit.*
2 *Notarius non delegat instrumenti confectionem.*
3 *Notarius, an necessario rogatus debet ab vtraque parte.*
4 *Notarius, an præsumatur rogatus.*
5 *Testes scripti in testamento, si non apparet quod sint rogati, an præsumatur.*
6 *Testis in testamento si reperitur, quod fuerit adhibitus, idem est dicere, ac si esset rogatus.*
7 *Notarij præsentia, an præsumatur fuisse in confectione instrumenti, si in subscriptione dicit suum se subscripsisse, & publicasse.*
8 *Verba illa, viso libello, lite contest. & iuramento calumniæ, apposita in sententia, an per hoc probetur præcessisse.*
9 *Hæres tabellionis de rogatis ipsius tabellionis, an possit cõficere instrumẽta.*
10 *Notarius cogitur ad exhibitionem protocollorum.*

Item Paulo. Tabellio a partib. rogatus dẽt per se audire negociũ, & ipse met scribere. nec alicui delegare põt, pœna ꝯsciẽtib. imminẽte. in vrbe tñ Cõstantinop. duo ipsa ibi circa tabellio. offim exercenti. h. d. Et ad euidẽtiã p̃mittit, qd no. gl. tabellio erat. i. hic minor. cõmisse. i. magistrũ stat qdã, i. tabulario chartę cõpletio, i. nõ subscribat tabellio noĩe suo, vt no. j. de instr. cau. & fi. §. sed si inst & non ipse tabellio. s. fuerit dñs. licebit. n. eis. i. magistris.
1 †No tex primo ponit, ꝙ notarius dẽt eẽ rogatus de instrõ, qd fa
2 cit. & no. in l. ptor ait. in prin. ff. de eden. †Secũdo no. ꝙ tabellio nõ põt delegare instri cõfectionẽ. vt hic. idẽ no. in l. gnali. C. de
3 tab. lib. xi. ex̃. de fid. instr. c. pe †Sed q̃ro, an sit necesse. quod tabellio rogetur ab vtraq; parte? dic vt in gl. no. ad hoc. Circa quod vide vt no. in l. ꝑal. & quod no. Spe in tit. de instr. edi. § postq̃. ver.
4 sed nunqd est necessariũ. & Inn. in c. 1. ex̃. de fid instr. †Secundo q̃rit gl. pone, quod instrõ. &c. vide eã in fi. Sed ꝯtrariũ tenet Inn. in c. ꝑalle. & Spec. in tit. de instr. edi. §. 1. ver. & no. & p dicto Inn. facit C. de in. deli. l. fi. § si aũt dubius. vbi dr̃ in tex. quod non dẽt sp̃ar se scribere eẽ adhibitum ad hoc. Sed potes illi tex. rñdere, quod ibi nõ loquat de notario adhibito ad publicandũ instrũ,

sed de notario adhibito ad subscribendũ se loco hæredis, quia quod ista gl. sit verior cũ enim notarius nõ possit instrũ publicare, nisi sit sibi a partib. mãdatũ vt hoc §. eo ipso, quod dicit instrõ subscripsisse. & pub. &c. pũmitur rogat, cũ ipsa solẽnitas
5 sit intrinseca, vt l. sciẽdũ. ff. de verb. obli. †Quæro qd in testõ, in quo sunt subscripti testes, nec apparet quod fuerint rogati, an
a rogati p̃sumantur? a Dy. in l. hrdes palã. § in testis. ff. de test. dicit quod non, in ꝯtriũ ipse idẽ no. s. in d. l. sciendũ. sed p̃cedẽs opi. est verior, cũ eos eẽ rogatos, vel nõ, sit solẽnitas extrinseca, q̃ non p̃sumitur nisi quatenus in instrõ reperitur in scriptis, vt l. … & ibi no. C. de fid. instr. & iure hastæ fis. lib. x. & hanc opi. tenẽt Doc. in
6 l. hac ꝯsul. C. de test. & Spe. in ti. de te. §. 1. ver. qd in p̃dictis. Quęro pone. qd si i testõ reperitur testis adhibitus, nec dr̃ quod sit rogatus, an ẽ idẽ dicere, quod rogatus? dic quod sic, vt vr̃ velle tex. in d. l. hrdes. §. in testis. & no. glo in l nullũ. ff. de repudijs. & est
7 tex. cũ gl. in §. vlt. inst. de testa †Quęro pone, quod notarius nõ scripsit in testõ, vel instrõ se affuisse, sed solũ dicit subscripsisse, & publicasse, &c. an p̃sumatur p̃ñtia. de hoc vide tex. & gl. in l. C. de ꝯh… com. stip. cui ꝯc. l. Titia §. idẽ rñdit. ff. de verb. ob.
8 †Quæro qd iuris sit, si in instrõ sniæ reperiatur dictũ, lite corã nobis ꝯtest. & iuratũ fuisse de calũnia, &c. an p hęc verba p̃sumãtur illa acta p̃cessisse? dic vt no. Inn. in c. qm̃ ꝯ falsam. ex̃. de prob. & Doc. in auth. si quis in aliquo. C. de e. sen. & l. emancipati. C. de fid. inst. de qua q. vr̃ dicẽdũ, quod si snia sit lata pub. ꝑtub. & nõ ꝯdicẽtib. qd acta p̃sta verba pbentur aliis secus ad qd facit optime l. … in fi. C. de rel. & qd no. Host. & Inn. in c. cũ in iure. ex̃. de of. dele. & p gl. in c. … in cle. ex̃. de pb. & ꝙ no. Spe. in ti. de inst. edi. §. restat. v… in sum. & in o. de pb. §. fi. ver. sed pone. & de pc. §. 1. ver. illud quoq;. & no. gl. extra de verb. si. c. Ab super ver.
9 fidei. … mediũ gl. & quod no. Io. And. & Host. in c. q̃m †Q̃ro, an hæres tabellionis de rogatis & imbreuiaturis ipsius possit cõficere instrm. & vr. … non, vt hoc § nos ãt & in §. … qb dr̃, ꝙ notarius q a adiunt partes, & fuit rogatus in … cere, põt se instrõ subscribere, vt j. de inst. cau & fi. §. sed instrã, & ẽt vult ille § nos ãt. & in eo. ꝙ dicit, imponat chartule no sed de hoc. an quis possit complere instrã notarij …,
b & q̃ solẽnitas requiratur, dic. vt hẽs in c. cũ P tabello. b ex… fi
10 de inst. †Quæro. an tabellio possit cogi exhibere protocollum & rõnes suas si ab eo petatur? & est ar. ꝙ sic j eo §. illud quoq;, ad idẽ l. ptor. § 1. ff. de eden & l argentarius. § 1. eo … ꝙ tenet Spe. in ti. de instr. edi § videndum. ver. & no. quod tabellio q̃ at sit ratio, quod tabellio non potest delegare confectionẽ instri, dic vt in gl. q̃ incipit caue tibi circa medium.

ADDITIONES.

a ¶An rogati præsumantur. Adde Barth Socin in suo tract. fall reg. 420. & Pet. Phil. Corn. consi. 68. in litera, m, & consil. 276. in litera p, q, & seq. volu. 1. & consi. 156. in litera d, volu. 3.
b Cum P. tabellio. Et ibidem ad hoc vide omnino Fel. ver 4 quæritur.

1 *Instrumẽta cofecta a tabellione per aliũ tabellionẽ delegato, an valeant.*
2 *Instrumenta tabellionis priuati officio, an valeant.*

1 **§. Vt tamen.** †No. ergo ex isto §. quod licet tabellio non possit aliquem delegare ad componenda instrã, tñ si tabellio delegatus instrã conficiat, valeant instrã talia, licet tabellio puniatur. sed hæc loquitur in vrbe Constantinop. qd autẽ sit in alijs locis, si quis ex delegatione instrm conficiat, an valeant instrumẽta? dic vt in gl. hic in e. op. quã hic
2 approbat Ia. de Bel. †Secundo gl. inducit hanc glo. ad arg. quod vbicunque tabellio perdit officium suum, quod est per multas causas, nõ debent instrumenta sua vitiari. circa quod vide Spec. in tit. de instr. edi. §. restat. ver qd si tabellio conficit. & ver. quid si tabello perdidit. eo. tit. § instrumentum. ver. item op.

1 *Omissio solemnitatis in instrumento inducit præsumptionem falsitatis, contra quam non videtur admitti probatio.*
2 *Instrumentum scriptum manu vnius notarij, & subscriptum, & signatum manu alterius, an valeat.*
3 *Notarius qui rogatus, scripsit protocollum, sed non recitauit coram partibus, an valeat.*
4 *Tabellionem creare quis possit.*
5 *Aduocatus an possit esse tabellio, remissiue.*

§. Illud. Pro huius §. declaratione p̃mitte gl. sup verbo, protocollũ, q̃ dicit protocollũ dici a pros, &c. hoc p̃mis
1 so no tex. ibi, tanq̃ adulterina. ex quo †no. omissionẽ solẽnis inducere p̃sumptionẽ falsitatis, vt hic. ad idẽ C. de num. act. l. nulli. lib. 12. ꝯ quã p̃sumptionẽ nõ vr̃ posse admitti pbatio in ꝯtriũ tanq̃ sit p̃sumptio iuris, & de iure, vt est gl. in fi. in l. iubemus. i fi.
2 C. de testi. †sed circa hunc §. quæro, pone quod vnum instrumentum est scriptum manu vnius notarij, & subscriptũ. & signatũ manu alterius. tex. vr̃ velle quod tale instrm dẽat hẽri suspectõ, c. inter dile. ex̃ de fid. instr. circa quod vide ibi no. p Host. ad idẽ in c. cũ olim. ex̃. de priui. per hoc vr̃ tenere gl. ordinaria
3 19. distin. c. in memoria. †Quæro, pone, quod tabellio rogatus scripsit protocollum. et non recitauit corã partibus, an valeat? dic vt no. gl. in l. fi. C. de fideic. qa hic tractatur de tabellionibus.

Quæro

4 Quæro, q. possit [illegible] bellionem [illegible] care. a & de eius officio, & de
a [illegible] nic [illegible] n c. 1. et 2. extra de [illegible] instr.
[illegible] q [illegible] ipse [illegible] vide Spe. post eum, de instr.
5 ca [illegible] est [illegible] aduocatus possit esse tabellio [illegible] vide C. de tabul [illegible] lib. 10.

ADDITIO.

a Creare V [illegible] Alex. de Imo. in [illegible] & p lo. de Lig. de sent. exco. ver [illegible] Fel. [illegible] in c. qui [illegible] apost. diui, & plenius per [illegible] Fab. de fide instr. [illegible] & omnino Oldr. consi. 73.

COLLATIO V.

De ecclesiasticarũ rerum immobiliũ alienatione. Rub.

1 *Res mobiles ecclesiæ sine decreto alienantur.*
2 *Alienari vt possit res ecclesiæ, debent fieri tractatus, & qui tractatus requirantur, remissiue.*
3 *Decretum superioris, quòd requiratur quando res ecclesiæ alienantur, & an sufficiat consensus.*
Differentia inter decretum, consensum, & authoritatem, remissiue.

ET circa. Ecclesia pp debitũ fiscale regulariter rebus mobilibus no existentib' res immobiles alienare pt, & in solutũ dare. sed p priuato debito [illegible] in solu [illegible] dationẽ facere p consensu accedẽte oĩum supiorum. & oĩum ibidẽ seruientiũ. ac de suspecto adhibita cautione debita. excepta maiori ecclia cũ sibi adiacẽtib'. hoc dicit vsq; ad finẽ Nota ex hac cõstitutio Primo ibi, mobiliũ nõ existen
1 tiũ substãtia, &c. † Ex hoc habes expresse, q res mobiles ecclesiarũ possunt sine decreto alienari, de quo in d. §. nos igit. s. de nõ
2 alie. † Secundo no. tex. in §. sancimus. ibi: sñia talia pcedẽte, &c. q ad hoc, vt possit fieri alienatio rei ecclesiasticæ requiri, q pce-
a dat tractatio inter psonas ecclesiasticas, a vt hic, de quo, & quot tractatus reqrãtur dic. vt no. p gl. in c. 1. ex. de reb. eccl non alie. lib. 6. & per Inno. ibi. & 12. q. 2. c. sine exceptio. & extra. de his quæ fiunt a præla. c. 1. & vide. q hẽs x. q. 2. c. hoc ius. & eadem cã
3 & q. c. si œconomus. † Terno no. tex. ibi, de decreto celebrato &c. quod in alienatione rei ecclesiasticæ requiritur superioris decretum, & idẽ hẽs j. ibi, ita n. de ta. &c. & ver. si vero priuatis, &c. de qua q. tangit gl. in d. c. 1. & ibi latius p Inn. vbi glo. Inno. dñiam facit inter decretum, consensum, & authoritatem, et videtur velle, q in alienatione rei ecclesiasticæ sufficiat solũ consensus supioris, et decretũ nõ reqrit, et ibi Inno. dt, q licet ll. reqrãt decretum in alienatione rei minoris, iñ nulla est, q dicat, q in alienatione rei ecclesiasticæ requiratur decretum, sed tamẽ [illegible] Inn. vide gl. in c. cũ cõsuetudinis. extra, de consuc. et extra. de trans. vbi ponit dñiam inter dicta tria, et quod no. ipse Inn. in c. statuimus. extra, de transa. in glo. 2. vbi ipse vr velle, q in alienatione rei eccle. decretum superioris, vel consensus sufficiat. tangit etiam gl. x. q. 1. c. si œconomus, §. fi. in gl. hodie sufficiat.

ADDITIO.

a ¶ Ecclesiasticas. Quæ solennitates autem requirantur, & exigant ad rei eccle. alien. validitatẽ, & ex qbus redditur nulla. vide Soc. copiose, & no. in cõs. 15. inc. visis prædictis publicis instrumentis. ver. circa quã cõsultationẽ cum ver. seq. in prima parte, & ver. postquã nõ ob sensum. cũ ver. seq. & in consi. 59. in op. visio quod i instrõ. vers. verum prædictis non obst. ibi, & vtrum. cum ver. seq. & ver. 3. principaliter. & fi. in c. q in ecclesiarũ. de cõst. in prin. ver. no. 2.

De iureiurando a moriente præstito. Rub.

1 *Persona hæredis videtur vna, & eadem cum testatore.*
2 *Hæres nõ põt volũtatẽ defuncti pro pte approbare, & pro parte reprobare.*
3 *Verba enunciatiua testatoris non iurata non seruantur, & quando seruentur, remissiue.*
4 *Testator, si disponendo iurat, an eius voluntas seruetur. remissiue.*
5 *Testator si dixit sibi tantum deberi x. cum xx. deberentur, talis etiam nõ iurata prodest debitori.*
6 *Hæres nõ seruãs iuramentũ defuncti, quãdo priuetur hæreditate ipso iure.*
7 *Testator aliquid confiteas in testamento si superuiuat, an possit talem confessionem reuocare.*
Confessio in testamento quam probationem faciat.
8 *Verbum, relinquo, quòd trahatur ad hæredis institutionem.*

SEmper hanc. Iusiurandum a moriente pstitũ, in quo substãtiæ suæ mẽsurã facit manifestã inter suos hrdes diuidendo, ab hrde seruãdũ est, pena non seruãtib. imminẽte creditorib. tñ nullũ piudiciũ ge-
1 nerat. h. d. vsque ad fi. † No. duo. Primo, q perso
a na testatoris, & hrdes vñr vna, & eadẽ. a & uide quod no. extra,
2 de iu. cal c. 2. ĩ gl fi. lib. 6. † Scdo no. qd hrs nõ pt p parte approbare volũtatem defuncti, & p parte reprobare, l. gdã eulogio.
C. de iu. deli. cum si. † Op. & vr, q hæc [illegible] uncti voluntas, cũ sit enunciatiua nõ sit seruanda, vt l. scriptura [illegible] vtr. iud & l. ex his verbis, C. de test. mili. cum si. Sol. qñque [illegible] stõr verba enunciatiua proferẽs iurat, & tũc licet eius volu [illegible] sit enũciatiua, est seruãda, vt hic. Qñque non iurat, & tũc sec' [illegible] & ita no. i d. l. scriptura. & hic in j gl. ma. & C. ar. tu. l. [illegible] pater. §. pr. q tuto. & l. fi §. 1. e. ti. Op. & vr, qd voluntas [illegible] enũciatiua debet seruari et sine iuro, vt l. 1. §. vlt. & [illegible] ff [illegible] l. Sol vt
4 no. gl. in rõnes. C. de pb. † Quid si iuris sit si testõr [illegible] urauit, sed hoc di pouẽdo ñ enũciãdo dixit dic vt no. hic in gl. & [illegible] no. in l. peto. i prin. de leg. 2. et in d. l. 1. C. arb. tu. cũ gl [illegible] qd in exñcu. idẽ no de pb auth. qd obtinet, q iurauit et hac [illegible]
5 ne. † Sed qro hic, qd si nõ iurauit, & dixit sibi tm x [illegible] xx. deberetur, an hoc pdest dbitori, & gl. vr velle qd [illegible] ic in eo, [illegible] immo & sine iuro. & istud est [illegible] ctionem taxantiũ [illegible] & hæc fuit opi. Hug. no. in l. rõnes, C. d pb [illegible] ibi dicat, qd hoc [illegible] dest debitorib. & si testator apponat dictionẽ, tm. si iuret nõ [illegible] beri xx. sed dicat sibi dẽtum x. sed pcedẽtẽ opi. approbat hic [illegible] de Bel. rõ est, dt ipse, qa uim legati obtinet. facit l. qd mihi. d. li. leg. ff. & l. leg. iui. cũ si. e ti & istã opi [illegible] uto verã [illegible] hat p tex. in l. Titia §. cũ ro ff. de adim. leg. nẽ ex pd [illegible] d tutim dũn ctũ opai et õriũ effectũ, qa opat repe [illegible] one l [illegible] ab initio sta
6 to, vt no. in l. cũ pr. §. [illegible] us mrem. ff [illegible] fm aliam [illegible] † Quærit hic la. de Bel, an hrs non ser [illegible] defun [illegible] priuetur hrditate ipso iure et vr qd sic, [illegible] in §. [illegible] pena etc. j. e. & in õnũ facit, qd no. s de hæ & fal. §. [illegible] ne [illegible] sed dic sm cũ q aut hrs est in [illegible] bedie [illegible] in agẽd [illegible] aliq i faciẽdo õ volun a rẽ defuncti, et tũc priuatur ip [illegible] q; est inobediẽs om [illegible] do, & neligendo volũtatẽ defunc [illegible] et tũc [illegible] priuat ipso [illegible] re
7 qd est no. sm eum. Secundo q [illegible] q [illegible] et confes us se mihi dẽre c. postea vero moriens [illegible] illam cõfessionẽ, an possit vr q sic, qa voluntas te [illegible] oris est ambulatoria, vt l. 1 §. fi. ff. de adi. leg. l. cũ hic status, §. oẽo. & §. pẽnit [illegible] ff. de do. iter vi. et vxo. õ vr q non, qa in testo õ [illegible] põt. vt no. i [illegible] hrdes palã. §. si. ff. de test. et õct' per pẽnitẽriã nõ pt reuocari qa uim vltimæ volũtatis obtinet, vt l. 2. C. de fal. cã adie. le cũ si postea con-
b cludit qd aut talis cõfessio fit abõte pte. et nõ piudicat. b vt ex ea possit pbõ õ confitẽtẽ induc [illegible] l. si ff. de inter. ac. et l certi. §. si quis abõs. ff. de õfes. aut sit pñte aduersario. et [illegible] ic talis cõfessio obtinet uim õctus celebrati inter uiuos. vt d. l. hæredes. in fi. et hoc casu talis õfessio nõ pt reuocari. vt l. gñalr. C. de nõ nu. pe. ff. depositi l. pub. in fi. sed hãc q. format Doc. in l. gñalr, et ibi tenet Pe. quod ex tali cõfessione inducat probõ [illegible] ebiti. et sic vr, qd nullo mõ possit reuocari sm eũ, sed hoc dictũ Pe. videtur falsum nam talis confessio fcã a testõre non inducit probõnem debiti, sed solũ petitur fideic. tex. est in l Lucius. §. si qs. ff. de lega. 2. nisi testator iuraret. vt l cum qs. §. codi [illegible] is. co. n. iõ
8 tene opi. la. quã s. dixi, q vr verior. † Vltimo no. tex. sitque pœna. ibi his, q relicta sunt etc, qd verbum, relinquo, trahitur ad hæredes institutos: nã hic uides quod hic appellatur relictum de quo dixi de hær. et fal. §. hoc quidem. vbi est glo.

ADDITIONES.

a ¶ Et eadẽ. Adde d. Soc. in cõs. 61. inci. in præsenti consultatione. vers. sed hæc obiectio. circa med. in 1. parte, q licet hæres & defunctus censent esse pro na, & est verũ, sed iuris fictione, qa in veritate differunt, cũ diuersæ sint pro næ & diuersas animas habent. & iõ uinculum unius nõ ligat animã alterius nisi illis culpa interueniente, & adde Fel. in c. de quarta. de præscrip. in princ.
b Nõ piudicat. An & qñ vero piudicat, vide tu Fel. in c. si cautio. de fide instru. & ver. 2. declaratio. circa fi. ver. cum ver. quarta declaratio. & Fel. ibi plene.

Vt præponatur nomen Imperatoris. Rubrica.

1 *Apponi quæ debeant in instrumentis, remissiue.*
2 *Notarius actorum, an in libro actorum apponere debeat illas solennitates, quas apponere tenetur in instrumentis.*
Acta an requirant testes. remissiue.
3 *Inuocatio nominis domini. si non reperitur in instrumento, quòd instrumentum non vitiatur: tamen se remittit ad Spe.*
4 *Omissio crucis in inuentario non vitiat inuentarium.*
5 *Sententia an contineatur, & veniat appellatione actorum.*
6 *Scriptura priuata, an requirat quod in ea apponantur dies, & cõsul. q nõ.*
7 *Locus in instrumentis apponendus est.*
8 *Locus loci confecti instrumenti, in instrumento apponi debet.*
9 *Sigillum notarij apponitur in instrumentis.*
10 *Instrumenta possunt confici in prima, & secunda persona.*
11 *Instrumentum potest confici per verba præsentis, vel præteriti temporis.*
12 *Consueta apponi in instrumentis, si non apponantur, instrumentũ vitiatur.*
13 *Anni domini poni debent in instrumentis.*
14 *Notarius an possit apponere diẽ, cõsulẽ, et locũ si ĩ ĩstrumẽto nõ reperitur.*
15 *Hora diei, quo conficitur, non ponitur in instrumento.*
16 *Dies apposita in vno instrumento, quando videatur in alio repetita.*

ILlud omnium. In documentis dẽt principis nomẽ, et annus i prin. & indictio designari. Itẽ cõsulis nomẽ, et annus consulatus

lattus,dēt ēt dies,et mēsis celebrati ɔ̄ctus apponi,et ēt annus cō
ditæ ciuitatis si ... h ... cōsuetudo:dēnt ēt documēta claris no
tis,et lēis scribi.h.d.vsq; ad fi.in tex. ibi, eis,l.documentis,ibi ve
tustissima.s.principia.ibi,Imperatorū.s.sequentiū. et ita de ce
1 tero scribāt.†No.q sunt illa,q̄ dēnt in instr̄is apponi.de quo
latius no.in l.gnali.de tab.lib.x. et extra,de fid.instr.c.inter dile.
ver.sed ɔ̄ priuilegiū.et vide,quod no.in c.qm̄ ɔ̄ falsam,in gl.an
2 tepe.extra,de proba.†Secundo no.in hoc prin.a quo habuit ori
ginē ciuitas Romana. Tertio no.in versi.vnde sancimus.quod
notarius,q in iudiciis acta cōficit,dēt illas solennitates in libris
actorū apponere,quas apponit in instr̄is,et sic facit,q acta req
rāt testes, seu testiū subscriptionem, sicut et alia instr̄a,quod ha
buistis tactū s̄.de he.et fal. §.si vero absunt. et tāgitur in l.in do.
C.de do.de quo dic.vt in c.post cessionē. ex̄,de pba.p gl.et Inn.
vide quod no.glo.in d.c.qm̄. Inn.in c.ad audientiā.ex.de pr̄.et
de ob.et po.iu.del.c.cū in ... te.et vide Inn. in c.fi.extra de fid.in
stru.†No verū.si qua vero.ibi,et incho.mox autore Deo.cū sua
glo.sup ver.duo dicit primo.et prius q̄ alia apponantur,ex quo
tex. cū gl.hēs, q in quolibet instr̄o dēnt apponi in principiis
3 instr̄i ista verba,in noie dñi etc. et sic vr̄ q si hæc verba in istr̄o
nō apponant,instr̄m nō vz,quasi desit solēnitas,q̄ in instr̄is req
ritur p hūc tex.p hoc ēt fa ... q si istud de ɔ̄suetudine ɔ̄sueuit i
instr̄is apponi,si no apponat instr̄m nō vz, arg.eius quod no.in
hac glo.q̄ incipit,puta dicet ... ecā.in ɔ̄triū vr̄. q̄a ista vr̄ leuis so
4 lēnitas.ergo eius omissio no vitiat,l.1.in fi.ff.de ven. †insp.hinc
est,q Doc.dūt,q licet in inuētario facto p hęredē requirat signū
crucis, tn̄ si tale signū omittat nō vitiat:vt no.Doc.in l.fi.§.sin
aūt dubius.de iu deli.et no ex̄, de test c.Ray. sic igr̄ dēt eē in p
posito licet illa verba ... apponantur, et ... par ē putarē ve
5 riore.circa locū vide Spec.in t.de instr.edi §.br̄.ver.1.†Quar
to no.tex.cū gl.q̄ incipit. sin sententiis.q appellatione actorū
b snia nō cōtinetur,b de quo no C.vt li.pen l.licet C.de app.l.a p
6 consulib.cū si. †Quæro dr̄ hic de solennitate, q̄ dēt apponi in
publicis instr̄is,an priuata scriptura hoc reqrat. s.diē,et cōsulē,
et sim tex.vr̄ q non in l.pe §.idē q̄rit. ff de pig.q vr̄ tenere gl.
in l.scripturas. C.q po.in pig.hab. q̄ incipit ita temere.sed illā l.
pe.pōt rñderi.q ibi loquatur in oblōne pignoris,quasi sit spāle
in pignoris oblōne,seu oblo.reali.vt no.gl in l.1.in §.item La
beo.ff.de aqua plu.arc. Et q in priuata scriptura dies,et cōsul re
grantur,vr̄ tacite sentire gl.C.de ɔ̄h.et cōm.stip.l.optimā.in gl.
fi.ɔ̄iūcto prin.gl.cū si.Cy.distinguit,aut instr̄m fit ad ɔ̄badū, et
tūc reqrit diē, et ɔ̄sulē,vt l.1 § editione.ff de eden.et d.l.opti
mā et hæc ɔ̄st cū si.aut fit ad ɔ̄hēdū,et nō reqrit diē,nec ɔ̄sulē.
vt d §.idē q̄rit.et sic Cy.intelligit d.§ idē q̄rit.vbi instr̄m fit ad
ɔ̄hēdū.ita no.ipse in d.l.optimā,C.de ɔ̄h stip et Doc.in auth.si
qs,in d.l.optimā et in l.si qua.de diuer.rescr.Sed Gui.de Cu.in
telligit d. ... in priuata scriptura,in qua dicit nō reqri diē,et ɔ̄su
c lem.c ita no.ipse in d.l.1.§ editiones.ff de eden.et istā opi.tenet
gl.2 5.q.2.c.si qua beneficia.non ob.d.§.editiones.q̄a ibi loquit
in publicis instr̄ ... vt ibi no.gl nō ob.l.ptor.in prin eo.tit.q̄a ibi
nō dr̄,qd̄ priuata scipt.diē et ɔ̄sulē re ... rat,sed dicit,q si ē appo
situs dēt ed ... et hoc ... l.si qs ex argentariis §.si minus
7 tabulariū.eo.tit ... copi G... tenet hic Ia.de Bel. †Quæro,q̄a
d hic non dr̄ de loco,an ... dēat in instr̄is apponi gl.est,q sic d
in d.l.optimā.et l.gnali.C.de tab.lib.x.no.extra,de re iud.c.Ab
8 bate.in gl.si donatio.lib.6.et ēt in fi.super ver.data. †Quæro,an
sufficiat dice ... actū in tali ciuitate,vel castro,vel an ēt dēt poni
locus spālis,s.actum in tali ciuitat ... in domo talis.et vr̄ dicēdū,
e q sufficit dicere de ciuitate,e arg.d.l.optimam.et vr̄ tex.expresse
1 1.q.2.cū redemptor.et ibi, actū in vrbe Romana,etc. In ɔ̄triū,
q debeat poni locus specialis, est casus expressus in titu.q.mod.
9 na.essi.leg.§.quantū vero.col.6.et ibi dicā.†Quæro,an in instr̄o
f debeat notarius apponere signū suū.f dic,q sic.pbatur f̄m vnā
lect.s̄.de instr.cau.§.oportet.ad idē C.de assc.l.fi.ibi,q solidum
est,&c.facit.q no.in l 2 §.si dubitetur.ff.quemadm.test.aper.&
10 tāgit gl.in §.itē lex Cor.de falsis.Insti.de publ.iudi.†Quæro.an
instr̄m dēat scribi in prima,vel in tertia persona. Rñ.no refert.
tex.est in c.dudū.extra,de cōuer.cōiug.vbi ēt de hoc p Io.And.
11 †Quæro, an tabellio dēat instr̄m p verbū pñtis, vel pteriti tpis
scribere.v.g.an dēat dicere notarius talis vendit,& tradit, vel vē
didit.& tradidit.rñdeo nō refert, vt ē tex.in c.qd̄ aūt.extra,de iu.
pa.No.glo.forte,in fi.vide quod no.extra,de fid.instr.c.inter di
12 le.sup ver.in do.†No.gl.puta ibi,ius apponēdū sit.no.ex hac gl.
quod oīa,q̄ sunt cōsueta poni in instr̄is, dēnt apponi, & si non
13 apponātur,instr̄m vitiat,quod no.ppetuo. †Sed aduerte ad id,
quod gl.dicit de annis dñicæ incarnationis: q̄a qd̄ tales anni ap
ponātur in instr̄is pbat p tex.23.dist.c.in noie dñi.sed qd̄ de cō
suetudine apponātur, est verū i Tuscia.hic apponūtur anni na
14 tiuitatis dñi.& iō serua qd̄ ɔ̄suetudo vult,vt hic in gl.†Quæro,
instr̄m est ɔ̄fectū sine die,ɔ̄sule,& loco, an notarius poterit ta
lia apponere si recordat.dic.vt no.in Spe.in ti.de instr.edi.§.po
stremo.ver.sed nunqd ɔ̄fectus.& no.in l.si qs decu.C.de fal.& i
l.Impe.ff.de sta.ho.& nisi ista talia apponantur qd iuris sit,vide
15 Spe.in d.§.postremo.ver.qd ergo si dies.& ver.si locus.†Quæ
ro hic dr̄,q debet apponi dies confecti instr̄i,an debeat apponi
hora diei:dic quod non,de quo per Doct.in d.l.optimā in 5.q.
16 †,Quæro pone,q in protocollo est apposita dies, postea nota
rius fecit instrumētū sine die,an videat repetita dies, vt sicut est
in protocollo,repetat,& ponatur in instrumēto.Iac.de Are.tā
git in l.in causis.C.de acc.& Spe.in d.§.postremo. ver.qd ergo.

ADDITIONES.

a In nomine domini.Adde Fel.in c.si scriptura.ver.& inter alia, cum se. de fide instru.vbi etiam quid in instrumentis confectis inter Iudæos.

b ¶Non continetur.Tu ad hoc omnino vide Fel.in c. quoniam.ver.no.5. de probatio.vbi alleg.pro & contra.

c Et consulem.Vide d.Mat.in no.incip.no.quòd tempus,& locus,&c. & d.Ale. de Imo in l prior.in prin.ff.de eden.& in 1.constitu.ff.& in l.cum tabernam, §.idem quæsijt.in apost.cum concord.

d Quod sic. Sed quæro nunquid valeat consuetudo in contrarium? dic q non secundum Ro.tam in dec.anti.conclu.395. incip.vtrum valeat consuetudo. per Fel.in d.c.Ab.all.in tex.quia est contra substantiam cōtractus, ideo nulla, vt per gl.ord.in c.si putamus.in gl.3.de cōsue.in 6. de quo dicto facit festum Ro.in l.in illa,ff. de verb.oblig.& in l.de pup.§.qui nuncia. ff.de no.ope.nun. sed tu dic prout in proposito no.Doct.post Lap.in d.c.Abb.& Do.Ant.in pr. Decr.quòd ibi consuetudo semper attenditur, illud non procederet respondendo ad d.gl.Inn.in d.c.nō putamus, q istud est de solennitate non de substantia.quæ differunt,vt per Inn.in c. quod sicut,in gl.mag. extra, de elect.& Bal.in l.ēt.C.de exec.re.iu.& in repe. 1.C. de sacrosī.eccl.& q istæ sint solennitates,vide Bar.in l.si qs legatū ff.de fal.& Bal.in l. 1.§. 1.circa med.ff.de eden.

e ¶De ciuitate. Sed nunquid sufficeret, quòd notarius scriberet actum esse in terris Imperij,vel ecclesiæ,non expressa ciuitate. vide Fel.in c.1.de fide instr. in versi.demum autem expressionis.

f ¶Signum suum.Adde Bal.in l.non alter.ff.de adop. & in l. 1.§.editiones. ff de eden.& Bar in 1.constit. ff. & Iac.de Are.& Imo.in l.ad testium.§.si quis.ff.de testi.& gl.in §.item lex Cornelia.Insti.de pub.iud.& Spec. in tit.de fide instr. ver. item quod non est signatum.

Scenicas non solum si fideiussores præstent. Rub.

1 *Iuramentum licitum seruari debet.*
Non seruans iuramentum,quando punitur.
2 *Periurus an sit infamis,& quæ sit pœna periurij,remissiue.*
3 *Periurus non admittitur ad testimonium.*
4 *Contra iuramentū temerariū,an liceat propria autoritate venire: quod sic*
5 *Iuramentum temerarium,an repellat quem ab actibus legitimis,remissiue.*
6 *Pœna,an imponatur pro illicito iuramento.*

Nouimus pridem. Iuramētū super re illicita seruari nō dēt.h.d.Op.& vr̄,q oē seruandū sit iuramē
tū,vt in c.cū contingat.extra,de iureiu.c.licet,de
pac.lib.6.Op.dr̄ hic,si qua oīno,&c.& ... innuit,
quod p periurio imponatur pœna.ɔ̄ de l.2.C.de
1 re.cre. †Sol.ibi iuramentum est licitū,& seruandū,a nā ille q nō
a seruat nō punitur,nisi quo ad Deum,non quo ad mundum,&
quod nō punitur quo ad mundum , est verum iure ordinario,
sed iure extraordinario pōt accusari de crimine stellionatus, vt
l.fi.C.de crimi.stel.Quandoq; imponitur ēt pœna quo ad mū
dū:puta si quis veneri ɔ̄ pactū,quod iuramento firmauerat,vt
l.si qs maior.C.de trans secus si solū ɔ̄ sacramentū veniat, vt l.
2 Lucius.ff de his,q no.infa.& ibi glo.† An periurus sit infamis,b
b vide 6.q.1.c infames.& 22.q.5. c.si quis conuinctus.de iud.c.q̄
relam.& 6.q.1. c.quicunq;. vbi ēt ponitur,q̄ sit pœna periurij.
3 & extra,de iureiu.c.quanto.†Quærit gl.an periurus admittatur
c ad testimoniū,c posito,q nō sit infamis?& gl. hic tenet,quod nō
sup ver.si qua.idē no.in d.l.Lucius. ad idē extra, de testi. c.testi
monium,& d.c.quisquis.& facit quod no.gl.in l.Imperialis.§.1.
4 C.de nup.& in l.3.§.lege Iul.ff.de testib.†Quæro,q̄a ista constō
loqtur de illicito,seu temerario iuramēto,an liceat venire ɔ̄ ta
le iuramentū ppria authoritate.dic,quod sic,vt no. in c.venera
bilē.extra,de elec.& vide, quod no.in c.fi. ex̄,de test & 22.q.4.c.
5 innocens.† An aūt iuramentū temerariū repellat quē ab actib.
legitimis?dic 8.q.5.c.Florentinum.& extra,de testi.c.innnitauit.
6 quod tangitur in d.c. infamis.6.q.1.,†An autem pro illicito,vel
temerario iuramento imponatur pęna,dic vt in c.sicut nostris.
& c.quæsitus. extra,de iureiur.& 22.q.4.c.qui sacramento.Vlti
mo vide glo.super ver.vitam,in fi. vel secundū Iac.de Bel.quod
illa l.Imperialis.§.1.loquitur in muliere sponte se prostituente,
hic vero in muliere decepta,vt patet ibi,male inducta &c.

ADDITIONES.

a Et seruandum.Adde quod vt iuramentum sit seruādum,& obliget,debet habere iudicium s.iustitiam,& veritaté,quorum si alterum deficiat non est seruandum,vt per do.Soc.in consi.67.incip.circa primam q. ver.superest nunc. ibi,quia tunc iuramentum in 1.parte.
Adde Barth.Soc.in suo tract.fallen.reg.206.& Philip.Corne.consil.suo 55.incip.visis in litera.in volu.3.

b Infamis.Vide Fel.in c.testimonium.ver.sed est difficultas.de test.vbi est,an in eum cadat excusatio.ibi circa prin.ver.vltra alios.

c Ad testimonium.Vide Fel.in c.ex parte.de testi.versi.no.in c.per tuas.de simo. circa fi.& Old.in consi.191.

Vt

Vt non fiant pignorationes,&c. Rubrica.

1 *Represalia non possunt concedi,& quando possint concedi. nu. 2.*
3 *Captus pro represa. ijs pro alio si soluit, an possit ab eo cuius occasione*
sunt concessa,solutum repetere.
4 *Forma de qua hic,imponitur ipso iure.*
5 *Donatio facta vltra quingentos,coram quo iudice debeat insinuari.*

INhonestas. Nulli licitū ē s̄m formā pi-
gnorōis exiger aliū pro alio
pena ↄ̄facienti iminēte. Itē sicut donō fcā a prin
cipe priuato insinuatione nō eget,ita nec eā. h.d.
Quaro pro huius n declone. qd vult dicere tex.
s̄m pignorati. formā gl. exponit formā.i.pactū,
& idē dī gl si nō iteruenit pactū.& multomagis. sed ego puto
qd iste tex. velit dicere s̄m pig. formā rep[illegible]liarū. nā idē est dice
re pig. q̄ repsalias. ita tex. exponit ex̄.de iniur.& dā. da.c.1.lib.
6.vbi de hic q̄ fit mētio. dī enim tex.& sic pignorationes,quas
2 vulgaris loq̄la repsalias nominat. &c. † Et sic ex hoc text. sic
posito,& declarato no quod repsaliæ non pñt cōce[illegible] idē not.
in d.c.1.ad idē facit C. vt nullus ex vic.l.1. lib.12.j̄.vt nulli iud.§.
qa vero.& de exec. & exact. l.nullā.li.12.& de omni agro deser.
l.hac dist[illegible] li.11. facit l.nullus.C de iu. cū si. Sed ↄ̄.hoc opp.de c.
dilectus filius extra,de app.& de iureiu.c.si quis.22 q.2.c.dius ut.
2 † Sol.qñq; ciuitas, sub qua est persona debitrix,vel delinquens,
a req̄sita denegat facere iustitiā,& tūc repsaliæ pñt cōcedi.a vt in
ↄ̄rio.Qnq; illa ciuitas req̄sita non denegat facere iu[illegible]tiā,& tūc
represaliæ nō pñt cōcedi vt hic cū si. s.alle.ita no.Inn.extra,de
fo.cōpe. c.postulastis,& c.dilectum.ad qd facit,qd idem In. no.
in c.olim cām.extra, de rest. spol.& vide glo. in d. c.d[illegible]s ut.& fa-
cit ad ꝑdicta j.de q̄store.§.si vero forsan.j. vt diffe 11.§.1.& 3.&
§ si verò contigerit. & extra,de off. ord.c. significauit. & quod
tangit gl.in d.§.nullus.& qd tangunt Doc.in auth.habita in fi.
C ne filius ꝓ patre. Scdo op.de.l.numerus prom. C.de tab.lib.
x.Sol.vt ibi no.gl.de ista mā,an represaliæ cōcedi possint,& qui
bus, & cōtra quos, & an priuata persona cui cōcessę sūt repre
saliæ.possit propria authoritate ponere in carceribus personas
captas rōe repreſaliarū,dic vt in q.quā disputauit Pe.de Bel in
3 ciuitate ista,& ponit in hoc ti. & ego feci unum tractatū. † An
autē si aliq̄s est captus pp represalias concessas propter delictum
alterius. & soluat,possit ab ipso repetere. Ia.de Are. ponit in l.
2.ff.de verb obl.et tenet qd sic. pro quo facit tex.cū gl in l nā &
si seruus.ff.de neg.ge.& l.fi.§.fi.ff.de dolo.l.si vero.§.cū autē ff.
de his qui deie.vel effu. No.glo super ver.formā puta.idē no.in
4 auth.& omnino.C.ne vxor pro marito. †Quæro,hic dicitur &
cedere actiones ab ipso iure. Odofr. tenet quod sic per text. in
5 d.authen & omnino. † Quæro quid vult dicere tex. ideo egeat
gestis monumentorum dic vt in gl.super ver.gestis & seq. ex q
bus hēs qd velit dicere in summa, de quo tangitur in l.illud.C.
de sacros.eccl.& l.sancimus.C.de don.& circa hūc §.vide,quod
dixi ī.de non alien.§.sancimus,super glo.ibi posita.

ADDITIO.

a ¶ Concedi.Adde Bar. in trac.represa.in 1.q.prin.ver. 2.ad hoc.& Bal.& Sal.i
auth.& oino.C.ne vxor pro marito,sed ab extra quero,nunquid sint licitę in
fo[illegible]onic onex.vide Pe.de Sura. in d.auth.post Sal. & Bar.loco ī. alle.& Tho.
de Aquino,2.q.40.c.2.

De exhibendis reis,&c. Rub.

1 *Lis quòd non dicatur contestari per petitionem rescripti.*
2 *Absolutoria lata ab obseruatione iudicij,an dicatur diffinitiua, vel inter*
locutoria,vbi distinguit.
3 *Citatio partis an requiratur quando fertur sētā ab obseruatione iudicij.*
remissiue.
4 *Expensa in casu huius §.quod veniant ex stipulatu.& non officio iudicis.*
5 *Solemnitas quæ debet interuenisse post actum, si omittatur,quod actus per*
hoc non vitiatur.
6 *Inopia quòd contingat ex peregrinatione .*

PLurimi. Reus nō est exhibēdus in iudicio
de vna ꝓuincia ad aliā, nisi prius
actor fideiussoriā ꝓstiterit cautionē, certā q̄tita-
tē ꝓmittēs si litē non exequant, aut exequēs nō
vincat, & reo cōparente si actor j. x.dies non cō-
paruerit,reus absoluēdus est a iudicio,eo exacto
q ab actore promissum est,& si qd amplius reus expēdisset.h.d.
Op.& ēt vr̄,quod sine satisdatione actoris dēat reus trahi ad iu
diciū. vt l. si qñ.C.de dila.Sol.ista l.corrigit illā. & iō sup d.l. est
posita auth.ꝙ fieri q̄ hic sumitur.Op.scdo.& vr̄ ꝙ licet j.x.dies
actor nō cōpareat, nō iō tn̄ cā terminet, qa ciuilis cā triennio,
crīalis biēnio durat, vt l.properādū.in ptin.C.de.iudi.l.fi.C.vt j.
certū tps,&c.dt glo.ibi loqī de snīa diffinitiua,hic vero loqī de
snīa interlocutoria,et absolutoria ab obseruatione iu. nō.n.hic
ꝑt ferri diffinitiua : tū qa lis ↄ̄te. non erat: tū qa nō hādū de cā,
1 nec † dī cē facta li.cōtest. vbi fuit rescriptū petitū,vt l.de qua re.
ff. de iud. licet tn̄ alr decreuistæ seruēt.dī gl. de hoc qd seruent,
die vt no. in c.statutum. extra, de rescr.lib 6. † Not. ergo ex ista
gl. ꝙ absolutoria lata ab obseruatione iudic[illegible] itoria.
ad idem tex.cū glo.in d.l.ꝓperādū.§ et si q.de.et c.[illegible].§. [illegible] aut &
hoc expresse tenet glo.ea.l. [illegible] cū aūt.in 1.gl.ca qua co[illegible] or. ꝙ no.
in l.au[illegible].§ si [illegible] seruitus ven.& qd no.in l. 3. ff.de accu[illegible]
no.[illegible] si[illegible]tibus.extra,de do. & cotu.& Spe.in ti.de [illegible] pen.§.
fi.ver. hic ēt expre.sis cō vē dicēdū, ꝙ sit de his tu.a, nā [illegible]
2 ua est [illegible] que cīm diffinit a vt l d cere.§. [illegible] ff.de arb. [illegible] q.
6.§ d[illegible]tiua. sed qñ qs absol[illegible] ab obseruat ione [illegible] c[illegible]
nū,vt Inst. d[illegible] pe.& tēp. ac § [illegible]
ma[illegible] gl.in l.[illegible] ff de condi inde [illegible]
sñia absolutoria ab obseru[illegible]
quet,vel qa l.[illegible] toria
ē interlocutoria. [illegible]
§ sed si qd [illegible] & ead [illegible]
iterū a[illegible] d.§. sed [illegible]
circundu[illegible] ff. [illegible]
3 de iud. c examinata,cū si. †C[illegible]
uatione i. dici qa reus pē[illegible]
eo rēpū,qd [illegible] iterū agi.ta[illegible]
fi.de ppe.& t[illegible]p.act.& isto m[illegible]
tia. Sed habito respectu, qd per [illegible]
cio principalis est ea sublata. [illegible]
snīa.q̄ sequitur non reperit q[illegible]
fuit dico, quod isto rēpū est [illegible]
§.fi cum nota gl. & d.§.fi.insti de perp. & temp[illegible]
fertur snīa ab obseruatione iu[illegible]
Inn. extra,de offi.deleg.c. [illegible] Op. & v[illegible]
nihil innouet, qa aut uincit,& n[illegible] vr̄ cal[illegible]
4 quēs ad expēsas nō tenet d l. ꝓperandū § cū [illegible]
& vide d.gl.quod d.constō innouet in hoc, q[illegible]
veniant iudicis officio,hic in a[illegible]tor tenetur ad ex[illegible]
tu.& in hoc est dicta,vt no gl. de iud § [illegible] §.si cum.
ff.de lep. [illegible].& ff.de rei uen.l.non solum in fi. per Doc.in l. [illegible]
5 nius.C.de iu. Spe.in ti.de expen. [illegible].No.glo.[illegible] ex
hac glo.qd qñ aliqua solennitas dēt adhiberi post actū ꝑfectū,
licet talis solennitas omittat,nō vitiatur act[illegible] perfec[illegible]
re.sed ob lex non implenti.cū qua gl.concor[illegible] uniuersa.de ꝑe.
6 Inpe. † Vltimo not.glo. in princ. huius l. q̄ inc[illegible] deducun-
tur, ex qua no.qd ex peregrinatione contingit inopia, qd tene
mentu ad idem dicam infra, vt omnes obe iudi.prouin. §.hæc
considerantes.in fi.vbi tex.concord.cum illo.

ADDITIO.

a ¶Diffinit. Quando autem dicatur diffinitiua,vide Fely.copiose, & no.in ru-
bri de r[illegible]iu.&c.post princip. vbi etiam plene,quando dicatur interlocutoria,
& quæ sit.
¶Adde [illegible]amanum in suo aureo Dictionario,in ver sententia diffinitiua.ver.j.
& Lanfran in [illegible] quoniam contra.§.interlocu.& ap. nume. 5. [illegible] talis.est ordine
successiuo.& ibi posui in apost.extra,d[illegible] proba.

---

1 *Per litis contestationem quasi contrahitur.*
2 *Reus debet se subscribere libello, sed consuetudo non seruat.*
3 *Libellus quid sit,quid debeat cōtinere, an cōtineat nomē actionis.remissiue*
4 *Libellus, an debeat offerri,& per quem.*
Libellus offertur ab actore tribus modis.
5 *Coram arbitratore an offeratur libellus, remissiue.*
6 *Iudicium super inepto libello,quod procedat si non apponatur.*
7 *Libellus,quod non possit etiam tacitè omitti.*
8 *Dilatio xx.dierū de qua hic.q posset p iudicē abbreuiari:& ē arbitraria.*
9 *Iudex,an denegare possit reo in totum dilationem de qua hic.*
10 *Litis cōtest.facta nō data dilatione reo,nec ab eo [illegible] ut petitis ꝙ valeat*
11 *Litis contest. an fiat super exceptionibus,remissiue.*
12 *Libellus,peto castrum,vel ecclesiam cum suis pertinentijs,quod procedat.*
13 *Libellus,peto quicquid possidet in tali villa, an proced at.*
14 *Exceptio recusationis iudicis, quòd sit dilatoria, & opponi potest vsque*
ad litem contestatam.
15 *Reus possidens immobilia,non cauet de iudicio sisti.*
16 *Reus cauere debet de iudicio sisti,nec releuatur p depositionē pignorum.*
17 *Fideiussor sisti quando sit obligatus.*
18 *Fideiussor iudicio sisti, an teneatur certā quantitatē promittere, quod non.*
19 *Sportula quibus debeantur,& a quo præstentur,remissiue.*
20 *Litis contestatio qualiter fiat,remissiue ad glo.*
21 *Litis conte.an fiat,quando reus respondet verbis affirmatiuis.ad gl.*
22 *Litis contest.quòd inducatur per rem excipiendo.*
23 *Præscriptio,an interrumpatur per litis contestationem etiam nullam.*

§Illud quoque. Reo ad iudiciū vocato dēt libel-
lus offerri,& xx.dierū spatiū indul
geri. et ab eo dēt fideiussor dari sportulę solenniter, et medio
tpe poterit iudex excusari, vl̄ alius assōciari, nisi ille quē petiit
ab alio sit recusatus, et xx.dieb.elapsis lit.cot.fieri dēt. et alr scā
ñ vz.h.d. vsq; ad §. si vero ēt.et hēt duas partes. Nā primo rece-
tat antiquū ius.Scdo ius nouū.scda ibi, sancim⁹.Subscriberes.
reum.

1 reū. Ex isto §. sumitur auth. offeratur. C. de li. ꝯt. †No. tex. ibi, obli
gatus [illegible] pro eo, quod no. gl. quod per li. ꝯte. dr̄ qs quasi ꝯ-
he [illegible] ff. de ꝓt. stip. vides hic tex. dicētē, quod ille
2 q [illegible] cōstitutū [illegible] c. cōte. obligatur. †Sc̄do no. tex. §. suscepto.
ibi [illegible] bere hoc lo, etc. quod reus dēt libello se subscribere.
Ad [illegible] et tex. in d. auth. offerat. ad idē tex est in c. 1. ex̄, de lib.
[illegible] g [illegible] dr̄, quod hodie hoc non est de consuetudine.
3 †N [illegible] g [illegible] verbo, libel [illegible] q̄rit qd [illegible] libellus, etc. dic, vt hic, et in
[illegible] h ob. [illegible]. Sc̄do q̄ro qd dēt libellus continere. dic, vt in gl.
ex̄, de lib. obl. c. [illegible] et a. ff. de eden. [illegible] in prin. et per Cy. C. de edē.
l. edita. Et an libellus debeat actionē continere. gl. tangit hic, et
4 in [illegible] in prin. et ex̄ de iu. c. dilecti.[a] et c. examinata. et in Spe. de
act. et peti. §. sequitur. [illegible] prin. de li. cōtest. §. qd aūt libellus. et [illegible] sit
tō quare libellus dēat dari in scriptis, dic vt in gl. Itē, an indistin-
ctē sit verū, quod libellus dēat offerri, gl. ponit hic, et plene per
Inn. c. 1. ex̄, de l [illegible] et in Spe. de [illegible] ꝑte §. nūc dicendū. Quæro dr̄
4 hic [illegible] ꝙ libellus [illegible] offerri an [illegible] iudice an ab actore. dic̄ gl. sup
ver. offerri. ꝙ non reperitur [illegible] cautū, an ab actore, vel a iudice
d [illegible] offerri, sed [illegible] ꝯsuetudine offertur reo a iudice: istud quod
gl. dicit hic ee de cōsuetudine vr̄ tenere Doct. eē de iure, vt ipsi
no. in d. c. [illegible] ex̄, de lib. obl. et no. p gl. Ber. 3. q. 3. §. libellū. Inn. vero
tz, quod libellus pōt offerri a iudice, et et ab actore, et hoc puto
verū pōt ēt libellus [illegible] offerri p actorē, et ita tenet gl. in
5 d. auth. offeratur. C. de [illegible] q̄a hęc gl. loq̄tur de arbitro, an
corā arbitratore [illegible] offerri libellus. Spec. tz, quod nō in §. re-
6 stat. ver. sed nunq̄d in tit. de [illegible] obl. †Quæro sup ver. libellū. gl.
dicit cōtinere, in dēt, &c. sed qd si actione personali, vel actione
reali nō expssa, an ꝓcedat iudiciū. dic, quod sic nisi excipiat, vt l.
fi. & ibi no. C. de ann. exce. & no. in l. [illegible] in gl. mag. ff. de eden. ff. ad
exhi. l. iudicij §. quoties vero C. ad exhi. [illegible] 1. & quod no. de reiu
di. c. Abbate. sup ver. obnoxiū. li. 6. & p Inn. in c. dilecti. ex̄, de lib.
7 obl. p gl. ex̄ de ca. poss. & ꝓp. c. cū ecclesia. sup ver. iudiciū. †Quę-
ro, an libellus sit de [illegible] iudicij, ita ꝙ omitti nō possit. & gl. ita
sup ver. libellū. ibi, Itē fallit qñ. vr̄ velle, ꝙ possit tacite: sed non
expsse remitti. ita no. in d. auth. offeratur, ꝙ tacite possit remit-
ti facit ff. de trien. & semi. §. [illegible] ad quoq. Sed ꝯtrū no. videlicet,
ꝙ non possit ēt tacite remitti, ex̄, de lib. obl. c. 1. & de offi. deleg.
c. de causis. de quo dic, vt no. p glo. Io. An. in c. fi. de reg. iur. lib. 6.
& plene p gl. in cle. sępe, de verb. sig. sup ver. ꝯst. sancimus. in cle.
& quod no. in c. 1. de cōfes. lib. 6. & quod no. Spec. de li. concep.
§. vtrū aūt. & in tit. de sniæ. plau. §. iuxta. ver. qd si de paruum.
8 †Quæro hic dr̄. ꝙ dēt dari dilatio xx. dierū, an iudex possit istā
9 dilationē abbreuiare gl. †hic sup verbo, xx. tenet, ꝙ sic, cum qua
ꝯcor. ꝙ no. in c. dile. ex̄, de ꝓc. ubi gl. oo. ꝙ talis dilatio est arbitra
ria. adde. ꝙ no. in c. pterea. ex̄, de dila. licet ꝯtrū no. in d. auth. of-
feratur. C. de lit. ꝯte. Sed q̄ro, an iudex possit istā dilationē in to-
10 tū denegare. dic vt no. Inn. in c. 1. de li. obl. †Sed pone, quod iu-
dex istam dilationem non denegat, sed reus non petitis indu-
ciis peruenit ad litem contestatam, an teneat litis contestatio. &
videtur tex. expresse hic in ver. si vero, quod non. cum quo con-
cord. d. authen. offeratur. cōtrariū determinat gl. 17. q. 4. c. vxor
Felicis. Ad hunc tex. & si. in. vt no. gl. 1. q. 3. §. offeratur. ver. ꝓ ni-
hilo. & quod no. in fi. sup ver. dānificando. sup ver. si vero hoc. in
gl. quātū ad hoc tāgit Inn. in d. c. 1. de lib. obl. in prin. & circa ista
11 duo dicta, vide tex. & gl. in d. c. pterea. ex̄, de dila. †Quæro circa
ꝑdicta. an sup exceptione dēt offerri libellus, & lis cōtestari. dic
vt no. ex̄, de offi. del. c. prudentiā. §. 6. circa quā gl. vide Spe. in tit.
12 de exce. §. viso. ver. sed nunq̄d. & de li. ꝯtest. §. pe. ver. 1. †Quęro
an ꝓcedat talis libellus, peto ecclesiā, vel castrū cū suis pertinen
tiis. dic quod sic. vt probatur in c. cū venerabilis. de excep. de re-
sti. spol. c. cū ad sedē. de ꝓb. e. licet ad dictā de fid. instr. c. inter di-
lectos. Idē si peterē rē cū suis finib. & ꝓbatur in c. Abbate sane.
13 ex̄, de re iud. in princ. †Quæro, ego peto in libello meo quicq̄d
possidet talis in tali villa vel castro, an ꝓcedat. Spec. tenet, ꝙ sic
in tit. de act. & pe. §. sequitur ver. quid si peto. pro quo facit ex-
tra, de fid. instr. c. inter dilectos. in prin. ꝯtrium tenent Dy. Iac. de
Are. in l. de pup. §. q nunciant. ff. de no. ope. nun. circa quod vi-
de Specu. de reli. do. §. 1. Pone, dr̄ hic in ver. in me, &c. quod j. xx.
14 dies datos ad deliberādū iudex pōt recusari. †Quæro cū ista ex-
ceptio recusationis iudicis sit dilatoria, an poterit opponi vsq;
b ad lit. conte. vr̄ quod sic, vt in c. cū inter monasteriū.[b] ex̄, de re
iud. de hac q. dic, vt no. p gl. 1. q. 3. §. offeratur. in gl. iudicio sisti.
15 & vide, quod no. in d. c. cū inter monasteriū. in gl. ma. †No. gl. i.
cautioni ibi simplr̄ loqui. f̄m primā opi. tenet gl. in d. l. sciēdū.
in prin. & in §. sed hodie. Insti. e. de ti. s. & in auth. offeratur. & in
16 l. nā & posteriores. ff. de leg. & cōst. †Ibi, §. ad exhibendū. vide vt
no. in l. 1. ff. qui sati. cog. in l. nemo. ff. de re iu. ff. de ꝑto. stip. l. ꝑ-
toriæ la. 3. in 1. gl. sed quod hic dr̄ verius p l. 1. §. 1. hic alleg. in gl.
& per l. fi. § si legatarius. ff. quorū leg. q̄ leges expresse loquun-
tur in l. ꝑtorijs stipu. & cū ista gl. cōcor. quod no. in d. l. 1. ff. q sa-
tis. cog. & in d. l. ꝑtoriæ. in gl. q̄ inc. cogitur. & hāc opi. tenet hic
Dy. ꝓ quo facit lex lātæ. ff. de verb. sig. & hāc op. tenet glo. in d. §.
17 offeratur. 3. q. 3. †Quærit gl. quādiu tenetur fideiussor q ꝓmit-

tit aliquē sistere in iudicio, dic vt in glo. & latius in §. sed hodie.
Inst. de sati. & in l. Gręcæ. §. post aūt. ff. de fideiui. & quod no. in
18 l. fi. in fi. ff. q satisd. cog. †Quæro, an teneatur fideiussor certam
quantitatē ꝓmittere. gl. in d. l. 1. in fi. format hāc q̄ōnē, & nō sol
uit, sed gl. in d. §. sed hodie tenet, quod non. & idē no. in l. 11. ff. de
19 ꝑto. stip. de quo dic, vt ibi p glo. & Doct. †Quæro, dr̄ hic, ꝑbitis
c sportulis. q̄b. aūt, & a quo p[illegible]tur.[c] dic, vt in gl. sup ver. sportu-
las. & adde, quod no. in d. §. offeratur. & quod plene no. Inst. de
act. §. tripli, & ꝙ no. j. de iudi. §. ne aūt. & in l. cū ab oī. ex̄, de vi. &
d honest. cler. & in c. statutū.[d] §. in sup. de rescri. lib. 6. Venio ad gl.
20 sup ver. cōt. et ista gl. q̄rit tria. †Primo qualiter fiat contestatio
lit. et dic, vt in prin. gl. et ad id, ꝙ dicit secus, etc. facit ꝙ no. ex̄, vt
lit. non contest. c. vno. in gl. et in l. 1. C. de li. conte. et vide verum
ver. gl. in c. solicitudinē. ex̄, de appel. in vlt. gl. Sc̄do q̄rit gl. cū re-
sio rei possit eē negatiua, vel affirmatiua, et ēt dubia puta p op-
21 posi. excep. an temp lis ꝯtestet̄. †Et primo q̄ro si risio est affir-
matiua. puta ꝙ reus ꝯfiteat, an fiat litis cōtestatio. dic vt in glo.
hic, et in d. l. 1. C. de lit. ꝯtest. et in c. dudū, ex̄, de electi. ver. licet et
vide verū ver. gl. ex̄, de excep. c. cū venerabilis. sup ver. confessus.
22 †Quæro, an si reus ꝓponit excep. dicat lis ꝯtest. gl. hic d. ꝙ sic
p sua rōnē, et idē no. in d. l. 1. de hoc dic, vt hēs in tex. et gl. ex̄, de
23 lit. ꝯtest. c. fi. lib. 6. †Quæro in ver. si vero hoc non seruetur ante
litē ꝯtestatā habitā ꝓ nihilo, fient nihilominus ꝑscriptio inter-
rupta gl. quātū ad hoc dicit ꝙ sic, ad hoc inducit oia, q̄ no. in gl.
sup ver. damnificādo, q̄ est in ꝑcedēn ver. et sic vr̄ ista gl. vel ꝙ
illa gl. loquatur ēt vbi lit. contest. non est legitime facta. apparet
hoc ēt ex eo, qd glo. hic ꝓ vna parte alleg. hunc ver. si vero. ibi, ꝓ
nihilo. n. est. etc. Sed ꝯtrū vr̄, ꝙ nō sit facta interruptio. tenet gl.
in auth. offeratur. C. de li. conte. pro quo optime facit l. si pater.
C. ne de sta. defun. vbi glo. cōcor. sed hoc, quod hic dr̄, vr̄ verius,
pro quo facit gl. in l. sicut. C. de præscr. 30. ann. ver. nec sufficiat
in prin. gl. ad tex. ver. si vero hoc nō seruet ur. Rn̄de, vt no. glos.
hic super ver. dānificando. et i[illegible] ver. si vero, in gl. quoties ad hoc
ñ ob. d. l. si pr̄. q̄a ibi ñ inducit̄ īterruptio: q̄a actū fuit coram nō
cōpetenti iudice, quo casu lit. contesta. nō inducit interruptio-
nē, vt ibi, et no. per glo. in c. illud. extra. de ꝑscr. sup ver. interru.
et ita intelligit d. l. si pr̄. cū qua concor. quod no. in c. vt debi. ex-
tra, de app. No. gl. sup ver. petitū. in fi. dic, vt no. in d. l. obseruan
dum. et in c. 1. extra, de foro compet. et in d. auth. offeratur, etc.

ADDITIONES.

a Dilecti. Et ibidē vide Fel. omnino in princ. & circa fi. in ver. nomen actionis.
b In c. cū inter monasteriū. Et ibidē vide Fel. in a. ver. proponens, vbi p eum.
ad hoc hēs xj. no. concl. quas p te ibi vide. & adde tu in sum. in ti. de iurisd. q.
xij. & Lud. Po. in ā. ver. exceptio. ver. 3. & Bal. in marga. ver. exceptio. ver. x.
c ¶ Quibus autem, & a quo præstentur, & quo iure dic, vt per Ant. Cors. sing.
suis in versi. sportulæ. inci. ius canonicum.
d In statutum. Et ibidem vide ad hoc Car. in 1. opp. vbi plene, no.

---

1 *Filius comitis, vel vasalli, quòd dicatur habere comitatum, vel feudum ab Imperatore, non a patre.*
2 *Filius vasalli, an teneatur propter patris delictum.*
3 *Scriptura in casu huius §. quod requiratur.*
4 *Militia empta ex pecunia mutuata, an veniat in generali bonorum hypotheca.*

§. Optimum. Primo recitatur ius antiquū. Sc̄do ius
nouū. Mutuās pecuniā hoc acto expres-
se, vt militia ematur, quantū ad militiā emptā ꝑfert oībus alijs
creditoribus: alias si non expresse dicat̄, vt militia emat̄, vxor, &
alij filij dotē repetentes ei ꝑferuntur in hypotheca. fallit in mu
1 tuāte silentiario. h. d. Appellatur ex casu, q̄a casu promi. †No.
tex. ibi cū oīs, & nullū aliū q̄stū hēt, qd ex imperiali munificē
tia, &c. ad qd l. bona. ff. de leg. 3. & sic est at f̄m Ia. de Bel. ꝙ filius
Comitis, vl̄ vasalli dicat̄ hr̄e feudalē comitatum ab imperiali
munificentia nō a pr̄e, vt x. colla. de feu. cog. c. 2. ī fi. & an agna-
tus, vel filius defuncti. c. 1. facit l. diui fratres. de iure pa. ff. de in-
2 terdi. & relega. l. 3. ff. de nup. §. sol. & §. si vero usufructus. †& ꝑ-
dicta possumus inducere ad q̄ōnē, an filius vasalli pp delictum
pr̄is teneatur. de quo p Dy. in c. nō dēt aliqs. de reg. iu. li. 6. p Cy.
in l. 2. in vlt. q. C. de li. & eorū lib. ad qd ēt facit tex. optimos x.
3 coll. si vasal. feu. priue c. 1. †Pro declarōne tex. q̄ritur, & dr̄ ad
hoc vt mutuās hēat illud priuilegiū oportet, qd expsse agatur,
qd militia ematur, an est necesse, quod de hoc fiat scriptura, an
sufficiat dici, corā testibus? dic qd reqrit̄ scriptura. casus est j. de
æqual. dot. §. q̄a vero, colla. 7. ex quo §. sumitur auth. quo iure.
4 in fi. C. q po. in pig. hab. †Sc̄do q̄ro, an in casu h' §. militia ē ex-
ꝑsse obligata sup ḡnali oblatiōe bonorū, quā facit debitor acci-
piēs pecuniā mutuo hoc acto, vt inde militia emat̄, vel ēt hoc
ñ exꝑsse acto, vt inde militia ematur, ꝑfertur in hypotheca mi-
litiæ postea emptæ oib' creditoribus prioribus in tpe. vid Azo.
in summa h' ti. §. d quāta. cōfiicto eo, qd ipse no. C. q po. in pig.
hab. §. itē fallit. Et ad primā q̄st. videlicet an militia sit obliga-
ta, etc. vide, qd no. C. de pig. l. fi. in 1. gl. Et in gl. 1. supponere. cō
iūcta auth. qd obtinet, ibi posita hinc sumpta sup ver. credito-
ribus. ibi, ꝑsumitur. No. hanc partē cū qua cōcor. quod no. in d.
auth.

auth.quod obtinet.& p Azo.ĩ ſum.q po. in pig.ha.in fi.§.itẽ fal
lit & in d. §.quãta. & ꝓ iſta gl.vr̃ caſus in d.l.fi.in primo caſu l.
C.de pig.vbi gl.ibi poſita illũ tex.deſtrueret,q̃ vr̃ velle,quod ibi
debitor expſſe accepit pecuniã mutuo , vt inde militia emeret.
¶Vltimo vide tractatum de militia,& de multiplici genere mi
litiarum.vide per Gul. dictum eſt in l.omnium C. de inof.teſt.

1 *Legatum factum illi, cui aliquid debetur ex diſpoſitione legati, quòd videatur factum animo compenſandi.*
2 *Legatum factum viro per vxorem, an compenſetur cum lucro debendo viro ex forma ſtatuti de dote vxoris.*
3 *Legatum factum alicui , cui debetur aliquid ex hominis diſpoſitione , quòd non videtur factum a aimo compenſandi.*
4 *Quarta , de qua hic, an debeatur etiam liberis ſuperexiſtentibus ex eodem matrimonio.*
5 *Pauper quis dicatur, remiſſiue.*

§. Quoniam vero. Matrimonio ſine dote,& donatiõe ꝯſiſtẽte: altero ex ꝯiugibus diuite ꝑmoriente ſupſtiti ĩopi quatta ſubſtãtię morientis debet· legato ĩ quarta ꝯputãdo.Itẽ ſuperſtiti ad res proprias datᷓ actio,& retẽtio, nõ obſtãtib.creditorib.pręmorientib. h.d.
1 in ver.ſi legatũ &c. ¶†No.hunc tex.quod dñs q debet aliq.d ex
dıſpõne legali,ſi aliquid legat illi cui,dẽt vr̃ cõpenſare cum illo
2 debito,& in primo debito legatum ĩputatᷓ.caſus eſt hic: †& hic
vr̃ caſus ꝗõ. quod ſi dicit ſtatutũ, ꝙ ſi vxor decedat ſine liberis,
vir lucretᷓ tertiã partẽ dotis.quod ſi vxor ſine filiis decedens relinquat aliqd viro in teſtõ,illud legatũ ĩputatᷓ ĩ eo qd vir lucrari
dẽt ex forma ſtatuti,arg.huius tex.ad idẽ auth ꝑterea.in fi.C.vñ
vir & vxor. hinc ſumpta.ad idem l.ſi cũ dotẽ. §. ſi pr̃. ff. ſol.ma.
3 ſecus † ſi aliqs deberet ex hoĩs diſpõne: qa legando tũc ſuo creditori non vr̃ cõpenſare. vt in l.creditorem.de leg. 2. & in l.1.§.
ſciendũ. C.de rei vxo.ac.de quo per Ia. de Are.in d. §.ſciendũ.
4 ¶†Secundo not.ex iſto.§.quod præmium,quod datur coniugi
inopi ſuperſtiti datur etiam qñtumcunque liberi ſuperexiſtant ex illo matrimonio, ſed iſtud hodie recepit correctionem
per § qa vero legiᷓ. ĩ.vt li. ma,& auię.dic. vt ibi,qa aliter diſtinguitur,quã hic ¶†No.gl.ſuper ver.pauper, quę ponit quis dica
5 tur pauper. Tu quantum ad hoc,dic, vt no.in d.auth præterea.[a]

ADDITIO.

a ¶In auth.ꝑterea.Et ibidẽ vide Saly.ĩ prin.& gl.ĩ l.ſi vero.§.1.ff q ſatiſd.cog. & Imo.& d.Abb.in c.Odoardus.de ſo.gl.in l.albicias, §.ne tenuis.ff.de offi.pr.& gl.in l.ſed ſi ſuſceperit.§.1.ff.de iud.gl.in c.an primus in ver.de paupere.2.q.1. ¶Adde gl.in ver. imparem,in l.paupertas.& quod ibi dixi in addi.ad ipſum, in verſ. qui non habet ff.de excu.tuto.& dixi poſt Barto.in repe.l.habeat.nume.26.in apoſt.in ver.quis dicatur pauper.C.de ſacroſan.eccl.

Conſtitutio,quæ ex adſcri.& lib.na. Rub.

1 *Aſcriptitius, quòd ſit liber.*

IN quadam. Partus ſeqtur ventrem,& ecclesię inuicem pñt permutare vtriq; eccleſiæ indemnitate ſeruata, iureiurãdo, & ſuperioris decreto interueniente,excepta maiori eccleſia Conſtantinopolitana.
h.d. In text.ibi, prohibitione, de qua loquitur. ĩ.de non alie.§.
1 vlt. ¶†Quæro,an iſte adſcriptitius ſit liber, vel ſeruus dic,quod
eſt liber,ſed cuidã ſeruitio adſcriptus, vt no. in l.ne diutius. C.
de agric.& cenſi. lib.10.& Inſt.de iure perſonarum.in prin.tan
gitur modicum in §.adſcriptitio.ſupra,de nup.

1 *Decretum ſuperioris, ꝙ debeat interuenire in permutatione rerũ eccleſia.*

1 §. Quia igitur. ¶No.tex.ſi tñ, &c †Ex quo hẽs,ꝙ ĩ pmutatione rei eccleſiæ dẽt interuenire ſupioris decretũ §.idẽ in rub. huius ti.dẽt ẽr interuenire,vbi cõceditur res eccleſiæ in emphy ĩ.tit.1.§.fi.& rub.illius ti.quod not. propter id,quod dixi ſ.de rebus eccl.non alie.§.ſancimus.

Vt de cæ.com.eccl.re non ficte fiant &c. Rub.

1 *Permutatio quando fit cum principe per eccleſiam, fit vt res perpetuò apud ipſum permaneat.*
2 *Quæ non poſſum per me,an poſſim per alium.*
3 *Magnas, qui ex forma ſtatuti non poteſt cedere actiones contra populares, ſi cedit Mutinenſi, & Mutinenſis Bononienſi, an ceſſio teneat.*
4 *Vendens rem cum pacto,ne alienetur, ſi fuit alienata, ꝙ primo vendens nõ poſſit propria authoritate rem alienatam apprehendere.*
5 *Decretum ſuperioris, quòd requiratur in emphyteuſi ab eccleſia facta.*

LEgem. Eccleſia cum principe permutare poteſt, vt res apud principẽ perpetuo permaneat, ne veniat ad priuatos his in futuris caſibus obtinentib. Item eccleſiæ adinuicem in perpetuam emphyteuſim
dare poſſunt excepta maiori eccleſia Conſtantinopolitana.h.d.
1 ¶†No.ex hac l. ꝙ quãdo fit permutatio per principẽ,ita fit, vt
no.ꝙ id,qd nõ poſsũ p me,ñ poſſum p aliũ,de quo p Dy.& Io.
An.i c ꝑ q.de re.iu.li.6.& primũ not.facit ad q.ſm Ia.de Bel.
ſtatutũ ẽ ĩ ciuitate Bon. ꝙ magnates ñ poſſint cedere actiões ꝯ
populares.mõ qdam ex magnatib.ceſſit Mutinenſi, q non erat
de populo Bononiẽſi,idẽ Mutinẽſis ceſſit cuidã Bononiẽſi,an
ꝑſumatᷓ fraus. Dicit ipſe,ꝙ iſte tex.in prin.videlicet i ver.qcũq;
& ĩ.in ver.oĩb.eſt arg.ꝙ nõ Ad idẽ ĩ.vt ſpõ. lar.§.pe.l ꝯtrũ facit
tex.ĩ ver.decreto aũt.& mõ ſ dcm̃ eſt.ſed dicit Ia.de Bel.ꝙ ſi lex
ꝓhibet oĩno,& gñalr̃,& p oẽm viã,tunc fraus ꝑſumitur,vt ſ.de
nõ alie.§.neq; illud, C.de ua.li.l.1. ſ.de nup.§.augmẽto aũ nõ
ꝑſumitᷓ fraus,niſi ꝓhetᷓ,vt l.ſi ſeruus eius.ff.de acq.hę. & l.cum
aũt. §.fi. ff.de ędi.edi.& ff.de his,q. vt indi.l.1.in princ.& de rit.
3 nup.l.pe.cum ſi. †Quæro vbi pmutatur res cũ principe & princeps cũ priuato, ꝯ huius §.authoritatẽ, an eccleſia poteſt propria authoritate rẽ apprehendere?& gl.ponit duas opi.& tenet
primã,ꝙ ſic.Sed veritas eſt in ꝯtrium, & ita tenet Ia.de Bel.dẽt
enim res in iudicio vendicari,vel alio mõ peti,vt ꝓbat ibi,ĩ perpetuum vendicari &c & hr̃ in l.iubemus.§.ſane.C.de ſacroſ.ec.
& ĩ.de ali.& emph §.qm̃. Et no.ex̃.de permu.c.2.& c.ſi qs. ex̃.
de re.eccl.nõ alie faot,qđ habuiſtis in tit.& gl.ſ.de non eligẽ.§.
4 vlt.& iſta eſt veritas. Nõ ob.opi.gl.†ſed ex hac ſua opi gl.arguit
per hunc tex.ad q.ſi vẽdo tibi rem pacto,ne alienes, poſſum eã
apphendere,ſed in hoc nõ inſiſto,qa nõ eſt verum. de hoc dic,
vt no.in l.ea lege.C.de ꝯd.ob cau & l.ſi ita qs ſ.ſi ea l.ff.de verb.
5 ob.& in l.fi.C.de re.ec.non alie. †Vlt.circa iſtam conſt. in fi.no.
tex. ibi, decreto quippe &c. ꝙ per emphyteuſim factam ab eccleſia requiritur decretum. Idem habes hic, & in Rubr.quod
no.per id,quod dixi ſ.de eccl.re immo.alie.§.ſancimus.

Vt ea,quæ vocantur inſinuatiua, &c. Rub.

PLurimas. Inſinuatiua nõ pñt exigi a clericis ordinatis exceptis his,q ſunt ordinati in maiori eccleſia,qbus ſm ꝯſuetudinem accipere licet pę na ꝯfacientib.imminente. Oppo.& vr̃,quod indiſtincte
licitum ſit accipere ab ordinariis in qbuſcunque eccleſiis, vt ĩ.
de ſanctiſ.epi. §.pro conſuetudinib.gl.ponit duas opi tene ſecũ
dam. & vide,quod no.in c.2.& in c.cum in eccleſia. in gl. extra,
de ver.ſig.& vide 1.q.2. cum epiſcopum.

Vt cleri.qui recep. aliis pro eis ſubrogatis. Rub.

1 *Non reſidentes in beneficijs, ꝙ beneficio priuentur, et hoc quando ſine cã.*
2 *Clerici vagabundi, an gaudeant priuilegio clericorum.*
3 *Eccleſiam ædificans, quod habeat ius patronatus, & ius præſentandi.*

PLurimi. Clerici continuam reſidentiam in proprijs eccleſijs facere tenentur, nec dẽnt recedere,alias alii in eorum locum ſubrogantur cũ eorum emolumentis,& recedentes,& poſtea remanentes
ſuſcipiendi nõ ſunt,nec eis emolumenta debent reſtitui. Item
patrono cum ſuo ſuperiori pñtare permittitur,vt ab eo ordine
tur,& examinari dẽt prius, vt ſi ille, qui ordinetur idoneus, &
1 nõ aſc.h.d.vſq; ad fi.huius §.facit extra,de app.c.peruenit. †& ſic
vides hic, ꝙ qui in beneficiis non reſident debent beneficiis pri
uari,quod intellige qñ ſine iuſta cã.dic vt hẽs extra, de cleri. nõ
reſi.c inter quatuor.§.fi.& plenius in c.qm̃ §.ſi vero.extra,vt li.
2 non ꝯt. †Itẽ eſt hic ar.circa prin.ꝯ clericos vagabundos,a vt cle-
a ricorũ priuilegio non gaudeant,ar.l.qui ſub prætextu.C.de ſac.
ſan.ec.Itẽ eſt arg.imo quaſi expreſſum ſm gl ꝯ eccleſias Italię,
quę ſemper hñt pauciores canonicos,& alij canonici viurpant
ea,q̃ debent dare canonicis deficientibus,& facit pro hoc extra,
3 de conſt.c.cũ M Ferrarienſis †Vlt.no.in §.illud quoque,ꝙ edi-
b ficans eccleſiã hẽt ius patronatus,& habet ius præſentandi.[b] facit,quod hr̃ in c.nobis.ex̃,de iu. pa.& de of.leg c.dilectus. & de
conſe.di.1.c.ſi qs baſilicã,& 16.q 7 c.piæ mentis, & per Innoc.
ex̃,de ꝑſcr.c.Lateranenſi,& de priui. c.cum & plantare.

ADDITIONES.

a ¶Contra clericos uagabundos.Adde aliquid de hoc per Ant.Corſe.ſin.ſuis in uerſ.uagabundus,quod incipit, ſi clericus uagabundus.
b ¶Præſentandi.Adde Abb.ſicu.in c.audientiã,el 2.de eccl.ædifi.uer.ſed dubitatur.8.q.ubi ſing.& adde gl.no.12.q.3.c.apoſtolicus. quem Abb. allegat.

De his qui ingredimntur ad appellandum. Rub.

1 *Fatalia duo in cauſa appellationis hodie ex cauſa conſtituuntur. et nu.6.*
2 *In cauſa appellationis proceditur parte abſente, & lite non conteſtata , quando altera pars eſt abſens, alias non,et nu.10. et quando requiritur citatio. & num.13.*
3 *Inopia dicitur iuſtum impedimentum dandi fatalia in appellationib.*
4 *Inopia, an dicatur iuſtum litis non proſequendæ in cauſa appellationis impedimentum.*
Intemperies aeris, an dicatur iuſtum impedimentum non proſequendæ cauſæ appellationis.
5 *Iuſtum impedimentum cauſæ appellationis non proſequendæ, ꝙ videtur, ſi appellans ſine dedecore abſque ſui culpa non poſſit in publica cõparere.*
6 *Victor poteſt appellatore non comparente in vltimo menſe inſtantiæ comparere, & petere cauſæ expeditionem, & cauſa examinata appellantem in expenſis condemnare. & vide nu. 11.*
7 *Sententia lata in principali , biennio dato ad appellationem proſequendam elapſo, remanet firma .*
8 *Victor , quam probauit in cã princ. ꝙ probare debeat in cã appellationis,*

& qualiter hoc procedat. & num. 19.
9 *Appellanti olim plura tempora statuebantur.*
10 *Litis contestatio, & libellus in causa appellationis, quòd requiratur quando vtraque pars est praesens.*
12 *Appellatus, an possit vltimo mense primi anni comparere, & petere causae examinationem.*
14 *Appellanti qui prosecutus est causam appellationis, & ipsam ad finem non perduxit, & dicit se impeditum temporis breuitate, licet aliter non probet, an detur restitutio.*
15 *Appellanti, qui stetit per biennium, quod non fuit causam prosecutus, & habuit iustum impedimentum an competat restitutio ex clausula generali.*
16 *Appellanti impedito prosequi causam appellationis, restituitur tantū tempus quo eum impedimentum durauit.*
17 *Impedito per vnam diem an detur annus integer, remissiue.*
18 *Lex noua quando trahatur ad praeterita, pendentia tamen per appellationem, remissiue.*
20 *Tempus anni, vel biennij quod datur ad prosequendum appellationem, an possit per iudicem moderari, remissiue.*
21 *Tempus primi anni ad prosequendum appellationem quando incipiat currere, remissiue.*
22 *Ex stipulatione iudicati, quòd quaeritur parti.*

VOlubile. Appellāti ad appellationē exercendā statuit annus, & ex cā biennium. Item appellatore in biēnio cām derelinquēte pcedit victori cū mētis superesse, cām prosequi, vt lata firmet, aut infirmet, i vtroq; cām appellatore in expensis cōdēnando, neutro aūt pcedente ... in ... his obtinētib in causis futuris, ac ēt
1 pendentib. non. sū finit. s. h. d. †No ēx ista ɔstone, ꝙ appellāti hodie statuuntur tm̄ duo fatalia .s. annus, & ex causa biennium.
2 †Secundo no. ꝙ in causa appellationis proceditur ēt altera par
3 te absente. & lite non contest. †Tertio no. in ver. sed plerumi, ꝙ inter alia impedimenta hic enumerata dr̄ esse in ... impedimentū nuptia, vt pro hoc det secundus annus, & hūc tex. alleg. Inno. in c. ex rōne, ex̄. de ap. facit in argu. l. ... §. vlt. ff. de colla. bo.
4 †hic forte posset dici, ꝙ esset nullū impedimentū litis nō prose
a quēdæ in cā appellationis. Itē intēperies aeris ᵇ est nulla cā nō
b morādi in certo loco, vt no. in c. ad supplica. ex̄. de renū. & not. ... dist. c. cōis filius. ad qđ facit. quod tangit gl. de conte. dist. i. c. si quis, quod forte pcederet, nisi appellās fuerit in culpa impetrādi iudicē in cā appōnis in loco pdicto, ar. l. si is a quo, in ti.
5 ff. vt in pos. leg. †Posset ēt forte dici nec nullū impedimētū, si ex aliqua cā superueniente sine delicto appellātis ipse appellās sine dedecore in publico cōparere nō posset, ar. j. e. §. 1. & qđ ibi no.
6 †Quarto no. in ver. qa. n. qd in cā appellationis victor appellatore absente pōt vlt. mēse cōparere, & facere cām examinari, & sic vincat, sine nō, appellator ɔtumax ɔdēnat in expensis post
7 ingressum app. †Quinto no. ꝙ elapso biennio lata rem inet firma, ɔcor. l. 2. in fi. eo ti. Sexto no. in §. illud quoq; qđ l noua tra-
8 hitur ad dicta impedimenta per appel. †Vlt. no. in h. d. ... l. ꝙ victor, q obtinuit in cā principali, dēt pbare in cā appellationis.
Op. ad primū no. & vr̄. ꝙ appellanti statuunt plura fatalia, vt l.
9 ... & l. fi. in prin. & §. ... C. de tem. ap. †Sol. olim statuebant plura tpa appellanti quemadmodū statuebant ad appellatione pdicendam, vt patet in l. in offerēdis, & l. cū anteriorib §. in his, C. de app. quēadmodū statuebant ad initiandū pcessum sup ap. vt d. l. 2. & l. fi. in prin. C. de tēp. ap. hodie vero statuit annus, & ex cā biēniū ad appellationē pducendā, & ad initiandū pcessum sup app. & finiendū, vt hac auth. circa qđ vide, qđ no. in auth. ei, q. in 2. q. C. eo. n. de temp. ap. Sed in sup ad fin no. & vr̄ ꝙ in cā appellationis lis dēat ɔtestari, & libell' offerri, vt 2. q. 6. & post fin. &
10 ibi no. †So. qn̄q; vtraq; pars est pn̄s, & tūc dēt lis contest. & libellus offerri. Et ita loqt l ɔria, & gl. Qn̄q; altera pars est absēs, & tūc pōt pcedi li. non ɔt. & ita loqt hic, & in l. fi. §. illud. C. de temp. ap. & in c. p tuas. extra, de ap. Istam sol. & istā opi. ponit gl. in c. Rav. ex̄. de test. sup ver. cū gl. seq. & tāgit gl. in c. interposita. ex̄. de ap. Venio ad quartū no. hic dr̄, qđ appellatore cessante, ap
11 pellatus pōt cām facere examinari vlt. mense biennij. †Quæro, an in vltimo mense biennij possit appellatus petere cām examinari, dic, vt no Inno. in c. Abb. super ver. nnmeri ex̄. de ap. & in
12 c. sæpe super ver. peremptorie. eo ti. †Sed fortius quæro, an vlt. mense primi anni poterit appellatus ɔparere. & petere causam examinari. & vr̄ hic casus, qđ non in ver qa. n. Inno. in c. ex rōne, in gl. mag. ex̄. de ap. vr̄ inclinare, qđ possit, licet tex. hic in ver. qa enim. videat ɔtdicere, sed rōnē huius §. dicit ipse se non videre. imo plus dicit ipse, qd vr̄, ex quo appellans fecit citari appellatū ēt si ista citatio emanauerit in prin. primi anni statim appellatus poterit petere ɔfirmationē suæ sniæ, & procedere in cā eriā non expectato fine primi anni, vt in auth. q semel. C. quō, & qn̄ iu. & est casus ēt in cā appōnis, in l. fi. §. illud. C. de tēp app. licet multū faciat tn̄ ɔtrū hic tex. j. eo. qui dicit, qđ si appellans deseruit cām ēt in medio certaminib tn̄ expectatur finis biennij, videlicet vnius mensis ante finem biennij. Ponit ēt Inno. aliā opi.
fin quosdā, & ad auth. q semel. rn̄det, ꝙ loqtur ī cā prime sed hic tex. loqtur ī cā app. ad l. fi. §. illud. nō rn̄det Ia. de Bel. hic. dic, aut appellans est absens in primo anno, & tunc statim, cū appellatus facit citare appellantē poterit appellationē prosequi, vt d. §. illud, & l. fi. Aut est absens in secundo anno, & tunc non pōt ap. psequi, nisi circa finem biennij, videlicet vlt. mente biennij, vt hic. Rō dr̄iæ, dicit ipse, est, qa cū appellans se absentat, & est ɔtumax, & in primo anno p̄sumitur negligens, vt hac ɔstōne, §. hoc nos. & §. seq. & iō victori appellato subuenit, vt statim prosequi possit, cū appellans est ɔtumax, sed qn̄ appellans absentat se in secundo anno, & sic fuit diligens in primo anno, als non habuisset fm annū, licet se absentet in secūdo, p̄sumit adhuc esse diligens, cū fuerit diligens in primo, & iō expectat vsq; ad vlt. mensem biennij, ar. l. eū q. & l. q ɔ. C. de inof. test. & ista opin. vr̄ mihi vera. Sed qdā Doctor in auth. ei, q. me audiente dicebat: Aut appellatus vult venire ad psequendū app. appellante non seqtito, si fuerit in curia, ad quā appellās est, & tūc nō pōt venire ad psequendū nisi circa fi. vt hoc ver. qa. n. & in auth. appellatione. C. de tēp ap. hinc sumpta. Aut vult venire ad psequendum appellato citato psonalr, vel ad domū, vt veniat ad psequendū in cā, & tūc pōt appellatus incōtinenti proseq. in d. l. fin. §. illud.
13 †Sed ɔ illud dictū vr̄, ꝙ appellatus nunq̄ pōt pcedere in cā ap. appellatore absente, nisi faciat citari appellatorē, vt in c. p tuas. in fi. & ibi p Inno. ex̄. de ap. & ibi no. ēt in c. sæpe, super ver. peremptorie, e. ti. & vide ēt, qd no. gl. B. Sed dices tu, intelligā illud dictum Inno. ꝙ appellans absens dēt citari, vbi appellatus vult venire ad psequendū ante finē biennij. sicut s. dixi. Sed ad hoc rn̄deo, qa ēt in fine biennij, si appellatus vult pseq. dēt appellantē citare, vt patet in tex. ver. qa. n. ibi. & q̄rere desertore &c. dēt. n. appellatus appellantē pquirere, qd per acqsitionē pōt fieri. Sed potes tu dicere, poterit pqrere, si erat in curia, in qua litigat, nō aūt faciet eū citari sed qđ hoc sit verū in casu huius §. vbi appellatus vult psequi circa finē biēnij, ꝙ dēat appellatus facere citari appellantē, tenet glo. 2. q. 6. c. appellatore cessante. Vn̄ pdicta
14 dist. non vr̄ mihi vera, qa mihi placet sol. do. Ia. †Quæro, appellans psecutus est cām, & ad finē ipsam nō perduxit, & dicit se impeditū tpis breuitate, nec aliter pbat an ei dabit restō. dicit d. Ia. ꝙ nō, qa impedimentū dēt esse ineuitabile, & inexorabile, vt hac ɔst. §. hoc nos, & §. si vero, pinde tm̄, & §. qa. n. & l. fi. §. illud. C. de temp. ap. & j. vt spon. lar. §. hæc quoq;. Sed de hac qōne est casus expssus, ꝙ illud impedimentū dēt pbari in c. ɔst. ex̄. de ap. quod tenet Inno. in c. cū sit Romana. extra. eo. tit. & ibi per gl.
15 †Sed quæro, quis stetit pro biennium, ꝙ non fuit causam prosecutus, & habuit iustum impedimētum, an restituetur ex clā gn̄ali. dic. vt no. in gl. in auth. ei qui. C. de temp. ap. sed alias gl. §. qua. n. j. eo. q̄ incipit, est ergo voluntatis, dicit, quod est tutus ipso iure. Sed dic aut appellās est impeditus in biennio proponendo impedimentum ɔtingens in sua psona, & tunc cōpetit sibi restō, vt in prima glo. aut est impeditus p iudicē. vel principalē, & tunc est tutus ipso iure, & ita loqtur alia gl. aut est impeditus per alium, & tūc dat actio de dolo, & in subsidiū restō illo impediente existente soluendo, vt dicit gl. in c. ex rōne. ex̄. de ap. & ibi p Inn. & hoc qn̄ stat p iudicem vel principalē. quod iuris sit,
16 ... quod dixi ... de ap. ... ¶ †Quero ī casu, quo dixi tps currere, ... restōnem, an si fuit impeditus qn̄cūq; tpe biēnij dabit annus integer: gl. in auth. si appōne. C. de tēp. ap. innuit, quod sic. ... Ia. Bu. dicit illud esse verum, si in totum fuit esse impeditus, alias non restituit sibi, nisi tm̄ tps, q̄tum durauit impedimē
c tum ... ar. l. ab hostibus §. sed quod simplr. ff. q. ex cau. ma. & l. sed si p piorem §. quoties. & l. nec nō §. si qs sæpe eo tit. istam etiā opi. tenet Ia. de Bel. & Inn. in d. c. ex rōne. in fi. vbi etiā ipse dicit, qđ iuris sit si ipse appellans fuit impeditus primo anno, vno
17 die tm̄ iusto impedimento. ¶ †Quæro, pone per vnam diem qs fuit tātum negligēs, sed alijs temporibus fuit negligēs, an alius annus debet ei dari ipso iure? dic. vt per doct. in d. authen. ei qui.
18 in 2. q. & hoc tangit Ia. de Bel. ¶ †Venio ad quintum not. & op. & vr̄, qđ lex noua nō trahat ad facta pterita pendentia per appellationem si hoc expsse dicatur. in l. 1. §. 1. j. vt enim de ap. cog. circa
19 prin. Sol. vt ibi dicā. ¶ †Venio ad sextum no. & hic vr̄ casus in §. illud. in fi. qđ victor debeat pbare in cā ap. non aūt appellans, & ad

ADDITIONES.

a ¶Appellationis. Adde Bald. in l. 2. §. si quis in iudicio. ff. si quis caut. vbi refert Guil. de Cug. euasisse quēdā pauperē a furcis, qui cū appellasset, propter paupertatē non potuit psequi appellationē. Et adde d. Ale. de Imo. in d. §. si quis. & in l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. man. & Pan. in d. cap. ex ratione in prin. & Lud. in l. si vero, §. de viro, so. ma. in ver. fallit propter paupertatem. Et adde Bal. in l. acceptam, de vsu. & Fel. in d. c. ex ratione. in prin.

b ¶Aeris. An & quando aeris intemperies excuset. Vide Fel. in c. accedens, el. 2. versi. 6. conclusio, vt lit. non contest.

c Impedimētū. Adde Pau. de Ca. i cōsi. 21. & plenius i cōs. 26. Old. i cōs. 60. & i cōs. 157. & Ro. in cōs. 220. & Ang. in cōs. 214. & Ro. de ap. 57. in antiquis, & Lud. ... in l. si ita stipulatus esset. alias est in l. & ideo hæsitatur. ff. de verbo. ob. & lita. vt per d. Fed. in d. c. ex ratione, in fi. in ver. lita primo. vsque ad fin.

& ad hoc alleg. hũc text. C. de ap. l. hi q̃ ad ciuilia. In ɔ̃triũ, q̃a lex
dicit quod pro sñia p̃sumitur, vt not. in l. nõ vĩ. §. qui iussu. ff. de
reg. iu. in l. Herẽnius. §. Cata. ff. de euic. in l. iniuriarum. §. 1. ff. de
iniu. pbaĩ ẽt in c. in p̃ñia. extra de renũ. circa q̃d dic. Qñq; quæ-
ritur, quis debeat probare appellationẽ recte interpositã esse,
& congruo loco, & tempore, & apostolos petitos, & similia: &
tunc appellãs debet hoc pbare, vt pbaĩ in l. litigatoribus. C. de
ap. & l. q̃m, & l. eius, in prin. & §. pe. ¶ Qñq; q̃rit, quis debet pro
bare de instantia cãç, & tunc si altera pars prosequit appe. alte-
ra parte existente cõtumace, & tunc incumbit onus pbandi ei,
q̃ appellationẽ prosequit. Qñq; vtraq; pars psequit, & tũc aut
loq̃mur de probatione, q̃ fit p modũ abnegationis: puta, quia
dico sñiam latam me non citato, vel nõ pcedente causæ cogni-
tione, & volo probare per productionem actorum inter q̃ non
apparet citatio, & testes ad pbandũ, & similia arg. l. vlt. C. de re-
bus cre. & isto respectu ei q̃ appellat, incumbit probõ, & iudex
habet ista acta inspicere, vt l. ne causas. C. de appell. & l. is apud
quẽ, de eden. Aut loq̃mur de probõne, q̃ fit directe per testes,
& instr̃a, & tunc ille hẽt pbare in cã appe. cui incũbit onus pro
bandi in prima, vt l. hi. q̃. & l. eos. §. 1. de tẽp. ap. & l. p hanc inter
posita. n. ap. res remanẽt in eo statu, in quo erant añ latã sñiam,
vt l. ap. C. de ap. & vide, q̃d not. in glo. in c. in p̃ñia. ex̃ de renun.
vide ẽt circa hoc not. Inn. c. cum in iure ex̃. de offi. dele. in c. cum
bonæ. extra de ele. & vide, quod not. in c. q̃m ɔ̃ falsiam. extra, de
pba. & quod no. doc. in l. ei qui. & in l. per hanc. C. de temp. app.
in 5. q. & quod no. Spec. in tit. de sñia, §. vt autem. ver. vt autem.
20 ¶ Quæro, an istud tempus anni, vel biennii iudex possit arctare,
vel moderare. glo. in auth. offerat. C. de lit. conte. tenet, q̃d non.
a & doc. in d. auth. ei qui [a] in fi. de qua q. dic, vt habes in text. & gl.
in c. cum sit Romana. extra, de ap. Vltimo, quia tractatur de ex-
pensis, quæ fiunt in causa appellationis, & ideo circa tales ex-
21 pensas vide quod not. Inn. in c. sæpe. extra, de app. ¶ Quæro a
quo tempore incipiat currere primus annus ad appellationem
exercendam? gl. format istam q. in l. fina. §. illud, C. de temp. ap.
& doc. in d. auth. ei qui. in 1. q. de hoc dicam j. de iud. §. audient.
versi. appellationes. Vnde tñ casum reperio. q̃d tp̃s ap. interpo-
nẽdæ, & tp̃s ap. exercẽdæ eodẽ modo currit. no. in l. 1. C. de tẽp.
22 ap. ¶ Vltimo circa prin. huius const. no. gl. ea parte, ex qua ha-
bes q̃d ex stipulatione iudicis acquiritur parti. Idem habes in
auth. generaliter. C. de epi. & cle. in auth. mat. & auiæ. C. quãdo
mu. offi. fun. potest, & in auth. libel. C. de lit. contest. cum si.

ADDITIO.

a ¶ Ei qui. Et ibidem vide Bal. & plene no. per d. Fel. in d. c. cum Romana, alle. in tex. dantem nonnullas no. limitationes, quas ibi per te vide.

1 *Comparatio literarum, quando fieri possit in priuatis scripturis etiam si priuata scriptura non habet subscriptionem trium testium.*
2 *Comparatio literarum, quando fiat in scripturis sumptis ex archiuio.*
3 *Scriptura sumpta ex archiuio publico, quod probent, & eis sit standum.*
4 *Comparatio ex quinque generibus scripturarum fieri potest.*

§. Illud. Ex documẽtis publicis solis, & si priuatis cõpara-
tio fieri dẽt. ¶ Fallit in documẽtis priuatis, q̃bus
aduersarius p se vtit, & ex documentis, q̃ archiuio publico pfe
runtur, & publicæ hñt testimoniũ iureiurando de calũnia p̃sti-
1 to. h. d. ¶ † Op. & vr̃, q̃ ex priuatis documentis añ hãc l. potuerit
a fieri comparatio, vt l. cõparationes. [a] ver. ideoq; C. de fid. instru.
¶ Sol. qñq; q̃rit, an possit q̃s petere fieri ɔparationẽ ex priuata
scriptura, quã eius aduersarius iducit p se. Et dic, q̃ sic. casus est
hic. rõ est, q̃a eius aduersarius, q̃ talẽ priuatam scripturã appro
bat, ñ pot eã reprobare ɔ̃ se, si ille, ɔ̃ quẽ pducit, vult ex tali pri-
uata scriptura ad suã fieri ɔparationẽ, vt hoc text. ver. neq; n. &
arg. l. si q̃s testibus. C. de testi. & l. Põp. ff. de neg. gest. ¶ Qñq; q̃ri
tur, an q̃s possit peterẽ fieri ɔparatione ex priuata scriptura, quã
aduersarius nõ pducit p se, & tũc dic, q̃ nõ, nisi hẽat triũ testiũ
subscriptionẽ, vt in l. ɔ̃tia, & sic hæc auth. ñ corrigit l. cõparati.
sed in diuersis casibus loq̃ĩ, & hęc ẽ veritas, q̃ vr̃ placere moder-
nis in l. ɔ̃ria. Et hoc vr̃ sentire gl. sup ver. documẽtis, licet nõ for
met ɔ̃triũ de d. l. cõparationes, q̃cq̃d uo. gl. ĩ auth. ad hæc. C. de fi.
inst. dicens l. cõparationes. corrigi, q̃d est falsum, vt dixi. nisi velis
dicere, q̃ in hoc corrigitur d. l. ɔparationes, q̃a cũ gñalr̃ dicit de
priuata scriptura ɔparationẽ fieri nõ posse, nisi triũ testiũ hẽat
subscriptionẽ. ista l. illã restringit, q̃a ẽ verũ nisi sit priuata scri
ptura, quia meus aduersarius vtit ɔ̃ me: ex illa. n. nõ possum pe
tere fieri ɔparationẽ ad illã, quã pduco, & multũ dixit text. ibi
egere cõpetenti correctione in l. ¶ Opp. & vr̃, q̃ ex priuata scri-
ptura possit fieri ɔparatio, licet nõ hẽat testiũ subscriptionem,
& in alio casu, quã in casu huius l. vt j. de instr. cau. l. fi. § j. & 2. &
§. sed si q̃s. ¶ Sol. aut q̃ris de priuata scriptura, ex qua petis cõpa
rationem fieri, & tunc dic, vt s̃. dixi. Aut petis de priuata scriptu
ra, ad quã petiĩ fieri cõparatio, licet nõ hẽat testiũ subscriptio-
nẽ, & dic, vt in iurib. ɔ̃triis, & circa hoc vide glo. in d. l. ɔparatio-
2 nes. † Tertio op. & vr̃, q̃ hic §. nil addat ad casum dictę l. compa-
rationes, in eo, q̃d hic dicit posse fieri cõparationẽ ex scriptura
inducta de archiuio publico, q̃a hoc erat iam introductũ per di
ctã l. ver. nõ aũt, vbi tex. dicit, ex forẽsibus instr̃is posse fieri ɔpa-
rationẽ. Sol. ibi loq̃tur de forẽsibus instr̃is, id est, de actis coram
iudice factis per publicũ notarium, sed hic tex. loquitur de scri-
pturis productis de archiuio publico nõ publicatis, nec scriptis
p publicã psonã, sed habuit testẽ publicũ, id est officialem, qui
pest archiuio publico, & hoc voluit sentire gl. sup ver. mens. &
sup ver. testimoniũ. Ad hoc facit. q̃d not. gl. in d. auth. ad hæc C.
3 de fi. inst. gl. ibi iũcta cũ gl. hic p̃sita sup ver. testimoniũ. † Not.
q̃ scripturæ productæ de publico archiuio stari debet, licet nõ
habeat solẽnitatẽ, dũ m̃ habeat testimonium illius officialis, q̃
4 præest archiuio publico, & iene menti. Habes ergo † ex prædi-
ctis, ex quinque generibus scripturarũ fieri posse comparatio-
nem, videlicet ex publicis instrumentis. Item ex forensibus. Itẽ
ex priuatis scripturis trium testium subscriptionem habenti-
bus. Item ex scripturis productis de archiuio publico. Item ex
priuatis scripturis trium testium subscriptionem non habenti-
bus, quibus tamen aduersarius meus vtitur contra me. hoc col
ligitur ex isto §. & ex d. l. comparationes, & ex his quæ s̃. dixi.

ADDITIO.

a ¶ L. cõparationes. Et ibidẽ vide ad hoc Pe. de Su. & Sal. Adde, q̃d ibi posui in apost. ad Gul. de Cug. in prin. in ver. & ex illa scriptura facere cõparationẽ, & dixi Adde ad istum in auth. sed nouo iure, nu. 1. in ver. cõparatio, & ibi posui in add. ad Bal. nu. 4. ver. & p pleniori notitia, in ver. priuata, C. si certũ pet.

1 *Iurari de calumnia quoties debeatur in iudicio.*
2 *Clerici, quòd iurent de calumnia.*
3 *Iuramentum quòd remitti possit tacite, non expresse.*
4 *Interrogatio, quod possit fieri in iudicio loco probationum.*
5 *Respondere positionibus quis cogi potest iudicis officio.*
6 *Positiones, & articuli iure nostro introducta sunt.*
7 *Interrogatio, quæ fit post litẽ cõtestatã fit per verbũ, credit, vel nõ credit.*
8 *Iurari de calumnia, q̃ debeat etiam in causa appellationis.*
9 *Iuramentum de calumnia præstatur etiam post litem contestatam.*
10 *Iuramentum de malitia, q̃ deferatur post iuramentum calumniæ.*

§. Quia igitur. Iusiurãdũ gñalr̃ ĩ iudicio semel p̃sta-
ri, & ĩ eo dẽr addi, q̃d null9 ĩ tota lite
1 probõnẽ exiget, quã nõ putauerit necessariã. h. d. † Op. hic dr̃,
q̃d tñ semel est iurandum. Contra, imo vr̃, q̃d pluries, vt l. iusiu
rã. & ad pe. §. q. iusiurandum ff. de iureiur. l. q. bona. §. pe. de dã.
infe. cum si. gl. hic sup ver. nequaq̃, soluit. Tu dic, aut loq̃mur in
his, quæ emergunt ex iudicium, vel ante litem ɔ̃te. & tunc põt
sæpius iurare, vt in ɔ̃triis, Aut loq̃mur in his q̃ emergũt post litẽ
cõte. & tunc p̃stito isto gñali iuro amplius non iurat vt hic. Istã
solu. approbat Dy. in l. 1. § sufficit, ff. de admi. tu. q̃ originaliter
fuit Azo. in d. §. pen. & Cy. in auth. hoc sacrm̃. C. de iura. cal. &
est vera sol. Præterea q̃tũ ad dictũ §. pe. dicit Dy. q̃ ibi præstatur
iurm̃ de p̃sti, & spãliter. vnde nõ trahit ad futura, vt l. quoties.
§. si iusiurandum. ff. de noxa. debet ergo iterũ p̃stari, vt hic. Aut
p̃stat iurm̃ gñale, & per verba de futuro, quo casu semel p̃stitũ
iurm̃ super futuris capitulis nõ est amplius præstãdũ, circa q̃d
vide not. in c. literas, de rest. spo. & ex̃. de testi. c. p̃sentiũ. & in c.
vltra tertiã. ¶ Op. & vr̃, q̃d ẽt hodie pluries iuretur, vt j. de testi.
§. si vero dicaĩ. gl. ponit hic tres sol. & approbat vltimã, sed de-
clarat secũdam q̃a est difficilis. dic, quod hic iurat se non petitu-
rũ pbõnes superfluas ab aduersario. tñ iurat hic se nõ probatu-
rũ ẽt falso, q̃d vult probare: quasi velit glo. dicere, q̃ iurare per
hunc tex. non cõprehendit id, q̃d venit in iuro p̃stito per l. cõtra
riam, licet p iurm̃ præstitum per l. 2. C. de iur. cal. illud compre-
hendaĩ in eo, quod dicit q̃ dẽt iurare animo calum. litem non
mouere, imo plus vr̃ dicere gl. q̃ nec p illã l. 2. iurat se non calũ
niari, nisi quo ad principiũ cãæ, vt sic possit postea calumniari,
vt l. q. bona. §. si q̃s stipulatus. ff. de dã. infe. merito dẽr iterũ iu-
rare, vt l. ɔ̃ria. Sed certe illud iurm̃ calũniæ ĩtroductũ p hunc §.
extẽdit ad oĩa q̃ postea in lite cõtingũt, vt not. ĩ d. c. vltra tertiã.
ex̃. de test. & in d. c. lr̃as. de rest. spol. ¶ Quare dic, q̃d ibi est spãle
pp subornationẽ, & falsitatẽ euitãdã. vt in d. §. not. Op. & vr̃, q̃d
iterũ dẽr iurare, vt l. cõparationes. C. de fide inst. dic, vt ibi not. p
doc. sup quadã gl. & vide gl. in § si vero moriani. j. de ĩstr. cau. &
2 fi. ¶ † Quęrit gl. an clerici debent iurar̃ de calũnia, dicit gl. q̃ ñ,
alleg. quãdam const. Fede. de qua dic, vt in gl. quam const puto
esse in Lõgobardia, q̃a nõ reperitur, sed veritas est. q̃d clerici iu-
rãt de calũnia vt patet in c. pen. & fi. de iur. calũ. lib. 6 His expe-
3 ditis venio ad no. q̃ões, q̃ hic colliguntur. † Primo, hic vr̃ text.
a q̃d iurm̃ calumniæ nõ possit remitti [a] quã q̃õnẽ mouet gl. in l.
2. §. sed quia veremur. C. de iur. cal. vbi tenet, q̃ expresse remitti
non põt, tacite autem remitti possit. idem not. in d. l. iusiuran-
dũ Ia. de Bel. tenet per hunc tex. quod non possit remitti. Bar. di
cit, q̃

ADDITIO.

a ¶ Remitti. Ad quod vide Spec. in tit. de iura calum. § 2. ver. & no. & §. s. versi. quid si partes, & in ti. de lit. contesta. §. 4. & Bal. post gl. in d. §. iusiuran. alleg. in tex. Adde omnino istum in authen. principales, §. sed quia vero. nume. 1. & quod ibi plene, remissiue posui in apost. ad ipsum in ver. possit tacitè omitti l. C. de iureiuran.

cit, q aut loqmur an possit tacite, vel expresse remitti, & dicit,
qd no. Aut loqmur, an possit tacite omitti, & dicit, q sic. Ita di-
cit ipse i d.§. sed qa & qd possit tacite omitti, tenet gl. i l. ñ solũ.
in prin. ff. de procu. lo gl. q formar, & in l. de pupillo. §. q opus.
ff. de ope. nou. nun. & est casus expssus in c. 2. de iura. calũ. libr. 6.
4 & vide, quod ibi no ¶ †Secũdo no. tex. sic vbi &c. tenet gl. q in-
terrogatio fuit facta in locũ pbonũ, in l. 2. §. qd obseruari C. de
5 iur. cal ¶ †Tertio per hunc §. tenet gl. qd ad rñsiones faciendas
po sitionib. cogatur qs iudicis offõ, ita no. C. de cõfe. l. vna, in gl.
6 mag. i fi. ff. eo l. certũ. §. itẽ. ¶ †Quarto per hunc §. tenẽt doc. qd
iure nro sint introductæ positiones, & articuli, vt not. in l. 1. in
1. q. C. de iura. calũ. & vide extra, de confes. c. 1. in glo. mag. lib. 6.
7 ¶ †Quinto per hunc text. in eo, qd dicit, qd qs dẽt iurare, quod
ñ exiget pbõnẽ, quã nõ putauerit sibi necessariã, dñt gdã, q in-
terrogatio, q̃ fit post litẽ ↄtestatã dẽt fieri per verbum, credit, &
8 ñ credit, quod dic. vt no. gl. in l. j. 2. rñ. ff. de interro. act. ¶ †Sexto
per hũc text. dñt gdã, quod in cã appõnis ñ est iterũ iurãdũ de
calũnia, semel in cã principali isto iurõ pstito, & hæc fuit opi.
Pla. in l. 2. circa princ. C. de iur. cal. & ff. de dã. infe l. qui bona, §.
si qs stipulatus sed de hoc est casus in c. 2. de iur. cal. lib. 6. dicam
9 j. vt litig. iur. & c. in prin. col 8. & alleg. hunc tex. ¶ †Quæro vos
scitis, quod iurm calumniæ debet præstari statim post lit. cõte.
vt l. 2. circa prin. & l. pen. C. de iura. cal. & dixi ĩ. quod potest cõ-
mitti. Pone, quod lit. ↄte. processum est in cã, & non fuit de ca-
lumnia iuratũ · postmodũ in pcessu cãæ ex interuallo pars vult,
vt iuretur de calumnia, an possit? Doct. formant hanc q. d. l. 2. in
q. 7. vbi vñt tenere, quod pars non possit petere, sed iudicis offõ
potest hoc facere, licet non ad petitionem, de quo not. Dy. in l.
5. §. si quis stipulatus. de verb. ob sed de hac quæstione est casus
expressus in c. 1. in princ. de iura. calum. lib. 6 quod tene menti.
10 ¶ †An autem iuramento præstito de calumnia iudex possit de-
ferre iuramentum de malitia. casus est in c. 1. circa fin. eod. tit.

Vt in priuatis domi sacra myste. non fiant. Rub.

1 *Oratoria quòd possint haberi in priuatis domibus.*
2 *Sacra mysteria, quòd non debeant in domibus priuatis ministrari.*
3 *Lex vel constitutio post quantum ligat tempus, remissiue.*
4 *Campana, an licite habeatur in oratorijs priuatis.*

ET priscis. Sacra mysteria phibenẽ celebra-
ri in domibus sine licentia supe-
rioris: oratoria vero cã orationis permittit hre,
& in eis clericos ↄuocari. pœna ↄtraciẽtib. immi-
nẽte, his obtinẽtib. in casib. futuris, & pẽdẽtibus
intra tres mẽses correctione nõ interueniente. |
1 h. d. ¶ †Not. q oratoria licet in domibus priuatis hre †Secũdo
2 no. q in domib. priuatis sacra mysteria non licet ministrare. Ad
qd facit de ↄsec. dist. 1. c. 1. & c. sicut non aliæ. & c. vnicuiq;, & ca.
3 si qs ẽt, & 13. qõ. 2. c. qdam †Tertio no. in fi. sinaũt, quod hæc ↄ-
stõ ligat quẽ post tres menses, de quo videlicet post q̃tũ tps li-
gat cõstõ. seu lex, vel statutũ, dicam j. vt factæ nouæ cost. i prin.
4 †Quæro an in his oratorijs liceat habere campanam. dic vt ha-
bes de priuile. c. parentibus. & no. 13. quæst. 2. c. quidam.

Vt defuncti, seu funera eorum &c. Rub.

1 *Seruus an possit esse miles.*
2 *Dictio, alius, implicat, nisi id, quod præcedat, se non compatiatur cum eo, cui datur pro relatiuo.*
3 *Iniurians funera defunctorum, qua pœna puniatur, remissiue.*
4 *Ecclesiastica sepultura, quòd interdicitur vsurarijs manifestis.*
5 *Pœna de qua hic, quòd inferatur ipso iure.*
6 *Statutum imponens pœnam per verba futuri temporis cum additione omnibus modis, vel simílib. intelligitur ipso iure, nec sententia requiritur. Idem, si apponitur dictio, mox, & dictio, omnino.*
7 *Iniuria facta socio meo in itinere, an videatur fcã mihi, & licite propul'sẽ.*
8 *Iniuriam factam proximo, vel vicino meo, an licite repellam, & eum defendam, remissiue.*

QVi varietatem. Mortuis, & moribun-
dis, & funeribus eorũ
ac familiæ, domui, & rebus eorũ creditores iniu-
ria inferre phibent absq; iudiciali decreto. pœ-
na ↄtacientibus imminente. h. d. in tex. ibi, nullo
in cingulo constituto. id est, nullo iudice ibi exi-
1 stente. †Opp. dr hic, & alios seruos &c. & sic innuit, qd seruus
possit esse miles, qa dictio, alius, hẽt implicare, vt l. qdã relega-
tus. ff. de re. du. huius timore gl. sup ver. alius, dicit, ponit impro-
2 prie. veritas † est, qd sm pprĩã significationẽ, & rñ dictio, alius,
hẽt implicare. fallit illud, qñ qd pcedit nõ se cõpatit cũ eo cui il-
lud est datũ p relatiuo, nã tũc ponit ĩproprie, & non ĩplicat, vt
a hic, & l. nõ solũ. §. q̃nt. ff. de pcu. ĩ. de mãd. prin. §. oportet. a & l.
3 in causæ. la. 2. ff. de mino. † Secundo extra gl. opp. qd faciens in-
iuriã funeri õ puniat tãta pœna, & qd actio pcedat, vt j. vt cum
de app. cog. § monuimus, col. 8. Sol. vt ibi no. & C. de sepul. vio.
auth. sed nec añ, q̃ inde sumitur. Tertio op. cẽ glo. hic dr, q non
dẽt sepultura interdici, nec molestia funeri fieri. Contra, eẽ, de
4 vsur. c. qa in oĩbus. eo. ti. ca q̃q̃. lib. 6. †Sol. illud, quod hic dr rñt,
fallit in manifestis vsurarijs, vt dr in illis iuribus, qbus ecclesia-
5 stica sepultura interdicitur. †Quærit gloss. in casu huius l. an fa-
ciens iniuriã perdat actionẽ ipso iure? glo. sup ver. modis, dicit
6 quod sic, exponit enim oĩbus modis, i. ipso iure. Ex †quo no. q
licet l. vel. statutũ in priuatione alicuius iuris vtaẽ verbo, quod
habet tractum de futuro, si tñ oponatur modis oĩbus, vt modis
oĩbus ab actione cadat, vel priuetẽ, intelligitur ipso iure, non per
sñiam, vt hic, & tene menti. Idẽ vbi apponeret l. verbũ, mox. &
b no. ĩ. de incest. nup. §. j. b & ibi dixi, idem si apponeretur verbum,
c omnino, c vt not. in l. 1. §. si pecuniam. ff. depositi. †Vltimo hic
7 tex. in §. si vero ẽt. ibi, oportet. n. &c. inducit per la. de Bel. qd in
iuria facta meo socio in itinere videaẽ facta mihi, & qd mihi ẽt
ppultare liceat, de quo vide in l. itẽ apud, §. comitẽ. ff de iniur.
8 †Secundo facit hic tex. q iniuriã fãctã proximo, vel vicino meo
mihi repellere liceat, & eum defendere, & est in arg. 2. q. 7 c. ne-
gligendæ, de qua q. hr per gl. in l. culpa caret. ff. de reg. iur. & per
Dy. in c. non est sine culpa, de reg. iur. per gloss. in c. quantæ præ-
sump. extra, de sen. ex cõ. & tangitur in c. dilecto filio. eo. tit. li.
6. vide gl. 24. q. 3. c. non inferenda. per Guil. de Cug. in l. vt vim.
ff. de iust. & iur. per Cy. in l. 1. C. vnde vi. Vltimo scias, quod ex
hac const. sumitur authen. item qui domum. C. de sepul. vio.

ADDITIONES.

a ¶Et §. oportet. Et ibi vide quæ in apost. dixi.
b ¶. §. j. Et ibi vide Ang. & adde eum in l. 1. C. de pę. iu. qui ma. iu. & in l. si quis posthac. C. de bo. proscr. & Bar. in l. si quis maior. C. de transa. & in l. Mæuius. §. duobus, de leg. 2.
c ¶Verbum, omnino. Adde Fel. in c. ex parte. de of. dele. in prin. in ver. capio gl. & in c. gratũ in fi eo. ti. & in c. Rodulphus, de rescr. vers. vlt. & quod ibi dixi, in apo. & per Fel in c. fraternitatis, de test. & in c. cum venissent, eo. ti. & d. Soci. in cons. 121. incip. visa contingentia facti, circa prin. in 1. par.

1 *Iudex ordinarius, quando possit causam delegare, scilicet eius cognitionem, & sententiam sibi reseruare.*
2 *Delegatus ab ordinario iudicat, nisi ordinarius sententiam sibi reseruet.*
3 *Testium examinatio quando delegari potest, & committi.*

§. Illud. Iudex ordinarius occupationib. publicis ĩpeditus
cãm ↄsilianjs põt delegare, sñia sibi reseruata, dũ
modo ter cãm audiat, & sñiam proferat. & appellationem in-
terpositam suscipiat. Iudex aũt appellationis, & delegatus dele-
1 gare non põt, pęna ↄtacientib. imminente. h. d. sm gl. †Opp hic
dr, quod qñ cã delegaẽ, non dẽt ferrre sñiam delegatus. sed ille
q delegat, sed ↄ, vt l. placet. C. de pedaneis iu. j. de iud. §. j. So. ll.
ↄriæ loquunẽ vbi cã simpl̃r delegatur, hic vero ordinarius dele-
gans, qui erat impeditus publicis occupationib. delegauit cãm
seu causæ cognitionẽ reseruata sibi sñia, quod põt fieri, dum tñ
reseruet sibi forma hic tradita, super quo vide glo. super ver. de-
ponatur, quæ vr velle, quod tunc demũ iudex ordinarius dele-
gans possit sñiam reseruare, qõ publicis occupationib. esset im-
peditus ita, q per se nõ posit cãm audire, & hoc apparet ex tex.
in ver. & qm̃ a nobis, & in ver. sed hoc qdẽ. alias si non esset oc-
cupatus, vt dixi, nõ posset cãm delegare, ẽt quo ad sententiam,
qd alias facere põt, vt in l. more. Roma. ff. de iurisd. uni. iud. l. t. 2.
rñ. ff. de offi eius cui man. est iurid. vel dẽt per se cognoscere, &
sñiare. circa quod vide gl. in auth. ad hæc. C. de iud. hinc sũpta.
2 Secundo op. & vr, quod iudex ordinarius non dẽt ferre sñiam,
sed delegatus. Nam ibi cepiũ est iudiciũ &c. vt l. vbi, & l. de qua
re. in prin. ff. de iud. Sol. illud est i l̃r, hoc specialiter, qñ iudex de-
3 legatus sibi sñiam reseruat. † Tertio op. hic dẽ 10 §. illud, q testes
debẽt exhiberi ipsi iudici ordinario, imo testiũ examinatio põt
alteri cõmitti, nec est necesse testes exhiberi corã iudice de cau-
sa cognoscente, vt j. de test. §. qm̃, coll. 8 glo. hic ponit duas sol.
quas no. per id, quod dicam in d. § qm̃ circa, & vide, quod no. in
auth. apud. C. de fi. instr. & in c. significauit, extra, de oth. ordi. &
in c. constitutus. de fideiuss. per Inno & in c. cum Bert. extra de
re iud. facit, quod tangit glo. in l. scire oportet §. oportet aũt. ff.
de excu. tu. dicam in d. §. quoniam. & aduerte ad istam gl. in eo,
quod dicit, q testes debent exhiberi administratori, vt possint
torqueri, de quo dicam j. de testi. §. si vero ignori.

§. Et rursus. Quæro de intellectu huius glo. i. ponit
oppo. & secundam opinio. tenet glos.
in authent. ad hæc. C. de iudicijs.

1 *Delegatus principis, quando possit causam delegare. & nu. 4.*
2 *Ordinarius potest causam delegare, & sententiam sibi reseruare, dummodo causam audiat ter.*
3 *Iudex appe. non potest causam delegare, & sententiam sibi reseruare.*
5 *Dispositio huius tex. quod loquatur in assessoribus.*
6 *Delegatus potest sibi assessorem eligere partibus non suspectum.*
7 *Delegatus a principe, si delegat totam causam, an possit delegationem reuocare, remissiue.*
8 *Delegatus ab alio, quàm a principe, an possit vnum articulum causæ subdelegare.*
9 *Delegatus ante præsentationem rescripti nullam habet iurisdictionem.*

§. Alios

1 a §. Alios autem. † Hic dr, q delegatus a pri͞ope non
pōt cām delegare. a ¶ Cotra de l. a
iudice. C. de iud. dñt qdā, hæc illā corrigit: certe legū correctio
est euitanda, vt l. 1. C. de inoē. do. Quare alij dñt aut delegatus a
principe erat prius ordinarius, & pōt delegare, vt ibi: aut ñ erat
2 prius ordinarius, & non pōt. † Tertio dñt qdā, aut delegatus a
principe vult totā causam delegare, nil sibi reseruato, & potest,
vt in d. authē. aut vult sibi reseruare sñiam, & tunc non potest
mediam committere, sed debet per se totā causam examinatā
expedire. vt hic. hāc approbat gl. in d. auth. ad hæc. Et est prima
sol. in gl. ibi posita, ponit ēt glo. hic in fine vnā sol. quam dicit
esse eādē cū sol. prima posita in prin. gl. Sed aduerte, sol. fi. posi-
ta in gl. nō est eadē cum prima, immo est expresse ɔ̃ria. quia
s͞m primā sol. delegatus, si vult sibi sñiam reseruare ñ pt mediā
cām committere. Licet secus sit in ordinario. sed s͞m vltimā so.
gl. pmittit de legato delegare med a reseruata sibi ad sñiandū,
dūmō ter cām audiat, sicut dictū est in ordinario. ¶ Tene ergo
primā sol gl. reprobata vltima. Per hoc puto, quod quædam gl.
quæ est super ver. egerit, & incipit, id est, nō audierit, vel dēt va
care, vel nō dēt esse, & ibi sensus quē dixi, vt si delegatus audiat
ter cām, & sñiam sibi reseruet & mediū cōmittat, puniat ipse
& eius consiliarij. sed forte illa gl. posita fuit ab illo, q tenebat vl
timā sol. quā s. recitaui. ¶ Itē aduerte ad gl. super ver. cum eis,
q dicit, i. administratorib. qa puto quod velit dicere de delega
tis, qa de cōsiliarijs administratorū dixi s. in §. & rursus. ibi, si q
3 dē &c. Intelligo ergo hæc ɔ̃stō s͞m gl. † q ordinarius possit cer-
tā cām committere reseruata sibi sñia dūmodo ter cām audiat,
vt §. illud, s. eo delegatus vero nō possit causam committere re-
4 seruata sibi sñia, vt illo ɔ. † & idē in iudice appel. quod in dele-
gato, vt in d. § & rursus. circa quod, & qd iuris sit de iure canoi
5 co, vide extra, de of. dele. c. sup qōnū. † verū. §. sed vltramontani
intelligunt hanc ɔ̃stōnem, vt non loquatur de iudice delegato,
sed de assessoribus, vt velit dicere. q pōt comittere iudex habens
suos assessores, dūmō ipse ter intersit: secus ī iudice appe. vel iu
dice de egato. & ita intelligunt doc. in d. auth. ad hæc. de quo p
Cyn. ibi. & hic est verior intellectus & q hic loquat de assessore
apparet manifeste p tex. s̄ eo. in §. illud. q dicit in prin. consilia-
6 rios iudicū. & gl. exponit. i. assessores. ¶ † Quæro pone. q Titius,
& Sempronius litigāt simul, & in hac cā dat iudex delegatus a
Papa, principe, vel delegato: iste iudex delegat⁹ vult sibi assesso-
rē eligere an ipse hoc poterit facere? & dic, q eligere dēt de par
tiū ɔ̃sensu. & si ptes nō ɔcordāt dēt ipse eligere p se, dūmō non
sit partibus suspectus ita no. in d. ca. sup qōnū. §. verū. sup vers.
assesso. in tex. & i gl. & extra, de rescr. c. statutū. §. assessorē. lib 6.
7 ¶ † Quæro iudex delegatus a principe vel a Papa, vult delegare
totam cām, quod pōt, vt l. a iudice. C. de iud. & s. dixi, an delegan
do abdicet a se totā iurisdōnem, ita quod sibi nil remaneat, &
an possit reuocare iudicē delegatū? dic. vt no. in d. ca. sup qonū.
8 in gl. mag. quod tene menti. ¶ † An aūt iudex delegatus ab alio
q̄ a principe. qui non potest totam cām delegare, vt d. l. a iudi-
ce. & l. fi. in princ. ff de offi. eius cui mā. est iuris, possit delegare
vnum articulū cāæ, vt puta examinationem testiū: doc. tangunt
in d. l. a iudice, in vlt. q. sed dic, vt p Inn. in c. cū Bertoldus. ex. de
9 re iud. circa quod vide no. in c. vno, de of. dele. in cle ¶ † Quæro
natus est iudex delegatus a principe, Papa, vel legato, an ipse ha
beat iurisdōnē anteq sibi psentetur lrę delegationis. Et an iudex
possit partes cōpellere ad exhibitionē literarum. dic vt p Inn.
in c. ex conquestione extra, de rest. spo & quod iudex non hēat
iurisdictionem ante præsentationem literarum. videtur tex. in
c. super eo, extra, de appe. & istum tex. non alleg. Inno.

ADDITIO.

a ¶ Delegare. Vide Card. in cle. 1. de offi. deleg. & plene, & sing. per do. Alex. de
Imo. in rub. de offi. eius cui man. est iuri. & in additioni ad Bar. eo. tit.

Vt immobilia bona ante nup. dona. &c. Rub.

1 *Consensus binus vxoris, quō requiratur in alienatione fienda per maritum de re immobili donata propter nuptias, & quid operetur. & nu. 6.*
2 *Lex inducta in fauorem donationis propter nup. quō habeat locum in dote.*
3 *Lex introducta ad dotis augmentū, nō debet in eius præiudiciū redūdare.*
4 *Donatio propter nup. facta per virum, qualiter dicatur vxori obligata.*
Donatio propter nup. dicitur in dominio vxoris, sicut dos in dominio viri.
5 *Mulieri soluto matrimonio quando detur rei vendicatio ad res propter nuptias donatas. & an dicatur directa, vel vtilis. nu. 8.*
6 *Cōsensus binus in contractib. operatur ad cōfirmationē, & nō ad solutionē*
7 *Consensus duplex mulieris quando sibi præiudicet.*
9 *Dominium vtile rerum donatarum propter nuptias, quōd transferatur sine facto hominis, secus in re dotali, & ipso iure.*
10 *Dispositio huius constitutionis an habeat locum in donatione propter nuptias consistente in re mobili.*

Causam. Res imobiles ī dona. propter nupt. consistentes maritus alienare non potest, etiā vxore alienationi consentiente, sed alienatione habita pro non facta, in rem actio vxori cōpetit, nisi secundo post
biennium consenserit, & vir alienans locuples fuerit. alienatio
1 nis prohibitione in dote multo magis obtinere. h. d. ¶ † In tex.
ibi, nisi etiam secundum &c. no ex hac consti. q in alienatione
rei ppter nup requirit binus mulieris consensus, & q maritus
2 sit locuples. ¶ † Secūdo no. in ver. multo potius, quod inductū
in fauorē donationis ppter nup. multo magis habet locū in do
3 te. ¶ † Tertio not. in versiculo omnibus priuilegijs, q lex introducta ad
augmētāda dotis priuilegia non dēt ipsa diminuere. facit l. cū
4 tale. § fi. de eod. & dem. ¶ † Opp. dr hic obligata est. ɔ̃ immo vr̃
q donatio ppter nup. nō sit obligata mulieri. Nā dona. propter
nup. est in dñio mulieris, sicut dos in dñio viri, vt j. de æqua do.
§. illud. & C. de iure do. auth. donationē. & ibi no. & no. s. de nō
eli secundo nu. in §. fi. inst. de do. §. est & aliud. & patet ibi dū di-
cit, mulieri dari in rē actionē & sic apparet, q cū sit dña, q in
re propria nō cōsistat pignus, vt l. si rē. ff. de pig. act. huius timo-
re gl. i. dicit, intellige q hic dr obligatum, eo q est facta in dñio
mulieris quasi velit dicere, nō loquitur hic de oblone pignoris
quali dos sit obligata mulieri iure pignoris, sed ipsa est vera
a dña. Idē, q hic no in auth siue a me. a in tertia gl. C. ad Velle. &
5 ibi vide per doc. in 1. & 2. q. & maxime s͞m Pe. ¶ † Opp. dr hic in
ver. no. n. q mulieri sol. mat. datur actio in rem. cōtra sicut dos
redit ad vxorem solu. matrimo. vt l. in rebus. C. de iure do. sic
donatio ppter nup. redit ad virum propter equalitatem seruā-
da, vt j. de æqua. do. §. 1. & no. in d § est & aliud, & in auth. dos
data. C. de do. ante nup. cū ergo redeat ad virū. non debet dari
rei vendicatio mulieri. Sol. quod hic dr, intellige procedere qa
interuenit pactum inter virum, & vxorem de lucrando dote. n.
vt patet hic in prin. ibi, inueniens forsitā &c. cū gl. super verbo,
donatio Nā donatio dēt ad virum redire sol. mat. sicut dos ad
mulierē, nisi pactum de lucrando interueniat, nisi de consuetu
dine, vel statuto obseruetur ɔ̃riū. ex de do. inter ui. & vxo. c. fin.
versi. tane. Itē in alio casu sol. mat. reperior dari rei vend. mulie-
ri ad res dati. ppter nup. vt habui. s. no. in §. illud. s. de non eli-
6 gen. secundo nub. in gl. mag. in fi. ¶ † Tertio op. & vr̃, quod bi-
nus ɔsensus non magis operetur q vnus, vt l. q bis. ff. de verb. obl.
gl. sol. sed ra dicit in la. de Bel. q omnis ɔsensus plus prodest ad
confirmationē cōtractus, vt d. l. si mulier. & d. l. j. in ɔtractibus. §.
2. alleg. in glo. sed non plus prodest quoad binam solutionem
fienda. vt d. l. q bis. circa qd vide. quod no. in l. si mandato. § fi. ff.
7 man ¶ † Quarto opp. hic vr̃. q duplex consensus præiudicat
mulieri. contra j. vt nul. iudi. §. illud. glo. dicit, q illud corrigit
istud, tu dic, vt ibi & ibi dica. n, & not. C. ad Vellea. auth. si qua
8 mulier. no. gl. inde sumptā. ¶ † Quæro in ver. nō enim dicit, q
vxori datur rei ven. in rebus deductis in donatio. propter nupt.
An detur rei vendicatio directa, vel vtilis. Respon. aut mulier
fuit inducta in possessionem. & tunc detur vtilis, ita no glo. in
9 d. auth. dos data. ¶ † Ex qua glo no. q res donatæ propter nupt.
transferrut vtile dominium sine facto hominis, licet secus sit in
re dotali, quia eius dominium non transfertur in virum ipso
iure, vt no. in l. fundum. ff. de fundo ff. pro do. l. 1. 2. respō & per
10 Azo. in sum. C. de rei vxo. ac. in fine. ¶ † Quæro. an constitutio
habeat locum in dona. propter nupt. existente in re mobili? dic,
vt not. in d. authen. siue a me. in 2. gl.

ADDITIO.

a ¶ In auth. siue a me. Et ibidem ad totam materiam istius consti. prin. vide Bar.

1 *Dissensio binus consensus, q locum habeat in dote quantum ad alienationē prohibēdā non permittendā, & quomō in permittēda alienatione, & nu. 3.*
Res dotalis inæstimata non alienatur, æstimata sic, & regulariter quando res dotalis alienari possit. & nu. 4.
2 *Res mobilis data in dotem æstimata vera æstimatione potest alienari per virū consentiente ipsa muliere, & sibi præiudicat vnico consensu ī hypotheca.*
3 *Mulier q consensit alienationi rei īmobilis datæ in dotē æstimatæ vera æstimatione. si nō supsunt res viri p eius satisfactione vēdicat rē alienatā.*
4 *Res mobiles datæ in dotem æstimatione, quōd alienari possint.*
5 *Vir qui alienauit res dotales vel datas in dona propter nup. si non sit seruata forma de qua hic, quōd ipsemet poterit vendicare.*
6 *Vir vendens rem dotalem alienari prohibitam, tenetur de euictione.*
7 *Res dotalis fauore mulieris prohibetur alienari & eo respectu eius commercium non habetur.*
Venditio facta a muliere de re dotali non valet: intellige de iure ciuili etiam si interuenit iuramentum: secus de iure canonico num. 1.
8 *Vir qui vēdit rē dotalē. & de euictiōe tenetur, pot cōtra factū suū venire.*
9 *Vēditio rei dotalis facta a muliere marito cōsentiēte, an valeat, remissiue.*
10 *Renunciatio iuris hypothecæ facta per mulierem in reb. per virum alienatis, si non supersunt aliæ res super quibus satisfieri possit. q non valet.*
12 *Mulier si primo iurauit non alienare nisi iusta causa interueniēte, si postea alienauit sine causa, & iurat q primū. & secundū iuramentū seruatur.*
13 *Mulier an possit constā te matrimonio res dotales alienatas vendicare.*

1 §. Et multo. ¶ † Quæro, an hic veri. dēt ītelligi. q idē sit ī dote, & donatiōe ppter nuptias ī eo qd dcm̄ est de alienatione dotis phibēda vel ēt de eo, qd dcm̄ est de alienatiōe dotis permittēda. In gl. sunt opi. sed veritas ē q idē, & multomagis sit in dote q̄tū ad alienationē phibēdā. ñ āt

ad permittē.ss, & intelligi hic sm Mar. alias p gl.in dote.s.inæsti-
mata,quo casu ꝓpriè dr̃ res dotalis, vt l. vnica, § & cum lex.C.
de rei vxo.act. secus si sit æstimata,quia tunc alienatio non pro
a hibet,ᵃ vt l.quoties.ff de iu do.cū si.& hoc apparet ex tex.in ver.
iam n.vbi expresse facit mentionē de d.§.& cū lex,vbi loquitur
de re data in dote æstimata licet Pla.dixerit ꝯtriū.¶ Apparet er-
go ex p̄dictis,ꝙ hic §.loqtur de ꝓhibēda alienatione dotis,non
aūt de alienatione permittēda, licet s̄ in don.ꝓpter nup.ex cā p
mulieri,& sm prędictos hēt locū in re data inæstimata. In dote
æstimata pt alienari,licet Pla.dixerit p hūc §. alienari nō posse.
2 Alij, vt †Iac.& antiqui gl.dñi,qđ hic §.pōt ēr intelligi in aliena
tione permittēda de dote, videlicet, qñ dat̃ viro res æstimata in
dote, quo casu licet alienare possit quoad proprietatē,vt s̄.di-
xi, tñ remanet obligatus mulieri ꝓ dote sua,quā velit dicere, &
tunc mulieri possit sibi præiudicare, & idē in hypotheca illarū
rerū:qñ ꝯsentit sm formam traditam in dona.pp nup. Alij.vt
Ia. de Are.dicunt, ꝙ hic §.potest loqui etiam in alienatione p-
mittenda,intelligendo quod loquitur in re immobili data æsti
mata in dote,æstimata dico vera æstimatione, vt mulier cōsen-
tiēs alienationi , vel obl̃oni talis rei datæ in dotē pro æstimata
ita sibi præiudicet,si eius binus cōsensus interueniat,& aliæ res
supsint viro, ex qbus mulier in dote pōt satisfacere sibi sm for-
mā traditā in alienatione,vel donatione data pp nup & ita hūc
§. intellige: aliàs si nō supersint,dat rei vendicatiu ad illā rē,vt
l.in rebus. C.de iu. do. ita no.Iaco.de Are.in l Mæuia.so.ma.&
Cy.refert,C.ad Velleia.authen.siue a me.qđ dictū puto verū,li-
3 cet Cy. ibi dicat, ꝙ est q̄dā diuinatio.¶ †Quid de rebus mobili-
b bus datis in dotem inæstimatis,an possint alienari?ᵇ gl.in d.§.&
cū lex.ponit opi. & nō firmat:sed ꝙ nō possit alienari,tenet gl.
no.in l.1.ff.sol.mat.super ver. semper, vbi gl. dicit indistinctè rē
dotalem alienari non posse.nec distinguit, sit mobilis, vel non.
Idem no.in l.libertas ff.de re.iu. Azo vr̃ velle,ꝙ res mobilis pos-
sit alienari si vir sit soluendo.ita no.ipse in sum.C.de fun.do in
fi. & hoc tenet gl.insti.quib aliena.licet, in prin.& quod possit
alienari.tenet Iac.Bu sed gl.super,ver.valebunt, vr̃ distinguere,
& clarius in d.auth.siue a me, in gl. mag.in fi.qa aut loquimur
in rebus mobilibus,q̄ seruādo seruari nō pñt,& tunc alienatio
possit fieri a viro. ita possit loqui opi.quæ est, ꝙ res mobilis do
talis inæstimata possit alienari : aut loquimur in rebus mobi-
libus, quæ seruando seruari pñt , & tunc possit alienari si inter
uenit binus consensus mulieris,& supersint viro aliæ res,ex qui
bus mulieri iam fieri in dote possit, sm formā traditā in dona.
pp nup.& ita possit loqui hic §.vt sic loquat̃ in alienatione per
mittēda , & sm hoc oēs dicentes rem mobilem datā in dotem
alienari posse,intellige interuenientibus his,quæ hac constōne
4 dñr, & si illæ res seruando seruari non possunt,vt dixi.¶ †Ex p̄-
dictis oībus vr̃ posse distingui cum quæritur,an res dotalis pos-
sit alienari.dic, aut loquimur in reb.immobilibus,aut mobilib.
Primo casu,aut sunt datæ inæstimatę,aut æstimatę: si inæstima
tę, nullo mō valet aliena.ēt si mulier nubēs cōsentiat,d.§ & cū
lex,& inst.q ali.licet, in prin.ff.de fun.do.l.3.& 4.cum si. si vero
sunt datę ęstimatę,tūc gl. distinguit. Aut sunt datę ęstimatę ve-
ra æstimatione,vel non, vt no.in d. § & cū lex.in prin so.mat.l.
æstimatis.circa quod dic,vt no in l. fi.in prin. ff.de pac.dot.Ia.de
Are.dicit,ꝙ vbi res est vera æstimatione æstimata,non indistin-
ctè valet alienatio sed ad hoc, vt valeat oportet, ꝙ concurrant
hodie hæc duo hic posita. & ita possit loqui hic §.Si vero loqui
mur in rebus mobilibus , tunc distingue , vt s̄ dixi, quod sentit
gl.hic. & in authē siue a me circa princ. videlicet cū loquimur
in rebus mobilibus datis in dote æstimatis,vide d. l.fin.& quod
ibi not.gl. & insti.qui.aliena.li.in prin.in gloss.nisi prouocetur.
5 ¶ †Quæro,vir alienat res dotales,vel datas in do. pp nup.an ip-
semet poterit vendicare, si non sit seruata forma hic tradita?pu
to,ꝙ sic,sicut diximus,qñ vendicat res dotales venditas. vt not.
in l.cū uir.ff.de vinc.& in d.§ & cū lex, & per Azo.in summa il-
lius ti.§.vbicūq;,& inst.qui.alie.li.in prin.Facit,quod no.ī l.si p̄-
6 d·ū.C.de iure do †hic aūt vr̃ casus in ver. sed neq;,quod si vir rē
vēdit dotalē ꝓhibitā alienari,teneat̃ de euictione nā vides hic,
ꝙ si vir vēdit res do. ꝓpter nup.forma hic tradita nō seruata,vē
ditio hr̃ ꝓ nō facta,vt s̄ circa prin. huius ꝯsti. quaꝓpter & tunc
ipse maritus vēdes tenet de euictione, vt hic dr̃,sic ergo in dote
erit.¶ Præterea iste ver.sed neque.est positus post §.1.& multo
potius, & sic vr̃ innuere idem esse in alienatione rei dotalis , ꝙ
vir vēdēs de euictione teneatur,ad quod facit gl.in l.cū lex.ff.de
fidei.q̄ dicit rei dotalis fore cōmerciū. sicut rei minoris.ad quā
qs vēdendo obligatur, vt l.& si is, & ibi no.C.de p̄diis min. facit
gl. ī l.dotalē. ff.de test.mil. dicēs rei dotalis nō esse cōmerciū.ad
quod accedat,quod not. C.de iu.do.in l.si p̄diū. vbi gl. vr̃ velle,
quod rei dotalis n̄ sit cōmerciū.nisi sicut rei minoris.qa qs ven
dendo obligatur, vt l.& si is.& ibi no.C.de p̄d.min. facit gl.in l.
dotalē.ff.de test.mil.dicēs rei dotalis n̄ eē ꝯmerciū.Ad quo s ac-
cedat,ꝙ not de iur.do.in l.si p̄dium,vbi gl vr̃ velle.ꝙ rei dotalis
7 nō sit cōmerciū, nisi sicut rei sacræ. ¶ †Veritas vr̃, ꝙ rei dotalis
uēditio sit ꝓhibita fauore mulieris,vt d.§.& cū lex, & inst.qui.
alie.li.in prin.vnde si mulier vēdit, ꝯctus nō valet,nec ipsa obli-
gatio pp næ fragilitatē,& qđ ad ipsum oō dr̃ esse ꝯmerciū nisi
sicut rei sacræ,& liberi hoīs,& ita loqt̃ gl.d.l.si p̄dium,& in d.l.
dotalē,circa quā l.vide Dy.& Ia.de Are.ibi,sed si vēdit vir,vel ex
traneus,tūc talis rei dicet esse cōmerciū sicut rei minoris, & ita
dicit gl. d.l.cū lex.Et dico sicut qs uendendo rē minoris obliga-
tur,vt d l. & si is,& ibi no.ita vendendo rē dotalē vr̃,qđ vir, vel
extraneus vendens teneat̃ de euictione,& istā opi.tenet Dy.in l
cū vir.ff.de vluc.& vide per doc. in d.§.& cū lex, ꝓ quo optime
facit tex.in isto §. vbi vr̃ quasi casus, & per Doct.qđ tangitur in
8 d.l.si pdiū,sed licet †teneat̃ de euictione, pōt tñ venire ꝯ factum
c suum,ᶜ qa non suo noīe, sed vxoris venit, &c. sicut diximus in
œconomo, vt in c.si qs presbyter. extra,de reb.eccl.non alie. &
qđ ibi no.& l.iubemus.§.sanc. C.de sacros.eccl.& s̄.de nō alie.
9 §.vltra.n.& ibi dixi.†Quid aūt iuris sit ecōuerso,an mulier pos-
sit vendere marito ꝯsentiente.no.per Ia.de Arc.& Cyn.in d.l.si
10 prædiū.in d.q. †Quæri la.de Bel.pone,qđ mulier renunciauit
iuri hypothecæ in rebus,quas vir alienat,& apud virū non erāt
aliç res,qb.possit mulieri satisfieri in dote,vel dona. ante nup.
An talis renunciatio valeat?& vr̃,qđ sic, vt in l.cū,& l.iubemus.
C. ad Velleia. In ꝯtrium determinat ipse per suas rōnes.Iaco.de
11 Are.in l.Mæuia.§. fi.ff. sol.ma. †dixi s̄ ꝙ rei dotalis,uel cōstitē
tis in do.pp nup.alienatio,vel obl̃o nō tenet, quod est uerū de
iure nr̃o,ēt si mulier iurat non uenire ꝯ, ut no.in d.§. & cū lex,
& in l.si p̄diū.C.de iu.do.q̄ sunt ueræ de iure canonico:secus,vt
extra,de iurei c.cū ꝯtingat,& per Doc.in d.auth. siue a me, & in
d.l.si p̄dium,& per Dy.in c.non est obligatoriū.de reg iu.lib.6.
12 †Circa hoc q̄ro , pone ꝙ mulier iurat non alienare dotē , nec
dona.pp nup. nec alienationi ꝯsentire sine iusta cā, postea iusta
cā non intercedente alienat, uel alienationi consentit , & iurat
non uenire ꝯ,an seruabit primū,uel sm uisfm. Dic.qđ seruabit
d primum,ᵈ ut probatur in c.inter dilectos. ex̃. de iureiur. ubi de
hoc per Host & no gl.de iureiu. c. 2.li.6.quod tene menti. Vlt.
uide gl.si uiri.ibi,nunc primo &c & die.l.facta reuocatione per
13 mulierē per rei uen . so.ma,ut in uer non n s̄.c. †Na rr̃c mu-
lier non posset reuocare ꝯstante matr.sicut no. in 6.in d.§.& cū
lex.& inst.qui.alie.li.in prin.& C de iur do.l.si prędium nisi in
casu,si uergeret ad inopiam uir,qa tunc etiam constante matr.
e uendicaret.ᵉ ut in auth.donationē. eo.ti. & de æqua do.§.illud
quoq;.col.7.Sed si uir uellet constante matri.uendicare,qđ uī,
arg.p̄all.gl. tūc statim facta reuocatione ipse uir posset ꝯueniri.

ADDITIONES.

a ¶Non prohibetur. Adde Bar.in cons.inc.domina Pe. & Pau.de Cast. in cons.
16.vbi etiam nunquid præscribantur.

b ¶An possint alienari.Adde omnino illum in l.iubemus, & quod ibi posui in
apostil.ad ipsum,nu.3.ver.vlt.ne possis errare,in apostil.in eo.ver. C.ad Vell.

c ¶Suum.Vide tu ad hoc omnino d. Ale.de Imo.in cōl.90.4.par.sed quid si vir
dedit fundum dotalem in cambium alterius fundi,an tunc dicatur fundus do
talis alienatus,ita quod viro pęnitente possit illum vendicare. Vide Bal.in l.si
prædium.C.de iu.do.vbi ēt per gl.& Spe.in tit.de emp. & ven.§.3.ver.sed po-
ne vxor.& seq.ver. item pone vir.

d ¶Primum. Adde Spec.in tit.de emp & vend.§.3.ver.quid ergo,si vir.vbi dat
hanc cautelā patri maritanti filiam, vt faciat eam sic iurare tempore nuptia-
rum,& in cau.241.& ibi Bal.in addi.ver.si quando alienatur.

e ¶Vendicaret. Sed quid si superueniant diuitiæ post restitutionem factam pro
pter inopiam viri,an restitutio vitietur.Vide do.Soc.in cons.61.incip.in præ-
senti consultatione.ver.præterea ad quid,circa fi.cum ver.seq. in 1.par.

De operis noui nunciatione. Rubr.

1 *Permissa a iure si principaliter fiant in alterius iniuriam,& vt alteri no-
ceant, fieri non licet.*

2 *Ecclesia noua, vel nouum monasterium an liceat ædificare infra termi-
num a papa statutum, si principaliter ædificetur, vt alijs noceat.*

3 *Pedis,& passus longitudo quanta esse dicatur, remissiue.*

CAusam quæ. Nulli licet ędificare ī hac
regia ciuitate ultra termi
nos a iure permissos,si principali noceat,pęna ꝯ-
1 facientib. imminente. h.d. †No. ex hoc tex sm
Ia.de Bel.qđ pmissa a iure non liceant, si princi-
paliter fiant in alterius iniuriā, ut alijs noceant.
ff.de dam infe.l.Proculus, ff de aq.plu ar.l.1.§.idemq; aūt, & §.
idemq;.22.q.2.c.primū est. Sed circa hoc q̄ūm ad ꝓpositū de
ædificante,uide l.per prouincias,& quod ibi no.C.de ędi.pri.ff.
de ope pu.l.qui opus,& quod no.in c.Pisanis.extra,de rest.spo.
2 †& sic ar.est sm eum,quod non liceat monasterium,uel eccle-
siam ędificare,ēt infra terminū a Papa statutū,si principlr ędifi
cet,ut alii ecclesiæ,uel monasterio noceat,ita dicit ipse . Sed de
hoc , ꝙ nulli licet ædificare nouā ecclesiā in p̄iudiciū antiquis
ecclesię,est tex.in c.1.ex̃,de no.ope nū.17.q.4.c.ecclesia. & c q-
cunq;. Quæro,qa hic dicit, ꝙ in Constantinopolitana ciuitate
debet distare una domus ab alia spatio c. pedū , ut hētur in fi. l.
Męniana.

5 Meniana. C. de ædi.pri.& in l.fi.ff.fi.reg. †quantæ longitudinis
a dicitur esse pes,ᵃ & quantæ longitudinis dicatur esse passus,dic
vt in gl.17.q.3.c.sicut antiquitus.& de passu no.gl.in l. innere.
ff.de verbo.sign. quod not.propter statutum dicens. Si quis fu-
gauerit aliquem per tot pedes, vel passus,puniatur tāta pœna.

ADDITIO.

a ¶Pes Adde,quod quando pro mensura ponitur,est longitudo 16.digitorum, vt per d.glo. in tex.alleg.& per d.Alex.de Imol.in l.si quis cau.vbi etiam per Bal. & doct.in l.3.de verb.sig.& per Flor. in l.vig.ff.de ser.verba. præd.in quibus locis habes etiam,quod passus habet quinque pedes.

Vt nouæ factę constitutiones. Rubri.

1 *Constitutio noua,quādo liget post duos menses a tempore publicationis, & qualiter hoc intelligatur.& nu.4.*
2 *Testamentum factum secundum leges antiquas, & ante legem nouam, & post,sed antequam publicaretur, valet,licet testator superuixerit,qui illud mutare poterat.*
3 *Testamentū si est factum ante legem nouam secundum leges antiquas, & si in eo nō habet filius integrā legitimā poterit filius petere supplemētū*
5 *Ignorātiā l.nouę post tempus publicationis statutum quis allegare nō pot.*
6 *Lex noua quādo nō liget etiam si infra duos menses de ea habita fuerit notitia,nisi elapsis duobus mensibus.*
7 *Mensis quot dierum dicatur esse,remissiue.*
8 *Statutum a quo tempore liget.*
9 *Mandatum iudicis quando liget ignorantes.*
10 *Forenses quando ligentur statuto, banno, vel consuetudine loci,remissiue.*

Emper. Constōnes nouæ in vrbe Constā-
tinopolitana pductę post duos mē-
ses ex quo ibi insinuatæ sunt, debent seruari.In
prouinciis aūt post duos menses,ex quo directę
sunt, & palam factæ in vnaquaque ciuitate, ita
quod nullus posset de cętero assumere occasio-
nem alicuius ignorantiæ,testamentum vero pditum ante pstō-
nes factas,vel priusquam innotesceret,obseruandum est,& va-
let si superueniente testōre non fuerit postea mutatum,& filij
legitimas portiones suscipient fm ll.antiquas.h.d.vsq; ad finē.
1 ¶In tex.ibi, d iti ei tpis,i.insinuationis factę.¶ †No ex illa pstitu-
a ta,q l.noua ligat post duos menses ᵃ à tempore insinuationis,
seu publicationis,quæ insinuatio,seu publicatio debet fieri fm
formam hic dictatam. ¶ †Secundo not. q testm̄ conditum fm
ll.antiquas, & ante l.nouā, vel etiam post l.nouam ante tn̄ q l.
publicata, vel insinuata sit, valet & est obseruandum, licet te-
stator post l. nouam superuixerit & potuerit testm̄ mutare, vt
3 hic in versi.vt si vel pxime.& in ver.collectiue. ¶ †Glo.3.not.q
filij sic condito testō a patre si non hn̄t sūmam integram in di-
cto testō agent ad supplementū fm l.veterē, videlicet ad quar-
tā.nō aūt pnt agere ad supplementum fm l.nouam,vel trientē
vel ad semissem fm numerum filiorū, vt in versi.si vero adiec.
su. ¶ Ad primū no opp.& vr, q lex liget post tres menses a tpe
insinuationis, vt s. vt in prin.do. §.super aūt.& ibi gl. dicit,&
ibi ipāle hodie pt esse eodem mō, dicit ipāle.j. ne mili.neq; te.
§.si igitur. col.9. vbi dicit, q ligat post 10.dies numerandos ab
insinuatione.& ro ipālitatis ibi est. dicit Iaco.de Bel. videlicet
fauor Reip & quia militia.& exercitus celeritatem desiderant,
4 vt l.milites. C.loc. ¶ †Tu vero dic, quod ibi in l.est certū,& de-
terminatū tps,quod pstō liget,& ideo illud ē seruādū,& ita lo-
quuntur oīa iura dicentia pstōnē nouā ligare. Si vero illud tps
post quod pstō ligat,n̄ sit in l.determinatū,tūc ligat j.duos mē
ses a tpe ipsius insinuationis, vt hic,& istā solutionem tenet gl.
in fi.sup ver.data. q̄ optima est,& de hac mā tāgit gl.ex.in proœ.
decr.& in c.2 ex.de pst.& de hac mā vide vnam dist.pulcherri-
5 mā in proœmio cle. p Paul.de Leaza. ¶ †Quæro,an post illud
tps pstonī duorū mensiū a tpe publicationis licitum erit alicui
ignorātiā allegare.tex.hic in ver.neq; tpe,vr velle,quod nō,nec
est necesse.quod aurib.oīum inculcetur,vt 16 di.c.quod dictus.
de postu.pla.c.1.& quod not.in d.proœmio decr.in 5 gl.Circa
quod vide.quod no in c 2.extra,de pst.in fi.6.lib.super versi.da-
6 tus. ¶ †Quæro, video,q pstō ligat post duos mēses a tempore
publicationis,vt hic dr: pone, quod ad notitiam alicuius cōstō
peruenit j.duorum mensiū tps, an ille talis incontinenti ligetur
ad legē,vel cōstōnē obseruādā? vr q nō,vt hac pst.in pntium fa-
cit ver.vt si vel prox.ibi,nōdum contigerat. & pro hac parte vr
mihi casus ex.de concel.pb c.1.vers.nec obstare.lib.6.& Pau de
7 Leaza.in d proœmio cle.tenet istā opi.sed nō allegat. ¶ †Quot
b aūt dierū dr esse mensis,ᵇ licet l.habemus pro,& contra,dic vt
no.in c q̄ sit de ele.li.6. & tāgitur per gl.in c.cum singula,de p̄
bē.eo.lib & per Host. & Io.An.in c.licet.extra, de supplen.ne
8 gli pla.¶ †Quæro,hic dr de legib qd de statuto,a quo tempore
liget? & dic aut loqmur de sciēte statutum, & incontinenti li-
gat scientē,vt l.fi.ff.de decr.ab or.fa ad idem d.c.1.ver.nec obsta
ret.de pcel.pbē.lib 6.Aut loqmur de ignorante,& tunc aut lo-
quimur in statutis afferentibus tm̄ qōnē,& tunc licet Leōis nō
h..et, nisi post duos menses a die publicationis,tn̄ statutum li-
gat post tps arbitrio iudicis relinquendū, ita quod qs nō possit
dici esse in supina ignorantia,vt extra de const.c.vt aīarū.li b.6
ad quod facit,quod not.in d.l.fi.de decre.ab ord fa. Aut loqui
mur in statutis, nō tn̄ afferentib. qōnē, & tūc statutum statim
ligat, ex quo est insinuatū, & suum operatur effectū, licet quis
9 statutū ignoret,arg.l.pen.in.fi.C.de decur.lib 10. ¶ †Quæro qd
iudice mandante, an liget ignorantē. Istā q.ponit Rolf in tit.si
quis ius dicen.nō obtem. §.item illud q̄ritur. & tenet,si aliquis
erat extra ciuitatē,ita q iudicis mandatum non potuit audire,
excusatur à pœna, & sic debet intelligi l. fi.ff.de decre.ad or.fa.
& ad hāc q.facit 20.q.2.Itē opp. ver.pbat.& qd ibi not.& quod
10 habes 82.dist.c.pposuistis. ¶ †An aūt forenses ligenī bāno,vel
c statuto,vel psuetudine loci,per quē trāseunt. vide Cy. in l 1 c.C.
de sum.tri.in Spe.de consti.§.1.vers.& no.vsq; ad fi.facit ad hoc
quædā gl.patria, quæ est ff.ad l.Aqui.in l.item.Mela.in fi.pnn.

ADDITIONES.

a ¶Menses. Ad quam materiam vide latissime, & not.d.Fel.in c.cognoscentes de consti.in fi.Adde Bald.in marga.in ver.consuetudo.vers. 1.& Spec.in tit. de const. ver.reus vero econtra, & Paul.de Ca.in cons.145.& Car.in cle.c.dudum,de sepul.5.q.

b Quot dierum dicitur esse mensis, Adde istum in l.eos.§.finautem.C.de app. & Alc.in l.cum bissextus.ff de verbo.oblig.quod facit ad statuta assignantia mensem pro termino,& dic,quod debet esse 30.dierum,vt ibi per eos.

c In l.1.Fr ibi vide d. Ias.de May.vbi p eū plene,& no.an & quando in contractibus,& qd in delictis, & quid in vltimis voluntatibus, & aliqd per Fel. in c 1.de re iudi.& in c.3. de sponsa.& Paul.de Ca.in cons.148.inc.super primo quæsito,& Ray.in con.inc.secūdū cōsuetudinē ciuitatis Venetiarū,& in cōl. inci. quidā de Gualdo.& per do.Soc.in cons.158.incip.circa me.in 2.parte.

Vt nullus fabricet &c. Rubrica.

1 *Solennitas qua, & quanta requiratur in ædificatione ecclesiæ.*
2 *Necessaria ad hoc,vt quis possit ædificare ecclesiam.*
3 *Ecclesiam ædificans, in dote constituenda an possit conditionem apponere.*
4 *Reædificās ecclesiā destructā author. episcopi, q acquirat iuspatronatus.*
5 *Reparās ec. an in eā requiratur suffragio ..., & requiratur episcopi auth.*

A,quæ. Nulli licitū ē ecclesiā,vel monaste-
rium, vel oratoriū ædificare sine epi
voluntate,l ... ędificiū inchoāte q statuit de eo-
rum mēsurā, & expensas necessarias, & opportu-
nas. Sed si ædificare volens n̄ est ad hoc sufficiēs,
epi cōsensu vnā ecclesiā vetustate corruptā ædifi-
care poterit.Itē epi in suis eccle.re idētiā facere debent,nec pnt
ex nagari vltra tps a iure statutū.Itē res ecclesiarū cū superioris
decreto debēt alienari h.d.vsq. ad finē. ¶ ex hēt tres partes.Pri-
ma ponit de ędificatione monasterii.Seda de Epi residētia Ter
tia dicit de alienatione rerū immobilium ecclesiarū.Secūda ibi
1 i §.illud.Tertia ibi, §.q... ¶ †No.primo quāta solēnitas requiraī
in ædificatione ecclesiæ, ... hic,& s.de mona.§.1.& j de eccle.ti.
2 §.si qs aūt. ¶ †Secūdo no. q antequā ecclesia ędificet,dēt prius vo
lēs ecclesiā ædificare diffinire quātū est necessariū p luminari-
bus,& p his, q debēt ecclesię de... re. & alijs necessarijs ad sa-
crū ministeriū ecclesię,& pro oib his debent dotem,seu dona
tionem constituere, vt hic.& s.vt deter.sit nu cle.§.1.& d.c ne-
mo.de pse.di... sed si tantā dotē nō pōt pstituere,q sufficiat p
his q̄ dicta sunt. tunc cū authoritate epi poterit vnam de eccle-
sijs iam dotatis, & q̄ ruinā patit. reædificare.nec erit necessaria
dotis cōstō cū iam sint statuta ea, q̄ sunt necessaria ecclesijs, &
3 iste dicetur ecclesiæ fabricator, vt hic in ver.si autē. ¶ †Quæro,
an ecclesiam ædificans in dote cōstituenda possit aliquam con-
ditionē apponere,puta, vt non ptineat ad ordinationē epi.Dic
4 vt per gl.x.q.1.c.si qdā,& de pse.di.1.c.si qs basilicā. †Quæro in
versi.finaūr, an in casu huius §.vbi qs ecclesiā destructam con-
sensu epi reædificat, talis ædificator pseqūr iuspatronatus? &
vr.q sic, qa appellatur domus sacræ ædificator,& fabricator, vt
hic dr, sed ædificans ecclesiam consequitur iuspatronatus vt c.
præterea,& c nobis.extra,de iurepatrn.& s.vt cle qui re §.si er-
go &c.dic de hoc per gl. in c.cū.extra,de iurepatro.vbi etiā not.
An prior patronus desinat esse patronus,& quo iure consequa
tur patronatum propter ędificationem, & fundamentum ec-
clesię,dic vt not.in d.c. nobis.& 17.q.7.c.quicunq;, & plene in
5 c.ecclesias,eadem causa,& q ¶ †Quæro ubi ecclesia eget aliqua
reparatione? dic, vt habes tex.cum gl.extra,de ec ędi.c.1.& c.de
his,& x.q.3.c.vno,& c.decernimus.¶ An autem hoc casu, quan
do ecclesia eget reparatione, sit necessaria authoritas episcopi?
dic vt per Gofr.in sum. extra, de ecclesi.ędi.§.hodie. in fine.

1 *Episcopus non debet per multum tempus abesse ab episcopatu.*
1 Illud. †Not. q Episcopus non debet per multum tempus
abesse ab Episcopatu , de quo 7. q.1.c.in pręsentia.&
l.dist.c.contumaces.extra, de cle.non resi.c.ex tuę.facit s.vt cle.
qui rece.in prin & quod ibi dixi.

1 *Decretum superioris, quod in alienatione rei mob lis ecclesiæ requiratur.*
1 Quoniam. ¶ †No q in alienatione rei ecclesiasticę im
mobilis, decretum superioris requiritur,
de quo dixi s.de eccle.re.immo aliena.

Vt ab illustribus, & superillustribus, &c. Rub.

1 *Dictio. vsque. quãdo includat terminum tantum, cui adiungitur, & quando ponatur etiam exclusiue. remissiue.*
2 *Magistratuum genera quot sint, remissiue.*

QVecunque. ¶ Illustres, & superillustres in cãis pecuniarijs, & ĩ crie
iniuriarũ, nõ ꝯ se. sed per ꝓcuratorẽ litigare de-
bẽt; cęteris vero dignitatis inferioris licite ꝓce-
dit, vt per se, vel per procuratorẽ litẽ exerceant.
h.d. & quæ sit ratio huius consti. colligitur ĩ.e.ti.
1 ver. ne cogantur. ¶ †No. in §. sancimus. ꝙ dictio, vsq;, a includit
a terminũ tm̃ cui adiungitur idẽ auth. quis. C. de ꝓcu. hinc sum-
pta. & ĩ de app. §. illud. col. 3. ff. de leg. 2. l. quidã. & in l. fin. ff. de
senato. & C. de nup. l. a caligato. cum sim. econtra ponĩ exclu-
siue in l. filiusfa. §. 1. de leg. 1. de quo an ponatur exclusiue, vel
inclusiue. tãgit gl. in l. 1. §. vsq;. ff. de dol. per Guil. de Cu. in l. me-
minisse. ff. de offi. procon. & le. per Cy. in d. l. a caligato. & vide
b Dy. in l. patronus. § Sempronio.[b] de le. 3 ¶ †Quæro quot sunt
2 gña magistratuum. dic, vt in gl. hic not. sed circa gl. quæro quis
vocaĩ superillustris, dic vt not. in l. quoties. C. vbi sena. vel clari.

ADDITIONES.

a [a]Dictio usq;. Adde quod notatur in apost. ad istum in l. patronus. § Sempronio, in ver. dictio vsq;. ff. de leg. 3. & dixi post collec. in c. 1. nu. 1. in ver. exclusiue ponitur. extra. de ord. ab episcopo, qui renun. epis.
b ¶. §. Sempronio. Et ibidem vide d. Alex. de Imo. cum concord. ibi per eum datis. & in l. ex facto. §. itẽ quæro. ff. de vul. & pup. & in l. 1. §. nunciationis. in ver. quæritur etiã Io. de Imo. ff. de ope. no. nunc. & Are. in c. si gratiose, de rescr. in 6. & Old. in consi. 49. inc. consueuit dubitari, & do. Soc. in consi. inc. d. Fran. syndicus. ver. quare assumus. cum ver. seq. in 1. par. & d. Fel. in c. quod ad consultationem, post me. ver. quæ dictio, vsque, de re iud.

Vt ordinariæ præfecturæ. Rubri.

1 *Magister militum dicitur habere dignitatem.*
2 *Capellani domini Papæ dicuntur pars Papæ.*
3 *Dignitates, quæ liberant aliquem a curiali fortuna, remissiue.*

PLurima. Sola collatione dignitatis, admi
nistrationis etiã ante administra
tionem susceptam, curiales liberantur a curiali
fortuna sed sola collonis honoris, seu dignitatis
absque administratione non liberantur, sed re-
manent curiales solum honorem ex tali colla-
1 tione consecuti. ¶ †Not ibi, solã ꝓbẽt. ꝙ magister militũ dr̃ hr̃e
dignitatẽ, siue hẽat administrationẽ, siue nõ, vt hic, & dr̃ esse il-
lustris, vt C. de co. rei mi. l. 2. & C. vt dig. ord. ser. l. 2. & no. in l. j.
2 de equestri di. e. li. vbi dicã ¶ †Secũdo no duo notabilia, quorũ
vnũ colligitur ex tex aliud ex glo. no. & istud sciẽdum est qđ ca-
3 pellani dñi Papæ dñr pars Papæ. ¶ †Sed q̃ro hic dr̃ qđ dignitas,
quæ confertur cum administratione. liberat curialem a curiali
fortuna. Quot sunt dignitates, quæ liberant aliquem a curiali
fortuna? Dic quod duodecim, vt l. fina. C. de decur. lib. 12.

Vt omnes obediant iudicibus prouinciarum. Rub.

1 *Iustitia est omnium virtutum perfectissima.*
2 *Fortitudo sine iustitia non commendatur.*
3 *Filius tenetur propter delictum patris, & qualiter hoc procedat. & nu. 9.*
4 *Dispositio huius §. habet locum & in delictis, & contractibus.*
5 *Delictum, & contractus æquiparantur.*
6 *Assisinus delinquens in ciuitate Perusina an secũdum statuta Assisii, vel ciuitatis Perusii puniatur, vbi quòd secundum statuta loci contractus.*
7 *Conuentus ex contractu iudicatur secundum statuta loci contractus.*
8 *Peregrinatio facit quem mendicum, & pauperem.*
10 *Pecunia verbum, an ponatur large, vel stricte in textu.*
11 *Dictio siue, quando est mere alternatiua, ponitur quo ad sensum, & quo ad verba, & quo ad sensum tantum. nu. 13. vbi remissiue.*
12 *Genus quando procedit, & sequitur species, quæ potest sub genere comprehendi, tunc dictio adiecta speciebus ponitur expositiue*
14 *Deus quando possit vti aliquo priuilegio, ꝑ qđ actorẽ trahat ad aliũ iudicẽ.*
15 *Priuilegia inserta in corpore iuris, an tollãtur per dispositionem §.*

VNam quidem. In prouincia, in qua
qs forũ sortitur, illic
est cõueniendus vtraq; parte p̃ñte, vel altera tm̃,
& vbiq; iustitia seruata sñia ꝯdẽnatoria, vel abso-
lutoria feratur oĩ priuilegio cessante: nisi prag-
matica forma aliud statuatur, vel aliud ꝓpter ap-
ꝓ̃onẽ acciderit, his obtinẽtib. in oĩ loco, & tpe pœna ꝯ̃facienti-
1 bus imminente. h.d. ¶ †No. hoc prin. ꝙ iustitia est oĩum virtu-
tum perfectissima: vbi. n. iustitia obseruatur, ibi misericordia ad
a hibetur a vt in c. sedes. & ibi no. de rescr. 45. dis. c. disciplina ¶ †Se
2 cundo not. ꝙ fortitudo sine iustitia non est commendanda.
3 ¶ †Tertio no. ꝙ propter delictũ p̃ris filius tenetur. ¶ †Quarto
4 no. in ver. hæc ꝯsiderãtes. ꝙ iste §. hẽt locũ in delictis, & in ꝯ̃cti-
bus. Itẽ siue delictũ sit magnũ siue paruũ. & siue agaĩ crimina-
5 liter siue ciuiliter, & sic habes ex isto §. † ꝙ delictũ, & ꝯ̃ctus æq-
6 parantur. ad idẽ ff. de cust. reo. l. 2. in fi. & † sic facit ad q̃õnem, ꝙ
si Assisinus deliq̃t in ciuitate Perusina nõ debeat puniri sm̃ ius
cõe, nec sm̃ statutũ ciuitatis Assisij, sed sm̃ statutũ ciuitatis Pe-
7 rusij: sic. n. † qñ qs ꝯuenĩ ex ꝯ̃ctu quãtũ ad litẽ decidẽdã inspici
tur ꝯsuetudo, & ẽt statutũ loci ꝯ̃ctus, vt l. si fundus. ff. de euic. &
l. semper in stip. de re. iur. sic ergo, vbi tractaĩ de delictis punien-
dis debet inspici cõsuetudo, vel statutũ loci delicti, arg. huius §.
cũ ꝯcor. ĩ. alle. de qua q̃õne dic ꝑ Dy. in l. si cui. §. idẽ Imperator.
ff. de ac. & ꝑ Cyn. in sua dispu. q̃ incipit, rector ciuitatis Senarũ.
8 ¶ †Quinto no. ex d. §. hęc cõsiderãtes. in fi. ꝙ ex peregrinatione
qs efficiĩ mẽdicus, & pauper, vt hic, & ĩ. de exhib. reis. in prin. &
9 ibi no. †Mod. & vr̃, ꝙ filius ꝓ delicto p̃ris nõ teneatur.[b] nã lex di
cit, ꝙ vnus ꝓ delicto alterius puniri nõ debet. C. de pœn. l. sanci-
mus. & ff. de pœnis. l. crimen. cũ si gl. hic dicit, ꝙ hic loq̃tur de
pęna diuina. q. d. in ꝯ̃rijs loq̃tur de pœna humana. ad qđ facit
ĩ. de ꝯse. dist. 1. c. iustã. ¶ Sed ꝯ hoc op. & vr̃, ꝙ ĩ pœna humana
c vnꝰ ꝓ alio teneaĩ[c]. C. ad l. Iul. ma. l. q̃sq̃s. & ꝙ in pœna diuina vnꝰ
ꝓ alio nõ puniatur, vt 1. q. 3. §. 1. Sol. de ista mã dic vt plene not.
gl. 32. q. in summa. & vide, qđ no. ĩ c. 2. ex̃, de his, q̃ fi. a maio. par.
10 te cap. & plenissime ꝑ gl. 3. q. 4. in sũma. ¶ †No. ibi, siue de terra
&c. & sic vr̃, ꝙ Imperator idẽ bis repetat, ĩ eo, qđ est verbũ gña-
le. vt l. pecuniæ. ff. de ver. sig. in l. 2. in fi. C. de cõst. pec. gl. hic q̃ in-
cipit, post stip. huiꝰ timore dicit, accipias verbũ pecuniæ stricte,
11 vt nõ cõprehẽdat ea q̃ insequũtur, & sm̃ hanc sol. † habes, ꝙ di
ctio, siue, hic ponĩ mere alternatiue, & quo ad sensum, & quo
ad verba. idẽ C. de sacros. eccle. l. gñaliter. in prin. l. 1. §. sublata. ff. ad
Treb. l. cũ qdã circa mediũ. C. de verb. sig. l. si ita stipulatus. ff. de
ver. ob. vel dic dicit glo. ꝙ verbũ pecuniæ sumitur large, & illud
12 qđ sequit siue de terra &c. ponatur quasi expositiue, † & sic ha-
bes ex hac parte gl. ꝙ qñ ꝓ̃cedit genus, & sequuntur spẽs, q̃ p̃nt
sub genere comprehendi, dictio adiecta speciebus ponitur exposi
13 tiue. † Alibi dicit, ꝙ seu, & siue, licet verba disiũgant, sensum tñ
ꝯiungunt. & ita no. in tex & gl. in l. ad protegẽdam C. de in lit.
14 dan. tu. Cy in d. l. cũ qdã. ¶ †Tertio opp. ad §. si igitur. dicit hic
ꝙ reus non potest vti aliquo priuilegio, per qđ possit actore ad
aliũ iudicẽ trahere. contra ff. de iu. l. 2. §. oẽs autẽ. ff. de arb. l. non
distinguemus. §. si quis Romæ. glo. reiecta prima sol. dicit, quod
hic loquitur de priuilegio in corpore iuris non inserto, vt colli
gitur ĩ. eo §. plurimorum. ll. ꝯ̃riæ loquunĩ in priuilegijs in cor
pore iuris insertis, vel clausis, q̃ per hunc §. nõ tolluntur. & illa
verba quæ dñt, oĩ priuilegio cessante, debent intelligi de priui-
legio in corpore iuris nõ inserto, vt colligiĩ eo. §. ita not. hic su-
per verbo priuilegio. & adde alias gl. quas allegaui in §. ꝙ autẽ
primitus. ĩ. vt iud. sine quoquo suffr. & ibi hæc solu. ponitur, &
fuit Azo. ¶ Cõtra istã sol. opp. de d. §. qđ aũt primitus. vbi vidẽ-
tur tolli priuilegia in corpore iuris clausa. huius timore dicit
Bul. ꝙ tollũtur oĩa priuilegia. tã inserta in corpore iuris, q̃ non.
15 ¶ Sed huic opi. respondet glo. prima dicens, † quod priuilegia
in corpore iuris inserta non tolluntur, quod patet in sequ. §.
qui incipit, interdicimus. q̃ seq̃tur post illum §. ꝙ autem primi
tus. q̃busdam seruantur priuilegia. ita dicit gl. hęc. sed ratio, quã
glo. facit contra opi. Bul. videtur facere pro opi. ipsius Bul. nã si
quibusdam seruantur priuilegia: ergo patet, ꝙ alijs tollãtur, &
denegentur, arg. l. cum prætor. ff. de iudi. l. maritus. C. de procu.
cum similib. de dicta materia latius dixi in dicto §. quod autẽ.

ADDITIONES.

a ¶ Misericordia adhibetur. Et adde, ꝙ ubi misericordia, ibi omnia sunt bona secundum beatum Chriso. de oratione homi. 79.
b ¶ Non teneatur. Quibus autem casibus filius teneatur pro delicto patris, uide Fel. remissiue tamen in c. ius generale. uer. & casus, in quib. 1. distin. ubi etiam quid econtra. & in c. cum Bertoldus. de re iud. uer. sed adhuc quæro, ubi etiã de statuto, ꝙ pater teneatur pro delicto filij ibi uers. limita secundo, & in c. uergentis. de hæ. ante fi. de uer. no. casum, & ꝙ dixi in apo. in d. c. ius generale. Adde, ꝙ nec in apost. ad istum post eum in l. 2. nu. 3. uers. ult. glo. inueni ad q. in apost in eo. uer. C. de lib. & eorum lib.
c ¶ Teneatur. An quis pro alio puniri possit. Vide Fel. in c. grauem. de sent. excom. ante fi. uer. item tangit hic Inno. & in d. c. ius generale, ĩ. in præce. apost. alleg. & in d. c. uergentis, & remissiue in 6. de off. del.

1 *Executio si non potest fieri in rebus præsentis, quòd fieri possit in rebus absentis & qualiter hoc intelligatur. nu. 8.*
2 *Fideiussor de iudicio sisti, qui se offert defensioni principalis, dicitur verus procurator.*
3 *Dilatio ad denunciandum domino, datur illi qui vult defendere absentem promittendo de iudicio sisti, & iudicata soluendo.*
4 *Delinquẽti mandato alicuius, an sit danda dilatio ad denũciandũ domino.*
5 *Præsens in iudicio quando possit aliquem inuitum defendere.*
6 *Quis an possit in se iudiciũ suscipere animo nouãdi inuito actore. remissiue.*
7 *Sentẽtia, an possit ferri contra fideiussorẽ. si dominus absens condemnatus. In casu huius §. est quasi litis contestatio.*
8 *Sententia lata contra emptorem, vel fideiussorem, an possit exequi contra venditorem, vel eius principalem.*
9 *Sentẽtia lata ab obseruatione iudicij, vel instantia, quod sit interlocutoria.*
10 *Sententia absolutoria, q ita feratur in persona procuratoris domini sicut condemnatoria.*

§. Si vero

§.Si vero alter. Tex.hic corrigit,quia de fideiussore
daro de iud. sol. loqtur, vt l.iam tñ.
1 §.vnus.& l.fideiu.iud.so.;†No.in ver.si quidem,ꝙ si de reb.pre
sentis satisfieri non põt,debet fieri in rebus absentis executio.
Quæro de intellectu huius §. glo. hic ponit quatuor lect. pri-
mam reprobat, & bene, vt habes in ea, & in auth. qua in pro-
2 uincia.C. vbi de crimine agi opor. quæ hinc sumitur. † Secun-
da lec.est in fideius. de iudicio sisti,qui offert se defensioni ali-
cuius,qui conuenitur actione personali,vel reali, cui datur di-
latio ad denunciandũ dño, eo qđ dominus facta sibi tali denũ-
ciatione ipm releuet.ista lec.facit talem defensorem verũ pro-
3 cura.quod perpetuo tene menti.† Tertia lec.est,ꝙ loquatur de
quolibet defensore, qui promittit de iudicato sol. nam isti tali
datur dilatio ad denunciandum dño. & sic ex istis duabus lect.
no. ꝙ ille qui aliquem absentem defendere vult,pmittẽdo de
iudicio sisti, vel iudicato soluendo, datur dilatio ad denũcian-
4 dum dño,vt hic no. † Quarta lec.est, vt loquatur de procu.qui
dñi mandato deliquit, vel deliquit dño habente ratum. nam si
conueniatur pro tali delicto,habebit dilationem ad denuncian
dum dño. istam lec.reprobant Doct.in dicta auth qua in pro-
uincia. dicentes, ꝙ cum mandatum delictum non excuset, er-
go si procurator dñi mandato me deiecisset de possessione,ip-
se cõueniretur de suo facto, de quo debet esse certus,vt l.si qs.
§.1.ff.de dam.inse.Sed huic rationi vr̃ hic glo.tacite r̃ndere: qa
licet mandatarius suo nomine conueniretur, vt possit esse cer-
tus de facto suo, tamen non est mirum si ei datur dilatio ad de-
nũciandũ dño. qoia hoc uidemus esse in fideiussore qui ex sua
obligatione,& proprio nomine conuenitur. & tñ datur sibi di
latio ad denunciandum principali,vt ś. de fideiu.§.1.& C.de fi
deiuss.auth. præsente.& hoc vr̃ procedere in tali delicto in quo
si solutio est facta ab vno,alij non liberantur.alś si criãliter con-
ueniretur mandatarius, vel ciuiliter, ita ꝙ solutio sua libera-
ret dñm,non videtur,ꝙ habeat fieri executio in bonis domini,
cum quilibet ex suo delicto.& propria obligatione, teneatur,
arg.l.si quis id quod. §.fi.cum l.seq. ff.de iurisdic om.iud. C.de
condi. fur.l. 1.vel sustinendo hanc lec. Azo.possumus r̃ndere,
ꝙ delinquenti mandato alicuius debet dari dilatio ad denun-
ciandũ,vt instruatur de defensionibus suis.nam quandoq; ille
qui mandat est talis persona, quod eius mandatũ excusat mã-
datarium,sm no. in liber homo. ff.ad l.Aqui & in l.Gracchus.
C.ad l.Iul. de adul.& in l.1.C. vnde vi.Ponit gl.alś lec. quas hẽs
in d.auth. qua in prouincia. dic vt ibi. sed Doc. nostri ponunt
aliam lec.quæ multum applaudit literæ, quæ talis est. Pone q-
dam nobilis habẽs factores, seu castaldos; volens obesse d'r eis,
sciaris ꝙ in tali viuario, seu piscaria, seu in tali nemore est mi-
hi ius piscandi, & ligna incidendi, cuius veritas erat ꝯriũ: post
cuius dñi absentiam factor, vel castaldus piscatus est in illa pi-
scaria,vel in illo nemore ligna incidit. Certe si ille,cuius est pi-
scaria, vel nemus, accusauit castalduм, vel factorem prædictũ,
tenetur, licet non deliquerit ex animo, vt l.lege Aquil. ff ad l.
Aqui. Verum,quia fecit bona fide, & iussu dñi,datur ei dilatio
ad denunciandum dño, vt procedatur sm formam hic tradi-
tam.ita tenent do.vt Cy. refert in d. authen. qua in prouincia.
5 † Opp.innuitur hic, ꝙ qui est psens non possit inuitum defen-
dere.ꝯ ff.de sol l.solutionem.de l.Stichum § fi. ff.de noua.Sol-
6 ue vt in glo.licet aliud no & male in l.Iul.ff qui satisd.cog †An
aũt possit in se iudicium suscipere inuito actore animo nouan
di glo.vr̃ velle, ꝙ sic in l.liberto §.fi. ff.de neg.gest.cuius ꝯtrium
not. in l.1. C. vbi in rem act. de quo dic. vt ibi per Doctn. facit
7 quod no.in l. non solum.in prin.mag.glo. ff.de procu. † Op.dr̃
hic,ꝙ si dñs absens condemnatur ẽt lite non contest. non põt
ferri sententia,vt l.fi.§.illud.C.de tem app.licet gl.hic. quę po-
nit casum, ponat plures solutiones, dic esse hic quasi lit conte.
ita dicit hic ista gl. & gl.super verbo, non valentẽ.Vñ aõt insur
8 gat ista quasi contestatio. dic ẽt, vt in gl.† Quęro dicitur hic,ꝙ
fiat executio in bonis absentis. an ergo sñia lata ꝯ præsentem
mandabitur executioni ꝯ absentem.dicit glo.ꝙ non, sed ꝯ ab-
sentem fiet executio ex sñia lata ꝯ ipsum absentem.ita no.glo.
in d.authen. qua in prouincia. ita videtur velle hic glos.super
verbo,absentis.quam opi.vñr tenere dnc.in d auth.qua in pro-
uincia. & de hac q. vr̃ casus hic in § sin aũt ille.vbi tex.dicit,qđ
dẽt ꝯdẽnari tam pñs q̃ dñs,& si pñs est soluendo ipse dẽt exigi,
si non est soluẽdo exigit dñs.s.ex sñia lata ꝯ ipm dñm, alś si pos
set mandari executioni sñia lata ꝯ pñtẽ, & ꝯ absentẽ, ad qd di-
ceret iste §. vtrunq; damnari.Non ob.pdictis qđ no in l.vendi-
tor. ff. de iud.q̃ dicit, ꝙ ex sñia lata ꝯ emptorẽ satisfit de bonis
venditoris sicut in fideiussore, qui põt soluere de bonis princi
palis, vt no.in l. si pcurator.§.si ignorãter.ff.mãd.Nõ aũt puto
qđ sñia lata ꝯ emptorẽ, vel fideiussorẽ,possit executioni man-
dari ꝯ venditorem,vel principalẽ.Video n.qđ sñia lata ꝯ prin-
cipalẽ, nõ põt executioni mãdari ꝯ fideiossorẽ sine nouo pro
cessu, vt l.fi.in fi. C.de vsu. rei iudi. & ibi per Doc.pbat in l.gre-
ge.§.si cũ defensorẽ.ff.de pig.Spe.de sñię executio.§.seqtur.ver.

sed numqd. per doc.in l.1.ff.iud.sol.Quæro in ver. si vero ille,
qñ absens ꝯparet qualiter absolueretur, dic vt in glo. sup ver.ab-
9 soluere. † Ex qua no. ꝙ sñia absolutoria ab obseruatione, vel
a instantia iudicij est interlocutoria,nõ diffinitiua.ᵃ eandẽ gl. ha-
bes in d. authẽ. qua in puincia.de qua q. dixi ś.de exhiben.reis.
10 §.1. † Vltimo circa istum ver.si vero ille.no.tex.ibi, aut miserit
quẽpiã accusator, aut desijt absoluere eũ,&c. vr hic iste text.ꝙ
licet sñia ꝯdẽnatoria dẽat ferri in personã pcuratoris, vt C. de
sen.§.1.tñ sñia absolutoria dẽt ferri in personã dñi,licet pcura-
torẽ ad cãm miserit. idem text. vr̃ in d. auth. qua in prouincia.
in ver. qđ si desiit actor.& ff.de pub.iu.l pe.§.ad crimen. in glo.
cur magis.& p illis glo.est casus in c. inter dilectos.in fin.ex.de
fid.instr vbi dr̃, ꝙ procu.absoluit, pcuratorio noĩe. & dic, ꝙ si-
cut in sñia ꝯdẽnatoria dicimus vtrunq; ꝯdẽnari, vt d.l.1.C.de
sententijs sic in sñia absolutoria dicemus vtrunq; s.dñm,& p-
cur.absolui debere, vt no.per gl.in c. querelam,extra,de elec. in
glo.de concipiendo.in fi. quod tene menti.

ADDITIO.

a Non diffinitiua. Vide ad hoc plene,& no.Fel.in c.examinata.in vlt. col.circa h.in ver.absolutoria.de iu.ibi etiam habes,an & quando talis interlocutoria habeat vim diffinitiuæ.

---

1 *Arripiens delinquentem de manu iudicis vel qui facit, quòd delinquens ad iudicium non vadat,incidit in l. Iuliam de vi priuata.*
2 *Arripiens delinquentem de manu iudicis, qui est damnatus ad mortem, vel damnandus,incidit in l.Iul.maiestatis.*
3 *Occidens bannitum in manu familiæ,qui ex forma statuti poterat impune occidi,an puniatur.quòd sic.*

1 §.Arripiat. † No.ꝙ nõ licet alicui arripere delinquẽ-
tẽ de manibus iudicis: & iste talis, qui ar-
ripit delinquentem,vel facit,ꝙ delinquens ad iudiciũ nõ vadat
ita, ꝙ iudex nõ potuit delictũ cognoscere,vel punire, incidit ĩ l.
Iuliã de vi priuata. vt ff.ad l.Iul.de ui priua l.lege Iulia.ĩ casu tñ
2 spãli aśr punit,vt habetis in l.fi C.de ma.& Mathe.† Sed q̃ro po
ne,ꝙ qs arripuit delinquentẽ,q ẽ dãnatus ad mortẽ, vel dãnan
dus:puta qa confessus ẽ crimẽ,certe iste punit l. Iul.maie. vt l.
4.ff.ad l.Iul maie.facit l addictos.C.de epis.aud.& de app.l.addi
3 ctos.† Quęro dicit statutũ qđ bannitus possit impune offendi,
vel occidi. modo qdã occidit bãnitũ captũ a familia, vel in manu
familiæ existẽtẽ. Dy.format istã q.ĩ l.an laqueũ. ff.de acq.re do.
&vr̃ dicere ꝙ melius ẽ,ꝙ puniat ex eo,qa arripuit eũ de manib.
familiæ p hunc § & p d.l.lege Iul. p quã punitur de occiso,licet
ex forma statuti bannitus possit impune occidi.Iaco.de Are.di
sputauit hanc q.& tenuit hanc conclusionẽ,ꝙ nõ licet occidere
bannitos ductos a familia.Nam dicit ipse licitũ est occidere trã-
fugas ad hostes, vt l. eiusdem. §.fi. ff.ad l.Corn.de sica. sed post-
quam sunt capti debent seruari, & custodiri, vt ff. de sta.hom.
l.et seruorum. Patet ergo, ꝙ non licet occidere eos. Præterea
dicit carceratos occidi non debere,vt ff. de cust. reo.l. fi.sed iste
a qui est captus a familia, dicitur esse carceratus, vt l. qui neque ᵃ
sequantur.§.solu.ff.de verb significatio.

ADDITIO.

a Qui neque.Et ibidem vide ad hoc Ang.& Bal.in l.1.in pe.col. C.vnde vi,limitantem nisi captus resisteret per l.fi.C.de his qui ad eccl.cõfu. vbi bonus tex. quem etiam ponderat Bal.in l.fi.C.de exhi.reis. vide tu Bal.in l.addictos.C.de epis.aud.dum dicit,ꝙ si familia ducens condemnatum ad mortem insultatur ab aliquibus volentibus eum eripere, non potest familia eum occidere, nisi hoc habeat in mandatis.vide Alex.in tex.& Lud.Roma.in sing.ver.occidens. Adde quòd puto,quòd voluit allegare Rom.sing.suo 352.inci.Bal.Pet.Cy.& Bar.de Capua,vbi ponit,quòd occidens illum qui de iure veniebat occidendus,punitur pœna mortis per tex.sing.in l.fi.C. de male.& Mat.

---

1 *Accusatus de aliquo crimine si abest causa Reipub.habet dilationem durante absentia.*
2 *Priuilegium concessum alicui,hac constitutione nõ obstante,quòd valeat.*

§.Nisi forte. Iste §.non ꝯtinuatur cum pxi.pceden-
ti, sed cum §. hæc considerantes. vbi dr̃
actorem non posse trahi ad aliã prouinciam:modo hic excipit
&c.Opp. & vr̃ ꝙ hæc exceptio quæ fit hic, corrigit per § hanc
dicentes.ĵ.proxime,qdã hoc cõcedunt, vt no.in d.§.hãc dicẽtes.
sed dic,vt no.hic in glo.super ver.pcipiat,& habuistis plene no.
ś.eo §.si igitur. Non ob.§.hanc dicentes. qoia ibi nõ loquit de
habẽte pragmaticã formã, aut hñte aliqđ priuilegiũ insertum
in corpore iuris,vt hic.Sed de his,qui habent priuilegia in cor-
pore iuris non inserta, & fit ibi mentio commoditatis certarũ
personarum,ibi ideo fit, quia solet plus timere, &c.tangitur in
1 d.§.hanc dicentes.& in d.auth.qua in prouincia. † Vltimo in §.
isto no.glo.& primo primam glo. huius §.ibi, & sic alia causa
&c. Ex qua gl habes,ꝙ si aliquis est accusatus de aliquo crimi-
ne,& mittatur Reipob.cã:iste dr̃ hr̃e dilationẽ donec est causa
Reipu.occupatus.quod tene mẽn. Idẽ no.& clarius in d.auth.
2 qua in prouincia,in glo.†Secundo no.glo q̃ dicit,ꝙ si princeps
concedit priuilegium dicendo, non obstante hac const. vt oẽs
obe.&c ꝙ tale priuilegiũ valet: quod dic,vt no. in gl.sup versi.
infir-

infirmæ.in ver.si vero quinque.ad idem quod no.in l.fi.C.si cõtra ius,vel vtil.pub.& in l.fi.C.de incest.nup.& auth.ex complexu.ibi posita.& infra.qb.mod na.effi.sui.§.vlt.col.6.extra,de offic.deleg.c.ex parte.de const.c.1.lib.6.cum simil.

COLLATIO VI.

Quibus modis naturales efficiantur legitimi. Rub.

1 *Leges,& senatusconsulta,quòd non sufficiant ad omnia.*
2 *Legitimati per subsequens matrimonium efficiuntur in patris potestate etiã si sobolem legitimam habeat pater.*
3 *Legitimatus per oblationem curiæ efficitur in patris potestate.*
4 *Legitimatus per rescriptum Principis,est in patris potestate.*
5 *Legitimatio per rescriptum habet locum, si filij per matrimonium legitimari non possint.*
6 *Pater quando possit filios naturales legitimare per testamentum.*
7 *Legitimati,quòd sint legitimi successores patris.*
8 *Legitimati,qualiter succedant agnatis.*
9 *Concubinatus dicitur thorus,sicut matrimonium.*
10 *Supplicatio patris ad principem pro legitimãdo filio,qualiter fieri debeat.*
11 *Nobilis pro eodem delicto,an grauius puniatur,quam ignobilis.*
12 *Legitimatus,an habeatur pro legitimo quo ad omnia.*
13 *Legitimatus an qui dicatur quo ad actus seculares,& quo ad successiones in terris,in quibus ecclesia non habet temporalem iurisdictionem.*
14 *Legitimatio est restitutio natalium.*
15 *Legitimatio ad tempus natiuitatis trahitur,& conceptionis.*
16 *Corrigere qui potest,potest & interpretari.*
17 *Legitimatus,quòd habeat querelam contra testamentum paternum.*

RECTE. Ista cõstitutio habet sex partes. Primo ponitur de legitimatione filiorum per matrimonium. Secundo de legitimatione filiorum naturalium per rescriptum Principis. Tertio de nup. præsumptiuis. Quarto de nup. vere contractis a superillustribus, vel illustribus, vel in ecclesia a militibus honestis,vel negociantibus,vel possessoribus. Quinto de nuptijs ædilibus. Secunda ibi, in §.aliud quoudam.tertia ibi,in §.illud quoque.quarta ibi,in §.denique in tantum quinta ibi, in §. quisquis autem. sexta in §. si quid autem. vsq; ad § illud quoque.h.d.Liberi naturales per nup.legitimantur. Item per rescriptum Principis in casibus quatuor hic enu-
1 meratis.h.d.vsq; ad §.illud quoque. † No.primo ex prin consti. ꝙ leges,& Senatus non potuerunt ita facere, ꝙ ad omnia sufficerent.ad idem ꝟ vt desun. seu fi. in prin.quod no.propter sta-
2 tuta,q̃ quotidie fiunt in ciuitate ista. †Secundo no.ꝙ legitimati per subsequens matrimonium efficiuntur in patris potesta-
a te,ᵃ vt hic,& ꝟ.de incest.nup.§ dubitatio. & l.cum quis.& l.nuper.C.de nat.lib. & Inst de nup in fi.nec curatur vtrum pater qui legitimat,habeat legitimam sobolem,vel non,vt j̃ eod.§ si vero solummodo. in fi.& d.§.dubitatio, vt ꝟ.de trien.& semis.
3 §.pe. †Idem de legitimatis per ob. curiæ, nam illi efficiuntur in patris potestate,vt Insti.de nup §.fi.& Insti.de hære.q̃ ab intest. defe.§.2.nec ẽt curatur vtrũ pater,qui offert curiæ,habeat sobolẽ legitimã,vel nõ,vt j̃.q.mod.na.effi.sui.§.si qs igitur ex qualibet.& C.de na.lib.l.cõium.in fi.& circa hoc vide,quod no.in §.si quis vero non habens.& §.si quis vero solummodo.j̃.eod.titu.
4 † Tertio no. ꝙ legitimati per rescriptum Principis rediguntur in patris potestatem , sed talis legitimatio ita demum valet. & effectum habet,si pater non habeat sobolẽ lrĩmã,vt in § si quis
5 vero.& in §.liceat igitur.ver.vno &c.j̃.eod. †Quarto no.ꝙ talis legitimatio per rescriptum ita demũ locũ habet si filij per matrimonium legitimari non pñt,vt in §.sic igitur licitũ. ver.ali-
6 ter est † & illud, quod pr̃ per rescriptũ ita demum lrĩmat filios naturales si non supersit soboles legitima, habet locum etiã si pater vult legitimare per testm̃, dicendo in suo testõ, ꝙ filios suos naturales vult esse suos legitimos successores: quo casu oportet filios testm̃ Principi oñdere. j̃.e.§.si non solummodo.
7 † & isti omnes legitimati sunt legitimi successores patris, vt in præalle.iu.& concor.cum hac consti. quib.mod.na.efficiantur
8 sui.§.tribus.vsque ad §.discretum. †An autem,& qualiter legitimati succedant agnatis,& cognatis patris,dicam in d.§.discre-
9 tum.versi.si igitur licitis. †No.tex.cum glo.super ver.eorum,ꝙ
10 cõcubinatus dr̃ hic thorus,siue matrimonium. † Sexto no.ibi, quòd offerenti Imperatori precem &c. formam supplicationis fiendæ a patre, quando vult legitimare filium per rescriptũ
11 Principis. † Opp. ad ver. liceat igitur. in fi.dr̃ ꝙ similis morbus similẽ exigit medicinã. ff.de pę.l.q̃dã. & ibi pro eodem delicto magis punitur nobilis q̃ ignobilis.dic vt no.glo.10.col.de pace tue firm.c.fi.de iureiu.cũ qdã p Doct.in l.Pedius.ff de incẽ. rui.
b nau.habuisti tactũ ꝟ.vt iudi.sine quo.suf.§.sicut.ᵇ ij. †Quæro,
12 an legitimatus habeatur vt legitimus quo ad successionem & quo ad ecclesiam,& honores,& similia.dic ꝙ si est legitimatus per subsequens matrimonium,tunc habet vt legitimus quo ad omnia,vt no.in c.tanta.eũ,q fil.sint leg.& c.innotuit. ex̃.de ele. Quid aũt iuris si sit legitimatus per Principem,vide vt not.e.
13 dist. c.1. †Quæro , an dicatur legitimatus quo ad actus seculares,& quo ad successiones in terris, in quib. ecclesia nõ hẽt tẽporalẽ iurisdictionẽ. dic,vt no.in glo.in c.per venerabilẽ. eũ,q fil.sint leg.& ibi no.p Inn. & vide quod no.Gof. in sum.in tit.q fil.sint legit §.sed cũ per superiores.Vltimo circa cõst.no.tria. Primo in ver.sit igitur lrĩa.ibi,restituere nãę, & antiquæ inge-
14 nuitati,&c. † Ex quo habes. ꝙ legitimatio nil aliud est . quam
c restitõ natalium. ᶜ ad idem in §.sit igitur lrĩa restituere nãę,&c.
15 j̃.qui.mo.na.effi.sui.§.illud m̃.& §.seq. † Ex quo concluditur,ꝙ legitimatio ad tp̃s natiuitatis trahitur, vt l.2.circa fi.§ fi ff.de nata.rest.l. Imperialis.circa fi.prin. C.de nup. Præterea no.ꝙ legitimatio trahitur tetro ad tp̃s natiuitatis.seu cõceptionis, vt est casus no.in l.qua in prouincia. in fi.l. ff.de ritu nup quod no.p
16 id quod dicit Cinus Io And.in §.trib.j̃ q.mo.na.effi.sui.†Secundo no.in hac gl.super ver.corrigimus.q̃ exponit.i.adijcimus,vel interpretamur.ex qua gl.no.quod illi,cui datur potestas corrigendi,datur ptãs adijciendi vel interpretandi & ẽ.ita habes verbũ interpretari,poni pro corrigere, vt no.ff.de re.iur. l.fraudis in-
17 terpretatio.†Tertio no.gl.super ver.cõscribi.q̃ dicit ꝙ filij legitimati hñt q̃relã ɔ̃ testm̃ paternũ,& oẽ auxiliũ, qd̃ cõpeteret filijs ab initio ltimus,habuisti tex.ꝟ de incest nup.§ dubitat.in fi.

ADDITIONES.

a ¶Potestate.Sed quid de filijs natis ex muliere extra domum retentaVide Bar. in l.fin. ff.de concu.vbi dicit, quod per subsequens matrimonium legitimari non possunt,sed quid de incestuosis, vel ex adulterio. dic idem ut per Bal.in l.ex libera.C.de ius,& legi.C.de fideicom.& idem dic in his, q vulgo concepti sunt,ut per Bal.in l.si qua illustris. ad Orfic. & adde,quòd legitimatis per subsequens matrimonium multa conceduntur , quæ non conceduntur legitimatis per rescriptum Principis,ut per dn.Soci.in consil.256.in 1.consultatione dicendum.ver.ista conclusio.in fi.2.par.quod hic spes successionis non aufertur ut per eum in consil.251. incip. quoniam in præsenti consultatione. ver.confirmatur etiam.in d.par.& in consi.246. incip.eleganter,& subtiliter. versi.confirmatur per ea.in d.parte. & ad id quod dicit tex adde Ant.o.Ro.in tract.legitima.1 par.2.Rubri.

b §.sicut.& ibi dixi in apost.

c ¶Natalium.Adde Bal.in l.1.C.de in.in.annu.& Bar.in l.Gallus.§.& quid si tantum. de lib.& posthu.& in l.2.de vulg.& pupil.

1 *Matrimonium an præsumatur ex denominatione,quam vir facit de vxore,& vxor de viro.*
2 *Solennitates in instrumentis requisita,remissiue.*
3 *Locus loci confecti instrumenti in instrumento apponi debet.*
4 *Hora diei,an apponi debeat in instrumento.*
5 *Matrimonium, quòd ex sola cohabitatione non præsumatur de iure cano. sed de iure ciuili,sic.*
6 *Testes in matrimonio, vel in instrumento dotali, quòd debeant esse rogati.*
7 *Difficatia inter fa sam & falsarium,a sit.remissiue.*

§.Illud quoque. Nuptię inter liberas personas cõsensu contractæ, consumantur. Superillustres . . . que dotalibus documentis nuptias cõtrahere non pñt.Milites honestiores,& negociatores.& q sunt in pfessione digniori, nuptias sine documentis dotalibus contrahere possunt , dũmodo in ecclesia matrimoniũ profiteantur per scripturam eorum ɔ̃hentium & trium testium inter quos defensores habentur ecclesiarum militibus non caligatis.Itẽ agricolis,& vilibus personis matrimonium ɔ̃here licitum est,& filij nati ex odibilibus nup.non sunt filij nominandi. h d. vsque
1 ad finem. †No primo ex hoc tex.quod si vir vocabit dominam &c. quod ex ista tali nominatione matrimonium præsumitur, de quo quid operetur talis nominatio , quã facit vir de vxore, & vxor de viro,dic vt no.in tex.& gl.in c.illud. extra, de p̃sump.
2 †Secundo no.in §.quantũ vero.solennitates, q̃ reqrũtur in instrumẽtis,de qb.vidistis ꝟ.vt p̃pona.nomen Impera.&c.in prin.
3 & no.in l gña 1.C.de tab.lib.x.†Tertio no.tex ibi,in illa oratorius domũ &c.per quẽ tex.tenet Iac.de Are.quod non sufficit in instr̃is apponere locũ gñalẽ, nec sufficiat notario dicere actum Bono. vel Perusij, sed apponi debet locus sp̃alis ciuitatis, & ita no.ipse,vt Cy.refert in l.optimã. C.de ɔ̃heu.& cõmit.stipul in x q.facit l.libellorum ff.de accu.circa quod vide Spe.in ti.de instru.edi.§.bř. ver.& post nomẽ.tetigi ꝟ.vt præpo. nomẽ Impe-
a ra.ᵃ circa princ. †Quæro,an dẽi apponi in instr̃o hora diei?ᵇ &
4 vr̃ ꝙ sic,vt l.aut qui aliter. ff. quod vi,aut clam In contrariũ vr̃
b veritas,de quo dic p Doc.in d.l.optimã.in 5.q.ad d.§. 1.respõde vt ibi no.per glo.Op.ad § quantũ vero & vr̃ quod istæ personæ de quibus hic dr̃, possint matrimoniũ ɔ̃here ẽt nulla scriptura interueniente,vt j̃. vt lic.ma.& auiæ. § quia vero legem iuncto §.illo.ver.reliqui.gl in ver.illustres in fi.dicit, quod forte hodie iste §.nõ seruatur. Tu dic,quod immo sine forte:qa casus est in
5 l.ɔ̃ria.quod ẽt sentit gl.sup ver.depositis. †Op.nonne vr̃ ex sola cohabi-

ADDITIONES.

a Supra,vt præpo.no.Impe. Et ibi vide nonnulla,quæ ad hoc dixi in apostil.

b ¶An debet apponi in instrumento hora diei. Adde omnino Bal.in l.si quis.§.sed & si suo.& ibi an hora contractus finis sit inspicienda,de vulg & pup.

cohabitatione, & consuetudine ad liberam mulierem, matri-
monium ꝓsumitur, vt l. in liberæ. ff. de ritu nupt. ideo sic de iu
re ciuili, casus est ibi: sed secus de iure canonico. nā nō præsumi
tur matrimonium, nisi probetur, vt no. in l. in cōcubinatu. ff. de
concubinis. & l. do. in cōcubinā. ff. de dona. ꝓbatur 30. q. 5. c. j. &
6 no. glo. in c. illud. sup ver. tenuerit. ex̃. de ꝓsumpt. †Quæro circa
prin huius §. quantū vero. an testes, corā quib⁹ fit matrimoniū,
vel qui adhibentur in instrō dotali debēt esse rogati: & vr̃ ꝙ sic,
sicut dicimus, ꝙ debēt eē rogati, qñ fit repudiū. vt l. nullū. ff. de
repu. & istā opi. tenet gl. j. tit. 2. §. de his. quā opi. gl. reprobat 30.
7 q. 5. c. nostrates. dic vt j. de ince. nup. †Quæro an falsitas ꝯclus. an
sit dña inter falsum, & falsatū. vide tex. ex̃. de fide instr. c. inter di
lectos. circa prin. 3. col. ibi, falsa reperta sunt, vel falsata, &c.

a *Dictio, extra, & dictio præter, an ponantur inclusiue, vel exclusiue.*

§. Quoniam autem.

Primo pro declaratione huius §. vide gl. 30. q. 4. c. j.
1 Secundo no. tex. ibi, aut ex̃. fi. &c. † Ex quo no quod dictio, ex-
tra, excludit. idē in ver. ibi, licet extra dotē &c. aliqñ ponitur ex-
clusiue. vt patet in l. scire oportet. §. aliud autem. de excu. tut &
§. seq. & ideo circa hanc dictionem, ex̃. vr̃ debere distingui sicut
a in dictione præter,ᵃ de quo per Dyn. in l. Seio §. vxori. de adim.
leg. qa hic in tex dicitur, quod iurauit habiturum mulierem ꝓ
legitima vxore. de ista forma iuris vide glo. 30. q. 5. § si quis dñs.
& per Goffre in summa, de clandest despon. & ibi per Innoc.

ADDITIO.

a ¶Præter. Ad quod uide, & adde quæ per Fel. in c. literas, circa fi. in uer. in gl. fi. de præsumptio.

§. Si quid autem.

Quæro de intellectu huius §. rñ. licet gl. plures opiniones ponat, veritas est, qđ hic loqtur de illis, de qb. loqtur §. quantū vero. s. eo. vt si tales ꝯhant matrimoniū, scriptura nō interueniēte, filij nati ex tali matrimonio sunt naturales tm̃. Sed ver. ii. loqtur de nup. ꝓhibitis rōne cognationis, seu affinitatis. Nā q nascūtur ex talibus nup. nō sunt nāles, nec sunt noīandi, & ita est veritas.

Vt ii, qui obligatas se perhibent habere res minorum. Rubrica.

a OMnia quidem.ᵃ Minoris debitor, vel creditor, eius tutelā, vel curā suscipere nō dēr, nec tutelā. vel curā su-sceptā credito, vel debito postea superueniente ad-ministrabit sine adiuncto, & in initio dēt ꝓbare, vel iurare. & si tacuerit ab actione cadat, si est cre
ditor. si vero est debitor, solōne nō liberat. Itē cessionē actionis
ꝯ minorē ab aliquo nō suscipiat pena ꝯtacētib. imminēte, his
1 obmitētib. in curatione. h. d. †No. ꝙ tutor & curator dñr dñi mi-
norū, & rerū minorū, vt j̄ eo. ver multas itaq;. ff. de fur. l. inter-
dū. § q tutelā cū si. m̃ lex dicit, ꝙ non sunt dñi, cū pupillos spo-
liant, vt l. q fundū. §. qui tutor. ff. pro em. & iō lex obuiat ne exi-
stētes debitores, vel creditores, minorū cautiones, vel instrumē
ta furētur, vel ꝓbationes minorū corrūpāt, vt hic in §. hæc oīa.
2 †Secundo no. in §. sed & si qs, ꝙ tutela, vel cura non vitiatur, li-
cet perueniat ad eum casum. a quo incipere non pōt, de quo an
actus vitietur, si puenit ad eū casum, a quo incipere non potest,
dic per Dy. in l. pluribus. §. si pla de verb. oblig. & in c. actus leg.
3 ex̃. de reg. iur. lib. 6. †Opp. & vr̃, ꝙ etiā de iure nouo debitor, vel
creditor possit eē tutor, & curator, vt j̄. vt sine ꝓhi. ma. debi. &
cred. in prin. coll. 6. Sol. spāle in matre, & auia. p rōnē ibi positā
in tex. & in auth. ad hæc. C. qñ mu. l. tu. offi. fun. po. & eodē mo-
do in patre filij emācipato, vel auo materno, vel paterno, vt ibi
no. & tangit in d. auth. ad hæc. & vide Gul. de Cug in l. cū in eo.
4 ff. de pactis. † Quæro, an hæc constitutio habeat locū in tutela.
gl. super ver. curationē, dicit qđ sic. probatur in § sed si qs. & in
§. vt aūt. ibi, tutelā non cōtingere. j̄. eo. idē no. in authē. minoris
5 debitor, hinc sumpta. C. qui da. tu. pos. †Quæro, an hæc cōstitu-
tio ēt hēat locum in tutela testamētaria. glo. hic ponit opi. fina-
liter tenet, qđ ēt hēat locū. Idē, ꝙ hic no. in d. auth. minoris. &
inst. de au. tu. §. fi. & de procu. l. pr. in princ. & ꝓ ista opi. ꝯsuluit
Dy. & eā tenet Ia. de Bel. Sed ꝯtrū tenet Azo C. qui da. ni. pos.
post primā sol. licet ipse hic in summa huius ti idem teneat qđ
gl. hic posita. Sed do. Old. dicit, aut testator, qui dedit talem tu-
torē, sciebat ipsum eē creditorē vel debitorē & tūc pōt eē tu-
tor, qa eius fides est per testatorē approbata, ar. l. tres tut. §. fi. ff.
de admi. ni. & C. de confir. tu. l. in cōfirmando. Si vero testator
ignorauit tutorē eē debitorē, vel creditorē, tūc est vera opi gl.
quia non pōt videri approbasse eius fidē, cū eū eē debi vel cre.
ignorabat, arg. l. mater. ver. cæterū. ff. de inoffi. test. & istā opin.
6 vr̃ tenere gl. in l. cum in eo. ff. de pac. †nā dicit, ipsa uoluntas de
functi tollit omnē suspicionē fraudis, vt l. q aūt. circa princ. ff.
si qs omis. cā test. inducit ēt pro hoc optimam legē, videlicet
l. si patris. ff. de interdi ma. & illā ēt opi. videtur sentire Doc. in
7 d. auth. minoris. in 2. q. † Quæro, an quis ꝑ modicū debitum
repellatur a tutela, vel cura. glo. hic vr̃ velle, ꝙ nō, & idē in d. au
thē. minoris, sed aduerte, qa gl. dicit, qđ q̄ dicat modica vel ma
gna quantitas, relinquitur arbitrio iudicantis. facit ad idē, quod
8 no. in sum auth. nisi breuiores. C. de sen. ex peric. rec. † Quæro
quid si minor possidet rē tu. vel cur. vel ꝯtro, an inter eos ha-
beat locū hæc ꝯsti. gl. q̄ est j̄ in ver. obligatū dicit, ꝙ non per rō-
nē quā ibi ponit. & ista opi. vr̃ ēt placere glo. in d. auth. minoris.
& hoc firmat glo inst. de Atti. tu. §. vl. & C de in ij. dando tu. l. 2.
Alij vero dicunt ꝯ. Primo, quia eadem est rō prohibitionis, qñ
ꝯtentio est de reali obl. sicut qñ est de personali, qa posset sub-
trahere instra ad minorē pertinentia. ergo, &c vt §. hæc oīa j̄. e.
Præterea hic text. dicit, obligatus hēt minorem, aut res eius &c.
Et sic patet, ꝙ ēt hēt locū, qñ est contentio de reali obl. Itē pa-
tet p tex. ibi. minoris obnoxius, quæ verba sunt gñalia tā ad ac.
realē q ad personalem. & hanc opi. tenet hic Iaco. de Bel. & ēt
9 Doc. in d. auth. minoris. in q. 4. † Quæro. quid si tutor, & cura.
& minores, possident res cōes, an habeat locū hæc ꝯsti. glo. in
d. auth. minoris. dicit ꝙ sic, ꝯ no. in l. qđ res. C. de exc. tut. sed glo.
in d. authē. minoris. contra approbat per Doct. vt ibi not. i. q. 4.
10 †Quæro dicit in §. hæc oīa, ibi hunc non oīno ad cura. etc. an
ipso iure nō possit esse tu. vel cura. si velit perdere debitū. Azo
dicit, ꝙ aut sine protestatione ad tutelam, vel curā accedit, tunc
perdit debitū, tñ remanet tut. vel cur. aut cū protestatione acce-
dit ad curā, vel tutelam, et non admittitur ad tutelam. vel curam
ita no. in l. ꝑ lit. ff. de exc tut. et ita dicit Azo. vr̃ tenere gl. in d.
auth. minoris. in eo qđ gl. ibi dicit, ꝙ vbi scitur ab initio, qđ ip-
se sit debitor, vel creditor, ipse non admittitur ēt si velit amitte-
re debitū: sed si ab initio non scitur, tunc admittitur, sed debi-
tum perdit. Idē vr̃ tenere glo in l. patri. in prin. ff. de ꝑcu. et citā
in d. l. ꝑ lit. hoc idē placet Ray. de Fori. q hāc qōnē disputauit
& ista opin. est vera. & probatur hic in § si vero tacuit. vbi dr̃, qđ
debitū perdit, & nullam aliā pœnam ponit, sed legum interpre-
tatione pœnæ sunt molliendæ. vt l. si præses & l. interpretatio-
ne. ff. de pœ. ergo &c Et hunc §. si ve o ex quo d. c. t debitū pdit,
intellige, q tutor sciuit scēē debitorem, vel creditorē, & tacuit,
licet ab alijs non sciebatur hoc. circa quod vide gl. in d. auth. mi-
noris. ver. nam si tacuerit sup verbo, tardius & ibi pe. Doct. in
11. q. & 12. q. & q. 13. Sed circa pdicta q̄ro, an creditor, vel deb-
tor minoris. possit eē curator ad litem, ipsius minoris Et dic ꝙ
sic, nam illa ꝯstō intelligit de curatore vli. non de alio. ita tenet
Spe. in ti. de cura. § vt aūt. qui est §. ñ. ver itē quod est creditor,
11 †Quæro, quæ est ratio, ꝙ actione cessa curatori, vel tutori con-
tra minorem, admittitur actio. & glo. quæ est super ver. valere
cessam. & ponit suam rōnem. nam vr̃, ꝙ cedens posset agere,
cum cessio non valuerit, vt l. per vniuersas. C. mand glo. reddit
suam rōnem. sed mihi vr̃, ꝙ sit specialem cedente tut. vel cura.
ꝯ minorem ꝯ rōnem positam in tex ibi. ne forsan considerans
&c Sed quæritur glo. minor, contra quem facta est cessio, cum ꝓ-
pter delictum tuto. vel cura sit liberatus si soluit, an repeti. glo.
dicit forte non & alle. suas ll. & hanc opi. tenent Do. authē. mi-
noris. in vlt. q. Iac. de Bel tenet contrarium. nam dicit ipse, ꝙ cū
minor sit liberatus ipso iure. l. authoritate, & sic sublata est na-
turalis, & ciuilis obligatio, si postea soluit quocunque errore
ductus, potest repetere, vt l. si non sortem §. indebitum ff. de cō-
di. indeb. & quod no. in l. 1. eod. tit. & l. cum quis. C de iu. & fac.
ign. Non ob. l. si pen. cum alleg. in glo. & l. q. si excep. in glo pa-
riter alleg. quia ibi est sublata ciuilis ob. remanet tamen nālis,
12 hic aūt vtraq; est sublata, quia legis authoritate liberatur. †Vlti-
mo no. gl. in §. vt autem. super ver. parentes. quæ dicit, quod eo
ipso ꝙ qs est filius, ergo hæres, ergo statim est fundata intentio
creditoris, si filius ergo hrs. adde quod no. ff. de inoffi. test. l quē-
admodum. cuius ꝯtrium no. gl. in l. 1. C. si vt se ab hær. absti. & in
l. necessitatis. C. de acquir. hære. & vide quod no. in l si cum do-
tem.

ADDITIO.

a ¶Omnia quidem. Ad cuius tex. materiam uide La. in l. in quorum. ff. de pign. & Bal. in addi. ad Spec. in tit. deposi. uer. pone contra eum. & Ange. hic.

tem.§.nüc transgrediamur.ff.sol. ma.de qua qöne per Cy.in.l.1.
1.si vt se ab hære.absti.

1 *Prodigus,furiosus,& similes habent curatorem legitimum.*

2 Et hæc. † No.hunc §.qa vr̃ ɔ̃ gl.dicentē,ꝙ solum furiosus,& ꝓdigus habent cur. legitimũ: cæteri hñt datiuum. & non legitimũ.dic vt no.gl.in l.de creationibus. C de epi.aud.& in l.cu eorum.ff.de postulan.et Insti.de cura.§.furiosus.et l.fi.§.pterea.ff.de noua.hic vero vr̃ text.expressus,quia furiosus, prodigus,demens, & omnes ei similes, de qbus logr l.1.in fi.& l.seq.de priui.cred.habent cura.legitimum. Vltimo vide gl.sup verbo,facilia. vt dicũt cano. & adde 23.q.4.ca.est in iusta.& ex̃ de vi.& ho.cle.c.vt clericorum. ver.ne vero facilitas.

3 *Tutor & cura. pecunias pupilli hodie non tenentur fænerari, & nu.7. & si fæneratur cuius sit lucrum.nu.3.& nu.5.*
2 *Hodie quilibet tutor iurare debet & nu.8.*
4 *Tutor,si recipit pro pup. vsuras,an ipse restituat,vel pupillus.*
6 *Tutor,vel curator si negociatur cum pecunia minoris,ad quid teneatur,remissiue.*
9 *Tutor,vel curator.quod satisdare debeat rem pupilli saluam fore,nisi testamentarius & quando datiuus.*

§.Quoniam autem. Tutor,& curator minorũ pecuniã sub fænore mutuare non cogunt.& si mutuãt ad ipsos mutuantes spectat periculũ, nisi sit modica substantia minorũ: tunc. n. fænori dare debent tãtam pecuniã, ꝙ eius reditus sufficiat pro eis, q̃ sunt minori eius familiæ necessaria: reliqua vero pecunia est in depositum collocanda in emptionem prædiorum, et annuorum fructuũ perceptionem.Item tutor,& curator cũ iudicis decre-
2 to tutelã,vel curam suscipere debent. h.d. † Op. & vr̃, ꝙ tutor, & curator coguntur pecuniam minorũ fænerari,vt l.ob fænus. de admi.tu.& l.tut q reperrotiũ.§ vsuræ & l.si tutor ꝓtutus. eo ti. & in rub. C de admi tut.Sol illa iura loquunt de iure antiquo: hodie vero non cogunt fænerari, vt hic dr̃, de quo not. per glo in d.l.ob fænus.& in l.cũ plures.ff.de adm. tuto.& io ex isto §.sumpta est auth.nouissimè.posita sub rub.C.de admi.tu.
3 † Secundo opp. ad versi.etenim volumus.& vr̃,ꝙ non dēat iurare,nisi curat.furiosi, vt l.fi. §.& si quidē.C de epi aud. Sol.illud. qd est ibi introductũ in cur. furiosi, est hodie generale in oi tutore, & curatore.Et ideo ex isto §. est sumpta auth. quod nunc gñaliter.quam qdã libri habent super d.l.fi. §.& si qdem. circa qd vide gl.in l.tutor qui repertorium. vers. si quis igitur, ꝑalle.& l.legitimos. circa prin.ff.de leg.tut.Insti.de satis.tu §.1.
5 † Quæro dr̃ hic,ꝙ tutor non hēt necesse pecuniam pupilli fænerari qd si fæneratus est an lucrũ erit suum.glo hic super verbo, necessitatē.arguit pro & ɔ̃. idem not in d.auth. nouissime. do. Iac.de Bel. dicit,ꝙ de iure ciuili lucrum non erit suum. ar. l.idēq; §.si pca. ff.de neg.gest.l.q sine vsuris.§ sed illius.ver nã iste.Sed hodie de iure can. dicit ipse credere in ɔ̃triũ. rõ administrator vsuras recipiens tenetur ad restonē vsurarũ,vt 46.dist.c. si dicit tñ, ꝙ credit ipm teneri minori ad interesse si eius interest.arg.l.sociũ qui in eo in prin.ff. pro so.& l.si vnus.§.si vnus. eo.ti. & idē ipse crederet in fratre,qui mutuauit pecuniã communē ad vsuras.Item dicit ipse pro isto suo dicto, ꝙ tutor teneat ad restõnē vsurarũ ipsi minori.facit fortiꝰ iste tex in ver. si vero. vbi dicitur,qd si tutor, vel curator pecuniã minoris fæneretur,licet non cogat,hēt inducias duorũ mēsiũ ad collocãdas pecunias mutuo, & de illis duobꝰ mensibus no tenet reddere rõnē,vt gl. dicit patet ergo,ꝙ de alijs mensib.mutuãs pecunias ad vsuras tenet reddere rõnē,& sic tenet ad restõnē vsurarum. licet periculũ pecuniæ spectet ad ipsum tutorē,vel curatorem mutuantem, vt hic dr̃ in ver. si vero. in fin. quicquid no doc.in d auth.nouissime.& hoc est plus hodie q̃ olim: quia olim non tenebatur tut. vel curat. vsuras perceptas restituere minori.nisi tutor in se receperit periculũ, vt d l.tutor. & l.cũ q̃nt.c.u.hodie vero restituit,licet ad ipsum tutorem,vel curatorē nominum periculum non pertineat.Vidimus,quid iuris sit de iure ciuili, de iure aũt can.dicit Iac. de Bel. non tenet pupillo ad restonē vsurarum, cum eas teneatur restituere eis, a qui
4 bus percepit. allegat glo.d.c.si. 46. dist. † Videamus primo, an tutor, vel curator q alieno nomine vsuras percepit, teneat ad
a restõnē vsurarũ ᵃ illis,a qb percepit,an ille cuius noīe percepit. Et ꝑalle.gl.46. dist.c. si dicit,qd tenet tut. vel cura.nõ ille, cuius noīe pcepta est.Sed alibi gl.tenet,ꝙ ad restõnē tenet ille, cuius noīe sunt pceptæ, & in eius vtilitatē cõuersæ,non ille qui eius nomine pcepit. ita not.in c. Michael. ex̃. de vsu. Goffr. dicit qd ille.cuius noīe vsuræ percipiunt,tenet ad vsurarum restõnem, & in subsidium illo nõ existēte soluendo tenetur, qui eius nomine percepit. ita no. ipse in summa de vsur. §.itē qd si p tutorem & hoc tenet Host.in d.c. Michael. Arch in d.c.si. 46. dist.
5 † Secundo videamus qd iuris sit in prima qõne. cuius erit lucrũ vsurarũ. Putarē eē illiꝰ minoris,cuius noīe fæneravit, & sic bñ imputent tu.vel cur.q alieno noīe fænerantur,non enim debent alieno noīe peccatũ cõmittere, vt d.c. fin.Circa istã q. vide gl.& Doct.in d.auth.nouissime.in qõne qua q̃runt, vtꝝ cuius sit periculũ mutui,si tut.vel cur. mutuat, vel fæneratur. & non vr̃ bene loq.nã hic est tex.ɔ̃ eos in versi.si vero ipse.in quo dr̃ ꝙ periculũ oĩno pertinet ad tutorē vel cura.& sic ad eos ptinet
b periculũ casus fortuiti,ᵇ vt dicit glo super ver.periculũ. † Quid
6 aũt iuris sit si tutor, vel curator negociatur cum pecunia mino
7 ris: dic vt in gl.super ver.mutuauerit.quã tene menti. † Quæro, an hodie in aliquo casu tutor, vel curator cogatur fænerari, cũ
c hodie vsuræ sint prohibitæ ᶜ de iure ciuili.dic,quod non. & hoc ēt tenet Iac.de Bel ꝓbatur in d.c.si. 46.dist. & tangunt Doct.in
8 d.auth.nouissime. † Vltimo no.gl.super ver.agit.quæ no.est.vos habetis hic in ver. si vero. solummodo, quòd curatur dēt iurare,& ēt satisfacere,& iste §.hēt ēt locum in tutore,vt no.hic su-
9 per ver.curatores. † Quæro ergo, an tutor, vel curator debeat
d satisdare ᵈ rem pupilli saluam fore? & cõmuniter glo.dicunt,ꝙ dēt satisdare, nisi sit testamentarius, vel datiuus datus per inq̃sitionem. Ita no.in l.tutor qui reperrorium. circa fi.princ. ff de admi tut.& in l.legitimos.§.an ergo.de leg. tu. Insti.de satisda. tuto.§.1.C.in qb.cau.in inte.rest.non est ne.l.si tutor.alib: gl.dicit quod etiam hodie datus per inquisitionem dēt satisdare. ita no.per gl.C.de tut.& cur.qui sat. non dede.l.hęc vero.gl super d.verbo.agit,no est,& menti tenenda,dicens,ꝙ testamentarius non satisdat in dato per inquisitionem.distinguit,aut est datus per inquisitionem a prætore,vel a pręside & non debet satisdare,& ita intelligitur Insti.de satisd tu.i prin.§.1.de au tut.§ nos autē.quã gl.perpetuo tene menti ad no.in l.1. ff.de præto.stip.

ADDITIONES.

a Vsurarum.Adde do.Ale.& Imo.in l.3.§.si procur.quod quisque iur. post Pau. de Cast.ibi.
b ¶Fortuiti.Adde Bar.in l.si res.ff.de admi.tut.per illum tex.ad quam materiam vide etiam quæ habentur per Nic.de Neapoli in l.cum ostendimus. §.1. ff.de fi.tu.& in l.1.eo.tit.& quod per do.Alex.de Imo.l.quod Nerua.deposi.
c Prohibitæ.¶Adde do.Soci.in consi.2.incip.sequendo ordinem. ver.circa 3.q. circa prin in prima parte.
d ¶Satisdare.Adde Pau. de Cast.in consi.350.

De instrumentorum cautela, & fide. Rubri.

1 *Verbum instrumentum quod tripliciter ponatur.*
2 *Dilatio si est data ad producendũ instrumenta,non poterunt testes produci.*
3 *Fides instrumenti dupliciter sumitur.*

1 Quæro dr̃ hic de instr.cautela,&c.qualiter † accipiatur instrumentum.dicit glo.ꝙ ve.bũ,instrm̃,ponit tripl̃r.sed hic ponit strictè pro ipsa charta,in qua instrm̃ scribitur.idē no. in l.1.ff.cod.
2 † Quæro pone,ꝙ est data dilatio per iudicē ad producenda instrumenta,an poterit producere testes? dic vt no. Spec.in tit.de
3 dila §.fi. ver.item no.vbi tenet,ꝙ non. † Secundo q̃ro,dr̃ hic de instr.cau.& fi.qualiter hic astimatur fides dic,ꝙ dupl̃r dr̃ de fide.Primo quibus instrumẽtis adhibeatur,& hoc tractatur vsq; ad §.si vero moriantur Secũdo dicit de fide.& qualr̃ fiat,vt instrumẽtis adhibeat fides,qñ reuocaĩ in dubiũ.qa fit vt habeat fides p cõparationē, & hoc tractatur in §.si vero.& hoc dr̃ placere glo.hic.sed certe vsq; ad §.si vero tractatur ēt qualr̃ fit,vt instrumentis habeatur fides p cõparationē fiendã ex alijs instris. & primo dicit de instr̃is priuatis, ad quæ fit comparatio vsq; ad §.si instr̃a.secũdo dicit de publicanis ad q̃ fit cõparatio, vt in §. oportet item.& vide quod no.in c.1.& 2.extra.de fide instru.

1 *Examinatio comparationis literarum olim operabatur,quod in instrumento negato dabatur plena fides, & quam fidem faciat comparatio. nu. 7.*
2 *Falsitas est immutatio veritatis.*
3 *Scriptura alicuius,quòd varietur ex variatione temporis,ætatis, calami, & atramenti.*
4 *Comparatio literarum ad aliquam scripturam, vt fiat quid requiratur.*
5 *Si ex vna parte adest instrumentũ, ad ꝙ petitur fieri comparatio. & testes pro instrumẽto deponẽtes, & ex alia parte sola cõparatio literarũ alterius instrumenti eiusdē hoĩs, cui magis credendũ sit,iudicis arbitratur.*
6 *Deponeas,vel mutuans, an necesse debeat seruare hanc solennitatem hic positam,quòd non.*

NOuimus. Iste titu hēt nouē partes.Primo ponit de cautela, & fide instrorũ in gñe. Scdo ĩ specie de priuatis instr̃is,q̃ hñt, vt de ɔ̃ctu depositi, mutui,& alijs, & de colla.ad ea fienda. Tertio loqtur de instrorũ publicorũ ɔ̃fectione, & de eorũ solẽnitatib. Quarto de ipsorũ cõparatione. Quinto de instr̃is factis ab illiteratis,vel paucas lr̃as scientib. Sexto de ɔ̃ctu ex nõ scriptis celebrato. Septimo de ɔ̃ctib.factis vsq; ad vnã librã auri.Octauo de ɔ̃ctib factis i villa.Nono ponit ad q̃ tpa hęc ɔ̃stõ porrigat.Scda in §.si qs igr̃.tertia in §.sed si instr̃a. quarta in §.oportet aũt. quinta in § oportet vero.sexta in § hoc dicimus. septima in §.vt aũt. nona in §. valeat ita ad §.sed & si instr̃a.h.d Instrorũ falsitatib.q̃ cõparatione procedunt,obuiandum est,& priuatũ instrm̃ depositi, mutui,vel alterius ɔ̃ctus testiũ subscriptorũ,vel nõ subscriptorum cautelam hñs,si in dubiũ reuocatur, ex alterius instrumenti cõ-

paratione

paratione cum dictorum testium depõne fidẽ percipit,& non
aliter. Itẽ instrumento cũ testis depõne magis est adhibenda fi-
des, q̃ scripturæ dissimili, ex qua ad illud instrumentũ cõpara-
tio est affirmata. Instrũm vero priuatũ absq; triũ testiũ solenni-
tate celebratũ si in dubiũ reuocatur, perfectam fidem recipere
non põt, sed ad iusiurandũ deuenitur.h.d.Ibi,documento.l.pri-
mo.Ibi,subdentes,i.qui subscribant se in illo instrõ primo. Ibi,
scripturam.ad quam probandam fit comparatio.Ibi,testium.s.
scripturæ,ad quam probandã, vel improbandã fit cõparatio per
notarium qñ depositarius scripsit. Ibi,quod scribat.i.quod fiat
cõparatio ad talem scripturã ꝓbandã. vel improbandã,licet gl.
dicat ex ea,& male,vt j.dicã.Ibi,alij.s.qũ non scripserunt.Ibi,in-
strumẽtũ,& quod ipsum scribẽtes nouere.vt j.ꝓx.Ibi.examina
tione,cõparationes.sed ad istã scripturã ꝓbandã,vel improban-
dam facienda est,& fiet hæc cõparatio ad hanc scripturã, quod
alia scriptura hẽt subscriptionẽ duorũ testiũ,vt l.cõparationes.
1 C.de fide instru.Ibi,aut si adijciatur.†No.primo,ꝙ ex ista exami
2 natione comparationis literarũ olim plena fides adhibebatur a
3 instrõ negato.ad idẽ C.eo.l.cõparationes.†Secundo no.ꝙ falsi-
b tas nihil est aliud q̃ immutatio veritatis.b circa quod vide quod
3 no.in l.qd sit falsum.ff.ad l.Cor.de fal.†Tertio no.in versi.vide-
mus,quod ex varietate tpis,ætatis,calami, & atramẽti eiusdem
scriptura variatẽ.ad idẽ l.si non sortẽ.§.libertus.ff de cõdi.indeb.
4 †No.in §.si qs.& in §.sed si qs. quod ad hoc.vt possit fieri com-
paratio literarũ ad aliquã scripturã priuatã probandã, vel im-
probandã,reqritur, quod scriptura ad quã fit cõparatio habeat
tres testes subscriptos,vel non subscriptos qui fuerunt pñtes,
qñ illa scriptura fuit facta,& dicant se cognoscere illũ qui illam
scripturã scripsit, & ex taliũ testiũ testificatione,& comparatio
ne alterius scripturæ fit plena ꝓbõ ꝯ scribentẽ,sed sola testifica
tio, vel cõparatio per se ad plenã fidẽ nõ sufficit,sed semiplenã
5 tm̃,vt ibi probatur.†No.in ver.si vero aliquid,ꝙ vbi ex vna par-
te est instrumentũ,ad quod petitur fieri cõparatio & testes qui
dicunt ꝓ instrõ ex alia parte est sola cõparatio literarũ alterius
instrĩ eiusdẽ hoĩs,cuius dr̃ esse instrũm, ad quod petitur fieri cõ
paratio,& est absimilis formę,cui fides potius adhibeat,& quã-
6 ta,iudicis relinqtur arbitrio. †Sexto in §.si tm̃ qs. no. ꝙ illud qd
dr̃,quod deponens,vel mutuans dẽt seruare hãc solẽnitatẽ,nõ
imponitur ex necessitate,ita ꝙ nõ possit alr̃ deponere, vel mu-
tuare,nec possit sufficere sola scriptura eius cum quo cõtrahit,
sed iõ hoc dictum est, quia si aduersarius negaret ad ipsam scri-
pturã,negãs nõ posset facere cõparationẽ, nisi hẽret ꝑdictã so-
7 lennitatẽ . † Ad primum no.op. dr̃ quod sola cõparatione lite-
rarũ inducitur plena fides.ꝯ.j.eo.§.si qs igiẽ.& §.sed si qs.& §.si
vero nullus. So.aut loqmur de iure antiquo,& tunc ex sola cõ-
paratione inducebatur plena fides,vt hic in prin.& dr̃ in d.l.cõ
parationes. Aut de iure nouo,& tũc aut loqmur de instris pri-
uatis ad q̃ petiẽ fieri cõparatio,aut de publicis.si de priuatis tũc
ad hoc, vt eis instris negatis det fides plena,oportet, quod talia
instra. ad q̃ fit cõparatio, habeãt triũ testiũ subscriptionem,vel
tres testes sine subscriptione,q testes deponãt sup ipsa scriptura
quãr fuit facta eis pñtib.& cognouerunt scribentẽ, & vltra hoc
c fiat cõparatio c de alio instrõ priuato illius, ꝯ quẽ inducitur in-
strumẽtũ ad qđ fit cõparatio. & sic ex sola testiũ subscriptione
alterius instrĩ nõ inducitur plena ꝓbõ, sed semiplena. Sed am-
bo ista simul iuncta faciunt plenã ꝓbõnẽ,vt in §.si qs igiẽ. & in
§.sed si qs.ibi,fideiõ.&c.& ita loqtur auth.ad hæc. C.de fide in-
stru.& est rõ quã posuit gl.in §.si qs igitur. in vlt.gl.quã no.licet
aliud videaẽ sentire Iac.de Are.vt no.Dy. in d.l.comparationes.
in fi vbi vr̃ velle,qđ si testes testificẽtur sup scriptura,tũc cõpara
tio non sit necessaria,sed fiat ad solatiũ,& superabundantẽ cau
telã.Si vero loqmur de publicis instris,tunc dic, vt dicã j.in §.si
vero moriantur.& §.si vero nullus j.eod.et sm̃ ꝑdicta,et sm̃ ea
q̃ dicã in dictis § debet intelligi quod no.glo.in l.in bonæfidei.
C.de reb.cred.ff.de iureiu.l.admonendi.et vide gl.in d.auth.ad
hæc.et melius in l.fi.C.si cer.pet. et auth.sed nouo iure.ibi po-
sita,et quod no.Azo in summa illius tit.§.itẽ mutuum dantes.

ADDITIONES.

a ¶Adhibebatur.Ad quam materiam vide tu ad saturitatem Fel.in c.2.in ver.se-
ptima declaratio cum seq.de fi.instru.vbi plene no.

b Veritatis.Faciunt ea quæ no.per Azo.in summa, C.ad l.Corne. de fal.& adde
tex.in c.1.de cri.fal.& per Doct.in c.super literis.de rescri.Et adde,quod om-
nis actus factus vt verum non appareat, inducit falsum, vt per Fel.in c.cum
olim.el 2.de offi.deleg.in fi.& do.Soc.in consi.187.inci.in controuersia,quæ
vertitur.ver.confirmantur præmissa.circa prin.in 2.parte.

c ¶Fiat comparatio.Adde quod no.in apost.ad istum in authen.sed nouo iure,
nu.1.in ver.comparatio.& ibi posita in addi.ad Bal.nu.4. ver.& pro pleniori
notitia,in ver.priuatam.C.si cer.peta.

1 *Quot testes requirantur ad probationem priuatæ scripturæ, vt ex ea fiat
comparatio. & nu.8.*

2 *Intellectus ad tex.in l.scripturas.C.qui po.in pig.hab.*
Scriptura priuata confessata,quã probationẽ faciat cõtra tertiũ. & nu.5.

3 *Duo testes deponentes super priuata scriptura, quando probent absque alia
comparatione.*

4 *Duo testes deponentes super contractu, quãdo probent contractum,si non ex-
cedit summam quinquaginta aureorum.*

6 *Scriptura priuata ad quam fit comparatio, quãdo necessario nõ exigat sub-
scriptionem trium testium,sed scripturam.ex qua fit.*

7 *Intellectus ad l.comparationes.C.de fide instru.*
Dare dicitur, qui rem accipientis facit.

9 *Testes qui deponunt super scriptura,de qua debet fieri comparatio, an sit
necesse,quãdo fuerint inuenti antequam fiat comparatio.*

t §.Si quis igitur. †Op.& vr̃,ꝙ ad ꝓbõnẽ priuatę scri-
pturę sufficiãt duo testes,si actio ꝑ-
sonalis intentaẽ:si vero realis,reqrũtur tres, vt l.scripturas. C.q
po.in pig.hab. dicũt qdã,vt in gl.ꝙ illa lex corrigitur ꝑ istã. hãc
opi. reprobat gl. & dicit,ꝙ hic loqtur. qñ oib. alijs deficiẽtibus
recurritur ad cõparationẽ fiendã ad priuatã scripturã, ad quam
scripturã priuatã cõparatio fieri nõ pt̃, nisi tres testes in ea sub-
scripserint,vel pñtes fuerint, vt hic dr̃. q.d.ꝙ in l.ꝯria constabat
scripturã factã manu debitoris,puta ꝑ cõfessionẽ,sed si hoc est,
quare reqruntur tres testes si debitor scripturã cõfitetur, vt l.cũ
de indebito.ff.de ꝓb.& l.gñali.C.de nõ nume.pec.l.Publia.in fi.
ff.depo.cũ si.dicũt Doct in d.l.scripturas. qa adhuc põt eẽ cõtẽ-
tio inter ꝯhẽtes,licet debitor ꝯfiteatur scripturã, negat tñ se de-
bere.ad hoc sunt opi.Ia.de Bel.hic,& Frã. Acc.dicũt qđ ibi loq-
tur in priuata scriptura ab vtraq; parte ꝯhentiũ,vel ab vno scri
pta,vel a tertio scripta,& ab vtroque subscripta.hic vero fuit ab
vno tm̃ subscripta. Ex hac solõne habes,qđ qñ scriptura priua-
ta.ad quã fit cõparatio,est scripta ab ambobus ꝯhentib.vel am-
bob.subscripta,vel ab vno ꝯhentiũ scripta,& ab alio subscripta:
tunc duo testes scripti in priuata scriptura sine aliqua cõpara-
tione sufficiunt ad illã scripturã ꝓbandã, sed si negatur, & aga-
tur hypothecaria ꝯ tertiũ, tunc reqruntur tres, qui sint subscri-
pti in dicta scriptura ad quã probandã inducũtur. q̃ sol. est no.
a & mẽti tenenda.& hoc etiã exꝓsse tenet †Iac.j.eo.§.oportet ve-
ro.in 2.q. Sed mihi vr̃,qđ illa l.scripturas. non habeat hunc in-
tellm̃, quod intelligatur de cõparatione fienda, vel non fienda
ad priuatã scripturã. Et an soli testes sine cõparatione sufficiant
ad probandã scripturã,in qua scripti sunt: sed velit dicere quod
talis scriptura priuata ab vtraque parte subscripta, vel ab vno
ꝯhentium scripta.& ab alio subscripta,ita quod debitor eam cõ
fiteatur,habeat robur,& vires ꝯ ipsum debitorem . nec curo si
sint appositi testes,vel nõ,vt patet ibi in tex. dum dicit,testib.ad-
hibitis,vel non.licet glo.ibi exponat.i.negatur.q.d.quod tex.ve
lit dicere,quod nõ curat.siue sint testes rogati,vel nõ,sed tñ est
necesse quod sint appositi.Quæ glo.nõ est vera,si talis scriptura
ꝓducitur ꝯ tertium. puta qa agitur hypothecaria,est necesse ad
hoc,vt ista priuata scriptura cõfessata hẽat robur ꝯ tertiũ , sicut
publicũ instrũm,qđ sit subscripta a trib.testib.& hic vr̃ verior in-
tellis illius l.& sm̃ hunc intellm̃ illa l. nullo modo ob.huic §.cũ
ibi non loquatur de cõparatione fienda ad priuatã scripturam,
sed si nõ eet confessata per debitorẽ,sed negata,tunc hẽt locum
hic §.nec puto veram gl.l.scripturas q̃ dicit,ꝙ illa priuata scri-
ptura fuit ꝓbata ꝑ cõfessionẽ debitoris,vel ꝑ ꝓbõnẽ testium, vt
ibi no. qa dico solos testes nõ sufficere ad cõparationem, vt hic
dr̃ nisi dicas,ꝓut s.dixi sm̃ Iac.de Bel.qui intell non vr̃ alias ll.
corrigere,& circa intellm̃ d.l.scripturas. vide gl.in c.1.super ver.
3 aut.extra.de fide instru. †Tertio op.& vr̃,ꝙ duo testes debeant
sufficere sine cõparatione,vt l.vbi numerus.ff de test. & C.eo.l.
iusiiur. Sol. aut testes sunt adhibiti ad probandum ꝯtum, &
tunc duo testes sufficiunt sine cõparatione, vt in ꝯrijs, & suffi-
ciunt duo, nisi ꝯtus excedat summã 100. aureorũ, vt C.si cer.
pet.l.fi.Quandoq; testes nõ testificãtur super ꝯtu,sed sup scri-
ptura priuata, quã debitor negat se scripsisse, & tũc solis testib.
testificantib.super ipsa scriptura nõ creditur,nec soli cõparatio-
ni sine testib. quantũ ad plenã probationẽ.sed quantũ ad semi-
plenã sic,ex vtroq; autẽ.s.ex dictis testiũ subscriptorũ in instrõ
priuato,ad quod fit comparatio,vel non subscriptorũ in instrõ
priuato,ad quod fit cõparatio,& ex cõparatione inducitur ple-
na ꝓbatio , vt hoc §. quæ cõparatio fiet ex tali priuata scriptura
triũ testiũ subscriptionem habente,vt d.l.comparationes.C.de
fide instru.Sed si reus non negat scripturam,quã debitor produ
cit ꝯ ipsum,sed cõfitetur se scripsisse, tũc statim tenetur,& scri-
pturæ creditur sine aliqua cõparatione,& sine testibus,vt l.gñã-
liter.C.de non nu.pec.& l cũ de indebito.ff.de ꝓba.& l.Publia.
in fi.ff depo.cũ si.Et istud sentit quædã gl. q̃ incipit,si ego.Et sic
vides, ꝙ si quis vult approbare scripturã priuatã , quã aduersa-
rius negat,reqritur cõparatio ex alia scriptura, & requiritur,ꝙ
scriptura ad quã fit cõparatio,hẽat tres testes subscriptos, vel q
sup scriptura testificẽtur,vt s.dixi.& cũ illa gl.cõcor.gl.sup ver.
nõ minus,hic posita, q̃ dicit,ꝙ ad ꝓbandũ depositũ siue ipsum
ꝯtũ,sufficiunt duo testes, ꝓut habes in gl.duo tm̃ soli ꝓbãr de
4 positum factum.†Item sentit gl.§.sed & si quis, q̃ incipit,causã
vocant.in fi.ꝙ duo testes sufficiant ad probandũ, plene ꝯtum.
no.per gl.in authẽ.si quis vult caute deponere C.q pot.in pig.
hab. circa quod vltimũ,an sufficiant duo testes ad probandũ ip-
sum

ſum ↄ̄ctū, & excedat quinquaginta aureos. vide qđ no. Doct.
5 in l.fi.C. ſi cert.pet.†Circa id.qđ dixi, qđ ſcriptura priuata etiā
ſine teſtib. ↄfeſſata per partē ꝓiudicet, ↄcor.j.e.§.ſi tñ quiſquā.
6 in gl.†Item op.dr̄ hic ꝙ ſufficit,qđ ſcriptura habeat tres teſtes
ſubſcriptos,vel non.Contra immo vr̄,qđ de neceſſitate requi-
rat̄,qđ iſti tres teſtes ſubſcripti ſint, vt C.de fid.inſtru.l.cōpara-
tiones.Sol.qdā intelligūt qđ iſte § loquatur in priuata ſcriptu-
ra,ex qua fit cōparatio,vt in.§ ſed & ſi quis.no.in gl ſuper ver-
bo,credibile,& in gl.cām vocat.ibi,ex vero &c. Et ideo dūt iſti
per hunc§.corrigi dictam legem cōparationes.iſtorum opin,
recitatur in glo.ſuper verbo, teſtificet. & hanc opi. qđ iſte §.lo-
quatur in priuata ſcriptura. ex qua fit cōparatio, vr̄ ſentire gl.
C.de fide inſt. l.ↄ̄ctus. ibi dū dicit,ex ꝑdictis aūt inſtr̄is fit cōpa-
ratio. &c. Idem vr̄ ſentire Azo in ſumma huius ti. §.pen. Alij
intelligunt, ꝙ iſte loquatur, qñ improbatur priuata ſcriptura.
Iſtam ſol.dicunt quidā Doc.in d.l. cōparationes. videlicet, qđ
iſte §. loqt̄, qñ fit cōparatio ad adiuuandā priuatā ſcripturam
quę negatur,ſed l.comparationes.loqtur,qñ fit comparatio ad
improbandam priuatam ſcripturā,q̄ negat̄: vñ minor ſolenni-
tas exigit̄ ibi, q̄ hic, videlicet qa reqrit̄, qđ ibi ſit teſtiū ſubſcri-
ptio,hic vero non.iſtā opi.quā declarant Doct.tenet gl.n. exp̄ſ-
ſe in d.authē.ſi quis vult cau. ſed certe iſte intellectus huic lect.
non applaudet.Quare dic,quod l.comparationes.loquitur de
priuata ſcriptura , ex qua fit cōparatio, & ideo exigit omnino
trium teſtium ſubſcriptionem,vt ibi,niſi ſit talis ſcriptura pri-
uata qua aduerſarius vtitur ↄ̄ me, vt habuiſtis de his qui ingre.
ad ap.§.illud.a quo ſumpta eſt auth. ad hæc C.de fidei.ſed hic
loquit̄ de priuata ſcriptura ad quā fit ↄparatio.q̄ n̄ exigit de ne
ceſſitate trium teſtiū ſubſcriptionē, ſed ſufficit,qđ habeat tres
teſtes ēt non ſubſcriptos, vt hic,& tunc requiritur, ꝙ ſcriptura
ex qua fit cōparatio, ſit magis ſolēnis ſi vult vincere,vel iuuare
aliam ſcripturam. Iſtam rationē tenet glo.in d.l cōparationes.
& ibi tenent Doc.ꝙ ibi loqt̄ de priuata ſcriptura.ad quā fit cō-
paratio. No.glo ſuper ver.non minus.& ſuper verſi neq;.& ſu
per ver. faciamus. quæ incipit,ſi agor. & iſtā vlt.opi. tenet Azo
C.de fid.inſt.in ſumma.§.idē cōparatio. & ſic habes intellectū
7 huius §.†Item opp.dr̄,depoſitum datur &c.hic vr̄ oppoſitum
in obiecto ſicut eſt in l. ſeruo manumiſſo. ff de cond. indebi.
a nam dare eſt accipientis facere, ᵃ vt Inſti. de act. §. ſic itaque.&
l. vbi aūt in fi.ff.de verb.obl.ſed rei depoſitæ non tranſit dñium
in depoſitarium,vt l.licet. §.rei.ff depo'i.ergo,&c.huius timo-
re eſt facta glo.ſuper ver. depoſitū datū,cū qua gl.concord. qđ
8 hr̄ in tex.& glo.in l. 1.circa prin. ff depoſi.†Op.& vr̄,ꝙ ad pro
bandam ſcripturā, ad quā fit comparatio ſufficiant duo teſtes.
vt j.eo.§.& hoc dicimus. dicit glo. intellige,ꝙ hic fuit factus ↄ̄-
ctus in ſcriptis, ſubaudi ab imperito in ſcriptis, vel ſine ſcriptis
& excedit vnam libram auri, aīs ſuffiount duo teſtes, vt in § al-
leg.pro ↄ̄rio. Et br̄ hic §.ſi quis igit̄.& §.ſed ſi quis.dēnt intelli
gi,quod requirant̄ tres teſtes in inſtr̄o priuato, ad qđ fit cōpa-
ratio,vel pauciores, vel plures ſm diſtinctionem §.oportet ve-
ro j.eo.vſq; ad §. valeat itaque.quod ſentit gl.ſuper ver.nō mi-
nus.& in auth ſi quis vult, ꝑalle.in prima gl.& ita tenet gl.in l.
ↄ̄ctus.C.de fid.inſt.quam diſtinctionem glo.recitat j.eo. §.hæc
aūt oīa.& plene no.C.ſi cer.pe.auth.ſed nouo iure.Azo ī ſum-
ma huius ti.§.itē mutui datum & vide in ſumma, de fideiuſſ.§.
effectus aūt cōparationis. qđ quantū ad comparationē fiendā
iſte §. & ſequens debeant intelligi ſm ꝑdictā diſt. q̄ ponit in d.
§.ſi vero,cū ſi.apparet ex tex d.l.ↄ̄ctꝰ.& hoc vr̄ mihi verū.q̄oqđ
9 dicat Iac.de Bel. †Quæro dr̄ hic,qñ poſtea inuenti &c.Quæro
qđ ſi fuerint inuenti antequàm facta fuiſſet cōparatio? dic. aut
loquimur de publicis inſtrumentis, ad q̄ petitur fieri ↄparatio,
& tunc viuentib. teſtib. ad cōparationem non fuiſſet deuentū,
vt infra e.§.ſi vero moriantur.aut loquimur de priuatis inſtr̄is,
& tunc non alr̄ fit comparatio, niſi teſtes uiuāt.& teſtificent̄,
vt j.eo.§. ſi quis igitur.& §.ſed & ſi quis. Sed quæro, an iſti te-
ſtes,de qbus hic loquitur, exigantur ad ſubſtantiam ↄ̄ctus? dic
vt in gl.ſup ver. non minus inueni. in gl.in d.auth. ſi quis vult.

ADDITIO.

a Facere. Adde do.Soci. in conſi.58. inc.caſus legis municipalis.ver. 1. alienatione.circa prin.in 1. parte.& Fel.in c.ſi cautio.de fide inſtrum.

1 *Quot teſtes reprobent inſtrumentum, vel priuatam ſcripturam.*
2 *Quot teſtes ſcripti,vel nō ſcripti debilitēt, vel faciāt vacillare inſtrumētū*

§. Si vero. Oppunitur. hic innuit̄,ꝙ potius ſtetur viuæ
voci teſtium, q̄ ſcripturæ mortuæ. contra,C.
de fide inſtr̄o.l.in exercendis.gl.ſoluit.& bñ.idē tenet in l.con-
1 traria,& ibi per Doctores.†Sed circa hoc querit gl.quot teſtes
2 reprobent publicū inſtr̄m?ᵃ dic,vt in glo. ſed de hac q̄one quot
a teſtes reprobent publicum inſtr̄m directè,vel indirecte.†Item
quot teſtes ſcripti,vel ñ ſcripti in inſtr̄o debilitēt,vel faciant va
cillare fidē inſtrumen.dic vt no.p Doc.in l.in exercendis,prędi-
cta.& adde,qđ ipſemet no in l.cū ꝑcibus.C.de probatio.& ple
b niſſime per Inno.in c.cum Ioan.ᵇ extra,de fid.inſtru.vbi glo.&
in c.in præſentia. extra,de ꝓbatio.& ꝙ no.in c.3.loco.extra,de
probatio.& vide Spe.in ti.de inſtr.edi. §.ſed reſtat.ver.ſed q̄o.
& ver.ſed pone.& ver. qđ ſi dictū.& ver.qđ ſumus. & in tit.de
teſti.§.1.ver.ſed pone ecce.& vide vnū verbū glo.in l.1. in fi.ff.
quēadmod.teſt.aper.& vide Cy.in l.ſi quis decurio.C.de fal.in
vlt.q.vide etiam vnum verbum gl.in l.fi.C.de fideicom.

ADDITIONES.

a ¶Quot teſtes reprobent inſtrumentum.Adde Guliel.de Cu.in c.in exercen.in prin.& ibi poſui in apoſt.ad eum in ver.quatuor teſtes.C.de fide inſtru.& ibi dixi in addi.ad Bar.nu.5.10 ver.reddatur falſum.in 2.lect. dixi poſt Colla.in c.cum Io.nu.4. ver. ſed per quot teſtes. in c.ver.extra.c.dixi poſt Lanfran.in c. quoniam contra.§.inſtrumentorum produ.nu. 26. ver.quæro nunquid inſtrumentum.in ver.per quot teſtes.extra,de proba.Ioan.de Ana.conſi.47. vol.2.& Bar.Soc.conſi. 14.incip.præſtantiſſimi.ver.præterea.circa fi.volu. 2.

b In c.cum Io.& ibidem vide omnino Fel.in ver.in gl. 10 ver. inſtrumenti. ver. 2.conclu.& do.Soc.in conſi. 122. inci.diu profecto anceps. ver.confirmatur, nam.in 2.parte.& in conſil. 284.incip.in cauſa do.Goffre. ver.poſtremo dico. circa prin.in d.parte.& in conſi.94.inci.præſtantiſſimi,& iuſtiſſimi.io prin.in ver.quæ nam.cum ver.ſeq.in 1.parte.in quibus locis tenet, ꝙ etiam per duos teſtes non deſcriptos poteſt reprobari, & adde Ant.de Prato ueteri.in conſil. incip.Mutinenſis infirmus.ad fi.quod eſt conſi.84. 1.par. conſi.Ale.de Imo.

1 *In hoc §.quòd loquatur de iuramento,quod defertur a iudice.*
2 *Scriptura priuata quando faciat plenam probationem, quando ſemiplenā,*
& quando coniecturatam .
3 *Iuramentum,quando deferatur reo ad ſui purgationem.*

§. Si tamen. Quæro de quo iureiur. loqtur hic gl.ſup
verbo,interuenerit.ſunt duę opin.prima
lect.nihil hēt vtilitatis. Secunda lect.eſt,ꝙ loqtur de iuramen-
1 to,quod defertur a iudice.†Nā hæc ſcriptura priuata aduerſarij
ꝓducta ↄ̄ ipſum aduerſariū,& p ipſum negata,facit aliquā cōie
cturā ↄ̄ ipſum aduerſariū,q̄ eſt ſemiplena ꝓbatio, & ſic dētde-
ueniri ad iur̄m ſm formā l.in bonæfidei. C.de reb.cred.& l.ad-
monēdi.ff.de iureiu.nec ob.dicit gl.ꝙ videatur durū,ꝙ ſcriptu-
ra priuata ꝓducta ↄ̄ aliquē,ſi ille ↄ̄ quē ꝓducit̄ negat ſe ſcripſiſ-
ſe, faciat ſemiplenam ꝓbationē , cū qlibet poſſit vnā ſcripturā
pro ſe producere, & parare ſibi ſemiplenā probationem, & di-
cere quod eſt illius ↄ̄ quem producit ipſam,quod non eſt de fa-
cili ꝑſumendū,ꝙ talem ſcripturā ſcriberet pp timorē falſitatis:
qa poſſent reperiri multę literę aduerſarij, vt C.de non nu.pec.
l.generaliter & quælibet poſſet cōparari, vt l. Publia.in fi. ff.de-
poſiti. dic, vt no.in gl.ſup ver.nō ſufficiens. & ſuper ver.negan-
tes.quæ volunt,ꝙ ꝑdicta locū habeant qñ aduerſarius, ↄ̄ quem
talis ſcriptura producitur,neget ſe talem ſcripturam ſcripſiſſe:
alias ſi eam cōfiteatur,tunc facit plenā ꝓbationē, vt in ↄ̄rijs.&
ſic iſta gl.cōcor.cū eo,ꝙ no. s̄.eo.§.ſi qs igitur.ſup ver.facimus.
a †No. ergo ex iſtis duabus glo. ꝙ illud, quod dicitur per glo. in
l.ī bonæfidei.C.de reb.cred.& iureiu.& in d.l.admonendi & in
l.2.ff de fide inſtru.cum ſimil.ꝙ priuata ſcriptura facit ſemiple-
nam probationē,dēt intelligi de priuata ſcriptura aduerſarij,ↄ̄
quem producitur,q̄ ipſe tñ aduerſarius negat , non aūt intelli-
gitur de priuata ſcriptura illius,qui eam ꝓducit,& aduerſarius
negat ſe ſcripſiſſe, vt habes in his duabus glo. quas tene menti.
Circa prædicta , an priuata ſcriptura faciat aliquā fidē pro ſcri-
bente.vide Spe.in tit.de inſtr.edi.§.nunc dicendū.ver.& licet,ꝙ
tangunt Doct.in l.inſtr̄a.C.de ꝓb.Ia.vero de Bel. dicit,ꝙ hoc ꝙ
dicit glo.nullo modo pōt ꝓcedere videlicet, ꝙ ſola priuata ſcri-
ptura,q̄ dr̄ eē illius ↄ̄ quē ꝓducit,q̄ tñ ipſe negat ↄ̄ ſcripſiſſe, in-
ducat ſemiplenā ꝓbationē: nā priuata ſcriptura aduerſarij per
ipſum tñ negata,q̄ hēt ꝓ ſe ſimul depoſitionē teſtiū,& cōpara-
tionē literarū. facit plenā ꝓbōnē , ſed ſi hēt ꝓ ſe ſimul depoſi-
a tionē.vel cōparationē,nō facit ꝓbōnē plenā,ſed ſemiplenā,ᵃ vt
s̄.in §.ſi qs igit.in ver.ſed & is.& ibi no.in gl.vt in ſola,&c.& j.§.
ſed & ſi quis ibi,fidē.n.ex vtroq; pcipiat,&c.& ſic patet ꝙ teſtiū
depoſitio & cōparatio ſil iuncta cū ſcriptura, facit plenā proba
tionē:vel cōparatio tm̄, vnà cū ſcriptura nō facit plenā fidem,
ſed ſemiplenam,vt in §.ꝑdicto & ver. ergo ſolū ſcriptura priua
ta ſine teſtium depoſitione, & ſine cōparatione non facit ſemi-
plenam probationē.hunc ergo § dicit ipſe intellige qñ ſcriptu-
ra priuata aduerſarij, p ipſum tñ negata, hēt cōparationē p ſe,
licet nō hēat p ſe teſtes.& hoc caſu hunc §.intellige,& inducūt
ſemiplenā ꝓbationē.Puto tñ,dicit ipſe, ꝙ talis ſcriptura priua-
ta ſine teſtiū depoſitione,& ſine cōparatione,licet nō faciat ſe-
miplenā ꝓbōnē, facit tñ aliqualē cōiecturā ↄ̄ aduerſariū, nō tñ
tantā,ꝙ p ipſam perueniatur ad iur̄m ſm formam d.l.in bonæfi-
dei.& l.admonendi.& hoc mihi ſatis placet. Et ꝙ hæc talis ſcri-
ptura ſine teſtium depoſitione , & cōparatione faciat aliquam
coniecturam cōtra aduerſarium , ↄ̄ quem producitur, faciunt
omnes rōnes gl.poſitæ hic ſuper ver interuenerit. excepta vlti-
ma rōne glo.quę dicit.delatū iuramētū, qa ad hoc de iure non
deuenitur,vt s̄.dixi.& ꝙ iſta opin.ſit vera,ꝙ talis ſcriptura ſolū
īducit aliquā ↄiecturā,vr̄ velle innuere gl in d.l.in bonęfidei.&
in

ADDITIO.

a Sed ſemiplenam.An,& quando probetur,& quando non,vide late per Fel.in c.2.de fide inſtru.& quod ibi dixi in apoſtil.

in d.l.admonendi. in gl. mag. in prin. & Host. in sum. de iureiur.
§ qñ defendēdū sit. circa prin. § & Azo i sum. de re. cre. §. aliud
iusiur. in qb. locis dr, q actore nullo mō ꝓbāte, reus absoluit, li-
3 cet nō iuret, vt l.q accusare. C. de eden. †Fallit in rōnib. in qb. lex
defert iurm reo ad sui purgationē, & inter alios casbs alleg. istū
§. si tñ q squā. & innuit gl. in casu huius §. licet actor nullo mo-
do ꝓbet plene, vel semiplene, tñ qa scriptura priuata, q induci-
tur ꝯ aduersariū, aliqualē ꝯ ipsū coiectura facit, lex vult, q reus
purget se ab illa suspicione ꝑ iurm. Et sic ex illis gl. posses intel-
ligere hūc §. qñ sola scriptura sine testiū ꝓductione, & cōpara-
tione literarū ꝓducitur ꝯ aduersariū, & ipse negat. licet actor
nullo mō ꝓbet, tñ ipsi defert iurm ad sui purgationē. vbi vero
ista priuata scriptura hēret ꝑ se cōparationē vl testiū depōnē,
induceret semiplenā ꝓbationē sm la. de Bel. q ita intelligit hūc
§ & isto casu, qn inducitur semiplena ꝓbatio, deueniitur ad de-
lationē iuramenti. quo casu cui deferat, no. ꝑ Azo in d. § aliud
iusiu. & per glo. in d.l. admonendi. & extra. de iureiu. c. si.

1 *Testes quot requirantur in instrumento vitra tabellionem, & an accessario.* nume. 3.
3 *Dictio, sicut, quod non faciat omnimodam similitudinem.*
4 *Iudex non debet esse pronus ad comparationem fiendam.*
5 *Signum suum, quod debeat apponere notarius in instrumento.*
6 *Instrumentum publicum, quod probet, & quando fienda sit comparatio.*
7 *Scriptura priuata non confessata quam probationem faciat.*
8 *Producens instrumentum, ad quod fit comparatio, iurat.*
9 *Notarius an possit instrumentum scribere per alium.*
10 *Quae fides adhibeatur publicis instrumentis quando in dubium reuocātur.*
11 *Quāta fides resultet pro instrumēto publico cōparatione factā. vbi q plena.*
12 *Instrumentum productum de longinquis partibus, si negatum, quam fidem faciat, & qualiter succurratur producenti.*
13 *Si contra instrumentum de longinquo confectum, quod producitur, negatur illum qui scribit fuisse notarium quod probet producens, remissiue.*
14 *Comparatio literarum, quod fieri debeat per peritos, & coram iudice.*
15 *Notarius effectus infamis, quod non debeat testificari super scriptura. Idem si instrumentum negatur manu sua confectum.*
16 *Testes, q no requirātur, quādo instrumētū insinuatur. vt perpetuo probet.*

§. Sed & si. Dictum est hucusq; de priuatis instrumentis, nunc incipit dicere de publicis, & hēt se-
ptē partes. Primo loqtur de solennitate instrumentorū. Secun
do de solēnitate cōparationis. Tertio de veritate instrorū inue
stigāda sine cōparatione. Quarto de effectu cōparationis. Quin
to de iureiur. tpe cōparationis pstādo. Sexto adhibet ꝯsiliū, p q
pōt falsitatib. obuiari. Septimo ponitur antiquorū cōstitutio.
Secūda in §. oportet aūt, &c. Tertia in §. in his. Quarta in §. si ve
ro nullus. Quinta in §. si vero nihil. Sexta in §. de qbus. Septima
in § in his, q dudū. Instrumēta publica egent testiū pñtia. & cō-
parationes fieri debēt tabellionib. & testib. nō apparētib. dēt tñ
inde fieri cū oī subtilitate, & instrumentorū veritate p tabellio-
nē, & eius discipulū, q annumerator dr, & eis nō existib. ad cō-
parationē deuenit, ex qua vna q̄dā colligit fides instro ab vtraq;
parte tpe cōparationis pstito. Itē instrorū insinuatione, & par-
tiū confessione falsitas, & veritas detegit. h. d. vsq; ad §. oportet.
No. ibi, ex voce. s. notarij. Ibi, ex alia cōpletione. s. ex alio istro, q
cōficit notarius. Ibi, iuret solenniter, vt i. e. §. si vero moriantur.
No. i ex isto §. testis dēt se instrō subscribere, & nomē in subscri
ptione apponere, & sp dēt eādē formā seruare i quolibet istro.
vt qñ est necesse possit ex subscriptione fieri cōparatio, vt j. e. § si
1 vero nullus †Quaero quot testes reqrātur? & vr. q tres. dicit. n.
sicut dictū est de trib. &c. & istā opi. vr sentire gl. in auth. sed no
uo iure. C. si cer. pet. Azo in summa illius ti. §. itē & i mutui da-
tione. Idē vr sentire gl. i l. ꝯctus. C. de fide instr. gl. hic tenet ꝯtriū,
vz q duo sufficiāt dūn. & tabellio vr in numero testiū, vt ff. de test.
l. Domitius. hoc q dicit la. q tabellio sit hoc casu in numero te
stiū, dicit ꝯ hūc tex. q dicit, q licet instrm hēat solēnitatē tabel-
lionis, tñ dēt adijci testiū pñtia, & sic expsse vult hic tex. q in nu
mero testiū nō cōnumeret tabellio. dic vt no. gl. in l. hac cōsul-
tissima. C. q test. fac. pñt, & ibi p Doct. puto tñ, q hic sufficiunt
duo testes cū tabellione, vt gl. dicit, & idē no. gl. ex. de si inst. c. j.
& ibi p Inn. nec ob. hic tex. q innuit, q hic reqrūtur testes in eo,
2 q dicit, sicut dcm̄ est, &c. †Sed s. i pcedēti est dictū de trib. ergo,
&c. qa ego rñdeo, q hic illa dictio, sicut, nō facit oīmodā similitu-
dinē, sed vult dicere, q sicut in pcedētib. ē dcm̄ de pñtia testiū in
priuatis instris, ita hic dēt adijci testiū in pñtia in publicis istris:
nō tñ reqrit, q testiū pñtia sit sicut in priuatis, nō. n. sine cā tex.
iste non repetit de numero testiū: intelligā ergo de duob. l. vbi
numerus. ff. de testib. maxime cū facultas ꝓbādi nō sit angustā-
da. s. e. §. si qs igit. in fi. C. de heret. l. qm̄. in fi. tū ē i pp tabellio-
nis authoritatē, sicut & aīs nō denotat oīmodā similitudinē, vt l.
ꝯ numerū §. itē hēs. ff. re. amo. facit ēt, q no. in si l. ff. de peric. &
cō rei vēd. l. custodiā. Facit ad hāc expōnē id q no. gl. ff. de no.
op. nun. sup rubrica. sicut dicit, q sufficiūt duo testes cū tabellio
3 ne. Intellige, vt gl. in §. hoc aūt. j. e. q cōcor. cū ista. †An autē isti
testes exigant ad subam de necessitate? dic, q sic p hunc §. & ita

intelligit ipsum gl. s. e §. si qs igit. sup verbo, nō minus ad idem
j. e. §. si vero neq; sup verbo, documētū. facit q no. Doct. in d.l.
cōparationes, in 3. q. in fi. Venio ad §. oportet aūt vbi incipit di-
4 cere de solēni. †Ex quo no. q iudex nō dēt eē pronus ad cōpa-
rationē fiendā per rationē positā s. e. §. i. ibi, non enim, &c. Sed
5 † ex isto §. no. q notarius dēt in instrumento signū suū appone
re, idem in l. fi. C. de asser. tol. ibi, signumq; est soli, &c. dixi de hoc
a s. vt ppo nomen Imperatoris circa principiū circa, quod vide
Spe. in tit. de instr. ean. §. breuiter. ver. si autem post oīa. Quaero;
6 † quid vult tex. dicere ibi, si quidē publicū, &c. dicunt quidam
quod vult dicere, q instrm si est publice cōfectū, quod ei statur
in dubio, & ꝓbat p se ēt sine testib. interuenientib. quasi innuat
a ꝯrio sensu. qd si instrm est priuatū nō stat ei, vt C. de ꝓb. l. cū
pcibus, & hic, ibi, licet appareat nō vitiatū non cancellatū in sui
figura. Et sic ista verba, quantū p se, &c. referūntur ad instrm pu-
blicū. perhibeat testimoniū p se, & sine testib. interuenientib. & tñ vbi
in dubiū reuocat. & notarius nō viuit, ad cōparationē recurri-
tur, vt in tex. Alij dicūt, qd instrō priuato statur, vt instrō publi-
co, si hēt triū testiū subscriptionē, & ista verba aliter exponun-
7 tur, vt in gl. & p istis facit C. q po in pig. ha. l. scriptura †Sed cer-
te ibi loqtur, vbi priuata scriptura est cōfessata, vt dixi in §. si qs
igit. aīs si nō est cōfessata, tūc priuata scriptura nō facit fidē, nisi
quantū testes deponunt, & cōparatio ēt vna cū testib ꝯualidat,
vt s. e. §. si qs igitur, & §. seq. facit tñ aliquā coiecturā ꝯ eū ꝯ quē
ꝓducitur, vt s. dixi in §. si tñ q squā. Sed si est publicū instrm, tūc
si hēt debitā formā ei statur, vt hic, & d. l. cū pcib. nec est necesse,
quod testes deponant: tñ si in dubium reuocatur recurritur ad
cōparationē, vt hic dr. & notatur per Doctores in l. instrumēta.
C. de probationi. & ad hoc alleg. hunc §. & p Inn. in c. i. ex. de fi-
de instru. & vide vnā gl. in c. inter dilectos, eo. ēt in glo. sed nō-
8 ne. † Op. dr hic, quod iudex dēt deferre iuramentū producenti
instrumentū, ad quod fit cōparatio ꝯ. illud iuramentū non dēt
pstari, cū semel in iudicio fuit iuratū, vt s. de his q ingre. ad ap-
pel. §. fi. gl. ibi, & glo. hic soluit, sed veritas est, q hic speciale, vt
9 notant Doct. in d.l. cōparationes †Secundo opp ad § his vero,
& vr quod notarius non possit scribere instrumentū per aliū,
vt s. de tab. § nos autem. Sol. intellige hic, quod vterq; fuit roga
10 tus de instrumento. †Quaero, qualiter imponatur fidēs publi-
cis instrumentis, qñ in dubiū reuocantur. Rñdeo, aut superest
tabellio, & eius discipulus, aut annumerator: tunc isti tres sine
aliqua cōparatione plenā fidē imponunt instro. & ēt solus ta-
bellio, si solus totū conscripsit instrumentum, vel si non solus
scripsit, tñ alij. s. discipulus, & annumerator nña pñt haberi in
hoc casu, & §. se. Aut nō superest tabellio, sed discipulus, & an-
numerator, tunc ex dicto instrō, s. discipuli, & annumeratoris,
& ex cōparatione aliorū instrumentorū notarij moriui impo-
nitur fides instrumento, vt in §. q si tabellio. Sed q̄ro quanta fi-
des hoc casu inducitur. Rñdeo plena, vt d. § ibi. & tūc ex colli-
tione ad implemētū, & ex testib. eā fidē, & sic plenā. & ita intel
ligit hūc tex. gl. in d. auth. sed nouo iure. C. si cer. pet. & Azo in
d. § ita mutui. & p eundē C. de fi. instru. in sum. §. qa cōparatio.
Aut nō supest tabellio, nec discipulus, aut annumerator, & tūc
fiat cōparatio ex alijs instris tabellionis, & alijs lris qbus iidē te-
11 stes, vel eidē ꝯhentes subscripserunt, vt in §. si vero nullus. †Sed
q̄ro quāta fides imponitur ex tali cōparatione. tex. dicit, qd vna
q̄dā sumitur fides. & gl. exponit vna. i. qualisqualis qa p verita-
te hr, licet ei statur, quasi innuat gl. quod p istā cōparationē fiat
semiplena ꝓbatio. & ita ēt dicit gl. expsse s. e. in prin. sup verbo,
ꝓhibere. Et qd p istā cōparationē qualisqualis ꝓbatio induca-
tur, no. p gl. in d. auth. sed nouo iure. & in d.l. ꝯctus. in gl. mag.
in prin. & ita dicūt Doct. in d. l. cōparationes. in fi. Azo in sum.
de fi. instru. § & qa fit cōparatio, sim pñr recitat tex. positum di-
cens, quod vna q̄dā colligitur, & efficiatur fides: qd dicemus? di-
cit la. de Bel. vr hic, quod de tali comparatione inducatur plena
ꝓbatio, & hoc ipse ꝓbat p hunc tex inducendo ipsum, vt hr hic
12 per eū. †Sed mihi vr. quod illa opi. quod ex tali cōparatione
fiat plena ꝓbatio, ꝓbetur hic per hunc tex. aliter q̄ ipse probat.
Nā hic dr, quod sola cōparatio literarū tabellionis nō sufficit,
sed ex alia cōparatione, & cōparatione literarū testiū subscribē-
tiū. & ꝯhentium, vna q̄dā vndiq; colligitur, & efficiatur fides. q. d.
licet sola cōparatio tabellionis literarū nō sufficiat ad plenā ꝓ-
bationē, tñ iuncta cū alia. s. cōparatione literarū testiū subscri-
bentiū, & ꝯhentium, oia ista simul faciunt vnā fidē, & vnā ꝓba
tionē. s. plenā. Vel possumus dicere quanta fides imponatur ex
tali cōparatione, iudicis relinquitur arbitrio, vt no. gl. in l. com-
parationes, super verbo, literarum. & prn hac opi. facit tex. in §.
si vero moriantur. ibi, & omnino si putauerit, &c. j. eo. & sic vr
ponere in arbitrio iudicantis quanta fides imponatur per com
parationem, de qua hic loquitur. Nam ille §. si vero morian-
tur,

ADDITIO.

a ¶Circa principium. Et ibidem vide quae ad hoc dixi in apostil. Adde quod notatur in apost. ad Bal. in alleg. l. fi. C. de asser. tol.

tur loquitur proprie. §.si vero aliquid, parum facit. dicit tñ Ia.
de Bel. ꝙ relinquitur iudicis arbitrio, iudex debet esse arbiter
adhibendo plenam fidẽ. sed pcedens opi. ꝙ inducatur plena fi
des vr̃ optime proban in §. si vero nullus. Ad tex. §. si vero mo
riantur. ibi, & omnino si putauerit &c. rẽdere potes exponendo
lrãm prout exponit Ia. de Bel. Quæro pone, ꝙ aliquis de lon-
a ginquis partibus a inducit instr̃m in publica forma. & vbi pro-
ducitur instr̃m, negatur illud instr̃m, ita qd est opus decurri
ad cõparationẽ, cum sit de lõginquis partibus, quærit quid iu-
ris sit, & qño cõsulatur pducẽti instr̃m? & vr̃, ꝙ sit recurrendũ
ad cõparationẽ, alias instr̃o non credat, vt s̃. e. §. si vero moriant.
& §. si vero nullus. istam qõnẽ format doc. in l. cõparationes. C.
de fi. instr. in 6. q. dñt, ꝙ gl. in d. §. si vero moriantur. tenet, quod
isto casu stetur instr̃m & hoc dicunt glo. hic tenere per l. 2. C.
quẽadmodũ testa. aperi. q hic non reperitur: nã hic non est alia
gl. nisi gl. sup verbo, p te, quæ dicit in dubijs stari publico istr̃o.
ꝙ est verũ, qñ non reuocat in dubiũ, quia tũc recurrit ad cõpara
tionẽ, vt habes in tex. vt s̃. dixi. sed illud qd dñt doc. reperio te-
nere Azo. in summa huius ti. §. sed qd si pfertur, & dicit hoc ex
pedini p d. l. 2. C. quẽadmodũ test. apc. de qua qõne vide Spec.
in ti. de instr. edi §. testat. ver. sed qd si pducit, vbi Spe. alle. dictũ
Azo. Iac. de Bel. format ẽt hic istam qõnẽ. post multa tenet ꝙ
si per tale instr̃m magnũ ius auferatur, tũc ei non stat, sed fieret
cõparatio, vt in §. si vero moriantur, & in §. si vero nullus. indu-
13 cit pro hoc, quod tangit in c. i. ex̃. de cle. peregri. †Quæro, pone
ꝙ ille non negat instr̃m, sed dicit illũ, qui instr̃m scripsit, nõ esse
vel fuisse notariũ, vel tabellionẽ, qd hẽt pbare pducẽs instr̃m?
b dic vt no. per Inn. in c. 1. b ex̃ de fi. inst. et p Spe. in ti. de inst. edi.
§. testat. ver qd si producitur, & ver. scias, & ver. illud aũt, & ver.
14 seq. †Quæro per quem fiet ista cõparatio? dñt qdã, qd iudex cõ-
mittet in, pectori perito, & eius stabit relationi. vel dicit gl. qd
ipse iudex dẽt hoc inspicere, vt s̃ e. §. oportet. tñ dẽt secũ habere
scriptorẽ ptũ. et sic pz ex hac glo. ꝙ cõparatio lrarũ. dẽt fieri
corã iudice, & hic dñt Doc. esse tutius ipsi notario, in d. l. cõpa-
15 rationes. §. nos aũt. †Vltimo in §. ꝙ si tabellio, no. gl. super ver.
defunctos. ex qua no. ꝙ si tabellio est effectus infamis, & in-
str̃m ẽt factũ p ipsum negatur manu sua scriptum, ꝙ ipse non
poterit testificari. ita dicit hæc gl. in fi. facit ad id, qd habetur in
simili p glo. & doc in l. 1. C. de test & qd not. Azo in summa de
16 testa. or. circa fi. †Venio ad ver. de quibus, & q̃ro de intellu hu-
ius vers. dic vt in glo. q̃ dicit, ꝙ in tali insinuatione vel publica-
tione non est opus testibus per l. donationibus. C. de do. et vide
qd ibi no. glo. et Doc. et de ista pub. vide Inn. in c. fi. ex̃. de fi. in-
stru et Spec. in ti. de instr. edi. § ostẽso ver. et qñ. et no. totã istã
gl. q̃ q̃rit, an talis insinuatio fieri poterit lit. cõtest. et qd operetur.

ADDITIONES.

a aAliquis de longinquis partibus. Adde Geor. Thomasinum consi. suo vlt. inci. dubitatur, an instrumentum in longinquis partibus, ad fi. volu. 4.

b ¶In c. 1. Et ibi vide, quæ ad hoc habentur per But. Et adde Card. in cle. 3. q. de procur. & Io. de Imo. in d. c. 1. & Lanfran. in c. quoniam contra. de proba. & Iac. de Pra. in l. si procuratorem absentem. in fi. ff. de procur. & Pet. de Sa. in au thẽ. & si cõtractus. C. de fi. instr. & Sal. in d. l. comparationes. alle. in tex. & do. Alexan. de Imo. in l. Herennius. ff. de decurio. & vide Pau. de Cast. in l. Scrinia-rios. C. de test. mil. & in consi. 204. & Fran. Tigr. in consil. inci. factum tale est, quidam promisit, & no. per do. Fel. in c. 1. de fi. inst. circa me. & ibi adde.

1 *Testium numerus adhibendorum in instrumento per est conditio, vt: quòd nullum sciant, vel parum.*
2 *Testes contractus, quando debeant cognoscere contrahentes, remissiue.*
3 *Verbũ, oportet, ratione subiectæ materiæ inducit, & nõ inducit necessitatẽ*
4 *Maior solemnitas requiritur, quando imperitus literarum contrahit, quàm quando peritus & ibi rationem assignat,*
5 *Tabellio ꝙ nõ computatur in numero testium in instrumento requisitorum.*

§. Oportet. Contractus celebratus in scriptis ab impe-
rito literatũ in ciuitate, & vltra librã auri,
quinq. testiũ, et tabellionis solennitate indiget cõtus vero sine
scriptis. vel librã auri non excedẽs, vel in villa factus, minori in-
diget solẽnitate his obuinentib. in futuris casib. nõ pteritis. h. d.
1 †No. ex hoc §. cũ sua gl. sup verbo, inter quos, in fi. ꝙ par est cõtrõ
quo ad numerũ testiũ in instr̃o adhibendũ inter multũ scietes,
2 vel parũ scietes †Secũdo no. casum in quo requiritur, ꝙ testes no
scant cõhentes, de quo habuistis in §. si vero absunt, & ibi dixi s̃.
de hæred et Falc. Op dr̃ hic, oportet vero etc. et sic innuit, ꝙ qs
3 de necessitate cogat tãtã apponere solẽnitatẽ in instr̃is Nã †ver
a bũ. oportet. inducit necessitatẽ. vt l. j. a C. de le. sed hoc vr̃ falsũ. vt
s̃. e. §. si tñ qsquã. huius tenore facta est gl. sup verbo oportet. et
sic vides p istũ tex. cũ gl. ꝙ verbũ oportet. de sui nã necessitatem
importat, sed rõne subiectæ mãæ necessitatẽ non inducit, et sic
cõ s. ꝙ aliqñ aliqd est, qd de sui nã nõ importat necessitatẽ, ali.
4 qñ necessitatẽ inducit, vt s̃. e. §. si immobilis. sup ver. lit. †Quæ-
rit gl. q̃ est rõ, quare plures testes reqrũtur cũ cõhit imperitus li-
terarũ, q̃ qñ cõhit peritus literarũ? et dicit, ꝙ hoc inducit in fauo
rẽ imperiti ne decipiat, et istã opi. firmat glo. in auth. sed nouo
iure. hinc sumpta. C. si cer. pet. sed Cy. ibi dicit, ꝙ vera rõ est, qa
imperiti literarũ de facili denegant, quę in instr̃is continentur,
& essent quasi inconuincibiles, nisi tanta solennitas seruaret,
vt s̃. de tab. §. j in fi. dic hãc verã esse rõnẽ glo. or. hic sup ver. qn-
5 que testes, quã tene menti. †Quæro, an in numero qnq; testiũ
cõnumeretur tabellio. Rñ. hoc casu in numero testiũ nõ cõputa-
tur, & hic expresse vr̃ velle tex. hic in prin. dum dicit, & testium.
Ideo & tabelliones adhiberi, & sic copulatiue dicit vtroq;. Nu-
merus aũt testium declaratur, vt sequitur, & hanc opi. tenet Ia.
de Bel. & gl. in auth. sed nouo iure, & Azo in sum. si cert. pet. §.
itẽ & in mutui datione. Sed pcedẽs opi. vr̃ mihi verior per hũc
tex. vt s̃. dixi. facit ad pdicta, quod dixi s̃ eo. §. sed instrumenta.

ADDITIO.

a Vt l. 1. Et ibidem adde ad hoc etiam Bar. in l. pe. ff. de alie. iud. mu. cau. fa.

1 *Testes quot requirantur in contractu ab imperito contrahente, & quot quando peritus contrahet.*
2 *Contractus in scriptis quando fieri dicatur.*

§. Vt autem. In hoc §. est una gl. sup ver. sancitum est,
q̃ distinguit, & ponit oẽs casus huius ti.
vsq; ad fi. & clarius q̃ portat tex. cũ hac glo. cõcor. quod not. glo.
in d. auth. sed nouo iure, & Azo in d. §. itẽ in mutui datione, &
1 qd no. glo. in d. l. cõtus. C. de fid. inst. † Sed circa hanc glo. aduer-
te ad duo. Primo qa glo in certa parte vr̃ mihi corrupta, & per
errorẽ scripta, videlicet in ver. sinãt ponas. Ibi, siue in ciuitate,
vel non, vltra vnã li. auri Nã illa verba, iudicio meo, dẽnt vaca
re tanq̃ errore scripta. Nã si non est in ciuitate cõtũ, & tũc vete
ra iura seruantur, vt hic in §. hoc ãt. q̃ vetera iura sunt, vt duo te
stes sufficiãt, nisi cõtus sit s̃. li. auri, vt l. fi. C. si cer. pe. & no. s̃. px.
in gl. Item ꝙ dicit glo. vel non vltra vnã li. auri. adhuc male di-
cit, qa qñ cõhit in libra auri, tũc indistincte duo testes sufficiunt,
& patet in primo mẽbro distinctionis huius gl. vt pbat in §. vt
ãt. s̃. e. & sic ista verba debent vacare. & ad illa verba glo. q̃ dñt, si
aũt ponas, ꝙ vnum hotũ defuerit, vt qa a perito cõhit. subaudias
in scriptis, vel sine scriptis, & ꝙ dicit, vt cõhat. subaudi, sine scri-
ptis fuit tñ cõtus factus in ciuitate, & vltra vnã lib. auri, & hoc
mõ ista glo. pcedit, & cõcor. cũ alijs glo. s̃. all. alis eẽt falsa, vt dixi.
Scdo ad hãc glo. aduertẽ, ꝙ vbi cõtus eẽt factus vltra lib. auri, &
in ciuitate, subaudi a perito in scriptis, vel sine scriptis, vl ab ĩpi-
to sine scriptis, tunc est distiguẽdũ, aut sit priuata scriptura, &
tũc dicit gl. ꝙ forte sufficiũt duo testes cũ tabellione, quã gl. bñ
no qa aliæ gl. q̃ tractãt istã mãm dñt ĩdistĩcte, ꝙ in pdicto casu
testes reqrunt Idẽ no. s̃. e. § sed si istr̃a. ꝙ ẽ no. ad illã gl. & alias
quas ibi all. in casu pdicto, de quo dic vt ibi. hoc. n. ñ. procederet
vbi cõheret Iperit' lrarũ. & in scriptis, & in ciuitate. & vltra librã
auri, quia tunc debent adhiberi quinq; testes, & vltra quinq; ta-
bellio, vt s̃ e §. oportet no & ibi dixi, & gl. tangit hic. Sed cõ oĩa
prædicta vr̃ ꝙ indistincte quinq; testes requirãtur, siue sit peri-
tus, siue imperitus si cõtus fiat in scriptis, vt C. de test. l. testium,
dic vt ibi no. vel solue vt hic no Ia. dic vt no. Hos. in sum. de fi.
2 instr §. quid sit effectus † Vltimo q̃ritur, qñ dicatur fieri cõtus
in scriptis. dic vt per glo. & Azo. in d. v. itẽ in mutui datione.
& in sum. de fid. inst. § nunc de his, & glo. in l. testiũ. C. de testib.
a in d. authen. sed nouo iure. de quo per glo. doc. in l. contractus. a
C. de fid. instrum. Bar.

ADDITIO.

a In l. contractus. Et ibidem uide omnino Bal. in ver. sed hic quæro vtrum, qñ contractus. Et adde do. Soci. in cõsi. 173. inc. reuerende pater. ver. sed prædictis non obstantibus, circa finem. in 2. parte.

Hæc constitutio interpretatur priorem constitutionem de his, qui ingrediuntur monasterium &c. Rub.

DIctum Est s̃. in tit. de monachis. §. illud, ꝙ ingre-
diẽs monasterium se, & sua dedicat Deo
ipsi in ingressu. verum quia reuocabatur in dubium, an
dicta cõstitutio haberet locum in illis, qui ante l. illam
fuerunt ingressi mona. Ideo pro tlla dubitatione posuit hũc ti.

Vt non luxurientur contra naturam. Rub.

1 *Iurare per membra Dei, quòd non liceat.*
2 *Blasphemare Deum dicitur, qui iurat per eius membra.*
Statutũ puniens blasphemãtẽ Deũ, cõprehendit iurantẽ per eius membra.
3 *Pœna peccantis contra naturam quæ sit, remissiuè.*
4 *Pœna blasphemantis Deum, vel sanctos, quæ sit, remissiuè.*
5 *Iurare, quòd liceat per Deum: & per ecclesiam, & per crucem, & alia.*
6 *Iurans etiam illicite, tamen ex illo iuramento obligatur.*
7 *Sodomita, an testari possit.*
8 *Dictio, iuxta, quid importet, remissiuè.*

OMnibus hominibus. Peccata contra
naturã & bla-
sphemię cõ Deũ, et iuramẽta p mẽbra Dei p hanc l. p-
hibentur, cõ faciẽtes vltimis supplicijs puniantur. h. d.
1 No. ex hac cõst. §. hæc oĩa. † Primo no. ꝙ non est licitum iurare
2 per membra Dei. †Secundo, ꝙ talis iurans dicitur Deũ blasphe-
mare,

a mare. a vt probatur ibi, ab hmôi, & ab alijs blasphemiis &c. &
sic si ex forma statuti imponitur certa pœna blasphemãti Deũ
iurãs per membra Dei, tanq̃ Deum blasphemãs, dẽt puniri pę
na statuti. Ad idem facit xxij. q. 1. c. si quis per capillum. dicit
text. ibi, si quis p capillum Dei, vel caput iurauerit, uel alio mô
blasphemia ꝯ deũ vsus fuerit &c. & sic iurans p membra dei dr̃
3 blasphemare. ¶ †Op. hic dr̃. ꝙ pro peccato ꝯ nãm magna pœ-
na imponitur. Contra, immo vr̃ ꝙ alia pœna imponatur non
vltimi supplicij, vt extra, de vi. & ho. cle c. ut clericorũ, de exce.
4 p̄la. c. clerici. So. vt nnt. in d. c. 32. q. 7. c. flagina. ¶ †Oppo. ad fm
dictũ, & vr̃ ꝙ blasphemãs Deu, vel aliquem sanctorũ alia pœna
b puniat b, vt d. c. si qs p capillũ. Solue, vt no. gl. extra, de malefic.
c. statuimus, sup verbo, blasphemiã. in gl fin. vbi ille text. ꝯ dicit
5 huic. vide, ꝙ no. ĩ d. c. si qs per capillũ. ¶ †Scdo hic q̃ro, per ꝙ li-
ceat nomini iurare. Rñdeo p ccchã, & p Deũ, ut s̄. iuiiurãdũ, ꝙ
p̄stat ab his, in prin. ¡C. de epi. & cle. auth. sed iudex, 22. q. 1. c. cõsi
dera, & c. si aliqua, & 63. di. c dño. & per crucẽ, & alia hẽs ex̃, de
iureiu. c. & si Christus. §. licet, in gl. sup verbo, creatura, & super
6 verbo, testis. ¶ †Sed aduerte, ꝙ licet qs nõ iuret p illũ modum,
p quẽ dẽt, tñ ex illo iuro obligat, vt p̄bat ĩ tex. dicti c. & si Chri-
stus. §. licet. ver. q̃uis, & 22. q. 2. monemus. & in eis no. quæ tene-
mẽti pp l. nõ erit. §. diuus, fm vnã lec. §. sed & si qs. de iureiur. ff.
7 ¶ †Quærit Iac. de Bel. an cõmittens crimẽ ꝯ nãm possit testari.
& dicit, ꝙ non. de quo dic, vt hic p eũ. dẽt. n. intelligi, qũ nõ fuit
de crĩe dãnatus, als si esset dãnatus ꝯdẽnaret ad mortẽ, ut l eius
q. vsq; ad fi. ff de test. & qđ dãnatus p tali crĩe nõ possit testari,
8 no. Spe. de inst. edi. §. ꝯpediosæ. ver. 13. ¶ †Quæro q̃ sunt ciuita-
tes, q̃ penerũt dic. vt hẽs de exces. p̄la c. clerici & de pœni. dist. j.
c. sed cõunio. ¶ Vltimo signa gl. iuxta. & not de verbo iuxta.
& habuistis ĩ de ap. & j. q̃ tempora ap. debeat, col. 4. & ibi dixi.

ADDITIONES

a ¶Blasphemare. Ad quã materiã vide Ang. in l. 1. C. si quis imper. mal. & d. Ale. de Imo. in l. apud Labeonẽ. §. ait prætor, de iniu. & Lud. in sing. ver. blasphemia. ver. statuto cauetur. &c. vbi ponit cons. do. Pe. de Peru. & Io. de Imo. in l. his verbis. §. 1. de hęr. inst. & vide Bal. in cõs. in statuto ciuitatis castelli &c. ꝯ quem vide Lu. in d. sing. ver. illa quæ dicit. & vide Bal. ẽt in cons. inc. in felici p̄ria mea &c. & d. Soc. in cõs. 102. inc. in p̄nti cõsultatione, circa me. 1. parte.

b ¶Puniatur. Quæ autem sit pęna præfati c. statuimus, vide in s m. Ang. in vers. blasphemia, ver. 7. Et an & quando sit remissibile ibi vide in ver. 2. vbi dat intellectum ad illud Mar. 12. c.

¶Adde Tho. Ferratium in suo tract. cautelarum cau. 25. inc. pęna blasphemantium Deum. Gerar de Petrasancta sing. suo 83. inc. tene menti, & illum in Lia iurisurandi, & ibi dixi in apo. ad ipsum. C. de reb. cre.

Vt liberti de cætero. Rub.

1 *Omne datum optimum, & donum perfectum, de sursum est à Deo.*
2 *Manumissus efficitur ingenuus, & consequitur ius aureorum annulorum.*
Concesso aliquo, ea omnia concessa videntur, quæ illud ad plenum faciunt.
3 *Ius patronatus ex datione libertatis non perditur.*
4 *Operæ obsequiales quæ dicantur, remissiue.*
5 *Patronus æqualis patri dicitur.*
6 *Manumissor debet esse maior manumisso per 17. annos.*
7 *Causæ ex quibus quis in seruitutem reuocatur, quæ sint, remissiuè.*
Donatio ex quibus causis reuocatur remissiue.
8 *Filij patroni primi gradus habent ius reuoc ndi in seruitutem.*
9 *Patronus, an reuocet in seruitutem filios liberti propter ingratitudinem per patrem commissam.*
10 *Liberti ecclesiæ ob ingratitudinem, an reuocentur in seruitutem remissiue.*
11 *Manumissi an probata ingratitudine dicantur in seruitutem reuocari ipso iure, vbi quid per sententiam iudicis officio.*

PErfectis. Si dñs seruũ q̃ñq; manumittit,
ciuẽ Romanũ denũciat, & qs ius
annulorũ aureorũ. & regñationis ex ipsa manu-
missione manumissus cõleqt. p̄rono iure manu-
missionis p oia reseruato, nisi ab eo fuerit remis-
sum. tunc. n. ius p̄ronatus ĩ hoc sibi reseruat, vt ei
reuerentia habeat. & ex certis ingratitudinis causis licet in ser-
uitutẽ reuocare. Itẽ liberti, & libertæ p ĩgenuis quo ad nuptias
reputant, & si dñs cũ ꝓpria serua mr̃imoniũ interuenierib. inn-
1 tilib. inltr̃is ꝯhir, ipsa & ex ipsa nati liberti efficiuntur. h. d. †No.
1. ꝙ oẽ datũ optimũ, & oẽ donũ p̄fectũ desursũ est a Deo &c.
2 & est tex. 1. q 2. c. q̃ pio, & p gl. in §. nã & Demosthenes. †Scdo
no. ex §. qm̃. ꝙ ille. q manumittitur efficit ingenuus, adeo; ꝙ ius
annullorũ aureorũ, & regñationis ꝯseqtur ex ipsa libertatis da
tione. Ex quo tex cũ gl. not. ꝙ cũ aliqd cõcedit, & illa ꝯcessa vñt
q̃ illud ad plenũ faciunt, & all. gl. bonas li. maxime l. si qñ. C. de
3 bo. ua. lib. x. & quod ibi no. ¶ †Tertio no. ꝙ p hãc dationẽ liber-
tatis iꝰ p̄ronatꝰ ñ p̄dit, nisi exp̄sse p̄mittat. tũc. n. solũ reuerẽtia,
4 & iꝰ reuocãdi ĩ seruitutẽ certis ex causis p̄rono r̃seruat. †Quar
to no. text. ibi, & hoc, qđ vocat &c. Ex quo hẽs, q̃ dicant operæ
obseqales, ꝙ facit p mr̃imonio. l. si nõ sortẽ. §. libertus. ff. de ꝯ.
5 ĩd. ¶ †Quinto no. tex. ibi. q ęqualis. ꝙ p̄ronus dr̃ ęqualis patri.
6 †Quæro dr̃ hic in p̄ri. non loci nõ ætati. qd vult hoc dicere? dic
vt no. gl. super verbo ætatis. inst. de lib. §. libertinnrũ. sed ꝙ dicit
gl. ꝙ reqrit, ꝙ manumissor sit maior 17. an. intellige, vt not. glo.
7 in §. sed cũ lex. ĩst. ex q. cau. ma. hic vide j. vt spõ. lar. l. 1. ¶ †Quæ-
ro, vides hic certis causis fieri posse reuocationẽ in seruitutẽ, li-
cet sit remissum ius p̄ronatus, q̃ sint hæ cãæ: dic, vt in glo. super
verbo, rest. quã no. & tene mẽti. Et vide, ꝙ no. ĩ l. 1. C. de li. & co
rũ lib. & vide ibi ex q. cau. donatio reuocat, q̃ cãæ ponunt C. de
8 reuo. do. l. h. & ex̃, de don. c. fin. & ibi bona glo. ¶ †Quæro, hic dr̃
ꝙ filij p̄roni hñt ius reuocãdi in seruitutẽ, de qb. filijs loqt hic.
Rñ. de fil. primi gradus, vt l. sciendũ. §. idẽ. ff. de ver si. & ibi not.
9 & no. ĩ l. pe. ff. de li. & eorũ libe. ¶ †Quæro, qd ecõuerso, an p̄ro
nus possit reuocare ĩ seruitutẽ filios liberti pp ingratitudine ꝯ
missam per p̄rem. dic, vt no. gl. l. fi. C. de li. & eorũ li & in c. 3. ex
10 de reb. eccl. nõ alie. †Quæro qd de libertis ecclesiæ cõmitten-
tibus ingratitudine? dic, vt hẽs 12. q. 2. c. oꝑtima dnumio. &
11 de dona. c. ñ. †Quæro, an eo ipso ꝙ est probata causa ingratitu-
dinis, isti manumissi sint reuocati in seruitutẽ ipso iure per l.
absq; iudicis sententia. Ia. de Bel. hic vr̃ velle, ꝙ sic. & isti sunt dã
nati ipso iure per legẽ eo ipso, ꝙ coram iudice est prolata causa
ingratitudinis, & anteq̃ iudex s̄niam ferat. & pro hac opin. facit
tex. dicens, in ipsum primo restituimus habitum, & ꝙ no. sequi
tur tanq̃ indeuoti, ingratiq;. coniuncti, & a l. damnati. &c. Alij
dñt, ꝙ reuocãtur in seruitutem per iudicis offm̃. & per eius sen
tentiam causa approbata ingratitudinis, vt l. 1. & pen. C. de li. &
eorum li. vt l. hæc l. intelligatur fm illas. Nam per posteriores
leges determinantur aliqu priores. l. nam & posteriores. ff. de
leg l. sciendum, q tamẽ cog coniuncta auth. offeratur, & ꝙ in
eis no. C. de li. cõt & sic velit iste tex. dicere, ꝙ facta probatione
ingratitudinis reuocentur, & restituantur ad primum statum
seruitutis per iudicis sententiam, & eius officium tanquã dam-
nati. & ista opi. mihi plus placet, quàm præcedens, & ex hoc §.
sumitur auth sed hodie. C. de iureiuran.

§. Si quis. Ex isto § sumit authẽ. nouo iure. post a sub l. vxorẽ. C. de nup. & corrigitur tit l. & similes, dicentes positũ in dignitate non posse libertã in vxorẽ accipe.

Apud quos oporteat monachos causas dicere. Rub.

1 *Iudices ciuiles non possunt esse iudices in causis monachorum, & monialium, sed episcopi.*
2 *Episcopi debent scire leges ciuiles, & quomodo.*
3 *Leges ciuiles ẽt in foro ecclesiastico seruari debent, & qualiter, remissiue.*
4 *Causa monachorũ debẽt accelerari, & sacerdotaliter, & honeste expediri.*
5 *Ratione delicti commissi in personam ecclesiasticam, quis efficitur de foro ecclesiastico.*
6 *Dispositio huius cõstitutionis habet locũ tã in causa ciuili, quàm criminali.*
7 *Libellus in casu huius cõstitõnis qualiter formetur, et quis citabitur, et remissiue.*
8 *Monachus pro quibus causis conueniri possit.*
9 *Monachus quando possit agere etiam de iure canonico.*

REm cognoscẽtes. Monachi, & monia-
les p causis eorũ co-
ra episcopo debent conueniri. q disponere debet, an
per se. vel per alios debent respondere, & fm legẽ, &
sacras regulas dẽt cognoscere, & iudicare. Ciuiles autem iudi-
ces talium causarum cognitionẽ non habent, pœna ꝯfacienti-
1 bus imminente. h. d. ¶ †No. 1. ex ista constitutione, ꝙ iudices ciui-
les non p̄nt esse iudices in causis monachorum, & monialium,
sed episcopi ¶ Secũdo no. ꝙ cã sit cum monacho. & libellus de
a eo. ¶ †Tertio no. ꝙ episcopi tenent scire leges ciuiles, cũ fm le
ges ciuiles dẽnt iudicare, vt hic, de quo no. p gl. C. de ep. & cle. l.
repetita. ꝙ qualiter sit intelligendum. ꝙ epi debeat scire leges,
tangit Ia. de Bel. hic, et doc in auth. cã, q sit cum monacho. C. de
epi. et cle. hinc sumpta dicam in §. si vero crimẽ. j. de san. ep. vbi
3 gl. tangit. ¶ †Quarto no. ꝙ leges ciuiles debẽt seruari ĩ foro ec-
clesiastico. de quo dic, vt in c. 1. ex̃. de ope. no. nũ et ibi per Doc.
et no. gl. ex̃. de re. iu. c. 2. lib. 6 et vide qđ ibi tãgitur ex̃. de arb. c. 2.
4 ¶ †Quinto no. in ver. seriꝰ. ꝙ cãæ monachorũ debẽt accelera-
5 ri, et honeste, et sacerdotaliter expediri. ¶ †Sexto no. in ver exe-
cutores, ꝙ rõne delicti ꝯmissi in p̄sonã ecclesiasticã qs efficitur
de foro ecclesiastico, vt hic. de quo p gl. in auth. ne nulla cõtras.
C. de epi. et cle. et ibi per doc. in d. auth. cã. q̃ sit cũ monacho. di-
6 cam j. de san. epi. §. oĩb. aũt epis. Quæro, †an hæc ꝯstõ habeat lo
a cũ in causis ciuilib. & criminalibus? dicit Ia. de Bel. quod sic. a di-
cit enim rub. causas agere, & in nigro in pluribus locis idem dr̃.
item in prin. dicit, si quidem &c. & sic sequitur tam in crimina
li, quam in ciuili, ar. eius ꝙ not. l. cis. C. de transa. & in l. 1. §. 1. ff.
7 de resti. facit extra, de ver. sig c. ex parte. ¶ Quæro, †quis citabi-
b tur, & in cuius persona ꝯcipitur libellus? b dic vt in gl. hic, super
ver. interpellet, & in d. auth. causa. & j. de san. ep. si quis cõtra ali-
8 quẽ. ¶ †Quæro de qb. ꝯueniẽ hic monachus? gl. 1. in d. auth. cã,
9 tangit, & ibi latius per doc. no j. de san. ep. §. prouidere. †An aũt
monachus agere possit. glo. super d. ver. interpellit. ponit hic. &
in d.

ADDITIO

a ¶Quod sic. Adde Bal. in add. ad Spe. in ti. de reo. ver. monachus, an possit.
b ¶Libellus. Ad quod vide Fely. in c. causam. in prin. de prob. & quod per eum etiam in c. cum I. & A. de re iu. in fi. ver. de libello, & vide Bal. in l. aditio.

in d. authen. causa. ¶ Quid autem iuris sit de iure canonico, an
monachus agere possit, & conueniri, & an rõne delicti possit ac-
10 cusari. dic. vt 12. q. 2. c. expedit. ¶ † Item qñ deliquit, vel ẽt ɔ̃hit,
an conueniatur ipse, vel ecclesia. vide qd' not. 11. q. 3. c. persona, & de
a hoc an monachus pro delicto ab eo commisso añ ingressum[a] si
ue post ingressum cõueniatur, no Spe. in ti. de reo. §. 1. versi. sed
an monachus, & versi. sed nunquid. & circa omnia pdicta vide
Spec. in tit. de statu mon. in prin. & quod no. Inn. in c. i. extra, de
11 re iu. & Spe. in ti. de actore. §. 3. ver. item excipi. ¶ Quæro, † po-
sito quod libellus possit fieri ɔ̃ monachũ, quis rñdebit pro eo.
gl. hic super d. ver. interpellet, & in d. authen. cã. dicit ꝙ Abbas
syndicus, vel œconomus. dic. vt in gl. sed Iac. de Bel. dicit, & bene
iudicio meo, ꝙ episcopus dẽt disponere qualiter dẽt rñderi,
an p se, vel p alios, vt patet i §. 2. ibi, nullo mõ mittat &c. & pa-
tet hic in rub. huius ti. & j. de san. ep. §. monachus, in principio.
12 ¶ Quæro, † an ɔ̃ collegium possit libellus cõcipi nomine mo-
nachi. d. gl. hic, & in d. auth. cã. dicit, ꝙ sic. Iac. dicit, ꝙ ille §. ɔ̃tra
riũ ostendit: de hoc, an ille §. pbet, dicã ibi. An ãt monachus pos
sit iurare de veritate dicenda d. gl. hic. & in d. auth. cã. dicit, quod
sic, de quo per gl. in l. 2. § obseruari. C. de iur. cal. An ãt sua rñsio
debeat nocere ecclesiæ, vel abbati, dic vt no. gl. in c. dudũ. extra,
13 de ele. ¶ Quæro, † an iurabit de calumnia monachus. d. gl. h. d.
ꝙ non, sed Iac. dicit, ꝙ si monachus est in iudicio per se, & suo
nomine causam agit, ipse de calũnia iurabit, cum tunc sit tanq̃
principalis persona in iudicio, vt §. monachus. j. de san. ep. Nec
14 ob. † quia monachus nihil habet, quia paupertas non excludit
iudiciũ licẽt quantum ad executionem sniæ iudicium debilite-
tur, hinc est, ꝙ inops ɔ̃dẽnatus in carcerem detruditur. vt l. 1. C. q
15 bo. ced. pnis. ¶ Quæro, † nunquid monachus põt ɔ̃ueniri & po
ne, ꝙ snia lata est, in qb. reb. fiet executio? hanc q. format glo. in
16 §. si qs ɔ̃ aliquẽ. j. de sanctiss. epi. ¶ Quæro, † quid de monachis
exemptis, sub quo conueniuntur. dr in gl. super d. ver. interpel-
let. in fi. & in d. auth. cã quod sub Papa. de quo dic, vt in gloss. 6.
q. 3. c. placuit. & de priu. cle. c. tuarũ. & per Inn. c. tit. c. recepi-
mus. & c. ex ore. & vide, qd' hẽs hodie i c. 1. de priu. lib. 6. ¶ Quæ-
17 ro in hoc §. pen. dr, hic de cautela iudiciorum &c. † qd vult hoc
dicere? dic, vt in gl. super ver. cautela. & no. in fi. gl. vbi. dr, ꝙ qui-
18 dam dñt, ꝙ hoc casu debet recipi pignus. ¶ Quæro, † an iudex
per se in decem libris auri, & officiales in alijs decem condem-
nabuntur? gloss. tangit in d. authen. causa. dic, vt ibi per doc.

ADDITIO.

a *Ingressum. Tunc coram quo conueniatur. Vide Car. in cle. 1. §. quia vero, 7. q. de statu mona.*

De quæstore. Rub.

1 *Domini agricolarum sunt constituti iudices à lege inter suos agricolas.*
2 *Iurisdictio inferioris deuoluitur ad superiorem, si inferior negligit, vel denegat facere iustitiam.*
3 *Baiulus non citat aliquem ad iudicium sine præcepto.*
4 *Falsam ambasciatam faciens qualiter puniatur, remissiue.*
5 *Validi, & potentes, quando compellãtur ad aliquam artem exercendam.*

CVm Dei. Officiũ questoris in ingrendis
pionis in vrbe Cõstãtinopoli
tana, manẽtib. ɔ̃sistit & ingritur, q̃ sint, & vñ vene
rint & qua occasione, & cuius sint vitæ. & si Cõ-
stãtinopolitanẽsis ciuitatis sint ciues. eorũ causas
& negotia celeriter expedire, extraneos ad puin-
cias cũ suis bonis remittere, & alios expellere, & validos, & po-
tẽtes operari facere, exceptis oib. infirmis corpis, q dimitti dẽ-
ant pœna ɔ̃ faciẽtib. imminẽte. No. ver. si vero forsã. fm Ia. d Bel.
1 ꝙ † dñi agricolarũ sũt ɔ̃stituti iudices a lege iter suos agricolas,
vt patet i d. ver. & sic est ar. fm eũ. ꝙ dñs iter suos vasallos sit iu-
dex, de quo in x. col. de phi. feu. alie. p Fed. c. vnico. §. pe. sed cer-
te iste tex. ñ vr hoc pbare. Nã illa verba, qa nobis statuti sunt iu-
dices &c. vñr dẽre referri ad verba, auditores litis, q̃ pcedunt, vel
ad verba, q̃ ibi sequuntur. ipsi ad hoc differãt &c. cũ. n. in ver. si
vero forsan ad resolutionem, dicatur de agricolis, q cũ dñis ɔ̃tẽ
dũt, nõ dẽt eẽ dñs iudex in cã ppria, vt l. 1. C. ne qs in sua cã. nã
si dñs contendit cum feudatariis suis, non cognoscit de illa cã,
sed pares curiæ, vt d. §. pe & quod plene no. gl. extra, de iud. c. cæ-
2 terũ. ¶ Item est ar. in d. §. si vero forsan. † ꝙ si iudex inferior iu-
stitiam negligit, vel denegat facere suis subditis, ꝙ iurisdictio de
uoluet ad superiorẽ. facit ad hoc si de inuesti. inter dñm, & va-
sal. lis ori. c. j. circa qd vide ẽt quod no. in d. §. pen. & in d. c. cæte-
3 rum ¶ † Not. in ver. si vero aliqui, aut in hac &c. ibi, sine indicia-
li pcepto. ꝙ baiulus non põt citare aliquẽ ad iudicium sine iu-
a dicis præcepto,[a] vt hic ad idem C. de exhib. re. l. fi. & ibi per doc.
4 † & qualiter puniatur faciẽs falsam ambasciatã. dic vt no. Spe. in
5 ti. de execu. § 1. ver. sed q̃ritur qualiter. † Op. ad ver. si vero huius
terræ. &c. & vr, ꝙ validi & potentes nõ dẽnt cõpelli ad exercen
dũ artẽ. C. de mẽd. valid. l. 1. lib. xi. Gl. sol. ibi, vel dic, hic loquitur
in ciuib. ibi in extraneis, vt hic distinguitur. ¶ Vlt. no. glo. huius
constitutionis. quæ est super ver. reparare, & quæ incipit argu.
&c. & dic, vt in ea, & dixi in §. semper, all. in glo. Bart.

ADDITIO.

a *Præcepto. Adde Fel in c. 1. de iud. statim post me. ubi plene, & no. do. Alex. de Imo. in l. sciendum, de oer. ob. & in l. si nomine. ff. de fal. nisi consuetudo sit in contrarium, ut ibi, & Bal. in l. si quando. C. de testa. Et adde Io. de Imo. in c. cum parati. de app. & Lanf. in summa, de cita. q. 9.*

Constitutio, quæ de dignitatibus, &c. Rub.

1 *Consulatus, & patritiatus faciunt quem sui iuris, etiam administratione non accedente, secus in alijs.*
2 *Dignitates liberantes à curiali fortuna, liberant à patria potestate, & quæ sint remissiue.*
3 *Filius emancipatus, mortuo auo non reuertitur in potestatem patris.*
Filius liberatus à patria potestate propter dignitatem, mortuo auo in patris potestatem reuertitur.
4 *Omne donum optimum, & omne donum perfectum desursum est à Deo.*
5 *Electio soli, quando tribuat ius electo.*
6 *Electio, quæ requirit superioris confirmationem, quando sola tribuat ius electo, & ibi quid in prælatura.*
7 *Electo ante confirmationem quando liceat administrare.*
8 *Princeps ante confirmationẽ, & coronationem, quã authoritatem habeat.*

QVicquid. Dignitas cõsulatus, & patritiat⁹
a pria ptãte liberat, sola dignita
tis collatione, & gnalr oia alia dignitas, q̃ a curia-
li fortuna liberat, & a patria liberat potestate. h.
1 d. † Not. ꝙ ex sola collatione dignitatis patritiat⁹
& ɔ̃sulat⁹ qs efficitũ sui iuris, vt hic in prin. in alijs
vero dignitatib. demũ administratione accedẽte, vt hic in §. nũc
autẽ. ver. dicim⁹ ãt in ipsis sedib. &c. & no. gl. in ver. na si sanci-
2 uimus. sup versi. codicillis. Scdo no. in § gñalr, ꝙ † ois dignitas q̃
liberat a curiali fortuna, liberat a patria ptãte. q̃ ãt sint digni-
tates, q̃ liberant a curiali fortuna, hẽs in tex. l. fin. C. de decur. lib. x.
3 ¶ Tertio † no. in §. illud, ꝙ licet qñ filius exiuit de pria ptãte per
emãcipationẽ, filius eius, qui remãsit in aui ptãte, nõ recidat in
potestatẽ filij emancipati si auus morit, vt inst. q. mo. ius pa. po
te. sol. §. i tñ secus, qñ filius exiuit de pria ptãte pp dignitatẽ, quã
adipiscitur, vt hic, & no. in. d. §. 1. inst. q. mo. ius pa. potesta. sol. &
4 in l. si pr filiũ. ff. de ad op. ¶ † Vlt. no. tex. ibi, qm oẽ bonũ &c. ad
quẽ tex. facit ex de priu. c. fi. & ibi no. & 25. q. 1. c. 1. & 2. & vt li. de
5 cæ. in princ. ¶ † Et not. qa s. dixi, ꝙ ex sola collatione dignitatis
ius tribuit, an hoc sit verũ, & tex. in ver. nunc aũt, facit p & ɔ̃, &
ad hoc ẽt facit l. fi. C. de decu lib. x. & inst. q. mo. ius pa. pot. sol. §.
a filiusfa. Sed ꝙ sola electio non tribuat ius electo[a], no. in l. ex cã.
ff. de test. mili. alibi no. glo. ꝙ ex sola electione tribuatur iurisdi-
ctio, sed nõ effectus iurisdictionis, ita no. in l. priuatorũ. C. de iu
risd. om. iu. & de ɔ̃d. & dem. l. pupillus. & C. de ɔ̃su. l. fi. lib. 12. &
alibi vr tex. ꝙ ex electione acceptata ius nõ tribuit, nisi cœperit
administrare, vt videbitis j. de administra. § illud colla. 7. quid
dicẽdũ. Putarẽ sic dicẽdũ, aut loqmur in maximis dignitatibus
vt pritiatus, & ɔ̃sulatus, & episcopatus, & tunc ex sola electione
ius tribuitur, vt hic in § 1. et §. nã si sancimus, et ibi no. gl. super
ver. codicillos, et d. §. filiusf. et C. d ep. et cl. auth. sed epalis digni
tas. et ibi in gl. sup ver honoratis. et l. fi. in pri. C. de dec. li. x. et q
no. in d §. fili⁹. ꝙ intellige cũ acceptiõe, vt no. i l. fi. C. d ɔ̃su. li. 12.
et ita intellige gl. l. pupillus. ff. de cõd. et dem. in prin. ad hoc fa-
cit ex. de ele. c. cũ inter. in fi. Aut loqmur in alijs dignitatib. mi-
norib. et tũc aut dignitates nõ hñt administrationem annexã,
et tũc qd ɔ̃sequatur electus ex electione, & acceptatione habui
stis s. vt ord. pfe. circa prin. & in fi. & hẽs i d. ver. nã si sancimus.
in quãtũ dici de illo q est effectus ɔ̃sularis, q hẽt spem admini
strãdi, ut no. in gl. sup ver. ɔ̃sulares. Aut hẽt administrationem
annexã, & tunc electo ex electione. & acceptatione ego puto ꝙ
tribuat ius ipsius dignitatis. & ius administrãdi: sed tale ius nõ
tribuit effectũ, nisi cũ ɔ̃perit exercitiũ ipsius administrationis.
quod itellige cũ administrare posse cœperit. & ita intellige d. §.
nũc ẽt. ibi, & i sup cingulis &c. & seqr postea & operib. agnius.
& ita loqr ẽt s. vt ord. pfe. § r. & ita intellige de adm. § illud, et
ꝙ no. gl. sup ver. codicillos, et ꝙ no. in d. §. filiusfamilias, in gl. q̃
inc. hoc est speciale, et j. e. ver. nã si sancimus, sup. ver codicillos,
et qd not in d. auth. sed epalis, in glo. q̃ est sup d. ver. honorans.
Prædicta locũ hñt in electione, q̃ nõ reqrit ɔ̃firmationẽ supio-
ris, et ita intellige, ꝙ dixi de epo, vt patet in §. palã. j. eo. dicit. n.
ipsa ordinatione. Si n. loqmur in electionib. q̃ requirũt supio-
ris ɔ̃firmationẽ, tunc quid iuris sit. gl. d. l. priuatorum. C. de iu
risd. om. iu. dicit, ꝙ ex electione, subaudi, & acceptatione, vbi n
uims non cogeretur, quæritur ius, sed non exercitium iurisdi-
6 ctionis ¶ Itẽ dicit glo. ꝙ ex electione † quærit ius ꝑlaturę, et ad-
ministrãdi, sed non exercitiũ prælaturæ, et administrationis. ita
no. 63. d. st. c. quanto, et vide glo. j. de col. §. phibemus, all. hic, &
ibi di-

ADDITIO.

a *Electo. Quare autem ius acquiratur electo, uide copiose, & no. per Fely. in c. cum Bertoldus, de re iud. post prin. uer. quale autem ius. & quod ad maximã ibi dixi in apo. & per Fel. in c. super his. de accu. uer. & in quantum.*

ibi dicā. Nec ob. prædictis inquātū dixi, q̄ nō ɔpetit exercitium
iurisdictionis, & administrandi ante ɔfirmationē, quod habui-
stis ī. de defen. ciu. §. & si cadere. ibi, ēt suscipere &c. qa intellige
7 vt dixi ibi. Et de hoc an electo ante ɔfirmationē liceat re ipsa
administrare, vide Inno. in c. transmissam. extra, de ele. & in c. cū
ī. extra de can. po(. & propri. & in c. proposuit. extra, de ɔces. p̄b.
8 † An aūt princeps an̄ ɔfirmationem, & coronationē factā per
a Papam habeat iurisdictionem a, & exercitium iurisdictionis, vt
possit priuilegia ɔcedere, legitimare, & alia facere. Iaco. de Are.
disputauit, quā disput. refert Cy. in l. bene a Zenone. C. de qua.
præsc. & vide, quod dicam in l. fi. in prin. C. de consu. li. 12.

ADDITIO.

a Iurisdictionem. Vide Pau. de Cas. in cons. 101. & Oldrad. in cons. 180. & in consil. 190.

---

1 *Beneficium in rescriptis quando late, & quando stricte interpretetur.*

1 a **§. Illud.** Op. & vr̄, † quod in rescriptis beneficium debeat
interpretari strictè, a vt extra, de resc. c. significāre,
& c. nonnulli. §. 1. & c. significauit, eo. tit. Sol. aut loquimur in
beneficiis, & ista sunt largissime interpretanda, vt hic. aut in re
scriptis, & sunt stricte interpretanda, vbi sunt rescripta stricti iu
ris, quæ emanant super delictis, quæ sunt potiua restringenda,
quàm laxanda, vt in d. c. significante. Sed contra hanc sol. opp.
quod beneficium non sit plene, nec large interpretandum, vt
extra, de rescr. c. si gratio. li. 6. Sol. ibi loquitur in beneficio ambi
tioso, hic vero non.

ADDITIO.

a Stricte. Vide ad hoc Fel. in c. causam. ver. tertia declaratio. de resc. & quod ibi dixi in apost.

---

1 *Sacerdotium, vt liberet quem a patria potestate, quale esse debeat.*

§. Palam. Opp. de l. sacros. C. de epis. & cle. Sol. illa corri-
gitur per istum §. & ideo super illa posita est
1 auth. sed episcopalis dignitas, hinc sumpta. Quæro, † an aliud sa
a cerdotium a liberet quem a patria potestate. Doct. in d. authen.
sed episcopalis. tenent, q̄ non, cuius contrarium determinat gl.
extra, de æta. & qualita. c. indecorum.

ADDITIO.

a Sacerdotium. Adde Dy. in reg. decet. Pan. in c. constitutus, nu. 3. extra, de rest. in int. & plenius in c. cum voluntate. nu. 8. in ver. speciale est in episcopatu, extra, de sent. excom. & dixi post Bal. in l. sacrosanctę, num. 1. ver. episcopalis autem dignitas. C. de epi. & cle.

De iudicibus, &c. Rub.

1 *Imperitus causarum non potest esse iudex delegatus.*
2 *Iudex delegatus, an habeat assessorem, & qualiter. & nu. 6.*
3 *Iudices non debent omnem causam committere consilio sapientis.*
4 *Imperiti literarum, an possint esse iudices. q̄ sic etiam delegati. & nu. 7.*
5 *Illiteratus iudex qualiter formet sententiam.*

A Zenone. Iudices delegati a principe in ci-
uitate Romana debent esse peri
ti, vt causas per se iudicent, & cognoscant. Iudi-
ces quoque ordinarij per suos assessores nego-
tia s̄m legē explicant, & determināt, & eorum
occupationē per p̄nā suorum assessorum sup-
plent. Item prædicti iudices debēt sedere mane, meridie, & ve-
spere, & appellationes ab eorum sententijs interpositas susci-
pere cognoscendas per eos, quibus nīc leges cātum cognitio-
1 nem cōmittunt. h. d. Ex prin. huius const. no. duo. † Primo, q̄ il-
literatus, et imperitus causarum non pōt esse iudex delegatus.
2 † Secundo no. q̄ iudices delegati non debent hr̄e assessores. sed
3 ordinarij: quod qualiter sit intelligēdum. ĵ. declarabo. † Tertio
no. ibi, sed sinere eos q̄rere. & c. ar. ɔ̄ iudices, qui q̄libet qō. com-
mittunt consilio sapientis. de qua q. dic, vt no. Ia. de Are. in l. il-
le, §. cū ī verbis. ff. de le. 3. & anteq̄ veniamus ad alia primo duo
4 no. per modū q. Et primo † quæro, an imperiti literatū possint
a esse iudices. a gl. hic super vers. hr̄e. dicit, quod illiterati p̄nt esse
ordinarij iudices. et rō, quia hn̄t assessores, vt patet in ver. et no
stris administratoribus. Si vero loquimur in delegatis, tunc aut
illiteratus est delegatus a principe scienter, et potest esse iudex,
qa vr̄ cum eo dispensare, vt l. quidam consulebant. in fi. ff. de re
iu. aut est delegatus a principe ignoranter, vel ēt ab alio, tunc
non tenet delegatio, vt hic in ver. nos igitur. Non obs. l. certi iu-
ris. C. de iud. qa licet ibi loquatur de milite, non tn̄ est illitera-
tus. vel est ibi speciale inter milites, vt illiteratus, & imperitus
miles inter eos possit iudicare, sed inter alios secus, vt hic. Vlt.
dicit gl. super d. ver. hr̄e, quod ibi licet sit illiteratus, tn̄ habet ex-
perimentum causarum, et nālem descretionem. et hanc opin.
tenet Spe. in ti. de iud. dele. §. excipi potest. vers. item quod est il
literatus. istam enim opi. tenet gl. in c. sciscitatus. extra, de resc.
circa quod vide gl. in d. l. certi iuris. et l. fin. C. de sent. ex peri. re-
ci. et tangitur per glo. in cap. fin. de reg. iu. lib. 6. et doct. in l. cer-
ti iuris. p̄dicta. & in d. l. fi. tenēt. q̄ illiteratus pōt esse iudex. siue
sit expertus cāru. siue nō, & siue sit ordinarius, siue delegatus.
& hoc puto verū, cū n̄ videatur rō diuersitatis inter ordinariū
& delegatū, vt dicā ĵ. prox. q. Ad hunc tex. in §. nos igr̄, p̄t cōderi
q̄ hic loquat̄ in 12. iudicib. delegatis in vrbe Romana, q ꝓpter
eorū industriā eligunt, & iō dēnt esse literati, & in negotijs ex
5 perti, vt no. glo. sup ver. nostris. ¶ Qualiter † āt illiterati formēt
sniam, cū opus sit eā in scriptis ferri, dic vt no. p gl. in d. l. fi. C. de
sen. ex peri. reci. & ibi per doc & in l. certi iuris. ī. alle. ¶ Secūdo
6 q̄ro, † an iudex delegatus possit hr̄e assessorē? hic vr̄ text. q̄ ordi-
narius tm̄ possit assessorē hr̄e non delegatus, vt hic in versi. nos
igr̄, & in ver. q̄ nostris, & istud tenet Iac. de Are. per hunc text.
ut Cy. refert in d. l. certi. sed in ɔ̄riū ur̄ ueritas, q̄ iudex delega-
tus possit hr̄e assessorē, ut ī. ut defū. seu fu. &c. §. illud, & §. alios
āt. ¶ Non ob. hic tex. qa loqtur specialiter in 12. iudicib. delega-
tis in urbe Romana. q ꝓp eorū īdustriā eligunē, ut ī. dixi, & isti
non dēnt hr̄e assessorē, ut hic: alij uero sic, ut in ɔ̄riis, & istā op.
tenent doct. in auth. ad hæc. C. de iud. sumpta ex illo § illud, &
no. C. de ep. & cle. auth. cā, q̄ sit cū monacho. & hoc puto uerū.
& quod possint hr̄e assessorē delegati, habetis casum expssum
7 in c. statutū. §. assessorē āt, de rescr lib. 6. Per hæc puto, † qđ sicut
iudices ordinarij p̄ūt esse illiterati, ita iudices delegati, cū uter-
que possit assessorē hr̄e, & per ɔ̄ns n̄ est rō diuersitatis iter ordi-
nariū, & delegatū. Nec ob p̄dictus tex. ĵ. c. §. si qs āt. ubi ur̄ uelle,
quod ibi duodecim iudices delegati possint habere assessorem.
quia responde, ut ibi dicam. Venio ergo ad d. §. si quis autem.

ADDITIO.

a Iudices. Ad saturitatem vide latissime, & no. Fely. in c. sciscitatus, ver. illiteratus. de rescr.

1 *Pedanei iudices qui sint, & qui dicantur.*
2 *Delegati à principe in vrbe Romana, vel Constantinopolitana, q̄ possint habere assessores. & nu. 3.*

§. Si quis autem. Quæro de intellectu huius §. dn̄t
qda, q̄ cū supra in § uetus igitur.
hucusque sit dictum de maiorib. iudicibus, qui sunt x. & de mi-
noribus iudicib. qui sunt 18. Imperator dicit, quod si dicti ma-
iores iudices uolunt, possunt causas delegare alicui ex illis octo
1 iudicibus, non alijs. dicit gloss. quod † eos octo iudices minores
uocat pedaneos officio, & dignitate. credo, q̄ uelit dicere, quod
sunt pedanei officio, & dignitate, & sunt pedanei ratione officij
parui, & rōne paruæ dignitatis, quā nullo mō hn̄t magnā, sed
hn̄t modicam. Alij uero, s. decem iudices, scilicet maiores iu-
dices, erāt pedanei officio ratione parui officij quod hēbāt. sed
2 nō erant pedanei ratione dignitatis, qa illam magnā hēbāt. † &
s̄m istā lec. hēs hic casum, quod ēt isti iudices. qui delegant̄ a prī
cipe in ciuitate Romana, uel Constantinopolitana. possint ha-
bere assessores, ut patet in exceptionibus quas ponit text. ibi,
consiliarijs suis &c. & sic patet, quod isti iudices habeant con-
siliarios, q cōsiliarij appellant̄ assessores, ut d. §. illud, & §. aliā, et
no. ī. ut defunc. seu funera eorum. etc. §. pbāt. uer. & nostris ad-
ministratoribus & c. ī. c. & pro ista opi. facit ā proxim. §. uersi.
inter hos. ubi patet, q̄ unus ex istis iudicibus hēt cōsiliariū asses
sorem. Alij dicunt, quod hic uocat iudicem magistratum, et
sic hic loquitur de iudice ordinario. et istam opi. ur̄ tenere glo.
super uer. iudiciū. ibi. in nouellis etc. super uer. paroculares. in f.
ne glo. s̄m istā lec. iste §. non est ɔ̄ id quod dixi. ī. prox. s̄m doct.
Non ob. text. qui dicit, nisi consiliarijs etc. qui cum loquitur
de iudicibus ordinarijs. non est dubium, quod p̄nt assessorem
hr̄e, ut ī. uer. et nostris administratoribus etc. tā super uersi. iu-
dicij. in fi. dicit hunc §. esse coarctandum tm̄ ad magistratus po-
puli Romani, et ad iudices constitutos a principe per delega-
tos in ciuitate Romana, ut isti uolentes delegare delegent, ut
hic dr̄. et sic in eo quod dicit de iudice a principe constituto in
3 ciuitate Romana, iste §. esset ɔ̄ opin. doct. de qua § dixi. † Quid
dicemus? putarē posse sustineri. qd ēt isti iudices delegati a prin
cipe in ciuitate Romana p̄nt hr̄e assessores, seu cōsiliarios. Non
ob. §. 1. ī. eo. q ur̄ uelle ɔ̄riū. qa posses dicere quod ille text. hoc
nō ꝓbat, sed dicit, quod isti iudices delegati a principe in ciuita
te Romana, non debēt esse illiterati, et nō hātes cārū experien-
tias, sed debēt eē periti et literati, qa aliàs esset dedec' Reip. Ro
manorū, si tales personę de litib. cognoscerēt, quos oporet ab
alijs discere, quid iudicare dēant. nō āt negat, q̄ si fit delegatio,
personis literatis, & expertis ī causis, q̄ illi nō possint suos asses
sores hr̄e, & hoc apparet in uersi. inter hos Marcellum. ī. proxi.
ubi expresse dr̄, q̄ Marcellus, q est unus de duodecim iudicibus
delegatis in ciuitate Romana, utit̄ cōsiliario, & sic s̄m hoc om-
nis delegatus in quocunq; loco posset indistincte hr̄e suos as-
sessores: & hoc sit dictū salua meliori declaratione. ¶ Quæro,
opponit̄ ad uersiculū, nisi ɔsiliarijs, & ur̄ q̄ tūc examinatio nō
possit ɔmitti cōsiliarijs, ut ī. defunc. seu fune. §. illud So. prout
iste §. intelligitur de magistratib. ordinarijs tm̄. tunc ip̄m intel-
ligim' s̄m illū. Si uero itelligimus ī iudicib. dlegatis a principe
in urbe Romana. tunc gl. super uersi. particulares. soluit altero

de quatuor modis. tene secundã, vel tertiã solutionẽ, & fm istã
lec. put loquitur in delegato habes hic, qđ ẽt isti delegati a pri-
cipe in ciuitate Ro. pñt habere assess. & facit pro opin. quã dixi
š. prox. ¶ Vltimo pro isto §. si quis ante, vide gl. in c. super quæ-
stionum. extra, de offi. del. in glo. super verbo, nisi causa. in prin.

1 *Iudex matutino, meridie & vespere sedere debet.*
2 *Iudex de voluntate partium iudicare potest de nocte, aliàs non.*
3 *Verbum continue, in teste qualiter intelligatur.*
4 *Dictio, mox, qualiter intelligatur.*

1 §. Sedebunt. ¶ †Not. ex isto §. quib. horis iudex sede-
re debeat. ¶ Opp. & vř, φ iudex nõ pos-
sit sedere horis vespertinis, nec iudicare, qa inconueniens est ma-
gistratus populi Ro. tali hora in publico cõparere, vt l. 1. §. & qa
magistratus. ff. de offi. iur. gl. super verbo, mox. soluit duob. mo-
dis. Prima solu. tenetur in l. 3ria sed ad secũdam aduerte, qa ista
vř uĩno falsa, vt exponatur vespere. i. vsque ad vesperas, quia fm
hoc sequeretur, φ ẽt verbum, matutino. sic intelligeretur, & sic
sequeretur quod de nocte dẽret sedere. Ista. n. tria verba, matu-
tutino, meridie. & vespere, ponũtur copulatiue. dẽnt ergo expo
ni, vt denotẽt horas, in qb. iudices dẽnt sedere. & sic pcedẽs opi.
vř verior. vel solue, vt not. gl. in c. ꝯsuluit, extra, de offi. dele. super
2 ver. gĩam, in fi. gl. ¶ †Quærit glo super verbo, matutino an iu-
dex possit iudicare de nocte? gl dicit quod de nocte p̃t iudicare
de voluntate, sed de die de necessitate, sed glo. in l. more, hic all.
dicit indistincte sniam debere ferri de die, de qua q. dic vt not.
a gl in d. c. consuluit. a sup verbo, tenebras, & illã sniam approbãt
Host. & Io. An. licet Inn. videat eã impugnare. & de hac q. tan-
3 git per Doc. in l. nõ minorẽ. C. de trãsac. ¶ †Vlterius hunc §. cũ
dicit, continue, Iac. de Bel. inducit in ar. p teste dicẽte, vidi talem
ꝯtinue possidere, quod istud non sit intelligendũ ꝯtinue, ita qđ
cum pũcto temporis videatur possidere. de qua q. Dy. ponit in
l. 1. ff. sol. ma. & p ista opi. facit optime tex. de ꝯd. & dem l. si qs
ita legauerit. & melius ff. de ædi. edic. l. si qs venditor. in fi. prin.
Et pro hoc vide expositionem, quam facit glo. super verbo, as-
sidue, 17. di. c. quibusdam ¶ †Vltimo, quia hic dicit mox, & me-
ridie. qualiter pnatur istud verbum, mox, primo vide glo. in l.
b fructus [b]. ff. so. mat. & ff. de verb. obliga. l. 1. §. si quis præsens, &
quod not. Spec. de disp. & all. §. post hoc, ver. item mox. de ince.
nu. §. 1. & de hac dictione vide gloss. xx. quæstio. 2 si qualibet.
& extra, de ele. quia propter. super versi mox.

ADDITIONES.

a In c. consuluit. Et ibidem ad hoc vide Fel. in fi. ver. gl. super ver. tenebras.
b In l. fructus. Et ibi vide Dy. & gl. in l. si pupilli. §. item aut. ff. de ne. ge. & Bald. in l. Gallus. §. ille casus, de li. & posth. & in l. si quis hæres institutus, de hæred. &c. in d. §. qui præsens. all. in tex.

1 *Forma rescripti per iudicem seruanda est, & ab ea non receditur, sed de partium consensu sic.*
2 *Acta iudicij debent esse in rescriptis, non quòd sit necesse, quòd fiant in scriptis, sed bene in scriptis redigi debent.*
3 *Contumax quando appellet, & quis.*

§. Audient. Iudices delegationis lites audire debent,
fm formam rescripti, & appellationes su
scipere de omnibus, quibusdam exceptis, ad quas appellationes
initiandas duorum mensium spatiũ conceditur. Item sportulę
& lit. sumptus exigi debent, & tantummodo fm formam a iu-
re traditam, vnoquoque iudice duabus excep. & exequ. vtente,
& si aliquis ex dictis duodecim iudicibus remouetur, debet a
principe in eius locum alius subrogari. Item cuilibet ex dictis
iudicibus pro suo salario duo aurei in conte. lit & duo in fin. ab
vtraque parte debent præsentari nisi lis sit modica. h. d. vsq; ad
1 §. oportet. ¶ †Not. ex isto §. audient, φ est recurrẽdũ ad formã
rescripti, vt hic, fm vnã expositionẽ gl. super verbo, schemate.
ad idẽ C. qñ puo. non est neces. l. cũ nõ eo die. & ex, de resc. c. cũ
dilecta. ¶ Sed ꝯ oppo. & vř quod a forma rescripti possit recedi,
l. secunda. §. fina. & l. iudex, & l. de qua re. ff. de iud. Solut. a for-
ma rescripti non potest per iudicem recedi, vt hic, sed de par-
2 tium consensu ex prorogatione posset, vt ibi. ¶ †Quæro, quid
vult dicere text. ibi, sub schemate aduocationis. gloss. hic super
dicto verbo, schemate, ponit duplicem intellectum. primo ser-
uata forma delegati. secundo. s. interueniente scriptura. q. d. φ
acta iudiciaria debent esse in scriptis. allegat extra, de ap. cap. vt
debitus. nescio ad quid gl. illũ tex. allegat, l. c. vt debitus. ex, de ap.
qa ille text. hoc non probat. sed dic, quod acta iudiciaria debent
eẽ in scriptis, non φ sit necesse, quod in scriptis fiant, sed debẽt
a in scriptis redigi, vt in c. qm̃ ꝯtra falsam. a extra, de prob. & quod
3 ibi not. super verbo, interlocutiones. ¶ †Venio ad versi. appl̃o-
b nis & c. in quo no. quod vere ꝯtumax non appellat. [b] Sed vř φ ꝯ
tumax appellet, vt l. post edictum. in fi. ff. de iu. gl. vř velle super
verbo perimendis, φ ibi loquatur in ficto contumace, qui põt
appellare, & ꝯcor. quod not. in l. fi. ff. de in int. rest. sed ꝯ vř velle
tex. cũ gl. C. de iu. in l. properãdum. §. sin aũt ex gestis, ver. nullo,
coniuncta gl. super verbo, ꝯtumacia & c. in §. sin ãt reus. in fi. sed
dic, vt ibi per Doc. in l. ab eo. C. quomodo, & quando iudex.

ADDITIONES.

a In c. quoniam contra. Et ibidem ad hoc vide per Felyn. in c. sicut, de re iud. ver. nam vult Roma.
b Non appellat. Ad quod vide late per Fel. in c. quod ad consultationem. vers. secundus casus. de re iud. & ibi late dixi in apost. Et adde Fel. in c. consulut. de off. deleg. Adde plenissime de veritate huius dicti, & an & quando procedat per Bart. Soc. in suo tract. fallen. reg. 73. Gul. de Cug. in l. properandum. §. sin autem reus. nu. 3. C. de iud.

1 *Tempus anni, vel bienij, quod datur ad prosequendum appellationem, quando incipiat currere super appellatione interposita à delegato.*

§. Appellationes. No. ad initãdũ processum sup
appellatiõe interposita a dele-
gato a principe, dantur duo menses, qbus elapsis incipit curre-
re tp̃s anni vel biẽnij, quod daĩ ad appl̃onẽ exercẽdã, vel finien-
dam. Sed ꝯ vř, φ dent alia tpa, vt l. in offerendis. §. pe. C. de ap. l.
2. in fi. prin. & l. 1. de tẽ ap. dñt quidã, olim dabantur alia tpa, ho
die vero dantur duo mẽses ad inchoãdũ pcessum sup appl̃one.
& istã opi. vř tenere gl. hic sup verbo, mẽses, & ipsam credo eẽ
1 positã i d. l. offerẽdis. §. pe. ¶ †Et sic est ipã le in appl̃one interpo
sita a delegato a principe qđ dent duo mẽses ad inchoãdũ app.
& postea incipit currere tp̃s anni, vel biẽnij, quod daĩ ad appl̃o
nẽ exercendã, & finiẽdã, vt hic dř, de quo tpe exercẽdæ appella-
tionis loqĩ š. de his, q ing. ad ap. §. 1. & in auth. ei, q C. de tẽ. ap.
q. d. φ rřs istud tp̃s biennij incipiat currere a tpe ap. interposita,
de quo no. in l. fi. §. illud. C. de tẽp. ap. Alij dñt, quod hoc est ve-
rũ gñatř, φ sp de iure duo dantur mẽses ad inchoãdũ ap. & hãc
opi. vř tenere Cy. in auth. ei q. C de tẽp. app. in 1. & 2. ¶ Sed pce-
dens opi. vř mihi verior, quod hodie gñatř datur annus, & ex
cã biennium ad producendum, & ad processum initiandum su
per ea, vt d. §. 1. š. de his qui ingre. ad ap. & d. auth. ei, qui. fallit in
istis app. interpositis a delegato a principe. quia tũc dantur duo
menses ad app. inchoandam, & post incipit annus ad appella-
tionem exercendam, & finiendam, vt hic dicitur.

1 *Sportularum genus quid sit, & quæ dicatur sportula, remissiuè ad gl.*
2 *Sportulę, quæ dantur iudicibus, & executoribus, debent esse fisci, contrarium vide infra, §. sequenti. nu. 3.*
3 *Quilibet iudex potest habere duos executores.*
Duo baiuli possunt seruire duobus iudicibus, & non pluribus.
4 *Baiuli eliguntur, & periculum ad electorem spectat.*
5 *Nomina nuncij. remissiuè.*

1 §. Nullo. †Quero circa hũc § quotuplex est genus spor-
tularũ, & quare dř sportula, & dic, vt in gl. sup
verbo nullo. & dum gl. dicit. circa ternum fiunt & c. Circa hoc
vide quod not. in §. tripli. inst. de act. vbi ẽt no. a quo p̃stent istæ
sportulę, q̃ executorib. dant, & vide gl. in l. 1. de fru. & lit. expen.
2 & vide Spe. in ti. de expensis. § fi. ver. in summa. ¶ †No. id, quod
gl. dt, φ istæ sportulæ, q̃ dant iudici, vel executorib. non debent
esse ipsius iudicis, vel executoris, sed debent esse fisci, quia iudi-
ces, & executores habent salarium de publico, quia hoc videt
3 verũ, vt dicã ĩ. §. ne ãt, ver. vnoquoq;. †Ex quo no. φ qlibet p̃di-
ctorũ iudicum p̃t hře duos executores, vel massarios. Et not. φ
duo baiuli pñt seruire duob. iudicib. & nõ pluribus. ¶ †Terno
4 not. φ baiuli eligũř, ibi dũ dicit, sup eos electionem. & c. & ibi,
ad alios, qui deputãt eos & c. & ibi. sciis eligũt & c. & dẽnt eligi
boni. alias periculum ad electorem spectat, vt hic, & ĩ. de colla.
5 § iubemus. ¶ †Vltimo circa hunc §. no. glo. super verbo, execu-
toribus quæ ponit quæ nomina habet nuncius, & dic, vt in ea.

1 *Ordinarij non recipiunt sportulas, sed delegati sic, & quando ordinarij sportulas percipere possint. nu. 2.*
2 *Sportulę quæ dantur iudicibus, & executoribus, quod non debent esse fisci.*

§. Ne autem. No. q̃rũ qlibet istorũ iudicũ, id ẽ dele
gatorum a principe, nomine sportula
1 rũ dẽat pcipere. †Quæro in iudicib. ordinarijs q̃ñ recipiãt no-
mine sportularũ. Irẽ, qđ in alijs delegatis ab alio, q̃ a principe,
dicit gl. i. hoc non eẽ iure cautũ, tñ dicit ipsa idẽ, φ in delegatis
a principe. p ista opi. gl. quod tã alij delegati, quã ẽt ordinarij,
sportulas accipiant. facit š. de man prin. §. sit tibi, & qđ ibi not.
& ĩ. vt lit. iur. §. hoc quoque, & ĩ. vt iud. sine quoquo suffr. §. no-
lumus, & quod ibi no. sed φ ordinarij ñ pcipiãt sportulas, tenet
gl. ĩ. e. in gl. q̃ incipit, sed nunqd. ibi tenet, φ nihil percipere de
bet vltra salariũ per sua iura. idem no. in §. oportet. de mã. prin.
¶ In glo. super verbo, lucrũ sed. Ia. de Bel. dicit: Aut loqmur in
ordinarijs habentib. salarium de publico, & illi nomine spor-
tularum nihil percipere debent, & ita loquitur dicta glo. quæ
incipit, sed nunqd. sed p hoc facit š. scriptũ exẽplar, & quod ibi
no. š. iniuran. quod p̃statur ab his. §. vnoquoq;, & quod ibi no.
Aut loqmur in ordinarijs. q salariũ de publico nõ pcipiunt, &
2 tũc isti percipiunt sportulas, vt no. in gl. huius §. †In alijs ãt dele
gatis dico idẽ, quod in delegatis a principe, vt licet salariũ a pu-
blico pcipiant, tñ sportulæ debent sibi, at huius §. in fi. sed mihi
vř, φ distinctio, quã ipse facit in iudice ordinario nõ sit vera. Nã
dico, φ iudex ordinarius põt pcipe sportulas, licet salarium de
publico pcipiat. hoc pbo p §. oportet, ꝯiũcto §. sit ibi. š. de mã.
prin.

prin. Nam §.oportet.dicit,qđ scriptor,vel ordinarius hēt salarium de publico,postea in §.sit tibi.dē,ꝙ ordinario non permittitur sportularum nomine percipere vltra q̃ in sacra constit. ꝯtineat. patet ergo ꝙ sportulas, quæ continentur in sacra const. potest percipere. & pro hoc, ꝙ qlibet iudex possit sportulas accipere facit dictus § nolumus,vt iudices sine quoquo suf. & ꝙ d. §.sit tibi,loquatur in iudice ordinario,no.glo.quę ita illū tex. intelligit,extra,de vita & ho.cle.c.cum ab omni. in gl.super verbo,expensas.& vide,qd ibi no.super verbo,salarium,& extra,de relc.in 6.c.statutū.super verbo pau peres. Non ob.§.oportet. & §.iuro quoq;,quos tex.gl.all.pro se,qa dico.ꝙ debent abstinere ab oī lucro.s.alio,q̃ a lucro sportularum. nam illud dēt hēre,vt d.§.sit tibi. Non ob.§.nolumus,qa ille §.facit ꝯ gl.mag.quę est ꝯ.in § nullo nam ille permittit accipere sportulas licet loquať
3 de legatis †De ordinarijs aūt nihil disponit,& pro hoc puto d. gl.in fi.quę dicit quod huiusmodi sportulæ, quæ dant iudicib. dent seruari fisco,ꝙ male dicit,qa iudices debēt hēre illas pro se vltra salarium, quod hñt de publico, siue loquamur in delegato a principe,vt hoc ꝯ.in fi.ibi quantū &c. siue in ordinario, vel alijs delegatis,vt dixi, & idē dico de spor.quę dantur exec.itori-
4 bus eadem rōne,de quo no.Spe.in ti.de salarijs.§ j.†Quęrit gl. super verbo,ad vtraq;. an q̃libet pars debeat duos aureos in cōtest.lit.dare.& ponit opi.tū dicit ꝙ verior opi.est quod quęlibet pars dēt p̄stare duos aureos,qđ apparet ex vi dictionis vtraq;.q̃ dictio inuit,ꝙ q̃libet ps dēt duos aureos iudici cārū, & ita dicit
5 gl.ꝯ.dicta. †Ex qua no.ꝙ dictio.vterq;. est distributiua, & distribuitē cuilibet i solidū,& reqrit ꝯcursum oīum de qb.loqtur sicut dicimus in dictione qlibet, de qua hēs in l.si plurib. de le.
a ij.in prin. ꝯcor.qđ hř in l.si duas.ff de execu.tu. §.est aūt sup verbo,vtraq;. & licet dictio, vterq;, sit distributiua, & attribuat rē cuilibet insolidū.tñ est collectiua. qa nō verificať in vno ex propria sign̄atione vocabuli,sed reqrit ꝯcursū illorū,de qb.loqūtur, licet sit aliud qnque,qđ ꝓbatur in l.cū qdā. C. de impu.& alijs substi.& l.hēdes mei.§.cum ita.ff.ad Treb. ꝓ hoc,ꝙ reqrit ꝯcursum oīum de qb.loqtur,facit Inst.de ver.ob.§.verū.& §.sol hęc solēnia,& C.de iud.l. ꝓperandū,§.sinaūt vterque.& l.j in prin. ff de ver.ob. Qñque dictio,vterque,ponitur pro dictione alternatiua,vt l.rescriptū.§.si pacto,& ibi no. ff.de pac. C.de bo.quę lib l.fi.§.ipsum aūt.ff.de li.& post.l.si ita scriptū.ibi, cū vtroq; &c. & tunc de eius dictionis nā est,ꝙ verificatur in vno tñ. Et idē de dictione vter,& alteruter l si ex toto §.1 ff.de leg.1 ff.de ferijs.l.1.in fi.& l.vter ex fratri.ff.de cō.inst.& l.Titius.& Seius. ff.de hę.inst.& l.ꝓperādū.§.sinaūt alterutra. C.de iud. ꝙ qlibet pars debeat soluere duos aureos in ꝯt.lit. & duos in fi. apparet
6 ex isto † tex.ibi, quaternis aureis &c. & sic patet,ꝙ iudex habet octo aureos . & sic idē dicere quaternis aureis, sicut dicimus in dictione dena,quod idem est dicere x.& x.vel si qs ex testō.ff.de leg.1.& no.gl in l.stipulatio ista,§.eū,q.ff de ver.ob.& l.fi.ff.de
b annuis leg. Qualiter aūt istæ dictiones bina,terna,quaterna,et similes accipiantur,[b]vbi tractamus de pęnis impositis,Cy. tangit.ꝯ.de liti.§.ad exclu.sup verbo,denatiū. dicam de hoc in l.qui
7 textrini.C.de muniłegulis,l.1.1.vbi gl. ponit.†Vlt.gl.inducit hūc tex.in arg.ꝓ donis,ne illicite accipiantur,de quo in l.j.§.qdā.ff. de var.& extraor.cog.et 1.qō.4.vendentes.et 35.dist. de quibus-
8 dam,vbi de hoc plene no. † an Doctor possit facere collectam, vide plene in c quia nonnulli,extra,de magistris.

ADDITIONES.

a ¶In l.si duas.Et ibidem vide Bal.in l.ancillę.in 4.no. C.de fur.& plenius uide d.Ale.de Imo.in d.l.rescriptum.§.si pacto.all.in tex.

b ¶ Qualiter istę dictiones bina,terna, & quaterna.& si.accipiantur. Tu uide Geor.Thomas.cons. 146.inc.dubium faciunt,uol.5.

---

1 *Iudex taxat expensas,& postea defert victori iuramentum,cui statur.et vide num.4.*
2 *Iudex quando possit esse clementior lege.*
3 *Quid addatur legibus antiquis per hanc constitutionem.& nu.5.*
4 *Iudex quando taxet expensas ante iuramentum,& quando post iuramentum.vbi,q. in iuramento affectionis taxat post iuramentum delatum.*
6 *Regula,q. victus victori condemnetur in expensis,qualiter intelligatur.*
7 *Iuramentum calumnię, an excuset victum ab expensis,& ibi quando.*
8 *Iuramentum calumnię,an excuset ab expensis propter temeritatē, remis.*
9 *Expensę in lite veniunt multiplici de causa.*
10 *Iuramentum calumnię non excusat ab expensis debitis ex promissione,et quando in his prosit.*
11 *Condemnatio in expensis,an fieri possit etiam si non sit petitum, vbi quod sic, sed non tenetur si non condemnat.*
12 *Iudex condemnatus, quia in expensis non condemnauit victum, an repetat a parte victa,remissiue.*
13 *Condemnatio expensarum facta in minori quantitate, quàm sit iuratum, an valeat,remissiue.*
14 *Condemnationem expensarum, & eius taxationem, an iudex reuocet si fuit erratum,vbi quod sic.*
15 *Iudex cōdēnat i expēsis arbitrio inspecta ꝗtitate q qualitate,et ita absoluit.*

§.Oportet. Iudex regulariter victum victori in expēsis condēnare dēt s'm qđ iuratū fuerit, taxatione p̄missa,nisi pp negocij varietatem sibi aliter visum fuerit.oibus alijs legib. huic legi ꝯrijs infirmatis. h. d.vsq; ad §. qa vero. & ex isto §.sumitur auth.sed nouo iure,sup l.sancimus. C.de iu
1 di.¶ †Not. ꝙ de expensis statur sacrō victoris taxatione p̄missa.
2 ¶ †Secundo not.ꝙ iudex non p̄t esse clemētior,q̃ lex. qd dic vt
3 in gl.super ver.viden. †Quęro qd addijcit per huc tex ll.antiqs. dñt qdā duo. Primū ē, qa olim licebat iudici taxare post iurm tā p̄stitum,vt. C.de iud.l. sancimus. hodie vero nou.vt hic, & d. auth. sed nouo iure.hanc opi ponit gl.mag.hic,& eam tenet in d.auth.tū in d.l. sancimus.videtur dicere,ꝙ hic §.loquať qñ añ iurm facta fuit taxatio per iudicē,& tūc nō possit postea taxare, secus si post, d. l. sancimus.Certe ista distinctio fuit antiquorū gl.quā recitat gl. & eā reprobat in l.videamus,in fin. ff.de in lit.
4 iur.& l.in act.e.ti.†Circa hoc sunt tres opi. sed veritas est, quod qñq; iurm p̄statur de veritate super expensis.& tunc nō p̄nt postea taxari,sed dēnt taxari añ, vt hic,& idē i iurō p̄stito rōe icertitudinis,vt l.si qū.C.vñ vi.rō, qa cū istđ iurm sit de veritate,ista taxatio veniret ꝯ veritatē.Qñq; p̄stať iurm d affectiōe,& tūc p̄t postea taxari . rō , qa iudex p̄t bñ refrenare inordinatā affectionem iurātis,s'm veritatē.Circa qđ vide,qd no .i d.auth.sed nouo
5 iure.& in d.l.videamus, in fi.†& sic hēmus vnū nouū ex ista cōsuetudine s'm nouū ius,quia olim ꝯdēnabať victus victori in expensis. de iud.l.properādū, §. sinār,nisi in trib.casi.vt l.oēs,in fi. C.de epis. & cle. & l.q solidū. §.1.ff.de leg.2.Itē ēt in tertio casu qñ victus fuit ꝯtumax,quod dic vt l.ꝓperandū. §.sinār.& ex.de
6 pęn.c.calūniam. †Sed aduerte ad hāc opi.quā ponit gl.in eo, qđ dicit quod dicta i ff.,ꝙ victus victori dēt in expēsis ꝯdēnari,semp fuit sic intellā si iudici videbit , ꝙ debeat cōdēnari victori in expensis,de quo vide,ꝙ not. Inst.de pę.te.liti §.hæc āt oīa.sup ver. actio,& vide.ꝙ no. Spe.in ti.de expē § nūc de expēsis.ver.in sūma distingue.Itē dicit gl.ꝙ nunq dēt sibi videri.f.ꝙ victus condēneť in expensis, qñ iurať de calūnia , tusi expensæ sint penitus expilse. & illud, ꝙ qñ iurať de calūnia, nō dēt fieri in expēsis cōdēnatio, gl. ꝓbat, qa de iure antiquo excipiať de iusta ignorantia,vt d.l.q solidū. § ēt.ff.de lega.2. ¶ Et sic vnū solū adijciť per
7 hūc §.no.ita dicit in edicta gl.ita.in fi. †.ex quo no.duo.Primū, ꝙ iuramentū calūniæ excusat victū ab expēsis,q̃ veniūt propter calūniam p̄sumptā , secus si iurans reperiret in euidēti calūnia: qa tale iurm ab expēsis tūc nō excusaret, vt in c. finem litibus, in gl.magna extra,de do.& contu. & ibi per Inn.& Spec.in ti. de expen. §.nunc de expen.ver. in hoc aūt est differentia. ¶ De hoc an iurm calumnię excuset ab expen.tangūt doc.in authen.
a generaliter.C.de epis.& cle.in ꝯ.op.& in l.ꝓperandū.§.sinaūt a C.de iud & in l.j C.de aduo.diu iud.vbi ista allegantur ¶ †An
8 autem iuramentum calumniæ excuset ab expensis, q̃ veniūt pp temeritatē, dic vt no.in l.eū quē temere. ff.d iu.& Inst.de pœna
9 teme lit.in d.§ hæc āt oīa.Veniunt.n. †expensę multiplici de cā, vt no.Spe.in ti.de expen.§.ñ.ver.de expensis. de quo dic,vt not. Guil.de Cu.in l 3. §.1.de iureiu. & Iac.Bu. in l. properandum. §.
10 sinār.C.de iud ¶ †Secundo no.ex ista gl quod iurm calumnię non excuset a debitis ex ꝓmissione,ad qđ facit, ꝙ no.in l.3. §.si rē.ff.de leg.3.& qđ no.Spe.in ti.de expen §.si añ.& tangūt Doc. in l.sancimus. C.de iud.qđ est verū in illis expensis,q̃ fiunt postea.q̃ actor tales expensas petit, secus si añ,quia tunc iurm ca-
11 lumniæ prodest reo,vt ꝯ.dixi ¶ †Quęro an iudex possit ꝯdemnare victum victori in expensis etiam si non sit petitum a parte. Dy. tenet ꝙ sic,per l.ædiles. §.itē sciendum. ff.de ædil.edic.hoc ponit ipse in l 4.§.hoc āt iudicium ff de dam.inf.e.m̄ non punitur iudex si condemnationem omittit, si non fuit a parte petitum, vt d. §.hoc autē iudicium,& ibi per Dy.& Doc.in d.l.properandum.§.sinautem, in 3.quæstio. si enim esset a parte petitū, & in expē.nō ꝯdēnaret, tūc teneret parti restituere de suo,
12 vt d.l. ꝓperādū.§.sinār alterutra.¶ †Sed tūc q̄ro,an iudex poterit repetere a parte,q̃ victa est , & q̃ debuit in expensis condemnari,& non fuit ꝯdēnata?tex.vř velle,ꝙ sic in l.2. C.de exac.tri. li.x.& ibi dicam.¶ Quęro,hic dř ꝙ iudex nō p̄t condemnare in
13 minori q̄titate, q̃ iuratum sit taxatione præmissa. ¶ †Sed quæro,an si fert condemnationem in minori quantitate,valať. dic, vt per Inn. in c.vlt.extra. quod metus cau. in gloss.super verbo
14 taxatione,in prin.¶ †Sed pone, quod iudex videt post taxationem ic

ADDITIONES.

a ¶§.Sinautem. Et ibidem ad hoc uide Pet.de Su.& omnino Barto.& Bald.in d. authē generaliter,& Ang.hic,& Alex.plenius in l.at prætor.in princ.de iure iu.& Bal.in marg.in uer. iuramentum.& Host.in c.cum dilectus,de cle.& Io. de Imo.in c.finem. de do. & cont.& Lanfran.in l.quoniam contra.ad finem, de prob.& Car.in cle. 1.de re.iu.in 4.q.& Bar.in cons.inci.Andreciolus. Adde quod notatur in apost. ad istum in auth.generaliter. nu.2. in uersi.iuramentum calumniæ. C.de epis.& cleric. & quod dixi post Collectā.in c.fine, nume.1.in uer.non obstante quod iuratum fuerit,extra, de dolo ,& contu. & ibi etiam dixi in add.ad Pau.num.11.in uer.an hoc sit uerum.

nē se errasse, an poterit talē reuocare taxationē. Inn. dicit, quod
sic etiā post pstitum iurm. & pcedet ad sniam ex veritate iuri,
nec ob. iste §. qa loqtur vbi pcessit lrima exactio, q̄ nō reuocat,
sed vbi non est bona exactio, tūc secus. ita tenet Inn. in d. c. fi. su-
per verbo, exactioni, de quo etiā p Spec. in tit. de expen. §. fin. cir-
ca prin. & vide ēt per Inn. extra, de proc. c. auditis, vbi gl. tangit.
1 5 ¶ † Venio ad ver. si m. ex quo no. q in arbitrio iudicis est cōdē-
nare, vel non pdēnare inspecta negotij qualitate, & vbi pspexit
neutrum dēre pdēnari in expē. hoc dēt in snia sua decernere, vt
hic, & hunc tex. no. Spe. in d. §. fi. ver. illud ēt notandū. circa finē
principij, vbi dicit ergo &c. & pt eē, q uterque dēt in expēsis cō-
demnari propter negotij varietatem, vt text. iste dicit qa vtraq;
pars hēt iustam cām litigandi, vel qn̄ vtraque pars obtinuit in
dimidia eius quod petebat, vt expensæ inuicem compēsentur.

1 *Hac constitutio de quo iuramento loquatur.*
2 *Compromissum factum cum iuramento, & pœna valet.*
3 *Intellectus huius tex. ar. loquatur in actore vero.*
4 *Pœna compromissi contra non parentem, siue sit actor siue reus, exigi potest, non autem res.*
5 *Clausula, rato manente pacto, apposita in compromisso operatur, quod ex laudo oritur actio, & pœna peti potest.*
6 *Iuramentum de quo hic, an de iure canonico seruari debet.*
7 *Arbiter male iudicans, quando faciat litem suam.*

§. Quia vero. ¶ Arbiter cū iureiurādo a partibus vel
ab arbitrio præstito eligi non debet, sed
cū pœna sic. & si arbitri cū iuramento electi iniquam sententiā
tulerit, si qdē dolo, pœna piurij punient a Deo: si vero p impe-
ritiā, nihil eis erit pter iurm. Item oēs aliæ ll. de cōpromissis lo-
1 quentes huic l. non contrariæ confirmantur. h. d. ¶ † Quæro de
quo iureiu. loqtur gl. hic sup verbo iurisiurādi, de iuramento p
stito a partib. idē si ab arbitro. & tūc per hunc §. corrigit l. ne in
arbitris. §. j. & l. cū aña. §. altera, C. de arb. idē tenet gl. i auth. decer
nimus, hic sumpta. C. de arb. licet Doc. dicāt contrarium, quod
2 iuratur ab arbitro. & tenet hic Iac. de Bel. † q si fuit cōpromis-
sum cū iuramento, & pœna, q valet. idem tenet glo. in d. auth.
3 decernimus. & Doc. ibi. † Sed q̄ro de intellectu huius §. glo. ma.
super verbo, mulctam, dicit, q hic tex. vr loq in actore, vt si non
vult parere sententiæ arbitri soluat pœnā contentam in cōpro
misso ad act. suam exercendam coram iudice, vt hic di. ¶ Sed qd
in reo si non vult parere sentētiæ latę p actore, an actor conse
quatur pœnā. & rē9 gl. dicit quod sic, qa hęc pœna nō succedit
loco rei, sed loco cōtēptus arbitri. sed veritas est, vt dicit Ia. But.
q nullo mō actor. & reus pœnā, & rē psequant, nisi in vno ca-
su, videlicet qn̄ in lite principali, postea corā iudice agitāda ob-
tinebit, & idē dicit hic tex. ad idem l. si qs rē. in fin. & mō dixi. ff.
de arb. Sed gl. loqtur in actore nō parēte sniæ, q soluit pœnā, &
redijt ad actū suum, & pbat hoc tex. nec reus pt vti snia arbitri
p se, m̄ non amittit iuris sui defensionē in alia cā. & no in hac
gl. super dicto verbo mulctā. in fi. ibi, hæc ea. eō dicas in reo &c.
4 † Et sic p nō parētē sniæ arbitri siue actor, siue reus, pt exigi. Sed
qō principalis suo marte discurrat coram iudice ordinata, non
āt exigit pœna, & res p nō parētē, vt hoc tex. & d. l. si qs rē. in fi.
5 ¶ † Præterea, qn̄ in cōpromisso est apposita pœna ex sententia
arbi. non orit actio, vel exceptio, sed solum pœna peti pōt, nisi
sit dictū expsse, rato manēte pacto, ita no. i l. 2. ff. de ar. & not. in
6 l. cū antea. §. 1. in prin in 2. q. C. de ar. ¶ † Quæro qd de iure ca-
nonico, an istud iurm sit obseruādū. Doc. formāt in d. auth. de
cernimus. de quo vide glo. in c. 2. extra de ar. super verbo, sacrm.
q̄ dicit, q est obseruādū si arbitriū est licitū, licet iurm interpo-
ni non debuerit, quo casu de iure ciuili non valet ēt si bñ iudice
tur, vt no. in d. auth. decernimus. d. gl. d. c. 2. no. nō referēdo glo.
ad tex. decretalis, q tex. loqtur de arbitratore sm gl. sup ver. ab-
soluas. quo casu de iure ciuili sine dubio pt iurm interuenire,
vt in c. quintauallis. extra, de iureiu. & l. si libertus. ff. de op. lib.
7 ¶ † Vl. hic vr tex ibi, nil pter iusiur. &c. put habes in tex. ei. sac
bitro. q arbiter male iudicās non facit litē suā, qd gl. ēt tāgit, qn̄
a cum iurō fit cōpromissum, alias sic a de quo in l. pe. C. de pac. in
fi. per glo. & no. in l. fi. ff. de var. & extraord. cog. inst. de obl. q̄ ex
quasi deli. in prin. de re. iu. c. 1. lib 6. sed gl. in prin. inst. de ob. quę
ex quasi deli. videtur velle, q arbiter faciat litē suam ēt si iurat,
ad hunc tex. respōdet, vt ibi, sed præcedentem opi. Doc. tenent.

ADDITIO.

a Alias sic. Quando vero faciat litem suam. & an, & quando teneatur, vide in Fel. in c. pastoralis. §. quia vero. circa fi. 1. col. de offi. dele.

1 *Appellari quibus casibus non liceat.*
2 *Clausula posita in statuto, vel rescripto, quod sola talis exceptio opponi possit, an opponi possint alia, remissiuè.*

§. Nostros. Omnes iudices rēr debent appellationes
ab eorū sententijs interpositas recipere ex
cepto præfecto ptorio. Item omnes iudices dēnt in iudicando
legē seruare, & appellationes recipere, pœna p facientib. immi-
nēte. & iudex si dubitauerit relationē principi facere pt psultā-
1 do. h. d. ¶ † Opp. dr solam tuam præeminentiā, &c. & videtur
quod sint multi alij casus, in quib. appellare nō licet, vt in l. j. cū
sim. ff a qui. app. non licet. gl. concedit, & dicit quod multi sunt
alij casus, in quib appellatio non recipitur, quos casus habes in
gloss mag. hic, & vide quod no. in l. a proconsulibus. C. de app.
2 & Spe. in ti. de app. § quib. āt. & sic est ar. † iste text. in eo, quod
dicit pręter solam, &c. quod licet in statuto, vel principis delega
tione dicatur, salua sola tali excep. proponi tamen possunt plu
res, & legitimę excep. de qua q. dic vt not. glo. & Doc. in l. ita no
bis pudor. C. de adul. l. j. §. j. ff quod vi, aut clam. & vide extra, de
offi. dele. q not. in c. ex parte tua, & quod tangit gloss. 12. q. 2. c.
sine excep. ¶ Not. tex. ibi, vel si contingit &c. de quo videbitis j.
in medio litis sa. ius. non fieri. & vide Doctores in l. properan-
dum. §. si autem in medio. de iud. in tertia quæstione.

Vt clerici apud proprios episcopos primum con. &c. Rub.

1 *Episcopus cognoscens inter suos clericos, qualiter cognoscat. & nu. 3.*
2 *Iudex laicus de quibus criminibus cognoscat contra clericum, & de quib. ecclesiasticus, remissiuè ad tex.*
4 *Episcopus, an de causa liberali cognoscere possit.*
5 *Iudex quando possit vt suspectus remoueri, & recusari.*
Suspicio, q tollatur per parem affectionem.
6 *Iudex a quo, si succedit in locum iudicis ad quē, non cognoscit de illa causa.*
7 *Iudex laicus cognoscens de causis clericorum pecuniarijs, debet intra duos menses illas determinare.*
8 *Iudex secularis de crimine ecclesiastico lato in laicum quando, & qualiter cognoscat.*
Crimen ecclesiasticum, quod dicatur, remissiuè.
9 *Constitutio hac hodie est correcta.*
10 *Laicus trahens clericum ad iudicium seculare, an perdat causam ure, vel per sententiam, remissiuè. & quando licite possit petere.*
11 *Clericus quando degradandus veniat, & tradendus iudici seculari.*
12 *Clericus reus quando, & quibus casib. coram seculari trahatur, remissiuè.*
13 *Clericus subtrahens rem laico, non potest a laico conueniri.*

PLurimas. Clericus ad proprium epm in
causis pecuniarijs pueniendus
est, qui ex non scripto, & sine dāno cām decide-
re dēt. Sed si cā talis sit, vel alia difficultas, q̄ epm
cognoscere impediat: tūc ciuiles iudices cleric
cām decidere debēt: sed si clericus de crīe ciuali-
ter conueniatur, tunc ciuilis iudex cām intra secūdi mēsis spa-
tiū decidere dēt. Si vero de crīe ecclesiastico cōuenitur, tunc ad
solū epm spectat decisio, his obtinentib. in causis futuris, legib.
1 antiquis huic l. non obstantib. sed pfirmatis. h. d. ¶ † Not. ex hac
pstōne, q qn̄ eps cognoscit inter clericos suos, sine scriptis dēt
cognoscere, & iudicare. Et alij casus q sine scripto cognoscun-
tur, & iudicantur, not. j. vt iud. sine quoquo suffragio. §. necessi-
ta. ad quod facit quod not. in auth. nisi breuiores. C. de sent. ex
peri. reci. dēt ēt tales casus celeriter expedire, vt hic in versi. si m.
2 ibi, br &c. & in §. oīs igitur. j. apud quos oportet cās, &c. † Ter-
tio not. de qb. crīb. pt iudex laicus cognoscere ptra clericum. &
3 de qbus iudex ecclesiasticus m, vt hic vsq; ad §. si m. in fi. † Op.
& vr, qd causæ clericorū dēant in scriptis cognosci, & iudicari
vt in c. qm̄ p falsam. j. de pbōnib glo. hic sup ver. ex nō scripto,
dicit hūc tex. esse correctū per illud c, sed p huius declaratione
vide gl. sedam, quę all. l. si qs in hoc genus. in fi. vndecima qō. 1.
c. si quis cum clerico, de re. iu. c fi. li. 6. ¶ Quęrit glo. super ver.
naturā quid vult dicere, propter causæ naturā. dicit gl. puta, qa
est cā liberalis. idē no. in auth. clericus. C. de epi. & cle. ab hinc
4 sumpta. ¶ † Ex qua gl. not. q episcopus de cā liberali cognosce-
re non potest. Sed quare hoc fit, & an sit verū, dicam j. de sanc.
episcopo. §. si quis litigantium. vel dicit gl. quia fuit illius causę
aduocatus, vel est cognatus agentis, actio. iniuriarum. sed istud
5 vltimū dictū līta, qn̄ ēt cognat9 accusatoris, vel eius psāguineus,
sed qn̄ eēt psāguineus tā actoris, q̄ rei tūc posset iudicare qa par af
fectus suspicionē remouet, ita no. per gl. extra, de app. c. postre-
mo & in gl. prima, extra. de offi. delega. capit. inter. vel dicit glo.
q ab eius snia de hoc facto fuit appellatū. De hoc, an a snia epi
a possit appellari [a], & qn̄, hēs in l. episcopali. in fi. & in auth. si qs
litigantium. C. de episcop. aud. videbitis j. de sanct. episcop §. si
6 quis litigantium ¶ † Quæro quid si iudex a quo succedit in lo-
cum iudicis ad quem, an poterit cognoscere? dic q non, sed de-
bet illā cām alij delegare, vt not. in l. cos. in prin. C. de app. & in
c. q̄relā. extra, de cle. in 1 gl. q qd no. per gl. ff. de ino. test l. filius.
& iste index si nō veller istā cām alij delegare, tūc appellāti dat
remediū illū iudicē racusandi, vt no. Spe. j ti. de ac. §. nūc tracte
7 mus. i fi. † Quæro, dr hic, qd iudex laicus cognoscēs de causis pe
cuniarijs clericorū, dēt velociter cās decidere: intra qd tps glo.
vr velle, quod intra duos mēses, sicut qn̄ cognoscit de crīe, vt in
§. si

ADDITIO.

a Appellari. Vide ad hoc Fely. in c. P. & G. circa med. 2. col. de offi. del.

8 §.si tñ,ita vr̃ valle gl. C.de epi.& cle.auth clericus. ¶†Venio ad
vers.si vero.& vr̃, ꝙ de crimine ecclesiastico vna cum episcopo
possit cognoscere præses, vt ā.de man.prin. §.si vero canonicū.
So.ibi loquitur,qñ crimē ecclīasticū īfert laico: hic.qñ clerico,
de quo qñ crimen ecclīasticū infertur laico, qs dēt cognoscere,
vide quod no.in c.cum sit gñale.ex̃ de fo.ꝯp.& xj.q.j. ī summa.
qđ āt sit crimē ecclesiasticum,gl.super verbo,ecclesiasticū.tāgit
hic,vt in d.§.si vero canonicū.& p gl.& Doc.in d.auth.clericus.
9 & in d.c cū sit gñale. ¶†Sed ꝯ totam cōsti.op.& vr̃ ꝙ nec in cā
ciuili,nec in criali possit pars aliquē clericū ad ciuilem iudicem
trahere.& si qs eū trahit cam perdit, vt x.col.de statu.ꝯ lib.ec.§.
statu. So.ista constitutio est hodie correcta per illum §. & iō ex
illo §.sumpta est auth.statuimus. C.de epi.& cle.q̄ corrigit di-
ctam anthen.clericus.hic sumptam.Ad idem facit,quod videbi
10 tis extra, de fo cōpe.c. nullus iudicum & c.si qs ꝯ clericū †Sed
hic q̄ro, an hodie trahēs clericū ad ciuilē iudicem perdat cām
suā ipo iure, vł per iñiam, & vsq; ad q̄tū tp̄s sit licitū accusantē
penitere, vt p̄dictam poenā euitet. dic vt no.in c. si diligenti. ex̃,
de fo.cō.in glo.sed nunquid. & xj.q.1. c.molita.& c seq.& §. ex
11 his.†Nam ibi dr̃,ꝙ clericus prius debet degradari,quā tradatur
puniendus iudici seculari:qō hoc sit verum, quod debet degra-
dari, & tradi iudici seculari,vide ex̃. de iud.c.cum non ab hoīe,
vt j.no.& in c.at si clerici.in fi.e.tit. & in c.nouimus,ex̃,de verb.
12 sig.¶†Qui āt sint casus qbus qs p̄t cognoscere de cā ꝯtra cleri-
cum reum,vide xj.q.1.in summa. ideo dixi clericum reum.qa si
eēt actor, sine dubio iudex laicus cognosceret, cum debeat seq
13 forum rei, vt d. c. cum sit generale.quia dixi † ꝙ in causa ciuili
clericus non potest a laico conueniri. pone, ꝙ clericus subtra-
xit rem laico,an poterit sub iudice laico conueniri?glo.est Ber.
quòd non in c.clericum vnus.xj.q.1.in q̄a q.consuluit Cyn.fa
cit text.& glo.l.hæres absens,in prin.ff.de iud.

De consan.& vterinis fratribus. Rub.

1 *Duæ rationes vincunt vnam,nisi illa sit fortior duabus.*
2 *Parentes ex parte matris, & patris, quando supersunt, qualiter succedunt nepoti.quòd in bonis maternis auus maternus,in paternis paternus.*

MVltis. Fratres consanguinei, & vterini præ-
feruntur s.nul fratrib. consanguineis
tantum, & vterinis tantū: sed si sunt superstites
ꝯsanguinei tm̃, & fratres vterini tantum,ad suc-
cessionem fm̃ ll. antiquas admittuntur in futu-
rum oib.obtinētib.h.d ¶†No. in §.plurima igr̃,
2 ꝙ duę rōes vincūt vnā,nisi vna illa sit fortior illis duab.adde no.
inst.de adop.§.sed hodie. in fin.ff.de inof.test.l.nam & si parenti
bus. ¶Not.gl.super ver.vltra āt.hic distinguentem, & adde no.
in auth.itaq;.C.de leg hæ.¶Quæro circa hāc loc.dr̃ in illa gl ꝙ
vbi sunt consanguinei tm̃. & vterini tm̃:ꝙ in bonis q̄sitis a p̄re
a prę'feruntur vterini,vt in l.emancipatis.C.de suis.& legit.†Quę
ro qñ parentes veniunt ad successionem filij, & sunt parentes
ex parte mr̃is tātum vt auus mr̃nus, & parnus ex parte pr̃is tm̃.
rñdeo in quæsitis ex materna linea p̄feruntur parentes ex par-
te patris casus est no.C.de bo quæ lib.l.quod satis. §.fi.secundū
vnam le. quæ est multum not. & doc. ibi dñt hunc casum alibi
non reperiri. ¶ Poffetis hic tractare mām successionis ab inte-
stato, quam tractant doc. in d.auth.itaq;.dic vt ibi per oēs doc.

ADDITIO.

a ¶Duabus.Adde Abb.in c.suggestum.in fi.de in.pa.Bal.in l.1.in ver.sed contra per illum tex.C.de leg.hęr.& Spe.in ti. de feu.§.2.ver.16.quærit.

De armis. Rub.

1 *Facere arma,& vendere possunt solum ad id deputati,& hodie oēs.nu.1 1*
2 *Priuati non debent habere arma,sed in locis publicis poni.*
3 *Potestas,& Rectores ciuitatum dicuntur causarum patres*
4 *Potestas ciuita.pōt iurare de calūnia in causa vniuersitatis pro ciuitate.*
5 *Societas debet habere notarios.*
Chartularij dicuntur tabelliones.
6 *Statutum ꝙ licite imponat pœnam in rem,& personam pro aliquo delicto.*
7 *Statutum prohibens arma portare,intelligitur etiam de defendibilibus.*
8 *Priuati licite vendunt & portant cultellos ad panem incidendum.*
9 *Cultellus, quòd non comprehendatur in statuto prohibente arma portare.*

MAgnum. Prīcipis arma publica fieri iubet,
sed priuata fieri, & vēdi ꝓhibet :
pena ꝯfacientib. arq; vēdētib īminēte.cultellos
āt minores fieri, & vendi priuatis permittit.h.d.
1 †No.ꝙ nulli est permissum facere arma nec ven
dere nisi illis q sunt deputati ad istud offm̄ ꝓ re-
2 publica. †Scđo no.ꝙ nulli licitū est hr̄e arma,sed dēnt arma pri
3 uatorū in publicis locis poni,vt hic.& v.q.1.§ hoc autē igr̄ †Ter
tio nn.in ver.hoc quoq; qđ p̄tātes,& Rectores ciuitatis,& terra
rū dñt esse p̄res cāū.adde j.c. §.oportet. & in ver.defensores.§.
de mari.pr.§.non pmittas.in fi. ā.vt iud.sine quoquo suff.§.oēs
4 āt. †& hūc text.inducit gl hic sup verbo patrū.ad q̄stionē.quod
sufficit p̄tāt.& Rectorib. terrarū iurare de cal.ꝓ quo extra de
5 test.c.plenuū li.6.¶†Quarto no.in ver.hāc igit.ꝙ societas dēt
hr̄e chartularios.i.notarios. ¶Nā gl.hic super ver.chartulario-
rū.dicit,ꝙ chartularij appellātur tabelliones.de iudicib.āt char-
6 tularijs hētur in l.rem non nouam.C.de iud. ¶†Quinto no. in
ver.opor c. tex.ibi,pęnam.& in pecunijs,&c. cum gl.quæ inci-
pit.hoc est & c.quod no. ꝓ ꝯdēnationib.& bannis,q̄ fiūt in re.&
7 psona ex forma statuti. †Sexto no ver vt āt, quod appellatione
a armo.ꝯn.a continentur offendibilia,& defendibilia.a & sic si ex
forma statuti prohibitū est arma ferre , intelligitur tā de armis
8 offendibilib.q̄ defendibilib. ¶Septimo not. qđ licitū est priua-
b tis operari,& vendere cultellos b aptos ad incidendū panem,&
moderādum pēnas:& per ꝯñs licitum est tales cultellos porta-
9 re.†Vlterius dicit gl.super ver.minores, ꝙ potest colligi ad sta-
tutum, quod fit de non portādo arma per aliquam ciuitatem,
quod nō ob.hac ꝓhibitione facta a statuto licitū eēt portare ad
incidēdū panes , & ad moderādum pēnas, vt hic.ꝙ tene menti.

ADDITIONES.

a ¶Et defendibilia. Ad quod vide in lase,& not.Felyn. in c.ita quorundam.in ver.in gl.2.in fi.de iud.

b Cultellos.Armorum enim appellatione non venit cultellus a pane,nec a cala mis.ita no.Car.in cle.1 §.prælatæ. vbi loquitur de cultello coquinæ,extra,de statu mon.& Ale.in l.si.post illum.ff.ad l.Iul.de vi pub.

1 *Tabellio delinquens in officio,debet ab illo remoueri,& ad illud non redire.*
2 *Arma portare quando liceat remissiue.*
3 *Armorum appellatione, quando veniunt fustes & lapides.*
4 *Delinquēs cū armis,quō possit puniri,et de delicto,et de portatiōe armorū.*
Adde quòd contrarium seruatur per assessores, & latrunculatores,& sic sequuntur opi.Iac. de Bel.

1 §.Denunciamus. †Et not.quod tabellio,q semel
in illo officio deliquit,dēt ab il
lo remoueri, & ad illud offm̄ redire non debet.idem not.in l si
qs ex argentarijs. in prin.ff. de edendo. & ā.de non alie. §.illud.enim.
facit,quod no.ā.de tabel §.fi.pbat in l.si aliquid.de suscep.& ar-
ca.lib.x. C.de dign. l.iudices lib.12. & vide Innoc. in c. fraterni-
a tas.in gl.2.extra,de hære ¶†Op.ad primum no.& vr̃ ꝙ licitum
sit arma vēdere, & ad vēdēdū hr̄e, & circa ipsa negotiari l.1 &
3.ff.ad l.Iu de vi pu. So.de iure antiquo nō erat licitū arma ha-
bere nisi uenandi cā. & nauigationis,& causa negotiandi ci. ca
ea, vt in ꝯrio.hodie est prohibitum omnib.arma habere,vt h.c.
¶Quæro,an licitum sit arma portare.dicā in l.j. C.vt armorum
3 vsus. vbi de hoc no.gl.li.11.¶†Quæro hic, qa ꝙ est permissum
portare gladios aptos,&c.quid in fustib.& lapidib.glo.tenet,ꝙ
4 sic. C.de labr.in rub.¶†Vltimo not.ex text.in ver.hoc.n.facto,
q p̄cedit ver oportet.nā hunc tex.inducit Iac.de Bel.in ar.ad sta-
tuēt, ꝙ ꝓhibet delicta cōmitti,& arma portari, ꝙ cōmittentes
delictum cū armis, dupplici pœna puniantur, videlicet ꝓ deli-
cto, & pro armis.ita dicit ipse.Sed ꝯ vr̃ posse dici, ꝙ puniantur
de delicto cōmisso tm̃.ratio est,quia illa portatio armorū tunc
fuit facta ad finem illius delicti committendi. ergo de illo tan-
tum debent puniri.l.illud.in fin. ff.ad l.Aquil. & quod no.gl.de
insultu,& percussione secuta,in l.qui de crimine.C.de accus.

De deposi.& denun inquilinorum.&c. Rub.

1 *Depositario non potest interdici,ne depositum restituat.*
2 *L.si.C.deposi.per hanc constitutionem corrigitur.*
3 *Commodatum ne restituatur,interdici potest.*

LItem nuper. Nulli licitū est depositū,
aut petitū p̄tium vel pen-
sionē retinere , vel interdictionem alicui facere,
pęna ꝯfacientib.īminēte defēsionis & petitione
1 h.d.¶ Op. dr̃ hic, †ꝙ depositario non p̄t fieri in-
terdictio,ne depositum restituat.ꝯtra de l.offm̄.
C. de rei ven. & l.bona fides.ff depo. ¶ Secundo op.ad §.neque
aliquis & vr̃ ꝙ si fiat interdictio depositario , ꝙ rem non resti-
tuat,quia p̄t depositarius petere a deponente, vt idoneē sibi ca-
2 ueat ,& cū fideiussore,vt l.fi. C.depo.†Sol.illa l.per hūc §.corri-
gitur.et ideo super illa l.posita est d.anthē. ità tm̃,hinc sum pta.
¶Quæro qđ vult dicere,neque aliqs.gl.dr,ꝙ vult dicere,ꝙ nul-
la defensio est rata.i.grata, nisi cum fideius & locū hēt in pluri
bus stipulationibus : iō Imperator male allegat ad verba depo-
sitarij. Certe non credo, ꝙ Imperator habuit hic respectū ad sti
pulationem prætoriā,sed voluit ꝙ cum depositario non eēt de
fensio rata.i. vtilis, & grata, nisi darēt fideiussor, & cū inuenire
fideiuss.sit difficile. iō sublata est depositario talis petitio defen-
3 sionis,quam olim habebat per l.pe.in fi.C.depo. ¶†Vlt.q̄rit gl.
an commodatum habeat istud priuilegium? & gloss. super ver.
dara.in fin.dicit , ꝙ quidam dicunt,ꝙ sic.puta rem:contra,cum
iste n.tm̃ in trib.casib loquatur , vt interdictio sit prohibita, &
commodatum compensatur, sed depositum non ,vt in l.fin.&
ibi oo.C.de compensa.& in inst.de act.§.in bonæfidei.

COLLATIO VII.

Quib. mod. nat. effi. sui. Rub.

¶ Quærit gl. circa rub. quæ dña est inter hunc tit. & tit. qui. mo. na. effi. leg. dic, vt in gl. sed aduerte ad id, qđ dicit gl. ꝙ ibi loquit de his, qui faciunt legitimos successores, licet non in potestate: quia certe hoc est falsum, quia immo legitiman, de quibus loquitur ille tit. efficiuntur de patria potestate, vt in d. titu. § licet igitur. dixi plene in princ. illius ti. & istud dictum est contra ru. illius ti. qui dicit, quibus mo. na. effi. leg. & sui. idest in potestate, vt Inst. de hęre. qual. & differ.

1 *Pater per obligationem filij naturalis nati ex libera, ipsum legitimat sobole legitima existente: secus si ex ancilla.*
2 *Filius naturalis, qui se off. rt curia, legitimatur si nō hēt fratres legitimos.*
3 *Legitimatus per oblationem curiæ efficitur in patria potestate.*
4 *Ciuitas assumitur ad differentiam villa, & vici.*
5 *Vrbs, & ciuitas est idem*
6 *Villæ, & castra ciuita. faciūt collectam cū ciuita. & ius ciuita. sequūtur.*
7 *Oblatio filij naturalis, de qua hic, potestate fieri in quacunque ciuitate habente Archiepiscopum.*

NAturalium. Imperator Iustinianus suū exordium faciens nālitatis seruitutis, & libertatis ius ostendit, & docet quē admodum legitimationes fiunt per oblationem curiæ, & successiones eorum actiuè, & passiuè: & formam tradit adducendo alium modum legitimādi p hī lis institutionē in honorē curię factā, & restonē pricipis. h. d. Tertio d eorum successione actiuè, & passiue, quo ad agnatos, & cognatos pris vide successionē passiue tm. vide modū ltiandi per hrd. distōnem, & Principis rescripiit. Secūda in § si qs igr. Tertia in §. & qm. Quarta in §. filiū vero. Quīta in ver. secundū. Sexta in §. si qs aut ltios. In tex. ibi, liberos, eūdē fere
1 tex. hēs C. de nat. lib. l. cōiū. circa prin. † nā §. si qs igr. dicit. ꝙ pr ltimat filiū nāl p oblationē curiæ, siue sibi existat soboles ltima, siue nō, vt hic, & in §. si qs igr. C. de nat. li. l. cōiū. qđ est verū qā iste filius, q ltimatus est, est natus de libera muliere: secus si filius ltimandus sit natus de ancilla, qa tūc pr ita demū ipsum ltiat per oblationē curiæ, si sibi pri soboles ltia nō superstit, vt j. e. §. iste modus, si sibi nāle existēte solūmō &c. quod tenet gl.
2 in l. 3. C. e. ¶ † Scđo no. ꝙ ipsemet filius offerēdo se curiæ ltimatus fit ita demū si ñ hēt fratres ltimos, & nāles, vt hoc §. ver. siue ēt mortuo. & ꝙ not. in §. p semetipsum, & in §. si qs igit. ver. si vero ipse. j e. & in ver. iste modus. in fi. & est rō diuersitatis inter prē offerēte filiū curiæ, & filiū nālē se offerēte. quā ponit gl. in p ver. extitit. quā tene mēti. & iste ltimatus p oblationē efficit i pria ptāte, vt Inst. de nup. §. fi. inst. de hær. quæ ab int. §. 2. Tertio
3 not. §. si quis igr ex quolibet. tex. ibi, si vero, &c. nec ciuis &c. † ꝙ ciuis est ille q nascitur in ciuitate, non ciuis, q nascitur in villa: nā ortus in villa dr rusticus, vel in vico, & iste talis in villa ortus dr rusticus, seu rusticanus, vt C. vt rusti. ad nul. obs. adu. l. 1 li. 11.
4 facit ad hoc l. fi. C. de test. † Quarto, sm Iac. de Bel. no. hic quod ciuitas assumitur ad drīam villæ, & vici, sic C. eo. l. 4. ver. ꝙ si cui non ex vrbe. Ibi, assumitur, ꝙ vrbs, & ciuitas sunt idem, pbatur & melius in d. l. 3. in pri. ɔiuncto ver. ꝙ si cui non ex vrbe. Ibi as
5 sumitur. vbi Imperator. . dicit † ꝙ pr dēt filium tradere curię ci
a uitatis a ex qua est oriundus: postea si ñ ex vrbe ɔsistūt filij &c. & sic pro eodē ponit ciuitatē, & vrbem. p hoc etiā facit l. singulorum C. de ædi. priua. & l. scriptus. C. de op. lib. de hoc die, vt habes in l. 1. ff. de verb. sig. & vide c. si ciuitas. de sen. excō lib 6.
6 ¶ Vlt. no. tex. in versi. si vero. & j. in ver. hanc esse rtam. † ꝙ villę, & castra sub ciuitate dēnt facere collectam, & sequuntur ius ciuitatis. quod dic. vt in gl. super versi. persoluat. ¶ Quæro in §. si
7 qs igr. dr † hic in quacunque voluent, &c. an possit in alia ciuitate q̄ Romana, vt in Constantinopoli. dicit, ꝙ sic. nā in qualibet ciuitate hñte archiepm, vt l 3. C. e. sicut intelligitur in quacūq; voluent metropo. & idem j. e. versi. aut si quis. ibi, metropo. &c.

ADDITIO.

a Ciuitatis. Sed numquid talis legitimatio facta per oblationem curię ciuitatis habeat effectum quo ad bona alibi sita in ciuitate legitimante. vide Io. de Lig. trac. de senten. excom.

1 *Refutatio hæreditatis paternæ facta per filium, fraudulenta præsumitur si filius reperiatur bona patris possidere.*
2 *Filij nati ex filia naturali data curiali, efficiuntur curiales.*
3 *Oblatus curiæ non solū ipse curialis efficitur, sed ēt eius filij ēt procreandi.*

§. Et quoniam. Ibi, nulla existēte dña. idē i l. 3. in fi. C. e. ¶. Not. ex isto §. in versi. si vero
1 ab initio. † ꝙ si filius refutauit ab initio oblationē curiæ, & postea reperiatur bona possidere, psumit refutatio fraudulenta. & sic si filius repudiat hrditatē pnā, & postea bona repudiata possidet psumit talis repudiatio fraudulenta, vt hic patet, ad idē C. eo. l. 3. §. de subeūda. de quo plene p doc. C. de repu. hæ. l. 2. qđ tene mēti pp l. si qs. §. q bonis. ff. de acq. hę. Scđo not. ex fin. huius
2 §. ꝙ † si filia nālis det filio curiali, & ex ea pcreant filij, efficiun-
3 tur curiales. sic ēt qn filius nālis offert curię per prem. † Nā nō solū ipse efficit curialis, sed ēt eius filij, vt l. qm desideria. & l. 3. in fi. & l. nuper. C. e. ¶ Sed ɔ hoc opp. de l. fi. C. de his, q sponte mun. &c. lib. x. So. distingue, vt ibi distinguit in text. aut qs seipsum offert curiæ: & tunc solum ipse, & non filij efficit curialis, vt in prin. illius l. & no. j. eo. §. si qs igitur ex qualibet. aut pater offert filiū nālē curiæ. & tunc nō solū oblati, sed & eorum filij efficiuntur curiales, & non solum filij procreati, sed etiam procreandi, vt d. l. fin. §. vlt. & d. l. qm. & quod not. in d. l. 3. circa fin.

1 *Legitimatus per oblationem curiæ efficitur legitimus tantum quo ad succedendum patri, non autem alijs. & nu. 4.*
2 *Aequalitas in succedendo ab intestato seruatur, vt ille cui succeditur, nō possit succedere non succedentibus.*
3 *Nepos succedit patruo in feudo paterno, sicut patruus succedit nepoti.*
4 *Legitimatio an possit fieri per comitem Palatinum in terris ecc. remissiue.*
5 *Legitimatus post testamentum, an testamentum rumpat.*

1 §. Filium. † No. ꝙ filius legitimatus p oblationē efficitur solum legitimus ipsi pri, & ius succedendi ei ɔsequitur: nō āt ius succedendi ascendentib. seu descendentib. patris, nec eius agnatis, vel cognatis. Itē eɔ solus pater iura successionis consequitur: non autem eius ascendentes, vel descendentes, nec eius agnati, vel cognati. ad idem l. cōiū. in prin.
2 C. e & qđ no. in l. 3. eo. ti. ¶ † Et sic no. in successione ab int. seruari æqualitatem, vt ille cui non succeditur, non possit succedere non succedentib. sibi. ad idem j. eo. §. si quis igitur hñs. versi. in
3 quib. facit C. de legi. her. l. lex duodecim tab † hunc tex. inducit in ar. Iac. de Bel. ad feudum, ꝙ sicut patruus succedit nepoti in feudū, vt x. coll. Imperator Lotharius. ea l. in fi. & de gra. succ. scilicet in fin. cap. 1. §. sicut. sic econtra nepos succedit patruo in feudum, ar. huius §. facit l. Labeo. C. de leg. hæ. & d. l. cōium. circa prin. & hanc q. dicit ipse fuisse in regno de comitatu de Aqui
4 no. ¶ Op. & vr, † ꝙ isti legitimati succedat agnatis, & cognatis pris, & econuerso sicut si essent ltimi nati vt j. e. § reliqui. & §. si qs igī dotalia. So ibi loqtur de ltimatis p mrimoniū: hic de legitimatis per oblationē curiæ. ¶ Vlt. Ia. de Bel. ponit vnam qōnē, quā disputauit in ciuitate ista, q † talis est. pr hñs filiū naturalem instituit sibi Titium hæredem. & eum rogauit, vt hæreditatem pauperibus restitueret. postea condito testamento fecit dictum filium suum nālem legitimari in terris ecclesiæ per comitem habētem authoritatē a principe. Et primo quæro, an legitimatio facta ab ipso valeat, cum sit facta in terris ecclæ. Secundo qro, an testm rumpatur filio naturali legitimato post factum testm? & in vtraque qstione tenet, quod sic, vt lue p eum.
5

1 *Cognati mei dicuntur de genere meo.*

§. Ergo. Quæro in versi. si vero filius. quomodo est. ꝙ filius datus curiæ, & effectus legitimus per dationem curię, nō hēt filios curiales, cū dixit s. prox. quod eo ipso ꝙ filius naturalis est datus curiali curiæ, filij sui pcreati efficiūtur curiales. dic, vt patet per tex. in l. cōium. C. eo. ¶ No. in ver. pter q̄ fit quarto, quod tex. declarat hūc § vltimum. In ver. si qs aūt.
1 no. ibi, vel ex genere. † ex quo not. ꝙ de genere meo dñr cognati mei, vt pbatur hic. nā iste filius naturalis legitimatus non hēt agnatum, nisi patrem, vt s in § filium. hēt m cognatos ex parte matris, vt inst. de suc. cog. §. vulgo & inst. ad Tert. §. nouissimè. & tamen hic dicitur all. ex genere &c & de istis verbis habuisti s tex. & gl. sic exponentes s. de man. prin. §. oportet autem. Ibi, generi, & legitimi naturam. quod habuist. s s. de incē. nup. §. sancimus. & vide quod habes in l. 1. ff. de iu. immu.

1 *Filius ex concubina legitimatur per subsequens matrimonium, & succedit agnatis & cognatis patris.*
2 *Legitimatus per rescriptum succedit agnatis patris.*
3 *Legitimatus in testamētu patris, an succedat agnatis, et cognatis, remissiue.*
4 *Legitimatio non trahitur retro.*
5 *Pater legitimat filios naturales per matrimoniū ēt si hēat filios legitimos.*
6 *Pater nō ltīmat filios naturales p pricipis rescriptū. si habet filios ltimos.*
7 *Pater p oblationē curię legitimat filios naturales, ēt si habet filios ltimos.*
8 *Legitimatus per subsequens matrimonium, quod etiam quo ad ordines est legitimus, & quo ad omnia.*
9 *Legitimatus per principem nō dicitur legitimus quo ad ordines, & omnia.*
10 *Legitimatus per Pontificem, an sit legitimus quo ad actus seculares, & successionem, remissiue.*
11 *Instrumenta dotalia de iure non requiruntur, vt filij legitimentur per subsequens matrimonium.*
12 *Naturalis legitimatus per subsequens matrimonium contractum post natiuitatem legitimi, an habeat ius primogenituræ, ubi quòd sic.*
13 *Legitimatio retrotrahitur, contrarium vide supra nu 14.*

1 §. Tribus. † Nuptiis cū cōcubina ɔctis cōfectis de talib. instrumētis. Primo nati legitimi efficiuntur, siue postea alij liberi nascantur, & viuant, siue decesserint. siue nulli nati fuerint: īmo prius ēt cōcepti. & post dotalia istrā nati, ltimi efficiūtur liberis ltimis, extātib per matrimonium. suc-

cedunt

cedūt illis personis, quib. succedunt illi, q re uera fuerunt ab ini
tio lтīmi, sic etiam succedunt cognatis, & agnatis patris, & cōn-
tra, vt hic. Ad idē ī. de incest. nup §. dubitatū. & facit optime l.
cū qs C. de na. lib. §. 1. extra q fi. sint legi. c. tanta. secus in his qui
sunt legitimati p oblationē curiæ, ī. e. §. filiū. C. de na. li. l. ꝯiun.
2 in prin. & qđ no. in l. 3. eo. ti. †ltīmatio vero per rescriptū prin-
cipis est idem, ꝙ ltīmatio per mr̄imoniū, vt vr̄ ꝓbari ĵ. eo. §. ado-
ptionis. ibi, nam sicut in cæteris ab initio, &c. & ꝓ hoc facit iste
tex. in ver. reliqui, de quo no. Spe. in ti. de suc. ab intest. §. 1. ver.
3 quid de ltīmatis. †Quid aūt iuris sit de ltīmatis in testamento
paterno, an succedant agnatis, & cognatis pr̄is. dicam ĵ. vt hic.
mat. & auta. §. ad hoc. p̄dicta distinctio vr̄ intelligi s̄m quod no.
gl. in l. hac parte. ff. vnde cogn. q̄ indistincte dicit filiū nālem nō
4 succedere agnatis patris. †Secundo no. ꝙ hic vr̄ tex. ꝙ ltīmatio
a non trahitur retro.[a] dicit. n. ꝙ legitimi habent illas successiones
quas hn̄t hi, qui ab initio sunt ltīmi, & sic vr̄ quod isti ltīmati
non sunt ltīmati ab initio. ad idem supra, §. & qui in fi. prin & ĵ.
5 eo §. adoptiones. †No. in §. si qs igitur. ꝙ pr̄ pōt ltīmare filios
per mr̄imoniū, siue hēat legitimos, & nāles, siue non, vt hic, &
d. §. dubitatū. & de tri. & semi. §. fi. ī. q. mo. na. effi. legi §. si vero
6 solummodo. in fi. † secus in ltīmatis p rescriptū principis, qa
illi non possunt ltīmari extantibus filijs legitimis, vt in §. gn̄a-
liter, ĵ. e. inst. de nup. §. fi & q. mo. na. effi. le. §. si vero nō habens.
7 per † donationē vero curiæ pater p̄t filios legitimare ēt super-
stantibus filijs legitimis, vt d. §. si qs igiť. ad idē & d. §. si vero nō
habēs. circa qđ vide Azo in summa huius tit. & qđ no. glo. vbi
de hoc plene. & vide p Goff. in sum. q filii sint legi §. octo mo-
8 dis. Quæro an †isti filij ltīmati p mr̄imoniū sequēs admittan-
b tur ad ordines[b] & honores, & vr̄ per istū text. ꝙ quo ad oīa ha-
beant vt ltīmi. ad idē in §. dubitatū, p̄dicto. & hoc tenet glo. in
d. c. tanta. & in c. innotuit extra, de elect. facit, qđ no. glo. in sum.
9 de fi. p̄sby. §. qđ si quis. †Quæro, qd de ltīmato per principē, an
habeatur vt ltīmus quo ad oīa, & quo ad ecclesiā. glo. tenet, ꝙ
10 non, 56. dist. c. 1. †Sed q̄ro, an ltīmatus per Papā vr̄ ltīmus quo
ad actus seculares, & quo ad successionē. dic, vt no. per Ber. &
Inn. in c p uenerabilē. extra, q. fi. sint legi. §. sed cū p superiores.
11 Quæro, hic dr̄ †ꝙ p sequens matrimoniū concubinæ interue-
nientib. dotalib. instris filij ltīmantur. Quæro, an de iure cano-
nico reqrantur dotalia istr̄a. putarē, ꝙ nō, qa tex. dt simpl̄r ꝙ suf
12 ficit eē ꝯct⁹, vt d. c. tanta. & ita obtinui in curia ep̄atus. †Quærit
hic Ia. de Bel. an filius nālis natus ante ltīmū mr̄imoniū & ltī-
matus p subsequēs mr̄imoniū ꝯctū post natiuitatem ltīmi, ha-
beat ius primogenituræ, & p̄ferēdus sit filio ltīmo, & naturali
nato, ex forma ꝯstitutionis dicentis, ꝙ primogenitus p̄ferat? &
determinat, ꝙ nō. & ita dt, ꝙ disputando tenuit Io. An. & inter
alia inducit hūc tex. nā dt ipse, vos uidetis hic, ꝙ isti ltīmi hn̄t
illas successiones, quas hn̄t illi qui ab initio sunt nati ltīmi, vt
hic, & ī. eo. § adoptionis. in fi. sed īter illos q ab initio nascun-
tur ltīmi p̄fert primogenitus, vt hic & ille q fuit natus ltīmus
dr̄ prius ltīme natus, q̄ ille q post natiuitatē eius fuit ltīmatus:
cum iste ltīmatus nō consequat nisi id, ꝙ cōsequit ille q ab ini
tio est ltīmus. nec. n. dt iste tex. ꝙ ipse ltīmat⁹ p inde hēatur, ac si
ab initio eēt ltīmus, sed hēt vim talis ltīmatio, vt ex nūc succe-
dat, non āt trahat retro effectus eius ltīmationis. & hāc dispu.
ponit Ioan. Andr. in capit. sine culpa. extra, de re. iudic. in merc.
13 †Sed salua semp s̄nia veriori, uidetur posse dici contra. ratio,
qa legitimatio retrotrahitur, & perinde habetur legitimatus,
c ac si esset legitime natus,[c] vt l. qua in prouincia. ff. de ritu nupt.
& sic debet præferri legitime nato post natiuitatem filij natu-
ralis, qui fuit legitimatus post natiuitatem veri legitimi. Non
ob. iste tex. & d. §. quoniam. in fi. prin. ĵ. eo. §. adoptionis. in fin.
quia fateor, ꝙ non sunt ab initio natiuitatis, vel veræ concep-
tionis legitimi, sed sunt legitimi a tempore natiuitatis, vel con-
ceptionis per fictionem, quæ fictio ad tempus conceptionis
retrotrahitur, vt supra probaui.

ADDITIONES.

a ¶ Trahiť retro. Adde Pau. de Ca. in l. non est dubiū. in fi. C. de iur. delib. & Bal. i l. 1. in fi. C. de in. an. annu. & i addi. ad Spe. i ti. de suc. ab inte. ver. no. ꝙ ltīmatio. vide tn̄ Card. contra in cle. 1. de immu. eccl. sed Bar. contra, in l. 2. de vul. & pup. per l. fi. de nat. resti. vide Bal. & doc. in l. ex oratione. ff. de excus. tut.
b Ordines. Adde Bal. in l. si qua illustris. C. ad Orficianum.
c Natus. Adde Bal. in addi. ad Spe. in ti. de procur. ver. secundum stilum, & Bar. etiam in l. 2. de vul. & pup. Item adde ad materiam, quæ habenť per Bar. & Bal. in l. Gallus. §. & quid si tn̄. de li. & posth. & per Ioā. de Imo. in l. ex facto. in prin. C. de vulg. & pup. & uide Pau. de Cast. in l. non est dubium. in fi. C. de iu. delib. vbi infra. & quod per eum in consi. 227.

---

1 *Legitimatio per rescriptum principis habet locum si filij legitimi non existunt.*
2 *Legitimatio trahitur retro ad tempus natiuitatis.*
3 *Forma legitimationis per rescriptum, remissiue.*

§. Sit igitur. Per rescriptū principis ltīmari p̄nt filij in casibus hic positus, & aliis sīlibus. Itē si pr̄ moriēs ī testō sibi hr̄des scripsit filios naturales, volēs eos eē le-
bi ltīmos successores: filij in rescripto a Principe impetrato le-
gitimi efficiuntur. Itē qbus. n. modis dictū est naturales ad ius
ltīmū posse produci, est verū si ipsi filij tāles ab initio consense-
runt, vel ex postfacto ratū habuerunt ad op. mō ꝓ legitimatio
ne filiorū olim seruato penitus sublato. h. d. & cū isto §. pcor. ī.
1 qui. mo. na. effi. leg. a p̄rin. vsq; ad §. illud quoq;. †No. in versi. si
qs ergo. ꝙ ltīmatio p rescriptū principis ita demū locū hēt si fi
lij legitimi nō existāt, vt hic, & ibi, sicuti ltīmi, &c. §. si vero plu
2 res, & ī. q. mo. na. effi. leg. § si igiť pr̄. Et sic patet, †qđ ltīmatio
trahiť retro ad t̄ps natiuitatis, vel cōceptionis: nā restō natalīū
trahiť ad t̄ps natiuitatis, vt l. 2. circa fi. & l. fi. §. 1. ff. de nat. rest. C.
de nup. l. imperialis. circa fi. qđ tene mēti pp hoc, qđ dixi ī. ꝓx.
§. & fit illegitimatio per rescriptū principis in subsidiū: videli
cet illis casibus, in qb⁹ nō p̄t fieri ltīmatio p mr̄imoniū, vt hoc
tex. & d. §. sic igiť. ver. aliter nāq;. & ibi not. in §. si vero plurib.
3 vt glo. ibi no. † Vlt. in ver. sit igitur ltīmatio. ibi, p̄ces offerantur
hæc declarantes, &c. no. hic formam ltīmationis quando quis
vult legitimare filium per rescriptum, infra, qui. mo. na. effi. legi.
§. sit igitur licentia. ibi, hoc ipsum dicentes, &c.

1 *Pater ꝙ legitimat filiū per procuratorem, & etiam per cōiunctā personā.*
2 *Actus ciuilis non est in administratione paterna.*
3 *Impetratio veniæ ætatis quando fieri possit per procuratorem.*

§. Si vero. No. tex. ibi, p quosdā fortuitos casus, &c. ex
1 quo no. †qđ pr̄ filiū non p̄t legitimare p pro
curatorē, secus per mediā personā: nam si posset, non obesset si
bi infirmitas, vel alius casus fortuitus: nec eēt necesse aliud re-
mediū adhiberi. ad idē ī. q. mo. na. effic. legi §. si vero solūmo
2 do & per hoc vr̄ tex. in l. post mortē.[a] in fi. de adop. ad idē C de
eman. lib l. iubemus. vbi pr̄ in emācipatione debet esse p̄ns. ad
idem C. de manu. l. nec mulierē. in cōtrariū, qđ possit pr̄ petere
filium ltīmari per aliū: nā rescriptum potest impetrare per ꝓ-
curatorem habentem speciale mandatum, vel etiam p coniun
ctā personam si est rescriptum ad litem; sed si est rescriptū per
gratiā, tunc p̄t impetrare per quencunq;, vt extra, de rescrip. c.
nonnulli. & ibi no. & c. ex parte decani. & qđ possit a quocun
que impetrari, habetis in l. vniuersa. C. de prec. imper. offe. &
no. in c. fi. extra, de proc. sed lex dicit, qđ hæc ltīmatio fit per im-
petrantem rescriptū factū s̄m formā l. 1. & l fi. C. de p̄c. impe. of
fe. vt no. per glo. q. mo na. effi. leg § sic igitur. in gl. qđ quast. ap-
paret igitur, quod p̄t impetrari a quocunque, vt d. l. uniuersas.
2 † Non ob. l. in ꝯtrium alleg. nā hic in legitimatione nihil dispo-
nit, sed principi pr̄ disponenti cōsentit, sed in l. ꝯtrā pr̄ emanci-
pat, & dat in adop. licet cū iudicis autoritate. & iō cū pr̄ dispo-
nat est necessaria eius p̄ntia: nec potest fieri per ꝓcuratorē, cū
ciuilis actus non sit in administratione paternali, vt no. in d. l.
nec mulier. & de hac q. iudicio meo est casus, videlicet quod
per procuratorem, seu per alium qs p̄t petere filium ltīmari, in
c. per uenerabilem. extra, qui fi. sunt leg. vbi per aliū fuit petita
ltīmatio filiorū, vt ibi patet, in prin. Nec ob. ꝙ ibi fuit improba
ta petitio, quia non fuit improbata ex eo, quod per alium non
potuerit petere hic pater, sed ex eo, quod filij q petebant legiti
mari, erant nati de adulterio, vt in fi. illius c. Restat mō r̄ndere
ad tex. hunc, & ad d. §. sit igitur licentia. quib. r̄ndeo, quod iste
tex. non ob. nam noluit hic dicere, quod legitimatio non po-
tuerit peti a pr̄e per procuratorē. sed cum dictum sit quòd pr̄
potest petere legitimari filium offerendo preces principi. Dicit
Imperator, quod si fuerit impeditus, ne adhuc in morte habeat
illud remedium, non tn̄ negat quod dum uixit non potuit per
3 procuratorem petere. † Nō ob. C. de his qui ueniā ætatis impe. l. om-
nes. vbi impetrās ueniā ætatis a principe si vult ad honores ꝓue
nire, dēt corā iudice uenire ad ꝓducēdū rescriptum, & ad faciē
dū ꝓbationē: qa iō p̄ntia personæ reqriť, qa oportet quod pro
bet, quod sit maior xx. annis, et probet de ꝓbitate morum, &
vitæ, quæ probatio clarius fit si persona est p̄ns q̄ si eēt absens,
et faceret per procuratorem, cū multa colligantur ex aspectu,
et p̄ntia personæ, vt l. 3. de testib. et ff. de minor. l. minor 25. an-
nis aditio. præterea nec illud est generale, quod non possit fie-
ri per procuratorem, quia habet locum tn̄ in masculo non in
fœmina ueniā ætatis impetrante. vt dixi in l. omnes, § fœminas.

ADDITIO.

a Post mortē. Vbi ad hoc vide Bar. & adde Bal. in l. fi. C. eo. ti. & Bar. etiam in l. nequaquā. §. 1. de excus. tu. & in l. Gallus. §. forsitan. de lib. & posthu.

---

5 *Pater verbotenus simpliciter nominando aliquem vt filium, non facit ipsum legitimum.*
2 *Filius naturalis inuitus non legitimatur.*
3 *Legitimatio est uoluntariæ iurisdictionis.*
4 *Legitimari, quòd possint absentes.*
Absens non adoptatur.
5 *Ratio quare in absentem fit legitimatio, non adoptio.*
6 *Legitimatio per principis rescriptum ꝙ fiat in subsidium, & in illis casibus in quibus non potest fieri legitimatio per matrimonium.*
7 *Legitimatus p rescriptū principis succedit fr̄ib. agnatis, et cognatis patris.*
8 *Pater quando cogatur filium emancipare. remissiue.*

Filius

9 *Filius, an ex eisdem causis cogatur exire de patria potestate: ex quibus cogit patrem ad ipsum emancipandum, remissiue.*
10 *Casus, in quibus legitimatio permittitur, remissiue.*
11 *Cuis, vel ciuitatis appellatione qui contineatur in priuilegio.*

§. Generaliter. In tex. ibi legitimi fieri. Subaudi, & legitimi fiant. In tex. ibi, ad hæc, quæ
1 dies. l. quædam sunt in § illud in̄. de modo legitimādi. †Op. ad
§. si vero his. & vr̄ q̄ p̄ re. nō sit necesse, q̄ filii supplicēt prin. vt
hic. mat. & aut. § ad hoc, posita C. de na. lib. authen. item si quis.
So. vt no. hic ī gl. sup ver. prin. quā gl. no. & tene mēti, qa ponit
a verū intel. s̄m istius §. & illius § ad hoc. †Venio ad nostrum §. &
no. q̄ filius nālis inuitus non lꝛīmatur, vt hic, & §. si qs aūt legi
timos. s̄. eo. & est casus s̄m vnā lec. ff. de his qui sunt sui vel alie.
3 iu. in fi. Scdo no. tex. s̄m gl. super ver. nō est, † q̄ lꝛīmatio est de
a voluntaria iurisdictione.ᵃ et no. per glo. in c. p̄ venerabilē. extra,
q. fil. sint leg. p̄ Goff. in summa, q. fi. sint legi. §. sed cū superiores.
4 † Tertio no. text. ibi, dū et filii hoc ratum habuerint, q̄ absens
p̄t lꝛīmari. text est hic, p̄ quo optime C. de eman li. l. iubemus.
vbi absens p̄t lꝛīmari p̄ principis rescriptum, s̄m formā illius
l. In ꝯnū vr̄ l. neq; absens. ff. de adop. vbi absens non p̄t adopta
ri. sed dic, q̄ ibi loqtur in adoptione, hic vero in legitimatione.
5 † Quæro, q̄ posset esse rō diuersitatis? respondeo q̄ mihi vr̄, q̄ pōt
esse ista psuasio, quare reqrat̄ p̄ntia adoptati. qa circa psonam
adoptādā requiritur q̄dā cāæ cognitio. videlicet ne adoptādus
sit minor eo, q ipsum adoptat, vt l. si pater fa. in fi. ff. de adop. §.
minor. insti. eo. in hoc p̄t ex aspectu corporis apparere, iō reqri
6 tur p̄ntia psonæ adoptati, vt dixi s̄ in § prece. in alia q. †Quar-
to no. verū. hoc dicimus, q̄ lꝛīmatio per principis rescriptū fit
in subsidiū. videlicet in illis casib. qb. nō p̄t fieri lꝛīmatio p̄ mri
monium, q casus ponunt̄ in §. illud tn̄, s̄. eo et § reliqui igitur.
7 † Quinto no. hunc tex. q̄ lꝛīmatus per principis rescriptum
succedit fratribus, agnatis, et cognatis p̄ris, et ꝯ. nam habet il-
las successiones actiue, & passiue quas habēt qui fuerūt ab ini
tio lꝛī mi. tex. est hic, q̄ tenet Spe. in ti. de suc. ab inte. §. 1. ver. de
8 lꝛīmatis. dixi s̄. eo. §. tribus. ver. reliqui. Op. ad § gnālr̄ hic dicitur
q̄ p̄r non cogit̄ emācipare filiū. ꝯ in l. si lenones. C. de epis. aud.
C. de susce. l. fi. li. xi. Sol. vt in gl. cū qua cōcor. qd̄ no. in l. nō p̄t.
9 ff. de adop. & inst. qui. mo. ius pa. po. sol. §. vlt. † Quærit glo. an
filius cogat̄ exire de p̄ria p̄tāte ex eisdem causis ex q̄bus ipse p̄t
patrē cogere, vt ipsum emancipet. gl. hic tenet, q̄ nō p̄ istas rō-
nes. & cū hac glo. ꝯcor. qd̄ no. in l. nec auus. C. de emā. li. & inst.
qb. mo. ius pa. po. sol. §. fi. & oēs istas glo. Ia. de Are. reprehendit
p̄ tex. l. q̄dam cū filiū, §. sed videmus. ff. de verbo obli. dic vt ibi.
10 † Quærit glo. in ver. si vero plurimis. quot sint casus, in qb. p̄-
mittitur ista lꝛīmatio, ita demū si filii non existūt lꝛīmi, & nāles.
gl. super ver. in quibus. dicit, q̄ tres. & no. hīc trium casuum, qa ista
gl. declarat §. ad hoc hic alle. & auth. itē. C. de na. lib. vbi glo. ali
qd tangit. & vide, qd̄ not. in c. p̄ tuas. extra, qui fi. sint leg. & qd̄
11 no. Gof. in sum. q̄ fi. sint leg. §. octo modis. † Vlt. Ia. de Bel. hic
ponit quandā q quā disputauit, et est talis. Rex ꝯcessit priuile-
giū seu bn̄ficium ciuitatib. seu ciuibus regni sui. Mō quæritur
quæ ciuitas, et quæ personæ contineantur appellatione ciui-
b tatis, vel ciuium? ᵇ dic, vt in dicta sua disputatione.

ADDITIONES.

a Iurisdictione. Sed ab extra q̄ro, nunqd p̄ viā voluntariæ iurisdictionis legitimari possint nisi illegitimi oo citatis his, quorum interest. vide no. per d. Soc. in cons. 126. in c. quando præsentis consultationis. ver. scd̄a 10. q. nō pōt. cum ver. seq. in 2. parte. vbi etiam quid de patre uiuente, & consentiente, & an, & quando habeatur pro legitimo.

b ¶ Ciuiū. V. de d. Ale. de Imo. in l. urbis, ff. de ver. sig. vbi etiā Bar. ver. sed q̄ro, qd̄ ciuitas. & Io. de Imo. in rub. sol. ma. & Io. de Pot. in l. qa tale. sol. matrim. & Bal. in mar. ver. ciuitas. ver. 3. & plene per Fel. in c. Rodulphus. de rescr. & in c. significauerunt. circa prin. de iud.

---

1 *Alere an debeat pater filium naturalem. quòd sic si non habet aliud, unde viuat*
2 *Filius naturalis succedit patri non habenti filios legitimos, & naturales in duabus vncijs ab intestato, & an etiam ali debeat.*
3 *Frater tenetur sororem alere, si non habet aliter vnde viuat. & nu. 4.*

§. Discretis. Liberi nāles s̄m formā hic traditam ex te
stō. vel ab intestato succedunt, & alimēta
consequi debent: odiosi vero liberi ab oī successione tā ex te-
stō, q̄ ab intestato penitus excludunt̄, & alimenta ēt a p̄re pci-
pere non debent, nec sunt liberi noīandi. h. d. vsq; ad fi. & hēt
duas partes. Primo ponit̄ de successione nālium liberorū in ci
uili curia pmissa. Scdo ponitur de successione liberorum odibi
lium a curia prohibita. Secunda est in §. quidam. vsque ad §.
quibusdam. vnde sumitur authen. C. eod. titul. Item ex § vlt. su-
mitur auth. ex cōplexu. C. de na. lib. ibi, & l. do. Quid si soli nāles
1 filii existant, non concubina. dic, vt no. in l. 2. C. de na. lib. †No.
a in §. si quis autem. q̄ filij nāles debent ali,ᵃ vt hic. & infra eo. §.
si quis igitur. ff. de lib. agno. l. si quis a liberis §. idem scribit. &
2 ibi no. † Secundo no. quia hic vr̄ tex. quod filius nālis succedit
patri nō habenti filios naturales, & legitimos in duabus uncijs
abintestato, et vltra istas duas vncias nihilominus debet hr̄e
alimenta de bonis p̄ris: ita vr̄ velle iste tex. & gl. dt super ver. vn
ciarū. quā gl. no. s̄ facit de tri. et semi l. §. cōsideremus. ver. uncia
rū p̄ris. et pro ista glo. facit, q̄ ibi dixi optime, et iste tex. dū dicit
alimenta dās, etc. intellige dās i. post mortē p̄ris, et hūc intelle-
ctū puto voluisse sentire glo. istā hoc ēt apparet ex gl. q̄ est in §.
3 si quis igitur. s̄. eo. quę q̄rit, † an p̄r dū viuit, teneat̄ filios natura
les alere. qa vr̄ sentire glo qd̄ hic tex. loquitur de alimētis, q̄ p̄-
stātur post mortē p̄ris, qa aīs si hic loqueret̄ de alimenos p̄stan
dis in vita p̄ris, glo. illam q. nō quæreret. quia esset casus, vt hic.
Possumus dicere hoc esse verum, q̄ filius dēt hr̄e alimenta, qū
nō hēt aliter. vn̄ viuat, seu se alat, aīs nō dēnt alimēta p̄stari, ar.
4 d. l. si quis a liberis §. sed filius. † sicut ēt dicimus de fratre, qui
dēt alere sorores legitimas & naturales, vt no. gl. in d. §. si quis.
§. idem scripsit. & in l. 1. C. de lib. a pa. alen. quia est verū si so-
ror non hēt aliud vn̄ se alat, vt ff. vbi pup. edu. de. l. qui filium. &
s̄m hoc illud verbum, & alimenta dās eis, dēt intelligi qd̄ den-
tur alimenta a p̄re dū ipse pater viuit, & ad hoc bn̄ sequitur qd̄
dt tex. quasi unū remediū lex dederit naturalibus in vita p̄ris.
s. qd̄ dēant a p̄re ali. aliud remediū detur post mortē p̄ris inte-
stati defuncti, qd̄ hēat duas uncias non existentibus filijs, vel ꝯ-
iuge. sed tn̄ p̄cedens opi. vr̄ magis de mente huius textus, & d.
versiculi patris est fauorabilis. Op. dicit hic, ibi, oīno indubita
tis, & ꝯ &c. & vr̄, qd̄ vbi quis hēt vnicam concubinam, filii ex
ea nati sint lꝛīmi, & naturales, cū matrimoniū p̄sumatur, vt l.
in liberæ ff. de ritu nup. huius timore facta est glo. sup. ver. nup
tiarū. & super ver. testatur. q̄ intelligunt hunc tex. qū fuit facta
p̄testatio, qd̄ tn̄ tenebat eā vt cōcubinā, de quo no. in d. l. ī libe
ræ. & per Dy. in l. in concubinatu. ff. de concubi. quid de iure
canonico? dixi s̄. quibus modis natu. effi. legi. §. illud.

ADDITIO.

a Debent ali. Adde Bar. in tra. alimentorum, ver. quæro, an pater.

---

1 *Pater naturalis in illis casibus, & pro illa portione succedit filio, in quibus filius ipsi patri succedit.*
2 *Pater dum viuit, an teneatur alere filios naturales, remissiue: & vide supra, §. proxi. nu. 1. & 3.*
3 *Filius naturalis natus ex vnica concubina, an habeat ius succedendi suo fratri legitimo.*
4 *Filij naturales nati ex eodem patre, sed ex duabus concubinis, an adinuicem sibi succedant, remissiue.*
5 *Naturales nati ex eadē matre, & diuersis patribus, sibi adinuicē succedunt*
6 *Quarta debita ascendentibus, quod sit aucta, sicut quarta, quæ debetur descendentibus.*
7 *Patruus ita succedit nepoti, sicut nepos patruo.*
8 *Filius naturalis non succedit patri contra testamentum.*
9 *Filius naturalis legitimatus rumpit testamentum paternum.*

1 §. Si quis igitur. †No. tex. no. & mēti tenēdū, q̄ in
illis casibus, & p̄ illa portione suc
cedit p̄r filio naturali, in qb. casib. & p̄ qua portione succedit
filiꝰ naturalis ipsi p̄ri naturali. & idem in alimentis. tex. est not.
hic in ver. in quib. quam q. mouet Azo in summa de le. hær. in
fi. dicit, qd̄ forte eodē mō succedit mr̄ filio nāli, & spurio, quo
succedit filio nāli pater, & ita sit par ratio pietatis. arg. l. nā & si
parentibus. ff. de inof. test. Pla. vero dicit, q̄ pater semp succedit
in totum filio non solū si est nālis tm̄, sed etiam si est spurius:
sed de opi. Azo. est casus hic, licet ipse non alleget ibi hūc §. sed
ipse hanc opi. firmat, & alleg. hunc tex. in summa, de nat. lib. §.
2 ab intestato. †Quærit gl. an p̄r dum viuit, teneat̄ alere filios nā
les. dic vt in glo. 1. q̄ facit ad id, q̄ dixi s̄. in § si quis autē. Quæro,
3 † hic dr̄ qualiter filius naturalis patris natus ex vnica concubi-
na hēat ius succedendi suo fratri lꝛīmo. & nāli, vide Azo. in
4 sum. C. de legi. hær. §. si. facit l. fi. & qd no. C. de nat. lib. † Quæ-
ro, an filij naturales nati ex eodē p̄re, & duab. ꝯcubinis inuicē
sibi succedant. dic ut no. in glo. l. hac parte. ff. vnde cog. vide Spe.
5 in ti. de suc. ab intest. §. 1. ver. quid de natis filijs. †Quæro quid
de natis ex eadē mr̄e, & ex diuersis p̄ribus? sine dubio inuicem
succedunt, vt d. l. hac pte. & l. spuriꝰ. e. ti. & īst. de succe. cog. §. qd̄
6 vulgo. † Et iste ver. in quibus. inducit ad q. per secundam glo.
hic. videlicet q̄ sicut quarta debita descendentib. est aucta, ita
quarta debita ascendentibus dēt esse aucta, cum æqualitas dēat
esse inter p̄rem, & filiū. de qua q. hēs s̄. de hær. & Fal. §. primū
itaq;. & s̄. de tri. & sem. §. 1. in fi. & in auth. nouissima. C. de inoff.
7 test. †Secundò inducit Ia. de Bel. q̄ sicut patruo succedit nepos,
vt x. col. impe. Lotha. c. 1. in fi. et ecōuerso patruus succedit ne-
8 poti. de qua q. no ipse s̄. eo. § filium et ibi dixi. † Vlt. circa istos
§. aduerte: quia posito q̄ filius nālis succedit p̄ri ab intestato,
et ex testamento s̄m formā hic traditā. tn̄ ꝯ testm̄ paternum
nullū hēt remedium, vt no. per gl. in l. 1. in prin. ff. de lib. et po-
9 sthu. et insti. de inoff. testa. § tn̄ āt. in 1. gl. nisi † talis filius esset
legitimatus, qa tunc ꝯ testamentum paternum remediū om-
nino sibi competeret, quod competeret filio ab initio nato le-
gitimo. et naturali, vt s̄. de incest. nup §. dubitatur. et no. s̄. qui-
bus mo. na. effi. legi. in prin.

Nati

Nati ex illicito coitu non sunt legitimi filij nominandi, nec succedunt patri, nec ab eo ali debent, de iure canonico secus. nu. 4.
2 *Nati ex damnato coitu qui dicantur, remissiue.*
3 *Nati ex damnato coitu, quando succedant patri, & matri. & nu. 5.*
4 *Substitutio facta de spurio, quando teneat.*

1 §. **Vltima si quidem.** †No. q nati ex illicito, & nephario coitu, non sunt
lgitimi filij nominandi. nec veniũt ad successionẽ patrñã, nec ali debẽt
2 a patribus. †Sed quæro, qui dicuntur nati ex damnato coitu, vt
non debeant filij nominari. dic vt in gl. super ver. participium.
idem no. ĩ auth. ex cõplexu. C. de incest. nup. & in auth. incestas.
3 eo. tit. & in c. referente. extra, qui fi. sint leg. † Et an isti succedãt
matri. dic vt Inst. ad Orfi. §. nouissime. & quod ibi no. & C. ad
4 Orfi. l. si qua illustris. & in d. authẽ. ex cõplexu. † Et eo. modo di-
a cas in alimẽtis, an dẽant ali de iure cannnico a pr̃e. & dic q sic,ᵃ
vt in c. cũ hẽret. ex. de eo q duxit in matr. & c. & in c. p venerabi-
5 lẽ. ex. q fil. sint lgtimi. †Sed licet de iure canon. dẽant ali, tñ succe
dere nõ pñt, vt in c. tanta. & c. referente. & in c. per venerabilem.
6 extra, qui fi. sint legi. & qđ no. in d. c. cũ haberet. †Quærit gl. po-
ne, qđ pater instituit, & filiũ suũ spuriũ substituit: an teneat sub
stitutio? gl. dicit forte distinguendũ: aut substituit vulgariter, vel
pupillariter, &c. vel dic, dicit gl. q l. si is qui. loqtur qñ substituit
eum, qui põt a patre aliquid capere, vt puta filius nãlis: secus si
nullo modo. vt spurius. sed tene pcedentẽ opi. tanq̃ no. q d. l. si
is qui. loquatur in spurio, & eã tenet Spe. quẽ vide circa istã q.
positã in gl. vt ipse no. in tit. de suc. ab inte. §. 1. ver. sed an natis.
& ver. seq. & ibi no. in d. auth. ex cõplexu & per Azo. in sum. de
nat. li. §. quid si Imperator. & per Doct. in l. 1. C. de natu. lib.

ADDITIO.

a ¶Quod sic. Adde Bar. in l. si quis. §. verum. de lib. agn.

De testibus, &c. Rubrica.

1 *Vtilitas testium propter probationes est inuenta.*
2 *Falsitatibus testium est obuiandum.*
3 *Edictum de testibus, est prohibitorum.*
4 *Testi existenti in dignitate magis creditur quàm pagano.*
5 *Vilissimi non admittuntur ad testimonium, nisi cum tortura.*
6 *Testes cognoscere debent contrahentes.*
7 *Testis, qui se offert non citatus ad testimonium, redditur suspectus, & ei nõ creditur sine tortura.*
8 *Testis pro vtraque parte debet veritatem dicere.*
9 *Calliditas quid sit, remissiue.*
10 *Falsitas committitur etiam in tacendo veritatem.*
11 *Iudex quot testes repellat ex officio, remissiue.*
12 *Modi probandi qui sint, remissiue.*

TEstium. Iste tit. hẽt 12. partes. Primo ponit
exordiũ. Secũdo ponit de testibus
adhibitis ad testimoniũ in iudicijs. Tertio de te-
stib. adhibitis in instris. Quarto ponit de testibus
sibi inuicẽ ɔ̃dicẽtib. in dictis eorũ. Quinto quot,
& quales testes pducant. Sexto ponit ex quo lo-
co pducãtur. Septimo de statu testiũ. Octauo ponit de testibus
inimicis. Nono de pxenetis. Decimo ponit quo tpe testes ad te
stimoniũ admittãtur. Vndecimo ponit ll. antiquarũ ɔ̃firmatio.
Duodecimo ponit hᵘ ɔ̃stõnis pmulgatio. Scda in §. nos igr. ter
tia in §. & licet. quarta in §. si vero qdã. quinta in §. qa vero. sexta
in §. & qm. septima in §. si vero dicat. octaua in §. si vero qs dicat
odiosus. nona in §. qm. decima in §. & hoc vero. vndecima in §.
oĩb. duodecima in §. q̃ igr. & vsq; ad §. & licet. bñ h. d. Testiũ vti
litas pp pbõnẽ adinuẽta est, & testiũ falsitatib. ẽ obuiãdũ, ll. anti
qs de testiũ pbõne loquẽtib. ɔ̃firmatis. Itẽ testes bonæ ɔ̃dõnis,
& famæ dẽnt eẽ, ignoti aũt & vilissimi ẽt ad testimoniũ festinã
tes, & se offerẽtes nõ admittũtur, vt eorũ dictis nõ credatur sine
1 tormẽtis. h. d. †No. q testiũ vtilitas pp pbõnẽ est adinuẽta. Se-
2 cũdo no. q †testiũ falsitatib. ẽ obuiãdũ: nã qlibet ad testimoniũ
3 admittitur nisi spãlr sit phibitus. † Tertio no. q edictũ de testi-
bus estᵃ phibitoriũ, nã qlibet ad testimoniũ admittitur, nisi spã
4 liter sit prohibitus, vt hic, & in l. 3. ff. e. †Quarto no. in §. sanci-
mus. q creditur testi posito in dignitate, & magis q̃ pagano. cõ-
5 cor. ff. e. l. 3. in princ. †Quinto no. q testes vilissimi, & ignoti ad
a testimoniũ nõ admittunt, vt eorũ dictis sine tormẽtis credat,ᵃ
6 vt hoc §. sancimus. ver. si vero ignoti. †Sexto no. in d. ver. ignoti.
q testes debent cognoscere ɔ̃hentes, de quo in l. 3. §. 1. ff. eod. &
extra, de testib. c. cautas. dixi ĩ. de hæred. & falc. §. si vero absunt.
7 †Septimo no. tex. cũ gl. sup ver. festinãtes. q testes qui offerunt
se ad testimoniũ dicẽdũ cũ nõ sint citati, pſumunt suspecti: iõ
eis nõ credit sine tormẽtis. ita exponit hũc tex. festinantes, &c.
la. de Bel. q eum festinantem. i. ad testimoniũ se offerentẽ. alibi
exponitur festinantes. i. non citati, & sic talibus non citatis qui
se sponte offerunt, nõ creditur sine tormentis, sed tormẽtis sic.
8 qđ tene menti, q latius ĩ. declarabo. †Octauo no. tex. ibi, nil cele
tur veritatis q testis dẽt pro vtraq; parte dicere veritatẽ, vt hic,
& C. de episc. & cler. authẽ. si iudex. & videbitis ĩ. de san. epis. §.
9 nulli. †Quero, dr̃ in prin. huius ti. & calliditate, &c. q̃ro quid sit
10 calliditas. dic vt in gl. q̃ ẽt ponit, †qđ sit falsitas. ex quo habes. q
falsitas cõmittitur non solũ dicendo, qđ non est, sed ẽt in tacen
do veritatem de quo in l. presbyteri. & authen. presbyteri. C. de
11 episc. & cler. †Quæro in ver. licere. vbi legislatores hoc prohi-
buerunt? dic vt in gl. super ver. licere. quæ dicit aliquos testes ip-
12 so iure repelli, & aliquos repelli officio iudicis. †No etiam glo.
super versic. plurimis alijs. est super versi. non aliter. quæ dicit
quot sint modi probandi. quod dic, vt in eadem.

ADDITIO.

a ¶Credatur. Adde Bal. in c. 1. §. iniuria. in ver. sed nunquid ex tali confessione. de pace iur. firman. vide Ange. hic, & Bar. in l. ex libero. ff. de quæstio. & dom. Ale. de Imo. in l. de minore § tormenta. ff. de quæstionibus.

1 *Testis, quòd sit bonus quilibet, præsumatur etiam in testamento.*
2 *Pauper an possit esse testis.*
3 *Iudex ex officio inquiret de bonitate testis, & legalitate.*
4 *Testis de quibus possit a iudice interrogari, remissiue.*
5 *Ignobiles, & viles qui dicantur, vt a testimonio repellantur.*
6 *Legalitas in teste non probatur per seipsum, sed per alium.*
7 *Infamis de facto quando admittatur ad testimoniumetiã contra infamem.*
8 *Infamis de facto non potest esse iudex.*
9 *Homines de vniuersitate, an admittantur ad testimonium.*
10 *Excommunicatus contra excommunicatum, an admittatur, remissiue.*
11 *Testis contra quem crimen opponitur, an poterit idem crimen contra opponentem opponere.*
12 *Militia an sit dignitas, remissiue.*

1 §. **Sancimus.** †Quæro, an admittetur in testimoniũ
aliqs. q non sit pbatus aliquo de pdictis
modis, vcz rõne dignitatis, militię, officij, vel diuitiarũ. gl. super
ver. officij dicit, q sic, vt pz ĩ ver. aut si nõ tale. &c. & no. sup ver.
2 ex vtroq; rõ est, qa qlibet pſumit bonusᵃ nisi pbet ɔ̃riũ, vt ff. de
leg. 2. l. cũ quidã, C. de inoff. testa. l. oĩmodo. cũ similib. & q q-
libet testis pſumatur bonus nisi pbet ɔ̃riũ, no. gl. in c. 1. extra. eo.
3 Patet ergo† q ẽt pauper psona, & nõ exñs in dignitate, vel mili-
tia, põt esse testis, licet magis credatur positis in dignitate, puta
b Doctori, & militi. Et de hoc, an pauperᵇ admittatur ad testimo
niũ, no. in l. 3. in prin. ff. e. & dic. vt habes in tex. & gl. ex. de test.
3 c. si q testiũ. ibi, & qđ iuris sit. †Quærit hic gl. an iudex dẽt inq-
rere de veritate bonitatis, & legalitate? dicit gl. sup ver. officij. in
fi. q sic, & no. eã. & fiet ista inqsitio a iudice ex suo officio. ita no.
4 gl. no. in l. 3. in prin. sup ver. inimicitiæ. ff. e. † sed circa hoc q̃ro,
an testis possit interrogari a iudice de oĩb. his, de quibus iudex
põt q̃rere ab aliqua psona, & inuestigare. dic, vt no. ex. eo. cum
cãm, in gl. sup ver. de causis, qđ tene mẽti. Quærit gl. an corpio
5 †q qs est artifex repellatur? gl. sup ver. ignobiles. dicit, q nõ, sed
ex eo, q ignobilis. Qui ãt ad hoc dicant ignobiles, dic, vt in d. gl.
sed alibi hr̃. q viles persone dñr psonæ pauperes, vt ĩ. q. no. na
eib. legi. § qiquis aũt. & ĩ. de man. princ. §. si tibi. Quæro dr̃ hic,
6 † q talis testis dẽt adhiberi, quod si de fide ẽt dubitatur. possit
de facili pbari, q eius vita est inculpabilis, & moderata: sed per
quẽ hæc pbẽtur, dicit gl. q hoc dẽt pbari p aliũ, nõ p ipsũ testẽ.
quã gl. no. sup ver. moderata. cui iũge gl. sup ver. officij. in fi. ĩ e.
7 & q sup ea dixi. †Quæro, an ifamis de facto admittatur ad testi-
c moniũ. & vr̃ tex. cũ gl. q nõ. ff. de sen. l. Cassius. In ɔ̃rium est gl.
in l. 1. C. de sum. Tri. & si. cath. hæc est veritas. nõ ob. gl. l. Cassius.
qa q gl. dicit ibi, ad dignitatẽ iudicis, nõ ad testimoniũ referas,
ad quã dignitatẽ infamis de facto non admittit, vt l. nemo. C. de
digni. li. 12. & p hac opi. facit, q no. in l. 1. ff. de his, q no. infa. C.
ex q. cã. inf. irro. l. nulla. vbi gl. dicũt, qđ tm sunt duo effectus ĩfa
mis infamia facti. videlicet qđ repellit a dignitate. Itẽ, quia facit
admitti ad testamẽti q̃relã fratrẽ, qui aľs nõ admittitur, vt l. fra-
tris. C. de inoff. test. pz ergo quod a testimonio non repellitur.
dic hoc eẽ verũ, sed tñ cũ tormẽtis dẽt admitti, vt l. 3. §. l. Iul. ĩ gl.
& fine. ff. e. & ei minus credit, q̃ alij testi nõ ĩfami. qđ ĩtellige eẽ
verũ tã in crĩalib. q̃ in ciuilib. causis, & de iure ciuili, sed de iure
canonico infamis de facto admittitur in cã ciuili, & ẽt in crĩali,
vbi ciuilr̃ agit, secus si crĩalr̃, vt est tex. & gl. in c. testimoniũ. e. ti.
& ĩ c. fi. ex e. vide Spe. in ti. de test. §. 1. ver. itẽ q est infamis vide
a. q. 1. c. epi pleg. de ĩfa. de iure nõ est dubiũ, qđ a testimonio re-
8 pellitur, vt d. l. 3. §. l. Iulia. †Quero, pone, qđ hoĩes vnius villę ad
mittãtur ĩ testes ɔ̃ aliũ an valeãt? gl. hic ĩ prin. hᵘ § tenet qđ sic,
quã no. & eã tenet Spe. ĩ ti. de test. §. 1. ver. oẽs. vbi de hac gl. facit
9 mentionẽ. †Itẽ q̃ro nunqd aľs infamis ɔ̃ infamẽ admittatur in
testem.

ADDITIONES.

a ¶Bonus. An & quando, & ex quibus quis præsumatur bonus & quando non, vide late per Fel. in c. dudum. in ver. idoneus, de præsump.
b An pauper. Adde istum in l. ex libero. ver. item dico. ff. de quæst. & Fel. in c. si qui testium. ver. in gl. fi. ibi, alias honesta persona. extra, de test.
c Testimonium. Vide d. Ias. May. in l. 1. circa fi. C. de sum. Tri. & Fel. in c. testimonium. de test.
Adde istum in l. infamauum. in prin. & quod ibi posui in apost. ad ipsum, in e. ver. C. de inoffic. testa.

testem, dic vt no. per gl. in d. l. 5. §. Iul. ff. eo. & Spe. eo. tit. §. 1. ver.
10 item quod est infamis. † Sed nunquid excōicatus contra excō-
municatum. vide dictum Ia. de Are. in l. si mulier. ff. sol. matri.
11 † Sed pone, q repello testem praetextu alicuius criminis, nun-
a quid poterit ipse mihi obijcere crimen illud, vel defectum. a dic
vt no. in glo. c. testimonium. extra eo. & quod no. Spec. in tit. de
12 test. §. 1. ver. sed pone, q repello. † Vlt. circa hunc §. no. tex. ibi, p
dignitatem, aut militiam, &c. nam hic videtur tex. q militia nō
sit dignitas, cum hic ponantur vt species separatae. de quo est
tex. in l. fi. C. qui milit. non possunt. lib. 12. de quo ibi dicam.

ADDITIO.

a ¶ Vel defectum. Vide tu ad hoc Felan c. dilecti. de excep. in ver. ad 3. caput.

---

1 *Vilissimae personae quando admittantur etiam cum tortura ad testimonium.*
Vilissimae personae in subsidium admittuntur.
2 *Vilissimae personae admittuntur quando sunt rogatae a partibus, & nu. 9.*
3 *Viles personae, licet admittantur ad testimonium sine tortura, eis tamen tantum non creditur sicut alijs.*
4 *Viles personae in testimonio ferendo, quando torqueantur.*
5 *Testes existentes in dignitate clericali positi, si de mendacio conuincantur, non torquentur, sed de falso puniuntur.*
6 *Testes diuites pro testimonio ferendo quando torqueantur.*
7 *Testes, vt deponant, debent primo citari, & postea cogi.*
Et qui sunt, qui cogi non possunt, remissiue.
8 *Citatio non est coactio.*
9 *Sponte quod quis testificetur, qualiter intelligatur.*

1 §. Si vero ignoti. Op. & tvr. q ignoti, & viles psonae ad testimoniū nō admittant,
vt ī. eo. §. sancimus. & §. licere āt. So. illi §. intelligunt ſm istum,
a videlicet, q vilissimae psonae admittantur cum tormentis a, vt
hic dr, q qđ sit verum ī. dicā. Item admittuntur in subsidium
non aſs. & sic pmā. & secundā solut. simul iunge. & vide circa
hoc qđ no. v. q. v. e. illi. Sed ɔ̄ hoc op. & vr q viles personae. & nō
fide dignę admittantur ēt sine tormentis, vt ī e. § & licet. in fi.
1 ver. si vero huiusmo ſi. & ibi no. † So. ibi loquitur in testibus, q
sunt a partibus rogati, qui licet si aliās nō essent a partibus ro-
b gati nō admitterent b sine tormentis: tn̄ eo casu admittuntur
licet nō sint psonae fide dignae, & hāc sol. tenet Ia. de Bel. Habe-
mus ex opi. gl. qđ vilissimae psonae non admittuntur sine tor-
mētis, nisi sint testes rogati a partib. quā opi. vr tenere Azo in
sum. de test. Sed possemus forte dicere, qđ ēt uiles personae ad-
mittantur in testimonium sine tormētis hoc probatur in fi. in
l. unius. in prin. ff. de qō. vbi deportatus in insulam, & statuliber
admittit sine tormētis: tn̄ ɔ̄stat, q sunt viles, & abiectę psonae.
nō ob. iste tex. qa vr requirere duo ad hoc, vt torqant. Primo. s.
q sint viles, & ignon. Secūdo, q tētent corrūpere veritatem. &
3 licet † uiles psonę ad testimoniū sine tormētis tenendo istā opi.
possint admitti nō tn̄ eis adhibet tanta fides sicut alijs, vt l. 2. &
4 3. ff. e. † hēs ergo ſm hoc q viles psonae pnt torqueri si tentant
corrūpere veritatē, vt hic, & d. c. illi 3. q. 5. Itē possent torqueri
5 si cōuincerentur de mēdacio, vt l. unius. §. test. de qst. † De alijs
āt testib9 nō uilib9 qd iuris sit, dic qđ si sunt positi in dignitate,
aut ē dignitas clericalis, & non pnt torqueri, sed aliter de falso
puniunt, vt C. de epi. & cle. auth. psbyteri. & l. psbyteri. pterq̄ in
vno casu tn̄. s. si uacillant vt l. nullū. C. de testi. licet lex illa vi-
6 deat loqi ī dignitate sacerdotali. † Si vero sint alij testes nō posi
ti ī dignitate, tūc si sunt diuites, & bone famę, nō pnt torqueri
nisi ī duob. casib. Primus ē si uacillāt, vt l. ex libero. ī pri. ff. de q.
Secūdo si cōuincunt de mēdacio, vt d. l. uni9. §. test. & q dixi de
tortura ī casibus pdictis. hēt locū in crīali, & ciuili, vt no. in pal.
7 l. ex lib. & pbat in l. diuus. 1. ī. e. ti. † Vlteri9 op. hic innuit, qđ te
stis spōte ueniēs nō admittitur, imo vr q admittatur, & nullo
mō cogi dēat, vt ff. e. l. 3. §. Iulia. & in l. inuiti. e. ti. So. veritas ē, q
testes, put l. illa loquit, admittunt, spōte tn̄ nō cogunt, vt ibi dr,
dēnt tn̄ eē citati, nō tn̄ eis licet se offerre, vt hic dr. & hāc so. te-
net Ia. de Bel. q illae psonę, de qb9 ibi loquit, nō dēnt inuiti de-
nunciari, ita q inuiti cogant deponere. dēnt tn̄ citari, ne plu-
mant se spōte offerre, & inuitis operas suas ingerere, ar. l. q oīa.
ff. de pc. cū si. non. n. p simplicē citationē testis dr cogi, sed mo-
nen. & istā monitionē bene pnt sustinere psonę, de qb. loqtur
lex ɔ̄ria. & post illā monitionē, q̄ fit p simplicem citationem, se
qtur coactio, & hanc coactionem non patiuntur psonae, de qb.
8 loqtur lex illa, sed alij testes sic, vt l. si qn. C. de testi. † Et haec di-
stinctio, quod primo praecedat monitio, secundo sequatur coa-
ctio, ponitur in c. super eo. extra, de test. cog. et ibi no. in gl. sup
verbo, non cogendi. & quod prima citatio nō sit coactio, appa-
ret ex eo, q post monitionē alicuius puideatur ɔ̄ testes, & illa
9 dr coactio, vt patet in c. 1. & 2. eo. tit. & sic pōt intelligi, q no. p
gl. de eo q sponte fert testimoniū in l. post legatum. §. his vero.
ff. de his qb. vt indi. & quod no. in l. qui cum maior. §. si vero ac-
cus. de bonis lib. & intelligatur sponte sine actione: tn̄ pcedens
coactio est necessaria, ne praesumatur ingerere in iuito, vt s. dixi,
& ita intelligatur gl. quae dicit, q illę personae sponte admittun
tur, vt no. in d. l. inuiti. in fi. in 3. q. prin. §. item l. Iulia.

ADDITIONES.

a Cum tormentis. Adde hic, quae dixi supra in prin. in 1. no. in apost.
b Non admitterentur. An autem a testibus a partibus rogatis possit opponi de habilitate. vide Fel. in c. cum inter. de exce. circa princ. ibi, ad idem. vbi ponit cautelam, quod vocentur ad actum testes affines, & propinqui.

---

1 *Testes quibus casibus debeant esse rogati, & nu. 7.*
2 *Duo testes quando sufficiant in instrumentis, remissiue.*
3 *Testes an debeant interrogari de circunstantijs, & de quibus, remissiue.*
4 *Testes quando interrogantur de loco, & de tempore.*
5 *Testis debet causam sui dicti deponere si sit interrogatus, aliās depositio valeret sine causa.*
6 *Testis deponens super eo, quod sensu non percipitur, etiam non interrogatus tenetur reddere causam.*
7 *Confessio extraiudicialis facta vicinis ad liberandum, quod prosit: secus si ad obligandum: & quando valeat, remissiue.*
8 *Pactum de non petendo factum absente parte, quando prosit parti.*
9 *Rogatio testium operatur, vt etiam inhabilis admittatur.*
Item quòd quis cogatur ad testificandum, qui aliās cogi non posset.

§. Et licet. In ɔfessione soluti debiti in instrūis ɔ̄ctis sunt adhibēdi testes, qui nō sunt fortuiti, vel tran-
1 seuntes, q ēt in testō seruatur, iure antiquo seruato. h. d. † No.
2 ex isto §. casus ī qb. testes dēnt eē rogati. † Sed op. hic innuitur q
sufficiāt duo testes. ɔ̄, imo reqrunt qnq;, vt l. testiū. C. de test. ve-
ritas est q hic § ītelligit determinatē ſm illā l. testiū. & hāc opi.
tenēt Doct. in authē. rogati. C. de test. licet glo. ibi aliā so. ponat.
Sed ɔ̄ hoc op. & vr q nō reqrantur tot testes, vt ī. de instr. cau. &
fide §. vt aūt. Sol. vt no. in d. l. test. in 2. q. Quarto qd vult iste tex.
3 ibi dicere, aut cām testimonij &c. dic, vt in gl. super ver. cām. † Et
circa hāc gl. an testes debeāt interrogari de circūstātijs, s. an tps
erat nubilosū. & de vestib. & de sitib. vide gl. in d. l. test. & ibi per
4 doc. in vlt. q. † Itē, an testes dēant interrogari de tpe a vel de loco,
a vide gl. in l. ob carmē. ff. de testi. & p Doct. in d. l. test. C. e. in 2. q.
et vide gl. 3. q. 3. itē ī testi et q. 9. ea cā c nihilominus. circa illud,
qđ gl. dt, an testes dēant interrogari, etc. vide gl. st. ad Sil. l. prius.
et in l. 2. §. itē Labeo. ff. de aqua plu. arcē. sup verbo, memoria. et
circa oīa pdicta vide tex. et gl. ī c. cū cām. ex. de tes. q ibi no. p In.
vide, qd no. Spe in ti. de teste. §. iā de īterrogatorijs. ver. sunt aūt.
5 et ver. itē de tēp. † Ex hoc tex. d. gl. sup ver. cām. sumit ar. q testis
b dēt cām sui dicti reddere, b q est verū si fuerit de cā interroga-
tus, alias eius testimoniū valet sine cā, vt no. in l. solā. C. de test.
ff. de no. ope. nū. l. 1. ex. de recr. c. si qn̄ et 4. q. 3. § itē sola. et Spe.
6 in ti. de teste. §. 1. ver. itē, q interrogatus. † q ē verū ī his, q̄ pnt pci-
pi p sensum corporeū. puta si testis dicat, q vnus depoituit pecu
niā, et similia. Sed si reddat testimoniū sup eo q sensu non pci-
pit, vt puta si dicit Titiū dūm talis rei, tūc non pbat nisi reddat
cām sui dicti, posito, q de cā nō īterrogaret. rō, qa testis dēt de-
ponere p sensum corporeū, vt l. q in testō. in ri. ff. de test. et l. e.
2. nī. ff. de his, q̄ in test. delē. facit, q no. in l. testiū. C. eo. et ibi per
Doct. sed cū testis dicit, q talis sit dñs, nō pcipit istud sensu cor-
poreo, sed p intellm, et tunc testificatur de eo, q ē ius, nō de eo
qđ ɔsistit ī facto. Ita determinat In. ī d. c. cū cām. et Spe. in tit. de
test. §. nunc tractandum. ver. vt autem pleni. vsq; ad ver. porro.
7 † Quęro, q sunt casus, in qb. reqritur, q testes sint rogati. tex. hic
ponit tres. Adde quartū in auth. rogati. C. de test. et ī gl. in §. sed
si instr. ī. de instr. cau. et fide. videlicet in repudio. et pbatur p
l. nullus. ff. de repu. et ibi gl. hoc idē tenet Pla. in d. authē. rogati,
q in repudio reqrantur testes rogati, sed gl. 1. q. 9. §. de his, deter
minat idē, quod in d. l. nullum, et 30. q. 5. c. nostrates. in quibus
vide qd iuris sit in matrimonio, & circa pdicta vide Spec in ti.
8 de test. ver. sunt rogati. † Vlt. ex hoc tex. dt Ia. antiquus glossator,
quod ɔfessio facta extra iudicium corā uicinis valet. & idē no. ipse
C. de confes. l. unica, & in l. qm̄ ff. de infa. Sed glo. hic super ver-
bo, pro faciēda. Sol. & in alleg. l. unicę. dicit hēc locū qm̄ ɔfessio
fit ad liberādum secus si ad obligandum, quia tunc non valet,
nisi fiat in iudicio, vel nisi fiat cum causa, vt habes in gloss. & sic
potes arguere ex hac glo. quod confessio facta coram uicinis
absente parte, valet si fiat ad liberandū, vt no. in d. gl. dictę l. uni-
cae. C. de cōfe. sed tu potes rńdere, qđ istae gl. parū faciunt, quia
istae gl. non excludunt partis pñtiam, sed praesentiam iudicis, &
hoc patet in eo, qđ dt qđ talis ɔfessio fuit fcā ad obligandū cū
cā valet, sed sic oportet, quod intelligatur cum partis praesen-
tia, aſs nullo mō valet ēt facta cū cā, vt l. certum. §. si qs absen-
te. ff. de confes. & in l. 1. & vlt. de interro. ac. Sed de hac q. an con-
c fessio ad liberandum, c vel pactum de non petendo factum ab-
sente parte prosit parti, vide gl. in l. hēdi. §. Iul. & in l. 1. §. idem
in duobus. ff. de pac. & in l. Pomp. scribit, de nego. ge. p Guil. de
Cu.

ADDITIONES.

a De tempore. Vide Fel. in c. ex tenore, circa prin. ver. no. 3. ibi determinantes, & plenius in d. c. causam, alle. in sextu post med. ver. vtrum autem testis.
b Reddere. An, & qn̄ testis teneatur assignare cām dicti sui, vide late per Fel. in d. c. cū cām. alle. ī tex. ver. gl. ī ver. & in c. licet ex quadam ver. 3. gl. 2. & ī. ver. ɔ̄ tenet.
c Confessio ad liberandum. Adde Geor. Thomasinum ample hunc articulum disputantem consilio 3. incip. non parui momenti. ad fi. volu. 1.

9 Cn.& per gl.in l.non solum.§.liberationis.ff.de lib.leg.† Vlt.no. tex.cum glo.super ver.suppliciis in versi.si vero non huiusmodi,quod vilis persona,& nō fide digna,admittitur ad testimonium sine tormento,vbi testis rogatur a partibus. & hoc etiam tenet Ia.de Bel.licet si non esset rogatus a partibus non admitteretur ad testimonium sine tormento secundum opi. gl. hic,& supra prox. Vltimo circa hoc,an vilis persona admittatur ad testimonium sine tormentis,potes dicere,vt dixi supra prox.respon. Et sic rogatio testium secundum opin. glo. hic positam operatur vnum,vt admittatur qui alias ad testimonium non admittitur sine tormento,vt in hac gl. Itē rogatio testium operatur aliud,vt qui testificari non cogitur,tamen rogatus testificari cogitur,vt no.gl.in l.inuiti.ff.de testi.in gl.fi.circa finē,quam tene mētu.

1 *Testis sibiipsi contradicens in suo dicto,repellitur.*
2 *Testes,quando sunt contrarij,siue ab vna parte,siue a diuersis, quam probationem faciant,& quibus stetur.*
3 *Testibus dignioribus,& honestioribus,& si sunt minoris numeri creditur, nisi testes contrarij excederent in numero magno:& qui dicatur magnus excessus est arbitrarium.*
4 *Testes falsum deponentes,per quem iudicem puniantur,remittit.*
5 *Arbiter,an puniat testes falsum coram se deponentes,remittit.*
6 *Pœna falsi testis quæ sit,remissiue.*
7 *Iudex,an puniat ex officio testes falsum deponentes.*
8 *Testis falsus punitus a iudice suo motu,an possit postea accusari.remittit.*

a §. Si vero quidam. Testi,qui sibi in suo dicto est ꝯrius,fides adhibēda nō est. si vero testes sibiinuicē ꝯdicūt,tūc veritati ꝓferēdū. & dignio-
b ribus b,& in numero pluribus standū est. Itē testes falsum testimoniū deponentes puniēdi sunt,per errorē ēt falsum testificantibus est parcendū. h.d.vsq; ad §.quia vero.& hēt quatuor partes.Nā primo ponitur,qñ testis ꝯriatur sibiipsi. Scdo qñ testes sibiinuicē ꝯ dicūt. Tertio de pęna testium dolo falsum testificātiū.Quarto ponit de testibus per errorē sibi ꝯdicētibus,vel falsum dicentibus. scda ibi in ver.aut alterutris tertia in ver. si ve-
1 ro astu. quarta in versi.nisi. † Quæro de intellectu huius §. dicit gl.primū tñsum loqtur qñ testis sibiipsi ꝯdicit in suo dicto, quo casu repellit,vt hic in prin.& alle.ad hoc suas ll. & facit l. 2.ff.de testi.& l.q̄ falsā.e.ti.& ꝓ hoc est casus ī c.cū cām.ver.cum alijs,de ꝓb.& no.gl.quas ibi allegabo ad mām h9 §.& vide etiā,
2 quod no Doc.C.de fi.instr.l.in exercendis,in 3 q † In tex.in 2.rñso,ibi,aut alterutris,&c.dt Mar.quod hic loqt̄ qñ vnus testis alteri ꝯdicit, & sunt a diuersis partibus ꝓducti. Nā si eēnt ab eadē parte ꝓducti, tūc repellunt sicut repellerent diuersæ scripturæ ab eadē parte ꝓductę,vt l.scripturę.C.de fi.instr.gl.vero nřa tenet ꝯriuṁ,q̄ dt,qd hic loqt in testibus ꝯrijs ab eadē pte productis. Ad l.scripturæ,rñ.vt hēs ī gl.hic,& ī l.ob carmē.§.si testes.ff.eo.ti.&c in l.scripturæ. p̄al.loquitur ergo istud 2.rñ.qñ testes ab eadē parte ꝓducuntur. si vero testes ꝓducuntur a diuersis partibus,dt gl.qd primo statur maiori numero,scdo dignitati,vt hic
3 no.in gl.sed Ia.de Bel.dt † qd ēt hoc casu p iudicē esset credendum dignioribus,& honestioribus, veracioribus, vel pluribus ꝓut iudicis motus cū sui īstātia poterit informari. idē qñ ꝓducuntur ab eadē parte. Istud,qd ipse dt ēt hic gl. in d.l.ob carmē. §.si testes & Doc.tenēt in d.l.in exercēdis,in vlt.q.& vide,qd tāgit gl.in d.l.scripturæ,in fi.Sed id qđ dixi,qđ stetur dignioribus, & qđ inspicitur magis dignitas,q̄ numerus,& si producantur a diuersis partibus,vt no. in d.§. & si testes,intelligit eē verū, nisi ex alia parte esset magnus excessus in numero,vt di tex.& gl in c in nřa.extra,de test.in glo. vbi ēt gl.dicit,quod iudicis arbitrio relinquit qs dicatur magnus, vel paruus excessus, qđ tene mētu.de mā h9 § vide quod plene no gl.in d.c. in nřa,in glo.mag. & 3.q.2.§.si testes,in gl.mag.& in §.itē ī testibus,& ī gl.vide,qđ no.p Doc.in d.l.in exercēdis,in 3.q.& qđ no.Spe.in ti.de test.§.
4 postq̄.Venio ad ver.si vero astu.Et quęro,hic dī † qđ testes dolosi malignitatē ꝯmittētes puniuntur. q̄ro a quo iudice puniā-
5 tur.dic vt no.gl.& Doc.in l.nullum. C.e. † Sed q̄ro qđ si testes ꝓducantur corā arbitro, & dolose malignitatē ꝯmittūt,an arbiter poterit ipsos punire,dic vt no.Spe.ī ti.de test.§.1.vers.qd de
6 arbitro. † Qua āt pena puniatur talis testis, dic vt in glo. hic in
7 ver.ꝯtelinq,& ff.de test l.q falso,& quā habes ī d.l.nullū. † Quæro,an iudex poterit ex suo offō punire testes pęna l.Cor.de fal. Doc.tnt,quod nō; sed tñ exordinarie,vt no.in d.l. nullū.in primo ꝯrio & vide quod no. in l.vbi. C.de fal. & vide quod tenet Spe. in ti.de te. §. 1. ver. sed nunqd iudex. & circa hoc vide v.q.
8 vlt.c.ꝑsbyteri. † An āt si talis testis fuit lege punitus pro motu iudicis possit postea accusari l.Cor.de fal.glossa format hanc q. in d.l.nullum,quæ glossa reprehenditur ibi per Docto. in vlt. quæstio.in d.l. vbi.in vltima qō.& Spe.tāgit in d.§.1.ver.sed nūquid p pęnā. Vltimo circa ver. nisi ſm aliquē errorē. vide pro eius intellectu extra, de test.cog.c.p̄terea, in fin. & quod ibi no.

ADDITIONES.

a Non est.Sed nunquid sit reducendus ad concordiam. Vide Ioan. de Imol.in l.qui bona.§.si quis.& ibi Do. Alexan. ff.de damn.infec.& Do.Alex.in l.inter stipulantem.§.1.de verb.oblig.& Bal.in l.si defensor.§.qui interrogatus.ff.de interrog.actio.& Do.Alex.in consi.132.2.parte,& in consi.42.4.parte.
b Et dignioribus. Quomodo vero,& qualiter intelligatur quod testes dignioribus cæteris paribus præferantur.Vide Fel.in c.cū P.Manconella.de accu.in fi.

1 *Quarta productio non admittitur nisi præstito iuramento, & quando,numer.6.& 8.an teneat petitio non seruata solennitate,nu. 10.*
2 *Productio testium,an fiat post publicatas attestationes,& quando, cum nu.seq.& seq.*
3 *Instrumenta post didicita testificata produci possunt.& nu. 32.& ibi,quod vsque ad causę conclusionem.*
4 *Testes super alio articulo,& alia exceptione, quòd possunt produci in eadem instantia publicatis attestationibus.*
5 *Testes post didicita testificata etiam super eisdem articulis in causa appellationis produci possunt.*
6 *Dilationes plures,quòd hodie etiam dantur in causis pecuniarijs.*
7 *Testes quod possunt produci et si pars testificata didicerit a testibus.& nu.16.*
8 *Renunciatio sola testium,an impediat testium productionem, vel requiratur etiam publicatio.vbi quòd sola renunciatio.*
9 *Publicatio testium sola non impedit aliam testium productionem.*
10 *Petitio quartę productionis facta sine solēnitate,de qua hic,qd nō teneat.*
11 *Quarta productio concessa sine solennitate,de qua hic per iudicem:an aperiatur,quòd testes,& eorum dicta teneant.*
12 *Petens quartam productionem cum solennitate, de qua hic,si iudex eam non concedit,potest appellare nisi denegetur causa cognita.*
13 *Multitudo effrenata testium,quæ dicatur,remissiue.*
14 *Receptio facta per iudicem incompetentem, an impediat aliam testium productionem.*
15 *Productio quarta testium petita post terminum peremptorij, an concedatur.remissiue.*
17 *In causa inquisitionis,an post testificata didicita poterit quis testes de nouo producere.*
18 *Quarta productio,an detur ad probandum super exceptionibus, sicut datur super principali,remissiue.*
19 *Productio testium post didicita testificata,si testium dicta sunt deperdita,an concedatur.*
20 *Scientia dictorum per testes aduersarij, an impediat productionem testium,quod sic.*
21 *Testes primo producti,an poterunt iterato reproduci non obstante publicatione,& quòd eorum dicta sint didicita, vbi quòd sic ad postulationē partis,vt dicant rationem,non vt iterum addant.*
Item per officium iudicis,& vt declarent eorum dicta.& nu.23.
22 *Pars, contra quam sunt producti testes in vna instantia, an poterit ipsis publicatis dicere se velle stare eorum dicta, si iterum reproducantur. quod non in eadem instantia.*
24 *Testes antequam publicentur,poterunt reproduci,vt addant testificatis.*
25 *Testes ante publicationem.an possint produci in causa criminali.*
26 *Testes qui ante publicationem reproducuntur ,si dicunt contrarium eius, quod primo dixerunt,cui dicta stetur,remissiue.*
27 *Testes,quando sponte redire possunt,& corrigere dictum suum.*
28 *Testis qui antequàm reuertatur ad corrigendum dictum suum efficitur affinis vnius partis,non potest admitti,sed statur primo dicta.*
29 *Testes reprobatorij quod possunt produci testibus publicatis.*
30 *Testes.quando possunt reprobari etiam quo ad personam,remissiue.*
32 *Testis post didicita testificata,quod no possit produci vt dictū p alium cōfirmet*
33 *Conclusio,& renunciatio quo ad materiā productionis testiū,an differāt.*
34 *Circa reprobationes testiū quot productiones testiū admittātur.remissiue.*
35 *Ad declarationem tex. vide remissiue.*
36 *Dictio,sæpe in duabus, vel trib. vicibus verificatur,et de dictione,sæpius.*
37 *Aduocati debent interesse disputationibus,& publicationibus testium.*
38 *Aduocati debent interesse examinationi an quis debeat torqueri.*

a §. Quoniam vero. a Litigator,qui testificata didicit,& in cā ꝯclusit,ēt si semel tm testes producit,vlterius vti nū pōt testium productione,alias ad quartā ꝓductionem testiū admittetur,dūmodo iuramentū ꝓstetur ſm formam hic traditā,quo iuramento ꝓstito non erit necessaria Principis iussio.hoc dicit vsque ad § & qm scimus.
1 † No. tex. ex hoc §.vbi est dubium, an quis testificata didicerit, non erit suspicio,nec ꝓlium.ꝯ producentem ex prima,secunda, vel tertia productione : sed ex quarta productione sic, & ideo ad quartam productionem nō admittitur nisi ꝓstito iuramento secundum formā hic ꝓnsitā, vt hic,& in authē.atqui semel. C.de prob.quæ hinc sumitur,& extra,de test.c.in causis,& c.vltra tertiam ꝓductionem. Sed vbi certum est,quod quis testificata didicit, tunc non admittitur vlterius ad testium productionē,vt hic,& in versi.illud in extra,de test.c.constitutus.el 2.& c.cum in tua.in fi.e.tit.Op.ad hunc §.& vř quod iste q petit quartam productionē testiū,non dēt iurare,cū semel in initio iurauit,vt §.de his qui ingre.ad ap.§.fin. Sol.vt in glo.hic,super ver. sacramento,

ADDITIO.

a ¶Quoniam vero.Ad huius textus materiam vide per d.Alex de Imo. in consil.58.2.parte,in consi.212.eadem parte.& in consi.65.4.parte,& in practica Papi.tit.de excep.contra testes.ver.sunt quoque publica.

mẽto,& tãgitur in l.ꝯria,& p gl.& Doc.C.de iura.cal.auth.hoc
a facim.& clarius quàm alibi per glo. ex̃.de test.c. vltra tertiam.ᵃ
2 & dic.vt ibi.Secundo op.& vr̃, † quod post didicita testificata
pot quis producere testes, vt l.officiũ. ff.de rei vend.C.de ꝓba l.
excep.& de excep.l.si quidem.in qb. dicitur,quod reus ꝓbat cũ
probauerit actor, quia nõ poterit scire. quod probauerit actor,
nisi testificata videantur, & sic reus probat postquàm viderit
probationes factas per actorem.gl. hic ponit quatuor solones.
3 Prima est, † quod admittatur ꝓbatio per instrm,vt ibi no.non
p testes,vt hic.idem qđ hic clarius ponit gl. in d.l.offiñ. Ex hac
sol.glo. io d l.officium, no.quod scientia dicti testis aduersarij
impedit me posse producere testes. de qua q dicam infra. Item
ex hac solu. hẽs, quod post didicita testificata possum instrm
p roducere.de qua ẽt dicam j. Scd̃a sol.est qđ in ll ꝯrijs didicerit
testificata,non tñ sciebat dicta eorum.quam sol.no. ꝓ eo,ꝙ in-
fra dicam. Tertia sol. est, qđ illæ corriguntur p hunc §. de quo
tangit gl.in dictis ll.exceptio, & l.offim.& ibi ponuntur sol. ad
4 ll.illas,& hoc no.in 1.gl. & ibi reprobatur,& bñ Sed tu dic, †ꝙ
illæ ll.in nullo corrigunt̃ p hunc §.& omissis sol.gl.sol.alr̃ ẽm
Ia.de Are.videlicet,qđ iste §.loquatur qñ productio fit de nouo
sup eodem articulo, quo casu non põt fieri post didicita testifi-
cata vt hic,& in d.auth.at q semel sed ll.ꝯriæ loquunt̃ qñ fit pro
ductio super alio articulo,alius tñ articulus ẽ exceptio rei, quę
cũ ꝓductio fit sup alio articulo p̃t fieri post didicita testificata,
vt in ll.ꝯrijs.ita dt ipse, vt Cy.refert in d.auth. at qui semel.sed
idẽ,quod dt Ia.de Are.no gl.ordi.ex̃.de testib.c.de testib. põt ta
men testes super nouo articulo. vel super noua exceptione
post didicita testificata produci etiam in eadem instantia,vt no.
in d.c de testib in vlt glo.& infra,eodem.§.si res.Ad idem facit
b quod no. in c. fraternitatis.ᵇ super glo.mag. super versi. super
nouis & in c.causam q̃ vertentem, in 1.gl.in fi. eo. n. In ꝯriũ
etiam super eo.c.etiam post didicita testificata testes produ-
cuntur,vt no.in d.c de testib in vlt.glo.circa fin.circa quod vide
Goff.in sum.de testi.in fi.& vide qđ no in c.iurauit, ex̃.de pro-
ba.circa id quod dixi de nouo c.vide quod no. Doct. in l.p hãc,
5 C.de tẽp.appel Tertio op & vr̃ † quod ẽt sup eisdẽ articulis pos
sint testes post didicita testificata ꝓduci,vt l eos.§.si qs aũt.C.de
appel.& l.p hãc.C.de tẽp.ap. Gl.ponit tres sol approbat illam,
quod ibi loquatur in cã appellationis,quę est alia a prima cã.&
idẽ no.in authẽ.at q semel,& in d l.eos.§.si qs aũt. & in d l.per
hãc.de quo dic.vt ibi p gl.& Doct.q cũ gl.ꝯcor.Quid ãt sit de iu
re canonico,vide in c.fraternitatis.& quod ibi no.p Ber.& Inn.
6 extra,de testi.in clemen Quarto opp.dr̃ hic,†quod permittitur
quarta ꝓductio.ꝯ,immo pmittitur vna tñ,& non plures, nam
vna tñ dilatio datur in causis pecuniarijs, vt l.fin.& l.oratione,
ff.de fer.C.de dila.l.1.Huius rimore fuerunt opi.inter Doct.nã
dicunt alij,vt lo.quod illę ll.corriguntur,& sic hodie dãtur plu
res dilationes.intelligunt enim vnã productionẽ.i.vnã dilatio-
nem. Alij,vt Azo dicunt, quod hodie non datur nisi vna dila-
tio,& sic d.ll.nõ corriguntur. Non ob.ꝙ hic permittitur quar-
ta ꝓductio quare intelligo dicit Azo,dumtamen hoc fiat intra
vnã dilationẽ.& hanc opi.Azo.vr̃ tenere glo.in d.auth.at qui
semel.& ff.de fer.l.fi.hoc vr̃ tenere Doc.in l.1.C.de dila.in qua
ẽt opi.fuerat Azo in sum.C.de testi.circa fi.Canonistæ tñ dicũt
vnã productionẽ. i. vnam dilationẽ. ita dicunt de facto seruari,
c vt no.gl.in c.in causis,ᶜ ex̃ c.& tangitur in c.præterea.ex̃ eo.tit.
& de hoc per Inn.in d.c.in causis,tãgit Spe.in tit.de teste.§.qua-
7 liter.ver.volens qs. †Quæro,dr̃ hic,quod post didicitaᵈ testifi-
d cata non hẽt locũ ꝓductio testiũ. sed pone ꝙ qs diligenter in-
terrogauerit a testibus,qui deposuerunt quod dixerint,& testes
eis manifestauerunt an iste poterit vlterius producere testes.di
cit Innoc.ꝙ sic, non obst.quòd sciuerit a testibus isto modo,vt
ipse no.in c.pe.extra,de testi.in 2.glo.vbi ipse ponit clare quali-
ter quis dicatur testificata didicisse.Quærit glo.hic super versic,
8 quartam circa medium, †an sufficiat tantũ testibus renunciasse,
se,vel tantum testificata didicisse, vt quis testium productione
repellatur?Dicunt qdã,ꝙ dẽt vtrunq; concurrere. Alij dicunt,
aut tñ testificata didicit,& tunc repellitur aut testib.tñ renun-
ciauit,& tunc talis renunciatio non nocet,qđ dic vt in gl.& idẽ
tenet gl.in auth.at qui semel.C.de proba.& in authẽ.iubemus.
C.de iudic.& infra,vt cum de appel.cog.in princ.& per Azo.in
sum.C de testi.§.vbi autem simul.In ꝯriũ est tex.& gl.quod so
la renunciatio testiũ productionem impedit in d.c.de testibus,
in fi.extra,de testi.& no.in c.intimauit.& in c.cum venisset, eo.
tit.& ad idem c.constitutus.el 2.in fi. eo.tit. & no.in c.in causis.
circa hoc vide,ꝙ no.Inn.in c.cũ venisset,pal. & tene illud mẽti.
9 †Quæro pone,ꝙ dicta testium sunt publicata.tñ producens te
stes non didicit testificata, an poterit testes ꝓducere?glo.dicit ꝙ
sic,nisi renunciauerit ꝓductioni.ita no.in c.cõstituit el 2.in vlt.
gl.extra c.ꝓ d.gl.facit optime tex. & glo hic in prin.ibi,excepta
fuerunt testimonia,&c.& glo.dicit excepta,& recepta,& illi co-
gnita.quasi innuat,ꝙ apertura nõ p̃cludit viã testiũ ꝓductioni.
ꝓ hoc iste tex.l ver.si vero deducẽs.ꝓ hoc ẽt facit secũda sol.quã
dat gl.ad fin ꝯriũ,qđ ẽ.feci,quã sol. ꝓx.notaui,& de hac q.dic,vt
no.in d.c.de testib.extra eod sup ver.publicis,& vide ẽt Spec.in
10 ti.de teste,§.satis vulr.ver.qđ aũt dixi.Quæro,†pone,ꝙ aliquis
petit testiũ productionem simpliciter sine solẽnitate hic posi
ta,nec dt se paratum iurare ea,q hic dr̃ur, an teneat talis peti-
tio? Inn. tenet,ꝙ nõ,immo sic petẽdo simplr̃ iudex denegat re
cte quartam testium productionem, vt ipse no.in c.significaue
11 rũt.extra eod. † Sed circa hoc quęro,pone,ꝙ quis petit quartã
testiũ productionẽ sine solennitate hic posita, nõ tñ dt se para
tũ iurare ea, quæ hic dicuntur, iudex si quarta productionem
sine tali solennitate admittit, an valeant dicta testium? dic vt
no Inn.in c.in causis,in prin eod.ti.Et aduerte ad id,quod no.
12 Inn.in dictis locis, vbi ipse tenet, †ꝙ si qs petit quartã testiũ ꝓ-
ductionem cum solennitate hic posita, & iudex denegat, per
hoc datur remediũ appellandi ei, cui est denegata, nisi iudex de
negauerit cã cognita,videlicet qa vult refrenare testium multi-
tudinẽ,qa tũc nõ solũ quartã, sed tertiã, & scd̃am testiũ produ-
ctionẽ posset denegare probatur in d.c.significauerunt, & not.
in d.c.in causis,& facit quod no. in l.1.in fi.eo.ti. Sed quæro cir
13 ca hoc, † q̃ dicatur effrenata testium multitudo? dic ut no.per
14 gl.& Inn.in c.cãm.el 1.extra e. Pone, † ꝙ testiũ receptio nõ sit
ltime facta,qa facta p eũ, q non erat iudex cãæ,an talis receptio
impediat testiũ ꝓductionẽ?dic qđ non,vt no.glo.in c.fi. extra e.
in cle.in glo.2.ad quod facit, qđ no.in c.cũ cãm, in fi.el 1. extra
15 eo.Sed quæro,pone,†quod quarta testiũ ꝓductio petitur post
terminũ peremptoriũ, an iudex dẽt ipsam dare solũ adhibita
solennitate, de qua hic dr̃? dic vt no.Inn.in c. in causis, in fi.ex-
16 tra eo.& ibi vide per eum de intellectu huius §. Quæro,† dicit̃
hic qđ neq; subtraxit,&c.pone,quod quis subtraxit a teste, sed
non vidit testificata, an vlterius poterit testes producere.dicit
Inn.ꝙ non,vt ipse no.in c.pen extra eo. sup ver. extraxit. Quæ
17 ro. † nunqd post didicita testificata in cã inquisitionis possint
testes produci?dic vt no.in c.cũ clamor,extra c.vbi glo.etiã tan-
git,& vide circa hoc,quod no. Spe.in ti.de teste,§. satis vtiliter,
18 ver. nec in attestationis publicatione. †Quæro,cũ ad proban-
dã exceptionem producuntur testes, vt in c.de testibus, extra e.
nunqd cõcedit quarta ꝓductio cũ solennitate hic tradita, sicut
19 cõcedit sup negotio principali.Quæro,†qd si publicatis testi.
sunt attestationes ꝓditæ an ꝯcedit iterũ ꝓductio? de primo dic
vt no.Spe.in ti.de tes.§.quaslr,ver.sed cũ super exceptio.de scd̃o
20 dic vt ipse no.in §.satis vtilr,ver.sed qd si testi. †Quærit glo.su-
p dicto ver. quartã,an sciẽtia dicti testium aduersarij impediat
testiũ ꝓductionẽ?glo.arguit ꝓ,& ꝯ.finalr determinat,ꝙ sic. idẽ
sentit gl.ista sup ver nõ hẽbit in 1.sol. & idẽ tẓ gl.expsse ĩ d.au-
thẽ.at q semel,sed certe p ista q.ẽ casus hic,ꝙ sic casus ẽ ĩ ver.il
lud tñ ĩ dubiũ. ibi.aut aduersario hoc faciẽte disputationẽ acce-
pit,& ex hoc,&c. & de hoc nn.per Inn. in c.pen. extra eodem.
21 Quærit gl.sup d.ver.nõ hẽbit, †licet publicatis,et didicitis testi
ficatis alij testes nõ possint ꝓduci,an ijdẽ testes producti pote-
runt reproduci.glo.arguit pro,et ꝯ.finalr tenet quod ad partis
producentis postulationẽ non põt produci,vel reproduci,nisi
in casu, videlicet qñ aduersarius non vult stare primo dicto,vt
22 l.fi.C.e. †Antequã ad vlteriora procedam, aduerte ad illud ver
bũ gl.ista gl innuit,quod ẽt in eadẽ instantia publicatis attesta-
tionibus aduersarius, ꝯ quẽ sunt producti testes. possit dicere,
volo stare dicto talium testiũ , si iterũ producantur. ita vr̃ ista
gl.intelligere,& in l.fi.C.de excep. ad quod facit,quod no.gl.in
c cõstitutus.el 2 extra eo.in vlt.gl.in prin.quod no.4.q.3.§. itẽ
in criminali.sed certe d.l.fi.C. eo. loquitur, qñ in alia instantia
circa idem aduersarius non vult stare attestationibus publica-
tis in prima instantia. Ad idem extra eod. c.pñtata.sed innuit
gl.ista,quod posito quod d.l. fi. C. eo.loquat̃ qñ in alia instan-
tia incępta circa idem aduersarius non vult stare dicto testium
publicatorum in prima instantia, quod d. l. loquitur ẽt qñ te-
stes fuerunt examinati , & publicati in prima instantia corã iu-
dice,vt in secũda instantia aduersarius possit dicere, nolo stare
attestationib. publicatis in prima, sed volo, quod iterũ produ-
cantur in hac secunda instantia. & hoc ẽt tenet gl.in l.properã
dũ.in fi.C.de iudi.sed in ꝯrium est veritas,quia d.l.fi.& d.c.prę
sentata.habent locum,cum in prima instantia testes fuerunt
examinati corã arbitro, quo casu illæ attestationes producun-
tur in secunda instantia incępta corã iudice circa idẽ, aduersa
rius posset dicere hoc: secus si testes fuerunt examinati, & pu-
blicati in prima instantia coram iudice, quia tunc in secunda
instantia incępta circa idem aduersarius,ꝯ quem fuerunt pro-
ducti in prima instantia, dẽt primis attestationib.stare,nec põt
dicere: volo,ꝙ testes iterũ producant̃. Ita determinat Inn.in c.
causam

ADDITIONES.

a Vltra tertiam.Et ibidem Fel.vbi ad materiam plene no.
b ¶ Fraternitatis.Et ibidem plene vide per Fel.
c ¶ In causis.Et ibidem ad materiam vide omnino Fel.
d ¶ Didicita.Adde Raph.Cuma.consi.suo hic.& in medio,& Raph.Fulgo.con
si.217.post medium.

ssim, q.el 5.extra,e.& in c.cum in tua,e.ti.facit,q tāgit gl.in c.fi.
extra,de pb.in glo.sup ver. pponēda. Ad q. pposita rñde, quod
habet locum,vbi in eadē instātia testes petuntur reproduci, vt
23 dr in gl.dū dicit, † quod ad partis producentis postulationem
testes nō pñt reproduci, sed ad postulationē aduersarij, ɔ̃ quē
testes fuerūt pducti, bñ pñt reproduci. nō vt addāt pri⁹ testifi-
catis sed vt dicāt rōnē circa ea, q̃ fuerūt pri⁹ testificati. Iterū ēt
testes pñt reproduci per offi.iu. nemine petēte, si hoc iudici vr.
h.d.dicta gl.in per ver. nō habebit,circa medium gl.quā ppetuo
tene menti. Pñt & testes attestōnib. publicatis reproduci p offi-
cium iud.nemine petente,vt declarent eorum dicta,si sunt ob-
a scura.Ita hēs in tex.& gl. in c. cū clamor.ᵃ extra eo. & ibi latius
per Inn.c.p tuas,e.ti.& no.x.q.2.in c.itē in crīali,qđ tene menti.
Idem no. in c. in præsentia.extra, de prob. Quæro circa hoc,
24 vides † qd testes publicatis attestationib. pñt reproduci,nō tñ
vt addāt dictis eorum: sed pone,quod attestationes non sunt
publicatæ, nunqd pñt testes sæpius reproduci a partibus, vt ad
dat dictis eorū? gl.in l.produci.ff.eo.vr velle,quod nō, sm quar
tā lec.ibi positam, sed ɔ̃riū determinatur in c. cum cām,in fi.&
ad idē in c. ɔstitutis,el 2.eo.ti.in fi. & facit,quod no. in alleg.c.
25 p tuas,& quod no. 35.q.6. c.de parentela. † Quid in cā crimi-
nali,an possiut reproduci testes a parte aīr testium publicatio
nē,sicut mō dixi in cā ciuili? dic vt no glo.4.q.3. §.itē in crimi-
nali, gequid glo.dicit in c. fraternitatis, extra eo. Sed q̃ro circa
26 pdicta, † qd si testes ante publicationē secundo inducti dicāt
ɔ̃rium eius, quod primo dixerant? dic vt no.in c. cum causam,
27 el 1. in fi.extra eo. Quæro,qd † si testis velit redicere, & corri-
gere dictum suum? dic vt no.in glo.hic, & C. de proba.auth.at
q semel,& extra e.c.cum cām, in fi.& tangit in d. c.per tuas,&
b hēs in c. pterea, ᵇ in fi.extra,de testi.cogen.& no in d.§.item in
criminali, & Azo in sum. C.de test. Quærit glo. dictum est s̃.
28 in gl. †quod testis pt corrigere dictum suum si redijt,anteq̃ cū
aliqua partiū fuerit locut⁹: sed qd in medio tpe, s anteq̃ redeat
ad declarādū dictum suū,sine anteq̃ loquat cū aliqua partium,
&c. dic,vt in glo.qđ tene menti,& vide q no. Azo in sum.C.de
29 testi.circa fi.ver.item qd si post. Quærit gl. †an publicatis atte
stationib. licet inducere testes ad reprobationē testiū pductn
rū ab aduersario? gl.dr,qd sic.idē no.in auth. si testis pductus.
C.e.ti.& C.de pb. auth.at q semel, de quo hēs extra eo. c.præ-
30 sentiū. Quærit gl. † qd si meos testes volo mō reprobare? di-
c stingue, vt in gl.licet aliud no.in auth.at q semel.ᶜ & hæc glo.
hēt locū vbi testes reprobant circa psonā. si vero reprobentur
circa dicta: tunc dic,vt in l.si quis testi. C. e.& quod no. in d c.
pñtiū, de quo qñ testes reprobant circa dicta, vide p Doc.in d.
l.si quis,& vide gl.4 q.3.§. si quis,& hoc hēs in tex.& gl.e.ti.c.
31 2 in cle. Quærit vlterius gl. † quid si velo pducere testes post
testiū publicationē,non aliqua addāt his, q̃ p alios testes prius
dicta sunt, sed tñ q̃ dicta sunt ɔfirmēt? qđā lra dt quod sic, vt ī
gl. ɔ̃rium tenet Azo C. e. §. vbi āt. idē determinat Innoc. in c.
cum clamor.extra eo.& gl.ordi. 3.q.3.§. itē si quis testib quod
32 tene menti. Quæro, † an post dicta testificata possint instrā
produci? glo.pdicta sup ver.nō hēbit, in 1.sol. ɔtrī qđ facit, dr,
quod sic.idem no.in d auth.at qui semel,& in l.offin ff de rei
ven.C.suiam resc.nō post l.perēptorias,& 4.q.3.§.itē si qui a te
stib.qd est verum usq; ad cāæ ɔclusionē, post vero non,nisi ex
cā,vt in c. cum dilectus.extra, de fid. instr. & qđ no. c. cum lo.
e.n.& no.in c.qm ɔ̃ falsam. in glo. parua.extra,de prob.& vide
33 qđ no.in c.1.extra,de confes.lib.6. † Quæro,hic in prin.dr,cō-
cluserunt. & glo.exponit, id est renunciauerūt productioni te-
stium, & j.sequitur,cōludēte,id est renunciante. An ppric lo-
quēdo sit drīa inter renuncitationē, & ɔclōnē? dic vt p Inn.in
c.pastoralis.extra,de cā pos. & pprie.sup ver.renunciātis.& su
p ver.ɔclusum.illo mō accipit gl. in cā cōclusum eē, ita quod
istrā nō possint pduci,vt d.c cū dilect⁹. sup ver.ɔclusū.& q sit
drīa inter renunciationē & ɔclusionem, patet in d. c.qm ɔ̃ fal
sam. vbi dr,renunciationes, & cōclusiones,&c.& circa hoc vi-
de q no. Spe.in ti.de renun.& cōclusio.§. no.vide q no.in ri. d
34 rest §.fi. ver.& not. † Quia in text. dr. quod quarta productio
testium permittitur in cā principali. Quæro quotuplex pro-
ductio permittatur circa testium reprobationem? vide hoc in
35 c. dilectus, extra eo. Pro declaratione tex. qui dicit † sed pro-
pter quod non valuit primitus,vti denunciatur, &c.vide Inn.
in c.vltra tertiam,extra eo.super vers.negauit.Vlt.in hoc §.no.
36 duas glo.primo † glo. vers. sæpe,q̃ ponit significationē huius
d dictionis,sæpe, q̃ accipitur bis,vel ter.ᵈ de dictione sæpius, ᵉha
e betur in l. velut. ff.de eden.de dictione, frequenter, habuistis
37 s̃. de defen. ciui.§.fi. et ibi dixi † Secundo no.glo. super versic.
aduocatorum,quæ dicit quod aduocati debēt interesse dispu-
tationibus, et publicationib.testium,quod probat glo p hunc
38 §.et per l.si postulauerit.§.q̃stioni.ff.de adul. † et sic no.intelle
ctū d.§. q̃stioni. qa qđ aduocatio dēat interesse q̃stioni, dēt in-
telligi.i.examinationi. an quis debeat torqueri, vel non. ita vi-
detur intelligere ista glo.illum tex.quod tene menti.

ADDITIONES.

a ¶Cum clamor.Vbi plene vide per Fel.ver.in ea.gl.
b ¶Præterea.Et ibidem plene vide per Fel.circa prin. ver.in tex.ibi,continenti.
c ¶At qui semel.Vbi vide Pe.de Su.& Bal.in d.auth.si dicatur, & in mar.ver.io-
sis,& Pe.de Su.etiam d.auth.si dicatur.
d ¶Vel ter.De qua dictione,vide in Spec.in tit.de inquisi. §. 1. ver.sed qualiter,
vbi ponit qualiter intelligatur. Et adde quod habetur per Alb.de Rosa.in l.3
de legatis tertio.
e ¶Sæpius.De qua dictione vide d.Alex.de Imo.in l.si idem. de iurisd.omn.iud.
& in l.scire.de verb.oblig.& in l.sæpe.de re iu.& Bal.in d.l.velut.alleg.in tex.
§.hæc vox.in 2.nota.vbi etiam per do.Alex.

1 *Examinatio testium, quòd possit in causa ciuili committi, in criminalibus secus, & de materia nu.8.& nu.10.& nu.13.*
2 *Vbi maius periculum, ibi cautius agendum est.*
3 *Iudex, qui examinat testes, debet eorum dicta sub proprio sigillo sigillata remittere.*
4 *Publicatio testium fit a iudice, qui eos examinari facit.*
5 *Testes in causis criminalibus ex causa torquentur.*
6 *Testis testimonium dicit de veritate, non de credulitate.*
7 *Testis testimonium dicit pro vtraque parte.*
9 *Iudex propter causæ magnitudinem, vel testium suspicionem potest iubere absentes coram se præsentari.*
11 *Examinatio testium potest a iudice committi non habenti iurisdictionem de voluntate partium.& nu.seq.*
Testes examinari possunt coram arbitro,& eorum dicta tenent.
Arbiter nullam habet iurisdictionem.
12 *Iudex examinationem personarum egregiarum committere potest etiam non habenti iurisdictionem.*
Idem in infirmis vel pauperibus, qui non possunt ad iudicium venire.
14 *Practica qualiter scribat iudex committens examinationem testium iudici examinanti.*
15 *Iudex, cui committitur testium examinatio, an teneatur commissionem sibi factam recipere.*
16 *Iudex in causa criminali, an teneatur stare examinationi testium facta per iudicem, cui facta fuit commissio remissiue.*
17 *Dispositio huius continuationis, de qua l.loquatur.*
18 *Iudex debet iudicare in loco maiorum.*
19 *Dilatio ad producendum testes existentes extra prouinciam, vel ciuitatem quando danda est petenti quantam pecuniam deponat petens.*
20 *Iudex, cui est commissa testium examinatio, non potest super eorum reprobatione testes recipere.*
21 *Examinatio testium in causa criminali ciuiliter mota committi potest.*

§. Et quoniam. Iudex pōt cōmittere testiū exami-
nationē iudici illius terræ, vbi sunt
testes, siue lis moueat in vrbe, & testes sint in alia pūincia, siue
eɔ̃; siue lis moueatur in pūincia,& testes sint in alia pūincia,&
iudex cui testiū examinatio cōmittitur, dicta testium clausa &
illius munimine roborata mittere dēt, his obtinētibus in cau-
sis ciuilib. in criminalib. aūt cogendi sunt testes corā iudice ve-
nire.& si res exegerit tormētis subijciētur. h.d. vsq; ad §.si vero
dicatur,& hēt sex partes. Primo recitatur ius antiquū. Secūdo
ponitur cuiusdam dubij excogitatio,& ipsius remotio. Tertio
ponitur pcedētiū ampliatio Quarto ponit pcedentiū epiloga-
tio Quinto ponit cuiusdā q.decisio. Sexto ponit pcedentiū re-
strictio, vt hēat locū in causis pecuniarijs, non aūt in crīalib. Se-
cūda ibi,in ver multis.tertia in ver.sancimus.quarta in ver.illic.
1 quinta in ver.testimonijs.sexta in ver.hæc oīa. † No.quod in cā
ciuili pōt fieri cōmissio examinationis testium, sed in criminali
non, vt hic, et C.de fide instr.auth.apud eloquētissimū. hinc sū
pta, et no.in §.illud,s̃ de defen.ciui et in l.3.§ itē diuus.ff.eo.et
extra,de testi.cn.c.1.de fi.instr. e.ɔst.de iu.c.at si clerici, in 4.gl.
et 3.q.9.c.testes et est rō quare in crīali cā nō pñt fieri cōmissio
2 nes testiū, vt colligitur in ver.in crialib.etc.† qa vbi maius peri-
culum, ibi cautius agendum, vt l.1.§.sed et si qs.ff.de Carb.edic.
3 † Secūdo no.quod iudex, qui examinat testes, dēt dicta testiū re
mittere pprio sigillo sigillata.et est rō, qa si aperta venirent nō
posset amplius fieri pbō p testes, vt hic in ver.testimonijs, et gl.
4 exponit sup ver.editionē,quā declara.vt dixi s̃.pxi.§.† et sic hēs
hic tex.q qñ fit cōmissio examinationis testiū, publicō testiū ñ
dēt fieri a iudice q eos examinat, sed a iudice q examinationē cō
mittit, vt hic, et gl no.hic super ver.non editur, in fi.et in d auth.
apud eloquentissimū. ad quod optime facit c.constitutis. in fi.
5 extra,de fideiussorib.vbi est casus. † Tertio no.q in causis crīali-
bus testes ex causis torquētur, vt d.auth.ɔcor.sunt in gl.sup ver.
6 forsitā. † Quarto no.tex.ibi, et q̃ sunt eis cognita, et c.ad duo. Pri
a mo, q testis dēt dicere testimoniū de veritate, ñ de credulitate.ᵃ
de

ADDITIO

a De credulitate. Ad quam materiam adde quæ habentur per d.Alex.de Imo.in consi.56.2.parte.& in consi. 95.3.parte.& in consi.119.& in cōsi.132.1.par. & in consi.3.4.parte.& Bar.in consi.inci. Raynutius Petri,& do.Soci.in consil.119.inci.materia præsentis consultationis. ver.verum est, quod sufficit, in 2.parte,& copiosissime vide per Fel.in c.quoties.in princ.ver.gl.fi.ibi,eo.tit. Adde Bartho.Soci in suo tract.fallen.reg.407.& consi.104.incip.verum est, quod sufficit, volu.2.

7 de quo s.d hr. & Fal. §. si vero absūt. Scdo no. † q testis dēt dice
re testimoniū p vtraq; parte, ad idē q habuistis s.e.§. sancimus
aūt.i fi. & p gl.in §. ibi.j de sanctis.epi.vbi de hoc. facit l.testiū.
8 C.e.& ibi p Cy. † Vltimo glo.sup ver.abundantiam, sumit tria
no.quam vide. Op.& vr, q in ciuilib.causis examinatio testium
nō posit cōmitti, vt d.§ illud.gl.sol.hic, q iudex pt testium exa
minationē ꝯmittere, sed non cogit, vt in ꝯrio.relinquitur ergo
iudicis arbitrio examinationē in ciuilib.ꝯmitti, vt patet in hoc
9 † circa princ.ibi, licētiā hre, &c.& ibi, posse etiā a ꝓuincia, &c.
& sic fm hāc sol. nō refert, an testes ꝓducendi sint absentes, vl
pñtes: quia ēt qn testes sunt absentes, pōt iudex iubere pñtari
corā se, si hoc ei videbit, puta pp cāe magnitudinem, vel pp te
stiū suspitionem. & isto casu loquit pal.§ illud, & fm h. d.glo.
10 † q amodo oō erit qō de vna ciuitate in aliā eiusdem prouin
ciae, an hoc poterit fieri, qa iudicis arbitrio cōmittitur, vt hic,
& d.§.illud, & hāc sol.no.idē Azo in §. ꝓducēdi, in sum. C.de
testi.alibi gl. alr soluit. dt.n. aut testes sunt pñtes, aut absentes.
Primo casu non pt examinatio cōmitti, sed ipse iudex dēt per
seipsum examinare, vt in ꝯrio. Scdo casu sic, vt hic. ita no l. ꝯ
ria. C.de test. l. si qn. facit ad idē, q hēs ff. quemad.testa.ape.l.cū
ab initio.& l. si quis ex signatorib. Istā sol.doc. nō curant, imo
vr addere ꝓcedēti sol. dicēti, q licet in §.illud, allegato pro ꝯrio
dicat. q testes dēnt examinari corā iudice. non in p hoc ibi ne
gat qn examinationem iudex possit ꝯmitere, vt hic. q olī po
tuerit iudex examinationē ꝯmittere appet i l. scire op3. §. op3
āt. ff. de excu.tut. & ibi not. & ita dnt Doc.in l.iudices. C.de fide
instru. Alibi ponit glo.aliam sol.videlicet, q aut qrimus, an te
stiū examinatio possit cōmitti habēti iurisdictionē. & pōt, vt
hic: aut iurisdictionē nō habenti, & nō potest, vt ibi no.glo.ui
11 delicet in d.auth.apud. † Et sic no. fm hāc sol. q testium exami
natio non pt a iudice cōmitti non habenti iurisdictionem, vt
hic. qd intellige verū nisi fieret de partium volūtate, quia tunc
pōt fieri cōmissio etiā non habenti iurisdōnem. & q istud sit
verū, probatur sic. testes pñt examinari corā arbitris ēt de par
tiū voluntate. & eorū dicta tenent, vt patet in l. cū antea. in fi.
C.de arbi. ff. de re iu. l. fi. extra, de test. c. pūtata. cen si est q arbi
tri nullā habent iurisdōnem, sed tm notionem, vt l. ait ptor. ff.
de re iu. & no. in l. solet. ff. de iur. om. iu. hoc verū puto rtr. fal
12 lit † in egregijs psonis, ad quas itr l. q iudex dēt mittere vnū de
ministris suis, vt j. de sanct.epi. § nulli, & auth. sed iudex. de epi.
& cle xj.q. 1.c nec honore. facit l. ad egregias, ff. de iureiu. Et sic
vr simplr verum, q iudex pt ꝯmittere examinationē talium te
a stiū q sunt egregiae psonae, a ēt nō hēnti iurisdictionē, vt in di
ctis iurib. & vr ēt casus fm vnā lec. in c. 1. extra, de test. cog. ibi,
nūcio quē ad hoc miserat, &c. put ibi loqr in egregijs psonis,
vel debilib. vel infirmis, vel paupib q nō pnt ad iudicem venire.
Idē in c. si qui testiū. eo. ti. nisi rndendo dixeris istud esse verum
de partium voluntate, vt vr velle Spe. in ti. de test. §. quali, ver.
pt ēt iudex. Inn. m vr velle, q de iure canonico, & partiū volū
tate examinatio testiū gñaliter possit ꝯmitti non hēnti iurisdō
nē, vt ipse vr velle in c. qm ꝯ falsam. sup ver. publicata, extra, de
ꝓb. in eo, qd dr simplr testiū ꝯmissionē posse fieri ēt in exami
natione. Sed ꝯriū ipse vr velle in c. cum Bertholdus, super ver.
alijs, in fi. extra, de re iud. ꝓ prima opi. Inn. vr casus in c. 1. extra,
de test. cog. ibi, vel nūcio, &c. intelligēdo illud c. gñalr in quibus
cūq; psonis fm opi. Vincen. ibi positā, q est scda lect. illi c. de
quo vide vt hodie hēs de offi. dele. c. 1. in cle & qd no. Spe. in ti.
de test §. nūc tractādum. circa prin. in ver. licet autem dixerim,
&c. in ver. itē ad offim. &c. cui cōiunge dictum ver. pt ēt iudex,
13 qui est sub d. §. quali, eo. ti. † Reperio ēt circa istud ꝯriū quar
tā opi. vt in cā crīali nullo mō possit testiū examinatio cōmit
ti, & de hoc nullū dubiū est. Sed in cā ciuili distinguit. aut est
ꝯsuetudo regionis q ꝯmissio fiat, & fieri poterit, aut nō, & nō
poterit fieri, & sic fm hoc regionis consuetudo seruatur. vt l. 3.
in fi. ff. de testa. Fallit in casibus, in quibus dēt fieri cōmissio,
vt l. ad egregias, pallēg. Istam sol. ponit gl. 1.q. 9. §. testiū, in 1. gl.
14 de qua opi. nō curo. † Quaero, iudeo ēt q in cā ciuili pt com
mitti testiū examinatio, qd dēt facere iudex ꝯmittēs examina
tionem. & qd debet facere iudex, cui examinatio est commissa.
Rñdeo, iudex examinationem cōmittens debet scribere iudici
loci vbi sunt testes, vt ipse uice sua testes recipiat, & examinet
diligenter: ipse, cui cōmittit debet testes examinare, & eorum
depositiones inclusas remittere, vt hic. Item scribet significan
do iudici cām, quare sit fides testibus adhibenda. ista practica
15 sumit ex tex. in c. constitutus. extra, de fideius. † Quaero, an iu
dex, cui ꝯmittitur testiū examinatio, teneat sibi cōmissionem
factam recipe ad rogationem iudicis cōmittētis? dic vt no Spe.
16 in ti. de iu. dele. §. iā nūc, vers. sed fm pmissa. † Quaero, video,
q in criminalib. iudex cāe per se debet testes examinare, pone
q ipse non examinauit, sed alter cui examinationem cōmisit,
an erit standū dictis talium testium? dic vt no. in l. 3. §. idq; di
17 uus ff. eod. † Quaerit gl. super ver. legem. dr hic, & qm l. &c. de
qua l. fit mētio? dt gl. de l. iudices. C. de fid. instr. & quid addatur

illi l. per hunc §. no. in glo. ista. sed tu dic fm Iac. de Bel. q hic
facit mētionem de quadam l. graeca, q pcessit illā l. iudices, vt
ibi no. No. quod fm l. iudices, poterat fieri commissio exami
nationis testiū a iudice, siue lis vertabat Romae, siue in prouin
cia. addit tm iste §. ad l. iudices, vt in crīalib. nulla fiat cōmissio
examinationis testiū. & iō sup d. l. iudices, posita ē auth. apud
18 eloquentissimū, &c. hinc sumpta. † Quaerit glo. dr hic ista, vi
delicet diffinitiua snīa, &c. quid uelint dicere ista verba: dic,
vt in gl. sed aduerte finem ipsius, dū dt in successib. pt iudicare,
si alias soler esse consuetudo, vt l. si qn dies, alleg. in gl. qa istud,
quod dr gl. non ꝓcedit in arbitro, qui nullū habet locū, seu se
dē: sed secus est in iudice, quia ille debet sequi locū, & sedem
maiorum vt l. pe. §. fi ff. de iust. & iure. ita tenet Ia. de Are. in d.
19 l. pe. §. fi. ff. & C de eman. li. † Quaero, dr hic, q in crīalib. non
habet locum cōmissio examinationis testium. pone, qd ego,
q habeo cām crīalem, vel ciuilem, dico me hre testes in alia ci
uitate, vel prouincia, & est forte cā ciuilis ita magna, quod iu
dici vr qd testes debeant coram eo produci, peto dilationem
ad tales testes ꝓducēdos: est ne aliqd remedium ꝯ me, ne istā
dilationē petā calumniose? dic quod sic, qa iudex anteq̄ istam
dilationē concedat, dēt facere me deponere tātā qntitatē pecu
niarū, q sufficiat p expensis testium in ueniēdo. eundo, & istā
d. ōita est hodie ꝓuisum per c. constitutus. §. fi. de rescri. libr. 6.
20 † Vlterius qro. an cui est cōmissa testium examinatio super
negotio principali, possit testes recipe super ipsorum repro
bōne dic qd nō, vt no. Inno in c. licet cām. de ꝓba. in glo. super
21 ver. potuit. † Quaero, uos videtis hic, quod in ciuili pt cōmit
ti testium examinatio, in crīali vero non: quid si de crīe agitur
ciuiliter, an potent fieri cōmissio examinationis testium, sed
b certe omissis his, q possent dici p, & ꝯ. glo. est quod sic, b vt no.
in c. 2. extra, de iudic. lib. 6. quod perpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a *Egregiae personae.* Tu ad hoc vide omnino d. Fel. in c. si qui testium, eo. ti. ver. glo. 1. ibi, ad egregias, & plene no.

b *Quod sic.* An, & quando in cā crīali iudex examinationem committere possit, vide Fel. in cum causam. de testi. extra gl. cum plu. seq.

---

1 Testes, qui admittantur, & qui admissi repellantur.
2 Seruus non potest esse testis, & quando. & nu. 4. & ibi quādo torqueatur.
3 Sacramento unius quando credatur.
5 Seruus cū tormētis ad indiciū faciēdū, nō ad plenā probationē admittitur
6 Seruus quādo agitur de eius dominio inter duos dominos, an interrogabitur
7 Statuliber vel adscripticius, an admittatur in testem.
8 Monachus, quando admittatur in testem. item
Quando unus de collegio. item
Quando canonicus regularis.
9 Haereticus quando admittatur in testem, remissiue.
10 Manumissio, an probetur per testes omni exceptione maiores.
11 Testis unus licet non faciat probationem, tamen praesumptionem facit.
12 Iudex admittit exceptionem cum protestatione si debet de iure.
13 Existens in peccato mortali, an admittatur in testem.

§. Si vero dicatur. Si testi seruitus opponat. & ipse se liberū a natiuitate dicat, eius testimoniū admittit, seruitutis q. disputōnis tpe seruata. Si vero ex manumissione se liberū dicat, tunc tanq̄ ad testimoniū admittatur, dēt de suo iure docere, nisi alibi dicat suas probōnes hre: quo casu pstito iurō, q in prōptu ꝓbōnes hebit, ad testimoniū admittat. hmōi seruitutis dispūtone tpe suo seruata.

1 h.d. visq; ad §. si quis vero dicat. † Not. ex isto §. quod qdā testes
ab initio repelluntur, ita quod nunq̄ admittunt: qdā testes ad
mittunt, ita quod postea fides eis non hr, vt hic, & j. ꝓx. §. idem
2 dicit gl. hic, & in 3. q. super ver. libertum † Secundo not quod
seruus non pt eē testis, vt hic, & l. qm. C. e ff. de test. l. q testō. §.
3 seruus. † Tertio no. in ver. si vero i aliā, quod credit sacrō vni.
concor. sunt in gl. super ver. iurauit. Ad quas cōcor. a. Ide, quod
4 habes in tex. & glo. in c. pñtium, extra, de test. † Op. & vr, quod
seruus possit eē testis, vt C. de tes. l. 1. §. testes, Insti. e. So. vt in gl.
super ver. ita sit, & quod no. in d. l. 1. circa quartum intellectū.
vide Azo. in sum. Inst. de test or. circa h. & Dy. & Ia. de Are. in l.
testium. ff de testi Quaerit gl. super dicto versi. ita sit, si testimo
niū serui nō valet, qn hēnt locū ll. q dnt, seruos torqueri. dicit
gl qn testis interrogabit de facto suo: quo casu iterrogatus tor
qbit ēt nō pcedētib indicijs, & istā opi. ponit gl sub dubio sorte
in l. interrogati. C. de qōni. videlicet, quod non torqueatur ni
si pcedentib. indicijs, nisi qn interrogabitur de facto suo. hanc
opi. firmat gl. in l. cū pbō. ff. de ꝓb. licet glo. ponat scdam opi.
hic. & i. l. serui 1. m. ff. de test. si vero suus nō interrogaret de fa
cto suo, sed de facto iter extraneos, tūc nunq̄ torquebit, nisi p
5 cedentib. indicijs, vt l. 1. in prin ff. de qō. † Quaero, ad quantam
ꝓbōnē admittat seruus, vt testis cū tormentis? respondeo non
ad plenā, sed ad indicium faciēdum, ita nn. gl. in l. 3. § lege Iul.
ff. de test. facit quod no. in l. seruos C. e. & ff. si ex no. can. agatur.
6 l. 2. §. 1. † Quaerit glo. quid si inter seruum. & dnm agitur iudi
cium liberale ꝯ seruum dicentem se liberum, vel quid si aga
tur

tur inter duos de dñio eiusdẽ serui, & agitur res uen. an interro
gabitur ipse seruus ꝯ quẽ agit, vel de cuius dñio tractatur? gl. &
hic quod sic, de quo dic vt no. C. de rei ven. l. cũ super. & not. ff.
7 de q̃ő. l. de min. §. 1. ¶ †Quærit gl. super ver. ita sit, circa mediũ,
an statuliber, vel adscriptitius admittatur in testem? dic vt in gl.
8 & in auth. si testis. C. eod. †Item q̃rit gl. quid de monacho, dic vt
j. de mona. §. trãsgrediamur, & ibi habetur, an vnus de collegio
a suo ꝓ collegio admittatur a in d. auth. si testis. vbi gl. idẽ dicit in
9 canonico regulari. ¶ †Quærit gl. qd de hæreticis, an possint esse te
stes, gl. remittit ad l. q̃m. C. de hær. dic vt ibi per glo. & do. in l. 1.
10 C. de sum. tri. & fid. cath. & qđ no. in d. l. 3. §. lege Iul. ff. e. †Quæ
ro, q̃ sit rõ distinctionis huius §. dic vt in gl. super ver. libertum,
in fi. q̃ ẽt in prin. sui q̃rit. Pone, quod patronus non vult osten
dere instrũ manumissionis, vel non fuit factũ, vel libertus non
vult eo vti, an poterit libertus probare de manumissione per te
stes oĩ exceptione maiores? dic vt in gl. pro cuius declaratione
11 vide q̃ habes in tex. & gl. 3. q. ix. §. soli testes. ¶ †Vlnmo gl. super
ver. iurauit. inducit hunc tex. quod licet vnus testis non faciat
plenam probationẽ, facit tñ ꝑsumptionẽ, de quo dic, vt per gl.
& Doc. in l. in bonæfidei, C. de iureiu. & in l. admonendi. ff. de
12 iureiu. & in l. Theopompus. ff. de dot. ꝑle ¶ †Iac. de Bel. inducit
hunc tex. in arg. ad q vos videtis, quod si q̃dã exceptiones oppo
nuntur ꝯ testem tpe disputationis reseruantur, vt hic, & j. ꝓxi. §.
& sic facit in arg. quod iudex possit exceptionem admittere sub
protestatione si dẽt de iure admittere. de quo dic, vt in glo. in c.
13 cum cõtingat, extra de officio deleg. ¶ †Item ipse inducit hunc
tex. ad duo, & format vnam q. an existens in peccato mortali ad
mittatur in testem. de quibus dic, vt plene per eum.

ADDITIO.

a Admittatur. Adde Fel. in c. insuper, per totũ cõmentum, de test. vbi plene no.

1 *Testes ꝓpter inimicitias repelluntur, & q̃ inimicitia repellat testẽ. & nu. 3.*
2 *Testes reprobatory in personas testium aduersariorum possunt publicatis testibus product.*
4 *Testis inimicus reconciliatus post testimonium dictum, an admittatur.*
Reconciliatio testis inimici, quando faciat ipsum idoneum.
5 *Exceptiones contra personas testium quo tempore obyciantur, & etiam cõtra earum dicta. & nu. 7.*
6 *Testium dicta quæ recepti sunt absente parte per contumaciam, sunt nulla.*
Cohabitans cum inimico, an repellatur a testimonio.
8 *Exceptiones contra personas testium iudex potest facere, quòd ante publicationem probentur.*
9 *Testi qui dicit se inimicum, vel infamem, vt euitet ne testificetur, an eius assertio sibi prosit, quòd sic.*
10 *Differentia inter litem, & causam, remissiue.*

§.Si quis vero. Inimici noti a testimonio repellunẽ,
inimici aũt ignoti ad testimoniũ ad
mittuntur saluo iure tpe disputationis. h.d. & hæc vr̃ mihi vera
lec. & habet duas partes. Nam primo loquitur de inimicis no
tis, secũdo de ignotis. Scđa in ver. si vero aliter, & istam lec. tenet
hic Ia. de Bel. nam inimicitia ꝓcedens ex crĩali actione oĩbus est
nota, sed hodie q̃ oriuntur ex alijs causis non sunt ita notæ nec
1 põt ita de facili ꝓbari. ¶ †No. ꝙ pp inimicitiã a testes repellunẽ
a vt hic, & l. 3. circa prin. ff. e. & C. e. l. si quis testibus. ¶ Sed aduer
te, q̃a quædam est inimicitia, q̃ non impedit testes examinari, sed
post examinationem publice disputabitur, an sit talis inimici
tia q̃ dẽat testes repellere vt hic dr̃, ꝙ iudicis arbitrio relinqui
tur, & ita intelligit gl. hunc tex. in l. 3. circa prin. ff. e. super versi.
inimicitia, licet gl. hic super ver. absit, in prin. videat ꝑdictis ꝯdi
2 cere saltẽ in p̃rio mẽbro. ¶ †Secũdo no. ꝙ post publicatas atte
stationes põt q̃s ꝓducere testes ad reprobationem testiũ aduer
sarij, vt hic in ver non aũt, & C. e. auth. si testis. ver. si vero dicaẽ.
q̃ sumiẽ ex isto §. de quo habuistis j. e. §. q̃a vero sæpe. in gl. ma
3 gna. ¶ †Quæro q̃ inimicitia repellat testẽ ab ipso initio, ita ꝙ
testes examinari non põt. Rñ. inimicitia q̃ resultat ex crĩali accu
satione. Item q̃ñ duo se odiũt ad mortẽ, q̃a mortẽ sibi minan
tur. circa quod dic, vt ibi no. super ver. crĩe, & in l. licet. ff. de arb.
Nam istis duobus modis dñr inimicitiæ capitales, & repellũr te
stes, ita ꝙ ad testimoniũ nõ admittantur, licet per alias inimici
tias non repellantur a testimonio, sed dẽnt in tpe disputationis
reseruari, ita tenet Inn. in c. cũ oporteat, in glo. pe. ex̃. de accu. &
vide, quod ipse no. in c. ex parte, e. ti. in gl. 4. & vide gl. ff. e. l. 4. su
per ver. inimicitia. Ia. de Bel. hic distinguit inter inimicitiã notã
& ignotã, & s̃m illam suã opin. ponit hic casum, & circa ꝑdicta
vide gl. ibi alle. ad mãm huius §. & vide Ber. in ca. ex parte. super
ver. notabiles, ex̃. eo. vbi ipse vr̃ ꝯcordare cum ꝑall. dicto Inn. &
vide Azo. in sum. C. e. & ita repellũtur odiosi. ¶ Quæro in ver.
si vero aũt. hic dr̃, quod hmõi q̃õnes reseruanẽ tpe disputatiõis.
q̃ro, post testiũ publicationem tpe disputationis ex q̃bus odijs,
vel litibus pecuniarijs repellet iudex testes, vel eis non obstan
tibus eos admittet? dic vt in glo. sup. ver. odiosus, & in versi. q̃õ
nes, & no. eas, & idem no. ẽt. glo. in auth. si dicatur. C. eod. Quæ
inimicitiæ repellant testes a testificãdo, vide quod plene no. ex̃,
b de acc. c. cum oporteat. b 3. q. v. c. accusa. ex̃, de simo. c. per tuas, vt
li. ñ ꝯt. c. accedẽs, el 2. in gl. sed nõne, & vide quod tãgit gl. in l. 3.

4 in prin. sup. ver. inimicitia. ff. e. ¶ †Quærit gl. super ver. nõ adsit
quid si post dictũ testimoniũ facta sit postea reconciliatio, an
valeat testimonium? dic vt gl. in fi. & no. eã, & vide qd de ꝑteri
tis inimicitijs recõciliatiõe secuta, ex̃. de sim. c. per tuas. si enim
nõ erat recõciliatio fcã ꝑtentę inimicitię repelluntur, vt 3. q. v.
c. accusatores, & idẽ si reconciliatio sit facta de p̃nti, vt d. c. per
tuas, in fi. super vers. capitali. & d. c. accusatores, 3. q. v. & s̃m illã
gl. c. per tuas, intellige hũc tex. hic dum dicit, donec de crĩe iudi
cetur. &c. q tex. innuit, qđ finita cã principali testis possit admit
ti, & ita intelligit gl. tex. hunc in l. 3. circa prin. super ver. inimici
tia. ff. eo q̃a intelligit finita cã principali, & reconciliatione secu
ta. & intellige ẽt, ꝙ recõciliatio non sit mõ de recenti, vt in gl.
c. p tuas. sup. ver. capitali. in fi. alias ita repelleret testis pp inimi
citias ꝑteritas, sicut pp p̃ntes, vt d. c. accusatores, 3. q. v. & ibi no.
& s̃m hũc intell. illa verba, donec de crĩe iudicetur, &c. dẽnt cõ
strui post illa verba, adeo infestus. vt dicat, ille q adeo est infest⁹,
nõ adsit ad testimoniũ, post s̃niam vero sic, vt mõ dixi. sed pos
sumus dicere, qđ hic tex. nõ velit hoc dicere, sed velit dicere, q
est adeo infestus, subaudi ꝙ velit admitti ad testimoniũ donec
iudicetur de crĩe. i. pendente accusatione crĩs, iste talis nõ adsit
ad testimonium, sed repellatur, & sic verba construuntur, vt ia
5 cent. †Quæro, quo tpe sit obijciendũ testib. dñt Doct. aut quis
vult obijcere ꝯ ꝑsonã, aut ꝯ dicta. Primo casu ille, ꝯ quẽ testes
producuntur, dẽt ab initio protestari exceptiones quas hẽt, vt
testẽ ab initio repellat, vel tpe disputationis reseruentur. alias si
non protestatur, vr̃ approbare ꝑsonã quã de facili põt hr̃e notã.
Secundo casu, q̃ñ vult obijcere ꝯ dicta, tunc sunt saluę excep. ꝯ
dicta ẽt nulla ꝓtestatione ꝑmissa. rõ, q̃a q̃s non vr̃ approbare di
6 cta q̃ ignorat, ita no. Doc. in d. auth. si dicatur. C. eod. & †ex hoc
dñt ipsi, qđ si absente parte per ꝯtumaciã recipiantur testes, di
cta hmõi sũt nulla ꝓtestatione ꝑmissa, vt l. si q̃ñ. & l. fi. C. e. & j.
eo. §. & hic vero. Tu vide circa hanc distinct. quam ponit tex. in
7 c. p̃rium, ex̃, eo. & quod ibi no. †Sed q̃ro. hic vides, ꝙ inimicus
a testimonio repellitur, sed qd de habitante cũ inimico. vr̃ idẽ
arg. ex̃, de acc. c. cũ oporteat, & in c. repellatur, de quo per Spec.
in ti. de test. §. 1. in prin. ver. itẽ de cohabitãte, vide per doc. l. si q̃s
8 testib. C. eo. in 8. q. †Quæro, videtis hic quod q̃dam excep. reser
uantur ꝯ testes tpe disputationis post publicationẽ vt hic, & j.
proxi. §. an sit verum hoc indistincte? dic quod sic, nisi iudex ex
cã voluerit, ꝙ añ publicationẽ ꝓbenẽ, puta q̃a iudex videret il
lũ, ꝯ quẽ testes ꝓducuntur maliciose hoc opponere. hoc vr̃ no.
9 in c. cũ cãm, ex̃. eo. in 1. gl. †Quæro, vos videtis hic, & in ꝑce. §. ꝙ
seruus, & inimicus a testimonio repellunẽ, pone, aliq̃s ꝓducit
in testẽ, iste talis testis, vt testimoniũ euitet, dicit se seruũ, inimi
cũ, vel infamẽ, an stetur ipsius simplici assertioni. Inn. tenet, ꝙ
sic, q̃a nõ est verisile, ꝙ tantã suã turpitudinem ꝯ se allegaret, vt
ipse no. in c. inq̃sitionis, ex̃. de acc. & in Spe. de test. §. 1, ver. qd si
testis dicit, facit quod no. in d. c. cũ causam, & in c. 1. ex̃. de exce.
10 super ver. confit. †Vlt. no. gl. super ver. lis, quæ ponit dñiam Inter
litem, & cãm, & no. C. eo. l. q̃ñ in 2. §. 1. & l. 1. ff. eo. C. de transa.
l. causas, vt in c. ex parte, extra, de verb. sign.

ADDITIONES.

a Propter inimicitiam. Vide Fel. in c. quoties. ver. & cõsidera q̃a iudex arbitratus, extra de test. & idem ẽt pp amicitiã, vt ibi per eundẽ, versi. no quinto. & & do. meum Philipp. Decium in c. postremo, in gl. 2. circa fi. extra de appella.
b c. cum oporteat. Et ibidem vide Fely. plene, & hic not. ver. & illud, cum plu. seq. & in c. quoties. ver. not. quarto, de test. & quod ibi dixi in apost. & quod per eum in c. causam. de offi. deleg.

1 *Proxeneta vtraque parte consentiente admittitur.*
2 *Mediatores, quando cogi possint ad testificandum.*
3 *Proxeneta, an altera tantum parte volente possit testificari. quòd sic volens. aliàs non cogitur.*
4 *Aduocatus, tutor, curator, & procurator, quando possint testificari.*

§.Quoniam vero. a ¶ †Mediatores, seu ꝓxenetę
vtraq; parte ꝯsentiẽte ad testi
moniũ inuiti cogũtur, altera parte ꝯsentiẽte volẽtes tantũmõ
admittuntur. h.d. ¶ Quæro ꝓ declaratione tex. qd vult hic dice
2 re mediatores dici ꝓxenetę. ¶ †Et s̃m hanc lec. op. & vr̃, ꝙ me
diator ꝯpellatur dicerẽ testimoniũ vt l. si q̃ñ. C. e. l. 3. §. exhibere.
ff. de tab. exhi. So. illud verũ est rñr. ¶ Fallit in ꝓxenetis, q nõ põt
cogi, nisi vtraq; parte ꝯsenuẽte. q̃ aũt sit rõ, dic vt in gl. hic super
ver. prohibere, q gl. tenet idẽ, siue ꝓxeneta accipiat ꝑtiũ, siue nõ:
3 quod tene mẽn. ¶ †Quæro, & reuoco in dubiũ an altera parte
tñ volẽte ꝓxeneta ad testimoniũ admittaẽ. Dicit gl. 1. ꝙ sic, sed
ñ cõgitur, & hoc vr̃ ꝓbare expsse hic tex. & hoc t3 Azo C. eo. in
sum. in prin. §. itẽ dixerũt. & iõ gl. q̃ est j. de inoe. nu. in fi. §. si u e
ro moriant, ver. ꝙ si ad numerationem, dt, ꝙ ꝓxeneta fert testi
monium vtraque parte volente, & non aliter, subaudi. s. inui
tus. Volens autem ad testimonium, & altera tantũ parte volẽ
te admittiẽ, sic etiã intellige, quod no. 2. q. 1. c. si quis ep̃s hẽns,
secun-

ADDITIO.

a ¶ Quoniam vero Ad huius tex. materiam vide Archi. in c. insuper. de test. & d. Ant. in c. dilectorum. de test. cogen. & in c. cum dilectus. de ele. & gl. & oẽs in eo. ti. in vj. & do. Abb. in c. fraternitatis, in fi. & c. ex literis. in princ. de transa.

4 ¶ fm ... m lec. ¶ †Alia lec. est, q hic loquatur in mediatore .i. in
tutore, curatore, aduocato, & iccsidu hanc habes, q tutor, cura
tor, & aduocatus vtraque parte volente possint esse testes, & te-
stificari cogantur, vt hic fm hanc lec. An autem altera tantum
parte volente possit testificari, dic vt habes in l. fi. ff. eo. & l. qui
testamento, §. 1. & ibi per Dy. ff. de test. ubi no. de tutore autem
dic, vt no. in d. l. fi. & l. deserte. §. idem decreuerũt. ff. de iure fisc.
ubi per glo. & Dy. & etiam ibi do. Old. & vide Inn. extra, c. c. Ro-
mana, quæ olim erat extrauagans, hodie est eod. titu. lib. vj.

1 *Testes quando producuntur, aduersarius citatur.*
2 *Pars, contra quam testes examinantur, debet interesse, quando iurant.*
Testes debent in secreto examinari.
3 *Testes, qui examinantur ante litem contest. debent in secreto examinari.*
4 *Aduersarius potest contra testimonium ferendum facere quæstiones.*
5 *Testes ad æternam memoriam, quando produci possunt ab actore ante litem contestatam, & eorum dicta publicentur. & nu. 8.*
7 *Testes producti per eum ante litem cõtestatam, & ad æternam memoriam pro sui defensione non publicantur.*
9 *Testes ad æternam memoriam, quando examinantur, quia timetur de morte, vel diutina absentia ipsorũ, ꝓcedit in causa ciuili, secus in criminali.*
10 *Possessor, qui põt deducere ius suũ etiã per modũ exceptionis, & petit examinari testes ante litẽ cõtestatã, an vt actor, vel ut reus petatur, remiss.*
11 *Timere de morte, vel absentia testium quãdo dicatur, vt possint testes examinari ante litem contestatam. vel quæ sit alia rationabilis causa.*
12 *Citatio quæ requiratur, quando absente aduersario testes ante litem contestatam producuntur.*
13 *Publicatio testium, instrumentorum, testamentorum, & priuilegiorum, qualiter fiat. remissiue.*
14 *Testes quando producuntur parte citata, & absente, licet in publicatione in personis ipsorum opponere.*

§. Et hic vero.

Testes ante lit. cont. ex causa pñt pro
duci aduersa parte legitime citata, vel
ea parte pñte, vel absente & venire nolente, integro iure sibi re
seruato ad disputandum super eorum dictis, omnibus ll. anti-
quis de hac mã loquentibus huic l. nõ ꝯtrijs cõfirmatis. h. d. iste
§. & hẽt quatuor partes. Primo cõsulitur illi qui vult ꝓducere
testes, vt ꝓducere possit. Secũdo consulitur circa fraudes aduer
sarij. Tertio ꝯsulitur ẽt aduersario, ꝯ quẽ testes ꝓducunt. Quar
to ponitur antiquatum ll. confirmatio, & diuulgatio constitu-
tionis huius. secunda in ver. si vero noluerit tertia in versi. quæ
1 cunque. quarta ibi, oĩbus alijs. ¶ No. ex hoc §. tria ¶ †Primo q
aduersarius dẽt ad hoc citari, qñ testes producuntur, & idem fa-
ciunt cõcordantiæ gl. q est super ver. p̃sentẽ positæ in princip-
a sius gl. sed melius C. e. l. si quãdo, ex. e. c. in noĩe dñi. ¶ †Secũdo
no. q ille ꝯ quẽ testes ꝓducunt, dẽt attestationes audire a iudi-
ce i. iacrm, qñ iurant, q quidam intelligunt. i. dicta testium pro
ductorũ. sed tu dic, q debet audire attestationes .i. iacrm, qñ iu-
rant, non aũt dicta testium, sed testes dẽnt in secreto examina-
a ri. ᵃhoc probatur in l nullũ. C. eo. & c. venerabili, eo. ti. & hoc ẽt
3 tenet gl. hic super dicto ver. p̃sentẽ. circa mediũ. †& q ẽt ante li
tẽ ꝯtestatã debent testes examinari in secreto, tenet gl. in auth.
sed & si quis. C. e. hinc sumpta, idẽ no. in c. in nomine domini,
super ver. audire, in fi. gl. ex. c. quod c. fuit sumptũ ex hoc tex. vt
4 ibi no. ¶ †Et no. quod hic docet qño aduersarius põt ꝯ testimo
niũ facere qões. qđ no. ꝓp intellectũ l. si postulauerit. § qõni.
ff. de adul. de cuius §. intellectu vidistis s. eo §. quia vero. & sæpe
5 ibi dixi. ¶ †Tertio no. q testes ꝓducuntur añ li. cõte. sed ad hoc
opponitur, & vr̃ q lite nõ ꝯtestata nõ pñt testes recipi, ex. vt lit.
non ꝯt. c. 1. & 2. & ibi in rub. Sol. rẽ lit. non cõte. testes non pñt
ꝓduci, vt in ꝯtrarijs Fallit in casu huius §. videlicet, qñ timetur
de morte testis, vl̃ abñia diuturna, & hoc casu loqtur hic, & fm
hanc lec. hic loqtur in actore, qui timet de morte, vel absentia
diuturna testium, vel eorum valetudine, & hanc sol ponit tex.
in c. qm̃ frequenter, in ꝓin. & §. 1. ex. vt li. non cont. ¶ Sed ꝯ hãc
sol. opp. & uĩ, q ẽt ubi nõ timetur de testiũ morte. uel absentia
diuturna uel ualetudine, possint testes ꝓduci añ li. cõt. ut C. de
usu. pu. l. pe. ff. de test. l. curẽt. Sol. aut loqmur in actore: & tunc
ante lit. conte. non põt testes ꝓducere, ut s. dixi, nisi in dicto ca-
su, ita loqtur hic fm istã lec. Aut in reo, et tũc põt añ lit. cont. ad
sui defensionẽ ꝓducere testes, ẽt si non timeat de morte testiũ,
ualetudine, uel abñia diuturna, ut in legibus ꝯtrijs. & probatur
hoc in c. significauit, & c. Albericus, ex. eo. & ex. ut li. non conte.
in d. c. qm̃. §. sunt & alij. ¶ Et rõ diuersitatis inter actorẽ, & reũ
est, ut dicit gl. hic super dicto uerbo, præsentẽ, in fi. quã rõnem
no. & sic fm gl. hic positam, hic tex. loqtur in actore uolente te
stes ꝓducere añ li. cõte. qa timet de morte, uel absentia diutur-
na, uel ualetudine testiũ, & fm hanc lec. q hic tex. dicit, publi
cabũtur, expone .i. in publicã scripturã deducentur, nõ aũt dicta
testiũ publice legẽtur. ut dicit gl. super uerbo, depositiones. Et
eodẽ mõ exponit gl. super uerbo, publicare, qđ ponit in authẽ.
sed & si qs. C. e. ẽt. n. publicare uoluerit. i. per publicã manũ au-
thẽticari, ñ tñ in aperto, qa nõ possent postea testes ꝓduci. & eo
dẽ mõ exponit hũc tex. gl. in c. significauit, ex. e. prout gl. intelli
git hũc §. in actore uolẽte testes producere li. ꝯt. Qñq; actor añ
li. ꝯt. ꝓducit testes, qđ p̃t i casib', quos s. dixi, tũc testes exãinãtur,
& dicta eorũ ꝯsignãtur, ñ ãt publicant, ut d. c. qm̃. circa pri. uer.
nisi forte, ex. ut lit. non ꝯte & sic ẽt exponit gl. hunc. §. fm hanc
lec. in d. c. significauit. intelligẽdo, q in fi. §. loquatur in actore, si
6 cut loqtur in p̃al. uer. nisi forte. †Habemus ergo unã lec. q hic
loquatur in actore ꝓducente testes añ li. ꝯt. Secũda lec. est, q lo
quatur de reo producente testes añ lit. ꝯte. ad sui defensionẽ, &
ad æternã rei memoriã, & tunc põt testes ꝓducere ẽt si non ti-
meatur de morte, uel absentia, uel ualetudine testiũ, ut d. l. fi. C.
b de usu. pup. & in c. significauit. ᵇ ex. eod. & ibi gl. mag. in fi. ponit
hanc l. in hoc §. & d. c. qm̃. §. sunt & alij, ut lit. non ꝯt. qui tex.
ꝯcor. cũ d. c. significauit. & tunc publicantur dcã testiũ, & redu
cũtur in publica monimenta, & ualent ꝑpetuo tanq̃ publica &
authẽtica. ustrã, ut d. c. significauit, & ibi no. ubi gl. plene not q
sit dña inter receptionẽ seu ꝓductionẽ testiũ, q fit a reo fm c.
significauit, & c. Albericus, ex. eo. & illam, q fit ab actore cum ti-
metur de morte, uel absentia testium, hoc est fm c. qm̃. ex. ut li.
nõ ꝯt. & plenius p Gos. in sum. in ti. ut lit. nõ ꝯte in prin. et qđ
hoc possit intelligi de ꝓductione testiũ q fit a reo ad sui defen-
sionem añ lit. ꝯte. ponit gl. in auth. sed et si qs. C. eo. in 1. glo. ibi,
vel ꝯ petitã reo, &c & fm istã lec. dicta testium sunt in aperto,
fm primam nõ. sed reducunt in publicã scripturã, & consignã-
7 tur, ut s. dixi. ¶ †Circa hoc vide id quod no. Spec. in ti. de test. §.
nunc tractemus, versi. aẽ aũt p̃terq̃, &c. vbi vr̃ velle, q qñ reus
ꝓducit testes ad sui defensionẽ, & ad perpetuã rei memoriã, nõ
dẽnt dicta testium legi in aperto, sed de hoc dic. vt dixi. & vt j.
dicã, & quod iste §. possit loq in reo ꝓducente testes añ li. ꝯt fm
formam dicti c. significauit, vr̃ velle gl. in c. in noĩe dñi. ex. eo. su-
per ver. audire, in fi. istas ẽt duas lec. ponit glo. in l. curent. ff. eo.
8 ¶ †Sed ꝯ primam lec. op. q ẽt actor possit petere examinari, &
publicari dicta testiũ ad æternã rei memoriam, vt l. in l. Aquil. si
deletũ. ff. ad l. Aquil. Sol. ꝓ delaratione huius mãæ si q̃ratur, an
testes possint examinari añ li. ꝯt. Dic q̃dam sunt, q veniunt espe
dienda añ lit. ꝯt. vt exceptiones dilatoriæ, & declinatoriæ. & in
istis dñt do. q testes indistincte recipiuntur añ lit. ꝯt all. ad hoc
l. fi. C. de exce. ad idem l. exceptio. C. de ꝓb. ex. de re. iu. c. cũ inter
monasteriũ, cũ si. sed de hoc dico. quod est casus expressus in c.
de testib. ex. de test. in prin. & vide, qđ ibi no. in gl. super verbo,
non iuratis. ¶ Quędam sunt q veniunt expediẽda post li. ꝯt. vt
examinatio principalis qõnis: & tũc aut loqmur in actore aut
in reo. si in actore, debent testes rẽr produci post lit. ꝯt vt s. e. §.
& qm̃. & ex. vt lit. nõ ꝯt. ca. 1. & 2. cũ si. fallit cũ timetur de morte
testiũ, & c. vel cã rõnabili superueniente. quo casu aut iste actor
hẽt ius agendi de p̃nti, aut cõditionale. Primo casu p̃t actor pe
tere exãinari tñ testes, nõ tñ põt petere publicari, & aperiri, im
mo dicta testiũ ꝯsignantur, & reseruantur publicãda & aperiẽ-
da vsq; ad litis ꝯt. & ita loquitur hic, & in d. auth. sed & si qs. C.
e. & ff. de test. l. curẽt. fm vnam lec. sed fm hoc verbũ, publicabũ
tur, quod est hic, & verbũ, publicare, qđ est C. e. auth. sed & si qs.
expone, vt s. dixi. Si vero actor hẽt ius ꝯditionale tñ eo casu quo
timet de morte, vl̃ alia rõnabili cã &c. & tũc põt petere añ li. ꝯt.
testes examinari, & apiri, & publicari ad ęternã rei memoriã, vt
l. i. l. Aql. si deletũ. ff. ad l. Aql. fm vnã lec. si vero loqmur in reo,
tũc indistincte p̃t testes ꝓducere, & eos petere examinari, apiri,
& publicari ad æternam rei memoriã, vt d. c. significauit, & c.
Albericus, & ita loquit hic ẽt fm aliã lec. vt s. dixi, & d. auth. sed
& si qs, & l. curẽt. p̃al. ita ẽt loqtur C. de viu. pup. l. fi. ita ẽt intel
ligit, quod no. gl. in l. 1. §. duæ aũt. ff. ad Carb. licet ẽt possit loq
in actore fm diuersos modos intelligendi. & isto casu ẽt loqt
d. c. qm̃. §. sunt & alij, ex. vt li. non ꝯtet. & sic pñt aperiri attesta-
tiones testiũ hoc casu, qñ reus ꝓducit, vt vr̃ esse de mente tex. &
gl. in d. c. signãuit. super ver. idoneos & sup d. c. qm̃. ver. sunt &
alij ibi, et no. in prin. sup verbo timent. hoc ẽt no. ibi Inno. in c.
signãuit in prin. gl. in ver ... dũ dicit, q in isto casu forma
est &c qđ dicat Spe. vbi s. & tũc ver. publicabuntur, hic posi-
tum, & verbũ publicare positũ in d. auth. sed & si quis expone
9 alio mõ, vt s. dixi. ¶ †Illud qđ dixi, qđ testes ꝓducuntur añ li. ꝯt.
qñ timetur de morte testium, uel abñtia diuturna, dic tunc verũ
qñ agitur ciuilr. vt in d. c. qm̃. in fi. forte secus si criãlr, vt ibi no.
10 super ver. criãlr. ¶ †Sed pone, q qs põt ius suũ deducere in iudi
ciũ per modũ exceptionis, puta est aliquis possessor iuris incor
poralis, q si vult agere põt: si non vult agere, p̃t se defendendo
excipere, vt l. uti frui. §. vti ũ. ff. si vsu. pe. & l. si forte. §. sciendũ. ff.
si ser. vẽ. an iste põt añ lit ꝯt. ꝓducere testes tanq̃ actor, vel tanq̃
reus. de hoc dic. vt p Inn. in c. significauit. ex. eo. qđ tene mente.
11 ¶ †Quęro circa p̃dicta, qñ dicat timeri de morte. vl̃ de abñia te-
stiũ, vel qñ dicat ẽt alia rõnabilis cã ꝓp qđ possit actor ꝓducere

ADDITIONES.

a ¶Examinari. Adde Pau. de Cast. in l. minime. ff. legs. & Mar. in no. suis, notabili 370. & Fel. in d. c. venerabili, alle. in tex. in fi. in ver. in gl. fi. in fine.
b In c. significauit. Et ibidem vide Fel. ver. prima conclusio. & do. Soc. in cons. 344. incip. ver 4. contra eum testem, in 2. parte.

ante

an lit.cõte.dic vt no.Inn.in d.c.qm̃ super.vers.absentia, & super
ver.lenes, & super ver. valetudine,& sup ver. rõnabili,& illã gl.
no multũ in eo,qd alle.l.2.& seq.de do.cau.mor. & de hac mã
12 vide p Doc in d.auth. sed & si qs.C.eo.¶ †Quæro,qñ absente
aduersario testes pducunt añ li.cõt.q̃ citatio reqrit, vt talis exce-
ptio fieri possit. hic vr̃ tex.q reqratur citatio in personam, nec
sufficit citatio ad domũ,vt hic dũ dicit, admonitũ a iudice, &c
& ibi,vt ex hoc ex vna parte &c.& sic apparet,q debet citari p-
sonaliter,& hoc expresse dt gl hic sup ver.licebit his vti,in ver.
si aũt non fuisset ibi,vel fuit,sed non erit in ciuitate. vbi gl. ista
æqparat partẽ non esse citatam,& non esse in ciuitate, & sic ci-
tatio ad domũ istũ non arctat,& istam opi.tenet Dy per hunc
tex in l.4.§.toties.ff.de dam.inf.e.licet secus sit vbi testes produ-
cũtur post li.cõt.& rõnẽ diuersitatis ponit Dy.in d.§.toties .istã
ẽt opi.tenent Doc.in d.auth.sed & si qs.C.eo. Sed circa hoc dic
& no.qñque testes examinant, qa timẽt de morte ipsorum te-
stiũ,vel absentia diuturna, qd est ẽt actoris, & tunc non est ne-
cesse,q aduersarius citetur personaliter,vt in c.qm̃. ver nisi,ex̃,
vt li.non cõt.Qñq; producuntur testes añ li.cõte.a reo ad æternã
rei memoriã,licet nõ timeat de morte testium, vel absentia diu
turna.& tunc requirit citatio psonalis,vt in c.significauit.extra
eo.ad idẽ in c.Albericus. ex̃ cod.& hanc distinctionẽ collige ex
eo,qd no.in d.c.significauit, in ti gl.dũ dicit, q aduersarius dẽt
personaliter citari.sed si nõ possit hr̃i,& esset periculũ in expe-
ctando, tunc testes debent recipi absente aduersario ſm formã
c.qm̃,in prin.vt li.non cõt.q d. quod qñ non põt aduersarius p-
sonaliter citari,tunc recipiuntur testes ſm formã c.signãuit.&
ſm prædicta dẽt intelligi,qd no.gl.in l.laudabile C.de adu.diu.
iud.Et vide circa hoc.qd no Inno.in c.aduersarius,ex̃,de eo qui
mit.rei i poss.cau.seruã. & de ista q.dic. vt tenuit ibi disputãdo
Io.An.& de mã huius §.vide gl.in d.c.qm̃,in prin.in gl.in sum-
ma illius ti.in prin.& quod no.Spec.in ti.de test. §.nunc tracte-
13 mus,per totũ §.†Et de mã publica. testiũ & instrotum, vel te-
stũrum vel priuilegiorũ,vide per Inno.in c.Albericus ex̃ eo.&
in c fi.ex̃.de fi.instr.vide Spe. in ti.de instr.edi.§ ostenso, ver.&
qm̃.de publi.vsq; ad fi.& eo.ti § vt aũt.ver.ad huius aũt iuris,&
14 vide per Doc.in l.publicati.vbi gl.aliquid tãgit.C.de test. †Vlt.
Doct.in auth. sed & si qs.hinc sumpta occasione inducunt hũc
§.q si testes producuntur parte absente tñ citata. licet in publi
catione testium postea opponere.de quo ipsi tangunt ibi,& in
l.fi.C.de test & in auth si testis.C eo.tit.& mdẽt vt ibi Veritas
est,quod iste tex.hoc probat,immo totum oppositum vt patet
hic in ver.solummodo, vbi dr̃ quod solum hoc põt obiicere,qd
se absente testes fuerint producti,alias autem sic,& q hoc liceat
hoc casu in personis testium, no.gl.in d.c.significauit.eo.tit.

De immensis donationibus. Rub.

1 Legitima debita iure naturæ Falcidia appellatur. Item
2 Trebellianica falcidia appellatur. Item
Pro debita iure institutionis.
Falcidia etiam appellatur qualibet lex quæ resecat.
Legitima,an possit per statutum auferri.
3 Donatio immensa facta vni ex filijs quo remedio rescindatur. & nu.6.
4 Donatio facta inter patrem & filium ex causa aduentitia,quod teneat si est facta vt extraneo, & bene merito.
5 Pater,donando filio.quando donare dicatur, vt extraneo.
6 Donatio immensa quo iure reuocetur.
7 Donatio inofficiosa, quando reuocatur per querelam, vsque ad quantam quantitatem fiat.
8 Donatio omnium bonorum facta per non habentem filios,si postea susce-pit,qualiter reuocetur.
9 Donatio facta per patrem habentem vnum filium, si sit facta in octo, & postea alia fiat in duobus,vt inofficiosa secunda reuocatur,et nõ prima.
10 Dispositio huius constitutionis quid addat ad titulum C. de inoffi.dona.
11 Reuocatio inofficiosæ donationis, an fiat ipso iure, & quando per senten-tiam. vbi q reuocatio quæ fit per liberos superuenientes. fit ipso iure.
12 Differentia inter querelã inofficiosi testa. & inofficiosæ donationis,remis.
13 Dispositio de qua hic, quòd habeat etiam locum in muliere donante.
14 Frater, quod habeat querelam immensæ donationis contra donationem inofficiosam factam per fratrem.
15 Querela inofficiosæ donationis quibus ex causis cesset.

DVdum. Si parens in aliquẽ,vel aliquos ex filijs im
mensam fecerit donationẽ,alijs filijs legiti
ma portio de necessitate debetur, hoc obtinente in filijs
1 gratis:ingrati vero penitus excluduntur.h.d. †No.tex.in princ.
q verbum Falcidia, ponitur p debita iure naturæ, & sic debita
iure naturę appellatur Falcidia,vt hic.idem habes in auth.vnde
& si parens,C.de inoff.testa. Itẽ Trebellianica appellatur Falci
dia,vt l.q̃q̃.& l.si vt allegas. C.ad l.Fal.cum si.alio modo ponit
Falcidia pro debita iure institutionis,& de ista loqtur totus tit.
C.& ff.ad l.Fal. & isto mõ accipitur proprie, sed Trebellianica
a debita impropie, a pro iure naturę impropriissime,vt no.in d.
auth.vñ & si parens,& per Azo.in sum.de ino.fic.testa. §.idem,
q q̃libet lex q̃ resecat.no.idẽ Azo ĩ.de her.& Fal.§.dr̃ aũt Falci
2 dia,quod no.ad id,qd dicã ĩ.de eccl.ti.§.iuiaũt hĩs.col.ix ¶ †Se-
cundo no.tex.ibi, seruare ex l. partẽ.&c.& ibi q̃q̃ ex ll.&c.quod
ltima q̃ debẽt filijs ex l. põt per statutũ auferri. de qua q. dixi ĩ.
3 de hære.& Fal.§.primũ itaq;,de trien & semi.§. .¶ †Op.& vr̃
quod si pr̃ fecit immẽ.don.vni ex filijs,alter filius dẽat agere fa
mi. erc.non per q̃relam inofficiosæ donõnis,qa donõ immen-
sa facta filio in ptãte non valet ibi, vt l.donõnes. C.de do.inter
vi.& vxo. & sic merito dẽ agere alter filius fa. erci. vt l.1. C.de
4 inoffi.don.†Sol. vt in gl. super ver.q̃rebañ.circa mediũ.& aduer
te secundã sol.qa id,quod dicit gl qd hodie donõ facta inter pa
b trem,& filiũ valet, verũ est si fiat ex cã aduentitia,vel b si pr̃ do-
nat filio vt extraneo, & bñ merito. ex cã enim aduentitia parit
actionẽ inter patrẽ, & filiũ, vt no. in d.auth. vñ & si parens.&
5 in l.2.C.de pac.dota.& in l.si qs p eo.ff.de fideiu.¶ †Qñ autem
pater dicatur donare filio vt ex̃neo,no in glo.l.si donone.C.de
coll.& isto mõ posses saluare gl. hic posita.sic intellige,qd not.
gl.in l 2.C.de de inoff.don.sed q̃tũ ad cõriũ gl. tenet hic pcedẽtẽ
6 sol.ut no.in d.auth.vñ & si parens,& in d.l.2.¶ †Quærit gl.quo
iure reuocat immensa donõ. dic vt in gl.& idẽ,quod hic no.in
d.auth. vñ & si parẽs, & in l.1. C.de inoff.do.in vlt.q.gl.de qua
dic vt ibi no p Doc.in 8.q.& vide quod dt Azo in summa illius
7 ti.¶ †Quæro in q̃tum fiat reuocatio per q̃relã inoff.do.Inter gl.
nr̃os fuit opi.In gl. hic super ver.in do. recitatæ. de qua q.not.
per Doc.in l.j.C.de inoff.don.& no.per gl.& Dy.in l.Titia §.Im
perator. ff de leg. 2.cuius Dy. opi. recitat hic p la de.Bel. & vide
no.Guil in l.1.C.de inoff.do. pro cuius q.declaratione dic duo
verba, qñq; quis donat añ natiuitatẽ filiorũ reuocare volẽtiũ,
qñque donat post natiuitatẽ.¶ Primo casu distinguit, aut pr̃ fe-
cit immẽsam donõnem filijs,aut extraneis, vel libertis. si filijs,
tunc filij postea nati reuocant ipso iure vsq; ad lr̃mã, vt l.si to-
tas.C.de inoffi.don si ex̃neis,vel libertis tunc donõ ipso iure re
uocatur in totũ.quam opi.tenent Dy.& doc.in d.l.j.C.de inoff.
don. & gl.in l.si unq̃. C.de reuo.do.qcqd gl.dicat in d. l.si totas.
C.de inof.don.vel,q reuocatio nõ fiat ipso iure, sed p q̃relam.
In scdo casu principali, de quo loqtur mã nr̃æ l.Dy. tenet opi.
Mat.hic positã in gl. q̃ opinio posita est in l.1. C.de inof.do.&
dicit eã fuisse Hug.vt distinguat,aut don.fuit inof.re tñ.& tunc
reuocat per q̃relã inof.donõ.vsq; ad legitimã,siue fuerit facta fi
lijs siue ex̃neis. si vero fuerit inoff.re & cõsilio, siue filijs siue ex̃
neis fcã fuerit,& tunc in totũ reuocat,licet per Doct.ponantur
aliæ opiniones.in d.l.1. C.de inoff.don.& ponit Petrus aliũ in-
6 tellm in d.l.si totas,& ibi refert Cy.†Quæro qdam non hñs fi-
lios cõscientia ductus oĩa sua bona donauit, postea suscepit fi-
lios,an reuocabit ista donõ in totum,vel in partem? hanc qõnẽ
formant Doc.in l.1.in vlt.q. C.de inof do.sed de hac qõ.do vo-
bis gl.ord 17.qõ.4.c.quicunq;. & qd no.29.q.2.c si qs ita fortur.
9 †Quærit glo.super d.verbo,in don.hẽo vnũ filiũ tñ,& dono 8.
vncias cui sã ex̃neo,& sic ista donõ nõ est inoffic. & postea alio
tpe dono duas vncias,an reuocabit prima don.dic ut in gl. Sed
aduerte ad id qd dt gl. q vbi re tñ est inofficiosa donõ,q reuo
cat in totũ p hãc auth.qa hoc nõ est uerũ, qa per istã auth.non
fit reuocatio,nisi vsq; ad ltiam,vt patet hic in §.posita,& in §.ne
cessitatẽ auth.pterea ista auth.loqr, qñ donõ inofficiosa fuit fa
cta filijs,sed qõ pposita loqr,qñ donõ fuit facte extraneis.nam
qñ donõ est fcã filijs,pcedit opi.Hug.nec ſm opi.Azo.reuocat
in totũ,sed vsq; ad ltiam tñ,siue sit inoff re & cõsilio siue re tã
tũ.Item & qñ fit donõ extraneis,sicut fuit ĩ casu pposito, sit do
nõ est ĩofficiosa tñ re,nõ fit reuocatio,nisi vsq; ad ltiam, vt no.
gl.hic,et in d.l.1. C.de inof.don in l.Titia. § Imparor. ff.de le.2.
et sic huis istius gl.nullo mõ vr̃ pcedere. Hoc pmisso redeo ad
q.ppositã, an illa donõ facta ab initio valuerit?et dic,q sic, nec
fuit inofficiosa,sed reuocat vltima,q̃ fuit inofficiosa,vt l.si liber
tus.§.fi.ff.de iure pa.et ita tenent Doc in l.1. C. de inoff.don.in
iij.q.et ſm quod ibi dr̃ intellige,qd no gl.1.q.11.c.Imperator.
10 †Quærit gl.q d addit ista auth.ad ti.C.de inoff.do dic vt in glo.
sup ver. augmentũ . sed aduerte ad id,qd dicit gl.in fi.per istam
const.inspici tps factæ donationis,vt hic in §. 1 sed ibi no.ut pa
11 tet in l.1.illius ti.et quod ibi no.in prin.gl.mag. †Quæro,quali
ter hẽt locũ reuocatio inoffi dona.dicaut loqmur de ea reuo-
catione,q̃ fit per liberos superuenientes,et illa fit ipso iure. et fit
statim liberis natis,ut l.si unq̃.C.de reuoc.do.ſm uerum intel-
lectũ, quicquid gl.ibi dicat, q̃ dicit q non fit ipso iure, et quod
fit post mortẽ,quia ueritas est.q fit ipso iure.in d.l.si unq̃ et in
d.l.si totas ſm nrũm intellectum. Item fit uiuẽte donatore, ut
patet in tex. dictę l.si totas. patri enim uiuenti ibi loquitur Im-
perator

ADDITIONES.

a ¶Improprie. Adde Ang.in l.1.§.hæc stipulatio.ff.si cui plusquam per l.Fal. & in §.si vero expressim.ĩ.de hær. & Fal.adde Georg.Tho. cons.suo 321.incip. hæres grauatus.paulò post prin.vol.2.

b ¶Videlicet.Quibus aũt casibus donõ inter patrẽ,& filiũ valeat,vide d.Barto. Soc.in cons.68.incip.frustra plenitudinis. ver.sed ĩ mãsas.circa med.in 1.par.

peratot, & etiã patet in tex.d.l.si vnq̃.aut loquimur de reuoca-
tione, q̃ fit per hũc ti.& ti de reuoc.do.& tũc illa reuocatio fiet
post mortẽ. & de hoc per Doct.in l.1. C.de inoff.do. in ix q.&
3 a ita debet intelligi d.l.Titia. §.Imperator. ¶ †Quærit glo.super
ver. in distributionẽ.quid vult dicere tex ibi. in distributis, &c.
dic, vt in gl.ex qua gl. habes vnam dr̃iam inter q̃relam inoffic.
a testa & inoff.dona. a sunt & aliæ dr̃iæ, vt not.C.de inoffici.don.
3 5 l.vlt.& in l.pcibus.e.ti.¶ †Quærit gl dr̃ hic, vt si qs.&c.quid in
muliere.dr gl.sup d.vers. vt si qs.qd̃ idẽ, vt in matre, vel in simi-
li.arg.l.1.ff.de ver.sig tu dic, q̃ de matre est expr̃ssum in l.1.& l.
si mater. & in l.si liqueat, C. de inoffi.don. de auia hẽs in l. Ti-
1 4 tia. §.Imperator.ff.de leg 2.¶ †Quærit gl.super versi.filiorũ.an
frater possit habere q̃relã inoffi.do. si frater tuus fecit immen-
sam do.gl.tenet q̃ sic, de quo dic vt in glo.quam intellige de fa-
cta donatione turpi personæ per fratrẽ, vt ꝓbat in l.allegata in
gl ¶ Item facit,qd̃ no in l.2.in fi.& in l.si filius. C.de inoff.don.
1 5 & Azo in sum. illius tit.circa prin.¶ †Vltimo quæro: quia hic
dicitur, q̃ ingratitudo facit cessare querelam. an sint aliæ causę
quæ faciant eam cessare? dic vt not. hic in gl. fin.in fi. & C.eod.
ti.in l.cum donationibus.per Azo.in sum. illius ti.in 1.colum.

ADDITIO.

a ¶Donationis. An & quando virtute l.si unquam donatio reuocari possit, & quando non. vide do.Soc.in consi.147 incip.visa facti contingẽtia.ver. circa tertiam & vlt. q.cum ver.seq.vsque ad fi.in 1 par.vbi etiam in d. l.si vnquam. renunciari possi: in cõsi.108. inci.& in hac consultatione circa fi.in d.parte.

Vt sine prohi.ma. deb. & cred. &c. Rub.

1 *Ratio quare debitor, & creditor non potest esse tutor, vel curator pupilli.*
2 *Regula fallit, si æquitas in contrarium suadeat.*
3 *Mater, licèt possit esse tutrix filiorum suorum, non tamen cogitur.*
4 *Dispositio ista quòd locum habeat in auia, & auo paterno & materno.*
5 *Pater debitor filij potest esse tutor ipsius filij emancipati.*
6 *Filius debitor patris q̃ possit esse curator patris furiosi.*
7 *Frater debitor fratris, quando possit esse eius tutor.*
8 *Actio, q̃ quæratur ex stipulatione iudicis, vel executoris.*
9 *Iuri suo, quando quis renunciare possit.*
10 *Pactum factum per debitorem creditori, quòd ei non liceat probare solutionem, nisi per publicum instrumentum, quòd non valeat.*
11 *Dictio plerunque, quòd denotet regulam.*

SVper scripsimus. Matres dbitrices, & creditrices ad
tutelã & curã filiorũ admittunt, nec iusiurãdum de se-
cũdis nuptijs nõ fiendis exigit, dummõ ei, & Se-
natuscõsulto Velleiano, & omni auxilio renun-
ciauerint, & omnia alia adimpleuerint q̃ alij tu-
1 tores facere tenentur.h.d.vsq; ad §.fi. ¶ †Not.in ver.ne forsan.
&c.quare debitor, vel creditor non põt esse tutor.ꝯcord.ĩ.vt hi
2 q obligatas,&c. §.1. ¶ †Secundo no sm gl. super ver.existima-
mus ineptium qd esse,etc.fallit rl̃a, si æquitas in ꝯtrium suadeat.
3 ¶ †Tertio not.gl.in ver.ideoq; lnĩa, &c.q̃ mr̃ potest esse tutrix
filiorũ,non tñ cogitur, vt hic.& ĩ.vt liceat matri,& auię.in prin.
4 no:.in auth.matri, & auiæ. C.qn mu.tu.offi.fun.po.¶ †Quærit
gl.super ver.matrum.an idẽ, quod hic dr̃ in matre, habeat locũ
in auia.dicit gl.q̃ sic idẽ in auo paterno,ẽt mr̃no.& no.in auth.
ad hæc C.qn mu.tu.offi.fun.po. & vide quod not de auia ĩ.vt
5 hi qui obligatas etc.§.1.¶ †Quærit gl.quid in patre qui est tu
6 tor, vel curator filij emancipati.dr gl.q̃ idem, et n n.eã.¶ †Quæ-
rit glo. quid in filio qui est curator patris furiosi. et dicit quod
7 potest esse, vt in l.diuus. ff.de tuto.et cura da.ab his. ¶ †Item qd
in fratre qui pt̃ esse tutor, vel curator fratris, an isti possint es-
se.de istis q̃ōnibus dic vt no.Guli de Cu. ff.de pacl.cum in eo.
¶ Quærit gl.in §.quia vero.super ver.Senatus.quid prodest cre
8 ditorib.ista renunciatio.dic vt in gl.†et sic no.ex hac gl.q̃ ex sti-
pulatione iudicis, vel executoris q̃ritur actio et idem quod hic
no.auth.gñaliter.C.de epis.et cle. C.de lit.ꝯtest.auth.libellum.
et in auth.matri,et auiæ. C.qñ mu.tu.off.fun.po.inst.de hære.q̃
9 ab intest. §.ex his. ¶ †Quærit ẽt dicta gl. an cuilibet iuri possit
renunciari.distingue, vt habes hic in glo.q̃ est plenior gl. quam
habes in corpore iuris. Et circa hoc vide, quod not.in l.pactum
inter. et l.ius publicũ.ff.de pac.et l. si quis in cõscribendo.C. de
a pac.et in c.si diligenti.a ex̃. de fo compe.et Spe. in ti.de renũ.et
cõclu.§.1. ver.cui aũt iuri. ¶ Sed aduerte ad istã gl.in ver.et per
hoc puto.etc.q̃ dr,q̃ non valet pactũ,q̃ facit debitor creditori,
q̃ ei non liceat ꝓbare solutionẽ, nisi per publicũ instr̃m. et idẽ
tenet Spe.in ti.de ꝓba.§.vidẽdum.ver.sed pone.in ti. de renun.
11 §.1.ver.quid si dicatur.¶ †Vltimo no.tex.in d.§.quia vero.in fi.
ibi,sed quod fit plerunq; etc. Nã hic vr̃ tex.q̃ dictio plerunque,
b denotat regulam.ad idem ff.de legi.l.neq; leges.l.1.b §.1.in fi.ff.
de tu.et rat.distra.et in l.tutela.ff de tutelis Bar.de Saxoferrato.

ADDITIONES.

a ¶C.si diligenti.Et ibidem vide plene, & per Fel.per totum commentum.
b L.1.Vbi etiam vide Bar. & Nic.de Neap.& Bar.Cępol.in l.1.ff.de verbo sign.

Vt exact.instan.do.primæ & secundæ, &c. Rub.

1 *Priuilegia dotis, q̃ non transeant ad creditores mulieris, nec ad extraneos*
2 *Priuilegia dotalia, quòd non possint per cessionem transferri.*
3 *Vxor præfertur omnibus in rebus datis per eam in dotem, & quando hoc fit. & nume.6.*
4 *Ciuitas quę contrahit cum aliquo, an habeat tacitam hypothecam in bonis contrahentis.*
5 *Priuilegia personalia quibus ex causis ex tempore æstimentur.*

DV dum iudicantibus. Si res pri mæ, & se
cũdę vxoris in dotẽ datę apparẽt, vel altera earũ,
illi restitui dẽnr, & eius filijs cui9 res illę fuerint:
alijs ãt reb. nõ apparẽtib.rũe illa in bonis mariti
potior est in iure q̃ prior est in tpe. Item dote ꝓ-
missa viro ab vxore, vel ab alio ꝓ ea oblata, & cõsignata mulier
donationẽ ꝑꝑ nuptias ex pacto interposito de lucrãdo perinde
1 lucrabitur, ac si soluisset.h.d. ¶ †Not.in prin huius §.quod pri-
uilegia dotis sicuti non transeunt ad hæredes extraneos, ita nec
ad creditores mulieris, & istũ tex.inducit Iaco.de Bel.quod nec
vsumfr. nec aliud ius, vel priuilegiũ ex persona debitoris cõpe-
tens possit ad creditorẽ transire, sicut nec priuilegia dotis, nec
2 possit creditor hæc iura insolutum accipere, vt hic.†Et sic videt
hic tex.in eo, quod dicit, debitorib. priuilegia dotalia nõ dant:
quia priuilegia dotalia pñt per actionem transferri.de qua qõ.
not. per Dy.in l. si minores. ff.de admi.tut.in l.vna.C.de priui.
3 do.& ibi per Doc.in l.assiduis.in fi.C.qui pot in pig.hab.¶ †Se-
cũdo no.q̃ hic dr, apparent res in dotẽ datæ, quod in illis illa ꝑ-
fertur,q̃ illas res in dotẽ dedit. ad idẽ facit qd̃ habes ff. de trib.
l.procuratoris. §.sed si duas. ff.de pecu.l.ex facto.§.plane.¶ Vl-
timo no.tex.ibi,q enim dare voluit, &c.facit l.3.in fi ff de cond.
ob cau.l.iure ciuili,ff.de cond.& demon. Quæro de intellectu
vers.sicut enim si duo debita.dic vt in gl.super ver. publica.Sed
aduerte ad ipsam, q̃a in secundo exemplo nihil repetit gl.de pi.
4 †& qdã inducit, quod si ciuitas ꝯhit mutuãdo, vel aliqd facien-
do, quod habeat tacitã hypothecã in bonis ꝯhentis cũ ea. quod
expresse tenet gl.in l.pignus.ff.q pot. in pign.hab.de quo dicã
in l.2. C.de iure reipub.lib.xi.Vide glo. super dicto versi.publi-
cata,& adde in fi quod no. in l.diuersis.& in l.eos.C.qui pot.in
5 pig.hab.& quod no. Dy.in c.qui prior.de reg.iur.lib.6. † Vide
gl.super ver. priuilegiũ,in fi.Itẽ no.gl.in d.l.priuilegia hic alleg.
& tangit in l fi. §. excep. C.qui po. in pig.habe.habes ergo vnũ
casum in quo priuilegia personalia ęstimantur ex tpe.aliũ ca-
sum habes, videlicet factũ est in obligatione, & in pluribus lo-
cationibus operarũ, & eodem videlicet tpe factus, vt no gl.in l.
6 operis.ff.locati. †Quæro,an id quod dr̃ q̃ si apparent res q̃ fue
runt datæ in dotẽ, in illis ꝑfertur illa vxor, q̃ ea bona dedit, habeat
locũ, siue bona fuerint data æstimata, siue non. Istã q̃ōnẽ tãgit
glo.C.qui pot.in pig.habe.auth.si quod.& ibi latius per Doct.

1 *Oblatio sola quando sufficiat, & requiratur oblatio, & consignatio.*
2 *Dos si consistat in rebus immobilibus, quæ consignari non possint, quid agendum remissiue.*
3 *Ille cui promissum fuit rem reuendere, primo debet pretium restituere.*
4 *Debitor potest offerre pecuniam creditori etiam mulieri, ut pat.in textu.*

1 §.Illud quoque. † Dr̃ hic, q̃ si dos fuit oblata, de-
posita, & consignata.&c.ꝯ immo
sola oblatio in iudicio vr̃ sufficere, vt l.si rem. §. vlt. de pig. ac.
& l.si vena. §.pe.e.ti.& l.itẽ liberatus. §.1.qb.modis pig.vel hyp.
sol. Et de hoc qd operet sola oblatio, vel oblatio, depositio, &
cõsignatio.tãgit gl.hic, & C.de vsu. l.acceptã.sed ꝯtrũ ad dictum
h9 l.hic qd sola oblatio ñ sufficit.& gl.hic sentit, q̃ incipit & cũ,
2 ꝯsignatio.&c.†Quid autem iuris sit, si dos consistat in rebus
immobilibus, q̃ nõ pñt ꝯsignari.vide no.in auth dos data.C.de
do.añ nu.& vide.quod no.in d.l.acceptam.& l.si maritus.ff.so.
3 ma.¶ †Quærit Iaco.de Bel.pone, q̃ vẽdidi tibi rem, & ꝓmisisti
mihi reuendere, & ego ꝓtium restituere intra certũ diẽ. vel ꝯ,
ego ꝓmisi tibi ꝓtiũ restituere, & tu mihi rẽ reuendere: nunqd
ego debitor dẽo prius ꝓtiũ deponere? & vr̃ hic tex. q̃ sic.de hac
4 q.dic. vt hic per eũ.†Vltimo no.hic tex cũ gl.super ver.ꝯtestẽ.
quod debitor pt̃ pecuniã offerre creditori masculo, vel fęminę,
quod tene mẽti.& de hoc vr̃ tex.ff.de ꝯd.& dem.l.cũ seruus.ver.
nã nõ vtiq;. Itẽ aduerte ad gl.q̃ est sup ver.exactionẽ.q̃ icipit,si-
ue permisit.vide circa hoc.qd oo.glo.de don.añ nup.auth.dos.

De administratoribus. Rub.

1 *Ius electo, q̃ non quæratur ex electione sola, nisi in magnis dignitatibus.*
2 *Administrator, an deponat officium ante successoris ingressum.*
3 *Successor in officio, licet tempus prorogetur, non tamen habet salarium, nisi ex die aduentus.*
4 *Princeps, an possit vicarium pro se a populo datum reuocare.*

EAm quidem. Administrator ĩ ꝓuinciam
durante administrationis tẽ-
pore citra principis iussionem dereliquit, crimine læ-
sæ maiestatis punitur. & si administratione finita ante
50.dies recesserit, annuis pœnis punitur. Item successor præ-
cessori

cessori amicabilem epistolā de suo aduentu debet destinare, &
ad prouinciam celeriter accedere, & praecessor eo adueniēte ante
per duos dies administrationē deponere dēt, sed recedere non
dēt ante successoris aduentū. & vsq; ad eius aduētū emolumē-
1 ta publica percipere dēt. h. d. ¶ †No. tex. in § illud. ibi, no. ex co-
dicillis, &c. q ex sola electione nō q̄ritur ius electo. Fallit in ma-
gnis dignitatibus, vt hic in gl. super d. uer. codicillis. & dicam in
2 l. vlt. C. de consul lib. xij. ¶ †Opp. ad ver. deponat. & vr̄ q admi-
a nistrator[a] non deponat officium añ ingressum successoris, vt l.
meminisse ff. de off. pcon. & leg. Sol. vt hic in gl. super ver. dices,
3 & in l. ɔ̄ria. & in l. 1. C. vt tā cui quā cri. §. illud. † quae oīa sunt
in argu. ad q. s̄m Iaco. de Bel. q licet dices aduenius sit ꝓrogata
successori. non dēat ꝓpterea habere salariū in tpe prorogatio
nis, sed ex die aduentus. ad idem l. meminisse. ꝼalle Et hanc q. di
4 cit do. Iac. fuisse in ciuitate Perusij. ¶ †Secūdo iste §. facit ad q.
s̄m eū, quod Dux vel Comes, vel p̄ses prouinciae vicarium da-
tum pro se a populo non possit reuocare. facit ī. de defen. ciui.
§. sed interim, & l. solent. ff. de offi. procon. & leg. sed certe iste
§. parum facit, sed melius facit ille §. sed interim.

ADDITIO.

a Administrator. Adde Geor. Tho. consil. suo 35. inci. administrauit quidam. ad
prin. vol. 2. & cōs. 179. ici. meminit me alias cōsuluisse pro hac materia. vo. 3.

COLLATIO VIII.

De execu. & his, qui conue. & reconue. &c. Rub

1 *Libellus primo offertur iudici, & per iudicem reo.*
2 *Cautio, de qua hic, quid praestari debeat cum fideiussore.*
3 *Satisdare qui debet, intelligitur cum fideiussore.*
4 *Quomodo differat satisdatio, de qua hic, a satisdatione de qua in §. ad exclu dendas infra de litigiosis.*
5 *Ius absenti, quaeritur ex stipulatione officialium.*
6 *Cautio, de qua hic, hodie de consuetudine non praestatur.*

QVoniam calumnias. Libell° reo
porrigi nō
debet prius quàm actor cautionem legitime ex-
ponat. q intra duos menses litem cōtestabitur.
aīs oē dānū reo conuento restituet. has cautio-
1 ne, 26. aureos non transcendente ¶ †No. ex tex.
cū gl. super ver. duos. q libelus p̄n° offert iudici, & p iudicē reo.
de quo dixi ī. de exhi. reis. §. illud. ¶ Opp. dr̄ incurabile, &c. im-
mo vr̄ q istud dispēdiū olim esset curabile. nā actor tenetur in
triplo. dic vt not. hic in gl. super verbo. incurabile. & in §. tripli.
2 Inst. de act. ¶ †Quero, vtrū ista cautio sit nuda, vel cū fideiusso-
re. dicit gl. super verbo, cautionē, q sit nuda. ɔ̄ vr̄ sentire gl. inst.
de. satis. §. sed hodie. in eo, quod dicit ibi glo. q actor duas p̄stat
satisdationes. & vna est, de qua hic dr̄, & sic sentit, quod sit cū fi-
3 deius. nā satisdatio †intelligit cū fideiussore, vt l. j. [a] ff q sati. co-
a gā. & illud putarem verius de iure, tum qa magis est cautū reo,
& ista ɔstō, intendit prouidere reo: tū qa cautio, quam praestat
actor s̄m formā §. ad excludendas, ī de lingiosis, est cū fideiusso
4 re: ergo & ista eadē rōne. ¶ †Quaero, q̄ drīa est inter istā cautio-
nem, quā p̄stat actor per istā cōstōnē, & eam, quā praestat per d.
§. ad excludendas. dic vt in d. gl. super ver. duos. hic, & in d. §. ad
excludendas. & in d. auth. libellū. C. de lit. ɔte. & de epis. & cle.
auth. gnāliter. Quaerit ēr d. gl. qū p̄stat ista cautio. dic vt in glo.
5 ¶ †Ex qua no. q ex stipulatione officialium q̄ritur ius parti ab-
senti. Idē habes in d. §. ad excludendas. & ī. vt sine ꝓhi §. qa ve-
6 ro multa. & ibi dixi. ¶ †Vltimo q̄ro, an cautio de qua loqmur
in prin. huius ɔstitu. dēat hodie de cōsuetudine praestari. dic q
non. sicut necilla, de qua loquitur d. §. ad excludendas. ita not.
gloss. inst. de satis. §. sed hodie. 1. q. 3. §. libellum per duas gloss.
optime patet ista duas satisdationes praestari non debere.

ADDITIO.

a ¶ Vt l. 1. Et ibidem vide do. Ale. de Imo. in l. more. de fer. & in l. stipulationum
in fi. prin. de verbo. ob. & Bar. in l. quicunque. C. de fun. pa. lib. xj. Bald. in addi.
ad Spec. in tit. de accu. versi. sed an exigatur fideius. & in l. sancimus. in versi.
sed quid si. ver. cautio. C. de verb. sign. & omnino do. Ale. in consi. 37. parte 2.

1 *Reconuentio, quòd fiat de debito non liquido ad liquidum, nō compensatio.*
2 *Reconuentio, quando fiat coram ordinario, & quando coram delegato, & quando coram eodem iudice, vel diuersis.*
3 *Causa conuentionis, & reductionis eadem sententia terminantur, scilicet, vt vna primo, alia postea.*
4 *Si actor impetrauit iudicem contra reum, quem conuenit, & reus reconue- nit actorem; si actor vult desistere, reus cogit actorem ad persistendum.*
5 *Reus cōuentus ab actore ad vnam rē pōt actorem pro plurib. recōuenire*
6 *Actor reconuentus a reo, an possit iudicem recusare.*
7 *Reconuentio, q non habeat locum in causa spoliationis, nisi fiat super alia spoliatione.*
8 *Reconuentio, quomodo fiat, distinguitur.*

§. Illud. Conuentio, & reconuentio mox à principio co-
rā eodem iudice fieri dēt, aliàs cū conuētionu fi-
nita reconuentio poterit fieri coram quocunq; iudice, antiqua
cessante calūnia, h. d. ¶ Ex isto §. sumsi auth. & ɔ̄sr. C. de senten.
1 ¶ †Op. & vr̄, q vbi hinc inde est debitū, fiat cōpensatio, non re-
conuentio, vt inst. de act. §. in bonaefidei. Sol. dicit gl. super vers.
hūs. intellige, q hoc debitū nō erat liquidū. circa qd̄, vide quod
2 no. glo. C. de sen. l. cū Papi. & ibi per Doc. ¶ †Quaero, corā quo
iudice dēt fieri reconuentio, dr̄ gl. 1. q coram iudice ordinario,
& corā iudice delegato. de primo patet hic, dū dicit, apud quen
dā, &c. Et sic loquitur de iudice ordinario. de secundo patet ex
versi si vero forsan. j. eo. vbi iudex pōt recusari. & sic patet, q lo
quit̄ de delegato, &c. Idē. nota. C. de sentē. auth. & ɔ̄sr. in prima
gl. ¶ Ex qbus iuribus dic, qñq; conuentio, & reconuentio sit su
per eodē negotio, & tunc s̄m oē ius est idē: qa dēnt fieri coram
eodem iudice, ne cāe continentia diuidat, vt l. 1. & 2. ff. de qui.
rebus ad eundem iud. & C. de iud. l. nulli. Qñque ɔuentio, & re
conuentio fit super diuersis rebus, & tūc aut actor cōuenit reū
corā iudice ipsius actoris in certa quantitate, & tunc idem s̄m
oē ius qa reconuentio dēt fieri apud eundē iudicē, vt l. si idem.
§. sed si mutuę. ff. de iuri. om. iudi. Qñq; actor ɔuenit reum co-
rā iudice ipsius actoris, quem pōt euitare propter aliquod pri-
uilegiū: & tunc idē, qa apud eundē iudicem fiet reconuentio,
vt l. 2. §. sed si agat. & l. q nō. ff. de iud. Qñq; actor cōuenit corā
iudice, q nullo mō est suus iudex, & tunc de iure veteri non re
pentur permissa recōuentio. Sed p ius C. introductū fuit, quod
reus reconueniare actorem, possit hoc facere, non tn̄ ꝓhibeatur
ire ad aliū iudicē d. l. cū Papi. hodie per ius auth. imponitur reo
necessitas vt reconueniat apud eundem iudicē si ipse reus vult
3 agere postea lite pendente, vt hic. ¶ †Quaero qualiter tractatur
causa cōuentionis, & reconuentionis? Rñ. vt q prior appellat,
prior agat. prius. n. rñdebitur libello actoris ɔueniēns Secūdo
rñdebitur libello rei, & eadem sñia postea terminabūtur, eadē
intellige. i. primo vna, postea alia. p̄dicta ꝓbantur in l. 1. §. fi. ff q̄
sen. sine app. resein. & C. de ɔpen. l. 3. & no. ff de iud. l. q prior.
& C. de sen. auth. & ɔ̄sr. ex̄. de mutu. peti. c. 1. & text. est, & gl. ex̄
de ord. cog. c. cū dilectus. & q̄ sit poena nolentis rñdere mutuae
4 petitioni, dic vt no. per gl. in d. c. 1. ¶ †Secundo q̄ro pone, quod
actor impetrauit iudicē delegatū ɔ̄ reū. & cępit eum cōuenire
reus reconuenit actorem, postea actor vult desistere, q̄ritur an
actor possit p̄cise cogi. Nico. de Ma. dicit, q sic, qa iam est q̄situ
ius reo, ergo &c. vt l. ij post mortē. §. 1. de bon. pos. ɔ̄ tab. ita di-
cunt do. in d. auth. & ɔ̄sr. in 8. q. ista fuit opi. Spec. per d. l. ij post
mortē. §. fi. & per c. 1 ex̄. de mutu peti. vt no. ipse in ti. de renun.
5 §. 1. ¶ †Quaero pone, q actor egit ad vna re- q̄nt an reus possit
re cōuenire de plurib reb. Rñ. sic, istud ꝓbatur in c. dispēdia. de
rescr. lib. vj. & not. in c. vj. ex̄. de mutu. peti. & no. c. 2. ex̄. eod. tit.
6 ¶ †Quaero vtrū liceat actori cū recōuenitur a reo recusare iudi
cē, corā quo recōuenitur. Quidā dnt, q sic. vt hic no. in gl. super
ver. forsan. idē quod hic no. in auth. offeratur, C. de lit. ɔte. q̄d est
verū, nō enim potest ipsum recusare ꝓpter aliquod priuilegiū
quod ɔpeteret ipsi actori ꝓpter suā personā; secus propter pri
7 uilegiū cāe, quod intentat ipse actor. †nā si ipse actor egeat de
spoliationis possessionis, hoc casu hēret exceptionē si reconue-
niatur, vt l. si qs ad se. C. ad l. Iul. de vi publica & l. ij. C. de ɔpen.
nisi reconueniret sup alia spoliatione, vt ex̄. de ord. cog. c. super.
& in c. cū dilectus. eo. ti. posset ēr iudice recusare in casib. not. p
glo. in c. cū dilecti ex̄. de arb. & 3. q. 8. c. cuius in agendo. & vide
8 quod no. in c. 1. ex̄. de mutu. peti. ¶ †Quaero, qñ debet fieri ista
reconuentio, in hoc sunt opi quidam dnt ab initio inconuenien-
ti, & in ipsa rñsione, vel parum añ, vel parū post, vt hic ibi. mox
enim, &c. & istā opi. tenet gl. hic, & in d. authen. & ɔ̄sr. Alij dnt
quod pōt fieri qñcunq; añ sñiam & istud intelligunt. i. vsque ad
a cāe ɔclusionē, & istam opi. tenet gl. in c. 1. [a] ex̄. de mutu. pe. in 2.
gl. idē tenet Inn. in d. c. 1. qd dicemus. Rñ. aut reus vult, q cā re-
conuentionis simul tractetur, & tunc vniet cū cā principali, &
talis reconuentio pōt fieri vsque ad lit. cōte. vel statim post, vel
statim parū añ. & ita loqtur hic tex. & ista est prima reconuen-
tio, aut reus vult ꝓcedere s̄m naturā conuentionis, non recon-
uentionis, & nō curat, q simul tractetur cum causa, quā inten-
tat actor, sed procedat s̄m naturam simplicis conuentionis, &
tunc potest vsque ad causae conclusionem. Ita not. Doct. in d.
authen. et consequenter. in vlt. q. ista opin. videtur probari in c.
dispendia. §. reus. de resc. lib. vj. in quantū dicit, q reus pendente
iudicio

ADDITIO.

a In c. 1. Et ibi ad hoc vide Fel. in prin. ver. cōis est. Et qualiter reconuentio pro-
cedat, & an & qñ locū habeat, vide d. So. in consi. 38. inci. ꝓ decisione praedi-
ctae. ver. vj. principaliter moueor. circa fi. cum ver. se. in 3. parte. & in consi. 41.
inci. antequā ad q ver. 2. casu, cum ver. seq. in dicta parte. & quod per eum in
consi. 167. inci. non inutilis, sed necessaria ver. secundo concludo. cum versi.
seq. & in versi. circa septimam, & vltimam, cum quinque versi. seq. in 2. parte.

iudicio poteſt agere per nomen conuentionis. iſta diſt. ꝓbatur
per glo. extra. de verbo. ſign. c. ſępe. §. verum. quod tene menti.

De æquali. do. & propter nup. don. Rub.

1 *Aequalitas, ꝙ debeat eſſe in dotibus, & donationibus propter nuptias in earum conſtitutione non in lucris, & an hodie ſeruetur. & nu. 6.*
2 *Si ex pacto de lucrando vxor nihil lucratur de donatione propter nuptias, ita vir non lucrabitur de pacto de lucranda dote.*
3 *Donatio propter nuptias ſoluto matrimonio, ꝙ redit ad virum, ſicut & dos ad vxorem.*
4 *Dote data per vxorem, an donatio propter nuptias, dicatur ipſo iure ſtatim conſtituta.*
5 *Vxor, quòd non lucretur fructus donationis propter nuptias, & ibi quę vtilitas erit mulieri.*
7 *Augmentũ ſi fit a muliere, vir cogitur augere donationẽ propter nuptias.*
8 *Vxor in augmento facto per virum an præferatur creditoribus.*
Confeſſio viri confitentis ſe habuiſſe centum nomine augmenti, non præiudicat creditoribus.
9 *Diſpoſitio huius conſtitutionis, an habeat locum in creditoribus præteritis, & etiam in futuris.*
10 *Dotis augmentum factum a viro vxori, ꝙ in dubio præſumitur factum in fraudem creditorum.*
11 *Mulier ſi probaret per teſtes ſe feciſſe augmentum in rebus mobilib. tamen non hẽt priuilegiũ, hẽt tamen ſi creditores confiteantur. & nu. 12.*
13 *Probatio per confeſſionem partis, ꝙ admittatur contra præſumptionem iuris. & de iure.*
14 *Maritus, vt non poſſit dotem augere in rebus mobilibus, pro quanta quantitate debet eſſe debitor.*
15 *Notarius poſtquam dedit copiam inſtrumenti parti, illi non poteſt aliquid addere, vel minuere, ſine ſuperioris authoritate.*
16 *Teſtis qui vult teſtimonium ſuum corrigere, ꝙ audiri non debeat.*
17 *Ceſſio, vt valeat, debet cedens vere habuiſſe pretium, nec ſufficit confeſſio de recepto, ſed debet probari pretium vere receptum.*

QVoniam. In dote, & donatione ꝓpter nuptias
conſtituenda, & augmentis earum
equalitas per oĩa ſeruari debet. hĩc dotis augmentũ ve
re, nõ ficte debet celebrari. qñ aũt fraudã. intelligit,
1 ex tex. colligit. h. d. vſq; ad §. his ꝯñs. †No. in hoc prin. & ignur.
qđ æqualitas debet eſſe in dotibus, & in §. hæc igit. quod æqua-
litas debet eſſe in dotibus, & donationib. ꝑꝑ nup. non ſolũ in
lucris, ſed in conſtitutione, vt hic & C. de pac. conuen. auth. æ
2 qualitas. †Et per hoc dicit gl. qđ ſicut ex pacto de lucrando in-
terpoſito ſup de do. ꝑꝑ nu. vxor nihil lucratur, niſi ſoluere ſue
rit parata, vt ꝟ. vt exac. inſtan. do. §. fin. eꝯ vir nihil lucratur ex pa-
cto interpoſito ſup dote de lucrando ſi non ſoluit do ꝑꝑ nu. ita
no. p hunc tex. ꝟ. de non elig. ſecundo nub. §. fi. in gl. mag. & hoc
3 voluit ſentire gl. hic ſuper ver. virum. ibi, & ſi alteruter. &c. †Se
cundo per hunc tex. tenet gl. ꝙ ſicut ſolu. mat dos redit ad mu
lierem. vt l. in rebus. de iur. do ita donatio redit ad virũ. ita no.
Inſt. de dona. §. eſt & aliud. & auth. dos data. C. de don. ante nu.
& habuiſtis ꝟ. vt exa. inſtã. do. §. fi. & oĩa iſta ponit tex. eꝯ. de do.
4 inter vir. & vx. c. fi. †Quæro hic dr̃, ꝙ data dote cogitur vir dare
dona. ꝑꝑ nu. quid eꝯ, an data dote ſit ipſo iure ſtatim cõſtituta
donatio ꝑꝑ nup. vel dẽt agi. vt ꝯſtituatur. de hac q. dic vt no gl.
in auth. dos data. C. de do. ante nup. in 1. gl. ibi doc. tenent opin.
Mar. dicentis, ꝙ ipſo iure eſt conſtituta, ſed agi, vt iam conſti-
tuta tradantr. Circa qđ vide C. de pac. conuen. l. lege Leonis. in
5 vlt. gl. quam intellige. vt no. per Doc. in d. auth. dos data †Quę
ro, an vxor lucretur fructus don. ꝑꝑ nu. ſicut vir dotẽ: dic ꝙ no,
quia ſic dos non ſeruiret onerib. matrimonij, ꝙ eſſe nõ debet,
l. pro onerib. C. de iur. do. ita no. per gl. ꝟ. de non eli. ſecũdo nub.
§. vlt. & tangitur in d. auth. dos data. Quæro ergo, q̃ erit vtilitas
ipſi mulieri in d. don. ꝑꝑ nu. dic vt no. dictis iurib. & qđ habui-
6 ſtis ꝟ. vt immo. ante nup. do. in prin. †Quæro, an iſta æqualitas
7 hodie ſeruetur, dic vt in auth. ęqualitas C. de pac. cõuen. †No.
ex hoc tex. qđ ſi alter coniugum facit conſtante matrimonio
8 augmentũ, & alter cogitur facere. †Secundo no. tex. in verſi. ne
contingat. ꝙ ſi vxor facit augmentũ, nullo mõ nocet creditori-
bus & ſic habes. qđ ſi vir confitetur ſe hẽre c. nomine augmen-
ti dotis, licet iſta confeſſio noceat ipſi viro, non tñ nocet credi-
toribus viri, nam habet vxor in illo augmento priuilegium, vt
creditorib. præferatur, quia tale augmentũ ſuſpicione non ca-
9 ret, vt hic dr̃. †Quæro de qb creditorib. hic loquatur, an de prę
teritis tantum, vel de futuris. gl. quæ eſt C. de do. ante nup. auth.
ſed iam nece. dicit qđ forte habebit locũ, tã in præteritis, q̃ in fu
turis, vt ibi no. in duab. gl. ſed illæ gl. vĩr ꝯ tex. illius authe. in fi.
dum dicit, nullo vtetur aduerſus alios creditores priuilegio. &
ſic patet, ꝙ vbi mulier facit augmentum viro in rebus mobili-
bus denegatur priuilegiũ, qđ hẽt mulier quod creditorib. præ-
feraṫ. Iuris vero cõe ſibi nõ denegatur, & ſic poſteriorib. credito
rib. præfertur. & quod ius cõe nõ denegatur. no. ĩ d. auth. ſed iã
neceſſe. Præterea illa gl. vr̃ ꝯ tex. l. 1. C. de iu. fiſ. vbi diſtinguitur,
aut vir eſt debitor, aut non. nam viro nõ exiſtente obligato, nul
la eſt conuentionis ſuſpicio, vt hoc §. in fi. ibi, q̃ erit circumuẽ-
10 tionis &c. †Item vĩr illæ gl non bene loqui, niſi tpe augmen
ti poneres aliqua indicia, quod augmẽtum ſuit factum in frau
dem creditorum. vt l. ſi maritus. ff. qui, & a quib. tñ in dubio ĩ
præſumitur, vt dixi, qđ qđ no. per do. in d. auth. ſed iã neceſſe. in
7. q. Et circa prædicta vide, quod no. Spe. in ti. de do. inter vi. &
11 vx. §. nũc de dote. ver. & ſic no. & in §. formatis, qđ ſi vir. †Quæ
tit gl. mulier facit augmentũ dotis in rebus mobilib. viro hñt
creditores, & vult ꝓbare per teſtes, ꝙ uere eſt illud augmentũ
ante, ſi hoc eſt parata probare, hẽt priuilegium. dicit glo. ſuper
ver. priuilegium, ꝙ non, qa eſt præſumptio iuris. & de iure, con
12 tra quam non admittitur probatio in ꝯrium. † Secundo q̃rit
gl pone, ꝙ creditores ꝯfitentur iſtam mulierem feciſſe augmẽ
tum in reb. mobilibus, an iſta mulier utetur priuilegio. glo hic
13 ſuper ver. ſcribat, dicit ꝙ ſic. †Et ſic no. ex his duab. gl. ꝙ ꝯ præ-
ſumptionẽ iuris, & de iure, ꝯ quã non admittitur probatio in
a ꝯrium, admittatur tñ ꝓbõ, quæ ſit per ꝯfeſſionem partis, quod
perpetuo tene menti. Idẽ, ꝙ hic no. Azo in ſum. C. de do. ante
nup §. hæc do. in fi. §. hic tenent Doc. in d. auth. ſed iam neceſſe.
14 in 5. q. & ibi alle. hanc gl. †Quæro, in quanta quantitate dẽt eſſe
debitor maritus ad hoc, ut augmentũ dotis ut reb. mobilib. fie-
ri non poſſit. dic ut no. gl in d. auth. ſed iam neceſſe. & ibi p do.
15 in 2 q. Vlt. iſte §. ſm Ia. de Bel. inducitur ad duas q. † Primo, qđ
ſi tabellio fecit inſtrũm, & dedit copiã partibus, ꝙ non põt aliud
b addere, vel detrahere ſine ſuperioris authoritate, bar. iſtius §. in
uer. ſi aũt mulier. ibi, quod. n. ab initio &c. & ſic ſe pluries con-
ſuluiſſe dicit. inducit ẽt pro hoc l. eos, qui. ff. ad l. Cor. de Fal. de
illa q. dic ut no. Spe. in ti. de inſtr. edi. §. poſtremo, uer. ſed nun-
16 quid. †Secundo facit iſte tex. ꝙ ſi teſtis uult corrigere errorem
c ſuum poſtquam teſtimonium depoſuit, non debet audiri. c dr-
17 xi ꝟ. de teſti. §. qa non ſępe. & ibi no. †Tertio eſt in arg. iſte §. ſe
cundum Iac. de Bel. ꝙ ſi eſt facta ceſſio pro certo pretio, & pre-
tium confiteatur cedens recepiſſe, niſi uere probetur illud pre-
tium ſolutũ, non ualet ceſſio. facit l. ab Anaſtaſio. & l. per diuer
ſas. C. man. unde dicit ipſe. ſi opponatur exceptio ſimulationis
oportet probari uere pretiũ eſſe datũ. de hoc eſt tex. cũ gl. ſuper
uerſic. ſolutarium, in d. l. per diuerſas. & probatur etiam in tex.
in d. l. ab Anaſtaſio. ibi dum dicit, & re ipſa perſoluunt &c.

ADDITIONES.

a ¶ Partis. An & quando contra præſumptionem iuris, & de iure probatio admittatur, & quando non. vide copioſe per Fel. in c. quanto, in fi. ver. regulariter. cum ſeq. de præſum. & in c. quoniam. ver. fallit quinto, de prob. & ad id quod hic dicit tex. adde Pau. de Ca. in conſ. 8. inci. ad primum quæſitum, in fi. primi dubij, & in conſ. 157. inci. viſis & ponderatis. in conſ. 177. inc. ſuper primo videtur dicendum in vlt. dubio. & dom. Ale. de Imo. in conſ. 91. par 4. & adde, quod non ſolum id, quod hic dicit tex. habet locum in confeſſione vera, ſed et in ficta. ergo ficta admittitur probatio contra præſumptionem iuris, & de iure, ſecundum do. Franc Are in c. propoſui. de prob. alle. Bar. ita tenere in l. abſentem. in prin. ff. de pę.
b ¶ Autoritate. Adde quæ per Fel. habentur in c. ex literis. verſ. 4. concluſio. vbi etiam quid de errore notorio, ibi, ver. tertius caſus. & do. So. in conſ. 94. inc. præſtantiſſime. ver. præterea confirmatur, in 2. parte.
c ¶ Audiri. Quod vide omnino Fel in cap. prę terea. poſt prin. ver. in tex. ibi, inconuenti. de teſt. cogen.

§. His conſequens. Mulier priuilegiis dotalibus
vti põt aduerſus oẽs credito-
res viri. ẽt ſi eorũ pecunia res ſit empta uł refecta. exceptis cre-
ditoribus, quorũ pecunia militia eſt empta h. d. ¶ Quæro in §.
1 iſto, his ꝯñs. dr̃ hic & alius poſterior, &c. ¶ †Vtrum mutuãs in
refectione ꝓferatur mulieri, ſi mulier eſt poſterior in tempore?
gl. hic ſuper ver. poſterior dicit, qđ ſic, idẽ ꝓbat in l aſſiduis. C. q
po. in pig. ha. & l. interdũ. ff. eod. ti. & in l. ꝙ quis ff de priui cre.
de qua tangunt doct. in auth. quo iure C. qui pot. in pign. hab.
2 ¶ †Quærit gl. an ille, ex cuius pecunia eſt res empta hẽat illam
rẽ obligata. dic vt in gl. ſuper ver. agrũ. pro cuius glo. declaratio-
ne uide ꝙ not. C. qui po. in pig. hab. l licet & auth. quo iure, eo.
t. t. & l. interdũ in. ff. eod. ur. & l. qui nauem. ff. de priu. cre. & l. ꝙ
quis eo. tit. Vlt. circa §. quia vero ex huius, vide quod habuiſtis
ꝟ. de exhi. reis. §. optime. & quod ibi dixi.

1 *Dos data filiæ a patre. dicitur eſſe aliena ab omnibus bonis patris.*
2 *Dos reuerſa ad patrem, illam minuere non poteſt in præiudicium filiæ, niſi eius ſubſtantia eſſet diminuta.*
3 *Dotem auctam habere debet filia, quę non vult ſecundo nubere, ſed vult ingredi monaſterium vel effecta eſt beguina.*
4 *Pater, qui dedit pro filia & ſi paſſus eſt dotem ſibi reddi, an per hoc ius conſolidationis perdatur.*
5 *Pater an alienare poſſit dotem filiæ datam, ſi eſt ad eum reuerſa.*

§. Quia vero iam. Dote a patre pro filia data, &
in ipſius patrimonium reuer-
ſa, non licet patri, cum filia ſecundo nubit eam diminuere, niſi
patris ſubſtantia fuerit diminuta, tunc enim ſecundum eius fa-
1 cultates dos erit conſtituenda. hoc dicit. † No. tex. ibi, quia ſe-
mel eſt alienata, &c. quod dos data filię a patre, dicitur eſſe a-
lienata ab omnibus bonis patris. concordan. ſunt in gloſſa.

†Quæro

2 ¶ †Quæro quid addit iste §.& auth.quãuis.C.de rei vxo.act.ad
ius antiquũ: nonne idẽ erat de iure antiquo, vt l.si socius pro fi-
lia,ver.quid si salua. ff.pro so mdeo.l.si socius,dicit,quod debet
dos reuerti ad patrem cũ suo onere, vt dotare possit.non dr,vt
dotare debeat, & pr̃ dotem ad se reuersam diminuere possit.
3 sed hodie †per istum §. & auth. quamuis.dr̃, ꝙ pr̃ nullo mõ di-
minuere possit, nisi in casu, qñ eius substantia esset diminuta,
vt hic dicitur.¶ Quæro pone,ꝙ filia nõ nubit secũdo,sed intrat
monasteriũ,vel non intrauit mona.sed est effecta beguina,nun
quid dẽt habere dotẽ,sicut si secundo nupsisset?dic vt per Doc.
4 in d.auth.ꝗuis.in 4.& v.q. ¶ †Quæro,pr̃ dedit dotẽ ꝓ filiafam.
& eã est stipulatus sibi reddi,an per hoc perdat ius cõsolidatio
nis.hic,& in d.authen. ꝗuis.vr̃ text. ꝙ non. videtis enim hic,ꝙ si
dos redit ad patrem, tenetur eam seruare filiæ secundo nuben-
ti. hæc quæstio formatur C. de rei vxo. act. l.vna. §. videamus.
5 & ibi per Doc. ¶ †Vltimo quæro,an istam dotem reuersam ad
patrem possit alienare pater. de hac q.dic. vt no.per Doc & gl.
C.de iure do. l.rem quam.& in d.auth.quamuis.

1 Dominiũ rerũ donatarũ propter nuptias, quod trãseat ipso iure in mulierẽ.
2 Casus in quibus filia agit ad dotem sine patris consensu.
3 Pater sine filia potest ad dotem agere, & etiam ipsi filiæ agenti cõsentire.
4 Vir, quando dicatur inchoare male vti sua substantia.
5 Dos, quando dicatur magna, vel parua.
6 Filia quo casu possit dotem profectitiam repetere sine patris consensu.
7 Dos data socero potest repeti, si ad inopiam vergat.
8 Vxor marito exbannito, quando repetat dotem eidem datam.
9 Bannitus an æquiparetur deportato.
10 Peregrinatio deducit quem ad mortem, & paupertatem.

§. Illud quoque. Si filia cũ fratribus venit ad suc-
cessionem pr̃nam, debet dotem
conferre, aut tanto minus in sua portione suscipere viro exi-
stente locuplete: viro aũt ad inopiã deducto si mulieri põt im-
putari,cum vir male inchoauerit vti substãtia,ꝙ dotẽ nõ exege
rit,tunc dotem conferre dẽt,vel tanto minus accipere.imputa-
ri aũt potest in casib. hic expressis,aliàs si mulieri nihil imputa-
ri poterit,cur dotẽ non exegerit,solam actionem,licet inanem,
dẽt conferre,his obtinentib.in omnib.parentib.a qbus dos fuit
1 profecta si de eorũ successione q̃ratur.h.d.vsq; ad h. ¶ †Not.hic
tex.in ver.sinaũt sub potestate,&c. ꝙ in donatione ꝓpter nup.
trãsit dñium ipso iure in mulierem, vt hic dum dicit, ꝙ mulier
potest tales res vendicare,quod no.per gl. C.de iur.do. auth.do
2 nationem. ¶ †Secundo vero no.sex casus,in quibus filia potest
agere sine patris consensu, si vir incipit vti male substantia sua,
vt; si ampla est dos data a patre, vt hic in versi. si vero maior.
Itẽ si dos est aduentitia, ita dicit gl.super ver.valere.posita in d.
ver.sinaũt.in fi.ita etiam vr̃ in d.auth.ꝙ locũ.C.de colla.quę su
mitur ex isto §.& ibi exp̃sse tenet hoc gl.licet in illa auth.videat
de hoc dubitare,sed cũ prima opi.concor. C.de bo. ꝗ libe.l.cum
non solũ in gl.mag & hanc opi. tenent Doc. in d.auth.ꝙ locũ,
3 circa quod vide no.in l.2. §.ꝙ si patris.ff.sol.mat. ¶ †Op.ad hũc
§.sinaũt sub potestate.& vr̃, ꝙ non dẽat agere filia cũ consensu
patris, sed ipse pater, vt l.fi. §.vbi ãt, C.de bo.ꝗ lib.glo.hic ponit
tres opi.& idẽ,quod hic no.gl.ẽt in d.auth.qd locũ.quã opi.fir-
mat in l. ꝯria. vnde illæ ll.non vñr ꝯriæ huic §. quia licet dicat
filiã posse actionẽ de dote exercere cũ ꝯsensu pr̃is,quod nec ibi
negatur fieri posse,tñ hic non excludit patrẽ actionem de dote
posse intentare, immo permittit, vt hic in ver. sinaũt illa.ibi,il-
le aũt neq; mouit,neq; consensit &c.Not.ꝙ hic dicit mouit,&
sic vr̃ poni in arbitrio patris,vtrũ velit actionem de dote moue
re,vel volenti mulieri consentire,ad idem ibi,in ver.si vero ma-
4 ior.ibi,neq; mouere volẽtes, &c. ¶ †Qæro, qñ dicatur virum
inchoare male vti substantia.dic vt in gl.super versi.inchoante.
circa quã vide, quod no.C.de iu.do.l.vbi.& ibi ꝑ doc.in 1.op.&
vide,quod no.in l.2.ff.sol.ma. ¶ Quæro,uos videtis hic,qd filia
põt repetere dotẽ si est magna,sine cõsensu patris: si est parua,
5 non. ¶ †Quæro, qñ dr̃ esse dos magna,vel parua.dic vt in gloss.
6 super ver.maior.cui adde, quod no.in d.auth.qd locũ. ¶ †Quæ
ro , an est aliqs casus , in quo possit filia repetere dotẽ profecti-
tiã sine patris consensu,posito,ꝙ dos non sit magna: vide quod
7 no.gl.in l.2. §.cæterũ.ff.so.ma. ¶ †Quęrit gl.super d. ver.inchoã
te.quid si dos est data socero,& ipse vergit ad inopiam,an pos-
sit dos repeti s̃m formã huius gl.dt gl.ꝙ sic super ver.inchoan-
te cui adde,qd no.ĩ l.vbi adhuc.C.de iur.do.de quo per Doc.in
8 1.& 2.q. ¶ †Vlt.q̃ro, pone,ꝙ maritus est bãnitus pp maleficiũ
de terra sua, nunquid mulier possit petere ex forma istius §.&
videt quod sic,quia exbannitus æquiparatur deportato,vt not.
Inst.qb.mo.ius pa.po.so.§.cũ aũt.ad idem ĩ ti.hic finitur l.Cor.
in prin.sed vbi qs est deportatus, hẽt locũ repetitio, vt l.1.C.de
9 repu.ergo,&c. ¶ †Circa hoc vtrũ exbãnitus ęqparetur deporta
a to,not.per Cy. C.de hær.insti.l.1.a per Ia.de Are.in l.ex facto.§.
vlt.ff.ad Treb. in Spe.in ti.de instr.edi.§.compendiose. ver.qd si
de bannito.quid dicemus? dic,si bona sunt publicata,nõ est du-
biũ qd põt dos repeti,vt in ꝑal.ver.& est tex.ex̃. de pig.c.ex l̃fis.
si vero bona non sunt publicata,adhuc vr̃ idem: qa statim cum
vir male incipit substantia sua vti , põt dos repeti, vt hic : sed il-
10 le q exulat,male vtir̃ substantia sua.†qa pegrinatio deducit quẽ
ad mortem,& ad paupertatẽ,vt ĩ.de exhi.re.in prin. & ĩ.vt oẽs
obe.iud.ꝓuin. &c.§.hæc considerantes.in fi. §.ergo,&c.& hanc
partem vr̃ tenere Spe.in ti.de do.inter vi.& mu.§.j.ver.qd si vir.

ADDITIO.

a L.1.Et ibi ad materiã vide Bal. & d.Ale.de Imo.in d.l.ex facto.ver. est gl.tan-
git.cum concor ibidẽ per eũ,signatis.& in l.si cũ dotẽ.§.si patri.in fi.in vers.
an bannitus.ff.sol.mat.vbi ẽt per Bar.& Bald. in d.l 1.in 3.q.& quod per Pau.
de Ca.in consi.33.incip.omisso ordine.& d.Ale. de Imo.in cõs.116.2.parte.

De duobus reis promittendi. Rub.

¶ Quærit gl.Rubricæ,vñ dicatur reus.dic vt in gl.rubricæ, & ff.
eo.in Rub. per Azo. in summa. C de duob.reis,sed veritas est
ꝙ reus dicitur a re,& ita dicit tex.de ver.sign.in c.forus.

1 Plures rei debendi, vno libello conueniri possunt siue insolidum, siue pro parte conueniantur.adiecto, quòd vnica solutio sufficiat.
2 Plures tutores, vel fideiussores, quando vno libello conueniri possint.
3 Hodie per istam constitutionem in modo constituendi duos, quòd nihil innouatur, sed in modo exigendi sic.
4 Beneficio huius constitutionis quòd renunciari possit.
5 Dispositio huius constitutionis, quod non habet locũ in duob. reis credendi.
6 Constitutio, an corrigat iura quæ dicunt, quod vno reo conuento alter non possit conueniri.
7 An corrigat, quod dicitur, quòd interruptio facta per vnum ex pluribus reis debendi prosit.
Duo rei debendi, an inuicem fideiubeant.
8 Vnus ex duobus reis conuento præsenti, an ei sit danda dilatio ad præsentandum alterum absentem.

NOuimus. Duo rei ꝓmittendi constituũ-
tur, si adiectũ fuerit vnumquen
que insolidũ teneri,quo casu vtroque soluendo
existente,& p̃sente,quilibet conuenitur pro par-
te,& negotium cõiter examinatur,& fertur sen-
tentia. Sed alio non existente soluendo in totũ,
vel in partem, vel si est absens conuenitur alter insolidum , vel
in eo quod alter soluere nõ potest.& per iudicem ordinariũ ad
iudicium venire compellitur,his in futuris tñ.oib.obtinentib.
h.d. ¶ Not.ex hac cõst.duo. ¶ Primo modũ exigendi duos reos
1 debendi. ¶ †Secundo no. in §.sinaũt ijsdem.ꝙ in vno, & eodẽ
a libello põt conueniri plures a rei debendi . quod intellige, siue
conueniam quemlibet ꝓ parte, siue petam insolidũ, hoc adie-
cto, ꝙ vna solutio sufficit.ita intelligitur ibi, mox,&c.& ibi, cõl
ter aũt inferre,&c ad idem C.eo auth.hoc ita,quæ sumit ex ista
cõst. ¶ Et ꝙ possint plures rei vno libello insolidum ꝯueniri di
cẽdo in libello,ita quod vna solutio sufficiat.probatur in l.3.C.si
plu.vna sen.cõdẽ.sue.vbi apparet , ꝙ iudex potuit insolidũ con
dẽnare.ergo concluditur,ꝙ insolidũ erat actũ in libello,vt s̃nia
sit conformis libello, vt l. vt fundus. ff. cõi diuid facit text.cum
gl.in l.si mandato Titij. §.Paulus ff.mand. hoc tenet Dy.ff.de
leg 2.l.si pluribus.& Iac de Are.in l.3. §.1.ff de duo re.facit l.in
2 exec §. solidũ. ff.de verb.ob. ¶ †Quærit gl.super ver. cedere quid
in pluribus tutoribus.dic vt in gl.& idem dicit gl in pluribus fi
deiussoribus, & constitutorib. quod dic vt in gloss ¶ Sed ꝯ hoc
op.& vr̃,ꝙ vbi sunt plures fideiussores,quilibet teneatur insoli
dũ,vt l.fi.ff.rem pup. saluã fore. Sol.aut loquimur in pluribus fi
deius. tutorũ. aut in alijs. primo casu,aut sunt plures fideiusso-
res vnius tutoris,& quilibet tenetur insolidum,vt in l. ꝯria.aut
sunt plures fideiussores pluriũ tutorũ,& tũc quilibet conueni
tur pro parte beneficio diuisionis, vt l. pupillus. ff. de adm. tu.
Secũdo casu habet locũ,quod dr̃ in gl. ¶ Querit gl.quid erit de
iure antiquo, qñ nõ erat hoc adiectum,& qlibet eorũ teneatur
insolidũ.glo.super ver.sustinere.dicit ꝙ idẽ,& sic no.ex hac glo.
ꝙ per hanc auth.iuri veteri nihil est derogatũ in modo consti-
tuendi duos reos,eo ꝙ olim, & hodie erat necesse agi, ꝙ quili-
3 bet eorũ insolidũ teneretur †Et sic glo. ista vr̃ velle,ꝙ hodie duo
rei dẽndi ꝯstituantur eodem modo,quo olim gl.q̃ est ff.eo.l.2.
dicit ꝙ olim constituebantur duo rei debendi,siue expresse di-
cebatur,siue tacite,sed hodie req̃rit,ꝙ insolidũ expresse tenean-
tur,alś secus, vt hac constitutione, & hoc tenet Azo in sum. C.
de duob.re. §.hodie sciẽdũ est.tangitur ẽt ff.e ti.l.reos § cũ tab.
& hanc opi. ꝙ hodie sit necesse, qd expresse agãt. ꝙ insolidũ te-
neãtur,nec sufficit dicere,ꝙ sint duo rei,nisi exp̃sse dicatur,ꝙ in
solidũ teneãtur,tenet Ia.de Are.ff.e.l.1.& ff.de ver.ob.l.stip.non
diui-

ADDITIO.

a Plures.An & qñ libellus ꝯ plures procedat,& quãdo nõ,vide plene per d.So.
in consi.22 1.inci.in p̃senti consultatione.versi.circa tertiã dubitationẽ.circa
mediũ,in 2.parte.& nunquid si libellus contra plures ꝓducat, an a quolibet
pars petita videatur, & si contra vnum pronuncietur,contra alios ꝓnunciatum videatur,vide no.per do.Fel.in c.cũ inter,de re iu.in fi.ver.fallit quarto.

diuiduntur in prin.& Dy.ff.eod.l.reos.§.cum tabulis. sed ꝯ te-
ner gl.videlicet,ꝙ in modo constituendi per istā cōsti.nihil iu-
ri veteri sit innouatum, vt sicut olim constituebantur duo rei,
ita ēt hodie, sed tñ in modo exigendi, ita not. insti.de fideius.
§.si plures.in d.l.reos.§ cū tabulis. ff.eo.& tangit in auth. hoc
ita; in 2 glo. C.eo.& ita tenēt doc.ibi in 1.q.& hoc tenet Iaco.
de Bel.hic.& qđ hic dr̄ in tex.si vero ēt aliqđ tale adijciatur &c.
4 dic per hęc verba expsse, vel ēt ęqpollētia, sicut olim.¶†Quæ-
rit glo.super d. versi.cedere, circa fi.an.beneficio huius constit.
a possit renūciari. ᵃdic vt in gl.& bñ,qđ sic.idem no.in auth.hoc
5 ita.C.e.& insti.eo.ti.§.vlt. ¶†Quærit hic gl.an per istam consti
tutionem, sicut quando sunt plures rei debendi quilibet pro
parte debet conueniri,ita econtra, vt ubi sunt plures rei creden
di debeat eorū petitionem diuidere: an vero poterit quilibet in
b solidū agere,sicut in l.2.ff.eo.gl.dicit ꝙ non, ᵇ.ex qua gl.not.ꝙ
ista const.& auth. hoc ita.non habent locum in plurib.reis cre-
6 dendi.quam gl.perpetuo tene menti.¶†Quęrit gl.super ver.le
gi.an per istā ꝯstitutionem sint correcta iura q̄ dicūt quod vno
reo ꝯuento, alter non possit conueniri.dic vt in gl. Item,an sunt
correcta iura,q̄ dñt,ꝙ interruptio facta per vnum ex plurib.reis
debendi ꝓsit, & an interruptio facta per vnum prosit alijs.dic,
vt in gl. ¶ Et circa primum vide quod no.Dy. & Iac.de Are.in
l.2.& in l.reos.ff.de duo.reis.& quod ibi no.Azo I sum.de duo.
re.§ quod adijcit.Circa 2m vide,qđ no.in l.ex duob.ff.eo.1 glo.
distinguit,aut sunt socij,aut nō: si sunt socij facta li.ꝯte ab vno
ex duob.reis credendi,ille ꝑoccupat sibi debitum,adeo ꝙ alteri
solui nō potest,ita habes in tex.in l.fideicōm.isa.§.item si quis.
7 ver.plerunq;.ff.de leg.3.¶†Item gl.inducit hūc tex.ibi, alterna
fideiussio.&c.in at.ad q.ꝙ duo rei debendi inuicem fideiubeāt.
hic gl.br̄ tāgit,& tangit in l.reos, in prin.ff.de duob.re.& plenè
per gl.in l.4.in fi.ff ad Velle.de quo no.per doc.in l.1.C.de duo.
8 re.in 1.q.& per Iaco.de Bel.hic.¶†Vltimo q̄ro, tenendo opi.
Mar.ꝙ duo rei videantur inuicē fideiubere,an cū cōuenio vnū
de duob.reis debendi dabitur dilatio reo præsenti ad ꝑsentan-
dū reū absentem, sicut datur fideiussori ad ꝑsentandū principa
lē,vt I.de fideius.§.1.Gl.hic super ver.absentes.dicit, ꝙ non.&
circa eam vide, ꝙ no.gl.C.de fideiuss.auth.præsente.in 1.glo.&
quod not.Spec.in tit.de renun.& conclu. §.1.versi.quid si sunt.

ADDITIONES.

a ¶Renunciari. Vide Bal.in addi.ad Spe.de renun. & conclu.versi.qualiter sunt & Ang.hic in ver.& hæc est doctrina.

b ¶Quod non. Sed quid si creditor agens contra plures debitores obligatos frater vno negotio cōitet eos non obligatos insolidū, an vnusquisque pote rit pro parte conueniri, & quid si incœpit agere contra plures debitores, an iudicio pendente si vnus se absentat poterit sequi contra alios, nunquid si vnus deduxit in iudicium omnium examinandum,an suspēso iudicio, quo ad alios ipse partem suam prosequi possit.vide plene de his omnibus do.Soc.in cons.180.inci.cum in præsenti consultatione.vel 4.hæc pars confirma tur, ibi primus est,& 3.casus.& ibi quartus casus in 2.parte.

De tempore non solutæ pecuniæ super dote. Rub.

1 *Exceptio non numeratæ dotis opponi potest, tam a minore, quā a maiore.*
2 *Exceptio dotis non numeratæ semel proposita, est effecta perpetua, & ad hæredes transit.*
Idem in exceptione non numeratæ pecuniæ.
3 *Rem suam alienare, vel donare videtur, qui patitur suam rem præscribi.*
4 *Querela non numeratæ dotis proponi debet in scriptis, & proponitur etiā si contra proponentem nihil petatur.*
5 *Exceptio non numeratæ pecuniæ proponi debet in scriptis, & proponi etiā potest si contra opponentem nihil petatur.*
6 *Confessio receptæ dotis facta per maritum, quando sibi præiudicet, vt opponi non possit de dote non numerata.*
7 *Exceptiones, an sint in scriptis proponendæ, remissiue.*
8 *Protestatio, quando fieri debeat in scriptis.*
9 *Exceptio non numeratæ dotis, an sit peremptoria, vel dilatoria, remissiue.*
10 *Renunciari, an possit exceptioni non numeratæ dotis, & non numeratæ pecuniæ & cum iuramento.*
11 *Ista verba, a tempore nuptiarum, qualiter intelligantur, remissiue ad gl.*
12 *Marito minori confitenti se dotem recepisse, qualiter succurratur.*
13 *Restitutio, quod competat etiam minori, licet sit tutus exceptione.*

a OMnes. ᵃExceptio nō numeratæ dotis olī to
to tpe mr̄imonij, & eo soluto intra
annū cōpetebat, hodie vero, si mr̄imoniū intra
bienniū durat, ꝑdicta cōpetit exceptio, & ēt eo
soluto cōpetit intra annū, mr̄imonio vero solu
to vltra bienniū, intra decenniū dicta exce. viro,
& hr̄dib.eius cōpetit solūmodo vsq; ad tres menses, licet mr̄i-
monio post decenniū soluto, si vir est maior, nullū hēt reme-
diū. Si vero est minor, tunc ei restō.dat̄ vsq; ad duodecim annos
a tpe nuptiarū, hr̄di aūt eius maiori datur annus, sed si minor
minori, vel maiori successerit, quinquennium ei datur, his in
futuris tantum casibus: obtinentibus, in pēdentibus autem ma
1 trimonijs alia tpa statuuntur. h.d. totus iste tit. ¶†No.ergo ex
hac constitutione, ꝙ exceptio non numera. dotis potest oppo-
ni tā a maiore, q̄ a minore.¶Secundo not. versi.si vero maius.
ꝙ semel hac q̄rela proposita exceptio est facta perpetua, & ad
2 hæredes transmittitur. ¶†Item habes in exce.non nu.pec.vt C.
de non nu.pe.l.si intra. §.finaūt.& l.cū vltra.eo. tit. vt hēs ēt de
exce.non nu.do.l. in contractibus.in fi.eo.ti. hēs ēt de vtraq; in
3 l.si ꝑses. C.de epi.aud. ¶†Tertio not.in versi.vbi.n.licet,ꝙ qui
patitur rem suā ꝑscribi,vr̄ velle rem suā alienare,vel donare.pro
hoc de verb.sign.l alienationis. ff.& C. de his q a non do.ma.l.
4 vlt.¶†Quero,no.ibi cū testatione, ꝙ querela non nu.dotis dēt
ꝓponi in scriptis, & pōt ꝓponi etiam si ꝯ ꝓponentē nihil peta
5 tur.¶†Circa hoc q̄ro, qđ in exce.nō nu.pe. Hanc q. format gl.
in auth.hanc aūt q̄relā. C.de nō nu.pe. & ibi Io.tenet,quod sic.
idem no.inst.de ver.ob.in prin.de hac q.est casus in l.in ꝯtracti-
bus.§.in omni.C de non nu.pe. vbi per oīa idē dr̄ in exce. non
nu.do.ibi ēt ꝓbatur. ꝙ licet actor nihil petat, pōt reus illā q̄re-
lam proponere.de quo no.gl.in l.si intra.C.de non num.pecu.
6 ¶†Secundo op.& vr̄,ꝙ qñ maritus confitetur dotem habuisse,
b & recepisse,ꝙ nullo modo possit exce.non nu.do.opponere,ᵇ
vt.l.in ꝯctib.§.1.C.de non nu.pe. Sol. veritas est ista: nā q̄nq; vir
confitetur solutionem dotis ante cōfectionem instri, vel in ip-
so instrumento dotali, & tunc hēt locū ista constitutio, & l.in
ꝯtractibus,& ꝑdic.auth.ibi posita Qñque maritus factis instru-
mentis dotalibus,& recepta dotis promissione postea ex inter-
uallo confitetur dotem sibi solutā, & isto casu talis confessio
statim sibi ꝑiudicat.ita loqtur d.l.in ꝯctib.§.1.& hoc potuit vel-
le sentire gl.sup verbo, restitutis, dū dicit, & hic cōscripsit se do-
tē &c.& circa ꝑdicta, vide quod no.Doct.in l.ꝙ de sua.C.de do.
7 cau.non nu ¶†Quæro, hic dr̄, ꝙ q̄rela dēt proponi in scriptis,
qđ in alijs exce. istā q. formant Doct.in auth.hanc aūt q̄relā C.
de non nu.pe.circa quod vide, qđ hēs in c.qm̄ ꝯ falsam.ex.de ꝓ
8 ba ¶†Sed q̄ro qđ in protestatione, an dēt in scriptis proponi.ᶜ
c Dic breuiter. Qñq; ꝓtestō succedit in locum actionis·& tūc de
bet in scriptis proponi, vt in l.vt perfectius. C.de ann. except.
Qñq; non succedit in locum actionis, & tūc rīr pōt propon: in
scriptis, vel sine scriptis, vt l.fi. C.de neg.gest & in l. scire opor-
tet.§.oportet.ff.de exc.tu. Fallit ī ꝓtestatiōe, q̄ fit filio furiosi,&
quod rīr ꝓtestatio pōt fieri sine scriptis, tāgit gl C.de pig.in l.pe.
9 in gl.parua hoc tenet Io.Mo.in c.in gñali de re.iu.li.6.¶†Quę
d ro, an ista exceptio sit peremptoria, ᵈ vel dilatoria. circa istam
q.vide, quod no.gl.inst.de exce. §.appellātur sup verbo, agēnb.
circa fi.& per Doc. in l.exce.in 5.q. C.de ꝓb. & Spe.in tit.de ex-
10 cep.§.1.ver.emptiones.†An aūt exceptioni nō nu.pec.vel non
e nu. dotis possit renunciari·per iuramentū, ita ꝙ postea nō pos
sit ꝓponi. dic ut not.Doct. in l·si ex cautione.in 5.q. C.de non
11 nu.pe. ¶†Quæro in versi.& siqdē dr̄ hic, a tpe nuptiarū, qua-
liter intelligant̄ ista verba·gl.hic, super verbo, nuptiarum, ponit
opi.inter Mar. & Bul.sed opi. Mar.ponit glo.hic in auth.si mi-
nor.C.de tēp.in integ.restit.& ibi per Doc.& p Iaco.de Bel.hic.
¶Vltimo gl.numerat sex specialia circa istum § quod dic, vt in
d.gl.& idē no.in d.auth.si minor.vbi gl.addit septimum, quod
12 dic vt ibi. †Quærit gl.super dicto verbo, restit.pone ꝙ maritus
minor confessus est dotē recepisse, qualiter ei succurratur? dñt
quidam, quod non habebit restitutionē, cū habeat excep de iu
re, sicut quilibet maior.sed hic loqtur, qñ post confectionē do
talium instrorum maritus est cōfessus dotem recepisse, quo ca
su maiori nullum remediū cōpetit, vt l.in ꝯctib. C. de non nu.
pecu.minori vero restō cōpetit, prout hic dr̄. gl. vero tenet op-
positum.s.ꝙ loquatur. qñ ante cōfectionem dotaliū instrorū
maritus minor confessus est dotem recepisse, quo casu licet cō
13 petat de iure cōi, tñ competit restō.& sic no.gl.†ꝙ licet minor
sit tutus exce.de iure cōi tñ competit restō.idem tenet gl.in l.
in causæ. la seconda.in prin.& § Pomp.hic alleg.Istam opin.te
net Ia.de Bel.qcquid no.per gl.in l.3.§.sed vtrum. ff.de mino.

ADDITIONES.

a ¶Omnes.Vide latissime ad materiam huius tex.Fel.in c.si cautio. de fid.inst. in ver.in ea.gl.ei in se.

b ¶Opponere.Adde Fel.in d.c.si cautio.de fi.instr.ver. fallit quarto.

c ¶Proponi. Quibus autem casibus pro testamento in scriptis fieri debeat, & quando sine scriptis.vide ea ad satietatem Fel. in c.cum M.in ver.1.conclu-sio.de constit.

¶Adde prealle. Fel.vbi s.ver.circa tertiam partem, qualiter sit facienda pro-testatio, extra, de constit.& dixi post Bal.in apost. ad ipsum in auth.presbyte ros.nu.1.in apost.in ver.non est de substan.protestationis.C.de epi.& cle.

d ¶Peremptoria.Vide etiam Bar.in l.3. ff.de excep.

e Renunciari.Vide no.per Fel.in c.si diligenti.de foro competen.versi.sed deci-mum corolla.

Neq; virum, quod ex dote est, neq; mulierem, &c. Rub.

1 *Lucrum, quod facit coniunx ex dote, vel donatione propter nuptias, si non transit ad secundas nuptias, an sit suum.*
2 *Lex bona, & æqua, quando tolli possit per contrariam consuetudinem.*
3 *Donatio propter nuptias soluto matrimonio, quod redeat ad virū, sicut dos ad mulierem.*

EA quidem. Matrimonio soluto morte, diuortio, vel bona grã, lucrũ
dotis. vel donationis pp nup. dẽt seruan liberis
illius matrimonij quo ad proprietatẽ, viufructu
solo a lucrante retẽto, & idẽ, qđ ab altero ꝯiugũ
q̃ritur retinet his obtinẽtib. in futuris casib. & si-
1 ne ꝯiuges ad secũda vota trãsiuerint siue nõ. h.d. †Opp. & vr̃, ꝙ
vbi ꝯiunx lucrans ad scđa vota nõ trãsierit, lucrũ dẽat eẽ suũ, vt
ĩ. de nõ eligẽ. secũ. nub. §. Gregor. & ĩ. de nup. §. soluto. Sol. iure
C. si coniunx transibat ad secũda vota lucrũ erat suũ, vt l. gñalr.
§. fi. & l. hac edictali. §. fi. & l. si qs prioris. C. de secun. nup. & idẽ
erat p ius Auth. per d. §. Gregor. & d. §. soluto. nisi ĩ casu, vcꝫ qñ
transiens ad scđa vota, s. lucrans hẽt filios primi, & secũdi matri
monij, vt ĩ. de nup. § neq; illud. & ibi no. & C. de sec. nup. l. cum
alijs, postea superuenit ius istius ꝯstõnis, qđ corrigit §. Gregoria.
& §. soluto. postea superuenit ius, vt fra. fi. §. fi. j. eo. qđ corrigit istã
ꝯstõnẽ in nõ transeũtib. ad scđa vota. vbi statuitur, ꝙ lucrãs nõ
trãsiẽs ad secũda vota hẽat virilẽ portionẽ vna cũ filijs, de qua
põt facere qcqd vult. ĩ trãseũte aũt ad secũda vota hæc ꝯstõ, &
iura antiqua remanerent incorrecta, vt ĩ. de nup. §. si vero expe-
ctat. & iõ sup d. l. gñalr. §. fi. posita est authẽ. vxorẽ. q̃ sumitur ex
isto §. & postposita est auth. si tñ, q̃ sumitur ex d. §. fi. vt sta. fi. &
a corrigit d. auth. vxorẽ. † Vlterius Iac. de Bel. inducit in arg. hunc
tex. in prin. ꝙ lex, q̃ est bona, & æqua, & q̃ semp in idẽ pmanet,
nõ põt tolli p ꝯnã ꝯsuetudinẽ, nã cõsuetudo dẽt eẽ rõnabilis.
ex. de cõsue. c. pe. in fi. & ĩ. vt nulli iud. §. 1. 8. dist. c. mala cõsue-
tudo. sed hoc casu de necessitate oportet, ꝙ esset mala, ergo &c.
Secũdo no. in §. pterea. ibi, adhuc aũt pendente &c. ꝙ matrimo
niũ dr̃ pẽdere vno coniugũ tñ superstite. Et hic habes, ꝙ ille qui
remanet in viduitate, dicitur esse in priori matrimonio vt hic,
& l. 1. C. de bo. q̃ lib. & no. in l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo act.
3 habuistis duos tex. ĩ. de nup. l. solutũ. & ibi dixi. †Vltimo no. in
verbo, nouimus, ꝙ solu. matri. sicut dos redit ad vxorem, ita do-
natio redit ad virũ, quod intellige, nisi interueniat pactũ de lu-
crando, vel aliud fuerit de cõsuetudine, vt dixi ĩ. de æqu. do. § j.

De appellationibus. Rubrica.

1 *Tempus non negligenti non currit.*
2 *Tempus appellationis exercendæ, an incipiat currere a die appellationis interposita.*
3 *Tempus appellationis prosequendæ prorogatur per compromissum.*
4 *Dispositio huius constitutionis loquens in causa ciuili, habet locum etiam in causa criminali, de qua compromissum fieri poterat.*
5 *Partes an possint expresse conuenire, ne tempus appellationis prosequendæ currat.*
6 *Pars, contra quam lata est sententia per arbitros super causa, a qua appellauerat, quod potest soluere pœnam, & redire ad iudicem appellationis, non obstante lapsu fatalium.*
7 *Compromisso deserto appellans habebit tantum tempus ad prosequendam appellationem, quod supererat de biennio facti compromissi.*

SVbiectorum. Appellatione a sñia in-
terposita si postea de p-
tiũ volũtate fiat cõpromissum in arbitros, tẽpus
appellationis exercendę non currit donec causa
apud arbitros durat: sed si post finitũ compro-
missum biennij tp̃s cucurrit, firma manet prima
1 sententia. h.d. †No. primo, ꝙ non negligenti tẽpus non currit.[a]
2 †Secundo no. tex. in ver. deinceps. ibi, aut non motæ: quia hic vr̃
2 tex. expressus, ꝙ tp̃s appellationis exercendæ incipit currere a
die appellationis interpositæ. ad idẽ in auth. si tñ. C. de tẽp. app.
de quo no. C. de tẽp. ap. l. fi. §. illud, & per Doct. in auth. ei q. eo.
ti. in 1. & 2. q. dixi de hoc ĩ. de iud. §. audient. ver appellationes.
3 †Vltimo no. ꝙ tempus appellationis exercendæ potest proro-
4 gari per partes p viam cõpromissi. †Quæro nunquid, quod hic
dr̃ de cã ciuili, hẽt locũ in cã criali, vt postea, q̃ causa est cõpro-
missa de quo possit fieri cõpromissum, vt l. non distinguemus.
§. Iul. ff. de arb. & elapsum est bienniũ corã arbitris, nunqd pos-
sit postea redin ad iudicẽ? gl. super ver. biennium hic posita, di-
cit, ꝙ non. in ꝯnum facit: primo, qa cũ indistincte loquatur hic
tex. nec est dare rõnem diuersitatis inter actionem ciuilem, &
criminalem. cum enim nõ fuerit negligens non debet tempus
currere, sicut dicitur hic in causa ciuili. non ob l. in gl. allegata,
qa loqtur, cũ desistit accusator ab accusatione, quo casu postea
ad illã accusationẽ redire non põt, vt dictis ll. secus vbi accusa-
5 tor non desistit, sed semper agit, vt ĩ. dixi. †Quęro hic dr̃, ꝙ per
viã cõpromissi põt prorogari tempus appellationis exercendę,
nunqd p exp̃sum consensum partium põt fieri, quod istud tẽ-
pus nõ currat. dic, vt habes in tex. & glo. in ver. cõpromissum. in
cle. quamdiu. de app. vbi per illum tex & per hanc cõstitutionẽ
6 admittitur, vt ibi no. in j gl. †Quęro pone, ꝙ arbitri tulerũt sen
tentiã, modo appellans vult soluere pęnã, & redire ad iudicem
ap. non obstante tp̃is cursu, nunquid possit. Doc. nostri tenent,
b ꝙ sic,[b] & in d. auth. si tñ. in 2. q. & no. per glo. in d. cle. quamdiu.
7 †Quæro, nunquid deserto compromisso appellans habebit in
tegrũ bienniũ. & vr̃ hic tex. ꝙ sic, in ver. si vero etiam. vbi dr̃, ꝙ
si deserto cõpromisso labatur bienniũ, irrita manet sñia. ergo
apparet, ꝙ appellans a deserto cõpromisso hẽt integrũ biẽniũ.
ꝯnũ tenet hic Ia. de Bel. in duobus verbis. quã opi. tenent Doct.
in d. auth. si tñ. & gl. d. c. quãdiu. de ap. in cle. Et ista opi. videlicet,
ꝙ appellans hẽt solũ istud tp̃s, qđ supererat de biẽnio facti cõ-
promissi, pbat hic in ver. deinceps. ibi, alijs qdẽ oib. licet vti &c.
vbi dr̃, ꝙ cõpromisso facto, & postea deserto perinde pñt par-
tes appellationẽ exercere, ac si appellationẽ nõ deseruissent, &
ad arbitrũ iuissẽt, & sic apparet, ꝙ appellãs deserto cõpromisso,
nõ hẽt nisi solum tp̃s, quod supererat tempore compromissi.

ADDITIONES.

a Non currit. Sed ab extra quæro, quid si appellans introduxit appellationem ad superiorem, & cum non posset in primo accessu habere eius copiam, protestatus fuit, & recessit, an appellans dicatur fecisse diligentiam. vide Fel. in c. ex transmissa. ver. quinimmo amplius consuluit Alex. de præscr. vbi etiam, qđ de eo qui non potuit habere copiam iudicis, & permisit labi tempus sine protestatione, an per illam negligentiam in non protestando succumbat.

b ¶Quod sic. Limita verũ, nisi sit clausula, toties pęna cõmittat, quoties fuerit cõtra factũ, sm Lapũ. & Card. in cle. quãdiu. Item verũ nisi sit emologatum, vel approbatum laudum late, vel expresse, vt per Bal. in d. authen. si tñ. alle. in tex. in ver. quid si arbiter. & Phil. in c. ex ratione. vl. q. de app. vbi vide oino.

De testamentis imperfectis. Rubrica.

1 *Testamentum in scriptis imperfectum inter liberos, an valeat. & quando. 2. 3. & 4.*
2 *Instrumenta debent scribi claris, & apertis literis, & an per signa.*
5 *Testamentum inter liberos probatur duobus testibus etiam fœminis. Et sussi uunt fortuiti.*
6 *Fœmina potest esse testis in codicillis.*
7 *Rescripta contra ius elicita an valeant.*
8 *De quæstione, an testamentum continens in se verba derogatoria, tollatur simpliciter per secundum, &c.*

1 A Constantino. † Testm̃ in scriptis im-
perfectũ, inter liberos
valet, si pr̃ literas sciens ppria manu claris lr̃is,
& indubitatis p oñiã, nõ p signa scripserit libero
rum noĩa, & numerum vnciarum, & signa rerũ,
& in eo legata, fideicõmissa, & libertas relinqui
poterunt, & tale testm̃ primũ a testatore conditũ non tolletur
nisi testõr expſse declaret corã septẽ testib. illud testm̃ non vale
re. & sin testũi pfectũ faciat, aut non scriptã pfectã volũtatẽ. Itẽ
diuisiones bonorũ liberis a parentib. factæ valẽt, dũmõ ipsorũ
filiorũ subscriptiones interuenerint, vel ipsius parentis subscri-
2 ptione inter filios interueniente. h.d. † No. in ver. volumus, ꝙ
instr̃a nõ debent scribi p signa, sed claris, & apertis lr̃is, vt hic, &
C. de testa. auth. ꝙ sine. p cuius declone dic, ꝙ q̃dã sunt signa ve
rificata, & cognita, vt ponatur x. pro decẽ. & c. pro cẽtum. tunc
talia signa pñt in instrumentis apponi, & tale instr̃m probat, vt
l. quoties §. 2. ver. sed si qs pro centũ. ff. de hær. inst. Fallit in casu
huius consti. Fallit etiam in libris iuris ciuilis, qui etiam per ta-
lia signa vsitata scribi non debent, sed literis claris, & apertis, vt
l. 2. §. pe. C. de ve. iu. enu. & in prima consti. C. circa fi. Quædam
sunt signa inusitata, & incognita, tunc instr̃a scripta per talia si-
gna, nec valẽt, nec probant, vt l. si cũ patrono. in fi. ff. de bo. pos.
Opp. & vr̃, ꝙ testm̃ imperfectũ inter filios nõ valeat, nisi patris
subscriptio, vel omnium filiorum interueniat. supra, de trien.
& semis. §. & quod sæpe. posita C. fam. ercis. auth. si modo. Sol.
aut pr̃ faciendo testm̃ solenne inter filios vult seruare solennita
tẽ hic positam, & non est necessaria subscriptio, vt hic. aut eam
non vult seruare, & tunc est necessaria, vt in ꝯtrijs. Sed ꝯ prædi-
3 cta op. † & vr̃, ꝙ qn pater facit testm̃ imperfectũ inter filios, nõ
sit necessaria solennitas hic posita, nec subscriptio, de qua loq-
tur hic §. vt l. hac cõsultissima. §. ex impfecto. C. de te. sed dic, ꝙ
illa hodie corrigitur per iura prædicta. Io. vero, & Bul. et Azo, et
quasi oẽs gl. tenẽt, quod aut loqmur in testõ imperfecto nũcu-
patiuo fiendo inter filios, et tũc ẽt hẽt locũ §. ex imperfecto. et
l. fi. C. fam. ercis. aut loquimur in testõ imperfecto in scriptis, et
tunc hẽt locũ hæc ꝯstõ, et d. §. quod sæpe. et hoc est derogatum
illi §. et d. l. fi. C. fam. erc. vt reqratur solennitas illius §. et quod
sæpe. vel solẽnitas illius cõst. et opi. istã tenet gl. hic, et in authẽ.
si vero. C. fam. ercis. & in auth. qđ sine subscriptione. C. de testa.
4 vide, quod no. Ia. de Bel. et Ia. de Ra. in d. auth. in 1. q. †Quæro, an
de iure antiquo valeat testm̃ imperfectũ inter filios? gl. sup ver-
bo, valere, hic dicit, ꝙ sic, alleg. l. peto. §. mr̃. ff. de lega. 1. Tu vero
dic, ꝙ ibi erat p oĩa pfectũ nisi quoad tutoris datione. et sic de
iure antiquo nõ valebat testm̃ imperfectũ. et hãc sol. ponit gl.
in d. §. ex ĩperfecto. et eã approbat in d. l. fi. C. fa. erci. et reprobat
opi. hic positam. Quæro hic dr̃, quod duo reqruntur ad hoc, vt
testm̃ in scriptis imperfectum inter filios tollat per sm̃. pone,
ꝙ in secundo testõ, quod pater facit, instituit etiam filios, nun-
quid

quid est necesse. ꝙ pr illā solennitatē seruet ad hoc, vt tollat il-
lud testm? vide gl. no. hic sup verb. pfecta, & eā tene menti, licet
loquatur sub dubio forte ad quā gl. vide, qđ no. Ia. de Bel. hic, &
Doct. C. de test. auth. hoc inter liberos. in 1. q. vbi alleg. hāc gl. &
5 qđ no. ipsi in 3. q. Quæro, in testō, qđ facit pr inter filios, † quot
testes requiruntur. gl. mag. hic, q̄ ē sup ver. derelinquat, & ī e. §.
nos igit. dicit ꝙ sufficiūt duo testes, siue mares, siue fœminæ. Ex
qua gl. no. duo. Primo, qđ in testō inter liberos facto a pre suffi
ciūt duo testes. idē no. C. de test. in auth. qđ sine subscriptione.
C. fami. erc. l. fi. ī. de tri. & sem. §. & qđ sæpe. & sufficiūt fortuiti,
6 vt no. gl. C. de codic. l. fi. Secundo no. ex d. gl. † ꝙ in testō facto in
ter liberos pōt mulier eē testis, licet alias repellat, ī Inst. de test.
a §. testes. ff. de test. l. ex eo. & idē, qđ hic no. in d. authē. qđ sine. [a]
pōt esse ēt mulier testis in codicillis, vt no. in l. fi. C. de codic. &
7 l. qui testa. §. mulier. ff. de test. † Vlterius gl. in §. si quidē. ī. eo. in
ducit hunc tex. ibi, hoc ipsum expressum &c. in arg. quod valeāt
rescripta ꝯ ius elicita, si expresse dicatur, non obstante hac l. idē
qđ hic no. in d. auth. quod sine subscriptione, & ī l. si qs ī prin.
testamēti. ff. de leg. 3. & ī. qb. mo. na. effic. sui. §. fi & no. in c. 1. de
ꝯst. lib 6. & in Spe. de inst. edi. §. nūc aūt videdū. ver. sed & scias.
8 Vltimo Ia. de Bel. ponit hic vnā † qōnem, quā disputauit in ista
ciuitate, vtrum testm cōtinens in se verba derogatoria, tollatur
simplr per ſm testm nulla mentione habita de illis derogato-
b rijs verbis, [b] & si non tollitur, an debeat tolli per verba specia-
lia tantum, an sufficiant verba generalia. de qua quæstione dic
vt hic plene habes per eum, & no. per glo. & Doct. in d. l. si quis
in princ. & in l. si mihi & tibi, de lega. 1. & per Dy. in c. quod se-
mel. de reg. iu. lib. 6. per Cy. C. de testam. l. sancimus, & plenius
in disputatione, quæ incipit præcessit prima voluntas.

ADDITIONES.

a ¶ Quod sine. Et ibidem vide Bal. vbi etiam quid de hermaphrodito, in ver. q̄-
ro nunquid inter liberos, & adde do. Alex. de Imo. in consi. 81. 4. par. & adde
quod verum est etiam in testamento matris, vt per Spe. in ti. 1. ver. quid si de
tur tutor. Item adde, quod etiam sine testibus inter filios, si sit scriptum ma-
nu patris testantis, d. auth. quod sine. & per Bal. in l. fi. in pen. col. in fi. ver.
quid de scriptura manu testatoris. C. de fideiuss.
b Verbis. Videtis d. Alex. de Imo. in l. a. de lib. & posth. vbi plene, & in suo con-
sil. 134. 1. parte.

De restitutionibus. Rubrica.

1 Rogatus de restituendo, quod potest diminuere quartam partem eius, quod superest de hæreditate.
2 Pro redimendis captiuis, quædā permittitur, quæ alids non permittuntur.
3 Rei vendicatio datur fideicommissario pro rebus alienatis per hæredem.
4 Rogatus restituere quando præstat cautionem de restituendo.
5 Quarta, de qua hic, potest minui pro dote restituenda, exigenda, vel soluenda, a grauato.
6 Rogatus simpliciter restituere. potest bona alienare tam pro dote pro filia constituenda, & soluenda, quàm restituenda.
7 Dos soluta a grauato, de bonis fideicommisso subiectis, si matrimonio soluto, ad priuatum reuertitur, non venit in fideicommisso.
8 Quarta, de qua hic, quòd non possit alienari a grauato in ecclesiam.
9 Rogatus simpliciter restituere, an alienet pro alimentis.
10 Rogatus restituere quicquid superest, alienat de hæreditate propter alimenta.

NEgocium. Vbi hæres simplr est rogatus
restituere hæreditatē, q̄ sunt
cōstituta iā locū hnt: vbi vero hæres rogatus fue
1 rit gcgd de hrditate superest tpe mortis hrdis
de trib. partib. hæreditatis pōt facere gcgd vult:
quartā aūt cogitur cōseruare fideicō. quā nullo
modo diminuere pōt, nisi in quatuor casibus hic exptis. aliter
de suis facultatib. ꝓprijs fideic. satisfiet. ꝙ si de suo satisfacere
nō pōt, actio in rē, & hypothecaria cōpetit. Itē ab hrdib. dēt ꝓ-
stari satisdatio de quarta parte, seu portione fideic. restituēda,
1 nisi a testatore fuerit remissa. h. d. † No. in hac ꝯstōne casus, in
qb. licet quartā partē diminui ab hęrede rogato de restituēdo,
2 gcgd superest tpe mortis suæ. † Scdo no. q̄dā pmitti ꝓ redēptio
ne captiuorū, q̄ als nō permitterētur, vt hic in ver. si vero & ip-
sam &c. quod intelligit Ia. de Bel. de captiuis. s. ꝓximis, & cōsan
guineis, nō aūt de oīb. arg. l. mutus. §. manēte. ff. de iur. do. ff. so.
ma. l. q̄uis. & idē tꝫ Pe. de Bel. in auth. ꝯ cū rogatus. C. ad Treb.
3 † Opp. ad ver. si vero cōtigerit, quartā &c. dr, ꝙ datur in rē actio
ꝯ emptores, vel possessores bonorū, q̄ debebant restitui. ꝯ. ff. ad
Trebl. facta. in prin. & l. restituta. in prin. eo. tit. vbi patet, ꝙ non
transit dñiū hęreditate nō restituta. dicit gl. super ver. & res. hic
datur vtilis rei vendicatio, nec est necessaria restō, immo plus,
q̄a nec pōt fieri restō in alienatis. vides ergo ex hac gl. ꝙ in alie-
natione nō est necessaria restō, immo non facta restōne transit
dñiū in fideicōmiss. Item no. in d. authē. ꝯ cum rogatus. § res &
4 l. fi. C. cōmu. de leg. & l. pe. C. ad Trebel. † Secundo op. & vr, ꝙ
iste, q est rogatus restituere, gcgd superest tpe mortis ipsius, nō
dēat ꝓstare cautionē de restituēdo, vt l. iubemus. C. ad Treb. gl.
q̄ est C. ad Treb. auth. ꝯ cū rogatus. et Doc. ibi dñt, ꝙ illa lex lo-
quitur, qñ frater est rogatus restituere fratri, vel pri, filio, vel ne-
poti, quo casu nō est interponēda cautio, nisi expsse testōr dixe-
rit, vt in d. l. iubemus. sed qñ alijs est restituenda dēt interponi,
vt hic. Mihi vr, qđ ista solo sit ꝯ casum §. si vero cōtigerit quar-
ta &c. in ver. vnde cautionē. ꝯiūcto §. hęc igitur. & ī prin. huius
ꝯst. in qb. expresse dr, ꝙ si frater est rogatus restituere fratri, ha-
bet locū cautio, nisi a testōre sit remissa: quare putarē sic dicē-
dum. Qñq; qs est rogatus restituere simplr, & tūc regulariter
debet cautio de restituēdo interponi, nisi a testōre sit remissa,
vt l. cū ipsis. & l. Archimedorū. C. vt in pos. leg. & l. hac stip. ff. vt
leg. no. cauea. Fallit in casu dictæ l. iubemus. C. ad Treb. Qñq; ē
rogatus restituere, quicquid supererit de hæreditate tpe mor-
tis ipsius hæredis, & tunc etiam si frater sit rogatus, debet cau-
5 tio interponi, vt hoc §. & hæc mihi veritas vr. † Quæro pro qua
dote licet diminuere de quarta. gl. q̄ est in d. auth. ꝯ cum roga-
tus. dicit, ꝙ ꝓ dote restituenda, vel exigēda, vel soluenda a gra-
uata psona, vt ibi no. hic hēs gl. no. ꝙ licet diminuere ꝓ dote ꝯ
stituēda, vel soluēda ꝓ filia, & nepte. ita dicit gl. super ver. dare.
6 in ver. si vero & ipsam quartam, quā tene menti. † Secundo po
ne, ꝙ hæres est rogatus simplr restituere hæreditatem, nūquid
isto casu poterit diminuere ꝓ dote, vel pro donatione ꝯstituē-
da, vel exigēda a grauata psona ꝓ filio, vel filia? Doc. in auth. res
quæ. C. cōmu. de leg. vñr velle, ꝙ sic: pro qbus est gl. in l. a filia.
7 ff. ad Treb. † Sed pone, ꝙ ꝓ dote, vel donatione est alienatū de
quarta, q̄ dēt restitui. postea est solutū matrimoniū, & dos re
cuperata, nunqd redeat in cām fideicōmis. vt debeat postea re
stitui? gl. hic sup d. ver dare. dicit, ꝙ nō, siue hęres rogat' fuerit
simplr, siue gcgd supererit &c. quā gl. hic approbat Ia. de Bel.
8 & vide. qđ no. Doc. in d. auth. res q̄. C. ꝯmu. de le. † Quærit glo
super ver. excepimus. in ver. si vero & in captiuorū, &c. dicitur,
ꝙ propter redemptionē captiuorum est permissum alienare
de quarta, nunqd de ista quarta poterit dari ecclesiæ, vel aliena
9 ri. & tenet, ꝙ non, & ipsam approbat Iac. de Bel. † Quæro, nun-
quid rogatus simplr restituere hrditatē poterit ꝑꝑ alimenta di
minuere, vel ꝓ dote exigenda, vel cōstituenda? dic, vt no. per. gl.
10 ī. de rest. & ea, q̄ pant. §. quāobrē. col. 3. † Vltimo no. glo. super
ver. faciat. in ver. si vero ꝯtigerit neq; ipsum &c. q̄ dicit, ꝙ iste
rogatus de restituēdo gcgd superfuerit, pōt diminuere de hrdi-
tate ꝑꝑ alimenta filiorum suorum, & sobolis, & sic de alijs.

De priuilegiis dotis mulieribus hæreticis non præstandis. Rubrica.

1 Hæretici dicuntur omnes, qui sunt extra fidem, & non sunt membrum sanctæ ecclesiæ.
Item qui non percipiunt sacramenta communionis. nu. 3.
2 Hæretici non possunt habere officia inter Christianos.
4 Mulier in donatione propter nuptias, licet habeat tacitam hypothecam non tamen habet priuilegium, sicut habet in dote.
5 Vir pro donatione propter nuptias, quòd non habeat tacitam hypothecam in bonis vxoris.
6 Mulier pro rebus paraphernalibus habet tacitam hypothecam in bonis, non tamen priuilegiatam, sicut in dote. & nu. 7.

VNam nobis. Hæretici appellanī, q nō
sunt mēbrū ecclesię sctę,
& catholicę, & q sanctā cōionē in sancta, & ca-
tholica ecclesia a sacerdotib. nō recipiūt, & priui
legia catholicis tātūmō ꝯcedunī, nō hæreticis,
1 nisi fuerint reuersi. h. d. † No. ī prin. huius ꝯst. ꝙ
oēs, q sunt extra fidem Christianā, & nō sunt mēbrū sanctę, &
catholicæ ecclesiæ, sūt hæretici. ꝯcor sunt in glo Circa ꝙ vide
qđ no. in l. 3. C. de hære. nec pñt esse in aliquo publico offō, vel
ecclesia īter Christianos, vt hic ī prin. nec pñt eē in aliqua digni
2 tate, vt C. de Iudę. l. fi. † Tertio no. ꝙ hęretici dñr illi, q nō per-
3 cipiūt sacrā, & cōiones, [a] & si sunt mulieres nō cōcedunī pri-
4 uilegia dotalia, vt hic in §. quia. n. &c. † Quarto not. in ver. q. a. n.
ꝙ quælibet mulier catholica licet habeat in dote tacitā hypo-
thecā priuilegiatā, vt in alijs præferatur, tñ in donatione ꝓpter
nup. licet habeat tacitā hypo. non tñ habet priuilegiatā. idē ha-
buistis ī. de æqua. do. §. his ꝯñs. & in l. fi. §. fi. C. qui po. in pig. ha.
5 † Sed q̄ro hic de vna qōne: vos videtis hic. ꝙ mulier in don. ꝓ-
pter nup. habet tacitā hypoth. sed non priuilegiatā, vt præfera-
tur alijs creditoribus. sed nunqd vir pro ista donatione habeat
tacitā hypothecā in bonis vxoris? dic ꝙ non, cum non reperia-
tur l. cautum, vt no. Doc. in l. fi. in 4. opp. C. qui po. in pig. habe.
Sed

ADDITIO.

a Et communiones. Sed quid de eo infirmo, qui petiit communionem, & ho-
stiam non consecratam, an dicatur hæreticus, vide Fel. in c. ad abolendam. in
prin. de hære. Item quid de eo, qui celebrat hostiam non consecratam, aut
inuocat dæmones ad sciendum futura, vel præterita, vel ad tentandum mu-
lieres, vel ad euitandum grandinem, vide per eum in rubri. de hære. post
princip. ver. item scias, & quid de eo, qui dubitat in fide. vide per eundem in
c. 1. de hære. in princ.

6 Sed quęro, itunquid mulier pro rebus paraphernalibus datis viro
hēat in bonis viri tacitā hypothecā priuilegiatā,sicut hēt pro do
te,vel an hēat tacitā hypothecā tm̄? tex. est in l.fi.C.de pac.con
7 uen. qd sic. † Sed quęro, an habeat hypothecā priuilegiatam. &
dico,ꝙ non. de hac tāgunt nn̄ū verbum doc.in l. vbi. C.de iur.
do.in 3.opp.hoc tenet Inn.in c.ex literis. extra, de priuile.

Hæc constitutio inoouat constitutionem, quæ
præsc.centum anoorum &c. Rubrica.

QVod medicamenta. Cōtra ecclesiam in casib⁹,in quib⁹ ꝯ priuatū currit pscr.xxx.an.sola quadragenaria currit præscriptio,vsuc.triēnij,& quadriēnij psc.in suo robore durāobus: his in futuris casib.obtinētib.& in pendētib. nōdū snīa,vel trāsactione finitis.h.d.& istā ꝯsti. declara, vt plene dixi s. vt eccl'ia Romana gaudeat spatiū cētū annorū.

De litigiosis,& decima parte litis. Rub.

¶Iste titulus hēt tres partes. Primo ponit de litigiosis.Scdo ponit,& consulit reo ꝯ actorē in pstatione cautionis de lite prosequēda,& finiēda in decima parte quātitans in libello cōprehēsæ,si apparuerit iniuste litē mouisse. Tertio cōsulit reo ꝯ actorē in actione,seu lite psequēda, & snīa obtinēda ēt li. nō cōte. Secunda ibi,in §.ad excludendas. Tertia ibi in §.omnem vero.

1 *Vtile dominium, & quasi dominium, quod idem sit.*
2 *Actio quando fiat litigiosa, & tam pro re, quàm pro iure personali, vel iure incorporali.*
3 *Res, an efficiatur litigiosa quando agitur actione personali, sicut ipsa actio.*
4 *Si agitur actione confessoria, vel negatoria, vel hypothecaria, an hēat locū hæc cōstitutio, vbi ꝙ sic quantū ad ipsam actionē, non quantum ad rem.*
5 *Actiones mixtæ quando efficiantur litigiosæ.*
6 *Libellus, an requiratur ad hoc, vt res efficiatur litigiosa, vel suffi.iat simplex conuentio.*
7 *Legatarius quòd possit assistere liti exercendæ, ne colludatur quando res litigiosa legatur.*
8 *Legatarius compellit hæredem ad agendum pro re sibi legata.*
9 *Actio, quòd detur alicui contra alium ad agendum contra aliquem.*
10 *Alienans rem obligatā causa mutādi iudicij, ꝙ teneatur actio in factū.*

MVlta quidem. Litigiosa res, de cuius dn̄io disceptat, aut p iudiciariā ꝯuētionē, aut p pces principi oblatas,& aduersario sūmè cognitas alienari phibet, a pęna p antiquā ꝯstōnē ꝯfaciētib.imminēte:litigante autē defuncto eius rei litigiosæ inter hæredes diuisio fieri pōt.Itē talis res pōt a testōre legari, & legatario pmittit̄ liti adesse. Itē res a debitore obligata per litem super hypotheca intētatā,nō efficitur litigiosa,nec eius alienatio phibetur: creditori tm̄ cōsulit̄.h.d.vsq; ad §.excludendas. vide ergo,ꝙ res litigiosa dr̄, de cuius dn̄io controuersia sit inter possessorē,
1 & reū. †Sed quæro,qd̄ si controuersia sit de vtili dn̄io, vel quasi dn̄io,an est idē.gl.q̄ est in authē.litigiosa.C.eo.tenet,ꝙ sic,& jdem tenet Ia.de Bel.hic.ita ēt no.per Azo.in sum. C.eod.§.1. facit etiam quod no.C.eo.l.2.& quod no.gl.11.q.1.c.quia res. Secundo q̄ro, vides,ꝙ res efficitur litigiosa, quando cōtenditur de dominio, vel quasi p simplicem iudicialem conuentionem.
2 †Sed q̄ro,an ipsa actio efficitur litigiosa?doc.ī d.auth.litigiosa, circa finē, vīr velle, ꝙ actio realis nō fiat litigiosa ante li.contest. immo possit cedi, licet res nō possit vendi. Cōtra hāc opi.doc. vī casus,C.de liti.l.2.intelligendo l.illam tm̄ in actione reali, vt dicit prima opi posita ibi in gl.2.coniuncta etiā pe.gl.illius l.super verbo,pendente.dum dicit, lite conte.vel non. & tm̄ illa lex s̄m predictā opin.loqtur siue cedatur ipsa actio realis,siue ipsa res in aliū transferatur,& hanc opi.tenet glo .extra,vt lit pen.c. ecclesia sanctæ Marię.in gl.p̄dicta. Gl.no.hic sup ver.possidentem. innuit, ꝙ hodie actio nullo mō efficiat̄ litigiosa, de quo j. dicā . Tertio q̄ro, an ista ꝯstō habeat locum in incorporalibus. dicit Pla.ꝙ sic in actione personali. quod gl.sup d. verbo, possidētē,dicit verū esse de iure antiquo, sed hodie ꝯ per hāc const. Idē.ꝙ hic no.Azo in sum.C.eo.§.itē quod dicit inter petitorē, & ēt in fi.ti.Per hoc dicit gl. sup d.verbo,possidentē, ꝙ non ob. l.1.& 2.C.ne liceat po.&c.vbi dr̄,ꝙ si actio ceditur potentiori, ꝙ amittitur:qa ibi loqtur in actione,et sic in re īcorporali,quo casu cessat hęc ꝯstō. et sic hēs ī hac gl.ꝙ vbi tractamus de actione psonali, vel reali,vel aliquo iure īcorporali, nō hēt locū hæc ꝯstō,nec efficit ipsa actio litigiosa. sed tu dic, ꝙ quātū ad actionē realē est tenēdū,ꝙ s.dixi,sed in actione personali dic,ꝙ ipsa actio efficitur litigiosa solū p litē ꝯtestatā,et nō ante,vt d.l.2.et fi.in prin.C.de liti.nec hodie illa iura sunt immutata p istā ꝯsti. et istā opi.tenet gl.in d.l.2. hoc ēt tenēt doc.in d.auth.litigiosa.
3 ī fi.et ad l.1.et 2.C.ne lic.po. vnde, vt no.gl.et doc.ī d.l.1.†Quęro,vides,ꝙ actio psonalis per li.conte.efficitur litigiosa,sed q̄ro nunqd vbi agitur actione personali efficiat̄ litigiosa ipsa res, sicut ipsa actio? doc.in d.auth.litigiosa, in fi. vīr velle,ꝙ non. in ꝯtrium videt̄ l.vltima, in princ. C.de liti.dum dicit,vel res quas possidet &c.nec distinguit̄ ibi, an agat̄ actione psonali,vel reali.circa hoc vide,qd̄ no.gl.in l.q̄q̄.§.Iul.sup verbo, iudicium,de
4 aq. plu. arc.† Sed q̄ro,pone,qd̄ ago ꝯ re actione reali, nec principaliter tractat̄ de dn̄io, sed de alio iure principaliter. puta de ꝯfessoria, vel negatoria: vel pone, ꝙ ago hypot. vtrum habeat locū hęc ꝯstō.glo.quæ est C.de liti.auth.litigiosa, vīr distinguere inter seruitutes reales,& psonales.glo.no.hic sup d.ver.possidentem,vīr velle,ꝙ vbi tractamus. de iure incorporali. non habet locum hæc ꝯstō, nec vinum litigiosū. Tu vero dic, aut quæris vtrum ipsa res efficiat̄ litigiosa,dico ꝙ nō,vt s.eo.§.ad hoc.ēt lit. conte. & licet ibi loquat̄ in hypothe. tm̄, tamen idē est vbi agitur negatoria, & cōfessoria p iuribus incorporalibus,ar. dicti §.ad hoc. aut q̄ris vtrum fiat litigiosa ipsa actio ꝯfessoria,& negatoria, & hypo. & dic,qd̄ sic,sed demū lit. cont. & non añ, ar.l.2.& l.fi.in prin.C.eo.quæ indistincte dn̄t, qd̄ quacūq; actione agatur, ipsa actio efficitur litigiosa per lit. conte. Circa p̄dicta tn̄,videlicet, an ista ꝯstō habeat locum in iuribus incorporalibus,vide c.cū venisset.extra,de in integ.rest. &c. ex parte,ex
5 tra,de arb. † Sed q̄ro,quid de actionibus mixtis. respondeo, aut loquimur in iudicijs vniuersalibus, aut in particularibus. Primo casu efficitur litigiosa res,& actio.Fallit in casu l.diuus.ff.de pe.hær.Secundo casu demū lit.ꝯtest.& olim, & hodie fiet litigiosa
b ipsa res,& actio, vt l.1.b in fi.C.cōm.diui.nec ē hodie immutatū per istā ꝯst. licet ꝯriū sentiat gl.in d.l.diuus,de pet.hære.& circa
6 hoc vide,quod notatur per Doct.in d.l.j.C.cōm.diui.†Quæro, dr̄ hic per simplicē conuentionē. nunqd sit necesse, ꝙ detur libellus, vt fiat litigiosa?gl.tenet hic,ꝙ sic, & ipsam tenet Azo in sum.C.eo circa prin.ver.idē,ꝙ dicit.Circa quod vide,ꝙ no.doc. in d.auth.lit.& qd̄ habes ex̄,vt lit.pen.ca.fi. & quod ibi no. i cle.
7 †Venio ad ver.& hoc aūt,no. tex.circa fi.q vult,ꝙ qñ legatur res litigiosa,ꝙ legatarius possit adesse liti exercēdæ,ne colludatur, & fiat litis particeps, vt hic dr̄.sic habes in cōcor ꝑositus in glo. & vide,quod no.p gl. p hūc tex. in eo, quod dicit litis participē
8 fieri,in l.si suspecta.in prin.ff.de inof.test.†Quęrit gl.sup ver.sequat̄.pone ꝙ hęres ñ vult agere,qualiter ꝯsulet̄ legatario? gl.
9 dicit,ꝙ legatarius eū cōpellat agere.& sic no. †ex hac gl.ꝙ quis hēt actionē ꝯ aliquē,vt agat ꝯ alium . Idem habes in l.si sic §.1. ff de leg. 1.& in l.cū in plures.§.meisem.ff.loc.in l.si tibi optio. §.fi.de op.leg in l.2.in fi.ff.ad l.Rhod.de ia cū si †Venio ad §.hoc aūt.& quæro, video,quod res obligata nō efficitur litigiosa:sed nunqd tenetur iste debitor,q alienat istā rem causa mutandi iudicij?dicit gl.quod sic actione in factū.licet enim ille titulus habeat locū anteq̄ res fiat litigiosa,multo magis post.ita dicit glo. hæc super ver.qñ.q̄ est secūda in ordine:non tn̄ intelligas,quod in casu huius §.res sit effecta litigiosa vt hic dr̄ in tex Circa hāc gl.vide,quod no.ff.de alie.iud.mu.causa fa.l.ex hoc edicto.§.1.

ADDITIONES.

a Prohibetur.Et in quibus casibus alienari possit. vide tu d.Ale.de Imo.in l.q̄q̄. §.Iul.de aqua plu.arc.& gl.in c.eccl.sanctæ Mariæ, vt lit.pen. & Spec.in tit.de ces.ac.§.1.ver.si autem fit.& vide Bar.in l.damni.§.si dominus, de dam.infec. & aliquid per Fel.in c.venerabili.de offi.deleg.in fi.
b ¶Vt l.1.Et ibidem ad hoc vide etiam Bar.

1 *Cautio de lite prosequenda de qua hic, quòd non sit superflua.*
2 *Cautio de lite prosequenda, an præstetur in causa appellationis.*
3 *Quæ actio quæratur reo contra actorem ex subscriptione facta libello. & numer. 5.*
4 *Actio absenti, quòd quæratur ex stipulatione officialium.*
6 *Cautio, de qua in §.1. supra, de executo. supra, de lit. contest. quòd interponatur ante cautionem de lite prosequenda, de qua hic.*
7 *Cautio de lite prosequenda, de qua hic, quòd non præstatur coram arbitris.*
8 *Libellus, an possit per partes remitti, remissiue.*
9 *Libellus offertur per actorem iudici, & per iudicem reo.*
10 *Præceptum faciens ad causam, dicitur sententia interlocutoria.*
11 *Verbum, dena, accipitur pro duplici decem in pœnalibus.*

§.Ad excludendas. Iudex puidere debet libellum pulsato nō porrigi, nisi prius actor in libello p se.vel tabellarios subscripserit,& actis interuenientibus fideiussoriā cautionē pstiterit de lite psequēda,& finiēda p se.vel per eius lēgitimū procu.& de soluendo decimā partē litis,si litē iniuste mouisse cōtigerit;& si fideiussoriā cautionē præstare non poterit,præstabit iuratoriam,pœna iudici, & eius officialibus, & executoribus, ac etiā ipsi actori imminēte, si circa memoratā obseruationem ꝯtemptio facta fuerit, nisi aliter de partiū voluntate pcesserit.h.d.vsq; ad §.oēm vero.
1 † Opp.& vī, ꝙ ista cautio sit superflua per illa, quæ præstatur s.de execut.in fi.prin.Sol.veritas est qd̄ non est superflua, vt no.in ꝯtio,& tangit̄ ēt hic in gl.super ver.decimam & per gl.in auth. generaliter.C.de epi.& cle. & ibi per doc in 1. op. & per gl.in auth. libel.C.de lit. conte. Item op. & vī, ꝙ ista cautio sit superflua per §.oēm vero.j.px.Sol. licet actor p illum §.cogatur in

actione

actione persistere, tñ per istũ §. tenet reo ad interesse, si non persi-
stat, circa qđ vide, qđ no. doc. C. de epi. & cle. auth. generaliter,
in 5. opp. Tertio opp. & vř, q̃ ista cautio non debeat interponi
causa ap. proseq̃uẽ. vt l. eos in fi. C. de ap. Azo dicit, q̃ illa lex cor
rigit per istũ §. Alij dñt, q̃ ibi loqtur in causa ap. vbi non præstaẽ,
hic in cã principali. ita dicit glo. hic sup ver. permaneret, & in
2 d. auth. gñaliter. † Sed doc. nři dñt, si quæraẽ, an in cã ap. pstetur
cautio de lit. prosequenda, dic, aut quæris vtrum pstetur coram
iudice a quo appellatur, & dic, q̃ non, vt d. l. eos. in fi. aut quæris
vtrum præstetur corã iudice ad quẽ appellatur, & dic omnes
cautiones pstanẽ coram eo, quæ præstantur corã iudice causæ
principalis, vt in hoc §. ita tenẽt do. in auth. generaliter, in 6. opp.
3 & in d. l. eos, in fi. † Quero dř hic, q̃ actor per se, vel tabularios
dẽt in libello subscribere, vtrum ex hac scriptura oriaẽ aliqua
actio reo. dic, vt i gl. hic sup ver. & actis. & in gl. sup ver. pstiterit.
4 † Ex qbus gl. habes, q̃ ex stipulatione officiali õritur actio parti ab
senti, de quo habes ẽ. vt sine prohi. ma. de. & cre. §. si vero mul-
5 ta. & ibi dixi. † & ex istis gl. potes distĩguere, si q̃rit q̃ actio oria-
tur ꝯ actorẽ: qa aut interuenit simplex scriptura sine aliqua p
missione p stipu. & tunc oritur vel offĩn iudicis, vel ꝯdõ ex l. p
hũc §. aut interuenit ẽt stip. & tũc q̃ritur reo vtilis actio ex stipu
latione, & pmissione pstita ipsis executorib⁹ p actorẽ. circa qđ
6 vide, qđ no. I d. auth. gñaliter. † Quærit gl. sup d. verbo, decimã
q̃ cautio pstabit pri⁹, an ista, vel illa. & rñdet, q̃ illa q̃ ẽ ẽ. de exe-
cu. §. 1. sed q̃ro, an pstabitur ista statim post illã, hic ponit opi.
7 tu vero dic, vt no. Spe. in ti. de execu. §. 1. † Quæro circa fi. hui⁹
§. qđ vult dicere iste tex. ibi, cãs vero. q̃ ex ꝯsensu, & c. qdã dñt. q̃
vult dicere qđ si cã agit ex ꝯsensu partiũ corã arbitro, q̃ ista cau
tio ñ ẽ pstãda. gl. vero istã opi. reprobat dicẽs, q̃ hãc cautionem
dẽt pstare corã arbitro, sicut corã iudice, & iste tex. vult dicere,
qđ ista cautio dẽt pstari ab actore, nisi de partiũ ꝯsensu sit remis
sa. ita tz gl. hic sup ver. ꝯsẽsu, & I auth. gñaliter ẽ. all. Circa qđ vide,
qđ no. ibi Pe. I x. q. vbi vř tenere. q̃ corã arbitro talis cautio ñ sit
pstãda, & idẽ tz Spe. I ti. de satisd. § j. vet. pe. & i ti. đ arb. § differt.
ver. itẽ corã eo. de qno gl. nřa ponit opi. ff. de arb. l. j. sed opi. Pe. &
8 Spe. tenẽt gl. & In. de arb. c. cũ dilecti. † Vlteri⁹ gl. iducit hũc tex.
a qđ libellus possit p ptes remitti,[a] de quo ito. I auth. offeraẽ. C. de
9 li ꝯt. ẽ. de exh. re. §. sãcim⁹, & ibi plene dixi. † Scđo facit iste tex. q̃
libell⁹ dẽt offerri p actorẽ indic. & p iudicẽ reo, put dixi in d. §.
10 sancim⁹. † Vlt. no. in hoc §. duas gl. vna ẽ super verbo, Iterlocu
tioib. q̃ dicit, q̃ pceptũ faciẽs ad cãm est Iterlocutoria sñĩa. idẽ
no. ist. q. ali. licet. §. nũc admonẽdi, & vide qđ no. in l. qualẽ, in fi,
11 alle. in d gl. † Secundo no. tex. cũ gl. super verbo denarũ, qđ ẽt
vbi tractatur de pœnę Ipositiõe verbũ, denarũ assumitur pro x.
b & x.[b] & no. C. de muli. l. q testamentũ, & ibi de hoc dicam.

ADDITIONES.

a ¶ Remitti. Adde d. Ale. de Ima. in l. ius publicũ, de pac. & Bal. & Pe. de Su. in l. fi. in fi. C. de tẽp. ap. & Bal. in l. fi. ad Treb. doc. in c. de causis. 2. de offi. deleg.

b ¶ Et x. Adde d. Ale. de Imo. in l. stip. ista. §. in stipulationibus, de verb. obliga. & Io. de Por. in l. si quis testamento. de leg. 1.

---

1 *Actor, qui actionem proposuit, vsque in finem perseuerare debet.*
Voluntarium quod est a principio, ex post fit necessarium.
2 *Delegatus quando citat primo reum, debet in citatione inserere copiam suę delegationis, aliâs reus citatus non tenetur comparere.*
3 *Lis initium sumit a litis contestatione.*
4 *Iussio principis emanans sine scriptis, valet. & nu. 14.*
5 *Delegatus a principe potest delegationem suam probare per testes, & an hoc procedat. nu. 14.*
6 *Iudex supplet de facto pro absente, contra quem petitur ferri sententia, vt veritas elucescat.*
7 *Contumax in plurib. dilationib. si comparet, in vltima reficit oẽs expensas.*
8 *Absens citatur trib. edictis, & quot dierũ dẽat eẽ q̃libet dilatio, & nu. 11.*
9 *Lite non contestata, vel contestata, quando peruenitur ad negocij liquidationem actore, vel reo absentibus. & nu. 11.*
10 *Correctio legum, quòd non inducatur ex identitate rationis.*
12 *Delegatus principis, & non alij citat per edictum.*
13 *Actio quando mutari possit, remissiue.*
15 *Reo absente, & actore præsente, & non lite contestata, iudex non potest deuenire ad diffinitiuam.*
16 *Qua sñaentia feratur per iudicem, altera parte absente.*
17 *Iudex causa cognita poterit istas dilationes abbreuiare.*
18 *Rescriptum iudici intra annum præsentari debet, incipiendum a tempore quo potuit iudicis copia haberi.*
19 *Reus qui se bis absentat, cadat ab actione.*
20 *Contumax in prima citatione, licet compareat in secunda, tamen in expensis condemnetur.*

§. Omnem vero. Actor, q̃ actionẽ in iudicio proponit aduersario suo requisito in iudicio, eã exercere cõpellitur, & si lit. ꝯte. eã pseq̃ distulerit, iudex ordinarius, & delegatus tribus edictis actorẽ ad iudiciũ citare curabit, lĩtime oĩbus iustitiã seruaturus, lite vero non cõtestata libello oblato, & reo reqsito actore, sui pñtiã facere recusante, actor tribus edictis lĩtime citandus est, & eo non veniente, & recusante vnius anni spatiũ indulgetur, & eo non cõpa-
rẽte veritate subtilius reqsita, iudex fm iustitiã pferat sñiam;
actore vero añ sñiam comparente, & postea iterũ recedente,
ab oĩ cadat actione. l. antiqua obtinente nondũ actione ppoſi
1 ta, & his obtinentibus tñ in futuris causis. h. d. † Not. q̃ semel
actionem pponens, vsq; ad finem debet persistere, vt quod ab
2 initio fuit voluntariũ, ex post fctõ fiat necessariũ, vt hoc §. † Se-
cundo no. q̃ vbi iudex delegat⁹ citat reũ, debet ei mittere copiã
sui rescripti, nam hic est ordo. Primo offeruntur pces princip
p iudice obtinẽdo. Secundo Ipetrato iudice, offertur rescriptũ
iudici Ipetrato. deĩde iudex delegat⁹ citat reũ, & emittit copiã
sui rescripti auth. Ista pbantur hic in ver. hãc igit. ibi, siue per p
ces & c. & in verbo, si vero apud iudicem & c. ibi, & ea aduersa
rio & c. ẽ. eo. in prin. ꝯst. in ver. iõq; sancimus, & C. qũo, & qñ iu
dex, auth. q semel. q̃ sumitur ex isto §. & si rescriptũ ñ editur p
iudicem, vř q̃ reus citatus uenire ñ teneaẽ, vt hoc §. & d. auth.
q semel, & C. de mã. priu. l. 1. circa qđ vide extra, de dila. c. pte
rea. & c. cũ in iure peritus. eẽ. de of. & pot. iud. del. Tertio no.
3 in vers. si vero apud iudicem initium & c. † Primo litẽ sumere
4 initium per lit. ꝯt. † Secundo no. q̃ iussio principis in scriptis
vel sine scriptis emanãs valet, vt hic. ibi. siue in scriptis, siue per
5 mãdata, & vř hic tex. † qđ iudex delegatus a principe pt pbare
6 delegationẽ suã per testes. † & no. tex. ibi, veritate subtili⁹ & c. q
tex ẽ i ver. si vero pposit⁹. in fine, q̃ qñcũq; petit ad sñiam diffi
nitiuã perueniri aliquo absente, pt iudex supplere de facto in-
ducẽdo testes. & pbõnes, ppter quas veritas elucescat. Itẽ no.
I d. auth. q semel. facit C. de iu. l. pperãdũ. §. sin aũt reus. & C. de
ap. l amplio rẽ. §. 1. fm verũ intellectum. licet glo. dicat eẽ spãle
in cã ap. Circa qđ vide Spe. in ti. de dispu. & all. 9. fin. ver. & bi.
7 † Vltimo no. q̃ ꝯtumax in plurib. dilatiõib. si ꝯpareat in vlti-
ma, reficit oẽs expensas factas in alijs dilationib. in qb. fuit ꝯtu
8 max, vt hic, in ver. si vero intra pdictum, † Opp. dř hic, in vers.
a si vero cãm pseq & c. q̃ abñs debet citari trib⁹ edictis. & q̃libet
dilatio debet esse 30. dierum, ꝯ immo debet esse x. dierũ, vt ff.
de iud. l per interualla. gl. hic super ver. cautiõe, dicit, q̃ illa lex
corrigit per hũc §. & ita no. in l. ꝯria. & licet hic loquaẽ in acto
re absente, tñ idẽ dicit gl. fm Io. esse in reo absente, per rõnem
positã in gl. ita ẽt no. Io. in d. aut. q semel, & ibi per doc. in 8. &
vlt. q & per ipsos in l. pperandũ. §. sin autẽ re⁹. C. de iud. vel dic,
q̃ d. l. per interualla, loqt i reo ꝯtumace. & eũ expsse ñ corrigatur
9 remanet incorrecta, vt l. pcipim⁹. in fi. C. de ap. & istã opi. † per
dictã rõnẽ tenet Ia. Bu. & qa dicit ipse ñ est eadẽ rõ in reo, q̃ est
in actore, nã actore absente peruenit ad diffinitiuã lit. ñ ꝯt. vel
si est ꝯtestata peruenit ad negocij liqdationẽ, & iõ dari maio
res dilatiões, vt hic, sed reo absente nõ peruenitur ad diffinitiuã
lit. ñ ꝯte. licet si esset ꝯte. ñ perueniret ad negotij liqdationem,
vt pbaẽ in d. §. sin aũt re⁹. ibi, ex vna parte cũ oĩ subtilitate & c.
10 & in l. ꝯsentaneũ. C. quo. & qñ iud. psupposito, q̃ † ex eadẽ rõ-
ne. & idẽtitate rõnis non inducitũ l. correctio, vt in auth. quas
actiões. C. de sac. san. ecc. & in l. si vero. §. de uiro ff. solu. matri.
11 † Item op. & vř, qđ actore ẽt absente stat uaẽ dilatio x. dierũ, vt
l. pperãdũ. §. 1. gl. hic, & in ꝯtrio, & in d. auth. q semel, & j. e. ver.
si vero pposit⁹ dñt, q̃ illa lex est hodie correcta. dñt qdã, q̃ hic
loqt qñ actore absente, re⁹ vult pcedere ad liqdatiõnẽ negotii,
vt ferat sñia diffinitiua, siue lis sit ꝯtestata, siue ñ, & isto casu da
tur dilatio 30. dierũ, vt hic, & I d. auth. q semel, q̃ loqt qñ actore
abñte lit. ꝯte. ñ pcedit ad liqdationẽ negocij: sed si ẽ liqdũ pce-
dit ad diffinitiuã. si ñ ẽ liqdũ, absoluit re⁹ ab obseruatione iudi-
cij. & iõ tũ eminores dilõnes danẽ, & I hoc ille §. nõ corrigitur
p istũ §. Ista opi. vř pcedere tenẽdo opi. Io. q dicit, q̃ actore abñ-
te post lit. ꝯt ñ pt re⁹ pcedere ad negocij liqdationẽ, sed ex pri-
mis actis dẽt iudex summarie pcedere, vt no. Io. in d. l. pperandũ.
§ & si qdẽ. in duab. gl. sed tenẽdo opin. Bu. q dicit, q̃ reus abñte
actore post lit. ꝯte. pt procedere ad negocii liqdationẽ, & pbõnẽ
facere quã opi. vř sẽuire gl. q̃ ẽ i l. pperãdũ. § cũ ãt. & quã tenẽt
Doc. I §. si qdẽ, pfata opi. nõ vř pcedere. imo ille §. p istũ vř cor-
12 rigi. cũ hic loquatur I actore abñte post lit. ꝯte. † Tertio opp. ad
ver. alijs ãt nĩh. hic dř, q̃ delegatus põt p edicta citare. ꝯ ẽ. de ex-
hi. re. §. si vero ẽt qdã. gl. ponit duas sol. veritas est, qđ ibi loqtur
de citatiõe reali, hic de verbali, quã delegatus a pricipe facere pt
b p edicti positionẽ ab alijs delegat⁹ ñ pt,[b] vt C. de iud. l. sãcimus,
in fi. & vide circa hoc ꝯnũ, qđ no. Doct. & gl. in d. auth. q semel,
13 in 3. opp. † Quarto opp. ad ver. si vero. apud iudicẽ initium hic
dř, q̃ actor dẽt in libello persistere. & sic vř, q̃ actio mutari non
possit. ꝯ. C. de edẽ. l. edita. gl. hic in ꝯtrio, & in d. authẽ. q semel, in
14 10. q. soluit. † Quinto opp. dixi, q̃ iudex põt pbare delegationẽ
suã sine scriptis, & sic iussio principis sine scriptis valet. ꝯ. C. de
man.

ADDITIONES.

a Edictis. Et qua forma fiat absentis citatio, vide do. Alex. post Bar. in l. 1. §. præsides, ff. de requi. re. & Inn. in c. cum nobis olim, de elec.

b Non potest. Vide tu ad hoc do. Alex. de Imo. in l. plerique, de in ius voc. & in l. 2. de iur. omn. iud.

mā.pri.l. 1.Sol.dic,vt no.gl. 17.dist.c.nobilissim⁹.et vide, quod
no.Spe.in ti.de iu.dele.§.supest.ver.sed qd si delegatiōis,et ver.
sed nunqd, et in ti.de ꝓb.§.uidendū. ver sed nūqd delegatū.et
15 vide,qd no.Inn.ex̄.de priui.c,1.† Quæro hic dr̄,absente actore
li. ō ꝯt.venit ad diffinitiuam sn̄iam, q̄ro qd actore ꝯpute,& reo
absente,an li.ꝯt.an p̄t uenire ad diffinitiuā? gl.dicit,ꝙ non sup
ver.cautiōe idē no.in d.auth.q semel.in duab.gl.& ibi p Doc.in
16 4.q.& in l.ꝓperādū.§.& si qdē.in 2.q.C.de iu.†Quæro in ver.
si vero ꝓpositis &c.dr̄ ī fi.litimā ꝓferre sn̄iam, q̄ro q̄ sn̄ia ꝓferē
dn̄t Doc. ꝙ si lis est ꝯte. feret diffinitiua iudici.Ista sol.ē ꝯ hūc
tex. vt patet in ver. si vero apud iudicē initū.& dic,ꝙ sn̄ia fert
veritate subtilius req̄sita, & sic fert̄ diffinitiua &c.de quo vide,
qd̄ no.p glo.in d.auth.q semel,& per doct.ibidē in 3.q. Quæro
qd̄ vult tex.ibi,iubem⁹ n.post p̄dictas.dic vt ī gl.sup ver.p̄dictas.
ꝗ vide,& vide,qd̄ no.gl.& doc. in d.l.ꝓperādū §.& si qdē.in 5.
17 q.et in d.auth.q semel.in 11.q. † Quæro,an iudex possit abbre
uiare istas dilōnes? gl.sup d.ver.cauti.circa fi.ponit opi.& qd n̄
possit,approbat gl.in d.auth.q semel, per hūc tex q dicit,nō mi
nus. &c.Circa qd̄ vide no.ibi per doc.& Iac.de Are in l.1.C.de
dila.& per eundē in l. 2. ff.de re iud & vide,qd̄ no.Cy.in ca.in-
dultū. de re.iu.li 6. sed veritas ē,qd̄ istud tp̄s possit iudex cā co-
gnita diminuere. n̄ ob.iste tex. q̄a eodē mō loqtur text. in d.l.p
interualla,& tn̄ iudex p̄t cā cognita diminuere,vt patet in l. nō
18 nunq̄.eo.ti.in fi. † Quæro dr̄ hic in ver.hæc igit̄ prauitatē,&c.
per p̄ces principi oblatas,& iudici insinuatas. Quæro intra qd̄
tp̄s dēat iudici,rescriptū suæ delegatiōis p̄sentan. dic,qd̄ intra
annū a tēpore,quo potuit iudicis copia haberi, vt ex̄. de rest.
19 c.plerunq;. † Quæro dr̄ hic in ver.si vero intra p̄dictū &c. ꝙ si
actor se absētat bis,cadit ab actiōe.q d eē,si re⁹ se absēat bis,an
20 cadat a defensiōe?dic,vt no.gl.& doc.in d.§.& si qdē. † Quæro
vtrū ꝯtumax in prima citatione si ꝯpareat in secūda ꝯdēnet in
expēsis factis in prima.dices tu hic est casus,qd sic,in ver.si vero
intra,& in d.auth.q semel.sed certe hic loqt qn̄ fuit citat⁹ trib⁹
edictis, & in oīb. fuit ꝯtumax, & ꝯparuit in termino perēpto-
rio,videlicet intra annū,quo casu dēt ī oīb.expēsis ꝯdēnari,vt
hic,& in d.auth.q semel,& C.de iud.l.sancim⁹.sed qō n̄ra loqt̄
qn̄ qs fuit ꝯtumax ī prima citatiōe, & postea cōparet ī secūda,
a an dēat ꝯdēnari in expēsis factis ī prima.ᵃ dic,ꝙ sic, & ita tenēt
doc C.de iud.l.sancim⁹,in 8.q.Ia.de Are.tenet ꝯ̄rꝰū,& est gl. or.
q̄ ꝯcor.cū dicto doc.ex̄.de ꝓb.c.qm̄ ꝯ falsam,in 5.gl.de ꝑc.c.2.
75.dist.hortatus,& 24.q.de illicita non habetis hic alia.

ADDITIO.

a ¶ In prima.Vide d.Ale.de Imo.in l.1.§.is vi.ff.si qs ius di.nō ob.vbi ēt p Bar.
ver.q̄ro,an ad hoc & Bal.in d.l.sancimus,alle.in tex.5.q.& in add.ad Spec. in
ti.de expen.ver etiam prima,vbi etiam vide Spe. in §.si ante, & Spec. in ti.de
contu.§.fi.ver. sed pone.& Bar.in l.contumacia.§.contumax est.ff.de re iud.

Vt neque miles,neque fœderatus,&c. Rub.

1 Militia non est dignitas.
2 Lex dēt insinuari,& insinuata valet post triginta dies ab eius insinuatione numerandos.

CVm domini. Nemo milites,seu federa
tos ī ꝓpria domo,vel pos
sessione retinere dēt, vel occultare,vt ꝓpriis mi
litatibus obediant, sed intra 30. dies ab huiōi l.
insinuatione eos expellere dēt, ꝯ̄facientib⁹ pęna,
& iudici negligenti imminente.h.d. vsque ad fi.
1 †Not.text.ibi,ipsi vero dignitatib⁹,et militijs ꝙ militia nō ē di
a gnitas,ᵃ ad idē inf.ti. 1.versic.nam p̄senti.dixi ī.de testi.§.sanci-
2 mus.†Secūdo no.quod lex valet post 30.dies ab eius insinuatio
ne numerandos,de quo dic,vt dixi supra,vt ī a.no.const.in fi.

ADDITIO.

a ¶Non est dignitas.Adde Fel.in c.clerici,de iud.ante fi.Adde,quod no.in apo
stil.ad Bar.in l.1.nu.1.in addi.post Alex.C. de dig.lib.12.& in ver.fit dignitas.
& in add.in l.ex eo.ff de testa.milit.

Vt diuinæ iusiones &c. Rubrica.

1 Hac constitutio an habeat locum in rescriptis causarum.
2 Consuetudo an seruet, ꝙ in rescriptis causarū subscriptio q̄storis requiratur
3 Quæstor quis appelletur.

NOstrę. Diuina iussio dēt gloriosissimi q̄sto-
ris subscriptionē hr̄e. qua ꝯtineat in-
ter quos, et ad quē iudicē,et p quā ꝑsonā fuerit
directa, pœna ꝯ̄facientibus imminente. h.d.In tex.
solicitudo.cōcor.qd̄ hr̄ extra,de offi.dele.c.si qui
1 offi.li.6.†Quæro,de qua iussiōe loqtur? dicit gl.
sup versi.iussionē,de priuilegio,ī quo aliqd iubet, vel in fauorē
cōcedit.sec⁹ forte ē in cōmissionibus causarū,q̄a nō requirunt
q̄storis subscriptionē.sed certe immo vr̄ hr̄e locū ēt in priuato
rescripto,qd̄ cāru cōmissionē cōtinet.Primo p rubricā, q̄ dicit
diuinas iussiones requirere subscriptionē. Secundo vr̄ ꝓbari in
tex.ibi,cōtineatur inter quos,et ad quē iudicē etc.vbi vr̄ ista cō
stō habere locum in rescripto continēte commissionem causa-
2 rum.† An autem de consuetudine seruetur,quod in rescripto
quæstoris &c.vide Spe,de rescr.exhi.§.an igitur. ver.itē,ꝙ non
3 est ibi subscriptio.†Quæro,quis appelletur quæstor.dic,vt in gl.
a hic super ver.quæstoris.& C.de offi.quæsto.l.1.vel dic quæstorᵃ
erat qui hodie dicitur cancellarius,vt no gl.C.de diuer.rescr.l.fi.

ADDITIO.

a ¶Quæstor.Adde quod quæstor multipliciter dicitur,vt per gl.& Card.in cle-
men.2.de pęnit.& remis.

Vt in medio litis non fiant sacræ iusiones &c. Rub.

1 Lite pendente non licet Principi supplicare,nisi in quatuor casibus,de quibus in tex.
2 Iussio principis sine scriptis valet.
3 Secunda sententia principis nullo modo retractatur.
4 Sententia principis etiam in scriptis fertur.
5 Lex noua trahitur ad præterita,& pendentia si hoc dicatur.
6 Acta debent in scriptis redigi.
7 Acta debent probari per scripturam,si copia notarij haberi potuit,aliàs eorum probatio potest fieri per testes.

OMnia. Iudices sacras ꝯstōnes in medio litis
impetratas nō dēnt seruare sed s̄m l.
gn̄ales examinare,& iudicare,pęna ꝯ̄faciētib. im
minēte,his in causis futuris,ac ēt in pēdētib.obti
nētib.Fallit in quatuor casib.in qbus licet lite pē
dēte a principe sacras iussiones impetrare, q̄ de-
1 bēt in scriptis fieri.h.d.†No.ꝙ lite pēdēte nō licet principi sup-
plicare,nisi in quatuor casib.vt hic. in §.1 . & in §.eā autē.ī.e.&
2 c.1.vt lit.pen.lib.6.& quod ibi no. †Secundo no.in ver.& ꝓpte-
rea.quod iussio principis sine scriptis emanans vꝫ. vt hic,& ī.e.
§.eā aūt.ibi,& sine scriptura &c.hic.n iō nō vꝫ. q̄a cōceditur lit.
pen.patet ergo quod aliàs valet.dixi ī de liti. § si vero initium.
3 †Tertio no.in ver.si ꝙ.n.circa fi.duo.Primo,quod secunda sn̄ia
4 principis nullo modo potest retractari. † Secundo no ꝙ sentē-
tia principis dēt in scriptis ferri sicut sn̄ia alterius iudicis , circa
quod vide gl.hic,q̄ est super verbo,declarationem,& Spe.in tit.
5 de nulli.sententiæ. §.1. ver.non valet. †Quarto no.ꝙ lex noua
trahitur ad præterita,& pendentia & hoc iō,quia expresse in l.
a cauetur.aľs secus,vt C.de leg.l.leges,ᵃ & ꝯstōnes.& l.pe.in fi.&
in l.fi.C.de sacrosan.eccle.& in c.pe in fi.& quod ibi no.de offi.
deleg.li.6 aľs de sua nā ad futura traheretur,vt extra,de consti.
6 c.2.in fi.†Item no ꝙ acta debent in scriptis redigi,vt hic,& in c.
qm̄ contra falsam.extra,de ꝓbat.dixi ī de iud.§.audient. vbi gl.
7 tangit. †Vltimo no.s̄m Ia.de Bel.ꝙ acta iudiciorum debēt ꝓba
ri p scripturā ad iudicem.extra,de prob.c.qm̄ ꝯ falsam.facit l.ne
in arbitris.§.sin aūt. C.de arb.circa quod dicit ipse, aut ab initio
tabellionis copia potuit haberi & dēt fieri ꝓbō p scripturā, aľs
pōt fieri per testes,vt in l.q̄tiones.§.fi ff.de prob.& de testib.l.cu-
rent,& quod no.per gl in l qm̄. C.de hære.insti.et in l.prætor.
§.Marcellus.ff.de iud.& per Iac.de Are.in l.emācipatione.C.de
fide instr.per gl.et Inno.in c.qm̄ ꝯ falsam.et quod sententia pos
sit probari per testes,vide in c.sicut.extra,de re iud.

ADDITIO.

a ¶L.Leges.Et ibidem ad hoc vide Cy.& Bal.in d.l.sancimus, alle.in tex.& quæ
per Fel.in c.fi.de quæsti.& quod ibi dixi in apost.

Vt eum de appellatione cognoscitur. Rub.

1 Lex noua licet dictum sit quod trahatur ad præterita. tamen non trahitur ad pendentia , si in causa principali renunciatum sit omnibus allegationibus.& relationibus principi factis.
2 Ratio quare lex noua non trahatur ad pendentia per appellationem, licet dictum sit,quòd trahatur ad præterita.
3 Lex noua quando trahatur ad præterita,& pendentia.
4 Lex noua,etiam si dictum sit,quòd trahatur ad pendentia, an trahatur ad pendentia per appellationem.
5 Lex specialis facta super vna cā ita instante actore,vel reo, ꝙ non valeat.

PEruenit. Iudices appellationū s̄m leges, q̄
tpēd diffinitiuę obtinebant,iudica
re dēnt,nō s̄m eas q̄ ꝑ appōne pēdēte ꝓmulgatæ
sunt;& idē, si lis pēdeat sup retractatione sn̄iæ p
viā supplicationis.Idē ēt in cā principali,si renū
ciatū est oīb.allegationib. & iudex principi rela-
tionē facit,q̄a iudex fm ll.tpē relationis vigētes,non s̄m ll.post
relationē ꝓmulgatas iudicare dēt,his obtinentib.ē si expsse sit
dictū quod l.noua ēt ad negocia p̄terita referatur, h. d. vsq; ad
1 §.sed hoc†No.hic tex.quod ēt si expsse sit dictū,quod lex noua
ad p̄terita trahatur,nō m̄ trahit ad pēdētia, si in cā principali re
nunciatum sit oībus allegatio. et relationibus factis principi.
2 †Sed q̄ro,q̄ est rō,quod lex noua nō trahitur ad pēdētia per ap
pellatio. ēt si expsse sit dictū, quod ad p̄terita trahatur?dicit
Iac.de Bel. quod rō est, q̄a iudex app. dēt sn̄iare sn̄iam iustā,vel
iniustā,seu eē bene iudicatum,vel malè,vt l.eos,in prin.C.de ap
pel.ergo de necessitate cōcluditur, quod dēt iudicare s̄m l.quæ
erat tempore latæ sn̄iæ,aliàs si iudicaret s̄m l.nouam, non esset
primi iudicis sententiam emendare , vel confirmare , sed esset
promul-

5 promulgare nouam sñiam. †Op.dr̃ hic,quod lex noua trahitur
ad futura negocia tantum non ad præterita,etiam si expresse sit
dictũ in l.noua.ꝙ trahatur ad ꝑterita.ꝯ dicit glo.sup verb.refe-
rentẽ,de l.pen.C.de vsur.& l.leges,& ꝯstõnes. C.de leg.l.nõ est
nouum ff.de legi.Solu.gl.dicit esse speciale hic, vel ẽt ſm eam,
dic,aut quæris vtrũ trahatur ad causas præteritas,& pendentes,
& dic, quod non vt hic: aut vtrum trahatur ad præterita nego-
cia,in quib. iudiciũ non est inchoatũ, & dico,quod sic, vt in ꝯ-
rijs.& sic indistincte tenet etiã,ꝙ si expresse sit dictũ, quod tra-
hatur ad præterita,nõ m̃ trahitur ad negocia pẽdentia. ita dicit
gl.sed circa hoc dic. vt no.gl.in c.licet canon. super ver.de cęte-
ro,de elect.lib.6.& vide,quod no.per Arch.in c.pen.in fi.de of-
fic.leg eo.lib.& quod no.Doc.in d.l.leges,& quod ibi tangitur,
in gl.quod no.Spe.in tit.de appel.vide ẽt circa istã mãm tres q̃-
stiones,quas disputauit dñs Ia.de Bel. & posuit super hoc prin.
4 †Sed q̃ro hic,qd si cã pendet ꝑ appel.& ꝓmulgatur lex noua,&
in ea expresse dr̃,quod trahatur ad pendentia, nunqd trahatur
ad pẽdentia ꝑ appel. tex vr̃ cum gl.quod non.C.de sacros. ec-
cle.l.sancimus,neminis licere &c.in fine,super ver.pende. ... is.
ꝓ hoc facit bene s̃.ti.1.§.super hoc. Erit ergo necesse qd a... ... ,
vt lex noua trahatur ad pẽdẽtia ꝑ appe. necesse est id expsse dice
re.ita ponit tex.in c.pen.in fi.de offi.leg in 6.prædicta quę dixi,
an lex.& qñ lex noua trahatur ad pendẽtia,intellige de l.cõmu
5 ni † & gñali.si n.esset lex spãlis quã lite pẽdente actor,vel reus
a pr̃icipe ĩpetrat,vt ſm illã negociũ,qd pẽdet examinaretur,&
decideret,tũc sine dubio l.illa noua,& spãlis nõ vz aliqd,immo
ſm ius cõe illud negocium debet decidi,vt s̃.tit.1.per totum.

1 Dilationes probatoria in causa quot dentur.
2 Renunciatio facta omnibus allegationibus iuris, non nocet productioni testium, sed bene instrumentorum.
3 Renunciare probationibus sibi competentibus, quòd pars possit.
4 Mensis legalis dicitur triginta dierum.

§.Sed hoc. Si vna pars oĩbus suis allegationibus renũ-
ciauerit , altera vero pars renũciare recuset
trib. dilationib. ad malitiã superandam ei datis, iudex amplius
eum expectare nõ dẽt, immo debet ferre sñiam legibus conso-
1 nãtẽ.h.d †Op.& vr̃,quod non detur,nisi vna dilatio,vel ad plus
duæ,vt l.fi.ff de ferijs. Sol.vt in gl.hic,q̃ est super verbo,prębea-
tur,& in auth.iubemus,q̃ hinc sumitur,& ibi ꝑ Doct.C.de iud.
eodẽ mõ opponitur de §.oẽm vero.s̃.de liti.dic,ꝙ posset oppo
ni ad l.vlt.ff.de fer non aũt ad istam: quia hic,& ibi dantur tres
dilationes,& istud contrariũ solue,vt habes in glo.supradicta.
2 †Quæro,ad qd nocet ista renunciatio? dic quod nocet allega-
tionibus iuris,& ꝓductioni instrumẽtorũ,nõ aũt productioni
3 testium,ita dicit glo. hic, quæ est super verbo,renunciare †Sed
quæro nunquid ꝓbationib.sibi cõpetentibus partes possint re-
a nunciare.ᵃ& vr̃.ꝙ sic.quia hic vides,ꝙ vna pars suis allegationi-
bus renunciauit ergo patet,ꝙ renunciauit suis probationibus,
quia allegationes pñt cõsistere in iure, & ẽt in facto, vt puta in
ꝓbationibus,vt dicit gl.hic super ver.allegationes ꝯrium tenet
gl.pcedens sup ver. renũciare. dicit.n.ꝙ hæc renunciatio nocet
tñ allegationibus iuris, & quantũ ad ꝓductionẽ instrorũ, sed
testiũ ꝓductioni nõ.gl.vero q̃ est in authẽ.iubemus. C.de iud.q̃
sumitur ex isto §. tenet, ꝙ ista renunciatio solum nocet allega-
tionib. iuris,nõ aũt quãtũ ad testiũ. vel instrumẽtorũ ꝓductio-
nẽ, & p hoc. ꝙ probationibus quis renunciare non possit, ha-
buistis gl.s̃.vt sine ꝓli.ma.debi.§ quia vero.sed ꝯrium tenet Ia.
de Are.videlicet,ꝙ teneat renunciatio,quæ fit testiũ productio-
ni,dixi de hoc s̃.de testi.§.qa vero sæpe,vbi gl.tenet idem quod
hic.Non ob.glo.in d.§.qa vero,qa ibi loqtur in renunciatione,
quam qs facit extra iudicium,q̃ nõ valet,vt ibi.sed hic loquitur
in renunciatione quæ fit in iudicio. Et circa istum § vide,quod
no.Spe.in tit.de renun. & conclusio. vsque ad §.hic autẽ scitis.
4 †Vlt.no.tex.ibi,cõpellat intra 30.dies. & ibi,alius vnius mẽsis.
postea sequitur , si vsq; ad prædictos tres menses &c. ꝙ mensis
legalis dr̃ esse triginta dierum.sed Iac de Bel.alleg.C.de adul.l.
9.§.fi in ꝯrium alle C.de tẽp.app.l.cum anterioribus.§.1.ff de
reg.iur.l.vbi lex.tu vero,quod intelligatur 30.dierum, habes al-
le.tex.cũ gl.C.de iure deli.l fi.§.sin autem dubius,in l.miles.§.se
xaginta ff.de adul.d.Ia.dicit.Aut tractamus de odio,aut de fauo
re,sicut distinguitur in simi.in l.3.§.minorem.ff de min. tu ve-
ro dic, vbicunque lex,vel statutum facit mentionem de mense,
b quot dierũ intelligatur mensis,ᵇ dic,vt extra,de elec.in c.quam
sit,lib.6.& tangitur in c.licet.de supplen.negligen.prælа.

ADDITIONES.

a Renunciare.Vide tu ad hoc plene Fel.in c.diligẽti.de foro cõp.post prin. ver.
primũ corollar.cũ infinitis concord.ibi per eum alle.limita proutibi per eũ.
b Mensis.Vide tu d.Alexã.de Imo.in l.cum bissextus,de verb.sig.vbi etiam per
Bar.& ibi no.& Sal.in l.2.C.de temp.app.& Flo.in l.ita vulneratus.ad l.Aqui.
& Ang.in l.iubemus.C.de iud.& Bal.in c.1 quo temp.mi. & Spe.in tit.de in-
stru.edi.§.1.ver.si post indictionem.vbi etiam quot idus, & quot Kalẽdas,&
quot nonas habeat.Adde istum sup.in Authẽ.vt fac.nouæ const.ver.quot au-
tem dierum dicatur esse mensis,& ibi posui in apo.ad ipsum,in eo.ver.

1 Hodie quicquid relinquitur filio, illud habere debet titulo institutionis.
2 Querela inofficiosi testamenti, an hodie habeat locum. remissiue.
3 Dispositio huius §. quòd hodie habeat locum in præteritione.
4 Præterire dicitur, qui de filio mẽtionẽ nõ facit instituẽdo, vel exhæredãdo.
5 Ascendentes, an hodie habeant legitimam iure institutionis.
6 Filius licet habeat legitimam per fideicommissum vniuersale, potest tamen dicere testamentum nullum.

§.Aliud quoque. Parẽti non licet liberos ꝑterire,
vel exhæredare, etiã si ltimã eis
reliquerit portionẽ, nisi instõnis iure eis reliquerit, vel nisi in-
grati probentur expssa ingratitudine in testõ apparẽte,q̃ causæ
ingratitudinis hic ꝑ ordinẽ numerantur.h.d. ex isto §.sumitur
1 auth.non licet.C.de libe.præte.vel exhæredatis. † Oppo.quod
nõ sit necesse filio iure instõnis relinquere, sed sufficit quoquo
relictũ n.vt s̃. de triente, & semisse.§.1. & l.Papinia.§.si qs mor
tis.ff.de inof.testa.Sol.vt in gl.super vers.præterire, & idem te-
net in d.§.si quis mortis, & idem tenet Azo in summa dicti ti
tu.s̃.de tri.& semi.per doctores in auth.nouissima.C.de inoffi.
test.licet gl.non firmet.Idem tenet Ber.in c.Raynutius,in 1.gl.
extra,de test.& est rõ duplex, quare debet habere filius iure in
2 sti.ut dixi in d.§.1.de tri.& semi.† Quæro,vtrum hodie habeat
locũ q̃rela inof. test. Mar.dicit,ꝙ nõ nisi inter fratres turpibus
a personis institutis. ᵃ Io. vero,& Azo dñt ꝯ. qd dic,vt no. in glo.
hic q̃ est super ver.noĩatim,vt Inst.de inof.testa.§.fi.& tangitur
ꝑ gl.in l.fratres.C.de inof.test.& hãc opi.tenẽt glos.& Doct.in
3 auth. ex cã. C.de lib. præt. † Quæro, vtrũ iste §. habeat locum
in præteritione facta a patre de filio.gl.1.huius §.quæ est super
dicto ver.ꝑterire, in prin.dicit,ꝙ nõ. sed quod hic dr̃ de præte
ritione,debet referri ad lineam fœmininã. ꝯtra tenet gl.ꝙ iste
§.locũ hẽat in linea paterna,vt no.in l.filio.ff.de iniu.test.C.de
codi.l.1.ff.de manu.test.l.vxorẽ,in vlt.gl.ad idẽ,qd no.ĩ eo.§.
talẽ igit̃, & ibi no.dictam l.filio.corrigit. & dictũ §. & sic patet,
qd hẽt locũ in paterna,ad idẽ quod no.C.de bon.pos.cõtra tab.
l.1.ff.de vlu l.si extraneo.s̃.de hęr.& fal.§.exhr̃datos,ĩst.de inof.
test.in prin.ad idẽ oẽs gl.q̃ dñt istã auth.hr̃e locum in præteri-
tione posthumi,vt no.ĩ l.si pater.in prin.de fideicõmis.lib. Cir-
ca hoc,an ista auth.hẽat locũ in præteritione paterna facta de
filio in potestate,vel emãcipato, & an hẽat locum in posthu-
4 mo præterito,dic vt per Doc. in d. authẽ. ex causa. † Quæro,
qd est ꝑterire.gl.q̃ est C.de lib.præte.vel exhære.l.3. dicit,quod
præterire est nullã mentionẽ in testõ de filio facere, vt Inst.de
hęre.ab inte.§.eadẽ.sic ex illa gl.habes,quod si pater filio aliqd
relinqt, vel quocunq; mõ mentionẽ faciat, non vr̃ filios præte-
risse,qa de eo est facta mẽtio, & sic potius vr̃ exhæredatus,q̃ ꝑ-
b teritus, ᵇ & istã opinionẽ tenet Cy. & Pe.in d.l.3. sed hoc nõ est
verũ,qa posito,ꝙ de filio fiat mẽtio,dr̃ pręteritus,l.2.ff.de le.3.
C.de fideicõmis.l.pen.& ideo Fran.Accur.dicit,qd præterire ẽ
nullam de filio facere mentionẽ instituendo, vel exhæredan-
do, hoc probat l.maximum vitium.C.de lib. præt.vel exhære.
ibi, ea quã taciturnitate in instõne &c.Et videtur ibi tex ꝙ ꝑte
ritus dr̃ ille,de quo nõ fit mẽtio instituendo,vel exhæredando
eum in testõ.ad idem Insti.de hære.quæ ab intestato.d.§.eadẽ,
ibi dũ dicit,præteritus,i.neq; institutus,vel exhæredatus. ꝓ hoc
quod no.gl.in auth.non licet. C.de lib præte.vel exhær. ꝓ hoc
facit iste tex. vbi vides, ꝙ licet filius habeat aliquid iure legati,
5 tamen dr̃ præteritus. † Quæro, hic dr̃. ꝙ descendentes debent
habere ltĩmam iure inst. qd de ascendentibus? dicam de hoc ĩ.
6 eo.§. & hæc quidem. † Vltimo no.tex.hic in eo,quod dicit, vel
fideic. ex quo hẽs, quod nõ sufficit, ꝙ filius habeat legitimam
per fideicom.vniuersale, ad hoc, vt non possit dicere testamẽ
tum nullum,de quo dixi supra,de hære. & fal.§. inordinatum.

ADDITIONES

a ¶Institutis.Adde Pau.de Cast.in consi.59.inci.mulier maritum.
b ¶Præteritus. Adde, quòd præteritio cum causa dicitur exhæredatio, sed sine
causa dicitur propriè præteritio.tex.est in l.si arenam.C.de inof.test.& Doc.
in l.filio præterito.ff. de inoff.testa & fit hoc modo, filium non instituo,quia
fecit tale quid.Bar.in l.1.in prin.ff si quis a paren.fue.manu & adde do.Alex.
de Imo.auth.ex causa.C.de lib.præte.

1 Protestatio in casu huius §. fienda est in scriptis, & quando possit fieri sine scriptis, remissiue.

§.Si quis. Filij furiosi, si curam eius neglexerint a patre
sanę mentis effecto,exhæredari possunt: extra-
neus vero, qui denunciatione in scriptis facta filijs, quod cu-
ram de patre habeant furioso, & eis negligentibus curam,&
diligentiam furioso exhibuit ad successionem eius admittitur,
testõ quo ad successionem euacuato, quo ad alia cuncta capi-
1 tula in sua firmitate manente.h.d. vsq; ad §.si vero. † No.quod
protestatio debet fieri in scriptis,& est speciale in hac protestõ-
ne: alias rr̃ potest fieri ẽt sine scriptis, vt dixi s̃. de tem.non so-
a pec.§. contestõnem. ᵃ Quærit glo. super ver. neglexerint. quid
si pater intestatus decessit, nec liberi, nec alius extraneus eum
procurauit. dic vt in gl. & secundam opinio tenet Ia.de Bel.

ADDITIO.

a §.contestationem.Et ibidem vide quæ dixi in apost.

1 *Expensa piissima dicitur illa, quæ fit pro redemptione captiuorum.*
2 *Non dominus vendit rem captiui pro redemptione ipsium.*
3 *Fideiussor potest de bonis principalis satisfacere creditoribus.*

§.Si vnum. Si filius patrē captiuū redimere negligat, a
patre postea liberato iuste exhæredari pt: si
vero in captiuitate decedat, liberi, & ꝓping. aut extranei redē-
ptionē eius negligētes ex testō, & ab intestato eius successione
pr[illegible]ant, & captiui bona ecclesiæ, vñ ortus est, applicātur, obuer
tēda in redēptionē captiuorum, testō in aliis capitulis in sua fir
mitate remanēte. q̄ pena in minoribus 18. an. cessat. qb. ēt mi-
noribus permissum est res immobiles ipsius, vel ēt eius, qui in
captiuitate cōsistit, ꝓ ipsius redēptione alienare, & obligare, ne
cessitate captiuo post q̄ redierit imposita tales ɔ̄ctus ratos, & fir-
1 mos habere h.d. †No.tex. primo, dū dicit ex hac causa piissima,
q expensa, q̄ fit pro redemptione captiuorum dr̄ fieri ex causa
piissima. Secūdo no quinq; notabilia, q̄ p ordinē dic. vt in gl. su
per ver. debitis est & aliud notabile in gl. q̄ incipit, no minorē,
2 quā vide. † Tertio no. in ver. in huiusmōi &c ibi, siue illius, q in ca-
ptiuitate detinetur, vbi dr̄, qd nō dñs vēdit rē captiui ꝓ redimē
3 do ipsum, & sic facit iste tex. † q fideiussor possit satisfacere cre-
ditori de bonis principalis, facit ēt C. vbi de cri. agi op. auth. qua
in ꝓuin. Ꝫ. vt oēs obe. iud. ꝓuin. § hæc cōsiderātes, ver. & si qdē.

1 *In bonis hæreticorum deficientibus filiis, & propinquis catholicis quando-*
que succedit ecclesia, quandoque fiscus.
2 *Ecclesia quando excluditur annali exceptione.*
3 *Filii catholici succedunt patribus hæreticis, & non filii hæretici.*

§.Si quis de. Filii hęretici a patre catholico exhęreda
ri pñt. itē parentes hæretici non possunt
alios filios istituere, nisi catholicos. & si pater hēt aliquos filios
catholicos, aliquos hæreticos, soli catholici succedūt, nisi hære-
tici ad fidem conuertantur. si oēs filii, & ꝓpinqui sunt hęretici,
si quidem pater moriens est clericus, ecclesia succedit intra an-
num post annum non: vel si est laicus succedit fiscus, his obti-
1 nentibus in testamēto, vel ab intestato. h d. † No. ex hoc §. quod
in bonis hæreticorum deficientibus filiis, et propinquis catho-
2 licis, quandoque succedit ecclesia quādoque fiscus. † Secundo
no. quod ecclesia quandoque excluditur annali exceptione. &
est ratio, quia hic tractatur de iure acquirendo. aliās secus, vt gl.
3 hic super verbo, intra annale. † Quærit gl. hic super ver. decer-
nimus, quid si sint filii hæretici, et catholici, quid si illi hæretici
habeant filios catholicos, nunquid succedāt dicti filii catholici?
et dicit, quod sic, et hoc tenet Ia. de Bel. ar. l. 1. §. filiū. ff. de ɔ̄trab.

1 *Causa exhæredationis nominatim in testamento inseri debent, & ab hæ-*
rede probari.
2 *Vna ex causis exhæredationis quòd inseratur, sufficit.*
3 *Si plura narrantur in libello, & sufficiat vnum, non omnia sunt probanda,*
sed id, quod solum sufficit.
4 *Institutio hæredis irritatur, quando in exhæredatione causa exhæredatio-*
nis inseritur, sed non probatur per hæredem.
5 *Testamento rupto ex causa exhæredationis, legata, & fideicommissa va-*
lent, & conseruantur per istum tex. & auth. ex causa. & nu. 8.
6 *Substitutio pupillaris, q conseruetur per istum tex. & per auth. ex causa.*
7 *Datio tutoris in testamento nullo ex causa exhæredationis conseruatur per*
dispositionem huius constitutionis, & auth. ex causa.
9 *Testamento irritato ex causa præteritionis, vel exhæredationis, legata, &*
fideicommissa petuntur actione ex testamento.
10 *Ascendentes in bonis descendentium, quòd debeant habere legitimam tit.*
institutionis.
11 *Dispositio huius §. & auth. ex causa, quòd non habeat locum vbi nemo*
est hæres institutus.
12 *Institutus in re certa dato alio hærede vniuersali instituto, licet habeatur lo-*
co legatarii, tamen vt testamentum impugnari non possit, habetur loco
hæredis.

§.Siue igitur. Testamēta parētum, vel liberorū, libe
ris, vel patētibus exhæredatis, vel p̄teri
tis ltīma cā inserta, et ꝓbata valēt. cā nō inserta, vel inserta, et n̄
ꝓbata, nullū liberis, vel parentib. exhr̄datis, vel p̄teritis p̄iudiciū
gñat, testō vacuato, et ab intestato ab eis successione delata, in
aliis capitulis testō firmitatē obtinēte. Itē cāæ, ex qb ascēdētes
1 a descēdētib. exhr̄dari pñt, hic sp̄alr̄ numerātur. h d. † No. j. i hoc
§ qd cāæ exhr̄dationis, vel p̄teritionis dēnt noīatim in testō in-
2 seri, a et ab hr̄de ꝓbari. † No. 2. q licet pr̄, vel filius plures cās ex-
2 hæredationis, vel p̄teritionis ponat, sufficit vnā ex illis ab hr̄de
3 probare, vt hic, et j. eod. §. si tales igitur. † Et sic isti tex. faciunt
ad q qd si in libello simul plura narrātur, vel mādātur. quorū
alterū p se sufficit, nō esse necesse oīa probari, sed alterum tātū.
circa quod vide qd̄ no gl. ex̄. de reser. c. 2. de ꝓba. c. licet causam.
4 super ver. astrinxit. † Tertio no. tex. j. ne liberi falsis accusationi-
bus etc. nā ista rō probat, q iste § habeat locum ēt, vbi causam
exhæredationis, vel præteritionis inserunt, et non probatur p̄er
5 hæredē, vt instō irritetur. † No. ēt tex. ibi, per aliquā circumspe-
ctionē etc. nā ista ratio probat. q iste §. ēt habeat locū vbi causā
non inseritur, vt instō non valeat, et sic ex istis rationibus con-
cludit, quod iste §. & auth ex cā. C. de lib. pręte. quę ex isto §. su-
mitur, habeat locū, vt legata, & fideicommissa valeant siue per
testatorē sit cā inserta, & non ꝓbata, siue cā nullo modo sit in-
serta. hoc ēt probata præcedens ver. ibi, sin aūt hæc obseruata
nō fuerunt. vt iste vers. inferat ad oia precedētia, videlicet ad §.
aliud quoq; capitulū, Ꝫ. e. qn cā nō inseritur, vel inserta per hæ-
redē no ꝓbat, & s̄m hoc l. Papi. §. si ex cā. ff. de inof. testa. ɔ̄dicit
dū dicit, quod rupto testō per querelā omnia in testamento ɔ̄-
tenta mutantur, & iō corrigit per istum §. & d. authē. ex causa.
& ita no. ibi per gl. & l. nā & is. § 1. co. tit. & in l. iure nostro. §. 1.
ff. de test. tu. & ff. de le 2. l. si filius. in prin. ad idem facit, qd tangi
tur in d. auth. ex cā, & hāc opi. tenent doc. ibi in 6. op. licet ibi
6 multæ opi ponantur. † Quarto not. text. ibi dū dicit, vel q̄libet
alia cā &c. qa iste tex facit quod substitutio pupillaris conserue
tur per istū §. & d. auth ex cā. ad idē j e. §. si tales igitur, ibi, seu
aliis capitulis &c. & istā opi. tenet gl ff. de vulg. & pup. l. 1. §. vlt.
Dy. vero tenet oppositū dicēs, q iste §. & d. auth. ex cā. habet lo-
cum in his, quæ sine institutione hæredis pñt valere, vt legata, vel fi
deicōmissa, quæ pñt ab intestato relinqui, secus in pup. subst. q̄
non pōt valere sine heredis instone, vt d. l. 1. § fin. & l seq. §. ge-
7 quid. ff. de vulg. & pup. † Alii dnt, q cōseruatur per istum § &
auth ex cā. dicentes, q sicut tutela per auth ex causa, conserua
tur, vt no. per gl. in l. iure nostro. §. si ff de test. tu. & l. 1. & l. si pa-
ti, ita cōseruat pupillaris substitō, & tamen tutela in codicillis
dari p̄t si codicilli sint in testō cōfirmati, vt ff. de test. tu l. 3. C. de
test. tu. l. 1. Cy. in d. auth ex causa. in vlt. q. hoc relinquit sub du-
bio Quid dicemus? certe idē dicit gl. prędicta, & Doc. per illā
glo. videlicet, q tutela conseruet per auth. ex causa, tex. ille expl-
se h. d. ibi, aut dationes tutorū &c. & j eo §. tales igit. ibi, & tuto
rum dationibus &c. cū ergo hic §. habeat locū in tutela, q̄ con-
seruar̄, idem sit in pupillari subst. cum in vtraq; sit fauor filii.
Pręterea hic dr̄, vel q̄libet alia capitula &c. & in auth. ex cā, dr̄
cętera namq; firma manent &c. nā appellatione cęterorū cō-
tinet substō pupillaris, vt l. nāq;. §. si quis compulsus. ff ad Treb.
& l. qui plures. §. vlt ff. de vul & pup. & istā opi. tenēt Ia. & Ol.
8 † Quinto facit iste tex. dū dicit, vel quęlibet alia capitula &c.
& j. e. §. si tales. ibi, seu aliis capitulis &c. q per illū §. & d. auth.
ex cā conseruari fideic. vniuersalia Pro hoc ēt facit, q iste tex.
indistincte dicit leg[illegible], vel fideic. & istam opi. tenent Dy. Ia. de
Are. & Old ff ad Treb. l. ita m̄. §. quoties. ibi de hoc. licet Mar.
Si. in rep. d. auth. ex cā teneat, qd̄ p auth. ex ca no confirmātur
fideicō. vniuersālia. sed pro opi. Dy. Ia. de Are. & Old. ē gl. ordi.
9 referendo gloss. ad tex. in leg. cam quam, C. de fideic. † Sexto
no. tex. ibi, & tanquam non recessum. Nam hic vr̄ expressum,
qd̄ legata, & fideicō. &c. q̄ in testō continent irritato testō ex
cā præteritionis, vel exhęredationis, petunt actione ex testamē
to, cum quantū ad illa testm̄ pro non rescisso habeatur, vt ex
hoc tex. quam qōnē mouet gl. in d. auth. ex causa, ut glo. sed in
prin. Alii dnt, q petuntur cond. ex l. vt refert gl. in d. auth. ex cā.
& ibi per doc. in q. 3. sed p̄cedens opi. videt verior per hunc tex.
pro hoc facit tex. opti. in l. fi. ff. de here. ins. & sic patet. q irrita
inst. legata ex testō debent, & actione ex testamento petunt. pro
hoc etiam facit, quia video, q irritato testamento per contra-
tabulas legata, & fideicom. referuāt liberis. & coniunctis pro-
nis per edic. de le. p̄stan. ita est tex. in l. 1. in prin. ff de le. præst. ɔ̄
hoc ēt est gl. hic super versi. testm̄, vbi gl. dicit, no. testm̄ pro
parte valere. & pro parte non. & sic patet, q istud testamentū
10 quantum ad alia in eo contenta, valet. † Septimo no. tex. j ver-
si. & hęc quidem. ibi dum dr̄, & econtrario de liberorum testa-
mentis &c. quia hic videtur expressum. quod de. ēt habere le-
gitimam iure insti. a suis ascendentibus, & ascendentes debent
etiam habere legitimam a descendentibus suis iure inst. ad idē
j. eo. §. hęc aūt. in prin. ɔ̄iuncto ver. cęterum, & eo. §. ibi, vnde
ɔ̄stat ad vtriusq; partis vtilitatē &c. & sic videt idem seruari de-
bere in testamētis filiorū respectu ascendentium & ita dispu-
11 tando d. Ia. de Bel. tenuit Ꝫ. eo. §. aliud. † Quæro, pone. q pr̄ fecit
testm̄, et filium p̄teriit, & neminē hęredē instituit, an habeat
locum §. iste, & auth. ex causa, vt cætera firma maneant. glos.
no. habes, q non in l. 1. §. fi. ff. de vulg. & pup. in prima solu. quā
dat ad ɔ̄rium, quod facit ibi de dicta auth. ex causa, & sic ex ip-
sa glo habes, qd iste § & auth. ex causa, non habent locum vbi
a nemo est heres institutus. † Venio ad ver. hic aūt disposuimus.
no. tex. in ver. cęterum, quod licet inst. in re certa habetur lo-
co legatarii aliis existentibus vniuersaliter institutis, vt l. quo-
ties C. hęr. inst. tamen quo ad excludendum querelam inoffi-
ciosi testamētū. & vt testm̄ impugnari non possit. habetur loco
hęredis, vt hic, & no. per gloss. in l. si quis priore, ad Trebel.

ADDITIO.

a ¶Inseri. Adde Bal. in l. 2. C. de lib. præte. & in l. 1. 4. q. eo. tit. & Bart. etiam in l.
3. §. filius. ff. de lib. & posth. vbi est glo. ord.

1 *[illegible] quod non [illegible] non habent agere.*

Hæc autem. Nemini licitū est hęredibus propinqs,
& affinibus, & coniunctis defuncti, &
eius

eius fideiussoribus vllam inquietudinem, vel molestiam occa-
sione debiti defuncti, vel generaliter quacunq; de causa ad p̄fa-
tas personas spectante ante spatium nouem dierum inferre:
quicquid aūt factum est infra prędictum spatiū est inualidum,
nullo tamē ex hac creditori circa tēporalem præscriptionem
prȩiudicio generando, hoc dicit. ex isto §. sumitur auth. sed nec
1 ait, quę ponitur super l. fin. C. de sepulchro violato. † Nota, ꝙ
a non valenti agere præscriptio non currit ᵃ &c. & econtra.

ADDITIO.

a Non currit. Facit, quod no. habetur per Ange. in consi. 101. inci. in causa Gregorij, quē vide. & adde tex. in l. 2. §. in omnibus. ff. de in. & Bal. in l. quoties, C. de preci. Impe. offeren.

---

1 *Impersonalitas vitiat obligationem, & quando non. nu. 3.*
2 *Duo rei debendi, vel credendi, quòd constituantur per dictionem, aut.*

§. Ad hoc. Qui cōstituit, vel spopōdit p alio, siqdē p-
sonaliter ē locut⁹ dicēdo, satisfaciā, obligat̄ in
quātitate quā dixit; si dixit, satisfiet a me, & ab illo, illo nō cōsen
tiente p rata ipse obligat̄. Si vero alternatiue satisfiet a me, aut
ab illo. nō cōsentiēte ipso insolidū tenet̄. Si vero constituēs lo-
cutus fuerit impersonaliter, nullus tenet̄, salua manēte actio-
ne ꝯ illos, ꝯ quos de iure competit, his obtinentibus in qbus-
cunq; casibus nondū finitis. h. d. ex isto §. sumitur authē. si qñ.
1 C. de const. pec † No. ex isto §. duo. Primo, ꝙ impersonalitas
vitiat oblīonē. Secundo no. ꝙ dictio, &, intrat partē, vt hic. & l.
si mihi, & Titio. ff. de verb. ob. & inst. de inut. stip. §. sed & si qs,
sed dictio, aut, attribuit rē cuilibet insolidū, vt hic. & d. auth. si
2 qñ. † & sic no. p istū §. & d. auth. ꝙ p istā disiūctiuā, aut, cōstituā
tur duo rei debēdi insolidū facit ad idē, qđ habes in l. si ex toto.
§. 1. ff. de leg. 1. & in l. ille, de leg. 3. & p d. auth. constituunt̄ etiam
duo rei credendi, vt l. Titio, aut Seio de leg. 3. Sed ꝯ primū op.
& vr̄, ꝙ impersonalitas nō vitiet, vt l. stipulatio ista. §. sicut aūt.
& §. si qs ita. ff. de verb. ob. & l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus,
3 eo. tit. Sol. † qñq; impersonalitas est ex parte pmittētis, qñq; est
ex parte stipulantis. primo casu, aut impersonalitas est in ver-
bo obligatiuo, aut in verbo obligationis executiuo. primo ca-
su obligationem vitiat. secūdo casu impersonalitas obligatio
nem non vitiat, vt l. fin. §. fi. ff. si cer. pe. & l. illa stipulatio. §. cū
qui. ff. de verb. ob. secundo principali, qñ est impersonalitas ex
parte stipulantis non vitiat, vt in contratio. quæ autem sit ra-
tio diuersitatis, dic, vt no. Pe. in d. auth. si quando.

Vt liceat matri, & auiæ. Rubrica.

1 *Parentes. & ēt extranei cōcedunt administrationem bonorū cui volunt.*
2 *Fœmina an possit esse executrix testamenti.*
3 *Executor testamentarius, an cogatur officiū executoris suscipere remissive*
4 *Curator datur etiam respectu certæ rei.*
5 *Vsusfructus bonorum relictorum filio, quibus casibus quæratur patri.*
6 *Filiusfamilias in aduentitijs testari non potest, nec etiam in alijs, in quibus patri non quæritur vsusfructus.*
7 *Filiusfamilias bona, in quibus patri non quæritur vsusfructus, potest donare causa mortis sine patris consensu.*

Diuersis. Parētes. & ēt extranei liberis sub pa
rentū ptāte positis res ppriās dona-
re, & relinquere pūt adiecta cōdi. ne parentibus
eorum vsusfructus, vel aliud ad dictas res partici
piū acqrat̄, & dictarū rerū administratio liberis
maioribus licet in ptāte cōstitutis permittit̄. si
vero sunt minores illi administratio dictarū rerū concedit̄ cui
testtōr, vel donās pmisit: si vero testtōr nihil disposuit, vel ille de
quo testtōr disposuit decesserit, vel acceptare noluerit, dabit̄ p
iudicē curator bonis sub cōpetēti fideiussiōe, h. d. Ex isto §. su-
1 mit̄ auth. exōpit̄. C. de bonis quæ libe † No. ex hoc primo, qđ
parētes, et ēt extranei pūt cui volunt administrationē bonorū
a concedere, vt hic. concor. sunt in gl. † Secundo no. in ver. licēnā.
ꝙ administratio bonorū pōt concedi matri, et auiæ ipsius filij-
familias, et sic vr̄ hic tex. ꝙ fœmina possit esse executrix testa-
mēti. circa qđ vide l. a filio. in prin. ff. de ali. et cib. leg. et qđ no.
a Doc. C. de epi. et cle. in l. id, qđ pauperibus. ᵃ in pe. q. et ī Spe. de
instr. edi. §. nūc vero aliqua. vers. qđ in muliere. Tertio no. ꝙ il-
le cui taliū bonorum administratio concedit̄ nō cogit̄ eam ac
3 ceptare, vt hic in ver. ita tū si & ipse, & ī ver. si vero forsan. † Et
sic est hic arg. ꝙ cōmmissari⁹, seu executor vltimę volūtatis n̄ co
gat̄ suscipere cōmissariā, seu executoriā, de quo vide Doc. in l. a
filio. in prin. & ibi p Dy. ff. de ali. & cib. leg. & p Doc. in d. l. id, qđ
pauperibus, ver. mō videamus. C. de epi. & cle. & Spe. de instru.
4 edi. §. nūc vero, ver. hoc ēt. in 12. col. † Vlt. no. ꝙ curator datur
certæ rei. vt hic, & in d. auth. excipitur. Opp. & vr̄, ꝙ patri quæ-
rat̄ vsusfructus omniū donatorū, vel relictorū ipsi filiofa. vt C.
5 de bo. q̄ lib. l. cū oportet. † Sol. n̄ quæritur vsusfr. fallit hic ī ca-
sibus in gl. super vers. parentibus. no. cui gl. adde, ꝙ no. in auth.
idē est. C. de bo. q̄ lib. Et circa 6. casum hic no. ī gl. vide l. 1. 2. 3.
in princip. C. de bo. quæ lib. Item circa 7. vide, ꝙ no. Doc. in l. fi.
C. de vsufru. in 6. opp. & qđ tangunt Doc. in d. auth. idem est, vbi
glo. ēt. Quæro hic dr̄, ꝙ filiusfa. pōt disponere qūo vult de bo-
nis donatis, ne vsusfructus q̄ratur patri, sed an poterit testari
hic gl. dicit, ꝙ non, nam etiā in proprietate filius non testat̄. dic
6 vt in gl. super versi. disponere. † Ex qua glo. no. duo. Primo, ꝙ fi
liusfam. non pōt testari quantū ad proprietatē de bonis aduen-
titijs, in qbus quæritur vsusfructus patri, & de hoc est casus in
l. pen. C. qui test. fa. pos. & in l. fin. §. filijfa. C. de bon. quę lib. alle.
gl. & no. in l. fi. C. de inof. test. & ꝙ faciunt gl. quas ibi allegabo.
Secundo no. ꝙ filiusfa. non pōt testari in bonis, in qbus pr̄i nō
q̄ritur vsusfructus, ita no. d. gl. hic, idē no. ff. de test. l. q in ptāte.
& l. 1. §. in filijfa. ff. ad Treb. & per Doct. in l. pen. C. q testa. face.
7 pos. in Spe. de īstr. edi. §. cōpēdiose. vers. sed nunqd filius. Sed
q̄ro, nunqd filius possit donare cā mortis sine patris consensu
bona, in qbus pr̄i non q̄ritur vsusfructus, tex. ibi, qūo voluerit
b disponere, &c. cū sua gl. vr̄ velle, qđ sic. ᵇ gl. excipit solum testa
mētum, ergo alio modo potest disponere qūo vult. ad idē d. l.
qui in potestate. ff. de test. in gl. quæ incipit, non ideo magis. ibi,
disponit non testando. pro hoc ēt, quia donatio causa mor-
tis accedit magis ꝯtui quàm vltimæ voluntati, vt no. gl. in l. 1.
in princ. ff. de dona plene & in l. tam is. §. 1. ff. de dona. cā mor.
& Doc. in l. tenium. C. qui testa. face. pos. & istud videt̄ verius.

ADDITIONES.

a ¶Id quod pauperibus. Et ibi vide omnino Bal. & adde Io. de Pra. in l. fœminis, de procur. & Lan. in trac. de arb. 2. parte, in prin.

b ¶Quod sic. Sed ab extra quæro, quid si filiusfa. legat, an si legatum non potest habere ex testamento, neque ex codicillis, an debeatur saltem in vim donationis causa mortis accedente tali testamento, vel legato consensu patris. Vide d. Soc. in consi. 122. inci. multum abunde. versi. succedit 3. difficultas, cū versi. seq. vsque ad ver. 4. difficultas, in 2. par. & ibi in prædictis consi. videas id, quod dicit hic tex.

---

1 *Nominatio facta per patrem de filio, quòd prosit ad filij legitimationem.*
2 *Nominatio filiationis facit præsumi matrimonium intercessisse.*
Præsumptio quòd matrimoniū interuenerit, ē præsumptio iuris, & de iure.
3 *Beneficium uni datum, datur alij.*
4 *Legitimatio ex nominatione facta in filium, an habeat locum etiam, si filij legitimi supersint.*
5 *Legitimatus per nominationem, quòd succedat agnatis, & cognatis patris.*

§. Ad hoc. Liberi de libera muliere nati, cum qua nu-
ptiæ eē poterāt, si a pr̄e noīati fuerint filij,
non adiecto hoc verbo, nāles, ltīmi efficiunt̄, & matrimonium
inter illa verba pferentē, & mulierē ex qua nati sunt intercef-
sisse mōstrat̄, & si pr̄ erga unū ex filijs talia verba dixerit, pdest
omnibus, q ex eadem matre sunt otn. h. d. Et ex isto §. sumitur
1 auth. item si qs. C. de na. lib. No. primo, † ꝙ pr̄is professio p mo
2 dum hic insertū pdest ad filij ltīmationem. † Secundo no. ꝙ ta-
lis pfessio facit p̄sumi mr̄imoniū intercessisse, & est p̄sumptio
iuris, & de iure, vt hic in verbo, ex hoc, qđ est valde no. s̄m Iac.
de Bel. & qđ sit p̄sumptio iuris, & de iure apparet ex gl. sup ver
3 si. mōstratur, q̄ exponit, i. fingitur, & sic appet, ꝙ est fictio † Ter-
tio no. ꝙ bñficiū uni datum, & alijs dat. concor. sunt in gl. sup
4 ver. muliere. † Sed q̄ro, vtrum ꝙ hic dr̄ de tali ltīmatione, locū
hēat ēt ltīmis filijs ex ltīmo mr̄imonio natis superstitibus? glo.
duorum verborum in d. auth. itē si quis, dicit, ꝙ non, sed ita de-
mum locum hēt, si dicti ltīmi filij nō supersint. Sed Iac. de Bel.
dicit, ꝙ hēt locum siue supersint ltīmi, siue nō, qđ pbatur sic.
Illud operat̄ mr̄imonium p̄sumptum, qđ operat̄ mr̄imonium
verum, vt s̄. q. mo. na. effi. legi. §. illud quoq;. ff. de ritu nup. l. ī li
berę, sed filij nāles ltīmant̄ p mr̄imonium verū, ēt filijs existen
tibus, vt s̄. de ince. nup. §. dubitatū. & inst. de nup §. si. ergo & p
mr̄imonium p̄sumptum de quo dr̄ hic. m̄ tene mēti p̄alle. glo.
cuius opi. tenet glo s̄. qb. mo. na. effi. sui. §. gñalr, in gl. quæ inci-
5 pit supple. io fin. & no. in c. per tuas. extra, qui fil. sint leg. † Vlt.
no. tex. ibi, sed omni frui eos. &c. ꝙ legitimatus per istū modū
fruit̄ omni iure, quod leges concedunt filijs legitimis, & natu-
ralibus, & sic videtur hic tex ꝙ filius legitimatus per huncmo-
dum succedit agnatis, & cognatis patris sicut legitimus, & na-
turalis. ita videtur velle tex. ille, quem tene menti.

§. Hoc quoque. Liberi nati ex nuptijs ltīmè cōtra
ctis licet non solennibus, ad patet
nam hæreditatem pariter vocant̄ cum filijs natis ex nuptijs so-
lenniter contractis, siue præcesserint eos, siue sequantur. h. d.

1 *Matrimonium quibus casibus valeat sine scripturis.*

§. Quia vero. Decorati maximis dignitatib⁹ vsq; ad
illustrē dignitatē inclusiue nuptias ali
ter ꝯhere non pn̄t, nisi dotalia instr̄a scribant̄: nuptiæ tn̄ prius
ꝯtæ manent exceptis barbaris cuiuscunq; dignitatis existant.
reliquis autem omnibus nuptias solo consensu cōtrahere per
1 mittitur. h. d. † No. ꝙ matrimonium valet sine scripturis. fallit
in casibus, quos dicit gl. super versi. iubemus. sed aduerte ad id,
qđ dicit glo. & vbicunq; lex de hoc facit mētionē &c. quia circa
hoc vide, qđ no. in l. Imperialis. & in auth. maximis C. de nup.

Vxor

1 *Vxor in bonis viri quando matrimonium contractum fuit sine dote, quod habeat quartam in bonis viri, siue supersint parentes, siue filij.*
2 *Vxor indotata, quòd succedat in bonis viri in quartam, etiam solis transuersalibus existentibus.*

§. Quia vero. Matrimonio sine dote contracto si mulier a viro sine rationabili causa reijciatur, vel viro diuite moriente ipsa inops superuiuat, ad quartam partē substantiæ viri admittitur, si vir tres filios, vel pauciores ex ipsa, vel alia liceat muliere. Si vero plures habeat, tunc ad tantā partē admittitur, quantū est id, quod vni filiorū cōpetit. Si vero ecōtra vir a tali vxore sine rationabili causa reijciatur, de substātia mulieris nihil lucrabit.
1 h.d. ¶ †Quærit gl. sup ver. in talib. quid si nullus filiorū superest, sed tm ascendentes? dicit hic gl. quod in alijs rebus præfertur vxor, vt l. vna, C. vnde vir, & vxor. sed certe illa probāt totū contrarium, quia vxori præferuntur viri parentes: quare dic, quod vxor habebit quartam bonorum viri: residuum habebunt parentes, & sic erit idē, quando supersunt parentes, quod esset quando supersunt filij, & ita tenēt
2 Doc. in auth. præterea. C. vnde vir, & vxor. ¶ †Sed quærit gl. quid si nullus ascendentium superest, sed tm trāsuersales? gl. hic, & in d. auth. præterea, ponit opi. quod dicemus? Ia. de Bel. ponit opi. Pla. quod vxores habebunt tm quartam, sed residuum tm habeant trāsuersales, nec possit habere vxor aliud. Nā dicit, quod ista quarta, & residuum transferuntur ex diuerso iure & ideo in eis ius accrescendi locum non habet, vt ff. qui. mo. vsusfruc. amittatur. l. si sub conditione, & Doc. in d. authen. præterea, in 2. q.

§. Illo. Nulla dignitas hodie prohibet nuptias cū muliere humili, & vili contrahere dotalib. interuenientib. instrumentis, reliquis vero dignitatib. carentib. solo effectu nuptias sine dotalib. instrumentis permittitur contrahere, antiquo iure sublato h.d.
1 *Vxore diuertēte culpa sua, filij apud virū alūtur expēsis matris, si ē diues.*
2 *Mater quando teneatur alere filium vsque ad triennium.*

§. Illud quoque. Diuortio celebrato liberi ad parētū hæreditatē nihilominus vocant, & alēdi sunt apud parentē, qui diuortij causam non præstitit expensis alterius parētis præbentis causam diuortij, nisi alius inops sit, tūc apud diuitem alendi sunt, his pariter obtinentib. in parentib. &
1 liberis. h.d. †Quæro, dr in ver. si vero causam. quod quando mr dedit causam diuortio, filij aleni, apud prem, quorum cuius expēsis, dicit gl. super verbo, aleni. quod Ir. addit, matris locupletis expensis, & ita posuit Ir. in text. authē. si pr, posita super l. vna. C. diuortio facto, apud quē, &c. & per istā opinionem tenet ibi gl. & in l. alimēta. C. de
2 neg. ge. ¶ †Sed hic quæro de vna q. leges dūt, quod mr debet alere filiū intra triennium. ¶ Quæro qualiter istud dēt intelligi. Rūdeo ita
a demum, si ipsa habebit de lacte, & si ipsam lactare deceat. a & ita no. Azo in summa, C. de patria potestate.

ADDITIO.

a ¶Deceat. Adde Ang in l. si competenti. C. de ale. lib. Bart. Bald. & Doct. in l. alimenta. C. de neg. gest. & Inno. in c. ex literis, de conue. inf. vbi dicit, idem si ex certis causis iudici videatur, quia non tenetor lactare infra triennium, vnde est arbitrariū, & adde Bal. in l. omnem, ad Ter. & Fel in c. illud. de præsum. in fi. ver. no. quarto, circa fi. ver. & quod ibi dixi in apost.

1 *Maritus accusans de adulterio debet se subscribere.*
2 *Matrimonium hodie solum per ingressum religionis soluitur.*

§. Quia vero. Marito atq; vxori diuortium celebrari permittitur ex causis a hic enumeratis. h.
a d. ¶ †Opp. hic dr, quod quando vir accusat vxorem de adulterio, dēt se subscribere. Cōtra, C. de adul. l. quamuis gl. ponit duas sol. approbat secūdā, quod dic, vt in gl. & sic hodie siue maritus accuset iure mariti, siue iure extranei, dēt se subscribere, ad pœnam talionis, ita dicit gl. hic super verbo, subscribere, & in d. l. quamuis, & hoc tenent doc. ibi in scda opi. & in auth. sed nouo iure, & in l. iure mariti. e. ti. & hāc ēt tenent doc. in l. crimen. C. qui ac. nō pos. & vide quod
2 no. in d. l. consensu. §. vir quoq;, & §. virū. C. de repu. ¶ †Vltimo circa istū §. dic quod solum in vno casu matrimoniū pōt separari, videlicet per ingressum religionis, vt in c. ex publico. ex. de cōuersiu. & vide quod no. s. de nu. §. distrahunt. & de mo. §. siuāt vxorē.

ADDITIO.

a Ex causis. Ex quibus causis fiat diuortium. Vide in Spec. in ti. de diuor. vbi etiā quomodo firmentur libelli, & adde Aul. Gel. lib. 16. c. vl. & lib. 4. c. 3. quod Spurius Caruilius Rug. fuit primus, qui Romæ fecit diuortium anno quingentesimo vndecimo post vrbem conditam, ex causa sterilitatis.

1 *Ista verba, nisi forte castitatis concupiscentia, qualiter accipiantur.*
2 *Pater ingrediens monasterium tenetur dare filijs partem bonorum.*

§. Quia vero aliqui. Nuptię regulariter cōsensu non soluuntur, nisi castitatis concupiscentia dote, & donōne propter nup. liberis seruata: altero autem, vel vtroq; alias nuptias postea contrahēte, vel aliter luxuriosè viuente, delinquētis substātia ad filios debet peruenire filijs minorib. per iudicē gubernatore dato, filijs non extantib. ad fiscum eorum substantia debet peruenire. hoc dicit.
1 ¶ †Quæro, qualiter accipiantur ista verba, nisi fortè castitatis &c. gl ponit hic super verbo, castitatis. tu vero dic de hoc, vt ex. de conuersiu. c. cum nos. 30. q. v. quod Deo. 38. distin. quia quædam. &c.
2 seq. & 32. dist. c. seriatim. extra, de conuet. coniu. c. 2. in fi. †Vltimo glo. super verbo, pęnæ, inducit hunc tex. in ar. quod si pater ingrediatur monaster. tenetur dare suam partem bonorum filijs tum demum post mortem, vel post delictum commissum dētur bona filijs de hac q. no. per glo. sup. de mona §. aliud quoque, & inf. de sanct. epi. auth. si qua mulier.

1 *Dispositio huius tex. an habeat locum in quacunque militia.*
2 *Litigantes possunt dare iudici interrogationes, & interrogatoria.*
3 *Sententia lata in causa matrimoniali contra matrimonium, quod non transeat in rem iudicatam.*
4 *Testes quando testificantur, non tenentur reddere causam dicti sui.*

§. Quod autem. Mulier virum quantocunq; tpe in expeditione fuerit, expectare debet, licet literas, vel nuncium sospitatis eius non receperit. Si vero maritum mortuum esse audiuerit, non licet ei nubere, nisi dux belli per iuramentum hoc dixerit. & post iuramentum adhuc eum expectare cogitur per annū, pœna contrafacientib. immi
1 nente. h. d. ¶ †Quærit gl. vtrum quod hic hr, habeat locū in quacunque militia, ita vt in ea existens debeat tanto tpe expectari. dic, vt in gl. super verbo. sustinere. in fi. & ad id quod dicit de iure canonico, dic, vt habes extra, de spon. c. in præsentia, de secun.
2 nup. c. dñs noster 34. q. 1. c. cū per bellicam. ¶ †Vlterius iste tex. inducitur in ar. per Iac. de Bel. in eo, quod hæc mulier interrogat a Duce belli, qui est testis in morte viri sui, quod licet litigatorib. interrogationes, & interrogatoria iudici dare. facit s. de testibus. §. si vero dicatur. ff. de adul. l. si postulauerit §. quæstioni. ita dicit d. Ia. videri de interrogatoriis, quæ dantur a parte iudici.
3 vide in c. præsentiū. de test. lib. 6. ¶ †Vlterius est arg. iste text. quod snīa lata in cā mrimoniali contra mrimoniū nō trāseat in rē iudicatam, sicut hic vides in iuro, de quo dic, vt no. ex. de re iu. c. lator.
4 35. q. 8. in summa. vt lit. non contc. c. j. ¶ †Vltimo glo. hic super ver. spatium, inducit hūc tex. in eo, quod hic dicitur, quod Dux belli simpliciter iurat de morte viri, quod testis nō dēt dicere causam sui dicti, de quo dic, vt dixi s. de testi. §. et licet. vbi gl. tangit.

§. Prędictis. Matrimonia etiam ex trib. alijs casi. superioribus additis distrahi possunt, et excep. hac const. numeratis, et ex nullis alijs mrimonia dissoluūtur. h.d. ¶ Op. dr hic, quod impedimentum dirimit mrimoniū contractum, 32. q. 2. c. matrimonium. Sol. vt not. extra, de fri. & malefi. In c. laudabilem. dixi s. de nup. §. & per occasionem.

§. Quia vero. Mulier, & vir peccantes pœna legitima puniuntur, & iudices, & officiales negligentes. h. d. vsque ad. §. si quis autem. iste §. hodie corrigitur per §. infra, vt fra. fi. §. pe.

1 *Admonitio debet vindictam præcedere.*
2 *Damnari ex præsumptione, quòd quis possit, & quando, nu. 5.*
3 *Lex facit illum iudicem, & vltorem, in quem vindictam collocat.*
4 *Delinquens in ecclesia, ad ecclesiam non confugit, nec ab ea defenditur.*
6 *Marito quando liceat quemlibet adulterum occidere etiam de iure canonico, & nu. 7.*
8 *Transigi de adulterio, quando possit. & nu. 10.*
9 *Clausula in fine posita non refertur ad omnia præcedentia, quando resultaret intellectus contrarius iuri.*
11 *Instrumentum factum in beneficium alicuius, qualiter equus mortuus fuit vel vulneratus, non valet nisi habeat tres testes.*
12 *Crimen an probari possit per testes.*

§. His quoque. Adulterium præsumptū iuris præsumptione probatū, punit sicut verū, vindicta sua manu quandoq; permissa. his obtinētib. in casib. futuris, & pendentib. nōdū finitis. h.d. Ex isto §. sumit auth. si quis ei. C. eo.
1 de adul. ¶ †No. in hoc §. quod admonitio dēt præcedere vindictam,
2 de quo dic extra, de vi. et hon. clericorum. c. fi. ¶ †Secundo no.
3 quem ex præsumptione damnari. ¶ †Tertio no. quod vindicta proprijs manib. hominū permittitur, quia lex facit eum iudicem,
4 et vltorem. ¶ †Quarto no. tex. ibi, non eum debet etc. quod ille qui delinquit in ecclesia, non debet ad ecclesiam confugere, nec dēt ab ipsa defendi, tex. est hic, ad idē j. e. ver. quis enim etc. pro hoc est casus extra, de immu. ecc. c. fi. dixi de hoc s. de man. princ. §.
5 neq; autem. ¶ †Opp. et vr quod ex præsumptione quis dānari non possit, vt l. absentē. in prin. ff. de pę. glo. hic super ver. punire. ponit
a vnam so. tu vero dic a quod hic est præsumptio legis, ibi præsumptio hominis, vt notatur in l. contraria. C. de adu. l. quis. & l. si quis adulteri, eo. ti. & de hoc no. 2. q. 1. c. semper. et 32. q. 1. c. dicit
6 dñs. dic. vt ibi. ¶ †Secundo opp. et vr quod nō liceat marito quemlibet occidere, vt C. de adult. l. Gracchus, et l. marito. ff. eod. tit. dic, vt in gl. hic super verbo, perimere. sed Ia. de Bel. dicit hic eē spāle odio spernentis tantā solennitatē pp nimiā cōtumaciam ipsius adulteri, et quia hæc lex loquitur gñaliter, et indistincte, et quia facit virū vltorē, et iudicē huius delicti, et quia ēt loca distinguit, arg. C. de rap. l. 1. et quando lib. sine iudi. se vin. l. 1. et 2. circa quod vide quod no. in d. l. marito. et per doc. in d. auth. si quis ei.

ADDITIO.

a Tu vero dic. Vide Bart. in l. quod Nerua ff. deposi. & do. Ale. de Imo. in l. fina. de quæstion. & Bal in l. fi. ff. de hære. inst. & adde Spec. in ti. de prob. §. 3. ver. v. per præsumptionem. & Ang. in trac. malefi. ver. quod fama.

7 C. de adul ¶ †Quid autem iuris sit de iure canonico^a, vide vt
a no in te. & gl. i q. i. c. inter hęc ¶ †Item op. ad §. quæ igitur.
8 ibi dum dic. i. amicabili compositione. hic innuitur, quod de adul-
terio possit transigi contra, C. de transa. l. transigere. glo. i. quæ
est super verbo, amicabili. dat hic quatuor solu. quas per ordi
9 nem dic. vt in gl. ¶ †Et i. sol. no. quod clausula in fine posita non
b refertur ad omnia præcedentia^b quando resultaret intellectus
sibi contrarius, vt ff. de adop. l. in adop. l. fi. idem, in fi. ff. de iuris.
omn. iu. de qua materia vide in c. 2. requiris. extra, de app. & c.
inquisitioni. e. ti. & quod no. Spe. in ti. de instr. ed. §. nūc autem.
ver. item excipe, & vide tex. in l. 3. §. filius. ff. de lib. & posth. coniun
10 cta l. i. C. de lib. præte. vel exhære. †Iac. de Bel. omissis sol. gl. sol-
uit aliter dicens, quod aut loquimur de adulterio præsumpto, &
licitum est transigere, vt hic: aut de vero. & tunc non est licitū
11 vt in l. contraria, quod tene menti. ¶ †Vltimo iste tex. in versi.
strāt. in ſuitur in ar. per Iac. de Bel quod instrūm quod plerunque
quis facit sibi fieri, qualiter equus suus est percussus, vel mor-
12 tuus, valet si fiat coram tribus testibus ¶ †Item est ar. quod cri-
men possit probari per instrūm. facit dicit ipse, l. fi. C. de prob. l.
2. quorū ap. nō reci. c. fi. de iureiu. lib. 6. de hac q. no. per gl. in l.
contra negantem. ff. ad l. Aq. & in l. 2. prǣal. quorum app. non
reci. & ff. ad Tur. l. senatus circa prin. & no. per gl. extra. de ver.
sign. c. constitutionem. lib 6. & istam q. disputauit Iaco. de Are.
quem refert Cy. in l. pe. C. de prob.

ADDITIONES.

a ¶De iure canonico. Ad quod vide aliquid per Fel. in c. i. circa prin. de rescr.
b ¶Præcedentia. An & quando, & in quib. referatur ad præcedentia, & quando non, vide latissime Fel. in c. causam. ver. clausula refert de rele vbi plene, & no. & vide quod ibi dixi, & Flo in l. si seruus. §. inquit. ad l. Aquil. & Card. in cle. i. §. qui au em. de sta mo. Adde istum in l. emptor. §. Lucius. & quod ibi posui in add. ad ipsum, in ver. clausula generalis. sup. de pac.

COLLATIO IX.

De hæreditatibus, quæ ab intest. &c. Rub.

1 *Vsusfructus, qui acquiritur patri in bonis filij, non extinguitur per mortē filij sed durat patre viuente, & ibi quando extinguatur.*
2 *Filiusfam. quòd hodie habeat hæredem ab intestato in aduectitijs, non in profectitijs. numero 8.*
3 *Differentia emancipationis, & patriæ potestatis hodie sublata est quantū ad successionem intestati, non autem ex testamento.*
4 *Differentia agnationis, & cognationis, quòd hodie sit sublata in successione intestati, non ex testamento.*
5 *Titulus de coniun. cum eman. liberis, quòd corrigatur. & no. 10.*
6 *Dispositio hac in quo peculio loquatur, vt descendentes suo ascendenti præferantur.*
7 *In profectitijs hodie nihil est immutatum per iura noua.*
9 *Filiafa. quando habeat hæredem ab intestato in dote profectitia.*

PLurimas. Oīs generis ab intestato succes-
sio in trib. gradibus diuiditur, vi
delicet ascēdentiū, & descendētiū, & ex latere ve
nientiū. Itē in successione patris filijfa. prima cā
est descendentiū, & primi quidē gradus æquali-
ter: cæteri vero in stirpē uocantur vlusfr. parenti
seruato, sublata differentia sexus, patriæ potestatis, & agnatio-
1 nis. & cognationis. h. d. vsq; ad §. cōns. ¶ †No. tex. in ver. nam in
vsuf. quod vsusfructus, q acqritur pri in reb. acqsitis per filiū nō ex-
tinguitur morte filij: immo durat post mortē filij in vita ipsius
pris, tex. est no. luc. & hoc tenet gl. in l. i. C. de bo. quæ lib. l. quod
satis. in fi. licet Pla. teneat cō, vt no. gl. C. de vsuf. l. 3. sed eius opi.
reprobatur, & etiā in alijs locis ſ. all. hoc fallit in casu, videlicet
qn pr. q habeat vsumf. bonorū filij, succedit ipsi filio vna cū fra
trib. filij: qa tunc vsusfructus extinguitur, & hēt pater virilem
portionem bonorum filij, vt in §. si vero cum ascendenti. j. e. ex
quo sumitur auth. Item hrēditas. C. de bo. q libe. de quo per gl.
2 & Doc. in d. l. 3. C. de vsuf. ¶ †Secundo no. quod filiusfa. hodie hæ-
redem habet ab intestato, vt hic, & j. px. & vr velle gl. super ver-
bo parentibus, quod hoc est nouiter introductum, probatur per
istam authen. & idem no. ff. de cast. pec. l. 2. & habuistis no. ſ. de
nup. §. venient. sed certe imo de iure C. filiusf. habebat hrēdem,
3 vt ibi dixi. †Tertio no. esse sublatam differentiam emancipatio-
nis, & pa. po. quod intelligit gl. esse verum ab intestato: secus si
est factum testm̄, ita no. ff. de mil. l. si filius. in l. Gallus §. & qd
si tm̄. ff. de lib. & posthu. C. de colla. l. si emancipan. & per Azo.
in sum. illius ti. & in auth. ex causa. & ibi per Doc. C. de lib. pte.
4 ¶ †Item no. esse sublatam differentiam ag. & cogn. quod intelligit
gl. esse verum in successione ab int. secus nō ex testō. ita dicit C.
de inof. te. l. fratres. in 2. gl. quā tene mēti. Idē dicit Azo in sum.
5 illius ti. §. itē datur qrela. ¶ †Vlti. not. fm hoc, quod hodie cor-
6 rigitur totus iste tit. ff. de coniungen. cum emancipa. lib. †Quę-
ro, in quo peculio filiusfa. defuncti loquitur hic, qd præferat de
scendens suo ascendenti. dic vt in gl. sup verbo, parentib. ex qua
7 gl. no. † quod in bonis profectitijs nihil est hodie mutatū per iura
8 noua, & sic hēs ex hac gl. quod in profectitijs ēt hodie filiusf. non
9 hēt hrēdem. ad idē facit, quod no. ff. de cast. pecu. l. pr. in princ. †Sed
hic quæro nunquid in dote profectitia filiaf. habet hæredem?
gl. quæ est. ff. sol. mat. l. nupta. §. j. & l. filiæ. co. ti. vr velle, quod non,
idē tenet Azo in sum. C. sol. mat. circa fi. pro hoc ēt gl. hic posita
sup d. ver. parentib. In cōriū est casus fm lec. Dy. ff. sol. ma. l. post
dotē. Sed pōt solui, qd aut actio de dote remansit cōis patri, &
filiæ, & tunc in ea filia non hēt hrdē, vt in præall. l. aut actio fa-
cta est ipsius filiæ, puta quia pater passus est eam sibi stipulari,
& tunc hēt hrēdem, & ita loqtur lec. Dy. in d. l. post dotē, & pro
batur ff. de pac. dot. l. inter socerū. §. cū inter, fm intel. Ia. de Bel.
qui intelligit, qd ibi dos retineat pro liberis tanq̄ pro hæredibus
mulieris, vt ipse disputando tenuit in ciuitate ista. Non ob. glo.
hic posita. qa loqtur in peculio profectitio filij, quod est in dn̄io pa
tris, vt l. certum. C. fam. erc. sed qō nr̄a loqtur in peculio profe-
ctitio qd est in dn̄io ipsius filiæ. vt est dos, vt l. Pomp. Philadel-
phus. ff. fa. erc. & sic vr idē quod in castrensi. & facit ad istam gl. quę
dicit, quod hodie in profectitiis nihil est immutatū, l. cum oportet. in
prin. ibi, non ex eius substantia, &c. C. de bo. q lib. & facit l. fi. in
prin. in fi. ff. quis or. in bo. pos. ser. & C. qui admi. ad bo. poss.
10 †Quærit gl. i. in hoc ti. quæ est sup verbo, introducta, vtrū per
istā cōstitōnem sit sublatū edictū ff. de coniū. cū emanci li. qd sta-
tuit, quod si hēo filiū emancipatū, & nepotem ex eo in ptāte, quod
nepus solus admittatur de iure ciuili, & de iure ptorio admit-
tatur filius emancipatus insolidū, vt §. emancipati. Inst. de hær.
quæ ab int. tm̄ per edictū de coniungen. admittat. gl. q est hic. di
cit quod cum hodie sit sublata drīa emancipationis, & patriæ po. il
lud edictū est sublatū, & sic filius solus admittitur tanq̄ primus
in gradu. & idem, quod hic no. in auth. in succ. C. de suis, & le-
gi. quæ sumitur ex isto §. & in l. illam, C. de coll. & in l. si propo
nas. §. item datur querela. ff. de inof. test. & per gl. Inst. de hære.
qual. & diff. §. sui. & no. Doct. in d. auth. in successione.

1 *Pater succedens filio vna cum alijs filijs, an habeat vsumfructum portionis obuenientis alteri filio de bonis fratris.*
2 *Frater ex vno parente tantū, quod nō succedat vna cū patre in bonis fratris.*
3 *Frater vtrinque cōiunctus, an præferatur in bonis fratris auo, vel proauo.*

§. Consequens. Parentes succedunt descendentib.
liberis ipsorū descendentiū nō ex
tatib. grados prærogatiua seruata. si vero parentes eūdē gradū
obtinēt, æquali admittunt, cū qb. fratres ex vtroq; parente cōiū
cti defuncto vocant, nec patri vsusfructus portionis eius filijs
cōtingentis acqrit. h. d. Et ex isto §. sumitur auth. defuncto. C. ad
1 Ter. & auth. cessante. C. de leg. her. †No. quod pr non hēt vsumfru-
ctū portionis alijs eius filijs contingentis, & quo ad illas por-
tiones vsusfructus, q erat olim omniū bonorū filij mortui, est
2 extinctus, rō ponit in tex. ibi, qm hac vius portione &c. †Quę-
ro, vtrum frater ex altero tm̄ parente cōiunctus admittatur vna
cū parentib. ad successionē fratris. & hic est tex quod non ibi, exce-
ptis solis fratrib. ex vtroq, &c. j. in ver. si vero cū ascendentibus,
ibi, ex vtriq; parentib. & c quod hoc sit verū, no. per gl ſ. de nup. §.
& si qdē ver. si vero nō habuerit filios. In gl. q icipit. l. hoctotū.
3 †Quæro, vtrum frater vtrinq; cōiūctus admittatur cum auo, vel
proauo, vel præferatur? In gl. fi. hic quæ est super verbo, proxi-
mus. sunt opi. tene opi. Ia. quā tenēt gl. & doc. i auth. defuncto.
C. ad Tert. & per gl. C. de suis, & leg. hæ. auth. in successione. &
Inst. de seru. cog. §. tones. quicquid dicat hic Ia. de Bel.

1 *Filij fratrum quando tractatur de hæreditate patrui defuncti ab intestato, & non supersunt patrui, quòd succedunt in stirpem, & non in capita.*

§. Reliquum. Fratres, & sorores defuncti vtrinq; cō
iuncti a descendentib. & ascendentib.
ad eorū successionē vocant cæteris exclusis, eis aūt non subsistē
tib. vocantur frēs ex altero parēte tm̄ cōiuncti, cum qb. filij fra-
trū vocantur coniunctionis distinctione phabita, & filius fratrū
solummodo hmōi priuilegium indulgetur. Item supstitib. fra-
trib. defuncti cum ascendentib. filij fratrū penitus excludūtur.
Item filij fratrum patris defuncti licet tertiū gradū obtineant,
præferuntur. h d. vsq; ad §. si vero neq; . Ex isto §. sumitur auth.
cessante. C. de legi. hære. & dic, quod iste §. in quantum dicit, quod filij
fratrū non admittuntur cū parentib. est hodie correctus p Au
then. vt s. a. si. vt no. in auth. defuncto. C. ad Tert. Quero hic dī,
quod qn filij fratrum succedunt cū patruis, qui sunt fratres defun
1 cti, succedunt in stirpem. †Quæro, quid si non succedunt cum
patruis, puta quia nullus ex fratrib. defuncti superest, sed solū
supersunt filij fratrum, an succedunt in capita, vel in stirpem?
dicit Azo, quod in capita, & idem tenet ipse in auth. cessante. C. de
leg. hæ. & in sum. illius ti. & istam opi. videtur temere gl. Inst.
de le. agna. succes. §. hoc etiam. Accur. vero tenet cōtra hoc hic,
a & in auth. cessante.^a C. de legi. hę. & in l. i. in duab. gl. Ros. vero
tenet

ADDITIO.

a ¶Cessante. Et ibidem omnino vide Saly.

tenet opi. Azo. vt ipſe ponit in tit. de bo. poſſ. vnde cogn. §. vlt.
ver. quæritur. Spec. vero in ti. de ſucc. ab inte. §. 1. ver. ſed an fi-
lij. recitat opi. & nihil firmat. ſed Dyn. Iacob. de Are. & Cyn.
tenent opi. Accu. vt no. per Cy. in d. authē. ceſſante. Ia. vero Bu.
in d. auth. ceſſante, tenet opi. Azo. q ſuccedat in capita, & ſolum
modo ſuccedat in ſtirpem quando ſuccedit cum patruis. ratio
eſt, quia tunc ſuccedit contra ius commune. cum. n. patrui ſint
proximiores in gradu ad defunctum, deberent præferri filijs
fratrum, vnde lex ſtatuit in priuilegium filiorum fratrum, vt
ſuccedāt in locum fratrum ſuorum, ſed quādo ſuccedunt inter
ſe non extantibus patruis, remanent iura antiqua incorrecta.
De hoc videtur inducere tex in hoc §. reliquum. verſi. ex diuer-
ſo. ibi, ſed ipſis fratrum filijs &c. verſi. ſināt cum fratribus. ibi. ta-
le priuilegium &c. ſed præcedēs opi. Acc. vr̄ verior, & probatur
per §. j. proxi. ſi vero neque. ſecundo probatur, & melius p iſtū
§. ver. illud palam. vbi expreſſe habes. q qn̄ nulli ſuperſunt pa-
trui qui ſint fratres defuncti, tamen filij fratrū ſuccedunt in lo-
cum patrum ſuorum, & præferuntur patruis defuncti, q ſunt
in tertio gradu. ad idem in d. auth. & poſt frēs. verſi. hi aūt. q ſu-
mitur ex iſto §. & ſic ɔcluditur ex prædictis, q etiam qn̄ veniūt
ad hæreditatem cum his qui ſunt pares in gradu, ſuccedunt in
locum patris eorum, & ſic in ſtirpem. ¶ Vltimo no. gl. fi. quæ
eſt ſuper verbo, palam. & incipit, ſed quamuis.

1 *Quando tractatur de ſucceſſione tranſuerſali. ſi, illi qui ſunt vlteriores poſt fratres, & eorum filios, ſuccedunt in capita, non in ſtirpem ſecūdum gradus prærogatiuam.*

2 *Decedenti cum duobus fratribus, quorum vnus erat ex vtroque parente, alter ex altero tantum, hi tres ſuccedunt in capita.*

3 *Agnati, & cognati hodie ſuccedunt vſque ad decimum gradum.*

4 *Dominus, an ſuccedat cognato ſui ſerui.*

§. Si vero neque. Poſt frēs, & filios fratrū oēs à la-
tere cognati, ſm̄ gradus prærogatiuā ad ſucceſſionē vocantur in capita, ſublata differentia ſexus
a agnationis & emancipationis, & patriæ ptātis h. d. ¶ †No. q li-
cet in pcedēti. §§ dicat, q cū tractat̄ d ſucceſſione aui. pr̄ui, filij
ſuccedunt in locū patris ſui, vt ſ. c. §. 1. in fi. & proxi. ver. ſiuāt cū
defuncto. & C. de leg. hæ. auth. ceſſante. & authē. poſt fratres. tn̄
cū tractat̄ de ſucceſſione aliorū. illi, q ſunt vlteriores poſt frēs
& eorū filios, non ſuccedūt in locū patris, & ſic vbi incipit pſo-
na eius, a quo non ſuccedūt in ſtirpē, ſed in capita, vt hic, & in
auth. poſt fratres fratrūq; filios. C. de leg. hæ. & hoc facit ad qō.
a Ibi p doc. poſitam. dic vt ibi. ¶ †Quæro. qd ſi aliqs deceſſit duo
bus fratrib. ſuperſtitib. tm̄, quorū vnus erat ex vtroq; parente:
alter ex altero parente tm̄ (qd̄ pōt eſſe) an iſti ſuccedāt i ſtirpē.
Iac. de Bel. dicit q non, imo ſimul in capita ſuccedēt, q2 duplex
ius ɔſideratur in frat. & in filijs fratrū ſolū vnū. ſ. c. §. ſi igr & ſ.
eo §. ſināt defuncto. ergo. in alijs perſonis nō eſt ɔſiderandū. In-
ducit ēt ipſe C. de leg. hæ. auth. poſt fratres. in gl. q incipit filio-
rū filios, & p hoc dicit ipſe facere ſ. proxi. § ibi, qn̄ qdē &c. pro
hoc optime iſte tex. dū dicit exceptis fratrib. & filijs fratrū, cæte-
ri in capita ſuccedunt, & q pinquior eſt in gradu potior eſt in
ſucceſſione, vt hic, & d. auth. poſt fratres, fratrūq; filios, quæ ſu-
3 mitur ex iſto §. ¶ †Quærit gl. 1. in hoc §. olim agnati ſuccedebāt
vſq; ad x. gradū: cognati vero vſq; ad 7. Quid iuris eſt hodie, di-
cit gl. q vſq; ad x. & idē no. in d. auth in ſucceſſione. & Inſtit.
4 de ſucc. ab inte. § fi. ¶ †Quærit gl. ſequens, †nunquid dñs ſucce-
dat cognato ſerui ſui. dic, vt in gl. Inſt. de ſeru. co. in princi. Vlt.
gl. dicit eſſe diſtinguendum circa iſtos §. §. vt ſ. de cōlan. & vlte-
ra & tangitur in d. auth. poſt fratres. & plenius C. communia
de ſucceſſ. in authen. itaque. & ibi per Doctor.

1 *Proauia, & alij ſuperiores, q admittantur ad tutelā, ſicut mater, & auia. Nurus appellatione venit pronurus.*
Auia appellatione venit proauia.

2 *Mater, & auia, licet admittātur ad tutelā, tamen nō coguntur acceptare.*

3 *Mater eſt legitima tutrix filiorum ſuorum, licet non per omnia ſortiatur naturam legitimorum.*

§. Ex his. Tutela legitima defertur ſm̄ gradū, & ordinē
quo ad hrdītatē vocantur ſi idonei ſunt, agna-
tionis & cognationis dr̄ia ſublata, rſt mulieribus repulſis, ex-
ceptis matre & auia, q oīb. ex latere veniētib. pferuntur: ſolis te-
ſtamentarijs eas pcedētib. Pluribꝰ āt in eod. gradu exiſtētib. ma-
gis idoneus eligēdus eſt tutelæ periculo omnib. imminente. le-
gib. quæ de hæreticorū ſucceſſione loquūtur, firmis manētib.
1 h. d. ¶ †No. in ver. mulierib. ibi. his. n. ſolis &c. nam hic vr̄ tex. q
ſolū mater, & auia admittat̄, nō āt proauia, & ſuperiores. In ɔ-
a riū facit tex. in l. cū eorum.a verſi. idem Pompo ff. de poſtu. vbi
appellatione nurus ɔtinetur pnurus, & oēs qb. præpoſitio adij-
citur ex propria ſignificatione vocabuli &c. ſed in pposito app.
b auiæ debēt ɔtineri p auiæ, & oēs qb. adijcitur ppoſitio ex pro-
pria ſignificatione vocabuli. tn̄ iſte text. vr̄ velle ɔtrium. cogita-
2 bitis. ¶ †Secundo no. tex. ibi, ſubire permittimus, q mr̄, & auia
demum volētes admittuntur, vt hic, & in d. auth. matri, & auiæ.
C. qn̄ mu. tu. of. fun. po. idē habuiſtis in §. q2 vero. c. ti. & ibi no.

3 ¶ †No. an mr̄ ſit legitima tutrix. gl. hic dicit, q eſt legitima. id
eſt ſm̄ l. a iudice datam ita dicit gl. hic, de qua no. ēt in d. auth.
matri. & ibi p doc. in 4. q. & ibi p Cy. in l. tutor ſi petitus. ff. de tu.
& cur. da. ab his. & in l. ſi qs ſub ɔdōnē. ff. de teſta. tut. & tangit
Spe. in ti. de tu. §. nūc dicendū. in prin. veritas eſt, q eſt legitima
tutrix, licet per omnia non ſortiat̄ nām legitimorū tutorum, vt
l. 2. §. ſi mr̄ nō petierit. in fi. ff. ad Ter. & pbat̄ p l. oēm. hic all. &
eſt tex. in l. pe. C. in qb. cau. pig. ta. ɔ & iſta op. vr̄ placere gl. in d.
auth. matri. per hūc §. & ibi eā tenēt doc. in q. 4. & Dy. in pallē.
locis: in hoc n̄ ſortietur nām legitimorū, q2 mr̄ nō cogit̄ acce-
ptare, vt hic, & ſ dixi, & iſtā opi. tenet Iac. de Bel. ¶ Vl ad verſi.
ſināt plurimi. vide qd̄ not. doc in auth. ſicut hrdītas, C de le. tu.

ADDITIONES.

a L. cui eorum. Et ibidem vide Bar. in l. liberorum. in ver. quæro an appellatione nepotum. de verb. ſign. & adde glo. in l. Gallus. §. idem creden. alias §. inſt. de lib. & poſthu.

b Proauiæ. Vide Bald in l. ſi. paulo poſt me. C. de ſucceſ. edi. & Bar. in d. l. cui eorum. in v. col. ver. quæro quid in auia.

Vt ſponſalitia largitas, &c. Rub.

1 *Donatio propter nuptias hodie non inſinuatur, licet olim inſinuaretur, & recitat tria iura, & q quātū ad virū donātē, ſeu pro quo donatū ſit, ſic.*

2 *Sponſalitia largitas quæ appelletur.*

3 *Donatio ob cauſam non inſinuatur.*

4 *Sponſalitia donatio, quā propriè facit ſponſus ſponſæ, inſinuationē requirit.*

SPonſalitiam. Sponſalitia largitas, q eſt
ſpecialis ɔtus ex oī par-
te, videlicet cuiuſcunq; ſit quātitatis ēt ſine inſi-
1 nuatione. h. d. ¶ †Op. & vr̄, quod donō pp nupt.
egeat inſinuatione, vt l. fi. C. de iure do. & de do.
ante nu. l. fi. §. ſimilique modo. Sol. circa hoc eſt
triplex ius primum eſt ius C. per qd̄ donatio pp nu. requirebat
inſinua. ſi excedebat 50. ſoli. nō ob. q eēt donatio ob cām, vt in
ll. contrarijs, niſi in caſu qn̄ mulier cui donabat, erat minor, vt l.
minorib. C. de don. ante nup. ſm̄ ius eſt introductū per iſtā ɔſti.
ſm̄ qd̄ don. pp nu. nō reqrit inſinuationē nec qtū ad mulierē,
cui donatur, nec qtū ad virū, q donat, vel ſi ab alio donat mulie-
ri. Tertiū ius eſt introductū ſm̄ quod donatio pp nup. quātacū-
que ſit quātitas. nō eget inſinuatione, q̄ ſi ad mulierē cui do-
natur, ſed quātū ad virum donantem, ſeu p quo donatū ſit, ſic,
vt j. vt fra. filij. §. illud quoq;. & iō ſuper d. l. fi. §. ſimilique mō. po-
ſita eſt auth. eo decurium. cuius pars ſumit̄ ex d. §. illud quoq;.
2 ¶ †Quærit gl. qd appellatur hic ſponſalitia largitas. dic, vt not.
3 hic in glo. & in d. auth. eo decurium. ¶ †Quæro, vtrū alia donō
ob cām egeat inſinuatione. gl. hēs hic, q non, & no. in l. fina. C.
de iure do. & ff. de do. l. 1. ¶ †Quæro, nunquid ſponſalitia do. quā
facit ſponſus ſponſæ, & accipitur propriè, requirat inſinuatio-
nem. tex. eſt, & gl. quod ſic in l. 1. C. ſi aduer. do.

ADDITIO.

a Inſinuatione. Adde Bald. in l. cum multæ, ad fi. C. de do. ante nu. & quod per Pau. de Caſt. in conſ. 102.

§. Et hoc quoque. Minores ex quo poſſunt te-
ſtari, poſſunt libertates relin-
quere, antiqua l. ceſſante. h. d. ex iſto §. ſumitur authen. hodie,
C. de fideicom. lib.

1 *Inſtrumentum faciens mentionem alterius inſtrumenti, quam fidem faciat, remiſſiuè. & nu. 5.*

2 *Citatio partis quando requiratur, quando inſtrumentum exemplatur iudicis authoritate.*

3 *Originale inſtrumenti, ſi pars contra quam producitur inſtrumentum exemplatū iudicis authoritate inſtat, vt producatur, an produci debeat, remiſſiuè.*

4 *Si in ſententia dicatur viſa litis conteſtatione, iuramento calumniæ, & teſtibus receptis, &c. an per hoc iſta acta probentur, remiſſiuè.*

§. Et hoc inſuper. Si vnum inſtrm̄ facit mentio-
nē alterius inſtrumenti, in eo,
quod de alio inſtrō mentionē facit, & nō editur, nō pbat, a niſi
a originale pducat̄, vel per alias pbōnes ɔprobet̄. h. d. Ex iſto § ſu-
1 mit̄ auth. ſi qs in aliquo documēto. C. de ed. †Opp. & vr̄, quod
inſtrm̄ qd̄ facit mētionē alterius inſtrī faciat fidē. vt l. chirogra-
phis. ff. de adm. tu. & j. vt fra. fi. § illud Sol. vt in gl. hic, & in ɔrijs,
& ff. de fi. inſt. l. 2. & extra, de verb. ſig. c. abbate, per gl. & Inn. & ui
2 de, quod no. in c. 1. extra, de fid. inſt. †Quæro, vtrū qn̄ exemplatur
inſtrm̄ iudicis authoritate. dēat pars citari. doc. dn̄t, q ſic, q2 ps
poſſet lædi, ergo &c. vt l. de vnoquoq;. ff. de re iu. l. nā ita diuus.
ff. de adop. ita tenet̄ per Ia. de Are. in d. auth. ſi qs ī aliquo, & ēt p
Cy. & ita tenet Gul. de Cu. ī d. l. nā ita diuus. circa quod vide In.
b ex, de fi. īſt. c fi. b & de teſt. c. Albericus, & q no. Spe. in ti. de inſt.
3 edi. §. oſtēſo. ver. qualiter. & ver. vt hæc plenius. in fi. ſed q̄ro †qd
ſi pars

ADDITIONES.

a Non probat. Limita, & not. vt per do. Bart. Soc. in d. auth. ſi quis in aliquo, & ibi vide omnino Fran. Are. & do. Alex. de Imo. & Pau. de Caſt. & Sal.

b C. fi. Et ibi ad hanc materiam vide latiſſime, & no. per Fel. & quod ibi dixi.

si pars. ꝯ quã ꝓducit instrum exẽplatum authoritate iudicis of-
no vult, ꝙ originale ꝓducatur, an possit hoc petere, & qñ pôt
dic. vt no p gl.&. Inno. in d.c. Abbate. extra. de ver. sig. & ꝙ not.
4 gl. 1. in c. ꝯ more c. dist. †Pone ꝙ lata est snia, & i ea fit mẽtio de
actis, puta lit. cont. corã nobis pstito iuro de cal. testib. receptus,
a &c. an per instrũ snia ꝓbat ista acta. a hãc q. formant doc. in
auth. si qs in aliquo. in pc. q. & C. de fi. instru. l. emancipationẽ.
circa qd dic vt no. Inno. in c. qm ꝯ falsiam. ex. de prob. & Spe in
ti. de inst. ed. §. restat. ver. in summa. & de ꝓba. §. 1. ver. sed pone.
5 †Quęro, an instrũ. qd facit mentionẽ de alio instro, faciat saltem semiplenã ꝓbonẽ: dic, vt no. doc. in l. scripturæ. C. de fi. inst.

ADDITIO.

a ¶Ista acta. Vide Bar. in l. 1. in ver. vlterius no. C. de rela. vbi etiam vide Pet. de Su. & Ang. & Bal. in mar. ver. sententia.

1 *Tempus appellationis, quòd non currat ipso iure, quando stat per iudicem quominus causam examinet.*

§. Hoc quoque. Appellationis tps ipso iure non currit, si p iudicẽ steterit quominus cãm examinet, & sniam proferat. h.d. & ex isto § sumit auth. itẽ
1 si appellatione. C. de temp. ap. †Op. & vr, ꝙ qñ stat per iudicẽ, quod causa appellationis non exerceatur, ꝙ tps currat, sed det. restõ, ar. l. sed si per prætorem §. ait prætor. ff. ex qb. cau. ma. cuius ꝯrij timore dicit gl. hic, ꝙ tps currit, sed datur restõ, & idem quod hic no. in d. auth. itẽ si appella. Tu vero dic. ꝙ tps ipso iure non currit qñ stat per iudicem app. & hoc probatur per hũc tex. dũ dicit, nullũ ꝑiudicium saltẽ in temporib. quos ab aduersario non recuperet, cum non fuerit in culpa. & istam opi. tenet hic Ia. de Bel. & no. per gl. & Inno. ex. de app. c. ex ratione. & habuistis no. s. de app. §. 1. & ibi plene examinaui materiam istius §. & gl. hic quę est super verbo iudicium.

1 *Sententia, quòd exequatur supplicatione pendente.*

§. Aliud. A snia pręfecti ꝑtorio appellare non licet, sed supplicare ĩ. x dierũ numerũ. q snia executioni mandari dẽt fideiussione ꝑstita supplicatione porrecta, aliter nõ, retractionis iure illi seruãdo, q se grauatũm putauerit. h.d.
1 †No. ergo, ꝙ pendente supplicatione snia executioni mandaĩ, licet secus sit in app. & circa hoc vide qd no. glo. in c. cũ ex lris. ex. de inte. rest. & Spe. in tit. de suppli. §. 2. & qd no. doc. in auth. quæ supplicatio. C. de preci. imper. offe. q sumitur ex isto §.

1 *Litis contestatio, quod non sit necessaria in restitutione in integrum, & quando, num. 5. remissiue.*
2 *Sententia diffinitiua in causa restitutionis in integrum, quòd ferri possit, licet lis non sit contestata.*
3 *Creditores, quòd sint citandi, quando minor petit se restitui, vt abstineat ab hæreditate. & nu. 5.*
4 *Iudex ex officio parte etiam non petente prouidere potest, ne bona hæreditaria pereant.*
6 *Legatarij in casu huius § an sint citandi. remissi. ad glo.*
7 *Plures creditores præsentes, an possint paucioribus creditorib. præiudicare.*
8 *Præiudicium fiendum creditoribus de quo hic, consistit, quod restitutio nõ differtur, & sententia omnibus nocebit.*
9 *Citatio generalis per proclama, quòd fiat quando ignorantur creditores.*
10 *Citatio verbalis non potest fieri extra territorium.*

§. Ad hęc. Si minor restitutionem petit, vt se ab hæreditate abstineat, creditores in pñtia cõstituti vocandi sunt, oĩb. aũt vel qbusdã in absentia ꝯstitutis, & lite expectatis, restõ nihilominus indulgenda est, curatore bonis dato, & bonorũ inuentario facto h.d. vsque ad § rursus. No hic
1 formã tenendam qñ minor dẽt abstinere ab hrditate. †Secũdo
2 no. hic tex. qd in cã in int. rest. non est necessaria lit. cont. a †Ter-
3 tio no. quia hic vr tex. ꝙ vbi petitur in inte. rest. peruenitur ad sniam diffinitiuam lit. non cõt ita vr probare hic tex. & ꝓ hoc opn me fm vnam lec. est casus in l. sancimus. §. i. C. de iud. & ff.
5 de fideic. lib. l. si vero, & ff. vbi pupil. edu. debe. l. fin. †Quarto no. creditores esse citandos. rõ est, q a possent lædi, ergo &c. vt l. nã
4 ita diuus. ff. de adop. †Vlt. no. in ver. iudice, ꝙ iudex ex offõ suo parte ẽt nõ petente pôt prouidere, ne bona hęreditaria pereãt, & hoc ideo, q a sibi hoc liquet vt iudici. Idem, ꝙ hẽs in authẽ. si
5 omnes. C. si minor se ab hæred. absti. sumpta ex isto §. †Opp. & vr ꝙ in causa restitutionis in integrum debet fieri li. conte. vt l. Papinianus exuli. §. fi. ff. de mino. C. de tempo. in int. rest. l. fi. & l. necnon. §. si cum in prouincia. in fi. §. ff. ex quib. cau. ma. l. non enim. eo. ti. cum si. Sol. vt no. gl. extra, de off. iud. c. fin. circa quod
6 vide quod no. Doct. in d. auth. si omnes, in vlt. q. †Quęrit glos. hic dicitur, ꝙ debent citari creditores, vt hic. & in d. auth. si omnes. & ff. de min. l. etiam. §. fi. nunqd debent citari legatarij? dic,
7 vt in gl. hic, & in d. auth. si omnes. †Quærit glos. an per plures creditores præsentes fiet præiudicium creditoribus paucioribus
8 absentibus. dic. vt in gl. hic, & in d. auth. si omnes. †Sed quæro, in quo fiet ꝑiudicium absentibus. d Iac. de Bel. dicit, ꝙ fiet pręiudicium in hoc, quia restit. non differtur vsque ad tres menses post citationem absentis, sed statim de causa cognoscetur, & pronunciabitur, & sententia omnibus nocebit, vt l. de ætate. ff. de min. circa quod dic, vt no. Doc. in d. authen. si omnes. in 3. q.
9 ¶†Quæro, qd si minor petit se restitui aduersus aditam hæreditatem, & ignorat q sint creditores, qualr fiet citatio. dic ꝙ fiet citatio gñalis misso ꝓclamate p ciuitatẽ, vt C. de rem. pi. l. si eo
10 tempore. ¶†Vltimo no. hic ver. si vero omnes in eo quod dicit, ꝙ si creditores sint absentes a loco, in quo petitur restitutio, minor debet adire iudicem loci, vbi sunt & per ipsum iudicem facere illos citari. facit ad quæstionem, quod citatio ver-
b balis non potest fieri extra territorium b de qua q. dic vt dixi s. de hær. & fal. §. sancimus, ver. illo vero a tecto.

ADDITIONES.

a ¶Lit. cont. Vide tu Bal. in au. h. omnes. C. si vt se ab hær. abst. & do. Ale. plene in l. si finita. §. Iulia. de dam. inse. & Ang. in l. fi. §. illud. C. de temp. app. & Bar. in d. auth. omnes.
b ¶Extra territorium. Vide tu plene per do. Ale. de Imo. in l. fi. de iur. om. iud. in vlt. col. ver. item facit an iudex, cum multis concor. ibi per eum signatis.

1 *Præscriptio longi temporis, vt præiudicet, & prosit possessoribus, requirit scientiam aduersarij.*
2 *Tempus x. vel xx. annorum in præscriptione, a quo tempore computetur.*
3 *Dispositio huius §. an habeat locum in malæfidei possessore alienante, vt noceat emptori bonæfidei.*
4 *Dispositio huius §. quòd non habeat locum in re mobili.*

§. Rursus. Malęfidei possessore alienãte emptori bonæfidei domino rei sciẽte, præscr. lon. temp. currit. domino autem ignorante ann. 30. exigitur præscr. bo. fid. possessori profectum non afferente: dño vero rei quibusdam an. præsente, quibusdam absente super decennium tot anni ei adijci debent, quot annis in decennio fuit absens. h.d. ¶ Ex isto §. sumitur auth. malæ fidei, C. de præsc. long. temp. item ex §. de
11 præscriptione. sumitur auth quod si quibusdam. cod. ti. ¶ †No. in hoc §. casum, in quo ad hoc vt prosit possessoribus lõgi temporis præscriptio, requiritur scientia aduersarij, contra quem præscribitur, sicut in pręsc. serui. vt C. de ser. l. 1. regulariter con-
a tra, vt l. fi. C. de præs. lon. tem. & l. sicut. C. de præsc. xxx. an. †Quęrit gl. dicit hic agnoscens, quæro, a quo tempore computatur tempus x. vel xx. annorum. dic, vt in prima gl. hic. & in d. authẽ. malæfidei. circa quod vide. quod no. Pet. & ibi refert Cy. in vl. q.
3 ¶†Quæro, vtrum iste §. habeat locum in malæfidei possessore alienante quocunque tpe fuerit in mala fide, vel tm in malæ fidei possessore, qui habuerit malam fidem ab initio suæ possessionis, vt eius malafides noceat bonæfidei possessori, quo ad decennij præscriptionem, dic vt not. doct. in d. authen. malæfidei.
4 in prima quæstione. ¶†Venio ad §. de præsc. & quæro vtrum iste §. habeat locum in re mobili. d. Iac. de Bel. quod non, cũ hic loquatur tm de præsc. & idem dicit ipse in casu præcedentis §. cum quo secundo dicto concor. Pet. vt refert Cy. in d. authen. malæfidei. in 2. & 3. questio. ¶ Quæro, de qua absentia loquitur iste §. dic. vt in gl. hic, & in d. auth. ꝙ si quibusdam. C. de præscr. long. tempo.

1 *Nomen hæredis expressum per alium in testamento, testamentum non vitiat, si testator expressis verbis id approbat, secus si nutu.*

§. Quia vero. Testamentũ suas vires obtinet, siue testtõr per se siue per alium nomẽ hrdis scribat, vacãte l. q prius asserebat. h.d. ex isto §. sumitur auth & nõ
1 obseruato. C. de testa. ¶†Quærit gl. dr hic, ꝙ testator potest per alium nomen hrdis scribere. q ro qualiter est hoc intelligendũ? dicunt quidam hoc habere locum cum testator expressit nomen hæredis illi, per quẽ vult scribi. sed si nutu exprimeretur, non valeret, sed gl. hic vr velle contra. dicit enim ꝙ satis exprimit testator cum annuit, sed contrarium no. C. de testa. l. iubemus. ver. oportet enim. in gl. quæ incipit, immo etiam. & C. de fideic. l. & in epistola. do. Ia. de Bel. dicit, aut alius exprimit nomen hæredis, & testator verbis profitetur se agnoscere, & approbat nomen hæredis, & tunc sufficit, vt not. in l. iubemus §. quẽadmodum in gl. q incipit, no. rñm. C. de testa. quã gl. ita ꝓut ibi not. doc ¶ Si vero testtõr nutu tm exprimit nomen hæredis, tunc testamentum non valet, vt not. in d. l. iubemus §. oportet. & in d. l. & in epistola. non ob. l. nutu. ff. de leg. iii. ibi in gloss. quia illa l. loquitur in legatis, quæ possunt nutu relinqui: secus in hæredis inst. quæ non potest nutu fieri, vt no. in præal. glo. & circa præ-
a dicta vide quod no. gl. in c. cum tibi. extra, de test.

ADDITIO.

a ¶Cũ tibi. Et ibi vide Bu. Io. de Imo. & Cap. & Ioan. And. in add. ad Spe. de test. §. 1. in add. ver. Pileus. & Pau. de Ca. in l. hac §. ai cum humana. C. de test. & d. Ale. de Imo. in l. iubemus, in fi. C. de test. all. in tex. & in l. diuersis. C. qui test. fac. pos. & Pau. de Ca. in l. serui electione. de leg. 1. & Fel. in c. in præsentia. de prob. in prin. ver. præterea pro illa, & do. Ale. in cons. 4 7 va. par.

1 *Falcidia dicitur prohibita, quando legatarius est prohibitus alienare.*

§. Legem vero. Res ab ecclesia in principem translata potest a Principe in aliũ trãsferri, nõ obstante l. in ꝯtrarium loquente. h.d. vsque ad § si qñ.

§. Si

§.Si quando. Falcidia cessat in rea testatore alienari prohibita, his obtinentib in casib pteri tis nondum finitis.h.d. Ex isto §. sumit auth. sed & in ea re. C.
1 ad l.Fal.¶ †No.ex isto §.si legatarius prohibitus alienare dimit tit Falc.penes hæredem,dr̄ alienare,& ideo Falcidia detrahi nō pōt.Vides ergo vnū casum,in quo est prohibitum detrahi Fal. sūt alij casus quos hēs ī gl. hic,& ī auth. sed cū testōr.C ad l.Fal.

De alienatione, & emphyteusi, &c. Rub.

1 *Res ecclesiastica quando alienatur, cū quibus solēnitatib. alienetur remissi.*
2 *Abbates in alienationibus ecclesiarum sibi subditarum, an possint ipsi authoritatem interponere, vel requiratur episcopi decretum. remissiue.*
3 *Consuetudo in alienationibus rerum ecclesiæ, an sit seruanda si est contra ria solennitatibus per iura introductis.*
4 *Alienatio rei ecclesiasticæ facta non seruatis solennitatibus, quòd non va leat, & res alienata reuocatur per rei vendicationem.*
5 *Ecclesia, an possit donare amicis benemeritis, quod sic.*
6 *Prælatus solus sine superioris authoritate an possit infeudare res ecclesiæ, quòd sic.*
7 *Dictio, pro, denotat remotionem.*
8 *Emphyteuta ecclesiæ si ingreditur monasterium, emphyteusis quòd tran seat in ecclesiam, sed detur reuocatio ecclesiæ.*
9 *Emphyteusis non transit in ecclesiam, si est dictum expresse in inuestitura, quod non transeat.*
10 *Feudum an trāseat in ecclesiam per ingressum feudatarij in monasteriū.*

Vltis. Res imobiles, vel quasi ecclesiæ maioris Constantinopolitanæ, & locorū venerabiliū sibi subiectorū alienari prohibētur. Emphyteusis vero per mittitur in psonam accipientis duorū successorū pensione di minuta in 6. par. in proasthijs non pximarū villaru, si redditus hēt aliquos pro integro canone debetur in emphyteusim. Si ve ro nullos hēt redditus, dentur ,put melius pote. ēt si aūt alie nauerit in imperialē domū, vel qlibet domū venerabilē aut in alios, tunc ordinatis venerabiliū locorū, a quib. emphyteusis fuit pcessa, electio dat hmōi pactum alienationis approbandi, vel
1 improbandi h.d. vsq; ad §.si vero q̄dā. †Quæro in § sancimus. cū qb. solēnitatib dēt hodie fieri alienatio in casib a iure pmis sis Dicit gl. q̄ sm consuetudinem debet fieri cū psensu pronii, si ecclesia pronū hēt: si vero patronū non habeat, tunc si capella hēt plebanū, debet fieri cū consensu plebani. Si vero non hēt, dēt fieri cū psensu epi, ita dicit gl. sup verbo, sciam. Tu vero dic, sm Iac de Bel. q̄ alienatio rei ecclesiasticæ dēt fieri cū solēnita te q̄ hr̄ j.eo.§ licentiam.& § hoc insuper.& C.de sacros.eccau then hoc ius porrectū. hoc qd dicit Iac.est verum.q̄ requiritur in istis alienationib decretum epi, vel superis. aliorum autem prælatorum inferiorum psensus,authoritas vel decretū nō suf
2 ficit, vt no.Inno.extra,de transl.c.statuimus.in vlt.glo †Sed q̄ro. qd de Abbatib an poterunt in alienationib.eorū ecclesiaru sibi subditarū decretum, vel authoritatē interponere, vel an reqrat decretū epi de hoc per Inno.in d.c.statuimus. & qd no gl.de re bus eccle.non alie.c.1.in cle quā gl tene mētī.& in ea all.gl.hic
3 posi am In eo saūt q̄ glo.nr̄a hic dicit,esse obseruādā psuetudi nē, an dēat psuetudo pria solēnitatib per iura introductis ob
4 seruari,dicā j.e.§.hoc ēt. †Scdo q̄ro qd si alienatio fuit facta nō obseruatis solēnitatib dicit gl q̄ tunc alienatio reuocat cū co gnita.qd dic vt no.in gl hic super ver.licentiā. & sic vr̄ velle ista gl.q̄ ecclesiæ subueniat per beneficiū rest in integ sed dicit Ia. de Bel imo alienatio ipso iure non valet. & eccl'a pōt vendicare rē alienatā, vt ī de non al §.vult.n & §.quia vero Leonis, & l.iu bemus,§.sane C.de sac o ecc.& j.e.& qm dicā d hoc ibi,pretereo
5 hic.†Quærit gl super d ver.licentiā,an amicis bn̄ meritis eccle
6 sia donare possit. dicit gl.q̄ sic. & hoc de nō alie §.vult.n.†Quærit gl.supradicta qd in feudo, an solus prælatus sine superioris au thoritate poterit dare res in feudū dicit gl.q̄ sic sm consuetudi nē regni.,p hoc vide x.col.de his,q feu.da.po.circa prin & in ti. qui suc.feudum dare tenentur. & in titu.episcopi Abbates vel Abbatissa.in prin §.1.& si de inuesti. inter dominum, & vasal. lis oriatur. c 1.in fi. & tene menti totam istam glō. sup verbo, licentiā Venio ad ver.de pcetentib. q̄ro, qd vult dicere tex.pro astijs.dic, vt in gl sm prima expo.& vide. qd no.in auth.perpe
7 tua.C.de sacros.ec.no.tn̄ ex secunda sol. †q̄ dictio pro,denotat
8 remotionē,qd tene menti. † Venio ad ver.si vero pstigent.not. hunc §.vides n hic,q̄ si emphyteuta ecclesiç alienat emphy.in epm,vel ecclesiā q̄ transfert ipsam, sed dat electio eccl.an velit reuocare rē emphyteuticā, vel non. & sic facit,q̄ si emphyteu ta ingreditur monasteriū, qd emphyteusis transeat, sed reuoca
a tio pmittat dño.ª sed certe.qd dicit hic, reuocatio pmittit dño. vr̄ loq qn eccl'a pcessit in emphyteusim, sed qn priuatus pcessit nō loqtur hic.Item hic loqtur in alienatione expressa nō tacita, sm Iac.de Bel.tn̄ Dy.all.hūc §.pro casu ad prædictā q̄nē, vt ip se no in l.si ita.§.si.de le 2.ff.& doc.in auth.ingressi.C.de sacros.
9 eccl.vbi gl.istā q format.†Sed q̄ro,quid si in instrō emphyteu sis expresse est dictū,q̄ in ecclesia non transeat. Rñ.tunc nō pt
trāsire obstāte expssa phibitione,qd dic,vt no.p gl. & Dy.in l.si
10 ita qs § ea lege.ff.de ver.ob.& p Doc.in d auth.ingressi.†Sed q̄ ro qd in feudo,an si feudatarius ingrediar monasteriū, an tran sibit feudū in ecclesiā?dic.vt hic p Ia.de Bel. & p doc.in d auth.
b ingressi.& vide qd no.Inno.in c.in pñtia. ᵇextra,de probat.

ADDITIONES.

a ¶Domino. Ad quod vide omnino Fel.in c.in præsentia.ver.7.quæro.de prob. quod ibi dixi in apost.
b ¶In c.in præsentia Et vide Fel.in 22.col.ver.v.quæro, vbi plene,& no.

§.Si vero quedam. Ecclesia dominos in emphyt. ppetuo dare pt data electio ne emphyteutæ vtrū velit ab initio soluere pensionem adhuc extantib ędificiis, vel velit domib. reędificatis soluere,quo casu pstabit pēsionē, q̄ reperiat domo sic existente ruinosa. Quæro, p declaratione huius § remittit tertia pars pēsionis, q̄ reperie bar ædificiis adhuc extantib.& duæ partes soluent. in gl.hic sūt opi circa quā gl vide,qd no.Azo in sum.huius ti. vbi vr̄ tenere opi.lo.gl.quæ est C.de sacros.eccl.auth.si quas rui tenet,q̄ tm̄ tertia pars præstetur,& duæ partes remittantur. & istam opin. tenebant ibi doc.& idē tenet hic Ia.de Bel.& hanc opi. puto ve ram.Ibi.in 3.parte pensionum &c.j. sequitur procedat,dixi ple ne de hoc ī.de non alien. § quia vero Leonis.

1 *Accipiens rem immobilem occasione vsusfructus ab ecclesia, tenetur sta tim dare ecclesiæ proprietatem alterius rei, ex qua percipiuntur tot fru ctus, quot percipiuntur ex re ecclesiæ.*
2 *Alienare prohibitus, quòd prohibeatur locare vltra xxx. annos.*
3 *Clerici, licet possint aliquo casu concedere feuda ecclesiæ, non tamen pos sunt eo dicto casu concedere agnatis, & cognatis.*

§.Si vero aliquis. Ecclesia maior, & aliæ ī.dictę ec clę rē immobilē noīe vius loca tionis pignoris,ac ēt noīe emph.perpetuo alienare pñt solēni tate debita obseruata, in personis ęconomorū, & qbusdā aliis personis alienatione penitus interdicta,ī dictis in maiori eccl.
1 q̄tū ad domos ruinosas statutis ad oīa loca extensis.h.d †No.1. tex ibi nisi alia mox &c q̄ ille,q accipit rē immobilē occasione vsusf.ab eccl.dēt ei dare ab initio cū vsumfr.accepit nudā pprie tatem alterius rei.ex qua percipiant tot fructus.quot percipiū tur ex re cuius vsumf.accepit ab eccl.vt hic,& ī de ñ alię §.hoc igr̄.& ibi no. & no.ēt p gl.& doc.in l iubemus § fi. C.de sacros. eccl.,pbatur ēt ī.de non alie. § si qs aūt voluerit, qd no Iac.
2 de Bel.in d.hoc igitur,qd vr̄ p̄ hunc tex.& ll.ī.al'. †Secūdo no.
a in § locationes,q ,phibitus alienare phibitus est ēt locare vl tra xxx.ann. vt hic. & sic vr̄ hic casus p̄ gl. q̄ est ī l.codicillis § in stituto.ff de lega.2 q̄ dicit q̄ prohibitus alienare pōt locare in c.annis. q̄ gl ibi per Dy.reprehenditur. circa qd vide quod no.
3 glo.in c.1.ex de reb ecc non alie in cle.†Tertio no.in § ęcono mis,q̄ in qbuscunque casib.in quib permissum est clericis, vt possint aliis feuda pcedere tn̄ non est permissum q̄ possint cō cedere agnatis,& cognatis suis.ita no.gl.per hunc tex.& per au then.,pbuscunque modis, q̄ sumitur ex isto §.1.C.de sacros.eccl. ita no.q sue ten e vno.in 1 gl. & col. si de inue.inter do.& va sal.lis oriatur.c.1.in fi.Et vide circa hunc §.quod no.gl.& Doct. in d.auth.quibuscunque modis. C.de sacros.eccl.

ADDITIO.

a ¶Locare Ad quod vide do.Ale.de Imo.in l.filio.§ si solu.mat.& Bal.in d.l fin. paulo post prin.C.de reb.ali.& in auth.ei qua de bonis aut.aud poss.& Alex.de Imo.in consl.pe.in 4.parte.

1 *Ecclesia, an ad publicas collationes teneatur.*
2 *Pignus generale, an vero speciale permittatur in bonis ecclesiæ, remissiue.*
3 *Debitor, an prius computet solutum in sorte, quam vsuras.*
4 *Maior pars monachorum vel collegij in quo inspiciatur.*
5 *Absentium consensus in alienatione rerum ecclesiæ non requiritur.*
6 *Absentes de collegio citandi sunt*
7 *Actus gestus per minorē partē, maiori parte existente absente, an valeat.*
8 *Venditio facta per prælatum, an valeat quando pretium rei vendita non sit solutum creditori ecclesiæ, prout solui debebat.*
9 *Creditor quando cogatur inuitus accipere aliud pro alio.*
10 *Mediocre datur insolutum creditori.*
11 *Solennitas introducta per hunc tex.in alienatione rei ecclesiæ, hodie non est necessaria, sed sufficit seruare solēnitatē introductā de iure comm.*
12 *Consuetudo contraria solennitati introductæ pro alienandis rebus ecclesię an valeat, quod non.*
13 *Creditor dicitur ille, qui mutuū probat in ecclesiæ vtilitatem conuersum. Et qualiter hoc probabit num.15.*
14 *Prælati factum in damnum ecclesię redundare non debet.*
16 *Creditor si mutuauit toti collegio, an tunc præsumatur pecunia conuersa in vtilitatem ecclesiæ.*
17 *Dispositio huius versic. si vero, q̄ hēat tantū locū in creditore fęneratitio.*
18 *Res ecclesiæ quando alienatur, an requiratur consensus omnium clericorū collegialiter, vel sufficiat consensus singulorum.*

§.Quæcunque vero. Debitis obnoxia ec. si ex mobilib soluere nō pōt,
1 rē imobilē alienare pōt. †Opp.ad prin. huius §.& vr̄ q̄ ecclesia

nō teneatur ad publicas collationes, vt in extrauā. ſi ꝯ lib. ec.c.j.
ver.itē nulla. Sol. iſte §. hodie corrigitꝰ p l. placet. C. d ſacroſ. ec.
& no ſup l. de his. C. de epi. & cle. q̄ in hoc ꝯcor. cū iſto §. poſita
2 eſt auth. itē nulla cōnas. q̄ illam l. corrigit. †Item op. & vr̄, ꝙ tm̄
gn̄ale pignus ꝑmittatꝰ, nō ſpāle, vt ī. de nō ali. §. alienatione. So.
iſte §. corrigit illū. & gl. tenet hic, & in auth. hoc ius porrectum.
3 de ſacroſ. ec. & ī de non ali. §. nos igr̄. & ibi plene no. †Item op.
hic innuitur, ꝙ prius debitor dēat cōputare fructus cū ſorte, q̄
vſuras. C. de vſu. l. 1. gl. hic ponit duas ſol & idē in auth. hoc ius
porrectū. tene 1. ſo. quā ibi approbāt do. ī 2. ſo. & no. x. q. 2. §. hoc
4 iꝰ porrectū. †Quæro, in quo inſpicitur maior pars. dic, vt in gl.
cū i glo. adde qđ no. in d. auth. hoc ius porrectū. & in l. nulla, all.
in gl. Quæro, qđ ſi ſunt aliq monachi in monaſterio, nō tn̄ ibi
reſidētes, an regratꝰ ꝯſenſus eorū. ꝭ all. gl. dicit, ꝙ nō, tene menti.
5 ¶ †Pone, multi ſunt in eccleſia, aliq ſunt abſentes, an cōſenſus,
6 ab ſentiū reqratur. dicit gl. ꝙ non. ¶ †Sed q̄ro, an debeāt citari,
gl. q̄ eſt in c ſi ex̄, de ma. & obe. vr̄ velle, ꝙ non. Cōtra no. expſſe
a per gl. Inn. in c. cū oēs. a ex̄, de ꝯſt. & per gl. in c. pūtiū. ex̄, de teſ.
7 lib. 6 ¶ †Sed pone, quod minor pars eſt pn̄s, & maior abſens.
Quæro, quid iuris. vide ꝙ no. gl. in ſimili extra, de ma. & obe. c.
ſi. extra, de elect. cum in cunctis. in gloſſ. quæ incipit, ſi citatę, &
8 no. per Inn. in c. cū nobis. eo. ti †Quæro dr̄ hic, pretium omnib.
dando &c. quid ſi pretium non ſuit ſolutū ab emptore credito
ri, an propter pretiū ſolutum creditori per prælatum ex hoc di
cemus venditionem non valere. vide ꝙ tangunt Doct. in auth.
hoc ius porrectum. in v. q. C. de ſacroſ. eccl. ſed dic de hoc latius
per Inn. in c. 1. de depoſ. vbi tex. §. hoius declarat. Venio ad ver.
9 ſi vero ſm̄ p̄dictū. in quo no. ꝙ creditor inuitus cogitur. †Scđo
no. ꝙ datur inſoluđū creditori ius mediocre. ¶ Op. ad primū, ꝙ
creditor nō cogatur accipere aliud ꝓ alio, vt l. 2. §. 1. ff. ſi cer. pet.
10 & l. eū, a quo. C. de ſol. †Sol. dicit gl. ꝙ hic ē ſpāle. ita no ī. de fi-
deiu. §. ꝙ aūt, & ibi dixi. Op. ēt ad ſm̄ no. Sol. vt in d. §. qđ āt, &
no. gl. hic, & in ꝯrio, & i lē no. gl. in d. auth. hoc ius porrectum.
& in authē. hoc niſi debitor. C. de ſol. ¶ Quæro, dr̄ hic adiecta
in pretio x. parte, qđ vult hoc dicere gl. hic, & in d. auth. hoc ius
porrectū. ponit duas expoſitiones. ſed hic tenet primā expoſi-
tionē, quā tꝫ Azo in ſum. huius tit. & Ia. But. in d. auth. hoc ius
11 porrectū, & vide x. q. 2. §. hoc ius porrectum. †Quæro, an ſolē-
nitas introducta in alienatione rei ecclaſticę per iſtū §. & dictā
auth. hoc ius porrectū. hodie ſit neceſſaria. dic ꝙ non, ſed ſuffi-
cit, ꝙ ſeruetꝰ ſolēnitas introducta. 12. q. 2. c. ſine excep. ita no. per
gl. ex̄, de reb. ec. non ali. c. 1. li. 6. & ibi p Inn. licet gl. videatꝰ velle,
ꝙ ſeruetꝰ ſolēnitas introducta per iſtum §. vt not. in d. c. 1. ex̄, de
12 reb. ec. non alie. ¶ †Quæro, pone, ꝙ eſt ꝯſuetudo in ꝯriū, ꝙ iſta
ſolēnitas non ſeruetur, an valeat iſta ꝯſuetudo? gl. q̄ eſt C. de ſa-
croſ. ec. in d. auth. hoc ius porrectum, dicit, ꝙ ſic. ad idem, ꝙ no.
ī. eo. §. ſancimus. ſuper ver. licētiā. Mar. vero Sil. & Ia. But. illā gl.
reprehēdūt dicētes. ꝙ cū hoc ſit introductū in fauorem eccſię,
cōſuetudo, q̄ in ꝯriū extat tanq̄ ꝯ libertatē eccſiæ, non valeret,
vt in authē. caſſa. C. de ſacroſ. eccl. & Inn. vbi ī. dicit, ꝙ ſufficit ſi
alienatio fiat ſm̄ ſolēnitatē, q̄ in illa eccſia p cōſuetudinē eſt in
ducta, licet illa cōſuetudo ſit præter ius, dummodo illa ꝯſuetu-
do nō ſit grauis Hoſt. ibi rn̄det ad hoc dictū Inn. per c. j. ex̄, de re-
bus ec. nō alie. lib. 6. per qđ c. & c. j. extra, de ꝯſue. tenet ipſe non
poſſe p ꝯſuetudinē tolli ſolēnitatē introductā per c. ſine excep.
12. q. 2. ſed ſubſtinendo Inn. poſſemus dicere, ꝙ dictū Inn. hēt lo
cū in ſolēnitatib. q̄ ſunt introductę per iſtū §. & d. auth. hoc ius
porrectū, ꝙ poſſint per ꝯſuetudinē tolli: ſed certe illę ſolēnita-
13 tes non ſunt hodie neceſſarię, vt ipſe tenet. ¶ †Venio ad verſ. ſi
qs. cl j. no ꝙ creditor dr̄ eē, q mutuū ꝓbat in vtilitatē eccſiæ ꝯ-
14 uerſum. ¶ †Scđo no. ꝙ factū p̄lati nō dēt in dānū eccleſiæ re-
b dundare.[b] ¶ Ad ſm̄ no. opp. & vr̄ ꝙ factum prælati præiudicet
eccſiæ, vt l. iubemus nullā nauē C. de ſacroſ. eccl. Sol vt p Dy. in
15 c. delictū. el. j. de re. iu. li. 6. ¶ †Quęro, qualiter probabit creditor
pecuniam eſſe verſam in vtilitatē eccleſiæ. dic, vt in gl. mag. ibi,
16 & intellige verſum, &c. ¶ †Sed q̄rit gl. q d ſi creditor mutuauit
c pecuniam tou collegio[c], an p̄ſumatur ꝯuerſa in vtilitatē eccle
ſiæ. dic, vt in gl. & in l. 1. §. ſi acceperit. ff. de in rē verſo. ſed Azo
dicit probari pecuniam ꝯuerſam in vtilitatē eccleſiæ per p̄ſum-
ptionem, qđ dic vt in gl. alibi gl. tenet, ꝙ ſufficit creditori ꝓbare
eccleſiā pecunia indigere tpe dati mutui. ita no. x. q. 2. c. hoc ius
porrectū. vide qđ no. doc. in d. authen. hoc ius porrectū, vbi po-
nūt diſt. Ia. de Are. ſed tu de mā huius gl. vide, qđ no. Inn. in c. ꝙ
17 qbuſdam. ex̄, de fideiuſ. & in d. c. 1. ex̄, de depoſito. ¶ †Quæro,
an iſte §. habeat locum in quolibet creditore, an in creditore ex
cauſa mutui tantum. dicit ipſe, ꝙ habeat locum in creditore
feneratitio: ſecus ſi gratis mutuaret. ita refert Cyn. in d. authē.
hoc ius porrectum. de quo vide, quod no. Inn. in c. 1. de depoſi.
18 ¶ †Vlti. circa iſtum §. quæro in caſu, quo requiritur conſenſus
omnium clericorum, qui ſunt in eccleſia in alienatione rei ec-
cleſiaſticæ: verum requiratur conſenſus omnium collegiato-
rum, vel ſufficiat, quòd ſingolariter, & expreſſim conſentiant.
dic vt not. gloſſ. extra, de rebus ecc. non alie. c. 1.

ADDITIONES.

a In c. cum omnnes. Et ibi vide Fel. in 13. col.
b Redundare. Adde Fel. in c. pen. in ver. dum dicit Abb. de praeſcr.
c Collegio. Tu ad hoc vide oino do. Soc. in cōl. 15. inc. viſis prædictis publicis instrumentis. ver. nec eſt verū. cū ver. ſeq. io 3. parte. & ver. eſt ergo aduertēdū. cum ver. ſeq. & ver. hęc autem conclu. cum ver. ſeq. quaſi vſque ad ſi. ea parte.

1 *Alienatio rei eccleſiaſtica quibus caſibus omnino prohibeatur. remiſſiuè.*
2 *Epiſcopus poteſt vendicare rem eccleſia indebite alienatam.*
3 *Caſus, in quibus eccleſia poteſt res immobiles eccleſiæ alienare.*

§. Hæc vero. Omnes eccleſiæ, excepta maiore Conſtanti. & venerabilibus locis ei ſubiectis
pennutare ad inuicē pn̄t, vtriuſq; eccleſię indēnitate ſeruata. ea
vero, quæ ab imperiali domo proceſſerunt, nullo mō alienare
pn̄t, nec ēt mon. p̄diū āt inutile ꝓ ponus tributorū fiſcaliū, alie-
nare permittitꝰ excepta maiore eccleſia, & exceptis œconomis,
1 & ꝓpinqs, qb. acqrere eſt ꝓhibitū. ¶ †No. in ver. ea vero, caſum
in quo alienatio rei eccleſiaſticę oino ꝓhibetꝰ ēt ī caſu, in quo
alias ꝑmittitꝰ. ſunt & alij caſus, quos dic. vt in gl. ſuper verbo cō-
cedimus. qui ſunt quinq;, & eſt ſextus ī. de ec. ti. §. ſināt, & vide
ꝙ no. glo. in d. auth. hoc ius porrectum. in 3. gl. & ī de non alie,
2 §. nos igr̄. ¶ †Quęro, in d. §. & quoniā cognimus. quomodo eṗs
vendicat, cum rei ven. detur domino? dic vt in gl. & vide ꝙ no. in
gl. & vide ꝙ no. in l. in rem. §. loc. de rei uen. & C. de ſacroſ. eccl.
3 ſancimus. ¶ †Venio ad §. ſi vero. in quo no. caſum, in quo eccſia
p̄t res immobiles alię. ſunt & alij caſus, vt ī. de non alie. §. nos
igitur. & in auth. hoc ius porrectum. Venio ad §. œconomus. &
circa iſtum §. vide quod dixi ī. e. §. œconomis, &c.

1 *Emphyteuta eccleſia propter canonem non ſolutum, ꝙ non cadat ab emphyteuſi ipſo iure, ſed per ſententiam.*
2 *Eccleſia habens emphyteuſim eccleſiaſticam, ſi ceſſat per biennium, quod cadat ſicut quilibet priuatus.*

§. Si vero quis. Si conductor emphyteuta rem acceptam deteriorē fecerit, vel canonem
per biennium non ſoluerit, p̄t reijci de re, & dānū, & penſionē
ſoluere cogēdus eſt. nulla actione ꝓ melioratione ꝯpetente, ec-
1 cleſia āt repellere nolente, exigere p̄t ꝙ ei dētur. h. d. †No. hunc
§. & maxime in verſi. ſi vero voluerit. nam hic vides, ꝙ emphy-
teuta & colonus eccleſiæ nō ſoluēdo canonē per biēniū, ita de
mum repellitur, ſi eccleſia vult. & ſic videtur hic tex. ꝙ emphy-
teuta ꝓpter canonē ſolutū n̄ cadit ab emphyteuſi ipſo iure, ſed
per ſn̄iam. ad idē in auth. q rem. ibi. repelli p̄t, &c. C. de ſacroſ.
2 ec. de qua q. dic vt dixi ī. de non alie. §. ſcire. ñ repero hic. †Quę-
ro quid ſi eccleſia habeat ab alia eccleſia, an erit idem quod hic
dr̄? gl. dicit quod ſic ſuper verbo, biēniū. idē no. in auth. q rē. C.
de ſacroſanct. eccl. auth quas actiones. ¶ Vl. circa iſtum §. vide,
ꝙ no: extra, de lo. & condu. c. veſtra. dic, vt in gl.

1 *Eccleſia quando poſſit nomine tributorum grauari.*

§. Sanctiſſimas. Immobiles res eccſiæ pn̄t alienari ꝓ redēptione captiuorum, niſi earum alienatio eccleſiæ fuerit expreſſe interdicta. Itē Hieroſoly-
mitanorū eccleſia res immobiles alienare lTimē p̄t pretio ſtatu-
to. h. d. ¶ Itē ſterilis poſſeſſio in eccſiam alienari ꝓhibetꝰ, & no-
mine vſus eccſiæ permiſſa eſt alienatio. Item ſacratiſſima vaſa ꝓ
1 captiuorū redemptione, & debiti ſolone alienari pn̄t. h. d. †Op.
ad §. ſi qdē. & vr̄, ꝙ eccleſia non poſſit tributorū noīe grauari,
vt l. 2. C. de ep. & cl. Sol. vt in gl. & habuiſtis ī. eod. §. ſi vero quis
de prędictis, & no. per glo. de ſacroſan. ecc. auth. ſicut alienatio.
¶ Vltimo vide gloſſ. quæ incipit, pactum. pro qua vide no. C. de
condi. ob cau. l. ea lege, & extra, de cond. app. c. verum.

1 *Eccleſia an poſſit locupletari cum aliena iactura.*

§. Si vero præter. Contrahētes cū eccleſia ꝯ, vel p̄ter formā huiꝰ ꝯſtōnis, pena hic
inſerta puniūtur, & ēt tabellio q talium ꝯctuū inſtrā ꝯſcripſe-
1 rit. ¶ †Op. & vr̄, ꝙ eccleſia locupletetur cum alieoa iactura. Cō
tra de l. nam hoc nā. ff. de cond. ind. Sol. vt in gl. hic, & ī. e. §. ſi ve
ro quis. ī. de non alie. § ſi vero Leonis. verſi. ſin autem creditor.
& C. de ſacroſan. eccl authen. qui rem. ¶ Vltimo circa iſtum §.
poſſem recitare, quæ dixi ſupra, de non alie. §. ſi vero Leonis.

Vt iudices non expectent ſacras iuſſiones. Rub.

1 *Plures iudices arbitri, vel delegati ſi ſint in vna cauſa, an ſit neceſſe, ꝙ omnes concurrant in iudicando. remiſſiue.*
2 *Vnus ex plurib. iudicib. an poterit alteri vices ſuas cōmittere, remiſſiuè.*
3 *Plures iudices ſi formant diuerſas ſententias, quid agendum. remiſſiuè.*

QVoniam. Iudices, ut exonerent ſe, & rōne odij euitādi relationem ad principem facere nō debēt, ſed ipſi per ſe debent ſm̄ inſtantiam ꝓ-
nunciare. & ſi fuerint duo vel plures iudices, &
1 diſcordent, omnes ſuam debent ferre ſn̄iam. h. d. vſq; ad ſi. †No.
tex in ver. ſināt duo, ꝙ vbi ſunt plures iudices, omnes debēt fer
re ſn̄iam, vt hic, de quo quid iuris ſit, quādo ſunt plures iudices
ordinarij,

ordinarij, vel delegati, vel arbitri, an est necesse, ꝙ omnes ferant
sniam, vide in l. Pōpo. scribit ff. de re iu. & quod ibi plene no. &
l. tūc āt. & l. duo ex trib. & ꝙ ııı eis no. e ti. C. qñ prouo. non est
a necess. l. cū magistratus. †Itē an vnus possit alteri suas vices com
mittere in arbitro, est gl. in l. sicut. ff de arb. in iudice. vide quod
3 no Inn. in c. quia propter. & in ver. vices suas. ex. de ele †Vltimo
glo. hic distinguit si plures sint, qui ferunt diuersas sententias,
quid iuris sit. dic, vt in glo. in l. duo iudices, hic alleg. & in l. non
distinguemus. §. si plures. ff de arb. & vide plene de re iu. & c. fi.
& 2. q. 6 §. diffinitiua. ver. item si plures.

Vt litigantes iurent, &c. Rubr.

1 *In causa appellationis, an iurari debeat de calumnia.*
2 *Iuramentum calumniæ, & de quo hic quando præstandum sit coram iudice, & parte præsente.*
3 *Actor, & reus denegantes præstare tale iuramentum, quod cadant à iure suo per sententiam non ipso iure, ibi quid in iuramento calumniæ.*
4 *Qui non vult positionibus respondere, an debeat haberi pro confesso.*
5 *Instantia causæ, an transeat ad hæredes.*
6 *Iuramentum calumniæ, licet præstetur per dominum, debet etiam præstari per procuratorem.*
7 *Procurator iurat de calumnia pro domino, si habet speciale mandatum.*
8 *Heres, in quem instantia transit, an iuret de calumnia, etiam si sit iuratum per defunctum.*

PRæsentem. Principales personę, & lites in quacūq; lite corā quocū
que iudice iusiurandū sub forma hic tradita co-
gantur p̄stare, partib. in præsentia in iudicio p̄sti-
tutis: sed si personæ conditio, vel natura non pa-
tiatur eas ad iudicem venire, iudex iusiur. ad eas
mittere debet: parte vero vtraq;, vel altera in alia existente pro-
uincia coram loci iudice iusiurandum præstari debet, pœna iu-
rare recusanti imminente. h. d. vsque ad §. si quis autem. ¶ Ex
isto prin. sumitur auth. principalis, posita super l. 2. C. de iur. cal.
q̄ addit certam formam p̄stationis iuri de cal. nam ibi plura nar
1 rantur, vt not. in l. 2. C. de iu. calum. ¶ †No tex. ibi dum dicit, aut
appellationes examinentur, quia ex isto §. arguit gl. ꝙ in causa
appel. debet iterum iurari de calum. in q. gl. distinguit. dic vt in
ea, de hoc, an in cā appellationis sit iterū iurandū de cal. no. in l.
2. circa prin. C. de iur. cal. & in l. si qs mihi bona. §. si qs stipula-
tus ff. de dā. infec. & est exp̄ssum hodie, ꝙ indistincte in cā ap. p̄-
2 stetur iur. cal. vt in c. 2. in prin. de iu. cal. li. 6. ¶ †Secundo not. in
ver. si nautem, ꝙ illud iurm̄ dēt p̄stari coram iudice, coram quo
cā agitatur, nisi personę cōditio aliud persuadeat, vel eius absen
tiā: qa tūc ēt alibi quam coram iudice p̄statur. debet tn̄ præstari
parte p̄nte, nisi cōdōni personæ iurantis non cōueniet præsen
te parte pręstari, vt hic, & in d. authen. principales, ad idem ff. de
iureiurand. l. ad egregias. & l. generaliter. §. iudens præsentibus.
C. de reb. cred. & auth. licet iudex. C. de epi. & cle. & ī. de testi. §.
3 & quoniam. †Tertio no. in versicillo, videlicet, ꝙ actor, & reus
tale iuramentum denegantes præstare, cadunt a iure suo per
sniam, non ipso iure. idem in denegante præstare iuramentum
calum. generale, vt actor per sniam ab actione cadat, & reus per
sniam habeatur pro cōfesso, vt no. in l. 2. §. si actor. C de iur. cal.
cum quo concor. ꝙ no. in c. fi. extra, de iu. cal. ¶ †Sed q̄ro vtrum
ille, qui non vult respondere positionibus, dēat hri pro confes-
a so a. vide gl. q̄ est in l. certum. in prin. ff. de confes. & ꝙ no. Doc.
5 in d. §. ꝙ si actor. de hoc est hodie casus in c. 2. de cōfes. li. 6. †Quę
ro, dr̄ hic in princ. aut illos ad quos in medium &c. q̄ro q̄ sunt
isti: dicit gl. sunt hr̄des, licet s̄m hanc lect. vr̄ hic tex. ꝙ instantia
causæ transeat ad hr̄des tam ex parte actoris, quam ex parte rei,
vt hic cū sua gl. & est casus s̄m vnam lec. qñ ex parte actoris in
l. si prior. ff. de iud. facit l. ad hæc ff. de fi. inst. in l. eum hominem,
& l. seruus. de his, q not. infa. l. tam ex ɔ̄ctib. ff de iud. cum si ista
expositio non vr̄ huic text. congruere, ꝙ intelligatur de hr̄dib.
quia hæredes sunt principales personę, sicut defunctus, cum sit
eadem persona cum defuncto, vt ī. de iureiu. a mo. præsti. §. 1.
vn̄ superflue essent posita ista verba, aut illos &c. huius timore
dicit gl. illos. s. procuratores. & de q̄bus proc. intelligatur dic vt
6 in gl. ¶ †Et sic ex hac glo. & gl. §. si nautem, hic in gl. all. habes ꝙ
vbi dominus iurat de calumnia, nō debet iurare procurator: sed
hodie cōtrarium est expressum, quod licet dn̄s iuret de cal. nihi-
lominus debet iurare procurator suus, vt extra, de iur. cal. c. 2. li.
7 6. ¶ †An autem dn̄s possit iurare de cal. per proc. licet de hoc
olim fuerint opi. vt no. in d. §. si nautem. & l. non solum, in prin.
ff. de p̄c. tn̄ est hodie expressum, ꝙ potest, si habet speciale man-
8 datum, vt in c. fi. de iur. cal. lib. 6. ¶ †Quid autem sit de hærede,
ad quem transit instantia, an p̄stabit iurā. de cal. generale etiam
si sit iuratum per defunctum. gl. 1 in d. auth. principales, uide-
tur uelle, quod sic, & in l. sed si unius. §. filio ff. de iniur.

ADDITIO.

a ¶Pro confesso. Vide in Pau. de Cast. in l. 3. C. qui testa. face. poss. Io. And. in d. c.
2. alleg. in text. & Inn. in c. cum clamor. ver. sed si aliqui. de testa. & Flor. in l.
de ætate. ff. de inter act. & Fel. in c. cum non ab hoīe in fi. ff. de iu. Adde omni-
no, an. & qñ non r̄ndens positionib. habeatur pro confesso, per Lanf. de Ori.
in c. quoniam ɔ̄ falsam. §. ...ad fi. in ver. pro confesso. extra, de proba.

1 *Non probans videtur calumniari.*
2 *Recusans iurare, habetur pro conuicto.*

§. Si quis autem. Litigator pœnitentia ductus si p-
sonam declarauerit, ueniam mere-
tur. Sed ille, q donationē, uel promissionem suscepit, pœna hic
inserta punitur: litigator āt si probare nequiuerit punietur iu-
reiu. ab eo p̄stādo, q dicebatur suscepisse, sed periurio postea de-
tecto periurus de periurio postea puniēdus est, tutorib. & cura
torib. iureiurādi necessitate & pœnæ periculo imminente. h. d.
usq, ad §. hoc quoq; ¶ Ex isto § sumitur auth. sed nouo iure. de
1 ep. & cle. ¶ †No. ex hoc §. in uer. litigator, q q nō p̄bat, calūnia
a ri uī. a ꝙ dic, ut in gl. & p gl. & latius per Doc. in l. 1. C. de adu. diu.
iud. in 5. op. & ꝙ no Doc. in d. auth. sed nouo iure. C. de epi. &
cle in 2. q. & plene per gl. in l. athleta. § calumniator. ff. de his. q
no. ī fa. & uide, ꝙ no. gl. in l. 2. §. idē diuus. ff. de te & uide ꝙ no.
2 in l. finem litib. extra de dolo, et ɔ̄t ¶ †Secundo no. ꝙ recusans
iurare, habetur p̄ conuicto, ut hic in uer. si nautem a litigatore.

ADDITIO.

a Videtur. An & quando qui non p̄bat calūniari videatur. vide Fel. in c. 2. in 3.
col. ver. in gl. 2. cum seq. de cal. sed quid si litigator probet per vnum testem,
an calumniari dicatur, vide per eum ibidem. post prin. ca. ver. not. ꝙ ille, qui.

1 *Resistere de facto, & propria authoritate, quòd liceat contra officiales facientes illicitas extorsiones.*

§. Et hoc quoque. Iudices p̄uidere dēnt ne spor
tulæ a litigatorib. illicitè exi-
gant, pęna eis īminēte si tale delictū vidicare neglexerint. Itē ip
sis litigatoribus a quib. sportulę illicitè exigunt, licet ɔ̄ exigentes
1 p̄pria authoritate resistere. h. d. ¶ †No. tex. ī fi. cū sua gl. ꝙ ɔ̄ of-
ficiales facientes illicitas extorsiones licitū est de facto, & pro-
pria authoritate resistere. dicā de hoc in l. prohibitum all. in gl.

1 *Referendarij non debent cogere partes de transactione, & pacto, & q. ar-
do. numero 3.*
2 *Iussio principis emanans sine scriptis, valet.*
4 *Iudices quando possint cogere partes ad faciendā trāsactiones, et cōcordias.*

§. Quia vero. Referendarij iussiones principis adim
plere debent, et suis rebus dēnt esse p̄tē-
ti, non āt circa alia debent se immiscere, his, q̄ hac cōstitutiōe in
futuris casib. obuenientib. ac ēt in pendentib. nondū finitis. h. d.
1 ¶ †No. ex isto §. duo. Primo. ꝙ referēdarij nō debēt cogere par
tes de transactione, et pacto ¶ Secūdo no tex. ibi, aut ex nō scri-
2 pto etc. ꝙ iussio principis emanās sine scriptis valet. de quo dixi
ī. de liti. §. omnem vero. ver. si vero initio. & § in medio litis nō
3 fi. la. iussi. §. 1. †Sed ɔ̄ primū op. l. de huiusmodi in fi. ff. de le. 1.
Gl. sol. dic. vt in ea. sed Ia. de Bel. dicit ali, dicit n. ꝙ ibi est conten
tio inter partes de re cōi eorū, hic vero de re propria vnius ptis
tm̄, & iō hic iudex non cogit partes sed hortat, vt j. vt diffini. §.
4 si m̄ cōtigerit. & C. de ser. l. fi. circa fi. ita dicit Ia. de Bel. †De hoc
an iudices teneant facere fieri trāsactiones, & ɔ̄cordias īter par
a tes, a vide quod no. ff. de vsus. l. æqssimū, & ꝙ no ī. de man prin.
§. deinde. & quod no in l. si ex cā. §. nūc videdū. ff. de mi. & l. fur-
ti. §. q iussu. ff. de his, qui no. infa. in c. 1. in fi. extra, de tre & pa.

ADDITIO.

a Inter partes. Tu ad hoc vide latissime, & not. per Fel. in rub. de treu. & pace.

De ecclesiasticis titulis. Rub.

1 *Imperator sacras regulas pro legibus obseruat.*
2 *Vsuræ. quòd sint prohibitæ etiam de iure ciuili.*
3 *Vsuræ, an aliquo casu hodie sint permissæ.*

DE regulis. Princeps sacras regulas in sanctis
quatuor Cōcilijs expositas confir-
mat. & p̄cipit, pro legib. obseruari, & sedes ordinat,
& disponit, oiaque priuilegia ecclesijs, & venerabili-
bus locis indulta ɔ̄firmat. h. d ¶ †No. in ver. sancimus, quod Im
perator sacras regulas præcipit p̄ legib. obseruari. concor. sunt
in gl. & fit ēt mentio de hoc tex. ex̄. de iur cal. cal. c. 1. & per h. d.
2 hic gl. ꝙ †cū de iure canonico sint p̄hibitæ vsuræ, sunt etiam p̄-
a hibitæ de iure ciuili, a vt hic, & latius in auth. ad hæc. de vsur &
quod no. C. de sum. trin. in l. 1. quod habuistis ī. null. cre. agri. §.
j. & per Azo. in summa. C. de vsur. de hoc etiam, an de iure ci-
uili sint prohibitę vsuræ, no. per glo. extra, de vsur. c quia in om
3 nibus. & vide quod nota. 14. quæst 4. capit. quid dicam. ¶ †Sed
quæro, an aliquo casu vsuræ hodie sint permissæ. dic vt no. per
gl. extra, de vsu. c. conquestus & 14. q. 1. in summa & vide no. in
d. l. 1. C. de sum. tri. & l. socium qui in eo. ff pro so. q̄ āt sit ratio,
quod vsuræ sint prohibitæ, dic, vt not. Inn extra, de vsur. in rub.

ADDITIO.

a Ciuili. Adde Bar. ī. vt hi, qui § quando. & quod ibi dixi in apost.

§. Ad hæc. Ecclesiæ hn̄t immunitatē a sordidis & ex-
traordinarijs munerib. exceptis his quę per
tinent

tinent ad refectionem,& reædificationem itinerum,& viarum
& similiũ,& liberæ sunt a lucratiuorum descriptione.h.d.circa
hunc §.vide l.placet. & l.neminẽ.& quod in eis no.C.de sacros.
eccl.de star.ꝯ lib. eccl.cap 1.ver.item nulla.ex qua sumitur auth.
Item nulla communitas,super l.6.C.de epi.& cle.

1 *Ecclesia,qua vult se tueri ꝯ priuatũ cũ prescriptione,qualiter se tuebitur.*
2 *Priuilegia,quando in dubio censentur concessa ad postulationem partis.*
3 *Ecclesia contra ecclesiam qua praescriptione se tuetur.*
Priuilegiatus contra priuilegiatum,quando vtatur priuilegio.
4 *Actio quanto minoris, & redhibitoria, an tollatur praescriptione.*
5 *Ecclesia aduersus praescr. quãta minoris, an restituatur,& vsq; ad q ips.*

§. Pro temporalib.

Omnes prescrip 30.ann.aduersus priuatos currentes in
ecclesijs ad 40.annos extenduntur,hoc obtinente,& in legatorum,
& hæreditatum exactionẽ ad pias causas relictorum. h.d.
1 No.bene ver.hoc ipso seruando &c.qa est no.†Quærit gl.quid
si ecclesia velit se tueri cũ prescriptione ꝯ priuatum,qualiter se
tuebitur.dic vt in gl.hic quæ est super ver.annorũ,& in authẽ.
2 quas actiones.C.de sacros.eccl.quæ sumit ex isto §. †Sed ꝯ hoc
opp.nam priuilegia in dubio vĩr concedi ad postulationẽ alterius,
vt extra, de rescr.c.si motu proprio.li.6.sed rñdeo,ꝙ priuilegia,
quæ conceduntur statuendo ius gñale vĩr concedi ex liberalitate,
vt hic.in d.gl & in d.auth.quas actiones.cum sua gl.sed
priuilegia specialia in corpore iuris non inserta.in dubio videntur
3 con cedi ad postulationem alterius,vt in ꝯrio. † Quid si ecclesia
ꝯ ecclesiam velit se tueri?dicit d.gl. ꝙ põt se tueri præscr.
xl.ann. fm Ia.c.idẽ,qđ hic no.ẽt in d.auth.quas actiones. Sed q̃tum
ad ꝓpositum dic.ꝙ qñ duo sunt principaliter priuilegiati,
aut qlibet est priuilegiatus in gñe, sed non in ea cã de qua agit,
sed vnus tñ in illa cã est priuilegiatus, & tunc ille vtetur priuilegio
ꝯ aliũ priuilegiatũ,& de hoc est casus in l.vlt.ff ex qb.cau.
ma.nam licet quælibet ecclesia sit in gñe priuilegiata, tñ in qõ.
proposita solũ est priuilegiata illa ecclesia ꝯ quã præscribitur,
non illa quæ præscribit,sicut dr̃ in duob.absentib.in d.l.vltima.
Qñq; quilibet priuilegiatus est in cã,de qua agitur,& tũc quando
q; vnus habet priuilegium potentius altero,vt quia vnus certat
de damno uitando , alter de lucro captando , vel quia vnus
habet fauorabiliores casus concedendi priuilegium q̃ alius,tũc
ille præfertur,q potentius priuilegiũ hẽt,vt l.verũ.§ pe.& l.se.
ff.de mi. si vero priuilegia sunt paris potentiæ, tunc ꝯ tertium
æqualr admittuntur, ut l.priuilegia.ff.de priui.cred.sed inter se
ipsos porior conditio est possidẽtis,vt l.si seruus. §.de illo. ff.de
4 ver.ob.& per Dy.in c.in pari.de re iu.li.6. † Quærit d.gl. quid
de actione quanto minoris,& redhibitoria,an remanet firma?
dic vt in gl.hic & in d.auth.quas actiones.ꝙ tangitur s̃.hæc cõ
5 stitutio innouat &c.in fi. †Quæro,vtrum ecclesia aduersus istas
p̃scriptiones quãto minoris restituatur, & vsq; ad qđ tempus?
dic vt in d.glo.hic,& in d.auth.quas actiones, ꝙ tangitur s̃.hæc
5 constitutio innouat &c in fi. †Quæro,vtrum ecclesia aduersus
istas præscr. quanto minoris restituatur , & vsq; ad quod tempus?
dic vt in d.gl.hic,& in d.auth.quas actiones & ibi per Doc.
in 6.q.& vide circa prædicta,quod no.glo.in c.auditis.extra,de
in integ.rest.& in c.1.& 2 eo.ti.li.6.& in c.1.de in int.rest. i cle.

§. Si quis.

Monasterium,& oratorium per episcopũ orationib.
& cruce ibi fixa inchoari debent, & ipsi
fabricatores , & eorum hæredes compellendi sunt adimplere.
h.d.facit ad hunc tex.de consc.dist.1.c.nemo.

§. Si quis in sua.

Qui in domo , vel suburbano prædio
ecclesiasticũ ministerium celebrari
præsumpserit, aut alij celebranti consenserit sine clericis
domum amittit,& ecclesiæ applicatur,sed si dño rei ignorante
aliquis permiserit,ipse debet puniri,& non dominus.h.d.In gl.
super verbo,nesciente.ibi,sic & misceri &c.adde,quod dixi s̃.vt
hi qui obligatas, §.quoniam autem &c.

Si quis in nomine.

Hæreditas, & legata Deo,
relicta ecclesiæ illius loci,
i quo testator domiciliũ habuit,debent:si vero relicta facta sint
vni sanctorũ.& eiusdẽ noĩs plures sint ibi, ecclę pauperiori de
a bentur.ᵃ Si aũt non est in ciuitate defuncti noĩata ecclesia & sit
in territorio,illi debentur.Sed si nec in territorio est,tunc ecclesiæ,
in qua testator domicilium habuit,debentur. h.d.

ADDITIO.

a ¶Debentur. Adde quę no.habentur per Fel.in d.c.dilectus.de offic.ord.adde
Geor.Tho. cons.suo 22.inc. præstantissime domine iudex, ad fi.& cons.125.
inc. dubius est casus, de quo quæritur,vol.4.

1 *Executio vltimarum voluntatũ pertinet ad episcopum,et ad ciuilẽ iudicẽ.*
2 *Electio gubernatoris Xenodochij spectat ad ædificatorem , sed episcopus*
confirmat. Gubernatio hospitalium spectat ad episcopum.
3 *Officium executoris, seu commissarij testamenti, non transit ad episcopũ.*
4 *Principalis intra quantum tempus tenetur oratoriũ, vel ecclesiã cõplere.*

§. Si quis ędificationẽ.

Si qs oratoriũ iusserit
ædificari.dẽt intra quinque
annos ꝯpleri,sed Xenodochiũ intra annũ, & hæredes adimplere
cogendi sunt,& ẽt designata persona per testatorẽ,eps
loco inutilium ꝑsonarũ aliu eligere dẽt. h.d. facit ad hunc §.c.
1 nos quidẽ.extra,de test. †No.tex.ibi,& ciuilis iudicis &c.ꝙ executio
vltimarũ voluntatũ pertinet ad epm̃, & ad ciuilẽ iudicẽ,
vt hic,& ad idẽ ff.de pe.hęr.l.hr̃ditas,in fi.& l.si qs.§.si cu.ff.de
2 relig. & facit ad istũ §.extra,de testa.c.relatũ.& c.pe. †Secundo
no.ver & si qdẽ.ꝙ ad ædificatorẽ spectat electio gubernatoris,
& ad epm̃ spectat ꝯfirmatio , est.n.in epĩ ptãte virũ positũ per
ædificatorem ꝯfirmare velit,an aliũ loco sui ponere.spectat.n.
hospitaliũ gubernatio ad epm̃,vt extra,de reli.do.c.4. & 16.q.
3 c.oẽs basilicæ. †Item est ar.iste tex. fm Ia.de Bel.ꝙ officium cõmissariu
non trãsit ad hæredẽ,cũ hic videatur ꝙ loco fideic.seu
executoris inutiliũ alij per epm̃ ponantur. de qua q. dic vt hẽs
hic per eũ.& vide per Dy.in l.alimẽta.in prin. ff.de alim.& ob.
le.& in Spe.de inst.edi. § nunc aliqua. ver.sed qd si muliere.&
ver.seq.facit tex cũ gl.in l.antep. ff.de tu. de qua q.no.per gl.i c.
4 vlt.de test. li.6. †Quæro.hic dr̃, intra q̃tũ tp̃s hr̃s cogatur cõplere
oratoriũ,vel ecclesiã.sed q̃ro qd in principali, q oratorium,
vel ecclesiam cogit̃ cõplere.dic vt s̃.e.§.si quis autem.infra quãtum
tempus cogitur complere.an cogitur infra tẽpus hic positum?
dic vt no.per gl.extra,de consc.dist.1.c.nemo.

1 *Episcopus succedit in executorem testamenti , vbi in relictis ad pias causas*
alius non sit datus executor.
2 *Hæreditas testatoris distribuitur per episcopum loci, vbi in relictis ad pias*
causas non sit datus executor,& qualiter.nu.5
3 *Donatio facta pauperibus, vel captiuis , quod valeat etiam si non sit aliquis
qui accepiet.*
4 *Quilibet potest actionem mouere,ne vltra volũtates defuncti exequatur.*

§. Si quis aũt.

Legato, vel hr̃ditate ꝓ redẽptione captiuorũ,
aut alẽdis pauperib.derelictis,
persona a testõre designata,fm testõris volũtatẽ oĩa adimplere
debet,ꝑsona ãt nõ designata episcopus, vel œconomus adimplere
dẽt,licet testõr,aut donator ꝓhibuerit:si vero ꝑsona designata
semel, & scđo monita adiplere distulerit, oĩ lucro priuat,&
1 ep̃s,vel superior fm testõris volũtatẽ distribuere dẽt.h.d. †No.
ex hoc § ꝙ vbi in relictis ad pias cãs non est datus executor per
testatorẽ,succedit ep̃s in executorẽ,alias pręfertur datus a testatore,
2 vt hic.& l.nulli.C.de epi.& cle. †Secundo no.in ver.sinaũt
pro redẽptione,ꝙ vbi per testatorem non est datus executor in
relictis ad pias causas,tũc hæreditas distribuatur per epm̃ loci,
vt hic in ver.i oib.qđ tene menti.Et ex isto tex.sumpta est decretalis,
3 tua nobis extra,de test.vt ibi no.†Tertio no.hunc tex.i eo,
ꝙ dicit,aut donationib fm Ia de Bel.quia iste tex. optime facit,
ꝙ si aliquis existens in camera donat bona sua pauperib.vel absentib.
captiuis,valet ẽt si aliqs non accepiet.de qua q.no. C.de
sacros.eccl.l.illud.in fi.per doct.ibi,& sic iste tex. facit ꝓ opi.Ia.
4 de Raue.ibi,licet hunc tex.ibi non al. †Vlt.no.in fi.& ibi,omni
alij &c.quod quilibet põt qõnem mouere, vt vltima defuncti
5 voluntas circa pias cãs executioni mãdetur:qđ tene mẽt. †Op.
ad fm rñ.huius §.dr̃ hic,ꝙ vbi non est designata ꝑsona in testo,
ꝑmittitur epõ executio, vt possit pauperibus erogare,prout ei
placet. sed ꝯ.imo dẽt dare illa bona hospitali existenti in ciuitate,
vel territorio testõris,vt l.si quis ad declinandã C.de epis &
cle.intellige,ꝙ ep̃s põt prout ei placet &c.qñ in ciuitate, vel territorio
testatoris non sunt Xenodochia,seu hospitalia alias cesset,
vt in l.ꝯria.ita dicit gl hic super verb erogare. quam no.licet
epi de consuetudine contrarium seruent , quia siue in ciuitate
sint loca pia,siue non,semper distribuunt, prout eis placet.

1 *Falcidia, quod cesset in relictis ad pias causas.*
2 *Trebellianica.an cesset in relictis ad pias causas, quod non.*
3 *Falcidiæ appellatione, quod continetur Trebellianica.*
4 *Legitima, quod non minuatur ob relicta ad pias causas.*

§. Si aũt hęres quę.

Falcidia cessat in relictis ad
pias causãs, & hr̃s soluere recusans
ĩtra sex mẽses ab isinuatione testi numerandos ad usuras
& fructus tenebitur. Itẽ annale legatũ alienari nõ p̃t, nisi in
1 prouincia remota fuerit relictũ h.d ¶. †No.ꝙ in relictis ad pias
causas cessat Fal. ¶ Opp.per glo.de l.1.§.municipiũ.ff ad l.Falc.
gl.ponit tres sol.finaliter tenet, ꝙ hodie sit correctus.idẽ no.in
l.ꝯria, & in l. si qs ad declinandam. §.1.& §.pe.C.de epi.& cle.
2 & C.ad l.Fal.auth.simr.ᵃ q̃.sumitur ex isto §. †Quæritur, vtrũ in
relictis ad pias cãs cessat Trebellianica? vr̃ quod nõ, qa olim in
relictis ad pias cãs non cessabat,vt d.l.1.§.municipium.ff.ad l.
Fal.sed hodie est correctũ in Fal. vt hic, in Treb. vero correctũ
hoc non reperitur,ergo &c. vt l. præcipimus.in fi. C de app.&
l.sancimus. C de test.cum si. in contrarium vr̃ tex hic, dum dicit.

ADDITIO.

a ¶Auth.similiter.Et ibi vide, quæ ad materiam hãc per Lud.Rõ & adde Ang.
sing. in l.si seruus.ad l. Fal.& in l.non est.in fi.& in l.qui quadringenta.e : &
d.Alex.de Im.post Bal.in l.cum is, §.si mulier.de cond.ind. & Pau.de Cast.in
cons.131.& no.do.Soc.in cons.82.inc.in præsenti consultatione.

3 est, oī Falcidia vacante. sed certū † est q ap. Falcidiæ continetur
Trebellianica vt ff. ad l. Falc. l. pr. & l. Titia. & l. iubemus. C. ad
Treb. ergo, &c. istā opi. tz hic Ia. de Bel. & eā tenet Spe. ī ti. de in-
stru. edi. § cōpēdiose. ver. sed cū deductio. eā ēt vr̄ tenere Cy. in
auth. sifr. C. ad l. Fal. cuius ɔ̃triū vr̄ tenere gl. in c. 1. de test. lib. 6.
Sed prima opi. vr̄ verior, primo p tex. istū. 2o. qa lex dicit, vbi-
a cun ; cessat Falc. cessat & Trebel. vt l. Marcellus. a § q aūt. ff. ad
4 Trebel. † Sed q̃ro, an debita iure naturæ minuatur pp relicta ad
pias cās. dic. q nō. gl. est in d. auth. sifr. & in d. l. 1. § municipiū. &
in d. l si quis ad declinandam. in pūn & in d. c. 1. de test. lib. 6.

ADDITIO.

a ¶ Vt l. Marcellus. & ibi ad materiam hanc vide d. Ale. de Imo. in ver. successiue quæsiuit Bar. cum infinitis concor. per eum ibidem signatis. & ibi etiam vide Ang. in ver. vlt. quia hic tex. dicit. & adde Old. in consi. 247. inci. præsupposita consuetudine & Pau. de Cast. in consi. 114. inci. substitutio prædicta. & plene no. per do. Soc. in consi. 7. in præsenti consultatione. in 1. par. & in consi. 14. inci. diligenter considerata. vsque ad fi. consi. in d. parte. & in consi. 116. inci. non potest negari. ver. postremo etiam. in d. parte.

§. Interdicimus. Epi administratores alienare p-
hibētur res ecclīæ tpe suæ admi
nistrationis q̃sitas. fallit si alienāt ad pias cās. & post eorū obitū
earū rerū pprietas reb. non alienatis ad ecclesiā peruenire dēt:
res aūt ante epatū a quocunq;, vel post epatum a coniunctis p-
sonis acq̃sitas alienare pūt, ab intestato eis defunctis sine ultimo
successore successiōn pertinet ad ecclesiā. h. d. Ex isto §. limitatur
auth. licentiā. C. de episc. & cler. & circa istū §. pro eius declara-
tione, vide qd̄ hēs 12. q. 1. c. illi aūt. & c. seq. & c. duo sunt gn̄a. &
facit extra, de testa. c. 1. & c. requisiuit. & c. cū in officiis. & ibi p
Inn. & de suc. ab intest. c. 1. & 2. & ibi per gl. & vide, qd̄ no. Inno.
in c. olim. de priui. & quod no Doct. in d. auth. licentiam.

§. Iubemus, Hæretici res ecclesiarum ab ecclesia nul-
lo modo recipere possunt. Item hæreti-
ci, & Iudæi synagogam & speluncam constituere non debent.
Item etiam ab aliis, quàm ecclesiis per emphyteusim, vel con-
ductionem possessiones accipere prohibentur.

1 *Orphanotrophi, an teneantur reddere rationem.*
2 *Orphanotrophus, an ex causa alienare possit bona hospitalis, & an requiratur decretum.*

§. Orphanotrophi. Orphanotrophi tutorū, &
curatorū funguntur officio,
nec satisdare coguntur, administrationē aūt accipere dēnt sub
pñtia publicarū psonarū, & ex cā necessaria res alienare pñt, sed
rōnē reddere nō coguntur. Itē eadē priuilegia conceduntur ec
clesiæ sanctæ Mariæ, & aliis oratoriis sub eius gubernatione cō
1 stitutis, quę hēt maior ecclesia Constantinop. h. d. † Op. & vr̄, q
orphanotrophi teneātur reddere rōnem, vt j. de san. epi. §. œco-
nomus. duę sol. sunt in gl. q iste §. & l. orphan. C. de epis. & cle.
sint correctæ. & hanc sol. tenet gl. in d. l. orphanotrophos. Scda
sol. est, q ibi loqtur in aliis gubernatoribus. & hanc tenet Ia. de
Bel. Pet. vero de Bel. dicit atr. Ant q̃rimus vtrū teneantur red-
dere rōnem ipsi hospitali. & dic, q sic. ita loquitur d. §. œcono-
mus. aut alteri, & dic q nō. & ita tenet in d. l. orphanotrophos.
2 in 3. q. † Quæro hic dn̄i, q orphanotrophus pōt ex cā alienare
bona orphanotrophi, nunquid in tali alienatione requiratur
decretum dic, vt notatur in d. l. orphanotrophos. in 4. q.

Vt fratrum filii succedant pariter, &c. Rub.

1 *Filii fratrum, an admittantur ad hæreditatem vnà cum ascendentibus non existentibus fratribus.*

NOstras. Fratres, & fratrū filii ex vtroq; parē
te coniūcti cū ascēdentib. defuncti ad
successionē vocantur, antiqua l. cessante & insi-
nuatio donationis pp nup. omissa mulieri nō p-
iudicat, viro aūt nocet. itē illi, q a secūdis nup. ab-
stinent, pprietatis portionē in numero liberorū
pcipiunt. Itē penę dissoluētiū matrimoniū sine cā, pariter locū
hñt tā in viro, q̃ in vxore. h. d. Per istud principiū corrigitur §. si
1 igit defunctus. Insti. de hære. q̃ ab intesta. † Sed q̃ro, hic loqtur qñ
filii vocātur vnà cū fratrib. defuncti, & cū ascēdētib. eius. Sed q̃-
ro, pone, q supersint filii fratris tm̄, & ēt ascendentes, nō tm̄ su-
persunt fratres defuncti, an filii fratris admittantur ad hæredita
tem fratris cum ascendentibus. dicit Ia. de Bel. quod sic cum sit
eadem ratio. pro hoc etiam facit rub. huius constitu.

1 *Donatio ob causam non insinuatur.*

§. Illud quoque. Istum §. declara, vt dixi s̄. vt spon.
lar. in princ. & in §. hoc quoque.
1 † Vltimo no glo hic super versicationem. ex qua habes, quod
donatio. quæ non est simplex, sed potius ob causam, insinua-
tione non eget. idem no in l. fin. in princ. C. de iureiur. dixi su-
pra, vt. pon. largi. in princip.

§. Quia vero. Istū §. declara, vt plene habuistis s̄. de
non elig. secun. nub. §. prospeximus.

De restitutione fideicommissi, &c. Rub.

1 *Prohibitio alienationis facta filiis, an extendatur ad nepotes.*
2 *Prohibitio alienationis facta, vt perpetuo res permaneat in familia, & nō exeat de nomine testatoris non extenditur vltra quartum gradum.*
3 *Alienatio si prohibita est liberis, vel hæredibus, quia voluit ad suos descendentes perpetuo permanere, quòd talis prohibitio extendatur vltra quartum gradum.*
4 *Res prohibita alienari, quod alienari potest per vltimum de familia, in quē peruenerunt bona.*
5 *Legatum factum in testamento, quando adimi possit in codicillis, licet in testamento non sint confirmati.*
6 *Codicilli hodie semper sunt confirmati, siue præcedant, siue sequantur.*

TAnta. Restitutio fideicōmissi fieri dēt de cō
ditione exñte, & phibitio alienationis
facta filiis pprius eorū nominib. demōstratis nō
extenditur vltra filios, phibitio aūt alienationis
facta, vt in perpetuū res remaneāt, & nunquā de
noie defuncti egrediātur vltra quartā gn̄atione
nō extēditur, & familię appel. nurus continetur. Itē vltimus de
familia supstes res ad eū puenięntes in quācūq; psonā alienare
pōt, his obtinentib. in oīb. casib. & psonis. hoc dicit, & hæc con-
1 stitutio s̄m gl. nō legitur. † No. in §. nos igitur. s̄m gl q prohi-
bitio alienationis facta filiis, vltra filiū nō extēditur, & sic non
extenditur ad nepotes, sed hoc intelligit Iac. de Bel. qñ sunt ex-
pressa ppria noīa filiorū, qb. est facta phibitio, ab esse secus, &
ita in test de quo fuit facta hic mētio, fuit facta expssio pprio-
rū noium filiorū, vt patet s̄ eo. in prin. de hoc tm̄. an prohibitio
alienationis facta filiis extendatur ad nepotes, no. p Dyn. in l. fi-
liusfa. §. diui. de leg. 1. vbi hāc gl. alleg. & p Doc. i l. volūtas. C. de
2 fideicō. in vlt q. † Secundo no. q prohibitio alienationis facta,
vt perpetuo res permaneant in familia, & non exeant de noīe
a testatoris, nō extenditur vltra quartā gn̄ationem, a vt hic, & in
3 ver codicillū. & ver. seq. † Sed quæro, quid si testator prohibuit
liberos, vel hæredes alienare, volens suas res ad suos descenden
tes ppetuo peruenire, an ista phibitio extēdatur vltra quartam
gn̄atione. Iac. de Bel. dicit quod sic, ēt in infinitū, vt C. de suis, &
legi. l. fi. s̄. de hær. ab intesta. §. 1. Sed aliud est in noie familiæ, vt
4 hoc §. nos igitur. ver. codicillum. & ver. seq. † Tertio no q vlti-
mo de familia superstite ille pōt res ad eum peruenientes libe-
b re alienare. b vt hic, in §. sancimus igitur. circa fi. ad idē facit l. cū
pater, §. libertis. ff. de lega. 2. l. quoties. C. de fideicō. & ibi no. &
circa istā materiā phibitionis alienationis, vide l. filiusfa §. diui.
ibi, Iulius Agrippa, & ibi plenius p Dy. de lega. 2. & p Doct. in l.
ea. C. de cōdict ob cām. & in l. vlt. C. de reb. ali. non alie. & vide
quod no. in l. voluntas. & in l. quoties. C. de fideicom. & vide,
5 qd̄ no. Inno. in c. Raynaldus. extra. de testa. † Vltimo gl. in §. ma-
nifestum. inducit hunc tex. pro casu pro opin. Io. q in codicillis
potest adimi legatum in testamento relictū, licet codicilli non
sint in testamento confirmati. quod dic, vt in gl. hic, & per glo.
Dy. in l. hæredes. §. si quis post. ff de testa. per gl. in l. hæreditatē.
6 C. de cod. † Sed aduerte ad id, q dicit gl. de codicillis: aut sunt in
testamento confirmati, aut non: qa hodie semper videntur te-
stamento cōfirmati, siue testm̄ præcedat codicillos, siue sequa-
tur, vt Inst de codicil. §. non tantum. & no. C. de codic. l. siuè in
initio. ff. de iure codic l. ante tabulas. non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Generationem. Adde do. Alex. de Imo. in l. qui Romæ §. cohæredes. de verb. oblig. & in consi. 56. inci. consideratis verbis testamenti. & omnino per eum in consi. 23. 3. parte. adde omnino Berta. de Firmo, in suo aureo repertorio. in ver. alienare prohibitus. ver. 16.

b Alienare. Sed quid de eo, qui requisiuit illos de familia, & illi emere noluerunt, an tunc prohibitus extra familiam alienare, non obstante prohibitione alienare potest. vide do. Soc. in consi. 227. inci. quoniam in præsenti consultatione. ver. 2. fortius, circa fi. in 2. parte.

Vt nulli iudicum liceat habere, &c. Rub.

1 *Mala consuetudo longo tempore non firmatur, & an longissimo, remissiue.*

QVæcunque. Regulariter nulli liceat lo-
ci seruatores, vel sises p puī
cias mittere. fallit si diuina iussio ex cā emanaue
rit ex causis insertis hic, noīb. loci seruatores etiā
his casib cessantib sed noīe iudicis vtēte p̄side, p-
uinoę cū suis officialib. sibi oīno auxiliū p̄stāte,
oī cōsuetudine sublata. Iudices aūt necessitate imminēte puin
ciā dēnt suis expēsis circuire, pęna p̄fectēib. imminēte Itē a iu
dicib. puinciarū cautela exigitur, vel pro exacta hr̄ p soluendis
pecuniis exactionū publicarū, nisi spāles iudices ad hoc fuerint
1 destinati. h. d. vsq; ad §. & hoc peruenit. † No. tex. ibi, male enim
adinuenta, q mala consuetudo longo tempore non firmatur.
concor. sunt in gl. Sed quæro qd de tempore longissimo. circa
hoc vide quod no. glo. in l. domini prædiorum. C. de agric. &
censi. lib. 11. & vide quod tangit glo. de alie. feu. c. vnico.

Probi-

1 *Prohiberi aliquem testari, condemnatur parti, qua ex hoc laditur in duplū.*
2 *Iudices coguntur recipere appellationes ab eorū sentētijs litime interpositas.*
Iudex tenetur dare apostolos.
3 *Appellatio remanet deserta, si pars non petijt, nec iudex dedit apostolos.*
4 *Apostoli cuius expensis dentur, remissiue.*

§. Et hoc. Nullus occasione lucrorū iniquitates & iniustitias facere dēt, pena ꝯfacientib. imminente.
It̃ iudices ordinarii, ac ēt delegati etiā si sunt delegati a principe, appellationes suscipere debēt, qb. pēdētib. nihil dēt innouari.
1 n. h. d. vsq; ad §. qm̄ vero. †No ex hoc tex. ꝙ si iudex ꝓhibet aliquē testari, cōdemnatur parti, q̄ ex hoc læditur in duplū, & idē
ēēt in alio ꝓhibente, qđ dic vt in gl. & habuistis in ꝫ. si continuctus. hic allegat. & no. in l. 2. C. si qs ali. test. ꝓhi. †No. 2. ꝙ iudi-
2 ces coguntur ap. recipere ab eorū sentētijs litime interpositas, ꝙ dic, vt in gl. & habuistis tex. & gl. ꝫ. de iud. §. nros. colla. 6. dēnt
ēt iudices apostolos dare ēt parte non petente, vt l. eos. § apostolos. C. de app †Sed hic q̄ro, pone, ꝙ pars nō petit, nec iudex
3 dedit apostolos, quid fiet? certe appellatio hr̄ pro deserta, vt C. de ap. l. qm̄ nonnulli. in fi. sed si pars petit intra tp̄s debitum, &
iudex non dedit ad hoc, vt appellatio habeatur pro deserta, dēt appellans hoc protestari intra tp̄s. l. cuius. in fi. ff. de appel rec. q̄
protestatio, seu cōtestatio si fuerit deserta, vt̃ appellatio deserta habes in tex. & gl. ff. de lib dimil. l. vna. §. 1. †Cuius autem ex-
4 pensis debent dari apostoli, dic vt no glo. de ap. c. 2. in clemen.

1 *Potestas non potest punire totam contratam pro vno delinquente.*

§. Quoniam. Iudices dēnt s̄m l. delinquētes punire, nō alios ꝓ alijs coprehēdere, nec dāna inferre, nec pignorationes, seu represalias facere, nec delicta vēdere, pena ꝯfaciētib. imminēte. h. d. vsq; ad §. si vero qs †No. hunc
1 tex s̄nt gl ꝯ ptātē, q punit totā ꝯtam pro aliquo delinquente, circa quam gl. aliqua dicam C. de exa. & execu. l. nullam. lib. 12.

1 *Pantum delicti vt fiat, delinquens ad locum delicti remittendus est.*
2 *Iudex loci vbi criminosus degit, an teneatur remittere ad mandata iudicis loci, vbi deliquit.*
3 *Verbum imperat, necessitatem importat.*
4 *Iudex a quo petitur remissio delinquentis, an teneatur remittere sine causa cognitione, vbi quod sic.*
5 *Remissio, an habeat locum in contractibus, quod sic, si fuisset renunciatum priuilegio fori, alias non.*
6 *Iudex territorij Assisij, an possit petere malefactorem captum in eius territorio.*
7 *Delinquens in territorio captus, si confessus est etiam plura crimina extra territorium commisisse, an poterit etiam pro illis condemnari.*

§. Si vero quis. Criminosus edictis litimis est vocandus, & eo latitāte iudex litime procedere dēt. eo vero in alia ꝓuincia degente capiendus est, ad locū delicti trāsmittēdus, vt ibi supplicium patiatur, pena ꝯfacientib. imminēte h. d. & ex hoc §. sumitur auth. si vero criminis. C de
1 adul †No ex hoc §. ꝙ vt delicta sint punita delinquens est remittend is ad locum delicti, vt hic, & d. authē. si vero criminis.
Ad ·l. Iul. l. si cui. 9. vlt. de accu. extra, de rap. c. 1. & quod ibi no. gl
2 & Inno †Sed circa hoc q̄ro, an iudex loci vbi criminosus degit, cogatur remittere ad mandata iudicis loci vbi deliquit, & vr̃, ꝙ
non cogatur, sed possit remittere ex vrbanitate, vt no glo. ff. de acc. l. si cui. §. fi. Sed Doct nostri tenent ꝯtrarium, videlicet, ꝙ iudex
loci, vbi criminosus degit, tenetur de necessitate remittere per hunc tex ibi, iubemus ꝓuinciæ illius iudicem, qđ verbum iubemus, est verbū necessitatis, vt ff. quod iussu l. 1. & 2. Nec obst. ꝙ
par in parē non hēt imperiū, vt ff de arb. l. nā & magistratus, qa
ut hoc iudex loci delicti est maior q̄ sit iudex loci, vbi delinquēs
degit, ita Doct. no. in authē. qua in ꝓuincia. in 4. q. C. vbi de cri.
3 agi opor Præterea hic in ver. †si vero q publicā, est verbū imperat. per quod vr̃, ꝙ iudex loci delicti possit imperare iudici loci
vbi delinquens degit & verb im. imperat necessitatem importat, 14. q. 1. ꝙ præcipitur. præterea hic iudex negligens remitte-
4 re punitur, ergo apparet ꝙ remittere tenetur. †Secūdo quæro, nunquid iudex loci vbi delinquens degit, teneatur remittere sine causæ cognitione, vel an poterit de crimine cognoscere? &
vr̃ ꝙ sic, vt hic dū dicit, supplicijs legitimis subijciendū. & sic innuit, ꝙ iudex remittens de crimine cognouerit, ad idem ff de
eu. & exhi. re l. diuus. Doct nostri tenent ꝯ. & dnt ꝙ sine causæ cognitione remittere debet pro hoc inducunt pro casu si bene
intelligatur, l. si cui. §. fi. ff. de acc. ita no. in d. auth. qua in prouinc. a in 4 q. & de his duabus q vide ꝙ no Doct. in l. ꝓperandū §.
sin autē reus. in . & 8. q. C. de iud. & est de his duab. q. gl. ord. de
5 re iud. in cle pastoralis. & ꝫ. plene no. †Quærit gl. hic super ver. coprehendere nunquid in ꝯtrctibus sit locus remissioni. & ponit op. in d. authē. si vero criminis. & no. plene per glo. in l. ab-
a sens ff de iud. extra. de foro compe. c. licet. a & per Inn. in c. dilecti e n. & plene ꝑ Cy in d. auth qua in ꝓuincia. in 5. q. latissime
Guil. de Cug. ff. de eo ꝙ cer. lo. l. 1. & C. vbi qs decu. vel coar l 2.
sed hodie de hac q est casus extra de foro cōpe. c. Romana §. ꝯtrahētes lib. 6. ꝙ forte locū hēt, nisi renūciatū sit fori priuilegio, vt
6 no. in l. 1. ff. si quis in ius voc. non ie. †Sed circa ꝑdicta quæro de
vno, pone ꝙ iudex huius ciuitatis cepit malefactorem in territorio ciuitatis Assisij, an iudex ciuitatis Assisij poterit dictum
malefactorem petere dicens, ꝙ est captus in eius territorio? vide extra, de foro compe. c. ex parte. el 2. †Quærit Ia. de Bel. aliqs
7 accusatus est in ciuitate de crimine, confessus est plura crimina commisisse extra territorium illius iudicis, an erit puniendus
de illis maleficijs extra territorium commissis. de quibus accusatus non est. Iac. de Bel. videtur inclinare ad istam sententiam,
ꝙ delicta commissa extra territorium aggrauant delictum hic commissum, de qua no. per Dy in l. si cui. §. fi. ff. de accu.

ADDITIO.

a Cap. licet. & ibi latissime, & no. vide Fel. in princ. in ver. ex dictis do. cum pla. seq. vbi plene, an & quando in criminalibus, & an & quando in ciuilibus remissio procedat, & quando non. Adde Lanfr. de Ori. in c. quoniam contra falsam. §. interlocutorie, & appel. nu. 17. & quod ibi posui in add. ad ipsum in ver. in quibus casibus fiat remissio, extra, de proba.

1 *Iussio facta iudici, an expiret morte iudicis. & nu. 4.*
2 *Præceptum factum contra publicam vtilitatem non valet, nisi secunda iussio emanauerit.*
3 *Præceptum iudicis debet exequi. licet antequàm exequatur, iudex remoueatur de officio. & nu. 5.*
6 *Successor in dignitate, an teneatur ad debita prædecessoris.*

§. Et hoc vero. Iudex alterius iudicis successor iussionē ꝑdecessori suo factā adimplere dēt, nisi sit ꝯ ius vel publicā vtilitatē, qa tūc ēē secūda iussio
1 expectatur. h. d. †No ex hoc §. ꝙ morte eius, cui iussio facta est,
2 iussio non expirat. †Scdo no. ꝙ ꝑceptū factū ꝯ publicā vtilitatē non valet, nisi secūda iussio emanauerit, vt hic in tex. & habuistis ꝫ. de man prin. § deinde cōpetens. no. in l. vlt. C. si ꝯ ius vel
3 vti. pub. ꝫ. vt deter. sint nu. cle. §. hoc qđ. †Tertio no. ꝙ iudicis præceptum dēt impleri, licet præcipiēs, vel ille cui præcipitur, remoueatur de officio antequàm illud præceptum insinuetur.
4 †Op. & vr̃ ꝙ ista iussio, seu præceptum extinguatur morte eius cui facta est, vel eius officio finito, nam mandatum morte mādatarij extinguitur, vt l. inter causas. §. morte. ff. mand. hic non
personæ, sed officio fuit factā iussio, vel delegatio, vt in glo. sup ver. rescriptum, circa quam gl. vide c. qm̄ Abbas. extra de officio deleg. & simile gl. hēs in l. & qa, ff. de iur. om. iu. & ff. de reg. iu.
l. inde Neratius, & in l. tale pactum. §. vltra. ff de pac. & ibi per Guil. ꝯ hāc gl. vide, ꝙ no. doc. in l. id, quod pauperibus. C. de epi.
5 & cle. & ꝙ no. per gl. Io. An. in c. si de test. lib. 6 †Secundo op. ad versic. si vero præcepto. hic dr̃, ꝙ morte præcipientis præceptum non finitur. ꝯ, qa morte delegantis finitur iurisdictio, vt
d. l. & quia. glo. hic ponit tres solutiones & primam solutionē hic positā vr̃ tenere glo. 14. q. 1. ꝙ ꝑcipitur. & Spe. in ti. de iud.
dele. §. restat. ver item mortuo. Vltimo hic Ia. de Bel ponit vnā
6 q̄onem, quam disputauit in ciuitate Perusij, quæ talis est †Quidam habēs dignitatem ex electione, vel successione obueniētē, accepit mutuū a mercatore, alter postea successit in locū eius in eadē dignitate, mō q̄ritur, an successor ꝯpelli dēat ad soluēdum debitū prædecessoris, & quo iure. de qua q. dic vt hic per eum.

1 *Creditor, qui filios debitoris retinet pro debito, cadit ipso iure a debito.*
2 *Dispositioni huius §. renunciari non potest.*
3 *Filij, an possint dari pro hostagijs & obsidibus. remissiue.*

1 §. Quia vero. †Creditor, qui filios debitoris p̄sumpserit ꝓ debito retinere, a debito cadit. & tātūdē dabit eis, aut parentibus eorū, & corporalib. penis afficietur. h d. ex isto § sumit authē. immo. C. de act. & obli. Quæro,
vtrū cadat a debito ipso iure, vel ꝑ sniam. credo ꝙ ipso iure, vt
2 no. in d. auth. immo. †Quæro, an huic l. possit renūciari gl q̄
ē in d. auth. imo. dr. ꝙ nō, de quo dic. vt no. Spe. de renū. & ꝯclo
3 ne. §. 1 ver. item est bñficiū †Sed q̄ro, an filij possint dari ꝓ hostagijs, & obsidib. de quo dic vt no. gl. in l. 2. C. de pri. q. fil. dist. & extra, de iureiu. c. ex rescripto d pig. c. 2. de arb. c. exposita. in fi.

1 *Consensus vxoris multiplicatus in obligationibus viri, ꝙ sibi præiudicet.*
2 *Contractus cum viro, & vxore simul celebratus, valet si est in vtilitatem vxoris celebratum.*
3 *Dispositioni huius §. an renunciari possit.*

§. Et illud. Vxor si crediti instrō cōsentiat ꝓprin viro in dānū suū, vel suā substantiā, aut seipsam ꝓ eo obliget ipso iure nō tenet nisi manifeste appareat pecu-
1 niā in ipsius vtilitatem fore cōuersam. h d. †Op. & vr̃. ꝙ si mulier ꝯsensit viro suo multoties, quod teneatur, vt ꝫ. vt immobiante nup. don. §. 1. veritas est, q hic loquitur, quando pro marito intercessit, licet Pla. dicat contra & circa hoc vide quod no.
Doc. in auth. si qua mulier. C. ad Velleia. quæ sumitur ex isto
2 §. †Quærit Ia. de Bel. an vxor cū viro possit in eodē instrō se obligare & br̃ dic. quod si certū est ꝯtum celebrari in propriā
3 vtilitatem mulieris valet, vt hoc §. in prin. an †autem huic logi possit renunciari, dic q̄ no. in d. auth. si qua mulier.

1 *Mulieres bonæ conditionis, & famæ, non carcerantur.*
2 *Crimina grauissima quæ dicantur, ad gl.*

§. Necessitatem

§.Necessarium Mulier in causis ciuilib. nō debet in carcere includi, in crīalib. vero
cōmittēda est fideiussoriæ, aut iuratoriæ cautioni, vel dēt tra-
1 di mulieribus custodienda. h.d. † Quæro, de qb. mulierib. loq
2 tur. dic de mulieribus bonæ condōnis, secus in meretricibus: a
ita no. Doc. in auth. sed nouo iure. C. de cust. reo quā auth. hēnt
3 quidā super l. 1. C. de off. diuer. iu. † Quæro, dr̄ hic si vero grauis
simū. & c. q̄ dicant ista crimina, vide qd no. glo. l. auxilium. §. in
delictis. ff. de mino. l. liber homo. ff. ad l. Aqui. de reg. iu. l. ad ea.
27. q. 7. §. quemadmodum.

ADDITIO.

a Secus in meretricibus. Et hoc forte est verū, nisi esset talis mulier, & meretrix vxorata, ita no. Matthe. sing. 108. & Hip. Marf. 148.

1 *Pœna statuta per leges antiquas in adultero masculo remanet firma.*
2 *Mulier damnata de adulterio, quando mitti debeat in monasterium.*
3 *Filij adultera ea monasterium ingrediente, an habeant legitimam.*
4 *Ascendentes mulieris adulteræ monasterium ingredientis absque filijs, an aliquid habeant de bonis eius.*
Monasterium habetur loco filij.
5 *Monasterium, an excludat parentes ingredientium ab omni successione.*
6 *Adultera posita in monasterio, an post biennium effi. iatur monacha.*
7 *Maritus, an lucretur dotē vxoris adulteræ eo ipso, q adulteriū committit.*
8 *Monasterium omnem maculam detergit.*
9 *Vir, an possit sibi reconciliare vxorē adulterā ī monasterio positā, ea inuita*

§.Si quando. In crimine adulterij masculus pœna lēī-
ma puniēdus est, mulier vero in mona
1 sterium mittet. h.d. † Op. in hoc §. q pœna capitis olim statuta
ꝯ adulteriū cōmittentes per iura C. remanet firma in mascu-
2 lo, vt hic, sed in fœmina corrigitur, vt j. in §. adulteram. † Op.
& vr̄, q mulier de adulterio damnata in monasteriū mitti non
dēat, qa alteri corpori qs ad pœnā dari non potest, vt in glo. hic,
& in ꝯtio in ea alleg. & C. de adul. auth. sed nouo iure. & C. de
3 decu. l. neq; lib. x. † Item op. ad ver. & si qdē. & vr̄ q filij habeāt
tm̄ lētimā, vt j. de san. epi. §. si qua mulier, gl. hic super ver. duas
partes, & in auth. sed hodie C. de adul. ponit duas opi. Doct.
ibi approbant istā, q ibi loqt̄ qn̄ mulier spōte ingreditur mon.
& hāc sol. tenet hic Ia. de Bel. & gl. s. de mona. §. illud quoque.
4 † Item op. ad ver. si vero descendētes. vr̄ q vbi sunt ascendētes,
q ecclesia, seu monasteriū totū hēt, & nihil hēant ascendētes,
5 nā ecclesia loco filij hr̄, vt j. de san. epi. s. sed hoc pñti. a ita ha-
bes ex gl. sup ver. vincias quod an sit verū, no. d. §. sed hoc pñti.
5 † Secūdo habes, q monasteriū excludit parentes ingredientiū
ab oī successione, quod an sit verū, no. p glo. & Doc. in auth. si
qua mulier. C. de sacros. eccl. dicam j. de san. epi. §. si qua mulier.
6 † hē circa terniā sol. d. gl. sup ver. vincias, quā reprobat Iac. de Bel.
videlicet. an post biennium efficiat monacha ista mulier, vide
7 q no. glo. ex. de couer. cōiu. c. gaudemus. † Item op. & vr̄, q ma-
ritus eo tpe quo mulier adulteriū cōmisit, dotē lucretur sine
aliquo pacto, vt s. vt li. ma. & auiæ. §. qa vero plurimas. & C. de
repu. l. ꝯsensu. §. vir quoq; gl. hic super ver. seruant, ponit tres
sol. quas ēt ponit in d. auth. sed hodie. C. de adul. d. Ia. de Bel in
hærendo solæ opi. hic polite dr̄ sic, aut de adulterio est actum
criālr ad pœnā h⁹ l. & vir vxorem damnatā de adulterio p̄t intra
biēniū recipere, & tūc vxor fingit nō peccasse, & nuptiæ nō læ
duntur, & pacta dotalia suis tpibus obseruant, vt hoc §. in d. ver.
adulterā, in prin. Aut vir vxorē intra biēniū recipe recusauit,
vt mulier in mona. pmaneat, tūc vir eo casu ex adulterio do
tē non lucrat. sed ex pacto, vt hoc §. in fi. & est rō, qa pœna miti-
gat ex principis, & legis clemētia, & ēt ex pietate, & eo quia in
8 monasterio ipa est, vt de peccatis pñiam agat, † & qa monaste
rium oēm maculā detergit, vt s. de mon. in prin. Aut est ciuili-
ter actū & tunc si ex adulterio est missa in monasterio, vir non
posset agere ciuilr, vt dotē lucretur, sed Doc. nr̄i sequētes istam
sol. glo. aut est actū ciuiliter, aut criminaliter, dicunt posse agi
ciuiliter, vt ipsi no. in d. auth. sed hodie. in 4. op. & vide, q no.
gl. C. de repu. in d. l. ꝯsensu. § vir quoq;, & p Azo. in sum. illius
9 ti. in fi. † Vltimo, quia in d. ver. adulteram. dr̄, q vir pōt sibi re-
conciliare vxorem de adulterio dānatam, & in monasterium
missam, quæro nunquid possit eam reconciliare inuitam. gl. te-
net, q sic. ita no. extra de diuor. c. ex literis, in vlt. glo.

ADDITIO.

a ¶ S. Sed hoc præsenti. Et ibi ad hoc vide quæ dixi in apost.

1 *Casus, in quo vsusfructus bonorum filij patri non acquiritur.*
2 *Maritus, quando possit sibi vxorem adulteram etiam positam in monasterio reconciliare.*

§.Quia vero. Matrimonio sine cā diuortio, aut cō-
sensu soluto, delinquētes in moñ. mit
tēdi sunt, pœna lēīma eis imminēte, ac ēt eorū ministris, recon-
ciliato aūt mr̄imonio ꝯsensu vtriusq; priusq̄ in moñ. mittatur
pœna remittitur: sed altero recusante, ille solus pœna lēīma pu-
1 nitur h.d. † No. in ver. viro nihilominus. casum, in quo vsusfru
ctus bonorū filij pr̄i nō q̄rit, de quo plene habuistis s. vt li. ma.
2 & auiæ. §. 1. in fi. † Op. in ver. si vero hi. q mr̄imonium. hic in-
nuit, q postq sunt in mon. recōciliatio locu non hēt. Contra s.
e. ꝯ. paulò pcedēti, ver. adulterā. in prin. Sol. maritus q non pec-
cauit, p̄t sibi recōciliare vxorē, ēt postq vxor missa est in moñ.
dū tm̄ hoc faciat intra biēniū, vt ibi. sed maritus, qui peccauit
non pōt sibi recōciliare vxorem postq̄ est missa in moñ. vt hic,
rō, quia post pœnā a lege impositā non p̄t pœnitere, vt l. qui ea
mente, ff. de furtis. Vltimo vide glo. super ver. ꝯsenserit, quia
inquantū dr̄ idē in collateralib. intelligas in casu huius l. sed in
casu l. si qs. §. restandi alleg. in ea. collaterales nullo mō admit-
tuntur, sed tantum ascendentes, vt hic vides.
1 *Præsumptio, de qua in hoc §. est iuris, & de iure.*
2 *Absolutus de adulterio si reperitur conuersari cum adultera, an condemna ri possit iterum.*

§.Si quis vero. Accusat⁹ de adulterio, & absolut⁹ si
postea cū eadē muliere turpiter con
uersari inueniat, vel inter eos mr̄imoniū esset secutū, mr̄imo
niū nō valet. pœna ei, & mulieri imminēte, nulla alia probōne
1 exqsita. h.d. † Quæro nunquid id, q hic dr̄, sit p̄sumptio iuris
& de iure? d. Ia. de Bel. q sic. p quo vide q no. gl. in l. absentem.
ff. de pœ. & quod no. Doc. in l. si quis ei. C. de adul. q̄ sumitur ex
§. hic quoq;. s. vt lic. ma. & auiæ. dicit ēt hic Ia. q in casu huius
§ non erit lic. tum appellare a sententia, vt colligitur ex hoc
2 tex & arg. l. unicæ. §. finaurē. C. de rap. uirg. † Vltimo in casu
istius §. quæro, an condēnabitur de adulterio posito, q nō pro-
betur de præuaricatione, cum fuerit absolutus a iudice? dic
quod sic, vt no. gl. C. de adul. l. si qui adulteri.
1 *Manus est membrum.*
2 *Membrum si debet abscindi alicui, manus amputatur.*
3 *Fures qualiter puniantur.*
4 *Publicus latro est ille, qui furari consueuit.*
Latro dicitur ille, qui per vim furatur.
5 *Bona damnati, quando debeant fisco applicari.*

§.Quia vero. Pœnæ corporales, & pecuniariæ mi-
nuunt certo mō, pterq̄ ī crīe læsæ ma-
1 iestatis. h.d. † No. ex hoc §. in ver. si vero e is, q manus est mē-
a brū. a vt in auth. sed nouo iure. C. de ser. fug. q̄ sumitur ex isto
2 §. & no. Insti. de iniu. § pœna, & ibi dr̄ de pede. † Quærit glo. dr̄
hic. q vbi crimen mēbri abscissionem requirit, una sola ma-
nus dēt amputari. Sed q̄ro, de qua manu intelligit. dic, vt in
gl. hic, quā tenet hic Ia. de Bel. & gl. & Doc. ī d. auth. sed nouo iu
3 re. Quæro hic dr̄, quod p furto nō dēt mēbrū abscindi. † Quæ-
b ro qualr fures dēnt puniri b. de hoc habemus plura iura. nam
de iure antiquo imponebat pro furto pœna extraordinaria, vt
l. vlt. ff. de fur. nisi esset publicus, vel famosus latro, qui furcis
4 suspendit, vt l. capitaliū. §. famosos, de pœ. † Aduerte, qa gl. dīt
q publicus latro est ille, qui cōsueuit furari, vt in d. auth. sed no
uo iure. & ita obseruat. tm̄ de iure nō bñ dr̄, qa §. famosos. loqt̄
ī publico latrone: sed ille q cōsueuit furari, est publicus fur, qa
latro est ille q p vim &c. vt hic in ver. eos vero. & in dicta auth.
sed nouo iure. postea superuenit ius Authēticorū, de quo loqt̄
hic. postea superuenit ꝯstō de pace te. § si qs qnq; solidos, vbi
dr̄ q ille, q furat illud, q valet qnq; solidos, dēt suspendi, si mi-
nus non dēt suspēdi. postea superuenit ꝯstō alia de pace iur.
fir. in §. si qs vero ausu temerario, in fi. ibi, iniuria, seu furtū, &
5 dic vt in gl. ibi. † Venio ad §. vt āt, & op. q bona dānan debent
fisco applicari, vt s. de incest. nup. § 1. glo. ponit hic tres so. tene
opi. allegat. quā ēt ponit glo. in auth. bona dānatorū. C. de bo.
dam. quæ sumitur ex isto §. & eam tenet glo. in contrario, quæ
opi. est vera, licet Pe. in d. auth. videatur sentire aliter.

ADDITIONES.

a ¶ Est mēbrū. Adde d. Ale. de Imo. in l. 2. ff. de pub. iud. vbi etiā vide Bar. & In. de Imo. & Ang. hic, sed qd de manu arida. vide Fel. in c. ego. N. in ver. in tex. ibi, vitam de iure. Adde ad hoc, qđ hic dr̄ Geor. Thu. cōsi. 9. incī. statuto ciuitatis Pisanæ, ad prin. vol. 3. & ibi quid in digito, & Barb. & qđ dicat eē membrum hominis.
b ¶ Qualiter fures debent puniri. Adde quod no. in addi. ad Bal. in tit. de pa. iu. fir. & eius viol. § si quis quinque solidos, in vlt. fine.

Vt differentes iudices, &c. Rub.

1 *Peregrinus. quòd sit ille qui est extra propriam patriam.*
2 *Iudex an possit esse arbiter illius causæ, in qua est iudex. & nu. 4. vbi quod potest esse arbitrator.*
3 *Iudex ordinarius non recusatur sed alius sibi associatur.*
4 *Arbitramentum non est sententia sed quædam transactio.*
6 *Arbitrator potest auferre de iure vnius, & dare alteri.*
7 *Arbitramentum quando est liquidum, vsque ad quantum tempus reduci potest ad arb. boni viri*

EX quo. Epī debent iudices ad iustitiā faciē-
dam compellere, aut per se, aut per
lr̄as ad principem directas & iudice existente su-
specto adiungi sibi debet episcopus: litigator au
tem principem adiens priusquam adeat iudicē,
vel episcopum, est puniendus. h.d. vsque ad §. si
tamen

1 tamen contigerit.†No.in prin.consti.tex.discedere cogatur a ꝓ
pria pñ a.ꝙ peregrinus est ille q est ex patriam sua. ad idē j.e.§.si
vero dū aliquis,& in eo.§.hæc aūt,& de hoc qs dicatur peregri-
2 nus,videbitis in l.ciues,in fi. C.de inco.lib. 10.†Secundo no.in
ver.si vero contige.i ‹ suo Primo,ꝙ hic vr tex.ꝙ iudex possit esse
3 arbiter illius causæ,in qua est iudex: de quo j.dicā.†Secūdo,ꝙ iu
dex ordi.non possit recusari.sed aliis associari,de quo dic vt no.
ꝑ glo.& Doct.in l.apertissimi. C.de iud. quid aūt sit de iu.can.
4 dic,vt in c.cū speciali,extra de ap.†Op.ad primū no.& vr,ꝙ iu-
dex non possit esse arbiter illius causæ, in qua est iudex, vt ff.de
arb.l.sed & si in seruū.§.si qs iudex.Sol.vt in gl.sup ver.conuen
tū,ex qua gl.no.iura.Primo,ꝙ iudex nō pōt eē arbiter illius cāę
in qua est iudex,sed pōt eē arbitrator.ita no.gl.in l.ꝯria & in au
thē.si vero ꝯtigerit.C.de iu.& in l.1.§.& post opetis.ff.de ope.
no.nun.circa quas gl.vide,ꝙ no.Doct.in l.si quis ex cōsensu. in
prin.C.de epi.aud. ꝑdicta hēnt locū de iure ciuili: qd aūt iuris
sit de cano.gl no.in d.§.si qs iudex.sed tu dic,vt no.gl.ex de arb.
5 c.cū tpe.& de ꝑsum.c.lras.&.3.q.7.§.tria.†Secūdo no.ꝙ arbitra
a mentū nō est sniā.sed est q̄dā trāsactio. ᵃ ita hēs ex d.gl.hic sup
ver.cōuētū ꝙ tenē mētē,& ad hoc alleg.Inn.gl.hāc in c.Quin-
6 tauallis.in prin.ex de iureiu.†Tertio no.ꝙ arbitrator pot auser
b re de iure vnius partis, & dare alteri. ᵇ idē no.in d.§.si qs iudex,
7 & in l.si de meis.§.recepisse.ff eo.tit.cætera dic,vt in gl. †Quæ-
rit hic Ia.de Bel si arbitramentū est iniquū, intra quantū tēpus
pōt reduci ad arbitriū boni viri.dic vt hic per eū.quia non est
nostra materia,sed l.si societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio.

ADDITIONES.

a ¶Transactio.Adde Bal.in l.fi.2.op.C de cōtrahen.emp. & in rub.C.de permu.
ad fi.ver.sed an arbitramentum,& Bar.in l.quod si Ephesi.§.interdum.in fi.de
eo quod cer.lo.& in l.tutor §.si iussu. in ver.& dicas.ff.de insa Et adde Bal.in
l.prætextu,la 1.in fi.ver.vlt.ergo no.C.de trans.& d.Soc in consi.382.incip.
in ꝑsenti consultatione.ver.circa primū.circa prin.& ver.circa secūdū.i 2.par.
b ¶Alteri.Vide Bal in l.fi.in 1.op.C.de contrah. emp. & Bar. & Alex. in §.arbi-
trorum.ff.pro so.ver.post multa videtur.

1 *Superior adiri potest si inferior iustitiam non facit.*

§.Si tamen contigerit. Episcopus de iniusti-
tia iudicis,& læsione
subditorū iudicare dēt,& læso dānū facere emendari,pena ꝯtra-
cientibus imminēte.Itē in ciuitatibus,in quib.sunt iudices sub-
1 diti,a sire sūt defensorē q inter eos dēt iudicare.h.d. † No.er-
go ꝙ si iudex inferior iustitiā nō facit pōt haberi recursus ad su
periorem.vt hic,& supra,de offi.quæsto. §.si vero forsan.& ex-
tra,de offi.ord.c.irrefragabili,& c.significauit.8.q.3.cum si. Et
aduertas,ꝙ in hoc § super ver. eum qui debet,est posita quædā
glo.quæ incip sed quomodo,quæ glo.est vera,dic vt in ea.

De nauticis vsuris. Rub.

1 *Consuetudo maritima seruanda est,dummodo non sit legibus contraria.*
2 *Vsuræ etiam hodie sunt prohibitæ de iure ciuili.*
3 *Vsura nautica pecuniæ de iure canonico est prohibita.*

NVncium. Leges antiquę & cōsuetudines
in vsuris nauticis obseruari de-
1 bent ꝑpetuo inuiolabil. h.d. vsq; ad fi.tit.†No.
ex hoc tex.in §.nos igit. sm gl.ꝙ cōsuetudo ma-
ris est seruāda dūmō legi nō sit ꝯtra, vt no.in l.
depcatio.ff.ad l.Rho de iac.& C.de fur.auth na
2 uigia. †Op.dr hic,ꝙ ex nautica pecuniā est ꝑmissa vsura. ꝯ,imo
vr. ꝙ nō sit ꝑmissa, vt j.de eccl.rit.in prin.dicit gl.ibi,ꝙ licet ho-
die non solum de iure cano.sed etiam de iure ciuili sunt prohi-
3 bitæ vsuræ †Fallit tamen in nautica pec vt hic, ita no ibi,& C.
de vsu. auth. ad hæc. sed de iure cano. etiam in nautica pecunia
est prohibita vsura. vt in c.nauiganti.in prin. extra, de vsu. circa
quod vide no.per Gof.in sum.de vsu.§.in sum.& §.fi.

De interdictis collegiis hæreticorum. Rub.

PLurimum. Hęretici adulteras collectas
& adultera baptismata face-
re prohibentur, pœna contrafacientibus im-
minente. hoc dicit vsque ad finem totus iste ti.
tu.Bartol.

De raptis mulieribus. Rub.

1 *Mulier rapta si nubit raptori, matrimonium non tenet, nec aliquid lucratur,nec habere potest de bonis raptoris.*
Casus in quibus quis est incapax ex testamento alterius,remissiue.
2 *Pœna huius constitutionis quod habeat locum etiam si raptus committatur in volentem.& nu.4.*
3 *Bona rapientis mulierem ipso iure tempore raptus transferuntur in mulierem si ipsa non nubat raptori.*
4 *Dominiū in casu huius cōstitutionis transfertur in alterum sine facto alterius.*
5 *Matrimoniū inter captam,& raptorē an hodie esse possit de iure canonico.*

LEgis. Mulier rapta substantiā raptoris lucra-
tur,nisi nupserit raptori, quo casu ad
suos parentes deuoluitur si tali matrimonio nō
cōsenserit. aliàs ad fiscū dēt ꝑuenire, his obtinē-
1 tib.in casib.futuris,ac ēt in ꝑteritis. h.d. † No.ex
hac ꝯstōne,ꝙ mulier rapta nō pot nubere rapto
a ri, ᵃ & si nubit nō valet matrimoniū.nec aliquid lucratur de bo-
nis rapientis, nec ex eius testō cadere quicquā pōt: & sic habes
vnū casum.in quo qs est incapax ex alterius testamēto. sunt &
2 alii casus,q no. Insti.de leg.§.legari. †Secūdo no.ꝙ pœna huius
ꝯstōnis hēt locū siue raptus cōmittatur in mulierē volentē, si-
ue nolētē,vt hic. C.de rap.vir. l.raptores,& de epis.& cler.l.ra-
3 ptores. †Tertio no.ꝙ tpe raptus ipso iure bona rapientis trās-
feruntur in mulierem raptam,si ipsi non nubit,& sic no.ꝙ bo-
na transferuntur in dominium,quod non quęritur sine tradi-
tione, sed certe immo vr dominiū & possessio quæri sine alte-
rius facto, vt l. raptores.C.de epis.& cler. posses tñ dicere,ꝙ ibi
loquitur in diaconissa rapta . sed certe idem est in qualibet mu-
4 liere rapta, vt no.in d.l.raptores in 1.gl. † Op.ad secundum no.
& videtur, ꝙ si mulier fuerit rapta volens, pœna consti. cesset,
quia volenti non infertur iniuria, vt in l.1.§. vsque. ff. de iniu.
hoc est ideo,quia patri eius vr facta iniuria. sed quid si non ha-
bet patrem. Respon.idem est,hoc ideo quia mulier pręsumitur
subducta.& decepta, vt no.per Dy.in c.scienti. de reg.iur. lib.6.
no.per Doc.in l.raptores.C.de epis.& cler.in 4.opp.& per Doc.
5 in l.raptores. C.de rap.vir.in 4.oppo. †Quæro, an hodie de iure
can. possit esse matrimoniū inter raptam , & raptorem . dic, ꝙ
b sic, ᵇ vt est casus in c.fi extra,de rapto.& ibi no.

ADDITIONES.

a Non potest nubere raptori.Tu dic hoc verum de iure ci. de iure autem cano.
secus,& in hoc est differentia inter ius cano.& ciuile,vt per Bar.plene in suo
tract.diffe.iu.ciuilis,& cano.diff.136.
d Quod sic. Adde Fel.in c.1.de spon.in 6.

De collatoribus,& aliis capitulis. Rub.

1 *Clerici,& ecclesia,an teneantur ad tributa soluenda.*
2 *Vassali debent vocari a domino ad seruitium præstandum.*
3 *Debitor ex causa collectarum quòd non possit compensare id, quod sibi à communi debetur ex alia causa cum debito collectarum.*
4 *Exactor tributorum debet dare securitatem,seu apocham de soluto.*
5 *A sententia præsidis diffiniente apud aliquem debere esse superindictam possessionem potest in executione appellari per sententiam se grauatum.*
6 *Appellari,quod debeat quis ab omni grauamine extraiud c als.*

QVæcunque Dispositiones,& denuncia-
tiones collationū ꝑ singu-
las ꝓuincias,& ciuitates collatorib.hēs dñi tē-
porib.hac ꝯstōne positis, exēplaris petētib.sol-
uētib.datis ēt de suscepto securitate ꝑstita iudici
bus ac ēt executorib.pęna ꝯfaciētib.imminente.
Itē illi,cui superindicta possessio est.si senserit se grauatū,ꝓuin-
1 cialē sniā appellādi.h.d. † No.1.ꝙ tributa imponuntur ꝓuinciis.&
ciuitatib.Sed circa illud q̄ro,nūqd clerici.& ecclesiæ dēnt ordi-
nari ad tributa soluenda.tex.est,ꝙ sic C.de sacrosan.eccle.l.pla-
cet.& C.de epis.& cler.l.de his. sed gl.in ꝑalle.locis dicunt illas
ll.esse correctas per auth.item nulla communitas C.de epis.&
cler. sed certe illa authē.& vnde sumitur, loqtur in muneribus
personalib seu q̄ imponūtur personis pro rebus, vt sunt collo-
ctæ, vel l.redempto §.fin.ff.de mu & ho & ista talia munera non
2 pñt imponi clericis,vel ecclesiis, ᵃ q nō sunt subditi, sicut nec fo
rensis.vt d.l.refer.§.fi.& iō circa ꝑdicta dic. vt habes 11.q.1. c si
tributū,& c.si Apostolicā,& vide ꝙ bene no. ꝑ gl.& Inn.extra,
de immu.eccle.c.non minus.Scdo no.ꝙ ꝑ singulas ꝓuincias &
ciuitates istæ dispōnes debent fieri notæ, & exemplum earum
2 dēt dari petentib.vt hic in ver.sed ēt. & j e.§.ad hæc. †Et ex hoc
tex.sumit arg.Iac.de Bel. ꝙ vasalli debēt vocari a dño ad serui-
tiū ꝑstandū sm formā hic traditā, sed de hoc dic, vt no. 10.col.
de pa.iur.fir.§ fi.tnp ver legitima. & facit illa cōstitutio de mili-
te vasal.q ꝯtu est. Quarto no.in ver.si vero ante. ꝙ si ante insi-
nuationē talū di ꝑōnū collatores soluant fiscalia tributa.& in
alios titulos seu ꝑ aliū modū q̄ fuerit statutum per dispōnem
vnius anni,in quo soluere tenebātur, vel si illud,quod occasio-
ne tributi debuit fisco solui in vtilitatem prouinciæ fuerit ex-
pensum,certe id debet cōputari in id,ꝙ soluit occasione tribu-
3 ti sm dispositionem illius anni. † Sumit hic arg.Iac recollectæ
pñt computari cum cōi in eo,ꝙ cōe debet illi collatori, seu illi
qui debet collectas soluere . sed certe iste text. iudicio meo ni-
hil

ADDITIO.

a Ecclesiis.Adde Genesis c.47.Esdræ c.7.ver.vobis quoque notum.& do.Alex.
de Imo.cum non nullis concor.ibi per eum signatis in addi.ad Bar.in l.1.§.1.
vbi etiam vide Bar.in ver.quarto,an vectigalia.ff.de pub.& d.Iac.May.in l.pla
cet.ibi,extraordinarium superindictum ve.C. de sacrosan.eccle.

hil facit, qa hic collatores soluerunt tributa fiscalia, sed in alios
tit. q̃ fuerit staturũ p dispõnẽ illius anni, vel expẽderunt fiscalia
tributa in ꝓuincia, & hoc fecerũt anteq̃ scirẽt illã dispõnem eẽ
factam. & ideo illud reputatur secundum dispositionem factã
illo anno ne illi collatores dãnum patiantur, vt hic dicitur, sed
in quæstione nostra secus, quia ille qui vult computare cõi, ni-
hil soluit occasione collectarũ, sed vult debitũ sibi a cõi cõpen-
sare cum collectis, quas dẽt cõi soluere, quo casu non vr̃, ꝙ de-
bitor fisci, vel Reipublicæ, vel alterius ciuitatis ex cã tributi, vel
ex cã collectarũ possit cõpensare in tributa, vel collectas illud
ꝙ dẽt ex alia causa, vt l. in ea, quæ Reipublicæ. C. de compen. &
4 l. aufertur. §. debitoribus ff. de iure fisc. †Vltimo no. in versi. pro
fiscalibus, ꝙ exactor tributorum, vel collector dẽt dare securi-
tatem, seu apocham de soluto secundũ formam hic traditam
soluẽn tributum, vt hic, & ĩ. de man. prin. §. coges. & C. de apo.
5 pub. l. 1. lib. 11. †Vltimo no. in versi. si quis autẽ putauerit, quod
a sententia præsidis diffiniente apud aliquem dẽre eẽ superin-
dictam possessionem, potest in executione appellari, si quis pu-
tauerit se grauatũ, vt l. per grauatos. C. de censi. & censi. lib. 11.
6 & ꝙ ibi no. in 1. glo. vbi alleg. istum tex. † Ex hoc arguit Iaco. de
Bel. ꝙ ab omni grauamine extraiudiciali potest appellari, ad
idem inducit ipse l. si ad scribatum, & l. si quis prouocat. C. de
app. sed certe iste tex. non videtur ad hoc facere. quia hic vide
tur appellari a grauamine, quod infertur per sententiam præsi
dis, quæ emanat post examinationem, & sic videtur grauamen
præiudiciale, licet Ia. dicat, quòd appellatur ab executore.

1 *Exactor missus in prouinciam ad exigendum tributa debet suum manda-
tum ostendere præsidi prouinciæ.*
2 *Procurator constitutus ad exigendum, & recipiendum pecuniam, non ad-
mittitur nisi idem faciat de mandato.*
3 *Exactor tributorũ dẽt debitores debitoris tributorum in subsidiũ exigere.*

§. Eos. Executores in ꝓuincias missi exactiones inchoare
non debent, nisi prius corã ꝓuinciæ p̃side manda-
tum insinuauerint, hoc & in priuatis negocijs seruando: & exe
cutores, seu exactores nullã in causis priuatis executionẽ com-
mittere debent. Item debitor debitoris tributarij in subsidium
debiti veritate probata conueniendus est, & exactorũ excusatio
ex eo, quia in loco sacro resideant, admitti non debet aduersus
eos a quibus se læsos esse dicunt. Item exactores iustis ponderi-
1 bus, & mensuris vti debent. hoc dicit vsque ad §. iubemus. †No.
ex hoc tex. quòd ille qui mittitur in prouinciam ad exigendum
2 tributa dẽt mandatum suum ostẽdere præsidi prouinciæ. †Se-
cundo no. ibi hoc ipso & super priuatis. nam hic est tex. secun-
dum Iacob. de Bel. quod procurator constitutus ad exigendũ,
& pecuniam recipiendam non admittitur, nisi fidem faciat de
mandato, & hanc opi. tenet gl. in l. non solum, in fin. prin. ff. de
procurato. licet glo. ibi hunc text. intelligat solum in eo qui est
constitutus ad exigendum tributa, & in eo qui est constitutus
ad sententiam exequendam in causis priuatorum, & sic iste ver
sicu. hoc ipso, loquitur in eo, qui est constitutus ad sententiam
exequendam in priuatorum causis, tamen ad id quod primo
dixi allegatur iste tex. pro casu per Doc. C. de procu. l. 1. in 9. q.
pro hoc, & facit optime ff depo. l. si quis inficiatus, extra. de
elec. c. dudum. vide tñ circa hoc l. si commissã §. vlt. ff. rẽ ra. ha.
3 †Vltimo no. in ver. sin autem aliquis, ꝙ exactor tributorum
non debet debitores debitoris tributorum conuenire nisi in
subsidium, vt hic dicitur, facit ad hoc l. 3. & l. pen. C. quando
fis. vel pri. ad idem l. 1. C. de condi. ex l.

§. Iubemus. Exactor pecuniã tributariã sine dilatione
& sine diminutione p̃bere dẽr, nulla etiã
possessorib. & habitatoribus diminutione facta, pena ꝯfacien-
tibus imminente & singulis annis episcopus cum quinque
primatibus rationem exigere debet exactorum periculo. Item
omnibus est adempta licentia loci seruatores mittendi, pœna
contrafacientibus imminente. hoc dicit.

1 *Vices agentes omnia possunt quæ iudices possent præter vltimum supplicium,
& membri abscissionem. & nu. 3.*
2 *Membri abscissio morti æquiparatur.*
3 *Membri abscissio est crimen capitale: item de mero imperio.*
4 *Prælatus electus ex electione ius consequitur, quòd eligentes non possunt
variare, nec mutare electionem.*

§. Ad hæc. Loci seruatores regulariter ꝓhibentur, fallit
si iudex ex iusta cã ad ꝓuinciã venire impe-
diatur, tunc. n. vicarium mittere põt. Itẽ fallit cũ ex principis mã-
1 dato ĩ aliã mittitur regionem. † No. in hoc §. duo. primo, ꝙ vices
agentes oĩa possunt, quæ ipsi iudices, præter vltimũ suppliciũ
2 & mẽbri abscissionem. †Secundo no. ꝙ mẽbri abscissio æquipa
ratur morti, vt hic. & no. in gl. C. de off. eius qui vi. al. iu. ge. l. 2.
& sic vr̃, ꝙ membri abscissio sit capitale crimẽ, vt hoc tex. & p̃
3 alleg. gl. p quẽ tex. & gl. hoc tenet Dy. ff. de pu. iu. l. 2. a hoc tenẽt
ẽt alij Doc. C. de trãs. l. trãsigere, in 3. q. & ꝙ no. p Doct. in l. si fu
gitiui. C. de ser. fug. Itẽ ex hoc vr̃ ꝙ mẽbri abscissio sit de mero
Imperio, vt hic, de quo no. p gl. ff. de iur. om. iud. l. imperiũ. sup
3 ver. animaduertẽdũ ibi dũ dicit. in totũ, vel ĩ partẽ. †Ad primũ
op. & vr̃ ꝙ isti vicarij oĩa possint, vt l. 1. §. a præfectis. ff. de leg. 3.
Sol. d. Ia. & est rn. so. hic vicarius fuit cõstitutus ab hoie. i. a iudi-
ce sine spãli authoritate principis. ibi vero fuit cõstitutus ex mã
dato principis, & eius authoritate. & iõ oĩa põt, & sic intelligit
ipse ſm hãc dist. l. 2. & ꝙ ibi no. C. de off. eius q vi. al. iud. ge ꝙ re-
ne mẽti pp id. ꝙ no. Cy. in l. 1. ff. de tu. & cur. da ab his & vide p
hoc dicto gl. q̃ vr̃ sentire hoc ff. de off. eius cui man est iurisd. in
4 l. 1. § huius rei. †Vltimo gl. in ver. anteq̃. arguit ex hoc tex. quòd
p̃latus electus ex ipsa electione aliquod ius cõsequatur, nec eli-
gentes põt postea variare, & mutare electionem aliter. alleg. ex-
tra, de elect. c. cum inter dilectos. vult dicere c. cum inter cano-
nicos, de quo dic. vt ibi & c. in causæ, & in c. in causis, eod. tit. &
vide quod no. 63. distinct. c. quantum Apostolica.

ADDITIO.

a ¶L. 2. Et ibi ad hoc vide d. Alex. de Imo. vbi per eum plene, & no.

1 *Hodie iudex no pot ex off. per inquisitionẽ procedere nisi in certis casib.*
2 *Fuga, ꝙ faciat quẽ suspectũ ita, quod statur sacramẽto actoris cõtra tum.*

§. Iubemus. Omnes iudices p se reqrere debẽt delin-
quẽtes & nõ per stationum insecutores
pena ꝯfacientib. imminente. & iudices per prouinciã debẽt ꝓ-
ficisci, & eorũ administratione finita quinquaginta diebus de-
bẽt in prouincia permanere, nisi ex principis iussione ad aliam
vocẽtur, aliàs læso sacramento p̃stito oẽ damnũ ſm quod iura-
uerit p̃stare debet, & penæ pecuniariæ fisco applicari debẽt. h. d.
1 †Per istum §. ex eo, ꝙ dicit per se requirere, &c. dicunt quidam,
quòd de omni crimine potest iudex per inqsitionẽ cognosce-
a re a ex suo officio. Ad idem ff. de off. præsi. l. congruit. & l. 3. §. 1.
ff. ad l. Iul. pec. sed hodie est falsum, quia nemo sine accusatore
punitur, vt l. rescripto. §. si quis accusatorem. ff. de mune. et hon.
nisi in certis casib. vt no. in l. 2. § si publico. de adul. & l. 3. §. præ-
terea. ff. de inspe. tu. & ad istum tex. responde, vt no. per gl. & Ia.
de Bel. & per Dy. in d. §. si publico. et de hoc vide quod no. glo.
extra, de eccle. benefi. c. 1. et 2. q. 1. de manifesta. et per Doct. C. de
2 accus. l. ea quidem. †Venio ad § si vero contigerit, in quo no. ꝙ
fuga facit aliquem suspectum, ita ꝙ statur sacramento actoris
contra fugientem. facit C. de asser. tol. l. consiliarios et ex. de pre
sum. cap. nullus. b et ĩ. de exhib. re. §. si vero et quidam, & quòd
ibi no. facit quod no. gl. per hunc tex. ĩ. vt iud. sine quoquo suf-
fra. §. necessitatem. facit etiam 3. q. 9. c. decernimus Bar.

ADDITIONES.

a ¶Potest iudex per inquisitionem cognoscere. Adde Geor. Tho. in suo con-
sil. 26. incip. iudex maleficiorum inquirit, in prin. volu. 1.
b ¶Cap. nullus. Vide ibi plene Fely. per totum commentum.

De sanctissimis Episcopis. Rubr.

1 *Episcopus, quando ordinatur, non debet esse minor 35. annorum.*
2 *Debens alios docere non debet ab alijs doceri.*
3 *Eligere debeat si negligat eligere per tres menses, electio ad superiorem
deuoluitur.*
4 *Episcopus intra quãtũ tẽpus dẽat eligi, confirmari. & consecrari, remissiue.*
5 *Datum causa simoniæ applicatur illi ecclesiæ, cui fit iniuria.*
6 *Id quod aufertur alicui, propter quod fit iniuria ecclesiæ, applicatur illi ec-
clesiæ cui fit iniuria.*
7 *Laicus, an possit in episcopum eligi.*
8 *Electus per simoniã ipso ignorãte, an priuetur electione, vel electio teneat.*
9 *Electione facta ad aliquam dignitatem, an electus licite aliquid offerat.*

DE gubernatione. Iste tit. hẽt tres partes.
Primo ponit de sanctiss.
episcop. Scdo de reueren. cle. Tertio de mona. Scda in-
cipit in §. clericos. Tertia in §. iubemus, & br̃ h. d. Epi de-
bent eligi in forma hic tradita. & si hi, ad quos electio spectat,
eligere negligant per sex menses, electio deuoluitur ad superio
rẽ, & si elect9 fuerit post electionẽ de criẽ accusat9. ordinatio
differri dẽr donec de criẽ iudicet. Eps non p pecuniam sed me-
ritis eligi debet, p cõsuetudinem ñ debet dare pecuniam a iure
statutam, pena ꝯfaciẽtib imminẽte. item ordinat9 ĩ epm a seruili,
& ab adscriptitia liberat fortuna, & a patria p̃tate. h. d. vsq; ad
§. Deo amabil. &c. No. ergo primo formam ſm quã eligi dẽt eps.
1 †Scdo no. ꝙ eps nõ dẽt eẽ minor 35. an. a vt hic in ver. hoc quo-
a que. sic & p̃sbyter, vt ĩ. eo §. p̃sbyterũ. †Tertio no. ꝙ q alios de-
2 bet docere non dẽt ab alijs doceri, concor. sunt in gl. super ver.
q. n. concor. ẽt 16. q. 1. c. si clericatus. 8. q. 1. qualis erit. & c. opor
3 tet. de elect. c. cũ in cũctis, & in c. cũ nobis. † Quarto not. ꝙ si
ille ad quẽ spectat electio negligat p sex menses, electio deuol-
uit ad superiorem. qđ gl. dr̃ hodie corrigi, qa hodie non expectã-
tur nisi tres menses, alle. extra, de ele. c. cũ nobis. sed certe in d.
c. nihil dr̃ de hoc, sed dic idem, qđ glo. vt est text. extra. de ele. c.
ne pro

ADDITIO.

a ¶Xxxv. an. Adde Fel. in c. cũ vigesimũ, de offi. dele. in fi. ver. de ætate episcopi.

4 ne ꝑ defectu. 64 di. c. obeunt. b. & de hoc intra † quantū tēps eps
dēt eligi. ꝯfirmari, & consecrari, vide quod no. plene de elect.
5 c. si electio. lib. 6. ꝙ tene menti. † Quinto not. in §. pręc. oīb. ꝙ il-
lud, ꝙ datū cā simoniæ, dēt applicari illi ecclesiæ, cui fit iniuria per
hācdatione, vt hic, & j. ꝓx. & faciū ꝫ. e. §. si qs āt añ. & extra, de
simo. c. de hoc & qđ ibi no. & ꝫ. quō opor. epis. §. & hāc non in
6 pecunijs. Et sic colligit ex hoc † illud, qđ auferī alicui, ꝑꝑ ꝙ fit
iniuria ecclesiæ, applicatur illi ecclesiæ, cui īfert iniuria, de quo
7 dixi in d. §. & hāc non in pecunijs. † Op. ad §. damus, & vř, qđ lai-
a cus in epm eligi nō possit, a vt ꝫ. quō oportet epis. §. igiř. gl. solu.
hic, tu vero solue, & ibi no. quā approbat hic Iac. de Bel. Item
op. & vř, qd laicus non dēt in Epm ordinari nisi sit ꝑsbyter, aut
diaconus, vel in subsidiū subdiaconus, 40. dist. c. si. sol. vt in glo.
& circa illud ꝯriū ꝑcedens, vide qđ no. 36. dist. c. lr̄atos. & ex. de
8 elect. c. nobis, & p Inn. in c. cum inter, eo. ti. † Venio ad §. ꝑoī-
bus. & quęro, pone, quod aliquis est electus per simoniam: tñ
simonia est commissa illo electo ignorante, quid fiet? dic vt in
gl. super ver aut aliatū. quā no. pro qua vide, ꝙ plene habes ex-
tra. de renun. c. post relationē, & extra, de elec. c. pe. & extra c.
de simoniaco cū si. & ꝙ no. ff. ad l. Iul. de ambi. l. 1. & ibi p Doct.
8 † Venio ad ꝫ. si quis autem, quæro vt in glo. circa quam glo. di-
cit Ia. de Bel. quod post electionem licitum est offerre, vt hic,
ante non, vt ꝫ. proxi. §. non ob. l. alleg. in glo. quia loquitur in
dignitate seculari, hic vero in dignitate ecclesiastica. Venio ad
§. pro consuetudinibus, circa istum §. vide quod no. extra, de
simo. c. cum in electione. & c. 1. eo. tit.

ADDITIO.

a ¶ Non possit. Limita verum, nisi propter eminentem eius scientiam, quia
tunc laicus purus in episcopum eligi potest, in c. laici. circa fi. de iudi.

---

1 *Clericus potest esse tutor, vel curator si vult, non tamen cogitur.*
2 *Clericus non potest esse tutor testamentarius, legitimus sic.*
3 *Testes inuiti examinari non possunt: cautela quando examinentur quod dicatur, quod volentes.*

§. Deo amabiles. Epis, & monachis tutelę, & curę
oīum interdr̄, ꝑsbyteris autē, &
alijs clericis, ꝑmittit in aliqbus casibus, regulariter āt personis
1 ecclesiasticis secularia negotia interdicuntur. † Fallit in cæteris
casib. a iure permissis, pœna ꝯtacientib. iminēte. hoc dicit. No.
in hoc §. quod clerici non coguntur suscipere aliquam tute-
lam, vel curam, suscipiunt tñ si volunt, vt hic, nisi sit Eps, vel
monachus, qui etiā volentes non admittuntur, & sic per hoc
correcta est l. generaliter. C. de episcop. & clericis. quæ dicit, ꝙ
Episcopus, & monachus possint tutelam suscipere si volunt.
2 † Quæro hic dr̄, ꝙ clericis est permissum suscipere tutelam lḡi-
mam, qd de testamentaria? gl. hic super ver permittimus, dicit
ꝙ illas suscipere non possunt, ita etiam tenet in auth. præsby-
teros. C. de epi. & cle. de hoc est casus xxj. q. 3. c. Cyprianus, vbi
de hoc no. & 86. dist. c. peruenit, & ibi bona glo. circa istā ma-
teriam vide quod no. Spe. de ni. §. generaliter, ver. item opp. ꝯ
3 tutorem. † Vlterius hunc tex. ibi, propria voluntate suscepisse,
&c. quidam adducunt ad quæstionem. Vos scitis, ꝙ sunt qui-
dam testes volentes non inuiti, ita refertur in d. auth. ꝑsbyte-
ros, & l. lege Iul. ff. de testa. dicunt ipsi, quod cū tales testes ꝑdu-
cuntur, semper producētes debent in actis scribi facere, ꝙ vo-
lentes testificantur, aliàs præsumerentur deponere inuiti, ita
refert Cy. in d. auth. præsbyteros.

1 *Clericus quando, & in quibus causis possit esse procurator.*

1 §. Alium. † Op. & vř, ꝙ clerici possint esse procur. vt
j. e. §. sportularū. in fi. & ar gl. regulariter clerici
possunt esse procura. lit. vt ibi. fallit in casib. hic positis, ita di-
cit hic glo. magna, circa fi. Itē p gl. vř notari ff. de ꝓcu. l. neq; fę-
minæ, sed ꝯ vř velle gl. super verbo, litis. hic posita, & sic vř, ꝙ
regulariter non possint esse procura. Et ad §. sportularum. re-
spondetur, ꝙ ibi non permittuntur esse procura. in cā ecclesię
& pro ecclesia, vt ibi secus pro alijs personis. vt ibi, & hic. & qđ
tr̄ clericus non possit esse procurator, no glo. l. filiusfami. §.
milites. ff. de procur. de hac materia vide extra, ne cler. vel mo-
na. c. 1. & x. de postul. c. 1. & vltimo. & vide quod plene no. per
a Inn. extra, de re iud. c. cum Ioan. & And. a

ADDITIO.

a Cum Io. & And. & ibidem vide Fel. in prin. c. 2. de iu. & qđ ibi dixi in apost.
& Fel. in c. cum essent. de simo. in prin.

---

1 *Adiacens idem est, quod confinis, & ideo*
Adiacens mea, idem est dicere, quod confinis mea.
2 *Quid sit dicere vicina, & confinia, remissiue.*
Contiguum quid sit, remissiue.

1 §. Sinautem ecclesiæ. † In quo §. no. quādā gl.
sup verbo adiacentes. q̄
exponit. i. confines, ex qua no. ꝙ idē est dicere, talis res adiacens
est meę, ꝙ est dicere, est ꝯfinis meæ. quid autem sit dicere, ali-
qua esse confinia, & q̄ vicina, dic vt in d. §. pen. & quod ibi no.
2 ff. fini. regun. † Quid autem sit dicere, aliquid est contiguum,
dic extra, de senten. excom. c. si ciuitas, lib. 6.

1 *Testis iurare debet super tota causa.*

§. Nulli vero. Nulli licet epos corā se ad testimoniū
ꝯpellere, sed ad eos remittere dēt, vt ꝓ
positis euangelijs dicant, & a iudice in iudicio venire cogendi
non sunt, pœna ꝯfacientib. imminēte. h. d. No. in hoc §. duo,
q̄ dic vt in glo. sup verbo, ꝓpositis. ad primū no. vide ꝙ no. Spe.
1 in ti. de testi. §. 1. ver. item, ꝙ deposuit. † Tertio no. ex isto tex. qui
dicit, q̄ nouerint, ꝙ testis dēt iurare super tota cā. de quo no. in
c. per tuas, & ibi per Inno. extra. de testa. Vltimo quæro vt in d.
gl. & vide. quod no. de epis. & cle. auth. sed iudices. Bar.

1 *Episcopus ab episcopatu pro quo, & quanto tempore possit esse absens ab ecclesia.*
2 *Patriarcha, & Archiepiscopus debent semel, vel bis in anno subditos ad capitulum conuocare.*
3 *Clerici prohibentur ludere ad aleas, & nunquid ad schaccos.*

§. Interdicimus. Epi in suis ecclesijs dēnt residē-
tiā facere, & eas non relinquere
sine superioris lr̄is, vel sine principis iussione, & tunc non am
plius vno anno, pęna ꝯfacientib. imminēte. Item Patriarchæ,
& Archiepiscopi debent oēs sub se ꝯstitutos oī anno ad secon
uocare, & exponere, q̄ agenda sunt. Itē epi, vel clerici ad tabu-
las ludere, vel ludi participes, vel sportularū fieri ꝓhibentur:
nec cogendus est eps clericum suū ab ecclesia sua dimittere
1 & alij tradere. h. d. † No. ex hoc tex. tria. Primo quanto tpe pōt
a eps esse absens ab episcopatu. a de qua materia dic, vt hēs 7. q.
1. c. presbyter. plenissime extra, vt lit. non conte. c. fi. versi si al-
2 ter. dixi ꝫ. quomodo ꝓpor. epis. §. illud etiam. † Secundo not.
ꝙ Patriarcha, & Archieps debent semel, vel bis in anno subdi-
tos suos ad capitulum conuocare idem ꝙ hic hēs extra, de ac-
cus. c. cū olim, 18. dist. quidā. facit ad istā regulam c. in singulis.
3 Tertio no. † ꝙ clerici ꝓhibenř ludere ad aleas, nunqd aūt pos-
sunt ludere ad schaccos, vel ad alia gratis? dic, vt in gl. hic super
ver. schematis. & in auth. interdicimus. C. de epis. & cle.

ADDITIO.

a ¶ Potest eps esse absens ab episcopatu. Adde Georg. Tho. consi. 144. in c. ami-
cus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas. versi. quæritur in con-
tingentia facti, vol. 4.

---

1 *Presbyteri an possint excommunicare.*
2 *Excommunicatio est separatio a corpore Christi, & ab ingressu ecclesiæ.*
3 *Excommunicatio siue iusta, siue iniusta, timenda est.*
4 *Excommunicatio an possit in foro seculari opponi, remissiue.*
5 *Excommunicatus an possit testari, remissiue.*

§. Omnibus. Epi, & ꝑsbyteri sine iusta cā aliquē ex-
cōicare non debent, aliàs si fit, absolu-
tio a superiore fieri debet. Item epo non licet ꝓprijs manib. ali
quē percutere. Itē eps ab episcopatu repulsus non pōt ad ipm re
1 dire. h. d. † No. ex hoc §. ꝙ presbyteri possunt excōicare, de quo
dic, vt plene no. 2. q. 1. nemo episcopus, & quod no. 11. q. 1. de
2 persona, & vide extra, de offic. iud ordi. c. cum ecclesiarum. † Se-
cundo not. ꝙ excōicatio est segregatio a corpore Christi, & alia
excommunicatio ab ingressu ecclesiæ, vt habuimus supra, de
3 interdictis collegijs hæreticorum. † Tertio no. ꝙ excōicatio si-
ue iusta, siue iniusta, timenda est. de quo vide in c. sacro. extra,
4 de senten. excōmu. xi. qō. 3. c. senten. † Quæro, qa vt hic uides,
a qđ excōmunicatio de iure ciuili procedit. a quæro. an in foro se-
culari possit exceptio excōicationis opponi. dic, vt p Doct. C.
5 de sacros. eccl. l. placet. † Vltimo Ia. de Bel. ponit hic unam di-
b sputationem, an excōicatus possit testari. b dic, vt hic per eum,
de qua quæstione no. Spec. de instr. edit. §. compendiose. ver.
quid de excommunicato, & in c. decernimus, de senten. ex-
commu. lib. 6. dic, vt ibi. facit quod no. Innoc. in c. ueritatis,
extra, de dolo, & contuma.

ADDITIONES.

a ¶ Procedit. Adde Fel. in c. fi. ante medium, in ver. not. etiam. de excep.
b ¶ Testari. Videatur ad hoc oīno Fel. in c. cum voluntate, post prin. versic. ex-
tra gl. tangit hic Inn. de sent. excom.

---

§. Clericos. Presbyteri, & clerici, ac ēt diaconissæ or-
dinari debent, q sint ętatis hic insertæ, &
sint rectæ fidei, vitæ honestæ, & castè uiuentes, & castitatem so-
uētes. & si ꝯdictor apparet, ordinatio differri dēt, donec plene
fiat examinatio. h. d. Op. ad vers. sinaūt tpe. hic dr̄, ꝙ differtur
ordinari, & p ꝯn̄s executio negotij. ꝫ. vt spon. larg. §. aliud. se-
cundum Ia. hic fieret ꝯ formam ordinis clericorū, & sic non pōt
ordinari donec ordinatio fiat, nec propria authoritate dispen-
sare posset. vt extra, de testa. c. cum ad mona §. fi. ibi vero tale
periculum non imminet. Venio ad ver. si vero. circa hunc dic,
vt dixi in ver. neq; autem supra, quomodo oporteat episcopos.
Vltimo scias, quod hic distinguuntur ætates clericorum, hodie
aliter fit, vt extra, de æta. & qualita. in c. fi. in clemen.

Monachus

1 *Monachus si redit ad vitã seculare, quãdo dẽat tradi curię proprię ciuitatis*
2 *Clericus rediens ad vitã seculare, an tradatur curiæ, ẽt si sit in minoribus.*
3 *Comes effectus clericus, desinit esse comes.*
4 *Vasallus effectus clericus, desinit esse vasallus, nec feudum recuperat si desinat esse clericus.*
5 *Proxeneta, an teneatur ad vsurarum restitutionem.*

§. Sed neque. Curiales, & officiales nõ debent clerici ordinari, nisi monasticam vitã per xv.
annos impleuerint, pena ɔ̃facientibus imminente, in præteritis tamẽ casibus iura vetera seruentur. Itẽ clerici meritis, & non
simonia ordinari debent: ecclesijs tamẽ in quibus ordinantur,
1 bona eorũ ante & post donare possunt h.d. † Op. ad §. hoc autẽ.
per quem videtur, ꝙ ille qui est monachus, si redit ad vitam secularẽ, debet trahi curiæ propriæ ciuitatis. contra, immo aliud
fit, vt j.e.§. si monachus. Sol. vt hic in gl. & in authen. sed neque.
C. de epis. & cler. videlicet, vt iste §. intelligatur secundũ illum,
nam soluit ibi primo, ꝙ tex. hic loquitur in eo, qui anteq̃ esset
monachus fuit curialis. non est vera hæc sol. qa hic loquitur in
eo qui non erat curialis antequàm esset monachus, vt hic, patet
ibi, etiam si nulli, & c. licet illam solutionem teneat Ia. hic, & fa-
2 cit ad hæc ỹ. de mona. §. si vero aliquis. † Quæro, an id, ꝙ hic dicitur, ꝙ clericus rediens ad vitam secularem traditur curiæ, sit
verum etiam si sit in minoribus constitutus? & hic habetur, ꝙ
sic, & supra, quomodo oporteat epis. §. semel autem. sed hodie
de iure canonico possunt ad secularem vitam impune redire,
3 vt de cleri. coniuga. c. 1. lib. 6. & 50. dist. & hic post. † Vltimo hic
§. in ver. generaliter, est argumen. quod eo ipso, ꝙ quis efficitur
clericus desinit esse comes, vel Imperator, de quo per glo. 27.
4 quæstio. 2. † Secundo facit, ꝙ vasallus, q̃ cito efficitur clericus,
desinat esse vasallus, nec postea recuperat si desinat esse clericus, de quo vide 10. collatio. de vasal. nulli. qui bel. c. vnico, & de
bene. fratris, c. vnico, in fi. & si de feu. fue. contentio inter domi.
5 & agnatos, c. vnico, in vers. qui clericos. † Vltimo in §. sed neque in eo, quando hic ponitur mediator, est argum. quod proxeneta tenetur ad restitutionem vsurarum: de quo no. in glo.
l. sciente. ff. ad l. Pompe. de Parricidijs.

1 *Adscriptitius, an possit fieri clericus domino contradicente, remissiue.*
2 *Natus alibi morans, an possit in ecclesia ordinari.*

§. Si seruus. Dño sciẽte, & nõ ɔ̃dicẽte põt seruus clericus ordinari, eo ignorãte nõ, & si ɔ̃stitut⁹
ad secularẽ vitã redibit, dño restituẽdis est, adscriptitii vero p̃ter
dñorum voluntatem põt ordinari. h.d. Circa hunc §. vide 54.
1 dist. c. si seruus, & extra. de ser. non ord. c. 1. & 2. † Venio ad §.
adscriptitios, q̃rit gl. an adscriptit⁹, possit fieri clericus ɔ̃ dñi voluntatẽ. dic vt in gl. & hic, & ĩ auth. adscriptitios. C. de epi. & cler.
2 † Quæro, an in eccl̃ia alibi nat⁹, & alibi morãs possit ordinari. gl. hic tãgit, & in l. ĩ eccl̃is, hic alleg. d quo plene dic, vt no. 61.
dist. c. nullus inuitus. & ꝙ no. extra, de ele. c. cũ ĩter canonicos.

1 *Ius præsentandi in ecclesijs spectat ad patronũ, & cõfirmãdi ad episcopũ.*

§. Si quis oratorij. Clerici a p̃rono p̃ntati dẽnt, & ab Ep̃o ordinari, alˢ quoscũq; putauerit meliores ordinare põt, & clerici in suis ecclesijs mo-
1 rari debent. h.d. † No. ꝙ in ecclesijs ius p̃ntandi spectat ad patronum, & ius confirmandi ad Ep̃m, vt ỹ. vt cleric. q recedunt
alijs pro eis subroga. §. fi. extra, de iurepa. c. nobis.

1 *Quæsitum clericis dicitur quasi castrense peculium.*
2 *Clerici sint de iure ciuili in parẽtũ p̃tãte, an idẽ sit de iure cano. remissiue.*
3 *Testã fcã sup castrẽsi, vel quasi castrẽsi peculio, quod hodie subiaceãt q̃relę.*

§. Presbyteros. Presbyteri', & oẽs clerici res ad se p̃tinẽtes ĩ suo dñio h̃redẽnt, atq; p̃tãte, & eas donare, & de eis testari p̃nt si sub parẽtum existant
p̃tãte, dũmõ filijs, aut his nõ extãtib. parẽtib. eorũ relinquant.
1 h.d. † No. ꝙ illud ꝙ q̃ritur clericis dr̃ quasi castrẽse pecul. vt hic,
& in auth. p̃sbyteros. C. de epi. & cle. ad idẽ de sacrosan. eccle. l.
2 si cum l. e. ti. † Scd̃o no. ꝙ de iure ci. clerici sunt in parẽtũ p̃tãte,
vt hic, & dicta auth. p̃sbyteros. Quid sit de iure can. dic, vt in c.
indecorũ. extra, de æta. & quali. & de sen. excõ. cũ voluntate, &
vide per Doct. in auth. ep̃alis dignitas. C. de epi. & cle. Quærit
gl. filij, vel parẽtes qũo hẽbũt ltimã dñt qdã p q̃relã. sed glo. re-
3 probat, & dicit ꝙ ɔ̃di. ex l. † Ex quo no. ꝙ ẽt hodie testã facta in
castr. pec. non subiacẽt q̃relæ. & idẽ, ꝙ hic no. in d. auth. p̃sbyteros. sed alibi dt gl. qđ nulli q̃relæ subiacẽt, vt in d. authẽ. ex cã. C.
de libe. p̃te. vel exhær. alibi glossat. dicunt, qđ hodie subiacent
q̃relæ testã facta super castrensi peculio, vel quasi. vt in l. fi. C.
de inoff. testa. & ff. sia parẽ. qs fu. ma. in rub. & in l. Põpo. §. Papinianus. ff. de inoff. test. & hãc opi. tenẽt Doct. in d. auth. ex cã,
in 2. q. hoc p̃bat per tex. ỹ. vt cum de appe. cog. §. & hoc qdem.

1 *Sententia lata per Episcopum mãdatur executioni per iudicem secularem*
2 *Iudex appellationis, quando sententiam exequatur.*
3 *Iudex seculares cui per inquisitorem fuit traditus hæreticus, quando teneatur stare processui inquisitoris.*
4 *Clericus pro crimine quando possit actoris electione coram episcopo, vel seculari conueniri.*
5 *Episcopi debent scire leges.*
6 *Potestas, an sit ordinarius scholarium, remissiue.*

§. Si quis contra aliquem. Clerici, & monachi corã Episcopo in cã pecuniaria ɔ̃ueniendi sunt, in criali corã Ep̃o, vel iudice ciuili, ad electionẽ actoris sunt ɔ̃ueniendi. Ep̃o negligente
ad iudicẽ ciuilem iurisdõ deuoluit̃ in p̃cessib. forma hic tradi-
1 ta seruata. h.d. † Not. qđ s̃nia lata p ep̃m mandatur ɔ̃executioni
per iudicẽ secularẽ, vt hic, & l. Episcopale. C. de Episcop. aud.
2 † Scd̃o no. tex. ibi, & executiõi p̃priæ, & c. qa hẽs hic casum, qđ
iudex appl̃onis mãdat s̃niã executioni, ita p̃bat hic, & in auth.
si qs litigãtiũ. C. de epi. & aud & in l. p̃cipimus. C. de ap. circa
qđ dic, qđ qñq; iudex appl̃onis exp̃sse ɔ̃firmat primam s̃niam,
& tũc est verũ, quod hic dr̃. Ad idẽ l. addictos. in fi. C. de appe.
& C. de iu. l. fi. Qñq; p̃ria s̃nia ɔ̃firmat̃, qa appl̃o est deserta per
tp̃is cursum. & tũc iudex primus mãdat executiõi, vt l. nulli. &
l. fi. C. de tẽp. appe. Qñq; prima s̃nia cõfirmat̃ p partiũ cõsensũ,
& tũc idẽ. qa primus iudex exeq̃t, ar. l. si qs libellos. C. de ap. nõ
ob. l. tale pactũ. §. qui p̃uocauit. ff. de pac. vbi vr̃ p̃bari ɔ̃riũ, qa
hic loq̃t qñ fuit a delegato ad delegantẽ appellatum. vt l. a diuo Pio in prin. ff. de re iud. & de hac q. no. p Doct. in d. auth. si
qs litigãtiũ. C. de epi. audien. & in l. eos. in 8. & ix. q. C. de appe.
3 & in d. §. q p̃uocauit. † Tertio no. §. si vero crimen. in quo vr̃
casus, ꝙ si inq̃sitor hæreticorũ p̃cesserit ɔ̃ quẽdã, & eũ ɔ̃dẽnauerit, & tradiderit iudici seculari, nõ tenet iudex stare [illegible] processui, sed p̃t de nouo formarẽ p̃cessum si ei videbit̃, & crimen
examinare, circa hoc vide, ꝙ no. Guil. in l. magistratib. ff. de iu.
4 om. iu. † Quæro in principio huius §. qualiter mãdatur executioni ɔ̃ clericũ? dic vt in gl. sup verbo, contradi. Op. ad uer.
si vero crimẽ, in quo dr̃, ꝙ est electio actoris, vtrũ ɔ̃ueniat clericũ corã Ep̃o, vel iudice ciuili de crimine. Cõtra, j. c. §. si autem
ecclesiastici. Sol. ibi loq̃t de crimine canonico, de quo non põt
cognoscere iudex secularis, vt ỹ. de mãd. prin. §. si vero canonici. Item hic inseritur crimẽ laico, ibi clerico. & dixi ỹ. vt clerici
apud p̃prios Episco. & de hoc vide in c. cum sit gñale. extra, de
foro cõpe. & xj q. 1. in summa. † Vlterius ex hoc, & ỹ proximo
5 §. sed melius j. eo §. si qs vero. hẽs, ꝙ Ep̃i dẽnt scire leges. & ỹ vt
clerici apud p̃prios Epos. circa principium. & per Doc. in authẽ. cã, q̃ fit cũ monacho. C. de epi. & cle. & p gl. ĩ l. repetita. eo.
6 ti. † Vltimo glo. in §. si qs autẽ p pecunia, dicit, quod potestas
a est iudex ordinarius scholarium, • cũ sit iudex ordinarius clericorum, de quo & in auth. habita. C. ne filius pro patre.

ADDITIO.

a Potestas est iudex ordinarius scholarium. Adde omnino Bal. in authẽ. habita, nu. 7 C. ne fil. pro patre.

1 *Episcopi debent scire leges.*
2 *Leges quando seruandæ sint in foro canonico, remissiue.*

§. Si quis vero. Ep̃s ab ep̃o, vel alio cõuentus conueniẽdus est sub Archiep̃o, & ad Patriarchã appellandũ est nulla cautione, vel fideiussione pro lite
1 finienda interposita. h.d. † No. tex. ibi, qa ecclesiasticus. & c. &
ibi, ille secundum Canones, & c. Ex quo habes primo, quod
2 Episcopus debet scire leges, vt dixi supra. Secundo, quod leges
debent seruari in foro ecclesiastico, de quo in c. 1. extra, de ope.
no. nun. de reg. iu. c. 2. in glo.

1 *Casus in quo appellatione pendente sententia exequitur.*
2 *Oeconomi, quam rationem reddant, remissiue.*

§. Oeconomos. Oeconomi, & similes coram Ep̃o rõnẽ reddere dẽnt, & licitũ est eis
1 a s̃nia Ep̃i ad Patriarcham appellare. h.d. † No. hic casum, in
quo pendente appellatione mãdatur s̃nia executioni. regulariter contra, vt l. 3. C. de appel. & ff. nil nou. per totum ti. & dixi
2 ỹ. vt spon. lar. §. aliud. † Op. et vr̃, quod isti non teneantur rationẽ reddere, vt ỹ. de eccl. ti. §. pen. Sol. vt ibi no. et in l. Orphanotrophos, ỹ. de epi. et cler. in prima sol. licet Ia. de Bel. videat̃
tenere aliam solutionem.

1 *Procurator, quòd possit constitui in causa vniuersitatis, & monasterij ab ipsa vniuersitate, & monasterio.*

§. Si quis Episcopus. Ep̃i, et clerici in vrbe Cõstãtinopolitana degentes
ibi ɔ̃ueniendi, vel cogẽdi nõ sunt lit. in prouincia ɔ̃testata, alˢ
corã p̃fecto p̃torio sunt cõueniẽdi. Apochrysarij aũt ad Patriarchas, vel Metropolitas distincte interim cõueniẽdi nõ sunt, nisi de hoc mãdatũ habuerint, vt alios cõueniãt, vt ibi ɔ̃xerĩt. Itẽ
ep̃i, vel clerici legationis tp̃e cõueniẽdi nõ sunt, clerici, & monachi accusandi sunt iniuria loci repulsa, & loci reuerẽtia seruata. Itẽ monasteriũ per suũ p̃curatorẽ agere dẽt, sportularũ
quãtitate ltima, & supradictis p̃sonis, & casib. seruata. h.d. vsque
1 ad §. p̃sbyteris. † Op. ad §. si qn aũt. quod in cã monasterij non
possit constitui p̃curator, nã p̃curator est q mãdato dñi negotia ministrat, vt l. 1. in prin. ff. de proc. sed in monasterio nemo
est dñs: ergo, & c. cuius ɔ̃rij in more gl. hic, & in ɔ̃rio exponit p̃-
curatorum

curatorem.i.syndicum,& per hoc tenet glo. in d.l.1. in prin. ꝙ
Episcopus,& nullus prelatus non possit procu.constituere an-
te li cōte.& exponit hūc tex. modo p̄dicto,procurato. i.syndi-
cum,& idē notn l.nec ciuitatis.eo.ut.ff.de procura.exponit eo-
dem modo iste tex.in l.neque. C.de procur.sed veritas est,quod
vniuersitas quælibet,& monasterium potest procuratorem cō
stituere,vt extra,de procura.c.in causis.& de iura.cal.c.cum cau
sam,& vide.quod habes extra,de rescrip.c.edocen.

1 *Vniuersitas quando citatur remissiue.*
2 *Episcopus facit actorem,quando œconomus agit contra ipsum.*
Oeconomus, & syndicus ab vniuersitatibus tantum constituuntur, & an ab Episcopo
3 *Episcopus non constituit procuratorem.*

§.Sportularum

Ver.si vero pro vna.Quero de in
tellectu huius ver.dic,vt in gl.sup
1 ver.cōtingat,q̄ ponit duas lect. †sed ex secūda no.modum citandi
vniuersitatē.qa oēs de vniuersitate admonētur, vt d.gl.de quo
a modo citandi vniuersitatē a no.p gl.ff.ꝙ cuiusq; vniuer.nomi-
ne l.2 §.moniti & vide l.sed si hac lege.§.q manumitti. & §.si.
& quod ibi no.ff.de in ius voc.& vide quod no in l.nō pōt.ff.de
re.iu.de qua materia dic p Inno.de maior.& obed.in c.humilis.
2 † Quarto in ver.eps enim. Quid si œconomus agit ꝯ epm noīe
ecclesiæ dicit glo. quod tunc eps ordinet actorem authoritate
Archiepiscopi,sicut facit tutor: nam œconomus, vel syndicus
tantum ab vniuersitatibus constituuntur,vt hic dicit glo.quod
3 dic,vt in ea.†Sed ꝙ œconomus possit cōstitui etiā ab episcopo,
tenet glo in d.l.neque.C.de procura. tenet ergo gl.hic.ꝙ episco
pus non potest procuratorem cōstituere.& idem no. in d.l.ne-
que,& in l.1.in prin.& l.nec ciuitatis. ff de proc.sed de hoc dic,
vt habes in c petitio.extra,de procu.& vide d.c.cum causam.ex-
tra,de iura.cal.& quod bene no. Inn.ī d c.petitio. & vide.quod
no per do.in d.l.neque,& per glo. 5.q.3 c.quia episcopus.

ADDITIO.

a Vniuersitatem Vide Bal.in c.1.in ver.an vniuersitas.de mil.vas.q cōtumax est. in l.et. in ver.atē pōt facere suū pcuratorē. in fi.C.de exe.rei iud. & glo. in l. nō pt, alle.sex.q inci pone in officiali ff.de re.n.& ibi per eo.Alex.de Imo.

§.Presbyteris

Presbyteri, & clerici in domo pro-
pria mulierem habere non debent,
nisi omnem suffugiant suspicionem. Episcopus autem nullam
mulierem secum habere debet.h.d Ex isto tex.sumitur authen.
episcopo.C.de epis.& cler.circa istum §.vide,quod no.extra,de
coha.cleri.& mulie.c 1.& c.a nobis.

§.Si quis autem cum.

Inferens iniuriā episco-
po, vel alijs clericis dū
sacra mysteria celebrantur, verbera & exilium sustinere debet.
Ille vero qui sacra mysteria celebrari prohibuit capite punien-
dus est.idem obseruandum in lætanijs,et lætanias aliqui facere
nō debēt sine episcopis,et cler. pena ꝯfacientib.imminēte.h.d.
Ex hoc §.sumitur authen.sed nouo iure. C.de epis.et cler.Bar.

1 *Monachus bonus si est electus in abbatem, an eius electio vitietur si in monasterio melior reperiatur, stante, quòd melior eligatur.*
2 *Monasterium constructum in diœcesi alicuius episcopi, est subiectum illi episcopo nisi probetur exemptum.*

§.Iubemus.

Abbas eligendus est non secundm gra-
dum,sed meritis, et virtute,et idem in ab
1 batissis est seruandū.h.d.†Quero in hoc § de duobus,dī hic,ꝙ
ille,qui melior est in ecclesia debet eligi abbas. pone, ꝙ est ali-
quis monachus qui bonus est, tamen in monasterio reperitur
melior,an per hoc vitietur electio dic vt no.8 q.1.c.licet ergo.
2 Secundo q̄ro,dī hic,sanctissimum epm,an eo ipso, ꝙ monaste-
a riū est constitutū in diœcesi alicuius epi.ᵃ an illud monasterium
sit subiectū epo, etc dic, ꝙ sic, nisi probetur exemptum, vt ex-
tra,de reli.do.c.3.et ibi no.et 16.q.7.c.omnes basilicæ.

ADDITIO.

a ¶ In diœcesi alicuius epi. Adde Pan. in c.3. & quod posui in apost. ad ipsum in prin.in ver.nisi probetur exemptum.extra,de reli.do.

1 *Professio per monachum intra quantum tempus fieri debeat.*
2 *Bona collegij diuiduntur,quando collegium dissoluitur,et pars collegij recedit.*
3 *Monachus potest esse testis.*

§.Si quis autem.

Ingressus monasteriū incontinen
ti si notus est,pōt monachus ordi
nari.si vero est dubius,dēt differri p trienniū, & dño intra id tem
pus repetente sibi cum iuramento reddendus est, vel ordinan-
dus est monachus domino rebus redditis : eo autem ad secula-
rem vitam redeunte domino est reddendus. Item monachi in
vno habitaculo debent morari, sed separatim dormire, his ob-
tinentibus in monasterio fœminarum Item vni modis omni-
bus a fœminis sunt separandi rebus cōmunibus inter eos diui-
sis,& fœminæ eligere possunt sibi presbyterum, aut diaconum
1 ab episcopo confirmandū. hoc dicit. † No.ex hoc §.intra quan-
tum tempus ille qui monachatur possit facere professionem,
de quo habuistis textum.& glo.supra de mona. §.sancimus fa-
cit quod no. 37.quæst.1. c.1. & 50.distinct. & extra, de reg c.ad
apostolicam. hodie autem, quando est dubia conditio eius,
qui debet monachari de iure canonico,debet expectari tempus
anni,non triennij,vt de reg.iur.c.1.& 2. lib 6. Vltimo circa ver.
& si intra triennium emerserit aliquis, vide quod habes 63. di-
stinct. c. si seruus sciente, & quod plene per glo. in eadem dist.
c.si quis collatione,& plene per Ber. in c.2. extra,de seruis non
2 ord.& ibi plene per Inno.†Venio ad §.in omnibus.in quo no-
ta,ꝙ quando collegium dissoluitur,& pars collegij recedit,bo-
na collegij diuiduntur,vt hic,de quo dic, vt no.per gl.ff.de col-
3 le.illi.l.1.in fi. †Vltimo no.hunc textum ibi,testimonium, &
quem inducit glo. in argum. ꝙ monachus potest esse testis, de
a quo habuistis supra,de mona. cogitandum.ᵃ

ADDITIO.

a ¶ Cogitandum. Et ibi vide quæ dixi in apost.

1 *Decedere sine liberis non dicitur,qui monasterium ingreditur.*
2 *Monasterium habetur loco filij,& quando.nu.3.*
3 *Qui monasterium ingreditur non videtur esse sine matrimonio.*
4 *Summa ratio est,quæ pro religione facit.*
5 *Dispositio huius §.an habeat locum in ingrediente ecclesiam secularem.*
Monachus non habet administrationem, nisi quatenus per abbatem ei conceditur.
6 *Substitutio,an expiret per ingressum monasterij.*

§.Sed & hoc præsenti.

Donatiōe, vel legato,
seu hēdis īstōne sub
cōne nuptiarū, vł libertorū factis, vł factis pure, sed subiēcti
vel restone sub aliqua p̄dictarū cōdōnū facta. honorata psona
monasterium ingrediēte,vel clerico alicuius ecclesiæ facto,seu
diaconissa ēt facta, tales cōdōnes p̄ro non scriptis hnr,dūmo-
do si talis honorata persona fiat clericus, vel diaconissa mo
rpe vitæ suæ in tali statu permanserit,& res sub tali ꝯdōne do-
natas,vel relictas in pios usus expendant, vel relinquāt.& [illegible]
lis psona a monasterio recessit, bona iñ monasterio cōpepast,
& si sub p̄dictis ꝯdōnibus in redēptionē captiuorum, vel egen
tium alimentaria subito facta sit,p nullū casum p̄dictorū emano
1 lent.& gl.mag hic colligit casū h⁹ §.†Ex qua no.ꝙ non vł sine li
beris decedere,q ingredit monasteriū.& sic monasterium loco
a filij hrᵃ,vt hic,& in auth.nisi rogati.C.ad Tre. † Secūdo no. ꝙ
2 nō vł esse sine mr̄imonio, q monasteriū ingredit, ex per hoc
3 spiritualem matrimonium ꝯhat. †Sed op.& vł,ꝙ ingredi mo-
nasteriū non videat hre filios,nā non filij ciuiles,sed nāles.&c
ff.de leg.2.l.si ita qs. §.vlt.dnt qdā,ꝙ licet sit verū.ꝙ alias ciui-
4 les filij nō sufficiant, tñ fallit vbi monasteriū ingreditur.†quia
summa rō est,q̄ p religione facit,vt ff. de relig.l. sunt per [illegible]
qd est verū,nisi alij monasterio restituere rogetur,ar. [illegible]
po.in pigno.ha. Alij dnt,ꝙ tñ in casib.positis monasterium hr
loco filij, & ita tenent aliqui hic in glo. & ita tenet Ma[illegible]
cēs esse quoddā spāle ꝯ propriā significationē vocabul[illegible] op
ter hoc ipse dicit, ꝙ si aliqs diceret dono, vel lego tibi centū, si
decedā sine liberis.forte intelligitur de veris liberis. Alibi vero
gl.vīr tenere,ꝙ vbiq; monasteriū habeat p filio [illegible] gl.hic,
& hoc ēt vł tenere in proximo §. in prima,& [illegible] glo.magna,
& C. de sacros.eccl.auth.si qua mulier, de quo no. [illegible] per Doct.
ibi in 1. & 3.q̄st.sed Richar.Malumb dicit hoc nō esse verū ꝙ
monasteriū hēat p filio. nec hoc dicit iste § nec d.auth.nisi ro-
gati. sed mēs istius §.& d.auth.est, qa cū testator dicit, instituo
te hæredem,vel lego tibi talem rem.& si decesseris sine liberis
volo, qd restituas tali.vł dicere testator, volo qd restituas,si ca-
stitatē seruaueris,vnde cum per hoc impediatur vita cōtempla
tiua,quæ est melior q̄ actiua. et multi illā vitā cōtemplatiuam
eligerent,si adimeretur cōdō,et monasteriū intrarent,si cogita
rent, quod adimeretur condō, ideo vult iste §. quod talis con-
dō reputatur in ingrediēte monasteriū,ita dt Richar. ī d.auth.
nisi.in 3.q.et quod monasterium non habeatur pro filio vide
tur sentire gl.in d. auth.in glo. magna,in fi.Præterea si dicere-
mus monasterium haberi pro filio per hūc §. eadem ratione
possemus dicere per hunc §. haberi monasterium pro vxore.
5 † Quæro,nunquid iste §. habeat locum in ingrediente eccle-
b siam secularem?ᵇ dic vt in glo.super verbo, clerico. sed aduerte
ad id quod dicit ibi,et quod sequitur,etc. qa istud dictū glo.quod
monasterium non habet administrationem nisi de facto. et
quatenus sibi Abbas concedit,probatur in c.2. extra, de statu
mona.et ad q.glo. circa totam glo.vide quod no.extra,de p̄bat.
5 c.in præsentia.cætera dic, vt in glo. † Vltimo Iacob. ponit hic
vnam quæstionem: Titius testamentum condidit, et Sempro-
nium sibi hæredem instituit, et si decederet sine liberis ex suo

corpore

ADDITIONES.

a ¶ Loco filij hr̄.Adde d.Ias.May.in auth. si qua mulier.C.de sacrosan.eccle.& Fel. in c.in p̄sentia.de prob.& oīno p d.Ale.de Imo. in consi.121.2.parte,in consi 73.4.parte,& Ang.in quæst.nobilis quidam genere.
b ¶ Ingrediente ecclesia seculare.Adde quod nota.per Geor.Tho.in suo cōsilio pen. incip.magni ponderis est præsens quæstio.ad fin.vol.3.

corpore descendentibus substituit ei Seium, & deinde Sempro
nius institutus ingressus est monasterium. quæritur nunquid ex
pirat subitò per ingressum monasterij? a de qua q. no. doctu. in
d. auth. nisi rogati. C. ad Trebel. & in l. si ita quis §. vlt. & ibi per
Dy. ff. de leg. 2. & per Io. An. in c. Ray. extra de testa.

ADDITIO.

a ¶Monasterij. Vide in dom. Ale. de Imo. in l. ex facto. §. 1. in ver. quid autem in monasterio. ff. ad Treb.

---

1 Dispositio huius §. quod habeat locum et si intrat monasterium, vt conuersus.
2 Bona sequuntur tacite ingredientem monasterium.
3 Dispositio huius §. an habeat locum etiam si ingrediens habeat ascendentes.
4 Diuisio quæ permittitur fieri per patrem ingredientem monasterium inter filios post ingressum, an, & quando valeat vt testamentum.
5 Filij ingressi monasterium qua actione agant contra monasterium, quod possidet omnia bona patris, ratione diuisionis per patrē factæ inter eos post ingressum.
6 Ecclesia an habeat omnia bona ingressi, qui ante ingressum non habens filios extraneum heredem instituit assignando ecclesiæ certa bona.
7 Filij quando possint compellere patrem ingressum monasterium, vt eius bona distribuat. Et quando interim debeat habere alimenta. num. 8.

§. Si qua mulier.

Muliere, aut viro monasterium ingrediente, liberis non extantib. res eius monasterio competunt liberis superstitib. rerum suarum ante ingressum monasterij dispositione non facta post ingressum, licet inter filios distribuere legitima portione nulli diminuta, vel propria persona filiis connumerata sibi suam retinet portionem, quæ monasterio cōpetere debet. Eo aūt in vita te præueniente filii suam recipiunt portionem, reliqua substantia monasterio competente. h. d. Ex isto §. sumitur auth. si qua mulier. C. de sacros. eccl. Quero, dicit hic, intrauit monasterium, quid
1 si cā orandi intrauerit, dic, vt in gl. 1. hic. †Sed quero, quid si intrat vt conuersus. dicit gl. quod non refert, vtrū intret monachus,
vel conuersus, dūmodo renunciet. Item quid si aliquis intrat
2 capellanus, dic vt in gl. †Quærit gl. quid si talis ingrediens nil de
bonis dicit. dicit gl. quod eum tacite sequuntur bona, vt ī. de mo-
3 na. § illud, & hic. circa quod vide C. de sacros. ec. auth. ingressi.
†Quęrit. quid si ingrediens non hēt filios sed parentes. dicit
Pla. quod idem est in parent quod in filijs, ar. ī. eo. §. presbyteros,
& ī. vt nul. iud. §. adulteram sed contrarium tenet glo. & ad contra ri-
det vt in ea. Idem quod hic tenet gl. in d. auth. si qua mulier, &
in d. § adulteram, & in § si vero ascendentes. Et primam opin.
tenet O. Io. & Ia. Bal. licet Pe. teneat opi. gl. de quo dic. ut p Doc.
in d. auth. si qua mulier. Nec ob rō gl. quę est, quod ideo parentes
excluduntur, quia in monaste. hr pro filio quia hoc non est ve-
4 rum, vt dixi ī in prox. §. Quærit gl. hic super vers. proprios. nū-
quid hæc diuisio quę permittitur ingredienti monasteriū post
ingressum sit testm. quod est vtile scire. dicit gl. si quæratur de
numero testium, dic. quod nō est testamentum ratio, quia
cū ista diuisio permittatur post ingressum inter liberos, vbi nu
merus testium non requiritur, vt l. fi. C. fa. erc. & l. hac consul-
tissima. §. ex imperfecto. C. de testa. sufficit ergo in ista diuisione
numerus duorum testium, vt no. gl. in d. auth. si qua mulier. ad
q. d. Plac. quod non est testm. Azo vero dicit, quod est testm. vel q̄-
dam vltima voluntas, quæ succedit loco testamenti, vt ingre-
diens facere poterat ante ingressum, vt probatur in hoc ti. maxi
me ibi dum dicit, & sic liceat &c. & sic vr vera opi. Azo. & etiā
5 Plac. in d. auth. si qua mulier †Quærit d. gl. monasteriū omnia
bona possidet, qua actione agant filij, inter quos pater diuisit cōtra
monasterium. dicit gl. quod condictione ex hac lege, quę opi. vide-
tur procedere s̄m illam opi. quę est, quod diuisio non sit testm. &
6 sic innuit gl. ibi, secūdum nos, &c. †Quęrit etiam dicta gl. quid
si ingrediens non habet filios, & anteq̄ monasterium ingrediatur facit testm, & extraneos heredes instituat, certam partem
assignando ecclesiæ anteq̄ intret, nunquid post ingressum ha-
bebit ecclesia omnia bona? glo. dist. hic, & in d. auth. si qua mu-
7 lier. †Quærit gl. super verbo, persona, an filij possint compel-
lere patrem, vt distribuat. gl. hic vr velle, quod non, nec filiis subue
niatur, nisi post mortem patris, sed in hoc subueniatur filijs, quod
statim debent hēre alimenta. Istam opi. videtur tenere gl. hic, li-
cet aliam ponat opi. in d. auth. si qua mulier. & quod habuistis
ī vt hic. ma. & auię. §. quia vero ex consensu & C. de rep. auth. sed
hodie. & habuistis ī. de mona. §. illud quoque. & istam opinio
nem, quod demum mortuo patre naturaliter filij possint pete
re legitimam. tenent doc. in d. auth. si qua mulier. licet Iaco. de
Bel. ī de mon. §. illud, videatur tenere contrarium, & gl. in auth. nūc
8 autem. C. de epis. & cle. †Et ista omnia faciunt ad id, quod dixi
ī. de hære. & Falcid. §. si quis autem. s. an filij possint petere le-
gitimam in vita patris. vbi dixi, quod non. Vlt. scias, quod iste §.
fuit canonizatus 19. quæstione 3. c. si qua mulier. & vide, quod
ibi no. per doc. in d. auth. si qua mulier.

§. Sponsalibus.

Iste § habet duas partes. secūda ibi, si vero cōstante. Sponsalibus inter aliquos factis alterutri permissum est monasterium ingredi absque arrharum poena, matrimonio vero constante quilibet de coniugibus ingredi potest pactis dotalib. inter eos seruatis. viro que aūt coniuge monasteriū ingrediente lucra dotis, & donationis pp nup. cessare debent, nisi alter alteri coniugi aliquid largiatur sponte. h. d. circa istum §. si vero constante, & vide quod habes ī. de mona. §. si autem, & de nup. §. distrahuntur.

1 Ingratus quòd quis non efficiatur propter monasterij ingressum.
2 Ingressus monasterij abstergit omnem maculam, & an ingratitudo purgetur.
3 Monachus an succedat agnatis, & cognatis.

§. Nullam.

Parentib. filios, vel filias, q monasteriū ingrediuntur vel in ingratos ab eorū hæredi
tate excludere non licet. Item parentibus non licet filios de mo
1 nasterio extrahere. h. d. †No per ingressum monasterij quē in-
a gratum non effici. a †Quęrit gl. nunquid per ingressum mona-
a sterij omnis macula peccati aboletur. & dicit, quod sic, b licet alias
b ingratus per ingressum non fiat gratus. dicit tñ, quod in nouel
lis dr, quod per ingressum purgatur ingratitudo: quod dic, vt in gl.
circa quod vide, quod no. gl. & Iac. de Are. in l. Deo nobis. C. de
3 epi. & cle. †Quærit gl. an monachus succedit agnatis & cogna-
tis, dic vt in gl. 1. §. huius, & idem no in d l. Deo nobis §. hoc ēt.

ADDITIONES.

a ¶Quem ingratum non effici. Quinimo tollitur ingratitudo per illius ingressum, vt dixi supra, in Auth. de mona. in prin. in addi. ad illum. nu. 3. in ver. omnem maculam.

b ¶Quod sic. Ad quod vide tu plene, & no. Fel. in c. cum deputati, in fin. princ. vers. 4. effectus, de iu.

---

1 Monachus fugitiuus, an acquirat monasterio, in quo deliquit.

§. Si monachus.

Si monachus reliquerit suū monasterium, & aliud ingressus fuerit, res eius proprio competunt mon. in quod a principio ingressus est, & monachi non debent circuire ciuitatē, sed debent in suis monasterijs permanere. Et si monachus in mon. deliquerit, & ad secularem vitam peruenerit, pęna hic inserta est puniendus. h. d. Circa istum §. si monachus. el. vide quod no per gl. extra, de cler. coniu. c. 3. & 92. dist. c. si quis episcopus vacās, & in Spe. de sta. mona. vers. 79. Venio ad §. si monachus el. 2. in quo glo. q̄ incipit, duo contraria, & ad §. sed neque s e resp. vt habes in gl. 2. sol. nam prima sol. est contra tex. dicti § sed neque. el. hoc aūt ibi, etiam si nulli &c. vbi apparet, quod loquitur etiam in eo, q
1 non est cunctis. †Vit. Ia. de Bel. quęrit de vna quæstione, an mo
2 nachus fugitiuus acquirat monaste in quo deliquit. a & arguit
pro & contra finaliter tenet, quod licet possessionem non quę
rat si ab alio possidetur, vt l. 1. §. si seruus. C. de acq. hær. tamen
dñium acquirit. Non obst. iste §. quia loquitur de rebus postea
acquisitis, & quādo mittitur in aliud mo. & in eo legitime permanet, secus autem si est in fuga. & remittit ad mo. alleg. Host. in c. 3. extra, de ele. coniuga. de hac quæstione no. per gl. 18. q. 2 sabbata vero. per Inno. extra. de priui. c. cum olim. el. 2.

ADDITIO.

a Deliquit. Tu vide Spe. in tit. de sta. reg. ver. 6.

---

1 Præscriptio annalis quando contra ecclesiam currat.
2 Corrumpens scienter monachum, vel monialem, pęna de qua hic, punitur.

Si quis.

Raptores monialium, & similium participes capitali poena, & bonorum amissione plectuntur, bonis raptoris, & aliorum criminis participum applicandis ecclesię, annali prescriptionis contra ecclesiam currente. Item Histrionibus est interdicta licentia vti actibus monachalibus, poena contrafacientibus imminente, his obtinentibus non solum
1 in prętentis causis, sed etiam in futuris. †Opp. ad istum §. & vi-
detur, quod annalis præscriptio contra ecclesiam non currat, vt ī.
de eccles. tit. §. pro temporalibus. dicit gl. hic, & in contrario, quod
hic est speciale. sic & alibi, ī. vt cum de app. cog. §. de præteritis,
& no. de hoc per gl. in auth. quas actiones. C. de sacros. ecc. & ibi
per Doct. Vlterius circa istum §. vide quod no. gl. 17. q. 1. c. si qs
2 rapuerit in gl. mag. & vide quod no. extra de piatic c. 2. †Venio
ad ver. scientibus. quęro, pone, quod aliquis sciēs monachum cor
rumpit vel monacham. seu monialem, nunquid compellatur
ad monachatum? dicit gl. quod non, sed debet puniri poena hic im
posita, ita no. extra, de pri. c. tuarum. Vlt. vide gl. quæ incipit no
ra quod quilibet ista gl. & pręcedens sunt superfluę, nec faciūt
ad istum tit. sed ad tit. § vt iud. non expe. sac. iuss. & ibi habes de
verbo ad verbum, & ideo debet ibi vacare in § nullum tex. ibi,
conceditur &c. hoc verum, quando simul intrauerint sine tē-
poris successione, vt ff. de do. inter vi. & vxo l. cum hic status. §.
si ambo. alias esset secus. ita potest intelligi gl. quæ est in l. Deo
nobis. C. de episc. & cler.

FINIS.

BARTOLI A SAXOFERRATO

Super Institutionibus Iuris Ciuilis, Commentaria;

Cum Adnotationibus, & Summarijs Henrici Ferendat Niuernensis, ad vnumquemque §. appositis:

Nunc postremò summo studio, & vigilantia recognita, Deo propitio in lucem prodeunt.

1 *Legalis scientia duplex est causa materialis, generalis, & communis.*
2 *Differentia inter generale, & commune, prout ponuntur de materia generali & communi.*
3 *Aequitas rudis quae dicatur.*
4 *Differentia inter iustitiam, & aequitatem.*
5 *Differentia inter ius, quod porrigitur de generali, & ius approbatum, quod de communi ponitur.*
6 *Legalis scientia subiectum, est bonum, & aequum. & nu. 7.*
8 *Legalis scientia libri partiales. s. ff. & Inst. diuiduntur penes causam formalē.*
9 *Imperator si inuocat nomē Domini, an necessariò requiratur, q sit Christianus.*
10 *Saracenus potest inuocare nomen domini.*
11 *Imperator ab imperio vniuersalis, & totius mundi dominus est.*
12 *Imperator Iustinianus dicatur Caesar, quia mater eius decessit in puerperio, vnde casus fuit venter eius, vt viuus extraheretur de matris visceribus.*
13 *Nomen, quod quis iure probitatis, vel alterius virtutis sibi acquisiuit, quàm quod fortuito, aut iure propriae originis adeptus est, magis aequum, & laudabile videtur.*
14 *Imperator quare dicatur semper Augustus. & nu. 15.*
16 *Pigris, & negligentibus iura non subueniunt, immo cupidis, & vigilantib. Et secundum Philosophum, quanto iuniores, tanto perspicaciores.*
17 *Dignitates plures si quis habet, & scribit, debet illas exprimere, vt de persona mandante maior habeatur certitudo. & nu. 18.*
19 *Institutionum liber, an factus fuerit post ff. & post primam editionem Codicis, & ante secundam, quam non habemus.*
20 *Exquaestor quis dicatur, & an sit nomen dignitatis.*
21 *Compositores institutionum imperialium tres fuerunt. s. Tribonianus, Theophilus, & Dorotheus, Compositores autem Digestorum octo, remissiue.*
22 *Princeps si committat causam non habenti peritiam iuris, non valet delegatio nisi ex certa scientia principis.*
23 *Infidelis sapiens deterioris conditionis est, quàm insipiens fidelis.*
24 *Semel malus, an semper dicatur malus. Et quando ex praeteritis sumimus coniecturam ad futura.*

QVaeritur primo Circa istã Instõnem qd sit cã mãlis legalis scientiae, & cuiuslibet libri legalis, dicit d. Azo, † quod
1 duplex est cã mãlis legalis sciẽ, gñalis, & cõis. Generalis, ius & iustitia, negocia & duo vitia, error & ɔtumacia, mã cõis est rudis aeqtas, ius approbatũ. est illud, q pro lege obseruat, vt voluntas defuncti, qa nihil tam nãle est, &c. C. de sacros. eccl. l. 1. Item ɔctus, qa ɔctus ex conuentionib. legẽ accipiunt, vt ff. depo. l. 1. §. si ɔuenerit. & ff. de reg. in. l. ɔctus. C. de pac. l. legẽ. sed quidã ista verba dñt, tñ ea non intelligunt. Et licet verba ista sint Azo. vt vere sunt, tñ rudissime locutus est. hic. n. ius, & iustitia, ponuntur de mã generali, rudis aeqtas, siue ęquitas, ponuntur de mã cõi. sed nõne idem sunt iustitia, & aequitas, dicendũ, q aeqtas magis respicit res ipsas, iustitia magis respicit dispõnẽ. seu habitũ. vñ si ꝓprie loquamur, dicemus, iust' iudex hẽt iudiciũ ęquũ. vñ si res mea ad aliũ perueniat sine cã, bonũ & aequũ est. vt eã mihi reddat, seu restituat, vt ff. si cer. pe. l. si me, & Titium. & aeqtas magis respicit rẽ, & iustitiã, vt dictũ est, magis respicit habitũ aĩae. vñ iudex ipse ꝓprie dr̃ iustus. ff. de reli. & sump. fu. l. & si q̃s. §. idẽ Labeo ait. & gñalr̃ puto iudicẽ iustũ, &c. tñ plerũq; vnũ pro alio positũ inuenietur. Item negocia ponunt̃ pro mã gñali, & id, q ꝓ lege seruat̃, voluntas defuncti, & ɔctus ponuntur de materia cõi, sed ɔtractus, & negocia sunt idem, ponitur pro materia generali, & cõi Sed dicendũ, q negocia prout accipiunt̃ pro materia gñali, dñr modi dicendi negocia, vt trãsactio, pactũ. iusiurã. Sed ɔtractus prout ponunt̃ pro mã cõi, dñr ipsi ɔtractus. vñ dũ dicã, qđ ti. de neg. ge. dr̃ de mã gñali, imo magis titulus de iudicijs, de transactionib. & siles. & h. d. Azo, tractãdo super nego-
2 tijs quẽadmodũ decidant̃. Si q̃ris, vñ differt mã gñalis, & cõis, ga idẽ vr̃ esse gñale, & cõe, dicendũ, q nõ reperimus dñam iter actionem cõem, seu actionem vlem, & actionẽ gñalẽ. ff. ꝓ soc. l. pro socio arbiter. Sed q ũo differt gñale, & cõe, prout ponunt̃ de mã gñali, & cõi, & istud est difficile videre, possumus tñ dicere, q gñale magis sonat in abstractione, cõe magis sonat ĩ ɔcretione. Alia est dña, & recidit in idem, & est decisio prima, sed qa ista, ius, iustitia, error, & contumacia, dñr esse materia gñalis, q determinatum est gñalr̃ in istis, in quib. est titulus gñalis, non descẽdẽdo ad aliq̃ mãm spãlẽ, gñalr̃ ponit̃, & hoc in paucis ueniamus. vnde non sunt nisi quinque, vel sex rubricę, in quib. ad mãm specialem non descendamus, vt sunt isti tractatus de iust. & iu. & de pact. de trans. de iureiu. de iur. & fac. ign. Sed in alijs oĩb. iuriũ partib. descendimus ad aliq̃ mãm spãlem, & sic dr̃ quasi mã, quia descendit ad ea q̃ cõiter accidunt, vñ [illegible] gñalis, & dr̃ cõis pp concretionem: videmus in illis ɔtractib. q̃ vlia sunt ad casus sub se contentos, & plura sub se continent, vñ magis dñr gñalia, de mã gñali, vt dr̃ alibi, collectiuum est cies plurium in vnã mãm, & magis, q est genus, minus dñr de cõi, & verum est, quia cõe magis sonat ɔcretionẽ, & inhęrentiã. i. quod cõi inest circa, quia abstractum, vel [illegible] cõis, quia de ea fere mãli parte tractatur cõiter. nam ferè
3 de ea tractatur, & raro de gñalib. † Item quia rudis aequitas mã cõis. Quare dr̃ rudis? dicendũ, cũ aliquis casus dubius emergit, ęquitas in illo casu latet in suis finib. quasi in sua rudimalia, sed postea elimatur, & disputatur. s. per disputationẽ. [illegible] est quid desit in illo casu, vnus dicit aequũ esse istud, alius dicit, imo hoc esset ęquum, & ĩ. discurritur, & elimat̃, donec oẽs consentiant in vnũ, & dicant hoc aequum erit, & sic rudis aequitas est mĩsio latens in suis finib. q̃ per disputationẽ elimatur, & disputatur, & multas altercationes recipit, & postea quàm [illegible] res, & Iurisc. disputauerunt istam aequitatem elimatam. [illegible] ptis redigebant, & fiebat inde scriptum ſm formam illius legi. l. humanum. & quod per disputationem inueniatur [illegible] tas, dicit lex ff de orig. iu. l. 2. §. his legib. ibi tamen haec d[illegible] &c. Et potes ponere exemplum de argento, quod ex m[illegible] hitur, & multas altercationes recipit ãnquam in formam propriam redigatur, vnde ęquitas sic approbata, rigori iuris praefer-
a tur.ᵃ C. de iud. l. placuit. sed male dr̃, nec hoc dix[illegible] immo aliud sed debemus q̃rere dñas inter iustitiam, q̃ poni[illegible] in generali, & rudem aequitatem, quae est de communi mã. Et est de iustitia dñia: quia de iustitia tractatur non descendendo ad aliquem casum, quę est virtus nãę. Sed circa ipsam aequitatem, quae in reb. latet, laborant principes, ponendo eam in certo casu, vt patet
5 in exemplo. † Item dẽnt q̃rere dñam inter ius, quod porrigitur de gñali, & ius approbatum, quod ponitur de cõi. vr̃. n. nisi dicas quod ius approbatum est de gñali. Sed differunt, quia in tractatu de mã gñali, de iure tractatur in abstractione, diffiniendo, & diuidendo. In cõmuni vero tractatur de iure in certa re approbato, & certo negocio, & hoc sonat dictio, approbatum. Et patet in exemplis de arrestatione, & prorogatione, & sic manifestum est, q ius approbatum, vt est mã cõis, aeqtas appellatur. Et differt a iuris rigore, quod ponitur pro mã gñali, & differũt, & sic ius, vt est mã gñalis, & ius approbatum, vt est mã cõis. at dñr differre mã gñalis, & mã cõis, ſm quod q̃dam ponitur de mã generali, & q̃dam de cõi. sed certe non sunt secũdum pro-
6 priam materiam, ſm Azo. s. alleg. † Sed quęritur quę sit mã propria legalis scientiae? quidam dicunt quod ius. sed dicẽdum est, quòd illud est subiectum, de quo dicit l. quod subiectum, bonum, & aequum: vnde dicit l. iust. de iust. & iu §. 1. circa princ. ibi ius est ars boni, & aequi, i. ars. de aequo, & bono, & illud de aequo est ars, subiectum artis: sed aequum & bonum est de iure ciuili, de quo ipse tractat principaliter · ergo est subiectum ipsius artis. non ius, sicut quidam magistri, & boni dixerunt: vnde dicebant quidam illud vocabulum, quod primum est in ff. vet. illud est subiectum, et illud est ius, iuri operam daturi, &c. † Sed dicendum est, quod ius non est subiectum, quia ius

ADDITIO.

a ¶ Rigori iuris praefertur. Adde vltra allegata hic glo. in l. si tibi pecuniam. ff. si cer. pe. ponit Bart. in l. 1. C. de leg. do. Ias. in d. l. si tibi pecuniam. in 5 not. ff. si cer pe. Et quod aequitas canonica in materia praescriptionis, & pacti praeferri debeat ponit Alex. in cons. 146. inc. videretur inspectis. circa prin. in 2. vo lu. vbi dicit, quod mala fides autoris non nocet vniuersali successori existenti in bona fide, & ex sua persona praescribere volenti, quamquam rigor iuris ciuilis hoc non patiatur. alle. l. cum haeres ff. de diuer. & temp. praesc. & l. si ego §. partus. versi. sed haeres. ff. de publ. l. sequitur §. haeres. ff. de vsucap.

ius est ars,& ars nõ est subiectũ artis,dũm est ergo, qđ in oĩb.li
bris legalis sciẽtiæ, bonũ & æquũ est subiectũ, & sĩr in decretis.
8 Ex hoc apparet,qđ scia nr̃a supponit ethicæ,in qua bonum. &
equum subiectũ est. Sed partiales libri istius legalis scientiæ.s.ff.
C.& Inst.diuiduntur penes cãm formalẽ,q̃ est cã tractandi,tra
ctant.n. de eodẽ, sed alio mõ, vel qa tractatus diuersorũ,l. C.&
ff. licet oĩa faciat sua ppria Imperator approbatione. l. 1. C.de
veteri iur. enu.circa mediũ. Inst. vero dĩni a C. licet sint eędẽ in
mõ tractandi,qa hic liber est introductorius,& facilis,vñ causa
formalis h⁹ libri duplex est,forma tractatus, q̃ est diuisio sciẽ in
libros partiales, & forma tractandi, q̃ est modus agendi,ista est
multiplex,diffinitiuus,probatiuus,& iprobatiuus. quarto exẽ-
plorũ positiuus. Cã finalis est duplex, pxima cogniõ subiecti.&
suarũ partiũ remota est.l.fęlicitas.cã efficiens est Imperator In-
stinianus,vel cã pxima a Deo est prima p Imperatorem,qa oĩs
scia a Deo est,& qcqd facit Imperator,ad Deũ se refert.C.de ve.
iu.enunc.in l. 1.in prin.C.de of. pfe.pt.Aphricæ.l. 1.in prin.& ĩ
Auth.de fi.inst.§.1.cũ igr̃ ille facit,e⁹ authoritate fit,&c.vt ff.de
acq.pos.l.qđ meo. & scias, q̃ hæc scia p cãm pcedit, cũ sit vera
philosophia, vt ff de iust. & iu.l.j. vñ lex nõ scit,nisi & eius cau
sã sciaĩ.ff.de iu.pa.l.adigere §.quis. & ff.de leg.l.scire.in Decre-
talib.dicas sĩr, q̃ bonũ.& æquũ est subiectũ. qdã m̃ Decretistæ
dñt, q̃ pstões Papæ sunt subiectũ. Sed hoc falsum est,qa aut ip
sæ pstões Papæ sunt separatæ, & distinctæ fm vsũ, & tunc idẽ
sunt, q̃ ipse liber Decretaliũ,siue Decretorũ,sed nihil est subie-
ctũ sui, nec dicendũ est sĩr, q̃ tres antiqui Codices .i.Vespasia-
nus, Hermogenianus, Theodosianus sint subiectum Codicis,
nec est dicendum, q̃ duo milia librorum, & centena milia ver-
suum sint subiectum Digestorum,sed dicendum est, vt dixi s.

PROOEMIVM.

In nomine domini amen. Dicit Glossator nr̃ de prima par
9 te istius rubr. † q̃ Imperator Instinianus fuit Christianus, qa aĩs
nõ potuisset imperare,& allegat Auth.iusiurãdũ, q̃ pstatur ab
his in prin. sed certe authentica illa nihil aliud dicit, nisi q̃ qli-
bet administrator dẽt iurare se cõicatorẽ esse Sanctę catholicæ
Ecclę,sed licet qlibet alius administrator dẽat hoc facere, tñ nõ
seqtur, q̃ princeps. Sed est argũ, q̃ ipse alios cõpellat ad illud,
q̃ in persona sua æquũ putat.ff.si ser.vend.vel ad aliud pertine-
re neget.l. alius.ff de pd.ind.l.frater a fratre. Sed si arguamus,
ergo signũ est, vel pdigiũ, q̃ fuit Catholicus, ex quo suos admi
nistratores tales eẽ vult.sed ñ pbat, q̃ nõ posset Imperator esse
nõ Catholicus,vñ authoritas illa de Impatore nõ loqt. Vñ dñt
alij, q̃ Christianus est,aĩs nõ iperat in noĩe dñi.Certe nec est ne
10 cessariũ,si inuocet nomẽ dñi, q̃ pp hoc sit Christian⁹. †Sarace
nus bñ posset inuocare nomẽ dñi, vñ ista si sunt approbata,quę
pbẽt de necessitate ipsum fuisse Christianũ,sed probabilia sũt,
vñ necessitatẽ nõ inducunt,sed pbabiĩr, ar.ff.de tu.& cur.l.is.n.
& Inst.de re.di.§ gallinarum.iuxta illud, Qui ex Deo est, verba
11 Dei audit,& loqtur.†Seqtur in rub.Imperator, vñ dr̃ Impator
ab imperando. Sed tu posses imperare,ergo es Impator.sed tu
dic, q̃ potes imperare particulari. nec ab imperio particulari,
seu singulari dr̃ Imperator,seu ab imperio vñ,qa Imperator an
tonomasice oĩ creaturæ vĩr imperare põt, qa totius mũdi dñs
est,& dñi est imperare, & q̃ sit dñs totius mundi habes ff. ad l.
12 Rho.de iact.l.depcatio.†Seqtur in rub. Cæsar, põt exponi, vt in
gl.alij exponunt dictus est Cæsar, qa cædebat.i. interficiebat ini
micos imperij,alij a cædi dñt Cæsar, qa fecit cædere matrẽ suã,
vt videret locũ in quo pceptus fuerat, vñ esset fatuus,q hoc face
ret,& iõ nomẽ ipsius tanq mali hois, & peruersi nõ esset ĩ me-
moria hñdum, imo ab oĩb. reprobandũ,vt C.de epi & cle.l.qm
venerabilis & ff ad Treb.l.facta in fideicõmiss. §. si in danda. vñ
dẽt dici, q̃ ipse fuit multũ probus,& iõ alij venientes postea vo
luerunt illo noĩe nuncupari, qa honestũ est nomen hr̃e boni
hoĩs, vt in pal.l.dr̃.Sed ipse dictus est Cæsar,qa mr̃ eius decessit
in puerperio, vñ cęsus fuit venter eius, vt viuus extraheretur de
matris viscerib.& hoc potuit esse veritas, arg.l.posthumus. ff.de
inof.test.& ff.de liber.& posth.l.qđ dr̃. Et ideo forte lex Regia di
cta est,qa facta fuit p Rege.ff.de mortuo inferendo.l.negat. Se
qtur in rub. Flauius Iustinianus, vt in gl.Goticus Francus. ista
13 sunt noĩa, q̃ habuit rõne prouinciarũ,quas deuicit,†& ita non
habes hic vñ fuit Iustinianus,vel nomẽ sui originis, sed hẽs no
mina acqsita, & sic no qđ est honestũ, qđ qs vocetur acquisito
noĩe,vel noĩe,qđ sortit rõne eius,qđ per suã probitatem acqsi
uit,quã qđ vocetur noĩe illo, q̃ sortitur rõne eius, qđ fortuito
sibi aduenit nãliter,hoc est successione,qa illa quæ quis hẽt ex
origine, habet quasi a nã,& in his quæ ex nã nobis insunt,neq;
laudari,neq; vituperari possumus,vnde id,quod meũ est per ac
quisitionẽ,magis meum dr̃, q̃ illud, quod peruenit p successio-
nẽ.ff.de cap.& postli.reuer.l.si qd in bello. Et ex illa l. male, aĩs
fm malum intellectum intellecta, dñt qdam extrahi illam con
suetudinẽ,quę est in qbusdam partibus,quia aliqs in vlt. volũ-
tate põt facere voluntatẽ suã de acqsitis,nõ de his q̃ sibi ex suc-
cessione obuenerũt. Seqtur in rub. Pius,a Pio Antonino. Dicit
gl. qđ ille fuit hõ maximi valoris, vñ bonũ est hr̃e noĩe hone-
sti hoĩs,vt dicit l. ff.ad Senatusc. Treb.l.facta ĩ fideicõ restõne.§.
14 si in danda.†Sequitur postea semper Augustus expone, vt glo.
vel expone, Augustus dr̃, qa imperiũ diminuere non põt: qa si
vendat Imperiũ, vel donat,non põt ille remittere,ad q̃ tenetur
illa q̃rere, q̃ hẽt in signũ subiectiõis,vt qa aliqñ aliq debeãt red
dere censum, vel tributũ, vt C.de prec.impe.offe.& de qbus re-
bus supplicare liceat, vel nõ, l.nec dãnosa,& de an & tribu.l.in
fraudem.& de immu.nem.pce.in rubro, & nigro.Imperator ñ
pr̃ facere qn ille,qui rem hẽt rõne rei,subiectus sit imperio: vñ
pro pt̃ate rei imperialis præscribi posset subiectioni imperii,tñ
15 pscribi non potest, vt C.de præscr. 30.ann.l.competit.†Quęsitũ
fuit a quodã puto grãmatico,quare Imperator dr̃ Augustus:ip
se dixit a mẽse Augusto: sic.n.videmus,qđ hoĩes sunt in Augu-
sto in maiori fertilitate,quàm in aliquo alio mẽse,& sĩr in ma
iore labore, & sĩr imperiũ est in maxima fertilitate, qa oĩa sua
sunt, & sĩr est in maximo labore, qa vtrũq; tp̃s.i.belli, & pacis
16 hẽt regere, vt in prin.huius proœ.†Seu cupidæ iuuentuti.not.
cupidæ.vñ alibi dr̃ optimę. materia rõnem viuendi,eligendi cu
piditatẽ addiscendi fm Iul.in reco.qui dixit, si pedẽ in sepulcro
haberem ad huc addiscere vellem. ff.de fideic.liber.l.apud Iul.
qa pigris,& negligentibus iura nõ subueniunt,imo cupidis,&
vigilantib.ff. quib.ex cau.maio.l.non.n.cupidę iuuentuti. vnde
philosophus, quanto iuniores,tãto pspicaciores. & dixit es,q̃tũ
mãcipia iuniora,tanto disciplinatiora sunt, quàm veterana.ff. se
ædi. edi.l.pcipiũt. vnde si videas aliquem senem institutariũ, &
audiẽtem primã rub.instõnũ, dicas ei,amice, tu eris aduocatus
in alio sæculo. hoc dixi fabulando. planũ est, qđ hic dr̃ iuuenis
17 quicunq; senex non pfectus.†No.vlt.circa istam rub. q̃ in ista
rub.ptinet nomẽ mãdãns.s.Imperatoris,cũ dicit Imperator Iu
18 stinian⁹, Flauius, Alamanicus,&c. †Et sic no. q̃ cũ aliqs scribit,
& hẽt plures dignitates, q̃ dẽt illas exprimere, vt de psona man
dãte maior habeatur certitudo. C.q testa.fac.pos.l.hac psultissi-
ma.Itẽ ptinetur hic nomen eius cui mittit.s.cupidæ iuuentuti,
& per istã rub cassauit qdam aduocatus quoddã pcuratoriũ.in
quo scriptor procuratorij omiserat nomẽ iudicis, cuius sigillo
erat sigillatũ: vnde dicebat qđ procuratoriũ non valebat. Ex ad-
uerso dicebat, qđ imo hoc non ob. quod nomen iudicis omis-
sum fuerit,qa per sigillũ pstabat de iudice,& de persona sua,&
non refert verbis,an volũtatẽ suã declaret. ff.de legi.& Senatus-
cõ.l.de quib.sed dcm̃ fuit, qđ valebat,& hoc per istam rub.no-
men mandãtis dẽt in epl̃a missa ptineri, vt hic & facit ad hoc ff.
de test.l.ad testiũ. §. si qs ex test.& hæc sunt q̃ p rub facta sũt ex
gl. Oẽs vero populi quos nostra regit, &c legib.tã a nobis pro-
mulgatis q̃ compositis, oẽs vero populi regunt. dñt qdam pro-
mulgare est,æquitatẽ nãę declarare occultã. sed hoc fatuum ẽ:
quia nullũ psens est occultũ nãę: nec, vt lex loqtur de natura.ff.
de ver.ob. §.ex conditionali. & per hoc gl.dicit esse differentiã
inter promulgare,& denuo inuenire,componere est primo in
uendũ in melius reformare; & sic est contra eos,qui dñt actio-
nem eẽ de iure ciuili per §. ff.de orig. iu.l.1 §.deinde ex his.vbi
dicitur quod actiones de iure ciuili compositæ sunt prius inuẽ
tæ, quia componere est in melius reformare,quod prius inuẽ-
tũ est,& in actione sunt.aĩs est in litera,cum actiones sunt de iu
re gentiũ inuentę inuentione prima. licet opi. cõis sit in pñũ,
per §. palle.qñq; proprius facit p, qm̃ put est dictũ quid dicitur
19 casus.†Sequitur et, cum sanctissimas. Videtur quod prima cõ-
positio Codicis facta fuit primo, & postea ff.uetus, nouum,in-
fortiatũ, & tertio liber iste, licet gl.innuat,quod iste liber factus
fuit post ff. & post primã editionem Codicis,& ante secundam
quã non habemus,& hoc probat gl quod ante secundam com
positionem Codicis factus fuit iste liber qa mentionem de lib.
Institutionũ in a compositione Codicis facit Imperator, vt C.
de emen.Iust.Codicis,& secunda eius editio. §.1. Sed certe per
hoc non probatur, quod iste liber sit añ secundam editionem
Codicis, licet in eis fiat mentio de isto libro. Et de secunda edi-
tione non tñ dr̃, quod primo fuerit liber iste quã secũda editio
Codicis,& iõ per legẽ illã nõ perturbatur ordo, vt dicit gl.quia
pluries facit qs mentionem de eo, quod proponit facere. & iõ
non cõcludit necessario quãuis probabiĩr. dẽs igitur sic proba-
re qđ liber iste sit añ secundã editionẽ Codicis cõis: qa tpe cõ-
pilationis Instõnum, & tpe editionis Codicis, & ff. Impe-
rator erat in tertio anno, siue gradu sui psulat⁹,siue ĩperij, vt C.
de uete.iure enu l.2 §.3.in fi. & tpe secũdę editionis Codicis ip-
se erat i quarto gradu sui psulatus. cũ sicut tertiũ añ quartũ,ita
editio Institut. añ scdam editionẽ Codicis, vt hoc probat C.de
emẽ.Iust.C.in pę.Institutionũ. Itẽ dicit lr̃a,& cũ sacratissimas
pstões añ psulas i luculẽtas,&c.i.ĩ vnũ Codicẽ. Et sic loqtur đ
prima editione Codicis tũc exponit.i.statim, vt ff đ pd & dem.
20 l.4.§.1.†Itẽ no.qđ dicit Exq̃stor Exq̃storũ nomẽ dignitatis est
fm quosdã.C.de aduo.diuer.iu. ĩ l.petitionẽ. Alij dũt qđ Exq̃-
stor dr̃ ille, q fuit in illa dignitate, & mõ ñ ẽ: vñ Exq̃stor.i.ex q̃-

ſturā. ſ. ex illā dignitatē poſitus, & iſtorū opi. ɔcordat in idē: nā
licet ſit ex administrationē tñ retinet dignitatem, vt C. vt dign.
21 ordo. l. 2. †Item no. quod dicit, cumq; Deo ꝓpitio, & c. quod il-
lis trib. ſapient. b. pariter Triboniano, vt Theophilo, & Doro-
theo poſt primam ɔpoſitionem ff. mandauit, vt iſtū librū cōpo
nerēt. Et ſic fuerūt hic tm̄mō tres ɔpoſitores. In ɔpoſitione āt
Digeſtorum fuerūt octodecim, vt in ꝓœ. ff. de vet. iu. enu. l. 2. §.
dn̄a. & in § decem. q̄ eſt rō. Dicendū eſt, quod plures leges fue-
rūt propter magnitudinem, & pōdus rei commiſſæ, qa Codex
fuit factus ex trib. doc. Hermogeniano, Theodoſiano, & Grego
riano. Digeſta ex duob. milib. librorū, & trecētes cētenis milib.
verſuū. vt legitur in ɔſtōne Digeſtorū In ɔſtitutione huius libri
ñ fuit tm̄ pundus operis, & iō hoc opus paucorib. fuit ɔmiſſū.
Itē quod dicit Viris Illuſtrib⁹, no. quod ſunt illi, vt in gl. & no. q
ſunt iſti ex ordine titulorū. ff. de of. incipit. n. ſiſt. Illuſtrib. & a ɔ-
ſulib. q illuſtres ſunt ad titulū. de of. pre. p̄to. vſq; ad rub. de of.
p̄to. ab illa vſq; ad rub. de of. pſi. dicit de ſpectabilibus, ſed ipſe p̄-
22 ſes eſt clariſſimus. †Itē no. quod dicit quorū ſolertiā, & iō ñ ɔti
nētur ignorantes. nā iſtis ɔmiſit Imperator ſcienter, in ñ. ꝓœ. di
cit, qd̄ iſtos mentos ſic erud. tos, & alia eſt & ſuper verbo eru-
ditos. cū dicit aliqb. iudicib. delegans, ñ pōt aliqua cauſa ɔmitti
ſi ſint iure ignorantes, verſ. lr̄æ. & delegari a principe iura igno-
rare, niſi ex certa, & c. vñ ex verbo illo, eruditos. no. quod ſi prin
ceps aliqb aliquā cām cōmitteret & ii, qb. cōmiſerit ſint igno-
rantes iure, vel ſi delegat⁹ a principe ſit iure ignar⁹, ñ valet dele-
gatio niſi ex certa ſcīa principis. In delegatis aūt alterius nullo
mō valet, imo recuſari p̄t, arg. in Auth. de iudicib. §. i. arg. ff. de re
iud. l. qdā ɔſulebāt. iō ordinari⁹ iudex, licet ſit iperit⁹ i iure, ſi tñ
hēat facti peritiā p̄t eſſe iudex ordinari⁹, & ſupplebit per aſſeſſo
rē, vt C. de iud. l. certi iuris eſt. vñ iudex delegat⁹ ꝓpter ignorātiā,
23 iuris recuſari p̄t. †Itē no. quod dicit, quorū fidē multi, ſarg. qa di
cit, qd̄ eorū ſcīam ꝓbauit, dicit. & eorū fidem, qa ſapiēs infidelis
deterior ē, q̄ inſipiens fidelis, & magis p̄t nocere. Itē no. cās cō-
mittendas eē peritis, vt C. de re mil. l. ſemel. ff. de vē inſp. l. j. i pri.
& i Auth de ñ alie. §. qd̄ āt dcm̄ ē. i Auth. vt hi. q obl. ſe hab. phi
24 beat res minorū §. 1. †Itē no. qd̄ dicit ſā ex multis rerū actib. qd̄
q ſepius bñ fecit p̄ſumit, qd̄ bñ faciat i futurū, & q pluries male
fecit, qd̄ malefaciat in futurū. ſi. n. diceres, ſufficeret ſemel boni
aliqd facere, vt p̄ſumeret bñ i futurū, eadē rōne ꝓbares ipm ma-
lū i futuro, q ſemel male fecit, & ſic oēs hoīes malos eſſe, qa ñ ē
hō. qn aliqn male fecit, qa ſepties in die cadit iuſtus. Qd ergo dr̄,
qd̄ q ſemel mal⁹ fuit, de cętero p̄ſumit malus, vt ff. de acc. l. ſi cui,
§. fi. dicēdū eſt verū eē in eo caſu vt ab ea accuſatiōe repellatur,
circa quā calūniatus eſt: alſ āt cū de quolibet ſit probatum, &
habeamus argumēta ad vtrūq;. cū aliqd boni egerit & aliqd ma
li, dico ſpectari de ipſo vulgarē opi. C. de interd. l. vbi. ar. ad hoc
ff de fun. iſt. l. cū de laniōis. §. aſinā. vel ſi hoc ñ ſufficit iudicetur
ex plurib. actis, ſi plus faceret mali q̄ boni. de teſtib. l. ob carmē.
& ſi ſit æqualitas, p̄ſumit bñ agere, vt C. de inof. teſt. l. oī modo.
25 †Itē no. quod dr̄ in illo ver. ex oīb &c in fi. vbi dicit, licet iſtis
trib. uiris magnificis, & ſapientib. Triboniano, Theophilo, &
Dorotheo dediſſet Imperator mādatū, vt ɔponerēt inſtitūes, vt
ſ. e. §. cumq; Deo ꝓpitio. tñ nō attribuit eis authoritatē donec
pri⁹ legiſſet, & ratū habuiſſet. & ſic no. quod in arduis negotiis
ñ ſufficit mādatū, niſi ille. q mādauit approbet, qd per mandata
rium factum eſt. & ratū habeat, vt ff. de rit. nup. l. gñali. & l. epi-
ſtola. vbi dr̄. ſi aliqs mandauit alicui, vt q̄rat maritū filiæ ſuæ, &
inuenīat tñ propter arduitatem negocii p̄t primo debet cōfir-
mare & ratum hr̄e Item no. quod dicit in fi. vt ſpes pulchra vos
foueat no. ſpem fouere, non quia ipſi ſperant de ſe, quia nullus
debet de ſe ſperare. C. de vete. iu. enuc. l. 2. circa fin. ſed vt alii ha-
beant ſpem eius, forte tradendam rempub. gubernandam &c.

De iuſtitia, & iure. Rubr.

1 *Iuſtitiæ plures diffinitiones*
2 *Leuiora ſunt prius docenda, quàm difficiliora.*
3 *Simplicitas pro fatuitate a iure reprobatur, alia eſt ſimplicitas quæ eſt amica legibus, & eſt contraria fraudi.*
4 *Verbum primo, & verbum deinde, quòd importent ordinem doctrinæ eruditionis, non ordinem editionis vel compoſitionis.*
5 *Rudis appellatur qui ſtatim poſt Donatum vult audire leges.*

IVſtitia Eſt ɔſtās, & perpetua volūtas, &c. Intellige, ꝙ
dicit gl. ꝙ ſi intelligatur de illa fragili iuſtitia
hoīs hæc diffinitio. p illa duo mēbra ɔſtans, & perpetua. ſ.
in ſe vt cadit in hoīe. eſt ius ſuū vnicuiq; tribuens. ſ. quo ad
effectū. & ſic intelligas, qd̄ gl. dicit, alſ ſi ſimpl̄r intelligeres, qd̄
illa mēbra de diffinitione tollantur, nec ponātur ex parte ſubie
cti, hoc eſſet gl. Aurelianenſis, quæ tex. deſtruit, qa in tex ponū-
tur iſta verba ɔſtans, & perpetua ſi intelligeres. ꝙ remouerētur
de diffinitione, vel de diffinito, ita remouerētur de tex. & corrū
perent tex. qd̄ eſt impoſſibile, multas diffinitiones iuſtitiæ habe
1 mus in gl. potes aliā ponere, ſi vis eſſe p̄dicator. †Iuſtitia eſt ha-
bitus mētis bonus ſuū vnicuiq; tribuēs, vnicuiq; p̄dicās ſm̄ ſuā
dignitatē, qa maiorib. reuerētiā, & minorib. diſciplinā, Deo re-
ligionē, parentib. obedientiā, parib. ɔcordiā, ſibi ipſi caſtimoniā,
miſeris, ſeu pauperib. ɔpaſſionē. dicas bī, ꝙ iſta q̄ ſcripta ſunt
aduerſus, ad intellm̄, & expōnes iuſtitiæ pro nihilo ſcripta ſūt,
vñ illas ſn̄ias, quas hēs in gl. reputo fruſtas. Intelligas ergo diffi-
nitionē iuſtitiæ, vt diffiniatur iuſtitia, q̄ cadit in hoīe, & eā intel
lige ſimpl̄r ſm̄ quod ꝓcedit lr̄a. Iuſtitia eſt ɔſtans, & ꝑpetua vo
lūtas ius ſuū vnicuiq; tribuēs. Cōſtans, & perpetua, intelligas de
ɔſtantia & perpetuitate, ñ de ɔſtātia, q̄ in hoīe poſſet cadere. vñ
nō oportet ad hoc, ꝙ hō ſit iuſtus, ꝙ ſit ita ɔſtās, ſicut fuit bea-
tus Pet. & beatus Pau. ſed intellige de medio cri ɔſtantia, vñ di-
cit lex, qd̄ ſi eps eligatur, honeſtus, & inculpabilis eligi dēt ſm̄
p̄cepta ſacrarū rl̄arū, vt in Auth. quō oporteat epos, & cęteros
electos. §. 1. determinat hic. alſ lex. ſ. oportet, qd̄ ſit inculpabilis,
ɔſideranda eſt eius vita ſm̄ Aplm̄, ſi ꝑut poſſibile eſt in pal. Au
th. §. igr̄ ordinādus. Ita dicā hic in iuſtitia, vt eſt i hoīe ē ɔſtās, &
ꝑpetua prout poſſibile eſt eū ɔſtantē, vt lex mediocriter dicit,
vñ ēt dicit lex, ſi vendo ſeruū aſſerendo eū ɔſtātē, & vigilē, intel-
ligēdū eſt, qd̄ ſit ɔſtās nō de ɔſtantia, q̄ cadit in p̄bm, ſed ɔſtan-
tia mediocri. ff. de ędi. edi. l. ſi qd venditor. Ita dicā hic, iuſtitia ꝑ
ut eſt in hoīe, eſt ɔſtans & perpetua, & intelligas verba iſta de ɔ
ſtātē, & de ꝑpetuitate medioeri, ius ſuū vnicuiq; tribuēs quo ad
effectū. Et ſi dicas ñ ē hō in mūdo, q vellet tribuere ius ſuū vni-
cuiq;, & ita ēt quo ad effectū, ſeu ad voluntatē, iſta mēbra non
p̄nt ɔpetere iuſtitiæ, vt de hoīe dr̄. ſed dici alſ, ꝙ lr̄a vnicuiq; di
ſtribuit ꝓ gñib. ſingulorū. ñ ꝓ ſingulis gñum vnicuiq; ius ſuū
tribuēs, quo ad effectū, vnicuiq;. hoc eſt Deo, ſibi & ꝓximo. Seq
tur in lr̄a iuris prudētia, & diuinarū atq; humanarū &c. Expōe
prout in gl. q̄ cadit ſub illo verbo notitia. Dicit gl. qd̄ iuſtitia eſt
ſummū bonū, ius mediū, iuriſprudentia infimū. dicebat, qd̄ iſta
gl. falſa eſt, qa iuſtitia ñ eſt ſūmū bonū, imo fęlicitas. ſunt qua-
tuor virtutes Card. iuſtitia, prudentia, temperātia, & fortitudo.
Et fęlicitas maius bonū eſt, quā iuſtitia, ſed qd̄ ſūmū bonū eſt,
ſ. ſe ñ hēt maius bonū. Item iuriſprudentia, eſt ſcīa iuris nr̄i, ius
eſt leges nr̄æ quas habemus, ſed nonne maius bonū eſt hr̄e ſcīē
tiā iuris, & cognōnem, quā hr̄e totū corpus iuris i arca ſua? pla
nū eſt, quod ſic. ergo manifeſtū eſt, quod iuriſprudentia maius
bonū eſt, quā ius, cuius ɔ̄triū dicit, ꝙ ius eſt mediū bonū, iuriſ-
prudentia infimū. Certe mihi vr̄, quod hæc nō ſint ɔ̄ gl. nā vera
ſunt, q̄ dicta ſunt, ſed & gl. bñ intellā vera eſt. vñ ſicut & ipſa di-
cebat, iuſtitia eſt prius quā ius, ſicut abſtractio, vel abſtractū añ
ɔcretū, ita ius añ prudentiā, ſicut cognō añ ſcīam. alias igr̄ ſm̄
ordinē prioritatis, & poſterioritatis ſe hn̄t & iuſtitia eſt primo,
ſecundo ius, tertio iuriſprudentia. mō verū eſt. ꝙ ſūmū dr̄ pri-
mū, qa prima pars rei dr̄ rei ſummitas, & vltima pars rei dr̄ ſini
tas. vult igr̄ gl. dicere ꝙ iuſtitia eſt ſummū. alias ſupremū bonū
ius mediū rei. i. iuſtitia eſt primū bonū reipū iuris. & ius eſt me
diū bonū iuriſprudētia infimū. i. vltimū reipū iuris. & iuſtitię,
vñ nil aliud voluit dicere, niſi ordinē, qa iuſtitia eſt primo. ius
ſecūdo, iuriſprudentia tertio. vñ ſummū, & infimū nō hn̄t hic
maius, & minus in bonitate, ſed hn̄t prioritatem, & poſteriori-
tatem in ordine, vō æquocatione iſtorū verborū ſummū. & in-
2 fimū, ipſa improb. glo. †His igr̄ gñalr̄ intellectis, &c. hic primo
dat modū ſcīæ, antēq̄ tractet de ſcīa iuris. quare in his. ſ. iuſtitia
iuris, & prudentia gñalr̄ intellectis dicit gñalr̄, qa iſta ſunt de ge
nerali nr̄ā, ius & iuſtitia. vt dcm̄ fuit in prin. huius libri, dicit iu-
ra nr̄a maxime poſſe tradi, ſi primo tradant via leui, & ſimpliciſ
3 ſima, vt in iſto vol. poſtea diligentiſſime, vt in lib. ffor ū. † Vnde
no. primo ex eo, ꝙ dicit ſimpliciſſima, dicendū, ꝙ eſt q̄dā ſimpli
citas, q̄ dr̄ fatuitas. ff. quod ui aut clā l. ſeruus. vñ de hac ſimpl̄r
pōt de hoīe dici fatuo, iſte hō ſimplex eſt, hic vero nō accipitur
ſic. Eſt & alia ſimplicitas, q̄ eſt ɔ̄trietas fraudis, & ſic ſonat in bo
nā partem, de hac ſimplicitate hic loqtur. Et de hac dr̄, ꝙ ſi ſim-
plicitas legib. eſt amica, vt j. de fideic. hęr. §. ſed qa. †Itē ꝙ dr̄ hic,
primo leuiori, deinde diligentiſſima. per hoc, vt ſ. expoſitū eſt,
vr̄ innuere ꝙ iſte liber eſſet factus añ librū ff Sed dic, ꝙ verbum
4 primo, & verbū, deinde, accipiuntur hic, vt dicant ordinē doctri
nę, & eruditionis, non ordinē editionis, vel cōpoſitionis. iō di-
cit, ꝙ primo leuiori via debent tradi, deinde diligentiſſima atq;
5 exactiſſima via. alioqn ſi ſtatim ab initio rudem. &c. †No. ꝙ di
cit rudem. qa ſi hō in magna facultate ſit prouectus ac promo
tus relpū iſtius ſcīæ nō dr̄ rudis, imo ēt per veritatem q alias
ſunt ſubtiles, per iſtam ſcīam fiant rudes, vñ de iſtis hic nō loq
tur, imo tales ſtatim dēnt animū ſuū applicare. vnde rudem ap
pellat hic aſinū q ſtatim poſt Donatum vult audire leges, nec
appellat hic rudem eum qui de aliis artibus eſt inſtructus.

1 *Ius quòd accipiatur pro tota arte, non pro qualibet lege.*
2 *Clericus percutiens ſe ipſum, eſt excommunicatus.*
3 *Miliți non licet ſæuire in corpus ſuum. Et ſimiles volens ſe interficere, licet nō deuenerit ad actum exteriorem, quia forte prohibitus, debet decapitari.*

1 §. Iuris pręcepta ſunt. No. † ꝙ hic ius accipit̄ ꝑ tota arte, & non pro
qualibet lege. Sūt. n. q̄dā leges, q̄ ñ p̄cipiūt, imo q̄dā permittūt, q̄
q̄dā puniunt, q̄dā vetāt, q̄dā iperāt ff. de leg. & Senatuſc. l. legi
virtus.

virtus. hoc est dicere, hic alterũ ñ hre, est vnum de pceptis iuris.
2 Et occasiõe hui' qrit, an aligs sit phibit' lædere seipsum? & dr qd' nõ: qa qd' in vno phibet, in alio dr pcessum. ff. de iud. l. cũ ptor. ergo si phibem' alterũ lædere, ergo cõcedimus seipsum, & gfa hui' qrit, aligs clericus amisit ad scacchos pecuniã suã, percutit seipsum, ẽ ne excõicat'. De seruo bñ inuenit, q ei nõ licet sęuire ĩ corp' suũ. ff. de pec. l. sed si dãni. §. si ipse. Dicẽdũ, quod excõicat' ẽ: qa ĩ milite dr, qd nõ licet ei sęuire ĩ corp' suũ: ergo & ĩ clerico. Idem q est miles inermis militiæ, vñ si miles voluit se interficere, licet nõ se interficiat, qa forte fuit phibit', dẽt decapitari, vt ff. de re mil. l. oẽ delictũ. §. q se. ea rõne, qa q ñ parcit sibi, nec alteri parceret. C. de bon. eor. q mortẽ sibi pciuerunt. l. fi. §. sic ãt. sic dicendum est hic de excõicatiõe. Itẽ dicit, ius suũ
3 vnicuiq; tribuere. † Et ita no. ex hoc, quod dicit añ, alterũ nõ lædere, & mõ dicit ius suũ vnicuiq; tribuere, qa nõ sufficit, quod hõ malum non faciat, i. quod alterũ non lædat, sed oportet, qd' bene faciat, i. ius suum vnicuiq; tribuat: vnde si non facit malũ ad hoc inducitur. ff. de rit. nup. l. qui liberos. Vnde qui non facit, qd' facere debet, vr facere qd' non debet ff. de reg. iur. l. qui nõ facit. vnde otiosum esse, est malum facere, vnde negligentia oĩa lędit. vt in Auth. de qstore, circa fi. dicit, quod vnũ de pceptis iuris est istud. ius suũ vnicuiq; tribuere. qñ differt ab eo, quod dr in diffinitione iustitię. hoc membrũ alia duo comprehendit, & seipsum honeste regere, alterũ non lædere, sed vt hic ponit nõ comphendit alia duo, & rõ est, qa expssa sunt, & cũ aliqd ĩ alio intelr, si exprimat, ampli' non intelr. hoc colr ex l. bñ intelfa ff. de test. tut. l. q tutela, ff. de ver. ob. l. doli clausula. & ff. de pœ. l. sanctio legũ. Itẽ dicit gl. qd per hoc, qd' dr hic, iuris pcepta sunt hæc, alterũ non lædere, &c. pfundit opi. Pe. q dixit, qd i' hic non diffinit. dicit gl. imo hic diffinitur, qa per hęc tria pcepta habuimus diffinitionẽ iuris. Sed dr, quod Place. dixit veritatem, vnde quod colligamus hic diffinitionẽ iuris, hoc est multũ a remotis. Seqtur in lra, huius studij duæ sunt positiones, &c. Exponit Pe. ista verba hoc modo, hui' studij, i. huius artis, vel iuris adipiscẽdi duæ sunt positiones, & duæ spẽs, ius publicũ & priuatũ. vñ nil aliud vult dicere, nisi quod ius nrm diuidit ĩ ius publicũ, & priuatũ, tanq̃ in duas partes. Et bñ dixit Io. An. & Azo reprehẽderũt Pe. & merito spẽs appellat fm istos, singularis res. f. iste equ' est, iste hõ, vt ff. si cer. pe. l. 2. §. 1. nec Pla. dicat ius diuidi p publicũ, & priuatũ, tanq̃ in duas species iuris, vñ ius tractans de æquo, dicet ius æquũ, de hoĩe, humanũ, & sic cũ sint infinitę res, erũt infinitæ spẽs iuris. Dicendũ, quod ius nõ diuersificatur penes diuersitatẽ rerũ, q̃ nõ hñt diuersitatẽ in iure. sed bñ diuersificat penes res, q̃ hñt diuersitatem in iure. vñ si verba legis scripta sint ĩ Titio, q vẽdidit, idem dicendũ est in Seio. vñ Deus fecit legẽ, & apud Deũ non est exceptio, seu acceptio personarũ, ĩn Auth. de mona. §. 1. sed maior, & minor sunt res in qb. cadit iuris diuersitas: item mobile, & ĩmobile. Itẽ publicũ, & priuatũ diuersas spẽs iuris pstituũt, vñ lex dicit C. de furt. & seruo cor. l. si qs seruo. qd si qs voluerit corrũpere seruũ, tenet actione serui corrupti. Quærũt qdã, qd de filio: dñt, qd nõ idẽ inuenit scriptũ ĩ filio. Dicẽdũ, q imo casus illi' legis in filio, ex quo ĩ seruo dr, vñ si dicat idẽ in filio, hoc ñ est legẽ extendere imo est legẽ ĩ suo casu seruare, ex quo ad tractatũ de quo qrit ñ hñt drĩam: qa quo ad certũ de actione corrupti ĩ seruo, & filio nõ est diuersitas. ff. de seruo corrupto. l. vt tñ. §. 1. Hoc in effectu ñ dicit, sed quo ad subtilitatẽ iuris tñ ĩ filio bñ locũ hẽt actio vtilis in seruo directo, vt ibi dr: vñ cas' est, licet nõ ĩueniat l. scripta ĩ re illa de qua qrit. Et illa ĩ qua lex loqtur quo ad illũ tractatũ drĩã ñ hẽt. Et hoc dẽt. i. ñ est drĩa, ẽt quo ad subtilitatẽ iuris fm rõnẽ, & hoc ualet ad hoc, quod tota die dr, hẽt locũ directũ legis auxiliũ, vbi seruatur ipsa lex, vel vltra verba ipsa legis snĩa hẽt locũ vbi legis snĩa hẽt locũ ex interpretatione iuris, nõ verba. Ponat ergo, qd lex inueniatur scripta ĩ Titio, qd ipse vẽdidit aliquẽ, an idẽ erit ĩ Seio, an dabit directũ auxiliũ vtrobiq;. certe sic: qa qd dcm est de Titio, ñ est dcm magis de eo q̃ de Seio nisi grã exẽpli, vt ff de vi, & vi ar. l. 1. §. quod vulgo. Dr postea, qd sit i' publicũ, & qd ius priuatũ. publicũ dr qd ad statũ Romanę. i. ad statũ Reip. pertinet. vñ i', qd' ptinet ad regimẽ ĩperij, ius publicũ dr, priuatũ ius, qd' ad vtilitatẽ vni' priuati, vñ iura q̃ loquũtur de cãis, patet ĩ Auth. vt lic. ma. & aui. §. quod de eo. & C. de sacros. ec. l. vlt. §. itẽ sacerdotes. ff de iust. & iu. l. 1. §. ius publicũ. Itẽ iudices, qa frustra eẽnt iura ĩ ciuitate, nisi eẽnt magrat', q iura redderẽt. ff. de orig. iu. l. 2. § post originẽ. Sed dr, qd ius, q ptinet ad ciuitat: ẽ priuatã sit publicũ: qa ptinet ad ĩperiũ, & tale est publicũ. nã dicit lex abundabit ĩperiũ, si locupletes hẽat subiectos, vt ĩ Auth. vt iudices sine quoquo suf. circa pri. & ĩterest Reip. &c. vt ĩ. de his, q sũt sui, vel ali. iu. §. pe. dicendũ ẽ, qd' q̃dã est publica vtilitas q̃ ptinet in se vtilitatẽ toti' ppli, q̃libet de pplo, vt cãs, & tũc illa pferr priuatę vtilitati tñ, q̃ dr vtilitas vni' priuati tñ, vt ĩ Auth. de fi. alie. aut priu. §. qa verisile. alio mõ accipit ius publicũ quod ptinet ad vtilitatẽ fisci. vñ dicẽdũ, qd' hic accipit ius publicũ, n qd' pdesset fisco tñ, sed fisco, & singulis. sic accipitur ff. de iust. & iu. l. 1. §. huius studij, vt patet per exẽpla ibi posita: vñ dñm, qd ius publicũ, qd fisco cõpetit, uĩ hic ius priuatũ, vñ vtilitas fisci pferr vtilitati vnius priuati, vt ff. de no. ope nũ. l. de. pupillo. §. si qs riuos, ad l. ĩ qualibet. dicebat vtilitatẽ singulorũ pferri fiscali vtilitati, vt C. de cad. tol. l. vnica §. cũ ãt ĩ superiori, vñ ius publicũ ẽ, qd ĩ suo casu vtile ẽ oĩb. creare vnũ sacerdotẽ, creare vnũ iudicẽ, hoc ẽ vtile oĩb. & hoc appellat hic ius publicũ, qd ẽ vtile plurib. vel singulis, vt patet p expõnẽ glossæ. q̃ cadit sub illo verbo, rõne. sed creare vnũ nunciũ tñ tibi pdest, vt creare vnã venditionẽ, tibi tñ pderit, & ẽt pheniti, & sic accipit hic ius priuatũ. Priuatũ ius est, qd pertinet ad fiscũ, vel qd pctat de iure fisci, vt de tributis, de vectigalib. & talib. licet vno respũ dicat publicũ, respũ tñ iuris publici, quod hic accipitur, sed qd spectat ad vtilitatẽ singulorũ, dr priuatũ, & sub hoc mẽbro ius priuatũ ptinet, vt ff. de iust. & iu. l. 1. §. huius studij. Vnde dic ius priuatũ, qd ad singulorũ pertinet vtilitatẽ, siue sit priuatus, siue fiscus, vt prius dcm est. Seqtur in litera, ius priuatũ tripartite collectũ est. est. n. ex nãlib. pceptis. ponit gl. exẽplũ de nãlib. pceptis, vt neminẽ cũ aliena iactura locupletari, ut ff. de pd. ind. l. nã hoc nã. Sed certe istud exẽplũ est de iuregẽ. vt gl. dixit in l. illa hic allegata vbi pdicit sibi gl. hic, & ibi. & qd istud exẽplũ. s. neminẽ locupletari cũ aliena iactura. nõ sit de iure nãli primęuo, patet, qa illo iure nãli primæuo, vnus non erat locupletior alio, sed oẽs erant æquales, nec istud ius aliqd statuit, vt visum est ĩ. Seqtur ius defendere. glo. dicit, quod istud est nãle pręceptũ, nõ quod sit nãli primæuo, in quo participant oĩa aĩalia introductũ. sed quia nãli rõne iuris nãli primæui fuit ĩtroductũ, sicut dicimus de liberto, q dẽt pfono reuerentiã de iure nãli, ñ qa ius nãle primæuũ hoc statuerit, uel de hoc cogitauerit, sed rõne descendente a iure primęuo nãli fuit hoc statutũ, de hoc hẽs ff. de pd. ind. l. si ñ forte. §. libertus. Itẽ cũ diuidit ius per publicũ, & priuatũ, vr, quod hic sit diuisio insufficiens, qa mrimoniũ nõ est de iure priuato, qa publice vtile est, ne mulieres sint indotatæ, &c. vt ff. so. ma. l. 1. itẽ nec de iure publico, qa qd mulier nubat, & dos sibi pstituat, respicit suũ priuatũ cõmodũ principale. uñ dicas, qd est publicum per approbationem, quia publica utilitas, ut ciuitates liberis repleantur, magis attenditur, quàm priuata, & habes exemplum ff. de pac. l. si unus. §. illud.

De iure naturali, gen. & ciui. Rub.

1 *Ius accipitur multis modis.*
2 *Coniugatio maris, & fœminæ, q competat omnib. animalib. quo intelligatur.*

1 IVs naturale. † In gl. nã. i. Deus, sed dic q hic ñ ẽ intẽtio legis. qd dicendũ sit de Deo nro, sed exponat, & sit dicendũ, i. ã nãta nec hic sic accipitur, sed gl. prout hic accipitur, est virtus ĩsita reb. ex simib. si ĩta procreãs. de ista hẽs ff. de iud. l. sed & si restituat. §. ult. Itẽ dt gl. qd ius sumit multis modis, pro pacto, restõne, pro ĩstõne, & ita hic accipitur fm gl. & hic alle. leges ad hoc. sed certe leges, quas ad hoc allegat ñ dñr, uñ lex ñ dicit, qd pctm sit ius nãle, ut restõ, sit ius nãle. sed bñ dñt, qd pactũ & restõ inuantur nãli ęqtate uel rõne instinctus nãlis sic. Ius hoc nãle, ut hic accipit, est illud. qd scitur proprie, sed improprie. qa lex ita abutit sĩgñatione. qd scit ab oĩb. aĩalib. ius est nãle, sicut lex, quã scimus, ut ius ciuile. Et sic accipiat ius nãle. dicit ista lra. ius nãle est. q nã &c. Seqtur in lra, illud ius nãle oĩum aĩalium est propriũ ñ solũ q̃ in terra, sed & q̃ in mari sunt. Exponit glo. in mari, idẽ si in alia aqua, sed nõ probat. dic sic, nã mare sumit ĩ iure pro alia aqua.
2 ff. de re. di. l. nparũ. † Seqtur in lra, hinc. i. a iure nãli descẽdit maris, & fęminæ coniugatio, & sic mrimoniũ est diuinũ. si accipias nãm. i. Deus, sicut gl. Vñ uerũ est, quod est de iure nãli, qa Deus piunxit hoĩem, & fęminã in Paradiso. Sed si accipias nãm, ut dictum est, dicens, quod matrimoniũ est de iure nãli occasione nãę, nam multi propter motum nãlem mouentur ad mrimoniũ phendum. Et propter hoc dr Vnusquisque hẽbit uxorem suam propter fornicationem, unde licita coniugatio est de iure nãli, nam ius naturale bñ suadet illicita. &c. bñ dico illicita habito respectu ad ius ciuile, vt in Auth. de mona. §. si vero intra terminũ. Dr hic in tex. quod ius nãle est propriũ aĩalium, q̃ in cęlo, terra, & mari nascunt. & stati seqtur in lra, hĩc. i. de isto iure nãli descendit maris, & fęminæ piugatio, vel liberorũ procreatio. Videm' etenim cętera aĩalia isti' iuris perita censeri. & sic innuit, qd' maris, & fœminæ piugatio pcat omnib. animalib., q̃ in cęlo, terra, & mari, &c. & quod per talẽ piugationẽ procreãt. Sed opponit de vermib. q sine piũctiõe maris & fęminæ nascũtur. Rñdetur, quod certe refert nõ singula generũ, sed gñia singulorũ. Sed adhuc opponitur, quod vermes sunt vnum gen' animalium vñ remanet oppositio sic principales: vnde dicas, refert, quod gñib. singulorum non habito respectu ad istũ terĩum. Sed ad istos terminos cęlum, terra, & mare, vt sit sens', aĩalia. q̃ nascuntur ex piunctione maris, & fœminæ, & si st animalia aeris, & celi. non gen' aĩalis terræ nascitur ex tali coniunctione, & sic respectu istius termini animalia, non refert, nec pro singulis generum, nec pro generibus singulorum.

1
2 *Ius gentium omni populo commune, & quomodo intelligatur.*
Contractus pene omnes sunt iure gentium introducti. & num. 3.
4 *Et qui contractus dicantur de iure ciuili.*

1 §. Ius autem †Gēnū oī humano gñi cōe eit.i.oī populo. sed nōnne sunt, siue pſes ppñ, qa hoc signū oīs, ad min' exigit tota appe.i.expōnem i.cū sic accipinit in proe ff.in prin i.tota.ff de pig.ac.l.si rē.§.oēs.i.tota. Dicu lra iure nāli oēs hoīes, cū oēs hoīes liberi nascebātur. hoc itelligas ñ qđ ius nāle hoc ꝯstitueret, qa ius nāle, qđ oī aīali cōpetit nihil statuit. Sed intelligas, qđ iure nāli oī aīali cōpetit libertas eo, qđ nō est ꝓhibita iure nāli oi aīali, qđ iure gen. nulli erat ꝓhibita. & idē, qa ñ ꝓhibet libertas, ꝑ tanto dr̄ a iure nāli ꝯcessā. vt ff. ex qb. cau. ma.l.§. an. in inte. rest.l. necnō.§.2. vñ iure nāli primæuo ñ statuit, sed ꝑ instinctū nālē iure introductū gē
2 tes bn aliqd instituerūt, qđ ius gentiū appellat. †Seqt in lra, oēs penè ꝯctus de iure gētiū sunt introducti. Quærit gl. quare dicit penè exponit gl. qđ penè dr̄ ꝑꝑ quatuor ꝯctus, q sunt de iu.ci. vt stipſo, lrarū oblō, emphyteutic' ꝯctus & spōsalitia largitas.
2 De stipſone, qđ sit de iure ciuili, ꝓbat gl. sic, qa q stipſone tenet iure ci. obligat, vt j. de ac.§. de ꝯstituta. qa de iure ciuili est stipſo, ista ꝓbō nihil valet, nā ita possemus dicere, qđ ꝯctus mutui est de iure c. qa ibi est ciuile vinculū, vt ff. de ꝯd ind. l. si fideiussor. vñ ꝑ hoc non ꝓbat stipſonē esse de iure ci. qa qs ſt pſone ciuilr obligat. De alijs ꝯctib. ꝑ leges allegatas bñ ꝓbat, qđ sint de iure ciuili. vñ si qs vellet ꝓbare ꝓprie quare dñr isti quatuor ꝯctus, sed hoc ñ est in prōptu, vñ ita probandū est, qđ isti ꝯctus sint de iure ci. Añ ius ciuile de iur. gen. emphyteutic' ꝯctus erat pctū, seu ꝯuentio ñ reposita sub aliqua spē ꝯctus, vñ añ nomē Imperatoris qdā reperiebāt ipm sub vendōne, qdā sub locōne, ergo ñ statuit, qđ esset spālis ꝯctus, vt j. loc. & ꝯdu §. adeo. & iō, qa ꝑ ꝑ ius ci. sub certa spē ꝯctus reponit, iō de iu. ci. dr̄. Sic dicas de stipſone, & de alijs duob. q dñr de iure ci. qa de iure ciuili sunt spēs distinctæ. De sponsalitia largitate hic palā est, qa erat ꝯtractus innoīatus, & dabat ꝯdō ob cām, qa erat donō ꝑꝑ nup. sed Ant. voluit, qđ esset spēs distincta, vt in Auth vt spon. lar. circa prin. De oblōne lrarū dñt qdā qđ est de iure ci. qa ius ciuile reponitur sub spē ꝯctus ꝑ l. illā. C. de non nu. pe. l. in ꝯtib. vñ agitur ex oblōne lrarum ꝯdōne ex illa l. in ꝯtib. Sed d. cēdū quod falsū est. erat. n. oblō lrarū añ illā l. in ꝯctib quę nihil aliud facit nisi qđ restringit exceptionē, q̄ dabat ꝯ oblōnem lrarū, qa añ l. illā excipiebat vsq; ad qnquenniū, hoc probatur j. de ver. ob. circa princ.
3 †Quæro igit probare, quod de iure ci. sit introductus ꝯctus oblōnis lrarum, seu ipsa oblō. dicendū quod probat, quia q̄cunq; lex loqiur de ea, si dicit ꝯstitutū est, sed quæ j. dicit nescimus vñ per ꝯstōnē, sed non dicā, quod per certā sub spē ꝯctus
4 reponit. & iō de iure ciuili dr̄. †Itē dicamus quod sunt adhuc de iure ci. vndecim oblōnes aliæ, nō solū quatuor p̄dictæ sicut ipsi dñt, dos est spālis ꝯctus, & hoc hēt de iure ci. vñ spālis ꝯctus dr̄ ꝯ spāles ꝓprietates, q̄ in ipm reponunt sub spē sponsalitiæ largitatis, hēt vnā proprietatē qualitercūq; nō sit, qđ nō reqrit insinuationē, vt in Auth. vt spon. lar. circa prin. & iō ꝑꝑ istā proprietatē reponitur sub spē ꝯctus a iure ci. & tanq̄ spēs separata ab alijs donōnib. Sed dos nō solū hēt vnā ꝓprietatē a iure ciui, sed infinitas. C. de iu. do. & ff. per totū. vñ de iure ci. introducit, & iō de iure ciuili dr̄, vt C. de do. ꝓmis. l. actionē. Itē illi x. casus vbi illi dñt, quod ex nudo pacto orit actio, sunt oblōnes ciuiles, .i. de iure ci. nisi. n. essent leges q̄ dant eis virtutes, qđ ex his oriātur actiones, essent nudæ cōuentiones, vel pacta inde eum iure ci. Et appello ius ciuile large siue ciuile siue prætoriū datur eis, vt pariat actiones q̄ allegassent pacta, seu ꝯuenōnes, reponuntur per ius ciuile in spē ꝯctus. Et hoc potes videre in donōne apertissime, quæ fit authoritate illius ꝯstōnis. C. de don. l. si qs argentum. parit actionē. Et in pacto apposito iuxta ꝯctū incōtinenti, qđ authoritate iur. ciu. parit actionem. ff de pac. l. iurisgen §. qnimmo. Itē dicit glo. quod hic dicit bñ. quod oēs ꝯctus sunt de iure gentium, non dicit oblōnes, qa oblōnes ex maleficio, vel quasi, nō sunt de iure gen. imo dicas qđ factū est, qa pce ius gen sit delictū colligitur de oblōne ex quasi delic. §. 1. vnde per ius gentiū bene ꝯhetentur delicta. sed nō omnia, bene verū est, quod modus puniendi in aliqb. delictis, vt per l. Cor. de sic. de parric. inuenitur per ius ciuile, de hoc habes ff. de orig. iur. l. 2. §. deinde Corn. Sylla. Vnde dñia de iure gen. erant distincta, & erant reges, & principes ante Mosaicam legem, nec probant dñia de iure gent. esse distincta per hoc, quod scribitur in lege Mosaica. Quicquid calcauerit pes tuus tuum erit, quia ibi loqtur ſm quod diuidit Deus illi terram vnam. & dixit ei. Vade ad terram illam, quicquid calcauerit pes tuus, tuum erit.

ADDITIO.

a ¶De iure ciuili. Adde gl. in l. ex hoc iure. in fi. ff. de iust. & iu. Et est contractus nominatus. in l. 1. §. adeo. ff. de pac. secundum Bar. in l. 2. ad fi. C. de condi. ob cau. & ibi. rub. vlt. q. & in secunda ff. de ver. obl. & in l. 1. ff. de pac. refert & sequitur do. Ias. in d. rub. uer. 6. & ult. ff. de uer. obl.

§. Lex est. No. quod lex est, quod populus Roman', & senatores, magistratu interrogāte īstituebāt veluti ꝯsul constituit. Et ita habes hic, quod populus non pōt facere consuetudinē magistratū, sicut nemo potest iura sine eo condere. l. vt hic. & lex, & consuetudo eandem habeant authoritatem, & potestatem, vt j. eo ti. §. ex non scripto.

1 *Aediles curules non tantam habent authoritatem, sicut pratores, & qualiter dicuntur ædiles curules.*
2 *Iudex dēt iudicare secundum constitutiones, et non secundū motū sui capitis.*

§. Plebiscitum est. Et dr̄ ī fine illi' §. qđ plebiscita Ortensia l. lata, q ita vocat, quare q fecit legē illā, vocabat Ortensius Imperator, & ille fecit cōpositionē inter plebem, & nobiles, qa guerrā habebāt ad inuicē, & cōposuit, vt statuta a plebe, q̄ ipsi fecerāt, guerra durāte facta concordia, custodirentur ꝑ lege, cū facta a plebe ñ prius valuerint inter nobiles, nec a populo, fuit obseruata, donec lex Ortensia lata fuit. per quā fuit pax reformata inter nobiles, nisi pet prius dici cōsenserint: qa lex, & ꝯsuetudo parem vim obtinent. j. eo. §. ex non scripto. & lex lata a plebe, vel ius si ligabat nobiles, nisi cōsenserint. Itē clerici hñt suum magistratū. s. epm, laici suum. i. baliuum. Et ita sunt duo populi: nā duo magistratus faciunt diuersas ꝓuincias, & diuersos populos. ff. de assess. l. si eadē. sed consuetudo vnius populi non astringit aliū, quare certū est, quod consuetudo ñ dēt p̄iudicare clerico minori per iura præalleg. §. prætorū quoq; edicta. dicit, quod edicta p̄torū vim legis obtinent. Item ꝓponebant ędiles curules: erant qdā p̄tores. quod qdā essent p̄tores habes ff. de orig. iu. l. 2. §. tēpore, §. capta deinde Sardinia. & §. fin. Item qđ essent ædiles curules, ff. de orig. iu. l. 2. itē, ꝙ essent, q habebāt curam ędiū. Sed qđ ędiles curules essent p̄tores, id nō inuenitur: bene inuenit, qđ edi-
1 ctū ædiliū continetur sub edictis prætorum. †Sed quod ædiles curules essent prætores vel ex prætoribus hic non īuit, nec leges quas ad hoc adducit gl. hoc probant, j. de diui. stip. §. p̄torias. & ff. de ver. ob. l. 5. §. p̄toriæ. Qualiter dñt ædiles curules, qa facete habeant curā ędium ne cōburerent. Sed hic ñ īuenit, argm tñ ad hoc in d. l. 2. § item qa vt essent. & ff de of. p̄fec. vrb. l. 3. vel qđ hēbant curā de edēdis, ff de ædi edi. l. 1. vñ nō tātā hñt authoritatē sicut p̄tores, vñ bñ īueniuntur ædiles ciuitatis, sed nō iueniunt quod p̄tores essent, aut qdā deferebant in curru, sed ad lrām, q ducebant currus erant qdam rustici, & dabat eis a plebe authori-
2 tas sustinendi. ¶ †Sequitur in lra. rītā prudētū, & c. ī fi. illius legis dr̄, vt iudici recedet. i. rīsum eorū ñ licere. & sic no. qđ iudex non dēt iudicare ſm motum sui capitis, vt in Auth. de iud. circa fi. & in auth. iusiurandum quod præ ab his circa prin. vbi dicitur, quod iudex non debet iudicare secundū motū sui capitis.

1 *Consuetudo, quid sit & an vsus & mores idem sint, quod consuetudo.*
2 *Consuetudinem an inducat vsus.*
3 *Consuetudo, & statutum, differunt tanquam expressum, & tacitum.*
4 *Statutum, an vnico actu inducatur.*
5 *Consuetudo qualiter inducatur, & quæ sint requisita ad introducendam consuetudinem. num 6 & 7.*
8 *Ad consuetudinem inducendam, an sufficiat vsus erroneus. & num 9.*
10 *Rescriptum non valet si princeps fuerit deceptus in narratione facti.*
11 *Consuetudinem inducere an possit vsus coactus.*
12 *Consuetudinem, an inducat actus iudicandi, quem secuta est executio.*
13 *Et quid si sententia est ipso iure nulla.*
14 *Consuetudinem quando inducat actus iudicandi, quem nō est secuta executio.*
15 *Iurisdictio non datur per electionem ante confirmationem.*
16 *Consuetudo quanto tempore inducatur, & nu. 17.*
18 *Consuetudo qualiter interrumpatur & nu. 19.*
20 *Consuetudo qualiter in iudicium deducatur. Et allegans consuetudinem, quam actionem intentabit.*
21 *Libellus, dorasti mihi talem rem, vel promisisti dare quam peto, valet.*
22 *In libello an debeat inseri consuetudo.*
Consuetudo qualiter debeat probari.
23 *Consuetudo potest dare iurisdictionem contentiosam.*
24 *Consuetudo ligat infantes, & furiosos.*
25 *Consuetudo laicorum non ligat clericos, & quare.*
26 *Consuetudo non ligat extraneos.*
27 *Consuetudo vna est in foro actoris, alia est in foro rei, alia in foro iudicis, quæ seruabitur*

§. Ex non scripto ius &c. Circa mānā istā vi dēdū ē. Primo. qđ sit ꝯsuetudo & q̄ sint ei' spēs. Secūdo de mō īducēdi ꝯsuetudinē. Tertio de virtute ꝯsuetudinis. Quarto de forma libelli sug
1 ea. Quīto de mō p̄scribendi ꝯsuetudinē †De p̄mo. qđ sit ꝯsuetudo. dñt qdam vsus, & mores idē sunt qđ ꝯsuetudo & tsūt verba synonima. Et ꝓbat hoc ꝑ l. q̄ hic dicit, ꝯsuetudinis vs', qa lōge q̄ &c. eo qđ sint copulata, vt C q̄ sit lō ꝯsu l. 2. ꝑ § istū. qa ꝯsuetudo nihil aliud ē q̄ mores. sed certe l. illa poti' dicit ꝯtrū. cū copulatio hēt fieri inter diuersa, & ñ circa idē: vñ dicas. qđ ñ sunt idē cū ꝯsuetudo sit i', vt hic & vs': si fcm. ergo ꝯsuetudo. &
2 vs' ñ sunt idē. †Itē cū hic dicat, qđ vs' īducat ꝯsuetudinē, & sic

vsus

vsus est cā ɔsuetududinis.cā aūt est ad cui⁹ eē sequtur, aliud ergo
est ɔsuetudo ab vsu, & eɔ̄, vel pores dicere,qd vno mō ɔsuetu-
do ueq; nocet,neq; ex ea resultat ius,ga nō ē nisi q̄dā assuefa-
ctio.C.de epi.aud.l.nemo. in fi.alio mō dr̄ ɔsuetudo ipm factū
ex quo resultat ius,alio mō accipit ɔsuetudo,qd sit ius.& ita ac
cipit hic.sic & pos. Et ē nomē facti, & nome iuris, de hoc hēs
C.per quas pso.no acq.l.fi. §.pen.ad fi.vbi dr̄ ignorat, & nescit.
3 dnt doc.aliud est ignorare,& aliud nescire. † Tertio mō sumit
ɔsuetudo, vt est ius p mores,vel vsū introductū, & sic sumitur
hic,& ff e.l.de gb.de vno sciendū est, qd aliud est statutū muni
cipale,aliud ɔsuetudo,drnt aūt statutū,& ɔsuetudo tanq̄ exp̄s-
sum, & tacitū,vt ff.de legib.l.de gb,vt ibi dicit de suffragio,& in
eo.tu.l.sed ea.vn̄ rep̄hensus fuit q̄dā aduocatus,qa cū esset statu
tū quoddā in aliquo municipio, formauit libellū super ɔsue-
tudine hoc mō, petit talis a tali hoc fieri, & ad hoc ɔponi,ɔsue
tudinē ex ɔsuetudine : deinde ɔbauit pars, qd tale erat statutū
municipij: oppositū fuit, qd dēbat cadere ab instituta actione,
cū nō esset idē statutū municipale.& ɔsuetudo.lata fuit snia dif
finitiua ɔ̄ aduocatū iure,quod est merito,cū inepte ɔpoluerat
actionē formādo libellū super ɔsuetudine, cū dēret formar̄ su
per statuto,& sic inepte,vt ff.si mē.f.l.mo.di.l.i. vn̄ pone exē-
plū de vsu īducēte ɔsuetudinē,& sic ego, & tu diuidimus hēdi
tatē nr̄am sub certo mō,alij duo codē mō, & sic de alijs quousq̄
que tacitus ɔsensus ppl̄i hēat. vel maioris partis. certe talis vs⁹
inducit cōsuetudinē secuto postea tpe,qd exigit ad ɔsuetudinē
inducendā.vn̄ dicit,qd est lex & ē statutū municipale. & tertio
vsus,g inducit cōsuetudinē. Sed pone, qd cōsuetudo sit iducta
sm statutū municipale,nunqd valet?certe vr̄,qd sic. qa consue-
tudo valet sm l.inductā.C.de vet.iur.enu in §.sed si qua,l.item
Impator p̄t facere l.& aliā l.sup eadē,vt C. de epi.& cle.l.si qs i
cōscribēdo. & multa iura sunt posita quo ad sniam inc. q̄dam
quo ad verba.& sic vr̄,qd ppl̄s possit facere statutū. & sup codē
inducere cōsuetudinē . ad idē est, qd duplex ɔmissio p̄t fieri ɔ̄
idē,vt ff.de ver.ob.l.q bis idē.ff de fideius.l.hr̄s a debitore.§ sed
ɔ̄ hoc est,qa q sc̄t est dn̄s,amplius esse dn̄s nō p̄t, vt ff. de vsuc.l.
sequit.§.lana.sic ex quo aliqd ē solidatū p statutū, amplius so-
lidari nō p̄t p cōsuetudinē sequentē.& licet ita esset, qd cōsue-
tudo inducta esset tacite, prius statutū tn̄ ɔ̄ aduocatū est, q for-
mauit libellū sup ɔsuetudine tn̄ dēret formare sup statuto,qa
licet cōsuetudo eo mō sequat̄ statutū ad idē,nihilomin⁹ debuit
agere cōdōne ex statuto,ar.ff.de cōd. ex leg.i rub.ita,qa p cōsue
tudinē sequētē statutū,nulla noua oblo ē inducta,sed antiqua.s.
q̄ iā erat iducta p statutū, vn̄ nō est agendū cōdōne ex cōsuetu
dine,q̄ nihil noui īducit,at.ɔ̄al.l.sm vnū intell̄ & modū legēdi,
& hec vera sunt de cōsuetudine alterius ppl̄i qa illa,& si sequa
tur statutū alterius circa idē, tn̄ bn̄ inducit sibi ius de nouo, sed
ɔ aduocato facit l.q̄ dicit,q̄ ū refert quo iure fit. dūmō inē fiat.
ff.de lib.& posth.l.Gallus.hoc,qd ē i §. vel l.hēt locū qn̄ ē incer
tū,sedo qn̄ sumus certi de statuto, non dēmus applicate nos ɔ̄
aliud.ff.de ver.ob.l.ɔtinuus.§.cū ita.ad l.Aql.l.itē Mela.§.si plu
4 res.ff ad Velle.Itē dn̄t,qa cōsuetodo nō induoī vno actu, † sed
statutū vnico actu īduci,& sic dem̄,qd successiuū,& nō successi
uū sunt drīæ eorū.sed dico,qd nec illud,qd inducit a ppl̄o,vel
maiori parte ppl̄i vnico actu siue transactu nō est statutū . hoc
intelligo exp̄sse ɔsensus ppl̄i,vn̄ expone,qd impossibile, qd ac-
cidat qd totus ppl̄s de ciuitate ista,vel maior pars super aliquo
facto vtat̄ actu vnico, qa certo mō vno die, vna hora diuidunt
hr̄ditates suas,certe hic nō est statutū,ex quo consilio nō voca-
to.& cōsensu cōi habito hoc sm̄ nō est, nec est cōsuetudo,nisi
diuturnitas sequeret̄. vt qa īferius apparebit ex vnico actu, sed
ex illo hr̄ cōsensus totius ppl̄i,vel maioris partis sequente diu-
turnitate, q̄ sufficit ad cōsuetudinē inducendam,resultat bn̄ cō
5 suetudo. †Quærit̄ de mō inducendi cōsuetudinē, secūdo quot,
tertio q̄to tpe. circa primū.s.qs actus inducat cōsuetudinē plu
ra q̄runt̄. primo vtrū nō vsu possit induci. scdo q̄rit̄ vtrum vsus
post sniam habitus exigat̄ ad ɔsuetudinē inducēdā.tertio vtrū
vsus erroneus possit inducere cōsuetudinē . quarto vtrū vsus
per occasionē inductus possit inducere cōsuetudinē. qnto vtrū
vsus p actū iudicādi secuta inde executione possit inducere cō
suetudinē.sexto vtrū ū secuta īde executione possit iudicare.hic
ē q̄ter̄,iudicatū ē i ciuitare sepe,& frequēter,ū est scā executio:
vtrū talis act⁹ iudicādi simplr̄ sine cōi cātiua executionis possit ī
ducer̄ ɔsuetudinē.pone exēplū,aliqs allegat legē,dr̄ ei, ū valet il
la lex,ɔsuetudo est illā legē locū ū hr̄e,arguit̄,qd sol⁹ vsus ɔsue-
tudinē īducat,dicta lex per ɔsuetudinē,abrogat̄.ff.de legi.& Se-
natus̄ l.de qb. ergo sol⁹ vsus ū pōt īducere ɔsuetudinem, per q̄
sibi l.ɔ̄ria intelligatur. ad idem l.habet seruitutem.l obedientia
in quolibet subiecto Romano Impetio,vn̄ princeps etiā vult se
legi subijcere,cui debent omnes hoīes obedire. ff.de legi.& Se-
natus̄.l.2.& C.de leg.& ɔst.l.digna vox est.& subiecto seruitus
est,vt pater in diffinitione seruitutis.ɔ̄.de iu.perso.§.seruitus.nō
vtendo admittit̄,vt C.de ser.& aqu. l.j.ergo,qd legi pareat̄ col-
ligitur per ɔsuetudinē,& sic per solū nō vsum īducitur ɔsuetu-
do,q̄ l tollit ɔ̄ casus talis est Infortiato,q nā q̄ eueniet forte di
6 ces nec pp li tol t l q̄ ponit ca h cet ueniens Itē
dicit lex,qd iter ad sepulchrū to qa n est ta-
lis actus,q frequenter ɔtinga. si quæ l.ser in nec a
publica.si lex est via publica. vt in executione &
Senatus̄.& in cōsue. lex est Dn̄t q̄dā,qd ū vsus
suetudinē,sed tu distinguas,qa nō vsus pōt e s,qa
re.est facere aliqū,vt ff.ex qb.cau.ma.l.ait p̄tor est no
vsus, ex quo īducit̄ cōsensus,pone legem esse,q dicit,qd ma or
nati habeat maiorē dnmū , nō mouetur aliqua ɔtrouersia ei:
nōne sic per non vsū per primā p̄t induci ɔsuetudo,q̄ tollat le-
gem,q̄ dicit exp̄sse,qd maior natu habeat maiorē domū?Dicen
dū āt est ū vsus,ex quo cōsensus p̄t haberi,q cōsensus inducit cō-
suetudinem,q̄ est.s.qd ū vsus īducat ɔsuetudinem post cōpletā
p̄scriptionem,exigit,inducit cōsensū hoc casu, sol⁹ ū vsus cōsue-
tudinem īducit:si vero ū vsus sit talis,ex quo cōsensus ū habea-
tur, qa tāto tpe ū durauit patientia,vel nō vsus,talis nō vsus cō
suetudinem ū īducit· qa nec cōsensus desideratur ī ɔsuetudine
īducenda,vt dicit iste § qd patientia in tanto tpe q̄ncūq; exigit̄
ad p̄scriptionem inducat ɔsensū,vt ff de ver. sig.l alienonis ver
7 bū. de ap.l hi,q ad ciuilia.†Sed nūqd eo,qd mō habem⁹ ɔsen
sum ex tanto tpe qd sufficit ad cōsuetudinē īduc. ū al ās,tu
supponeres cōsensum,erit nec tūc ɔsuetudo, vel erit ī p̄scribēdo
cū operat̄ ad cōsuetudinem īducēdā?ar.l.ff de cōd.ind suffi-
cit de peculio,qd tpe ɔ̄ria fingere tetio cōsensus ad similitudi-
nē l.Aqlię.ff de peri & cō.rei vēd.l necesse. .2.ff cōm. p̄d.l.acce
ptū ad l.Aqlia l.inde Nerati⁹.Ex it de scdo, vtrū exigat sus
post sniam dn̄t q̄dā, qd sic.vn̄ dicit l p̄les.īspectis his sreqūēter
i codē gn̄e ɔtrouersiorū sūt seruata statuta,& loqt d eo,qd dēt
fieri,vel stati sm cōsuetudinē,sed cōtrouersia ū ē post sniam in
iudicio,qa snīa est q̄ finē cōtrouersię īponit,vt ff.de re iu.l i.er-
go cōsuetudo ē pnit rē iudicatā, uel actū iudicādi,qd in ɔsuetu
dine spectent ea,q̄ ī codē gn̄e cōtrouersiarū sūt seruata.hr̄ C.q̄
sit lōg ɔsue.l.1.C.de ædif pri.l.an i totū.Dicēdū qd usus quem
snīa uel act⁹ iudicādi,uel snīa nunq̄ pcessent,inducit ɔsuetudi-
nē,un̄ ū oportet.qd usus, q ɔsuetudinem hēat an̄ se aliq̄ sniam
uel ū,un̄ si lex dicit sic,spectāda ē ɔsuetudo,uel res perpetuo iu
dicatę,ut dicit īducta,vt ff.de legib.& Senatusc.l.nā Imperator.
Et ita verū est.qd ista sūt diuersa, ex quo disiūctio cadit iter ea.
quare de tertio dato non exigit̄ vsus, post sniam ad ɔsuetudinē
spectanda sūt,q̄ codē gn̄e ɔtrouersiarū seruata sunt. C.q̄ sit lō.
ɔsue.l.1.de ędi.pri.l.an i totū Sed lz ɔtrouersia nō possit eē nisi
in iudicio.tn̄ p̄t esse ɔ̄dictio ex iudiciū ff.de peti. hęr.l dinus.qua
re vsus post ɔ̄dictionē exigit̄ ad ɔsuetudinē inducendā.Item ar
guit̄ sic ducēdo incōuenientis p exēpla,qa si vsus sine ɔ̄dictione
īduceret ɔsuetudinē, cū hoīes fuerūt missi recte ad sanctū Iaco
bū,ex vsu ppetuo sequeret̄, qd ɔsuetudo p talē vsū iducta eēt ,
& sic cōpellerent̄ ire ad S.Iacobū.de quo vs⁹ quē ū p̄cessit. nec
snia , nec ɔ̄dictio inducit ɔsuetudinē. & sic ɔbat cā ɔsuetudinis
inducendæ,est ɔsensus,sic cā ɔsuetudinis iducēdæ hr̄ C.q̄ sit lō.
ɔsue.l. 2.& legis rō est attēdenda. ff.de iu.pa l.adiger.§ q̄uis. vn̄
& ita distinguendū est,aut est vsus,ex quo hr̄ cōsensus sine ɔ̄di-
ctione , aut est usus ex quo non perpendit consensus sine ɔ̄di-
ctione.Prio casu,ex vsu sine ɔ̄dictiōe inducit̄ ɔsuetudo.Scđo ca
su nō. v.g maior pars ppl̄i huius ciuitatis hn̄t domū dep̄ssam,
qn̄ ū hn̄t forte vn̄ possint eleuare,dr̄ ei,qd vis tu facere? nō pōt
hoc facere cōsuetudo,ɔ̄ria facere,certe ū est cōsuetudo,qa non
perpēdit̄ cōsensus meus,qa si hēo domū dep̄ssam, non seqret̄,
qd hēam aīum ū eleuādi in futurū. qa cā forte est. qd ū hēo pe-
cuniā. Sed si velit eleuare vnus de ppl̄o , & ppl̄s ɔ̄dicit, & male
dicit,deinde alius eleuare voluit,& fuit ɔhibitus,& sic de alijs,
donec maior pars ppl̄i ɔhibita fuerit ex tali vsu:vn̄ inducit̄ con
sensus,& inducit̄ cōsuetudo,qd probat̄ sic.Pone,hēo domū de-
pressam iuxta te,& tenui tāto tpe,qd sufficit ad seruitutē indu-
cendā,volo eleuare,tu prohibes,est ne p̄scriptū seruituti alu⁹
nō tollēdi?sic ergo ita est in vno de ppl̄o quo ad vnū, sic ī toto
ppl̄o quo ad totū ppl̄m,qd ita sit in vno quo ad vnum hr̄ C.de
ser.& aqua.l.1.& l.2.ita dico dēri induci legē,si bn̄ sit intellecta,
& ibi no.vn̄ dicendū, qd sicut talis usus nulli pōt perpēdi ɔsen
sus sine ɔ̄dictione,tali solo cōsensu inducit̄ consuetudo. v. g. si
maior pars ppl̄i huius ciuitatis donauerit sacerdoti aliqd in tali
festo p tm̄ tp̄s,qd sufficit ad cōsuetudinē inducendā ab̄s præscri
bendā. hic n.p̄sumit de aīo,vel cōsensu in tali vsu,qa nō darent
nisi hr̄ent aīum dādi decimas,igr̄ est decima eorū. Et si dicas, si
velint inducere cōsuetudinē gētes ppl̄i,ita vt possint ire ad S.Ia
cobū,si maior ps ppl̄i vadat, & tāto tpe quo inducit̄ consuetu
do,bn̄ inducit̄ cōsuetudo ex tali usu,qd possit ppl̄s ire ad S.Iac.
sed ū vt cōpellat̄,unde ad inducendā cōsuetudinē bn̄ requirit̄
usus eius rei,de qua q̄rit̄,vn̄ si uellet ppl̄s,ut induceret̄ consue-
tudo,ut cōpellerent̄.& exigeret̄ usus cōpellendi in tāto tpe qd
8 exigit̄ ad consuetudinē inducendam. † Quęrit̄ de quarto utrū
usus erroneus sufficiat ad cōsuetudinē inducēdā?Pone exēplū
totus ppl̄s h⁹ ciuitatis , uel maior pars ppl̄i est usus tali modo,

qđ credebat esse legē, & tāto tpe. qđ sufficiat ad ɔsuetudinē in-
duc. dā quæritur an alis vsus erroneus ɔsuetudinē inducat? vr
q nō, qa error cōs. tacit. ius. ff. de ut. pu. l. ii. ff. de suppelle. leg. l. i.
ad fi. ergo & ɔsuetudine ɔ. ff. de leg. & Senatuscō. l. qui nu sunt.
fin. · nū inte ? sed lex ista non multum bñ facit ad hoc ex quo
h. t di c. ... cās. sed p hac parte a. guit sic Ad inducēda cō
suetudine. exigit vsus, in quo est ɔsensus, vt dicit Iurecōsultus,
sed vbi est error nō est ɔsensus, qa nihil est tā ɔtrū ɔsensui quā
error, q iperitiā detegit. ff. de iur. om. iu. l. si per errorē. ad hoc dīt
9 qđ si. sqđ ɔsensus erroneus totius, vel maioris partis inducit ɔ-
suetudinē, nā ppls de ɔsensu. & plus facit ɔ legē, q facit ɔ legē
scienter, ğ q ignoranter, quia sciām nō ignorantia voluntˀ obli
gari. C. de iab. l. gńali. sed ppls ex certa scia pōt tollere legē, &
ɔtrā legē facere. ergo multo fortius inducitā p vsum ignoratiū.
qdā dīt ɔ. qa ɔsuetudo sequit ɔsensū, vt dictum est, & vbi error
est, nō est ɔsensus, vt ff. de iur. om. iu. l. si p errore. nō est ɔsētus,
verū ē in quo est error, ppls vnus sic vel monet mala sone co-
sentit ī hoc ius in futurū. sed sōne decipit, nec in ɔtra consentit
vide p hoc ɔbauit dīs, qđ isti iuuenes, q decipiuntur, vt intrent
religionē, nō sunt qa religio nihil aliud est, quā quasi meritū,
& meritū non est sine ɔsensu. Et isti iuuenes, q erant decipiūt,
vt intrent in religionē, iō non ɔsentiunt. qa nihil est tā ɔtrū cō
sensui quā error, vt dictū est. qa isti non sunt religiosi. si certe
bñ cōsentiunt, ad hoc faci. ff. ad l. Fal. l. i. §. si legatarius, vñ me
non mouet ista ro, sequitur cōsensus ad ɔsuetudine, ergo vsus
ppli erronei erroneus eā non inducit, nisi sicut inducat ppls, q
sic vtēdo credat legē esse vel nō, vult tollere legē, qa nemo vr
derogare iuri qđ ignorat sibi cōpetere. ff. de inof. test. l. inter decep-
ta, si non vult tolli, lex igr non tolli, & sic scribit, ergo non ita
bit consuetudo, qa consuetudo & lex sibi ɔtra non compatiun
10 tur. †Itē sic est de ɔsuetudine inducenda, & de rescripto a pri-
cipe impetrando, sed si princeps fuerit deceptus in narratione
facti, non valet rescriptū, vt C. si ɔ ius, vel vti. pu. l. i. & 2. C. de p-
ci. impe. offe. lex scripta, quā consuetudo per errorē inducit, nō
erit ɔsuetudo p vsū ppli erroneū, vel minoris partis valeat: aut
tu q̄ris de ɔsuetudine inducenda ɔ legē, quo inducit per erro-
rē, qa ppls non ɔsenit in l. tollenda, ergo non tolli, & sic ɔsue
tudo, & lex sibi ɔtra non cōpatiuntur. secundo si aūt quæras de
ɔsuetudine inducenda præter legē, qa aliquis casus est lege nō
determinatus, & ppls erat in cā introducendi ɔsuetudinē, tūc.
aut cā introducendi fuit in cā impulsiua, tñ error ɔ eā nō impe
dit, qn sit ɔsuetudo: aut finalis, & tunc error eā non impedit: si
finalis, tunc error circa eā bene impedit ɔsuetudinē introducē
dam, ita distinguit lex in testatōre, si testatōr erat in cā legati, si in
cā finali nō valet legatū, si in cā impulsiua valet legatū. ff. de cō
di. & dem. l. cū tale. §. falsam. & si in testatōre sic distinguit. cuius
voluntas ēst lex, & in pplo cuius voluntas est, ita dēt distingui
11 in ɔsuetudine. †Quæritur de quinto, vtrū vsus coactus possit in-
ducere ɔsuetudinē? pone, maior pars ppli fere, exceptis solum
duob. vñ sunt sponte, duo de pplo coacti sunt vti, nonne cōpu-
tabit vsus illorū, q sunt coacti, qa requirit ɔsensus maioris par
tis? arguimus, qđ sic, qa coacta voluntas, voluntas est, vt ff. quod
me. cā. l. isti. §. si. quare coactus ɔsensus est contentus. ɔ vsus per
coactionē non sufficit ad dandā iurisdōnē ff. de iudi. l. 2. sed per
vsum per quē introducit ɔsuetudo ɔ iurisdō tobur. C. de ema.
lib. l. 1. ergo &c. Solu. sic distinguendū est. aut est coactio per iu
dicē, vbi priuatus est vsus per talē coactionē, non sufficit ad cō
suetudinē inducendā, si sit coactus per iudicem. qđ iudicauit, &
coegit, vt ipsum inuitū. s. exequendū sniam captis pignorib. vel
mulcta indicta, tunc. aut ista coacta, siue executio tenet ipso iu-
re, & ista nō sufficit. v. g. iudex exequitur sniam a qua poterat ap-
pellari, & nō appellat. hæc coactio hr̄ pro consensu, ex quo nō
appellat, & pōt appellare. C. de ap. q ad ciuilia munera aut exe
quitur sniam sniam a qua appellatum est, & non sufficit ad cō-
suetudinē inducendā, & sic vsus rei inducendæ, ex quo vsu con-
iecturare possumus consensum, sufficit ad consuetudinē indu
12 cendā. †Quæro de sexto, vtrū actus iudicandi, quē secuta est exe
cutio, inducat consuetudinē? vr q non, qa licet ita iudex iudica-
uerit inter se. & aliū, & executa fuerit snia, deinde īter te. & aliū
secuta fuerit snia. & sic vlterius vsq; ad inferiorē partē ppli, nō
tñ inducit ɔsuetudo, licet tps, qđ sufficiat ad consuetudinē in-
ducendā sit secutū, qa res inter alios acta, aliis nō præiudicat. C.
res inter alios acta, per totū, & consuetudo oib. p̄iudicat. Item
actus q redditur in inuitū, nō inducit cōsuetudinē. qa cōsensˀ
exigit. vt hic. sed actus iudicandi est huiō, vt ff. de ver. ob. l. inter
13 stipulantē. ergo &c. †Itē si snia dat ɔ legē nulla ē ipso iure, sed
qa nulla est, non tollit, vel rūpit. Sed isti actus istæ sniæ, ex quo
sunt latæ ɔ legē, nullæ sunt ipso iure, vt ff q̄ sniæ sine ap. resc.
l. 1. C. qū appe. non est necesse. l. 2. Quæril, vtrū snia, vcq̄ q̄ legē
tollit, cōsuetudinē non inducet? dicendū, qđ snia q̄ nulla est ip
so iure, vel actus iudicandi non inducit cōsuetudinem, alias bñ
inducit. Sed dices, actus iudicandi facit ad consuetudinē indu-
cendam, quia vsu populi pt fieri consuetudo. & licet nulla sen-
tentia præcesserit, dicendū, qđ vsus coactus nō inducit cōsuetu
dinē sine snia. si spontaneus sit. ad primū argm in oppositū di-
cendū, qđ res acta inter alios q sunt maior pars ppli, bñ p̄iudi-
cat aliis. ad aliud dicendū, qđ actus iudicandi bñ redditur in inui-
tū, sed tñ vr cōsentire ex quo nō appellat. C. de appel. l. q ad ci-
ui. sed dicas, appellauit primo, appellauit scdo, & tertio appella
ret si posset. ro, vide qđ de iure non possum tertio ɔuocare, vt
C. ne in vna eadēq; cā sic. ter ɔuo. in rubro & i nigro. sed appel
lans quo ad eū nō constat, qđ nō vr cōsentire, sit dicēdū, qđ imo,
qa q ɔdicit, & nō hēt cām ɔdicendi, vr consentire, vt ff. so mat.
l. dotē. ad tertiū. s. qđ sit snia, vt sit lata ɔ l. expresse, & sequat exe
cutio in inuitū, nō inducet cōsuetudinē. sed si ñ in inuitū, qđ p-
sumit eo qđ ñ appellat. vt dcm̄ est ī. bñ inducit cōsuetudinē: qa
& solus consensus, dico solus. s. sine snia bñ induceret. Audiui tñ
quēdā, q ita videbat, qđ licet snia ī se sit nulla. sed oēs in simul
valēt, & sic inducūt ɔsuetudinē. hic ondebat sic, plures sunt do-
mini vnius fundi. vnus ɔcedit seruitutē, ñ valet. secūdus conce-
dit, nō valet. tertius ɔcedit, non valet. venit vltimus, ɔcedit, & sic
totū ɔfirmat, & valet cōcessio seruitutis. ff cōm. p̄d. l. receptum.
qa ita erit hic dicendū, qđ deceptio est. vñ si velis dicere qđ vlti-
ma snia faciat valere primas, q̄ nullæ sunt ipso iure. l. i. huic fal-
sum est, sicut vltima cōcessio seruitutis facit valere. sed ɔfirmat
primas. hoc falsum est. qa cōsuetudo sicut lex nō ponit formā,
nisi in futuris negociis, vñ actus priores, q p̄cedūt inductionem
consuetudinis, nō cōfirmantur consuetudine. q nondū erat in-
troducta, vt C. de leg. l. leges. bñ dicas ad argm̄, qđ sententiæ nul
læ sunt in se, actus iudicādi nulli sunt. tñ valet respectu tertij, l re
spu ɔsuetudinis inducēdæ: sic aliqđ pricipl̄s nō p̄dest tñ alium
14 ɔdūm p̄dest. ff. de inof. test. l. posthumˀ. §. si qs ex his. †Quærit ð
septimo, si nūqd actˀ iudicādi quē ñ est secuta executio, inducat
ɔsuetudinē? vr, qđ ñ, qa cui ñ licet. &c. Et ita ñ dēt p cōsuetudinē
tolli ius totiˀ populi: tūc arguit aliqs iussus ē mitti i possessio.
cā rei seruādæ nūqd per istū iussum, siue per istā sniam ante
executionē re ipsa, & vsus fuerit, potuit aduersaos possess. di-
cit lex. quod non. ff. de pig. act. l. non est mirū. in fi. Si ergo sniam
sine executione ñ pt tollere ius vnius priuati, multo fortius ñ i-
ducet cōsuetudinē per quā tollatur ius totius ppli. Item cōtē
dūt doc. qđ diu consuetudo p̄scribit, vt tenus in eodē errore cū
eis: tūc arguitur, p̄scriptio nō est sine possessione. ff de vsucap.
l. sine possessione. ergo non sufficit inducere siue loqui ad præ-
sentē consuetudinē inducendam, sed oportet exequi. propter
quam executionem habetur possessio. Item possidenti non cur
rit p̄scriptio. C. de p̄scrip. 30. anno. l. male agit. ergo q̄diu possi-
deāt illi, ɔ quos inducit cōsuetudo, ñ p̄scribit ɔ eos & ita ñ suffi-
cit iudicare, sed exeq. vt sic acqrat possessio & p̄scriptio consue-
15 tudinis iducat. †Itē p electionē an ɔfirmationē non dat iurisd-
dō. si igr per ɔsuetudinē hr iurisdō, quod verū est. C. de emā. lib.
l. 1. hoc nō erit anteq̄ ɔfirmet, sed vsus vel consuetudo est con-
firmatio sniæ, vt in Auth. de defen. ciui. §. interim ergo actus iu
dicandi sine executione consuetudinē non inducit. Itē sic est
de consuetudine inducenda, & de rescripto imperrādo, qa vnū
quē est ɔ ius. sed si qs impetrauit rescriptū. qđ non tenerit sol
uere tributū de tali p̄dio, nō valet illud rescriptū, nisi diu iuerit
in posses ergo ita erit in ɔsuetudine, qđ actus iudicādi sine exe
cutione, per quā acqritur possessio, non inducet consuetudinē.
ɔ, per consensum totius populi, vel maioris partis vtendo indu
citur consuetudo, sed per actū iudicandi, a quo nō appellatur,
inducitur consensus ad hoc, qđ fiat executio, ergo per actū iu-
dicandi sine executione inducit consuetudo. dicendū, quod est
actus iudicandi. postq̄ non sperauit executio, vt qñ dat pro reo
snia absolutoria, permittitur reus in pace: aut est actus iudican
di, nisi sequat executio inducit consuetudinem. Si aūt sit talis
actus iudicandi postq̄ non sperat de executione. vt in absoluto
ria, q̄ talis possidet. possidenti non currit p̄scriptio, non iducit
cōsuetudo. ad ar. qđ ɔbat, qđ p actū iudicādi sine executione in
ducitur cōsuetudo, qa cōsensus sufficit ad cōsuetudinē inducē
dā. sed si cōsensus firmat executionē non est locus executioni,
vt in snia condēnatoria, & secuta sit tpis diuturnitate. q̄ sufficit
ad inducēdā cōsuetudinē. Primo casu bñ inducit cōsuetudo si-
ne executione inducta. s. ɔx. Scdo casu nō iducit cōsuetudo. nisi
sequat executio qa qū reus possidet, in possidente nō currit p̄-
scriptio. & iō nō inducit cōsuetudo, qa cōsensus requit ad con-
suetudinē inducendā, sed cōsensus firmat executionē. vbi ē lo-
cˀ exec vt ē i snia cōdēnatoria, si secuta sit diuturnitas tpis quæ
16 reqrit ad consuetudinē inducendā †Octauo q̄rit, q̄to tpe iduca
tur cōsuetudo, vel i scribat fin eos. q dīt consuetudinē p̄scribi?
mō venio ad q̄ōnē q̄ est in gl. tua. Et hoc est q̄rere q̄tū tps opor
teat currere post vsum totius populi. vel maioris partis ad hoc,
vt inducatur cōsuetudo. dicit Azo qđ decē anni inter p̄ntes. vi-
ginti anni inter absentes sacdiu ɔrū, cū sit ius informe ideo
vno tpe p̄scribitur tā inter p̄ntes q̄ inter absentes. s. xx. ann. C.
de p̄scr. long. temp. l. pe. & fi. & est arg. quod est ius informe.
C. de præscrip. long. tempo qua ci ca libe. compete. l. 1. & 2. &

alij

alii dicũt, qd oportet, qd tm̃ tp̃s a quo non sit memoria currat,
quod seruitus hñs cãm discontinuã tanto tp̃e a quo non extat
memoria, ꝑscribit. nõ minori. ff. de seru. l. seruitutes, qa cũ con-
suetudo sit ius, quia per vsum totius populi, vel maioris partis
inducitur, q vsus est discõtinuus, ergo tanto tp̃e quo non extat
17 memoria, ꝑscribitur, non minori. †Canonistę dicũt, qd quadra
genaria ꝑscriptio, quia oẽ ius tanto tp̃e tollitur. C. de p̃sc. 30 an.
l. oẽs. & l. sicut. Sed hoc vr̃ verũ si q̃ratur de præscriptione ꝯ li-
bertatem ecclesiasticam. Nã dico ad rerũ ecclesiasticarũ præscri
ptionẽ, ꝙ quadragenaria pręscriptio exigitur, vt C. de sacrosan.
eccle. l. vt inter diuinũ. & authẽ. quas actiones, ibi signata, ibi, si
enim quęritur de ꝑscriptione rei nõ ecclesiasticæ no exigeretur
quadragenaria ꝑscriptio ad aliud, per qd ꝓbat, qd tp̃s tm̃ a quo
nõ extat memoria, exigitur: dicendũ, quod in ꝑscriptione, qua
vnus præscribit, exigitur tm̃ tp̃s. Sed in pręscriptione qua totus
populus, vel maior pars populi ꝑscribit, minus tp̃s exigitur. vn-
de dicendum est, quod decẽ anni sufficiunt: quia dr̃ diuturna, &
diu exponitur 10 an. ff. q & a quib. ma. lib. non fi. l. fideicõmissa.
§. Arist. quod la. dixit 20. ann quod cõsensus maioris partis po-
puli huius ciuitatis inducit cõsuetudinẽ, sed maior pars populi
huius ciuitatis p̃ñs est semp. nisi diceres, quod essent in exerci-
tu. sed hoc non est considerãdũ, qa raro accidit. Itẽ posset sic ar-
gui: consensus maioris partis inducit consuetudinẽ. Sed pone,
vno actu sentẽtiandi, maior pars populi fuit p̃ñs, nisi appellaue
rit ĩ. decenniũ, sed post decenniũ hr̃ consensus maioris partis
populi, ex quo nõ p̃nt appellare, & sic post decenniũ consuetu
do inducitur: ergo. &c. & quod post decenniũ habeatur tacitus
ꝯsensus apparet: quia si partes post iniãs tm̃ tacuerut, vr̃ ꝯsen
tire, nec p̃nt appellare legẽ C. de app. auth. sed hodie. sed dicen-
dũ, quod si post decenniũ habeatur tacitus consensus maioris
partis totius populi, non tñ est cũ sollẽnes sine diuturnitate. &
est rõ, qa ꝯsensus ꝑseuerãtia fortior est, & ꝑseueramus ꝑseuerã-
tiã si decẽnio duret, & qd post ꝯsensum dẽat labi cursus tp̃is hr̃
C. ad Sil. sicut dicũt qdã, qd impoſſe erit, qd decẽnio inducatur ꝯ-
suetudo bene dabimus tale exemplũ: ponamus, quod nunc po
polus, vel maior pars incipit vti pro iure, quod nulla inducatur
cõsuetudo, si dicas, qd nõ est inducta, eris ꝯnus tibi ipsi. qa dixi-
sti, quod consuetudo decennio inducitur. si dicas quod sit indu
cta consuetudo, quã dicis eẽ inductã, dicẽdũ, quod nulla valet,
nisi quadragenaria, sed hæc non est quadragenaria: ergo non
valet. Et si dicas eã induci, destruer seipsam dicendo, quod con-
suetudo erit ꝑscripta, & valebit cõsuetudo ista, s. quod nulla cõ
suetudo futura valeat, nisi quadragenaria: sed p̃terita bene vale-
bit, nõ ista, vnde lex dat formã futuris negociis nõ p̃teritis. C. de
leg. & const. l. leges. ergo & cõsuetudo q̃ ꝓ lege seruatr̃. dabit fu
turis negociis formã, vt i nr̃o §. vnde dicẽdũ, quod nulla cõsue-
tudo futura valebit, ni i quadragenaria. ita dẽs concludere: sed
pone, dicunt ipsi qd maior pars populi vsa est, ꝙ nulla consue-
tudo introducta, nec introducenda valeat, nisi quadragenaria,
lapsum est decenniũ, dices ne consuetudinẽ inductã esse qa nõ
potes soluere sicut prius certe istud est quasi insolubile: vnde
similis argumentatio est. oẽ illud, in quo populus consentit, qd
nulla sit lex, est ne aliqua lex. dicendũ, quod sit, q̃ sublata sit. alię
abolitæ, vel absolutæ sunt. ff. de orig. iur. l. 2. sic dicam hic, ꝙ ista
consuetudo erit consuetudo, nulla alia, nec p̃terita, nec futura,
nec p istã oẽs alię tollũtur. vnde dicã, nulla erit cõsuetudo ĩtro-
ducta vel introducẽda, nisi quadragenaria ista. q̃ in gñali sermo
ne ꝯstõnis post constituentis vr̃ eẽ excepta. C. de sol. l. ingsitio
18 veritatis. ff. de leg. & senatusc. l. j. †Quæritur de interruptione cõ
suetudinis. vnde pone, qd populus est vsus sæpe, & freqoenter,
sm̃ qd cõsuetudo dictat, qd consensus totius populi habeatur,
vel maioris partis si sequatur tp̃is diuturnitas, s. dicẽdi, non est
19 ꝯsuetudo. †Sed pone ergo, dũ ẽ iterrupta anteq̃ hẽatur tacitos
ꝯsensus ppl̃i, vel maioris partis. vnde pone qd duo de pp̃lo sit
ius, sicut sisr alij duo & alij duo, ita forte, ꝙ nõ remanerent, nisi
sex, ꝙ si sic vtereñ hr̃ticus, ꝯsensus totius populi ppl̃i, vel maio-
ris partis, duo vsi siut in ꝯriũ, postea vsi sunt alij vt, sicut & pri-
mi, dicã ne ꝑscriptã eẽ consuetudinẽ si sequatur tp̃is diuturni-
tas, s. decẽnij, nõ obstãte ꝯtrio vsu duorũ interueniẽte antequã
haberet ꝑ vsum cõsensus tacitus maioris partis ppl̃i? dicũt qdã
quod non, qa interrupta est, vnde reuertitur ad sua vitia. Et qc-
qd est actũ toto tp̃e antecedẽte, nihil valeat sicut in vera ꝑscri-
ptione. Et de nouo oportet, qd incipiãt vti, & tot quot opz, qd
ꝑ vsum eorũ hẽatur consensus totius, vel maioris partis ppl̃i, &
hoc dicũt ꝑ legẽ, qd si tu ꝑscribis rem meã, & fuerit interrupta
tua possessio, quãtũcũq; aũt possedisti, tibi non prodest, ex quo
non erat completa ꝑscriptio, & redit ad sua vitia. & oportet, qd
de nouo incipias possidere, & quod tanto tp̃e possideas, qd suf-
ficiat ad ꝑscriptionẽ inducendã, vt ff. de vsuca. l. gñalr̃. Sed dicen
dũ est ad istã q̃õnẽ, qd ille falsum aſs peccatũ fecit, q dixit ꝑscri-
bi consuetudinẽ, vnde non inducitur per viã ꝑscriptionis, sed ꝑ
consensum populi collectum particulr̃. hodie vtuntur duo de
pp̃lo. Item cras alij duo, & sic de alijs pluribus veniunt duo, &
vtuntur vt primi, & alii duo sisr̃, ita qd hr̃, & inducitur ꝯsensus
totius ppl̃i, vel maioris partis nõ obstãte vsu duorũ: igitur cũ ꝯ
suetudo inducatur ex tacito cõsensu maioris partis ppl̃i, vt hic,
& ff. de leg. & Senatusc. l. de qb. dico qd cõsuetudo inducitur nõ
obstãte ꝯtrario vsu duorũ, vñ ꝯtrarius vsus duorũ i medio nihil plus
impedit, nisi qd nõ cõputabitur vsus eorũ ad habẽdũ cõsensũ
tacitũ maioris partis ppl̃i. Et sic nec ad inducẽdã consuetudinẽ,
vnde arg. ꝓcedit ac si ꝯsuetudo ꝓprie ꝑscriberetur. sed hoc fal-
sum est, vnde in cõsuetudinẽ nõ est ꝓprie ꝑscriptio, nisi abusi-
ue, vt dictũ est. qs ergo est modus interrũpendi cõsuetudinem?
dicendũ, qd si mortui sunt vtentes, licet oõ fuerũt, tñ eorũ vsus
ex quo mortui sunt, nõ cõputatur ad habẽdũ tacitũ cõsensum
totius ppl̃i aut maioris partis, vt ff. cõia p̃d. l. receptũ vnde cum
mortui sunt, licet fuerint vsi, eorũ vsus nõ debuit cõputari: nã
opz, qd in illo pũcto quo ꝑficienda est cõsuetudo, habeatur cõ-
sensus maioris partis ppl̃i. vel totius, q hodie, & qñ ꝑficiẽda est
cõsuetudo. sed certe eorũ q mortui sunt. nõ p̃ot haberi cõsen-
sus modo, & iõ interrumpitur cõsuetudo ꝑ mortẽ illorũ, sicut
nec cõcessio fcã seruitutis ab eo q mortuus est, postea ante cõ-
cessionẽ non vz, vt d. l. receptũ. sed hæc interruptio est abusiua.
Itẽ pũta si nos vtimur, sed si postea pęnitemus tacite, vel exp̃sse,
cõputabitur vsus nr̃ ad habẽdũ cõsensum tacitũ maioris partis
ppl̃i cur interrũpitur cõsuetudo abusiua. sed ꝯ hoc arguitur, &
vr̃. qd ex quo semel consentimus vtendo, licet postea dissentia-
mus, & hoc non obstante primo vsu quẽ fecimus, licet mõ ꝑ-
tinaciter cõputetur, & hoc ꝑ legẽ de seru. rust. p̃d. l. ꝑ fundũ.
in fi. Qd imo dicẽdũ cõputat, ex quo nos pęnitemus, & ad cõ-
trã dicẽdũ, ꝙ ad cõsuetudinẽ inducẽdã exigitur cõsensus totius
ppl̃i, vel maioris partis, vt cõsentiat totus ppl̃s, vel maior vt po-
pulus, nõ vt qlibet, nõ vt singuli. sed vniuersi. vñ si collegiũ facit
ep̃m. nõ vt qlibet. sed vt collegiũ. pone, qlibet de collegio cõsẽ-
tit singulr̃, qñ cõgregati sunt, nõne p̃ot pęnitere q cõsentit, vt
nõ valeat electio? & certe sic, vt plures cõpromittunt se in arbi-
tros, cũ cõpromittitur in eos, vt in plures, oẽs esse debẽt p̃ñtes,
& simul arbitrari, ad hoc, qd valeat arbitriũ, vt ff. de arbi. l. itẽ si
vnus. §. fi. & l. i. sed licet in illa l. ꝑ fundũ. in ꝯriũ allegata valeat
cõcessio: qa ille q cõcessit seruitutẽ, erat obligatus, & iõ no po-
tuit pęnitere. sed in cõsuetudine inducenda nõ est qs obligatus
ante inductã cõsuetudinẽ, & bene dixi, ꝙ in d. l. valebit cõcessio
singulorũ: iõ licet postea pęniteant, non nocet, vt in fine illius,
20 qa concessio ab initio tenuit, quod est multũ notabile. †Itẽ qa
deducitur cõsuetudo in iudiciũ, aliqs allegat cõsuetudinẽ, quã
actionẽ intentabit. dicũt qdã. quod cõdictionẽ ex lege, quia cõ-
suetudo legis mutatur, vt in hoc § dr̃, & cõdictio ex lege hẽt lo-
cũ, quoties noua inducitur obligatio. nec est cautũ quo genere
actionis agatur, vt ff. de ꝯdi. ex lege, l. vnica. dicẽdũ, quod est incõ
plere dictũ. vnde cõsuetudo qñq; dat actionẽ, qnq; exceptionẽ,
qñq; nec actionẽ, nec exceptionẽ dat, si sit cõsuetudo inducta ꝓ
reo, vt si sit cõsuetudo, ꝙ reus nõ teneatur soluere debitũ intra
certũ tp̃s, certe ex ista cõsuetudine datur exceptio, & vocabitur
exceptio in factũ, vel gñali noie voces eam. l. exceptionẽ doli, vt
ff. de doli exce. l. 2. §. gñalr̃. Aliqñ cõsuetudo inducit actionẽ. vt
est videre vbicũq; inducit obligationẽ, vt si sit ꝯsuetudo, ꝙ ego,
& qlibet te inuito, possumus accipere de lapidib. tuis, & currũ
onerare oblato tibi p̃tio, vt ff. cõia p̃d. l. venditor. § si cõstat. cõ-
suetudo hoc casu dat actionẽ nñ: hoc intelligo. ꝙ detur condi-
ctio ex lege vnica. aliqñ neq; actio, neq; exceptio oritur ex con-
suetudine, vt qñ cõsuetudo inducit dñiũ, vel seruitutẽ, & tunc
non datur condictio ex lege, sed cões actiones q̃ ꝓ dñio compe
tunt, vel seruitute, vt de rei ven. vel negat actionẽ. qa cũ dñium
sit vnũ, & ex vna cã, nõ ex diuersis sibi cãs, & sibi cãs, vna oritur actio,
s. rei vẽdicatio. vnde pone, ꝙ consuetudo est in Anglia, ꝙ maior
natu habeat totã terrã, intẽtabit ne cõdictionẽ ex lege? dicendũ,
quod nõ. qa illa ꝑsonalis est. Insti. de act. §. sic itaq;. vnde intẽta-
bit petitionẽ hæreditatis. pone, cõsuetudo est, qd qlibet ex lapidi-
cina aliena p̃ot exhere plene currũ de lapidib. oblato p̃tio quõ
formabit libellũ, oportebit nũc allegare ꝯsuetudinẽ in libello,
vt dicat. quod talis consuetudo est, qd qlibet de lapidicina alie-
na p̃t exhere currũ plenũ de lapidib oblato p̃tio: vñ cũ sim para
tus tibi offerre p̃tiũ peto a te vt pmittas currũ plenũ de lapidici
nis exhere mihi, &c. vr̃ qd nõ oportet allegare, qa consuetudo
21 legis mutatur, vt in hoc §. dr̃. †Sed pone, pmisisti mihi nudo pa
cto donationis cã aliqd, nonne in libello sufficit dicere, donasti
mihi talẽ rẽ, vel promisisti dare, quã peto. &c. certe sic, nec erit
necesse dicere, quã ago ꝯ te condictione ex lege. & hoc dicit lex
C. de don. l. si qs argẽtum, certe nõ oportet, ergo nec in libello
oportet inseri, qd hic est cõsuetudo. sed ꝯtrũ dicẽdũ qd immo
a oportet dicere in libello,[a] qd cõsuetudo legis mutatur. verum
est

ADDITIO.

a Dicere in libello. Adde, nunquid oporteat consuetudinem allegare in libello. Bar. in repe. legis 2. ver. 15. q̃ro. C. quæ sit lon. cõsue. Et qñ sit allegãda in libello, vide per eundem in repet. l. de quibus. ver. ex his satis apparet. ff. de legib.

eſt in illis, in qb. eſt eadē rō, ſed nō eſt eadē, qđ lex dēat inſeri in
libello ſicut conſuetudo, qa lex dēt eē certa apud oēs: non aūt
de conſuetudine eſt ſic, qa in iſta ciuitate eſt vna cōſuetudo, &
in alia, alia: vnde ꝯſuetudo ꝑ factū inducitur, qa ꝑ vſū, & fcā ſūt
inſtituta, & incerta: io error iuris eſt finitus, & certus. ff. de iur. &
fa. igno. l. 1. & 2. Ex æqtate m̄ pōt dici, ſi agāt tales perſonæ q̄ nō
ignorant conſuetudinē eē talē. talē nō debebant ignorare, qa
ſunt de ciuitate, vt diu ibi moram fuerunt, non oportet, quod cō
ſuetudo inſeratur in libello, arg. ad hoc ff. de iur. & fa. ign. l. regu.
§. ſed ſi facti. mō eſt in iudicio cōſuetudo, qūo ꝓbat? dnt qdā, vt
Azo, & ponunt vnū modū, & modus ꝓbādi, vel diguoſcēdi cō
ſuetudinē eſt ſi bis fuerit iudicatū, & de hoc nō dico, qđ vidiſti
ſ. quod ſufficiat bis, vel ter, ſed arbitrio iudicis relinquendū eſt:
alius modus ſm Azo. eſt, quod libelli ꝯmonitiō bis fuerunt
repulſi, ſed qdā dicunt, quod Azo. cū hoc dixit, noluit tradere
modū inducendi cōſuetudinē, ſed voluit ponere exēplū cōſue-
tudinis iā inductæ: credo quod hæc fuit mens in eo. Pone exē-
plū, ppls ſic vtebatur ꝯſuetudine, vt ſi aliquis petebat in ꝯtrium
cōpulſus, vel repulſus, qa dixit iudex nō audiā te, qa cōſuetudo
eſt in ꝯtriū, iſta repulſio perinde eſt ac ſi expſſe iudicatū eſſet ꝯ
ꝯſuetudinē, arg. ff. de neg. geſt. l. ſi aūt. § ſi quocūq; modo. Alius
modus ſm eū, ſi ſuit obtentū in ꝯdictorio iudicio: quia vnus al
legauit ꝯſuetudinē, alius negauit iudicatū fuit per ꝯſuetudinē,
vt ff. de legi. l. eū de ꝯſuetudine. ſed nō placuit la. & merito, qa li
cet iudicatū ſit inter duos, quod ſit ꝯſuetudo, non ꝓpter hoc ꝓ-
iudicat̄ aliis, vt inter alios ſit ꝯſuetudo, qa res īter alios acta. C.
res inter alios acta. in rubro, & in nigro. Illi modi non placent.
a Dixerūt qdā, quod hēt ꝓbare per teſtes. ᵃ dicunt qdā alij, quod
falſū ē, qa teſtes hñt deponere de facto, ñ de iure, ſed ꝯſuetudo
ē ius quod nō hēt īprobari per teſtes: maior ꝓbatur C. de teſtib.
l. teſtiū. in mi. pz ꝯ. e. ti. §. ius nr̄m. ſed dicēdū, quod teſtes nō de
bēt deponere de iure, quod nō ꝯſiſtit ī facti varietate: vt ſi qs al-
legat legē, & vult ꝓbare per teſtes, & ſic quod ſit lex, vt ī ꝓœm.
ff. i fi. ſed ius cū ꝯſiſtit i facti varietate, vt ſi qs allegat legē, & vult
ꝓbare ꝑ teſtes, qđ ſic ſit lex: lex ī ꝓœm. ff. in fi. ſed ius ꝯſiſtit in
facti varietate, vt eſt ꝯſuetudo, bñ pōt ꝓbari ꝑ teſtes, ſed certe
fatuus eſſet ruſticus, ſi deponeret hoc eſſe ꝯſuetudinē, quia ne-
ſcit qd ſit cōſuetudo, vñ talis modus ꝓbādi non valet, licet lac.
hic videat̄ approbare, qa idē dī de fama ff. de teſti. l. 3. §. eiuſdem,
cuius ꝓbatio ſilis eſt ꝓbationi conſuetudinis. Sed pone, teſtes
deponūt, qđ ita eſt frequētatū ſæpe, & frequēter vſitatū, nūqd
ſufficit ad hoc, qđ ꝓbet̄ conſuetudo? dnt qdā, qđ nō, qa adhuc
non hēmus de diuturnitate, ſed ſi vnus de teſtib⁹ deponeret de
vſu frequēti, alius de diuturnitate, ſufficeret, vt ipſi dnt ad hoc
qd ꝓbarū eſſet eſſe conſuetudinē, ſed dicēdū qđ falſum eſt, im-
mo exigunt̄ duo, vt de eodē deponāt ad hoc qđ valeat ꝓbatio,
qa vbi non eſt numerus determinatus duo ſufficiūt, & duo exi
gunt̄. ff. de teſti. l. niſi. vñ oportet, qđ ambo de diuturnitate de
22 ponāt, & ambo de frequētia. † Sed pone, ambo de diuturnita-
te deponunt, vñ dnt qđ decem anni ſunt elapſi, qd nos vidimus,
ſicuti de frequētia, qūo deponent? ponat, vn⁹ de teſti. ita dī, ego
vidi qđ ita fuerit iudicatū inter iſtos duos, alius inter alios, &
ſic de aliis, ita qđ deponūt de vſu maioris pti. populi. dico, ꝙ
non valet teſtimōiū iſtud, qa ſingulares ſunt in teſtimōio ſuo,
qdā m̄ dnt ꝯtrium. & ad hoc īducunt duas leges. ff. de aqua plu.
arc. l. in ſumma. in fi. & ff. de ꝓb. l. ſi arbiter, primā legē ſic indu
cūt, qa q vult agere actione aq̄ pluuialis arcēdæ ꝯ vicinū, in cu-
ius fundo eſt op⁹ manufactū, pp qd venit aqua rapidior ad fun-
dū vicini, vicinus cui nocet opus dī, illud eſt factū a tpe a quo
bñ extat memoria, ſi teſtes quos ꝓducit q deponunt ſe vidiſſe
talē, qa vidit illud opus fieri, licet deponāt de alio, m̄ valet pro-
batio, qa licet ſint ſingulares in teſtimonijs ſuis, tñ ꝯcordant
ēt in hoc ad qđ ꝓducunt̄. ſ. qd extat memoria iſtud opus fuiſ-
ſe factū. ita hic, licet ſint ſingulares in teſtimonijs ſuis. tñ in eo
qđ intēdūt ſm frequentiā, intēdūt deponere, & nō deponunt,
qa iſte q dicit, qđ vidit ita iudicatū inter iſtos, de vno actu ſic
ponit, & ſic nō de frequētia, uñ ad illā legē quā īducunt, eſt di-
cendū, qđ ibi depoſuit de eo ad, qd ꝓducunt̄. Dnt enim ad hoc
ꝙ viderāt aliquē, hīr in memoria de tpe, & fide, ponit unus, qđ vi-
dit aliquem, & ſic cōcordāt in hoc, ad qđ ꝓducunt̄, ſed hic dēt
deponere de frequentia. & hoc nō deponit aliqs, ſed celat veri-
tatem. qa ſemel ita vidit inter duos ita eſſe iudicatū, de rōne
eius ad qđ producunt nihil deponūt. Idē pōt dici, ꝙ ibi eſt ſpā-
le pp difficultatē ꝓbādi iſtud, qđ a tāto tpe factū eſt. Silr ex pte
rei vult ꝓbare, qđ ſi eſt tm̄ tps, a quo ñ extat memoria, dicet ne
teſtis, non vidi aliquē q hēret memoriā? certe non valeret hoc
teſtimoniū, vtrum ipſe ſ viderit vel non aliquē q hēret memo-
riā ff. de prob. l. ſi arbiter, ad fi. vñ pp difficultatē ꝓbandi, qđ tm̄
tps lapſū ſit a quo ñ extat memoria, admittit̄ tale teſtimoniū,
& eſt ſpāle pp difficultatē. Qūo ergo ꝓbat̄ ꝯſuetudo? exigunt̄
tria ꝓbari, frequētiā, diuturnitatē, vſum maioris partis popu-
li. vñ oportet, ꝙ ambo teſtes deponāt de frequētia, & diutur-
nitate, & qd ita dicāt, decem anni ſunt elapſi, qđ nos vidimus
vti ſepe, & frequēter. de frequētia hr̄ ff. de teſt. l. 3. ad fi. Sed qa
pōt eſſe, & frequēter inter duos, nec hoc inducit conſuetudi-
nē, iō oportet, qđ maior pars populi vſa fuerit. hoc eſt impoſ-
ſibile ꝓbari, vel difficile eſt, iō defectiue ꝓbabit, ſicut diximus
in intereſſe affectionis, nā de aīo nō pt ꝓbari, & iō non plene
ꝓbat̄. ſed ꝯiecturæ ex qbus ꝑſumitur animus, vel affectio ꝓbā-
tis, de hoc habeīs no. C. ad l. Cor. de ſicar. l. 3. ſi in caſu nr̄o ñ pt
liqdo ꝓbari. arg. inendū eſt. ff. de re mil. l. non oēs. §. a barbaris.
uñ eſt de frequētia vſus, de diuturnitate bñ deponūt, qa poſſi-
bile eſt ꝓbare. iō de iſtis plene deponūt, ſed de tertio. ſ. qđ ma-
ior pars populi ita fuit vſa, qa impoſſibile eſt bñ ꝓbare, iō ita
deponūt: nos credim⁹, ꝙ ppls, vel maior pars populi ſic vſa eſt.
ad hoc eſt ff. de ꝓb. l. ſi arbiter, in fi. vñ teſtis dī ibi, credo, qd non
vidērimus aliquē q habuit memoriā operis facti. vel aliter pro-
babitur vſus, ſeu ꝯſēſus maioris ptis ppli. Verū eſt, ꝙ exigūt tot
act⁹ quot hēat̄ ꝯſens⁹ maioris ptis ppli. v. g. cū iudicatur, hēo ꝯ-
ſensū eorū īter quos iudicatur, & oīū aſſiſtētiū. pōe, vnus teſtis
ita dixit, vidi ita iudicari ter, erāt infiniti hoīes: dī alius, ego ſi-
milr ſui, & vidi ita iudicari, & erāt ibi infiniti hoīes. qd arbitra-
bitur iudex? & ego credo, ꝙ illi q fuerūt in prin. ſiūr facīunt
bñ maiorē partē ppli, uñ arbitrabitur iudex vtrū ex actibꝰ s q ꝓ
bantur, ꝓbetur ꝯſenſus totius ppli, vel maioris partis ppli. ſed
nonne dixit lex, ꝙ ꝓtor ex his, q̄ frequēter ita obſeruata ſūt, ſta-
tuere ſolet? C. q̄ ſit lōg. cōſue. l. 1. & C. de ędi. pri. l. an totū, dicē-
dū qđ frequentius accidit, ꝙ plures actus exigantur, ſ. ꝙ duo ita
vtunt̄, poſtea alij duo, & alij duo, & ſic inductū vſq; ad maio-
rē ptē ppli. & ita frequentia actuū exigitur, qm̄ ad ea q̄ frequē
ter accidūt iura adapt. ff. de le. & ſenatuſ. l. nā ad ea. Et iō dī fre-
quenter. ſed ſi vnus actus eſſet, ex quo hēretur ꝯſenſus maio-
ris partis ppli, dico ꝙ ſufficeret vn⁹. uñ ſi iudex iudicat hoc eſ-
23 ſe cōſuetudinē, & nō inducit, ſi nō vt iudex hoc ſciat. † Quęritur
de viribus conſuetudinis, vtrū conſuetudo poſſit dare iuriſdō-
nē. & dnt qdā, ꝙ eſt caſus legis C. de emanc. li. l. 1. ſed illa lex lo-
qtur de volūtaria iuriſdōne, nō ꝯtētioſa. vñ dicendū, qđ pt, &
hoc ꝓbatur, qa nō refert, ppls declaret voluntatē ſuā expreſſe
faciēdo legē, vel tacite faciēdo ꝯſuetudinē, vñ volūtas expreſſa
ppli, vel tacita ꝓ eodē reputatur. ff. de leg. & ſen. cōſ. l. de qb⁹ ad
fi. Sed ppls expſſe pt dare iuriſdictionē, vt in Auth. de defen. ci-
ui. §. interim, ergo & tacite. & ſic conſuetudo pōt dare iuriſdō-
nē contētioſam. Sed q̄ritur, vtrū poſſit dare merū imperiū cō-
ſuetudo? & vr̄ ꝙ non, qa ppls ñ pt expſſe, nec tacite, nuſi eligere
defenſorē, vt ī Auth. de defen. ciui. § iterū, & ille merū imperiū
non hēt, ſed Impator ſolus pōt eligere maiores iudices. ff. ad l.
Iul. ambi. l. vnica. itē ad hoc qđ ꝑ conſuetudinē acqratur merū
imperiū alicui, exigeretur, ꝙ maiorē ptē ppli ſuſpēdiſſet, qa ꝑ
ſniām a qua nō ē appellatū, vr̄ tacitus cōſenſus eius, ꝯ quē iudi-
catū ē. cū igitur ad cōſuetudinē exigitur cōſenſus maioris ptis
ppli, ſequeret̄, ꝙ maior ps eſſet condēnata ad ſuſpēdēdū, ad hoc
ꝙ hēatur illud merū iperiū ꝑ ꝯſuetudinē, & illđ ar. neceſſario
ꝯcluderet, niſi colligeret̄ alio modo ꝯſenſus maioris ptis ppli,
quā colligit ꝑ illud arg. ſolutū eſt ſ. ſicut ſ. tactū eſt, dic ꝙ non
colligit: tñ ꝯſenſus condēnati in non appellādo, & ſic de aliis
condēnatis, & ſic ꝓcedit ar. ſed colligitur ꝯſenſus maioris ptis
ppli ꝑ ꝯſensū, vt ꝓdixi in ſuperiorib. uñ & dicēdū eſt qd ꝑ ꝯſue-
tudinē pt īduci ius hñdi merū imperiū, vel miſtū, ſed forte exi-
geretur tm̄ tps a quo non extat memoria, & hoc ꝓbatur ſic. ius
hñdi caſtrū hēt ſua appenditia. ſ. hēre furcas: ſed hēre caſtrū cū
imperio, poteſt qlibet q līas hēt ab īperatore, vel q hēt antiq-
tatē ꝑ ſe, qa añceſſores ſui habuerūt, hēdes añceſſorū, & hēdes
hēdū añceſſorū, & ſic tpe a quo non extat memoria, vt C. ſa-
crοſ. l. 2. Si vero ꝑ antiqitatē qs pt hēre caſtrū, ergo & merū īpe
24 riū. † Quęro a te, an ꝯſuetudo poſſit ligare īfantes, & furioſos?
dnt qdā, qđ non, qa ꝯſuetudo ꝑ tacitū ꝯſensū ppli īducitur, ſed
illi non pnt ꝯſentire, ff. loc. & condu. l. q ad certū. & ff. de iu. cod.
l. 2. §. furioſus. Dicendum, quod immo, quia lege poſſunt liga-
ri. ergo conſuetudine, quæ lex mutatur, vt hic, & quod lege li-
gentur, habetur ff. de offic. præ. l. diuus, ff. ad leg. Iul. pec. l. 3. Di-
cēdum ergo, ꝙ non pnt conſentire, niſi maior pars populi con-
ſentiat. ff. ad muni. l. qđ maior. vel eſt dicēdū, qd ad ꝯſuetudinē
inducēdā non exigitur iſtorū ꝯſenſus, qa nec in electionibus
conſenſus taliū exigitur. ff. de mune. & ho. l. ad Rēpubli. Et cū
dr̄ qđ conſuetudo exigit maiorē partē ciuiū, verū, qđ exigeret
ad ſtatutū frangendū. vñ iſti non ſunt tales, ſilr nec mulieres.
25 † Quæritur, an liget clericos ſi probatur cōſenſus maioris ptis
laicorū? dicendū, qđ nō: qa duo ſunt populi, clerici, & laici. qa
duos hñt iudices, iō duo ſunt ppli. ff. de ał. l. ſi in eadē. vñ nihil
hñt cōe clerici cū plebeis actibus C. de epi. & cl. l. placet. iō &c.
l. qđ

ADDITIO.

a Probare per teſtes. Adde, & vide Bar. in repe. l. 2. ver. 16. quarto. & 26. 27. 28.
& 29. C. quæ ſit lon. conſue. & in repetit. l. de quibus. in 4. q. princip. vide Bal.
in repetitio. d. l. de quibus. verſicu. poſtremo qualiter conſuetudo probetur.
cum col. ſequen. vſque ad fi.

ſ. quod conſuetudo laicorũ non dẽt ligare clericos. Itẽ ſtatuta plebeiorum nõ ligabãt pres: aliàs nõnulli, niſi poſtq̃ facta fuit ꝯcordia nobiliũ & plebeiorũ: & volũt nobiles, qd ſtatuta plebeiorũ ſeruarẽtur apud eũ, vt ĩ. e. l. plebei aũt. ſic ergo nec ſtatuta, nec conſuetudines laicorũ pari rõne dẽnt ligare clericos, q̃ maiores ſunt reſpũ laicorũ. C. de ſum. tri. & fid. cat. l. 3. ad fi.

26 † Quærit an conſuetudo liget exñeos? pone, ꝯſuetudo eſt in ciuitate iſta, qd q̃ exhit cultellũ ſoluat decẽ. venit qdã exñeus, & exit cultellũ, q̃rit an liget iſtũ, vt teneat ſoluere decẽ: vr̃, qd nõ eſt ſubiectus pplo, q̃ induxit cõſuetudinẽ: ergo eius ſtatuto vel cõſuetudine nõ dẽt ligari. dicendũ ſi ignorabat, nõ ligatur, niſi ſit craſſa, & ſupina ignorãtia, q̃a fuit in ciuitate p annum (inducũt qdã) ſed dic, qd an craſſa ſit, vel non, hoc iudicis arbitrio eſt relinquẽdũ, vt ff. de iur. delib. l. 1. ſi nõ ſit craſſa. nõ tenetur. ff. de decre. ab ord. fa. l. fi. de craſſa ignorantia hr̃ ff. de iur. & fac. ign. l. rñ. §. ſed facti, ſed ſi ſciens: dices, qd exhendo cultellũ delinquit, & ſic rõne delicti ꝯhit forũ: quare conſuetudo ligat eum, non vt exñeũ, ſed vt ſubiectũ. ſilr̃ ſic eſt in ꝯctu. Pone eſt cõſuetudo in ciuitate iſta. qd q̃ emit aliqd poſt horã tertiã ſoluat decẽ, qdã exñeus emit poſt horã tertiã, ſciens conſuetudinẽ, emit, tenet ſoluere decẽ, q̃a ſortit forũ rõne ꝯctus, & iſta ꝯſuetudo ligat eũ non vt exñeũ. ſed vt ſubiectũ. Sed pone, eſt talis conſuetudo, qd q̃ tranſit vltra pontẽ tenetur ad decẽ: ſi exñeus trãſit ſciẽs. ẽt nõ ligatur ꝯſuetudine ppli, cui nõ ẽ ſubiect9, Silr̃ ego dico, qd ſi cõſuetudo ſit, qd aliqs non ꝯhat poſt horã tertiã ibi ſubijcitur quãtũ ad ꝯctũ, & ꝯñtiã ꝯctus, ita qd poſſit ꝯueniri, alias ꝯhit, ſed nõ tñ quo ad pœnã q̃ pſtari dẽt ſm eorũ

27 cõſuetudinẽ nõ ligat. Silr̃ dicã in delicto. † Quęritur, vna eſt cõſuetudo in foro actoris, alia eſt in foro rei, alia in foro iudicis, q̃ ſeruabitur? Vr̃ qd conſuetudo actoris: q̃a ex pſona actoris ius nititur. ff. ſi ps hr̃. pet. l. 1. Rñ. vr̃ qd rei. C. de iur. om. iu. l. iuris ordinem? Vr̃, qd iudicis. ff. de teſti. l. 3 ad fi. Dicendum, qd conſuetudo, aut eſt ad litẽ ordinãdã, vt forte, qd libellus non offeratur, vbi & tũc inſpicitur ꝯſuetudo loci iudicis in quo agitur, & tũc cõſuetudo iudicij ſeruatur. ff. de reſt. l. 3. ad fi. aut ad litẽ decidẽda, vt ſi aliqs agit ex pacto nudo, & dr̃ talẽ eſſe cõſuetudinẽ, qd ex pacto nudo actio oritur, vel qd poſſit exhere lapides de lapidicinis rei p certo ꝓtio, vel ſilr̃, tũc inſpicitur cõſuetudo loci ꝯctus, vt ff. de euic. l. ſi fundũ. Quęritur, tu hẽs domicilium in ciuitate iſta poſſides fundũ in Anglia, uolo te cõuenire in ciuitate iſta pro fundo illo, qd poſſum. C. vbi in rẽ acti. l. fi. q̃ conſuetudo inſpicitur, an dẽat ꝓnunciari ſm cõſuetudinẽ iſtius loci in quo ſunt poſſeſſiones? Dicendũ, qd ſi cõuenio te ex ꝯctu, tunc ſm cõſuetudinẽ loci in quo ſunt poſſeſſiones, q̃a poſſeſſio hr̃ ꝓ ꝯctu, vt ff. de iu. l. nõ alias. §. ſed ſi poſtulatur iure actio. Sed tunc q̃ritur a iudice ſic. In teſtõ qdã teſtatur, ĩ ciuitatẽ iſta hẽt bona, & ĩ Anglia, in bonis q̃ ſunt hic, ſeruabit ne cõſuetudo illius loci? vr̃, qd non ſit idẽ in teſtõ, ſicut in ꝯctu: q̃a verba ꝯtreruut, geſſerunt, nõ ptinent ad teſtm̃. ff. de verb. ſig. l. verba ꝯtrerunt. Itẽ tñ ſequeretur, ꝙ idẽ partim decederet teſtatus, partim inteſtatus. ſi diuerſæ eſſent cõſuetudines. Dicẽdũ. qd verũ non eſt ꝙ iure nr̃o p̃t qs decedere partim teſtatus, & partim inteſtatus, ſed ex diuerſitate iuriũ eſt hoc, & ꝯſuetudinũ. ſic nos uidemus, qd hoc põt eſſe ex diuerſitate pactorũ, vñ pluralitas pactorũ facit, qd aliquis decedat teſtatus, & inteſtatus: ita ibi pluralitas iuriũ, vſuũ, & cõſuetudinũ. Et eſt bonũ ſimile, q̃a ſicut pñi tenemur obedire. ff. de iuſti. & iu. l. veluti. ita & legib. C. de legi. & ſenatuſ. & longa conſuetudine. l. digna uox eſt. ſic & conſuetudini cũ lex mutetur hic. & ff. de leg. & ſanatuſ. l. de q̃bus. & qd pluralitas prin. hoc faciat ꝓbat in l. illa difficili ff. de adop. l. ſi arrogator. Itẽ vt ſcias, qñ cõſuetudo derogat l. & qñ non, ita diſtingue. Cõſuetudo aut eſt ſm legẽ, aut p̃ter legẽ, qd ita vult ſicut lex ſcripta. & tunc nõ refert cũ æqpolleant. aut etiã eſt p̃ter legẽ, vt eſt videre in feudo. & in iſtis duob9 caſibus planũ eſt qd tenet, & ſeruanda eſt, vt ff. de legi. & ſenatuſ. & longa cõſuetudine. l. de q̃b. in prin. aut eſt ꝯ legem cui eſt ꝯria ſi ꝓcedit, vt ſm antiqua tp̃a erat ꝯſuetudo, qd nõ ſepelirentur mortui in ciuitate: ſcã eſt lex poſita, q̃ ſtatuit, qd non poſſent ſepeliri. hoc caſu ſeruatur lex vt ff. de ſepul. uiola. l. 4. §. diuus. ſi nõ ſeruatur cõſuetudo l. cui eſt ꝯria. aut illa cõſuetudo q̃ ſeq̃t eſt cõis vbi & totius populi, nec hoc caſu diſtinguitur ſit inducta p errorẽ vel nõ, q̃a nõ eſt uerĩſĩle totũ populũ, vel maiorem ptẽ populi errare. & tollit l. vbiq;, ſic loquit l. ff. de leg. & ſenatuſ. l. de q̃b9. in fi. ſi ſit legalis, aut eſt introducta p errorẽ, & tũc nõ valet, vt ff. de legi. & ſenatuſc. l. qd nõ eſt rõne. Si vero p errorẽ, & tunc aut eſt ꝯria iuri nãli, & nõ valet: q̃a iura nãlia imutabilia ſunt, ĩ. e. §. ſed nãlia. aut eſt ꝯria iuri ciuili, & tũc aut eſt introducta ꝯ libertatem eccleſię, & non valet, vt C. de ſacroſ. ec. auth. cãm. ſi ꝯ publicã vtilitatẽ non ualet. q̃a nec dãnoſa fiſco. & c. C. de p̃cib. imper. offer. l. nec dãnoſa. & C. ſi ꝯ ius, vel uti. pub. l. fi. Si uero nõ ſit ꝯ vtilitatẽ priuatã, aut p ipſam enormiter læditur, & non valet. quia nec reſcriptũ principis, vt C. de precibus imper. offer. l. quoties. Si vero per eam lęditur modicè, tunc aut eſt conſuetudo l. reprobata expreſſe: quia dicit l. ꝙ ſi poſtea venit conſuetudo in ꝯriũ qd' nõ valeat, & nõ valet, vt C. de vſu. l. cos. Si vero non ſit reprobata expreſſe in l. quia lex prohibet ꝯſuetudinẽ introduci ꝯ ſe, tunc vincit lex in ſuo loco, vt hic, & intelligo ſi dicat lex, non valeat conſuetudo in ꝯrium, intelligatur non ſolum in præteritum, ſed ẽt inducenda in futurum. vnde eſt conſuetudo. ꝙ res vendita infra annum poſſit retrahi a proximiori cognato, reprobatur per legem C. de ꝯh. empt. l. dudum, & intelligo de inducenda, ſicut de iam inducta, Bar. &c.

1 *Ius naturale primæuum, an ſit mutabile.*
2 *Ius gentium vnico præcepto totaliter mutari non poteſt.*
3 *Ius vnum ciuile per aliud ciuile bene mutatur.*

§. Sed naturalia iura, &c.

Quidã intelligũt, ꝙ fiat cõparatio iuris nãlis primæui ad ius ciuile. Sed ius ciuile ẽ mutabile, nãle

1 ius primęuum eſt immutabile. † Sed ꝯ hoc. ſ. quod ius nãle primæuũ ſit mutabile arguit glo. multipliciter, & primo, q̃a ſeruitus eſt ꝯ ius nãle, cũ oẽs hoĩes iure nãli primæuo ſunt liberi: & inde ꝓualet ſeruitus iuri cognitionis, quoddã ius nãle tollitur p capitis diminutionẽ vt ĩ. de capi. diminu. § quod aũt. Itẽ vſucapitur ꝯ ius nãle, q̃a nõ æquũ eſt, vt ff. de cõd. ind. l. nã nãl. & tñ vſucapio ꝓualet ĩ. de vſuc. in prin. Ad iſtud vltimũ dicemus iure nãli primæuo alium, ſ. non locupletari cum aliena iactura. Sed de iure gentiũ, vt dicit gl. exponit ſuper verbo, l. nã nã. i. iuris gentium. Ad aliud dicit gl. ꝙ ius nãle, licet non mutetur ſm rei veritatem, tñ quo ad ſui obſeruantiam mutatur, videlicet oẽs ſint liberi de iure nãli primęuo: illud m̃ nõ ſeruatur ſm ius ciuile, & hoc vult dicere gl. Sed dicendum, ꝙ ſm obſeruantiã, & ſecundum rei veritatem. & cõobſeruãtiam ſerui ſunt, vt qui ex ancilla naſcantur, vel alio modo ſunt ſerui. Vnde ad illud ſ. ꝙ oẽs liberi naſcuntur non eſt ſtatutum iuris naturalis primæui, quia & illud ius nãle, ſm eũ nihil ſtatuit, vt alias dictũ eſt. Sed ꝓ tanto dr̃ iure nãli primæuo eſſe ſtatutum: quia per ius nãle primæuum non inuenitur prohibitum, argumen. l. ex quib. cau. ma. nec non. in principio. & § ſed ꝙ eis. vel dic. ꝙ hic comparat ius gentium ad ius ciuile. & hic dr̃ nãle ius gentium, vt ĩ. de rerum diuiſio. § ſingulorum. Sed tunc arguitur, & vr̃, ꝙ ius gentium ſit mutabile, quia ſeruitus eſt de iure gentium. vt ĩ. de iure perſonarum §. ſeruitus, & olim domini in ſeruos habebant poteſtatem vitæ, necisq;, quod tñ eſt mutatum, vt ff. de his, q̃ ſunt ſui, vel alie. iur. l. 1. & ĩ. de his q̃ ſunt ſui, vel alie. iu. §. ſed hoc tpe. ſecundo opponitur. Itẽ de iure gẽtium eſt, neminem cum aliena iactura locupletari, vt ff. de cond. inde. l. nã nã exponitur ibi, nã. id eſt iure gentium, argu. in glo. & tñ in vſuca. eſt hoc hodie

2 mutatum, ergo &c. † Dicẽdum ad primum quod ius gentium immutabile eſt in ſua totalitate. quę ĩ certo caſu põt mutari, & per iuſtam cauſam? Dices ſimiliter ius ciuile non eſſe immutabile ẽt in ſua totalitate, immo põt dicere Imperator quod nulla lex ſit, & ſic oẽ ius ciuile erit mutatum: & ſic nulla lex erit. immo dices tu, lex illa erit p quã aliæ abolitę ſint. & qd illa dicatur lex, p quã voluit Imperator oib. derogare, dicit lex ff. de ori. iu. l. 2. circa prin. ibi, exactis deinde Regi. & c. ibi dicit lex trib. per quã oẽs aliæ leges abolitæ ſunt. Sed licet ita poſſet eſſe, quod Imperator vellet, quod nulla lex eſſet, non eſt tñ veriſimile. qd Imperator in illo verbo velit oẽs leges deſtruere. C. de inoffic. teſt. l. ſi qñ. Quid igitur dicemus? Dicendũ, quod ius gentiũ euĩ vnico p̃cepto totaliter mutari non põt, vñ licet ius gentium dicat neminẽ cũ aliena iactura locupletari, hæc p̃ceptio in ſui totalitate tantum non poſſit, licet in vno articulo. ſ. in vſucapione

3 mutari poſſit. † Sed ius ciuile in vna l. mutari poſſit, põt mutari, vnde in illa l. põt a principio vſq; ad ſinẽ totaliter tolli ff. de leg. & ſenatuſ. l. de quibus. Alij dicunt, quod hic loqtur de mutatione vnius iuris ſimilis per aliud ius ſimile, vnde ius naturale per aliud ius naturale mutari non poteſt: iõ nãlia iura dicũtur immutabilia. Sed vnũ ius ciuile p aliud ius ciuile bene mutatur, vt ff. de leg. & ſenatuſ. l. non eſt nouum. Dicas immutabilia ſunt iura nãlia. l. immutabilia, vel difficulter mutabilia. vnde dr̃ in l. qd. n. municipes dolo facere pñt? ff. de dolo malo. l. ſed ex dolo. §. ſed an in municipes. & ſic inuenitur, quod municipes dolo facere nõ pñt, hoc verũ. ſ. de facili: nã de facili pñt. Ita iſte hæc naturalia iura non mutantur, id eſt, de facili non mutantur, ſed ciuilia iura ſæpe mutabilia ſunt. & hoc dicit litera. Ea vero quæ ipſa ciuitas conſtituit ſibi, ſæpe ſolent mutari. Per hoc quod dicit, comparat iura nãlia, & iura ciuilia. Hæc ſolutio vr̃ ꝯ textũ, vbi dicit ſemper firma atq; immutabilia, ſi raro mutãtur. Nec obſtat, quod dicit litera, quod iura nãlia firma, & immutabilia ſunt: q̃a & actiones q̃dã dicuntur perpetuæ, & firmæ, quia longo tempore durant, vt ĩ. de perpe. & temp. act. circa prin.

De iure perſonarum. Rubrica.

1 *Pluralis numerus reſoluitur in ſingularem.*
2 *Et ad veritatem diſiunctiuæ ſufficit, quòd altera pars ſit vera.*
3 *Seruitus eſt conſtitutio iuris gentium.*

4 *Et quomodo intelligatur istud, q seruitus sit de iure gentium.*
5 *Dic:a no est in seruis siue ab initio sint serui, siue ex post facto, secus in libertis.*

SVmma. Id est breuis. ff. de cōd. indebiti. l. in sūma,
vt ff. de eo, qđ certo loco. l. qđ si Ephesi. in
fi. vel summa, id est prima. j. de verb. ob. circa principiū.
dt lrā, oēs hoīes sunt liberi, aut serui, ait glo. duobus ho-
minib. demōstratis, quorū vnus liber sit, alter seruus. nō est ve-
rū dicere, isti hoīes sunt liberi, aut serui, qa vtraq; pars disiun-
ctiue falsa est, tn̄ dēt altera pars esse vera. ff. de rebus dubijs. l. si
is q ducēta §. verū. dt gl. plurale in singulare resoluitur, oēs ho-
mines, id est, oīs hō. & hæc est vera, oīs hō est liber, aut est ser-
1 uus. Et ad hoc. f. † qd pluralis resoluat in singularē, adduco gl.
l. prime. ff. de condi. & demō. l. falsa. §. fi. sed ibi illa nihil facit ad
hoc, qđ dicit, qđ pluralis resoluit in singularē, hoc non est in-
cōueniens, sed non dt, qđ in singularē vnū resoluat. hoc valet
ad illam qōnē, maritus, & vxor dñt cuidā Abbati, damus tibi
oīa bona nr̄a post mortē nostrā. morit vnus ɔiugum, vult Ab-
bas hr̄e bona, dt superstes: dñe vos debetis hr̄e bona nr̄a post
mortē nr̄am, nos non sumus mortui, sed vnus mortuus est, vñ
2 est mors nr̄a, si vnus mortu' est, ergo &c. † & iō p hoc f. qđ Ab-
bas dēat hr̄e bona p̄mortui, tn̄ anq̄ alter moriat, n̄ p̄t. l. nul-
lus. ff. de ɔd. & dem. l. falsa. § fi. sed casus exp̄ssus ff. ad Trebel. l.
Lucius Titius. §. Caio. Itē arguit ɔ̄ rūsionē ad ueritatē disiun-
ctiuę, oportet qđ altera pars sit vera, ff. de rebus dubiis. l. si is q
ducenta. §. verū. Si igit oīs hō est liber, vel seru': sed hæc est ue-
ra fm glo. oportet, qđ altera ps sit vera, sed hæc est falsa, oīs hō
est liber. ergo est vera, oīs hō est seruus, qđ falsum est. Ad euiā
dā istā op. qdā dñt, qđ ita exponit, oīs hō est liber, aut seruus.
i. nullus hō est sub Sole. qn sit seruus, vel liber. Vel dic br̄, qđ
ista, oīs hō est liber, vel seruus, vera est fm qđ est de disiuncto p̄
dicato. Fallacia argi pcedit ac si ēt disiūcta, & est fallacia cōpo-
sitionis, & diuisionis. Postea q̄rit glo. sup verbo. serui. an serui
adscriptitij sint liberi, vel serui. Et vr̄, qđ sint serui: qa dt lex. dif-
ferūt adscriptitij a cæteris seruis. C. de agri. & censi. l. ne diutius.
Sed dicis, non differūt a seruis, verū est quo ad illud de quo q̄ri
tur, qđ si natus ex ancilla est seruus, ita natus ex adscriptitia est
adscriptitius: differunt tn̄ in alijs. Vñ adscriptitius nō est seru',
qa seruus sine volūtate dñi clericari non pōt, immo ēt nec vo-
lūtate dñi, adscriptitius tn̄ pōt inuito dño. C. de ep. & cler. l. iube-
m'. & auth. adscriptitios. & i corpore de san. epi. §. adscriptitios.
ix. col. Et istud valet ad hoc, qđ si inuenias aliquē differre in a-
liqua pprietate a vero seruo, non dicit eū seruū sed liberū, vt si
inuenias eū posse facere testm̄, & hr̄e hr̄dē grans. Itē qdā dñt
adscriptitij q p̄nt recedere. & aliū dñm facere, sed bōa amittūt,
C. de in. fil. l. certa & de istis dicam, qđ inuito dño p̄nt clericari
sicut adscriptitij, arg. illius authēticæ adscriptitios. Itē quidam
sunt q si decedant sine hr̄dib. dñs occupat bona eorū iure ma-
nus mortuæ, sicut in adscriptitijs. Sed qō est verū adscriptitius
possit testari. Celebrior opinio est, qđ si licēat filios. De hoc ha-
bes C. in qb. cau. col. don. accu. pos. l. vlt. vñ si dicat aliquis eoa
seruos, male noīat eos. Si aliquis seruus sit cleric' uolūtate dñi,
& redit ad statū secularē, est ne seruus? hoc ar. C. de epi. & cle.
auth. si seruus. lō nō dico. Quęrit gl. vtrū monachus p mortuo
reputat. Dicit gl qđ sic quo ad actus ciuiles, qa non pōt ɔ̄here
mrimoniū, nec p̄t facere testm̄, sed p̄t ferre testimoniū. Immo
dicēdum, qđ quo ad oēs actus ciuiles nō dr̄ mortuus, vt capere
ex testō est actus, & capere p̄t. ff. de pę. l. 1. Itē oē ius succeden-
di sibi retinet, vt C. de epi. & cle. l. Deo nobis, qa capite non mi-
nuitur, ar. j. de cap. di. §. qb. sed ɔ̄here, vel ferre testimoniū p̄t. Se-
quit in litera. Seruitus est ɔstō iuris gentiū, qa de iure nāli oēs
nascunt liberi. Sed hæc falsa est, qa ius nāle imutatū est quo ad
seruitutē p ius gentiū, qa fm veritatē nascit hodie seruus. nec
esset fm ius nāle primæuū. Aliq sunt liberi, vt hic, si ɔstitutum
de iure nāli primæuo, quia ius nāle primæuū, qđ est cōe oībus
animalib. nihil ɔstituit. Sed p tāto dr̄ libertas de iure nāli pri-
mæuo, qa fm illđ ius libertas non erat alicui phibita, arg. ex qb
cau. ma. l. nec nō. in pri. dr̄ seruit'. hoc est falsum simplr: qa ɔ-
stō ē quasi aliqd ɔplexū, nn̄ nō ē formalis p̄dicatio, sed mālis,
tn̄ est effect' ɔstōnis, sine illud de quo multæ ɔstōnes sunt &
statuta. Itē dr̄, seruitus est ɔstō iuris gētiū. īmo vr̄ de iure ciuili,
qa detractū est seruituti p ius ciuile. vt dñi p̄tātē vitę, necisque
in seruos suos non hēant, vt ff. de his q sunt sui, vel alie. iur. l. 1.
circa fi. & j. de his, q sui, vel alie. iuris sunt. §. hoc tpe. ergo est de
iure ciuili. ff. de iust. iu. l. ius ciuile est, &c. Item diffinitio dēt esse
conuertibilis cum suo diffinito, sed sic non est, quia quædam
est seruitus de iure ciuili, infra, eodem otu. §. serui, ibi, nunc iure
3 ciuili ad, &c. † Ad illud vltimum dñt quidam, quod ēt ille mo
dus seruitutis, f. cum aliqs uēdit se ad priū pticipādū nāliter est
de iure gētiū. sed formalr de iure ciuili. & sunt hęc verba Guer-
neri, q dt, volunt, qđ uia uenīēdi in seruitutē p̄t esse de iure ci-
uili, sed ipsa seruitus de iure gētiū. Sed dic, qđ neq; q̄tū ad ma-
teriā, nec q̄tū ad formā est iste modus de iure gētiū. sed de iure
4 ciuili quo ad vtrunq;. † Dicendum igit cum dicitur, q seruitus
est de iure gentium, verū est, sed non oīs. vel dic. quod seruitus
non dr̄ esse de iure gētiū, eo quod oīs seruitus sit a iure gentiū,
sed quia prima inuentio, siue primus modus seruitutis fuit gē-
tium. Per hoc soluitur illud arg. Iterum dicit ad hoc, q aliquis
vendēdo se efficiat seruus, hæc sunt necessaria: primo, quod sit
maior 20. annis, & dr̄ esse rō, quia libertatem suam j. id tempus
non pōt amittere, qa nec alij date possit. vnde minor 20. an. ser-
uum suum manumittere non pōt, nec alij dare ad manumit-
tēdū, vt ff. de minori. l. verum. §. quod si minor. sed cum hodie
pōt seruum manumittere cum habet 18. ann. vt j. ex quib. cau.
ma. non possu. §. fin. nam q sufficiat talis, dic, vt in præallegato
§. notandum. Item dicit gl. q exigitur, q in veritate pretiū par-
ticipet. Sed quō participet seruus cū nihil hēt, sed dño acquirit
totum? Sed dic, q abusiue dr̄ participare: quia in veritate erunt
dñi, sed participare dr̄ fictione quadam, sicut cōsiliū dñi, debēt
esse serui conuiuentib. oculis, vt ff. de manumissi. in l. 4. Vel dic
q participat anteq̄ sit vere seruus, q est anteq̄ illa quinq; con-
currant. Idē dicas si permittat se donari, & aliqd a donatore re-
cipiat. ff. de lib. cā. l. si vsusfructus, circa princ. Item si velit esse li-
ber. Vr̄ dicendum. q non, nisi eo prior sponte suscipiat, & tunc
ingenuus non erit, sed libertus, vt ff. si liber. inge esse di. l. 1. circa
principium. Itē quęritur, quare vult istum, qui sic vēdidit, se ad
p̄tium participandū retrahere in libertatē, & soluere pretium,
an possit? respōdet gl. quod non. & adducit ff. de cap. d. l. tutelas.
§. si libertate. illa non dicit hoc. ēt ad rōnes, per quas videbatur,
quod posset retrahere, rn̄der quod ante amissam libertatem to-
taliter pōt vt ll. ɔ̄rijs. Sed amissa simplr̄, qa iam oīa illa quinq;
concurrant nō pōt vt in casu nostro. dicas, quod immo & in ser-
uitutē redactus pōt p patrē retrahi, vnde alius hęc pōt facere, vt
pz in liberto facto suo interueniētib. illis, q̄ dicta sunt, patronus
pōt eum retrahere in libertatem. ff. de liber. cau. l. 4. Si vis tole-
rare gl. dices, q libertus nō est adeo sui iuris vt filius, iō nō pōt
se facere seruū sicut filius. vnde patronus hēt rōnē ad reuocan-
da alienata a liberto, non sic pater alienata a filio, vt ff. si quis a
parē. fue. manu. l. nō vsq;. Ad rōnē gl. dicēdū. q filius delinquē-
do nō pōt facere ɔdōnē p̄ris deteriorē, sed ɔ̄hēdo sic: quia non
imputatur ɔ̄hēti, qa cuilibet ɔ̄here licet. nulli. n. ē phibitū ɔ̄he-
re, sed phibitū est delinq̄re, vnde dicit lex, iubemus nullū delin-
quere. C. de pa. q fil. dis. l. 1. Item no. aliū modū seruitutis C. q-
3 bus ad lib. proclamare non licet. l. 2. † Seqtur in litera, In seruo-
rū qdē ɔdōne nulla est dr̄ia, in libertis multæ. Sed ɔ̄ vr̄. In liber-
tis enim durior est ɔditio vnius, q̄ alterius: vnde ingenui ad ho-
nores p̄nt aspirare, liberti non, C. ad l. Iul. maie. Itē liberti mul-
ta obsequia tenent adhibere patrono. non ingenui, sicut & in ser-
uis ɔdō vni' durior est, q̄ alterius. ff. de pę. l. aut dānū cū similib.
& sic sicut est dr̄ia in seruis ēt quo ad actus fm qđ gl. dicit, ita in
liberis & sic vnus nō est seruus plus, q̄ alter, ita certe nec magis
ingenuus vnus, q̄ alter, nisi quo ad quosdam actus. Sed dic non
est dr̄ia in seruis, siue ab initio sint serui, siue ex postfacto, sed in
liberis bene est dr̄ia. verū ab initio sunt liberi, siue ex postfacto,
hic vult dicere ista lr̄a. q qdā ingenui qdā libertini, quo ad istū
adeo dñt esse multæ dr̄iæ libertinū, non seruorū, sed in veritate
vnius liberi deterior est ɔdō, q̄ alterius. Item no. argu. quod duo
dicuntur multa, quia dr̄ hic, quod in liberis multæ sunt dr̄iæ. s.
duæ, aut ingenui aut liberti, etiam quod vnus actus inducit con-
suetudinem. sic ff. ad Silla. l. fi. §. hoc rescriptum, &c.

De ingenuis. Rubrica.

1 *Filius sequitur patrem quo ad honores, & familiam, si fuerit partus a legitimo matrimonio.*
2 *Matris calamitas siue delictum, non debet nocere ei qui in vtero est.*
3 *Partus ad hoc vt sit liber, quid requiratur, vt sufficiat.*

INgenuus. Hic dr̄ quod ingenuus est q ex
duob. ingenuis nascit, siue ex
duob. libertinis, siue ex vno libertino, altero inge-
nuo. Dicit ēt qđ ex duob. seruis sitr p̄t nasci inge-
nuus siue libertus, si relinquat libertas ei, q in vte
ro est, vt C. de fideic. lib. l. cū iter. Itē dicit lr̄a qđ si
qs nascat ex mr̄e libera, p̄re seruo, nihilominus est ingenuus: qa
partus sequit ventrē. C. de rei uē. l. part'. & hoc intelligas quo ad
1 statū. † Sed quo ad originē, & honores filius seqr̄ p̄rem si fuerit
partus de legitimo mrimonio, vt ff. de sta. ho. l. cū legitime. & ff. ad
mun. l. j. & p hoc fuit determinata q̄dā qō Parisijs. Quidā ma-
gni, quorū mr̄ erat Gallicana, & p̄r Picardus. Parisijs q̄rebantur
sub qua rōne deberent esse, vel sub natione Gallicorū, vel Pi-
cardorū, p legē p̄all ff. ad mun. l. j. qa filij quo ad originē p̄rem
2 sequitur, nō mr̄em. † Sequitur in lr̄a, Si libera concepit, deinde
ancilla facta pariat, partus, qui nascitur liber est: quia non dēt
calamitas matris siue delictū ei nocere, q in vtero est. Et sic ha-
bemus hic, qđ casus patris, vel matris nō nocet filio concepto,
vel edito, vel concepto ante casum, sed concepto edito post ca-
sū nocet. Illā qōnē disputauerūt frēs Minores Aureliæ, & fra-

tor doctor approbauit hic, qđ si illo tpe fuissent aliq editi, vel ꝯcepti, qđ illis non nocuisset peccatū primorū parētū, sed aliis postea ꝯceptis, & natis nocere dēt. & hoc ad illā qōnē, ne peccata primorū parentū noceāt nobis. & ꝓbo, qđ si tpe illi⁹ peccati nōdū erat aliqs ꝯcept⁹, vel natus, sed peccatū nocet ꝯcepto & edito. Vñ si libertus ꝯmittit ingratitudinē, & reuocat⁹ ē ī seruitutē, nōne & ipse seru⁹ eſt ī seruiture eius ꝯcepti, & editi? Certe dicēdū, qđ sic, vt C. de libe. & eorū lib. l. 2. ff. de stat. ho. l. Imperator. sed ꝯceptis, & editis, vel ꝯceptis tñ non nocent, vt hic.
3 †Itē dicit lra in illo, qđ sufficit matrē eē liberā tpe partus, licet fuerit ꝯceptus mře existēte ī seruitute, sed ſm tpe quo nascit, mater est libera, qđ sufficit ad hoc qđ partus sit liber, sed dicit lex, qđ si filia sine ꝯsensu pris ꝯhat mřimoniū, ñ valet mřimoniū, sed pře mortuo ex ꝯsensu tacito ꝯfirmat. vñ si eo mortuo aliquis eēt ꝯcept⁹, & nat⁹ ex illo mřimonio, eēt ltim⁹, sed si viuo auo, q auus dř respectu isti⁹ filij, př respū filiæ, quo ꝯ sciēte, vel ignorāte filia nupserat, iste partus ꝯceptus fuerit, & sic tpe ꝯceptiōis mřimoniū ñ valebat, dato qđ pře sine auo mortuo nat⁹ fuerit, & sic tpe quo mřimoniū ꝯfirmabat, ñ tñ est ltim⁹. Quærit igř quare ñ tpe part⁹ inspicit, vt dicat ingenuus? & sic vř esse qđ hic dř. ff. de sta. ho. l. Paulus Rñ. ad istud, quare ñ fuit aliqd dictū, iō dř in fi. ti. qđ aliqs natus ē ingenuus, si de facto manumissus fuerit, ñ efficiat, vt iō dicat fuisse seruus, & eē vere, aľs nec libertus: qa de facto manumissio, ñ est nisi seruitutis, & iō manumissio nulla est nisi nulla seruitus sit, & iō manumissio đ facto ñ nocet. Istud valet ad ista. Inter me, & te nullā hēmus guertā, tñ habuimus treugas, videtur ne ꝯsentire, vt post ips treguarū, guertā habemus? Vř qđ non per istā lřam, quod manumissio ñ est, nisi sit seruitus ſm veritatem, vñ manumissio de facto nihil officit, vt hic, ex quo nulla guerra erat īter me, & te ſm veritatē, & treuga ñ fit nisi vbi sit guerra ſm veritatem. Verū est, qđ talis initio treugarū ñ nocet, nec per hoc videmur ꝯsentire, vt post illud tps guertā habeamus, nec ista lřa facit ad ꝓpositū: qa hře guertā voluntariū est, vñ nihil oportet facere plus, nisi qđ ꝯsentiamus, vt guerra sit inter nos, & est guerra. Et nūc ſm veritatē cū aliqs vult aliqd, & ea, q̄ subsequētia sunt ad id, sicut cū vult aliqd, ꝓsumit velle ea ex qb. istud seqt, & præsumit fecisse, si volūtaria sunt, vt ff. si cer. pe. l. singularia, & ff. de pe. l. ad rē. & l. ad legatū. guerra ꝯñs est ad treuguas, q igit ingerūt treuguas, post id tps vřr in guerram consentire. Si volo esse seruus tuus, non seqtur, qđ ego sim seruus, immo multa sunt necessaria, vt hic habemus, ī. tit. prox. vnde mea volūtas non sufficit. ff. de lib. cau. l. sed nec uolens. & ideo licet aliquis consentiat, vt manumittatur. non nocet sibi ista voluntas, quare vř se uelle fuisse seruum, & esse, ex quo patitur se manumitti. &c.

De libertinis. Rubrica.

1 *Manumissio est datio libertatis, & quomodo intelligatur.*
2 *Nemo dat, quod non habet.*
Creditor qui uendit pignus ex pacto, vel lege non transfert dominium, sed debitor, de cuius consensu uenditur.

Libertini. Dñt grāmatici. quod libertus est, q ex iuxta cā manumissus est, sed filius liberti libertinus hř. sed hoc est falsum, qđ filius liberti ꝓt eē īgenuus, si př est liber, vł ēt levius si mř ē ancilla: qa partus uētrē sequit, vt ī. ti.
1 ꝓxi. dictū fuit. †Seqr ī lřa. Manumissio ē datio libertatis. vñ q manumittit ſuū suū, dat ei libertatē. Cōtra arguit gl. aut dat libertatē respectu quā habeat iure aliā, si suā, ergo remanet seruus, si alienā hoc ñ pōt esse: qa nemo dat, qđ ñ hēt, ff. de acq. re. dom l. tradō. Istud arg. pessime soluit multiplicādo īcōueniēs, dicēdo, qđ dat libertatē quā ñ hēt, nec nō est incōueniēs, qa hic aľs accidit, sicut ī creditore, q vēdidit pign⁹ ex pacto vł ex lege trāsfert dñiū. qđ ñ hēt, vt ī. q. ali. licet vł ñ. §. 1. Itē si aliquis ꝯcedat vsumfructū in fundo suo, concedit & vsumfructū formalē, & formalē nū hēt, sed causalē, vt ff. de vsufr. qđ verum, & sic soluit gl. quod aliqs dare pōt quod nō habet. Alij dñt, qđ dare libertatē hoc est bonū. & iō licet de libertate, quā habet, nō tñ seruus remanet: qa bonū suijpsius diffusiuū. & distributiuū ꝑ partes recipit incrementū, Bar. dixit, qđ manumissio ñ ē datio libertatis, sed solū detectio, vñ de iure nāli oēs sunt liberi. sed in seruis illa libertas, q̄ est de iure nāli ꝑ ius gentiū est obscurata. Vñ manumissio detectio est libertatis nō datio, sicut q excutit granū a palea. nō nouā facit spēm, sed eā, q̄ est. detegit. arg. de acq. re. do. l. adeo. §. cū qs. Sed dicendū est, qđ ſm rei veritatē sunt aliq serui, & ſm ueritatem vř nāle ius esse derogatū ꝑ ius gentiū quo ad seruitutē, vt ī. ti. 2. §. seruitus. & §. fi. Dicēdū
2 ad illud argm̄, ꝙ hæc est veritas. †Quia nemo dat, qđ non hēt. vnde dicēdū, qđ creditor non trāsfert dñium. sed debitor, de cuius ꝯsensu uenditor vř trāsferre, vt ff. de euic. l. sicut. Dicēdū igiť est, qđ non dat, quod nū hēt, sed dat, vt uō habeat, vel aľr, quam nō hēt causalē, sed dat formalē. & l. illa. ff. de usufr. vel qđ dcm̄ licet dicat, qđ dat quod non habet, intelligo qualiter non hēt. vñ dicendū est, qđ libertatē, quā nō habeo, nō do seruo, sed aliter quā habeo, vñ cū aliqs est seruus meus habeo penēs tue in eo dñiū, & illud dñiū est libertas quo ad me, seruitus quo ad ipsum, q sicut hic, alias ꝯtingit. ff. de ser. vrb. ꝓd. l. si ædes. vbi dř libertas seruitus vsucapi, cū remitto ei illud dñiū do ei libertatē, qa remittere donare est. ff. de ꝯd. cā data cā non secuta. l. si mulier. & hoc ē planū videre. dēs mihi decē, remitto tibi, ex ista remissiōe ꝯtingit liberatio: qa remittere donare est, vt ī. dcm̄ est.

Quibus ex causis manumittere non licet. Rub.

1 *Manumissio, ꝙ fit de iure gētiū, et ꝙ fit ī ecclesia corā iudice cā cognita. nu. 7.*
2 *Libertatem quibus modis quis consequatur remissiue.*
3 *Iniuria per venditionem rerum suarum, an defunctus afficiatur.*
4 *Cum aliquid conceditur, et illud concessum uidetur, sine quo beneficium illud concessum esse non potest.*
5 *Paupertas quando prosit, vt noceat alicui.*
6 *Diues præfertur in honoribus si sit paritas in alijs.*
8 *Minor 25. annis non potest esse procurator ad iudicia, sed bene ad negotia.*

1 Non tamen. †Seqt in lřa, q̄ res. s. manumissio đ iure gēuū supplit originē, sed ē đ iure ciuili ſm quoldā: qa hēt fieri apd magistratus, q sunt de iure ciuili, sed ñ ē recedendū a lege q̄ dicit manumissiones sunt de iure gētiū. vt ff. de iust. & iu. l. manumissiones. & rōnē eorū. Dicēdū ē, qđ magistratus, & leges sunt de iure gentiū originař, vt habes exꝓsse ff. de orig. iu. l. 2. ī §. quo ad magistratus. Rñ. & dicendū, qđ magistratus sunt de iure gentiū. vñ de iure gentiū erant regna distincta, & sic erant reges, & magistrat⁹, vt ff. de iusti. & iur. l. ex hoc iure. Itē dicit lřa, qđ in sacrosan. ecc. fit manumissio apud antistitē. Quare dicit ī ecclesia, magis quā in aliquo alio loco: qa ī hoc ē priuilegiata ista manumissio, qa qs ñ posset manumittere, aľs nisi cā cognita. & corā iudice potest ī ecclesia manumittere, & indiget scriptura, vł insinuatione. C. de his, q in eccle. manu. l. 1. & 2. §. 1. Itē seqt in lřa, q̄dā est manumissio facta inter nos amicos, & dicit gl. ꝙ ibi reqruntř v. testes. & hoc ꝑ l. C de Lat. lib. tol. l. vnica. §. sancimus. & §. & si qs. sed gl. ꝯdicit sibi, & ꝑal. lex, qa ibi dicit qđ sufficiunt duo testes. Sed dic, qđ exiguntř v. testes, vt æqparet manumissiōi factæ in testō vel in vlt. uolū. & hic est lex. rō dř in gl. dicit lřa, qñ transit ꝓtot manumittere, hoc est in manumi. & hęc est cā, vt gl. dicit, qa ex voluntaria iurisdōne: secus in ꝯtentiosa. sed tu distinguas de ꝯtentiosa, qa aliud in ꝯtētiosa summaria nō plenaria, vt ff. de in rer. ac. l. voluit. l. ꝓtot. facit litera rōnem de seruis dedititiis. dicit gl. qđ isti sunt. q toto tpe vitæ suæ sunt liberi, & in morte sunt serui. hoc non probať aliqua lege. vnde hoc est diuinare. sed hic colř. l. quod hic dř, quod error ꝯ. iō pessima est. & deterior cōdō est cæterorū, & sic cū Latini sunt toto tpe vitæ suæ liberi, & in morte serui, ꝓsumit qđ dedititij, q sunt deterioris cōdōnis sunt toto tpe vitę suę serui, & in morte liberi, sed dedititij, si toto tpe vitæ suæ serui sunt, ergo nihil habent, & ita nec hǣdem habebunt in morte, & sic in morte non sint liberi. Dic, vt in gl. qa simplř liberi erant. seruiebant, sed toto tpe vitæ suæ, & non est hic incōueniēs, vt C. cōia de ma. l. 1. §. finaūt ꝓprietarius. Dicit lřa, ꝙ oēs dñię seruorū tolluntur, & si aliqs manumittat hēt eādē libertatē quā manumissor. & dicas eandē, qđ fiat relatio in spē ſm Logicos, in genere ſm nos ibi, mulier damnauit, q̄ saluauit, nisi qđ ille, q manumissus est erit libertus, ex quo multa sequuntur, vt ꝓstet patrono, i. manumittēti operas obseqales & multa alia q̄ tangit gl. q̄ oīa dicit gl. tolluntur, ꝓterqua illa, nā debentur. & alleg. Auth. vt li. de cęt. §. 1. sed dic, qđ hodie nulla tollūtur nisi manumissione, vel post ex patron⁹ remittit iure ꝓiouat⁹. Sed si remittit, tūc tollūtur oīa ꝓter illa, q̄ nā debenť,
2 & sic loqtur auth. q̄ hic inducit. Dicit lřa in fi. ꝙ multis modis ꝯseqtur qs libertatē. & tāgit octo modos, addas tu alios. C. cōia de man. l. vlt. & ī Auth. de nup. §. si vero ab initio. aľs ī auth. hic dř, qđ q manumittit in fraudē creditorū, nihil agit, sed ꝯ dicit lex, qđ qui alienat in fraudem, transfert dominiū, sed ꝯpetit reuocatio. ff. de ꝯhen. emp. l. si sciens. Sed dicēdū, qđ aliud est in libertate, quam in re alia: quia libertas ꝯcesa nō reuocatur, vt ī. e. §. semel. iō lex uadit ei obuiā. Sed aliud ī rebus, q̄ sunt alienatæ ī fraudē creditorū. quia possunt reuocari, iō lex non ꝓhibet quin dominiū transferatur. vnde difficili⁹ ꝯcedūtur. Sed quare ñ ꝯperit libertas, cū qs manumittitur ī fraudē creditorū? redditř hęc rō, quia lex Ælia Sentia ita vult, vñ hic excusanř ignorātia legistæ, vt ff. de leg. & senat. l. nō oīum. quia in ueritate lex nihil
3 vult sine rōne. ff. de iu. pa. l. adigeř. §. q̄uis †Dicit lřa, qđ si res defuncti vēderetur afficereť defunct⁹ iniuria: sed iniuria est, qđ ñ iure fit. Sed res defuncti possunt vēdi de iure, vt creditorib. satisfiat. Dicendū qđ sic, cū eius fama aliq̄tulū aggrauatur. ꝓ hoc videlicet quod cedēs bonis sit infamis, sed tamen dicendū qđ ñ
4 est īfamis, C. ex qb. cau. infa. ir. l. debitoris. †Itē not. ex eo. quod dicitur

dicitur in illo ver. qđ noſtra ꝯſtō, &c. cū.n. ꝓcedit aliqd & illud
ſine quo bñficiū illud ꝓceſſum eē nō pōt. ff. de ꝓc.l. ad rē, & l. ad
legatū. Si ſeruū inſtituit hrdē, & ſeruus hrs eē nō pōt, vr̄ ei reli-
gſſe libertatē. Vnde dicit hæc lr̄a, ꝙ verisiſē eſt, ꝙ q̄ vult vnū, ꝙ
velit oīa ſine qb. illud eē nō pōt, quare dic veriſiſē, qa voluntas
bene eſt poſſibiliū. Bene vellet aliquis eē Abbas, & nō eſſe mo-
nach. ſed tñ nō eſt veriſiſē qn ſi velit eſſe Abbas, qn velit eē mo-
nach. tñ impropriſſime locutus ē. Dr̄.n. hic ꝯ prin. §. qđ ſi dñs
ſoluēdo, & diues eēt, ei nō permitteretur, qa l. Ælia Sentia pro-
ſpectū eſt, & bñ. Valde.n. ꝓſpiciēdū erat, & ſubueniēdū, vt egē-
tes hoīes, qb. alius nō erat hæres exiturus, qa bona eorū erant
non ſoluendo. ſeruū ſuū poſſent manumittere, ēt in fraudē, &
hæredē inſtituere, q hrs ſit neceſſarius, & ſatisfaciat creditori,
& colligitur. vnde circa hoc cōcordare, diſcordare, qa plures di-
a cūt, ꝙ paupertas • ꝓdeſt alij, qđ paupertas nocet. iō vt illa ad cō-
5 cordiā reducantur, ꝯ iſtud br̄ ſic diſtingue. †qa cū q̄ritur de pau
ꝑtate, an ꝓſit, an noceat. aut q̄ritur de fide, aut q̄ritur de hono-
re aut q̄ritur de datione, aut de remiſſione grauaminis. Si de fi-
de q̄rat, ꝓducunt teſtes ꝯcurrētib. alijs qualitatib. & alijs ꝯdōni.
ex ūtib. ꝯquaſt, magis credēdū eſt diuiti, q̄ pauperi: qa timēdū ē
ne paup pecunia corrūpatur. vnde in hoc diuiti in eo, qđ talis
eſt, magis credēdū eſt, q̄ pauperi in eo, qđ talis, in Auth. de teſti.
6 §. 1. & ff. de teſt. l. 3. §. 1. †Si q̄ritur de honore adipiſcendo vt ali-
qs ſit decurio, officialis, vel ꝑfectus, diues ꝑferēdus eſt in facto
honoris, ſi ſit paritas in alijs, vñ in eo. qđ diues ꝑferēdus C. de
decu. l. ad ſubeūdū. Sed ſi q̄rat de remiſſione, tūc diſtinguendū,
aut q̄rit de remiſſione pęnæ, aut de remiſſione ſatiſdōnis, aut
ciuiliū munerū, aut publicorū. Si de remiſſione penæ, aut cor-
palis, aut pecuniariæ. Si de remiſſiōe penæ corporalis q̄rat, tūc
paupertas non ꝓdeſt, imo nocet. C. de ſum. tri. & fi. ca. l. 3. ff. de
incē. in l. Pedius. Si q̄rat de remiſſiōe pęnę pecuniarię, aut agit
de dolo illius remittēdo, aut nō. Si de dolo, tunc paupertas no-
cet: qa ſi ꝑꝑ paupertatē ſoluere nō ꝑt pęnā pecuniariā, ꝯmuta-
retur illi pecuniaria pęna ī corporalē, ff. de mino. l. ꝙ ſi minor.
§. ſi ſeruus, ff. de iuriſ. om. iu. l. ū qs id. §. in ſeruo. & ff. de in ius
voc. l. fi. ff. de pœ. l. 1. §. gn̄aliter. Si vero agit de dolo, illius pena
pecuniaria remittenda q̄rit, ꝓdeſt paupertas. ff. de offi. ꝑſi. l. illi-
citas. ad fi. C. de mō mulct. l. ul. ad fi. Sed ſi de remiſſione ſatiſ-
donis q̄rit, diſtinguendū, aut expedit pauperi, aut non: ſi non
expedit, vt qa tractatur de dando curatore furioſo, vel adulto,
& non vult admitti, hoc caſu paupertas ei nocet, qa repellitur,
ſed hoc ꝓprie nō eſt nocere ꝓdeſt .n. vt repellat. C. de epiſ. au. l.
1. de cur. §. vlti. Si aūt expedit ei ſatiſdare, vt eſt de ſatiſdōne de
iudicio ſiſti, vel de legato ad ſe aduentiente die. vel ꝯdōne. tunc
diſtinguo in iſto ſecundo caſu, aut eſt pauper, quia nō poſſidet
immobilia, nec mobilia, vel parum, nec poſſet inuenire fideiuſ-
ſores ſine magno īcōmō paupertatis: quia remittitur ſatiſdō.
ff. ſi cui plusquā per l. Falci. l. cū nō facile. Primo caſu non re-
mittit ff. qui ſatiſ. cog. l. ſi fideiuſſor. §. vlt. cū fi. Si q̄rat de remiſ-
ſione publicorū munerū, vt collectarū, & tutelarū, tunc diſti-
guitur: qa aut ꝑtēdit q ſe excuſat a tali munere, ſeu honore pu-
blico paupertatē ſuā, aut alienā. Si ꝓpriā, ꝓdeſt ei. j. de exc. tu. §.
ſed & ꝑꝑ paupertatē. ſi alienā, vt pupillorū quos hēt in tutela
ſua, hoc caſu paupertas nō ꝓdeſt, ſed nocet, qa quatuor tutelæ
ꝓ vna ꝯputantur, qñ paruū eſt ꝑrimoniū pupillorū. ff. de exc.
tut. l. Spadonē. §. vlti. Dicit lr̄a in illo, vt ꝑualuiſſe. &c. qđ ad hoc
vt īpediat libertas, exiguntur duo, fraus, & euētus ſol⁹. Sup hoc
dt gl. ꝙ hoc verū eſt de directa, nō fideicōmiſſa. vñ vt directa im
pediatur, ſunt duo neceſſaria, fraus, & euent⁹. In fideicōmiſſarijs
ſufficit ſolus euētus. Et vr̄, qđ imo totū eꝯ ſit, fideicōmiſſaria
libertas difficilius ex̄neū hrdē inſtituit, libertates, fideicōmiſ-
ſarias, & directas, & alia legata relinqt, filiū quē hēbat in ꝑtāte
exhr̄dauit, dr̄ ſi iſte filius vltra qnquēniū egit q̄rela, & obtinuit,
legata non valēt. ſilr libertates directæ fideicōmiſſariæ ꝑſtandæ
ſunt xx. aureis a quolibet ꝑſtādis. & ſic lex eſt ꝯria ei, qđ dt glo.
ff. de inof. teſt. l. Papinianus exuli. §. fi. cū lege ſequēti. alias eſt. §.
& inci. l. Papinia. ſcribit. Ad iſtud ꝯriū non voluit rñdere, vbi in
directa reqritur fraus, & euētus, in fideic. ſolus euentus. q̄ritur
hic, credo vbi rñſū potius factū tale ex eo, qđ ſupponitur fraus
in directa libertate, nos cōiecturamus incōtinenti fraudē, cum
hēat paratā executionē. ſed qa nemo doloſus prima facie ꝑſu-
mitur, iō duo reqruntur: at in fideicōmiſſaria ſuſpēdūt, eo qđ
datur, & rogatur de vno in aliū, & iō cū res quodāmō dicatur
ſtare ī illo ſuſpēſo, ſeu īteruallo ī aere, & ſic ñ ꝯiecturat lex, nec
ex iſto nec ex illo fraudē, ſufficit ſolus euētus: ſed ī teſtō vbi dat
directā, ſi alias ꝯiecturamus fraudē, incōtinēti cōpetit fideic. cū
ſit collata in alienā volūtatē. nā ius ꝑſumit, ꝙ nō manumiſiſſet
ſi ſciret ex hoc fraudatos creditores, qa ſolus eēt immemor ſuę
ſalutis, qđ nō ē dicēdū, vñ factū ſupponit fraudē, & reqritur cō-
7 ſiliū, & euētus exordinarie. Seqtur in lr̄a, eadē lege Ælia Sētia.
&c. ibi dr̄, qđ minori 20. annis non licet manumittere ſeruum
niſi apud ꝑtorem, & cā cognita, vt in gl. minori. Sufficit igitur ſi
non ſit minor 20. annis, licet non ſit maior, vt qa tangit vltimā
diē vigeſimi anni, qa tūc nec minor, nec maior. Sed dicendū, ꝙ
immo minor eſt, & ſi deficiat vna hora ab illa, in qua natus eſt,
vt ff. de mino. l. deniq;. §. minorem natu. ſed quo ad hoc, de quo
q̄ritur, lex hēt eū ꝓ nō minore, ſed in vltima die vigeſimi anni
venit ad illud momentū, in quo natus fuit, tūc pōt dici, nec mi-
nor, nec maior, ſed in veritate parū ibi moratur. Dicit lr̄a nō ſe
manumittere dēt alibi q̄ iudicio apđ ꝯſiliū. i. apud ꝑtorē ſeu co-
rā ꝑtore, & dr̄ cōſiliū, qa q̄rit ꝑtor. vis tu manumittere iſtū ſer-
uū tuū? & ipſe dt ita. & ſic dr̄ apđ ꝯſiliū, qa ibi recōciliātur mu-
8 tuę volūtates, vñ expone, vt ī gl. †Seqtur in lr̄a, & q̄ manumit-
titur &c. ibi dr̄, qđ hns 18. annos ꝑt eē ꝓcurator, ſed dicit lex, qđ
minor 25. annis non poteſt eſſe procurator. C. de ꝓcurat. l. exi-
gendi. ff. de ꝓc. l. minor. Rñ. qđ verū ē ad iudicia, ſed ad negocia
ſic. Itē minor xx. annis nō ꝑt manumittere ſeruū, niſi cā cogni-
ta, ſed hic nō eſt cā aliqua, ſ. vt ſit eius ꝓcurator, qa & ſeruus pt
eſſe ꝓcurator, vt l. ſeruus. ff. de ꝓc. ſed dicas verū ad negocia. Sic
loqtur lex illa, ſed nō ad iudicia grauis tūc arguitur, & de illo ad
negocia hic loqtur: qa dt, qđ q hēt 18. ꝑt eē ꝓcurator, ſed ꝯſtat,
ꝙ nō ad iudicia, niſi hēat 25. vt dictū eſt. Si igr̄ hic loqtur de ꝓ-
curatore ad negocia, & ſeruus ꝑt eē ꝓcurator ad negocia, vt l. ſi
all. ff. de ꝓc. l. ſeruū. nō eſt igr̄ lītima cā, vt minor 20. annis ſeruū
ſuū manumittat, vt ſit ei⁹ ꝓcurator ad negocia. Sed dicendū qđ
nō ita plene pōt expedire negocia ſeruus ſicut liber, vnde iuſta
cā eſt. Itē ꝑ iſtū verſiculū dñt qdā, qđ minor 18. annis nō ꝑt eſſe
ꝓcurator ad negocia. ſed hoc falſum eſt, & ſibi imputet q tālē
ſibi ꝯſtituit ꝓcuratorē, vt ff. de mi. l. cū man. in fi. & ff. de mī
qs mācipiū. nec hoc negat hic ꝑꝑ hoc, qđ minor 18. annis ꝓcu-
rator eē non pōt ad negocia, ſed vt inde manumittenti conſula-
tur, qa ſi minor eſſet, veriſiſē eſt, qđ nō bñ adminiſtraret ne-
gocia, ſed maioris bñ ꝑt eſſe ꝓcurator ad negocia maior [illegible]
nis, & ſibi imputet maior q ad negotia adminiſtrāda talē eligit,
ff. de ꝓc. l. cū mā. in fi. Seqtur in lr̄a, Semel aūt cā approbata. &c.
qa dictū eſt, ſ. qnia cā cognita minor 25. an. debet manu[illegible]
ad hoc, quod valeat manumiſſio: dt iſte ver. qđ ſi cā fuerit appro-
bata ſiue vera ſiue falſa. j. vbi dicit cā, ſiue vera ſiue falſa &c.
telligo, quod aliqs diceret, qđ iſta ſnīa lata nō vꝫ, qa fuit et falſa
cā lata, ſi diceret ſic indiſtincte, talis ꝓpō non eſt admittēda, qa
indiſcreta, vt in Auth. de tri. & ſe. §. ſi vero. Itē ſnīa nulla obſonē
inferat. ff. ſi ſer. ven. l. ſicut. §. ſi quis tñ authoritate rei iud. qa ꝑ-
ſum. iuris, & de iure q̄ nō admittit ꝓbōnem in ꝯriū dr̄ vera, &
ꝓ veritate accipitur. ff. de ſtatu ho. l. ingenuū, & ideo cā appro-
bata non retractatur, ſ. directa, ſed ꝑ circūſerentiā, vnde ꝓbabo
ꝑ falſas ꝓbōnes, ſeu allegationes, ff. de ꝯd. inde. l. in ſumma. § 1.
ſic ergo cā denudata circunſtantijs remanebit nuda, & ſine au-
thoritate, & eā non reſpiciemus, quia falſa. ff. de verb. obl. l. Pau-
lus. de acq. hære. l. q̄diu, ſic intelſē C. ſi ex fal. inſt. l. [illegible]
licet verba futura faciunt matrimoniū carnali copula [illegible]
probato altero non remanet matrimoniū. ff. de hær. inſt. l. q ſol
uendo. de acq vel amit. hær. l. ſi ſeruū. § ꝑtor. ex cā non recte re-
tractari libertas ꝑt, gl. ſiue falſa, i. iniuſta cā, qa ſi cām allegaſſet
minor q̄ falſa eēt, qđ falſū eſt, nō eſt. & j. falſa cā, ſed lex Ælia Sē-
tia vult, qđ minor ſine cā nō poſſit manumittere: quare expo-
nēdū eſt falſa, & iniuſta, q̄ tñ vera eſt, vt pꝫ in exēplo gl. Sed dic
falſam, quo ad lr̄am, vñ ſi minor allegauit falſam cām, q̄ in veri
tate falſa nō erat: qa dixit ſe nālē cū ñ eēt, & cā fuit approbata,
vꝫ manumiſſio. vnde opi. fuit Placentini, ꝙ ſnīa lata ꝑ falſos te-
ſtes ſi nō fuerūt pecunia corrupti, vꝫ. De hoc hēs ff. de re iud. l.
diuus Adria. ſic de cā hic. Iſtā tñ ſnīam improbant Doctores, qui
dicūt, ſnīa lata ꝑ falſa inſtr̄a, ſiue ꝑ falſos teſtes, ſiue ſunt corru-
pti pecunia, ſiue non, valet. Quid ergo dicemus? Dicendū, quod
ſnīa lata ꝑ falſa inſtr̄a. ſiue ꝑ falſos teſtes, quia non ſunt pecunia
corrupti, retractatur. hoc eſt verū ope reſtōnis, ſed reſtō hæc nō
hēt locū in libertate, vt ff. de min. l. ſi ex cā. §. vltimo. Dicūt ſilr
Doctores, qđ ſnīa lata per falſas allegationes retractatur: quod
ſic intelligo ſi doloſe fuerit allegata, & ſic intelligo oēs leges q̄
hoc dicūt, vt ff. de cōd. inde. l. in ſumma. als ſequeretur lites eſſe
immortales: qa poſſe eſt, ꝙ vnus dicat falſum in facti narratio-
ne, non dico in iur̄o de calūnia, qa illud eſt de credulitate. Item
no. ex hoc, quod dicit hic, cā ſemel approbata nō retractatur, vt
qđ ſemel approbaui reprobare nō poſſum: dicit gl. quod hoc ē
ſpāle fauore libertatis. Dicēdū qđ falſum eſt, immo ius cōe qđ
hic dr̄, & ff. de neg. ge. l. Pōponius, & ꝯriū ſignatur de medico q
ſemel approbatus pōt reprobari. illud ſpāle eſt fauore Reipu-
blicę: qa Reipublicę intereſt, vt nō ſint mali medici in ciuitates
qa ꝑ ipſos medicos ſalus hoīum cōſeruatur, vt l. 1. §. 1. & 2. de va-
rijs, & ex̄or. cog. q̄ ſalus reb. cæteris ꝑferri dēt, vt C. de ſacroſan.
eccle.

ADDITIO.

a Paupertas. Adde numquid paupertas differat ab inopia. do. Iaſ. in l. ſi ab arbi-
tro. in fi. commenti. ff. qui ſatiſd. cog. Et qualiter probetur paupertas vide per
eundem in l. ſi vero. §. 1. ff. eo Bar. in rep. l. ſi conſtante. ff. ſol. mat. & in d. l. 3. ff. q
ſatiſd. cog. & in l. paupertas. ff. de excu. tu. Et quando prodeſt paupertas, vide
Bar. in l. ſi procuratorem. §. ſi . gnorantes. ff. mandati.

eccl. & de reb. & ꝯ priuilegiis carū. l. sancimus, & iō merito sp-
le … e … p per cu … , qđ … inet. & … vt semel ꝓbatus possit
reprobari, sec … n … s p … b. vt C. de ꝓfes. & me. l. reddatur.
Dr … isto … qđ … testo habes annū 17. si 18. attigerit, potest dare
seruo suo libertatē … ū antiqtas huic ætati. l. octodecim anno.
ꝯcesserit postulare. Vñ qō fuit Bononiæ de vno ex filijs Accur-
sij, q … lebat fieri doctor in legib. & ñ hēbat nisi 17. an. vel parū
pl … Opponebat ei, qđ non poterat, rōne ætatis. Vnde q̄rit, an
ali … s in 17. an. possit fieri doctor legū? Vr quod nō, qa doctor le
gū iurisdonē habet ordinariā inter scholares suos, vt in proœ.
ff. circa finē. sic aliqs iudex eē nō pōt, nec Rempublicā guber-
nare, nisi hēat ætatē ꝯpletā. s. 25. an. sic ff. de mu. & ho. l. ad Rem
publicam. Cōtra vr, quia hñti 17. an. ꝯcessum est ꝓ alio postula
re, vt hic cū pro alio in tali ætate pt aliqnis de iure, & proprie
rndere. ff. de postu. §. nō tñ sed hoc est opus doctori legū, vt ff.
de orig. iur. l. 2. circa fi. q̄rit an in ætate 17. an. pt aliqs fieri Do-
ctor legū. vñ rōne officii bñ pōt: sed vr, ꝙ rōne iurisdōnis ipe-
dietur, vt ꝓal. l. in proœ. ff. circa ñ. vt ff. de mu. & ho. l. ad rem.

De adoptionibus. Rubrica.

1 … ne cautionis quando continetur nuda promissio.
2 S … ntio per arrogationem quando annulletur.
3 Sat … io de bonis impuberis restituendis, in quibus bonis habeat locum.
4 … es petitionem quarta transmittit ad hæredem, si arrogatus decedat post arrogationem.
5 Arrogator si exhæredauit filium arrogatum, vel emancipatum sine causa, an debeat ei relinquere in testamento suo quo tam partem bonorum suorum.
6 Spadones, qui dicantur, & an possint adoptare, & matrimonium contrahere.

NOn solum. Cū aūt p principale rñsū hic
i principio hui⁹ §. dr̄ qđ arro
gatio fit p principale rescriptū, & sic p pricipē,
adopōo aūt p quēlibet magistratū, vt ff. e. l. 2. quę
rit, q̄ est rō? Dicēdū est, qa ita placuit principi, &
qa placuit sic dicēdū ē, qđ adoptam⁹ eos, q sunt
alieni iuris, arrogamus eos, q sui iuris sunt. ff. e. l. 1. & 2. sed q est
alieni iuris, vel in aliena ptāte nihil hēt, totū est patris, sed qui
est sui iuris habet bona, q̄ sūt sua, & frequēter accidit, locuples,
vñ maius est piculū in arrogatiōe ei⁹, q aliqd habet, quā in ado
ptione ei⁹ q nihil habet. & iō leui⁹ pmittit adoptio, quā arro-
gatio, vt ff. de fur. l. 1. qua furē. circa fi. qa vbi est mai⁹ piculū, ibi
cautius est agendū, vt ff. de Car. edi. l. 1. §. sed & si qs. itē maiori,
& maioribꝰ iudicib. ꝯmittit cā liberalis, q̄ magna ē, vt ff. de arb. l.
ñ distinguemus. §. de liberali. Deinde dicit lr̄a, qđ ipuberis arro
gatio fit cū istis cōdōnib. vt pr̄ arrogator caueat tabulario pu-
blico de restituēdis bonis impuberis, si in pupillari ætate dece-
dat, his q bona impuberis arrogati habuissent. siue vel si facta
nō esset arrogatio. dicit glo qđ cauebit de hoc pr̄ arrogator so-
lū verbali cautiōe. & allegat C. de ver. sig. l. sācimus. Sed dicēdū,
qđ falsum est, imo cauebit. i. satisdabit cū fideius. & i l. illā. C. de
1 ver. sig. sancimus. q̄ dicit, † qđ noīe cautiōs nuda ꝓmissio cōti-
neī, intelligo hoc eē verū, qñ hoc verbū cautio, ꝓfert ab hoīe,
sed qñ a lege, intelligitr cautio cū fideius. vel pignorib. Itē casus le-
gis est, qđ hæc cautio de qua loquit nr̄ §. qđ cū fideiussorib. est,
vt ff. eo l. nec ei. in fi. cū l. seq. & C. e. l. 2. Si habes additionē, eā ō
reprobo. sed gl. antiquā ita habemus vt dixi. & si hic esset extra
cām, additioq; diceret ꝯrium, gl. dicit, quod debet cauere cū fi-
deiussorib. vt dixi, pater arrogator de restituendis bonis ipube-
ris arrogati, si decedat impubes in pupillari ætate, his q vēturi
essent ad bona illa, nisi impubes dedisset se in arrogationē, vt
hic. & ff. e. l. his verbis. Sed q sint illi, q̄ venturi essent? Dicendū
qđ q ex testō, & pōt esse, qđ q ab intest. v. g. ego pr̄ habeo filium
impuberem in ptāte, facio testm̄, & ei substituo pupillariter Ti
tiū, & sic iste Titius substitutus si impubes filius meus decede-
ret in pupillari ætate, nec se daret in arrogationē, bōa hr̄et, po-
stea dat se impubes me pr̄e mortuo in arrogationē, ista arro-
gatio facit substōnem nullā esse: & sic Titi⁹ substitutus defrau
datus esset spe sua, qa bona impuberis, & si impubes morieē in
pupil. ætate, his ad quos ventura essent bona illa, nisi se dedisset
fili⁹ impubes cap. dim. in arrogatiōnē. ꝓbo, qa testm̄ p ca. di. mi
nimā annullaē, vt j. qb. mo. tes. infir. §. nō tñ. sed substō est testm̄
2 impuberis. ff. de vul. & pup. subst. l. patris, & filij. † Item qđ sub-
stō p arrogationem annulleē est lex expsa ff. eo. nec ei. §. eorū.
Itē legatarijs qb. erāt legata relicta ex substōne, & libertatib. re-
lictis. & iō ꝯsultū est p istā satisdōnem. Pone quod pater impu
beris nō fecit testm̄, & eo mortuo impubes dat se in arrogatio
nem, si impubes in hoc casu decederet in pupi. ætate, pr̄ arroga
tor oīa occuparet: vñ nisi esset remediū satisdōnis illi, q alias
hr̄ent bona impuberis, nisi se dedisset i arrogationem, bōa ista
amitterent p arrogationem: qa si iste impubes sui iuris remā-
sisset ei⁹ pr̄e decedente ab intestato, ꝓximiores hr̄ent bōa isti⁹
impuberis decedentis in pupi. æta. sed cū dat se i arrogationē,
est in ptāte aliena hr̄ditatem ñ habet, sed pr̄ occupat oīa iur̄ pe-
culij, vt ff. de cast. pe. l. 1. iō p istā satisdōnem ꝓuideē istis ventu
ris ab inte q bona impuber … hab. turi e … n … eēt arrogatus.
Item ista sati … quā pstat pr̄ a … de restituendis bonis
arrogati impuberis h … q … facta esset ar-
rogatio sub tali ꝯdōne … pu. æta. decede
ret in arrogationem, as ñ h … bona … si iste impubes i
pup. æta decederet sed in ver … ab intest … quod locū hēat
illa ꝯdō, si decederet in pup. ætate qa qñcūq;, decederet impu-
bes, si arrogatio facta no esset, aut in pup. ætat decederet, siue
post qñcūq;, m ill … q venirent ab inte. hr̄ent bona eius, … ꝓxi
miores: ergo ista ꝯdō de bonis impuberis restituēdis, si decedat
in pup. ætate, licet locū nō habeat in jjs, q venturi essent ab in-
test. dicēdū, ꝙ immo dicit gl. qa si iste impubes decederet ab in-
test. qa pr̄ eius nō substituisset se nō dato in arrogationē, malo
velle suo veniētes ab intest. s. ꝓximiores hr̄ent bona sua: qa ñ
pt tali in ætate facere testm̄. iō eo dato in arrogationē pr̄ arroga
tor pstat satisdōnem de restituēdis bonis vēturis ab inte. sub il-
la ꝯdōne si decesserit in pup. ætate. Sed si iste viueret quousque
esset pubes, nō esset certū, qđ ab intest. veniētes sui ꝓximiores
hr̄ent eius bona: qa i illa ætate pt facere testm̄, & alios institue-
re, & iō dubiū est si post pupillarē ætatē decedat, an venturi ab
3 intestato eius bona habeāt. † Sed casus dubij nō sunt ꝯsideradi,
vt ff. qui, & a qui. ma. liberi nō fiāt. l. Iulianus. Et iō sati … ō de bo
nis impuberis restituendis habet locum in venturis ab intesta.
sub ista ꝯdōne, si decedat impubes in pup. ætate. Et ēm hæc nō
succurritur ab intest. veniēn si moriatur post pubertatē iste im
pubes q dedit se in arrogationē. Et rō gl. est, quia esset a casu, vt
hr̄et bona, vt dictū est. Hoc falsum est, immo certū est, qđ illi q
sunt in illo gradu ad impuberem, in quo defertur q̄rela, vel bo.
pos. ꝯ tab. venirent ad eius bona eo decedente post pubertatem,
nisi essent ingrati, & hoc incūberet onus ꝓbādi hr̄di in … tuto,
vt C. de inoff. test. l. oīmō. Itē ponatur, qđ ista sati … ō non esset
inuenta, quā pstat arrogator de restituendis bonis his, qui ven-
turi essent ad bona arrogati, sed non esset arrogatio facta, sunt
ne substituti exclusi sine spe? Dicit hic gl. quod sic: quia subt … p
minimā cap. dim. tollitur. Cōtrariū dr̄ ff. eod. l. si arrogator. Vn-
de bñ dr̄ ibi qđ fingitur ñ irritū testm̄. & gl. ibi adducit illā l. his
verbis, qđ fingatur testm̄ nō irritū. sed gl. aīr intelīr, & oēs Doc.
qđ ibi dr̄, qđ in l. illa, his verbis, in fi qđ si hęc satisdō omissa fue-
rit, vtilis actio in arrogatorē datur, intelligit, vtilis actio. s. ex sti-
pulatu, qa fingitur stipl̄o interposita, licet iterposita nō fuerit,
sicut & in stiplone sup dote, q̄ licet interposita non fuerit, fingi
tur, & sic arguitur testm̄ tenere, & nō eē irritū: sed sic intelīr ibi
gl. vtilis actio, s. ex testō. vnde seq̄retur, quod testm̄ fingeretur
non irritū, & certe ego sic intelligo: quia dicit lex illa ff. e. l. his
verbis, qđ intelīr esse cōsultū oīb. p illā satisdōnē, & in fi. dicit,
qđ si omissa fuerit, datur vtilis actio, p quā oīb. cōsulitur. hic ac-
cipio ex antecedentib. quia q̄ interpretationib. &c. ff. de verb. obli.
l. Titia. Pone igr̄. ꝙ alicui sit relicta libertas in substōne, non eēt
ei ꝯsultū: qa nisi adeatur hr̄ditas ex testō, in quo est relicta dire-
cta libertas, hic nō eēt directa: qa directa a defuncto pstatur nō
ab hr̄de. sed fideic. sic. & iō nō ꝯsulitur oīb. nisi fingeretur testm̄
nō irritū, & p l. his verbis. nō fingitur non irritū, vbi exponeī fi.
illius legis, vtilis actio. s. ex testō. Vel potes exponere, vt in gl. vti
lis actio, i. ex stipulatu, & tñ arguitur, quod pp hoc ñ habeatur,
qđ fingit testamētum nō irritū. Dicendū, quod nisi illa lex, ex
qua inducitur stipl̄o, q̄ lex vult satisfacere omnib. verū est, qđ
testm̄ ñ fingit ō esse irritū. Deinde alius. Item q̄ritur qb. ꝯpetit
stipl̄o, seu satisdō, de qua hic loquitur, quā pstat arrogator eius
fideiussor seruo publico? Dices qđ solū ꝯpetat illis, qui uenturi
essent ad bona, si se ñ dedissēt in arrogationē, & nulli alij. ego
dico hoc nulli alii qa Rof. dicit, ꝙ cōpetit arrogato si emācipeē,
sed ñ est lex aliqua, q̄ hoc dicat. Dicit etiā, ꝙ in quolibet maiore
arrogato: hoc verū est, vt agat ex ista stiplone, vt ei restituantur
bona sua si arrogetur, sed hic est maior deriuatio, q̄ prima, quia
lex q̄ loquitur de ista mā, semper loquitur io impubere, vt hic,
& ff. e. l. ñ aīr. & l. si arrogator. Vō dico, qđ remedia huius §. sunt
s. cautio, seu stipl̄o arrogatoria cum eius fideiussorib. interpo-
nenda, & ꝯstō, qđ ei restituantur bōa sua si emancipetur, & si
sine cā 4. pars bonorū ab arrogatorē. Audias de qua ꝯstōne lex
facit mētionem ff. de inof. test. l. Papinianus. §. si quis impubes.
& hoc solū habet locū in impubere, ñ in maiore, quia lex no-
luit impuberi ꝯsulere, sed maior sibi ꝓspiciet nisi sibi ꝯsuluerit.
Sed quid si interposita sit stipl̄o in pupillari ætate, & post fact⁹
fuerit maior, vt ꝓsit, an uideaē interposita, nec demū indigeat
interponi. Credo qđ sic, & hoc p iuris tps ō est modus. &c. & in
spicimus originē oblō. ꝯtinuabim⁹ eā ex … Dico igr̄ qđ ēt impu
bes arrogatus si emācipeē a pr̄e arrogatorē, ñ agit, vt sibi reintuā
tur bona sua ex stipl̄oe de qua hic loquitur lex, sed p legē si re-
stituātur sibi bōa sua, vt hic. Nā p istā satisdōnem inauditū est
p legē, qa lex ñ dicit hoc ibi, nec alibi, nisi autoritate tua hoc di
cas, sed solū illi q uēturi essent ad bōa, nisi se dedisset impubes
in arrogōnē, illi solū agēt ex illa stiplone. Et rō est. qa impubes
hēt tutorē, sed impubes si se dedit in arrogationē, verisīe est ꝙ
consulatur

ↄsulat ipuberi, sed de vēturis ab intestato, vel ex testō non in-
tromitur se tutor, io illis consultū est remediis h⁹ §. scilicet ista
sati[illegible]one prīnet, qa si arrogator se emancipauerit sine cā, vl se
ipsū exhrdauerit relīqt ei quartā partē bonorū suorū. Dicit gl.
hic, & bn, qd ista stiplo de qua loqr, n se extēdit ad quartā: quia
ista stiplo de qua [illegible] loqr, ptoria est, & in ptorijs stiplonib. ni-
hil [illegible] idēdū, [illegible] diminuēdū. ff de ver. ob. in ↄuētiōi. & d ptorijs
stip. l. [illegible] ad fi. gl. arguit, qd illa stiplo d qua hic n se extēdit ad qr-
tā. qa esset de futura successione, & pactū, seu stiplo de futura
successione, non vz. Illd argm non monet dūm meū, sed rō p-
dicta. Tenor igit istius stiplonis est, q satisdat arrogator de re-
stituendis bonis īpuberis arrogati uenturis ad bona ex testō vl
ab intest. si iste arrogatus nō esset, de restituendis sub ista ↄdō
ne. si decedat impubes in pupillari ętate. Ego appono aliud in-
tell[illegible] istius satisdōnis. qd nō apponit gl. nec Rofredus, si dece-
d[illegible] in pupillari ætate. adde, s. viuo arrogatore, & hoc pbo sic.
Quæ fuit cā stiplonis istius interponēdæ? ista, ne q uenturi es-
sen[illegible] ex testō, vel ab intestato ad bona impuberis, si arrogatus
non esset: nā eo dato in arrogatione bonis īpuberis defrauda-
rentur Sed pōe, qd pmoriat arrogator, & hic si qua fuit cā isti⁹
stiplonis interponendæ, dr, ita ne venturi essent ex testō, vel ab
inte ad bona īpuberis, si arrogatus non esset eo arrogato. Nā in
bonis defraudarentur tūc ipubes cū moritur inuenitur sui iu-
ris, & ita ven[illegible]tes ab inte. veniūt ad bōa eius iuris, nec indigent
stiplonē aliquā iudic iterposiā si testm erat scm sicut stiplo p
arro[illegible]tione nitebatur ita cū inuenitur sui iur. tpe suæ mortis
iste impubes ↄtingēs ei in pupillari ætate, recōciliatur testm. vl
substō. & sic suitōne iuris veniūt, qn p moritur arrogator, &
iō ista satisdōne op⁹ n est, qn moritur īpubes in pupillari ætate
pmortuo arrogatore, iō attēdēdū in tenore stiplonis, si decessit
in pup. ætate viuo arrogatore. Itē dt hic lra, q si pr arrogator
emancipauerit ist[illegible] impuberē arrogatū sine cā, dēt ei bōa, s. oia
arrogati ei reddere, & quartam partē bonorum suorum relin-
quere. & dicas, qd bona ipsius arrogati statim cū ipse emanci-
pauerit ei reddit, & hoc colligo ex virtute illius dictionis, tunc.
vnde lra dignus em[illegible]cipatione fuerit, & tunc. s. in emācipatiōe
sua reddat. & hæc est vis, & ptās illius verbi tunc, vt ff. de ↄd &
de. l. 4. in si. sed quartā bonorū suorū non dat ei statim cū emāci
pat, sed in testō suo: qa dt hęc lra, vel viuus iusta cā emancipa-
uerit, vl ei quartā bonorum suorum relinquere. vnde hic ver-
bum relinquit, est verbum pertinens ad vltim. volunta. ff. de
tab exhi. l. 1. ad fi. Itē dr lex, qd si arrogator repetat quartā bono
rū, nimis maturè petit. ff de colla. bon. l. 1. §. si impuberi. ad fi. vn̄
hic male dr Rofredus, q dr qd arrogator stati cū emancipat dēt
dare arrogato quart[illegible] bonorū suorū, sicut tūc bona sua tenetur
4 restituere ei. † Item aliud dicit male, sed postea correxit se: dēt
relinquere arrogator quartā partē bonoru ipsi arrogato, nō
ne transmitteret petitionē quartę ad hrdē. Ipse dt, qd sic. & tex. ē
legis, qd ipubes hrdi suo trāsmittet petitionē quartæ, vt ff de
coll. bon. l. 1. §. si ipuberi. Rn̄d. sed iste postea correxit se. vn̄ si ar
rogator præcedat, non hēt e[illegible]us hrs petitionē quartæ, & nō mo
ueor rōne sua, sed alia. qa si ista quartā referamus nō ad ips ta
ctionis testi, vel vltimæ vol. nō valet legatū, imo esset pro non
scripū, vt est de cad. tol. l. vnica. in primo ordine. Ad argm in
ↄriū, qd est tex. illius §. ff. de coll. bon. l. 1. §. si īpuberi ibi rn̄deo
qd impubes petitionē quartæ trāsmittat ad hrdē, verū est si ar-
rogatus decedat post arrogationē. Item qro, an pro ista quarta
posset iste arrogatus agere pet. hr. Ddm, q non, qa lex vult, q ar
rogator relinquat ei quartā in vlt. volū. & hęc est ↄstō diui A-
dria quā hēx ff. de inof. rest. l. Papinianus. vn̄ si reliquat ei arroga
tor quartā in testō obtēperatū est legi diui Pij, & nō intromit
tit se amplius petere pactionē ex testō. si non reliqt, ↄstō diui
Pij non facit eum hrdē io illa quarta, sed obligat arrogatorē ad
relinquēdū quartā ipsi arrogato. vn̄ non aget petitione hrdita
tis arrogatus, sed qa arrogator obligat⁹ erat ↄstōne diui Pij ad
scm, iō succedet iteresse. qa cū qs tenet ad scm. non faciēs tene-
tur ad interesse. vt ff. de re ind. l. si qs ab alio. in fi. legis, vn̄ ad il-
lud interesse agit ex illa ↄdōne ex lege. Pone, arroga[illegible]or dt in te
stō suo, arrogato relinquo quartā partē bono. Dico, qd eā non
pōt petere: qa si eā posset petere, aut ex ↄstōne diui Pij, aut a-
ctione ex testō, relīquendo obtēperatū est ↄstōni, & iō ex ↄstō-
ne illa agi non pōt. vn̄ si obligatus essem vēdere, & vēdere, essē
liberatus. Item, nec actione ex testō pett pt: qa legatū est mera
liberalitas: sed arrogator est obligatus ex ↄstōne diui Pij relin-
quere quartā, quare arrogator est debitor: sed si debitor legat
creditori, nō valet legatū, vt ff. de le. 1. l. debitor, quare actio ex
testamento locum non habet. Dicendum, quod qn debitor
legat id qd dēt, non vz legatū sed arrogator n legat, qd dēt re-
linquēdo quartā · qa quarta legat, sed erat obligatus ad relīquē
dū quartā. & sic ad scm. Ad illud. qd dr, qd legatum est mera li-
beralitas, sed hic obls est ad relinquendū. Ddm, qd relinquere
est idē, qd legare, & legare est mera liberalitas. Itē relinquer est
dimittere: sic dare est nomē facti, quo īplet ↄtus, cū aliqs dōat
rem donatā. Sic donat donator rē donatā, & relinquere est no
mē donandi, & est nomē facti, quo iple[illegible] legatū. [illegible] hoc orit ta-
lis dubitatio. Si aliquis in extrema sua voluntate diceret amico
suo, qd relinquetis vos filijs vestris? vt dt ipse. Ego re[illegible]nquo u-
li talē domū, & tali reliquo talē vineā, & sic scm est tutū testm
per istud verbū relinquere. Certe iudicatū fuit testm [illegible]
qa relinquo, & lego, idē significat, sed nō seq[illegible] [illegible] quo, [illegible]
lego. C. de sacr. ecc. l. [illegible] vn̄ e[illegible] æquocatio, relīquere, i. dimitte
qa cū qs moritur oia dimittit, nihil secū dfert, & iō hoc verbū
relinquo, duo significat. quid erit? In dubio nescitur verū vel
dicere relinquo, i. lego, vel relinquo, i. dimitto. Veniamus er-
go ad arg. & dūm, q non est propne legatū. vn̄ dt lex si donauit
tibi decē, vt ea mihi mutuares, tu mutuasti. non vr esse mutuū:
qa mutuare est volūtariū, & eras hic obls ad aliqd mutuadum,
& ita est de rigore, sed de æquitate mutuū est, vt ff. si cer. pet. l. si
tibi pecuniā. Ita dico hic. licet sit obls, sed ab eo peti non pote-
ras, eo mortuo incipit hrs teneri cū effectu, & hoc est als cūa-
ctione ab hrde, & ↄ hrdē incipiat, vt C. vt act. ab hær. & ↄ hæ
inci. l. vnic. Sciēdū, qd quocūq; mō emācipat arrogatū pr arro-
gator, dēt restituere bona sua, sed in quarta bon. arro[illegible]
guēdū: qa si emācipatio est incognita, & sic in causæ cogn[illegible]
ne ↄstat de meritis arrogati, & de pbitate, hēt quar[illegible]. si sine
nō hēbit, vn̄ hic dr, qd dēt [illegible]eri ista emancipatio cā cognita & si
in cāæ cognitione nō constat de meritis arrogati, & de pbitate
arrogatoris, nō hēbit quartā. Dicendū est igit, qd si cā est de
meritis arrogati, priuat quarta. vn̄ scias, qd illæ sunt cāæ pri
quarta, q sunt cāæ exhrdationis, vt in Auth. vt cū de app. co[illegible]
aliud quoq; capl̄m. Vn̄ sciēdū, qd aliud [illegible] si exhrdē [illegible] iste arro-
gatus hēt vnā solā viā, si peteret quartā ex ↄ[illegible]ne d. [illegible] vt ff
de inoff. test. l. Papinianus. §. si impuberes. si ptereatur hēt [illegible]
cē via, pr dicere testamētū nullū, sicut & qlibet suus, vt C. de l[illegible]
5 pte. l. vlt. † Dr hic, qd si arrogator exhrdauit filiū arrogatū, vl e-
mancipatū sine cā, dēt ei relinqre in testō suo quartā partē [illegible]
norū suorū: intelligunt qdā hic indefinita, q æquipolle[illegible] vn̄ ff. de
p[illegible]g. l. necessarios. §. si annua oium bono. qa lra dt q [illegible]
rū suorū s. arrogatoris, & hēret alios filios nāles, & l[illegible]
ff. si qs in fraud. pat. l. vlt. Arguitur ↄ eo[illegible], fin ho[illegible]
plus hēret ltimus, q nālis & ltimus. Ad hoc bn̄ rndent, q[illegible]
non est verū: qa iste arrogatus diues ē, ut frequen[illegible] &
habuit pr arrogator fructus interim, & ē casus l q l[illegible] tm̄
plus hēt q ltimus, & nālis, vt in dato curiæ, vt in Au[illegible] de [illegible]
& semil. §. 1. Itē arrogatus plus hēt quā nālis, & [illegible] ff
fraud. cred. l. vlt. qa ibi dt, qd talis filius adoptiuus h[illegible]
oib. bonis pris adoptiui, & si aliqd alienatū fuerit de[illegible] re-
uocatoriā actus, quā filius nālis nō hēret fal[illegible] p
hoc arguitur, qd plus hēt ltimus, quā nālis nō [illegible] fi-
functe, quod hēret ltimus, vn̄ vel arro[illegible]atus ↄtent[illegible]
ei⁹, qd habiturus eēt ab īteslato qa nālis, & ltim[illegible] ↄt-
tus, vt C. de inof. test l cū qrit. Ad literā istā, q loqr[illegible] qa
dt, qd dēt hre quartā partē bonorū arroga[illegible]
qa hoc frequentius accidit: qa iste qui na[illegible]es [illegible] gat
unū, vt ff de ado. l. nec ei. Præterea, & i[illegible] hēt q[illegible]
tā oiu bonorū arrogatoris, qa hæc est qrta [illegible] q[illegible] abiturus
esset ab īrestato · qa ab īrestato totū hret, [illegible] q[illegible] ista quarta
sit hodie ampliata, ut in Auth. de triē. & se. [illegible] rogatu eā nō
hēt sed ex ↄstōne diui Pij quarta petere pt. Sed pe d[illegible], qd qrta
est eis ampliata q hnt qrelā, vel aliud auxiliū loco qrelæ, ↄ
stōnē, arg. ff. si qs cau. l. si cū. §. q mutuarū. H. c loqtur de [illegible] de
bonis arrogati, q sibi redduntur. Itē quarta bonorū arrogantis.
Itē bona q interim acqsiuit medio tpe iste arrogatus pri arro-
gatori, acqsiuit quo ad ↄmodū, vel usumf. vt sunt bona aduenti
tia. & dt gl. qd bōa illa restituet iste pr arrogator filio arrogato
si emanciper, sed usufr. remanet pri arrogatori ad vitā p⁹ emā
cipationē, & adducit ad hoc duas leges, vt ff. fa. erc. l. si filia. §. 2.
& ff. de vul. subst. l. sed si plures. §. in arrogato. & C. de bo. quę li.
l. cū opz. §. cu aūt. & illę leges aliud ↄcludūt circa ppositū glo.
Lex 1. pbat qd arrogator retinet usumf. medij tpis quo fuit ar-
rogatus arrogatione, & hoc ē satis ęquū, scda no. probat l. C. de
tpe futuro, nisi diuidi usumf. Et hoc ē satis tolerabile. un in nā-
li, & filio ltimo si erat in ptāte pris, morte: qa ipse filius morit,
remanet usust. pri, quia ipse fili⁹ morit. & insolidū in uita sua: si
emācipat, omnia. hęc planū ī Auth. de hr. q ab ite §. ult. Dicas,
qd restituere dēt pleno iure illū usūfr. nec p tpe futuro dēt ali-
qd retinere, sicut & alia bōa arrogati, & hoc ostēdit sic qa p l. ff.
totū pri acqrebat. un ī acqrēdo n erat diuisio ppnetatis, & vsus.
ergo nec [illegible] restituēdo, & si dēt restituere ista bona cū usufr acq-
rēdo. & retinēdo. qd iur C. locū hēt. & fauor filiorū ē introdu
ctū, ergo n dēt retorqri in eorū lesionē. ff. de le. & sen. l. nulla. C.
de le. & ↄst. l. qd fauore. quare sit cum vsufructu dēt restituere
bona aduētitia pr arrogator, q interim filius arrogatus dū fuit
in arrogatione sibi acqsiuit. Seqt postea §. In plurimis. ibi, sed
& [illegible] ind. verū habuit dns meus quendam doc. qui totū ↄtrio ex-
6 ponebat in litera, quam gl. exposuit, vn̄ dicebat, † qd spadones
dicun-

dicuntur aliq. q̃ ſm nām gñare nō pñt, qa caſtrati: & tales bene pñt adoptare, & matrimoniū pñt ɔhere. qa hoc eſt vitiū nãle, & vitio nãli parcit. vt ff de dam. infe. l. fluminū. §. vitium. Et ad hoc hēs in his, q̃ ſunt nobis a nã. &c. ſed caſtrati ſunt illi, quib. virilia amputant: vñ dr̃ caſtratus, quaſi caſte natus: & iſte adoptare non pōt, qa nec gñare. Fiebant eunuchi, vt cum dominab. ſtarent, & vt eis relinqueretur aliud: ſed hodie per legem eſt ꝓhibitū. ne fiat eunuchi: & qđ dr̃ hic, ꝙ ſpadones. i. caſtrati, ſm iſtā expoſitionē non pñt generare, nec matrimoniū ɔhere, qa verū eſt ſecundum iſta iura, ꝙ non poſſunt generare. nec matrimonium contrahere. Dominus meus de hoc non curat.

1 *Fœmina non poteſt arrogare, niſi ſibi concedatur a Principe.*
2 *Arrogari quando poſſit filius natu. ali. per reſcriptum Principis.*
Et quæ ſit forma, quæ obſeruari debeat in ſupplicando.
3 *Filius naturalis poteſt legitimari per reſcriptum Principis, & quæ ſit forma.*

1 §. Fœminę. † Ibi dr̃, ꝙ fœminæ non pñt arrogare, quia nec hñt in ptãte, niſi cū amiſerint filios, & in ſolatiū filiorū amiſſorū. & tunc ex reſcripto principis pñt ſimiliter arrogare, & nō al's. quare hic dr̃, ꝙ fœminæ pñt arrogari, & nō arrogare. Dicendū, ꝙ licet reſcriptū principis i vtroq; regratur, tñ pñt arrogari p reſcriptū principis de iure cōi ſed arrogare non pñt p reſcriptū de iure cōi ſpãlr̃, ſi in præiudiciū eis ꝯcedat, vt hic, & cū cã. i. in ſolo caſu amiſſnrū filiorū. Caſus
2 enim. † Quærebat hic dñs meus. qđ ſit arrogatio, qa dicebat ipſe, nō pñt arrogare p reſcriptū principis filiū meū nãlem. C. de nat. li. l. legē. & tñ bene pñt eū legitimare p reſcriptū principis, vt in Aut. quib. mod. na. effi. ſui. §. illud. & certe vr̃, ꝙ l illa C. alias intelligit decreta, & ſit correcta, ſed nō eſt: vñ dicas, ꝙ in arrogatione non oportet facere mētionē filiationis ſupplicando, ſed ſufficit dicere, talē extraneū ſui iuris nolo arrogare: vñ nec in reſcripto principis fiet de hoc mentio, ſed in legitimatione opor
3 tet, ꝙ fiat mētio filiationis in ſupplicando. & nãlitatis. † Quod dicat. Dñe, talis eſt filius meus nãlis, vñ peto ꝙ legitimetis eū: vñ in reſcripto dēt fieri mentio, & ita alius eſt modus ſupplicãdi, & ꝓcedendi in vno, q̃ in alio: vñ in legitimatione, niſi eſſet facta mētio filiationis, & nãlitatis, nō valeret legitimatio, ſed eēt arrogatio hic allegat̃ ꝓalleg. Auth. q. mo. na. effi. ſui. §. illud notandum. in fi. tit. dr̃, ꝙ ſi dñs ſeruū ſuū noĩauerit filiū apud acta, ꝙ erit liber. Dicebat dñs meus, ꝙ aliqua intendebat ſe ꝓbare filiã cuiuſdã, vt ei ſuccederet, ꝗ poſuerūt teſtes ipſam fuiſſe filiã: opponebat̃ ꝯ dicta teſtium, ꝙ non ſequebatur dato, ꝙ eſſet filia ꝙ pōt hic eſſe filia legitima & nãlis, & ſciendū eſt ſuccedere patri. Certe dicendū eſt, ꝙ ſufficit in teſtō. ꝙ intelligitur, ex quo dici pōt, ꝙ eſt filia, quod intendit, ꝙ ſit filia legitima, vnde dicit lex, ſi aliquis dicat ipſum filium legitimum, in Authen. vt lice. ma. & auiæ. §. ad hoc, &c.

Quibus mod. ius pat. pot. ſol. Rub.

3 *Sacerdotium liberat filium a patria poteſtate.*

Videamus Nunc quib. &c. Mortuo vero auo &c. ver. Si vero is. ibi dr̃. ꝙ nepotes per mortem aui efficiuntur ſui iuris. ſi nō erant recaſuri in poteſtatem patris ſui. i. filij poſt mortē aui. puta quia mortuus erat filius: pr̃ eorū an auū, vel exiuerat de pr̃is ſui ptãte per emancipationē. ſed ſi per dignitatē recaſuri ſunt in ptãte filii. qui exiuit de ptãte patria per dignitatem. nō vr̃ exiuiſſe quo ad ſuū incōmodū, vt in Auth. ꝯſtō, q̃ de dignitatib §. illud. Et ideo nepotes. i. filij iſtius filij. q exiuit per dignitate de ptãte aui, reſpū iſtius filii recidunt in eius ptãtē, nec ipſe pr̃ amittit patriã ptãtem. per hoc ſoluebat dñs meus talē qōnē. Eſt in quadã terra ꝯſuetudo, ꝙ ſi aliquis decedat, q nō hēat liberos in ptãte. ꝙ dñs terræ oĩa bona occuper iure manus mortuę. Habebat qdã. q deceſſit. filiū ſacerdotē Rectorē eccleſię. q morabat̃ ſeparat' a pr̃e in eccleſia ſua. Dñs iure manus mortuæ volebat bona occupare, dicebat dñs meus, ꝙ ſacerdos erat in ptãte defuncti tpe mortis, qa iſte nō eſt de illis modis. Arguit̃ ſic: Certi ſunt modi, qb ſolr̃ patria poteſtas, iſte nō eſt de illis, per quos qs exeat de ptãte, q hoc tit. noĩantur: ergo per talē modū qs nō exit de ptãte, &c. Silis modus arguēdi ff de his q ſunt ſui, vel alie. iu. l. pr̃e furioſo. circa princ. & ſic dñs terræ nō dēbat hr̃e bona pr̃is
2 ſui defuncti iure manus mortuæ. † Nec eſt dicendū, ꝙ per ſacerdotiū exiuerit qs de pr̃ia ptãte, qa licet ep̃alis dignitas facit aliquē exire de pr̃ia ptãte. nō tñ inuenitur ſic de dignitate ſacerdotali, vt C. de epiſc. & cler. auth ſed ep̃alis. Dicebatur ꝯ, ꝙ imo
a ſacerdotalis dignitas a facit quem exire de pr̃ia poteſtate. & dicebatur, ꝙ erat decretalis vel decretum: eſto, ꝙ ita eſſet, adhuc allegabat pro ſacerdote, quia licet per ſacerdotalem dignitatem exiuerat de patria poteſtate. tamen ille, qui per dignitatem exiuit de patria poteſtate quo ad ſuum commodum videtur exiuiſſe, vt in Auth. conſtitutio, quæ de digni §. illud. & ideo dicebat iſtum ſacerdotem admitti ad bona, & ita fuit iudicatum.

ADDITIO.

a ¶Sacerdotalis dignitas. Adde Bar. in l. patre furioſo ff. de iure perio. Et nunquid ſacerdos ſit perſona publica, & poſſit alteri ſtipulari, vide eundē in ſu l. 2. §. huius ſtudij. ff. de iuſt. & iu.

1 *Relegatæ quibus conceſſum eſt.*
2 *Pater deportatus amittit ciuitatem, & iura ciuium Romanorum, & ſic patriam poteſtatem*
Et filius deportatus exit de poteſtate.

§. Cum aūt is, &c. Ibi dr̃, ꝙ deportatus a mittit patriam ptãtē. Dicit gl. ſententia deportationis non pōt dari. niſi quatuor iudicib. ab Imperatore, & ab eo q vices eius agnoſcit, a pfecto ꝓtorio. & a præfecto vrbis, vel ab eo q vice eorū cognoſcit de mãdato principis, vt qa præfectus prætorio deceſſit. mittitur ad ipſa ab Imperatore aliquis. qui vice iſtius cognoſcat. certe iſte poterit deportare, & rō eſt, qa iſte ordinarius eſt, q vice alienus iudicis ex mãdato principis ſubrogatur, & eſt caſus C. de offi. eius, qui vicē alterius iudicis gerit. l. 2. Ex hoc ſoluebat dñs meus talē qōnem. Aliqs ep̃s deceſſit. mandauit Papa duob. vt exerceant offm̃ defuncti. deceſſit vnus illorum. q̃rebatur, an alter poſſet cognoſcere? Certe m̃ debat, ꝙ ſic. quia erant ordinarij. Sed in ordinariis duob. in eodem officio vnus pōt cognoſcere ſine alio licet aliud eſſet in delegatis, & de hoc dicebat eſſe plura exēpla. hoc hētis ff. de offic.
1 conſul. l. vnica. † Dicit ea gl poſtea, ꝙ oēs illi, qui hñt merū imperium. pñt relegare. & certe dico, ꝙ non, qa ꝯceſſum eſt ꝓſidi ſpecialr̃, vt ff. interdi. & releg l. relegatorum. j. m̃ nec dico, ꝙ hic ſit merum imperium, ſed ea quæ mero imperio magr̃aliter tra
2 ctantur. qa nec mortē ciuitatis, nec mēbri mutilationē. † Sequitur ver. Sed ſi ex indulgentia. vbi dr̃, dictū eſt, ꝙ pater deportatus amittit ciuitatem, & iura ciuium Romanorū, & ſic patriã ptãtē. Silr̃ ſi filius fuerit in ptãte deportatus, exit de ptãte. Sed iſti, q ſunt reſtituti, recuperant per reſtōnē priſtinū ſtatū, & gradum: & hoc dicebat dñs meus, ꝙ litera iſti melius faciebat ad qōnē, q̃ ſequitur, q lr̃a de mundo & ſi ipſe vellet ſoluere ſicut ipſe audiuit, ꝙ ſoluebatur, ipſe ſolueret p iſtã literã. & per iura illa, q̃ hic alle. Qō eſt talis: Papa reuocat expectantes in qua ſam eccleſia: Reuocatis expectantib. q d. impetrat pbendã primã in illa eccleſia, q̃ vacabit, poſtea venit vnus de expectantib. reuocatis, & impetrat reſtōnem. reſtitutus eſt. vacat præbēda. vult admitti ille. q impetrauit præbendã, & ꝓponi ei, q impetrauit reſtōnem: reſtitutus eꝯ, quia licet impetrauerit poſtea. quã ille impetraſſet. m̃ non impetrauit ipſe prebendam. ſed reſtonē ad illã, quã primo impetrauerat, ſicut ille qui mō vult admitti ex reſtō i priſtinū ſtatū, & gradū. & ſm hoc dēt illo primo admitti, & ꝓponi. Dicebat, ꝙ p literã hoc diceret, & vr̃ eſſe ſilr̃ caſus l. in ſin. C. de ſen paſſ. i inſulam, vbi dr̃, ꝙ ſi miles qui fuit miſſus in inſulam, quia vendidit arma ſua ignominioſe, reſtitutus eſt, non ſolū recuperat, ꝙ ſit miles. ſed oportet in eo gradu. in quo primo erat, qa in matricula militum ſcribuntur per ordinem primo maior ſecundo minor: poſtea minor, vñ gradum quem primo habebat. recuperabat per reſtitutionem. Ad idem eſt ff de contratab. l. 1. ad fin. dominus meus tamen dicebat. quod forte diceret contrarium. & rationes iſtas bene diſſolueret.

1 *Captus ab hoſtibus quare fingatur ſeruus.*

§. Si ab hoſtib. Dicit gl. ꝙ hic colligunt quidã qddam genus hoĩum in pendenti, vt inducant. hoĩum alij ſui iuris, alij alieni iuris, vt ſ. de his q ſunt ſui, vel alie. iu. j. nī. alij in pēdenti, vt hic: vñ ſtatus liberorū eius, qui captus eſt ab hoſtib. eſt in pēdenti, vt hic dicit gl. ꝙ illud tertium membrū non eſt verū & ad hoc alle pſes leges, vñ liberi eius. qui captus eſt ab hoſtib. pr̃e eorū exiſtente in captiuitate ſui iuris ſunt, q interim ſeruus eſt, dū eſt in ptãte hoſtiū. & qui in aliena ptãte eſt, aliū in ſua ptãte hr̃e nō pōt, ad l. Iul. de adulterijs. l. ſic eueniet. ff de acq. rer do liber homo §. quoq;. Rñdet ad literã iſtam, ꝙ nihil eſt in pēdenti inſpecto ſtatu pñti: Capti ab hoſtib. ſunt ſui iuris. ſed īſpecto futuro ex his, q̃ euenire pñt. eſt aliquid in pendenti, & ſic eſt hic ēt ſtatus pr̃is iſtorū q ſunt ſui iuris. iſte ſtatus reſpectu futuri pendet, qa ſi reuertatur pr̃ fictione iuris poſtliminij, fingeret̃ ſp alieni iuris, ita fingerent ſp filij fuiſſe in pr̃is ptãte, quia & pr̃ fingeretur ſp fuiſſe in ciuitate. Et ꝙ inſpecto futuro dicat̃ aliqd in pendenti. nō inſpecto pſenti, probatur dictis ll ff de ver. obl. l. ꝯdōnes ff ſi cer. pe. l. cum ad pñs. l. certi ꝯdō & l. itaq;. Sed certe ita dicas, ꝙ licet in pñti liberi capti ab hoſtib. ſint ſui iuris, m̃ lex dicit, ꝙ nō ſunt plene ſui iuris. ff de ſuis. & legi. l. pe. Dicit litera, Sed & qui captus, &c. Litera iſta legitur ſm gl. vno de duob. modis. Et dñs meus legit tertio mō. Primus modus ſm gl. eſt. ꝙ non vr̃ quis ſeruus eſſe, nec imponat̃ hoſtiū eſſe. ſed veritate donec fines imperij exceſſerit, ff. de capt. & poſtli. reuer l. poſtliminiū. §. poſtliminio. ſicut de furto nō manifeſto dr̃. ꝙ non eſt furtū nō manifeſtū donec res furtiua ad locum deſtinatum fuerit deportata. vñ ſi ante qñcunque deprehendatur, dr̃ furtū manifeſtū vt j. de verbo. obl. ex delicto. §. manifeſtū. Scđo mō legit gl. ſed nō eſt intelſ

literæ. Vñ tertio mõ dic. ꝙ hic eſt intelꝰ literę, qa ſiue reuertatur in bello, ſiue qa furtiue recedit ab hoſtib. ip dr̃ poſtliminio reuerſus. vt hic, & hoc important iſta verba, reuertat. ſiue bello recuperaẽ, cũ bello poſtliminio rediſſe ęſtimat .i. dr̃, vel credit ſm veritatẽ, no ęſtimat .i. fingit, quaſi nõ ſit vere reuerſus poſtliminio, ſicut gl. exponit, ſed nõ eſt intelꝰ lrę, vt dixi. Hic tãgũtur duæ fictiones. ſ. fictio iuris poſtliminij, & moriat in captiuitate, & eſſe mortuũ hora captiuitatis. Sed tũc arguit, prima hora captus fuit ſeruus, ergo fingit mortuus ſeruus. qđ eſt ꝯ mentem legis Corneliæ. vt ff. de teſt. l. lex Cornelia. Dñt quidam ad iſtud argũ: fingit eſſe mortuus prima hora captiuitatis, & illo momẽto erat liber. Dicendũ, ꝙ fictio legis Corneliæ fingit ipsũ mortuũ eſſe prima hora captiuitatis, n̄ ipm̃ mori, qa tũc fingeret eũ mori ſeruũ, vñ aliud eſt mori. aliud mortuũ eſſe, vt de cond. & de. l. ſi hr̃s. fingit emittere ſpiritũ. Et hoc petas tu in argũ tuo, ergo fingit mori ſeruus non ſeqtur, ſed bñ cocludes, ergo fingit mortuus dũ expirabat in ſeruitutẽ, vñ fingit lex Cor.

1 ipm̃ mori liberũ, qa expirabatur in ſeruitutẽ. †Quæret aliqs, q̃ æqtas eſt iſta, ꝙ ille, q captus ſit ab hoſtib. ſit ſeruus legis q̃ hic induxit induci ꝓ hoſtib. & ꝯ nos ita opponebat qdã nobilis laicus, & dño meo ipſe dicebat. Et ꝓ nobis ꝯ hoſtes põt eſſe ratio, quare captus ab hoſtib. ſeruus fingaẽ. qa Imperator põt dare legẽ hoſtib. ſi vellet, qa dñs totius mũdi eſt, ff. a l. legẽ Rhodiã de iac. l. depcatio. ſed nõ ſunt digni legib. ſicut de meretrice dr̃, ꝙ non eſt dignã legũ, laqueis innodari. vt C. ad l. Iul. de adul. l. quę adulteriũ. frẽ & ſi de iure poſſet dare legẽ hoſtib. qa de iure poſſet ꝯſtituere, ꝙ capti ab hoſtib eſſent liberi, cũ hoſtes de feõ nõ ſeruãt, & ſic leges eſſent ludibrio, qđ eſſe nõ dẽt, ff. de iud. l. ſi ꝑtor. iõ non ꝯſtituit. ꝙ capti ab hoſtib. eẽãt liberi: vñ cõi aſſenſu Impatoris, vel ppl̃i Romani, & hoſtiũ ĩtroductũ fuit, ꝙ illi ſerui, & illi, quos de ſuis caperemus, eſſent nr̃i. Si q̃ras, quare voluit lex vel Imperator captũ ab hoſtib. liberum, ſeruũ eſſe apud nos, licet apud hoſtes diceret ipſum ſeruũ eſſe: Dicendum, ꝙ ex quo eſt ſeruus hoſtium, ſi liber remanet, cum apud nos retinẽt bona ſua, & iſta bona eſſent hoſtium, & illa eſt ratio quare captus tam apud nos, quàm apud hoſtes haberetur pro ſeruo.

§. Præterea.

Et dr̃ in illo § x. & tunc ex edicto, ꝙ pater eadẽ iura hẽt in bonis filij emãcipati merito ꝑferaẽ ꝑrono in bonis liberti, & q̃ ſunt illa iura, exponitur in gl. Sed q̃rit .r. pr̃, q emãcipat filiũ, hẽt ꝯt. ſicut patronus ꝑteritus a liberto iure nihil hẽt ꝑiſta iura, eſt ne hic correctũ? Dicit Azo, hodie eſt correctũ, hr̃ditas .n. deſcendentiũ æquaẽr aſcendentib. deferẽ patri, & matri, vt in Authẽ. de hęr. q̃ ab inteſt. defer. §. ius hodie. Hug. dixit ꝯtriũ, quod imo hodie pr̃ hr̃et ꝯta. Et ꝑferẽ matri. Dicendũ, quod vr̃ correctũ. Pr, ſi non emancipaſſet filiũ, habebat olim oĩa iura peculij, ſed hodie tm̃ hẽt hr̃ditatem in aduenticijs, & ſi non emancipeẽ, vt in Auth. de hęr. q̃ ab inteſta. defe. §. 1. quare. Sed hic erat cã, quæ poſt emancipationẽ habebat ꝯtab. & ꝑferebatur matri, qa ſi non emãciparet, hr̃et omnia, & hodie ceſſat (illa cauſa ceſſabit, & ſic pr̃ non preferetur) & effectus, vt ĩ. de epiſ. & cle. l. gñalr. & ſic pr̃ non pręferetur. Dicẽdũ ab inteſtato pater, & mr̃ hodie ęqualiter admittendi, ſic loqtur illa Auth. de hęr. quæ ab inteſt. defer. §. ꝯñs. ſed ex teſtamẽto per ꝯtab. dico quod pater pręfertur matri, quia in ſucceſſionib. ex teſtamento inuenitur ius antiquum correctum.

1 *Taciturnitas approbatur conſenſus, vbi eſt coniunctio perſonarum.*
2 *Emancipare ſtatim in quibus caſibus poſſit cogi pater.*

§. Sed & ſi pater.

Dr̃ in iſto §. qui tacet, conſentit. Dicas. qui tacet, nõ cõſentit rẽt, vt ff. de reg. iur. l. qui tacet. non vtque. ſed vbi inuenitur ꝯtrium, dico, ꝙ ſpeciale eſt, vnde hoc eſt ſpeciale ꝯiũctio perſonarũ: vñ cũ pr̃ dat filium in adoptionẽ, & filius tacet vr̃ ꝯſentire. qa vr̃, ꝙ

1 tenere debeat id, quod pater facit, & ſic loquitur hic, †q tacet, ꝯſentit, vbi eſt coniunctio perſonarũ, & ſic loquuntur iiſes, q̃ adhoc inducuntur: vnde ſi donatur res mea me pñte, & nõ ꝯdicẽte ab extraneo, non nocet mihi: ſi a ꝯiuncto, nocet, qa habeor pro cõſentiente, vt ff. de do. inter vir. & vxo. l. ſi ſeruus cõis. Sed ſi ab extraneo interueniat aliud quã taciturnitas qa recipi ꝑtiũ, bñ mihi ꝑiudicat. q receptio ꝑtij bñ ꝑiudicat, ff. de euic. l. qdam ex parte. Iſta iura inducebant ꝯ dñm meum in quadam q̃ône. Quidã maritauit vnam de filiab. ſuis, cũ duas hr̃et, & mr̃ erat mortua. Poſt lapſum tpis maritauit aliam, & dotauit eam de bonis matris, ẽt pñte ea, quæ primo fuerat maritata, & nõ ꝯdicente. Quęritur, vtrũ ſibi ꝑiudicet? & arguebatur. ꝙ ſic qa ſi alĩs coniunctio pſonarũ inducit ꝯſenſum multo fortius ꝯiunctio pſonarũ cum fauore dotis, qa cã dotis fauorabilis eſt. Vñ iura ꝑallegata ꝑ hoc inducebantur. Dñs meus diſtinxit in iſta q̃ône. aut illa filia, q̃ tacuit, erat emãcipata. Sed dices. Nonne erat vxorata, & ſic ex̃ ptãtem? Dicendum, ꝙ ꝑꝑ hoc non exiit ptãtem patris: qa certi ſunt modi exeundi de ptãte. vt hoc ti iſte non eſt de illis &c. & eſt ſimilis modus arguendi ff. de his q ſunt ſui, vel alie. iur. l. patre furioſo. Caſus legis eſt C. de ꝯd. infer. l. ſi vxorẽ. vnde diſtinguendum eſt de illa, quæ tacuit, aut erat emancipata, aut

ſui iuris, bñ poterit loqui, & intelr̃ cõſentire, & ſibi ꝑiudicat. & in emãcipato loqtur lex, q̃ pro hoc adducit, & optime facit lex, ꝙ qui tacet, ꝯſentire vr̃, ff. de pig. l. fideiuſ. §. pr̃. Si in patria ptãte, nõ hr̃ pro conſentiente, qa nõ debuit ꝯdicere, imo erubeſcere, C. de bo. q̃ li. l. cũ oportet. & h. d. expſſe Auth. de nuptijs. §. ſi mulier. nõ credit ei, q voluntatẽ pr̃is, vel dñi ſeqtur, vt ff. de reg. iu. l. velle nõ credit. Sed dices, nõne hic erat in ptãte, ſi tacet, cõſentit. Dicendũ ꝙ eſt caſus alius penitus ab eo, de quo nr̃a fuit

2 ꝑpoſita qõ. † Dr̃ in fi. huius ti. ꝙ in caſib. pr̃ cogiẽ emãcipare filiũ, vel filiã, vt ſi male tractet, vel ſi filię imponat neceſſitatẽ peccandi. & idẽ dico, ꝙ ſi filio, & alijs caſib. qui hic tanguẽ in glo. Sed tunc q̃ritur, vtrũ in iiſdẽ caſib. ſi filius male tractet patrẽ, vel patri imponat neceſſitatẽ peccandi, an filius cogeẽ emancipari, quia ſicut inuitus non emancipatur, vt in Auth. qui. mo. na. eff. ſui. §. gñaliter. ſic nec inuitus emancipat. Dicendũ ꝙ non, & iõ quare cogiẽ pr̃ emancipare in prędictis caſib. eſt illa, qa nõ expedit filio ꝙ ſit in poteſtate patris, ſed pater non eſſet in ptãte filij, vnde de ſimilib. ad ſimilia non eſt procedendũ. Item pœna eſt patris emancipare, quia amittit ius patriæ poteſtatis. Idẽ ꝑꝑ delictum cogitur emancipare, ſed emancipari non eſt filio pœna, ſed libertas ideo non cogitur emancipari propter delictum ſuum, quia hoc eſſet ſibi cõmodum, & quis non debet cõſequi commodum de eo, de quo pœnam meretur, ff. de neg. ge. l. ſi in hereditaria. in fi. & ff. de interd. & releg. l. relegatorum. & fin. unde propter delictum non meretur emancipari, imo ſi eſſet emancipatus propter delictum ſuum, reduceretur in patriam pote. C. de nat. libe. l. vni. ſed Ale. conſuluit patri, quia veniret coram iudice, & talem ſententiam quam vellet pater ferret iudex contra filium, C. de pat. pot. l. ſi filius.

De tutelis. Rub.

1 *Tutelarum tria ſunt genera, teſtamentaria, legitima, & datiua.*
2 *Tutela differt a patria poteſtate.*
3 *Tutor ratione officij debet habere ſumptus, ſi quidem facit aliosq; quid dixi.*
4 *Nemo viuit ex vento.*
5 *Expenſas quas debeat habere actor ratione contumacia rei.*

1 TRanſeamus. Eſt aũt tutela hic, qa diffinitur tutela, & diuiditur. † Tria ſunt gña tutelarũ. teſtãria, legitima, & datiua. Ad hoc dicit Placentinus, ꝙ hic diffinitur. & diuiditur tutela. Diffinitur aũt vſq; ad verba illa, data iure ciuili, &c. Et tangitur diuiſio, tutela data ciuili iure, & per hoc tangitur legitima, quæ datur a l. ĩ. de leg. ag. tu. in prin. ac permiſſa. ſ. a lege, vel a teſtatore, & ſic tangitur teſtamentaria, & datiua, qa a lege permittitur teſtatori, & iudici dari tutores, vt in § permiſſum D. Azo dicit, ꝙ diffinitur hic, ſed non diuiditur, & hoc dicebat ideo, ꝙ Imperator hic a principio diffinitionis vſq; ad fi. ẽt illius verbis ĩcluſis data ciuili. Item ſine aliqua penſatione, & ſeparatione procedit, qđ nõ eſſet, ſi diuidere intenderet. Dñs meus dicit, ꝙ põt ſuſtineri, & Placẽtinus, ꝙ hic ſimul diffinitio bñ approbat apud Logicos. Sequitur in diffinitione, Tutela eſt vis atq; poteſtas. Dicit glo. ꝙ vis ponaẽ pro adiectiuo, & pro tanto dr̃ violenta ptãs, qa inuito datur. Sed dic aliter, & latius, vt per Guarneriũ in l. i. ff. e. tutor & inuitus datur, vt ff. de tu. & cu. datis ad his. l. illud. & l. tier non. & bñ dico, ꝙ datur inuitus tutor, niſi legitimã hr̃et excuſationẽ, vt ĩ. de excu. tu. per totum. Sequitur in diffinitione, Ad tuendũ eum, &c. & ſic tutela eſt ad tuitionem, & ſic ad cõmodũ. & vtilitatẽ pupilli, & per hoc colligitur differentia inter

2 tutelam, & patriam ptãtem. †Nam patria poteſtas eſt ad commodũ pr̃is, quod apparet, qa patri acquirit, ff. de acq. hęr. l. placet. tutor eſt ad cõmodũ pupilli, vt dictũ eſt. Seqtur in diffinitione, q ꝑꝑ ætatem, &c. Hic colr̃ alia dr̃ia inter eos, q ſunt ĩ tutela. & eos, qui ſunt in patria poteſtate: nam qui ſunt in tutela liberanẽ ꝑꝑ tutelã, vt qñ facti ſunt adulti, vt ĩ. quib. mod. finitur tut. in prin. Nam q ſunt in patria ptãte, & ſi hr̃ent mille annos, non liberantur, niſi mors pr̃is, vel emãcipatio, vel alius modus exeundi de ptãte interueniret: de qb. dictũ eſt ſ. qui. mo. ius pa. po. ſol. per totũ. Sequitur in diffinitione. In capite libero, & c. gl. hic ſignata allegat hic l. vni. ff. de tut. & cu. da. ab his. l. ſi impuberi. cui legi alię duæ ſunt ꝯtriæ, quas allegat leges iſtis ita diſtingue. Aut ille ſeruus, q vult cogere hr̃dẽ. eſt ſeruus hr̃dis, & tunc non põt cogere. & ſic loquitur illa lex, ff. ad Tre. l. cogi. §. ſi ſeruo. Aut ille ſeruus eſt ſeruus hæreditaris: & tunc diſtingue, aut eſt ſibi libertas, & hæreditas relicta ab vna perſona tantum, qa fuit vnus ſolus hæres inſtitutus, qui rogatus fuit per fideicom. hęr. reſtituere illi ſeruo, & ipſum manumittere, & hoc caſu põt cogere hæredem, vt hæreditatem adeat, & eã ſibi reſtituat, & libertatem pręſtet, & ſic loquitur lex ff. ad Treb. l. nudũ. §. nomẽ. Aut eſt ſeruo libertas & hr̃ditas relicta a duob. q duo ſunt hęredes inſtituti, & vnus rogatus reſtituere hr̃ditatẽ, & alius ꝑſtare libertatẽ, & tũc diſtinguiẽ. Aut portiones eorũ ad vnũ eorũ redeunt, quo caſu factæ ſunt vnius, & tunc ille, ad quẽ aũ porrigiẽ a ſeruo ꝑt adire hr̃ditatem, & vltimo. Aut relicta ẽ ſeruo a duob.

duob. hrdib. hrditas, & libertas, nec vnius hrdis portio ad alium
redit casu vēturū, pōt cogere, vt adeat: sic loqtur lex ff. ad Treb.
l. si res aliena. §. seruus. Aut sibi relicta est hrditas, & libertas a
duob. quorū vnus est hrs, alius legatarius & tūc ipse, l. apud Iu-
lianū. § vlt. & eo. ti l. nō est cogē. Ius §. Cato. tūc q̄ritur, an tutor
dēat sustētari de bonis pupilli? Vr̄ q nō: cō vr̄, q imo: nā sicut
ferre testimoniū est onus, ita tutela est onus. Testes sumptus
suos hn̄t pducēte, quare & tutor a pupillo. Itē qa nemini offm̄
suū dēt esse dānosū, ff. q nēad. test. ape. l. si qs. & ex qb. cau. ma. l.
videlicet & qd testes hn̄t sumptus a pducente, dicit l. C. de testi.
l. qm̄ liberti. Dn̄t igr̄, q ita est in tutore, q hēt expensas. & intel
ligunt hic Doct. de expensis in itinere factis, ar. l. ff. mā. l. idēque
3 igr̄. §. idē Labeo. ibi, sed si ad vecturas. † Sed ego dico, q in oīb.
hn̄da est rō sumptuum, vn̄ si solus expendit, siue tutor, siue te-
stes, rōne officii inspiciendum est. & facit ad hoc ff. fam. erc. l. ex
parte. in ptin. & intellige, q sumptus hēbit tutor, si quide facit
alios, q̄ domi faceret. Nam sumptus, quos faceret, ēt si nō hēet
tutelā, illi bene deducuntur, nec ad illos tenetur pupillus, nam
4 domi oportet eū expendere, † qa nemo viuit vento, C. de ali. pu
pi. præst. l. vlt. & pp hoc quantū domi expenderet, tm̄ minus hō
bit de bonis pupilli rōne expensarū, & ita dicerē in actore, q rō-
ne ɔtumaciæ rei ponit expensas, vt quantū domi expēdisset, tm̄
deducat d ɔdēnatione, ar. ff. de pet. hr̄. l. sed si. §. qd āt qs. nisi eēt
talis psona, q̄ ex opera sua lucrata esset domi. vt qa erat fossa-
nus, vel carpētarius, vel alia psona, q̄ opis suis lucrat vitā suā, p
hoc ar. ff. ad exhi. l. sed si hrditas. §. 1. & at. ff fam. erc. ex pte. ī pri.

Qui testamento tut. dari possunt. Rub.

DAri autem. Hic vides. q titulus continuat se ad rub. Seqtur ergo, sed & seruus proprius. Io isto §. dr̄, q aliqs seruū suū propriū sine libertate in testō suo dare tutorē pōt. Nō intelligas, q
expresse dicat testator, vt det eum sine libertate, qa tunc nō ɔie-
cturamus tacitā libertatē, cū in incertis nō certis, locus sit cōie-
cturis, ff. de ver. ob. l. continuus. §. cū ita. sed intellige, q dat sim-
plr seruū suū propriū tutorē, nec expresse ei dat libertatem, &
hoc fauor est liberorum. Item ex quo dat eū tutorē, & oīa dare
præsumitur, sine quib. tutela explicari non potest, ar. ff. de iuri.
om. ind. l. a. ff. de procu. l. ad rem. & l. ad legatum.

§. Seruus aut̄ alienus. Vbi dr̄ seruus alienus pu
re, nō pt̄ dari tutor sub ɔ-
dōne tali, s. si liber erit, bn̄ dat̄ Sed pone, testōr in testō suo pu-
re dedit seruū alienū tutorē filio suo īpuberi, qd si erit datus,
valebit ne? Dicit dn̄s meus, q sic, qa intelr ɔdō, si liber erit, ar. j.
eo. ti. §. furiosus. Sed si pure daret eū tutorē, ita q nō exprime-
ret se velle, qd oō intelligat tūc vtiur dare, & sic intelr. qd loq-
tur iste § Vult igr̄ §. iste, q si det tutor seruus alienus sub ista ɔ-
dōne, si liber erit, dat̄ vtilr. Et ē rō gl. qa p hoc, q testōr dat ser-
uū alienū tutorē, si liber erit, vr̄ rogare hrdē, vt emat, & manu-
mittat, ff de testa. tu. l. si hrditas. §. fi Dn̄s meus addit aliā rōnē,
qa ɔdō, quā quis inserit legato, verisile est, q velit eā implere:
vn̄ cum testator dat eum tutorem cum liber erit, vr̄ velle, q eū
velit manumitti. vt ff de manumiss. test. l. si quis locuples.

1 *Actus legitimi conditionem non recipiunt.*

Proprius aut̄ seruus. Ibi dr̄, q seruus, pprius eo. mō datus, inutilr datus
erat. Illud verbū, eo. mō, exponit gl. & j. opi. seu expōnē appro-
bat. d. lac. approbat scdam, vcz, q tutelæ datio sit vtilis, sed adie-
ctio inutilis, & p n̄ adiecta hr̄, & j. sm eū modus dādi ē vtilis, sd
datio inutilis. Nūc aduerte, qualr gl. īprobat j. opi seu expōnē.
1 † Nā pr̄es dn̄t, q nō intelligūt, actus lt̄i nō recipiūt ɔdōnē. sd tu
telæ datio est actus ltimus, ergo &c. ff. de re iu. l. actus legitimi.
Sed adhuc illud ar. nō ɔcludit ppositū: nā verū est, q tutela, q̄
dat̄ a iudice, non accipit ɔdōnē, testātia sic: vn̄ testōr bn̄ pt̄ dare
tutorem sub ɔdōe, vt j. px. §. & s̄ e. ti. § seruus alienus. & iō ita
hēt probari. Sicut iudex nullo casu pt̄ dare tutorē sub ɔdōe, &
si det quocūq; casu, nō valet tutoris datio, sic testōr nō pōt dar̄
tutorē ɔdōnalr ī casu, d quo loqr̄ l. sub ɔdōne ista. cū liber erit:
ergo si det sub ista ɔdōe sibi phibita, erit idē, qd ī qualibet ɔdōe
phibita, seu ō pmissa iudicis, qa qd iure fit d toto quo ad totū,
idē esse dēt de parte quo ad partē, vt ff de rei vend. l. q̄ de tota.

§. Furiosus. Habes arg. vt s̄. dixi, quia si seruus alienus detur tutor simpliciter non adiecta hac
conditione, cum liber erit, tamen intelligitur.

§. Certe aut̄. Dn̄s me' ītelligit qd gl. dt, q vniuersitati
rerū bn̄ dat̄: verū est, sm qd se extēdit iu-
risdictio dantis ēt si non esset nisi vna res in sua iurisdictione.

1 *Nomen filij si proprie sumatur, non continentur nepotes, secus si improprie, & quando.*

§. Qd si nepotes. Ibi dr̄, q noīe filiorū ɔtinentur & nepotes, vt ff. de ver. si. l. libero
1 rū. † Ad istud ɔtriū ista sol. gl. q noīe filij, si ppne sumat, ɔtinet
nepotes. qa filius dr̄ a Philos, qd est amor, & nepos, & quilibet
a alius, q pēna affectione diligit̄, noīe filij a cōtinetur, sic loqtur l.
ɔtria. Si aūt nomē filij īproptie sumat̄, tūc noīe filij. & vn̄ dicat̄
filius, nō ɔtinetur nepos, sed soli filij, sicut loqtur hic. Tu dēs di
cere totū ɔtrio, q filij applone, si sumat propne, nō ɔtinent ne
potes: si impropne, ɔtinentur & nepotes: nā si pp hoc, q filius
dr̄ a Philos, qd est amor, intelligimus, qd non est dicendum. Vō
alio mō soluit dn̄s meus per quada gl. Rogerii, q̄ est ff. de tut. l.
tutela, & dicit illa gl. q distinctio liberorum, & filiorum non ca
dit in idiotam. Per eam voluit dicere Rogerius, q idiota appel-
latoēs filios suos non adhibita distinctione nepotum ad filios,
sed peritus bn̄ distinguit inter nepotes, & filios Vn̄ cum dr̄ hic,
q filiorū applone nepotes nō ɔtinentur, verum est, qn̄ filij ap-
pellantur a peritis. Et qd dr̄ in l. ɔtria, qa applone filiorū nepo-
tes intelligātur, pōt esse verum, si appellantur filij ab idiota, qd
ei non imputat̄, si significatu verborū pprie vtat̄, vt ff. de vē. in
spi. l. edem. dn̄s me' recitabat hic, q audiuerat a quoda dn̄o suo,
q ita soluebat, q si hēat nepotes, & filios, tunc noīe filiorum nō
intelliguntur nepotes, qa singuli suā pprietatē requirūt, j. qb.
mo. testa. infir. §. alio. Alij dnt, q est gnale, q applone filiorum
nepotes continentur. fallit in casu pp patrem, & duram separa-
tionem, ff de fun. instr. & instr. leg. l. quæsitum. § lanificus.

ADDITIO.

a ¶ Nomine filij. Adde, quod nomine filiorum venit nepos, qn̄ testōr nepotem
tractabat vt filiū, secundum Bar. in l. alimenta. ff. de ali. & cib. leg. lit quod ne-
potes non contineant noīe filiorū, vide per eundem in l. sed & milites. ff de
excus. tut. Item nunquid filiorū appellatione in testamentis veniant ipsi nepo
tes, & quid si filius, & nepos ex filio præmortuo extiterit, & quid si mortis te
statoris tpe concepti non erant, nunquid comprehendi habeant? vide nota.
Alex. in cons. 26. inci. videretur, in 4. vol. per totum cons. De materia vide Ias.
in l. quæ de legato. ff. de leg. 1. & in l. filiusfam. §. diui, in 2. lect. ff. eo.

De legitima agna. tutela. Rub.

1 *Agnati qui dicantur.*
2 *Mater non est agnata filio.*

3 QVibus aūt. Sunt aūt agnati &c. † Ibi dr̄, q agnati sunt illi, qui per virilis
sexus cognationem sunt coniuncti. Sed oppo-
nitur. frater alias pater tuus habet fratrem vteri
nū, iste frater nec tibi nec pr̄i tuo erit agnatus, vt
C. de leg. her. l. vlti. §. sed nec & tn̄ est tibi cognat'
& fr̄i tuo p virilē sexū p patrē, sed filij duorū fratrū, q duo fr̄es
sūt tibi ɔiūcti p partē cōem, sūt agnati, sed filij duorū fratrū vte
rinorū nō sūt, īuicē agnati, sed cognati, & iō si aliquo respū sit
femina tm̄ ī medio agnationis cognatio, & iō adhoc, q sit agna
2 tio, oportet, q cū respū sit virilis sex'. † Vō dico, q mr̄ tua nō ē ti-
bi agnata, qa per seipsam tibi adiungit̄, j. ad Tertul. circa prin.

1 *Agnatio est nomen iuris ciuilis.*
Agnati habent a iu. ci. quādā prærogatiuā, vt præferantur cognatis, & quib.
Masculi, & feminæ æqualiter admittuntur in successione.
2 *Masculos, et mulieres quātū ad successiones, qui ipares iudicat, accusator nāę ē.*
3 *Cognationis ius est inductum quadam ratione naturali.*
4 *Multa impediunt incipienda, quæ non impediunt iam consummata.*
5 *Curatores binos habere una persona tātū inuenimus. s. prodigus, & furiosus.*

1 §. Sed agnationis quidem ius, &c.
Ibi dr̄, † q agnatio est nomen iuris, & dic nomen iuris ciuilis: nā
ante ius ciuile cū oēs essent cognati, ius ciuile attendens maio
rē dignitatem in masculis, quàm in feminis, eis dedit quādam
prærogatiuam, vt præferrentur cognatis in hrditatib. & tutelis,
& sic quodāmodo hæc agnatio fuit inuenta ɔ naturalē rōnē. nā
a dicit l. q † qui mulieres, & masculos quantum ad successionē
impares iudicat, accusator nāę est, C. de lib. pte l. maximū vitiū.
& iō cū sit aduentitiū nomē de iure ciuili, nō est mirū. si p ius
ciuilū admittat: sed ius cognationis est inductū quadā rōne natu-
3 rali. nam pariter & agnati, & cognati iure illo vocabant̄, qa oēs
cognati vocabant̄, & p hoc cū sit ius nāle, nō tollit̄ ita cito p ci-
uilē rōnē. Sed ɔ nām cognati hn̄t successionē, & oīs successio
est de iure ciuili per legē illam, l. obuenire. ergo male dr̄ cogna
tionem nō esse de iure ciuili Dicēdū, q & si cognati hēant suc-
cessionem de iure ciuili, nō p tanto dr̄ cognatio esse iuris ciui-
lis: qa ius ciuile nō tantā p̄rogatiuā dat cognatis, quantam dat
agnatis, sicut dr̄ in pœnis versari: non qa versetur in pœnis, sed p-
rogatio dr̄ in pœnis nō versari, quia in eis non tm̄ iure versatur
sicut in stipulonib. ff de pœnis. l. si vnus §. pactus. Dicas ergo, illud
q hn̄t agnati de iure ciuili. s. q p̄rogatiua sua est ɔ nālem rōnē,
sed cognati hn̄t p ius ciuile, quod sequit nālem æquitatem. Sed
in fi. huius §. dicit gl. q tutelæ deferendæ tolluntur per minimā
capitis dimi. sed delatæ non tolluntur, ar. C. de test. l. iubemus.
Item dicit gl. in hære. idem tenet Io. Fab. & latius, vt per eū hic,
qa hrditates delatæ, & cognitæ per capitis di. non tolluntur, sed
deferēdæ sic, vt C. vn̄ liberi. l. vlt. Sed & deferēdæ impediunt̄ per
minimā capitis dimin. qd pbat̄ j. q mo tu. fi. in §. finit̄, vbi dr̄, q
p minimā capitis di. finit̄ tutela. ergo fuerat inchoata. Et si q̄ras,
q̄ est cā diuersitatis tutelæ, & hrditatis, rō est in promptu: nā hrdi
tas vnico actu implet̄, seu agnoscit, ita quod actus futurus non
est necessarius, tutela non impletur vno actu, sed successiue:

uam sicut hodie gerit qs tutelam,& cras ēt geret,si deinceps:er
4 go si ca nondū finita,geret donec finiatur a sūmo gñe. †Nunc
multa impediunt incipienda. q̄ non impediūt iā consūmata, vt
ff de min.l. Æmilius. ff.ex quib.cau.in pos.ea. apud Iul. Sed tu-
tela cū adimpleatur successiue nō cōsūmata. sed ꝯsūmāda eue-
niat capitis diminutione,futurum ꝓcessum impedire poterit,li
cet in hr̄editate iā adita impedire nō poterit , qa nihil est ibi fu-
turū,quod p capitis dim.valeat impediri. Pone,q̄ritur quare ꝯ-
iunctū descendūt ad hr̄ditatē,ff.de libe.& posth.l.in suis.& q̄rit
quare ius dedit tantā ptātē patri,ꝙ possit exhr̄dare filios,relicta
quarta.& dic,qualiter esse pr̄is referuet in filio. Dicit lr̄a,est &
alia tutela,gl.exponit.i.alio noīe vocata. Sed certe melius dice-
ret. si diceret alia rōne vocata , cum hic sit penitus diuersa a p̄-
cedenti,& alia rōne inuenta,seu introducta: nam prima ex ver-
bis,& mente Senatuscōl. Tert.data est: ista nec ex mente,nec ca
verbis,vt j.videbis,ergo nō est exponēdū. est & alia tutela.i.alio
noīe vocata . qa sic innuit, ꝙ esset alia tutela cū precedenti, sed
noīa essent synonima,qd̄ nō est verū. Seqtur in litera: Vel dein
ceps impuberes manumiserit. Sed si essent puberes,nunqd eēt
5 eorū curator legitimus? Rn̄deo,non. †Nā iure nō inueniūtur,
nisi duæ psonæ , q̄ hn̄t curatores ltīmos.s.pdigus, & furiosus,
vt j.de cu.fu.§.furiosus.C.de epis.au.l.de creationib. Et sic dico
ꝙ cū isti nō sint de illis psonis,nō habebūt patrē legitimū cura,
torē. Sed ꝯ̄ est Auth.vt ii,qui obl.se pethi.§.1.sed dic,ꝙ ibi loq.
tur extensiue de curatore , hic loquitur proprie de curatore.

De fiduciaria tutela. Rub.

1 *Tutelam fiduciariam fratris impuberis quando debeat habere frater pubes.*
2 *Tutela liberti vnde habuerit originem, & qua ratione sint introducta.*
3 *Tutela fiduciaria fratris qua ratione sint inuenta.*

QVo defuncto Si liberi eius virilis sex° existent. Hic ergo vides,
ꝙ frater est tutor fiduciarius fratris, vel sororis ī-
puberis mortuo pr̄e cōi. Verū est,dicit gl. ēt si tā
ipubes,quā fr̄ pubes sp māsissent in ptāte patris
1 cōis tpe mortis. † Nā sp fr̄ pubes hēbit tutelam
fiduciariā fratris impuberis.alle.l.q̄ nihil facit. ad hoc hēs ī.qb.
mo.ius pa.po.sol.§.1.ī de tut.§.permissum.idem dicit gl. & si
emancipatus esset, certe gl.ibi dicit,ꝙ hoc casu si esset emācipa
tus iste frater pubes tpe mortis patris cōis.hr̄et tutelā ltiam fra
tris sui. Hoc dicit gl.C.de legi.tu.l.4.& ꝯ̄riū innuit hic,ꝙ iste ēt
hoc casu esset fiduciarius. vn̄ dicas,ꝙ si semp fuisset in ptāte pa-
tris cōis frater pubes,& frater impubes,frater maior hēbit tute
lā ltiam fratris sui impuberis,non fiduciariā.qd̄ probat sic:Cō
stat,ꝙ ipse sit proximior agnatus, ergo dicemus eū legitimum
esse tutorē fratris sui impuberis ex mēte,& verbis, cū tex defe-
rat lr̄iam tutelam proximioribus agnatis,ī de legi.agna.tut. j.rn̄-
so.& ꝙ frater possit esse tutor legitimus fratris sui,hēs C.de ex
ce.l.a.iuersus.gl.inducit hic legē illā pro ꝯ̄ria, sed dēt dici,ꝙ ibi
mansit in ptāte, hic non,vt ī de suc.lib.1.rn̄.& j.de legi agna.tu.
2 †Et antequā vlterius progrediar,vnde originē traxerit, est dicē
dū,ꝙ fuit reperta in illa l.xij.tabu.nā in ea cauebat,ꝙ patronus
vocetur ad hr̄ditatē liberti.Ista ergo rōne,qa vocabatur ad hr̄di
tatem,voluerūt Iurisc.ꝙ deferretur ei tutela liberti. Ista ergo rō
ne,qa vocabatur ad hęreditatē,patet,vn̄ habuit originē tutela li
berti·ergo patet vn̄ habuit originē,vel qua rōne fuerit introdu
cta. pp hoc.n.dr̄ magis ltīa,q̄ ea, q̄ defert parentib. & iō dicit ī.
de leg.pat.tu. Dicit litera,exēplo pr̄onorū:nā ista,q̄ defertur pa
tronis,fuit rō tutelæ delatæ parēnb. nā cū Iurisc. viderūt,ꝙ Se-
natusc.vocabat pr̄em ad hr̄ditatē filij impuberis.quē emancipa
uerat,visum fuit eis,& merito,vt ei deferrēt tutelā legitimā,quę
vocat lr̄ia parentum tutela,& ista minus ltīa est, q̄ præcedēs, vt
ista ꝓbantur.ff.ad Tert.l.2.§.obijcitur. Fiduciaria aūt tutela fra
3 tris inuenta est,qa cū†Iurisc.viderunt,ꝙ fratres nō vocabantur
ad successionē patris emancipati aliquo de iure ciuili, nec ocu-
lū habebant ad ius p̄torū,p hoc hr̄et frater bon pos. vn̄ cogna-
ti,in bonis fratris emācipati nō reperierunt cā aliq̄,cur deferre
tur sibi tutela legitima fratris sui sed ipsi ꝯsiderantes,ꝙ dēt ma
xima esse dilectio inter fratrē,& fratrē, & ex ista dilectione ꝯie-
cturantes fiduciā de fr̄e, ꝯ̄fidentes ei, detulerunt fratris emanci-
pati tutelam, quæ fiduciaria appellatur, vt in isto titulo.

1 *Hæres, & defunctus idem sunt.*
Pater, & filius censentur eadem persona.
2 *Titulu de fiduciaria tutela non est hodie correctus.*
3 *Frater, an sit legitimus tutor fratris.*

§.At qui. Hic opponit in patre,filius pr̄oni pr̄ono mor
tuo,q erat ltīmus filij sui īpuberis emācipati,
hr̄et eandē ltīmam tutelā fratris sui,quā pr̄ hēbat, sed hr̄et fidu-
1 ciariam. Ad hoc Imperator bn̄ rn̄det ibi,qm̄ filius,&c.†Sed po-
ne q̄ōnem,quare filius idemq; pr̄ pr̄e suo mortuo, q erat legiti
mus tutor nepotis sui impuberis emācipati non est legitimus
tutor filij sui : nam eodem modo si non esset emancipatus iste
nepos ab auo,esset recasurus in ptatē filij sui, eiusdēq; patris eo
dem iure,& eodē modo quo erat in ptāte aui sui:ergo eodē io-
redēt hr̄e tutelā filij sui, sicut habēt tutelā liberti filius patroni
mortuo pr̄ono, & ltiam sicut & pr̄onus : qa & si libertus non
fuisset manumissus,eādē ptātem hr̄et filius pr̄oni in eo, q̄ualē
hēbat patronus:ergo eadē rōne recta dicerē, ꝙ sicut auus le-
gitimā tutelā hēt nepotis impuberis emancipati,ita filius idēq;
pr̄ pr̄e mortuo hr̄e dēret tutelā ltiam,quam & pr̄ . qa si nepos
nō fuisset emancipatus ab auo, eo.mō recasurus erat in ptātē fi
lij eiusdēq; pr̄is auo mortuo,sicut erat in ptāte aui auo viuēte.
Hic dicit in gl.d.Azo,ꝙ non est sile de pr̄ono,& de eius filio re
spū tutelæ nepotis: nā quod dr̄,ꝙ libertus si non fuisset manu-
missus a pr̄ono mortuo esset in ptāte filij patroni, sicut erat in
ptāte pr̄oni: verū est,ꝙ hr̄s est,& filius hr̄s,& defunctus idē sūt,
ergo bn̄ infertur,ꝙ pr̄oni filius a patrono mortuo ptātem hr̄et
in liberto,si nō fuisset manumissus, eandē,quā & pr̄onus habe
bat,& hoc iure hr̄ditario, nō iure proprio tutela hēt eo facto li
berto,quā patronus hēbat in casu ꝓposito, ēt si dicatur, ꝙ auo
mortuo nepos suus nondū emancipatus recasurus sit in filij pa
trisq; sui ptātē,& sic eande ptātem hēt pr̄ in eū, ,quem habebat
auus.cum tn̄ non hēt iure hr̄ditario,sed iure proprio dato ꝙ fi
lius idēq; pr̄ nunq̄ esset hr̄s pr̄is sui.s.aui , tn̄ filiū suū eundēq;
nepotē in ptāte sua hēt, vn̄ multa hēt filius rōne qua filius,l.q̄
sit hr̄s patris,vt ff.fam. ercis l.si maritus. in si ergo istā ptatē hēt
iure suo proprio,vt ff fam.er.l.si maritus.si ergo iure suo ꝓprio
hēt, ergo quantū ad hoc nulla est vnitas, vel identitas inter eū,
& pr̄em suū:non est igr̄ rō, quare dicamus auo mortuo filium
aui. eundēq; patrē nepotis hr̄e eandē tutelā .s. ipsius nepotis,
quā hēbat & auus cū aui pr̄ui nō repr̄iret in ptāte nepotis filij,
qa sui, quā hēt auo mortuo, si nepos nōdū fuisset emācipatus
ab auo & sic cessat hic vnitas,q̄ reperit in casu de pr̄ono,& filio
eius respū liberti, si nondū fuisset manumissus: quare dicit do.
Azo,ꝙ isti casus non sunt siles,& pp hoc in casu isto nō hēt lo
cū legitima tutela, sed fiduciaria. Sed opponitur,nā sicut idem
sunt hr̄s,& defunctus,ita idem sunt pr̄.& filius. cū sit eadē per-
sona,vt C.de impu.& ali.subst.l.vlt. Rn̄deo,& si pr̄ & filius quo
ad quædam sint eadem persona,tn̄ non sequit,ꝙ si filius hēbat
aliqd nō hn̄s cām a pr̄e ꝙ illud sit idem, & eo.mō habeat, quo
2 & pr̄ habuit,imo diuersum,& diuerso mō. In fi huius tit. est
sciendū,ꝙ quidā hic voluerūt dicere,ꝙ iste titulus & præcedēs
est correctus, sed de pōti ꝓbo, ꝙ nō est correctus· nā,vt dixi, pr̄
vocatur ad tutelā filij legitimam per rōnē Senatusc.Ter. Et est
rō,vt vidistis:nam per illud Senatusc.vocabatur pr̄ ad hr̄ditatē
filij, & iō merito statutū fuit ab illo Senatusc.ꝙ vocaret ad on°,
s.ad tutelam ipsius, sed hodie nihil immutatum est.nisi hoc,ꝙ
olim qn̄ qs emācipabat filiū reseruabat sibi ius succedendi:sed
hodie siue reseruet,siue nō,intelr̄ reseruatū: ergo apparet, ꝙ
hodie est necessaria ltīa parentū tutela · nam cū hodie sic, vt &
olim vocētur patres ad successionē filiorum·ergo & ad tutelā.
& ꝙ ita sit,ꝙ nihil aliud sit mutatū per ius nouū ,hēs j.de legi.
agn.suc.§.vlt & ff.ad Tert.l.2.§.obijcitur. Item dico,ꝙ iste titu-
lus non est correctus,neq; per legem xij.tab.neq; per consti.no
uam,quæ est in Auth de hær.quæ ab intest.dete.§.ex his, & ad
3 arg.eorū,q dn̄t istū titulū esse correctū. rn̄deo†.ꝓ ēt hodie fr̄ est
legitimus tutor fratris sui impuberis: nā lex xij tab.defert tute
lam oīb.agnatis: sed quāuis iure isto per emancipationē tollat
agnatio,tn̄ iure nouissimo emācipatus in nullo differret ab eo,
q sp fuit in ptāte ergo dn̄t ipsi cū l.xij.tab.deferat tutelā oībus
agnatis,& emācipationis obstaculū tollatur per ius nouissimū
ꝙ pr̄ sit tutor legitimus ex l.xij tab. filii sui impuberis emācipa
ti.Ad qd̄ rn̄deo,ꝙ cum l.xij.tab. dixit deferri tutelā ꝓximiorib.
agnatis,& emancipatus pro agnato reputet non tn̄ l.antiquæ,
prima l.xij.tab.attribuit,est,ꝙ sic probatur. Pone,qdā hēt filiū i
ptāte,planū est, ꝙ per legē filius dēt succedere: pone,ꝙ captus
sit pr̄ ab hostib.hæc l.Cor. fingit ipsum esse mortuū prima ho-
ra captiuitatis , & hoc est dicere, ꝙ fingit eū mortuū liberū: nā
nisi hoc fingeret , & captus penes hostes decederet, non posset
hæres esse,qa seruus. Fingit ergo l.Cor. ipsum mortuū esse libe
rū dicemusne hoc casu filium succedere per legem aliā,q̄ vult,
vt filius sit hæres patris liberati, an dicemus ipsum succedere p
fictionē legis Cor.q̄ remouet obstaculū seruitutis? Et est dicen
dum,ꝙ legi Cor. ascribatur, non legi aliæ. Sic dicemus in casu
ꝓposito, qa licet l.xij.tab. deferat tutelā, & ius istud agnatis, cū
emancipatus ei non esset agnatus. licet pro agnato habeatur p
ius nouissimū,non est assentiendū legi antiquę 12 tabu.sed cōi
nouissimę,quæ remouet obstaculum emancipationis: ergo ap
paret per prædicta. ꝙ frater maior non erit tutor legitimus fra-
tris impuberis emancipati:quia tutela legitima per l.12.tabu.
defertur,si per legem illam nō defertur ei,vt proditum est hoc
proba.ar.l.ff.de vul.& pu.subst.l.lex Corn ff de bon pos l.3.§.
eius. Et quod nec per ꝯstōnem nouā in Auth.de hęr. ab intest.
d.§.ex his . corrigitur iste titulus ego probo : nam titulus iste
defert tutelā agnatis,& cognatis:& sic loqt̄ gnr̄ar.& iō nō vr̄ se
referr̄ ad istū spālē tractatū legis,qua cauet,ꝙ vbi porrigit gnā-
lis

lis csa, non vr se referre ad ea. de qb. spālr est tractatum. vt ff. de ver. ob. l. doli clā ff. de pe. l. sanctio legū. Vñ dicēdū, ꝙ salua reuerentia ꝯdicētiū, ꝙ iste titulus necessarius est, sed si nō esset positus, bñ dico, ꝙ nō esset necessariū. vt poneret, cū satis esset prouisum p ꝗstōnē pdictā. Sciendū, ꝙ tutela agnatorū ex verbis legis xij tab. inducit, qa noiatim, vt s. de leg. agn. suc. & ff. eo. l. 1. Itē ex rōne, qa ad successionē vocat, j. de leg. agna. suc. sed tutela pronorū nō inducit ex verbis, qa non noiatim, vt s. de le. pat. tu. sed ex rōne sic, quā de suc. sut. Rñ. est alia, quę valet ex verbis xij. tab. neq; ex mente, qa l. xij. tab. non vocat ad succes. filij emancipati p̄rem, licet lex alia ciuilis vocet. s. Senatusc. Tert. ff. ad Senatusc. Tert. l. 2. § obijcitur. vnde in legitimis dr tam legitima, q̄ pronorum fiduciaria, nullo modo dr legitima. qa nulla l. ciuili nec l. xij. tab. nec alia ciuili vocabatur frater ad successionem emancipati, licet hodie sic, vt C. de hær. l. vlt. §. sed nec. & est de leg. tut. l. 4. vnde posset dici legitima ex illa l. sed nec ex l. xij. tab.

De Attiliano tutore. Rub.

1 *Tutela testamentaria quando locus sit, & quando expiret tutela datiua, & desinat esse tutor, qui datus est a iudice.*
2 *Cōditio, quæ ex necessitate intelligitur, si exprimatur, nō facit condōnale legatū.*
3 *Iudex, qui aliorū facta cōplet, & corrigit, dēt esse cōpletus, & irreprehēsibilis.*

SI cui nullus. Dicit litera, & maiorē partē tribunorum, & exponit gl. ibi, duob. quia tñ erant tres tribuni, & duo sunt maior pars triū. allegat ad hoc l. C. de offi. p̄to. l. 2. sed lex illa loqtur de numero p̄torū, qui erant tres, & iō duo erant maior pars: sed nos loquimur de numero tribunorum plebis. Dr, ꝙ lex illa nihil facit ad expositionē istā, cū nō seqtur, duo sunt maior pars in numero p̄torū, ergo duo sunt maior pars in numero tribunorū. Sequtur, His legi. tutor dari potuit. & hic dat, dicit gl. itelligas gl. sic, ꝙ oēs vere dātur in his dubijs casib. q in lra tanguntur, sed non ex illis legib. Atilia, Iulia, Titia, qa recessum est ab eis, sed l. alia hic allegata, ff. de testa tut. l. si qs sub ꝯdi. vers. q si finebat, &c. si
1 ꝯdō extiteret, tant dies veniret. & iō dicit gl. ꝙ hic dat tutor a iudice tacite sub ꝯdōne, posset dici tutor, vt habuimus s. eo. ti. § licet in testō. & sic fm gl. posset hic notari, expssa nocent, nō expssa non nocent. sed certe ego dico, ꝙ illud notabile nō pōt exhi, qa ego dicerē, ꝙ si non expssisset iudex ꝯdōnē, tutor, q est in testō datus, interim ea pendēte a iudice intellr esse dātus, quousque ꝯdō in testō adiecta extiterit: quia ea extante locus est testāriæ tutelæ, & per ꝯñs expirat tutela datiua, & desinit esse tutor, q datus est a iudice, vt vidistis s. pxi. i prin ti. sup vocabulo illo,
2 nullus, ergo hic vides. † ꝙ necessarius facit hāc ꝯdōnē intelligi:
a ergo si exprimatur non facit tutelam ꝯdōnalem, qa ꝯdō, a quæ ex necessitate intellr, si exprimatur, non facit ꝯdōnale legatū, ff. de le. 2. l. si ita scripsisset. ff de ꝯd. & de. l. 1 ad fi. & l. ꝯdōnes. Nam necessitas legem non habet, ff. de offi. procon. l. 1. alias. n. si intra fu, vbi non est talis necessitas, poneretur ꝯdō tacita, vel expressa in tutela datiua, non valeret tutelę datio. sic intelligo ff de reg. iu. in l. actus legitimi. His ita visis vnū restat quærere, an possit dari tutor in testō sub ꝯdōne, & non possit dari a iudice sub ꝯdōne. Ad quod dicendum, & suppone primo, ꝙ in tutelis seruatur ordo, primo est locus testāriæ, scdo ltīmæ, tertio datiuæ. vñ si testāria, q̄ primū locū hēt, sit minus plena pp adiectionē ꝯdōnis, pōt ꝯpleri p iudicē, q interim ea pēdēte dabit tutorē, vt hic dr. at in datiua secus est, necessaria datur vlnmo, & si minus plene daretur pp adiectionē vtilis ꝯdōnis, nō esset p quā posset ꝯpleri. Et est rō, qa si minus plene daretur à iudice, nō cōpleret
3 p alium, qa † iudex, qui aliorum facta complet, & corrigit, debet esse completus, & irreprehensibilis, arg. in Auth. de sanc epis. §. 1. & ff. de eden. si quis ex argentarijs. §. vlt. Sed hoc iure vtimur ibi, vel magistratus iussu præsidis: debes scire, ꝙ ea, q̄ sunt mixti imperij, non delegantur rlr, sed fallit hic fauore pupillorum. Et intelligo, ꝙ fallit hic in terminis hic contentis, vbi ille, qui delegatur, est iudex ordinarius. Item vbi sunt paruæ pupilli facultates: vñ dico, ꝙ tutelæ datio, quæ est alias rlr mixti imperij, delegatur, sed inquantum delegatur, non retinet naturā mixti Imperij. Sequitur, post pubertatem tutelæ, &c. gl. sup isto vocabulo posita, & glo. posita ff. de tut. & rat. dist. ad inuicē sibi ꝯtriantur. quod hic dicit glo. ꝙ actio de rōnib. distrahendis, quæ datur contra tutorem, hæc actio in duplo, siue dolose, siue nō administrauerit, dum tamen male. quæ iure minorum.

ADDITIO.

a ¶Conditio, quæ ex necessitate. Adde do. Ias. quē videas omnino in l. hæc verba, in 2. col. circa prin. ff. de leg. 3.

De authoritate tuto. & curato. Rub.

1 *Pupillus habens tutorem, si sine eius authoritate contrahat, neque naturaliter obligatur, neque ciuiliter.*
2 *Adultus curatorem habens, si contrahat sine eius authoritate, neque ciuiliter, neque naturaliter obligatur.*
Prodigus contrahens sine authoritate curatoris sui, neque ciuiliter, neque naturaliter obligatur. Et quid de furioso.

AVthoritas. Hic hēs principiū huius tit. ꝙ pupilli non pñt pmittere sine tutoris authoritate. sed pone, ꝙ cum tutoris authoritate pmittat pupillus cā donōnis, nūqd talis promissio pupillum obligat? vr ꝙ nō. qa q donat, vr perdere, C. de adm. tut. l. nnn. n. ff. de do. l. filiusfa. Sequitur in lra, ipsi quidē q cū his ꝯhūt. obligātur, at inuicē pupilli non obligantur. Sed est ne verū, ꝙ pupilli sine tutoris authoritate nō obligant aliqua oblōne? Dñt quidā ꝙ imo
1 obligātur nālr. inducunt ff. de dona. l. 1. † Sed certe ego dico, ꝙ pupillus hñs tutorem si sine eius authoritate ꝯhat, neq; nālr obligatur, neq; ciuiliter, & hoc per istā lram. qa dr hic gnalr, ꝙ pupilli non obligantur, ergo gnalr est intelligendū, ff de pub. l. de precio. ff. de of. præsi. l. 2. In casu isto planū est, ꝙ nihil iuris est ꝯctus ex parte pupilli, sed non diceremus pupillū maiorem infante obligari nālr, posset ꝯctus valere in casu excepto. vel p ꝯpētationē, nā ista sunt de efficacia nālis oblōnis. quare nō est
2 dicēdū, ꝙ ꝯctus iste alio mō valeat. imo plus dico, ꝙ † si adultus curatorē hñs sine authoritate eius ꝯhat, ꝙ neq; ciuiliter, neque nāliter obligaretur: quod probo, nam furiosus, de in integ. rest. mi. l. si curatorem. §. furioso. & prodigus nō obligantur. & sol. licet sibi sit bonis interdictū non naturaliter, tñ est interdictum eo modo quo furioso. sed vtrum principale fm Bar. in d. l. fi. ff. de nouа. quod patet ex eo. ꝙ eorum obligationi non accedit fideiussor, qui bene accedit nāli oblōni. hoc probatur ff. de verb. obl. l. is cui bonis. ergo cum adultus sine curatore ꝯhens assimiletur istis prædictis per se, constat ꝙ non erat obligatus nec naturaliter nec ciuiliter contrahere. ff. de ver. ob. l. puberis.

1 *Pupillus obligat alium, non autem ipse obligatur, & quando.*

§. Neque tamen. Hrditatē adire, qa adultus pupillus ꝯ tutorē agit durante tutela, hanc ditin. legtur, & refert hñ, &c. de pupillo. Hic opponi
1 tur, † ꝙ in negotijs vltro citroq; obligatorijs pupillus obligat aliū, non aūt ipse obligat: sed cū hrditas sit vltro, citroq; obligatoria, quare non dicimus sic ētm alijs negotijs vltro, citroque obligatorijs. s. proximi. dr. s. vt pupillus possit adire sine tutoris authoritate, & debitores hrditarios sibi obligare possit: ipse tñ non obligatur. Rō nō est sīlis hoc casu. & in casu vbi pupillus ꝯhit cū alio: nam in alijs negotijs vltro, citroq; obligatorijs pupillus merito obligat se cum ꝯhēte sine tutore: ipse tñ nō obligatur, & est rō, qa in hoc. qđ ꝯhit cum pupillo, nō grauat, qa si pupillus agat ꝯ eū, succurreret ipsi ꝯiuncto per exceptionem ꝯ pupillum. submouendo enim, nisi ex parte sua velit adimplere ꝯctum, vt ff. de ꝯhē emp. l. si id, quod. in fi. & in casu proposito. Ad actionem pupillo factam sine tutoris authoritate per debitores hrditarios ipsi pupillo, nō subueniretur eis per exceptionem, sicut in casu alio: nam debitores ipsi non possent excipere ꝯ eū, dicendo ꝙ ipse satisfaciat creditorib. hæreditarijs, cum debitorum non intersit pupillum seruare fidem alijs, & ideo etiā non reperitetur hic æquitas exceptionis, quæ reperitur in alio casu: non est dicendum hic vt in casu alio.

1 *Tutor in ipso contractu debet authoritatem interponere, & præsens debet esse.*
2 *Tutor præsens cum pupillo bene potest dirigere epistolam ad contrahentem, secus si non esset præsens, et mitteret epistolam.*

1 §. Tutor. † Ibi dr, ꝙ tutor dēt p̄stare authoritatē pupillo statim in ipso ꝯctu, & p̄ns dēt esse, vñ si nō statim, sed ex interuallo, p magnū interuallū, vel nō p̄ns esset, sed
a mitteret epistolā. a nō valeret, qđ ageretur a pupillo, & vr p̄ntialiter pupillum ꝯhere, quia oculorum inspectio certior est. j. de
2 gradib. §. hactenus. † sic tutor p̄ns cum pupillo bene potest dirigere epistolam ad contrahentem, vt ff. eo. l. obligari. § fin.

ADDITIO.

a ¶Mitteret epistolā. Adde, si p̄ns p̄ntē interrogare p epistolā. & ille per epistolam rñderet absq; alia expssione verborum, nō cōtraheret stipulatio valida. secūdū Bal. in l. 3. ff. de ver. ob. Bar. in l. Titius. per illum tex. iuncta gl. & ibi Cre. in prin ff. de consti. pec. refert & sequitur do. Ias. in d. l. 3. in prin. ff. de verb. ob.

1 *Tutor non potest authorizare pupillo, si sit lis inter eos, sed dabitur curator qui authoritatem interponet pupillo, et quando.*
2 *Pupillus quando possit agere contra tutorem durante tutela.*
3 *Et quid in curatore.*

1 §. Si inter tutorem. † Vbi dr, ꝙ si inter tutorē, & pupillū sit lis, quo ad iudicium disceptandi, tunc tutor nō auctorizabit: qa author nō debet esse in sua cā, sed dabitur curator, qui authoritatē præstabit pupillo, qui ꝯ suum tutorem actū, seu iudicium exercebit: sed de qua actione loquitur hæc gl. de quo iudicio, quia glossator hic, & ff. de tut. & ra. dist. l. sed non danē. ꝯdicit sibi apertissime.
2 vñ ita distinguas. † Aut vult agere pupillus ꝯ tutorem suū durante tutela, & habet cām vetustiorem tutela, qa ꝯxerat tutor cum p̄re pupilli, vel pr pupilli ei mutuauerat forte delati verū est. ꝙ exercebit ꝯ tutorem per curatorem durante tutela, q habebat cām vetustiorē, & sic loquit iste §. & hoc est verū qñ vnus erat tutor. Si aūt sint plures tutores, tunc non dabitur curator sed vnus authorizabit contra alium, ff de testamen. tut. l. si plures.

Si aūt actio illa nō hēt cām vetuſtiorē tutela, tunc diſtinguit: quia aut vult agere pupillus tutelæ actione ꝯ tutorē durante tutela: & nō pōt, qa nō naſcitur, niſi finita tutela, vt ff. de tut. et ra. diſtr. l. ſi tutor Reipublicæ. et l. ſi finita. Si aūt ſit alia actio, ꝗ tutelę, vt furti, qa aliquid ſubripuit pupillo, bene naſcitur actio durante tutela. ſed nullo mō intentat donec ſumpta ſit tutela, ff. de tut. et ra. diſt. ſed non datur. †Quid in curatore? Alius tra-
3 ctatus hēt locū, quia aut loqrur de illa, quæ hēt cām vetuſtiorē, et in illa tenendū eſt, quod in tutore dictum eſt, ꝙ intentari pōt durante cura. et eſt diſtinguendū, an ſit vnus curator, vel plures, aut dr̄ de actione, quæ non hēt cām vetuſtiorem cura, et tunc aut quærit de actione negotiorū geſtorū, quæ naſcitur ex cura, vtilis, vt C. de neg. ge. l. curatoris. Aut de illa, fore quia curator commiſit furtum adulto, vel mutuauit adultus curatoris. Sed de alia? Aut eſt vnus curator, vel plēs. Si vnus, dandus eſt curator ad litē. Si plures, aget ꝯ aliū autorizante alio. ſic intelligo ff. de adm. tut. l. cum curatorem. Si de actione negotiorū q̄ritur, aut queritur de ea gn̄alr intentanda, vt reddatur ratio geſtionis totius et gn̄aliter, ſed ut reddatur rō vnius, tunc dādus eſt curator ad litem, cum quo exercebit actio neg. ge. ff. rem pu. ſal. fore. l. non quaſi, §. in hac. C. de admi. tut. l. aduerſus. et l. rationes. Et hic aduertas, quia gl. hic eſt male intellecta.

Quibus modis tutela finitur. Rub.

1 *Tutela legitima an finiatur ipſo iure, vel vtrum durent reliquiæ primæ tutela, multum differt.*

PVpilli pupillęq;, &c. Tutela finitur, ſi pupillus ab hoſtib. captus fuerit. Dr̄ ibi, ꝙ tutela finit, ſi pupillus captus fuit ab hoſtib. ſed hoc caſu nō tollitur ipſo iure, quia ſi redeat pupillus, recupe-
1 ratur tutela. † Vn̄ no. ꝙ multū differt, vtrū tutela legitima finiatur ipſo iure, vel vtrū durēt reliquæ primæ: qa primo caſu qn̄ finit tutela legitima ipſo iure locus eſt datiuo, ſ. qō nō iure finit tutela, ſed remaneerent reliquæ primę tutelę ꝯdōne. Vn̄ ſi qs datus ſit tutor ad tp̄s, vr̄ ꝙ adueniente illo tpe nō ſit finita tutela ipſo iure: qa tp̄s non eſt modus tollendi oblōnē ipſo iure, ſed per exceptionem, ff. de act. & obl. l. oblōnum fere. §. placet. ergo nec tutela. Et hoc multū ꝓdeſt ſcire, vtrum finiatur tutela, vel nō, ipſo iure, ſed remaneant reliquiæ primæ tutelæ: quia, vt dcm̄ eſt, primo caſu eſt locus ſequenti lrīmo, ſecūdo caſu dēt dari tutor a iudice. Sed dicēdum eſt, ꝙ imo adueniente tpe, ex quo datus eſt tutor ad tp̄s, ipſo iure finit tutela: qa bn̄ inuenitur quo tpe finitur tutela. ſ. tpe 12. an. in fœmina, & tpe 14. in maſculo, ſed nō ſic inuenitur in oblōne, ꝙ tollatur ipſo iure.

1 *Tutela legitima qualiter finiatur, & quando*

2 *Tutela legitima non finitur minima capitis diminutione.*

§. Minima. Ibi dr̄, quod minima capitis diminutione tutoris, vt ſi tutor erat ſui iuris, & dedit ſe
2 ei in arrogationē, †tutela finitur. ſ. legitima. dicit gl. ſed minima capi. di. impuberis, ſ. filij fam. lrīma tutela non finit: qa filiusfa. legitimus tutor eſſe non pōt: qa proximior vocatur ad legitimam tutelā, & filiusfa. proximior eſſe nō pōt, qa ipſum antecedit pr̄, niſi in caſu. dicit glo. vt ſi ſit aliquis filiusfa. mortua mr̄e, q̄ habebat plures ſeruos, manumittit ſeruum maternum impuberē delatum ſibi ex hr̄ditate materna, datur ei legitima tutela illius ſerui impuberis manumiſſi ex l. xij. tab. tanquā patrono. vt ꝯ. de legi. pat. tut. Et ſi emancipetur a tpe finit. Sed dicas, ꝙ illud exemplum eſt impertinens, & eſt falſum. Impertinens eſt, quia hic loquit de legitima tutela, quæ defert ex verbis, & mente legis. ſ. iuris agnationis, vt ꝯ. de leg. agn. tut. Illud exēplū eſt de tutela, q̄ ſolū deferi ex mēte legis xij. tab. ſed non ex verbis, vt ꝯ. de leg. patr. tut. Et ſi dicat, emācipatus eſt ēt agnatus de iure ciuili. vt j. de exhr̄d. lib. §. emācipati. ergo p emancipationē filij finit iſta tutela. Dicendū eſt, ꝙ hic eſt fallacia accidentis dicendo ꝙ filius emancipatus iui cognatis, eſt de iure ciuili rōne qua filius, ſed non rōne qua defertur ſibi tutela liberti: iō non finitur iſta tutela lrīma minima cap. di, vn̄ in iſto ar. eſt tale pactum, ſi-
2 cut ibi, tu cognoſcis Coriſcū, Cariſtas eſt nōis, ergo &c. †Itē qd̄ dr̄ in iſto §. ꝙ mini. capi. di. tutoris tollit tm̄ legitimam, q̄ eſt cā, qua q̄ritur tm̄. Iſta rō eſt, qa lrima tutela defertur alicui quia agnatus, qa talis, ſed per minimā capi. dimi. tollitur agnatio, ergo, &c. Per iſta iura ſoluitur illa dubitatio, aliquis ſm decretales nouas nō eſt delegatus, niſi ſit in dignitate, vel niſi ſit præbēdatus. vn̄ delegatur ei cā, qa talis. ſ. præbendatus. Pone igitur, ꝙ priuetur præbenda, vel reſignet, certe expirat ſua iuriſdō. caſus eſt iſtius §. quia ſibi delegata cauſa talis, ceſſante cauſa ceſſat effectus, vt C. de ep. & cle. l. generaliter. ff. de pac. l. hoc edictum.

De curatoribus. Rub.

1 *Prodigo, & furioſo, & mente capto datur curator, inuitis non datur.*

2 *Curator ſurdo, vel muto non petenti, vel nolenti, non datur.*

Curator ad lites ſurdo & muto inuitus ſicut adoleſcenti, an dari poſſit.

MAſculi. Itē inuiti. Hic dr̄, ꝙ adoleſcentes inuiti curatores non accipiunt præterquā ad litē, dicit gl. ſed pupillus inuitus curatorē hr̄e non cogitur. Cōtrariū dicit ꝯ. de auto. tut. §. vlt. ſuper illo verbo, vt olim, &c. Vn̄ dicas, pupillus, vel adultus, aut vult agere, non dabit ſibi inuito curator, ſed repelletur ſi nō petat ſibi dari tanquā minus idonea pſona, vt in Auth. q lrimam pſonā ſtādi in iudicio habēt. ſi ꝯriat pupillus, vel adoleſcens, ſi pupillus ſit infans, nō dabitur curator ad lit. ff. de tute. l. q hēt. §. ſi pupillus. Sed hēt duo remedia, q vult cū conuenire: qa infans citari non pōt, ſi citetur, nō valet ipſo iure, vt ff de in ius voc. l. quāuis. Sed pōt actor petere a iudice, vt ei det tutorē, vt C. qui pe. tu. l. quia. Alia via eſt, citabūtur agnati, de quibus veriſile eſt, ꝙ defenderetur, etſi ꝯparet aliquis ad pupillū defendēdū, bn̄ qdem, ſi nullus comparet, fiet miſſio in bonis defuncti, & procederet ad vēdi. ſi ex ꝯtu defuncti ꝯriat hic per duas ll. ff. ex quib. cau. in poſſ. eatur. l. hoc aūt in pupillo. l. apud Iul. Sed ſi pupillus nō vult, nō dat ei inuito curator ad lites, vt ff. de tute. l. q hēt. §. ſi pupillus, ſequēs §. vr̄ ꝯdicere, ſ. ꝙ cogatur hr̄e cura. detur ei. inuito. ꝯcordant Doc. ꝙ non dat inuito, qa cōpellere nō pōt hūc, & illum, nec aliquē, nec facio dr̄iam de pupillo maiore infante, vel adoleſcente qa citabit, vt veniat accepturus curatorē, ff. de adm. tu. l. 3. §. vl & j. de ſatiſda. §. vlt. qa qūo cōpellerent, niſi citarentur in ius, qd̄ det eis inuitis? tunc antecedit, vt cedētur, aliàs qa otiaſa
1 eſt. †Sed nūc q̄rit, ꝓdigo, & furioſo, a & mēte capto, det ne cura-
a tor inuitis? Dico ꝙ ſic, qa nō ſpectat velle eorū, qa velle nō pñt,
2 arg. ff. ſo. ma. l. 2. §. vlt †Sed ſurdo, vel muto, nō dat n̄ petēti, vel nolēti, ſed nunqd ad lites dat ſurdo, & muto curator inuitis ſicut adoleſcenti? Dicendum quòd non quia iſti ſi ſunt adulti procuratorem habere pñt, adoleſcens non, vt ff. de pcurato. mut.

ADDITIO.

a Prodigo & furioſo. Adde, ꝙ prodigus, cui datus fuit curator, ſi redijt ad ſanos mores, deſinit hr̄e curatorem, ſi eſt manifeſtū: aliter requiritur factū iudicis. Ita Bar. in l. is cui bonis interdictū. ff. de ver. obl. & nunquid curator datus ꝓdigo, q non eſt, valeat, vide p eundē in d. l. is cui bonis. & qd̄ ꝓdigo, & furioſo detur curator ignoranter, tenet idem Bar. in l. qui habet. §. ſi pupillus. ff. de tut. Adde, no. tal. in d. l. is cui bonis, vbi determinat nunquid prodigus interdictus bonis, ſi redeat ad ſanos mores, ipſo iure efficiat habilis, & ſoluat ab interdicto, vel requirat declaratoria iudicis, vide per eū ibi plura de materia.

De excuſationib. tutorum, vel cura. Rub.

1 *Abſentes cauſa Reipublicæ excuſantur a tutela noua.*

2 *Abſuturus dicitur quis dupliciter.*

Et qualiter prouideatur pupillo abſente tutore cauſa reipublicæ.

3 *Abſens cauſa reipublicæ longa abſentia, habet excuſationem ſi ſit legatio in remota legatione. ſed non ſi in proximo.*

1 EXcuſantur. Itē q excuſari non pñt. †Vbi dr̄, ꝙ q abſūt cā Reipublicæ, excuſant a tutela, ſ. noua: nā dicit gl. abſunt, vel abfuturi ſunt, vt ff de ꝓc. l. filiusfa. dicas abſuturi. ſ.
2 in breui. †Vn̄ abſutur⁹ qs dr̄ dupl̄r: abſutur⁹ vno mō ē i veritate, abſutur⁹ ē, qa neceſſe ē ei, q j. annū arripiatur, & talis nō parat ſe ad eūdū, vel ſi parat ſe, hoc ē a lōge eſt abſutur⁹, ꝓxime, q colligit ſarcinulas, & q̄rit equos, & ſimilia neceſſaria ad ꝓficiſcēdū abſituris. Iſto primo mō ꝓ abſente hr̄, vt ff. ex qb cau ma. l. abeē, & l. qui mittūt. Et idē dicas, qd̄ i verbo abſutur⁹, ſecūdo mō nō excuſet ſe interim a tutela, quā hēt, ſed vt ꝓuideat pupillo ſuo interim de aliquo tutore, q adminiſtrabit, cum ſe abſentaſſet. Vn̄ cū aliquis mittitur in aliquā ꝓuinciā regēdam, ſi delegauit aliquē, antequā ſit in ꝓuincia ſibi decreta, facta delegatio non valet, donec ibi fuerit, vt ff. de of. procō. & leg. obſeruare §. vlt. ſic dico, qtidam abſuturus primo ſi ſe excuſauit, interī non valet excuſatio, ſed tunc ſumit
3 vires, cum incipit abeſſe. † Item ſcias, quòd abſens cauſa Reipu. longa abſentia habet excuſationem, ſi ſit legatio in remota lgatione, ſed non ſi in proxima, vt C. de lega. cum marina.

1 *Inimicitiæ aut ſunt leues aut capitales, & quæ ſint.*

Inimicitiæ, quæ ſint, quæ excuſant à tutela.

1 §. Inimicitiæ. †Scias, ꝙ inimicitiæ, aut ſunt leues, aut capitales. Si ſunt leues, ſiue ante teſtamentū, ſiue poſt interueniāt nō excuſant a teſtamentaria tutela, nec ab aliqua alia: quia leuis iniuria non reuocat legatū, nec ab aliqua tutela, ff. de admi. tu. l. 3. ad ſi ſi graues, ut capitales, & tunc aut interueniunt ante teſtm̄, aut poſt. ſi poſt teſtm̄ interueniāt, ſi ante teſtm̄ tm̄, cū poſtea eſt in teſtō datus tutor, iſte nō recuſauit, & vult reconciliare, & hoc niſi faciat hic teſtator, vt grauet tutorem, quia videbat, ꝙ erat tutor multis negotijs impeditus, vn̄ volebat eum pluribus implicare, vt ff. eo l. Athletæ & hoc intellige, ſi inimicitię ortę ſunt culpa tutoris: ſi vero ex culpa teſtōris, non pōt remittere, qa offenſi eſt penitere, non offendentis, ff. e. l. Athletæ, §. dat remiſſionem. qn̄ iudex dat non eſt locus coniecturationi remiſſionis, ideo ſemper non excuſat.

§. Item

§. Item si quis. Intellige status simplr, siue spāſr penerit ipm in seruū, siue in libertum suū, qa iste dñt qōnes status, j. de actio. §. præiudiciales. per legē quam all. gl. ff. qd me cau. l. isti quidē. Sol. loquitur de seruitute.

1 *Excusatur a tutela maior septuaginta annis.*
2 *Excusatur a testimonio senex, & quomodo intelligatur.*

1 §. Item maior Septuaginta annis, &c. Ibi dr̃, q̄ †q ha bet septuaginta annos pōt se excusare a tutela, dicit gl. q̄ in alijs, vt p̄sonali munere publico, vt qd aliqs iudex asserat, q̄ hēt lx. annos, excusat se. Sed quare sufficit ibi minus tp̄s quā hic? Dām est, q̄ maior labor ē, & pl⁹ hēt facer̃ q ius reddit, qa p̄les hēt ī sua iurisdōne qb. dēt ius dicere, sed q hēt tutelā, nō hēt tot regere, iō min⁹ tp̄s sufficit hic, q̄ ibi, p istā
a rōnē soluit qō talis. †Dicit l. q̄ senex excusat a testimonio: q̄uo intelligas tūc senex? Certe intelligo, q hēt lxx. annos, nō ille qui hēt sexaginta tm̃: quia ad hoc minor labor est in vno testimonio ferendo, q̄ in vna tutela administranda. Rō, qa vbi qs min⁹ hēt facere, amplius tp̄s ad excusationē req̄rit, iō sexaginta non sufficiūt, vt a testimonio se excuset, sed exiguntur septuaginta.

§. Idem & in milite. Ibi dicit gl. q̄ clerici vsque ad quartū gradū admittūtur ad tutelā. Leges, quas adducit hic gl nō loquunt̃ de quarto gradu, nec inuenies leges, quę hoc dīit. Iō dñs meus dicit, q̄ dicit hic de quarto gradu, intelligebat, q̄ presbyter tutelā litiam pōt hr̃e, q̄ sibi iure agnationis defert, sed nō testātā vel datiuā, vt ī Auth. de sanctis epi. §. Deo aūt amabiles. & §. presbyteros. quā authoritatē hēs de epis, & clericis. auth. presbyteros. qd igit dicit hic gl. q̄ clerici pn̄t hr̃e tutelā iure agnationis vsq; ad quartum gradū, sic oñditur: Monachi non hn̄t conuersationē in terram, sed clerici sic, vsq; ad quartū gradū: vnde pn̄t clerio legare de reb suis, quæ sibi obuenerunt iure hr̄ditario a suis parentib, vsque ad quartum gradum sibi coniungentib vt in Authen. de eccles. tit. §. interdicimus. vnde sicut est institutus in relictis legatis vsque ad quartum gradum, sic etiam in tutela, vnde nisi sic intelligas per simile, impossibile est intelligere gl. istam.

1 *Libellus qualiter debeat formari ab eo, qui se excusat a tutela.*
2 *Clausula, non se adstringens ad omnia, & singula, &c. an aliquid operetur.*
3 *Tutor datus, q̄ a datione non appellat sed excusat se, quid affert.*
Et quid differt appellare, & excusare.
4 *Decretum interponitur in datione tutelæ.*
5 *Appellat regulariter nominatus ad publica munera, & quando.*
6 *Exceptiones an debeant fieri in scriptis.*

1 §. Qui aūt vult. Hic dr̃, †q̄ qui habet plures excusationes, i. plures cās, p quas possit se excusare, q̄ noīatæ sunt a principio huius ti. vsq; nunc, si in vna pposita succubuerit, petit aliā pponi intra tpa institutā, qdam poterit aliā pponere, si in illa, quā pposuit, succubuit, vel non fuit admissa, j. oēs simul pponeret. Sed ꝯ, qa aut tu itelliges, qd sequit in lr̃a, si succubuit, pōt aliā pponere intra tpa statuta, sed finita non sunt tpa statuta ppoendi excusationes, & hoc est falsum, cū oēs fuerunt propositæ. Aut expone intra tpa statuta in mō finita tp̄e exercendæ, excusationis, si illa non currit, qn̄ excusat se, qa l. dicit, q̄rela dēt determinari itra q̄nq̄ēniū, porrigitur, q̄ q hēt q̄relam, accusatur de falso: interim non currit tp̄s exercēdæ q̄relæ, vt C. de inof. te. l. ꝯ maiores. ergo sic erit hic. quare dicas, q̄ non oportet eēs proponere, sed si vnam proponat, & in ea succumbat, i. non admittat̃, poterit aliā ppone re intra tpa, s. pponendi excusationes, q̄ sunt 50. dies, vt j. prox. nō supponas exercē dæ, q̄ sunt quatuor menses, vt ff. eo. ti. l. quinquaginta. ad l. ff de excusa. tuto. l. scire oportet §. stare aūt oportet. ibi dr̃, q̄ si multas cās hēt remissionis, i. multas cās pp quas dēat remitti onus tutelæ, dēt oēs proponere, vel si oēs non proposuit, similis est ei, q se non excusauit. Verum est quo ad nō noīatas, tñ qa oportet, quòd eas proponat. sed sic intra tp̄s ppo
2 nendæ excusationis, q sunt q̄nquaginta dies, vt hic dr̃. †Quæritur, dato quòd proponat oēs, & non ponit in libello suo, non adstringens se ad oīa, & singula probanda, si succumbat in vna, an pōt recurrere ad aliam? Dicēdum est, q̄ sic, vnde ex abundanti apponit̃ illa clā in libellis, non adstringens se ad omnia, &c. sicut multæ sunt protestationes ex abundanti. Item hic dr̃, q̄ si aliquis fuerit datus tutor, non appellat, sed excusat se, vnde ab illa donatione non appellatur, l. proposita excusatione, cū habeat quatuor menses ad exercendam excusationem, sed statim cum requiritur, proponit, sed si feratur s̄nīa in hac cā ꝯ excusationem propositam, bñ pōt appellari, vt ff. de appe. cū in vna. §.
3 tutor. †Sed a datione frustra appellatur, intelligo frustra, nō ex abundanti, sed ipso iure, j. quando app. sit l. 1. §. si quis tutor. Sed tunc quæritur, quid differt, quòd datus tutor a datione nō appellat, sed excusat se? Quid differt appellare, & accusare? Dicendum, quòd qui appellat, conqueritur de iniquitate iudicis: vñ non cognoscet plus ille iudex. Sed quando excusat se, non conqueritur de iniquitate iudicis: iō ille idē cognoscet. & q̄ alī⁹ iudex agnoscat de app. habes C. de appel. l. eos, q. & quod in excusatione idē hēs ff. de excu. tut. l. scire oportet §. scire. Itē est alia dr̃ia, qa si apparet. x. dies hr̃et ad appellādū, C. de app. auth. sed hodie sed ad excusandū hēt quinquaginta dies, vt hic. & ff. eo. l. quinquaginta. in prin. Itē dicit gl. si aliqs datus fuerit tutor, a datione nō appellatur, in alijs munerib. publicis appellat̃ a datione. Quæro, q̄ est cā diuersitatis? Quidā dīit, q̄ in datione aliorū publicorū munerū iterponit decretū, vt C. de ap. l. noīationes. iō qa p decretū s̄nīa mutat̃, a s̄nīa appellat̃, iō in alijs munerib. publicis a datione appellat̃, sed in datione tutelę no interponi-
4 tur decretū, iō &c. †Dicēdū, quod falsum est, imo īterponit decretum, ff. de ꝯfir. tu. nāle. sed illa iōſo posset hic bre dolorem, qa in alijs munerib fit plena deliberatio, & publico ꝯsilio conuocato, vt probat̃ C. de ap. l. noīationes. Et iō, qa cū tāta deliberatione, & inquisitione fit a s̄nīa, C. de iud. l. iudices. iō sicut a s̄nīa appellatur, sic a datione aliorū munerum, sed qō datur tutor, nulla fit inquisitio. vnde sicut interlocutoria sine inquisitione datur, sic & tutor: iō sicut ab interlocutoria nō appellatur, vt C. de ap. l. apertissimi. sic nec a datione tutelæ: tñ dicas, q̄ in his alijs fit plena deliberatio, & inq̄sitio, vt dictū est p l. C. de app. l. noīationes. Et iō si dant̃, & hēant cāu, qua nō dērent dari, tñ data sunt, iniquitas eorū p superiorē corrigenda est. ff. de ap. l. 1. & hoc fit p app̄lonē, & iō &c. Sed qū dat̃ tutor, fit inquisitio vel deliberatio: iō non dēt cōqueri de iniquitate iudicis. & iō non appellatur, sed hēt locū remedium excusationis. Sed q̄ritur, quare in eis non fit tūc tacita inquisitio, & deliberatio sicut in alijs? Dicendū, q̄ ibi tm̃ nō est periculū in regimine, seu iurisdōne hoīum vnius regionis, quam in regimine vnius po-
5 puli, & bonorū eius. †Itē q̄ noīatus ad publica munera rēr appellat. Fallit in tutore, vñ nō appellat, sed pponit excusationē. & in hoc priuilegiati sunt ueterani: vñ duplex est remedium app̄lonis, quā executionis. hoc est, qd pbatur C. qn̄ puo. nō est necē. l. veteranus. Itē dr̃, quod ad pbādū excusationē dantur quinquaginta dies: sed ad diffiniendā excusationē dantur quatuor menses, vt ff. eo. l. quinquaginta. Et dic, quod tp̄s quinquaginta dierū, & tp̄s quatuor mensium incipit currere non a tp̄e noīationis seu dationis, sed a tp̄e scientiæ. Et qd dicit lex illa, quinquaginta. tp̄s quatuor mensiū currere a tp̄e noīationis, subaudi & scientię, qd dicit gl. quòd cā ista, s. excusationis pōt durare parū vltra duos mēses, imo per 4. menses: sed hoc intellige, qd in fine quinquaginta dierum incoata sit, qui ꝯputantur a tp̄e quo sciuit se datū, vt dcm̃ est, tūc q̄ritur hic in lr̃a, q excusare se volūt. n appellant, si intra quinquaginta dies, super illo verbo, quinquaginta dies, est gl. signata. & in fine dr̃, quòd cū aliquis se excusat, dēt se excusare in libello. Iō q̄rebat hic dñs meus, cum actio debeat se offerri in libello, vt C. de lit. cōte. auth. offeratur. cū exceptiones sint arma reorum, sicut actiones actorū, sicut accusationes accusatorū, proponitur exceptio in libello, & certe accusatio est exceptio. & hoc proponitur. In hoc voluit dicere quidā per decretalē illam, qm̃ ꝯ falsam, quę dicit omnia acta redigi in scriptis. Sed certe hic dicit & de app. ad cās. & l. ne eum pro-
6 cōsulib. vñ dīit, quod exceptio hēt fieri ī scriptis. †Sed certe hoc nō pbant ipsi, qa licèt illa decretalis, & l. hic allegata, dicant oīa acta dēre redigi in scriptis, si arguatur, ergo dēt pponi, & pbari. Illud argm̃ non ꝯcluderet, iō per illa iura nō hr̃, quod exceptiones in scriptis ponantur. istud q̄sitū nō soluit Dominus meus.

§. Si vero Vltra centesimum lapidē Hic in fi. istius §. est vna gl. q̄ incipit, Caueas ne fallaris. Et reputatur iste §. difficilis, & dñs meus dicit, q̄cūq; dicit, quòd hic sunt difficultates, est asinus quia non est ita facilis §. in toto libro, sicut iste. Sed qa ibi dr̃ in gl. Caueas ne fallaris, credūt quod ibi sit difficultas maxima. Est igit intentio gl. & illius §. quod q datus est tutor, si moretur, seu habitet in ciuitate illa, in qua datus est tutor, ad suā excusationem proponēdā, hēt quinquaginta dies. Si aūt habitet vltra cētesimū lapidē, pro qbuslibet viginti miliaribus, hēt vnū diē & vltra hoc triginta dies. Ponat̃ igit̃, quòd ipse habitat per decē dietas, j. qd pro quibuslibet viginti miliaribus datur vna dies vltra cētesimum lapidē, pro illis decē dietis hēt decem dies. Itē si ꝯputes alia cētum miliaria, q̄ sunt a cētesimo vsq, ad ciuitatē, habebit x. dies. & sic v. & x. faciunt xv. hēt enim xxx. dies, & sic xlv. sed ille, qui est in ciuitate, vel inter centesimū lapidē, hēt dies q̄nquaginta: & sic plus hēbit ille, q est propinquior, quàm qui remotior, qd est iniquū. Istā opinionem tollit lr̃a, q̄ dicit. Sceuola, qui habitat vltra centesimum lapidem, pro quibuslibet viginti miliarib. quibus vltra habitat, hēt vnam die, & vltra hoc hēt trigīta dies, ita tñ, quòd sit ꝯputata vna dies pro qbuslibet viginti miliarib. qbus habitat vltra cētesimū lapidē, pro triginta dieb. sibi adiectis non hēat quinquaginta dies, sibi supplicatur ex potestate l. & sic nō minus hēbit, qui est vltra cētesimū lapidē, quā ille, qui est intra, vel q est in ciuitate, & hoc est, qd dicit litera, qui tm̃, vt Sceuola. Sed dicas q̄ eadē iniquitas remanet, nōne eadem rōne pone retenta, si habitet, q datus est tutor vltra centesimum lapidē, & sic quindecim cum additione triginta dierum. & sic sunt tm̃ quadraginta quinq; dies, vt ha-

beant quinquaginta dies, tñ remotior est p dicā dietas, quā iste,
q inhabitat vltra, vel intra cētesimū lapidē, vel per qndecim ab il-
lo q habitat in ciuitate, & tñ illi hñt qnquaginta dies: & sic tñ
tps hēt ille, q est ppinqor, quātū ille, q est remotior. Dicēdū, ꝙ
licet hoc sit verū, tñ vnusquisq; hēt tps tm̄, qđ sibi sufficiat: vn-
de istis oppositio hic illi pōt opponi, q̄ fit in Euangelio, q a tm̄
datū fuit tarde venientī, seu sero veniēti, sicut mane venienti, vñ
si lex daret maius tps, qđ plus distat, cū sint innumerabiles di-
stātiæ, sed quod plus, & minus nō fuit in ptate determinare tps
maius, & minus, sed maiorē, & minorem distātiā: sō duob. mē
bris fuit ɔtēta, vt si habitet in ciuitate, vel intra cētū miliaria, ꝙ
hēat qnquaginta dies ad pponēdā excusationē suā, si vltra, pro
qbuslibet viginti miliarib. hēat vnū diē, & vltra hoc addiciūtur
viginti dies ; vnde additio triginta dierū nō pficit ei q habitat vl
tra cētesimū lapidē, vel in ciuitate, scilicet, ꝙ hēat plusquā qn-
quaginta dies, data est sibi vna dies p qbuslibet viginti miliari-
bus, qđ distat vltra cētesimū miliare, ɔputatis ēt v. dieb. p eisdē
miliarib. q̄ sint intra cētesimū lapidē: sed si p sexdecim diętas di
staret vltra cētesimū lapidē, hēt sexdecim dies: itē p cētū milia
rib. vltra, sed ɔputari debeant, qa de hoc non est lex, dicit, hēt v.
& sic xxj. diem hēt. Itē addiciunt sibi xxx. & sic licēt diem hēt,
& sic hēt plus vnam diā, quā ille, q est vltra cētesimū lapidē, vel
in ciuitate: & sic manifestè vides, ꝙ additio triginta dierū non
facit ꝙ plꝰ hēat, q habitat vltra cētesimū lapidē, quā ille, q īra
habitet, nisi habitet vltra per sexdecim diętas cōputatis qnqoe
dieb. p cētū miliaria q̄ sunt intra cētesimū lapidē, vel si illa non
ɔputes, & qa hæc lex nō inuenit, tūc oportet, ꝙ distet vltra cēte
simū lapidē p viginti diętas ad minus, & parū plus, vel p sexde-
cim diętas: qa si p vno miliari, ex quo ē vltra cētesimū lapidē,
hēbit vnā diē, vt dicit gl. licet de hoc non sit lex, & sic ɔputatis
xxj. dieb. & xx. q̄ addiciuntur, hēbit diē ɔ qđ dictū est, qđ nisi di
stet, ꝙ vbi plꝰ, quā p xvi. dietas vltra cētesimū lapidē, no hēt qn
quaginta dies, & ille, q est intra tm̄ hēt, qđ hoc non sit incōue-
niēs. Vō in istis pscriptio dēt fieri x. annis inter pñtes, xx. inter ab
sentes, & dūr pñtes in eadē puincia. Sed pone ꝙ duo sint in ɔfi
nib. duarū puinciarū diuersarū, pōt esse, ꝙ vnꝰ distat p dimidiā
leucā ab alio, sed vnus pscribat rē alterius, oportet, ꝙ teneat pcr
xx. an. si āt aliqs est in eadē puincia, cū āt illorū aliqs est in fine
eiusdem puinciæ, & sic forte distat p xx. diętas, sufficit, ꝙ teneat
p x. annos ad hoc, ꝙ pscribat & sic q propinquior est, longiori
tpe pscribit: q remotior, minori. Sed forte ī isto exēplo est alia
ro, quā in eadē puincia. licet sit remotior, minꝰ tps exigitur ad
pscriptionē: qa verisile est, & est verū ad lrā. ꝙ sic si possidet rē
vnius corā suo iudice, & sic infra puinciā, s. sui actoris, hēbit ci-
tius cōsiliū, & inueniet citius aduocatos quā nō fecerct in alia
puincia, quātocūq; esset pxima, sibi vtile. Pone exēplū familia-
rius. Si volo pducere testes de eadē puincia, hēo tres mēses, si đ
alia, sex. Si de vltra mare, habeo nouē, qđ possum facere leuius,
vel eos testes đ eadē puincia intra tres mēses, vel eos, q sunt vl-
tra mare, ī nouē mēses. & certè leuiꝰ esset mihi pducere testes
ī vna die de eadē puincia, quā ī quatuor annis đ vltra mare, sed
pp varietatē locorū, & distantiā loci nō potuit limitare, seu dif-
finire pfixa oīa tpa, sed fecit, qđ potuit ɔtenta trib. Item hic hēs,
ꝙ p qbuslibet viginti miliarib. datur vna dies: vñ istæ sunt dię-
tæ legales. Et sic intellige decretalē, q̄ dicit, ꝙ aliqs nō trahatur
a fine suæ dięcesis, sed vltra duas diętas, intelligo de legalibus p
literam istā, & ff. si qs cau. l. j. h. d. Rofred. Tñ Bernardus dicit ɔ-
riū, qđ intelligēdū est de vulgarib. Sed hoc nō est verū, qa cum
aliqd est lege diffinitū, nō demꝰ nos referre ad vulgi opinionē.

1 *Tutor quando dicatur esse datus ad totum patrimonium seu vniuersum.*
2 *Maritus potest esse procurator vxoris sed curator non.*

1 §. Datus aūt Tutor. †Hic dr̄, ꝙ tutor dr̄ esse datus ad
totū pr̄imoniū, seu vniuersū: intellige,
si ptās tutoris ad hoc se extēdat: vnde si in diuersis pr̄imoniis ha
beret pupillus diuersa patrimonia, iudex, qui daret ei tutorem
in vna puincia, ille tutor intelligitr datus ad illa bona, q̄ sunt in illa
puincia, & sub iurisdōne iudicis dātis, nō ad bona, q̄ sunt in p-
uincia vna, & in alia iurisdōne, vt ff. de bon. auth. iud pos. l. cum
vnus. ff. de his, q sunt sui, vel alieni iur. Hic qrītur, si qs ɔstituerit p-
curatorē suū, nec dixit in causis talib. vel cā, sed simplr. ɔstituo
talē pcuratorē meū, nec cām expressit, an ad oēs cās videat ɔ-
stitutus? Vr, ꝙ sic, qa curator datꝰ ad litē pupillo nō expssa cā, in-
telligit datus ad oēs lites: ita pcurator simplr constitutus non
expssa cā, vr ad vniuersas ɔstitutus. Ad hoc facit iste §. & ad hoc
ff. đ tutelis. l. q hēt § vlt. Dicēdū tñ, ꝙ certa forma dat in ɔstituē
do pcuratorē, vt ff. de pc. l. si pcuratorē. tñ dicebat dñs meus, ꝙ
ēt si hoc diceretur, nō esset magnū incōueniēs, & posset bñ ri
2 deri ad legē illā. si pcuratorē. †Item quare maritus pt esse pcu-
rator vxoris, C. de pc. l. maritꝰ. sed curator ñ, vt C. q dari tu. pos.
l. maritus, vnde hic nō dr̄ improprie se excusare, si det curator, aūt
tutor vxori. Dicēdū, ꝙ curatoris ptās plenior est: vñ offm̄ pcu-
ratoris ɔtra voluntate finit, vt j. māda. §. mādatū, sed nō tutela.
vñ certi sunt modi finiendi tutelā, vt ī. qb. mo. tut. fi. per totū.

De suspectis tutorib. vel curatorib. Rub.

1 *Tutor vt suspectus quando que remouetur a tutela sine accusatione.*
2 *Inscribens punitur ad pœnam talionis.*
3 *Patronus tutor conuictus de suspecto, qualiter euitabit infamiam.*
4 *Doli expressio in sententia an faciat infamiam.*

SCiendum est. In Principio huius tit. dr̄, ꝙ cri-
men suspecti descēdit a lege xij.
tab. & sic est lītimū. Querit gl. ex quo est lītimum crimē
nōne inscribit seq accusabit: & nō intelligas inscribere. i.
libellum offerre, qa hoc nō est dubium: sed intellige inscribere,
i. ad pœnam talionis. Arguitur, ꝙ nō, qa qñq; sine accusatione
remouetur vt suspectus, ff. e. l. 3. & tunc non hēt locum inscrip
tio. Item q inscribit, dēt puniri pęna sisi, si deficiat in probōne.
1 †Qua pœna punietur tutor? est, vt remoueatur a tutela, sed ac-
cusator tali pœna nō posset puniri, qa tutelam non hēt. Quam
igitur accusator talis criminis pstabit? Dicit gl. ad istam rōnē, ꝙ
licet nō posset inscribere respū talis pœnæ q̄ est remoueri a tu-
tela, tñ aliā pęna ɔsequitr tutor, qa pbatur suspectus, i. infamia,
& respectu talis pęnæ pōt accusator inscribere. sed nō reperio
verum est cum pęna infamię tm̄, ꝙ inscribat ad penā talionis,
nā sequeretur ꝙ actione iniuriarum ciuiliter intentata in scri-
beretur cū sit famosum iudiciū, vt ff. đ his q no. infa. l. j. §. j. qđ ē
2 falsum. Itē accusator desistens incidit in Turpil. †Item inscribēs
punitur ad pœnam talionis. Hoc dicit gl. in §. suspectis remo-
tis. sup illo verbo infamis. Primū, s. ꝙ incidit in Turpi. desistēs
deficit in accusationē suspecti, ergo &c. sed si inscriptio. q̄ hic,
ibi nō inscribit, dr̄ hic in lrā. ꝙ legatus pcōsulis pōt remouere
suspectū tutorē. subaudi multo fortius pcōsul, qa nō dēt licere
inferiori, qđ non licet superiori. Sed vr̄, ꝙ legato pcōsulis nō
ɔpetit ius remouēdi suspectū tutore, vt ff. ad Turp. l. j. §. suspe-
cti. ergo legatus pcōsulis nō excludens superiores hēt ipm re-
mouere ad formā accu. Rō, ꝙ licēt solus nō excludit superiores
a pręside sed solum inferiores, & legatus pcōsulis maior est p-
3 side, qa repręsentat psonā pcōsulis. †Sequitur, qđ si patronus?
Hic dr̄, ꝙ patronus ɔuictus de suspecto, remouēdus est, tñ par-
citur eius famæ qa nō erit infamis, vt dñt qdam. In hac opinio.
est gl. ꝙ iudex in sñia faciet ei gratiam: qa nō exprimet causam,
quare ipm remouet. Si n dicerct, remoueo te ob dolum quem
cōmisisti: sic esses infamis, vt j. eo. §. suspectus. sed dolum nō ex-
4 primet iudex, sed solum pnunciabit ipsum remouēdum. †Sed
dicēdū, ꝙ expssio doli in sñia nō facit infamiē, sed doli obiectio:
vnde accusator perit, ꝙ remoueatur qa dolum ɔmisit, & j. sibi
obiicit dolum, doli obiectus facit, ꝙ postea ɔdēnetur, vel remo
ueat, licēt de dolo nihil dicatur in sñia, erit infamis, fiet ei grā:
qa qñ liberatur, ita dicet, peto vt remoueatur, qa dolum comi-
sit administrando tutelā. sed dicet iudex, ego te non audiam, &
hoc casu si non est obiectus dolus, non erit infamis: & ꝙ doli
obiectio irroget infamiam, qcqd dicatur in sñia plata, qđ dicit
l. actionē de dolo intentandā ɔ patrē, vel patronū verbis tēperā
dā, ff. de do. l. nō dēt. quā etiā actionē dicemus verbis tēperandā
obiectu, seu instōne actionis fiet sibi grā, vel dicens, licēt dolus
exprimatur in sñia, non erit infamis, vt ff. de pub. iud. l. vlt. licēt
aliq q ɔdēnat de calumnia sit infamis, vt ff de his, q no. infa. l. j.

1 *Tutor accusatus de suspecto, an sit infamis.*

§. Suspectus āt. Hic dr̄, ꝙ qui non ex fide tutelā ge-
rit, pōt accusari vt suspectꝰ: intellige
1 non ex fide, i. dolose ¶ †Item si culpa male gerit, pōt accusari vt
suspectus, licet infamis non sit pp ɔdemnationem, si tutor da-
tus qui non gerat potest accusari, licēt propter culpam possit
peti, vt remoueatur, ff. eo. l. hæc enim. in fi. & est ratio diuersita-
tis, quia magis delinquit, qui male gerit sicut magis debet puni
ri, qui rem vitiosam tradit, quam qui omnino non tradit, vt ff.
de act. emp. & vendi l. Iul. & l. si sterilis. §. cum per venditorem.

1 *Tutor de leuissima culpa non tenetur.*
2 *Dolus, & lata culpa quando ad paria procedant.*
3 *Ignorantia iuris non excusat.*

§. Suspectus aūt remotus. &c. Ibi dicit
gl. & bñ,
ꝙ si obiectus fuit dolus præsumitur remoueri ob dolum, & sic
licēt in sñia non fiat mētio de dolo, tñ est infamis si fuerit obie
ctum vtrunq;, & dolus, & culpa: tunc præsumitur remotus pp
culpam, non pp dolum. & allegat gl. illud gñale, ꝙ pœnæ mol-
liēdę sunt, vt ff. de pę. l. interptatione. Dñs meus allegat, qa dicit
lex, ꝙ si accuso te de vi publica, & priuata, & ɔdemnatus fueris
simplr, deinde debet intelligi facta ɔdemnatione p priuata vi,
quæ minor est. non pro publica, vt ff. de pę. l. si præses. in fi. iu-
dex per istā gl. ꝙ obiectus doli facit infamiā. licēt in sñia de dolo
1 mentio non fiat. ¶ †Dicit litera, si ob culpam remotus sit. non
est infamis ob culpā. dicit gl. leuem, vel leuissimā. sed dñs meus
dicit, ꝙ ipse nescit, quare dicit gl. de leuissima qa tutor de culpa
leuissima non tenetur, C. arb. tute. l. quicquid. vt intelligunt gl.
sequentes. dic. i. quod est cōdēnatus ob culpam latā, non est in-
famis,

famis, licèt q̃ dēt̃ar* ob dolũ sit infamis, & licèt gl. ordi. dicat ꝯ-rium, nisi tu hẽas additionem, q̃a dicit, ꝙ lata culpa dolo ꝯpara-tur, & ad hoc allegat plures leges, intelligas ꝙ dolus, & lata cul-
a pa parificatur * in ꝯtib. nec tractatur de amissione famæ, quã vir bonus plus dẽt rimere, q̃ amissionem vitę, vt ff. qd met. cã. l. isti qdẽ. dicit glo ꝙ damnatus ob culpã leuẽ non est infamis, licèt ꝯriũ videatur ff. de his q no. in fa. l. liberorũ. §. notatur ẽt. vbi dr̃ ꝙ si qs nupserit intra tp̃s luctus, si sciens se esse intra tp̃s
a luct*, credẽs tñ de iure sibi licere, ẽ ifamis, &c. † sic ignorãtia iu-ris no excusat, sed ignorare ius hæc est culpa leuis, dicit gl. imo ẽ lata, & sic cũ lata culpa, & dolus æq̃paratur ẽt quo ad ifamiã ſm gl. nisi hẽas additionẽ, si aliqs pp dolũ infamatur, ñ est mi-rum, ꝙ ignorantia iuris infamiam non remittit, cũ ille qui ius ignorat sit in culpa lata, & qd oẽs sciunt, vel scire debẽt, q̃a idẽ est scire, & debere scire, ff. si certũ pet. l. quod te. ff. ad legẽ Aqui liam. l. ulẽ iuris, sed oẽs tenemur iura scire, vt ff. de iuris, & facti ignoran. l. rẽ. C. de legib. & ꝯ stit prin. & edic. l. leges, ergo qui ignorat ius, est in lata culpa, & iõ q̃ nupserit intra tp̃s luctus pp iuris ignorãtiã, q̃a ignorabat iura, q̃ hoc ꝓhibẽt, cũ eẽt in lata culpa, infamatur ſm antiquã gl. vt & dolus, nõ igitur ẽ mirũ si
3 illa, q̃ nupsit, sit infamis. † Sed certe si dicatur, ꝙ ignorare legẽ leuis culpa est, nõ ẽ hõ viuẽs, qn sit in culpa leui. vñ hẽbat dñs meus quẽdã domi, q dicebat se ignorare leges, q̃ p̃ facti frequẽ tiã sciuntur, cũ lata culpa sit ignorare, vt si qs cũ excõicato par-ticipat, sit excõicat*, & sicut illa, ꝙ mulier nubẽs intra tp̃a luct* est infamis: q̃a illa ab oĩb. sciri debẽt, ignorare iura talia, ẽ cul-pa, q̃a talia cũ essent, vel sciunt, vel tenentur scire. Alia vero, q̃ sciũtur, p̃ facti frequẽtiã. Sed nescio, quare gl. facit illud argũ, ꝙ remotus ob culpã latã infamis sit, q̃a ꝯriũ illd̃ nõ ẽ ꝯriũ, nec debuit p̃ ꝯrio signari, q̃a nubere intra tp̃s luct*, ẽ facti, qd secũ trahit infamiã, nisi excusabilis facti ignorantia interuenerit, vt in l. signata p̃ ꝯria dr̃ ff. de his q no. infamia. l. liberorũ §. nota-tur. Sed hic loqtur de infamia, vbi utitur tali noĩe, & ẽ hic min* delictum, vñ hic infamat sententia, habita distinctione doli, & culpæ, & ideo supposito, ꝙ remotus ob latam culpam sit in-famis, tamen illud contrarium nõ meruit signari p̃ contrario.

ADDITIO.

a Parificantur. Adde, ꝙ lata culpa non æquiparatur dolo in maleficijs, ubi tra ctatur de pœna corporali, & ubi tractatur de pecuniaria, & lex expsse dolũ requirit: secus si non requirit dolum, Barto. in l. 1. ff. si quis test. lib. esse iuss. fu. quo quis ob culpã puniat, & quod in maleficio lata culpa nõ æq̃paret dolo, unde p̃ eũdẽ in l. lex est cõe. ff. de leg. Et nunq̃d æquiparetur dolo quo ad in famiã irrogãdã, p̃ eundẽ in l. qd̃ Nerua. ff. depo. Et quid in pœnalib. an, & qñ nõ æq̃paret dolo, unde d. Ias. in l. iudeamus. & i l. i actionib. ff. de i lite iurãdo.

r *Prælatus, qui accusatur pendente accusatione, quando administrare possit.*

§. Si quis aũt.

Per istũ §. dicit gl. ꝙ prælatus, qui accu-satur pendẽte accusatione, administra-
r re non dẽt. † Et hoc dicit simplr̃, sed tu distingue, quod si accu satur de delicto cõmisso in administratione pendente accusa-tione, interim non administrabit. Sic loquitur §. vl̃. sed si præ-latus accusatur de alio crimine, puta de adulterio, vel homici-dio, nihilominus interim administrabit, q̃a lex dr̃ hic de tutoĩ, vt ff. d̃ sol. l. Calipodius, aliàs inopit, quamuis. & l. reo criminis.
1 *Absens in delictis potest damnari; & lite nõ contestata proceditur ad sententiã.*

§. Nouissime aũt sciẽdum est, &c.

Gl. dicit ꝙ iste §. facit ad q̃õnem talem: Emi librum a te, & fuit ꝯsummatus ꝯctus, mihi tradidisti librum, & tibi non dederam p̃cium, repeno librum alienum, vel vitiosum: agis ꝯ me ex ven dito ad pecuniam: nolo tibi dare pecuniam, q̃a dico, quod li-ber alienus, vel vitiosus est, & si non vis mihi cauere de redden-do precio in casu euictionis, vel vitij, tunc non debeo tibi da-re, sed librum tibi restituere. In ista q̃õne dicebat dñs meus, aut apparet, vel apparere põt vitium aperte, vel lis est de vitio, quia tu dicis librum tibi traditum vitiosum esse. & ego dico non vi-tiosum. Primo casu dicebat, ꝙ tenenda est glo. Secundo casu, si non est vitium eminens, quod appareat locum redhibitioni nõ esse sed precium debet solui, sed cum satisdatione, aliàs cauere-tur verbaliter, vt ff. de ædi. edic. l. si venditur. vñ lex dicit, si in li-mine ꝯctus appareat controuersia de euictione, satisdandũ est, cũ aſs caueretur verbalr̃, vñ si obi vendidi rẽ, & alius incontinẽ-ti venit, & dicit, emisti rẽ, q̃ mea est. satisdandũ est, vt C. de eui-ctio l. post pfectã. Sed sicut est in euictione, ita dicam in vitio. Si aũt sit apertũ vitiũ, nec est lis de eo, non est reddenda pecunia, sed res restituẽda, vt ff. vt in pos. le. l. si is a quo duo verba omissi ẽ de q̃b. gl. nõ facit mẽtionẽ: vnũ est in illo §. sed suspecti cogni tio, & moriatur pẽdente accusatione, extinguitur cognitio su-specti. sed certe vr̃. ꝙ si appareat diffinitũ eẽ in cã cõdẽnationis, quod duret rõne sumptuũ, q̃ stanti sunt in cã ista accusationis, vt C. si pen. ap. mors interuenerit. l. 3. q̃a ibi durat accusatio post mortem pp bona. In §. si quis tutor, not. aliud, ꝙ si quis tutor fuerit absens, nec facit sui copiam, potest vt suspectus remoue-
r ri. † Et sic ꝙ in delictis, si quis absens est, potest damnari, & lite non contest. proceditur ad sententiam. quia hic non dicit, ꝙ ab sens fuerit litẽ contest. vel non contest. Nam simpliciter intel-ligendum est. de hac materia habes ff. de pę. l. absentem.

LIBER SECVNDVS.

De rerum diuisione. Rubrica.

5 *Piscandi ius qualiter sibi quis acquirat, & qualiter eo priuetur.*

SVperiore.

Flumina aũt oĩa, & portus. In isto §. dr̃, ꝙ ius piscandi est cõe, lex publicũ rõne cõitatis hẽt. Sed q̃rit gl. Pone, ꝙ in diuerticulo fluminis aliqs longo tempore piscatus est solus, alius vult piscari, poterit ne il le aliũ prohibere dic ꝙ si alij volebant piscari, & ipse prohibeat eos, i. post prohibitionem longo tp̃e solus pisca tus est, dico ꝙ acquisiuit sibi ius piscandi, & alios poterit prohi bere: sed si occulte piscabatur in quodam diuerticulo flumi-nis, & ita fecit diu, nec aliquem inueniebat, immo solus pisca-batur: q̃a ita cõtingebat de facto, tp̃e sic faciẽdo lõgissimo non acq̃ret sibi ius piscandi, qn & alij possint piscari. vnde dicit lex, si habuisti domũ tuam depressam iuxta meã, & hoc tp̃e, de quo nõ extat memoria, & vis eleuare, potes. sed cũ voluisti eleuare, prohibui, & post ꝓhibitionẽ tenuisti depressam longo tp̃e, ac-q̃sita est mihi seruitus altius nõ tollendi, hoc est quod dicit lex
r C. de seru. & aqua l. 1. & 3. Sic vides, † ꝙ ius piscandi tempore põt amitti, sed superior p̃t me ꝓhibere. nã nos videmus, ꝙ ipsi ꝓhibent piscationes, & venationes. Dicendum, ꝙ non est de iu-re, sed Imperator posset prohibere, sed codẽ errore quod currit esse superiores in terra sua, & sic Imperatores nõ habere super-iorẽ, eodẽ errore posset hoc prohibere. & ꝙ Imperator possit hoc ꝓhibere, ꝓbo, q̃a viam publicam populus nõ potest amit-tere non vtendo, nec aquam potest quis ducere per viam pu-blicam, quia fieret iniuria, sed Imperator potest concedere du-ctum aquæ, & sic viam, quæ publica est, prohibere, vt ff. de ser-uit. l. seruitutes. licet hoc dicat sine incommodo publico.

§. Riparum quoque.

Ibi dr̃, ꝙ vsus riparum, & fluminũ publicus est, ꝓ-prietas eorũ quorũ p̃dijs adhæret. Et hic ẽ q̃dã additio, ꝙ si via publica interuenit inter p̃dia, & ripas fluminis, dic adhuc idem, qd eorũ est ꝓprietas riparũ, quorũ sunt p̃dia ꝓximiora: q̃a via nõ impedit hoc, sicut nec incrementũ alluuionis, ff. de acq. rer. do. l. marinus aſs maritimus. Sed ꝙ sit ꝓprietas locorũ, & ripa-rum maris non est eorũ, quorũ p̃dijs adhærent, gl. signat ĩ. e. ti. §. fi. & q̃dẽ nãli iure, sup illo verbo, & hoc p̃ littora maris. Sed di cas, ꝙ parum lucratur ille, cuius est proprietas ripæ fluminis, cum vsus eius sit publicus, vnde dicit lex, ꝙ vsusfructus si perpe tuus sit, alicuius proprietas est inutilis, ff de vsu. l. 3. §. nõ tñ. in-de quæritur. cum vsus riparum fluminis sit publicus, & perpe-tuus, eorũ proprietas est inutilis quare ergo concedit lex? Dicẽ dũ, ꝙ sic semp alius perciperet fructus & vsusfructus ꝓprietas esset inutilis, sed hic loquitur de certo vsu s. nauig. i. quia ibi na-uigantes possent naues exonerare, & exsiccare retia, si tamen sunt ibi fructus, vel arbores fructiferæ, licèt vsus rigandi, vel re-tia exsiccandi in illa arbore sit publicus, tamen fructus sunt eius, cuius est proprietas ripæ, & proprietas arboris.

1 *Differentia inter publica, & communia.*
2 *Communis res illa dicitur, quæ plurib. se offert inter cæteras.*
3 *Portus maris an sit publicus tantum non communis.*
4 *Via an sit publica, & qualiter intelligatur.*

§. Littorm quoque.

Hic dr̃, ꝙ vsus littorũ ma-ris sit publicus. Signat glo. ꝯrium ĩ. e. §. & q̃dem nãli iure. vbi dr̃, ꝙ vsus littorũ maris est cõis. Argumẽtũ hoc soluebat Placentinus, ꝙ cõia sunt publica, & eꝯ. publica sunt cõia. sed gl. reprobat Placent. & soluit ꝯriũ: q̃a exponit hic vsus littorũ maris est publicus, i. cõis. & sic con-cordat cum § ĩ. e. & quidẽ nãli iure. &c. Dicas, ꝙ opin. Placen. bona est, & illi, q eum reprehenderunt, nõ intellexerunt eũ vñ vide rõnẽ, quare motus fuit Placen. & videbis si bñ dixit, vel nõ.
r † Sed videamus primo, q̃ est dña inter publica, & cõia. Certè in hoc differunt, q̃a cõia sunt oium aĩantiũ: vñ hic dicit lr̃a, ĩ. e. §. quædam n. nãli iure. cõia sunt oium aĩaliũ. vñ se hic dẽt esse in lr̃a aĩalium, licèt q̃dã libri non hẽant. Publica dñr, quasi populi ca q̃a magis appropriãtur hoĩb. Vnde sub ppl̃o aĩalia nõ cõti-nentur. vñ publica. i. quasi populica, vt ĩ. de publ. iud. in prin. & certe cũ dicit lr̃a. q̃ sunt publica, dicat flumina, etiam portus eo-rum sunt publici: ideo ius piscandi oĩb. cõe est, non dicit oibus aĩalib. vt ĩ. e. §. flumina. Item cõia sunt maioris cõitatis q̃ publi-ca: vnde plurib. se offerunt vt aer, mare, aqua de cęlo profluens, littora maris, vnde appropriant sibi hoc nomen cõmune. Sed flumina non tot offerunt se, sicut & mare: vnde non sunt tan-

tæ

tæ cõitaris. Vnde hoc nomen cõe appropriant sibi res illæ, quę
inter cæteras plurib. se offerunt, vt mare, aer, aqua de cęlo pro-
fluens, & littora maris. Aliæ, q̃ nõ tot se offerunt, hoc nomen
publicũ sibi retinuerunt. & sic uides dr̃iam inter cõe & publi-
cum. Modo ueniamus ad oppositionẽ Placẽtini. Ipse dicit, pu-
blica cõia, & cõia publica: videamus primo dr̃iam. Mare est cõe
oĩb. aĩalib. & equis, & hominib. sĩr & flumen. Dicit Placenti.
1 † Quidam sunt usus maris, qui sunt cões oĩum aĩalium, vt libe
re abluere; quidã hoĩum tm̃, vt nauigare, sed mare in se cõe ẽ,
oĩb. se offert, & in nullius dñio est, ita dicit ipse de fluminib.
Flumina in se cõia sunt, & oĩb. se offerũt, sed quidam usus sunt
cões, & quidam publici, & cõicant se solũ hoĩb. unde dr̃ pu-
blica esse cõia, & cõia esse publica. Ad rõnes aliorũ rñdet q̃ di-
cit litera s. eo. § & quidẽ. quód littora maris sunt cõia. & po-
stea dicit in isto §. littorũ, &c. quód eorũ usus est cõis, & publi
cus, & uerum est quidem. s. quod cõpetit hoĩb. tm̃, ut nauigare.
Quæ est igitur rõ publicorũ, & cõium, ex quo mare habet usus
cões & publicos, & sĩr, q̃ publica debent, ut littora hẽnt usus
cões & publicos? Certe iã dixi, q̃ res illa, quæ plurib. se offert,
inter cæteras cõis dr̃, & appropriat sibi nomen cõe, & hoc est
mare, & iõ licet cõia sunt publica, & publica cõia, tm̃ quo ad il
lã rẽ distincta sunt, & mare dr̃ cõe, flumẽ & publicũ. Itẽ homi
nes magis sibi appropriant quo ad usum flumẽ, q̃ mare, sunt
.n. multæ partes maris in qb non nauigatur. nec huiusmodi viui
animantiũ plus seruiẽt ista quatuor, mare, aer, aqua de cęlo p-
fluẽs, &c. quã flumẽ, vñ hoc inspecto reperiunt sub noĩe cõis.
3 Sed quare dicit Placẽtinus, q̃ † portus maris ẽ publicus tm̃, n̄ ẽ
cõis: vñ in omni respectu dicit ipsos esse publicos? Dicẽdũ est,
q̃ hoc dicat, qa portus n̄ seruiunt hoĩb. vel aliis animãtib. hoc
est gratia hominũ, vñ portus publicus dr̃. sed falsum est, põt. n.
4 dici cõe publicũ quo ad diuersos usus, vt s. dictũ est † Itẽ patet,
q̃ cũ dr̃, q̃ uiæ sunt publicæ, intellige, q̃ sunt publicæ nõ unius
populi, sed sicut flumẽ quo ad nauigationẽ omniũ populorũ,
sic & viç omniũ populorũ. vñ in uia publica in partib. istis tm̃
habẽt quo ad Deũ illi de Anglia, q̃ illi de partibus istis. & hoc
intellige de viis in littorib. q̃ ducũt de uilla ad uillã. Hoc dico,
qa qdã q habebat ab vtraq; parte uiæ fundos ꝓpe dictos, im-
petrauit a ciuitate vel a domino terræ, q̃ tolleret inde via. &
alio loco daret ampliorẽ, sibi ꝯcessum fuit. Certe non potuit
ꝯcedi, qa omnes tãgit: & qđ oẽs tangit, ab omnib. cõcedi dẽt.
Vñ cũ via sit publica. nõ amittit nõ vtẽdo. ff. de uia publica. l.
uia publica, & qđ omnes tãgit &c. dr̃ ff. de autoritate ꝑstã. l. vlt.

§. In communem autem locũ &c.

Ibi dr̃. & q̃ ĩ locũ cõem, puta unus socius nõ põt mortuũ infer-
re alio inuito: vñ melior est ꝯdõ ꝓhibẽtis. & hoc ĩtellige, si ali
qs vellet un ratione ad illum locũ, ad quẽ nõ est destinata, tũc
est melior conditio prohibentis. & hoc est, qđ probatur ff. pro
soc. l. cum duob. §. item Mella. alias incipit l. si inter fratres. Se-
quitur §. religiosum, & super illo uerbo mortuum, signatur
quædã glo. Et in fi. dr̃. q̃ caput inferat̃ partib. cõpartib. in dñio,
sed locus est religiosus hic, allegat l. ad hoc, sicut pp illud gñа-
le, quia impediunt se concursu. sed certe illud habet locum, q̃
aliqua impediũt se cõcursu, nisi succurrẽti dederint certũ. Sed
qñ uolũtate duorũ pro equalib. partibus capitur in diuersis lo-
cis, inferẽ quód damnũ hẽnt ipsi, ideo dico, q̃ vterque est reli-
giosus, argu. ad hoc ff. de seru. rust. pdi. l. via cõstitui, ĩ §. si fund⁹.

§. Item si alienus.

Ibi facit gl. qonem. Pone, q̃ vsu fructuarius consentiat proprie
tario, vt inferat mortuum in fundũ, in quo hẽt vsum fructum,
anteq̃ inferat̃, vel pars pęniteat, nihilominus poterit ĩferre: qa
sufficit semel consensisse. Tu dic ꝯtrũ, quód si cõsensi, vt tu in-
feras in fundum meum mortuum, & antequam inferas dis-
sentio. tunc si inferas, non facis locum religiosum, unde pos-
sum poenitere, & te prohibere. Sed si pactũ fuit obligatoriũ, ex
quo consensi, potens agere ꝯ me ex illo pacto, vel ages de do-
lo, unde si cõsensi, q̃ ex fundo meo salẽ extraheres, antequam
extraheres possum prohibere; sed post non, quia iam tuũ est,
hoc est quod probat̃ ff. de dona. l. q saxũ. & ff de dolo. l. si cum
mihi. in residuo lectionis dixit hic dñs meus ab hoc loco in In
sti. s. eo. tit. §. in locis. vbi debent dici.

1 *Thesaurus an fiat occupantis.*
2 *Inuenta in littore quando fiant inuentoris.*
3 *Inuentor lapilli an plus grauetur, quàm inuentor thesauri.*
4 *Inter ista duo non est differentia quoad acquisitionem domini⁹.*

§. Item lapilli.

Et ĩ isto §. determinat de mõ acqren-
di p occupationẽ, sicut in ꝑcedentib.
vñ dicit gl. signata in fi. huius §. super illo verbo, statim fiũt in-
1 uẽtoris. dr̃ gl. & bñ. † Itẽ dñiũ occupat. vñ lapilli, & gẽmæ, quæ
sunt in littore maris, si mõ nullius sunt fiũt occupãtis. In the
sauro dicit gl. aliud est, qa thesaurus eius est, q primo inuenit, id
est vidit. nõ eius q primo occupauit: vñ si eẽnt equitantes. &
unus primo uiderit thesaurũ, tm̃ qui ultimo uidit, si primo oc-
cuparet, nõ sibi acqreret. sed esset eius, q primo uiderit, ſm gl.
& allegat ad hoc j. eodẽ ti. §. thesauros. dicit, q̃ non est verũ. vñ
sicut illa q̃ inueniunt̃ in littore maris fiũt inuẽtoris per occu-
2 pationẽ, † ita dices in thesauro, q̃ q prius apprehẽderit non qui
prius viderit. habebit dñium. de pos. thesauri tm̃ habes, q̃ acqui
ritur p occupationẽ, vt ff. de acqu. pos. l. 3. §. necessarius. Itẽ dicis
in dñio, vt hic, per §. q thesauros. in illo §. dr̃, q̃ dñiũ thesauri est
eius q apprehẽderit. vñ sub verbo, inuenire, ꝯiunct & apphẽdet.
C. de fideiussorib. l. si Barbatorã. dñt illi. q sustinẽt gl. q̃ ille qui
inuenit thesaurũ acqrit dñiũ sibi in apprehẽsiõe, secus in illis q̃
3 littore maris inueniũtur. † Oportet, q̃ apphẽdat ad hoc, quod
dñiũ acquirat. Reddunt rationẽ diuersitatis talẽ. Qui inuenit gẽ-
mã in littore maris, totũ est suũ inuenientis, sed si qs inueniat the
saurũ in fundo alieno, nõ est totus suus, immo ille, in cuius fun
do inueniet, hẽt medietatẽ, & sic grauat̃ plus inuentor thesau-
ri q̃ lapilli, & imo plus iuuatur, vt vidẽdo solũ acquirat dñium
thesauri, sed agrõdo dñiũ lapilli, nõ solũ uisus, sed apprehẽsio
reqrat̃, & hoc per illud gñale, q in uno grauat̃ in alio releuat̃, vt
4 ff. de reg. iu. eum qui. † Sed certe si poneres, q̃ inueniret quis the
saurũ in loco, q nullius est, sicut in littore maris, sĩr esset totũ
inuenientis, vñ ista rõ nulla est. Item alii dñt hic loqui de inqui-
sitione dñii eorũ, q̃ nũquã fuerũt in dñio alicuius, iõ di talius
acqruntur, iõ exigit apprehẽsio, sed thesaurus fuit in dñio alicui⁹,
qm̃ thesaurus ẽ uni⁹ depositio pecuniæ a tpe, a quo n̄ extat me
moria. vt ff. de acq. rer. do. l. nunq̃. §. thesaur⁹. Hæc rõ n̄ vr̃ vale-
re, qm̃ idẽ ꝯcluderet ĩ derelicto, qđ nĩ n̄ ẽ, vt j. §. fi. tm̃ n̄ credo dif
ferentiã eẽ inter ista duo quo ad acquisitionẽ dominii, vt dixi.

§. Præterea

Quod per alluuionẽ ĩ agro. Ibi dr̃. q̃ si vis fluminis uno impetu aliquã partẽ fundi
tui in fundũ alicuius portauerit, si ibi fuit diu, ita q̃ radices egẽ
rint arbores, quo illæ crustæ applicatæ ĩhærebãt, vel crusta iun-
cta fuit terrę, cui applicata est, fit illius cuius est fundus, vel ter-
ræ cui applicata est, dñs tm̃ illius hẽt actionẽ in factũ ad æstima-
tionẽ: dicas, quod falsum est, & lex illa quã gl. inducit ff. de rei
ven. l. si furtũ tuũ. § de arbore. loquitur d̃ hoc, quod accrescit
actu sine facto hõis, hoc de eo quod accrescit ui fluminis, vnde
cõqueritur de flumine, & sicut flumen sibi abstulit, ita poterit
ei dare, vñ vbi emolumentum poterit esse. ibi sit & onus, unde
nullã actionem habebit, ff de acq. re. do. l. 1. § alluuio. ff. de re-
gulis iuris. ſm naturam.

1 *Materiam alienam si aliquis specificet, illa species efficitur sua trib. cõcurrẽtib.*

§. Cum ex aliena materia.

Super illo verbo facta ẽ q̃dã
gl. qa si aliqs specificet mãm alienã, illa species efficit̃ suã trib.
cõcurrentib. q̃ habeat bonã fidem, qui specificat: quod credat
mãm suam esse, & quod suo uoto hoc faciat, & quod mã non
possit redire ad suas uuas, si ex vuis alienis, & melle alieno fa-
1 ciat mulsum. postea q̃rit gl. multas rõnes. † Quid si duo specifi-
cauerint mãm alienã, q̃ erat tertii, vt domus aliena, d̃ melle alie
no fecerit mulsum, habuit bonã fidẽ, qđ ꝯdebãt. cũ hẽat mãm
suã pro parte, alius malã fidẽ quia sciebat alienã, dicit gl. q̃ illa
species seu illud specificatum erit cõe specificantis bonæ fidei,
& dñium eius: qa ille specificans, qui malã fidẽ habebat, nihil
habebit. eodẽ modo soluit suã qõnem. Pone, q̃ vnus solus ex
diuersorũ materiis specificauit, & pro una mã habuit bonã fi-
dẽ, p alia malã. Rñdeo primo responsũ est, Cav⁹. Item q speci-
ficauit, unus solus ex materia unius partim habuit bonam fi-
dẽ, partim habuit malã fidẽ, eo. mõ uidet. Quid si unus ex mã
aliena, puta unus ex melle alicuius fecit mulsum, & partim fe-
cit nomine suo, & parti noĩe Titii⁹ dñs me⁹ sĩr, q̃ tũc specifica
tum erit cã specificantis, & dñi In ista solone vltimæ qõnis be-
ne cõcordat dñs meus ĩ gl. q̃ istud specificatũ erit parti specifi
cantis noĩe suo, & parti dñi, cui⁹ uoĩe parti specificauit, & hoc
intellr̃ si dñs ratũ habuit, sed in oĩb. aliis qõnib ꝑcedẽtib. quód
specificatũ sit cõe specificantis, & dñi, dr̃ dñs meus quod falsum
est, nec hoc dñt leges quas gl. hic adducit. Quid ergo erit dicen-
dũ? q̃ inspiciendũ est ex parte cuius magis est, & sic qualia; qđ
nobilius, vt minus cedat maiori, & ignobilius nobiliori. & sic
totum specificatum erit alterius specificãtiũ. vt ff. de ac. re. do.
l. quicquid. §. vlt. ubi minus cedit maiori, & sic qualia sunt; qđ
est minoris pretii. i. nobilius ei cedat; qđ est maioris, & loquit̃
ibi; informantis sĩr totum est unum per formationem.

1 *Purpura accedit uestimento, & sic quantitas antecedit dignitatem.*
2 *Numerus si reperitur æqualis in electione recurritur ad dignitatem.*

§. Si tamen alienam purpuram.

Ibi dr̃, q̃ si ali
quis alienam purpuram inseruit suo uestimento, purpura sit
illius, cui⁹ sit uestimentũ. unde dicit lr̃a, & qui domin⁹ fuit pur
puræ, quasi dicat, modo non est ille cuius fuit purpura, habet
actionem furti, id est condictionem furtiuam contra furem qui
surripuit, siue ipse fecit uestimentum, siue nõ. Sed quæro, vtrũ
hẽt rei uendicationem. Dicit quód sic, si ita sit, quód fur, qui
uestimento suo intexuit, quia fur semper est in mora, & si

post

post morā res perijt, nihilominus cum in mora est, tenetur ad rem: iō fur ēt rei vēdicatione tenetur, si fecit vestimētū. Sed si ab̄ fecit fieri, non tenetur illi rei vēdicatione, vñ dñiū est extinctum, vt ad p̄lens non possit vēdicari, sed si separetur per actionē ad exhibēdū, bñ vendicabit. Vñ melius diceretur, quòd cessat dñium per istam accessionem, q̄ q̄ extinctum sit. vnde ad'r dr̄ oblo extincta cessans, vt ff de ver. ob. inter stipulantē. §. sacrā. & ff. de solu. q̄ res. §. areā No. igitur diligenter, quod dicit lrā, q̄ vendicari non pōt purpura: verum est ab illo, q̄ intexuit, si fur est ille, qui intexuit: quia fur sp̄ est in mora, vt dictum est, & si periret res post morā, nihilominus teneretur rei vendicatione, sic & hic, ex quo post morā intexuit. & q̄ fur in mora sit, sp̄ hr̄. 1 ff. de rei ven. item verba. in fi. † Item no. hic, qd̄ dicit lrā, quòd purpura cedit vestimento, & sic quantitas antecedit dignitatē, vñ in electione numerus, quia quātitas est, sp̄ pcedit: sed vbi est equalitas ex parte quantitatis, q̄ partes sunt æquales numero, tunc dr̄ recursus ad dignitatē. & ad p̄eiū, vt ff. eo l. qcqd. §. vbi. 2 & ff de pac. l. si plures. §. Cayus. † Sequit̄ ver. Quod si fortuitu. vbi dr̄, q̄ si sine voluntate dñorum māæ eorum ꝯfusæ fuerint a quodam tertio, istud cōe est, si separari non p̄nt māæ, sed si separari possent, nō esset illud cōe: sed si voluntate dñorū, ēt si separari potsēt māæ, illud cōe eēt. hoc facit ad id, qd̄ destinatione nr̄a. s. dñorum fit diuisio furtorū, sed destinatione cuiusdā alterius nequaquā. sic intelligo ff. de leg. 1. l. qd̄ in rerum nā in fin.

1 Frumētū duorū si mistū fuerit cōtra eorū voluntatē, qualiter vnus agat cōtra aliū.

2 Et quid si voluntate eorum mistum est.

§. Quod si frumentum.

Versi. quod si alterutro. signat ibi q̄dā gl. sup illo verbo, ꝯpetit, q̄ valde difficilis ē ad intelligēdū, & ringit duas lectu. in isto, & prima est, vt loquat̄ prin. istius ver. sed 1 si ab alterutro. † Qñ frumentum duorum mixtū fuit ꝯ eorum volūtatē, sed impossibilis est eorum separatio, q̄a tunc cōe est, & agit̄ rei vendi. vt grana sua vnusquisq; vendicet, q̄a non pōt discerni, vt dcm̄ est, q̄ sunt grana vnius, & q̄ sunt grana alterius, sed agit̄ cōi diuidūdo, i. petere frumentū p̄ qualitate, id est quātitate, ille, q̄ plus hēbit, vl' p̄tiosius frumētū hēbat, illi plus restituat̄ de frumēto. vel plus in p̄cio. h. d. vsque ibi, arbitrio, &c. ab isto loco vsq; in finē loqt, cū mixtū fuerit frumētū duorū sine eorū volūtate, & separatio possibilis est: q̄a tunc non sit cōe, & agēt rei vendic. & quilibet grana sua vendicabit, & tunc exponēt litera, quale. i. quota. hoc vult dicere gl. in prin. vsq; ibi, idē dic. & primū casum tāgit vsq; ibi, si aūt apparet. alio mō ponit, & legit, vt sit totū vnus casus. & ver. iste, sed si ab alterutro. a sui prin. vsq; in fi. loquitur, qñ s̄m volūtatē duorum ita fuerit, & erat impossibilis separatio: q̄a tunc agitur cōi diuidundo pro mō frumēti, vt pro qualitate, & q̄titate diuidat̄, vt q̄ plus habebat de frumento, vel preciosius hēbat, ei restituat̄ plus i precio plus in frumento: arbitrio. n. iudicis hoc ꝯtinebit, vt æstimet in illo iudicio cōi diuidundo, quale fuit frumētū vniuscuiusq;, & quātum, vt dcm̄ est & si quale stat p̄prie, & non exponit quale ibi, vt in 1. lec. Hāc lec. vult tāgere gl. ab illo loco gl. vt dic &c. 2 vsq; ibi, no. &c. † Sequitur bona gl q̄ indiget alia, istis duab. lecturis obstat excepta prima quo ad primū casum, & isti secūde in totū cum dr̄, q̄ agit cōi diuidundo, qñ s. voluntate duorum mistū est frumētū, si impossibilis est separatio, agit cōi diuidūdo: immo dicit lrā, in rē qdē actio pro mō frumenti cuiusque ꝯpetit, si ex quo fcā est cōio, & ꝯpetit cōi diuidūdo, agi nō pōt. Istas lecturas ponit gl. sed dñs meus dicebat, quod dato vno q̄ frumētū sit cōe, tn̄ pōt agi rei vēdic. p̄ parte indiuisa, vt hēatur pars diuisa, vt ff. si pars hæreditatis pet. l. nō possumus Dñs me' tertio mō, aliàs est alio mō, ponit casum ī isto ver. & intelligit totum ver. vsque in fi. s̄ voluntate duorum mistum est frumētum. & possibilis est separatio: quia tunc non est commune, & ciuilis competit actio in rem, s. rei vendi. pro modo frumenti sui, vt quilibet quantum habet ibi de frumento, i. grana singula sui frumenti vendicet: arbitrio autem iudicis hoc continetur, vt ipse æstimet quale, expone. i. quod. vel expone p̄prie quale, albius, vel non, crassius vel non: vt per hoc q̄libet grana sua singula possit hr̄e. Iste casus leuior, & planior est, nisi intelligas ipsum, non poteris intelligere glossam, vnde glo. est in se difficilis, nec facit ad intelligentiam tex. in suo solo.

1 Aedificium factum ex materia aliena, quādo cedat solo, & qualiter prouidetur domino.

§. Cum in suo solo.

Vt intelligas glossam tot' §. q̄ obscura est: scias qd̄ si ædificaueris in solo tuo de mā aliena, si tu es bonæfidei, & de 1 isto loqtur §. iure tu es dñs † ædificij: q̄a ædificiū solo cedit, & sist dñs māæ, puta tigni alieni, qd̄ iunxisti domui tuæ, remanet dñs, sed nō pōt agere ꝯ te stāte ædificio rei vēdicatione ex quo es bonæ fidei, sed pōt agere actione de tigno iniūcto ad duplū. Sed si tu esses male fidei, & de isto nō loquit̄ §. vr̄ tūc simul sr̄, q̄ es dñs ædificij, sed dñs ꝯ te pōt agere rei vend. vt nō æstimetur, sed vt præstetur æstimatio, vt ff. de rei uend. l. in rem. §. tignum. & hoc si vult, aliàs non: quia & actione de tigno iniuncto in duplum agere pōt. Item ad exhibendum, & furti condi. furtiua, vt ista hēs hic in gl. q̄ cadit ibi p̄ actionē, q̄ cadit in tigno iniuncto, q̄ cadit sup illo, nisi accusatorē hic intelligo. & est gl. in illo ver sed si aliqua, sup illo ver. vendicare. vbi dr̄, licèt ꝯ eū, q̄ bona fide ædificat in suo solo de mā aliena dñs māæ, vel tigni quādiu manet ædificium, vēdicare nō possit, tn̄ diruto ædificio si egerit stāte ædificio ad duplū p̄ actionē de tigno iniucto poterit agere rei vēdicatione p̄ sua mā, ñ obstāte dicit gl aliqua tpis p̄scriptione, & hoc qñ p̄scriptio currit ꝯ desides, sed iste non fuit negligēs in rei vēd dato, q̄ durasset ædificiū p̄ mille annos: q̄a durāte ædificio nō poterat agere rei vēdicatio. ꝯ bona fide ędificātē, vt dicit principiū huius §. Et ex quo non' potuit agere, ei non currit p̄scriptio, C. de annali exceptione. l. 1. in fi. quo ad istā partē gl. vera est, sed iō sequtur in gl. Aliud est dicit glo. si ędificator fuit malæfidei. q̄a tūc durāte ędificio posset agi rei vēd. ff. de rei vēdic. l. in rē. §. tignū. si nō egit, fuit negligēs, & iō si durauit ędificiū 30. annis, nec agit. q̄a tāto tpe p̄scribit malæfidei possessor, certe si durat ædificiū nō poterit vēdicare. Quantū ad membrū vltimū reprobat dñs meus gl. p̄scriptio currit ꝯ desidē in eo, qd̄ deses est, vel negligēs, sed extitit ędificiū, licèt dñs ædificij posset intētare ꝯ eū q̄ mala fide iniūxit qd cō. eq̄ter? Certe rē nō cōseq̄ret̄, sȝ æstimationē, vt ff. de rei vēd. l. in rē. §. tignū. & inde tūc primo cōpetit rei vēdicatio ad rē, cum eēt dirutū ædificiū. vnde primo mō agēdi nō fuit negligēs, & si ꝯ eū nō currit p̄scriptio in rei vēdicatione ad rē ipsam, gl. pōt colorari, q̄a q̄ est negligēs in vno casu, currit sibi p̄scriptio in vno, & in alio, ff. vi bo. rap l. 3. & ē ad hoc C de his q̄ a nō do. ma. l. vlt. vñ sicut currit sibi p̄scriptio extāte ēt ędificio, ita quārū ad modū agēdi ad rei ęstimationē curret sibi quātū ad aliū modū agēdi. s. ad rē ipsam. Dicēdū tñ ꝯtrū, & ad illud, negligens in vno currit sibi p̄scripto in alio: dicēdū, verū est, si tu dicis extāte ędificio fuit negligēs in rei vendicatione. Quārū ad illū modū agēdi, s. p̄ rei æstimatione. Dicēdū, q̄ fallum est: vñ bñ verū est, q̄ p̄t agere, si vult, nō tñ est negligēs, si ñ agit: q̄a si ageret rei vēdicatione, & reciperet extāte ędificio rei æstimationē, amitteret dñiū rei suæ, & sic diruto ædificio nō posset agere rei vēdicatione ad rē ipsā, sed nemo cōpelliτur ad hoc, vt amittat dñiū rei suę, vt ff rerū amota. l. nō. ii. Vnde durāte ędificio, nec ꝯ bonęfidei possessorē, nec ꝯ malęfid. possess. currit præscriptio in rei vendicatione, quicquid dicat gl &c.

§. At si is

Qui pinxit. Ibi in gl. q̄ōnē, q̄s dēt p̄ferri, hñs directā rei vēdica. vel vtilē? & dr̄ vtile: q̄a hñs vtilē p̄fertur. Vñ emphyteuta hñs vtile dñiū, p̄fertur dño hñti directū, ff. si ager vectī. vel emph. pe. l. 1. Sed dic, q̄ ibi loqt̄ vbi vna que est vera, sed hic est vtilis rei vēdicatio: datur. n. a lege ex ęquitate, ne amittat totū dñs quōdā tabulę formę p̄p reliq̄as p̄cedētus mādati, & e. p̄nt, ī illo §. lrǽ. & formātur p̄̄s q̄ōnes sup hoc, qd̄ dr̄ lrā seu scriptura cedit chartę q̄a ex hoc vr̄ seq ī lrā ī ꝯueniētia, sȝ illas q̄ōnes hēo discussas. ff. ad exhi. l. 3. §. īterdū Cai'. &c.

1 Bonæfidei possessor, an faciat fructus industriales suos pro cultura, & cura.

2 Bonæfidei possessor quando faciat fructus suos.

3 Bonæfidei possessor quando teneatur in consumptis.

§. Si quis

A non dño. Ibi dr̄, si q̄s hēt rem alienā bonafide, & iusta de cā. i. iusto argumento emptionis, vel venditōnis, al's donationis, facit fructus suos bona fide, dr̄ gl. in initio emptionis nō oportet, q̄ hēat bonā fidē continuatā a principio vsq; ad finem, sed sufficit, q̄ habeat a principio, s. tpe emptionis bonā fidem, vt ff. de usur. l. q̄ scit. §. bonęfidei possessor. ut fructus faciat suos, intellige q̄a licèt bonæfidei possessor faciat fructus suos, de cōsumptis nullo modo tenetur, nec de extantib. rei uendi. q̄a suos fecit, si tñ rē iud. om̄. C. de rei uē. l. certū ē §. bo. fi. Intellige igr̄ hāc gl. q̄a hic dr̄, q̄ sufficit ī initio bonam fidem hr̄e. licet mala fides superuenerit. uerum est ad hoc, q̄ facit bonæ fidei possessor fructus suos, si a p̄re illo quo superuenit mala fides, tenetur ēt de ꝯsumptis, vt eos restituat iu 1 dicis officio, q̄a ex tunc tenetur de culpa. † Item not q̄ dr̄ hic, q̄ bonęfidei possessor facit fructus industriales suos pro cultura, & cura: unde innuitur, quòd faciat suos si coluit, & curauit. Sed dic, dato q̄ alter coluit, tñ si possideat tpe perceptiōis fructuum, bonæfidei possessor facit suos, vt ff. de usur. l. qui scit. §. 2 in alieno. † Item no. hic, qd̄ dicit, q̄ bonæfidei possessor ex iusta cā, vel iusto titulo facit fruct' suos. qd̄ si bonæfidei pos. nec habeat iustam cām? per glo. dicitur, q̄ non minus facit fructus suos, & alle. ff. si. reg l. 4. §. post litem. ibi, sed ante iudicium, &c. Sed certe lex illa hoc nō dicit, q̄ nō habeat titulum. nec quod haberet, sed p̄ iura q̄siuit. hic uidetur, q̄ exigatur, tñ Doctores sunt in illa opinione, q̄ bonæfidei possessor, & si nō hēat cām iustam. seu titulū iustum, facit suos. vt gl. hic dicit. Item qd̄ hic dr̄. q̄ qui bona fide possidet, facit fructus suos: intellige, quòd possessio ciuilis est illa, quæ parit istum effectum, q̄ q̄ bona fide possidet, faciat fructus suos, & quod usucapiat. Vñ si vado vltra mare, q̄a rerum mearum retineo possessionem ciuilem, si alius possideat, & tollat, licèt bo. fid. pos. ñ tenetur de fructib.

industrialibus

industrialib⁹ cōsumptis: intelligit gl. ēt inquātū ē locupletior. Qđ nō teneaī hic sic ostēdo: qa hic dicit gl. ꝙ de naturalib. cōsumptis teneaī inquantū locupletior est, ꝑ l. ff. si cer. pet. l. si me & Titiū. quia illos nō facit suos. vr̄ hic gl. ꝯria illi, q̄ est ĩ. de off. iud. § illorū. sup illo verbo, ꝯsumptorū, vñ vt cōcordem⁹ gl. cū glo. oportet dicere, ꝙ ista q̄ hic est, loquiī de naturalib. quæ dicit quod bo. fid. poss. de ꝯsump. in quātū locupletior est, sed qđ ibi dicit, ꝙ bo. fid. pos. nō tenetur ēt inquātum locupletior: sed qđ ibi dicit, ꝙ bo. fid. pos. lucretur fructus, intellige de industrialib. quidā tñ doctor (dñi mei) dicebat, ꝙ bo. fid. pos. tenetur de cōsumptis, ēt industrialib. inq̄tū locupletior: & hoc si ñ habeat titulū. & pro hoc arguebat sic: Petitio hr̄ditatis daī ꝯ possidētē, qui nō hēt titulū, sed intētionē pos. in bon. fidei poss. de cōsumptis inquātū locupletior, vt ff. de petit. hær. l. itē ueniūt. §. eos ãt. vñ sicut est ĩ pet. hæreditatis, sic dēt eē ĩ rei uēdicatione. vr̄, ꝙ multo fortius hoc sit in rei uēd. qa q agit rei vend. allegat ius plenius, q̄ qui agit petitione hr̄ditatis: qa allegat dñiū, alter nō, & iō minus oportet iuuari, aliàs iuuari posset ꝯ agentē rei uend. q̄ ꝯ agentē peti. hære. vñ in expensis repetēdis bo fi. pos. pinguius subuenitur in peti hær. q̄ in rei vendicatione, vt l. huiusmodi. ĩ. e. tit. §. ex diuerso. in gl. quę dicit, cadit in fi. illius §. qui incipit, cum de nouo ædificat. §. ei uero qui sciens.

1 *Malæ fidei possessor tenetur de fructibus perceptis & percipiendis, & quādo. & num. 2.*

1 § Dicitur. † In gl. ꝙ malę fid. possessor teneī de fructibus perceptis, & ꝑcipiēdis, hoc est verū si ñ habet titulū, excusat ipsū a ꝑcipiēdis. qđ dr̄, qa malæ fid. pos. habēs tit. nō teneī eadē actione qua & đ fundo. qa fruct⁹ illi pars fundi sūt, vt ff. de rei uēdicat. l. fructus pēdētes. intelligas de ꝑcipiendis. i. qui ꝑcipi poterunt. Item qdā dñt, ꝙ malę fidei possessor habens titu. excusaī a ꝑcipiendis, hoc dicunt ꝑ legē C. de rei uē. l. duorū. Sed đt Dñs me⁹, ꝙ illa lex hoc ñ đt: sed dr̄ in ea, ꝙ malæ fidei possessor habens titu. teneī de perceptis, sed non dr̄, quòd nō teneaī de percipiendis: sed doctores hoc concludūt, ex quo dicit lex, ꝙ teneaī de perceptis, vr̄ negare, quòd teneaī de ꝑcipiendis, arg. ff. de iudi. l. cū p̄tor. C. de procu. l. si maritus. 2 † Sed Dñs meus dicit, ꝙ etiā habens titulū, ex quo est malæ fidei possessor, tenei de perceptis, & ꝑcipiendis, nec inuenit lex quę dicat ꝯriū. Item dicit ipse, & si hoc sit uerum, ꝙ ꝑꝑ titulum excusaī a percipiendis, hoc est verum usq; ad litis contestationem, post lit. contest. nō: qa post lit. ꝯtest. omnes malę fid. poss. pares sunt, ff. de peti. hæred. l. sed & si lege. § si ãt. dicit glo. malæ fidei pos. habens titulum excusatur de percipiendis ꝑꝑ titulū, nisi in quatuor casibus, qbus de ꝑcipiēdis ipsum non excusat, & numerat gl. illos casus. Sed p̄t dici breuiter, ꝙ malæ fidei pos. ñ habeat titulū, qm̄ dicit lex nullū ipso iure, vel titul⁹, quē vult annullādū, habet ꝓ ñ titulo, nec excusaī a ꝑcipiēdis, & sic reducas illos quatuor casus. Et ad vnū, qđ dr̄, ꝙ malę fidei pos. nū hēns titulū, vel hēns, sed nō iustū, teneī de percipiendis, nō est intelligendū, vt dictū eī ĩ. de percipiendis in futurū: qa illi sunt pars fundi, & veniunt in rei vend. sicut & fundus, ff. de rei vēd. l. fructus. vñ intelligiī de ꝑcipiēdis, i. qui percipi potuerūt, sed a quo⁹ dñt ꝙ a dño, non a possessore: vñ ſm glo. si nō est bonus cultor, & possessor optimus, solū teneī de his qui percipi poterunt a dño, nō a se malefi. pos. sed dicas ꝯ quia l. dicit, ꝙ tenetur de percipiēdis malęfi. pos. & de his, quos ꝑcipere potuit ipse malefi. pos. vt C. de rei ven. l. domum.

§ Is uero, ad quem. Ibi dicit gl. vsufru. facit fructus suos statim cū ꝑcipit, & si in horreo sint repositi. Sed dic, ꝙ nulla ē dr̄ia inter bonorū possessorē, & fructuariū quo ad hoc, qa statim cū sunt a solo separati, vterq; facit suos: sed in hoc ē dr̄ia. qa bonæ fid. pos. facit suos, siue ab illo, siue a quocunq; alio fuerint ꝑcepti, fructuarius non, nisi ipse, vel alius noīe suo ꝑcepit, vt ff. qb. mod. ususfru. amit. l. si fructuarius messem, & ff. đ usuris. l. q̄ scit. §. 1.

1 *Thesaurum si quis inuenerit, an, & quando sit inuentoris.*

2 *Cautela pro reo ad conuincendum actorem, qui male intentauit actionem suā in rei vendicatione.*

1 § Thesauros. † Ibi dr̄, ꝙ si aliqs inuenerit thesaurū ĩ loco suo, suus est, đt gl. in suo, hoc ē dicere si dñs sit loci, in quo inuenit, đi gl. siue dñs sit directo, siue vtiliter, vt emphyteuticarius, vel feudatarius. Placētin⁹ tñ đt, ꝙ intellexit de dño directo, qa ibi dr̄ simplr̄, si qs in suo, i. si qs dñs inuenerit in loco cui⁹ est dñs, vel cuius hēt dñiū, sed appellone dñi intelligiī q dñs pōt esse directo, ff. si ager vect. pe l. 1. § q ĩ ꝑpetuū. vñ ibi dr̄, q in perpetuū fundū cōduxerit, quis dñs ñ sit, &c. vñ tales dñt ibi non dñi, & ꝯstat, ꝙ hēnt vtile dñiū, & ꝙ rei ven. vtilē hēt, vt ibi dr̄. vñ qñ inuenitā in meo, & qñ in alieno, habes C. de metallis, & de metallarijs. l. cuncti. vñ dr̄, si hēat qs vtile dñiū, & īueniat qđ mobile, vt pecuniā, certe præferē directo dño, & sic facit fructus suos, sic & illud mobile suū est. Si ãt sit īmobile, vt quia inueniat mām argēteam. ipsa mā est īmobilis, licet extensum sit mobile, certe proprietas directi dñij redibit ad dñm directū, sicut & de fundo locuti sum⁹. Quia locuti sumus đ dño directo, & vtili, scias, ꝙ soli Italici sui: dñi, qa nō solusit tributa rerū suarū, vō dñr habere directū dñiū, & sunt soli dñi rerū suarū, C. de usucap trāsfor. l. unica. & ita hēs ꝑ legē illā, ꝙ quicunq; soluit tributa, vel cēsum, nō est directo 2 dñs, sed vtiliter. † Ex hoc dicit dñs meus, ꝙ quicunq; agit ꝯtra aliquē, & proponat rei vendicationē (quia & pauci sunt, īmo paucissimi, q aliquid non soluant de re sua immobili) permittat reus actorē acquiri, donec sit ꝓpe sñīam diffinitiuā: & tūc dicat. Dñe iudex, nō ꝓcedatis vlterius, qa ineptā actionē ꝓposuit, qa egit rei vēdōne, & sic dixit se directū dñm, & tñ no est, sed vtiliter, vñ ex quo simplr̄ intētauit rei uend. dixit directo se dñm, & est tributaria, vel censualis ex hoc per ista iura, C. de usucap. transfor. l. unica. ff. si ager vec. l. pe. l. j. ff. si mēs. fal. mo. di.

1 *Dominium quando sola traditione clauium transferatur.*

1 § Item si quis merces, &c. † Ibi dr̄. ꝙ si claues horrei vēditor tradidit emptori merciū, q̄ erāt ĩ horreo, forte vini, qđ erat in cellario, transferē dñiū sine alia traditione, & ēi possidet. đt gl. & hoc ꝑꝑ p̄entē uisionē, ff de acq. pos. l. 1. §. si iusserim dicē dū. ꝙ fallum ē, ꝙ hic ꝑꝑ visionē acqratur possessio: vñ verū ē, ꝙ ꝑ uisum acqritur possessio, vbi reqrit visus rei q̄ est acqrēda ĩ possessione, vt ff. đ acq. pos. l. j. §. si iusserim. sed hic qū horrea erāt clausa, quomodo viderit, nimis bñ viderit q uiderat merces horreis clausis, vñ per solā traditionē clauiū añ horrea acqriī possessio; qa claues sunt uia deueniēdi ad possessionē, sed de festuca, qũo per festucam alicui possessio acqratur, đt dñs meus ꝙ non uidet, nec iura dñt, nec ratio concordat.

§ Pro derelicto. Ibi dr̄ ꝙ id, qd ꝓ derelicto hr̄, occupāti ꝯcedit. Quidā posuūt exēplū, si aliqs librū apertū ꝓiecerit in aqua, & ꝙ aīo abijciendi a se ꝓiecerit, & ꝓ derelicto habuit, vñ cōceditur occupāti. Dicas, uerū est, nisi alia p̄sumptio eēt ꝑ se, s. ꝙ nemo p̄sumitur iactare merces suas, vt ff. de ꝓb. l. cū de indebito. dicit verū si existēs in ꝑiculo iactat ēt apertū, ñ p̄sumitur hr̄e ꝓ derelicto, l. si ipe quo nō erat in ꝑiculo ex mō iactād⁹, qa apertū iactauit. p̄sumitur, ꝙ habuit ꝓ derelicto. īmo ĩcūbit semꝑ onus probādi ei, q đt vēditorē uoluisse vēdere vel vēdicare, qa sēꝑ ꝓ dño p̄sumetur. vñ dicit lex, si aliqs occidit se, p̄t esse, ꝙ ꝑꝑ cōsciam criminis hoc fecit, aut demēs hoc fecit, vel ꝑꝑ impatiētiā doloris. Primo casu amittit bona, qa publicātur. Scđo casu nō amittit, sed si filí⁹ petat bona. p̄sumitur ꝓ defuncto, vt bona nō amittat, q mortē sibi ꝯsciuit ꝑꝑ doloris impatientiā, vel vitæ tædiū, vt C. de bo. eo. q mor. sibi ꝯsci. l. vlt. ad fi. sic & in ꝓposito, licèt aliquis, ēt si ñ eēt tēpestas, librū apertū ꝓiecerit in aquā, p̄sumitur ꝙ nō aīo habēdi ꝓ derelicto, sed iō qa timebat periculum, qa licèt tēpestas non sit, tñ pōt iactare, vel quia timet periculum, vel quia habet animum habendi pro derelicto: unde semper p̄sumitur pro dño, ne rē suam amittat, quòd timore periculi hoc fecerit.

De testamentis ordinandis. Rub.

Testamentum. Hic tāgit tria gñā testamentorū. Olim initio vtebantur homines duob⁹ generib⁹ testamētorū, vnū uocabatur calatis comitijs, quo utebātur hoīes tꝑe pacis, aliud erat genus, qđ vocabaī ꝓcinctū, quo vtebātur hoīes tꝑe belli, & ꝙ illa duo sic dicātur, hēs in gl. & ē planū. Deinde accessit tertiū gen⁹ testādi, qđ appellatur testm̄ ꝑ æs, & libram, i. ꝑ æs libratū, seu æstimatū, qa testator emācipabat filios, & hæres īstitut⁹ ꝓ modico emebat oīa bona testatoris, & erat qdā q librabat, seu æstimabat oīa bona defuncti, & modice, & sic eis æstimatis seu libratis modice hr̄s emebat, vt dixi. Sed quare hoc? ecce una rō, testator hēbat filios in ptāte, dēbat eos emācipare, añq̄ testareē, qa viuēte p̄re filij sunt quasi dñi rerū p̄rnarū, & hr̄ditatis p̄rnæ, vt ff. de lib. & post. l. in suis & ita si īueniretur testor tꝑe mortis habere filios in sua ptāte, inueniretur ñ plene dñs: & qa testari quasi đ alienis ñ poterat, iō eos emancipabat: & sic erāt īcogniti iure ciuili, emācipatio olī fiebat ꝑ imaginariā vēdōnē, iō īcertæ erāt istæ imaginarię uendōnes. ecce igr̄, quare sic fiebat illud tertiū gen⁹. Alij dñt, ꝙ cā quare sic fiebat, erat ista: hr̄s vt eēt firm⁹ hr̄s emebat ꝓ modico, qa cā nō lucratiua firmior est q̄ lucratiua, vt C. de imp. lucra. đscrip. l. vnica. sed ĩ patre istæ rōnes ñ tenēt ex parte Dei, iō illa iura sunt correcta, qa ñ hēbāt ueras causas.

§ Sed cum paulatim &c. Ibi recitatur i⁹ nouū. i. i⁹ ꝯstitutionū circa testm̄. Et ibi dr̄ in uersiculo, signacula, ꝙ testm̄ a iure p̄torio hēt numerū septē testiū, & eorū signacula, ꝙ testm̄ a iure p̄torio, īmo a iure ciuili hēt numerū septē testiū, vt ĩ. eo. ver. accessit, ĩ fi. Sed dicēdū, ꝙ a iure ciuili capit numerū septē testiū, sed ñ uere, qa libripēs ibi ĩ extrema hr̄ditatis, q erat hr̄s, ꝯputabaī numer⁹ septē testiū, sed ꝑ i⁹ p̄toriū exigūt septē ueri testes; alij ab hr̄de, & ab æstimatore: qa ius p̄toriū nec emancipatio; nec ista imaginaria uēditio fiebat, vt ĩ prin. uer. sed p̄dicta. in fi.

1 *Mulier in testamentis non potest esse testis, secus in codicillis.*
2 *Impubes maior factus, an possit testari de his, quae vidit in pupillari aetate.*

1 §. **Testes autem.** † Ibi dr. q mulier nõ põt esse testis i testo. Querit, an hoc sit verũ. Dico, testamẽta nr̃i tpis, vt in plurib. sunt codicilli: quia n̄ ẽ testm̃, si nõ sit hr̃dis institõ, sed i testis nr̃i tpis n instituunt hr̃des, iõ testamenta nr̃i tpis sunt codicilli, tũc in eis pt mulier esse testis. In testis ãt veris. i gl. exigit hr̃dis istõ, exigit maior solẽnitas q̃ in codicillis, iõ in illis nõ pt esse mulier testis, a vt hic, & qd i codicillis, & sic in testamẽtis nr̃i tpis hic, in gl. ord. ff. d testa. l. q testõ. §. mulier. † Querit gl. nũqd pt esse testis impubes
b maior factus b d his, q̃ vidit in pupillari aetate? Dicit q n in testamẽtis, vbi sunt testes d esse testamẽti, sunt. i. septẽ testes, vt hic. In aliis põt impubes maior factus esse testis de his, q̃ vidit i pupillari aetate, argumẽto ff. de uer. sig. l. notionẽ. §. ñ. & ita dt gl. Dicebat dñs dñi mei ɔtriũ, qa si vidit aliqua i pubertate, indiscrete ɔcepit, & iõ licet postea fiat maioris aetatis, vere scit indistincte, & incõplete, sic & tũc sciuit, iõ impubes maior factus d eo, qd vidit in pupillari aetate, non põt esse testis. Ad legẽ qua glo. inducit, ff. de ver. sig. l. notionẽ §. 1 rñdet, q seruus factus liber de eo, qd vidit in seruitute, põt ferre testimoniũ, qa ea q̃ in seruitute sciuit, ita discrete sciuit, sicut & cũ est liber, sed sic nõ est in pubere, vt dictum est. Et p sua snia inducebat arg. ff. d seruis exportandis. l. si minor. Ego dico, q si vidit in pubertate, l. i aetate infantili, vel proxima infantiae, non põt ferre testimoniũ maior factus, sed si vidit id in pubertate, postq̃ erat doli capax, & sic habeat tale quale iudicium, tunc possum dicere cum gl. q potest facere testimonium. ar. ff. ad Syll. l. excipiuntur. in fin.

ADDITIONES.

a Non pt esse testis. Vide tñ Bar. in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. e. vbi dt, q testm̃ iperfectũ rõne solẽnitatis ualet quo ad liberos tm̃. Et subdit, q illud testm̃ iperfectũ inter liberos põt probari duob. testib. maribus, vel foeminis.
b ¶ Impubes maior factus. Adde, qñ possit testificari impubes factus pubes, de eo quod uidit in pupillari aetate, Bar. in l. ad testm̃. §. conditionem. ff. de testa.

1 *Instrumentum publicum quando habeat vicem duorum testium.*

§. **Sed cum aliquis ex trib. &c.** In illo ver. sup illo verbo, signarei, est q̃dã gl. signata, q̃ sic incipit, quidam hoc intelligunt, &c. gl. illa sic dẽt intelligi. gl. supponit, q si qs ex testib. adhibitis in testõ fuit seruus, si testm̃ reuocet in dubium, nõ pt pbari p septẽ testes: vñ hẽs p ɔstanti, q soli testõ, ex quo Iuenitur sic scriptum, & qlibet testium recognoscit sigilla sua, staretur ei absq; hoc, q testes vadant ad iudicium, & sic sehẽt consuetudo, & sic concordat Io. Azo in ɔtrium, in quo ista distinctio. Gl. ista non aperit, vñ intelligas, q bñ cõcordat & Ioã. & consuetudo q in testõ in scriptis, de quo nunc locuti sum', sic scriptura sola sigilla septem testib. recognitis pbat. si testm̃ in scriptis in dubium reuocetur, nec oportet testes venire ad iudicium. Sed in testõ fuit ista dissentio. Pone, testõr vocat tabellionẽ, & in persona publica scribit testm̃ & tenet formã instri publici, & hoc cora septem testib. in quorũ pñtia dicit testõr, illi lego un, & illi tm; & licet scriptura non sit testm̃ in scriptis, qa non est forma testamẽti in scriptis obseruata. quia non subscripserunt testes, nec signauerunt. itẽ quia coram septẽ testib. testator uoluntatem suam expressit, moriuntur testator, & testes, forte reuocatur in dubium, an defunctus fecerit testm̃, nõne poterit probari per istam scripturam? Dixit Io quòd sic, qa istrm publicum, qa manu personae publicae scriptum. Azo di-
1 xit ɔtrarium. licet Io. & consuetudo ad hoc admittat: † quia licet aliás publicum istrm faciat fidem, nõ tñ hẽt, nisi vicẽ duorũ testium, sed testm̃ ẽt sine scriptis nõ pbaretur per duos testes, immo exigerentur septẽ, ergo nec testm̃ manu publica scriptũ probat. Haec est opinio Azonis, & est verior de iure, & eã tenẽt Doc. & sic intelligas istã distinct. qa p gl. intelliges eã, nec hic, nec C. de bono. posses. sm tabulas. l. 2. vbi haec distinctio. Cains.

1 *Domestica persona quando repellatur a testimonio.*

1 §. **In testibus autem.** † In fine huius §. dr̃ testimonium domesticũ re-
2 probatum a est, vñ quaerit ibi gl mercenarius liber hõ seruit p mercede. põt ne esse testis? Dicit quòd non, quia est persona domestica: vñ dicit lex, quòd furtum ɔmissum a tali persona, est furtum domesticum, vt ff. de penis. l. respiciendum. §. furta domestica. Dñs meus, dñi mei, dat breue cõsilium, si velit dñs, quòd famulus eius sit testis, det ei licentiam, & sic erit habilis tpe ferendi testimonium: quia cum nõ Iuenitur, q erit domesticus, ad ferẽdũ testimoniũ admittet: qa tpe ferẽdi testimoniũ Ispicit ẽt ɔditio testiũ, ff de testib. l. 3. §. lege. nec facit dolũ dñs, q hoc facit vt paret sibi pbõnẽ. Et ipse dicebat si posset ɔstare, q dñs hr̃et spẽ, q famulus reuerteretur lato testimonio, non admitteret ad testimoniũ ferendum: qa dicit lex, q si accusetur aliqs de adulterio, serui sui torquent, & vẽdẽtur, vt non hẽant spẽ redeundi, als non ausi essent dicere aliqd ɔ dñm. Hoc est, qd probatur ff. ad le. Iul. de adul. l. si quis postulauerit. §. iubet.

ADDITIO.

a Domesticum reprobatum. Adde, quòd domesticus, qñ admittatur in testem, officio iudicis relinquatur, Bar. in l. 1. C. de testib. & nunquid domestica persona admittatur in testem contra aliam domesticam, vide per eundem in d. l. 1. & nunquid domestici in causa matrimonij sint suspecti, vide Alex. in cons. 120. inc. in casu praedicto. ver. item q. i matrimonium, in 3. vol. Fel. de Seu. in cõs. 119. inc. nulli dubium. Ale. in cons. 96. in 4. vol. Pan. & Doc. in c. in literis. de testib. vbi est locus proprius huius materiae.

1 *Legatarius quando possit esse testis in testamento.*

1 §. **Legatarius.** † Ibi dr̃. q legatarius põt esse testis in testõ, in quo sibi legatũ relictũ est. arguit ɔ gl. qa nemo põt esse testis in cã sua, vt C. de testi. l. oib. ergo &c. Dicõdũ, si reuocaret in dubio de legato sibi dimisso, nõ esset testis, sed de cõtentis in testõ põt, licet tunc videatur indirecte esse testis pro commodo suo, de authoritate tu. l. 1.

§. **Sed haec, &c.** In quo dr̃ de testõ sine scriptis: pone. coram septẽ testib. dixit testõr suã supremã uoluntatẽ, hr̃dẽ instituit reliqt legata, & oẽs septẽ testes sigillauerunt, & subscripserũt. Querit, an sit testm̃ in scriptis, vel sine scriptis. Vr̃ q sine scriptis qa corã oib. suã volũtatẽ edidit. Vr̃ q i scriptis, qa ibi format in scriptis. Dico, quòd ɔsiderãdũ est, qd actum est a defuncto. Et sm hoc dẽt indicari testm̃ in scriptis, vel sine scriptis. Sed si nõ ɔstat, dico q ẽ testm̃ in scriptis, & sine scriptis. Sic. n. nihil phibet in eadẽ rõe, sm diuersas ɔsiderationes pñt esse diuersi ɔtus, vt si dicã alicui. vẽdis mihi equũ tuũ p decẽ? & rñdet vẽdo, & ẽ stipl'o. & vẽdo. sic est & testi factio in isto casu. si hẽat ea, q̃ exigunt ad testm̃ in scriptis, & ea q̃ exigunt ad testm̃ sine scriptis, põt dici in scriptis, & sine scriptis, non quod sint duo testamẽta qa est vna volũtas: ergo est unũ testm̃, nec aliqs pt decedere duob. testamẽtis factis, nisi sit miles. Sed est testm̃ hñs duas formas, s. in scriptis, & sine scriptis, & est vtilitas, q istas duas formas hẽat, qa pt hñs se iuuare, vt de testõ scripto, vel nõ scripto pbat sola scriptura septem testib. recognoscẽtib. sigilla sua, nec oportebit testes ad iudicium venire, sed si ex ñ scripto, oportet, q per septẽ testes pbẽt, & deponant, q audierunt testõrem dicentẽ istã suã vltimã voluntatẽ, & j. oportebit eos ad iudicium uenire, vt s dixi, & sic nõ obstaret postea, q unus esset seruus de septẽ testib. testamenti in scriptis, bñ probaret nihilominus testm̃ in scriptis, qa seruus bñ posset recognoscere sigillũ suum, sed sine scriptis non: qa oporteret testes in iudiciũ venire, & deponere d auditu. Sed cũ ẽ in scriptis, nõ deponũt testes, q audierũt testorẽ ita testari: qa ipsi nesciuerũt qualis erat voluntas defuncti, vñ nullũ ferunt testimoniũ, sed solũ cognoscũt sigilla sua, sed seruus pt hoc facere. s. recognoscere sigillũ suũ, sed deponere, & ferre testimoniũ non põt: qa oporteret eũ in iudiciũ uenire, & seruus in iudicio esse nõ põt, & iõ licet vnus de testibus appareat postea seruus, potest pbari testamẽtum in scriptis, sed ñ sine scriptis.

De militari testamento. Rubr.

1 *Miles quis vere dicatur, & de requisitis.*
2 *Militum priuilegia quibus militibus competere debeant.*
3 *Militis testamentum, an subijciatur querela.*
4 *Militis testamentum qualiter fiat.*

SVpra dicta diligens obseruatio. Dicit gl. super rub. miles dictus est a malo: verũ est, nõ q malũ nobis inferat, sed quòd a malo nos defendat, vt C.
1 de officio pf. pto. Aphri l. secũda. † Item dicit gl. q ad hoc, quòd sit miles, oportet q iuret se nõ euitaturũ mortẽ cã Reipublicae. Itẽ quòd scriptus sit in matricula militum, & alia multa exiguntur ad hoc, q aliqs sit miles, vel qs dẽat reputari miles: qm
2 ea q̃ olim sm ea q̃ loquunt de militib. † Quaero ergo, an priuilegia militũ militib. nr̃i tpis concedantur? Vr̃ q sic, qa idẽ est, & i nõ solẽni: ergo licet in militib. nr̃i tpis anteq̃ solennitas nõ seruetur, cũ priuilegia ɔcessa olim militib. sibi ɔcedantur, & hoc argu ff de neg. ge. l. ptor. illa lex dicit, si Imperator eligat minorẽ, vt sit iudex. licet non deberet eligi, nec esse, eo ipso quod eligit eum, decreuit ei caetera, q̃ ɔpetunt magratui, seu iudici Hodie Imperator si faceret militẽ, faceret eũ sm modũ nr̃i tpis qa & si sm modũ antiquũ dẽret fieri, nihilominus hr̃et ea, q̃ olim erant militib. ɔcessa: & hoc ar. ff. de re iud. l. qdã ɔsulebãt. Quid ergo dicemus? Ego nõ possum rñdere aliter, nisi q consideranda est cã, & rõ legis in singulis priuilegijs militũ, qa multa sunt & si cã. vel rõ illius priuilegij pot inueniri in militib. nr̃i tpis, illud priuilegium habebit locum. Quidã sunt milites, qui uaeãt armis licite, forte quia essent in Apulia, vel vltra mare. quo licite de iussu principis, nisi. n. principe sciente nõ essent licite, vt C. vt armo. usus inscio prin. sit interdic l. vnic. Si ergo miles, q militat, licite est in conflictu, lex dicit de milite solenni, q põt testari in ɔflictu, vel discrimine mortis sine testibus rogatis, vel vocatis, dummõ uoluntas sua per duos testes possit probari, vt C. eo. l. milites. Sic dicã in milite nostri tẽporis. licet in militate lo-

te loquaris ī alia l. lex dicit, ꝙ si miles errore iuris ductus omittat exceptionē peremptoriā, pōt eā opponere post sniam, vt C. de iuris. & fac. igno. l. 1. Miles aūt nostri tpis, si p errorē iuris cōsuetudinarii, cuius hēt experientiā, omittat exceptionē peremptoriā, certe non iuuabitur, qa in iure consuetudinario milites nostri tpis sunt vsi, seu vsitao, & in plurib. sunt aduocati in foro seculari, vñ si errant in iure cōsuetudinario milites nři tpis, cuꝰ dēnt hēre experiētiā, nō iuuabūtur: qa turpe ē patrono causarū &c. vnde p hoc hēs arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. post hos C. de iu. l. certi iuris est. vñ in singulis est inspiciēda cōsuetudo & rō legis. & si in militib. nostri tpis inuenitur, seruabitur lex, sin vero,
3 non. †Itē qritur hic, si filiusf. miles testatur ex̄ castra, an in eius testō hēat eius filius q̄relā? & vr̄, ꝙ sic p literā nostrā, qa priuilegiū hñt milites, vt testētur sine solēnitate, q̄ in testamētis requirtur, cū in expeditionib sunt occupati, vz hic: igr̄ cū sint citra expeditionē ex̄ castra, nō vtētur suis priuilegijs sed ꝯ, ff. de inoffi. test. l. si instituta. C. de inof. test. l. fi. dicit gl. ꝙ si filiusfamilias miles testetur ēt ex̄ castra, hæres eius non hēt q̄relam. Hoc dicit in illo ver. si testari. Hoc intelligas in bonis castrensib. sed in bonis paganicis dic. ꝙ hæres hēt q̄relā, licet gl. alibi dicat ꝯriū. Et etiā hic loqtur simplr̄. & hoc probo sic: hæreditas patris magis debetur filij, q̄ hæreditas filiorū parētibus: sed pr̄ ꝯ testm̄ filij hēt q̄relā. vt paganus. vt ff. e. l. si a milite. in §. vln. cū l. seq. ergo &c. gl. in illo ver. & ergo miles. distinguit de milite testante qa aut
4 testatur domi, & tūc dēt testari solenniter: †sed dū est in castris, dēt vocare duos testes, & corā duob. testib. vocatis & rogatis debet facere tectm̄. Si est in cōflictu. vel discrimine mortis, pōt testari sine testib. vocatis & rogatis, dūmodo sua voluntas p duos testes nō rogatos, vel vocatos probari possit, vt C. eo. l. milites. Dico m̄ idē, si miles militās testatur, ēt si sit domi intra breues dies reuersurus. & ibi testetur. Dico intra dies breues, qa fortè acceperat cōmeatū a duce belli, vt visitaret vxorē suā. & filios suos: hoc casu habet idem priuilegium, quod haberet, si in castris testaretur, vt corā duob. testib. vocatis, & rogatis possit testari, vt ff. ex quib. cau. ma. l. qui mittuutur. §. si extra patriam.

1 *Testator si dixit, omnia bona mea tali relinquo, an sit testamentum.*

§. Cæterum.

Ibi q̄ro, modus est loquēdi, ꝙ si vnus dr̄ alteri, do tibi oia bona mea: dñs meus dr̄, ꝙ si qdā ciuis alicui mutuauit quādā pecuniā, & qū ille nobilis fuit in domo, dixit ei q eā mutuauerat, ꝙ domus sua erat pulcherrima, dixit ciuis. Certe dñe, domus vestra est. demū ille nobilis reuersus misit familiā suā, fecit ciuē repelli de domo sua. Certe fecit ꝯ legē illam. qa talis modus loquēdi non obligat, vt
2 hic, & ff. de acti. & obli. l. obligationū substantia, in fi. †Sed quid si vnus donat alicui oia bona sua: semper diceret ille, qui donauit, ꝙ non fecit hoc animo obligandi: Dico, ex quo verba sapiūt obligationē, qa dixit, dono tibi oia bona mea: nunquid dicam ibi semper eū obligari, nisi appareant cōiecturæ q̄ moueant in ꝯriū, vt ff. de pac. l. iuris gentiū. § pacta nouissima, cōiecturæ, q̄ pñt in ꝯriū mouere. sunt modus, & cōsuetudo loquētis, puta, q̄ ille q sic dixit est hō q dicit cōiter, qcqd nostrū est, vestrū est, tunc est coniectura. Et hoc non dicit aīo obligādi: qa ex pronis hominū, & qualitate eorū cōpensatur, & cōiecturatur, vt C. si qs Impatori maledixerit. l. 1. & ff. de pig. act. l. vel vniuersorū. Itē dictū pcedēs arg. ff. de min. l. deniq; §. 1. vbi dr̄, ꝙ iactura prioris actus &c. Itē cōsuetudo, q̄ est patriæ cōsuetudo, est. ꝙ vnus dicit alteri, qcqd habeo, vestrū est, vt ff. de fun. inst. l. cū de lanionis, §. asinā. Pone, testōr dixit sic, oia bona mea tali relinquo. an sit testm̄? Inducit legē istā, ꝙ sit testm̄, & ff ad Treb. l. cogi. C. de sacrosan. eccl. l. vlti. sed illa nihil facit ad hoc, qa ibi dr̄, ꝙ verbū relinquendi, ptinet ad institutionē, cū solū pertineat ad legatū, vt ibi dr̄. Ego distinguo, si nos interpretamur, qd testm̄ sit, aut nō, pōt esse testamentū, quia non sunt ibi nisi quinq; testes, qa verba sunt ambigua. qa cum dicit, relinquo tibi oia mea, hęc verba pñt applicari & ad testamētū, & ad codicillū: interp̄tabor, ꝙ sit codicillus. nō testamētū, & hoc p illud gnale potius interp̄tandum est, vt res potius valeat, q̄ pereat, ff. de reb. dub. l. quoties. & ff. de verb. sig. l. quoties. Si pōt valere vt testamētū, qa bñ fuerūt adhibiti septē testes, distinguo, aut reperitur illud in aliqua parte scripturæ in testō. aut non. v. g. dico sic, Titiū hr̄dē meū instituo. Sempronio bona mea relinquo. Ego dico tūc, ꝙ p illa verba, habebit Seius oia bona p fideic. Vel si sic dicā, Titiū ꝓ parte instituo hr̄dē. Seio oīa bona mea relinquo. ꝙ sic sit institutio. & hoc ꝓbatur p legē, qa dr̄ l. si in testō meo. si dicā, Titiū instituo ex fundo, vr̄ institutus in oīb. & habebit bona tanq̄ hr̄s ex quo n̄ inuenit alius institutus. Sed si dicā, Titiū ꝓ parte instituo, Seio fundū relinquo p ista verba. Seio fundū relinquo &c. intelligit legatū, vt ff. de her. insti. l. 1. §. si ex fundo C. de her. īst. l. quoties.

§. Sed hactenus.

Meliꝰ ē, qd̄ sit §. qa miles, ex quo exit castra, amittit priuilegia ī forma testādi: qa oportet, ꝙ solēnitas obseruetur, s. vt ibi sint septē testes, sed nō amittit priuilegiū ī testādo: qa licet sit ex̄ castra, ex quo est miles nō veteranus, retinet priuilegiū in testando si sit minor, vel si sit surdus. ꝙ alij nō liceret, vt hic, & i. e. §. illis. gl. q̄rit in illo §. post missionē. verū miles remissus de militia possit testari. ipse distinguit vt hic, & de hoc habes simile C. eo l. milit.

§. Si quis ante militiam &c.

Ibi dr̄, ꝙ si aliqs ante militiā fecit testm̄ non solēne, & postea fiat miles, vz testm̄ quasi ex noua voluntate. Silr̄ si filiusfamilias miles fecit testamētum. & postea sit emācipatus, vz testamentū quasi ex noua voluntate. Intelligunt quidā hæc verba, quasi ex noua voluntate, ꝙ primū testamētū fuerit mutatū p capitis diminutionē, s. p emācipationē, sed qa si emācipatus manet in eodē iudicio, & hoc declaret, sed ex noua volūtate, qa nūc factū dico: ꝙ immo vz, lz non declaret se velle manere in eo iudicio, & sic quasi legam similitudinariè: vnde dēt exponi, sed quasi ex noua volūtate, i. valet primo non mutato, quasi valeret noua voluntas nunc facta.

§. Sciendum tamen &c.

Ibi sunt quidam, q habēt quasi castrēse peculium, vt clerici, vt C. de sacrosan. eccl. l. sacrosancta Item aduocati, vt C. de aduoc. diuer. iudi. l. fi. Item magistri liberalium artium. & filii vltimi, vt C. de magi. l. vlti. quod autem scholaris habet quasi castrense peculium, non inuenitur, sed de Doctoribus sic, per l. iam allegatam, C. de inoffic. testamen. l. vlt.

Quibus non est permissum facere testamentum. Rubrica.

NOn tamen omnibus &c. Quærit hic primò, quare voluntate patris non potest filiusfamilias testari, sed donare causa mortis potest patre consentiente. Quidā rñderunt, vt in glo. exponitur, ꝙ in his q̄ sunt publici iuris non attenditur voluntas patris, ff. ad Trebel. l. nam quod posset palliari rñdendo in his q̄ sunt publici iuris authoritate, vt est munus tutelæ. vel est factio testamenti, & in his silr̄ q̄ fiunt publica authoritate nihil pōt immutari priuatorū consensu: in testamētis versatur ius publicū, l. iuris publici ꝓuisio: ideo in prohibitis non pōt immutari priuatorū consensus. & iō cū filiusfam. prohibitus sit facere testamentū patris cōsensu, nō pōt facere, licèt cā mortis donare possit. Ego rñdeo ad illud sic, ꝙ testari sit solennior actus, q̄ sit donatio cā mortis: iō iste actus solennior non competit filio, ēt de voluntate patris. Itē alia rō attenditur in testō, qa attenditur voluntas vnius tantū, i. testantis: in donatione cā mortis voluntas duorū, cū sit ꝯctus quidam. & quod plurium voluntate nititur, maiori authoritate vallatur: iō donatio cā mortis cum nitatur priuilegio, & voluntate, & sic fortior pōt esse q̄ donatio causa mortis facta filiofa. valeat de patris consensu, licèt testamentum de patris consensu non valeret factum a filiofamilias, argu. ff. de neg. gest. l. Pomponius. ff. de min. l. 3. § si minorem. de vsucap. l. 4. §. 1.

§. Præterea.

Dicitur, ꝙ impuberes testari nō possunt, vt hic dicit glo. vnde si promisisti soluere certa die, & certa hora sub certa poena, fiat computatio de momento ad momentum, ꝙ sufficit tetigisse aliquid de vltima die quartidecimi, vel duodecimi. & hoc quia est fauor: alias fit cōputatio de momento ad momentum, non adueniente hora pęna committatur, nec ante horam illam committatur, & hora elapsa pena committitur, nec expectatur totam diem finiri.

1 *Prodigus est intestabilis.*
2 *Et quod si iudex dicat, interdico tibi bonis, & do tibi curatorem, et non sit prodigus, an valebit sententia.*
3 *Et quod si iudex sciat ipsum non prodigum.*

§. Item prodigus.

1 †Prodigus est intestabilis, ex
2 quo est ei interdictū a iudiceª, sed qb. interdicit administratio bonorū ipso iure, vel a lege intelligit, n̄ expectat īterdictio a iudice sumēda; qa intestabiles sūt, vt
3 ff. ad l. Iul. ma. l. vlt. †sed tunc q̄rit gl. aliqs nō erat ꝓdigus, cū eēt addictus p matrē vel amicos dixit iudex, interdico tibi bonis, & do tibi curatorem, secūdū veritatem non erat prodigus, tenebit ne snia. Vr̄ ꝙ non, qa tutor non dēt dari puberi, & si datus est a iudice tutor ei, q iā erat pubes, licèt datus sit, ꝙ est habilis persona, & habeat tutorē, vnde non valeat datio tutoris, vt ff. de tu. & cu. da. ab his. l. scire. q̄ritur, ex quo iste non erat ꝓdigus, si det ei tutor vel curator, an valebit ista snia. gl. distinguit: Aut exprimit in snia error iuris, qa dr̄ iudex, ego interdico tibi nō ꝓdigo. & tunc non tenet, quod dicat iudex, Titio interdico bonis, & dixit prodigo valet, vt C. quando prou. non est necesl. l. 2. ego di-
3 xi in casu isto: †si iudex scit ipsum non prodigum, siue esset expressus

ADDITIO.

a Interdictum a iudice. Adde, ꝙ licèt sit quis prodigus manifestus, si non est ei interdictū, pōt contrahere. Bar. in l. is cui bonis. ff. de verb. oblig. Et valent gesta p eū secūdū eundē in l. tres tutores. ff de administ. tut. & ꝙ prodigus, cui bonis est interdictū, cōparet pupillo, vide Bar. in l. certi cōdictio. §. 1. ff. si cer. pet. & in l. si curatorē. C. de in integ. rest. d. Ias. in d. l. is cui bonis. ff. de ver. obl.

pressus error, siue ñ valet: vñ ĩtelligas ista verba, si error iuris ñ sit expssus in snia, ĩtelligūt, & si iudex gerebat ĩ mēte, q̃ ñ erat pdigus, si tñ expssit errorē iuris, q̃ snia teneat, nisi appellet. Dico, si tacite fuit actũ, q̃ iudex sciuit, hoc hēo p expsso. lex, quã allegãt illi, q sic dñt, sic intelli: Titi⁹ nõ mortuus ē, facit testm̃, & eũ neam instituit hęrdē, dñt hęrdes, si q venirent ab ĩtestat, ĩte stabilis fuit, q̃a ipubes. dicit lex, aut iudex pnũciauit ĩtestabilē, q̃a nõ pbatũ fuit ipsum puberē, & sic credebat ipm ĩpuberem, valet snia. si iudex credidit, q̃ ipubes possit testari, & pnũciauit ipm testabilē, snia ñ t3 ipso iure, vñ ñ refert hoc casu, an expssus fuit error iuris, vł ñ, ar. C. de sen. q̃ sine cer. quã. l. 1. & 2. hęc snia facit ꝯ me, ff. d re iud. l. cũ platis. q̃a dr̃ ibi lex illa. q̃ iudex credidit, & tñ snia valet, & fuit ibi error iuris. Dico, q̃ lex illa hēt pl̃es intellect⁹, vñ ñ posset hō soluere p legē illa. Alr soluo, si iudex pnunciauit ꝯ allegata ꝯ id, q̃ lex dicit non ualere, si error iuris nõ esset expssus, sed si ꝯxit legis ēt errore expsso ĩ snia, snia ualet, nisi appellet: nunq̃ ergo in casu nr̃o valebit nõ expsso errore. Dico, q̃ impo le ꝓceptũ non ualet, siue expssum sit, siue non: vt si sic dicat iudex: ꝯdēno te ad soluẽdũ Stichũ, si Stich⁹ est mortuus. Dico, q̃ si dicat, ꝯdēno te ad Stichũ mortuũ, certe ñ valet, q̃a ĩpole est p nãm soluere Stichum mortuũ, & ēt possibilitas iuris & nãe parib. passib. ambulant. sed p ius est impole, q̃ pubes hēat tutorem, vel ñ pdigus curatorem: iõ dico, q̃ non ualet indistincte dano tutoris puberi, vel curatoris ñ pdigo, siue expssus fuerit error iuris, vel ñ expssus. Dñs dñi mei dicebat, si snia sit lata de eo, qđ pōt affirmari ꝯsensu duorũ, talis snia de eo, in quo nihil operat cõsensus duorum, puta consentit q̃s, vt sibi puberi det tutor, iste consensus nihil operatur. in talib. indistincte snia nõ valet, siue expssus fuerit error iuris, siue nõ: sed in primo casu sic, si nõ appellet, ex quo consensus duorum ualeret, si non appellarem, uideor consentire.

1 *Codicillos in seruitute factos quis factus liber confirmare potest.*

§. Eius, qui apud hostes, &c. Ibi dr̃, q̃ si q̃s fecerit testamentum, antequàm captus fuerit, & in captiuitate decedat, testamentum valet fictione legis Corneliæ. dicit glo. valet, quia lex Cornelia fingit ipsũ mortuũ prima hora captiuitatis. Sed opponit, vt si prima hora captiuitatis fuit seruus, ergo morit, & sic testm̃ eius nõ v3. Dico, q̃ aliud est mori, & aliud mortuũ esse: vnde dicit gl. & bene, fingitur mortuus eẽ prima hora captiuitatis. Et sic tpe, quo moriebatur, erat liber, imo dicit eripiebatur de seruitute in libertatē. Sed tunc est liber, cũ licet si dicat, tunc erat seruus, immo factus. cũ factũ est, eripitur de libertate in seruitutē, vñ cã non est motus de albo in nigrũ. dr̃ albũ quousq̃; deuētũ fuerit in statũ, quo verũ sit dicere mutatũ eẽ, & tũc primo dr̃ niger, sic est hic. Vĩn. notabis, q̃ illud, quod ab initio nõ v3, nõ pōt ꝯfirmari ex post facto. Pone, seruus fecit testm̃ in seruitute, moritur liber, vult q̃ testm̃ valeat, valebit ne? Certe
1 nõ. †Sed pone, in seruitute feci codicillos, factus liber vult ꝯfirmare, valebũt ne? Certe sic, ff. de leg. 3. l. 1. §. his qb. Dico, nisi sint actus solēniores, nõ pñt ꝯfirmari exceptis factis, si nõ fuerũt recte vitiati: si sint min⁹ solēnes, tũc pñt ꝯfirmari, vt ĩ pdictũ exēplis, sicut litigare ĩ iudicio, si cõsideremus psonã iudicis, & litigatorũ, l. habilitatē psonarũ litigãtiũ. Sed hic litigare est solēnissimus actus, nõ cõsideremus actu, vel rē de qua litigatur, sic iudiciũ est actus nõ solēnis. Considerando igitur iudicium ex ea parte, ex qua est initiatũ, solēnis est actus, si sit minus recte, non valet. Vnde si pp inhabilitatē personarũ litigantiũ esset minus recte initiatũ, non valet iudiciũ, si fit ex parte rei, vel actoris, q̃a agebã ꝯ te rei vendicatione ad rē, quã nõ possidebas, & pendente iudicio incępisti possidere: vel agebã actione mihi nõ cõpetenti forte pignoratitia, q̃a nõ soluerē pendēte iudicio, incępit mihi cõpetere isto casu, & si recte nõ fuerit initiatũ, iuitiũ tñ valebit ex postfacto. Ecce difficilior q̃ō. Snia lata est a nõ suo iudice, iudex ordinarius, q potuisset cõmisisse isti iudici, q sniam tulit, ratũ hēt q̃cq̃d fecit iste iudex, valebit ne illud iudiciũ? Doct. dicunt q̃ non; & hæc est difficilior q̃ō ꝯ primã, in prima terra cõe redeo, alias credo in prima terratu. rõ nulla: sed hic est aliqua, hoc est, quod habes notatũ ff. de iud. l. licet. & ff. de inst. l. instat. Ad hoc, quod dixi de 1. q. facit, quod in personis maior solennitas attenditur, quàm in reb. C. de sacrosan. eccle. l. scimus.

De exhæredatione liberorum. Rubr.

1 *Priuilegium concessum alicui, quòd possit ædificare in loco publico in cuiuscunque præiudicium, modo esset sine enormitate, an valeat.*
2 *Clausula generalis, quãdo recipiat extẽsionẽ ad similes personas prænominatas.*

NOn tamen. Dicit litera in sui principio, q̃ si filius iã natus, q est ĩ ptãte, sit pteritus, nõ v3 testm̃ ipso iure, adeo vt si moriatur fili⁹ pteritus viuo testõre, nõ cõualescit testm̃. ꝯ ff. de iniusto rup. test. l. posthumus. sed illa lex loqtur in posthumo, hic loqtur in iã nato. Sed q̃ est rõ diuersitatis? Rõ est, initiũ bonũ multum operat si pteritũ, filio iam nato pterito ab initio nullũ est testm̃, iõ cõualescerē ñ pt ex post facto, sed vbi reperit posthum⁹ ab initio viuo testõre, cõualescere pōt testm̃. Et q̃r initiũ bonũ, & multũ operetur, hēs ff. de le. 2. l. cũ filius. § hēs. & ff. de fur. l. q vas. §. si ego. Sed ꝯ ista solonẽ arguit in vtroq; sui mẽbro, & ibi conduit, q̃ in filio iã nato, si moriat aũ testo, ē, q̃ cõualescat testm̃, & illi casũ hēs ff. de lib. & posth. l. filio. Quidã dixerit, q̃ hic loqtur de rigore, in ꝯrio de ęq̃tate. Dico, q̃ hic loqtur in mortuo, vbi mortuus est pteritus, sed lex ꝯra, vbi viuus ē pteritus filius, sed remittit ius suũ, nec pleq̃tur, l3 posset dicere, als eēt ꝯmissionē: in eo, qđ dr̃ de posthumo, est lex C. de posthu. hęr. instit. l. 1. Dico, q̃ cũ dr̃, q̃ posthumus pteritus si decedit pōt cõualescere testm̃. tunc.n non v3, nec cõualescere pōt: sic loqtur C. de posthu. hęr. insti. l. 1. & caue tibi, habemus hic, q̃ si filius in ptãte eius natus est pteritus, nõ v3 testm̃. immo est ipso iure nullũ, sine spe recõualescẽtiæ. Doctores tñ ponũt, q̃ in quo reconualescere pōt, ff. de castren. pecu. l. vlt. Si ipsi dicunt verũ ad legẽ illã nõ pōt cõualescere, verũ est. nisi sit talis institutus, q si testm̃ eēt nullũ posset succedere ab intestato, & q̃ sit ille, q si institutus sit talis, q ēt ab intest. succederet, testm̃ facilius cõualescat, argm̃ ē ff. d vul. & pup. subst. l. filius q pri. hic dr̃, q̃ filiusfam. q est in ptãte. dēt nominatim exhæredari ad hoc, q̃ valeat testm̃. Et hoc dicebant q̃dã Doct. dñi mei, Dñs meus improbat.
1 Dicebat ille Doctor: †Pone, ego impetraui, q̃ ego possem ædificare in loco publico in cuiuscunq; pϳudiciũ, mõ eēt sine enormitate, i. sine enormi damno. Inde vero q̃rebat ille Doctor, an valeret priuilegiũ illud, ex quo non sunt noĩati q lędũtur. Itē q̃rebat in alio mõ, Prior scripsit p aliquo, recipiatis talē in ecclesia nostra, non ob. si pro alio prius scripsimus. an valeat ex quo non est noĩatus ille, pro quo alias scripserat. Dicebat, q̃ in primo casu oportebat, q̃ ille nominaretur, in cuius præiudiciũ impetratũ erat, q̃ possent ædificare in loco publico. & hoc per legē istã, quia ille, cui aufertur ius suũ, exhæredatur, & sic oportet exhæredare nominatim: quare deberent contineri in rescripto noĩa singulorũ, q legerẽtur pp ædificationē in loco publico faciendã. Et silr dicebat in 2. q. oportebat, q̃ noĩatim diceret, non obst. Titio, pro quo aliàs rescripsimus. Opponebatur sibi in 1. q. tota ciuitas læditur, si q̃s ædificaret in loco publico nam oportet, q̃ oẽs nominarentur. & sic sm̃ eum oportet, q̃ pellis, in qua rescribebatur, esset valde magna. Dico, q̃ falso allegabat legem illã, q̃a si hēat testõr plures filios, & dixit, exhęredo filios meos, videntur exhæredati oẽs nominatim. Et hoc dicit glo. de libe. & posthu. l. Titius. & vñr noĩati oẽs de ciuitate, cũ dr̃, in cuiuscunq; pręiudiciũ: sic ipse dicebat nominatim exhęredari, q̃a
2 plus læderentur cũ cl̃a gnali, †q̃a cl̃a gñalis se extendit ad simi-
a les personas prænominatas.ᵃ Dico in vtraq; q̃ōne, q̃ sufficit dicere generaliter, concedo q̃ possis ædificare in loco publico in cuiuscunq; præiudicium, si sit persona priuilegiata. Pone, dicit Imperator, concedimus tali, &c. non ob. in cuiuscunq; præiudicium factum sit, præiudicat uiduæ, vel pupillo: certe non valet in talium personarum pręiudicium, quia si concedit Imperator priuilegium in præiudicium talium personarum, ꝯ quas specialiter non rescriberet, aut de difficili rescriberet, arg. legis, quæ dicit, q̃ in generali obligatione non trãseunt, quæ specialiter obligãt, vt ff. de pig. l. obli. Et ē argu. quasi expssum q̃ quis nõ erat obligaturus, C. qñ Imperator inter pu. & uiduam l. 1.

ADDITIO.

a *Personas prænominatas.* Adde, q̃ clausula generalis restringitur ad præcedentia noĩata, si commode referri pōt, salua rõne recti sermonis: & si nulla cã est specificata, refert ad oĩa, B r. in l. emptor. §. 1. ff. de pac. in l. q. Romæ. §. duo fratres. ff. de uerb. obl. ubi dicit, q̃ nõ refert ad dependẽtia in testõ. & qñ referat ad specificata, & qñ non, unde p eundem io l. si seruus cõis sibi. ff. de stipu. ser. Ale. in consi. 45 inc. Paucis utar. in 4. uolu. Cy. in l. cum q̃ō. C. de legatis.

1 *Posthumus præteritus, an faciat testamentum nullum.*
2 *Nepos præteritus, quando faciat testamentum nullum ipso iure.*

1 **§. Posthumus quoque, &c.** Vbi dr̃, †q̃ posthum⁹ si fuerit pręteritus non facit testm̃ ipso iure nullum, immo valet ab initio, sed per eius natiuitatem rumpitur, & vr̃ dixisse in quasi posthumo contrarium · qui sit quasi posthumus, dicitur j. eo. §. posthumorum. Pone hic. filiũ habeo, & nepotē ex filio, nepos est quasi posthumus mihi, quia operatur mihi seruus esse si ego pater moriar. unde dicit Azo quòd si prætereatur ille nepos, est testamentum ipso iure nullum. Certe hoc falsum est p
2 l. C. de adop. l. cũ in adoptiuis. §. quæ in filio. †Vnde dico, quod ab initio non facit ipso iure nullum testamentum nepos præteritus, sed ex postfacto si decedit filius, viuo auo filio superstite nepote: quia tempore mortis aui reperitur nepos suus, & non inuenitur institutus, nec exhæredatus.

§. Sed fęminini quidē sexus, &c. Ponit drĩã ĩter posthumos masculos, & fœminas: q̃a fęmina nascitura pōt exhr̃dari. Pone, habeo vxorē grauidã, decedo, mascul⁹ nasciturus

ſciturus nominatim debebat exhæredari, aliter exhæredari nō pōt, quia antequā ſit natus, nō poterat nominari niſi ſic, quod in utero. Dico antiquo iure in exhæredatione poſthumæ, q̄ erat in uentre, nō oportebat facere mentionē de ventre, ſufficiebat dicere, Titius hæres eſto, cæteri exhæredes ſunto. Sed in exhæredatione poſthumi maſculi oportebit facere mentionē de ventre: & quod de vētre ſufficiat loqui dicendo, venter exhǣres eſto, ꝓbatur ff. de iniuſ. rup. teſt. l. poſthumi. §. nominatim. Quidā, dñi mei, dicebat, ꝙ non ſufficit dicere, venter exhæres eſto, in exhæredatione poſthumi maſculi, vel fœminæ, niſi eā noīati exhæredaret: qḋ poterat, ſed non erat neceſſe niſi in maſculo poſthumo, ſed hic dēt fieri ad hoc, ꝙ nominatim exhæredarē. quicunq; filius mihi naſciturus eſt, exhæres eſto: qa ſi diceretur ſic, venter exhæres eſto, poſſet eſſe, ꝙ naſcerentur duo, & ſic filius & filia uiderētur exhæredari, ut ff. de uen in poſ. mit. l. . §. quare Vñ noſatim dīr exhæredari, vt poſſe eſt eos nominatim diſtinguendo inter maſculos & fœminas dicendo ſic, ſi filia naſcatur, exhrēs eſto: vel gñaliter, quicqd eſt in vtero exhæres eſto: facta diſtinctione maſculorū & fœminarū, dicendo ſic, quicqd eſt in vtero, ſi ſit filius, hrēs eſto, vel ſi ſit filia, exhæres eſto. quo caſu noluit teſtator exhæredare maſculū, vel fœminā: ſic loqtur lex ff. de lib. & poſthu. vel vñ aliter fit exhæredatio non habita diſtinctione maſculi, vel fœminæ, & hoc dicit in litera in uer maſculo. in fi. aut poſthumus exhæredari nō pōt, qa n̄ pōt ꝯminere cām ingratitudinis, vt C. de inoffi. teſta. l. quis in ſuo.

1 *Præmiſſo Galli .Aquilij qua fuerit, & qualegis Velleia.*

§. Poſthumorum.

Ibi tractatur de quaſi poſthumis §. ſuperiori d̄ uariis poſthumis tractauit. †Vñ not. ꝙ ē ꝯſiliū Galli, & ē ꝯſiliū legis Velleię. ecce ꝯſiliū Galli: Auus hēt filiū, filius hēt vxorē grauidā, dicit Gallus, ſi teſtōr iſtituit filiū, & nihil dicit d̄ utero vxoris, ab initio ualet teſtm̄. ſed pōt rūpi ex poſt facto. ſi ꝯtingat filiū decedere uiuo auo & poſtea poſthum⁹ naſcitur: iō ꝯſilio Galli fuit, vt inſtituat filiū, & dicat, ſi filius me⁹ añ me moriatur, & īntra decē dies poſt mortē meā ſibi naſcatur filius, filiū ipſiꝰ hrēde inſtituo. & ſic n̄ decedit inteſtatus. Hoc hēs ff de lib. & poſthu. l. Gallus. 1. rñſo. lex Velle. credidit quatuor caſus, duo ſunt capita l. Vell. ſed quatuor ſunt caſus, tres ꝯtinētur ſub duob. capitibus, ſed quartus ſub nullo de duob. capitib. ꝯtinet. Primū caput legis Vell. qñ auus filiū inſtituit de vētre uxoris filii, vel duxit. & ſi tpe teſtī filius erat uiuus, & naſciturus nepos. Et cōſuluit in illo caſu, in quo decedit filius añ auū, & poſthumus naſcitur poſt mortē aui. Sed nōne poſſe eſt, ꝙ nepos eſt naſciturus, & filius eſt iā mortuus tpe teſti, & ſi eſt uiuus filius tpe teſtī, poſſe eſt, ꝙ moriatur añ mortē aui, & ꝙ poſthum⁹ naſcatur, añ mortē aui erat filius mortuus, & poſthumus naſciturus tpe teſtī aui: qa dicit l. Vell. nepos inſtituatur, vt exhæredet, vt valeat teſtm̄. Hic eſt primus caſus Vell de quo nō loqbatur ꝯſiliū Galli. Secundus caſus, habeo filiū, q hēt grauidā uxorē, inſtituo filiū, poſſe ē. ꝙ nepos naſcatur me uiuo, filio iā mortuo añ natiuitatē nepotis: vñ ꝯſuluit lex Velle. iſto ſc̄do caſu īſtitui nepotē. Iſti duo caſus ꝯtinētur ſub primo capite l. Vel. Sc̄m caput Vel. hēt unū caſū. & illū caſū ponit litera nr̄a. Habeo filiū & nepotem iam natum. inſtituo filiū, dicit ſc̄m caput l. Vell. ille nepos inſtituatur vel exhæredetur, aliās ſi ꝯtingeret filiū decedente añ mortē teſtatoris, iſte nepos ꝑ mortē filii agnaſcitur auo ſuo, i. ſuus efficitur: vñ ſi moriatur teſtator, & nepos eſt prim⁹, & ſuus, vñ ſi nō inueniat ſe inſtitutū, vel exhæredatū, rūpit teſtm̄. & ſic decedit auus inteſtatus. Iſte eſt tertius caſus, & eū ꝯtinet ſm caput legis Vell. Eſt quartus caſus l. Vel. q nō ꝯtinet ſub primo capite tm̄ nec ſub ſecūdo tm̄, ſed capit d̄ vtroq;: Habeo filiū natū, filius natus hēt vxorē grauidā, & ſic nepos naſciturus eſt: naſcetur forte filio adhuc uiuo, & ſic ambo iā erūt viui. In iſto caſu nō ꝓuidet nec primū caput l. Vell nec ſm. Qḋ ſm caput n̄ ꝓuideat planū eſt. Sc̄m caput loqtur de ambobus natis tpe teſtī, & hic ponimus nepotē naſciturū tpe teſtī aui. Itē qḋ nō ꝓuideat primū caput, planū eſt, qa primū caput loqtur in duob. caſib. primus eſt, qñ filius iā erat mortuus tpe teſtamēti, & hic ponimus uiuū: ſecundus, qñ filius erat viuus tpe teſti, ſed moritur filius añ natiuitatē poſthumi, & poſthumus naſcitur filio viuo: & hoc eſt, ꝙ habes ff de lib. & poſthu. l. Gallus. §. 1. l. Velle & §. Vell. iſtos quatuor caſus hēs ī illis duob. §. §. Vide ergo, in quibus prouidet Gallus & in qbus lex Vell. lex Velleia in tribus caſib. & ex ſententia, & ex verbis, ſed ex ſententia.

1 *Pater ſi non inſtitueretur, vel exhæredaretur in teſtamento filij, ualet tamen teſtamentum, ſed impugnari poteſt per querelam, vel per contratabulas.*

2 *Teſtamentum eſſet ipſo iure nullum, ſi ſuus non inſtituatur, vel exhæredetur.*

§. Emancipatos liberos.

Dicit tex. Liberi emācipati n̄ dēnt inſtitui vel exhæredari, qa non ſunt ſui. hec eſt rō text. & hæc eſt bona, d̄i gl. ſed dēt addi ad rōnē tex. & deſierūt eē filii: qa ſi hec eēt bona rō, quare nō tenetur filius īſtituere, vł exhrēdare patrē, & alios? & dico, ꝙ hec eſt bona rō, qa nō ſunt ſui, nō oportet, ꝙ inſtituantur, vel exhæredētur, qa ad eſſe teſtī non exigit, ꝙ aliqs

1 inſtituatur, niſi ſit ſuus, tñ gl. ī. ponit, ꝙ ſi pr̄ nō inſtitueret, vel exhrēdaret in teſtō filii, nō valet teſtm̄, immo inſtituēte vz, ſed im-

2 pugnabitur ꝑ q̄relā, vel ꝑ ꝯtab. †Sed ſi ſuus nō inſtitueretur, vel exhæredaretur, eſſet ipſo iure nullum, vt in prin. huius tit.

§. Sed hæc quidem vetuſtas, &c.

Placē dixiſſe, ꝙ filius emācipatus p̄teritus dicit teſtm̄ nullū ipſo iure, ſicut & ſuus, ꝓ ſe inducit literā iſtā. vñ dixit hic lr̄a ꝙ liberi ſiue ſui, ſiue emācipati idē offm̄ hñt, cū circa teſtamenta parētū de ſuo nō dubitaretur, qa ſic fuerit p̄terit⁹, eū dicit teſtm̄ ipſo iure nullū, vt ī. e. in prin. huius tit. & ante legē illā hoc erat verū & idē eſt de emācipato & de ſuo: ergo. &c. Placē. reprehēditur in hoc & merito: dico, ꝙ emancipatus tpe legis huius ſi fuerit p̄teritus, nō pōt dicere teſtm̄ ipſo iure nullū: idē eſt in effectu de ſuis, ſed nō veniunt eodē iure, qa ſuus p̄teritus ꝑ ꝯtab. & ſic ꝑ bñficiū p̄toris: & qḋ dixi, ꝙ ī effectu idē eſt, verū eſt quo ad ſucceſſionē, qa vterq; ſuccedit, ſed ſuus ſi dicat ipſo iure nullū, nō tenetur ad legata relicta pſonis aliqb. ſed emācipatus tenetur ad legata relicta pſonis coniūctis, q̄ enumerātur in eo. ff. de bo. poſ. ꝯtab. ꝑ l. 15 q. nō fuit ergo, vt dictū eſt, mēs illius legis, ꝙ idē eēt in ſuo, & emancipato præterito. Quid dicemus hodie emācipatus p̄teritus dicit ne ipſo iure nullū? dicit Azo, vt p̄teritus eā inſerta in teſtō, & ſic recte facta eſt, licēt forte nō recte iure nouiſſimo. ēt emācipatus p̄teritus nō venit, niſi ꝑ cōtratab. & nō ipſo iure, qa nulla cā exp̄ſſa p̄teritionis emācipatus dicit teſtamentū ipſo iure nullū, & ita nouerit tpſe. C. ex his. vñ hoc in auū dixit ī filio emācipato, vt ſi ꝓferatur cā p̄teritionis nō inſerta, dicit teſtm̄ ipſo iure nullū, ꝙ nō erat olim, ſed hēbat bo. poſ. ꝯtab. hoc dicit introduci ꝑ Authē. vt cū de app. cog. §. aliud. Sed uōne & tātū vz de iure p̄torio, & ſiue cā addatur, ſiue nō, qa ſufficit qbuſcūq; verbis qs nō velit hrēditatē ſuā ꝑuenire ad liberos, vt C. de lib. p̄te. l. 5. dico ꝙ nihil eſt innouatū. vñ ꝙ dicat ipſo iure nullū, dato ꝙ cā non exprimatur. falſiſſimū eſt. ſed p̄terea cā exp̄ſſa, vel nō, hēt contratab. Si exhrēdatur, hēt q̄relā. aliud dixit Azo in ſum. de pet. bo. poſ. cōtratab. debētur legata oib vt ff de lib. & poſth. l. filio. nō eſt verū. imo iure ff & C. Inſt. de pet. bo. poſ. cōtratab. ſolū debentur legata qbuſcunq; pſonis. Ad legē cōtrariā filio. dicēdū, ꝙ illa lex cōtraria loqtur de filio p̄terito, q renuntiat ius ſuū, & nō vult expugnare teſtm̄ patris ꝑ cotratab. Sed ſi vellet expugnare, debentur legata quibuſdam relicta.

1 *Querela an locum habeat in teſtamento militis.*

§. Sed ſi in expeditione.

Per editionē litera dicit, ſi miles habeat filium, inſtituens prætereat eū, vł exhrēdatus, & iō intentabitur q̄rela immo l vī. ꝙ in teſtō militis nō habeat locū q̄rela, vt ff. de inof. teſt l. ſi inſtituta. §. de inof. te. l. tex. l. ſi inſtituta. §. de inof. gl. ibi dicit, intentabitur q̄rela, immo ipſo iure nullū eſſet. dico, male dicit, qa imponit, ꝙ ſi decedit nō veteranus, nō hēat locū q̄rela. immo dico, ꝙ eodē decedente in militia, locū hēt q̄rela in paganicis. licet nō in caſtrenſibus, qa in patre, cui minus debetur hæreditas filiorū q̄ debeatur hrēditas p̄ris, in filiis diſtinguitur, vt ff. de teſtam. mili. l. ſi a milite. § vlt. Bar. legum Doct.

De hæredibus inſtituendis. Rub.

1 *Hæredi competunt eadem iura fictione iuris, quæ competebant defuncto.*

2 *Iura, quæ competebant defuncto oia deficiunt cū defuncto ſecūdū rei veritatē.*

3 *Iura, quæ cōpetebāt defuncto, eadē ēt numero finguntur in hæredem trāslata.*

HÆredes inſtituere, &c.

Inſtituere, idest quaſi dños in bonis ſuis facere: vnde dicūt qdā ꝙ †ad idē dominiū, & illa eadē obligatio, q̄ fuit defuncti, acquiritur ipſi hæredi: dico, ꝙ falliſſimū eſt, immo oīa iura, q̄ cōpetebāt defuncto, oia deficiūt cū defuncto, ſm rei veritatē qa mors oīa ſoluit, vt in Auth. de nup. §. deinceps. & dī ſtrictius, principibus impoſſe eſt aliqd aliorū remanere. ſed iuris fictione illa, & eadē iura, q̄ cōpetebāt defuncto, cōpetūt & hrēdi: & illa eadē dominia, eadē ēt in numero ſm iuris fictionē: qa ius fingit. ꝙ hrēs eſt eadē pſona cū defuncto, vt in Auth. de iureiu. a mo p̄ſtito. in

2 prin. Et iō †eadē iura, q̄ cōpetebāt d̄functo, eadē ēt numero finguntur in hrēdē trāslata, ſed ſm veritatē nō eſt ita. Itē ſcias, ꝙ ſunt aliqua iura q̄ fuerūt, q̄ nec vere, nec ficte ſūt hrēdis, vt poſſeſſio: ſed q̄ eſt rō diuerſitatis in poſſeſſione, & in aliis iurib. dico, neceſſitas dñia defuncti eo mortuo iure fictionū. redeūt in pſona ficta ſ. in hrēde, & ita illa iura nunq̄ fuerūt extincta, & iō quātū ad hoc, hic fingunt eadē iura numero trāslata eē ī pſonā hrēdis, qa nō fuerit extincta iuris fictio: ſed qñ defunctus fuit, poſſeſſio

3 fuit apud neminē. †Et iō impoſſe ē, ꝙ eadē poſſeſſio, quā hēbat defunctus, fingatur trāslata fuiſſe in hrēdē. hēs ff ex qb. cau. maio. l. cū miles. ibi dr̄, quodāmō. &c. ſiīt dico, ꝙ impoſſe ē. ꝙ oblō defuncti diuidat inter hrēdes, ſm rei veritatē, ſed fingit diuidi, qḋ poſſeſſio nō reſideat apud hrēdē, ſed alia iura ſic. hēs ff. ſi qs teſtō liber eſſe iuſ. fue. l. 1. §. Sceuola. dī in lr̄a, ꝙ olim ſeruus ꝑ prius

non

nō recte instituebatur, nisi expresse libertas esset relicta, sed hic et sine expressione libertatis pōt institui, & intelligitur liber ex illa institutione. quod nō p mutationē introduximus: dicit gl. sup illo verbo. innouationē. ℥.q & ex qb. causis ma. pot vel nō, §.id iuris. ibi, humanitatis, &c. soluit gl. de hoc, sed non erat deductū in iuris necessitate, sed ipse fecit legem de hoc. Et sic in iuris necessitatē trāstulit, & ita introduxit, sed p innouationem: qa añ dictū erat de hoc, potes dicere & verius, q añ legem istam hoc non seruabatur, & erat scriptum in libris iuris prudentiæ. Et hoc dicit postea, per desuetudinē abrogatū fuit. Tertio Iustinianus dixit, introduximus, sed non per innouationem, quia aliás de hoc erat dictum, & etiam per iuramentum seruatum.

§. Est autem casus. Ibi dicit, q dña accusata de adulterio nō pōt manumittere seruū suū, cū quo dr̄ adulteriū ɔmisisse: sed ℥. ff. de leg. 2. l. cū filius §. seruus. ℥. dicitur, q libertas differtur, nec est legatum nullū ipso iure, sed suspenditur. ergo & hic dēret suspēdi, quousq; purgaretur innocentia, & ea probata valeret instō. ſm hoc ɔcessit Rogerius, q hoc intelligi dicitur, quando commiserat seruus delictum. vñ dicit Rogerius, hic dicitur maculatū, & sic commiserat delictum: doc. dnt, q sine conualescentia impedit libertas & legatū, vt ff. eo. l. his verbis. & exponunt hic maculatum, i. accusatum, & per hoc inducunt scripturam diuinam, vñ dicit Iob, Maculauerunt me impii, i. accusauerunt. posset dicere Rogerius cū Doc. q hic intelligitur maculatum, vel accusatum, ad legem ɔ̄riā dicendo, instō facta de eo nulla est, & libertas relicta iure instōnis per ɔ̄ns nulla est, sed ponimus eum institutū solū, & sic loquit̄ hic: sed si sit libertas expssa, legatū sit nullum est oib. modis, siue exprimatur, siue non, q̄ tñ sit institutus, sed in casu illo nō exprimit̄ libertas, quāuis sit nullū legatū, tñ libertas suspendit̄: & hoc vr̄ dicere illa lex. Vel loquit̄ de accusato añ mortē & in isto verū est, q nullū est legatū, nec instō nīb. modis, sed lex q̄ loquit̄ de accusato post mortem, & in illo non valet legatum omnib. modis, sed libertas suspenditur, seu differt.

1 *Seruus alienus an dicatur, in quo testator habet tantum vsumfructum.*

2 *Vsufructuarius an habeat aliquod ius in seruo, in quo habet tantū vsumfructū.*

1 §. Alienus seruus. †Ibi dr̄, q seruus alienus dr̄, in quo tñ hēt vsumfructū testōr: sed ℥. quia fructuarius dñs dr̄, ff. de bo. auto. iud. pos. in venditione. soluit gl. quo ad alia est dñs, nō quo ad hoc, q possit manumittere seruum suū, in quo hēt vsumfructū tñ, sed quasi fructuarius possit facere testm̄, dare libertatē, quādiu duraret eius vsusfruct᷒, seruat̄ i quolibet vsufructu, vt C. cōia d̄ manu. l. i. quare igr̄ ñ pōt i vltima volūtate, hoc ē pure, nec ius suū pōt remittere ei. Et iō pōt ei dare libertatē, quādiu duraturus erat vsusf.

2 sed in vltima voluntate nō pōt ei legare libertatem, †quia hæc est rā legatorū, q añ tps mortis non habeant effectum, & tunc non habet ius aliquod vsufructuarius in seruo, in quo habet vsumf. vnde libertatem ei in vltima voluntate dare non potest. hoc est, quod probatur ff. ad exhiben. l. 3. in fi. & l. 4. in prin.

§. Seruus autem. Ibi dr̄, q si seruū meum instituo sine expssione libertatis, eo ipso sit hr̄s, & liber. Sed pone, seruo meo relinquo libertatē sub cōdōne, & eū hr̄dē instituo, vr̄ ne iure ei libertas data? si dixissem tñ hr̄dē īstituo, vr̄ legata libertas simplr̄, & quātū nūc admitterē, ff. de test. tu. l. q tutelā. §. 1. ibi dr̄, q si seruo meo relinquo libertatē per fideic. & do eū tutorē, eo ipso vr̄ libertas relicta simplr̄. dicit gl. falsum est, datio libertatis tacitæ hēt locū, vbi non fuit expssa datio libertatis, & iō vbi expssa est in diē, vel sub ɔdōne, vt p fideic. amplius nō intelligat̄. sic intelligo legē pal. ff. de test. tut. l. q tutelā. §. 1. ff. de hæ. inst. l. quoties. §. vlt. & l. q filio. §. 1. dicit illa lr̄a. si seruus ppnus institutus est hr̄s, liber, & hr̄s necessarius fit in eadem cā, nisi erat hæres necessarius, quia velit nolit hr̄s est, ff. si cer. pet. l. eius, q i puincia, si in eadē cā māserat: intelligo in eadem causa eum manere, si non exierat de dominio testatoris. quia si exeat, manumittitur inter viuos post testamentum erit hr̄s, si velit: qa & ad hoc, q sit heres necessarius, oportet, velit nolit, q habeat libertatē qs ex testo. & hr̄ditatem, s. q manumittat̄ postea inter viuos, si qū in eadē cā nō manumisisset, si fuerit alienatus, acqritur hr̄ditas nouo dño: sed secus est in legato, vt seruo meo relinquo libertatē, & legatū, alieno seruū meū, nouo dño nō acqrit̄ legatū, vt ff. de adim. le. l. si seruo cū libertate manumisso. Quærit̄, q̄ est rō, q hr̄ditatē acqrit nouo dño, in quē alienatus est nō legatū. dicit gl. hæc est rō, qa in legato spectat̄ dies, quo fuerit manumissus, si cedit alicui: qa

r nō intelligebant gl. q non fuit manumissus: dico, q dēt esse in gl. aut fuit manumissus. Sed q̄rit̄, an istud habeat veritatem. pone, testōr relinqt nudā seruo suo libertatē, & fundū deinde alienat eū, & libertatē adimit expsse, tunc est verū, q ille, in quē est alienatus, nō hēt legatū. sed si libertas nō eēt ei adēpta expresse, nō dicit q hr̄et legatū, vñ dico q expssa adēptio libertatis nihil facit quo ad libertatē, qa ex hoc alienatur, siue adimatur libertas expresse, siue nō, adimit libertatē, sed quo ad legatū differt expsse, fuerit adēpta libertas, vel nō, ff. de adimē. le. l. cū seruum. lex illa, qua all. gl. ff. qū dies leg. ce. l. si post §. si cū & idem dicit, de hoc posset dicere, q illud, q supponit, falsissimū. vñ in eū, in quē est facta, transit ɔmodū legati, sicut restitutionis. vel sustinendo glo. videmus, q fortior est, & difficilius expugnatur instō, quā legatū, vñ nō mireris, si p illā alienationē serui extinguit legatū, non institutio: vñ dicit lex, q si legē tibi, & factus es inimicus meus, nō reuocat instō, vt ff. de ann. leg. l. 3. in fi. & l. ex parte. Itē non est verisimile, q velit institutionē annullari, aliás esset nulla. Et sic non est in legato, quia si legatum non valebit, tñ instō nec pp hoc irritabit, ar. ℥ ex qb. ca. ma. no po. §. 1. qd nō est verisimile, q aliqs velit decedere intestatus. d̄r gl. dies cedendi legati, q cū manumissus sit, spectatur casus legis, ad hoc allegatus est, seruo alieno lego fundū dicit lex, si dicit cedentis legati inuenitur liber erit eius legatum, si non, erit eius, cum est seruus: sed dicet l. allegata p gl. ff. qū dies le. ce. l. si post §. 1. sed certe nihil facit ad hoc, si dicas sic, seruo meo lego fundum sine libertate: deinde alieno eū, & qa est in eo statu, in quo ei legari pōt, ū valet legatū. Sed pone, vr̄ reuocari libertas. dico ergo, vbi ego lego seruo meo cū libertate, ista cōnexa libertas, & legatū, qa si ue libertate non valeret legatū in legato, vt habeat efficaciam, inspiciendum est dies cedentis legati & si die le. ce. non inuenitur liber in testamento, & quando non est alienatus: ergo non inuenitur. verum est illud, cum quo connexitatem habet legatum, & ideo inutile est legatum.

1 *Seruus, qui hēt verū dominū, pōt institui, similiter & qui hēt fictum dominū.*

1 §. Seruus autē alienus, &c. †Seruus, q hēt verū dñm, pōt institui. slr̄ & q hēt fictū dñm, s. hr̄ditatē, qa hr̄ditas repsentat psonā defuncti hr̄dis: sed qa hic gl. soluit, in forma tria, q in legatis spectat̄ dies cessionis in hr̄ditate dies adiectionis, quærit, quare hoc est. Item si seruus hr̄s instituatur, exigitur iussus dñi, in pos. sufficit ratihabitio. vt ff. de acq. hæred. l. si qui mihi bona. §. iussum, in bo. pos. sufficit ratihabitio, vt ff. de acq. hæ. l. si qs mihi bona. §. iussum, in bo. pos. sufficit ratihabitio dñi, C. q admit. ad bo. poss. l. fi. Item in bon. poss. vel hæreditate exigitur consensus ipsius serui, vt est de hær. inst. l. cum proponas. & ff. ad Treb. l. seruo inuito. §. 1. in omnibus istis quæritur causa quare.

1 *Institutio non valet, si quis in testamento instituit omnes homines de mundo.*

2 *Testator si dicat, lego fundum, non valet legatum, tanquam derisorium, cum posset esse vnius digiti*

1 Et vnū hominem, &c. †Dr̄ ℥. q aliqs pōt instituere plures. quærit gl. si qs instituit oēs hoies de mundo an valeat instō? Dicit gl. q sic, dicā q tesīm tale nō valebit, qa derisorium esset. alibi reperio,

2 †q si testōr legat fundū, nō valebit legatum, qa derisorū est qa pōt esse vnius digiti, vt ff. de iure do. l. cū post diuortiū. §. gñalr̄. quare & hic ita erit. Item qa impose esset, q haberet effectum.

§. Hereditas. Diuiditur aūt hr̄ditas in duodecim vncias tr̄c & ptes hr̄ditatis hñt illa noīa, semis, sextans, quadrans, triens. Et dicit gl. super illo ver. partes, q illa quatuor noīa q̄ pcedunt, non denominantur a num. vnciarum, sed a quotitate, in qua se hñt respectu assis totius hr̄ditatis, quia sextans dr̄ vncia, & dimidia. & sic est dīdia quadrantis: sed quadrans ɔtinet tres vncias, & quadrans est dimidia semis, & semis est dimidia assis. ergo est octaua ps assis. si ergo ē quarta pars, dicerent quadrans. nō sextans, vñ verum est, q est quarta pars, quia quater sumpta reddit suum totum, sed nū est quarta pars respectu assis: vñ non dr̄ a quotitate respectu assis, sed dr̄ a numero vnciarum verum est, alio respectu se hēt in quotitate, dr̄ ad aliud, qd̄ ɔtinet illud, & dimidiū eius, sicut se hñt in quotitate sex ad quatuor. sic se hēnt in quotitate ad vnciam: sed quo ad assem sic dt gl. hoc falsissimū est de aliis trib. sequentib. sextās, quādrās, triēs: qd̄ se hñt in quotitate dr̄ assis, quo nō dicantur a numero vnciarū, vñ verū est dt gl. semis dr̄ Et numero vnciarum, & falsum est, siue in quotitate respectu assis, verum est, quod continet sex vncias, sed dr̄ dimidia assis: & hoc de semisse est indubitabile verū, qd̄ a quotitate dr̄ assis respectu assis.

§. Si vero totus assis, &c. Ibi dr̄, q si instituā vnum i sex vncias, altū i sex, & sic īpletus est tot᷒ assis, si instituā tertiū sine pte, vr̄ ille terti᷒ eē īstitut᷒ in vno dipōdio. Et sic in media pte hr̄ditatis, & si sit ɔpletū dipōdiū, qa vnus sit īstitut᷒ in xij vnciis, alius in xij, & tertius sine pte, fit trāsitus ad dipōdiū, vt in tertia pte hr̄ditatis videat̄ iste terti᷒ institutus, qa institutus est sine pte, vt dt lr̄a in ver. idem qa erit idem, si dipōdiū expletū sit: sed ℥ hoc arg. ff. eo l. qd̄ Sabinus: vbi dr̄, q expleto dipōdio nō fit transitus ad dipōdiū: sed lex illa ɔcordat, si recte intelligat̄. Item opponit̄. instituo quēdā in octo vnciis, aliū in sex tertiū sine pte: vr̄ iste terti᷒ sine pte institutus in qnq; vnciis, vel i eo, qd̄ deest dipondio. de hoc dt lr̄a nr̄a ver. si plures vnciæ, &c. Et ad lr̄am opponit̄ de l. ff c. l. ex vnciis, sed dico, q ɔcordat, qa tñ valēt qnque de decē, quātū decē de viginti. Sed opponitur, dt lex, testōr legat

legat mihi fundū: deinde tibi dimidium fundi: vr̄ ne trāsire ad dipondiū? certe nō, immo vr̄ tm̄ ademisse mihi, vñ tu habebis dimidiā, & ego aliam. vi: op. de l. C. de leg. l. cū qō. dico, q̄ testm̄ hoc dimisis nō vsq; ad dipōdiū, & postea instituit sine parte, & ideo institutus sine parte hēt qđ deest de dipōdio, si ibi legauit cuidā fundū. postea alij dimidiā, si postea legasset alicui sine pte, concordaret, q̄ lex illa cēt isti ꝯria, sed lex illa ñ hēt tot adiectiones, mihi legauit vnū fundū, alij dimidiam, sed postea instituit aliquem sine parte. vñ non est isti ꝯtraria. Doctores distinguūt ita: aut constat, q̄ voluit redire ad assem, & hēt locum lex ista: si constat, q̄ non, vel dubium est, & hēt locum lex ꝯtraria.

1 *Institutio in diem certam: & ex die facta non valet, & quare.*
2 *Hæres an possit institui sub conditione.*
3 *Institutio hæc, instituo cum morieris, an valeat.*

§. Hęres & purè.

In hoc determinat̄ de mō instituendi dicit litera: instō in diem certam facta, vel ex die, nō valet vsq; tunc, valeat uel ex tunc, sed 1 statim valet, & talis adiectio ꝓ nulla hr̄. †Sed q̄ est cā, q̄ i diem, & ex die non potest fieri instō? Dñs dñi mei dicebat, rō est, quia qui semel est hæres, semper præsumitur esse hæres. Et iō ad diē non pōt fieri, q̄ desinat post diem hæc est bona rō, quia non in diem, sed quare non ex die? dicebat ipse, sic est de re, & tpe: aliqs pro parte bonorū non pōt decedere testatus, & intestatus ꝓ parte: non ergo sic erit in tpe qđ pro parte tpis intestatus, & ꝓ 2 parte testatus decedere non potuit. †Sed op. nonne hæres pōt institui sub ꝯditione, & sic pōt impleri tarde ꝯdō, & sic pro pte tpis erit, & nō erit hr̄s, q institutus est? dicebat ipse ꝯdino quātūcūq; tarde impleatur, fingitur retro fuisse impleta, sed istam fictionē nō habemus, qñ ex die est institutus vt dies Paschæ trahatur ad diem hodiernam, & pro sua sñia inducebat ff. de peri. & ꝯmo. rei vē. l. qđ si pēdēte. & q̄ sic sit de re. & tpe. hēs ff eo. l. pōt. Quærit gl. ego instituo te cū morieris, an possis esse hr̄s. gl. dt q̄ sic. p l. C. e. l. ex̄neū. vñ qñ certū ē istitutū exiturū hr̄dē, nō suspenditur institutio, imò statim est hęres, & certum est sic institutum: sed cum ipse morietur, extiturum hæredem, quia viuens morietur. & iō ꝓ nō adiecta hēbit̄, & ad l. C. e. l. ex̄neum. dico, q̄ testōr instituit hr̄dem, cū aliquis ex̄neus morietur nō cū ipse hr̄s moreretur. hoc verum est. q̄ Azo in summa illius ti. de 3 hæ. inst. dicit. q̄ hæc institutio, †instituo cum morieris valeat, & suspenditur instō, sed hoc est ꝯtrium, si expectatur donec in vltimo instanti nō posset esse hæres, quia nec ille. cum mortuo sit sił's, vt de testa. l. iubemus, circa prin. iō sub illa conditione, cum morieris non pōt quis instituí. Azo defendit opi. suam & dicit, non intelligo cum morieris ita stricte, sed intelligitur aliquem mori s̄m opi. vulgi, s. cum est in lecto mortali. Et si postea moriatur per quinq; dies, vulgus tñ dicit moritur, & planum tunc est, q̄ hēt voluntatē, & deliberare pōt. & iō adire, & j. dicit & ille, intelligo q̄ posset qs institui sub illa ꝯdōne. cum morietur, & q̄ sic intelligatur mori, vulgus intelligit, adducit legem ff de fun. instr. & instrumento legato. l. cum de laniouis §. asinā. tamen primum credo verius.

1 *Impossibilitas venit plex.*
2 *Impossibilitas facti, vel perplexitatis, quando vitiet legatum.*
3 *Impossibilitas iuris, vel naturæ, quando vitiet institutionem & legatum.*

1 §. Impossibilis.

†Distinguit gl. de īposi ꝯditione. vñ dicit gl. est q̄dā impossītas facti, vt ff. de sta lib. l. cū hr̄s. dico, q̄ nulla est impossītas facti sed difficul-2 tas, & de tali loquit̄ lex illa. Itē alia est īpossītas pp pplexitatem,[a] dicit gl. vt. ff de cōd. inst l. si Titius. vt dicat testōr sic, si Tit⁹ hr̄s erit, Sei⁹ hr̄s esto: vterq; vr̄ īstitut⁹ sub ꝯdōne. si alter hr̄s erit. Sed ꝯdō añ implēda est vt ff. eo. ꝯd. & de. l. si heredi & sic si q̄reretur, q̄ vn⁹ eet hr̄s añ aliū, & eꝯ qđ est impossē. & hæc est īpossītas pplexitatis, & de ista dixit, īpossītas vitiat legatū. dñt a sił sic, est impossītas pp pplexitatē. ff. de ver. obl. l. Titius. falsissimū est. q̄ 2 ista sit pplexitas, qa pñt dari vtriq;, vł neutri. †& pplexitas ē. qñ præponūtur duo quorū vnū dari, & alteri dato ꝯtingit incōue-3 niens: nō qñ se patiuntur, nulla est pplexitas. dicit igr̄ hic gl. †q̄ īpossītas facti. uel pplexitatis uitiat legatū, non impossītas iuris, uel nāæ: uñ vr̄, q̄ impossibilitas iuris, vel nāæ uitiat instōnē. & legatū. j. de leg. §. ult. soluit gl. in § aliás, quia cōdō impossīs impossītate iuris, uel nāę. qñ est adiecta persona honorati. s. hr̄dis, quia cōdō in instōne est impossibilis. & tunc non uitiat ut hic, si in persona honorati, ut legatū, uitiat, ut hic. Dico, q̄ siue adijciatur in persona honorati, uel honorantis hr̄ pro non adiecta, & ualet institutio. uel legatum ut hic: sed secus est, si præcesserit præceptum impossē. v. g. dixit testator, hæres esto mihi, volo, q̄ ascendas cęlum. ecce impossītas naturæ, vel q̄ ꝯtrahas matrimonium cum sorore tua. ecce impossibilitas iuris; & si hoc non feceris, ego lego tali decem. de tali legato loquitur lex contraria, & si aduertas non est legatum sub conditione impossibili, sed sub necessaria, vnde non meruit signari pro contraria.

ADDITIO.

a Impossibilitas pp pplexitatē. Adde, qđ impossibilitas rōne pplexitatis hēat vitiare, Bar. in l. 1. ff. de cōd. insti. Et illud dr̄ impossibile, q̄ de iure ꝯcedi nō pōt, Bar. in l. si duas. §. gramatici. ff. de excu. tu. aduerte tñ ꝓ ampliori declaratione quatuor esse spēs impossibilitatis, vt latius per Bar. in d. l. 1. de cond. in sti. vide do. Iasōn l. si mihi. §. si qs seruos. ff. de leg. 1. vbi dicit, q̄ impossibilitas præstationis vitiat legatum. Et q̄ illud, quod non pōt fieri de iure censeatur impossibile, vide eundem do. Iasōn l. quidam cū filiū, vers. tenendo tñ, in ꝯsect. ff. de ver. ob. vbi dicit, q̄ impossibilitas non solū de natura, sed etiam de iure dicitur, l. generaliter. ff. de ver. ob. gl. in d. l. 1. & Doct. ff. de cond. instit.

1 *Conditiones plures quando sunt ascriptæ institutioni, conditionib. ipsis est parendum.*

1 §. Si plures conditiones.

†Ibi dr̄, q̄ si plures cōdōnes sunt ascriptæ institutioni, cōdōnibus est parendū. Super illo ver. ob. parendum. hēs gl. diabolicam vbi dicit, q̄ si ꝯditiones sunt plures causales coniunctæ, suffic. primam cōsistere, ff. de ꝯdi. inser. l. si plures ꝯditiones. dico, q̄ istę sunt plures cōdōnes copulatiuè adiectę: vbi te instituo, vel tibi lego, si feceris, & si feceris hoc, dico indistincte, q̄ debent ambæ adimpleri dicam ubi quo spiritu mouetur gl. & sic. s̄m q̄ est in litera, instōnibus: quia intelligas gl. de pluribus institutionibus, quia dicit testator, instituo te, si nauis ex Asia venerit, & in alia parte dicit, si Titius factus fuerit consul. sed dico in exemplo isto, si ita separatum non est, distinguendum, immo indistincte vtraq; est adimplenda, sicut in legatis, ff. de ꝯd. & dem. l. 1. quod tradimus dicit tex. q̄ si sunt plures ꝯdinones, vtramā sufficit alteri obtēperare, vt hic sic dicit gl. dicas, q̄ verum est, quia sufficit vnā impleri, si sint plures in non faciendo institutionem, si non feceris hoc, aut non feceris hoc, dēt esse vtrūq; non factum, vt ff. de ver. ob l. si quis stip. si fiat sic distinctio ꝑpositionis, dico q̄ non dēt vtrunque adimpleri indistincte, siue consistat in faciendo, vel in non faciendo affirmatiuè, vel negatiuè. nec sufficit alterū, pp istam theoricā hēs difficilē legē ff. de reb. dub l. si qs ducenta. §. verum. Aliud est dicere, qñ fit disiunctio inter terminos sic, si non dederis Stichum, aut Pamphilū, ꝓmittis mihi decē: quia tunc totū est disiunctū. Et si feceris alterū, qa dederis Stichū, nō ꝯmittit̄ stipulatio, vñ sufficit alterū impleri, sed si sic dicam, vt sit disiunctum inter positiones, non inter terminos, si non dederis Stichū tñ, aut si non dederis Pamphilū, ꝓmittis mihi decē: si dederis Stichum tñ, est obligatio legis. ergo oportet vtrunq; dari, vt non cōmittatur stipulatio: nam primo casu fit disiunctio inter terminos vñ dicit lex illa, deficit, quia aliud est dicere, si non dederis Stichum, aut si nō dederis Pamphilum, promittis mihi decem: & aliud, aut si quid horum non dederis, promittis mihi decem, vt in l. prealle. ff. de reb. dub. l. si quis ducenta. §. verum.

De vulgari substitutione. Rub.

1 *Substitutio est institutio, & ibi exemplificat.*
2 *Substitutus vulgariter pluribus nouissimo loco potest substituere seruum, & ille non potest deficere.*
3 *Substitutio de seruo potest fieri in secundo gradu.*

Potest aūt quis.

Dicit glo. supra dictū est de primis instonibus. 1 †Vñ substitutio est īstitutio. vñ si dica sic, instituo Titiū si nauis ex Asia venerit: deīde dico, & si nauis no venerit, Sei⁹ hr̄s esto. Scđa de Seio est instō sed idē eēt dicere, Titius hr̄s esto. Et sic p ista verba instituo Titiū, si nauis ex Asia venerit, &c. pōt intelligi duę īstōnes ī eo. gradu, vel īstō, & substō, cū dr̄, Titiū īstituo si nauis ex Asia venerit, &c. Institutus solus, & nō substitut⁹ pēdēte ꝯdōne, simul nō admittent̄ ad bo pos. sec. tab. l. 1 §. j. gradu. sed si intelligerētur ambo instituti pēdēte ꝯdōne, ambo simul nō admittent ad bo. pos. sec. tab vñ curremus ad mētē defuncti. 2 †Dicit lr̄a, testōr pōt plurib. vul. substituere. vñ pōt dicere, Titiū hr̄dē instituo, & si Titius hr̄s nō erit, Seius hr̄s erit: si Seius hr̄s nō erit. Meuius esto hæres. nouissimo loco pōt substituere seruum, & ille nō pōt deficere, illi vero bñ pñt non esse hr̄des, iste uelit nolit erit hr̄s. dicit igr̄ gl. sup illo verbo, nouissimo, s. vlt. 3 †Vñ q̄rit. nunqd in scđo gradu posset fieri substō de seruo hoc mō: dicit testōr. Titiū hęredē īstituo, & si Titius me⁹ hæres nō erit, seruum ei substituo, & si seruus meus hæres non erit. Seiū ei substituo. dicit gl. q̄ hoc non pōt fieri, & licēt arguat sic, q̄ impossē est fieri, necesse est tō fieri. Si.n. esset substitutio facta seruo sub ꝯdōne īpossī, qa seruus velit nolit est hæres: cum igr̄ substituit dicēdo, si seruus meus hr̄s non erit, Seium substituo. ecce ꝯdō impossīs. qa velit nolit est hr̄s, j. de hr̄dum quali. & diff. §. 1. Et sic impossē est admitti substitutum, vt C. de impu. & al. subst. l. post aditā. Dico, q̄ fatum est, & q̄ pōt substitui seruo: vñ rōnē gl. ipedio dupl'r: qa & de facto, & de iure. facto sic. Pone, seruus substitutus est primo, puta Titio, & isti seruo substitutus ē tertius, puta Seius. Et si seruus meus hæres nō erit, Seius hr̄s esto. Pone, seru⁹ morit̄ añquā repudiet primus. deinde repudiat prim⁹; ꝯstat, qđ tertius, s. Seius, q erat seruo substitut⁹ admittet. qa fuit substitutus sub ista ꝯdōne, & si seruus meus hæres nō erit, Seius hr̄s esto. Et planum est, q̄ condō illa, sub qua admittitur

ista

iste tertius, non est īpleta, q seruus hrs nō fuit. hæc est oia facti,
p quā īpedio gl. & ei' rōnē. ecce uia iuris, & qa si sibi vī seruus.
posset repudiare. nā verum est, q dns, i. testōr posset eum facere
hæredē, vellet nollet ipse seruus, sed per illa verba, si hæres non
erit, Seius hæres esto. vī committere in volūtate sua, sit hrs, vel
non ff. de hære. inst. l. iam dubitari. Bar. Sequitur in litera ver. vt
inuicem, &c. lege cū ver. & sic ex disparib. q sint tres īstituti ex
diuersis partibus, vnus in sex vncijs, alius in quatuor, tertius in
duabus & isti duo, qui sunt instituti, vnus in quatuor, alter in
duabus, substituatur tertio instituto in sex. & ille moriatur
antequam sit hæres. duo substituti, ex quo non fuerunt expres-
se in positione in istis substitutionibus, venient in dispiciendo
portiones suarum Institutionū: vnus institutus in quatuor ha-
bebit de illis sex quatuor, & institutus in duab hēbit illas duas.

1 *Substitutus vulgariter, vbi admittitur, ad omnia illa admittitur, ad quæ po-*
terat admitti ille, cui fuit substitutus.
Et quid in pupillari substitutione.
2 *Institutus sub conditione regulariter non transmittit ad heredem.*
3 *Institutus cum substituto quando admittatur.*
4 *Institutus, & substitutus simul admittuntur, licet vbi voluntas defuncti est am-*
bigua, & est conflictus iurium, & rationum, & nu. 6. & 9.
5 *Qui non habet superiorem potest esse iudex in causa sua.*
7 *Patrimonij vires quilibet præsumitur ignorare.*
8 *Verba ista, si hæres non erit, secundum veritatem quid significent.*

§. Sed si institutio.

Vide casū. Titiū & Seiū hrdē īstituo: Titio substituo Seiū,
& Seio qndam exneū, q īstitutus nō fuerat, puta Meuiū: si ambo
instituti, s. Seius, & Titius nō adierunt, i. neuter adijt, admittiē
substitutus in totū s. Meuius, sed si Titius institutus adit, & Se-
ius, cui fuit substitutus Meuius, nō adijt, admittitur Meuius ad
partem Seij, cui fuit substitutus: si vero Seius adijt, in nihilū ad-
mittitur substitutus Seio· si ambo instituti adierunt, i. Titius, &
Seius, tunc substitutus Seio, s. Meuius in totū repellitur, vñ po-
tes distinguere, si q̄ratur, an admittatur substitutus, s. Meuius, in
casu isto, aut ambo instituti adierunt, aut neuter adiuit, aut qdā
sic, & qdā non: & si qdam sic, & qdā nō, aut ille, qui adiuit, fuit
Seius, cui erat substitutus Meuius, aut fuit Titius, cui non fuit
substitutus Meuius· & quid iuris in oībus istis mēbos vidisti. &
sic intelligas gl. signatam sup illo verbo, sine ulla distinctione.
in illa sua parte, distingue ergo, &c. Dicit lrā nrā, q si ambo in-
stituti, Titius, & Seius non adeunt, i. neuter adit: qa tunc substi-
tutus, i. Meuius admittiē sine vlla distinctione de istis verbis, si-
ne vlla distinctione, hēs hic gl. sine distinctione qdā ordinis di-
xerunt: qa nō est distinguēdū vtrū sit instō, quia ip iste Meuius
in totū admittiē, ex quo neuter adiuit, si nō fuerit instō facta pri-
ma, & alijs sine substone de Meuio, instō substō ordinē dicunt,
quia instū prima est substo scda, vt in prin dictū fuit, & primū,
& sm ordineos alij exponunt sine distōne. s. substōnū, non ordi-
nis, vt dixerunt primi. i. nō distinguendo, an fuerit substō vulga
ris, & pup qa nō refert, quare si neuter adit, admitteē sp iste ter
tius gl. nitit reprobare primā expositionem: imo dicit lo. q sus
sit facieda in ordine, q primo det fieri instō, vt ff. de vul. & pup.
subst. l. 2. § prius. alias pro. Sed huic oppositioni rñdet gl. qa ille
§. prius, corrigit p 3. seq. vsq; in fi. l. sed hic nihil dr de vul. subst.
hic nihil dr de ordine: quo igr̄ spiritu fuerunt moti vt sic expo-
nerent: dico, q si intelligimus sine distinctione, i. casus, ita non
posset stare, vt vidimus, & iō mon fuerunt ad sic exponendū. 3.
rō. opi. gl. Imperatores Seuerus, & Antoninus rnderunt ita de
facto sine distinctione, i. substituū in totū admitti, sed a nobis, s.
Iustiniano, subaudi, est distinguēdum. distingue ergo, dicit gl. &
distingue, vt in gl. 2. dico vno verbo sine vlla distinctione, q ad-
mittitur substitutus in casu nostræ legis, vñ si pponitur qo, an
substitutus admittatur in totū, dico admitti. Et hoc in casu nræ
legis cum neuter institutorum adiuit, sine distinctione admitte
tur in totum. Et hæc vera opi. sed q̄ est rō dubitationis? ecce sub
stō nō trāsit ad hrdē. Pone, instituī Titiū, & Seiū, in partē Titij
substitutus est Seius, & in partē Seij exneus, puta Meuius: vide-
batur, q si ille, cui facta est substō de exneo, s. Seius decederet, q
substitutus exneus non admitteretur, nec trāsiret ad substitutū,
q est hrs suus. Sed hoc non est verū, qa substitutus non est hrs
ei, cui substituiē, sed testōris, §. quo casu §. 1. Ibi vides casum, ubi
substitutus sine distōne admittitur in totum. Scds casus est. vbi
substitutus in nihilū admittiē, sicut prius dictū fuit. Pone. vnus
de institutis adiuit, alter nō adiuit, si ille adiuit. cui fuit substitu-
tus exneus, substitutus in nihilū admittiē, vt C. de impub & ali.
2 substi. l. post aditā. † Tertius casus, vbi admittitr in ptē, sunt duo
instituti, vnus alteri substitutus, & exneus ei substitut', ille adit
solū, cui est substitutus cohrs suus. Et sic p parte illius adeuntis
euanescit substō quo ad oēs, & postea ille hrs, cui fuit substitu-
tus exneus, nō adit, & sic ad partē eius admittiē exne' sibi sub-
stitutus. Sic debet intelligi lex de vul. & pup. subst. l. cohrdi. vi-
des ergo in isto casu vltimo, q vbi admittit substitutus vulgari
ter, & per substōnē admittit ad oīa illa, ad q̄ poterat admitti il-
le, cui fuit substitutus. Aliud est in pup. subst. l. q hēbat. vb. ...
nit talis casus, filiū & filiā impuberē instituit ... impuberē in
exhrdaui, deinde post filiā exhrdatā substitui exneū. pro...
tpis filius ipubes institutus viuit, eo viuente filia exhrdata ... sub
substituto morit in pupillari ætate. vñ exneus per substōnē ad-
mittit ad oīa bona filię exhrdatæ decedētis, deinde filius ipubes
morit in puerili ætate: q̄rit, nūqd substitutus admittet ad bona,
quēadmodū & ille cui fuit substitutus? dicit. n. q non ideo qd
gl. dicit 9triū ibidē. vn. n turbat gl. q̄o poi esse dicit ... q substi-
tutus exneus nō hēbat oīa p 3. istū. Gl. in moreh' opi. dic ... 9-
dō, sub qua fuit substitutus ille exneus defecit: vn fatet, q si nū
2 defecisset, admitteret ad oia. † Dico, q falsum est. & ... qa
institutus sub 9dōne nō trāsmittit ad hrdē, vn filia exhrdata u-
bi fuit substituta, & exneus fuit substitutus sub 9dōne. Et ... il-
lud ius nō transmittit ad substitutū, vt C. de ca. tol. l. 1. §. ... sic
sub 9dōne. dicit ibi gl. per illū §. deberes dicere 9 qa trāsmittit
ad hrdē substitutū, decipit: verū est, q transmittit ad substitutū
nico relicto 9dōnali, aliter erat in l. vn. Et in casu illius legis, q. n
hēbat. nō erat substō in eo, vñ bñ intelligo legē istā, & sifes vbi
extraneus, & si nō hret ex iure instōnis, hrēt iure accrescendi, vt
hic, & ff. e. l. cohrdi. & male dicit gl. in illa l. q hēbat. vnde timore
huius opi. uult gl. qa. n. nō deficit vltima, sed tūc nō est drā §.
si seruum alienū, &c. hic ponit talē casus, instituo vnū liberū,
puta Titiū hrdē, & ei substituo, substitutus admittiē cū eo, & sic
3 accidit mirabile, † q institutus cū substituto admittitur, qd alias
non sit, 9tigit, tñ qnq;, vt ff. de hær. inst l. pr̄sum. & vult gl. q in
isto §. sint tres casus: vnus qn putatiuus liber institutus est, vt ei
substituat: alius, qn verus liber quē testor scit liberū: & alius, qn
verus seruus, que testōr scit seruū. dico q est vnus casus tm. te-
stator instituit liberū, puta Titiū substituū, inuenitur seruus, &
iussu dñi adiuit, nōne substitutus admittitur in partē cū dño ser
uidr q sic, & quia in instōne dictum fuit, & si hrs nō erit. i. ter-
no quē sciret seruū, hūt illum intelsu, si seruus institutus dño
non acqrat, q substitutus habeat totū in casu, in quo sciuit ipm
liberū, hēt illum intel sm, tñ si sibi nō acquisierit institutus, vel
in cuius ptāte erit, si 9tingat eū postea fieri seruū, tūc substitut'
hēt totū, at in casu nro putauit eū liberum testōr. & fuit alr. &
iō Imperator alr iudicauit, vt substitutus admittat in partē cū
instituto. Videamus primo vñ 9tingit, sed vt vt q in casu nri §.
4 qn instituitur putatiuus liber, q sm veritatē erat seruus, † quod
admittatur substitutus cū instituto. rō est, cū testōr instituit li-
berū putatiuū & sic dicit, si hrs nō erit, talē ei substituo, deinde
apparet seruus substitutus, petit admitti, dñs sifr petit admitti:
vñ in casu dubię voluntatis, qd voluit testor signare per hęc ver
ba, si hæres nō erit, q̄ritur. qs sit intelsus illorum verborum? sm
veritatē dictum est, sed lra nra dicit in ver. illa uerba, &c. sed qd
in casu dubiæ voluntatis, vt erat in casu nro, cū instituit testor
putatiuū liberū. & substituit, & si hrs non erit dicit substitutus,
pro me est opinio testōris, ex quo putauit te institutū liberū
in libero instituto. si dicatur, si hrs non erit: sensus, & effectus il
lorum uerborum est, si hæres non erit sibi, uel alij, in cuius po-
testate postea erit subiectus, vt j. cum instituit, seruus hrs non
potiit esse sibi uel alij, in cuius ptāte erit postea subiectus. verū
est. q sm opi. testōris substitutus debet admitti in totum. dicit
dñs meus, q si testator putauit eum liberum & in ueritate erat
seruus, & in seruo illa verba, si hrs non erit. hūt istum sensum,
si hęres non erit, vel aliū non fecerit hæredē. ut puta dñm suū,
& iō ego dñs veritate inspecta admitti debeo, & tu substitutus
in totū excludi. Pro substituto facit illud gnale, opinio magis 9-
sideranda est, vt ff pro empto. l. 2. § si qs a pupillo. & ff. de acq.
hær. l. is q putat. pro dño est illud, Veritas magis est spectanda,
vt ff. de ne. ge. l. cum putauit. in fi. & j. de vulgari. §. si qs rem. Im
perator pp 9flictū rōnū fecit sicut faciūt rustici. diuisit cām: vñ
vtrunque admisit pro parte, dixit gl. in l. Nesennius. ff de ne. ge.
in fi. & pp hoc est ff de pe. hęr. l. sed si lege. § qd aūt. & sic Impa-
tor pp 9rietatē & 9flictum rōnum 9iunxit institutū cū substitu
to, uel accidit 9iunctio pp 9rietatem iurium. Ego habeo filiū
emancipatū, habeo filium ex eo in ptāte retētum, me mortuo
per ius ciuile admittetur nepos, & filius emancipatus excludet,
quia filij emancipati iure ciuili sunt incogniti, vt ff. de exhær. li.
§. emancipatos. & j. de hære. q̄ ab inte §. emancipati. per ius prę
torium admitteretur emancipatus ad bon. poss. ut liberi quēad-
modum & si seruus, ut j. de bo. pos. §. quod aūt 9, & pp istam 9-
rietatē diuersorum iurium factum est edictum, per qd simul
admittit filius emancipatus, & nepos in ptāte retentus, ut ff. de
coniugen. cum emanci. libe. per totum. ita hic Imperator pp 9-
rietatem iurium, & 9flictum rōnum admisit utrunq; substitu-
tum, & institutum. sed non fuit bonus rusticus, nam rustici 9-
trouersiā, de qua agit, scindunt p mediū. sed hic dñs institutū ad
mittit ad tres ptes. substitutū ad quartā tm. sed ad hoc facit illa
rō, quia dñs ualidiorem rōnē hēt pro se, s. quia ueritas est spe-
ctanda. Item & alia ratio mouit ipsum, quia seruus, qui fuerit
institutus, & ei facta erat substitutio, erat eius seruus, unde ma-

ledictus hõ qui facit ꝯdõnem suam deteriorem ar.l. C.de serui.ti.generali.l.praeses Ideo Imperator sibi adiudicauit tres partes, & substituti quartam †Et no.hic,ꝙ qui non habet superio
5 rem, põt esse iudex in causa sua. & ita dicam. ꝙ illi,qui ꝯfitentũ se nõ hr̃e superiorẽ in terra sua, eodem errore quo istud subijcitur dico,ꝙ põt esse iudices in cã sua.dictũ est,ꝙ dñs hẽt fortiorem rõnem ꝑ se ſm veritatẽ,& substitutus debiliorẽ.l.opi.testatoris:qa ergo non succũbit debilior rõ in totũ,vt dñs in totum admittatur,dico iõ ꝙ sic iudicetur, non solũ ꝯflictus rõnũ, sed ex hoc ambigua voluntas defuncti fuit: si.n.esset volũtas defuncti,s,certè testõr credidit seruũ institutũ liberũ.& dicat,si hr̃s nõ erit,talis sit heres,& sine hoc per illa verba, si non erit heres,vr̃ voluisse, si non haeres esset sibi, vel alij, in cuius potestate postea reijcitur, si ꝯtigerit ipm̃ seruũ.ꝙ substitutus admitteretur, & nõ vr̃ voluisse ꝑ illa verba,si hr̃s nõ erit.ex qo.credidit ipm̃ liberũ,hr̃s nõ erit,& in cuius ptãte esset,& rõ vr̃ testõr ꝑ illa verba,& si hr̃s nõ eris.s.dño,in cuius ptãte nũc es.tñ hic nõ est certũ,quare forte & si testõr ſm rei veritatẽ sciat,ꝙ alieno dño nũc subiectus esset,nihilominus cũ instituisset,qa bñ veller, ꝙ dño suo nũc acquireret hr̃ditatẽ, i casu nr̃o cũ putauit eũ liberũ. & dixerit,si hr̃s nõ eris.& sic vr̃ velle. si hr̃s nõ eris tibi,vel ei in cuius ptãte postea eris subiectus,mõ vr̃ velle,& si hr̃s ñ eris ei.cuius dño es subiectus,&c.qa forte si sciuisset ipsum seruum, bñ vellet ꝙ dñs eius hr̃et bona, & sic eũ instituisset, vñ ꝯflictus rõnum.& cũ haec ambigua voluntas defuncti, q̃ dicta est, facit substitutũ admitti cũ instituto in casu nr̃o. qa sic certũ esset de voluntate defuncti sicut de opinione. Pone.testõr in casu nr̃o istũ seruũ credebat liberũ,& dixit,si hr̃s nõ eris,vr̃ velle,qđ si heres nõ erit sibi,vel dño futuro,ꝙ substitutus admittatur, & non vr̃ velle hoc si hr̃s nõ erit dño qui nunc est: hoc esset certũ, & ita volũtas eius est certa,qa solũ vellet ipm̃ institutũ hr̃dẽ esse sibi vel dño futuro,non dño pñti,cũ inueniat in pñti sub dño alterius,deberet substitutus in totũ admitti, & sic loqtur l.cũ proponas C.de her.inst.vbi dicit,nã si crederes. vñ est ibi talis lr̃a, nã si crederes eũ propriũ,& suũ libertũ hr̃dẽ instituerit, nec ꝑtem ad altũ quemq̃: subaudi,cuius dño nunc est subiectus,sed solũ sibi,vel dño futuro pertinere voluerit:subaudi,& hoc certũ sit,& sic volũtas testõris est certa,& extitit ꝯdõ substõnis,qa nec sibi,nec alij dño futuro potuit hr̃ditatẽ q̃rere, nõ dño, sub cuius dño nũc est, sine volũtate testõris, quã dicimus talẽ esse ibi,& certũ ibi,qtare substituto delata est hr̃ditas.s.i totũ,& sic hẽm᷒ibi,ꝙ si testõr istituit quẽdã liberũ,&dt sic.si postea apparuerit istitutũ istũ seruũ, & sic ꝑ illa uerba, si hr̃s ñ erit,velle testõrẽ,si hr̃s nõ erit sibi,vel dño futuro,& sic nõ dño pñti,qa cũ
6 voluntas.†defuncti sit ambigua,& est ꝯflictus rõnũ,& iurium, admittentur simul institutus,& substitutus,licèt inequalr̃,vt diximus in l illa C.de hr̃.inst.l.cum ꝓponas.Idem est thema, qñ testõr seruũ cõem, quẽ putabat liberũ instituit, & ei substituit his verbis, si hr̃s nõ erit sibi, vel dño futuro,& nõ pñti dño,hoc certũ,qa dñm pñtẽ nõ vult facere hr̃dẽ in isto casu certę voluntatis. ex quo seruus postea inuenitur,totũ defertur ad substitutũ,& sic nõ obst. illa lex hitic:hic loquit̃ in casu dubio,ibi in casu certae voluntatis,ex quo seruus postea inuenit̃.nec ob.qđ ibi dicit lr̃a,ex quo est voluntatis,qa verũ est,ꝙ in casu,de quo loqtur ibi, nõ est voluntatis,s ꝙ credat testõr illũ quẽ instituit seruum, vel liberũ:sed in m̃sione certũ est de voluntate,& opi.testõris,vel vt s̃. dixi, vñ haec qõ est facti, an testõr credeat eũ quẽ instituit.liberũ. vel seruũ,& iõ Impator in l. illa,cũ ꝓponas,nõ r̃nd. iõ qđ est(dicit)volũtatis:qa credebat liberũ iuris,& q igno
7 rabat ipm̃ seruũ,†qa qlibet ꝑsumitur ignorare vires ꝑrimonij sui. l.quisqs.C.de resci.vẽ. vñ non ꝑsumit̃ eũ,quẽ instituit in l. illa,cũ esset cõis testõris, & alij ignorare seruũ esse,nisi alia ꝯiectura esset, q̃ moueret in ꝯtrũ. sed pone,ꝙ testõr credebat ipm̃ esse seruũ,& apparet,& sic certum sit de voluntate ipsius, vel ꝙ credebat esse liberũ.cum & certũ sit de voluntate ipsius.& dicit voluntate,vt in auth.cõsentib.dicit,qd sit statuẽdũ, qd intus sit in isto casu,qñ certa est volũtas testõris.r̃ndet Impator ad vtrũque casum.s.cũ credit ipm̃ esse seruũ,vel cũ ipm̃ credat esse liberum, vñ cũ est voluntatis in casu,q ꝓponitur,sed nõ in casu. vñ detur ꝙ est r̃nsio certę voluntatis,sed in lr̃a nr̃a est rõ dubię voluntatis,vñ in ver.alias n.verba, &c. verã significationẽ do illorũ verborũ.si hr̃s nõ eris.& in casu primo,in quo credebat ipm̃ eẽ
8 liberũ,& dat verã significationẽ illorũ verborũ.verũ qđ in illo casu,in quo credebat eũ liberũ. †ista verba,si hr̃s nõ eris,ſm veritatẽ significant. si hr̃s nõ eris tibi,vel dño futuro, uñ subaudi i lr̃a istud significat indubitanter,cũ credit institutum liberũ,sed utrũ plus significent ſm uoluntatem testõris,dubiũ est.qa dubiũ est,ꝙ si testõr sciret eũ esse seruũ,an ipm̃ instituisset.ut dño acqreret.qa forte uellet dñi hr̃e hr̃ditatem:nñ dubitatur,an illa uerba.si hr̃s nõ erit.ultra hoc ꝙ indubitãter significẽt,& idẽ tãgit i lr̃a,an significẽt no ſm uolũtatẽ testõris,si hr̃s ñ erit dño,q
9 nũc est. †Et ꝑ istã ambiguitatẽ uolũtatis testõris admittit̃ substitutus cũ instituto:licet,ut ęquar̃ dcm̃ est,ista suppletio facta ad lr̃am optime seq̃t i fi.ibi,qa toti᷒ &c. vñ i isto §.si seruũ alienũ &c. dices,ꝙ ponit vn᷒ casus talis tm̃,& hoc primo. scdo reuertit ad casũ istũ ibi,illa verba,&c.& sic illa exclusio id ꝙ &c. illa suppletio facta ad lr̃am, quã dixi, referri ad ꝓximũ dictum ad illud,quod dictum fuit a principio §.sicut dicit gl. Bar.

De pupillari substitutione. Rub.

1 *Substitutio pupillaris quibus verbis concipiatur, & de requisitis ad substitutionem pupillarem.*
2 *Verba haec, si haeres non erit, & in pupillari aetate decesserit, sunt de pupillari substitutione.*
3 *Substitutus si admittitur per vulgarem, fit haeres defuncto, per pupillarem fit haeres pupillo.*

1 Liberis suis. †Hic dicit primo gl.ꝙ quatuor requirunt ad substõnẽ pupillarẽ in hac lr̃a ꝯctando,sed seq̃t i lr̃a,veluti si qs dicit hoc mõ,&c. sup illo verbo,hoc mõ,&c. dt gl. hic caute no.ꝙ ꝓponit verba institõnis. Scdo verba substõnis vulgaris.Tertio verba substõnis pupillaris. Dico ꝯ gl.ꝙ illud totũ,i.& si hr̃s nõ eris,vel si haeres eris, & in pupillari aetate decesseris,est exẽplũ substõnis pupillaris.vñ Doct.dñt. pupillaris substõ sic fit, filiũ meũ hr̃dẽ instituo impuberẽ.& si hr̃s erit,& in pupillari aetate decesserit,talẽ ei substituo. falsũ est,imo ita fit.filiũ meũ impuberẽ hr̃dẽ instituo,& si in pupillari aetate decesserit,siue hr̃s factus,siue nõ,talem ei substituo:vnde pupillari exhr̃dato põt substitui,& tñ cõ
2 stat qđ ille non erit hr̃s.† Dico ergo,ꝙ hoc verbũ,si hr̃s nõ erit, & in pupillari aetate decesserit, hoc totũ est de pupillari substõ. alias si dices,vt dicit gl.ꝙ hoc,si hr̃s nõ erit,sit exẽplũ vulgaris, & hoc,si hr̃s eris,& in pupillari aetate decesseris,sit exemplum pupillaris pone ꝙ testõr ita dixit,filiũ meũ impuberẽ instituo, & si filius meus hr̃s non erit,vel si hr̃s erit,talẽ sibi substituo.decedit testõr.decedit ille filius in pupillari aetate non factus hr̃s,
3 ſm gl. †Substitutus si admittetur, per vulgarẽ fit hr̃s defuncti, per pupillarẽ fit hr̃s pupillo. vñ dico,ꝙ illa verba, & si hr̃s non erit,sunt de pupillari,vn si decedat anteq̃ sit factus hr̃s, vel post in pupillari aetate, substitutus admittit ad bona vtriusq; defuncti,& pupillari colorato.gl.vult dicere,vbi dcm̃ est, talẽ istituo, & si hr̃s nõ erit,talẽ ei substituo.exẽplũ est vulgare,sed vbi dcm̃ est,filiũ meũ impuberẽ instituo,& intellige siue heres sit, siue non.exẽplum pupill.est hoc,est verum,sed non est intentio nostra,quia solum vult punere exemplum de pupillari.

1 *Testamentum,in quo pupillariter substituitur,est unum testamentum,inspecta persona testatoris,& consignatione,& sigillatione testamenti.*

1 §.Igitur. Ibi dr̃,†ꝙ testũ, in quo pupillariter substituit̃, sunt quodammodo duo testamenta.dico,ꝙ est vnum inspecta persona testoris,qa vnus est,qui testatur,licet sibi.& alij.Itẽ vnum est inspiciẽdo testamẽti ꝯsignationem,& sigillationem,sed inspectis his,quia duplicia sunt,de quib. testatur defunctus,s.bona sua,& bona pupilli,sunt duo.

1 *Substitutio pupillaris,an intelligatur in vulgari,& econtra.*
2 *Substitutionum alia directa,alia obliqua.*
3 *Substitutionis directa quinque sunt genera.*
4 *Substitutio quando dicatur expressa,& quando tacita.*
5 *Substitutio pupillaris alia expressa,alia tacita. & nu.6.*
7 *Substitutio exemplaris in quibus differat a pupillari.*
8 *Substitutio pupillaris non nocet matri, & quando.*
9 *Generaliter dictum,generaliter est intelligendum.*
10 *Verbum, substituo, ita potest adaptari ad fideicommissariam substitutionem, sicut ad directam.*
Verbum simpliciter prolatum debet intelligi in significatione illa,in qua omni casu potest habere locum.

§.Sinaũt,&c. In isto §. ꝯsuluit testõri, ꝙ instituat sibi & substituat vulgariter in vna parte testi,& illa secure aperitur cũ alia parte pupillr̃.cũ nesciat se institutisse pupillr̃. ex quo ĩpubes apprehendit hr̃ditatẽ, bñ certus ẽ substitutus vulgaris,ꝙ exptrauit,q̃ sibi erat manifesta qa aperta erat.sed pupillaris,q̃ est in alia parte testĩ posita,ex quo est legata,& nõ apta.substitutus ignorabit eã,& rone substituti machinabitur in morte pupilli.gl. ar.ꝯ ꝯsiliũ huius §.sed illa oppositio nõ valet.sed oppositio fit ꝯ ꝯl.s. h᷒.oñdo,ꝙ ꝯsiliũ nõ valet. In vulg.subst.expilla ꝯtinetur tacita pupilla.vt ff.e.l.iã hoc iure. & C.de impu.& al. sub.l.quãuis.& sic cũ uidebit substitut᷒ vulgarẽ,non uesciet se pupillr̃ substitutũ:ecce.ꝙ istud ꝯsiliũ est ꝓ ignorantes,qa si esset peritus iuris, eo ipso,ꝙ videret vulgarẽ,intelligeret & pupillarẽ fuisse,hoc est absonũ dicere. posset dicore si vellet,ꝙ in vul.non intellr̃ pupillaris, sed eꝯ sic, sed quare hoc:ecce rõ,qa in pupillari intellr̃ ẽt vulgaris, q̃ est eã,quia per
1 †vulgare habet testator hr̃dẽ, per pupillarẽ hr̃t hr̃dẽ pupillus, vñ si vellet testõr per pupillarẽ prouidere de hr̃de impuberi, verisile est,ꝙ ẽt sibi prouideret.qa charitas prima incipit a seipso,& ordinaria,iõ in pupillari intelligitur vulgaris,& sic nõ est econtra,si sibi prouideat testator de haerede. per hoc nõ habes ꝙ ipse prouiderit pupillo,ar.l.praeses.C.de serui.ti. generali.dicam tamen cõmuniter,dicitur vulgaris facta pupillo,intelligi

tur

tur pupillaris ad argũ factum ꝯ cõsilium §. huius, dico, ꝙ hoc
verum est, quia in vulgari intelligit̃ pupillaris : sed si exprima-
tur, amplius non intelligit̃: ergo cum hic fuit pupillaris expres-
sa, amplius non intelligit̃ in vulgari: vñ cum videbis substitutus
2 vulgarẽ, nõ intelliget pupillarẽ, q̃ est ꝯ rõnẽ hẽs optimũ ar. † ꝙ
illud, qđ sub vno intelligitur, verum est, si illud non exprimit.
ad hoc ff. de re mili. l. Lucius Titius. §. idem. vsq; ad finem. vel si
intelligat eã fuisse expressam, nescit de quo sit expressa, ex quo
non est aperta: quia potest esse, ꝙ de alio est pupillaris, quàm
vulgaris, quia põt ita dicere testator, filium meum impuberem
mihi hæredem instituo, & si hæres non erit, Titium ei substi-
tuo; vel si hæres erit, & in pup ætate decesserit, Seium ei substi-
tuo. Item aliud consilium dat iste §. quod testator proprio li-
no, & propria cera debet signare partem illam, in qua separa-
tim, & latenter est pupillaris substitutio. dicit gl. proprio lino,
& propria cera debet hoc facere, quia si alieno lino, & aliena
cera, vendicaret eam dñs, & sic aperiret. Dñs meus de Mosaico
dicebat, ꝙ dñs suus tollebat istam iniquitatem, & dicebat, ꝙ ẽt
si alieno lino signasset, & sigillasset testator, tñ dñs meus nõ pos
set vendicare, vñ sicut cum ignorans tignum alienum apponit
in domo sua, non põt vendicare verus dñs, sed præstat̃ illi æsti-
matio duplex. de hoc non curo, sed verum est, ꝙ vendicare non
potest, & est introductum hoc pp publicam vtilitatem, vt ff. de
rei vend. l. in rem actio. § tignum. sic dicam hic, dñs non pote-
rit vendicare ceram, de qua factum est sigillum testamentis, vel
alijs instrumẽtis: quia si esset sic, auferretur facultas probandi,
& sic esset ꝯ publicam vtilitatem, sicut ex alia parte ꝯ vtilitatem
publicam esset, si tignum vendicaret, vnde publice interest, ne
probationum facultas angustetur, C. de hæreti. & ma. l. pe. in
fi. sed ad quid quæris mendicata suffragia? lex dicit, ꝙ agere po-
test actione in factum, vt sibi exhibeatur cera, in qua non hẽt
dñium. necest sibi debita, vt ff. ad exhibendum. l. 4. ergo multo
fortius ceram, & sigilla, quæ nec sua fuit, nec sibi debita pote-
rit retinere, vñ dicit proprio lino, i. diuiso, & propria cera, i. di-
uisa, & no. in gl. certe in libro meo gl. ordinaria eo modo expo-
nitur Redeo ad illum § qua ratione excitari in quo est glo. su-
per illo verbo exemplum, in qua continetur tota materia sub-
3 stitutionum, vnde † distingue: Substitutionum alia directa alia
obliqua. Directa fit, si talis hæres non erit, talis hæres esto. obli
qua dr̃ fideicommissaria, & de obliqua nihil ad præsens, de ista
habebis J. de fideicommis. hr̃ditatib. per totum. directa, alia vul-
garis, alia pupillaris, alia exemplaris, alia compendiosa, & alia
breuiloqua, & sic sunt quinque genera directę substitutionis.
vulgaris dicit gl. est, quæ fit verbis negatiuis sic: si Titius hæres
4 non erit, talem substituo. † vulgaris tacita fit verbis affirmatiuis,
si duobus vel trib. hæredibus institutis, dicat testator, quisquis
mihi hęres eris, substitutus hęres sit, vel vos in uicem substituo.
ad hoc ff. de hære. inst. l. cum in testõ. §. verba gl. hic, quod dicit
dñs Azo in summa huius tituli, forte possit dici expressa illa,
quæ fit verbis negatiuis, aut affirmatiuis, & vos dicitis vtrobi-
quę esse expressam vulgarem, dicit ipse in expressa pupillari in-
telligitur tacita vulgaris, vt ff. eo. l. hoc iure. Item per hæc verba,
Titius Seius vter eorum nollet, hæres esto mihi. per verba ista
vter ne, colligitur substitutio vulgaris tacita, vt ff. de hæred. inst.
l. Seius, & Titius. sed quare dicit dñs Azo, illa forte est expres-
sa, quæ fit verbis affirmatiuis, sicut illa quæ fit verbis negatiuis.
hęc est cã, qa vulg. sortit̃ effectũ ẽt in casu negatiuo, i. si sic hr̃s ñ
erit, & iõ nisi casus iste est exp̃ssus, in quo sortit̃ vulgaris effica-
ciã, vulgaris dr̃ exp̃ssa· male ergo potuit forte: qa in verbis affir-
matiuis nunquã sortitur efficaciam, quia si institutus, cui sub-
stitutus est vulgariter, adiret hæreditatem, & sic esset hæres, ex-
piraret vulgaris, vt C. de imp. & alijs substitutio. l. post aditam.
qa igit̃ casus negatiuus est ille, in quo sortitur efficaciam, licèt
posset fieri verbis affirmatiuis, ideo cum fit verbis negatiuis, dr̃
expressa, cum fit verbis affirmatiuis, dr̃ tacita. & in pupillari nõ
dr̃ tacita vulgaris, quia sit̃ casus, in quo sortitur effectũ. s. nega-
tiuus non est in pupillari expressa, dico quod qñq; est vulgaris
dubia, vt C. de hære. insti. l. vltima. aliqua tacita, vt in pupillari, si
pupillaris sic fiat, filium meum impuberem hr̃dem instituo, &
si filius meus in pupillari ętate đcesserit, talis sit hr̃s eius. hic est
vulgaris tacita non de vi verborum. sic loquitur l. iam hoc iure,
ff. eo. sed si fiat pupillaris substitutio, vel verbis, quibus dicit eã
fieri litera ĩ. eod. in principio, habet expressam vulgarem sic, in-
stituo filium meum impuberem hr̃dem, & si hr̃s non erit, vel si
hr̃s erit, & in pupillari ætate decesserit, cum hoc totum sit in
5 pupillari. de ui verborum est expressa vulgaris. † Alia est pupil-
laris, & pupillaris alia expressa alia tacita, quæ fit verbis nega-
tiuis, & si dicunt contrarium eius quod dictum fuit in vulgari:
v. g. instituo filium meum impuberem, & dico, si talis heres erit
& in pupillari ætate decesserit, talem ei substituo. hæc est expres
sa, vnde confiteor, ꝙ casus, in quo pupillaris sortitur efficaciam,
affirmatiuus est, erit hæres, vel non erit hæres, nihil facit : sed
hoc si in pupillari ætate decesserit, quia si hæres, vel non erit
hæres, diceremus causam expressam, vel tacitam, cũ filio exhr̃-
dato non posset substitui pupillariter expresse, quia non potest
dici, si hæres erit, vñ illud non est verum, ꝙ expressa pupillaris
fiat verbis affirmatiuis, tacita verbis negatiuis, considerando,
ista verbis affirmatiua, & versa uice erit, & hoc non erit. hic
dr̃ expressa in illo casu, in quo sortitur efficaciam, tacita pupil-
laris est in vulgari expressa, vt si dicerem sic, filium meum im-
puberem instituo, & si hr̃s non erit talem ei substituo. & talis
est casus, in quo sortitur efficaciam, & ideo nunc dr̃ expressa, sed
in primo tacita: alia est exemplaris, & dr̃ sic, quia ad exemplum
pupillaris introducta est, vñ sicut voluit lex, ꝙ posset pater te-
stari filio, si decederet añ ætatẽ testabilem, sic in furioso voluit
lex, ꝙ pater posset testari filio furioso, si decederet antequam
fieret sanæ mentis. de ista tu habes C. de impub. & alijs substi. l.
6 humanitatis. dicit hic gl. † ꝙ exemplaris differt in multis a pupil
lari: vñ concordat in pluribus, sed non, imo dico, ꝙ in exempla-
ri dẽt testator instituere certas personas, vt C. de impuberum,
& ali. substitutio. l. humanitatis. sed in pupillari posse quem-
cunque. intelligo tñ, ꝙ si esset impubes. i. in ætate testabili, & te-
staretur, & aliqui tunc non relicta sibi legitima portione pos-
sent infirmare testm̃. possent & nunc, cum pater substituit: alia
est breuiloqua, & continet quatuor, & omnes expressas, secun-
7 dum Azo. † Instituo duos filios impuberes, & dico, vos inuicem
substituo. hęc continet quatuor expressas, quia quilibet est sub
stitutus alij in duobus casibus, in casu vulgaris, & in casu pupil
laris; istam vocat lex reciprocam, quia vnus substituitur alteri,
ff. eo. l. iam hoc iure. & l. Lucius. sed quomodo expressæ sunt,
quia expressa vulgaris est, quæ habet casum expressum, & ex-
pressa pupillaris. quæ habet casum pupillarem? Hugo. di-
8 cit forte tacite. † Azo dicit, ꝙ expresse, & hoc probat sic: quia
tacita pupillaris non nocet matri, vt C. de impub. & alijs subst.
l. precibus. sed illa, quæ fit per hæc verba, nocet matri, ut ff. de
uulg. & pupillari. l. Lucius. ergo, &c. dico ꝙ Azo verum dicit,
quia hic sunt quatuor expressę, & in pupillari si fiat illis uerbis,
quibus lex uoluit eam fieri ĩ. eod. in prin. est uulga. expressa.
sunt igitur hic quatuor expressæ, uos inuicem substituo, cum
hoc sit in persona duorum impuberum, hic dico illud expres-
sum, qđ põt hẽre de ui uerborum, illud tacitum, quod nõ põt
habere de ui uerborum, sed iuris interpretatione impuberem
instituo, si dico, si hæres non erit. talem substituo. non habetur
ista, si hæres eris, & in pupillari ætate decesseris, talem tibi sub-
stituo. & ideo de ui illorum uerborum nõ est pupillaris in illa
uulgari, sed tamen dicit substituo, per hoc uerbũ, substituo, in-
telligitur tam uulgaris, quam pupillaris, ergo utraq; de ui uer-
9 borũ intelligitur, ut ff. de seruit. urba. p̃dio. l. si seruitus. † Et gñа-
liter dictum gñaliter intelligit, uñ dico, ꝙ per illa uerba haben-
tur quatuor expressæ, & in pupillari est uulgaris expressa, qñ fit
eo mõ quo litera nr̃a dicit in principio : alia est cõpendiosa, &
hæc qñq; ꝯtinet tres expressas, nec põt ꝯtinere plures, v. g. dicit
miles, instituo filium impuberem, & qñcunq; decesserit, talem
ei substituo. & hęc est uulgaris, si non erit hęres: & pupillaris, si
hr̃s erit, & in pupillari ętate decesserit: & fideicõmissaria, si post
pubertatẽ decesserit, & hoc si mater non est in medio, quia si
est in medio mater, & decesserit, post pubertatem ista infirmitur,
est q̃dã sp̃alis substõ iure militari facta. qa post pubertatẽ obli-
gat̃ hr̃s ad fideicõmissarium, & hoc fauore mr̃is, cum est in me-
dio, & nõ existẽte mr̃e in medio, nõ obligat̃. iõ uenit substitut⁹
iure directo. hoc probatur ff. de testamen. mili. l. miles. §. 1. & C.
de imp. & alijs sub l. precib. In ista compendiosa sic distinguo;
aut fit a milite, & tunc aut fit puberi, aut impuberi : si puberi,
tunc ꝯtinet duas, unã uulgarem, si hr̃s non erit, aliam intra mi-
lites sp̃alẽ, si hr̃s erit, & qñcunq; decesserit. Si fiat impuberi quẽ
habet miles in potestate, aut est mater impuberis uiuens. & ꝯ-
tinet tres, uul. & pupillarẽ, & fideicõmissariã, eo decedẽte post
pubertatẽ si mr̃ nõ sit in medio, non obligatur, nec trahit̃ ad fi-
deicommissum, sed cõpetit directo. Sic loquitur l. precibus. C.
eo. & l. Centurio. ff. eo. Si fiat a pagano, aut in testõ, aut in codi-
cillis. si in codicillis fiat, quibuscunq; uerbis fideicommissaria
est, qñcunq; institutus decedit: qa directo nõ põt ualere in co-
dicillis, ideo ualet, ut ualere põt. ut ff ad Treb. l. Sceuola. Si in
testõ, aut fit ei, cui non potest substitui pupillariter, ut qa insti-
tuo ex̃neum, & sic dico qñcunque decesserit, talem substituo.
hẽt duas, unam directam aliam fideicommissariam. directa est,
si hæres non erit· fideicommissaria, si hr̃s erit, & qñcunq; deces
serit, ar. l. ex facto. ff. ad Treb. si fit a pagano ei, cui potest substi-
tui pupillariter. Azo distinguit, aut fit his uerbis, qñcunq; de-
cesserit talis, hr̃s esto. duas hẽt, uulgarem, & pupillarem: uulga
rem, si hr̃s non erit pupillarem, si hr̃s erit, & in pupillari ætate
decesserit, si post pubertatem decesserit, nullam, quia usque ad
tp̃s istud potuit ualere iure directo, iõ post pubertatẽ lex noluit
eã obsari. Ita loquit̃ ff. e. l. uerbis ciuili. & l ĩ pupillari, aut his uer
bis, qñcũq; decesserit, talẽ tibi substituo, duas habet, uulgarẽ. si
ñ sit hr̃s: & fideicõmissariã, qñcũq; đcesseris ẽt post pubertatẽ.

10 Quia verbũ ſubſtituo, a eſt verbum, quod ita pôt adaptari ad
a fideicomiſſariã, ſicut ad directam. vt C.de inſt.& ſubſt.ſub ꝯdô.
fac l.gnalr. & verbum ſimplr ꝓlatum dẽt intelligi in ſignifica-
tione illa, in qua oĩ caſu pôt hre locum, & illa eſt fideicommiſ-
ſaria ſubſtô, ſiue añ pubertatem, ſiue poſt deceſſerit, l.in teſt.C.
de teſt.mi & C.de impub.& alijs ſub.l.2.aut ſit his verbis, qncũ-
que deceſſerit ſine liberis, talis hrs eſto. dicit Azo, ꝙ in caſu iſto
ſolum ꝯtinet fideicommiſſariam. ſ. ſi poſt pubertatẽ deceſſerit,
ꝙ hẽt locum fideicõmiſſaria, non ꝓpillaris & in pupillari æta
te deceſſerit: quia certum eſt, ꝙ ſi in pupillari ætate deceſſerit,
decedet ſine filijs: quia in tali ætate liberos procreare non pôt:
aut fit his verbis, ſi deceſſeris in pupillari ętate, talem tibi ſubſti.
tuo, vel poſtea ſine verbis quandocunq; talem vobis ſubſtituo,
& an te pubertatem, & eſt pupillaris, poſtea fideicommiſſaria.

ADDITIO.

a Verbũ, ſubſtituo. Adde, ꝙ verbũ, ſubſtituo, appoſitũ in pſona aliorũ duorum ſubſtitutorũ appellat verbũ cõe, ſecũdũ Ale.in cõſ.12 inc.Attẽtis verbis.ver. & cõſtat, in 4.vol.per gl.& doc.in l.precib.C.de impu.& alijs ſub.& gl.in §.ex-neo. hoc ti.& doc.in l.iam hoc iure.ff.de vul.& pup.Bal.in l.in teſtô 9.qô C. de teſta.mili.& doct.in l.ſeculare. §.Titius. ff.ad Treb. vbi de iſto verbo late.

1 *Teſtamento paterno inualido non valet pupillare, & quando.*
2 *Teſtamentum quando fiat nullum ipſo iure per bono.poſſeſ.*
Teſtamentum, cum ſit de iure ciuili, rumpitur in totum per querelam.

1 §. Liberis. †Ibi dr̃, ꝙ pupillaris ſubſtô eſt ſequela pr̃ni
teſti, & iô ſi pr̃nũ teſtm̃ ñ valet, neq; pupilla
re & hoc eſt verum dicit gl. ſi nô valeat pupillare teſtm̃. nô ſo-
lum ſi teſtm̃ pr̃num nô valet ab initio, imo ſi ex poſt facto euã-
neſcat. & pupillaris ſubſtô euaneſcit, & hoc verum, ſi pr̃num
teſtm̃ rumpit in totum, qđ rumpat pupillare, ſi totũ teſtm̃ pr̃-
num per ius ciuile, ſ. q̃relam. ſed ſi per.bo.pol.ꝯtra. tenet ſubſtô,
2 vt ff.eo.l.ex duob.in fi.rô diuerſitatis eſt. †qa teſtm̃ eſt de iure ci
uili, & iô per q̃relam, q̃ eſt de iure ciuili, rumpit in totũ, & quo
ad ſubſtônẽ, ſed per bo.po.q̃ eſt de iure p̃torio uô, qa nô pôt fa-
cere p̃tor, ꝙ ille, q ſemel fuit hrs, ꝙ ñ ſit hrs, j.de bo.po l.§.quos
aũt. ſed cum impugnat teſtm̃ per bo. pol.ꝯtra. aut petit bo.pol.
ꝯtra.añ aditam hr̃ditatem, & tũc facit teſtm̃ ipſo iure nullũ: aut
poſt aditam, & tunc facit nullum iure p̃torio, vñ gl. dicit hic ſim
plr.ꝙ per bo.pol. nô fit nullum male dicit, imo dẽt diſtingui,
& alibi ita diſtinguit. vt C.de col.l. vt liberis. ſed ego dico, ꝙ per
bo.pol.ꝯtra. ſiue añ aditã hr̃ditatem, ſiue poſt, expugnat teſtm̃,
vt ſit nullũ ipo iure, ſed iure prętorio tm̃: qa nô pôt facere p̃tor,
vt dictũ eſt. ſed vr̃, ꝙ rña illa nô valeat, ſi teſtm̃ pr̃num rumpitur
per bo.pol.ꝯtra.ꝙ ſubſtô non remaneat: quia pupillares tabulę
dependent ex teſtamento paterno: quia ſi paternum rumpitur
iure ciuili, ſimiliter pupillares tabulæ: ſi iure prætorio, ſimi-
liter pupillares tabulæ, & ad hoc non reſpondet dom. meus.

§. Singulis autem. Iſte §. dicit, ꝙ ſi pr̃ hẽt plures
ĩpuberes, & ſubſtituat nouiſſi-
mo morienti ius ſuccedendi ab inteſtato. inter alios vero non
vĩr inuicẽ ſubſtituti, vt ff.de leg.2.l. Tilia Seio. dicit gl. ꝙ in illa
lege fuit plusquã ſubſtô facta vltimo moriẽti. qa dictũ fuit, par-
tes ſuas alienarent. vñ ex verbis ꝓhibitæ alienationis p̃ſumi-
mus fieri ſubſtônẽ inter fr̃es. dico, ꝙ falſum eſt, ex illo nô tolli-
tur. ſed legauit teſtôr vni ex fratribus ꝓpriũ, rogauit vltimo
decedentẽ de reſtituẽdo ſubſtituto, ſed vltimo decedẽs q̃ſio reſti
tueret totũ. niſi vellet teſtator qđ totũ deueniret ad vltimum?
Hoc eſt per ſubſtônem, nô ab inteſtato, ſed per ius accreſcendi.

Quibus modis teſta.infirmentur. Rub.

1 *Teſtamentum rumpitur arrogato filio, niſi ipſum prius inſtituerit arrogator.*
2 *Teſtamentum ingreſſi monaſterium rumpitur per ingreſſum, niſi in teſtamen-to monaſterium inſtituerit.*
3 *Teſtamentum primum quando rumpatur per ſecundum.*
4 *Sententia prima non inualidatur per ſecundam latam ab eodem iudice.*
5 *Fideiuſſores dati in cauſa prima, reuocãdi ĩ cã appellationis, & quãdo, & n.6.*

TEſtamentũ iure factũ. Et dr̃
hic, ꝙ
ſi qs poſt teſtm̃, factũ adoptauit filiũ, teſtm̃ rũpit.
dẽs ſcire in iſto adoptiuo, ꝙ ſi ip̃m inſtituit añquã
adoptarẽt, ñ rũpit teſtm̃, ſed exhr̃dauio ſcĩ de eo,
añquã adoptaret. ñ facit valere teſtm̃, vt ff de lib.
& poſthu.l.filio. §.vlt.& ff.de bo.pol.ꝯtra.l.nô putauit.§.ſi quis
1 emancipatũ. Hẽs ergo hic, ꝙ ſi quis facit teſtm̃, poſtea arroget
filium: quia quaſi filius naſcitur, rumpit teſtm̃, niſi ip̃m primo
inſtitueret, quia tunc nô rumperet ꝓ iura allegata. ſi qs fecerit
teſtm̃ añquã ingrederet monaſterium, cum ingredit, naſcit ſibi
2 filius, qa monaſterium dr̃ eius filius, iô rumpit eius teſtm̃, †niſi
in teſtô monaſterium inſtituerit iô cõſiliũ eſt huius legis, & le-
gũ p̃allegatarũ, ſi qs facit teſtm̃, inſtituat añ, & ſic ꝓ eius ingreſ-
3 ſum nô rumperet eius teſtm̃. †Alius modus rumpẽdi teſtm̃ l. ſi
fiat ſcm teſtm̃ tũc rũpit primũ. iſte modus tangit in §. poſterio-
re. dicit gl.& bñ, ꝙ ſcm rũpit primũ, nô ſolũ ſi ſcm ꝯdicat primo,
4 imo et ſi ꝯcordet, qa ſcm valebit ñ primũ. †Sed aliud eſt ĩ ſnĩa,
qa ſi ſnĩa ab eodẽ iudice, & ſuper ea lata ſit ſcđa, valet prima,
ſcđa nô, vt ff de re iu.l.iudex.& eſt rô, qa ambulatoria eſt volun
tas defuncti vſq; ad mortẽ, aut licet ei mutare qñcũq; vult, vt j.
q teſt.facere poſ. l.ſi qs impubere. & ff de adimẽ.& tranſ leg.l.
4.ĩ fi. ſed iudex ex quo ſemel ꝓtulit ſnĩam, functus eſt offô ſuo,
iô prima valet, & nô ſcđa, §. ſed ſi qs priore, &c. ibi dr̃. ꝙ ſcm te
ſtamẽtũ valet, ſed in eo ꝯfirmet primũ. ar. dicit gl. ꝙ ſi ſnĩa pri
ma cõfirmet ꝓ ſniam appellationis, ageret, vt ex ſnĩa lata in cã
appellandi, vt ex prima. quia vt qđ fit in caſu. vñ ſic dico in caſu
alio, ꝙ ex prima ſnĩa agit. ex prima dicit gl. tunc demũ, cũ eſt ꝯ
firmata ꝓ cãm appellationis, ſic ex placito ꝑmutationis agitur
teũ ſecuta, qa rei executio ꝯfirmat, vñ non ex traditione agitur
ſed ex placito p̃cedẽte demũ ꝯfirmato per rei tradônẽ. ſed dñs
meus dicit nô, ꝙ ſp agitur ex ſnĩa app. ſiue iudex app. cõfirmat
primam ſiue ſerat ſniam contrariam. Vna rô eſt iudex appella
tionis demandat ſniam executioni, vt C.de app.l. ſancimus, cir
ca medium, & C.de epi.aud.auth, ſi quis litigantium, ſed ſi age-
retur ex prima ſnĩa, iudex, a quo appellatum eſt, demandaret
5 eam executioni, ergo &c. †Item ꝙ app extinguit pronunciatũ,
& ſic obligatio, quæ fuit nata ex prima ſnĩa, extincta eſt, & obli-
gatio extincta non reſurgit, ergo, &c. item fideiuſſores dati in
cauſa prima reuocãdi ſunt in cauſa appellationis, ſi feratur ſnĩa
contraria primæ, vel prima confirmatur primum probatur ff.
iudi.ſol. l.2. & 3.in princ & l. cum apud. ſed ſi agatur ex prima
ſententia. ex hoc eſſent fideiuſſores primi obligati, ergo &c. eſt
caſus. vbi tenet primum teſtamentum, vbi non vltimum per
verbum vltimũ, vt ff.de hæred.inſt.l.vltima.

§. Alio quoque modo, &c. Teſtamẽtum
ſuperiorib. trib.
modis vidiſtis, ꝙ ipſo iure annullatur, ſed per quartum modũ,
qui hic tangitur, ſ. per capitis diminutionem minimam, non
tollitur ipſo iure, dicit Pla. capitis diminutio eſt de iure præto-
rio, teſtm̃ eſt de iure ciuili. ſed falſum dr̃, vñ errauit, & iure pue-
rili. imo capitis diminutio eſt de iure ciuili, & eſt actus ciuilis,
vt ſupra de legitima agna. tut. in fine ad hoc etiam eſt in Auth.
conſti.quæ de digni. circa principium, & in caſu §. ſequentis. ſe
quitur, non tamen per omnia. &c. neceſſaria eſt bo.poſ. ſecun-
dum tab. quia cum aliquis facit inſtrumentum, & poſtea pati-
tur capitis diminutionem obliquam, ſi tamen inuenit ſe in ſta
tu priori tempore mortis, iure ciuili non poteſt adiri hęreditas
ab hærede, ſed petitur bo.poſſ. ſecundum tab. ideo hoc tantum
caſu neceſſaria eſt. ſed pone, ꝙ tabulæ non extant, quid fiet de
iure ciuili? adiri non poteſt, item nec petere bon.poſſ. ſecun-
dum tab. quia illa locum non habet, niſi demũ tabulis exiſten-
tibus, vt ff ſi tabu.teſt. nullæ extab.l.1. videtur ergo omni auxi-
lio deſtitutus. dominus meus hic voluit dare aliud conſilium.

1 *Teſtamẽtũ nô infirmatur ex eo ſolo, ꝙ teſtôr dixit, nolo teſtamẽtũ meũ valere.*
2 *Teſtamentum quando rumpatur, & quando & qualiter hoc cognoſcatur.*
3 *Inſtitutio hæredis eſt caput, & fundamentum totius teſtamenti.*

1 §. Ex eo autem. †Ibi dr̃, ꝙ ſi teſtôr fecerit teſtm̃, ſi
poſtea dicat, nolo teſtm̃ meum va
lere, ex eo ſolo, ꝙ hoc dixit, nolo teſtm̃ meũ valere, nô infirmat,
vt hoc §.& C.de teſt.& quẽad.teſt inſt. l.ſancimus iô & ſi q̃rat
2 de teſt.rumpendo, vel annullando, dĩi nbi artẽ, †vt ſcias qñ rũ-
patur teſtm̃. & qñ non qa aut poſt teſtm̃ ſcm̃ contingit vnus de
quatuor caſibus huius tituli, aut non: ſi ſic, rũpitur teſtm̃: ſi nô,
aut intentata eſt q̃rela, vel bon.pol.ꝯtra & qñ annullandũ eſt,
qa per q̃relã, & ſimplr ipo iure ꝓ bo.pol.ꝯt iure p̃torio, aut te-
ſtôr poſt teſtm̃ factũ ſibi ꝯſciuit, aut damnatur eius memoria,
& tunc annullat. aut poſt teſtm̃. cum teſtôr eſſet furioſus, hr̃des
nô curauerunt eũ, aut captũ eũ nô redemerunt & tunc annul-
lat. vt in Auth. vt cũ de ap.co. § ſi qd de p̃dictis parentib. & §. ſi
vnũ. oĩi iſtis caſib. deficientibus, ſi q̃rat, an teſtm̃ annullet. diſtin
guo, aut teſtôr poſt teſtm̃ ꝓceſſit ad aliud teſtm̃, aut non: ſi nô
ꝓceſſit ad aliud teſtm̃, tñ. volebat valere teſtm̃ iam factũ, aut ſte-
tit in verbis, aut ꝓceſſit ad factũ: ſi ſtetit in verbis, aut in iſtis ver
bis tm̃ primũ teſtm̃ valere volo: aut q̃rit de legatis, an annullata
ſint, aut q̃rit de teſtône. ſi q̃rit de legatis, dico, ꝙ annullata ſunt
ope exceptionis. vt ff.de teſt.mil.l. milites. §. veteranus. ſi q̃rit
de inſtône, aut nô eſt elapſum decenniũ, & tunc nô ſtantib. illis
verbis trib. teſtôris. teſtm̃ meũ nolo valere. tenet inſtô, aut cũ il-
lis verbis, lapſum eſt decenniũ, qđ intelligit ex tpe teſti facti nô
tpe prolationis verborum, & tunc inſtô caſſa eſt, vt C.de teſt.l.
ſancimus. & eſt plana rô diuerſitatis p̃dictorũ. quia fortior eſt
3 inſtô qñ legata, †qa inſtô eſt caput. & fundm̃ totius teſti, vt j.
de leg. § añ hr̃dis inſtônem. iô facilius annullantur legata quã
inſtô. Si autem teſtator non ſtetit in iſtis verbis tm̃, nolo valere
teſtm̃ meum, quia hr̃des mei ſunt indigni. & tunc fiſco, vt C.de
his, qui. vt indi. l. hr̃ditas ff.eo. l.cũ tabulæ. §. vulgo. Si aũt teſtôr
nô ſtetit in verbis tm̃. ſed proceſſit ad factum, vt quia proceſſit
ad actum cancellandi, aut actum deſtruendi: ſi ad actũ deſtruen
di, quia remouit ſigilla. aut hoc fecit pp delicta varia hr̃dum, qa
volebat decedere inteſtatus, ſ. pp delicta hr̃dũ, tũc fiſco applicat
hr̃ditas, & tenet fiſc⁹ pręſtare legata. Si ãt, qa vult d̃cedere ĩteſta

tus,

tius, tunc veniunt venientes ab intestato, nec teneat.ad legata,
ff. de his quę in test.delen.l.proxime.& l.vltima.& C.de his qui
bus,vt indignis.l.hæreditas. quid in dubio? dicit gl.q præsume
tur,q pp demeritum hæredis destruxerit. hæc gl.C.eo.l.nostrā.
sed ego dico ꝯ,per illud gñale,psumit bñ meritus q non proba-
tur demeritus vel malus.vel potes distinguere,vtrū ex parte ma
ioris inciderit, vel ex parte minori,non approbo,vt C.de edicto
diui Adr.tol l. vltima.licèt qdam ita distinxerunt. Si autem p-
cessit ad actum cancellandi, dico nō cancellata rata esse.& can-
cellata esse irrita,vt ff.de his quæ in testa.delen.l pen.& hoc vbi
processit ad factum: si processit ad aliud testm̄, distinguo,aut
processit ad aliud testm̄,& ipsum perfecit,aut nō perfecit:si nō
perfecit, aut primum erat minus solemne, tunc reuocatur, de
testō mi.l.eius militis § militia missus.sed primum aut erat so-
lemne, aut non perfecit, qa non potuit, si nō fecit,qa pœnituit,
oīa manent rata,& firma,siue erāt in primo testō,si fm nō pfe-
cit, quia nō potuit legata in primo ope exceptionis annullare,
sed institutio est rata, vt ff.de adim.& trāsfe.lega.l.ex parte.si p
fecit fm aut solēne aut minus solēne,aut primū solēne testm̄,
& fm perfectū, licèt minus solēne sic se habeat.qa in vltimo in-
stituti sunt veniētes ab intestato , in primo alij,aut res aliter se
habet in primo casu, primū nullū est.si res aliter se hēt,primū
ratū habet, vt C.de testa.l.hac consultissima § pe.si aūr est vlti-
mū solemne sicut primū.aut in primo erant instituti liberi,aut
non.si in primo erant instituti liberi,manet ratū nō obstante se
cundo,nisi in testa. scdo fiat mētio de primo vt C.de test.auth.
hoc inter liberos. si nō erāt īstituti in primo liberi,aut primum
erat derogatoriū scdi:nā si primū erat derogatoriū scdi, primū
tūc manet,nisi de primo fiat mentio in secūdo, ff.de le ?.l.si qs
in prin.si primū nō est derogatoriū scdi,aut in vltimo solemni
sunt instituti capaces, aut non capaces: si capaces,indubitanter
rumpit primū:aut nō capaces nō hñt hēditatē,sed defertur pri
mis institutis in primo, vt ff.de his quib.vt indi.l. cum quidam.

De inofficioso testamento. Rub.

1 *Testamentum dicitur inofficiosum, si pater filium non instituit, sed exhæredat.*
2 *Querela est quoddam officium iudicis,non autem accusatio,neque actio.*
Querela nunquid sola intentabitur, aut cum ea intentabitur petitio hæreditatis, & quæ sit practica.
3 *Querelam inofficiosi an habeant ascendentes per lineam masculinam in testamentis descendentium.*
4 *Frater, vel soror non admittetur contra testamentum fratris nisi persona turpis,vel infamis instituatur.*
5 *Fratres vterini habent querelam sicut consanguinei.*
Differentia sexus est hodie sublata,& hoc verum eo mortuo ab intestato,de cuius bonis agitur, sed in testamento nihil immutatur.
6 *Filij fratrum præmortuorum an admittantur ad querelam patrui sui , sicut pater eorum admitteretur si superstes esset.*
7 *Querela quibus liberis detur.*
8 *Querela cū sit de iure ciuili,an detur emācipatis,qui de iure ciuili sunt īcogniti.*

Via plerunq; parentes,&c.
Hic tractat de inoffi.testo.de hoc est rō nois arg.
dr̄ inofficiosum testm̄ , & q̄rela inofficiosi testi,
īter patrē.& filiū versat offm̄ pietatis,vñ officiū
est pietas parentū ad filios, vt C. de ali. præstan.
vel alimenta obsequium proprium liberti patronum, vt C. de
ne.ge l. officio,nec minus obsequio.l.vno obsequio. cū de cor-
rigendo se dicit hic religio hoīs ad Deum, vt ff. de iusti. & iu.l.
1 veluo.†si pr̄ nō exerceat istud opus pietatis erga filiū,qa non in
stituit, sed exhēdat.dr̄ inofficiosum testm̄.& dr̄ fieri,vt dicit lite-
ra,quasi a demente, non quasi a furioso. Vr̄ sibi ꝯdicere lr̄a: sed
dic, quia in primo casu dr̄ in lr̄a, q a quasi demente,non quasi
furioso, vr̄ sibi ꝯdicere lr̄a sed dicit, q in primo casu dr̄ in lr̄a,q
a quasi demente fit,& sic quasi est expressiuum similitudinis,non
designatiuum veritatis.In secundo casu dicit lr̄a q dr̄ fieri,non
quasi a furioso: sic quasi est expressiuum veritatis, sic vides, rō
2 tm̄ nois,quia dr̄ querela inofficiosi testi.Quęrit gl.†quid est q̄-
a rela?dicit q est officium iudicis,a& hoc satis probabiliter pōt di
ci,quia non est accusatio, quia non agitur ad pœnam corpora-
lem,vel pecuniariam non est actio quis non petitur aliquid da
ri,vel fieri ab aduersario iō est quoddam vinium, quod erit q̄re-
la,vñ satis pōt pici,q est officium iudicis, quod imploratur a fi
lio exhēdato,merito vt pronuncietur testm̄ factum ꝯ offm̄ pie-
tatis non valere. Caue, nunquid sola q̄rela intentabit,aut cū eo
intentabit petitio hēditatis,hæc est doctorum infra,q qui inten-
tat q̄relam, non intentat petitionem hēditatis, quia petitio hē-
ditatis cōpetit hēdi leg. si hēs non est añ prolatam q̄relam,imo
institutus, iō etiā non intētat cū q̄rela. Alij dn̄t,q imo sit pōt in-
tentari,& de hoc habes ff.eo. l.cum de inoff test. Ego dico,q bñ
dicūt isti ,& ille,qui intentat q̄relam pōt intētare petitionē hē-
ditatis, si vult.dixi de rescissoria. q sit pñt intentari.hoc dixi j de
actioni. §. rursus. q̄rela est officiū iudicis rescindens testm̄,quo
rescisso cōpetit petitio hēditatis, & iō pñt intentari, & dicet sic
in libello filius exhēdatus,peto rescindi per q̄relā testm̄,& mihi
restitui hēditatem per petitionē hēditatis. sic intelligo l. qui de
inoffi.testō.ff.eod. Quærit, qs intentat? dico q filius exhēda-
tus in testō ascendētiū p linea masculinā hēt q̄relam inofficio-
si,non ꝑterit. sed hēt bonorum possessionē ꝯ tabulas, & quod
dixi,q filij exhēdati in testis pdictorū hēnt q̄relā,hoc est verum
de illis q rite sunt exhēdati,licèt non recte.rite respicit formā,re
cte respicit cām, vtrum fuerit iusta, vel non, vñ pōt esse rite ex-
hēdatus,non tñ recte, quod probatur ff.de bonorum possessio.
3 ꝯta.l.nō putauit.§.nō qms.†itē ꝯ ascendentes per lineā mascu-
nā exhæredati, in testis descendentium per lineam masculinā
rite exheredati,hēnt querelam inofficiosi sic loquitur totus iste
titulus ff. si quis a parente fue.manu sed hęc dr̄a non est reuo-
cata aliquo iure.liberi.si ibi fuerunt ꝑterit, qui sunt in ptāte de
functi,dn̄t ipso iure nullū:si non,quia emancipati impugnant
per ꝯtabulas , sed ascendentes nunquam dn̄t nullum ipso iure
testm̄ ascendentium,sed hēnt querelam exhēdati,vel bon.poss.
ꝯta.si fuerunt ꝑteriti.in descendentib.p lineā femin.& in ascen
dētibus hēt locum iste titulus,s.querela inofficiosi testi, siue ꝑ-
teriti,siue exhēdati.non.n.hēt locum bonorum possessio ꝯta.l.
illud. §. ad testamenta & in ista linea fœminina nullo iure. &
testm̄ ipso iure nullum,nec ꝯpetit, vt dixi,bonorū possessio ꝯta.
veniamus ad lineam collateralem. non hēt ibi locum ꝯtab.sed
querela inofficiosi testi duntaxat, & in casu, vt si frater institu-
at turpem personam,frater,vel soror consanguineus,& ēt vteri
nus tñ exhēdatus,vel ꝑteritus, exhæredati,vel ꝑteriti hēnt que-
relam inofficiosi testi,vt ff.de inoffi.test. l.fratres. In ista linea trā-
suersali pone in casu querelam,in quo dixi, qñ frater vel soror
consanguineus fratrem, vel sororem consanguineam exhēdat,
& turpem personam instituit, & circa hoc notabis tria.gl. nr̄a,
vbi loquitur de infamia facti, facit repelli a q̄rela. vt C. de inof.
4 test.l.fratres. dn̄t doctores nr̄i faciunt admitti ad querelā.†Fra-
ter , vel soror non admittetur ꝯ testm̄ fratris, nisi persona tur-
pis,vel infamis sit instituta,d.l.fratres.dico, vtrunq; bene dr̄, ni-
hil Catilina Cethego sed ego video, si ponat , q frēr sit turpis
psona sicut īstitutus,nō hēbit frēr q̄relā in testō frīs,imo repel
5 let,arg.ad hoc C.de inof test.l.in arenā.†Scdo notabis,q fratres
ꝯsanguinei hēnt q̄relam. non vterini, hodie vt dicunt quidam
hoc corrigi, cū hodie sit sublata dr̄a agnationis, vt in Auth. de
hēditatib q̄ ab intest.per totum.pōt dici ꝯriū,vñ dr̄a sexus sub-
lata est hodie. verum est eo mortuo ab intestato,de cuius bonis
agitur,vęꝫ de successione ab intestato. sed in testō non inuenio
inutuarū.stet igr̄ C.de testa l sancimus & C.de ap l.ꝑcipimus.
6 †Notabis tertio in linea transuersali,stat q̄rela in psonis fratrū,
& vltra non extendit,nunquid hodie filij fratrū ꝑmortuorū ad
mittantur ad q̄relā patrui sui,s.fratris sui patris,sicut pr̄ eorum
admitteret? Dn̄t qdā q sic,filij fratrū succedunt sicut & pr̄.& hoc
dn̄t.vt prius,ar.in Auth.vt fratrū filij circa principium.dicimus
q nō vt pri⁹,& loquit Auth.de hr̄.q̄ ab inte & nos loqmur hic
de testamentaria,in qua nō inuenit correctū,stet ergo C.de te.
l.sancimus.& C.de app.l.ꝑcipimus.hoc est verū q filij fratrum,
sicut soli nō hent q̄relā, nec intermisti sint soli.Pone,hēbat te-
stator.q turpē psonā instituit,fratrē consanguineū, & vterinū,
cōsanguineus intētabit q̄relā? hoc planū est,q poterit & sic fa-
cit locū fratri successuro ab intestato,& sic vterinus veniet cum
ꝯsanguineo, qd̄ credo,nec hoc pōt negari,qn dr̄a sexus in suc-
cessioe ab ītestato sublata sit p Auth.illā. de hr̄.q̄ ab ītest. sir &
filij fratrū veniēt,ex quo est loc⁹ successioni ab īte & sic p obli-
qitū admitteret ad q̄relā, sic quo ad q̄relæ effectū.di gl mittunt
hoc casu fratrum filij,& sic vterin⁹ cū fratre ꝯsanguineo ad suc
cessionē fratris expugnato eius testō per fratrē cōsanguineū tñ
alio iure qa cōsanguineus frater admittit,succedit ab intestato,
ar.ff. de bon.pos.ꝯtab.lege filium dns dn̄i mei.s.Io.de Mo.dice-
bat ꝯrium,qa frater ꝯsanguineus, ex quo sic laborabat,solus in
tētando q̄relā, & solus faciebat expensas.solus hēbit cōmodū.
Ad iura ꝯria, q̄ dn̄t. q ab intestato sitr admitteret vterinus ꝯsan-
guineus,insup & filij fratrū,vt in Auth.de hr̄.q̄ ab intest §.1.in
Auth.vt fratrum filij, circa principium.verū est, dicebat ipse,q
simul ab intestato prius facto,vt ff.de inof.test. l.nā & si paren-
tibus.vltima.& l. sanctio legū, & sic vides in quorum testis hēt
8 locum q̄rela.†Videamus,qb.liberis det q̄rela? & dat liberis na-
libus,& ltimis.hoc certū est,dr textus.adoptati demū de inoffi-
cioso agere pñt , si nullo alio iure ad bona defuncti venire pñt,
nā si iure alio vēire ñ possint, dt tex.adoptati.gl.dt arrogati di-
co

ADDITIO.

a ¶Est officium iudicis.Adde,q querela non est actio,nec accusatio, sed quod-
dam offm̄ iudicis.Bar.in l.nā & postea §.si minor.ff.de iureiu. Et qd̄ sit mediū
cōcludēdi in querela inofficiosi,vide per eūdē in l.2. ff.de inof.test. Aduerte
tñ,q querela inofficiosi testa. vocatur accusatio,secundum Bar. in l. 1.§.scien
dum,ff de susp.tuto. Aduerte etiam,q querela non competit,vbi quis habet
aliud remedium,Bar.in l.Papinianus,§.si quis impubes,de inof.testam.

eo, ſi lr̃a diceret, non poteſt ſtare, quia arrogati habẽt conditio-
nem ex lege, vt ff. de inoſ. teſt. l. Papinianus. §. ſi impubes. ergo
ſi alio iure pñt ſuccedere, non habent querelam, vt dixit text.
vnde non poſſit ſtare lr̃a arrogati. vnde hic accipitur adoptati,
in genere. adoptati habent querelã, nõ arrogati, vt dictum eſt.
adoptio ſub ſe continet adoptionem propriè dictam, & arro-
gationem: olim tranſibant adoptati in poteſtate patris ado-
tantis, & habebant querelam: hodie ſi hi ſint adoptati a perſo-
na cõiuncta, tranſeunt in eius poteſtatem, & idem dicit hodie,
quod olim, vt habeat querelã ſed ſi perſonæ extraneę ſint, nõ trã-
ſeunt in eorũ poteſtatẽ, & ideo nõ habent querela hoc probat
C. de adoptio. l. cum in adoptiuis, & ĩ. de adoptionib. §. ſed ho-
8 die. † Et no. ꝙ adoptati, quando adoptantur a perſona coniun-
cta, habent querelam manentes in poteſtate, ſed vniuerſales, &
legitimi, & manentes, & exeuntes habent querelam, ſed tunc
quia querela eſt de iure ciuili. Quia ergo rñdebatur eman-
cipatis, qui ſunt incogniti de iure ciuili, vt ĩ. de hæreditatibus
quæ ab int. l. emancipati Dicunt, ꝙ hoc eſt per prætorem, ꝙ ad-
mittatur ad querelam. Sed eſt ne in poteſtate prætoris dare au-
xilium de iure ciuili, imo ſi iuraſſet, non poſſet dare querelam
inofficioſi, quia per querelam deſinit eſſe hæres inſtitutus, &
prætor non poteſt facere de aliquo qui fuit hæres, ꝙ non ſit hæ
res, vt ĩ. de bon. poſſ. §. quos autem. dico ergo quod emancipa-
tus habet querelam per nouas leges: quia lex duodecim tab.
non cognoſcebat eum, ſed iſte emancipatus debet primo im-
petrare bon. poſſ. decretalem. Dicunt Doctores, emancipatus
eſt incognitus iure ciuili, repellitur a querela, ideo oportet, ꝙ
habet inſignia prætoris, per quæ admittetur ad querelam, &
hoc per bono. poſſ. decret. ſed ſicut dixi, ſi iuraſſet prætor, non
poſſet dare interſignia iuris ciuilis, quia per querelam daretur
querela, cum per querelam deſinit eſſe hæres, qui inſtitutus
erat, quod non poteſt facere prætor, vnde per bono. poſſ. decre
talem non ſolum emancipati. imo quicũque non ſui indigent
ea. Et ſcis tu, quæ eſt ratio bon. poſſ. Illi, qui agunt querela, de-
ſinunt in totum, & poſtea prolata per querelam adeunt, ſi vo-
lunt, abſtinent. vnde ille, cui competit querela de iure ciuili,
prolata querela, & ſic rededucta ad cauſam inteſtati, adibit, ſi
vult, & ſi vult, non adibit, vnde voluerunt iura ligare iſtum, ſ.
emancipatum, vel non ſuum, qui querelam non poterat inten-
tare, vt ipſe ſe ligaret: prolata querela, tenetur adire, & non eſ-
ſet in voluntate ſua adire, vel non, alias iura eſſent illuſoria. per
aditionem non poteſt, quia non poteſt adire niſi prolata que-
rela. ideo voluit quidam ligare ſe, vnde voluerunt iura, vt pete-
ret bono. poſſeſſio & ſe ligaret, vt declaret ſe agnoſcere hæredi-
tatem, quæ tribuit ius, vnde tribuit ius hoc probatur ff. de inof.
cio. teſtamen. l. quemadmodum & l. Papinianus. in fine.

§. Si tutor. Ibi not. argum. quod aliquis facit non tan-
quam ipſe, vnde non admittit tutor lega-
tum, qui agit querela nomine pupilli, licèt ſuccubuit, & hoc
ex neceſſitate facit, & de hoc habes C. de adminiſt. tuto. l.
cum quædam.

1 *Filius agit ad ſupplementum ſi inueniatur habere minus quarta.*
2 *Filius tranſmittit querelam non præparatam ad ſuos. & quomodo intelligatur.*
Filius tranſmittit hodie ad poſthumos querelam non præparatam.
3 *Suus præteritus, & olim, & hodie poteſt dicere teſtamentum nullum ipſo iure, emancipatus, præteritus bon. poſſeſſionem contra tabulas.*
4 *Præteritio poteſt fieri dupliciter, inſerta cauſa, & non inſerta cauſa, et quando.*
5 *Et quid ſi fuerit inſerta cauſa, quæ tamen certa non eſt.*
6 *Cauſæ ingratitudinis ſunt quatuordecim, quib. filij exhæredari poſſunt. ſeptem quibus parentes. & aſcendentes in teſtamentis deſcendentium. tres in quibus fratres in teſtamentis fratris.*
7 *Legitima, ſi fiat teſtamentum, debet relinqui iure inſtitutionis. Et quæ vtilitas reſidet, quòd filius habeat legitimam iure inſtitutionis.*

§. Quartam. Ibi dicitur, quòd filius debet habere
quartam, vt repellatur a querela. Ad
euidentiam huius §. maxime notabis, quæ ſunt neceſſaria per
C. de iſto trac. quid per Auth. Per C. hæc ſunt neceſſaria. Pri-
mum eſt, ꝙ per leges C. antiquas exhæredans debeat probare
ſe gratum, per leges nouas C. mutatur, imo debet hæres inſti-
tutus eum probare ingratum, vt C. de inoffi. teſt. l. omnimodo.
Secundum eſt, quia ante C. & per iura antiqua C. poſthumus
poterat exhæredari, per leges nouas C. hoc eſt immutatum, vt
non poſſit poſthumus exhæredari: quia non poteſt committe
re cauſam ingratitudinis. vt C. eo. l. ſi quis ĩ ſuo. Tertium eſt, ſi
filius inueniebatur habere minus quarta, agebat querela, &
1 deſtruebat totum. † hodie per querelam agit ad ſupplemen-
tum, ſi inueniatur habere minus quarta, & hoc per conditio-
nem ex lege, vt C. de inoffi. teſtam. l. omnimodo. circa prin.
Quartum eſt, ante non oportebat, ꝙ in teſtamento pater di-
ceret filium ingratum, hodie per l. C. exigitur, ꝙ dicat filium
ingratum, adeo quòd ſi non diceret filium ingratum, ſi eſſet
ingratus, non poſſet dici ingratus, vt C. eod. l. omnimodo.

Quintũ eſt, an C. nõ transferebatꝰ querela nõ ꝑparata, vt ff. e. l.
2 poſthumus, & l. quemadmodũ. † hodie dicit gl. tranſmittit ex-
hr̃datus q̃relã nõ ꝑparatã ad ſuos, vt C. e. l. ſancimus. dico, ꝙ trãſ
mittit a filio in deſcendentes, nõ dico ad ſuos: põt. n. eẽ filius, &
non ſuus: vel præteritus, non ſuus. vñ dico, ꝙ filius tranſmittat
hodie ad poſthumos non præparatam, ſic loquitꝰ C. eo. l. ſanci-
mus. Videamus, qd ſit innouatum ꝑ Auth. dixit Martinus, ꝙ
qd dr̃ de q̃rela in C. & ff. totũ deletꝰ, qa hodie q̃rela nõ hẽt locũ,
niſi inter fratres turpibus perſonis hr̃dib. inſtitutis, vt in Auth.
vt cũ de app. cog. §. aliud aũt. illam ſic inducebat ipſe reductiue,
ꝙ non habet locum exhæredatio, niſi in caſu quo dixi. Si q̃-
ris de aſcendente, an in eius teſtamento habeat locum querela?
Diſtingue, aut mortuus eſt inteſtatus, quo caſu non habet lo-
cum querela. ſi teſtatus, aut præterijt ſuum, quo caſu nullum
eſt teſtm̃: ſi exhr̃dauit, aut inſerta cã, & vera, & valet teſtm̃, & ñ
hẽt locũ q̃rela, ĩ Auth. vt cũ de app. cog. §. aliud. ſi nõ eſt vera, ñ
valet teſtm̃, qa nec tũc valebit. & nũquã hẽbit locũ querela in
teſtõ aſcẽdẽtiũ. & ſic ĩducebat Marti. oĩa mẽbra falſa ſunt, ſi q̃-
ris de teſtõ deſcẽdẽtis, eo mõ inducit. dñt doctores ꝓcedẽtes to
tã inductionẽ vſq; illuc, cũ cã falſa inſerit. teſtm̃ ipſo iure non
valet. dt Martinus, ꝙ falſa cã ꝓ nulla hr̃. illud falſiſſimum. quia
ita teſtatus eſt, & ſi non recte, vñ tenet, & ſic ꝓcedũt doctores
inductionẽ Mar. vno mõ excepto. Mar. ſic inducebat, teſtator
aut inſeruit cãm, aut non. ꝙ inſeruit, teſtm̃ eſt nullũ ipſo iure,
vt in Auth. vt cũ de app. cog. §. aliud. dicit gl. ꝯcordo circa iſtum
articulũ. qa nõ hẽt ſtatũ certũ, vñ dt, forte hoc caſu nullũ erit
teſtm̃, ſcis tu qd ſequitꝰ? ex hoc dñt qdã, qcunq; teſtõr quẽcũq;
filiũ poterit, & emancipatũ, ex quo nõ eſt inſerta cã. teſtm̃ ipſo
iure nõ valet, dico, ꝙ falſum eſt. illa auth. dt. nõ licet ꝑterire, vel
exhr̃dare ſine cã, intelligo non licet, qa ſi hoc fiat, impugnat te-
ſtm̃ ſuo mõ, vt per bo. poſ. ꝯtab. ſi nõ fuit certa. vñ incerta, vel ꝑ
q̃relam, ſi eſt inſerta cã, vñ non eſt veriſile, ꝙ tot iura voluerint
abrogare vno ſolo verbo, arg. C. de inoffi. teſt. l. ſi qñ. vñ ꝙ ĩmo
ipſo iure ſit nullum euacuato, cætera firma manent. dt euacua-
to. ſ. euacuando, vt in Auth. vt cum de app. cogn. §. ſiue. arguit
dñs Ioãnes, dt euacuato, ſ. per q̃relam, cum inſerit cã ꝑ bo. poſ.
ꝯtra. cũ inſerit cã, vel q̃rela. hoc eſt, qd hẽs in Auth. vt cũ de app.
cogn. §. ſiue igitꝰ, & §. ſi q̃s ex ꝑdictis. vñ dico, ꝙ per iſtum arti-
3 culum, quo caſu dicebat ipſo iure nullum, eſt innouatũ †. Vñ ſuus
a ꝑteritus[a] & olim, & hodie põt dicere nullum ipſo iure, emanci
patus ꝑteritus non põt dicere ipſo iure nullũ, ſed hẽt bonorũ
poſſeſſionẽ ꝯtrab. & quod dixi, ꝙ nihil eſt innouatũ ꝑ auth quo
ad aliũ articulũ, quo põt dici ipſo iure nullũ, intelligas quo ad
formam exhr̃dationis, olim ſic dicebat teſtõr filiũ meũ exhr̃do.
nec poterat dicere ipſo iure nullũ, ſed hẽbat locũ q̃rela, qa ſuf-
ficiebat exhr̃dare noĩatim nõ expſſa cã ingratitudinis, in Auth.
vt cum de ap. cog. in §. aliud. & io ſi hodie exhr̃daret, qa diceret.
filiũ meũ talem exhr̃do, nec cãm ingratitudinis exprimeret, hẽ
tur pro ꝑteritione, & ſic ipſo iure poſſet dicere nullũ, cum olim
ñ poſſet, cũ eſſet rite facta exhr̃datio, imo rũpitꝰ ꝑ q̃relã, ꝓbatur
C. de liberis ꝑteritis. auth. non licet, & Auth. ꝑallegata, vt cũ de
app. cogn. §. aliud. vñ dico, ꝙ ſicut olim ꝑteritus poſſet dicere
ipſo iure nullũ, ſic & hodie ꝑteritus põt dicere ipſo iure nullũ,
licet alio mõ dicat ꝑteritus, & exhr̃datus olim, & hodie: vñ per
iſtũ articulũ, alio mõ olim, & hodie, idẽ Azo dixit. ꝙ innouat
auth. iure C. qa qñq; tenet teſtm̃ ipſo iure per auth. qd iure C.
erat ipſo iure nullũ, vt ſi ꝑterit filius ſuus, vt C. de lib. ꝑte. l. maxi
mũ vitiũ. §. ſomus. itaq; hodie ꝑ auth. ꝑtereatur filius ſuus in-
ſerta cã ꝑteritionis, vt C. de lib. ꝑte. auth. nõ licet. in Auth. vt cũ
4 de app. cogn. §. aliud. vñ dt Azo, † Præteritio ꝑt fieri dupliciter,
inſerta cã, & põt fieri nõ inſerta cã vel innouatũ: qa filius ſit ꝑ-
teritus, ꝑt ipſo iure dicere nullũ, ſi ꝑteritio inſerta cã eſt ĩnoua-
tũ, ſed q̃uo eſt ꝑteritio ĩſerta cã. qa ꝑterire ẽ ſub ſilẽtio trãſire?
qdã dixerũt, ꝙ fiat ꝑteritio inſerta cã hoc mõ, filiũ meũ ꝑtereo
cũ cã tali. ſed certe hæc eſt exhr̃datio, cũ exhr̃datio fiat qbuſcun-
que verbis, dũmõ vl' verbis apparet, ꝙ velit teſtõr filiũ ſuũ eſſe
alienũ a ſucceſſione, vt C. de li. ꝑte. l. 3. & hoc dixit ipſe Azo, qa
ſi dicat teſtõr, filiũ meũ ꝑtereo, ex tali cã ſit exhr̃datꝰ h. d. ipſe ĩ
ſũma in pri. illiꝰ tituli, C. de li. ꝑte. ꝑterire cũ cã, eſt, cũ lego aliqd
filio meo, nec inſtituo, & dico filium: filius meus ꝯmittit talem
cauſam: tu ergo dixiſti, ꝙ ſemper dixit filius meus præteritus
ipſo iure nullum, ſiue in præteritione ſit inſerta cã, ſiue nõ. qd
5 ergo operetur inſerere cãm, hoc turbauit Azo. † Dico, vbi eſt
cã inſerta, dicit teſtm̃ ipſo iure nullũ. ſi pr̃ meus ꝑteriuit me ex
tali cã, q̃ certa non eſt, vñ peto hr̃ditatẽ ab inteſtato: vñ lata ſñia
ſup hac falſitate cãæ non ꝓꝑ hoc teſtm̃ irritatur, ſed declaratur
retro

ADDITIO.

a Suus præteritus. Adde Bart. in l. in ſuis. ff. de lib. & poſth. vbi dicit, quòd ſuus præteritus dicit teſtamentum nullum, vel venit per contratab. quando eſt talis conditionis, quod in eum continuatur dominium. Et quod ſuus de iure ciuili ſit hæres nomine, & effectu, licet ſecus de iure prætorio, vide per eundem in l. pro hærede. §. Papinianus. ff. de acq. hær.

retro fuisse nullũ, cũ istis difficultatibus intellm gerit ea, q̃ di- cit. vr̃ mihi frustra, ꝙ pteritio fiat cũ cã, imo dico, ꝙ si sub silen- tio, & quod dicit lex de ca inserẽda, refert se ad cãm exhr̃datio- nis, non pteritionis, nisi vbi exhr̃dationis pteritio hẽt vim, vt in matre. sic intelligo Auth. vt cũ de appel. cogn. §. aliud. per auth. innouatur aliud, qa olim sufficiebat dicere, exhr̃do filiũ, qa in- gratus est, vt ff. de inoff. testa. sed per Auth. allegatam, vt cũ de appel. cogn. §. aliud. oportet inserere cãm ingratitudinis nomi-
6 natim. Item per auth. †allegantur causæ ingratitudinis, & sunt quatuordecim, qbus filij, vel descendentes in testamentis paren tũ, & suorũ ascendentiũ exhæredari pñt. septẽ, quib. parentes, & ascendentes pñt exhr̃dari in testamẽtis fratris, vt in Auth. vt cũ de appel. cog. §. aliud. & §. hoc quidẽ de parẽtũ, & in Auth. de nup. §. ingratitudinis. vr̃ totũ eꝯrio, ꝙ n. his magis est debita hr̃ditas parentũ, q̃ eꝯ. arg. ff. de inoffic. test. l. nã & si parentibus. vnde liberi exhæredarentur in testamẽtis filiorũ q̃ eꝯ. certe hoc consideratur, ꝙ tu dicis, bñ arguis, sed alio respũ sumuntur istę causę, maiorẽ reuerentiã dẽt filius patri, q̃ eꝯrio, vt ff. de iusti. & iure. l. veluti. & iõ plures causę ingratitudinis sunt, per quas pñt filij exhr̃dari a parentibus, quã eꝯ. Itẽ maior est allegatio patris, ad filiũ, quã fratris ad fratrẽ, & iõ plures sunt cãę ingratitudinis ad fratrẽ, & iõ plures sunt causę ingratitudinis, per quas põt pri uari pr̃ in testõ filij, q̃ frater in testo fratris. Itẽ per authen. inno uatur alij quętũ persona in testamentis factis in castrensib. vel quasi, non agetur querela hodie per auth. In castrensib. & quasi hẽt locũ q̃rela, vt in Auth. vt cũ de app cog. & §. hoc qdẽ de pa- rentũ. Itẽ aliud est innouatũ p auth. qa filius iure C. repelleba- tur a q̃rela, si hẽbat quartã eius, qđ erat habiturus ab intestato, vt C. eadẽ lege q̃ritur, hodie illa quarta est ampliata, & ext reda cta ad triẽtẽ, vel semissem fm numerũ liberorũ, si sunt tres libe ri, vel quatuor in bonorũ subsidiũ exhr̃dati, ẽ tertia ps ptis suæ, quã hẽret ab intestato, si plures sint filij q̃ quatuor suũ bonorũ subsidiũ ẽ semis eius, ꝙ ab intestato eẽt habiturus. Si igitur sunt qnq; filij, vel plures, hẽt dimidiã eius. qđ habiturus eẽt ab inte- stato: nunqd veniẽt in cõputatione filij rite exhr̃dati, q non pñt conqueri? dico, ꝙ non faciet partẽ exhr̃datus, imo cõputabitur accipere, si esset mortuus qa exhr̃datus p mortuo hr̃ vt ff de cõ iugen. cũ eman. libe eius. l. 1. §. si pr̃ aliud innouat auth quia iu- re C. & Auth. de trien. & semis. sufficiebat quoquo relicti titulo
7 relinquere debitum bono. subsidiũ. †hodie iure nouissimo dẽt relinqui iure instõnis. hoc est verũ, si fiat testm̃, si nõ heret, fru- stra q̃reretur de hoc, qa nec q̃rela hẽret locũ sic loqtur Auth. vt cũ de appel. cog §. aliud. Azo tangit hoc in summa sua, ꝙ olim sufficiebat quoquo relicti titulo, & titulo legati, hodie iure in- stitutionis. dicit Azo, pagatus est verbis, qa cũ hr̃s est institutus in re certa alio instituto, hr̃ pro legatario, vt C. de hæred. insti. l. quoties. vnde dicunt honorati, ꝙ dẽt habere iure instõnis, vnde honor tituli cõsideratur solus, quia iure secundũ eos nulla est dr̃ia, siue habeat titulo legati siue titulo instõnis. dico, ꝙ verũ est. ꝙ institutus in re certa hr̃ tanq̃ legatarius institutis adeunti- bus, sed si instituti non adeant, imo repudiant, vel moriuntur ante aditionẽ, totũ accrescit illi instituto, qa hẽt suũ bono. sub- sidiũ iure institutionis, ff. de hær. inst. l. 1. §. si ex fundo sed si es- set legatarius, qa hẽret titulũ legati institutis non adeuntibus, annullaretur testm̃, vt C. de fidei. l. cũ quã. Vlt. innouat auth. iu- re C. & ff. rupto testõ p querelam legata non debebantur dicit Azo, distinguo, aut fit exhęredatio non rite, quia non fuit inser ta cã: & tunc debẽtur oĩbus: sed si inferatur iusta cã. quę postea pbatur falsa rupto testõ p querelã nullis debẽtur. dico, ꝙ dr̃ ve- rũ, vñ vbi dr̃. inserta cã exhr̃dationis, & actũ fuit q̃rela, & obtẽ- tũ: qa inuẽta fuit cã falsa. & sic ruptũ est testm̃ p q̃relã. non de- bẽtur legata, sed vbi non fuit inserta cã, bñ concedo, ꝙ legata va lẽt, & debentur, & est rõ diuersitatis fm Azo. qñ non est inserta cã, hr̃ p pteritione talis exhr̃datio, & sic testm̃ quo ad instõnem est ipso iure nullũ qa ipsum ius facit ipso iure nullũ, nec legata quo ad instõnẽ, & legata q̃ non inspiciunt instõnẽ, qa ipso iu- re nulla sunt, manẽt firma, sed cũ inserta est cã. testm̃ vz, & iõ le- gata depẽdẽt ex instõne, cu sit aliqua & iõ instõne rupta rũpũ- tur legata, q̃ ex ea dependebant. hæc rõ tunc placuit dño, vt glo. vñ dixit, qs peccauit plus, vel pr̃, q exhæredauit filiũ, nec adiecit cãm aliquã: vel pr̃, q exhæredauit adiecta falsa causa? dico ꝙ ille plus peccat, q adiecta falsa cã eum exhæredauit, & iõ plus puni- tur: quare legata impugnato testõ p q̃relam non debentur, sed primo casu debentur. dictũ est, ꝙ per lineã masculinã, si sint ex- hæredati, hñt q̃relã, si sint pteriti, hñt ꝯtab. lex dicit, ꝙ frẽs vtrin- que coniuncti, concurrunt ab intestato cum parentib. ad succes sionẽ fratris, qñ rũpitur p parentes testm̃ filij eo impugnato p querelam, vel per bon. poss. ꝯtratab. & si est reducta ad cãm in- testati, concurrent ne fratres vtrinq; coniuncti cum parẽtibus ad successionem fratris? dicunt quidam, ꝙ sic. argu. in Auth. de hære. quæ ab intesta. dese. §. relinquendo. sed dic, ꝙ non, & sol- uas sicut dixi s. in principio huius tituli, de fratribus vterinis, & de consanguineis, & vtrinque coniunctis, &c.

De hæredum qualitate, & differentia. Rub.

HÆredes autem. Dr̃ hic, ꝙ sunt hr̃des quã necessarij, vt ser- ui, sunt. n. hr̃des velint nolint, si instituantur, & pro hoc incommodo hñt, ꝙ bona, q̃ acquisierunt post mortẽ dñi, qui eos instituit, antequã se im- misceãt hæreditati, illa habeant ppria, & fiat se- paratio eorum a bonis defuncti, vt illa habeãt ppria, nec p cre- ditores uẽdicabuntur. dicit gl post mortem domini acquiuerit, si añ aduã hæreditatem, nã e dixit gl. in necessarijs hæredibus, vel suis necessarijs non est aditio, sed immistio, vñ bo. poss. quã- do immistio est acquisita, põt petere separationem, non post immistionem potest petere, vt separentur. nisi sit minor, & ad hoc petat restitui, vt ff. de mino. l. ait prætor. §. non solum.

t *Titulus de coniungen. cum emanc. libe. an sit correctus, & sic est sublata diffe- rentia emancipationis, & patria potestatis.*

a *Suus, & necessarius dicitur ille, qui est proximior testatori tempore mortis, & hoc ab intestato, non ex testamento.*

§. Sui autem necessarij. Dicit glo. in illo §. & sup verbo, succedit, ꝙ si hẽo filiũ emãcipatũ, & nepotẽ ex eo in ptãte mea retentũ, de iure ciuili ad successionẽ admittebat nepos filio excluso, sed p edictũ ff. de coniung. cũ emãcipa. libe. simul admittant filius emancipatus, & nepos ex eo in ptãte retẽtus. sed dr̃ glo hodie correctũ est. ꝙ simul admittant, cũ hodie sit sublata oĩs dr̃ia, q̃ fiebat iure emancipationis, vt in Auth. de hr̃d quę ab intesta.
t deferũ. †dico, ꝙ illud edictũ de cõiũg. cũ emã. lib. ius nõ est in totum correctũ, imo in tali testõ, in quo veniũt ptern p ꝯtab. in hoc est correctũ, qa in casu pteritionis maxime fuit inuentũ. ita intelligo legem ff. de cõiung. lib. circa principiũ. vñ ab inte- stato confiteor eẽ correctũ, & sic loqt Auth. de hæred. q̃ ab in- testato deferunt. sed in successione ex testõ non est correctũ. di- cit litera, si filius desinit esse suus hr̃s, icipit esse nepos, &c. acci- perent improprie illa verba, desinit eẽ hr̃s, qa viuo pr̃e nõ est fi lius. inducebat dñs meus iura ista, q̃ hic allegantur ad casum ar- duũ Quidã obligauit se, sic promittebat. n. ipse ꝙ nõ acqreret, nec hr̃des sui sub instõne talis, & hoc pmisit sub pœna. acq- runt eius filij eo viuo, an ꝯmissa est pęna? vr̃ ꝙ nõ, quia acquisi uerunt filij non hæredes, quia viuus nõ habet hæredes, ut ff. de hr̃d. vel ac. uẽd l. 1. dr̃ tñ dñs meus, ꝙ opinio vulgi ẽ respiciẽda, vtrum cum sic pmittit, quia nec ipsi, nec hr̃des sui, &c. an per hr̃des suos intelligauit filij sui, & necessarij, quidã necessarij tñ. Pone, filiũ meũ, q est meus, exhr̃do, nepotẽ ex eo in ptãte mea retẽtũ, mihi hr̃dẽ instituo: qs erit hr̃s mihi? iste nepos suus nõ, qa hẽt aliũ añ se tpe mortis testatoris pximiorẽ. Itẽ necessarius tñ nõ qa seruus nõ est, nec suus, & necessarius, ex quo nõ est suus. dr̃ Pla. est anomalus. dico, ꝙ est suus & necessarius, & ꝙ sit suus, & necessarius, casus legis est ff. de acquirenda hæred. l. qui aliena. §. interdũ. opponit, ꝙ non est suus, qa hẽt pximiorẽ an se, dico, ꝙ non hẽt, qa exhr̃datus p mortuo hr̃, ff. de coniũg.
a cum emancip. lib. l. 1. §. si pr̃. †Azo aliter dicit, ꝙ ille. qui est p- ximior testatori tempore mortis, est hr̃s suus necessarius. uerum est ab intestato, non ex testamento, ff. de acq. hæred. l. qui aliena. §. interdum.

1 *Hæres extraneus dicitur, qui non est in potestate testatoris tempore mortis.*

2 §. Cęteri. Hic dr̃, ꝙ est hr̃s ext̃neus, q nõ est in ptãte te- statoris: †tñ hic accipit hr̃s ext̃neus p oĩ eo, q non est in ptãte testatoris tpe mortis. & sic emãcipatus, extra- neus, añ emãcipatus nõ est hr̃s extraneus, ff. de oper. liber. l. fa- briles. & l. liberti libertæq;. licet ibi dicat glos. ꝙ emancipatus sit extraneus, m̃ falsum dr̃. irem dr̃ tex. ꝙ in extraneis hæredibus, q apti sunt hæreditatẽ capere, exigit, quòd sint apti trib. tpibus ad hoc, vt valeat instõ fcã ex eis: est ne hoc verum de pura instõ ne, & ꝯdõnali loco tpe mortis? est tps ĩpletæ ꝯdõnis, vñ dr̃ lr̃a, medio dr̃ tpe inter factũ testm̃. & mortẽ testõris, hoc referẽ ad puram ꝯdonẽ instõnis. hoc refertur, vbi fuit instõ fcã sub ꝯdõ- ne, vñ mors testatoris inspicitur, quòd sit capax legatarius tpe mortis in puro legato. in ꝯdõnali, vel in diem, ꝙ sit capax tpe impletæ ꝯdõnis vel diei aduenietis. hoc pbat ff. de leg. 1. de bo. pos. ꝯtab. l. interuenit. in hr̃dib. necessarijs duo tpa respiciẽtia, tps testi, & mortis, vt qñ seruus instituitur, vt ff. de hr̃d inst. l. si alienũ. & l. seruũ. in suo, & necessario dr̃ glo. inspici tps mortis tñ, & p se inducit s. eo. §. sui. Põt dici fm lo. ꝙ si q̃rat qs sit ne- cessarius, & suus, inspicitur tñ tps mortis seu grã, an sit neces- sarius, sed de capacitate, ꝙ ĩspiciatur duplex tps mortis, & testi, vñ in necessario vnũ tñ ad hoc, quod sit hr̃s, quæritur in istis duob. sui necessario tñ, sed in ext̃neo tps acquisitionis potest esse longe post tps mortis testatoris. Dicit alibi gl ꝙ in suo ne- cessario inspicitur tempus acquisitionis in successione ex te- stamento, sicut in extraneo. dico quòd hoc falsum est. ff. de ac quirenda hæreditate. l. in necessarijs. §. nunquid erit ab intestõ, & inspiciunt duo tpa, s. mortis, & aditionis. si quærat de capacita-

te

te circa hẽditatẽ ab Iteſtato. tp̃s Iſtõnis nõ pt iſpici, qa ibi non
ẽ hr̃dis iſtitutio. Si q̃rat̃ de capacitate legat.ſi purũ, mortis tp̃s
inſpicit, vt tp̃e mortis teſtatoris captus, & legatarius. ſi ꝯdõnale
tp̃s ꝯdõnis, ut ff. de iu. fi. l. 5. §. qn. & ff. de leg. pſt. l. ĩteruenit. de
fidei. vniuerſali gdã dñt, ꝙ exigit capacitas triũ tp̃um, ſicut cũ
hæreditate directo relicta, arg. ad Trebel. l. facta. §. penulti.

§. Teſtamenti factio, &c.

Teſti factio duplex, ſcilicet actiua, & paſſiua.

1 *Adire proprie eſt in hæredibus extraneis, in ſuis immiſcere, & abſtinere.*
2 *Suus eſt hæres re, & iura directa habet inſeparabilia, & habet tamen beneficium abſtinendi per prætorem.*
3 *Hæres per confectionem inuentarij non tenetur legatarijs, nec creditoribus hæreditarijs vltra vires hæreditatis.*

§. Extraneus autem.

1 † In extraneis hr̃dib. eſt ꝓprie adire, vel repudiare. I
a ſuis imiſcere & abſtinere. caue, hic ſunt quatuor proportionabilia, imiſcere, & abſtinere, adire, & repudiare. ſui. n. q̃ cito eſt
mortuꝰ teſtator, ſunt hr̃des, ſed ꝑ ꝑtorẽ dat̃ eis facultas abſtinẽ
2 di. Gl. q̃nq; dicit, † ꝙ ſuꝰ eſt hr̃s, verũ eſt noĩe: alibi dt̃ verũ eſt, ſi
ſe imiſceat. dico, ꝙ eſt hr̃s re, & iura directa hẽt ſeparabilia: uñ
dico, ꝙ ꝑtor dat ei facultatem abſtinẽdi. non poſſet facere prætor, ꝙ q̃ ſemel eſt hr̃s, deſinat eſſe hr̃s, vt j. de bon. poſ. §. quos ãt.
añ inſtõnẽ pt ſe abſtinere ꝑ ꝑtorẽ, ĩ. e. §. neceſſarij. ſed non poſt,
vt hic. vñ ad acq̃ſitionẽ nõ idiget aliquo actu, imo ipſum ius ſibi acq̃rit, ſed ad abſtinẽtiã añ indiget ꝑtore, qa poſt non poſſet
abſtinere. iſta ſunt no. Scis tu, quare dt̃ gl. ꝙ in bo. poſ. vñ agnati, põt ſuccedere ꝑ ius ciuile? Pone. hẽo ſuũ hr̃dẽ in ptãte, & habeo agnatos, decedo. deinde ſuus abſtinet ſe. agnatus qũo hẽbit bo. poſ. vñ agnati? ſi non fuiſſet ſuus agnatus, poſſet ſuccedere ꝑ ius ciuile, ſuus. licet ſe abſtineat, remanet hr̃s: vñ licet ꝑ prętorẽ poſſet abſtinere q̃ncũq; ad ꝯmodũ, ſp tñ hẽt iura directa,
q̃ ab ipſo ſunt inſeparabilia: vñ ſi aliud admittat, non hẽbit iura directa. ſed ſolũ vulia. vñ impoſſibile eſt aliũ hr̃dẽ eẽ, ſed ſolũ bo. poſ. & oĩ iure. verũ, ꝙ q̃ hr̃s ſemel fuit ſp remanet hr̃s quo
ad iura directa: dẽs ſcire iure antiq̃ſſimo, ſi hr̃s adibat hr̃ditatẽ,
tenebat̃ creditorib. & legatarijs ſm̃ modũ traditũ, vt ff. ad Tre.
l. 1. §. ſi quis quadragnita hodie hẽmus duas ꝯſtões C. de iu-
3 dę. l. ſancimus. † ſi hr̃s adiuit indeliberate, & non petita deliberatione, & fecit ĩuẽtariũ hẽt iſtud ꝯmodum, ꝙ quartã detrahit de legatis, & fideic. nec tenebit̃ creditorib. hæreditarijs vltra vires hr̃ditatis. Si adiuit deliberatè, id eſt ſi non fecit inuentariũ, tenet̃ oĩb. legatarijs inſolidũ creditorib. vltra vires hæreditatis. Pone petijt deliberationẽ, & fecit inuẽtariũ, & ſic deliq̃t in vno ꝯ formã illius l. ſancimus. qa vult lex illa, ꝙ deliberatè
adeat̃ hæreditas, & ꝙ ſic fiat inuẽtariũ: hoc caſu tenebit oĩbus
creditorib. inſolidũ ſed non legatarijs, imo detrahit fal. vt C. de
iure delib. l. ſcimus. §. iſti vero poſt. & §. pe. ſi vero nõ fecit ĩuẽtariũ, & petijt deliberationẽ: tũc peccat ꝯ vtrũq; dictũ illius legis,
& iõ punit̃, qa tenet̃ creditorib. inſolidũ, & vltra iura bonorum
hæreditariorũ, & nõ detrahit Fal. vt in l. ſancimus. §. ſi qs ãt. &
ꝙ illa lex velit iſta, ſ. ꝙ cũ deliberatione adeat, & quòd faciat inuentarium, dt̃ lex illa, §. ſinaũt dubius. ſi igitur non tenet viam
legis, amittit priuilegiũ legis, ut hic, & C. de pact. conuen. l. vlt.

ADDITIO.

a In ſuis immiſcere. Adde, nunq̃d in dubio ſuus, & neceſſarius ꝑſumant̃ immiſcere. Bar. in l. nã nec. ff. de leg. 1. Aduerte tñ, ꝙ ſuus abſtinens ſe ab hr̃ditate
pr̃is põt infra triẽniũ abſtenſionẽ ſuã reuocare, ſi bona patris nõ ſunt alienata, ſecus in emãcipato, ſm̃ d. Ia. in l. filio pr̃. ver. itẽ ꝑꝑ. ff. de leg. 1. allegat l. ſi.
C. de repu. habetur in l. ſi quis ſuus, ff. de iure deliber.

1 *Ratihabitio mentalis non inducit obligationem.*
2 *Cogitatio mentalis nullo actu declarata, nullam inducit obligationem.*
3 *Inſtitutus ſi dicat, volo adire, an dicatur hæres.*
4 *Electio valet ſi quis dicat, volo eligere.*

§. Itẽ extraneus.

Ibi dr̃, ꝙ ẽt hr̃s extneꝰ iſtitutꝰ ĩ teſtõ, vel ab ĩteſtõ vocatꝰ ad hr̃ditatẽ legitimã nuda volũtate, põt eſſe hr̃s. dt̃ gl. ſup verbo, nuda. oportet
tñ, ꝙ extrinſecus declaret̃ aliq̃uo mõ. h. d. glo. & bñ, ſed neſcio
1 vtrum iure hoc aduertat. † Vñ q̃rit̃, nunq̃d ratihabõ mentalis
nullo mõ capſſa iducat oblĩonẽ: Pone, aliqs geſſit negotia mea,
ego ratũ habui, nullꝰ ſcit niſi ego & Deus, nunq̃d hẽat effectũ
iducẽde oblĩonis? Vel donaui alicui in mẽte mea, ſi nõ pt ꝯſtare, ſi inducat oblĩonẽ talis mẽtalis cogitatio, ſi venirẽ ad cõfeſſionem. teneret ſoluere, ex quo eſſem obligatus, dic, ꝙ non ſum
obligatus: vñ volũtas, q̃ ꝯſtare nõ pt ꝑ actũ aliquẽ exteriorẽ, de
iure nullã inducit oblĩonẽ ſic intelligo leges, q̃ dñt, ius nõ deficit, ſed ꝓbõ deficit, l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tut. legauit teſtãr
Titio fundũ, neſcit̃ de quo intellexit. dñt doc. ius nõ deficit, qa
vni eſt fundus q̃ſitus, ſed ꝓbõ deficit. imo dico, ꝙ nulli eſt q̃ſitũ ius fundi, al's incõuenies ſequeret̃, ſi dicas ius eſt q̃ſitum vni,
ergo certũ eſt hr̃dẽ non eẽ dñi, ergo ſi caderet a poſſeſſione rei
legatæ, nõ hẽtet rei vẽd. ut ff. de nego. geſt. l. Põponius. §. ſed &
his. vñ intelligo legẽ illã ſic, in poſſeſſione ius non deficit, qa ſi
eẽt certũ de quo ſenſit teſtãr, planũ eſt, ꝙ ei acq̃reretur. ſed ex
2 quo nõ pt eẽ certũ, nulli q̃ritur. vnde dico, ꝙ † cogitatio mẽtalis
nullo actu declarata, nullã inducit oblĩonẽ. vñ q̃ cogitat eẽ heres, nõ eſt hr̃s, niſi aliquo actu declaret, vt ſi facit ea, q̃ propriè
ſunt hr̃dis, vt colli vineas, terras vt ff. de acq. hær. l. ꝓ hr̃dẽ. hoc
verũ de eo, q̃ non pot eẽ ꝑ ius ciuile, ſed q̃ ꝑ ꝑtoriũ, vt ff. de bo.
poſ. per iſtos actus nõ obligatur, vt C. de iur. delib. l. 1. vñ Dñs
dñi mei dedit conſilium cuidã mulieri: ipſa erat cognata cuiuſdã defuncti, coluit vineas, reparauit domos hereditarias, venerunt poſtea creditores, ipſe dt̃, ꝙ non eſt hæres, quæritur, an ꝑ
iſtos actus videatur hr̃s? dicebat ꝙ non, vñ ꝑ iſtos actus animus
adeundi ꝓbatur in ſuo nõ emancipato. dico, ꝙ hodie cognatus
de iure ciuili poteſt adire, vnde per iſtos actus obligatur, niſi ꝓteſtetur, vel al's ꝓbetur de ꝯtra volũtate, vt ff. de acq. hæred. l. ꝓ
hærede. qa non poteſt eſſe bo. poſ. niſi prius petita bon. poſ.
hodie niſi prius agnita, vt C. qui admit. ad bo. poſ. l. pen. & iõ ꝑ
iſtos actus nõ vr̃ agnouiſſe hr̃ditatem: planum eſt, quòd adeundo fit hr̃s, vel alio mõ declarata uoluntate ſua, ꝙ uelit hr̃s eẽ:
ſed ſi dicat, uolo eẽ hr̃s, nunq̃d eſt hæres? dico, ꝙ ſic, qa eſſe ha-
3 res. eſt declõ uoluntatis adeundi. † Sed pone, dt̃, uolo adire? dicunt q̃dam, ꝙ non eſt hæres, quia non ſequitur, uolo currere,
ergo curro: ſic ego uolo adire, ergo adeo, & reſpondet ad arg.
uolo currere, ergo curro. quidam ſunt actus uoluntarij, ut uẽdere, emere: in illius uerũ eſt, ꝙ ſeq̃tur, uolo uẽdere, ergo uendo: ſed currere nõ eſt actus meræ voluntatis, imo exig. tur alius
4 actus, nõ ſola uolũtas poſſet. † Iſtud eẽt vtile in electionibus. ſi
q̃ratur ab aliquo, vis talẽ eligere? & dicat, uolo ipſum eligere.
tñ valet ac ſi diceret, eligo talẽ. de hoc habes C. de ꝯtrã. emp. l. in
emendis. Pone, dt̃ inſtitutus, nolo eẽ hæres: nunquid repudiat?
dico, quòd non, ille qui deliberat, poteſt dicere, nolo eſſe hæres,
dum deliberat, ſi uelit eſſe hæres. ſed ſi dicat, nolo non eſſe hæres, repudiat, vt ff. ad Treb. l. filij. §. 1. unde non eſt idem dicere,
nolo, & non uolo. alij dñt, quòd nomina, & uerba tranſpoſita
idem ſignificant. certe non eſt idem de vi uerborum, & tn periculoſum eſſet hæredi dicere, non volo eſſe hæres: quia minus
confuſo ſermone loqueretur, ar. C. de do. promi. l. ult.

De legatis. Rub.

1 *Legata an ſint pars teſtamentorum.*
2 *Legatum petitur tribus actionibus, & quando.*
3 *Legatæ rei dominium, quando tranſeat directa via in legatarium.*

POſt hæc videamus, &c.

Quidã dicebat, ꝙ teſt. nõ ualet ſine legatis, quia caput nõ ualet ſine mẽbris.
Inſtõ caput teſti, aliud eſt explſum j. eo. § añ hæredis.
ergo cũ datẽ membra, hæc ſunt legata, qa teſtm̃ licet ſit ibi iſtõ,
non ualet, niſi ſint ibi legata, al's eẽt ponere caput ſine mẽbris.
dico, ꝙ ĩ duob. uerbis pt fieri teſtm̃, Titius hæres eſto, vel ſine liberis eſto, ut ff. de hær. inſt. l. j. §. q̃ ualet. dt̃ litera, de teſtñ, q̃ ſunt
uia acq̃rendi vr̃, imo dẽt dicere de alijs mis acq̃rendi per uniuerſitatẽ, ſm̃ quod ꝓmiſit ĩ ꝑ quas pſonas nobis acquiritur. §.
fi. ſed hoc nõ facit. imo de legatis, quę ſunt uia particulariter ac
1 quirendi. dt̃, eo † quod legata quaſi eadẽ ſunt, imo pars teſtõrũ, iõ poſt tractatũ de teſtis tractat de legatis, & ita no. quod q̃
penè eadẽ ſunt, in ꝯſtõne ponẽda ſunt, vt C. de vet. iu. enuc. l. 2.
§. ne aũt, qa liberis. & hęc eſt optima ꝯtinuatio, q̃ penè eadem
2 ſunt, &c. in ordine rubricatũ, licet dt̃ glo. † ꝙ legatũ q̃buſcunq; modis ſit relictum, petatur trib. actionibꝰ, vt C. cõia de leg. dicebat dñs meus, ꝙ ipſe vidit, ꝙ imo eadẽ, qa agebatur pſonali
actiõe ex teſtõ, & hypothecaria. dicit gl. hoc ẽ impoſſibile, imo
vna tñ dẽt eligi, vt ff. de leg. 2. l. cũ filius. §. varijs. dico falſũ, lex
illa nõ dicit, ꝙ pſonalis, uel hypothecaria poſſit intẽtari ſimul.
§. ille. uarijs. loq̃tur de rei uẽd. & de pſonali ex teſtõ, & in illis
dt̃, quòd non pnt intẽtari ſimul, de hypothecaria qũo loqueretur, qa hypotheca tpe illius §. nõ hẽbat locũ, ſed ꝑ l. 1. C. cõia
de leg. fuit introducta dies, quòd per iura allegata electa vna tollitur alia. ff. de tribu. l. quod in hæredẽ. §. eligere. cum concor.
& ſic pſonalis, & hypothecaria non pñt ſimul intentari, licet
rei uend. & hypoth. ut Auth. de fideicõ. §. ſed ne ad res. & hoc
modo glo. ff. de reg. iu. l. nemo. §. quoties. iura, q̃ dñt, quòd una
eligitur, uerum eſt conſtitutis ad rẽ, uñ res vendi & pſonalis ex
teſtõ ſimul non cõpetunt, ſed altera illarum, & hypothecaria
ſic: qa licèt ſint ꝑ eundẽ. non tñ ad idẽ. Dicit gl. ad hoc, ut ꝯpetãt iſtæ tres actiones ꝓ legato, oportet ꝙ ſit legatum in ſpecie,
& res ſit teſtatoris, ſi eſſet in gñe. licet teſtatoris, non competeret rei uend. ſi ex teſtamento, & hypoth. qa cum eſt legatum
in gñe, non tranſit dominium, & eſt incertum legatum alternatiue, habet ne locum rei uendicatio? Dico. ꝙ non, in l. ſi in
rẽ. ff. de rei uend. nã in oblĩone eſt alternatio, non in dominio.
arg. l. cum is. in fin. ff. de cond. inde. Item ſi ſit alienum quod eſt
legatum habet locũ rei uend. Hoc planum eſt. Sed pone. quòd
corpus legatum eſt hæredis, poteſt ne teſtator transferre do-

minium

minitũ in legatariũ? Dico, q̄ non, C. cõia de leg. vñ non pt directo legare libertatẽ suo hẽu, sed p fideic. De doc hẽtis j. de sing. reb. p fidei. §. libertas. Illæ duæ hypoth. & psonalis nõne se cõcomitant oĩ casu? dico, q̄ sic. Gl dĩ ꝯ, & inducit leges, q̄ non simul se ꝯcomitant. Testor suo debitori legat liberationẽ, si habeat actionẽ psonalẽ ex testõ, ut liberet, non tñ hẽt hypothecariã, l. qđ mihi. ff. de lib. leg. ff. vt ĩ pos. leg. l. 1. §. si debitoris. j. lex de hoc nihil dĩt. facit ad hoc apparatus ibi. Facit rõ illius legis, sed tpe illarũ legũ hypoth. erat oĩ mõ ĩcognita, sed iducit p l. 1. C. cõia de leg. glo. op. hic, p legato hẽt locũ tres rõnes. ꝯ, actio psonalis nõ copetit ad rẽ mea, ergo si sit res legata legatarii, & hẽt rei vendi. nõ pt ei ꝯpetere psonalis ex testõ. dicit gl. q̄ psonalis ꝯpetit, hoc est rõne possessionis. Sed ꝯ, posũ agere actione depositi, q̄ psonalis est, & rei vẽd. ꝯ depositariũ. & tñ depositarius non possidet, sed deponẽs. & q̄ possit intentari depositi, & rei vẽd. pbat ff. de rei vẽd. l. officiu. ff. de pecu. l. depositi. & ff. d priui. cre. l. si vẽtri. §. j. verũ est, q̄ psonalis, q̄ nõ ĩtẽtat ad dãdũ, & rei vẽ. põt simul ĩtẽtari, vt depositi, & rei vẽ. vel ex testõ, & rei uẽ. Sed ꝯ, ꝯdõ ĩtẽtat ad dãdũ, sed certi ꝯdõ hẽt locũ p legato, ff. si cer. pe. l. certi ꝯdõ. ꝯpetit hęc actio cã legati, & rei vẽ. p legato ꝯpetit ergo psonalis, si intẽtatur ad dandũ, & rei vendicõ ꝯpetũt. Quidã dĩt, q̄ certi ꝯdõ hẽt locũ, cũ legata est pecunia, & tũc cũ sit legatũ gnis, ñ hẽt locũ rei vẽdicõ. Posũ dicere, q̄ in legatis certi ꝯdõ ꝯpatit se cũ rei vẽd. qũo rñdet ad l. vltimã. ff. vsufr. queãd. caue. vbi dĩt, nemo ꝯdicit rem suã pterq̃ a furetiu dote dicã, & in testõ fallũt rẽ, qa p parte sua nemo habet, vñ pignus rei suæ nõ valet, de reg. iu. l neq; pignus. vñ mulier est dña donõnis pp nuptias, j. de donatio. §. 1. & C. de iure dotiũ, l. vbi. & sic fallũt regulæ in dote fauore dotis. sic dicam, q̄ fallũt fauore testi, ad legẽ vltimã, ff. vsufr. queãdmo ca. dicam, nemo ꝯ dicit rẽ suã pterq̃ a fure, rẽ suã factã iure cõi, sed iure singulari, vt in testõ: vñ sine tradõne trãsferi dñiũ in legatariũ, & hoc iure singulari. Dico, q̄ rei vẽdicatio, & ꝯdõ se ꝯpatiuntur, hoc fauore testi, & dico ẽt, q̄ acqrit dñiũ directũ, vñ fauor non excludit cõe auxiliũ, & iõ rei vẽdicatio, q̄ ꝯpetit legatario, in fauore, seu iure singulari, nõ excludet cõe auxiliũ. l. certi cõdictionẽ: vnde rei vendicatio, vbi ꝯpetit singulari iure, se ꝯpatit cũ certi ꝯdõne, C. de don. q̄ sub modo, l. 1. nec scio, qs fauor: hic e ꝯ l. vltimã. ff. vsufr. queãd. ca Vnde dico, vt primi dixerunt, q̄ non hẽt locũ ꝯdictio, quãdo est legatum, p quo hẽt locum rei uendicatio, & quando legatũ generis, ut pecunia. §. non solum autẽ, &c. Hic tractat de rebus legatis, q̄ res possunt legari. Dicit gl. Non refert, leget res testatoris, uel hẽdis: qa indistincte. siue sciuerit testator rem suã, vel hẽdis, siue ignorauerit, ex quo sua est, vel hẽdis sine distinctione sciæ, uł ignorãtiæ, valet legatum, & hoc est uerum, quia non est distinctio in hoc, sciuerit, uel ignorauerit, cum legat testator rẽ suã, uel hẽdis. sed id

3 uerte, i alio bene est dña. †Quia si testator legat rẽ suã, directa
a uia trãsit dominium in legatarium, sed si rẽ hẽdis, non: ᵃ unde

non habet locum rei uendicatio, sed psonalis ex testamento. Si res legata sit communis testatori, & alij, distinguit gl. q̃tũ ad illã partẽ, q̄ est aliena: qa si fuit testator sciẽs, ualet, si ignorãs, nõ. Dico, q̄ male dĩt gl. qa si legatur res cõis indistincte, p parte aliena, siue fuerit testõr sciẽs, siue ignorãs illã partẽ eẽ alienã, non ualet legatum, p parte, q̄ fuit testatoris, indistincte valet. Hoc dicit l. 5. §. 1. ff. de leg. 1. & est mirabile, qa si testõr legat rẽ totã alienã, & sic sciẽs legauerit, ualet. Hoc est ꝯ illã regulã, Qđ iuris est in toto quo ad totũ, idẽ iuris est in parte quoad partẽ, ff. de rei vend. l. q̄ de tota. Sed q̄ est rõ diuersitatis, si dico, lego pẽ aliena, qua rõne valet in vna parte, eadẽ ualet in alia. iõ cũ distinctione sciæ, & ignorantiæ valet in totũ, s. cũ scit testator alienã, aĺs in nihilum, s. cum ignorauit alienã: sed sic nõ est, qñ res est cõis: qa qua rõne valeat in vna parte, eadẽ rõne in alia, immo refertur legatũ ad illã partẽ, in qua testator habeat ius. Et q̄ ita sit, q̄ qñ testator hẽt ius in re legata, q̄ refertur legatũ ad ius, q̄ nõ hẽt testator, habes ff. de leg. 1. l. si domus. §. fi. facit ad istã rõnẽ ff. de fun. instr. l. si fundus. Cũ testator legat rẽ alienã sciẽs alienã, ualet legatũ, & hẽs cogitur emere. Intellige, si potest eam iusto ptio emere, hẽs cõpellit redimere: sed si nõ posset eã rẽ aliquo mõ, vel ĩmenso emere, vt domus regis, ista pariunt, l. nõ dubiũ. ff de leg. §. fi. tũc si tenetur ad æstimationẽ, & valet legatũ dicit lĩa, si res aliena legata sit, & hoc scit testõr q̄ sit aliena, hẽs cogit emere. Sed ꝯ, qa nemo cogit emere, vł vẽdere, vt C. de ꝯh. emp. l. inuitum & C. de iu. delib l. nec emere. hæc est opi. pueri, dicit gl. spãle est illud, falsissimũ est, si pmisisti mihi rem alienã, nonne cogeris emere? Certe sic. Vnde verũ est, q̄ inuitus non cogit emere, nisi præcedat ꝯctus, vel quasi, ex quo nascat oblĩo, ex qua compellet: unde hic est ius cõe, vt compellat emere, nec est spãle, & alius casus, ubi qs compellitur emere, vt C. commu. diui. l. 1. §. fi.

ADDITIO.

a ¶Rẽ hæredis non. Adde Bar. in l. si hẽdis. ff. de leg. 1. vbi dicit, q̄ dñiũ rei legatæ non transit recta via in legatariũ, qñ res hæredis est legata. Vide Bar. in l. a Titio ff. de fur. in l. seruum filij. §. si quis rem. ff. de leg. 1. Aduerte tamen, q̄ dominium in legato alternatiuo non transit nisi a tempore electionis. Vide per eundem in l. si quando quis, ff. de lega. 1.

1 *Legata re aliena, q̄ uc non est in comercio, non valet, nisi constet de voluntate testatoris, quod voluerit æstimationem præstari.*
2 *Legari potest res aliena.*
Legari an possit res hostium, & quæ nunquam fuit nostra.
3 *Et quid si stipuletur, quæ nunc est hostium, quæ nunquam fuit nostra.*
1 §. Sed si talis res sit cuius, &c. †Hic distinguit gl. si legata fuerit res aliena, cuius gña lr nõ est ꝯmerciũ, aĺr non valet legatũ. nec vt res pstet, nec vt æstimatio, nisi pbet voluntas testatoris, q̄ voluerit æstimationẽ pstari, vt ff. de leg. 1. si qs ingli nos. Sed si alteui sit ꝯmerciũ, sed no hẽdi, nõ impedit legatũ. l. mortuo boue. ff. d le. 2. §. Labeo. sed si sit ꝯmerciũ rĺr, & ẽt hẽdi sit ꝯmerciũ nõ legatario, gl. distinguit, aut nõ est ꝯmerciũ ipsi legatario rei legatæ pp eius vitiũ, vł pp facti diuersitatẽ, qa legatur mãcipiũ Christianũ, & ipse est Iudæus, tunc neq; legatũ valet, neq; æstimatio ipsius rei datur, & hoc indistincte, ut C. ne Iud. mã cip. Christia l. 1. & ff de le. 2. l. mortuo. §. Labeo. ff de ver. obl l. multũ interest. Aut legatarius nõ hẽt sibi ꝯmercium rei legatæ. s. mulitiæ pp status cõdõnẽ, qa seruꝰ, uel corporis uitiũ, ut qa ꝯctus est legatarius, & legatũ est stipendiũ curiosis: & istis duob. casib. dĩt gl. si testõr sciuit uinũ legatarii, pstat æstimatio, aĺs nõ, ut ff. de le. 2. l fideicõmissa. §. si seruo alieno. & ff. de leg. 1. l. filiusfa. §. si qd alicui. Ego dico, vbi nõ est ꝯmerciũ legatario ipsius rei legatæ pp uitiũ corporis, dummõ sit capax, rĺr, & indistincte ualet legatum. Sic intelligo l. filiusfa. §. si qd. Sed ubi legatarius nõ est capax sibi, uel alij, ut seruus, tunc legatũ ualet cum distinctiõe sciẽ, & ignorantiæ. Facit ad pdcta l. multum

2 tum interest, ff. de uer. obl. †Res aliena pt legari, adeo dĩt glo. q̄
pt legari res hostium, & q̄ nunq̃ fuit nña. De illa, q̄ fuit nostra,
3 sed nunc est hostiũ, nõ est dubium, aliud in ꝯctib. †Vñ si stipu-

lemur rẽ, q̄ nunc est hostium, q̄ nunq̃ fuit nña, non ualet stipulatio, ff de ver. ob l. liber homo. ita dĩt glo. Sed q̄ est rõ diuersitatis in legatis, & ꝯctib. Gl. nitit reddere rationem, qa in stipulationibus inspicitur initium, ff. de verb. obligatio. l. si filius. & in legatis inspicit tps cessionis, ff. de reg. iu. l. q̄ legata. Vñ cum stipulat quis rem, q̄ nunc est hostium, inspicit tps stipulationis. & ideo cum sit nunc hostium, nõ ualet stipulatio, sed cũ legatur res, licẽt nunc sit hostium, tñ tpe cessionis poterit esse nña, & iõ ualet legatum de re, q̄ tpe quo legat est in hostium ptãte. Si uis dicere, q̄ inspiciat dies cedentis legati, tñ si legat res hostiũ, & regula Catoniana dĩt, q̄ legatum nõ ualeat, si testõr non decederet incontinenti, ex postfacto conualescere nõ pt & tu conſiteris. q̄ ex quo legat res hostium, si statim decederet testator. non ualeret legatum, qa si decedat tardius, & tunc esset sua. ideo valet legatum. Vnde si intelligeres regulã Catonianã, quod non valet legatum tpe, quo legat, pp conditionem rei legatæ, ex postfacto conualescere non potest. verissimus est intellectus, & nunquid hic intelligere rĺam Catonianam, si tunc non valet. tpe quo legatur, nec ex postfacto cõualescere põt, hoc est, quod pbat ff. de reg. Ca l. prima. vn quãtũ ad hoc idem posset dici in legato, & ꝯctu. Vñ si q̄reret de re, q̄ nunc est hostium, an possit legari, si aliquando fuit nostra. idẽ quod in ꝯctu, quod non valet.

1 *Legatum rei alienæ valet si sciuit testator alienam, sed si ignorauit, non valet.*
2 *Patrimonij sui vires ignorare nemo præsumitur.*
3 *Legatum rei alienæ sciente testatore alienam, an valeat de iure poli.*
1 §. Quod autem diximus. †Hic dĩ, Si legata fuerit res aliena, valet legatũ, si sciuit testator alienã. & si ignorauit, nõ: nisi ille, cui legauit, eẽt psona ꝯiuncta. & in dubio incumbit onus pbandi ei, q̄ dicit. Ratio bõa, qa q̄ agit, ei incumbit onus probãdi, sed non ad propositum: qa si possideret rem legatã legatarius, cui legata est res aliena, nec eẽt persona ꝯiuncta, & ꝯueniret ab hẽde petẽte rẽ illã, teneẽ pbare testatorẽ sciuisse alienã, qa sp psumit ignorare, qa nõ pbat scire, ut ff. de pbõnib. l. uerius. Sed opponit, & ostend. ẽ, q̄ semp testõr sciuerit alienã, qa

2 aliena est, & nunq̃ ignorarit suã q̄ sua est: †qa nemo psumitur

ignorare iura pĩmonii sui, ut C. de rescin. uend. l. qsqs. Dñm, q̄ si res esset testatoris ex suo ꝯctu non præsumeret ignorare suã esse, sed si procurator suus erat, & si nõ hẽt eã ex suo ꝯctu, sed alieno, uel obuenit ei ex successione, tunc põt ignorare probabiĺr rẽ eẽ suã, q̄ sua est Itẽ si procurator testatoris vẽdidit eo ignorãte, & sic sua non est, sed aliena. & pbabiĺr credat eã esse suã, q̄ sua est, uñ ꝯcedo, q̄ nisi sit rõ ignorãtiæ, non psumit ignorare rẽ suã, eẽ suã, vel alienã, uñ non teneẽ pbare legatarius, nisi q̄ testator emerit, vel uẽdiderit, ad hoc quõd psumat scire eẽ suã, uel alienã: qa de facto suo nõ psumit qs ignorãs, ut ff. p

3 suo. l. ultima. Dĩ hic, quõd †legatũ rei alienę, si sciuit testõr eã

eẽ alienã, valet, & cõparabit eã hẽs. Quędã decretalis dĩt, q̄ non ualet legatum rei alienæ, & redditur rõ: Decretalis dicit q̄ iure

Dei,

Dei, non iure fori. Videre volumus, vnde præſupponit illa de-
cretalis, ꝙ qñ dicit lex illa, ꝙ pôt legari res aliena, ꝙ auſertur ve
ro domino, daretur legatario ſecundum volũtatem teſtatoris.
Illa decretalis eſt extra, de teſta. c. filius. Sed certè, ſi maior centũ
aunorũ ꝓmulgaſſet illã decretalẽ, eẽt dignus rephẽſione, vñ nõ
eſt intelſs illius. Illa decretalis ꝓcedit dato, ꝙ valeat legatũ rei
alienæ, quã ſcit teſtõr eẽ alienã, ſm qđ vult iſta lex, ex hoc nullũ
fit ꝑiudiciũ dño rei: qa hr̃s tenetur emere, & ſi nõ vult vendere,
dabit æſtimationem legatario. Certe hoc eſt bene de iure poli:
vñ illa decretalis ex mera ignorãtia iſtorum iudicum fuit facta.

1 *Legata res ſi efficiatur legatarij ex cauſa lucratiua, an valeat.*
2 *Res in obligatione dãdi licẽt ſit perẽpta, an poſſit peti vel æſtimatio, vel vtraq;*
3 *Libellus de legato rei alienæ qualiter debeat formari.*
4 *Libelli concl. in legato rei alienæ qualiter fieri debeat.*

1 **§.Si res aliena.** † Hic dr̃, ſi legetur res aliena, & facta
eſt legatarij ex cauſa lucratiua, non va
let, pp regulã, q̃ dicit, impoſſe eẽ duas cauſas lucratiuas in eandẽ
perſonã cõcurrere, & in eadẽ re ſimul. Si aũt facta eſt legatarij
nõ ex cã lucratiua, ſed ex cã onerosa, tũc pôt cõſequi legatarius
pretiũ actione ex teſtõ. & dicit gl. caute dẽt cõſeq, qa non peti-
tur ꝑtiũ, ſed res, licet rẽ hẽat, & ſic notabis duo ſpãlia: rẽ hẽo,
& peto. Vnde legatarius, cui teſtõr legauit rẽ alienam ſciẽs alie-
nã, emit, & ſic hẽt eã ex cã non lucratiua, & eam petit. Item no.
aliud ſpeciale, ꝙ rem peto, & pretiũ cõſequor, vnde aliud peti-
tur, & aliud cõſequitur. Iſta duo ſpãlia vñr ꝯria, rem peto, & rẽ
habeo, vnũ peto, & aliud cõſequor. Vnde quęritur, q̃ eſt rõ iſto-
2 rũ? Dico, ꝙ rõ iſtius, rem peto & rem hẽo, eſt ꝙ † illud dẽt peti,
quod eſt in oblĩone. res ſemp eſt in oblĩone dandi, & iõ res ſem-
per petetur. Et ſimile, teneor tibi ad Stichũ, Stichus mortuus ẽ
poſt morã, adhuc Stichus eſt in oblĩone, & iõ petetur Stichus.
ff. de verb. oblig. l. ſi ſeruũ. §. effectus. Vnde aduerte, mortuo Sti-
cho poſt morã, adhuc Stichus petetur. & non cadauer: qa ſi pe-
teretur, acciperetur in conuicio. Vnde Sticho mortuo, Stichus
eſt nomen hoĩs: quia petitur Stichus. & iſta ſunt optima argu-
menta, qa Cæſare mortuo, hæc ſit vera, Cæſar hõ eſt: qa Cæſar
eſt nomen hoĩs mortui, vnde eſt in petitione. Sed cum Stichus
mortuus ſit, nõ poſſet eẽ in ſolõne: iõ æſtimatio veniet in ſolõ-
ne, & in cõdẽnatione, q̃ ſiſt ꝓxima eſt ſolõni. Vnde hæc eſt rõ,
ꝙ rẽ peto, rẽ hẽo qa res ſp eſt in oblĩone. itẽ qa res ſolui nõ ꝑt,
qa eã hẽo. rõ eſt eius, ꝙ aliud petitur, & aliud ſoluitur, vt ff. de
ꝯſeſ. l. Iul. Vñ ſicut in caſu, q dictus eſt, interitus rei ñ facit quo-
minus res ipſa, q̃ interijt, ſit in oblĩone, ſic poſſe eſt rem, quã ha-
beo, mihi deberi, ſed qa habeo eã ex cã nõ lucratiua, fingit ius,
quod eã non habeat. Vnde hic veritas facit, ꝙ res mea ſit, & mi-
hi debeatur, ſi cõuertitur ad ſolõnẽ, & cõdẽnationẽ, cũ ſit mea,
ſm veritatẽ nõ ꝑt mihi dari. rõ, æſtimatio venit in ſolõnẽ, & in
cõdẽnationẽ, q̃ ꝓxima eſt ſolõni. Iſta ſufficerẽt quantũ ad intel-
lectũ literæ iſtius. tñ gl. vult ꝓſeq iſtud ſpãle, rẽ peto. Hoc cõtin
git in quatuor caſibus. Tertius caſus eſt, vbi rem habeo, & rem
peto, vt ſi vẽdidiſti mihi rem, & tradidiſti, ſed nõ cauiſti de eui-
ctione, poſſum rẽ petere, & ita licẽt rẽ habeã, qa tñ deeſt ius cir-
ca eã. Sed quare nõ ago ad ius illud, qđ deficit? Vr̃, ꝙ nõ debeam
agere ad rẽ, qa illã habeo. Ad qd peto, qđ habeo? Sed deberem
agere ad ius illud, ſ. quod mihi deficit. Rõ eſt, qa de illo iure nõ
erat ꝯcta obligatio ſeparata, ſʒ erat ꝯcta oblĩo de re cũ ſuis vitijs.
Aliud ſi mihi dẽs decem, qa tota decẽ, & partes eius ſunt ſolu-
ta in oblĩone, & iõ ſi mihi ſoluta ſint qnq, fit liberatio in qnq;
ſolũ. De quarto caſu, in quo rẽ habeo, & rẽ peto, dubiũ eſt, vt ſi
ex ꝯctu ſtricti iuris dẽs mihi Stichũ, puta ex ſtipĩone ſoluis mi-
hi Stichũ, & dolo tuo factũ deteriorẽ licet Stichũ habeã, tñ agã
ꝯ te de dolo, & petã Stichũ ꝑ actionem de dolo, vt damnũ iſtud
reſarciatur: & ſi mihi debetur ex ꝯctu bonefidei, puta emiſſem,
& eẽt mihi ſolutus, petã nõ Stichũ, ſʒ hẽrẽ actionẽ ex eo ꝯctu,
ſ. nõ vt mihi dãnũ reſarciretur. Pone ergo, vbi mihi deeſt cautio
de euictione, dediſti mihi fundũ, rẽ hẽo, & rẽ peto, qũo forma-
bitur libellus? dicã ne ſic, ꝓmiſiſti mihi fundũ, vñ peto fundũ.
3 Vel pone in caſu nr̃ę legis: † Si legata mihi fuent res aliena, pu-
ta Stichus, & eũ hẽo ex cã nõ lucratiua, qa emi eũ, rẽ hẽo, & rẽ
peto, vt habeã æſtimationẽ, vel ꝑtiũ, vt dr̃ lr̃a, nõ vt rẽ habeã, qa
ipſam hẽo, qũo formabo libellũ? dicã ne ſic. In teſtõ, in quo es
hr̃s inſtitutus, legatus eſt mihi Stichus, vnde peto Stichũ. Libel
lo ſic concepto, impoſſe eſt aliud venire in cõdẽnatione, quã rẽ
ipſam. Dẽt ergo ſic formari, narrabitur ſic factũ, ſicut ſe hẽt rei
veritas, & cõcludetur, vt ex modo cõcludendi iudex inſtruatur.
Vnde dico ſic ꝯ hr̃dẽ. legatus eſt mihi in teſtõ eius, cuius es hr̃s,
ſeruus Stichus illũ Stichũ ego emi, vnde peto Stichũ, ꝯſequor
ꝑtiũ: vñ nõ peto Stichũ, vt habeã Stichũ, qa iſtũ hẽo, Stichũ pe
tã, vt ꝑtiũ habeam. Ex libello dẽt iudex inſtrui, qualr̃ dẽt ſniam
ꝓferre. ad primũ modũ formãdi libellũ nõ inſtrueretur iudex,
niſi cõdẽnaret in ꝑnũ, ſed in ipſũ eẽ tñ, ſed ꝑ modũ ſm inſtrui
tur, vt cõdẽnet in ꝑtiũ, vel æſtimationẽ. Vñ dico indubitãter, ꝙ
in narratione dẽt fieri mentio emptionis, vel illius cãe, pp quã
4 oportet venire ꝑtiũ in cõdemnationẽ, & dico, ꝙ † licet de ꝑtio

poſſit omitti in ꝯclõne, ſecurius tñ eſt, vt ſic concludatur: Peto
Stichũ, vt ꝯſequar ꝑtiũ. vñ dicit lex, Petetur fundus, vt đ euictio
ne caueatur, nõ petetur fundus, vt fundus hẽatur, qa iã hẽatur,
ſed vt habeatur, quod deeſt, ff. de verb. obligatio. l. Iulianus. §. 1.

1 *Cãæ lucratiuæ plures nõ concurrunt in eadem perſona directẽ, ſed per obliquũ.*
2 *Legare coniunctim qualiter cognoſcatur, & qualiter diſiunctim.*
3 *Legatum deficiens, quando accreſcat coniuncto.*

§.Hac ratione, ſi ex duob. &c. Si mi-
hi fue-
rit res legata in teſtõ duorũ, puta ĩ teſtis duob. legatus eſt mihi
Stichus, ſi ex primo teſtõ cõſecutus fui rem, poſtea ex alio non
poſſum cõſeq æſtimationẽ: ſed ſi ex primo peterem æſtimatio-
nẽ, ex alio poſſum petere rẽ. Sed ꝯ iſtud eſt ff. de lega. 1. l. hmõi.
§. 1. vbi dr̃ ꝯnum, ꝙ ſi ex vno primo peterẽ æſtimationẽ, ex alio
nõ poſſum petere rẽ. dicẽdũ eſt, ꝙ hic loqtur, vbi legata eſt res
eadẽ in teſtis diuerſorũ, q diuerſi reputantur. in l. ꝯria ibi fuit le
gata res eadem in teſtĩs diuerſorũ, q diuerſi reputãtur vnus, vt
ſunt hr̃s, & defunctus. hr̃s. n. cũ defuncto reputatur eadẽ pſona,
vt in Auth. de iureiu. a mo. pſti. in prin. Dr̃ hic, ꝙ legatus fuerit
mihi Stichus, poſtea ſi cõſecutus fuero Stichũ ꝑ donationẽ, nõ
poſſum petere Stichũ ex teſtõ, vnde legatum euaneſcit, impoſſe
eſt duas lucratiuas cauſas in eadẽ pſona, & circa eandẽ rẽ ſimul
1 concurrere. Sed ꝯ, ff. de leg. 1. l. ſi ſeruus legatũ. §. 1. † Dicendum
eſt, plures cauſæ lucratiuæ non concurrunt in eadẽ pſona dire-
cte, ſed ꝑ obliquũ ſic, Vnde hic habuit legatarius ex cã donatio-
nis. ſ. per ſeruũ. vel verius, nec ibi concurrunt duæ cauſæ lucra-
tiuæ, nec directo, nec ꝑ obliquũ. Vnde dr̃ ibi, qdam legauit mihi
Stichũ, deinde donatur ſeruo meo, adhuc remanet mihi actio
ex teſtõ. Sed ſi habeo ratũ, quod donatũ eſt ſeruo meo, nõ dicit
lex illa, ꝙ prima actio ex teſtõ maneat. qa ſi ratũ habeã donatio-
nẽ factã ſeruo meo, nõ agerẽ ex teſtõ. Vnde duæ cauſæ lucrati-
uæ in eandẽ pſonã, circa eãdẽ rẽ nec directo, nec ꝑ obliquũ cõ-
2 currunt. † Si eadẽ res duob. &c. Coniunctim legare eſt triplex,
re tñ. puta ego lego tibi fundum, deinde dico Mæuio, lego tibi
eũdẽ fundũ: hoc eſt legare diſiunctim verbis, ſed cõiunctim re:
quia tu & Mæuius in eadẽ re legata eſtis coniuncti. Sed ſi ſine
interpellatione diceretur, Seio lego fundũ, Titio lego fundũ, ꝙ
nulla fieret ſeparatio, poſſet dubitari, an eſſent cõiuncti verbis:
qa re ſunt coniuncti. De hoc nulla eſt dubitatio, nec mireris, qa
dicerẽtur cõiũcti verbis, & cũ nõ ſit copula, qa ſi dico ſic, Titio
Mæuio lego fundũ, cõiũcti ſunt verbis, & forte idẽ eſt qñ dico
continue ſine pẽtatione, Titio lego fundũ, Mæuio lego fundũ.
Et hoc vr̃ velle l. ſi ita qs heredes, ff. de hær. inſti. Verbis tñ ſunt
coniuncti, ſi dicã ſic, Titio lego fundũ, & Mæuio lego aſinũ. Iſti
ſunt coniuncti verbis, & non re. Quæſiui alĩs, vtrũ inter iſtos, q
ſunt ꝯiũcti, vt dictũ eſt, hẽret locũ ius accreſcẽdi. Dixi alĩs ꝙ ſic,
qa verbis ſunt ꝯiũcti, & illa cõiũctio, q̃ eſt verbis tñ, vel re tñ,
eſt ſufficiẽs tñ iuris accreſcẽdi. Ipſi poſuũt aliud exẽplũ, qñ aliq
ſunt cõiuncti verbis tñ, & ita dixit teſtator, Titio lego dimidiã
fundi, & Seio aliã dimidiã. Cõiũcti re, & verbis, vt ſi dico ſic, Ti
tio, & Seio lego fundũ. & iſta ſunt exẽpla. Sed pone ſic, duo ſũt
hr̃des, nũqd ſi dicã, ſi qſqs mihi hr̃s erit, vel qcũq; mihi erit hr̃s,
hẽat fundũ, nũquid iſti ſunt coniuncti re, & verbis? Dico ꝙ illi,
q veniunt ad legata ꝑ hoc ſignũ, qſqs, ſunt diſiuncti verbis, qa
qſqs, diſtributiuũ eſt, alĩs nõ eſt dubitatio, l. vlt. C. de imp. & alijs
ſubſt. vbi dictũ ſint, quiſqs mihi hr̃s erit, & Mæuius ex̃neus filio
meo impuberi hr̃s eſto. Coniuncti re. & verbis hñt vicẽ vnius,
vñ dubitaĩ, nũqd oẽs hr̃des, q veniũt ꝑ hoc verbũ, qſqs, veniant
in vnã dimidiã, qa erat ſubſtitutus filio impuberi: dic ꝙ nõ, imo
veniũt ꝓ virili. Reſtat dubitatio, ꝙ illi, q veniebãt ꝑ verbũ, qſqs,
videbantur coniuncti verbis, & ſic venire tanq̃ vnus. Sed pone,
dico ſic, vobis oĩbus & Titio lego fundũ. nunqd illi plures veni
rent in vnã dimidiã, & Titius in aliã, ſi diſiuncti venirẽt in por
tiões qlibet ꝓ virili: Dico, ꝙ ſi dicerẽt demõſtratiuè. vobis oĩb.
venirẽt illi cõtenti ꝑ verba illa. vobis oĩbus, tanq̃ diſiuncti, ac ſi
ꝓprijs noĩb. noĩarentur: qa demõſtratio vice ꝓpriorũ nominũ
fungitur, vt ff. ſi cer. pet. l. certũ. ſed tolle demõſtrationẽ illã, vo-
bis, & ꝙ remaneat, oĩb. pluralis numeri. veniũt cõiuncti, & ſic ꝑ
nomẽ vnius diſtinguo, Aut ꝯueniũt plẽs ꝑ nomẽ ꝓpriũ equo-
cũ, vt cũ dico, duo Titij, & Męuius. idẽ eſt ac ſi exprimerẽtur ꝓ
diuerſo. ſi ꝑ appellatiuũ dico, hr̃des Lucius Męuius, oẽs iſti hñt
ꝓ ꝯiũctis, vñ aduerte. Sed ſi eẽt dctũ, hr̃des mei, & Męuius hẽa-
tis tale legatũ. & partẽ. ꝙ hr̃des mei ambo vocãtur Titij, & hr̃-
des mei ſolũ hẽbunt dimidiã, & Mæuius ſolus aliã dimidiã. Sic
intelĺr l. ſi qs Titio. ff. de vſuſ. accre. Si ꝓprio noĩe, duo Titij, &
Mæuius habeatis tale legatũ. tũc qlibet veniret ꝓ tertia: qa oẽs
ſunt cõiũcti, duo Titij inuenirẽtur ꝯiũcti ꝑ pluralẽ appellatio-
nẽ, & Męuius inueniretur ꝯiũctus alijs ꝑ copulã. ſed ſine copu
la tunc duo Titij hr̃des ſunto, Mæuius hr̃s eſto. tunc duo Titij
erũt hæredes in vna dimidia tñ, & ſolus Mæuius in alia tantũ.
Sic intelĺr ff. de hær. inſt. l. Titius. Vnde oẽs ſunt coniuncti, qui
veniunt ꝑ numerũ pluralẽ, ſed eſt maior coniunctio eorũ qui
veniũt ſub appellatione. plures appellati dñr re coniuncti, qui-

bus

bus legatur res eadē. Pone, dictū est sic in testō, lego Titio decē,
& Seio decē, quantū habebit qlibet? Dices tu, & quilibet, q lega
ta sunt viginti, & qlibet habebit decē. Dico, q ambo non habe-
bunt nisi decem. Nonne dixi, q sunt cōiuncti re, & verbis? Ergo
quod legatur vni, intelligitur legatū alij, & sic impediunt se co-
cursu, vt quilibet totū habeat, vnde faciūt sibi partes. Si.n. essēt
legata vni vna decē, & alteri alia decē, non essent re cōiuncti, sed
verbis tm̄, vnde aliud est legare decē, aliud donare. Hoc dicit l.
eū qui ita ff. de verb. obli. circa prin. & l. sti pso habere licere, §. in
stipsone. Si eēt dictū sine copula sic, lego Titio decē, Mæuio le-
go decē, habebit qlibet decē, sed copula media inducit duplicē
coniunctionē, & realē, vt intelligantur eadē legata decē, & ver-
balē, de illa planū est si sit legatū duobus coniunctim re, & ver-
bis, si vnus repudiat, alij accrescit: si disiūctim, si vnus repudiat,
hoc nō dicit lr̄a, q alij accrescit, sed dic, q aliud totū pertinebit.
vnde vbi sunt disiuncti verbis, sed coniuncti re, qa sic dico, Ti-
tio lego fundū, Mæuio lego eundē fundū, si vnus repudiat, alius
totū habebit, sed nō p ius accrescendi. Si essent cōiuncti ambo,
& concurrerent, & facerent sibi partē, & vnus auferret alij: & si
vnus repudiaret, alij accresceret, sed hic qn̄ disiunctim verbis, ñ
est q auferat. Vnde si vnus repudiat, alius totū habebit, sed non
iure accrescendi, sed potius iure non decrescendi: sed vbi est le-
gatū p partib. discretis, & sic sunt disiūcti verbis sic. Titio lego
dimidiā fundi, & Seio aliā dimidiā. si vnus repudiat, hēt locum
ius accrescendi. Sic intellr̄ C. de leg. l. si fortidianū, & C. de cadu.
tollē. l. vnica. §. si vero ad deficientis. Si sunt oīno disiuncti re, &
verbis, nō hēt locū ius accrescendi. Vnde incremento certa lega
ta oportet, q habeant coniunctionē aliquā, vel verbalē, vel rea-
lē: secus in hrdib. si dicā sic, Titius p dimidia hrs esto, Seius p di
midia hrs esto. isti disiuncti sunt re, & verbis, & hēt locū ius ac-
crescēdi vno repudiāte. Hoc nō facit cōiunctio, qa nulla est, sed
1 facit hoc, qa nō pōt qs decedere p parte testatus & p parte in-
testatus: sed si sunt cōiuncti re, & verbis tm̄, in legatis hēt locū
ius accrescendi. Itē si re tm̄, hēt alius totū, si alius repudiat, sed ñ
iure accrescēdi, vt dixi in legatis, si alter est cōiūctus vtroq; gn̄e
cōiunctionis, s. re, & verbis, illius, cuius deficit portio, & alius est
cōiūctus vno gn̄e cōiūctionis. s. re tm̄, vel verbis tm̄, q cōiūctus
est duob. gn̄ib. cōiūctionis, pfert. Sed pone, vnus est cōiūctus ver-
bis tm̄ ei, cuius portio deficit, alius re tm̄. qs pferr̄? Dico, q bn̄ ad
mittantur. & h. d. l. re cōiūcti si bn̄ intelligatur, ff. de leg. 1. & hēt
locū ius accrescēdi in portione añ acqsitionē deficiente. Portio
deficiēs post acqsitionē ñ defert iure accrescēdi. Legatus mihi ē,
& tibi fundus, & nō agnoui, adhuc repudio, hēt locū ius accre-
scēdi. Pone, agnoui legatū, postea deficit quacūq; de cā, ñ hēt lo
cū ius accrescēdi. Fallit in vsufructu, in quo & p' acqsitionē hēt
locū ius accrescēdi, vt ff. de vsufr. accre. l. si tibi. Hoc ē no. de hęr.
& fal. si plures sint instituti, & vnus nō implet volūtatē defun-
cti, p portione sua sibi auferē, & alijs accrescit, qri t ibi gl. nunqd
inuitis? Rō. gl. q non, ī. rn̄debat, qdā recitabat rn̄ām illā. Vn̄ dn̄s
meus recitabat hic, sed opponebatur ei, aliud est de iure accre-
scēdi legatario, qa inuito nō accrescit, sed hrdib. inuitis accrescit,
vt C. de ca. tol. l. vnica. §. his. illud loqtur de iure accrescēdi p edi
ctū C. qn̄ nō pet. partes. l. vnica. qd hēt locū añ acqsitionē, sed ī
auth. illa loqtur de iure accrescēdi p' acqsitionē, qd hēt locū d
ęqtare illius Auth. de hęr. & Fal. sed p ęqtatē illius legis. qn̄ nō
3 pet. partes accrescit inuito. Dictū est, q † legatū deficiēs accrescit
cōiūcto fallit in trib. casib. lego tibi fundū, & seruo meo, in pso-
na serui mei ñ vz legatū. & ita deficit, nn̄ accrescit tibi, ff. de le. 3.
l. plane. § si cōiūcti. Itē alius casus est, si tibi, & Titio lego rē tuā,
ñ vz qa legatū rei tuę tibi factū ñ vz, nec accrescit in totū Titio,
vt ff. de le. 1 l. huius. § si Titio. Tertius casus ē, si dicā sic, lego tibi
fundū, & ei q capere nō pōt nō accrescit tibi, vt ff de le. 2. l. si Ti-
tio, & ei, q caperet: & nō est in duob. primis. In primo legatū ī p
sona serui mei ē inutile, sed ō prorsus inutile, qa hrs ē fideliss da-
bit, al's velit dare seruo legatū suū. & hortabitur sup hoc C. de
necess. seruo. hęr. inst. l. qda. §. fi. In scdo casu deficit ius accrescē-
di, & in legatis inspicitur principalr̄ psona legatarij. & psona est
pferēda nib. reb. ff. de in. codic. l. qdā referūt. & ēt vbi pp cōdōnē
rei legatū nō est adeo inutile, & sic est in secundo casu, neq; ac-
crescit. Tertius casus, quādo lego tibi, & incapaci, est certum, q
non habet locum ius accrescendi, quia habetur pro non scri-
pto. Hoc est, quod habes C. de cad. tol. l. vnica. §. in primo.

§. Si cui fundus alienus. Vbi dt, q si legatus fuit alicui fund' alie
nus a testōre sciēte fundū alienū, & legatarius fundi sibi lega-
ti emerit pprietatē. & nō ex cā lucratiua obuenerit, nihilomi-
nus ageret ad totū fundū cō hrdē, vt cōsequaē æstimationē toti'
fundi, i. proprietatis, & vsusfruct. Deinde rn̄det Imparor tacitæ
obiectiōi ibi, qa vsusfructus, dt aliquis, æstimatio vsusfructus
non cōsequatur legata, qa vsusfructus ex cā lucratiua sibi obue-
nit, ergo agere pt cō hrdē ad plenū fundū vt æstimationem pro
prietatis, & vsusfructus consequaē ad hrdē: qa si ęstimōnē vsus
fructus cōseqret, iā duæ lucratiuæ cāæ cōcurrēt in eadē re cū par-
te fundi legati. s. ex cā vsusfructus. dt Imperator hoc non ob-
stat, qa vsusfructus non est pars integralis fundi legati, nec po-
tius tanq̄ pars, seu est seruitus, licēt ita dictū sit de rigore iuris.

1 *Legatum valet si testator crediderit rem, quæ sua erat, esse alienam, scilicet alicuius extranei, vel etiam legatarij.*
2 *Opinio in his, quæ solo animo nostro consistunt, magis inspicitur, quàm veritas, in alijs magis inspicitur veritas.*
3 *Dominium in te non transfero si trado tibi rem meam, credens tuam esse.*
4 *Dispensatio per Papam, an valeat ignoranti.*
5 *Hæres antequàm adeat hæreditatem, an debeat esse certus, vtrum conditiones sint impletæ.*

1 §. Si quis Rem suā. † Hic dr̄, q si testōr crederet rē, q̄ sua
erat, eē alienā, s. alicuius extranei, vel ēt legatarij,
2 & legauit credens alienā, vel legatarijs, valet legatū, † quia plus
a valet qd̄ i opinione est, q̄ qd in veritate est. ff. de acq. hære. l. is
putat. Solne istud Brocardū, qa aut q̄rit de re, q̄ cōsistit in aīo, &
tūc pfert opinio veritati: sed vbi q̄rit de re, q̄ nō cōsistit in aio,
pfert veritas. Dr̄, q si testōr legauerit rē suā, quam credidit lega
tarij, q valet legatū. cū nō hēt animū legādi, ergo nō vz legatū.
& q ñ hēat animū legādi, pbaē sic; Iura volūt, q legatū rei suę
non valeat, sed testōr pſumit hoc scire, q si legaret legatario rē
suā, no valeret legatū: ergo si credit rē illā esse legatarij, & ei le
3 gat, nō hēt animū legādi. † Itē dt lex, si trado tibi rē meam cre-
dens tuā esse, nō trāsfero in te dōiū, ergo si tibi rem meā credēs
tuā, no valet legatū. Hoc pbaē ff. de cōd. cā da. l. dedi. §. subtilius.
dices. q tibi placuit, vel qd positiode est fauore vltimæ uoluo-
tatis. Vel dic, q eēt dictum pp imperitos iuris. Dic. q intelligo,
vbi testator legat rē suam, credens, q esset legatarij, valet lega-
tū: intelligaē valet, vbi testōr credebat aliqd agere, qa forte erat
alij obligata. vn̄ volebat testōr ut lueret eā hęres, vt ff. de lib. leg.
l. 1. sed vbi nō credebat testōr aliqd agere, credens legatarij esse
rē, quā sibi legabat, diceē nullū eē legatū. Vnde primo casu lo
qtur lr̄a nr̄a. & dt hic, q plus valet, qd in veritate est, q̄ qd est in
4 opinione † Hoc facit ad illā qōnē. Cōcesserat Papa cuidā Epo,
vt ipse posset dispēsare de clericis sui ipsius Epi, q teneret benefi-
ciū curā hn̄s, dū eēt abn̄s: eo abn̄te, vel ignorante dispensauit se
cū Eps, vt posset obtinere duo beneficia curata illi abn̄ti, & igno
ranti, cū ignoraret dispensationē. accepit secundū beneficū, qd
fuit collatū, agitur cō eū, vt dimittat primū: h. cōr. sup cā illa, ve-
nit nuncius Epi ad eū deferens ei literā dispēsationis, mō dicit
ipse, sum securus: q̄ritur, an dispēsatio vz ei ignorāti. ff. de in cū
furiosus. Dices, mala cōsciētia accepit, cū ignoraret dispēsatio-
nē factā, & istud nō obstat, qa si inuito dn̄o res fuit cōcta, cōmit-
titur furtū: sed pone, q dn̄s sm veritatē vult contrectationē, tn̄
credit ille, q contrectat dn̄o inuito, non cōmittet furtū, nec cō-
petit actio furti, vt ff de furtis. l. inter oēs. & Insti. de ob. q̄ ex deli
cto, §. placuit. ver. sed credat. Facit l. inpuberē. ff. ad leg. Cor. de
falsis. & q posset dispensatio proficere ignoranti, inducebatur
Leius qui. ff. si cer. peta. cum ex vltima voluntate acqratur igno-
ranti voluntate testatoris, Papæ dispēsantis, vel alterius, cui col-
5 lata est potestas a dn̄o Papa. Iura in mundo, † quæ melius faciūt
ad illam qōnem sunt ista. Dicit lex, hæres, anteq̄ adeat hæredi-
tatem, debet esse certus, vtrum conditiones sint impletæ. ff. de
acq. hær. l. in repudianda. Verum est in conditionibus, quæ in fa
cto consistunt, vt si institutus fuerit sub conditione, si nauis ve-
nerit ex Asia. debet scire completam esse istam conditionē an-
teq̄ adeat, & si ante adeat, non prodest. Sed de conditionibus, q̄
consistunt in iure, non debet esse certus, & si adeat, valet. Silr̄ fi-
lius hæreditatē no pōt adire sine consensu patris. Pone, delata
est tibi hrditas, pr̄ tuus est vltra mare, tu credis eum viuere. & ē
mortuus, adis hrditatē, nō nocet istud impedimētū cōsistēs in iu
re, ergo cum hoc sit impedimentum iuris, quod aliqs sm bn̄fi-
cium curatum hn̄s non possit obtinere, si accepit, q sm veritatē
pōt, qa dispensatum est, & credat se non posse obtinere, tn̄ hoc
non nocebit. probatur per l. multum. ff de condi. & demonstra.

ADDITIO.

a Quod in opinione est. Adde, quòd magis inspicitur opinio, quàm veritas in his quæ ex solo animo nostro dependent, in alijs magis veritas, quàm opinio inspicitur, secundum Bar. in l. pro emptore. §. si sub cōditione. ff. pro emp. in l. gerit. ff. de acquiren. hæredit. &: quod sit veritas, vide Alex. in consi. 53. incip. In præsenti consultatione, in 4. volu.

1 *Legatum quando videatur quis ademisse.*
2 *Procurator quando videatur reuocatus propter præsentiam domini in iudicio.*

1 §. Si rem suam. † Hic dicitur, q si legaui rem meā,
& postea alienaui eam, quia vendi-
di, si ex causa voluntaria, non videtur ademisse legatum: secus
si ex causa necessaria, quia videtur ademisse legatum, seu reuo-
casse. No. hoc ff. de adimen. leg. l. rem legatam. Item si rem lega-
ui, postea obligaui eam, non videtor ademisse legatum sine di-
stinctione licēt in primo casu distinguatur, vt dixi hoc est quod
probatur ff. de lega. 3. l. fideicommissa. §. si rem. Per theoricam
istarum legum soluebat dominus domini mei talem quæstio-
2 nem. † Ego constitui procuratorem, ipse sic constitutus fuit in
iudicio

iudicio pluries, ego dñs poſtea interſui vna die, dic ſeq. venit ꝓcurator, dr̃ ꝙ dñs fuit in iudicio & ideo reuocatus eſt, nunquid intelligitur reuocatus? Diſtinguebat, aut interceſſit dñs ad articulum, ad quem oportebat eum venire de neceſſitate, puta erat dies aſſignata ad iurandum de calumnia, non eſt reuocatus ꝓcurator. Si non erat neceſſarium dñm venire, vt quia non erat dies aſſignata ad iur. cõt. vr̃ reuocatum, ſicut in legato. Lego tibi rem meam, & ecce donatio, q̃ legatum quoddã eſt. Sic conſtitutio ꝓcuratoris eſt quaſi donatio. Do tibi poteſtatem cõtc. li. tecũ, poſtquã legaui rem, ſed alieno, quia transfero in alium, vt quia vendo, ſic voluntate reuocatur legatum, ſed ex neceſſitate non reuocatur, ſed qñ de perſona dñi in perſonam ꝓcuratoris transfertur iudicium, vel eq̃ de perſona procuratoris in dñm, vr̃ alienari. Quæritur, an hoc factum eſt voluntarie & vr̃ reuocare procuratorem. ſi ex neceſſitate, non videtur reuocatus.

1 *Legatum quando videatur reuocatum, ſi teſtator rem legatã poſtea obligauit.*
2 *Dominium per venditionem, & traditionem transfertur, non per obligationem pignoris.*
3 *Prohibitus emere, an prohibeatur pignus contrahere.*

1 **§. Ijdem reſcripſerunt eum, &c.** †Hic dr̃, ꝙ ſi teſtõr rẽ legatã poſtea obligauit, nõ eſt reuocatũ legatũ indiſtincte, qa nõ eſt tanta alienatio ſicut prima. qa † ꝑ venditionẽ,
2 & traditionẽ trãsfertur dñiũ, non ꝑ obſonẽ pignoris. Ad qd vꝫ hæc pignoris obſo? Non eſt obſo. Duo erant barones, vnus ꝓmiſit alij ꝙ nõ acquireret aliqd in terra alterius ſub pena maxima. Venit vnus miles, q erat in terra baronis, & qa alius baro ꝓmiſerat aliqd non acquirere, cũ indigeret pecunia, quoddã ſuũ caſtrũ obligauit ſub pena mille librarũ, quã mutuauit. Venit alter baro, cui facta fuit ꝓmiſſio, & agit ꝯ iſtũ, & dicit penã eẽ cõmiſſam. & dicit, Tu ꝓmiſiſti non acquirere aliquid in terra mea, tu tale caſtrũ, quod eſt in terra mea, pignori accepiſti, & ſic acquiſiuiſti, dico ꝙ pena eſt cõmiſſa, & eã peto. Dñs meus dicebat, ꝙ qdã aduocatus valde magnus dicebat, caſus legis eſt, ꝙ pœna
3 nõ eſt cõmiſſa. quia dicit lex, vbi quis ꝓhibetur emere pignus, ꝯhere põt, vt ff. de pign. l. in quorũ finib. ergo vbi quis ꝓhibetur acquirere pignus, pot ꝯhere rẽ, nec te moueat verbũ, emere qa verbũ emere, ad oẽm obſonẽ ſe extẽdit, vt ff. de ſta. lib. l. ſtatuliberi. § quintus. Quæritur ibi, quis ꝓhibetur acquirere. Vel promiſiſti non acquirere. poteris ꝯhere pignus, hoc eſt, quia ibi eſt alienatio alteri vni vnius acquiſitio, alteri cũ non vr̃ alienatũ, ꝙ non eſt alteri q̃ſitum, ſed quod datum eſt tibi, vt non alienetur, vr̃ datũ, vt alij obligetur, C. de reb. alie. non alie. l. fin. Ego diſtinguo, aut datur pignori, ita quod non eſt veriſimile rẽ ſuam in futurũ coniecturari, põt tñ ex quantitate, quæ numeratur, quia quantitas eſt maxima, cum ex perſona, q̃ eam accepit, quia eſt talis perſona, veriſile eſt, quod aliã ſuã rẽ obligabit, quam luat iſta, quia eſt homo indigens, & male faciens facta ſua, tũc vr̃ acquiſitum, & tunc eſt pena commiſſa, ſi non eſt argumẽtum legum, ff. de leg. 2. l. qui habebat. & de ſupel. lega. l. legata.

1 *Teſtator ſi partem rei legatæ alienauit, in parte non alienata valet legatum.*
2 *Rem in feudum ſi cui conceſſi, alieno partem, nunquid feudatarius totũ amittat.*

§. Si vero quis partem rei legatæ.
1 †Hic dr̃, ꝙ ſi teſtõr partẽ rei legatæ alienauit, indubitater ẽt par
2 te non alienata, valet legatũ. Hic eſt arg. ad q. de feudo. †Do tibi rẽ in feudũ, alieno partẽ, nunquid amittis totũ? Arg. hic, ꝙ feudatarius partẽ alienatã non amittit. & eſt arg. ꝙ dr̃ nihil actum credimus, &c. C. de his quib. vt indig. l. vlt. ſed optimũ eſt argũ, & illa ꝯtra, q̃ dt, quia qd inceptũ eſt hr̃ ꝓ cõpleto, ff. de auro, & arg. lega. l. & ſi non ſint. § quod ergo. Ego dico, ꝙ ſi feudatarius alienat partẽ feudi ſine voluntate dñi, totũ amittit indiuiduũ: qa q delinquit in partẽ, reus eſt in totũ: qa eſt qdã indiuiduitas in feudo, qa ſi cedit ad me feudũ ꝓ parte, non eẽt forte ſufficiẽs ex eo qui ſeruiret. Vñ lex dicit, ſi dñs fuit occiſus a familia, & hr̃s inſtitutus aperit teſtm̃ añ habitã q̃onẽ de familia defuncti, amittit hr̃ditatẽ. Sed pone non aperuiſſe totũ teſtm̃, ſed partẽ teſtamẽti, dicit lex, ſic amittit, qa cũ ille, qui vendit totũ, ergo & qui partẽ, totum amittit, hoc eſt quod dicit l. 1. ff. ad Sillan. incipit, ſi quis in graui § ſi quis teſtamentum. & ff. de lega. 1. etiam.

1 *Liberatio tribus modis relinquitur.*

1 **§. Si quis debitori ſuo.** Dicit ibi glo. †ꝙ liberõ trib. modis relinquitur. Primus modus, ſi dicat teſtõr, peti nolo, vel ꝙ dẽt relinquo, vel actionẽ remitto, ꝙ hic liberandus eſt legatarius ab oi debito, vt hic. & ff. de lib. leg. l. ſi quas rõnes. & l. Aurelio. 1. rñ. Secũdus eſt, ſi negociũ teſtatoris geſſiſſet, & teſtõr dixerit, rõnes reddere nolo. & hic ab omni debito liberatur, niſi ab eo, ꝙ penes eum ſit, & ab eo, ꝙ dolo fecit, vt ff. de lib. leg. l. Aurelio. § fin. cũ ſuis concor. vt in glo. ſi ibidẽ. Tertius dicit gl. ſi dãnauit hæredẽ ne exerceat actiones, hoc eſt, ſi prohibuit ne exerceat actionem. Nõ eſt idem dicere debitorem, peti nolo ab hęrede meo, & nolo, quòd hæres meus exerceat actionem contra debitorem meum.

1 *Debitor ſi legat creditori, quod ſibi debet, an valeat.*

1 **§. Econtrario.** Hic dr̃. †ꝙ ſi debitor legat creditori, qd ſibi dẽt, ñ valet legatũ: q ꝑ ñ te legato dẽt eſſe aliqd lucrũ, als nõ valet: ſed ſi valet, tunc nullum lucrũ creditor hẽt, qa nihil amplius ꝯſequitur, ſed non tñ hẽt aliqd amplius ꝑ legatũ ipſe creditor, cũ legatur ſibi ſuũ debitũ, qa ad minus hẽt hypothecã cõpetentẽ ꝓ legato. Idẽ dicendũ ſi erat ſpẽs debita, ꝓpter res vẽd. ꝓ certa ſpẽ legata, puta quia debeatur ex ſtipſone. dt gl. ꝙ nõ valet legatũ, it ſit plus ꝑꝑ hypothecã. Ecce arg. ꝙ tacit, ꝙ dẽt eſſe in legato. Plus quatuor modis dr̃, nã dr̃ plus in hypotheca. Certe alibi dt ꝯnũ gl. ꝙ plus valet ꝑꝑ hypothecã. l. fideicomiſſa. §. ſi rem, ff de leg. 3. Vñ ego dico, ꝙ oĩno ſi plus eſt ius q̃ in debito, vel plus in hypotheca, vel alio modo, valeat legatum propter id plus, hoc eſt, quod ꝓbatur ff. de leg. l. ſi creditor. §. idem quod.

§. Quod ſi in diem. Ibi dr̃, ꝙ ſi legatũ fuerit purẽ debitũ ĩ diẽ, vel ſub ꝯditione, valet legatum, & viuo teſtõre veniat ꝯdo. vel dies, nec eſt dicendum inutile ꝑꝑ illud dictũ, quod res venit ad caſũ, a quo incipere non põt, ergo nõ dẽt valere. Dic, ſolũ eſt incertum, ſi recte ꝯſideret qa ſemel ꝯſtitit, vnde ſi res reducatur ad caſum a quo incipere nõ p̃t ante ꝯſummationem, certe tunc annihilaretur. ſic fuit hic, qa tẽpore, quo legabatur, erat plus in legato, & ita fuit vtile, & æſtimatur vtile. Verum eſt, quod perfectionem ſuam non habet legatum, niſi a morte teſtatoris.

1 *Legatum de ſeruo hæredis ſi poſtea manumiſſus fuerit, an tunc extinguatur.*
2 *Pœna committitur contra promittentem aliquid non facere, licet non fecerit, ſed habens cauſam ab eo.*
Idem eſt ſi aliquis facit, vel habens cauſam ab eo.

1 **§. Si res legata.** In §. illo, ver. ſi vero hr̃dis. dr̃, † ꝙ ſi ſeruus hr̃dis legat' fuerit, & ipſe manumiſerit eũ, tenet hr̃s. Idẽ eſt, ſi ille, q alium habuit ab herede, hoc fecerit, qa donauit eũ hr̃s, ſicut ſeruum ſuum quẽ teſtõr legauerit, & donatarius eum manumiſit. Ex hoc ſoluitur talis q̃ſt. Quędã vetula hẽbat montẽ fortiſſimũ, dicebat qdam vicinus ſuus, in illo monte poſſet eleuari caſtrũ, & eẽt mihi valde dãnoſum, vñ ꝓmiſit illa vetula, ꝙ ibi non faceret caſtrum ſub pęna. Poſtea vendidit montem iſtũ, emptor caſtrum eleuauit, nũqd pęna ẽ ꝯmiſſa ꝯ vetulã. vr̃, ꝙ non qa ꝓmiſit ſub pœna. ꝙ ñ faceret caſtrũ, & ipſa õ fecit. Dico, ꝙ pœna eſt ꝯmiſſa ꝯ vetu-
2 lã. † Quia idẽ ẽ, ſi aliqs faciat, vel hẽns cãm ab eo, vt hic. & ff. de ver. ob. l. ſi ſeruum. vult gl. not. ſimilem quæſtionem ff. de alie. iud. mu. cauſa fac. l. 3. & credo quod non nominat in ꝯtrium.

1 *Legans ancillas cum ſuo partu, mortuis ancillis viuo teſtatore, an extinguatur legatum in peculio.*
2 *Legata duo principalia ſunt, ſi teſtator dicat, lego Stichum cum aſino: ſecus ſi dicat, lego ſeruum cum peculio, & de ratione diuerſitatis.*
Legata duo principalia ſunt, ſi dicat teſtator, lego ſeruum, & peculium.
3 *Ingrediens monaſterium ſi dicat, do me cum meis, ſed non valet ingreſſus propter aliquam cauſam, nec datio bonorum: ſecus ſi dicat, do me, & mea, & licet non teneat ingreſſus quo ad perſonam, tamen tenet quo ad bona.*

1 **§. Si quis ancillas.** Hic dr̃, † ꝙ ſi qs legauerit ancillas cũ ſuo ptu, & ſi ancillæ mortuæ ſint poſt teſtm̃ viuo teſtore, extiguit legatũ in peculio. q̃ eſt
ro diuerſitatis? dico, ꝙ hic diuiſio poſita inter res, quarũ una
2 nõ ẽ acceſſio alterius, ſed q̃tũ hic ꝯiũctio eſt. Vñ ſi dicã ſic: † Lego tibi Stichum cũ aſino, valet quãtum ſi dicerẽ, lego tibi Stichum & aſinũ. & ſunt hic duo legata principalia: ſed cũ dico ſic, lego tibi ſeruum cũ peculio. hic non hẽt copulare. qa vnũ eſt acceſſio alterius, ſ. peculium eſt acceſſio ſerui, & iõ ſi non valet in principali, nec in acceſſorio. Sed aliud eſſet dũ dicerem, lego ſuũ & peculiũ. & ꝙ eẽnt duo legata principalia: & iõ licet nõ valet, tñ in peculio, & in ancilla, & natis eius ſi dico, lego ancillam, & natos eius. ip intelligunt duo legata principalia, nec unum eſt acceſſio alterius ꝑꝑ nobilitatẽ perſonarum. vt ff. de
3 ædil. edi. l. iuſtiſſime. Valet hæc theorica † ad hoc, ſi qs ingrediatẽ monaſteriũ, & dicat, do me cũ meis. ſed ſi ñ vꝫ ĩgreſſus ꝑꝑ aliquã cãm, tunc nec datio bonorum. Sed ſi dicat, do me, & mea, tũc ſunt duo principalia, & lꝫ nõ tꝫ ingreſſus quo ad ꝑſonam, tenet tñ datio bonorum, & ſic bona remanebunt monaſterio.

1 *Differentia inter fundum inſtructum, & fundum cum inſtrumento, vel fundũ, & inſtrumentum.*

§. Idem eſt, ſi fundus legatur. Fundus ĩſtruct' dr̃ hic, ꝙ ſi non valet in fundo, nec in inſtrõ. ꝯ eſt ff. de fun. inſtr. inſtrõq;. Si dicã ſic. lego fundum cum inſtrõ. Dicẽdũ eſt, quòd ſunt duo legata principalia. & ſi vnum nõ valet, nihilominus aliud valet. Sed ſi ſic dico, dono fundum inſtructum, & fundũ cum inſtrõ, hodie ſunt pro vno. & licẽt eſſet ita, ꝙ eẽnt diuerſa fundum, & inſtrã ꝑ legẽ illã, hodie ſunt idẽ ꝑ § iſtum. Bñ emanat dr̃ia illorum duorum, fundus inſtructus, & fundus cum in
1 ſtrõ, ad illud, fundus inſtructus. † No. qa differentia eſt inter fundum inſtructum ex una parte, & fundum cum inſtrõ, vel fundum

dum, & instrumentū ex alia, & est dicendū, vna non attingit. qa
si prima est, φ si legatis fundis instructis, vtrū legatū, & instrm
patrisfamilias, vñ vr legatū, φ idē quoq; fundus est instructus,
C. de ver. sig l. 2. in fi. Sed instrm prisfamilias, vñ vr leganim,
quia idē quoq; fundus est, & instructus. hoc pbatur l. pallegata,
& ff. de fund. inst. l. 1. l. si cui. & l. quęsitum §. ieo si fundus. & sic
hēs no. C. de verb. sig. l. 2. nec ista dria est correcta. Alia est dria,
si legatur fundus instructus, alienato fundo ñ debetur instrm,
sed si legatur fundus cū instro, vel fundus est als instructus, in-
strm, vt d. l. si cui. de fund. instr. Istā driam probat glo. in d. l. 2.
C. de verb. sig. sed vera est p legem illam, sed hodie est correcta
2 p §. istū. † Quia ista duo sunt æqualia fundus instructus, & fun-
dus cū instro: qa fundo alienato nō valet legatū in instro, sed
si legat fundus, & instrm, fundo alienato bene valet legatū. &
instrm; vnde bñ remanet differentia istorū. fundus, & instrm,
non istorum, fundum inst ructum, & fundum cū instrumento.

1 Legato grege legatum in vna oue retinetur si viuo testatore ad vnam venerit.
Idem dicendum de legato domus, quæ viuo testatore reducitur ad aream.

1 §. Si grex. † Pone, grex fuit legatus, mortuo testatore ve-
nit ad vnā ouē, valet legatū in illa. Sed pone,
uiuo testatore venit ad vnam ouē. gl. dicit, φ non valet: ego di-
co, φ immo. Idem dicerem, si domus esset legata, & uiuo testa-
tore reducatur ad aream, vt ff. de leg. 1. l. si grex.

§. Peculium. Dr, φ si manumissus sit seruus in vlti-
ma volūtate, nō vr ei legatū peculiū, ni-
si expsse fuerit legatū: sed si manumittatur inter viuos, habebit
manumissor opas, & seruitiū, in recōpensatione vr peculiū reli
ctū. sed vbi in vltima volūtate manumittit, cessat ista rō, & iō als
ñ vr ei relictū peculiū, nisi expsse reliqrit, & lz postea possit ha-
bere opas, qa pt ꝯualescere, tñ hoc nō credit, & raro euenit, φ ꝯ-
ualescat, & refert se ad ea, q̄ sæpe, & ex l. nam ad ea. ff. de legib.

1 Legatum in genere an valeat, & cuius erit electio.
2 Legatarius vbi habet electionem, non eliget meliorē sed mediocrē, & quando.
3 Hæres censetur eadem persona cum defuncto.
4 Hæredes habent interpretari obscuritatem, si qua sit in rationibus factis posi-tionibus, vel etiam in libello eius, cuius est hæres.

1 §. Si generaliter seruus. † Lego tibi seruum in
gñe, cuiꝰ ē electio? debi
toris, si debitus eēt hō in gñe ex ꝯctu, puta ex cā sigillationis qa
sic est in alternatiua a pmissione, electio est debitoris, i. pmisso
ris. & ad legē illā rñdeo, electio est legatarii, verū ē ex postfacto,
si hrs nō vult eligere. sic trāsferē electio, vt ff. đ sol. l. j. & l. 1. C. đ
sol. l. j. Ista snia mihi ñ placet, qa si legatur hō in gñe electio ē le
gatarii i prin. vt hic, & ex postfacto, ff. đ leg. l. j. l. si seruus legatus.
2 §. cū hū. Dñs † lo. distinguit hic. & alius exordit māmi istā. & nō
vz legatū, qa derisoriū dādo. n. paleā eēt liberatus. Idē est si i gñe
subalterno legatur aīal. dādo muscā liberaretur, sed in spē spāliss
sima. & hāc appellāt legistę genus, vt hic: qa legat hō vel equꝰ:
tūc distinguitur, aut sensit testōr đ certo, aut ñ. si ñ, aut legat res
q̄ hēt a nā fines disignatos, sed distinctione hoīs, vt fundus, do-
mus. Primo casu, qñ legauit seruū simplr, nō distinguo, aut te-
stator nō hēt res in pñmonio suo, qa seruos nō hēt, tūc legata-
rij nō erit electio, qa ipse eligeret de oīb. seruis, q sunt in mūdo,
nimis graue eēt hrdi, vñ hrs eliget, sed nū deteriorē, vt ff. đ le. j.
l. legato. & l. q duos. Vbi legatarius eligit, nō eliget meliorē, sed
mediocrē, φ nisi hrs eliget, distinguūt qdā: qa aut res legatę sūt
tales, & inter oēs repeniūtur aliquæ, quas potius expedit hēre,
q̄ nō hēre, vt in gñe hois est. Ita repitur aliqs hō qđ potius expe
dit nō hēre, q̄ hēre, tūc mediocris eligitur. sic intellr ff. đ le. j. l. le
gato. Si sunt tales res legatæ, in qb. ñ repiūtur aliquę, quas potiꝰ
expedit nō hēre q̄ hēre, vt in gñe, potius tūc eliget minimū Sic
intellr lex. si. leru llorē. §. 1. ff. mād. Si vero ēt res, q̄ nō hñt fines de
terminatos a nā, vt est fundus, nō vz indistincte. p legē, cū post,
§ gener. ff. de iure doti. aut est domus, & subdistinguitur, an ha-
buerit testōr in pñmonio suo domos, & vz legatū: aut non ha-
buit domos io pñmonio, tunc nihil vz. vt l. si domos. ff. de leg j.
& eligit hrs vbi hēt domos in pñmonio Rō diuersitatis nō pt
reddi. quia illud in fundo, φ in domo cū illa distinctione, q̄ dicta
est, ibi voluit reddere diuersitatē: quia cū legatur fundus, posset
legari fundus vnius digiti, & sic nō valeret legatū, sed domū sic
nō designabis destinatione hois, sed pie ctis interiectione. l. si qs
duas. ff cōmu. pđ. Si dicas mihi, nisi testōr legat domū, si hēt in
pñmonio domos, numqd hēt legatarius vnā quā eliget hrs. sed
hēt eā eo mō quo reliquit eā testōr, nec operatur ibi designatio
hrdis. credis tñ, φ si velit heres facere domū aliā, qa illā dare nō
posset, vnde si posset hæres designare talē, q̄ nullius eēt vtilita-
tis tō, & fundo legato dabitur vnus in ea dispōne. quā reliqt te-
stator, nec operabitur designatio hrdis, & ita non erit vtile lega-
tū. Si aūt sensit testōr de certo, sed ignoratus de quo, erāt duo
Stichi, & dixit, lego Stichū: sensit de certo, qa Stichus nō est no-
men gñis, sed est nomen certi hoīs, vnde sensit de certo. ignora-
tur de quo, hoc casu hæres interpretatur volūtatē defuncti, l. si qs
3 a filio. §. pe. ff. de leg. 1. † qa nullus est, q hēat tantā identitatē cū
defuncto. quantā hrs, qa hrs eadē psona cū defuncto censetur,
vt in Auth. de iurein. a mo. pst. circa principiū. Facit d. l. legato.
4 † Hæc vera sunt in argu. φ si in rōnib. factis positionib. vel ēt in
libello sit aliqua obscuritas, eo defuncto facienda esset interpre-
tatio per hæredē. Hæc sunt vera, nisi legetur in genere, s. res cer-
ta, planū est, φ debet dari talis, qualis est, si sit legatum sub alter-
natione, aut legatur sub alternatione dirigendo sermonem ad
hæredem, hæres cūi dato rem illam aut illam quā eliget hæres:
dirigendo ad legatarium, legatarius capito talem rem. vel dicit
simpliciter non dirigendo sermonem ad aliquem, electio est le-
gatarij, ff de leg. 3. l. Lucio & l. 1. prope finem legis.

1 Conditio tacita non facit legatum conditionale quo ad transmissionem.

§. Optionis legatum. Ibi dr, φ olim legatū op-
tionis erat inutile, si non
optabat viuus ipse legatarius. gl. reddit rōnē, qa istud legatū est
ꝯdōnale, s. sub ista ꝯdōne, si optaret, & iō si decedebat ante im-
pletā ꝯdōnē, i. antequā optaret, nō vz, qa ꝯdōnale. si decedat le
gatarius ante impletā ꝯdōnē, euanescit, vt C. de cad. tol. l. vnica.
§. si autē aliqđ sub ꝯdōne. Dicis, φ legatū optionis est ꝯdōnale,
1 hēt ne ꝯdōnē expsā vel tacitā. † Tacita ꝯdō nō facit legatū ꝯdō-
nale quo ad trāsmissionē, vt ff qñ dies leg. ced. l. cū illud. in fi. &
ff. de ꝯd. & demō. l. q̄ extrinsecus. si sit expsa, tūc facit legatū cō-
ditionale. Quid dicemusꝰ gl. male dicit. Quæ est ergo rō, quare
legatū optionis, si decedat legatarius, anteq optet. Rō est, qa cō
ditio adhæret personæ, cui est ascripta, legatū optionis hēt con-
ditionem optandi ascriptam personæ, adhęret personæ, nec im
pleri pōt per alium, l. si hæredibus. ff. de cond. & demon. vnde si
esset dictum in forma conditionis expresse, lego tibi seruum si
optaueris, si non optares viuus, non valeret legatum, nec hodie
valeret, sed hic non est in vim conditionis. ideo valet.

1 Legari potest habentibus testamenti factionem passiue.
Et ille potest legare, qui habet testamenti factionem actiue.
2 Differentia an sit inter capere, & accipere.

1 §. Legari. † Ibi dr, φ pōt illis legari, cū qb. est testamenti
factio passiue, & ille pōt legare, qui pōt testm
facere, vt ff. de leg. 3. l. 1. & l. 2. Hic enumerātur in gl. cū qb. nō est
testi factio, s. q nō sunt capaces in testō alicuius. sunt qdā capa-
ces, lz in aliqb. posset capere filius de adulterio dānatus, & filius
incestuosus in testō eius. cuius est filius, capere nō pt, in alio sic.
Itē mulier nubēs intra tpa luctus, vt C. de sec. nup. l. 2. No. φ qdā
sunt nō capaces, q nō pnt capere nec recipere: qdā, q lz no pos-
2 sint capere, tñ pñt accipere † Vnde aliud ē capere, aliđ accipere,
& lex facit drñā iter ista duo, capere. & accipere, vt ff de verb. sig.
l. aliud. Vide totū tractatū de his q. vt idig. C. & ff. qđ auferē hrdi
primo tanq̄ incapaci, fisco applicatur. Intelligo de tali capace, q
nō pt capere, & p nō scripto hr, vñ veniet ad hrditatē, in qua est
institutus, q capere nō pt, nec accipere ille, cui licet deferre ab in
test. tñ fiscus. Quidā sunt capaces accipere, & nō capaces. Insti-
tuo hrdē, iste nō vindicat mortē oīeā, nō pōt capere hrditatē, &
ad suū cōmodū hēre, sed accipere pōt, adire pōt, & sibi remanēt
iura hrditatis directa, sed nō cōmodū, sed habebit fiscus cōmo-
dū. sed si nō posset eē hrs, veniret successor abinte. & nō fiscus.
sed qa lz accipiēs cōmodū retinere nō pt, & accipere pt, sed nō
capere, iō venit fiscus, & φ isti indigni sint hrdes, & fiscus hēt cō
modū, ex hoc seqtur rō in oeco, q vi sine rōne, qñ hrditas appli-
catur fisco, legata debētur Rō est, φ ex quo nō est, nō valent le-
gata, sed hoc est dicere. s. ille cui aufertur, vnde remanet hrs, licet
ei aufertur cōmodū. Sic loquūtur iura ff. de vulga. & pupil. l. ex
facto. §. Iulia. longinus ff. de his quib. vt indig. l. cum tabulis.

1 Legatum incertis personis an valeat, & quando.
2 Legatum factum collegio, an videatur factum certis personis, vel incertis, & quid de legato facto pauperibus.
3 Incertitudo qualiter cognoscatur in legatis, & an vitiet legatum.

1 §. Incertis personis. Infra dicit gl. φ † pauperibꝰ.
Itē relinquo collegio, vz le-
gatum, & tñ legatur incertis personis. Speciale est, ita habes no.
C. de sacrosan. eccle. l. 1. Dico, quod legatur collegio, non lega-
tur certis personis, nec incertis, sed personæ factæ, seu repręsen-
2 tatæ. † Quia sicut hæreditas repsentat vnam personam, sic col-
legium repręsentat personam vnam. Vnde relinquitur perso-
næ repręsentatæ. hoc est quod pbatur ff. de fideiu. l. mortuo. Si
pauperibus relinqtur, verum est, quod relinqtur incertis perso
nis, & sic intelligitur C. de epis. & cler. l. id quod pauperibus &
3 est speciale legatū incertæ psonæ. Nā incertitudo dr, qa dicat
testator vni ex cognatis meis, & filiæ meæ lego tantū, istud est le
gatum incertæ personæ relictum: quia incertæ personæ, tamen
in certitudine relictum est, valeret vt hic. versi. illn, sub certa de-
monstratione. Idem dicit l. quidam. ff. de rebus dubijs. cognatis
meis, isti sunt certi: quia si dicerem, qui nunc sunt, & qui erūt,
incerti, vt ff. de reb. dub. l si cum cognatis.

1 Tutelæ dationem vitiat incertitudo
2 Legum correctio non inducitur per consequentias.
3 Incertis personis potest relinqui, & quando incertitudo vitiet legatum.

§ Posthumo

§. Posthumo quoque alieno.

Ibi dicitur, olim posthumo alieno legabatur inutiľr. Seqͣ uer. nec hæc spēs penitus
sine emendatione relicta, cū in nr̄o Cod. posita est ꝯstitutio, s.
quā nō hēmus: per quā ꝯstitutionē huic parti ꝓuiderunt, s. ꝙ
posthumo alieno relinq̄ p̄t per istā ꝯstitutionē, p quā emēda-
tū est, s. ꝙ posthumo alieno legari possit. intelligit glo. ꝙ incer-
tis ꝑsonis, vt hodie incertis ꝑsonis legari possit. ad hoc inducit
legem, q̄ parū facit, ff. de le. 3. l. hoc legatum. 1. rn̄. & l. ea tn̄, sed
ego ꝓbo hoc p lr̄am nr̄am, qa dicit hic lr̄a, sed nec hmōdi spēs
&c. istud, nec implicatū est, ac si diceret. ista pars arguit, in qua
dictū est de posthumo, & p superiorē, in qua dictū est, ꝙ in cer
tis ꝑsonis nō valet legatū, & ita d̄t lr̄a in illo §. superiori. Incer-
tis vero ꝑsonis nec legata. nec fideic. &c. q. d. & si illa cōstitutio
corrigit in legatis incertis ꝑsonis relictis, & ī legato posthumo
ius cōe est, ꝙ incertis personis legari p̄t, & hoc innuit lr̄a nr̄a to
ta. & tcis tu, quia legatū olim incertis ꝑsonis non valebat, si ex
amicitiā legabat testator alicui, & si diceret sic, qcunq; primo
ascēderit Capitoliū, lego ei decē. Quæ amicitia p̄t colligi in eo
q̄ primo ascēdit. Sed hodie hoc est correctū in tutore, & spālis
iō quām nō corrigit, incertis ꝑsonis dari possit: qa expedit im
1 puberi hr̄e bonū tutorē. †Quia si diceret testōr, q̄ primo venit
de ciuitate Romana. sit tutor filij mei. nō valet tutoris datio.
Forte est qdā nbaldus ille. q̄ primo veniret: iō hoc correctū nō
est in tutore. Quidā dn̄t, ꝙ nō corrigit, s. ꝙ incertis ꝑsonis re-
2 linqͣtur, imo incertis ꝑsonis relinq nō p̄t: † qa legū correctio ē
euitanda, ff. de inof. test. l. 3. & C. de ap̄ ꝑcipimus. in fi. vñ cū nō i-
ueniatur expresse correctum p ꝯiecturas, nō est exp̄sse corrigē-
a dū, qa correctio legis p ꝯiecturas nō est capiēda, a in Anth. qb.
mo nat. effi. legi. §. trib. & qd̄ nō sit correctū, sic ōndit spāle in
pauperib. qd̄ icertis ꝑsonis legari possit, vt C. de epi. & cle. l. id,
qd̄ pauperib. & l. si qs ad declinādā. ergo si ī pauperib. est spāle,
ergo ī ꝯnū est ius cōe. ff. de leg. l. ius singulare. & ff. ad mun. l. 1.
3 in fi. C. de thesau. l. vnic. † Dico, ꝙ imo incertis ꝑsonis p̄t relin
q̄, & hoc īnuit lr̄a nr̄a ab illo §. incertis. vsq; ad §. si qdē ī noie.
si recte intelligaī, vt ego dixi. Sed attende, ꝙ aliqn̄ ab initio est
aliquid incertū. sed ex post facto p̄t fieri certum, vt quia d̄t te-
stōr, qui primo ascēdet Capitolium, vel qcūq; filiam suā filio
meo nupserit, ei lego tn̄ relinqͣtur in certæ persona, hoc mō
dico, ꝙ valet, & est ius cōe, ꝙ legatum incertæ personæ valet. In
hoc corrigitur ius antiquū. sed quando nec a principio, nec ex
postfcō p̄t eē certū, qa dico sic, relinquo vni homini ex mūdo. n̄
valet nec hodie. sed ꝙ paupib⁹, licet isto scd̄o mō īcertitudinis
sunt īcerti, tn̄ valet in eis, & ē spāle. Vñ ēt hodie valet in certis ꝑ
sonis a principio, & ex post facto hoc spāle. sed qd̄ īcertæ ab ini-
tio certe ēt ex postfcō olim nō valebat, hodie ē ius commune.

ADDITIO.

a ¶Non capiēda. Etiā ex identitate rōnis nō inducitur legū correctio, nisi qua-
tenus in lege sit exp̄ssum. Ita Bar. in auth. cui relictū. C. de ind. vi. tol. Adde ēt,
ꝙ nō inducit ex dictione taxatiua tn̄. Bar. in l. si qs. §. cū Titio. ff. de adi. leg. De
materia vide ēt p eūdē in l. Marcellus. ff. ad Tre. vide d. Ias. in auth. nouissima,
ver. pro contraria parte. C. de inof. test. vbi expresse dicit, ꝙ nec per interpreta
tiones, aut subauditos intellectus inducenda est iuris cōis correctio. Allegat
glo. quam dicit sing. in c. cupientes. §. quod si per viginti de elect. in 6.

§. Huic proxima est illa.

Ibi d̄r, ꝙ ista tria differūt, d̄mōstrō, modus, & ꝯdō. Cā respicit p̄teritū, qa gessisti negotia mea. lego ti-
bi domū, respicit p̄teritū, īspecto tp̄e donōnis. Demonstrō re-
spicit p̄ns tp̄s, lego tibi Stichū, vel p̄teritū, quem ego emi. Hic
nec ē cā, sed in primo, qa gessisti negotia mea. vel nō ē cā, quā
lego. Modus, & ꝯdō respiciūt futurū, ꝯdō ꝑp, est de futuro, p̄t
tn̄ esse de p̄nti, & p̄terito, sed ꝓprie ē de futuro, & sic ht ꝯdō ꝑ
si, & per eū, modus, ꝓut lego tibi fundū, vt eas ꝓ me Romā. vl̄
si eas ꝓ me Romā. ꝯdō est. Hoc ꝓbaī ff. de cōdi. & demō. l. Sti-
chus. In legato tn̄ optionis cum dico, lego tibi vnum de seruis
meis quē elegeris, respicit futurum, non habet vim ꝯditionis
ad minus quo ad transmissionem, ut ī §. optionis.

1 *Regula Catoniana qua sit, & qualiter intelligatur.*
2 *Donatio facta a patre filio in potestate non valet.*

§ An seruo hæredis.

Tractauit de legato in ista ꝯsultatiōe personæ hære
dis, & ꝑsonæ legatarij. Ibi d̄r, si instituo te hr̄dē, lego seruo tuo
pure: nō valet legatū, qa legatū datū ē a te, & ꝙ legaī seruo tibi
acqͣritur, & ita dādū est a te, & tibi q̄rit, nō valet, & adeo nō va
let, ꝙ nec ꝯualescat legatū istud, ꝙ seruus tuus me viuo cui le-
gaui, exeat d̄ p̄tāte tua, qa idē ac si eēt ī p̄tāte tua, qa istud, ꝙ īu-
tile eēt, si statī decederet testōr, ex post fcō ꝯualescere n̄ p̄t; esto
quod seruus alienatus eēt me uiuo. ista est r̄la Catoniana in pu
re relictis, quorū dies cedit a morte testatoris. nō a die aditæ hr̄
ditatis, nihilominus hic dicit illa regula. istud legatū, qd̄ defice-
ret, si testator statim decederet, de quo defectu intelligitur.
Legatum q̄nq; deficit ꝑp ꝑsonā testōris, q̄nq; ꝑp ꝑsonam hæ-
redis, q̄nq; mista ꝯsiderōne. Et ista mista ꝯsideratio fit plurib.
modis. Q̄nq; fit legatum mista ꝯsiderōne, vt3 relatione legata-
rij ad personā hr̄dis, vel legatarij ad ꝑsonam defuncti, vel rei le-
1 gatæ ad hr̄dē. † R̄la Catoniana q̄tū ad mām nr̄am ptinet, intel-
ligiī vbi legatū impediī ꝑp mistā ꝯsiderōnē hr̄dis, & legatarij.
sic loqͥ hic, alibi nō ꝓsequor eā, solū in casu nr̄æ lr̄æ. Vñ in ca-
su nr̄o eēt inutile legatū testatore statim moriēte ꝑp mistā ꝯsi
derōnē personæ legatarij, qa dādū, & hr̄dis eēt legatū a se sibi,
qa ex post factū ꝯualescere non p̄t, & sic hoc casu hēt locū r̄la
Catoniana. Si eēt. n. inutile legatū testōre statī moriēte ꝑp ꝑ
sonā legatarij tm̄, qa eēt nō capax tp̄e testi, nō hēt locū r̄la Ca-
toniana. qa bn̄ p̄t ꝯualescere si īueniat capax tp̄e mortis. & ff.
de iur. fis. l. nō itelligiī. §. qū āt. Sed in casu nr̄o nisi mista ꝯside
rōne legatarij, & hr̄dis mortuo statī testōre nō valet, ex post fa-
cto nunq̄ p̄t ꝯualescere. scis qsto gl. ꝓseqͥ istā difficultatē. Dicit
lr̄a nr̄a, īstituo te hæredē, sed lego seruo tuo, non valet legatū,
d̄t gl. C. de set. hæred. inst. l. qdā. §. ille. Illud ꝯnū nō valet, qa hic
loqͥ in seruo hæredis, ibi in seruo testōris. Itē ibi non d̄t, qd̄ va-
leat legatū, qd̄ reliqͥt testōr seruo, sed non cogeī p lr̄am nostrā.
Duob. modis dēmus intelligere. d̄t lr̄a nostra, instituo te hære-
dē. lego ſuo tuo; tūc nō valet legatū. ex ꝯtrio, īstituo ſuū tuū hr̄
dē, tibi lego. valet legatū. Quæ ē cā istius diuersitatis? Primo p̄t
sic persuaderi. Legatū pure relictū cedit statī a tēpore mortis,
vbi innuit hæres iure institutus, & certū ē qs sit futurus hæres:
v. g. ego in primo casu h⁹ §. īstituo te hæredē, lego seruo tuo pu
re. si statim decederē, statim inueniretur hæreditas adita, & ce-
deret dies legati inutiľr, & iō p̄t ꝯualescere in futurū: & quod
legatū, quod si statim testōr decederet. eēt inutile. Quod nō pos
sit ꝯualescere in futurū, hoc ꝓbo p r̄lam Catonianā, quā p̄mi-
sit, vt ff. de regula Caton. l. 1. Pone in secūdo casu, instituo seruū
tuū, lego tibi, vñ es pure īstitutus, sed qs sit futurus hæres incer
tū ē. seruus p̄t alienari, & arbitrio eius ī quē alienatus ē aditus
p̄t manumitti, & tuo arbitrio adire. & iō si decederet statim, n̄
statim cederet dies legati, qa nō est certū qs sit futurus hæres,
& iō nō adibit, donec certū sit qs hæres & qa p̄t eē hæres alius
quā ſu⁹, & illi⁹ iussu, in quē alienatū ē adire, & eū facere hr̄dē:
vel p̄t manumitti, vt sic eēt hr̄s. & istis duob. modis valeret le-
gatu, & h. d. lr̄a recte itellecta quam n p. Nūqd in p̄rio casu dn̄s
q̄ ē hæres īstitutus, p̄t fieri ſu⁹ an̄q̄ adeat. Itē nūqd p̄t dare in ar
rogationē, & sic est incertū qs sit futurus hæres, sicut nec in se
cundo casu. Dicendū, hoc nō est ꝯsiderādū, qa inspiceret casū
alicuius, & aduersam fortunā eius, quod nefas est, vt ff de ver.
ob. l. iter stipulātē. §. sacrā. Alia ē ꝑsuasio, in legatis spectamus
diē cessiōis, ī hæreditate adōnis, & iō mutō ꝯtigēs in ꝑsonā le-
gatarij post diē cessiōis n̄ reddit legatū īutile. P̄rio casu īstituo
te hr̄dē, lego seruo tuo: ad hoc, vt legatū valeret, oporteret, ꝙ
ſu⁹ alienaret, vl̄ manumitteret. sed vt dictum ē, si statim dece-
derē, cū legatū eēt purū, & certū qs sit futur⁹ hr̄s, statī cederet
dies legati, & cederet nunc, & post istā cessionē legati mutō ꝯ-
tigēs circa ꝑsonā legatarij, qa alienaī ſu⁹ vl̄ manumittiī, nihil
opaī ad hoc, vt reddat legatū īutile, vl̄ qd̄ possit ꝯualescere. in
scd̄o casu ē, instituo ſuū tuū, & tibi lego: si mutet ꝑsona hr̄dis,
qa alieneī iste ſu⁹, vl̄ manumittaī, procedit legatum. & sic non
mutata ꝑsona legatarij scā mutatiōe in persona hr̄dis ꝓcedit
legatum. sed in p̄rio casu valeret cum mutōne ꝑsonæ legatarij,
& ita post diem cessiōis nihil opatur. P̄ria deductio efficacior
ē. Tertia rō ē, legatū n̄ p̄t itelligi, nisi itelligaī hr̄s, cū īstituo te,
& lego seruo tuo · intelligēdo te, intelligo statim hr̄dē: qa me
decedēte sola voluntate eēt hr̄s, & iō si statim decederē, dies
legati cederet inutiľr, quasi postea cōualescere nō p̄t p regulā
Catonianā. Sed in secundo casu īstituo seruū tuū, & tibi lego,
nō statim intelligo hr̄dē: qa sola volūtate nō fit hr̄s tibi, imo
iussus dn̄i fit incertus: iō nō intelligemus legatū cedere statim,
sicut in p̄rio casu, & iō posset esse vtile. in scd̄o casu pone, insti-
tuo filiū hr̄dē, & lego p̄ri, valet ne legatū? Vr̄ ꝙ nō, qa si filius
instituit hr̄s, certū est qs sit futurus, qa filius in certū casū, qa si
emancipeī, & adeat, planū ē, ꝙ hr̄s est: si maneat in p̄tāte, & a-
deat iussu p̄ris, siľr hr̄s ē, licēt cōmodū p̄ri acqraī. Hoc ē, qd̄ ta-
cite colligit in lege difficili, ff. d̄ leg. 1. l. filio. & sic si statī decede
ret testōr, statī cedere legatū intelľr, sicut in p̄rio casu: iō nō v3
legatū in peculio. Hoc verū erat iure antiquo, qd̄ certū erat fi-
liū esse institutū hr̄dē in oēm casū, sed iure C. p̄t eē, ꝙ p̄r erat,
qa si filiusf. hr̄s institutus nō vult esse hr̄s, vt C. de bo. q̄ lib. l. vl.
& sic incertū est qs sit hr̄s. & si dicamus, ꝙ est vtile legatum sic
in secundo casu nr̄æ legis, sic nō separamus filiū a seruo: quia
in seruo non separamus. Pone, instituo te hæredem, lego filio
tuo, nunquid valet legatū? Quidā volūt dicere, quod sic, quæ
est ratio istius legis, quod instituo te hæredem. & lego seruo
tuo, non valet: quia hoc esset legare tibi. s. instituere te hære-
dem, & legare seruo tuo: quia quicquid acquirit seruus tuus,
acquirit dn̄o: sic olim qcquid acquirebat filius acquirebat pa-
tri, sed hic propterea acquiritur filio, C de bon. quæ lib. cum
oportet. non acquireret proprietas legati filio, hic possum di-
cere

cere probabiliter, in alio casu est defensio Doctorũ, si pr̃ donat
filio in ptãte, põt reuocare qa idẽ nunc. vr̃, ꝙ hoc est correctum
hic, & voluerunt dicere ꝙ sic. quia dicũr ipsi, quæ est rõ ipsorũ
9 iurium, quibus cauebatur, ꝙ † donatio facta a pr̃e filio existenti
in nõ ptãte valet illa erat rõ, quia quicqd acqrebat filius in ptãte,
totum acquirebat patri. Hic cessat rõ ista, qa patri non acquiri-
tur quo ad proprietatem. sin quod hæc opinio est reprobanda
in Authen. de immensis donatio. vbi dicitur, ꝙ sicut donatio à
patre filio in potestate facta olim non valebat, sic nec hodie.

1 Legatum collatum in mortem legatarij, vel hæredis valet.
2 Et nunquid idem sit de stipulatione.

1 § **Post mortem.** Dr̃ ibi, ꝙ † valet legatũ collatũ in morte legatarij, vel hr̃dis, vt si sic
dicat testator, lego tibi cum tu morieris, vel post mortẽ tuã. vel
sic, lego tibi cũ hr̃s meus morietur, vel post mortem hr̃dis mei. di
a cit gl. † ꝙ ẽt stipl̃o sic cõcepta valet, promitto tibi cũ hr̃s meus
mortuus erit, vel post mortẽ hẹredis mei. sed alio & alio mõ va-
let legatũ. dicit gl. est stipl̃o, qa cũ ꝓmitto tibi post mortẽ meã,
vel cũ tu morieris, tñ statĩ ꝯtrahit obl̃o in legato, si sic dicar̃, lego
tibi post mortẽ tuã indistincte. Si sic dicat, lego tibi qñ tu mo-
rieris, statĩ ꝯtrahit obl̃o te viuo quã citò hr̃ditas adireĩ: vr̃ aliud,
cũ dr̃, lego tibi post mortẽ hr̃dis mei, vel cũ hr̃s meus morietur:
qa nõ ꝯtrahit obl̃o viuo hr̃de. Vñ facio vim, utrũ collatũ sit lega-
tum in mortẽ hr̃dis legatarij, qñ sic dr̃, lego tibi cum morieris,
uel post mortẽ tuã. illa obl̃o, q̃ nõ põt impediri, & de qua ueri
simile est ꝙ te uiuo ueniret, statim ꝯtrahitur, uel lego tibi cũ Sol
orietur. sic est hic, & minus dubitaretur cũ sic dicat, lego tibi cum
morieris. certum est ꝙ te uiuo cedet dies legati, quia uiuus mo-
rieris. Et idem diceretur id, ꝙ statim ꝯtrahitur obl̃o, cum dr̃, lego ti
bi post mortem tuam: quia certum est diem uenire. In alio ca-
su, qñ collatum est legatũ in morte hr̃dis, quia sic dr̃, lego tibi
cum hr̃s meus morietur, uel post mortem hæredis mei. aliud
est, quia nõ ꝯtrahitur obligatio uiuo hærede, quia si legatarius
decedat ante hæredem, legatum est inutile. Hoc probatur ff. qñ
dies leg. ced. l. si cohæres. & ff de cond. & dem. l. si hæres meus.

1 Impossibile præceptum, an vitiet legatum.
2 Impossibilitas ratione breuitatis dilationis non vitiat obligationem.
3 Impossibilis conditio an vitiet legatum.
4 Impossibile præceptum testatoris, an vitiet legatum.
5 Stipulatio si incipiat a conditione necessaria, valet, si ab impossibili, nõ valet, & quando.
6 Legatum si incipiat a conditione necessaria, valet, sed secus si à præcepto testatoris impossibili.
7 Legatum quando cedat.
8 Quæ non prosunt singula, multa iuuant.
9 Regula Catoniana habet locum, si sit legatum, cuius dies cedit à tempore mortis, quomodo intelligatur.

1 § **Exceptis.** In isto §. dr̃, † ꝙ p̃ceptũ impossibile uitiat legatum. & gl. i. exponit sup illo uerbo, im
possibilia, sed gl. arguit, ꝙ imo impossibile p̃ceptũ nõ uitiat. ut
ff. de leg. 1. l. qđ mihi & tibi. §. 1. Sol. gl. dicit, ꝙ id p̃ceptũ non est
impossibile: qa põt esse, ꝙ testator uiuet diu post testm̃ domui
factũ, & poterunt serui redire de ciuitate Romana. Dico, ꝙ nul
lum legatũ est inutile pp p̃ceptũ impossibile, qđ est impossibi-
le pp breuitatem dilationis. Vñ si dicat sic testator, lego tibi ser-
uum, vt hr̃s det tibi seruum, q est in ciuitate Romana crastina
die, qua moriar. valet legatũ. & licet sit impossibile. ꝙ hr̃s possit
2 dare illa die pp breuitatẽ dilationis. † Et ꝓ hoc ꝓbo. In testis est
facienda plenior interptetatio, vt ff. de reg. iur. l. in testis. sed si
aliquis obligat se ad impossibile rõne breuitatis dilationis, ꝓ-
mittit facere domum intra quatuor menses, & tñ impossibile
est, quòd possit facere intra tam modicam dilationem, nihilo-
minus valet obligatio. & amplianda est dilatio arbitrio boni vi
ri, vt ff loc. & conduc. l. insulam & est vtilis lex, quia multo for-
tius amplianda erit in testamentis. Signatur aliud contrarium
3 ĩ. de hered. insti. in fi. † vbi dr̃, ꝙ ꝯdõ impossibilis non uitiat lega
a tum. Hic dr̃ ꝯrium. gl. distinguit, qa aut adijcitur ꝯdõ impossibi
lis in psonã honorati, s. hr̃dis q honoratus est, vel grauatus de
re legata, & sic ꝯdõ impossibilis vitiat legatum: aut adijciĩ ꝯdõ
ipossibilis ĩ psonã honorati, s. legatarij: & tũc nõ vitiat legatũ.
Cõcordabat dñs diti mei sol. istã, & reddebat rõnẽ, qa honora-
tus legatarius posset implere ꝯdõnem, q̃ in psona sua adijcitur.
Planũ est, ꝙ impleret eã si posset, iõ hr̃ ꝓ impleta, vbi ẽ impos-
sibile, ꝙ eã põt implere: aut haberet legatũ, & iõ ꝯdõ impossi-
bilis adiecta in psona legatarij nõ vitiat ꝯdiu: si hr̃s, planũ est ꝙ
si posset eã implere, ꝙ non impleret eã, imò potius impediret,
dato ꝙ posset iplere, ita ꝙ legatũ deficeret, & iõ ꝯdõ impossibi
lis adiecta in psonam hr̃dis hr̃ ꝓ impleta. & iõ ꝯdõ impossibilis
adiecta in psonam legatarij. non vitiat legatũ. Dico alio mõ, ꝙ
4 † legatũ relictũ sub ꝯdõne ipossibili indistincte valet. siue adie-
cta sit ꝯdõ impossibilis in psonam hr̃dis. Rñde ergo ad ꝯtrũ ĩ. de
hæred insti §. vltimo Sed tu dic, signum fuit, ne hic sub ꝯdõne
impossibili valeret legatũ, hic dicit gl. p̃cepit testator p̃ceptum
impossibile sic. Hæres mi p̃cipio tibi, ꝙ ascendas coelum, vel ꝙ
montẽ moueas, & si in cẹlũ nõ ascẽderis, Titio lego, & illud le
gatũ nõ est relictũ sub ꝯdõne impossibili, imo sub ꝯditione ne
cessaria. Similr̃ si faceret testator p̃ceptũ ipossibile, vt pote iu-
ris, qa dr̃ testator hr̃s mi, p̃cipio tibi, vt tu ꝯtras cũ sorore tua mri-
moniũ qa si cũ sorore mr̃imoniũ nõ ꝯxeris, Titio lego qnqua
ginta. Dico, ꝙ hic legatũ est sub ꝯdõne necessaria. vñ debuerat
sic signari ꝯrũ legatũ sine ꝯdõne necessaria. lego tibi si sol cras
orietur. est ergo hic sũ legatũ sub ꝯdõne necessaria quare nõ valet
5 legatũ, imò dr̃ hic ꝙ vitiat? Dico, sicut in stipl̃one, † si stipl̃o inci
piat a ꝯdõne necessaria. valet, si ꝓmittis mihi, ꝙ hr̃s meꝰ si cẹlũ
digito nõ tetigerit. bñ valet stipl̃o, sed si ĩcipit ab impossibili, nõ
valet, nec sic stipl̃o penitentialis edicta, v. g. Tu promittis mihi
cẹlũ tãgere digito, & si ñ tetigeris, ꝓmittis mihi cẽtũ noĩe pẹnẹ,
neutra valet, & sunt exẽpla, vbi ꝓmittis mihi dare Stichũ mor-
tuum, & si nõ dederis, ꝓmittis mihi centum. neutra valet, vt ff.
6 de verb. obl. l. si hõ. iõ sic est in legatis, & sic in testamentis. † Si
incipiet legatũ à ꝯdõne necessaria, si hr̃s meus coelũ digito non
tetigerit, valet legatũ sed si à p̃cepto impossibili, qa dicit testa-
tor, p̃cipio hr̃di meo ꝙ cẹlum digito tãgat, & si nõ tetigerit, Ti
tio lego centũ. & si ꝯdõ sit necessaria, tñ nõ valet legatũ, qa à p̃-
cepto ĩpossibili, qa dicit testõr in principio. Vñ signat glo. ꝯrũ
ĩ. de hære. insti. § pe vbi dr̃, ꝙ ꝯdõ impossibilis nõ vitiat legatũ,
ignorat penitus qđ sit codõ necessaria, qa hæc est condõ neces-
saria, vt vidisti, vt cõdõ impossibilis, & quod dicit impossibilia,
lr̃a referẽ ad p̃cepta. hoc restrinxit dñs meus. §. illud. ĩ an seruo,
vt aliqd adderet, & ibi dictũ fuit. si seruus est institutus, & est le-
7 gatum dño, hic est secundus casus. † Legatũ nõ cedit ãn aditam
hr̃ditatem, & adit deinde adita hr̃ditate primo casu. vbi dñs in-
stituitur, & seruo legatũ est, statim cedit legatum Ad hoc indi-
cte fuerũt tres rõnes. Vna fuit, legata nõ cedũt. nisi certũ sit, qs
sit futurus hr̃s ex testõ, & oportet, ꝙ sit pure institutus, vel sub
cõdõne: quia condiõ sit impleta ad hoc, vt legata cedant. mõ in
primo casu illius §. non est dñs hæres institutus, & pure habens
ipsum pro hr̃de, & statim cedit legatũ à tpe mortis. In secundo
casu est in cetrũ, qs sit futurus hr̃s, & iõ nõ statĩ cedit à tempore
mortis dies legati, sed deinde ab adita hr̃ditate. Item vbi dñs est
institutus, facilis est aditio & sola volũtate põt esse hr̃s, iõ statĩ
cedit dies legati. In secũdo casu qñ institutus est seruus, non est
ita facilis aditio, imò reqritur iussus dñi, iõ nõ statim cedit dies
à morte testõris, sed adita hr̃ditate. Tertia rõ fuit ista ibi assigna
ta, & lex q̃libet per se nõ sufficeret. tñ oẽs sil̃ sufficiunt, vt q̃ non
8 ꝓsunt singula, multa iuuant. † Itẽ dictũ fuit ibi, ꝙ si dñs fuisset
institutus sub ꝯdõne, & esset legatũ seruo, posset legatum con-
ualescere. illud solum reassumpsit dñs meus, q̃ dicta fuerunt in
illo §. qa qđ dictũ est, & rõnẽ diuersitatis inter primũ casum &
hunc supponũt ꝯrũ eius qđ dicit gl qa supponũt hæ rõnes &
diũæ q̃ dictæ sunt in secundo casu, qñ seruus est institutus, & le
gatum est dño: qa non cedit dies à tpe mortis. hæc fuit opinio
Azonis. vñ dicit lr̃a, & si statim post factũ testm̃ decesserit testa-
tor, nõ tñ dies legati cedere intelligitur. & dixit cedere nõ intel-
ligitur, qa nec cedit. dicit gl. ꝯrũ. s. ꝙ tpe mortis cedit legatũ in
illo secũdo casu, & vr̃ lex expressa ꝓ me ff qñ dies leg. ced. l. cum
legato. qa ibi patrificat duo legata, & ĩ vno planũ est ꝙ eius dies
cedit à tpe mortis, & est verũ, qñ filius est hr̃s institutus, ꝙ pr̃i
legat dño, & sic habes legẽ ꝓ eo, qđ dixi in illo secundo casu qa
non cedit dies a tpe mortis, sed ab adita hr̃ditate. habes gl. ff. de
leg. 1. l. a filio. scis tu, qs sit effectus, cedit à tpe mortis, vel non:
maximus est, instituo seruum tuum, lego tibi si ante aditam
hæreditatem decedat. si dicas, ꝙ cedat dies à tẽpore mortis sui
opi. transmittis ad hẹredem; si dicas, ꝙ cedit dies ab adita hære-
ditate, sicut ego dixi, & in hoc ꝯsentit Azo, nõ transmittis, dixit
ibi ad hoc, quod a tẽpore mortis cedat legatũ. tñ quod sit pure a
tpe mortis, hoc est qđ probaĩ ff. qñ dies leg. ced. l. hæredis. Dico
in illo §. ibi dixi. ꝙ legatum, in quo attenditur mixta ꝯsideratio
hr̃dis & legatarij. & illud non cedit, nisi sit hr̃s pure institutus,
& certũ sit ꝙ sit hr̃s, si non esset in mundo rr̃a nisi hic. qũo fie-
ret mixta cõsideratio personæ legatarij & hr̃dis. nisi certũ esset
qs hr̃s, & quis legatarius: & iõ ad hoc, ꝙ cedat dies talis legati, ĩ
quo attendiĩ mixta consideratio hr̃dis & legatarij, oportet, ꝙ
pure sit institutus hr̃s, & certũ sit qs sit futurus hr̃s in prĩo ca-
su illius, licet hr̃s, tñ hr̃ pro hr̃de & iõ sit statim mixta ꝯsidera-
tio, & cedit dies statim non ab adita hr̃ditate. non aũt qñ incer-
tũ est qs sit hr̃s, vt ff. qñ dies leg. ced. l. cum legata. Possem dice-
re vno

ADDITIO.

a ¶ Non vitiat legatũ. Adde, & vide no. p Bar. in l. seruo. ff. de cõdi. indeb. & ple
nius per eundẽ in l. 1. ff de cõdi. insti. Aduerte, ꝙ conditio impossibilis, quã
testator putabat possibilẽ, vitiat legatũ secũdũ Bar. in l. seruo. Istud tñ limitat
do. Alex. in apost. ad ipsum, nisi ista impossibilitas, quã testator putauit possi
bilẽ, possit adimpleri p æquipolẽs, quo casu dispositio nõ vitiat, l. huiusmo
di. §. fi ita. ff. de lega. 1. & l. ab hostib. §. in testõ cod. tit. a. limitat per tex. & ibi
Bar. in l. legatum ciuitati. ff. de vsufru. leg. & in l. opus nouum. de oper. publi.

re vno verbo, & ꝯcordare istas diuersas opiniones. Legatũ itẽ,
in quo attendit mixta consideratio hr̃dis & legatarij, statum ce-
dit quo ad transmissionẽ, & sic vera est opi. glo. Sed quantũ ad
hoc vt iudicet̃ vtile vel inutile, oportet pp considerationẽ hr̃dis
& legatarij, ꝙ sit certũ, qs sit futurus hr̃s: qa nõ põt esse ꝯsidera-
tio ꝑsonarũ, nisi sit in ꝑsona authẽtica, vt ff. de iure codi. l. qdã
referunt. §. esse.n.dẽt. Sic est verũ, qđ dixi in oppo. Azo. Ego lo-
cutus fui ibi de regu. Catoniana, & regula dicit Cato, ꝙ legatũ
qđ inutile esset, si testor̃ statim decederet, postea cõualescere nõ
põt, regu. Caton. hẽt locũ, cũ sit legatũ purè, cuius dies cedit à
tpe mortis, quocunq; gñe impedimenti impediet, si statim mo-
riet̃ testor̃, vbi si impedit̃ pp personã legatarij tm̃, & iõ non hẽt
locũ reg. Caton. qa cõualescere põt, & in nullo alio gñe impe-
dimenti cessat, vt ff. de iure fisci. l. nõ intelligit̃. §. qđ aũt. qa dixi
9 ego, quod † regu. Caton. locũ hẽt, si sit legatũ, cuius dies cedit a
tpe mortis: intelligas verũ esse, nisi sit hr̃s futurus seruus, ꝙ tũc
non distinguo, sicut legata, quorum dies cedit à tpe mortis, vel
ab adita hæreditate. Sic intellige de optio. leg. l. si optẽ. Scis tu,
qđ sequit̃ de hoc, tu hẽs gl. ff. eod. l. seruus. quę nõ dicit veritatẽ,
qa ibi aditur legatũ inutile pp mixtã ꝯsiderationẽ ꝑsonæ testa-
toris, & legatarij, ideo regu. Catoniana locum ibi non habet.

De ademptione legatorum. Rub.

1 *Voluntas defuncti est ambulatoria vsque ad mortem.*
2 *Testamentum secundum derogat primo, & quando legata in primo videantur reuocata in secundo.*
3 *Codicilli sunt pars testamenti.*
Et quod iuris est in toto quo ad totum, idem in parte quo ad partem.
4 *Codicilli, qui sequuntur testamentum, habentur pro confirmatis in testamento.*
5 *Procuratorem secundum cum quis dat, videtur reuocare primum.*
6 *Tutorem secundum cum quis dat, an videatur reuocare primum.*

Ademptio legatorum, &c. Ibi dr̃. ꝙ adẽptio
legatorum siue eod testõ adimantur, siue codicillis, te
1 net ademptio, & sic ambulatoria † est voluntas defuncti vsque
ad extremũ vitæ exitũ, nec est aliqđ vinculũ, qđ iure nr̃o possit
impedire reuocationem testi. Sed vtrũ possit impedire reuoca
tionẽ testi, qñ fecit testor̃ testm̃, & iurauit se ꝑsistere in illa vo-
luntate? Dico ꝙ iure nr̃o nullũ est vinculum, qđ possit impedi-
re reuocationẽ testi: qa ambulatoria est voluntas vsq; ad mor-
tẽ, vt ff. de adim. leg. l. 3. ad fi. de do. inter vir. & vxo. l. cũ hic sta-
tus. §. vlti. ergo oĩno pñt adimi legata vtiliter quibuscunq; ver-
bis, aut in eodem testõ: qa dixi, primo do, lego: postea vero dixi,
nõ do, nõ lego: & tunc non vr̃ legatũ vel scriptũ, qa qđ scriptũ
est, ex quo postea reuocat̃, non vr̃ scriptũ, ff. de leg. 1. l. si ita scri-
ptũ. vñ si legatũ in eodẽ testõ adimit̃, in quo legatum fuit, aut
expresse adimit̃, vt dictũ est, ipso iure desinit deberi, aut tacite.
Si tacite, aut ꝑ deletionem, aut ꝑ aliũ actũ, s. pp inimicitias capi-
tales quæ postea superueniunt, nec reducti sunt ad concordiã
ante mortẽ. Si ꝑ deletionẽ, aut ꝑ deletionẽ factam ante testi cõ
summationẽ, ipso iure desinit deberi, si post ꝯsummationẽ de
sinit deberi ope exceptionis, vt ff. de his q̃ in testa. delen. l. j. in fi.
Si fuerit ademptũ tacite, non per deletionẽ, sed post inimicitias
superuenietes post legatũ, nec facta est amicitia postea añ mor-
tẽ, desinit deberi ope exceptionis, vt ff. de adim. lega. l. 3. in fi. le-
gis. & l. ex parte. si fuerit reuocatũ ĩ eodẽ testõ, in quo fuit reli-
ctũ: tũc aut fuit reuocatũ in alio testõ solẽni, aut ĩ codicillis. Si
in alio testõ solẽni, tũc desinit deberi ipso iure, qa dato ꝙ in se-
2 cundo testõ nõ reuocatet̃, tñ † qa sm̃ solenne tollit primũ ipso
iure, vt ĩ qb. mod. test. infir. § posteriore. Si ĩ codi. ope excep. de-
sinit deberi, hic dicit gl. hæc est rõ vera, vel, i. datũ nõ inducit l.
ꝑ se suus, i. dices sic, ad hoc ꝙ aliqd dissoluat esse ipso iure, dẽt
dissolui eo iure quo ligatũ est: vñ in testõ solẽniter legatũ reli-
ctũ, vt ipso iure desinat deberi, dẽt adimi in testõ solẽni, aĩs nõ
tollit̃ ipso iure, nisi in alio testõ solẽni, vel in eodẽ adimat̃. adẽ
3 ptione: † ergo in codicillis legatum in testõ solenni ipso iure
nõ desinit deberi ad hoc, & ff. de sol. l. ꝓut quisquis. & ff. de reg.
iur. l. nihil tã nãle. Dico, ꝙ ex quo in codicillis adimit̃, & in testõ
solẽni relinquat̃, tñ desinit dẽri ipso iure, qa codicilli sunt pars
testi, vt ff. de iure cod. l. qdã referũt. Sicut igit̃ si in alio testõ adi-
meret̃, desineret dẽri ipso iure qa qđ iuris est in toto quo ad to
tũ, idẽ iuris est in parte quo ad partẽ, l. q̃ de tota. ff. de rei vend.
Dñs Placentinus scripsit hic, ꝙ legata in testõ, in codicillis non
pñt adimi, nisi in testõ essent expresse confirmati futuri codicil-
li, & pro se inducebat ff. de testa. l. hr̃dis. § 1. & §. si qs post. Sed
4 quæ erat rõ, q̃ mouit ipsum? qa † codicilli, q sequunt̃ testm̃ hñr
pro ꝯfirmatis in testõ, vt ff. de iure cod. l. si qs. §. fi. & ĩ. dicã tibi,
quo iure mouebat̃, & rõnabiliter: quia lex dicit, ꝙ codicilli se-
quentes testamẽta hñr pro ꝯfirmatis in testõ, & si hoc nõ dixit
testor̃, verũ est dicit Placentinus, si nõ sunt ꝯtrij testõ, sed hic co-
dicilli ꝯtrij sunt testõ, & de talibus loquit̃ hic: qa ĩ testõ dicit Ti-
tio, do, lego. in codicillis dicit, nõ do, non lego: ꝙ hñr pro ꝯfir-
matis in testõ, nisi hoc dixerit testor̃. non est verũ, dicit ipse, &

inducebat l. probationẽ. l. dicit, q nitit̃ impugnare testm̃, nõ ha-
bet cõmodum ex testõ, vt C. de leg. si legatarius est. ff. de inoffi.
test. l. Papinianus. §. meminisse. Itẽ frustra petit legis auxiliũ, q
in legẽ committit, vt ff. de mino. l. auxiliũ. §. q delıgt. ergo codi-
cilli, qui sunt ꝯtrij testõ, & sic nitit̃ impugnare testm̃, & carere ꝯ
testm̃, nõ hñt pro ꝯfirmatis in testõ, nisi hoc expressisset testor̃.
Itẽ nec est verisimile, quod qs ꝯfirmet viã, vel excogitet ꝯ se, vt
ff. de test. mil. l. 5. & C. de testa. l. nimis graue. qa nõ est verisimi
le, ꝙ codicilli testõ ꝯtrij in illo testõ ꝯfirmentur. Dñt Doct. ꝙ li-
cet sint ꝯtrij, tñ hñt pro confirmatis in testõ, vt in Auth. de testa.
fideicom. §. 1. Sed Placentinus multum de facili rñderet illi §.
illius Auth. qa ibi nõ denegat̃, quin essent ꝯfirmati in testõ: vñ
dicit Placentinus, ꝙ ibi fuerunt ꝯfirmati in testõ, aĩr nõ valeret
ademptio facta in eis iuxta cõem Placent. sed non soluit̃: vnde
ostenditur, ꝙ codicilli licet sint ꝯtrij testõ, nihilominus possint
cõfirmari, & hr̃ent virtutẽ ex testõ: quia videmus qñq; agi ex ꝯ
ctu, vt ꝯctus destruat̃: vnde pone, ꝙ ꝯcta sit emptio & venditio
apposito incõtinenti pacto, quo recedit̃ ab emptione & vendi
tione: certe agit̃ ex emptione ad illud quod ꝯuenit in illo pacto,
qui dicit ꝙ pactum oĩtebatur ad destructionem emptionis: &
sic non est mirũ, si testm̃ dat virtutẽ codicillis, licet sint ꝯtrij, &
nitant̃ ad eius destructionẽ. & hoc arg. l. Celsus. de ꝯhen. emp.
§. 1. gl. hic opponit fortissime, & non soluit. dicit hic, ꝙ legata
in eodẽ testõ pñt adimi. vñ si dixerit testor̃, do, lego Titio talẽ
rẽ: deinde dixit, nõ do, nõ lego Titio talem rẽ. valet ademptio.
Ecce repugnantia & ꝯdictio, do, lego: nõ do, nõ lego: si in testõ
sit repugnantia, inuicẽ nõ valet, vt ff. de regu. iur. l. vbi repugnan
tia. ergo nec idẽ testm̃ ea parte, qua inuenict̃ repugnantia vale-
bit. Quidã instãt sic. vbi repugnantia est in testamentis, neutrũ
valet, & sic nec legatũ valet: & hoc dr̃ hic, qa si dixerit postea,
nõ do, nõ lego: ꝙ legatũ nõ valet: si verũ est, ꝙ legatũ tunc va-
let, sed hoc nõ est virtute ademptionis, vñ euasio illa non valet.
Dico, ꝙ non põt hr̃i bonũ exemplum de illa rĩa ff. de reg. iur. l.
vbi repugnantia. Vñ dico, ꝙ si testor̃ in eodem testõ dicat, do, le-
go: non do, non lego: & h. d. vna ꝯnuatione sine interuallo, &
sine nota correctionis, neutrũ valet. si dicerẽ, filiũ instituo, filiũ
exhæredo sine interuallo, & sine nota correctionis, qđ neutrũ
valet, quid dicemus, filium instituo, testm̃ est. duob. n. verbis fit
5 testm̃, sic̃ dico filiũ exhr̃do. ex hoc patet solõ cõis. † Dando sm̃
procuratorẽ vr̃ reuocare primũ: sed dando sm̃ tutorẽ nõ reuo-
cat primũ. Dicebat dñs meus, ꝙ quidã dabat rõnẽ illius ꝯtrarij,
& multũ apparentẽ, sed nõ verũ dicebat ipse, quicqd dr̃ ĩ testõ,
6 refertur in idẽ tps, rõ: † Si ab initio essent dati ambo tutores, va
leret datio, ꝙ vnus datur post, & alius postea, nec reuocatur pri
mo datus ꝑ dationẽ secũdi: sic vtrũq; ꝓcuratorũ si sil̃ darẽtur,
valeret. & hoc dicebat ar. l. talis scriptura. §. 1. in fi. ff. de leg. 1. fal-
sissimũ est. ꝙ ea, q̃ dñr in testõ, ad illud tps referãtur qa si i vna
parte testi diceret do tali, in alia pte, adimo, sed referat ad idem
tps. sp esset repugnantia, & neutrũ valeret. vñ dico ad argm̃, ꝙ si
sine interuallo dicat testor̃. Titio do, lego: non do, non lego: est
ꝯtrarietas. & vitiatur vtrũq;. ꝯtrietas seu ꝯdictio ẽ, qa ꝯdictio est
vnius rei, eiusdẽ non rei. vñ, s. rei & nominis nõ: si nominis, sed
simplr̃ & in eodẽ tpe, vñ hoc in eodẽ tpe fit. & iõ ꝯtrarietas est,
si in vna parte do, lego, in alia parte nõ do, nõ lego: vel in eadẽ
tm̃ ꝯtrarietate testor̃ nõ dicit, sed ex ĩteruallo nõ est ꝯtrietas, qa
nõ in eodẽ tpe, & iõ non vitiat̃ vtrunq;. Primo valet ademptio
vt hic, & ꝙ sit diuersitas. vtrum ex interuallo, an incontinenti
testor sit sibi ꝯtrius, hẽs ff. de ꝯdi. & dem. l. nam ad ea. sõ si vno
ꝯtextu diceret, filius meus hr̃s esto. filius meus exhr̃s esto. valet
testm̃. ad hoc tex ff. de manu l. Stichus, imo Pãphilus. Item si di-
xit testor̃, Titio do fundum in vna parte testamẽti, & in alia di-
xit. Seio do eundem fundum. ista commutatio habetur cum
correctione, vt ff. de condit. & demon. l. nam ad ea. in fin. legis.

De lege Falcidia. Rub.

1 *Lex Falcidia dicitur à Falcidio autore Consule.*
2 *Pactum nudum inducit obligationem naturalem, non ciuilem.*
3 *Testamentum minus solenne, est quasi pactum nudum.*

Superest, vt de lege Falci. &c. Lex Falcidia dici
citur à falce: qa sicut fœnum falce resecatur, sic legata, & fidei-
cõmissa lege Falcidia resecantur, si excedunt dodrantẽ. Ista ety-
mologia nõ est bona: ensis.n. resecat, vnde eadẽ rõne diceretur
1 ab ense, sicut a falce † Dico, ꝙ dr̃ a Falcidio autore consule. Scis
tu, quare dico Consule, & non ꝑtore? Prætor ea, quæ iuris ciui-
lis sunt, non potest tollere ipso iure. lex Falcidia tollit obliga-
tionem ciuilem pro illa parte quæ detrahenda est per legẽ Fal
cidiam: ideo dico, quod iste Falcidius Consul fuit, vel non fuit
prætor. & quòd legata & fideicom. in eo, quod detrahetur per
l. Fal. non debeantur ciuiliter, habes ff. ad l. Fal. l. placuit. & l. li-
neam margaritarum. & C. ad l. Fal. l. pen. vnde hæres ipso iure
non est obligatus iure ciuili ad illud, quod detrahendũ est p l.
2 Falc. † rõ sicut pactũ nudũ inducit obligationẽ naturalem, non
ciuilem,

ciuilem, & ſi interueniat ſolẽnitas verborũ, & ſic ſtipſo per illam ſolenmitatẽ, q̃ eſt de iure ciuili, inducit obl'o iuris ciuilis, ſic

3 † teſtm minus ſolenne, eſt q̃ ſi pactũ nudũ ex ſupremo ꝯſenſu defuncti, ſed ex teſtõ ſolẽni illa ſolennitas in ducit obl'onẽ ciuilem. & rõ, vbi eſt illa ſolẽnitas, eſt ciuilis obl'o. vñ ſicut teſtm nõ ſolẽne non inducit ciuilẽ obl'onẽ, ita teſt'm ſolẽne aliàs in eo, qđ eſt minus ſolẽne, ſ. qđ eſt de ratione iu per leg. Fal. ciuilẽ, non eſt ciuilis obl'o, qa qđ iuris eſt in toto quo ad totũ, idẽ iuris eſt in parte quoad partẽ, ff. de rei vend. l. q̃ de tota. quidã, vt dicebat dñs meus, impugnabat etymologia nominis Falcidiæ a falce: qa reſecant legata & fideicomiſſa, q̃ excedant dodrantẽ. Hẽt lex Falcidia duo capita, vnũ, vt qs legauerit, ſeu ordinauerit, ita ius eſto, & p illud primũ caput nihil defalcabatur. Aliud eſt caput legis Falcidiæ, ſ. iu quod defalcandum eſt de legatis, & fideicõmiſſis, ſi excedant dodrantem. vñ per ſm caput fit reſecatio, non per primũ. Vñ illa etymologia nominis nõ eſt ſufficiens, quia non cõpetit primo capiti. Impugnabat dñs meus il lā rõnẽ, de facto ſic non habuit nomen lex Falcidia, q̃ꝗ eſſet impleta, & impleta cepit noĩationem a ſecundo capite. Vel dic, ꝙ quã cito lex Falcidia ꝯcepit primũ caput, vt quis legauerit, ita ius eſto, tacite ꝯcepit ſm, Falcidia eſt de leg. & fideicom. relictis vltra dodrantem, & ſic ethymologia non conueniens eſt. Hoc eſt qđ hẽus ff. ad l. Falc. l. 1. §. lex Fal. lex Fal. habet locũ indiſtincte ſm antiqua iura, hodie non habet locum, ſi teſtator hoc ꝓhibuit expreſſe, Auth. de hæt. & Fal. § ſi vero expreſſim.

1 Lex Falcidia, an habeat locũ in donatione cã mortis, et in capione cã mortis.
2 Differentia inter donationem cau. mortis, et capionem cauſa mortis.

§. Et cum ſuper hoc, &c.

Et intellr in illo verbo ne plus le-
1 gate, &c. † qa in legatis hẽt locũ lex Falcidia, & in donõne cau. mor. & in capione cã mortis. Quidã tñ dñt ꝯtrium, i. ꝙ Falcidia nõ hẽt locũ in capione cã mortis, vt ff. ad l. Fal. & C. eo. l. ſi quis quadringentorũ. Ego diſtinguo: qa aut mortis cã capio danda eſt ab hr̃de, aut ab alio Inſtituo Titiũ hr̃dẽ, ſi tibi dederit cẽtũ, & ſic mortis cã capio danda eſt ab hr̃de, hoc caſu de capione cã mortis defalcabitur, ſicut loquitur l. 1. ad l. Falc. ſi aũt nõ ſit danda ab hr̃de, ſed dat hr̃di. Vñ ſi inſtituo hr̃dẽ, & rogo eũ de reſtituenda hr̃ditate Titio, ſi ei dederit centũ, hr̃s detrahet ne quartam? Certe nõ qa hr̃s nõ eſt ille, qui debet dare, imo dandũ eſt,
2 & ſic intelligatur gl. & C. eo l. ſi qs quadringẽtorũ. † Differunt donatio cauſa mortis, & capio cauſa mortis. Donatio cã. mortis eſt illa, quę procedit a defuncto. Capio cauſa mortis eſt, quę non procedit a defuncto directo, ſed ab hęrede cauſa mortis, vt in exemplis prius poſitis apparet. Bar.

De fideicommiſ. hęredit. Rubr.

1 Quarta debita iure naturæ quæ ſit.
2 Quarta quæ debetur iure arrogationis, quæ ſit.
3 Quarta detractio habet locum, ſi quis decedat ab inteſt. et relinquat multa in codicillis.
4 Onera hæreditaria quando tranſeant ad legatarium.
5 Differentia quando ſit inter legatum partis hæreditatis, et fideicommiſſum.
6 Legata et fideicommiſſa, an ſint omnino exæquata.

NVnc tranſeamus ad, &c.

Not. ꝙ per Senatuſc. Pegaſianum eſt introductũ, ꝙ hr̃s poſſit retinere quarta de fideic. vt hic, & j. e. §. iã per Senatuſc. Treb. quia Senatuſc. Tre. hẽbat locũ, qñ hr̃s erat grauatus reſtituere dodrantẽ tñ, & ſic ex voluntate defuncti hẽbat quartã, nõ per retentionẽ. j. eo. §. ſi quid. &c. & ſic erat dicta quarta Pegaſianica, hodie. qa qcqđ hẽbat boni Senatuſc. Pegaſianũ, tranſlatum eſt in Senatuſc. Treb. ſublatũ & abrogatũ eſt Senatuſcõ. Pegaſia. cũ ſuis ſtipl'onib. ſolũ ſonat cũ Trebe. vt j. e. §. ſed cũ ſtipulationes, iõ hęc dr̃ quarta Trebellianica, vt C. de inof. dona.
1 l. ſi totã. † Sequitur alia quarta debita iure naturę, vt illa quarta q̃ debetur filijs. Hoc eſt malũ nomẽ hodie, qa hęc nõ dr̃ quarta debita iure naturę, ſed triens, vel ſemis dr̃ iure naturę ad minus in illis perſonis, in qb. eſt ampliata quarta, ſ. in parentib. & deſcendentib. De hoc habes C. de inoff. dona. l. parentib. & l. cũ
2 q̃ritur. & Auth. de trien. & ſemiſ. circa princ. † Eſt & alia quarta, quæ debetur iure arrogationis, quã hẽt filius arrogatus in bonis patris arrogatoris de qua hẽs ff. de adop. l. arrogator. & ĩ. de adop. l. ſi arrogator. & ĩ de adop. §. cũ aũt. Eſt & alia quarta, quę debetur iure inſtõnis. Hoc dñt aſini, & ponunt exemplũ, lego multa legata, & fideicommiſſarius detrahebat quartã, ſi debere tur iure inſtitutionis, vt ipſi dñt, ergo non hẽet locũ ab inteſta.
3 Certe hoc falſum eſt: † imo ſi aliqs decedat ab inteſt. & relinquat multa in codicillis, hẽt locũ detractio quartę. eſt caſus l. C. qñ dies leg. ced. l. ſi. vñ deberet defalcare relicta iure Fal. ſiue ex teſtõ, ſiue ab inteſta. Eſt & alia quarta, filius natus p̃re mortuo relicta uxore grauida. ſi dubitetur. ꝙ ſit in vtero, interim erit heres in quarta, vt ff. de iud. l. ſed & ſi reſtituatur. §. fin. Eſt alia quarta, q̃ debẽ curię, ſi res curialis transferaĩ in aliũ titulo lucratiuo, dẽtur quarta illius rei curiæ. De hoc habuiſti gl. C. de ſacroſ. eccl. l. ſancimus. & loqtur lex prima, C. qñ & qb. quarta pars deb. ex bo. Dec. [illegible] eſt alia rub de ſponen [illegible] crede [illegible] ip. per illum titulũ deberent quatuor, nõ quarta p̃s [illegible] na-le allegat titulo [illegible] ad hoc in l. [illegible] ſacro [illegible] ecc. l. ſancimus. [illegible] quarta, [illegible] hẽt tres partes [illegible] & ipſe quart [illegible] C. [illegible] & de authe ſed neq; curiale [illegible] quarta [illegible] relictis filijs curialibus, & [illegible] hr̃ [illegible] partes, [illegible] quartã, in Auth. quib. mod. nat. eff. ſui. §. ſi quis. Alia eſt quarta mr̃e cõuolante ad ſecunda vota, [illegible] quartã, C. de ſecun. nup. [illegible] loquitur de quarta debita iure naturæ. Alia eſt quarta, ſi aliqs fieri rogat' reſtituere quarta, vt C. ad Treb. auth. [illegible]. Alia eſt quarta, maritus ꝯxit matrimoniũ ſine dote. [illegible] vxorẽ, tenet ei dare quartã, vt C. de repud. l. vlt. Alia eſt quarta ſi ꝯiux, q decedit, ſit diues, alius q ſupeſt laborat inopia. hẽbit ſuperſtes quartã in bonis alterius vt C. vñ vir, & vx. auth. præterea. Alia eſt, q. dã [illegible] ſeruũ alienũ, quẽ putabat liberũ, ſubſtituit ei talib. verbis, ſi [illegible] hr̃ non erit, talẽ ſubſtituo iſte ſeruus inſtitutus iuſſu [illegible] adiuit hr̃ditatem, hẽbit eius dñs tres partes, ſubſtitutus hẽbit quartã tñ. hr̃s ff. de vulg. & pup. in fi. & ff. de hæt. inſti. l. cũ pr̃. & ſic vides ꝙ ſunt [illegible] decem. Iura iſta non probant, ꝙ ſint plura iura quartarum. Vis tu dicere, ꝙ ſunt tot quartæ ſm ſpẽm, quot ſunt caſus, in quib. hẽt locũ quartæ detractio? Certe hoc nõ eſſet verũ, ſed ſm modum cõputationis, quã quidã cõputarent in illa non alia ſm illũ diuerſum modũ, ſiue certæ erũt dr̃æ iſtarũ quartarũ: ecce, nõ diſtinguunt. quare ſm diuerſitatem iuris alia tão, vt ſicut dixi in tutelis, ĩ. de leg. agna ſucceſ. Hic recitatur antiquitas Senatuſcon. Pegaſiani, qa hr̃s inſtitutus rogatus de reſtituenda parte hr̃ditatis per Senatuſc. Pegaſianũ, hr̃s oĩa onera ſuſtinebat, ille, cui ex fideicom. reſtituerat partem hr̃ditatis loco legatarij, cui pars bonorũ legabaĩ, quia nullum onus ſuſtinebat, ſicut legatarius, cui erat legata pars bonorũ, iõ interponebat ſtipl'o ab hr̃de. & ſibi prouidebat per ſtipl'onem, vt ille, q rogatus erat reſtituere partẽ hr̃ditatis, parte ſua ſubiret onera hr̃ditaria. gl. hic ſignata dicit, ꝙ legatari' talis, cui erat legata pars hr̃ditatis, tenebat onera, nec olim nec hodie dicit gl. cũ legata ſint adęquata fideicõ. vt C. cõia de leg. l. 1. & 2. ſic ad fideicõmiſſa hodie dixerũt ſm interpoſitionẽ ſtipl'onis, vt j. eo §. ſed quia ſtipl'ones. ſic & ad legatariũ, cui eſt legata pars hęreditatis, tranſibunt onera hr̃ditaria ſine ſtipl'one aliqua: verũ
4 eſt de legatis ſingularib. ꝙ quæ ſunt exæquata fideicõmiſſis, ſed de legato vlĩ non vr̃ verũ. Pone, inſtituo hr̃dẽ, lego tibi dimidiã bonorum meorum, nec iure antiquo, nec iure nouo transferũtur in te onera hr̃ditatis. vñ hñt locũ ſtipl'ones in legato partis bonorum. Sed ſi ſub parte hr̃ditatis fuit legatum, qa dixi, ego lego dimidiam partem hæreditatis, vel tertiam hęreditatis. tũc eſt verum. ꝙ onera hæreditatis tranſibunt in legatarium ſine aliqua ſtipl'one. Hoc eſt, quod probatur ff. de le. 2. ſi quis ſeruũ.
5 §. ſi cũ l. ſeq. & ad hoc eſt ff. eo. l. mulier bona. † Itẽ eſt dr̃ia inter legatũ partis hæreditatis & fideicõmiſ. vñ eſt dr̃ia. an dicatur, lego tibi quartã partẽ hæreditatis, vel an dicatur, per fideic. relinquo. qa in fideicõmiſſariũ ante mortẽ hr̃dis nullũ ius trãſit in fideicõmiſſarium in legato ſic relicto recta via, vñ ſit ad hr̃ditatẽ. vñ cũ dico, lego hr̃ditatẽ dimidiã, tranſit eo mõ quo põt, qa dimidia directa trãſeunt in legatariũ adita hæreditate, & obl'ones vtiles, C. de leg. l. 1. ex legato nominis nulla iura in fideicõmiſſariũ trãſeunt ante reſtitutionẽ vt ff. ad Tre. l. facta. vñ aliud eſt dicere, lego hr̃ditatẽ, vel partem hr̃ditatis, & per fideic. relinquo hr̃ditatẽ, vel partẽ hr̃ditatis, ſed in legato particulari non eſt dr̃ia, ſiue in perſona teſtatoris relinquatur, ſiue in perſona
6 hęredis, & ideo non differt legatum & fideicõmiſſ. † Et ſic dico,
a ꝙ exęquata ᵃ ſunt legata ſingularia & fideicõmiſſa ſingularia, ſed in libertate differũt, an ab hærede relinquaĩ per fideicom. an ex teſtatore directo, quia in primo ſeruus manumiſſus eſt libertus hr̃dis, in ſecundo caſu eſt libertus teſtatoris, ſicut in fideicom. hæreditatis, vel partis hæreditatis, quia nihil tranſit in fideicom. ante reſtitutionem, ſed in legato hæreditatis, vel partis hæreditatis ab adita hæreditate tranſeunt iura hæreditaria in legatarium, vt impoſſibile eſt, quia dominia directa & obligationes vtiles, vt dixi & eſt ſimile ff. de pecu. lega. l. ſi peculium.

ADDITIO.

a ¶ Exæquata ſunt legata. Adde & vide omnino d. Iaſ. in l. 1. in 1. no. ff. de leg. 1. vbi facit adæquationem legatorum cum fideicom. quam ampliat ſex modis, poſtea limitat duob. no. mod.

---

1 Onera hæreditaria quando diuidantur inter hæredem et fideicommiſſarium.
2 Mendacium quando noceat.

§. Sed quia ſtipulationes, &c.

In fi. illi' § dicit, ꝙ
1 † onera hr̃ditaria diuidunt inter hr̃dẽ & fideicõ. hoc eſt verũ de oneribus creditorũ, nõ legatorũ, imo fideicõmiſſarius ſolus tenebit ad legata, ſi ſufficiat eius portio de eo, ꝙ ñ ſufficit, tenebit

hrs.eo ꝙ hẽt vltra quartam, ff. eo. l. j. §. si qs quadraginta. & §. vlti. & C. ad Senatusc. Treb. l. 1. & ante restõnẽ põt cõueniri hrs à debitoribus, & legatariis; sed post restõnem hẽt locũ illa rũsio, quã dixi. hoc est verũ, vbi nõ apparet nec expssa, nec tacita volũtas defuncti: quia si apparet, seruaret, hoc est, qd probat. ff. ad Treb. l. j. §. pe. & l. seq. Veniamus ad §. fi. Notãda sunt hic duo. In testis exigunt septẽ testes, nisi reuocet in dubiũ si sit legatũ, vel fideicommiss. vñr sufficere qnq; testes; qa litera dicit, neq; ex numero qnq; testiũ, qui fideic. vel legatis inec̃ nosceret res posset manifestari. vñ cũ loquat gñalr, intellige eã gñalr. qd fideic. vel legatum in testamẽto vel codic. si reuocet in dubium, sufficiũt qnq; testes, licet gl. intelligat legatũ est hic fideic. in codicillis. vnde dicit gl. no. in codic. quinque testes esse necessarios, sed intelligo eã gñalr, ex quo gñalr loquit, vt ff. de publ. l. de pñio. §. iste dicit qd si hrs neget legatũ, vel fideic. & legatarius probet legatum, vel fideic. si postea dicat hrs qd relictum est, sed ad legis subtilitatẽ decurrat dicendo, qd testm̃ in quo legatũ, vel fideic. relictũ est nõ est solẽne, tñ oĩmõ cogẽdus est soluere. Hoc dicit §. iste, i fi. signatur ꝯriũ de l. si veritas. C. de fideic. vbi dr̃, quod in testõ non solẽni nõ valet legatũ, nec fideicõ. nec hrs ad sol. cogendus est. Io. tñ. ad istud ꝯrium qd est in pœna mẽdacij: qa in primo negauit esse relictũ, postea ꝓbatũ est ꝯ eum, qd fuit relictũ. sed ipse tũc vult se defendere, qd fuit in testõ non solẽni, qd nõ audit pp mendaciũ suũ. sed si ab initio ꝯfessus esset, verũ est qd tibi legatũ fuit, sed testm̃ nõ est solẽne, quare nõ teneor soluere, hoc casu nõ eẽt cogẽdus, sic & alĩs mẽdaciũ punit. C. d nõ nu. pe auth. q ꝑpria. Petis à me decẽ ex stipl̃one, nego, tu ꝯuincis me de mẽdacio, volo dicere, qd ꝑ pactũ nudũ, ꝑmisi, possum ne? Dñt quidã qd sic, vñ põt probare aliã exceptionẽ de menda-

1 cio ꝯuictus, vñ qd † qs de mẽdacio punit, a vt amittat defensio-

2 nes suas, spãle est hic, & in casib. similib. & nõ est ẽxtra. hæc est lectura C. de fideic. l. vl. ibi nõ põt tollere viuẽs hõ q loqtur de pœna. Vñ lr̃a nr̃a intelligit s̃m illã, vt hic, nõ itercesserit aliqd mendaciũ. ecce casus l. C. de fideic. l. vlt. s̃m q̃ l. lr̃a nr̃a intelligit. Pone, instituo hr̃dẽ in testõ solẽni in scriptis, vel sine scriptis, deinde testõ cõpleto, sine aliquo tpe rogo hr̃dem, vel legatariũ, vel fideic. de aliquo dando, vel faciendo; vel rogo eos cũ duob. testib. vel trib. tñ, me mortuo fideic. nõ põt ꝓbare sine testib. vt dixi: sibi relictũ est ab hr̃de legatũ, vel fideicõ. amittit ne fideicõ. Litera nr̃a dicit, qd põt deferre iurm̃ hr̃di, dũtamẽ ipse iuret de calũnia. & si dicat hrs qd relictũ est sibi, & si nullus testis interuenit, cogẽdus est soluere sine aliqua cõprobõne. soluit in lr̃a nr̃a oppõnes q̃ fiũt hic in gl. Diceret aliqs, ex testõ nõ solẽni nõ debent legata, vel fideicommissa, & in codicillis reqrunt qnque testes, & hic nullus fuit, vel duo tñ. Soluit lr̃a nr̃a, verũ est in lege illa ꝙ exigit qa ista solẽnitas testiũ, vbi rogat defunctus hr̃dẽ testõ, & postea testm̃ reuocat in dubiũ, quo ad legata hẽt locũ, tunc exigunt qnque testes, sed si institutio in dubiũ reuocat, requirunt septẽ testes, vt in principio dixi. si vbi rogat ꝑsonã q̃ capit ex testõ, hr̃dẽ maxime, vel legatarium, non in testõ, sed post testm̃ factũ & cõpletum, nec reuocat testm̃ in dubiũ, iste q hẽc lucrũ si deferat ei iurm̃, tenet iurare, & si ꝯfessus fuit à pricipio absq; hoc qd nunq̃ iurauerit, tenetur soluere, & si nullus testis interfuit qñ ab eo fuit relictum, vnde cogendus est implere volũtatẽ defuncti qualẽcũque. Istũ casum ponit l. vlt. C. de fideic. & ad oppõnes q̃ fiũt hic in gl. soluit in illa l. in tex. in fi. & sicut ibi ponit casus, qd s̃m illã intelligitur §. nunc ita intelligitur §. iste. eod. modo ponere, siue hic quod hæres fuerit in mendacio.

ADDITIO.

a ¶De mendacio punit. Adde qñ noceat mendaciũ, & rõne mendacij excludat qs à bñficio. Floria. in l. j. §. interdũ. ff. si quadrupes pau. fec. dica. Et an mendaciũ defuncti afficiat hr̃dem, vide per eundẽ in l. electio. §. neq; hæredi. de noxa. act. & qñ noceat mendacium, vide no. per Bar. in l. qui rem. ff. de rei vend.

De singulis reb. per fideic. relictis. Rub.

1 *Heres si non fecerit inuentarium, grauari potest vltra quam sit honoratus, secus in legatarijs et fideicommissarijs.*

2 *Nemo præsumitur ignorare rem suam.*

Potest autem. Dicit hic litera, qd nõ põt legari à legatario. Hoc nõ est verũ dicit gl. qa adæquata sunt legata fideicõmissis. alleg. l. 4. C. cõia de leg. illa l. nihil facit, sed facit l. 2. vñ hæc lex loqt in eo cui legatũ est; nõ i eo, cui eẽt donatũ cã mor. Possem dicere, qd nõ põt legari à legatario sic, & quo ad effectũ hẽt tã legatũ, q̃ fideic. ipse in litera põt legare rẽ legatarij. intellige cũ distõne sciæ & ignorantiæ, sicut & rẽ hr̃dis, vt ff. de leg. 2. l. vnũ ex familia. §. si rem. sequitur in litera. hoc solũ obseruandũ, in fi. qd qs nõ põt plus grauari, q̃ sit honoratus, verũ est hoc iure antiquo,

1 ff. ad Treb. l. 1. §. deniq;. †Hodie hrs si nõ fecerit inuentariũ grauari potest vltra q̃ sit honoratus, secus in legatarijs, in quo iura antiqua nullã recipiunt innouationẽ. qa non plus grauari põt q̃ sit honoratus, quam nõ fecit in legatario & fideic. iura antiqua nullam recipiunt innouationẽ, qa non plus põsset grauari quã honoratus. Sed op. nõ plus grauat, quã hẽat restõnem, reliquit mihi Stichũ, aut Dama, & Damas minus valebat quã Stichus, teneor ad Stichum, & sic in plus sum grauatus q̃ honoratus, vt ff. de leg. 1. l. plane. §. si cui. Dñt quidã qd non habet minus quã sit rogatus, imo plus, ex quo Damas placet ei. arg. Insti. de act. §. præterea. Dicendũ, quod habet minus, & ita in plus grauatur. & rõ est, quia stetit ꝑ eum quo minus eligeret Stichũ qui plus valebat, vnde sibi imputet. Sed oppo. ff. de leg. 2. l. nuper. §. 1. & per eandem viam oppo. ff. ad leg. Falc. sed si non seruus. in prin. & ff. de mino. l. quod si minor gl. rñdet vbi relinqt quãtitas grauatur in quãtitate. ita loqt lex nr̃a, qd non põt plus grauari quã sit honoratus. relinquo tibi qnq;, grauo te in decẽ, nõ valet nisi in qnq;. lex ꝯria loqtur ĩ quantitate, & grauatur in alio, q̃ i quãtitate. lego tibi decẽ, grauo te in equũ tuũ, vt restituas Titio. & forte valebat quindecim, videris equũ tuũ tñ æstimasse, & iõ teneris restituere, & ad hoc est ff. de fideic. lib. l. decẽ. Quid diceres si relinquitur quantitas, & grauatur ĩ specie aliena nõ sua, vt ĩ ꝑcedẽti casu. Certe nõ teneris nisi in quatũ est tibi relictũ. qa rẽ tuã posset æstimare, & nõ alienã. Sed pone, lego tibi equũ meũ, & rogo te de restituẽdo fundo tuo, nõne hẽt locũ æstimatio rei tuæ. l. si legassem tibi pecuniã? vel ꝯ lego tibi equũ meũ, & rogo te de restituendo viginti, an accepiẽdo equũ tenearis ad tota viginti, vt tñ videaris æstimasse equũ meũ? In istis casib. posset rñderi ad placitũ, nec scio legẽ q̃ posset obuiare, tñ dico qd nõ scis tu quare nõ hẽo aliã, qa Docto. hoc dñt, & ecce rõ quã reddũt, rem tuã videris æstimasse recipiendo pecuniam legatã. & pro certo est æstimatio, & ipse scit quantum va-

2 let res sua, quã rogatus ẽ restituere; qa †nemo rẽ suã ꝑsumitur ignorare, vt C. de resc. vẽ. l. q sqs. & ad hoc. ff. de eo qd cer. lo. l. 2. ipse iõ; qa pecunia sit certa æstimatio, hrs dẽt ĩ litẽ iurare de ĩ lit. iur. l. vnius. Sed cũ lego rẽ meã, vt des decẽ, certe ñ ẽ certus de iurib. rei meæ; qa iuris alieni tolerabilis ẽ ignorã. l. q in alterius. ff. de reg. iur. vñ hoc casu non videris æstimasse rẽ meã gl. q̃rit, an fideicõmissarius detrahat Fal. hoc quærit sup illo verbo, nõ qd amplius est, inutiliter relinquitur. gl. ita rñdet. Bulg. dixit qd sic. ff. ad l. Fal. l. pœnales. §. fi. nõ aũt ꝯtradicit gl. ff. ad l. Fal. l. lex Fal. si interuenit. §. anteq̃. & ff. de vul. & pu. l. cohæredi. §. cum filiæ. in fi. non est soluere, sed est allegare. vnde qñ quæris de fideicõmisso singulari, & tunc non detrahitur, nisi apparet de expressa voluntate defuncti, quando rogatur fideicommissium singulare, & tunc non detrahitur, nisi pars fideicommissi.

De codicillis. Rub.

1 *Codicilli possunt fieri ante testamentũ, et testamento facto postea confirmãtur.*

Ante Augusti Decedit, &c. † Codicilli pñt fieri quatuor mõis; añ testm̃. & in testõ facto, postea confirmãtur codicilli, postea facti, vel nũr codicilli nõ ꝯfirmati in testõ, nec ante, nec post, vel fiunt codicilli, simul cum testõ cõfirmati: qa dicit in testõ. Et si vltima mea volũtas nõ valet tanq̃ testm̃, valeat tãquã codicilli.

1 *Codicilli valent facti ante testamentum, etiam si non constet eos confirmatos esse in testamento postea facto.*

2 *Differt tamen an fuerint confirmati in testamento expresse, vel aliquo indicio, vel nullo modo.*

3 *Relicta in codicillis qua actione petantur.*

4 *Tutorem habenti tutor non datur.*

5 *Codicillos plures potest quis facere, non autem plura testamenta et de ratione diuersitatis.*

§. Sed cum ante testamentũ, &c. Primo dicit, qd nõ valẽt codicilli añ testm̃ facti, nisi in testõ postea facto ꝯfirmẽtur. Quidã intelligũt hoc nõ esse correctũ, & intelli-

1 gitur ver. sed diuus Seuerus &c. †qa codicilli valent facti ante testm̃, si appareat testatorem à codicillis nõ recessisse, sed ꝑ aliqd indiciũ. Io. dixit qd valent, & si nullo mõ, nec ꝑ pãtr, nec aliquo iudicio appareat eos ꝯfirmatos esse in testõ facto postea. Vnde sufficit qd appareat non recessisse testatorem, intelligas tñ, qd

2 †differt ẽt hodie, an fuerunt ꝯfirmati in testõ expsse, vel aliquo indicio, vel nullo mõ. primo casu valeret libertas directa relicta in codicillis. Itẽ põt dari in eis tutor, secundo casu non, qd

3 ꝓbatur ff. de ma. test. l. libertates directę. & ff. de test. tut. l. 2. †Itẽ q̃ritur qua actione petũtur relicta in codicillis. Dico, aut ꝯfirmati fuerũt codicilli ĩ testõ, & tũc actione directa ex testõ, quia vñr esse relicta in testõ, ex quo relicti sunt in codicillis ꝯfirmatis in testõ, vt ff. de iur. codic. l. 2. & l. quidã referunt. §. fi. aut relicta sunt in codicillis factis ab intes. vtili ex testamẽto, vt ff. eo. l. ab intes. hic dr̃ ĩ fi. qd qs pt facere ꝑres codicillos, sed non plura testamẽta, vt C. de tes. & quẽadmo. test. ape. l. hac ꝯsultissima. §. pe. vñ vltimũ testm̃ reuocat primũ, vñ vltimi codicilli primos; ratio

4 ẽ, †qa hñti tutorẽ tutor non datur. C. de cura. l. ĩterdũ; qa tutor hẽt plenã potestatẽ, nec aliũ patitur in eadem plenitudine: sic

5 †testm̃, cum sit solennis, & plenissima voluntas defuncti aliud testamentũ secũ non patitur, sed codicilli cũ sint minus solennis

nis voluntas, bñ compatiuntur se cum alijs codicillis. Hic dicit litera φ in codicillis nulla solẽnitas attenditur. dicit glo. nulla de illis quatuor, quæ attenduntur in testis, s. solennitas quo ad verum testm̃, & quo ad sigilla, & quo ad subscriptiones, & qđ ipse testator subscribat exigitur in codicillis sicut in testis, & hoc cum fuerunt in scriptis, sed tot testes non exiguntur, sicut in testamentis, sicut nec tot sigilla, vel subscriptiones, & quod hoc sit verũ probatur C. e. l. vlt. & C. de testa. l. cum antiquitas.

De hæreditatib. quæ ab intestato deferuntur. Rub.

1 *Intestatus decedere dicitur quis pluribus modis.*

INtestatus decedit. † Hic dr̃ qđ hñditas defertur ab intestõ, & succeditur ab intestato, a qñ defunctus ab intestõ decessit. Intestatus põt decedere quis multis modis. Vno modo si testm̃ oĩno nõ facit, & hoc si potuit: qa priuatio ꝓprie dicitur respectu habitus, tũc ꝓprie dr̃ intestatus, vt ff. de suis & legi. l. j. circa principiũ. Alio mõ decedit qs intestatus si fecit testm̃: fecit tñ non solenne. Alio mõ si fecit testm̃, fecit tñ solenne, sed ruptũ fuit agnatione, vel arrogatione posthumi. Et est differẽtia dicit gl. inter istũ modũ & antecedentẽ, qa si testm̃ solenne fuerit, postea rũpať, legata nõ debenť: sed si nullũ testm̃ factũ fuerit, si tñ fecerit codicillos debenť legata, & ad hoc alle. iura. Quarto mõ decedit ĩtestatus, si testm̃ factũ fuerit irritũ capitis diminutiõe testõris, vt s. qb. mo. test. ĩfir. §. alio quoq;. Ad hoc facit ff. de verb. signi. l. intestatus. Quinto modo sicut ĩ omnib. modis ꝑcedentibus, si ex eo non adeať hereditas, vt C. de fideicom. l. cũ qui. & hic cũ dicit, aut si nemo hæres extitit. Sunt & alij duo modi, vt si impugnať testm̃ ꝑ querelã, tũc sit ipso iure nullũ, ff. de inoffi. testa. l. Papinianus. §. veterani intelligo, quod oĩb. predictis modis ipso iure ciuili. Et scias qđ si esset ꝑteritꝰ filius emãcipatus, & impugnareť testm̃ per ꝯtab. deberent inde legata olim qbusdã ꝑsonis, vt ff. de leg. ꝑstan. bo. poss. ꝯtab. pe. per totũ titulũ. hodie debentur oĩa. vt C. de libe. pte. vel exhær. auth. ex cã. oĩa, s. relicta ab instituto, sed legatũ ab ipso ꝑterito nõ debetur, vt C de fideicõ. l qđ filiũ. circa finẽ, sed remedio ꝑtoris. Nec distinguo, an intentetur bo. pos. ꝯtab. añ aditã hæreditatẽ. Et tũc faciat ipso iure nullũ: qa ꝑtor nõ põt facere de suo re hñdẽ, vt j de bon pos. §. quos aũt, sed dico indistincte qđ non esset ipso iure nullũ, sed per remediũ ꝑtoris, siue intentetur añ aditã hñditatẽ, siue post, vt C. de colla. l. filiæ dotem. & l. ut liberis. Alius modus est, si dicat testator, testm̃ nolle valere. & labatur decennium, vt C. de testa. l. sancimus, sed non ipso iure. Alius modus est per incisionem ligni. C. de testam. l. nostram.

ADDITIO.

a *Succedit ab intest. Aduerte in qđ successio nõ põt hře locũ q̃diu ꝑt qs succedere ex testõ. l. quãdiu. ff. de acqu. here. las. in auth. nouissima. C. de inoffi. test.*

§. Sui autem. Vbi dr̃ qđ sui sunt, q sunt in ptãte tpe mortis, nec hñt añ se ꝓximiorẽ, siue sit filius, siue nepos, siue ꝓnepos ex nepote ex filio ꝓgnatus. i. natus. Quidam dicunt prognatus, id est, procul natus, & volunt deriuari abnepos sed hoc falsum est. quia hic loquitur de pronepote ex nepote ex filio pronato, & iste est pronepos qui est in tertio, sed abnepos est qui est in quarto, vt j. de gradi. §. 3.

1 *Legitimari potest quis multis modis.*

1 **§. Nec interest.** Et numerantur multi modi, qb. fit qs legitimus. † Vnus est nãlis filius. i. natus ex ꝯcubina ex nõ dãnato coitu, datus curiæ legitimus ẽ: qa si esset natus ex dãnato coitu non legitimaretur. erãt. n. olim curię, & sic remittitur peccatum euntibus vltra mare pp necessitatem subsidij terræ sanctæ, ita quia necesse habebant curiæ φ aliqui seruirent, iste defectus quem aliquis patiebatur sibi restituebatur cum dabatur curię pp necessitatem, quam habebat, vt aliquis seruiret ei, vt in Auth. quib. mod. natu. effi. sui. circa prin. Alius modus quo quis legitimatur. Habeo filium ex cõcubina, ꝯtraho secum: filius ante natus est legitimus, & hoc est verum si interueniant dotalia instr̃a super numero, alias non. & Placen. fuit in illa opinione, quod si ꝯtrahatur cum concubina matrimonium non valet sine instr̃is: sed hoc falsum est. Instr̃a nõ faciunt ad esse matrimonij, sed ad legitimationem filiorum naturalium. C. de naturali. libe. l. cum quis, & s. de nup. in fi.

1 *Sui qui dicantur, & qualiter acquirant hæreditatem.*

§. Sui aũt hęredes fiũt ẽt ignorã. &c.

1 † Ibi tangitur modus acq̃rẽdi hñditatẽ à suis. Vñ sui fiunt hñdes ignorantes ẽt inuiti, sed p ꝑtorem datur eis abstinentia. vt s. de hære. qua. & diffe. §. sed his permittit. & dicit ibi gl. fiunt hñdes nomine de hoc indistincte s. eo. §. à legato. vñ dico qđ falsum est, quod fiant tantum hñdes noĩe, imo re & effectu fiunt hñdes sui inuiti & ignorantes. Vñ ad hoc quod sint hñdes cũ effectu, nõ oportet quod se immisceant, necessariũ est auxiliũ ꝑtoris, vt s. de hñd. qua. & diffe. §. sed his permittit. Vñ creditor posset agere sic, tu es filius talis, & eras in ptãte tpe mortis, & ipse mihi de cẽ debat ex tali cã, ergo solue. ñ oportet dicere, & te immiscuisti in hñditate: qa eo ipso, qđ est suus, intelligit hřs te immiscuisse, nisi se abstineat, nec oportet dicere, rite non abstinuisti, qa eo ipso φ est suus, intelligitur hæres, & se immiscuisse. nisi se abstineat. nec oportet ponere declarationem rei in libello, ipse bñ dicet si velit, & ego me abstinui. Ite dico quod post quam se abstinet est hæres, non nomine tantum. imo omnia iura directa remanent penes eum. & si alius sit hæres habet solum iura vtilia, vt ff. de mi. l. sed si sine. §. sed quod Papin.

1 *Filij mortuo patre sunt hæredes, & quasi continuatur dominium in eis, nec tutoris authoritas requiritur.*

2 *Possessio est res incorporalis, & quid sit possessio.*

3 *Filius censetur eadem persona cum defuncto.*

1 **§. Eo quod mortuo** † Patre sunt hñdes, & quasi cõtinuať dñiũ in eis, & ideo nec tutoris authoritate opus est. & sunt sui hñdes. Quare dicit quasi. Quidã dicunt, dicit quasi, qa continuatio est ꝓprie rei coporalis, & dñium est res incorporalis, & iõ dicit quasi, continuatur dñium a defuncto in suo hęrede. Cõtradicit gl. dñium est res incorporalis, ꝯ possessio est corporalis, & tñ inuenio, qđ vna ꝯtinuatur cũ alia, pp hoc ĩprobatur sñia eorũ, q dñt quod dñium est res corporalis, et quasi ꝯtinuatur, vñ nouissimus error peior priore, qđ ipsi ambo male dixerunt. & gl. peius ĩplorabat eorũ sñiam, vñ nihil ꝯ eos. Itẽ falsũ dicit gl. † qđ possessio sit res corporalis. imo est res incorporalis, vñ dicit lo. possessio & ius posuit tanq̃ genus in eius diffinitione. Doct. moderni dicunt. Possessio est rei corporalis apprehensio &c. Dico φ falsũ est, sed ius tñ ex illa apprehensione cũ illis ꝯdõnib. q̃ exigũtur est possessio, & sicut ius dñi causat realẽ actionẽ, sed ius possess. causãt interdicta. & sic possessio rei mobilis. Inst. ui bo. si p triõniũ cã dñij qđ est ius corporalis sit apprehensio rei cũ illis ꝯdõnib requiruntur, est cã possess. qđ est ius & res incorporalis. Vñ inter Doc. fuit lo. qui nouit qđ esset primo diffinitũ p ius. Primo est ius per apprehensionẽ pos &c. Papinianus inter legum Doct. fuit ille qui nouit quid esset primo, qa per ius diffiniunt eã, vt ff. de acq. poss. l. peregre. Alij legis ꝯdi. impresserant opin. rusticorũ dith. possessionem primo est redimit primo, & sic etiã apprehensio corporalis, vt ff. de acq. poss. l. 1. Sed gl. sustinendo opin. suam φ primo esset incorporalis, deberet sic interpretari sñiam eorũ, qui dñt quod dñium quasi continuatur. qa est res incorporalis, quia lex dicit, quod possessio quasi continuať, ff. quib. ex cau. ma. l. cũ miles. & quasi possessio est res corporalis, & quasi ꝯtinuatur sibi dñium, qa res incorporalis non dr̃ quasi continuari. hæc esset bona improbatio §. alio mõ soluit gl. quare dicit dñium quasi continuatur. † Dicit gl. filius reputatur eadẽ persona cũ defuncto, & eiusdẽ ad se nõ est ꝯtinuatio, iõ dicit quasi cent. Hæc nõ est bona rõ, inspicit gl. ꝑsonam defuncti, & personã hñdis. Ego dico inspici cãm eiꝰ quasi in persona eadẽ. i. in personam hæredis, ergo inspici cãm eius. q. d. quasi in personam eandem, i. in personam heredis viuente pře filius est quasi dñs mortuo patre, vult dicere lex ista φ non acquirit sibi dominium, quia dominus, dicit tamen quasi, quia vere dominus nõ est viuente patre. Hoc est, quod probatur ff. de libe. & posthu. l. in suis. & ad hoc ff de verb. sig. l. pronunciatio, §. 1.

1 *Delicta, quæ transeant in hæredem lite non contestata.*

1 **Per contrariũ.** Dicit gl. † No φ quædã sunt delicta quæ transeunt in hñdẽ lite non cõt. per crimen læsæ maiesta. hoc est passiue dictũ, qa homo honoratus, i. Cæsar accusabiť & dãnabit, punieť eo. modo, quo potest vt eius memoria dãnetur, non accusabitur hřs, sed hřs cuius interest rõne bonorũ poterit interesse iudicio, sed nõ dãnabiť, nec accusabitur. Itẽ dicit gl. Sunt quædã delicta, q̃ nõ transeunt in hñdẽ lite ꝯtest. transeunt in hæredẽ ut priuata. Ego non facio vim ĩter delicta publica & priuata, qa accusatio criminalis ĩ priuato delicto lite ẽt nõ ꝯtestata nõ trãsit in hñdẽ, sicut nec accusatio in crimine publico, sed accusatio ciuilis ex delicto, verũ est qđ transit in hñdẽ, aľs nõ, vt C. de lite defun. l. j. Itẽ intellige istũ §. qđ iste q suus est nõ impediatur qn sit hřs pp cõmissionẽ criminis a defuncto, sed sñia lata desinit esse hřs. Et sic cum aľs sit impossẽ, q semel fuerat hřs desinat esse hřs, sine tñ hoc est impossẽ, sicut p q̃rel ã desinit esse hřs q semel fuit hřs, vt ff. de vul. & pup. sub l. q̃ substõne. ff. de inoff. test. Papinianus. §. veterani. §. vlt. Quare dr̃ crimen læsæ maie. crimen perduellionis? Dicit Plac. quia per duellum conuincebatur quis de tali crimine: sed dic quod falsum est, quia duellum iure Romano illicitũ est, vt ff. ad l. Aquil. l. qua actione. §. si quis in colluctatione. & C. de act. & ob. l. contra negantes. Sed dicitur crimen perduellionis, quia perduelles sunt hostes, ut ff. de verbor. signi. l. quos nos.

§. Cum autẽ quęritur, &c. Et dr̃ hic, qđ ad hoc qđ aliquis sit suus hřs, hoc inspiciendum est eo tpe, quo certum est aliquẽ sine testõ decessisse. Vnde si aliquis fecit testm̃ & filium suũ exhęredauit, extraneum instituit, si testatore viuente mortuus est

filius exhr̃datus à teſtatore poſtea decedente inſtitutus ex̃neus
nõ adit, uel q̃a nõ põt, vel q̃a nõ vult, nepos ex filio exhęredato
ꝑmortuo erit ſuus hr̃s: q̃a tp̃e mortis eius q decedit ab inteſtõ
inuenit ſe in eius ptãte & ꝓximior eſt. Idẽ eſt ſi iſte nepos nat⁹
ſit poſt mortẽ, ſi tñ eo viuo exceptus, & ſi mortuus fuerit filius
exhæredatus pr̃ illius nepotis & inſtitutus non adiuit. Dicit gl.
q̃ eſt ſuper illo verbo, patre eius mortuo, antequã adeat ex teſtõ
hr̃ditas per inſtitutũ: q̃a tũc ꝯſtat qđ nõ trãſiuit q̃rela ad illũ ne
potẽ à patre ſuo, ſed ſi erit adita tranſmitteret hr̃ditas ad hr̃dem.
Litera nr̃a patit ꝙ eſſet adita hr̃ditas ex teſtõ: q̃a nõ deferretur
ab inteſtato. Hoc eſt verũ qđ dictũ eſt, quod nepos natus poſt
mortem q eſt ꝯceptus añ mortẽ, eſt ſuus hr̃s in caſu q dictus eſt,
q̃a ſi viuo auo fuiſſet cõceptus, ſed poſt eius mortem fuit cõce-
ptus & natus, ergo nullo mõ erit cõiunctus au⁹ ex perſona ſua,
nec ex pſona pr̃is, ex quo deceſſiſſet alius añquã eſſet cõceptus.
Lex aliq̃n dicit qđ nepos, vt, ſuccedit auo ſuo, q̃ viuo non fue-
rit ꝯceptus, vt ora litera hic, & bene põt eſſe ꝯceptus, & tñ non
eſt aſs, q̃uo ſciemus. q̃a viuo auo fuit aſs. dico l. humana hẽt in
differens ꝙ eſſet ꝯceptus viuo auo, nõ eſſet alš licet ſm̃ rei veri-
tatẽ ſit differentia, cũ iſti q legẽ ꝯdiderũt hoc nõ inſpexerunt,
vñ pone in terminis, q̃a hẽmus de cõſuetudine filia ſuccedit in
baronia, ſed ꝓcedit maſculus. Ego ſum baro, hẽo filiã ꝯiugatã.
hẽo agnatũ ꝯſanguineũ q̃ndã: ſi me viuo filia hr̃et maſculum
in vtero, ſuccederet in baronia: iſta filia mea maior nihil hẽt in
vtero, in craſtino cõcepit maſculum. dicit ipſa quam cito fuerit
mortuus pr̃ meus, hẽo in vtero, dẽt ſuccedere filius meus in ba
ronia. Dicit ꝯſanguineus, non dẽt admitti, q̃a non erat ꝯceptus
tp̃e mortis defuncti, & iõ ei nihil attinet. Itẽ nec tu, q̃a licet ſis
ꝓximior quam ego, mulier tñ non ſuccedit in baronia. Super
illo caſu eſt hic diſſenſio inter Pla. & Io. Dixit Io. eũ admitten-
dum. q̃a ſi inſpiceremus in ſucceſſione ſolã cãm nãlẽ, planũ
eſt qđ iſte filius ſuccederet. Sed ſola cauſa nãlis inſpicienda eſt
dicit Placẽ. vt in Auth. de hære. q̃ ab inteſt. deſe. §. pen. Doct. di-
cunt ꝯtrarium. Prætor inſpicit cãm nãlem, & tñ eã non admittit,
vt ff. vnde cogna. l. 1. §. ſi quis proximior. quod non admittetur.

§. Emancipati.

Hic incipiũt antiquitates. Iſta anti-
q̃tas pria & renouatio C. de adopt.
nãles filij q ſe. dederũt in arrogationẽ alij non admittuntur ad
bona patris nãlis per vñ liberi, niſi fuerint emancipati ab arro-
gato patre tp̃e mortis pr̃is nãlis, & eſt optima rõ: q̃a ſibi elege-
runt aliũ patrẽ. gl. inſtat ꝯ hoc p l. ff. de bo. poſ ꝯtra l. 3. §. ſi q̃s fi-
lio. 2. rñ. Dico qđ lex illa correcta eſt p p ꝯ. illius legis diſtingui-
tur: q̃a aut filius dat̃ in adoptionẽ alicui ex aſcendẽtib. q̃a trãſit
in ptãtẽ, ſed oõ trãſit in famil. oĩno hẽt aliã ꝯtab. in bonis pr̃is
nãlis, ſed ſi detur oĩno ex̃neo in adoptionẽ, no hẽt ꝯtab. in bo-
nis patris nãlis. Totũ ꝯnũ eſt per literã noſtram. §. inuenimus.
§. nr̃a aũt cõſtõne. per illum §. habebat ꝯtab. in bonis duorum,
in bonis patris nãlis. & in bonis patris arrogatoris. hodie in bo-
nis vnius tñ, & filius adoptatus, i. arrogatus ſi emancipetur an-
te mortem nãlis patris ſuccedit patri naturali, quia quantum
ad patrem arrogatorem fit extraneus per emãcipationem. Hoc
dicit litera. Sed pone ꝙ ſit ſui iuris, per mortem patris arroga-
toris, viuente patre naturali, ſuccedente patre naturali per vn-
de liberi? Vnde glo. dicit quod non viuo, ex quo morte patris
adoptiui fieret ſui iuris, remaneret ſibi ius agnationis cum agna
tis patris arrog. & ideo non obtinebit ſucceſſionem in bonis
patris naturalis. vt ĩ. vnde hic bene dicit gloſ. ſed alibi dicit con
trarium & male ff. de adoptionibus. l. in omni fere.

1 *Emancipatus filius à patre arrogatore, an ſuccedat patri arroganti. Et an pa tri naturali, nu. 2.*

§. Poſt mortẽ vero patris naturalis,

1 †Emancipatus eſt filius à patre arrogatore, non ſuccedit patri
arroganti. Item nec patri nãli. ex quo poſt eius mortẽ emanci-
patus à patre arrogatore. & hoc ideo introductũ eſt, vt eſſet in
ptãte. vel voluntate pr̃is arrogatoris. Succedunt patri nãli agna
ti. vt̃ iſte filius arrogatus, q̃a ſi emãciparet eũ ſuccederet per vñ
liberi, vt ĩ ꝓxi. nõ agnati. ſed ſi emanciparet ſuccederẽt agnati,
& ſic volũtate alterius eſſet ſucceſſio pr̃is nãlis, qđ hẽt lex ꝓ in-
conuenienti. arg. ad hoc ff. de hr̃dib. inſtituen. l. inſtitutio. Sed
nonne in volũtate pr̃is arrogatoris eſt an ſuccedat iſte filius ar-
rogatus pr̃i nãli? Si non emancipet eum in uita pr̃is nãlis, tunc
patri nãli non ſucceder, vt hic dr̃: q̃a inconueniens ꝙ aliãs plus
prius dico: q̃a iura non habuerunt ꝓ incõuenienti qđ ex volun
tate aliena pẽderet ſucceſſio patris nãlis in vita ſua, hoc eſt vſq;
ad mortem ſuam, ſed poſt mortem ſuam penderet ex volun-
tate aliena, iura habuerunt pro inconuenienti. Et ad hoc eſt du
plex ratio. vna poterit pater nãlis ordinare de bonis ſuis in vita
ſua, dato quod pater arrogator emancipet, ſed poſt mortem
2 non poſſet, arg. ad hoc C. cõia de leg. receptum. †Item altar õ
& melior, agnati mortuo eo cui ſunt agnati hñt ius cum bonis
eius, ſed non in vita ſua, & quod priuarentur bonis, vel in qui-
bus non habent ius per voluntatem alienam, ſed ſi poſt mor-
tem priuarentur bonis illis per voluntatem alienam: quia tunc
ſunt eis debita, hoc eſſet inconueniens.

1 *Bonorum poſſeſſio contratab. quibus detur.*
2 *Emancipatus præteritus nullam aliã viam habet, quã contratab. filius ſuus præteritus habet duplicem, vel dicat teſtamentũ nullum ipſo iure, vel contratab.*
3 *Differentia emancipationis & patriæ poteſtatis, an ſit in totum ſublata.*
4 *Electio valetur confirmata ſi ille qui non fuit vocatus, non vult eam infirmare.*

§. Eadem hęc obſeruantur.

5 No. †qđ bo-
norũ poſſeſ-
ſio ꝯtab. dat̃ ꝑteritis omnino, de quib. nulla facta eſt mentio in-
ſtituendo, vel exhr̃dando, licet non rite, vt ff. de bon. poſ. ꝯtab. l.
non putauit. §. non quis. Et datur iſta bonorum poſ. ꝯtratab. li-
beris ꝑteritis ſiue ſint ſui, ſiue emancipati. Noluit dicere quod
fili⁹ emãcipatus hẽt bo. poſ. ꝯtab de ſe, ſed filius ſuus, & ſic ꝑte-
ritus nõ hẽt ꝯtab. imõ dicat ipſo iure nullũ. Sed ſi non ſit ſolus
ſuus, imo vnus eſt filius ſuus & alius emãcipatus, aperit emãci-
patus ꝑteritus edictũ p ꝯtab. ei qui ſuus eſt. Nõ dico, qđ M. dice
ret hoc, q̃a M. ſp terminauit textũ: textus eſt expſſus, qđ licet ſit
ſolus, hẽt tñ bo. poſ. ꝯtab. & ſic teneat viam ꝑtoriã, vel dicat ipſo
iure nullũ, & ſic teneat ciuilẽ, verũ eſt qđ non hẽt bo. poſ. ꝯtab.
neceſſarias. Largus fuit ꝑtor in ſuo bñficio, & dedit nõ indigẽ-
ti, ſed emãcipatus ꝑteritus p viã neceſſariã, q̃a aliã viã non hẽt.
Hoc eſt qđ ꝓbat̃ ff. de lega. pſtã. & bon. poſſ. ꝯtab. l. is q in ptãte.
& l. duo. & C. de lib. ꝑte l. maximum. do. And. in iſta mã ꝙ ſit ad
nihil certũ relig̃t: dixit qđ forte ſuus ſi recte ꝑtereat, hoc eſt in-
ſerta cã ꝑteritionis, hẽt ſolus bo. poſ. ꝯtab. Hoc eſt. qđ tractauit
a in ſumma illius tit. C. de libe. ꝑte. vel exhær. †qđ hẽt duplicem
viã, vt dixi, vel vt dicat ipſo iure nullũ, vel vt petat ꝯtab. emanci-
patus ꝑteritus, vt dixerunt quidã. idẽ auxiliũ hẽt qđ ſuus. põt di
cere nullũ teſtm̃ ipſo iure, vel petere ꝯtab. & hoc p legẽ q̃ dixit,
3 qđ †ſublata eſt dr̃ia emãcipationis, & pr̃ię ptãtis. vt in Auth. de
a hær. q̃ ab inteſt. deſe. §. nullã. Dico ꝯtrariũ. imõ filius emancipa
tus ꝑteritus hodie nullã aliã viã hẽt, quã ꝯtab. Ad legẽ in ꝯtrañ
dicendũ ſermones inquirendi ſunt ſm̃ mãm, & nõne illa lite-
ra q̃ dicit, ſublata eſt dr̃ia emancipationis, & patriæ ptãtis, eſt in
rub. de hær. q̃ ab ĩteſt vñ verũ eſt. qđ nulla dr̃ia eſt ĩ ſucceſſione
ab inteſt. ſed in ſucceſſione ex teſtõ, vñ eſt dr̃ia, & bo poſſ ꝯtab.
eſt ex alio teſtõ, licet ſit ad impugnationẽ teſti. Dixi do. And.
aliud aſſertiuũ. Aut eſt emãcipatus ꝑteritus inſerta cã ꝑteritio-
nis legitima, q̃a teſtõr dixit ſic. filiũ meũ ꝑtereo ex tali cã, & ve-
rũ eſt ſic. aſs hẽt ꝯtab. & non aliã viã. ſed ſi non eſt inſerta cã, q̃a
tm̃ dixit, filiũ meũ ꝑtereo, põt dicere ipſo iure nullũ. & de hoc
habuiſtis pleniorẽ doctri. ĩ. de inoffi. teſt. Itẽ no. hic. qđ inſtitu-
tus qñq; hẽt bo. poſ. ꝯtratab. alio cõmittẽte edictũ. Pone, hẽo fi-
liũ, & hẽo filiũ aliũ, eũ ꝑtereo, ꝑteritus põt petere ꝯta. nec expe
ctabit, qđ petat ꝑteritus, vt ff. de bo. poſſ. ꝯtab. l. ſi poſt mortẽ. §.
vlti. Couertit ꝯtab qñq; inſerta pſona. v. g. inſtituo vnũ filium,
aliũ ꝑtereo, inſtitutus pt petere ꝯtab. ꝑterito ſibi cõmittẽte edi
ctũ. Et ſi nõ petat ꝑterit⁹, q̃ eſt cã ꝑteritionis, volui ſeruare ęqua
litatẽ. Pone, inſtituo filiũ in minori pte, ex̃neum in maiori, & fi-
lium alium ꝑtereo. ſi ſolus ꝑteritus rupto teſtõ per ꝯtab. hẽbat
maiorẽ partẽ, & ille q fuit inſtitutus minorẽ: q̃a oporteret eũ
eſſe contentũ ea portione, in qua fuit inſtitutus, iõ ꝑtor voluit,
qđ inſtitutus hẽt bo. poſ. ꝯtab ſi ꝑteritus non petit, qđ iudiciũ
nunq̃ certe hoc caſu ꝑterito nõ petẽti ꝯtab. inſtitutus q petit eã
hẽt iure, vñ ſi ꝑteritus nõ vult impetrare bo. poſſ. ꝯtab. & inſti-
tutus aduerſus quẽ nulla eſt ſcã iniuria vult eã impetrare, ꝑtor
voluit eum adire vt hẽat ſm̃ tab. ſed vult vt ſua ꝯtab. valeat ſm̃
tab. vt ff. de leg. pſt. & bo. poſſ. ꝯtab. pe. l. in ptãte. §. ſed ſi ſcriptus.
4 †Quidã canoniſta, vt dicit dñs meus pilſtã theoricã de iure ter-
minauit quandã q̃õnẽ talẽ. facta fuit q̃dã electio, q̃dã non fuit
vocatus, & ſic fuit ꝯtemptus: q̃a non valuit electio, q̃a plus ope-
ratur ꝯtẽptio vnius quã multorũ ꝯdictio pr̃iũ. Volunt dicere
alij, alia via electionẽ non valere: q̃a talis fuit nõ vocatus, & ſic
cõtẽptus ille q fuit non vocatus nõ vult eã infirmare, nec dicit
ſe contemptũ. an alij ex ſua ſuffic hoc facere, ex quo ipſe non
vult infirmare. Iõ canoniſta dixit qđ non, ex quo allegauerunt
cãm ex pſona alterius, q eã non vult allegare, potius confirmat
electionẽ. Cauſa eorum conuertitur in non cauſam, ſicut bo.
poſſ. ꝯtab. conuertitur in ſm̃ tab. quando ille qui dixit eam ex
perſona alterius petat eã eo. ex cuius perſona hẽt, non petente.

ADDITIO.

a ¶Differentia emancipationis. Adde Bar. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de libe. & poſthu. vide do. Iaſ. in l. pater filio. ff. de leg. 1. vbi dicit, quod emancipatus hodie ſuccedit ad ſimilitudinem ſuorum. Et quod ſicut emãcipati ſunt voluntarij hæredes, ita & filij in poteſtate. Et nunquid tranſmittat hodie hæreditatem patris non aditam, per eundem in d. l. pater filio.

§. Inuenimus.

Ibi dr̃ olim ſi filius in ptate dabatur ĩ
adoptionẽ illius, & ſi pater nãlis mo-
reretur añquã iſte fili⁹ adoptat⁹ emãciparetẽ, vel poſtea emãcipa
tus nõ ſuccedebat pr̃i nãli. Item nec pr̃i adoptiuo ex quo emãci
pauerat, & ſic utriuſq; pr̃is ſucceſſione defraudabatur. & hoc
erat inconueniens gl. q̃rit, & nõne eadẽ iniquitas remanet ho-
die

die in altero mēbro distõnis, quā facit ver. arguit ista iniquitas. j.eo. § nrā. si det in adoptione alicui de ascendentibus, trāsit in p.item suā. Et si moriat pr̄ nālis, & postea emancipat a patre adoptiuo, amittit successionē vtriusq; pr̄is. dicit gl. verū nō est: qa si emācipet a nāli ascendente, cui dat in adoptionē, tenet ei relinquere tm̄, secus est in arrogatore. Dico q̄ affectionis cā su spinonē remouet, nō tm̄ est versisile, ex quo est de ascendentib. ille, cui datur in adoptionē, quod post mortem patris nālis eū emancipet, vt vtraque hereditate & sua & patris naturalis possit eum defraudare, ar. ff. de ritu nup. l pe. §. de vno.

§. Itē vetustas. M. voluit dicere, q̄ § vl. Sed no. abrogat §. istū, Itē vetustas, &c. qa iste §. dicit quod nepotes ex filia succedūt cum suis patruis, vel materteris cum diminutione tertiæ patris, & statim corrigitur p §. Sed nos, &c. Est dicendum quod iste §. Item vetustas. nō corrigitur per §. sed corrigitur per Authen. de trien. & semis. §. nec vllo. Vnde §. sequens loquitur de quarta. iste de tertia. Itē iste §. loquitur vbi erant descendentes, & transuersales. & sic istis duab. rõnib. dicemus § sequentem istum non corrigere.

De legitima agnatorum successione. Rub.

1 *Agnati qui dicantur.*

SI nemo suus hęres &c. Dicit litera, duo sunt fratres eo. pr̄e nati, licet nō ea. mr̄e, sūt agnati, & ɔ̄sanguinei. †Vñ no. q̄ quidā sūt agnati cōsanguinei, quidam non, secundum intellectum iuris: consanguinei agnati sunt fratres, vel filij fratrum: agnati vlteriores nō sunt ɔ̄sanguinei, vt ff. de suis, & legiti. l. 2. i prin. Scis tu ad quid valeat hoc. Pone, i dicto testō lego ɔ̄sanguineo decē, habebit tm̄ frater coniunctus per patrē, s̄m ea quæ dicta sunt. Certe loquendum est vt plures, & nnīa ex cõi locutione opinionem exaudiri oportet. & iō nisi diceremus quod testator esset iuris peritus, qui nouisset propriā verborū appellationem, cū diceret testōr, lego ɔ̄sanguineo meo, intelligeretur ɔ̄sanguineū s̄m cōem modum loquen li. ff de su pel. lega l. Labeo ff. de fun. instr. & instr. leg. l. cum de lanionis. §. asinam. Item etiam dicerem si testator esset iuris peritus, tamen ibi esset maior color dubitationis.

1 *Filij fratrum succedunt in stirpes cum fratre superstite.*

2 *Descendentes succedunt ex persona eius quem repręsentant, transuersales nō.*

§. Hoc ēt addēdū &c. Vbi hitius ti. & est qđ de linea cognatorum transferuntur q̄dam personæ in linea agnationis. s. filiæ & filiæ sororis ɔ̄sanguineę, vel vterinę. & isti sunt agnati. multo fortius ipsę sorores vterinę. & C. de legiti. hęre. l. vlt. Sequitur in lr̄a, & diuiditur inter eos hr̄ditas in capita, nō in stirpes. Pone, habeo ex fratre præmortuo duos nepotes, ex sorore vnū, certe mihi succederent isti tres nepotes in capita, hodie est correctum in stirpes, vt in Auth. de hęre. q̄ ab intest dese. § reliquū. Circa hoc nota tria iura. Iure isto non veniebat filius fratris vnà cū fratre, nisi esset pr̄is frater superstes. v.g. Ego decedo pr̄e, & fratre, & fratris filio superstitib. si erat frater & fratris filius tm̄; qa pater superstes facit q̄ non admittat filius fratris cū fratre, sed pr̄ & fr̄ tm̄ admittuntur, ut in præall. Auth. de her. q̄ ab intest dese. §. reliquū. Tertium ius, quod admittetur filius fratris cū fr̄e & si sit pr̄ in medio, & succeditur in stirpes, vt in Auth. vt fratrum

2 filij. in prin. †Est ponere quartum casum, sed de hoc habemus ius aliqd. Hēo patrem & filiū, vr̄ q̄ admittatur cū solo patre. Quidam magni Doct. voluerunt dicere, qđ successio fuit in capita, nec hic corrigat & dīt qđ Auth. q̄ est de hær. q̄ ab intes de se. §. reliquū. q̄ dicit qd filij fratrū succedunt in stirpes, loqt cū filij fratrū succedūt cū fratre supstite, vt ipsi fratrū filij habeāt q̄tum hr̄et pr̄ eorum si viueret, & non plus. Sed dīt ipsi, nos dicimus, quod si sunt oēs fratrū filij, duo ex vno, tres, vel quatuor ex alio succedūt in capita: qa nullus prior alio. Ista opi. non vr̄ sine rõne. vr̄ tm̄ lex ,pbabilior, qa dicit lex, siue hēat defunctus fratres, vel fratris filios, fit diuisio in capita. Vr̄ igr̄ ponere, qđ si hēat fratres, vel filios fratrū succedat in stirpes, vt in Authē de hære. q̄ ab intest. §. si vero neq; fratre. intelligas in successione transuersalium, ,pximior quoq; prefertur. Fallit in filijs fratris, licet sint remotiores fratre superstite, tñ cū admittūtur in oīb. alijs vlterioñb. filijs fratris. s̄m r̄lam quod ,pximior p̄fertur. v.g. Hēo fratrē, & nepotes ex alio fratre & frater p̄fert & est priuilegium fratris filiorū, qđ licet sint remotiores fratre, tñ cū eo admittunt, vñ in vlteriorib. eis seruat r̄lā qđ ,pximior p̄ferat. Sed opp. dicit qd successio fiat in capita. s. tit. 1. §. cū filius. in fi. Contra; qa ibi dr̄ qđ in stirpes succedit: Dico hic loquit in successione transuersaliū, ibi in successione descēdētiū. Idē in ascēdētib. qa succedūt in stirpes, ij oēs ex parte matris tm̄ hñt, quātū illi ex parte pr̄is, vt in Auth. de hr̄d. q̄ ab intest. dese §. j. Sed q̄ est rō diuersitatis? Rō bona est & notabilis, hēo nepotes, ex vno filio quatuor, ex alio vnū, nepotes admittunt ex p̄sona pr̄is, & ideo admittunt sicut & ille admitteret, hoc nō ē de se, sed rõne pr̄is sui, quē repr̄itant transuersalib exceptis filiis fratrū admittunt ex p̄sona sua & fit successio in capita. p numerum p̄sonarum.

a †Si quæras vltra, q̄ est rō, quare descēdētes succedunt ex p̄sona eius quem repr̄itant, transuersales non? Dico q̄ descendentib. est magis debita hr̄ditas, quā transuersalib qa viuo pr̄e filius intellr̄ dns iō descendentes ex p̄sona pr̄is hñt ius, vt ff de lib & postu. l in suis. transuersales no hñt im̄ ius, ō ex p̄sona defuncti p̄cedentis nō hñt ius, sed ex ppria Scis tu ad qđ valet hoc? Cōn suetudo est in aliquib. partib. q̄ si B. ro hēat filios, filius masculus, licet vltimo genitus, præfertur filiæ in successione baronię. Pone, ego sum Baro. hēo filiū maiorē natu, & filiū minorē natu, & filiam quæ est antiquior, filius maior ɔ̄hit. & hēt filiā, decedit, & ego decedo. filius masculus. s. vltimo natus dicit se admittendū ad baroniam, & filia ex filio maiore præmortuo vult admitti, & allegat sic. Si pr̄ meus, dicit ipsa, viueret, p̄ferr̄ fratri, ergo debeo p̄ferri tibi fratri vltimo genito. E ɔ̄rio allegat ɔ̄ eā, & per se sic, q̄ neptis hēat plus quā filia, inauditū est. si tu esses filia, & primo nata, ego præferrer tibi, dicit iste filius vltimo genitus, ego multo fortius tibi nepti sum præferendus. filia remanet in successione transuersalium. non admittitur qs ex p̄sona quā repr̄itar, sed descendentes in successione descendentiū admittuntur ex persona eius, quam repr̄itant. vnde de me nepte nō iudico. Tu filius vltimo genitus tanq̄ de me qa nō peto admitti tanq̄ ex persona mea, sed tanq̄ ex eius persona quā repr̄ito, videlicet patris mei filij primogeniti, cui ego succedo, vñ iudica de me, sicut de ipso iudicares. & constat qd ipse si viueret pręferretur tibi: per se induci ff. de le. 3. l. pr̄ filiū. §. quindecim liberos. Vbi est talis casus vt j dicetur: testator certis liberis legauit fundū, & vetuit alienari extra familiā. vnus libertus vēdidit alij colliberto, quod potuit facere, qa de familia, vñ nō est alienatus extra familiam. iste collibertus, siue libertus emptor decessit hr̄de extraneo relicto nō est fundus ex̄ familiam, nonne aduocabitur ab eo? Dicit iuriscontultus q̄ non, qa nō est inspicienda persona extranei. sed est inspicienda persona eius a quo causam habes. quam repræsentas, sicut dicit ista filia, non est ɔ̄siderandа persona mea. sed persona eius quem repræsento, & cuius successionem habeo, & credo quod bene allegat.

1 *Impe. ator est lex animata in terris.*

2 *Beneficia Principum recipiunt ampliorem interpretationem, quàm testamēta.*

3 *Beneficium Principis aque late debet interpretari, & hoc similibus personis*

4 *Donatio in filium emancipatum à patre facta vltra quantitatem legitimam sine insinuatione non valet.*

5 *Donatio à Principe in extraneum etiam vltra quantitatem valet.* (tris.

6 *Successio quæ ē deferēda fratri, vel filijs fratris, quis erit potior i successione fra*

§. Si plures. ver. & quāuis. Ibi dr̄ defert hr̄ditas ,pximo. & quis ibi dr̄ defertur hr̄ditas ,pximo, & q̄uis ex l. 12. ta. & q̄ l.ḡnis. licet vlā sit singulari numero, qa dr proximo. Si tñ p̄res sint ,pximi, bū sil̄ defert. & oēs veniunt sil̄. Imperator Federicus obsiderat quoddā castrū, fecit p̄conizari per exercitū q̄ qui primo ingrederetur castrū illud, hr̄et centū, deinde decē ingressi sunt sil̄ Mō q̄rit, qs hr̄ēbit? Audiui qd D. Guido d̄ Marianis dixit, qđ nullus hr̄ebit, & inducebat l. cū in testō. ff. de reb. dub. l. si fuerit. e. ti. Audiui quod Odofr. determinauit, qđ oēs hr̄ent. Et p istā lr̄am potissime lex xij. tabu. dr̄ quod qui est primus agnatus defuncti hēt hr̄ditatē defuncti, si plures sunt, tñ proximiores hēbūt. Quę

1 ritur †cum Imperator sit lex aīata in terris, idē erat in q̄one proposita. Istam determinationē reputo veriorem, nec mouet me

2 lex ff. de reb. dub. l. si fuerit. †Quia loquitur illa in testīs, & amplior fit interpretatio in bñficijs Principū, quā in testīs, in quodam rustico aliud esse. ibi seruarē l. si fuerit, & cane. Admittunt ergo oēs illi q ingressi fuerunt castrū, sed ad quid admittunt? Intellr̄ qđ ad centū, vñ illa centū diuident inter oēs, intelligo si ponatur in Principe, qa qlibet hēbit centū, in beneficiis Principū dēt fieri largissima interpretatio. ff. de ɔ̄sti. prin. l. vlt. ergo ad minus æque lata dēt fieri, sicut alibi in filii inuenio, quilibet

3 hr̄et tñ quantū hr̄et vnus solus. †Testōr dicit, posthumo lego decē, nascunt quatuor, qlibet hēbit decē, vt ff. de le. 3. l. q filiab. §. 1. Quidā nidebat huic rõni, in bñficio Principis dēt fieri ęque lata interpretatio, sicut inuenit alibi. verū est in sil̄b. personis. l. illa. ver. in noīs. ita latā interpretationē loqtur in filiab. lex nr̄a loqtur in ex̄neis. Dicebat dn̄s meus, Inuenio quod est latior interpretatio in beneficio Principis in extraneū, quā pr̄is in filiū.

4 Donatio in filiū emancipatū a pr̄e facta vltra quātitatem lr̄iam

5 sine insinuatione non valebit. † Donatio facta a Principe i ex̄neū sine insinuatione vltra lr̄iam quantitatem, valet. Hoc est, qđ ,pbat C. de don. l. latā. & l. sancim⁹. i prin Pone, ɔ̄suetudo est qđ ,pximus cognatus ex̄hat legitimā, ego vendo rem aliq̄. hēo quendā proximū cognatū ex parte pr̄is, & habeo aliū proximū cognatū ex parte matris, qs corū præfertur? dico si sunt plures in quib. reperitur ea. rō, admittentur omnes, vt hic. Causa illius consuetudinis est, quia non debet quis priuari sua successione, vñ vnus non pōt alienare: qa ille q successurus esset sibi

posset retrahere: si ergo emptor in successione &, mercatione, 6 vel si æquè deberent succedere, æquè retrahunt. †Si q̃rat qs est potior in successione fratris, deferenda fratri, vel fratrũ filijs, habeo attẽ cõpletã. aut repentur vnus q coniunctus est defuncto vtrinq;.i. vtroq; latere tm̃ in bonis vndecunq; acq̃sitis, ergo & in retractione si nullus inuenit coniunctus defuncto ex vtroq; latere. sed si vnus est sibi ꝯiunctus ex pte pr̃is, p̃fertur in eis q̃ defunctus habuit à pr̃e ille, q est ꝯiunctus ex parte mr̃is, p̃fertur in eis q̃ habuit defunctus ex parte mr̃is, in quæsitis à defuncto simul admittunt. & hoc ꝯclude a sim̃ retentione Hæc sunt q̃ probant C. de here.l.de emancipatis, Auth. de ꝯlang. & vterinis fratrib. p totũ. C. cõia de suc. auth. itaq;, nisi q̃rat de alijs, vel de remotiorib. in linea transuersa liũ, q nõ sunt fratres, nec fratrũ filij, nec inuenio distõnẽ prædictã, & vt sunt ꝯiuncti defuncto ex vtroq; latere, aut ex altero tm̃. imò dñt iura, qd veniũt in capita cũ agnatis. sed si vis tõnem, dico si reperieris agnatũ remotiorẽ fratre, vel fratris filio, & est ꝯiunctus ex vtroq; latere ipsi defuncto, & ex alia parte alterũ in eod. gradu, sed cõiunctus est, qui ex altero latere tm̃ admittet coniunctus ex vtroq; latere & ad successionẽ, & ad retentionẽ in hr̃ditatibus descendentium, siue in ascendentib. Dicit lex, qd hr̃ditas descendentium deferetur ita ascendentib. qa ascendens ex parte pr̃is habeat tm̃ quantum ascendens ex parte mr̃is, nec distinguit in bonis defuncti, an ex parte pr̃is, an ex parte mr̃is, vel an ipse ea acquisierit. Item nec distinguit sint ex vtraq; parte ꝯiuncti, vel ex altera tm̃, vt in Auth. de hære. q̃ ab intest. defe. §.j. Et qd reperiat aliqs de ascendentib. vtrinq; defuncto cõiunctus descendenti, ecce exemplũ, Habeo duos filios, vnus habet filium, alius habet filiã, ꝯtrahunt simul, quod pñt de iure nr̃o: quia filij duorũ fratrũ pñt simul ꝯhere, alter coniugũ moritur, reperio me vtrinq; coniunctum.

1 *Successorio edicto non est locus in agnatis in bon. poss. vnde agnati.*
2 *Emancipatus filius, an remaneat agnatus patri, & contra, & quo intelligitur.*
3 *Pater habet ius succedendi filio emãcipato olim per pactum expressum, hodie lex sine pacto istud ius sibi reseruat.*

1 §.Placebat autem. †Ibi dr̃, nõ erat locus successorio edicto in agnatis, sed p̃tot agnatis sequentẽ voluit admitti ex capite cognatorum. In illo §. sed nos. dicit Imperator, quod in agnatis hẽt locum successorium edictum. & sic no. dicit gl. qd in bo. pos. vñ agnati locus est edicto successorio in agnatis Hoc non dicit litera, sed dicit in hr̃ditatibus, vñ dicit lr̃a successionem agnatorũ hr̃ditatib. non est eis denegandũ. vñ dico, ꝙ in agnatis, in bo. pos. vñ agnati nõ est locus successorio. sed succederet per vñ legitimi sequẽte agnato primis non petentibus bo. poss. vñ agna. vel repudiãtibus: quia illa datur legitimis, quæ est ff. vnde libe.l.2. Vel dicitur, Si emancipo filium olim non succedendo ei, nisi in emancipatione reseruarem mihi ius succedendi. glo. hic & alibi con-2 tradicit sibi, gl †hic dicit, si emancipo filium remaneo sibi agnatus, vnde ei succedo per vnde agnati, sed ipse non mihi. dixit Rogerius, hoc est falsum. imò dixit, quod filius emancipatus remanet agnatus patri emancipanti, sed non est ꝯ͠, vt ff. vnde cogna. l.simus. & gl. in seq. sed quõ põt esse, quod pr̃ sit ei agnatus, & ipse non sit agnatus pr̃i: quia agnatio relatio est, vñ agnatio alicuius & agnatus alicuius agnati dñt quidã ꝙ pr̃ remanet agnatus filio emãcipato mortuo. Si aliquis agnatus meus moritur, ipse mortuus non est nisi agnatus, sed ego in cuius persona nõ est facta mutatio remaneo ei agnatus, võ ei succedo tanquam agnatus, emancipatus moritur quo ad ius ciuile, non amittit filius per emancipationem iura agnationis, sed pr̃ in cuius persona nulla facta est mutatio, rõ est agnationis. & iõ hẽt duo tanquã pr̃ succedit filio emancipato, & non ꝯ͠. Hæc rõ ooo est bona, qa s̃m hoc agnati non emancipati in eius persona, nec dicã, qd hoc nõ est: qa pr̃ remanet ei agnatus, non est facta mutatio, succederet isti filio emancipato, & iste eis nõ succederet, & ap-probo gl. qa pr̃ succedit filio emancipato, & nõ ꝯ͠. nec dicam, 3 qd hoc est: qa pr̃ remanet ei agnatus, & nõ est ꝯ͠. †Sed dico, qd hẽbat pr̃ ius succedẽdi filio olim per pactũ expressum, & hodie lex sine pacto ius istud sibi reseruat, vt hic, & C. de emã. lib. l. vlt, & respice, qd dixi s̃. de leg. agn. suc. & eris copiosus in ista mã,

De Senatusconsulto Tertulliano. Rub.

1 *Filiaf. vxor, alicui an remaneat in potestate patris.*

Ex duodecim tabularũ. Ista stricto iure. Secũdum Senatusc. Tertul. mr̃ nõ succedebat filio, nisi deficientib. oĩb. agnatis, nã mr̃ erat cognata filio. qa per seipsam, & p personam feminini sexus attingebat filio, ergo cognata erat filio, & deficientib. demũ agnatis, vel exclusis, mr̃ admittebatur, factũ est Senatusconsultũ Tertullianũ, quo cõsultũ est mr̃i, sed se implenè: qa solũ cõsulitur per id senatusc. matrib. hñtib. tres filios, vel quatuor, si sint in ptãte acq̃rent ei in cuius sunt ptãte. 2 †Et ex hoc no. qd filiaf. vxor alicuius, est io ptãte pr̃is, vñ licet sit cõiugata & habitet seorsum à patre cum marito suo, nihilominus remanet in patria ptãte. hoc non est, dñt rustici, m̃ hoc ẽ verũ vt hic, & C. de cõdi. inser. l. & si vxor, quia certi sunt modi exeundi de patria ptãte, & iste modus non est de illis, & iste modus argueretur, vt tradit ff. de his q sunt sui. vel alie. iur. l. pr̃e furioso. iure Lombardo aliud est. vñ ista filia cõiugata, ex quo manet in patria ptãte acq̃rit pr̃e iubente hr̃ditatẽ, vt ff. de acq. hær. l.q in aliena. Hodie põt ẽt patre prohibẽte aduentitiam acquirere, vt C. de bon. quæ libe. l. viu. vnde si consentiant ambo, ambobus acquirit vsusfructus sibi proprietas, si solus filius, vel filia totum sibi acquiritur, si solus pater soli pr̃i acquirit totũ.

1 *Pater, an præferatur matri in successione filij, vel filiæ, & an auũ excludit matrem.*
2 *Regula, si vinco vincẽtẽ te, ergo vinco te, quõ intelligatur, & quãdo hẽat locũ.*

§.Preferuntur autem. ver. pater ve-1 ro vtriusq; &c. Ibi dr̃. †qd pr̃ p̃ponitur mr̃i in successione filij, vel filiæ, sed auus excludit à matre. Iste tractatus hẽt locum in emancipato filio: quia filius in ptãte non hẽt hr̃ditatẽ, sed alius sui, q est nepos ad auũ, & pr̃em matrẽ. Pone oẽs tres esse simul, 2 auum, pr̃em, & matrem, tunc †fallit rl̃a, q̃ dicit, si vinco vincentem te, ergo vinco te. Pr̃ dicit, ego vinco matrem, & mr̃ vincit auum, dr̃et concludere pr̃. ergo ego vinco auum. sed non dẽret vincere, imò auus vincet patrem, vt ff. e. ad Tertul. l. æquissimũ. §. 1. Si essent auus & pr̃ tm̃, auus vinceret patrẽ. Dicit ergo auus matri, ego vinco patrem, vt in l. illa ad Tertul. l. æquissimum. & pater te vinceret vt hic, ergo ego vincerẽ te matrem. Ecce exemplum rl̃æ, da instantiam in eisdem terminis, loquit̃ pater auo, diceret patri vincerem te, vt hic mater te vinceret Hoc est verũ si mr̃ & auus essent soli, sed non si oẽs tres essent simul, auus, pater, & mr̃. imo auus patrem & mr̃em, & sic est vera rl̃a. l. illa equissimum, vt hic, ergo ego vincerem te. Vñ iste falsum ꝯcluderet, vt in l. illa equissimum. auus vincet patrem, dico qd non fallit rl̃a in eo casu, quia vinco vincentem te, & non vinco, resistit ibi vinco vincentem te, al's non vinco te in casu alio, vñ in eo. casu non inuenias fallacem rl̃am in terminis prædictis. Sed fallit rl̃a, si vinco vincentẽ, &c. in Auth. de æqualit. do. §. is ꝯñs. creditor qui credidit in emptionem rei, vincit creditorem hñtem expressam conuentionem. Et mulier non vincit eum, sed vincit eum qui credidit emptori rei, vt C. qui po. in pig. ha. l. assiduis. Alibi fallit illa rl̃a in Auth. quibus mo. natu. effi. sui. §. discretis. Dico quod in casu nostro corrigitur: quia si sint omnes simul, pater, & auus non excludit patrem, imò excludentur & admittentur pater & mater, vt in Authen. de hære. quæ ab intest. defe. §. omnis. Vnde dico correctam legem illam ff. ad Tertul. l. æquissimum. quæ ponit illam, si vinco vincentem te, ergo vincam te, quando simul auus, pater, & mater.

§.Sed nos cõstitutione, quam &c: Facit Imperator mentionem cuiuspiam constitutionis, quærit glo. vbi dicit gl. ꝙ mater licet non sit mater trium. vel quatuor liberorum, habet ius succedendi filio, vt C. de iure delibe. l. 2.

1 *Pater, & mater simul admittuntur ad successionem filiorum, & quando.*
2 *Patris & matris æquale est officium.*
3 *Mater, quæ non petijt tutorem filio suo impuberi, si decedat in pupillari ætate, mater ei non succedit, secus si decedat in pubertate, & de ratione.*

§.Nobis visum est &c. Ibi corrigitur, incidit correctio Imperatoris. Vñ no. qd lr̃a nr̃a corrigit̃ in multis. p ista pr̃ excludebat matrẽ, vt s̃. e. ver. pr̃ quoq; &c. si'ãdmittunt, vt in Auth. de hęre. q̃ ab intest. §. ꝯñs. Item si erat mr̃ & sorores cõsanguineę, mr̃ hẽbit dimidiã, sorores aliam. hodie succedũt in capita, vt in Auth. de nup. §. & q̃m. Sed hodie per aliam auth. sorores ꝯsanguineę tm̃, vel fratres ꝯsanguinei tm̃, excluduntur per pr̃em in totum: qa cõiuncti vtrinq; sit admittuntur cũ ascendentib in Auth. de 1 hr̃d. q̃ ab intest. §. si vero cũ ascendentib. †hẽ corrigit̃ & illud ff. e. ad Tertul. l. ęquissimũ. §. 1. qa si erat auus q̃ emano paret nepotẽ, & pr̃. & mr̃, auus solus admitteretur, hodie solus excluderet, vt in Auth. de hære. q̃ ab intest. §. ꝯñs. Et sic iudices q tenentur, qa per gl in ista mã nescies in quo dẽat esse status in dubio iurare ea q̃ dicta sunt dubia, iure C. cauebatur si filius in ptãte ꝯstitutus hñs multa quo ad proprietatem si decederet, pr̃ retinebat vsumfructũ, & proprietas diuidebatur inter succedẽtes, vt C. e. l. vlt. & C. de legit. hęr. l. de emancipatis. Hodie pr̃, & mr̃ veniunt ex æquo sir̃, si sunt pr̃ & mr̃ & fratres vtrinq; ꝯiuncti veniunt sir̃, vt in Auth. de hær. q̃ ab iote. defe. §. si vero cũ ascendenti. Intelligo si sit filius emancipatus, pr̃ & mr̃ succedunt ex æquo. Sed si sit in ptãte, pr̃ toto tpe vitæ suæ hẽbit vsumfructũ, & sola p̃prietas diuidetur inter pr̃em & mr̃em & fratres vtrinque coniunctos. Et quod filio mortuo patri reseruetur vsusfructus probatur, vt in Auth. de hære. quæ ab intest. defe. § illud est dubium. Circa iura ista iure antiquo cauebatur, si filius emancipatus facit testm̃, relictis patre & matre p̃teritis, solus pr̃ hẽt ꝯtab. Et rumpit per ꝯtab. testm̃ filiæ, mater repellabatur. Vñ pr̃

admit-

admittebatur ȝtab. mř si eēt sola, hēret q̄relā, & vbi simul cū pa-
tre nullū habebat auxiliū. Dices tu hoc eē correctū, vel si filius
hñs castrēse peculiū p̄terierit patrē & matrē, solus př iure ann-
quo admittebat l. q̄ exequat patrē & matrē. & Auth. de hęre. q̄
ab intest. defe. §. ȝñs nostri. in successione ex testō non reperio
istā exæquationē, & video qđ qdā admittūtur simul ab intest. vt
fratres cōsanguinei & vterini ifti, nō ex vno testō soli cōsangui-
2 nei hñt q̄relā, vt C. de inoffic. test. l. fratres. † vbi ergo colliges tu
exæquationē patris & mřis in successione ex testō: q̄a Auth. de
hær. ab inte. §. ȝñs. exæquat eos ab intest. vt apparet ex rubrica.
Certe rō dictat hoc, vt debeant exæquari: quia æquale est offm̄
patris & matris, ff. de cura furiosi. l. furiosæ matris. Et dicat qđ
si admittātur př & mř in successione ex testō, dico quod pater
3 admittetur p̄ ȝtab. mater p̄ q̄relā, sic & alibi ff. de ȝtab. l. fi. † Dř
a in hoc tit. mater q̄ nō petit tutorē filio ᵃ suo impuberi, delinq̄t,
vnde si decedat in pupillari ætate, mater ei non succedit vt hic,
nisi esset minor, tunc sibi non imputaretur, vt C. si aduer. deli.
l. 3. Sed si decedat in pubertate, licet mater ei non petijt tutorē,
tñ bñ succedit ei, vt C. ad Tertul. l. matres. Quæ est causa? Dico
quod si non petijt mater tutorē filio impuberi, delinquit, cum
decedit pupillus in pupillari ætate, non pōt facere testm̄, nō p̄t
matrem priuare: ideo lex eam priuat, sed cum est frattis pubes
pōt testari, & habet discretionem. lex relinquit filio punitionē,
alias præteritionem matris, vnde exhæredet eam si vult.

ADDITIO.

a ¶Non petit tutorē filio. Adde qđ mř, q̄ non petijt tutorē dari filio, licet ipsa,
vel alij gesserint, sed nō legitime, nō excusat. Bar. in l. siue ingenua. §. qđ si př.
ff. ad Tert. Nec ēt excusaretur mř si pupillus decessit intra 50. dies, & intra de-
ctum t̄ps non petijt tutorē, vt p̄ eundē in d. l. siue ingenua. §. confestim. ff. eo.

De Senatusconsulto Orphiciano. Rub.

PEr contrariū aūt &c. Senatuscōsul. Orphicianū factum
fuit de filijs tm̄. addit Imperator hic de nepotib. gl. dicit,
idē intelligo de p̄nepotib. nō adducit iura, sed dic quod
1 hodie sublata sit differētia agnationis, & cognationis, & in de-
scendentia agnatis. s. per lineam masculinam admittuntur de-
scendentes in infinitum, ergo & in cognatis in descendentibus
per lineam fœmininam admittuntur descendentes in infinitū,
vt in Authen de hæred. quæ ab intest. defe. §. nulla.

1 *Agnatus si emancipetur, an desinat esse agnatus. Et numquid patronus si emancipetur desinat esse patronus.*
2 *Hæreditates quæ solum tolluntur minima capitis diminutione, an sint illæ solū, quæ ex lege duodecim tabularū deferūtur, an ēt quæ deferūtur iure prętorio.*
3 *Delegatus non potest esse qui non est canonicus, vel in alia dignitate.*
Et si lit. cont. est. desinat esse canonicus, an desinat esse iudex.
4 *Tutela defertur agnatis sub nomine agnatorum, & si desinant esse agnati iam suscepta tutela desinunt esse tutores.*

5 ¶. Sciendum aūt est &c. † Ibi dř q̄ hrēditates, q̄ ex Senatuscōsul.
Tert. & Orphi. deferūtur, capitis diminutione minima non tol-
lūtur, sed hrēditates, q̄ deferuntur p̄ legē 12. tabul. deferi hrēditas
agnatis, q̄a agnati sub noīe agnatorū: sed p̄ Senatusc. Orphi. &
Tert. deferūtur hæreditates sub noīb. nālib. mater filijs agnatio
tollitur minima capitis diminutio. sed nālis cognatio nō. Hæc
rō inuenit, intellexit l. ff. de cap. di. l. tutelas. ad vtrūq; assignatur
ȝriū. Patrono deferť hrēditas ex l. 12. tab. vt j. de succes. lib. circa
prin. si emancipetur ne ad successionē liberti. gl. dicit, q̄a eman-
cipati sunt ignoti a lege 12. tab. & p̄ eam defertur hrēditas liberti
patrono. dico qđ imo si emancipatus succedit liberto, & teneo
5 cōtrē legis nō glossæ. Agnatus, si emācipetur succedit, desinit eē
agnatus, sed p̄ronus si emācipetur ñ desinit eē patronus. Vnde
facit gl hoc arg. emācipatus ē incognitus de iure ciuili & simul
decepto sicut hic. Tu cognoscis Bocrustū. Corustus est demēs,
ergo &c. tñ verū est. p̄ronus inquātū emancipatus est incogni-
tus de iure ciuili, vel a l. 12. tab. sed non inquantū patronus. sub
istis noībus suus patronus est qs natus iure ciuili, tñ in arg. gl.
2 est fallētia accidentis. † In alio caue tibi. Dicit hæc lrā, quod illæ
hrēditates solū capi. dimi. tollūtur, q̄ ex l. 12. tab. deferuntur. Cō-
tra, imò hrēditates q̄ deferūtur iure p̄torio tollūtur ca. dimi. mi-
nima, vt ff. vñ lib. l. vlt. Gl. rñdet restringēdo literā vt lib. solū ex-
cludat tm̄ illas q̄ deferūtur p̄ Senatuscō. nō illas q̄ deferūtur p̄
ius p̄toriū amittitur ca. di. minima, sed hrēditas: q̄a hrēditates de-
latæ p̄ edicta p̄torū mi. cap. amittantur. Pone, delata est bo. pos.
vnde liberi filio in p̄tāte cōstituto, factus est sui iuris, amittet ne
successionē sibi delatā p̄ vñ liberi? dico qđ nō, vñ est ca. di. mini-
ma. p̄ quā illa q̄ est in p̄tāte aliena efficitur sui iuris, tūc nō amit
titur illa hrēditas q̄ deferť p̄ Senatusc. vel p̄ ius p̄toriū, sed p̄ ca. di.
minimā illa p̄ quā qs tñ sit in p̄tātē aliena, amittitur illa q̄ defer
tur liberis, & succedūt p̄ vñ agnati, vt ī tit. 1. §. admonēdi. Idē di-
co in mře, mř hēt filiū, dedit se iste filius in arrogationē, alij nō
succedūt mři, nec ex capite cognatorū p̄ iura ista. vñ p̄ talē capi.
di. minimā p̄ quā qs trāsit in p̄tātē alienā, amittitur illa q̄ deferť
3 p̄ Senatuscōsultū & p̄ p̄torē, &c. C. vñ liberi. † Ad qđ valent ista

iura? Non pōt esse iudex delegatus q̄ non est canonicus, vel in
alia dignitate. Pone, impetraui iudicē q̄ erat canonicus, lit. cō-
te. factus ē priuatus, q̄a resignauit, nunq̄d remanebit iudex? Vř
quod non: quia res deuenit ad eū casum. a quo incipere non
posset. melius aūt qđ posset fieri est de iurib. istis nō facias arg.
de hrēditatib. sed de tutelis: q̄a hæreditates p̄ aditionē consum-
mantur, sed tutelæ cōsummantur p̄ gestionem, & expectatur
cursus gestionis, sicut in iudicio cursus iudicij, vnde arguit sic
4 p̄ sīle in tutelis. † tutela deferť agnatis sub noīe agnatorū, idō si
desināt eē agnati si tutela iā sit suscepta desinūt eē tutores: er-
go cum de canonico deferatur iurisdictio sub nomine cano-
nici, sed non erat capax iurisdictionis inquantum priuatur, li-
cet sit lis inchoata coram eo, si tamen amittit istud nomen,
sub quo erat capax iurisdictionis, scilicet quod desinit esse ca-
nonicus, desinat esse iudex, vt ff. de ca. dimi. l. tutelas.

1 *Spurij siue vulgo quæsiti, & naturales tantū, qui dicātur, & qui succedūt matri*
2 *Matris certior est conditio, quam patris.*

§. Nouissime. Ibi dř qđ vulgo q̄siti succedūt matri,
hoc verū est si sit illustris, vt C. ad Or
phi. l. si qs. sed ibi hēbat legitimos, alś filij nāles ē matri illustri
1 succederēt, Auth. q̄b. mo. na. eff. sui. §. fi. † Vñ no. qđ qdā sunt na
ti de coitu, qui pōt accusari, vt de stupro, vel de adulterio, & ta-
les non succedunt nec patri, nec ēt matri, nec alij, nec à patre,
nec à matre, vt in Auth. quib. mo na. effi. sui. Et qdā sunt nati in
coitu q̄ non pōt accusari, vt in nāli, de hoc non est dubiū q̄ illi
succedūt. Itē in ȝcubinatu, & illi succedunt matri. Itē patri in
duab. vnciis si non extāt legitimi, vt in Auth. q̄b. mo. na. effi. sui.
§. discretis. Quidā nati sunt in coitu minus legitimo, nō. n. pōt
accusari; vt ex meretrice publica, alś q̄ administrat in caupona.
Itē coitus minus legitimus est, nec tñ pōt accusari, quia vtili-
tas iuris talis nō p̄mittit legū laqueis innodari, vñ accusari nō
2 pñt. † Vñ dicit, vulgo q̄sitius, & succedit matri non patri, quia
incertus est, vt hic. & si q̄rıs, qñ est aliqua publica meretrix:
de hoc ff. de ritu nup. l. palā. ille q̄ est natus ex coitu, q̄ p̄t accu-
sari, nullo mō succedit. pōt eē q̄ est natus ex aliqua q̄ nō erat
meretrix t̄pe quo natus est, & nūc ē publica meretrix, vñ ei nō
succedet: vñ nō solū animus ex primo publicè facit aliquā me-
retricē. licet hoc dicat, sed animus ex primo publice, & actuū
frequentia faciat eā meretricē publicā, tñ quo ad frequentiā
actuum non credo quod sit publica. Sic dixi ī. de iure nat. §. ex
non scripto. Plures actus, qui p̄cesserunt, faciunt ipsam futurā
publicam meretricē non fuisse, arg. C. de legi. & consti. leges.

De successione cognatorum. Rubrica.

POst suos hæredes &c. Hic dř, qđ primo admittunt sui hę
redes, & illi quos inter suos hæredes vocant constō &
a prætor, vt filius naturalis, ᵃ datus curiæ, vel natus ex cō
cubinis, cū qua postea ȝhiit matrimoniū. Itē nepotes ex filia, &
pronepotes ex nepotib. ex filio, vel filia. Nam isti per constō-
nes vocantur inter suos, vt ī. de hær. q̄ ab intest. §. nec inter. &
§. diui Item filius emancipatus similis sui, cui per procurato-
rem, vt in pra. eo. alleg. de hær. quæ ab intest. defe. §. emācipati.
Post istos admittunt agnati, tertio admittunt cognati, agnati
capite minuti ex isto tertio capite. s. veniunt per vñ cognati.
Fallit in fratrib. capite minutis: quia illi bene admittunť cum
fratribus, qui vixerint in p̄tāte ad successionē fratris legitimi:
quia vixerat in p̄tāte vsq; ad t̄ps mortis, vt hic, & C. de legi. tu. l.
legitimi. Similiter pater si emancipat filiū desinit esse agnatus
ei, & tñ succedit tanquam legitimus, vt ī. de leg. agna. suc. §. fi.

ADDITIO.

a ¶Filius naturalis. Adde quod bastardus, & naturalis idem important. Alex. in
cōs. 2. incip. visis codicillis, in 1. vol. Nec possunt bastardi legitimari existen
tibus legitimis secundum eundum Alex. in consil. 188. incip. perspectis ver-
bis. & quod ibi no. Limita tamen istud, nisi legitimi cōsentiant, cum agatur
de eorum præiudicio, sm̄ Bal. in auth. præterea. per illum text. C. de nat. libe.

§. Vulgo quæsitos. Et qualiter isti succedunt, ha
buisti ī. titu. proxi. §. nouissi-
mè sciendū. &c.

1 *Successio est potius amplianda, quàm restringenda.*
2 *Sobrini propriè dicuntur nati ex duabus sororibus, vel duobus fratribus, nati ex istis dicuntur propriè consobrini.*

§. Hoc loco. Ibi dř, qđ agnati succedunt vsq; ad deci-
mū gradū, cognati vsq; ad septimum, sed
cum hodie sublata est dr̄ia agnationis, vt in Auth. de hrēd. quæ
ab inte. §. in illa. ȝcludiť, qđ & cognati succedunt vsq; ad deci-
mū, sicut agnati. Placētinus tñ ȝcludebat alr, vñ ȝcludebat sic,
sublata est dr̄ia agnatorū & cognatorū p̄ illā auth. sed cogna-
ti succedunt vsq; ad septimū, vt hic: ergo cognati vsq; ad deci-
1 mū, verū esset. † q̄a successio ampliāda est potius quā restringē-
da, vt arg. j. de bo. pos. §. adhuc. pro modo arguēdus est Plac arg.
C. de pact ȝuen. tā sup do. l. legē. Sed tñ dico modū alium ȝclu
dendi minorē, vñ Auth. de hære. q̄ ab intest. §. nullā. facta est ad
ampliationē iuris cognatorū, non ad restrictionem iuris agna-
torum,

torum, vnde indistincte succedunt agnati & et cognati vsque ad decimũ gradũ. Quidã voluerunt dicere, qd in infinitũ deberent succedere agnati & cognati. qd hic dr̃, sed ipsi non hñt legem pro se, nec rõnem. Itẽ dr̃ hic, qd cognati succedunt vsq; ad sextũ gradũ. Itẽ vsq; ad septimũ, si sunt nati ex sobrino, & sobrina dñr nati ex duob. fratrib. vel ex duab sororib & sũt sibi inuicẽ in sexto sobrini, sobrinæ &c. & iõ filius sobrini mei est mihi
a in septimo, & dr̃ improprie sobrin⁹. † Vñ, vt dixi, nati ex duab. sororib. vel ex duob. fratrib. dñt propriè sobrini, & sunt sibi in octauo gradu, nati ex istis dñr ꝓpriè ꝯsobrini. Sed quærit quare nati ex sobrino, & sobrinæ meæ succedunt licet sint in septimo alij vsq; ad sextum, non esset reperire septimum gradum in alijs sicut in istis? Dr̃, qd in gradib. descendentium inuenies descendentes & ascendentes in recta linea, in transuersali inuenies descendentes & ascẽdentes. In recta linea ascendentiũ, & descendentiũ, raro vel nunq̃ inuenitur ꝯiunctus vsq; ad septimũ gradũ. Trit auus meus est in sexto gradu ascẽdendo. Itẽ pronepos in descendendo est mihi in sexto, vbi reperies tu, qd ego, & filius tuus nepotis mei, qui est mihi simul, vel ego & pater Tritaui mei: hoc est impoſſe in linea trãsuersali, possibilius eẽt q̃ reperientur simul: qa frater abaui est mihi in sexto gradu: qa eius filius erit mihi in septimo, & sic cum poſſe sit reperire Tritauũ, poſſe est fratrẽ suũ & eius filiũ. Cũ igitur in linea trãsuersali sit reperire septimũ gradũ, vt visũ est in alio. q̃ in filio sobrini, vel sobrinæ: qa dicit alios nõ uenire in septimo gradu, secus filium sobrini, & sobrinæ gl. rñdet ad uoluntatem suam. Ego dico, quod frequentia est causa quare hoc dixit: quia frequentius possunt reperiri in septimo gradu in illis personis, quàm in alijs, vnde freqentia est causa, arg. de vsucap. l. iusto.

De gradibus cognationum. Rub.

1 Gradus quid sit, & qualiter cognoscatur in quo gradu sit quis de linea ascendentium, vel descendentium, & transuersalium.

HOc loco necessarium, &c. Hic vidẽdum est primo, quid sit gradus. gl. j. co. §. hactenus oñdisse suf-
1 ficiat. &c. vult dicere gradus. † & dicit. est cumulatio personarum cognatione, uel affinitate sibi coniũctarũ, quo gradu &c. & sic diffinitio gradũ p gradus, & idẽ cadit in diffinitione sui ipsius. Hoc nihil est dicere, unde dic. gradus est sicut in linea. uerũ est q̃ ꝓprie loquendo in alia facultate de situ, vel sede gradus, no est sedes, uel situs, sed tolerabile sm legẽ est, qd di situs, vel sedes habito respu ꝑsonæ ad personã, uñ lex si sit inter gradum ad subitionem sediũ situũ in scala, ut ff. de gradib. l. iureconsul. §. graduũ. Tñ uerũ est, qd ꝓprie nõ dr̃ sedes, uel situs cognationis habito respectu ꝑsonæ ad ꝑsonã, uñ q̃rimus in quo gradu est q̃rere in quo siũ est. Itẽ no. arg. ad cognoscendõ in quo gradu sit qs de linea ascendentiũ uel descendentiũ, & transuersaliũ, eadẽ est linea pr̃is & filij, licet pr̃ sit mihi ascendens filius sibi descendens, vt ff. de gradib. l. stẽmata. uñ licet sit eadẽ relatio pr̃is ad filiũ, & eꝯ. sicut ead. est via q̃ ducit à Thebis ad Athenas, & de Athenis ad Thebas, diuersificatur penes terminos: qa alius est pr̃, alius filius. In linea transuersaliũ frater est primus, frater est in secũdo gradu fratri, & non est ponere in linea trãsuersali primũ gradũ, sed & vlteriores. In linea descendentiũ, & ascendentiũ pr̃ & filius faciũt primũ gradũ. Dixerũt qdã qd pr̃ facit primũ gradũ ascẽdentiũ. Gl. reprobat hoc: qa in gradu est ponere duas ꝑsonas, quia gradus hẽt quandã relationẽ inter ꝑsonæ ad ꝑsonã, & inducit sise de fenestra in fenestra, eñ ponere duas colũnas, addita vna colũna fiunt duæ fenestræ, sic duæ ꝑsonæ faciunt vnũ gradũ. vna ꝑsona addita facit aliũ gradũ, & sunt duo gradus frater ad fratrẽ, vt in secundo gradu se habeãt recurrendũ est ad ꝑsonã, p quã sunt cõiuncti, duo sunt fratres, vis tñ scire in quo gradu sunt, recurre ad ꝑsonã, p quã sunt cõiuncti. s. ad patrẽ. v. g. ego sum mortuus, vis dare mihi hẽdem, incipias à te, & cõparabis me a te dñs cuius hẽdes agunt: pone qd eẽs frater, recurre ad ꝑsonã p quã fueras mihi ꝯiunctus. s. ad patrẽ, tu es ĩ scdo gradu: qa p patrẽ attines mihi, ergo ꝓximior, & sic pr̃ in primo & ipse mihi erat in primo, tu es igitur mihi in secũdo, si sic ascende. & sic ego frater erã tibi in secũdo filius meus erit tibi in tertio, & silr̃ filius tuus erit mihi in tertio, & sic descendeodo in infinitum, vnde descende ex vtraq; parte, filius mei fratris, & filius tuus, qui est alius frater, sunt sibi inuicem in quarto, & sic descende in infinitum, unde q̃cunq; vis scire quocunq; gradu sunt aliqui, recurre ad personã per quã sunt coniuncti descendentib filius meus est mihi in primo gradu, filius filij mei. i. nepos est mihi in secundo. & sic descende in infinitum. In ascendentibus pater meus est mihi in primo gradu, pater patris mei, id est auus. est mihi in secundo, & sic adscende in infinitum.

De seruili cognatione. Rubrica.

Illud certum est. Ibi dr̃ vsq; ad §. repetitis. debes scire, qd semel agnatio non inspicitur quo ad succedẽdũ si remaneant, qa seruus nõ succedit: sed pone, habui ego liber ex ancilla filiũ, q erat mihi in cõtubernio, filius est seruus. qa partus sequtur ventrẽ, deinde manumissus est ille fili⁹ & ego, & ego si seruus erã, nũq. s. succedit ille fili⁹ mihi, & ego tibi, & si alios hẽbã vxorẽ & hẽdẽ. fallit trib casib. Dic quod hoc tantum est in illis casib. quos inducit gl. fingitur liber, qa in illis casib. fingitur qs hẽre bona, ergo liber fingitur, qa ñ hẽt bona seruus, vt C. ad Orphicia. l. vlt. Quærit glo. nũqd hodie seruus succedet seruo qa serui hñt nãle cognationẽ ĩter se? Dico q̃ no, qa ꝓter q inspicit cãm nãlẽ, nõ dicebat seruũ succedere. Itẽ nunquid dns cognato serui succedat ex persona serui? Dico qd nõ, ead. rõne qua prius. Arguitur ꝯ casũ isti⁹ §. s. de capit. dimi. §. qd at dr̃ ibi qd si fuit manumissi filij q̃sin i seruitute, u alter alteri succedet, & qa intelligũt qd hic dr̃, sed & alterius ĩ alterũ, intelligitur fratrẽ fratri succedere, hoc ẽ patrẽ filio, & filiũ pr̃i, exponas. i. fratrẽ fratri, q̃ qõ fuit determin ita in ciuitate ista inducebatur §. Pone exẽpiu, hẽo filiũ ex cõcubina, deinde ꝯho matrimoniũ cũ aliqua. Silr̃ cõcubina ꝯhit cũ alio, & hẽt filiũ cũ eo, ex eo, & ego silr̃ filiu hẽo ex ea cũ qua ꝯxi, filius natus ex me, & concubina, factus est diues, decedit filius ex parte mea, vult ei succedere filius ex parte matris, q̃ritur qs succedit? Dicebatur qd vterq; p istũ §. & Azo in summa sua inducit istũ §. & ambo dicũt qd natus in seruitute, postea manumissus est nãlis, sed p istã literã, sed alterũ ĩ alterius hr̃, qd vnus frater manumissus succedit alteri fratri in manumisso, et cũ legitimo. qa sicut in legitimis est qd sibi inuicẽ succederent, sic erat hic. Dico in q̃one qd ille ex pte mr̃is succedat. qa filius ex cõcubina tñ nullũ hẽt ex parte pr̃is cui succedit, vel otris, vt in Auth. qb. mod. nat. effi sui. §. filiũ. Ad legẽ istã dico, qd dr̃ alter alteri succedere, expone. i. patrẽ filio & econuerso, no fratrẽ fratri. Itẽ sic ita, quod expones. i. fratrẽ fratri. Pone casum qũ hẽbatur aliqua in cõcubina ea affectione qua vxor, iõ est manumissa & filio manumisso hr̃ pro legitimo non pro nãli, vñ hic dr̃, q̃ succedit cũ legitimis. Quid ergo ad casum de nãli, de quo est qõ proposita, quia de illo non est dubitatio, quare naturalis de quo est qõ, no succedit cum legitimis, vnde quæris de nato ex concubina.

1 Defunctus, de cuius successione agitur, si habeat descendentes, tales præferuntur in successione omnibus alijs in infinitum, siue sint emancipati, siue non, siue per lineam masculinam sint descendentes, siue per fœmininam.

2 Et quid si habeat ascendentes solum, vel ascendentes et transuersales.

§. Repetitis. De iure regulari d successione hoc scias, qñ decedit qs, aut hẽt descendentes, aut
1 nõ hẽt descẽdẽtes. † Si hẽt descẽdẽtes, ꝓferũtur in infinitũ oĩb. alijs, nã prior est cã liberorũ in successione, vt s. de hr̃. q̃ ab intest. §. 1. & si sunt descendentes siue p masculinũ, siue p fœmininũ, siue emãcipati, siue ñ inueniuntur, ex æquo admittũtur descendentes in infinitõ, ex ꝑsona eorũ ex qb. ꝓcesserunt, vt nepos ex filio p̃mortuo cũ suo filio, in Auth. de hr̃ q̃ ab intest. de
a fe. §. 1. & §. nulla. & ĩ. de hr̃. q̃ ab intest. §. cũ filius. si nõ descẽ. † defunctus, de cuius succes. agit. distingue. Aut hẽt ascẽdẽtes, aut nõ hẽt ascẽdentes, si hẽt ascendẽtes, & nõ trãsuersales. v. g. hẽt patrẽ & matrẽ, & non hẽt fratres, in isto casu ascẽdẽtes p lineã maternã & p lineã pr̃nã venirẽt ex æquo, vt in Auth. de hær. q̃ ab intest. §. ꝯñs. Et intelligas qũo dico ex æquo: qa licet hr̃s vnus ex linea mr̃na, & alius ex pr̃na veniunt ex æquo: qa pr̃ & mr̃ veniũt ex æquo. & verũ ẽ, qd exæquati sunt ab intest. p platũ in Auth. de hr̃ q̃ ab intest. §. ꝯns. qa ĩ successione q̃ ex testõ nõ inuenies eos exæquatos, tñ certa hæc sũt iura cõpleta. s. ꝯ successionẽ ex testõ sicut dixi. & intelligas veniens ex æquo pr̃ & mr̃ ad successionẽ filij in eo, qd filij in ꝓprietate, sed pr̃ solus hẽt vsumfructũ: qa nunq̃ ꝯcurrit pr̃ in vsufr. ar. in Auth. d hær. q̃ ab intest. §. 1. si sunt ascendẽtes, s. pr̃ & mr̃ cũ trãsuersalib. aut illi trãsuersales sũt ex alia mr̃e, & à filio fratris, vbi excludunt p ascẽdẽtes. Si ãt trãsuersales fratres, vel filij fratrũ, aut defuncti vtrinque ꝯiuncti, aut ex altero latere tm̃, si sunt defuncti ꝯiũcti ex vtroq; latere, admittũtur cũ ascendẽtib. in virilẽ, si sunt ꝯiuncti ex altero latere tm̃, nõ admittuntur cũ ascẽdẽtib. Ista sunt q̃ ꝓbantur p Auth. de hær. q̃ ab intest. dese. §. reliquũ. & §. sed & §. si vero neq; frẽs, & ĩ Auth. vt fra. fi. §. 1. Et ẽ verũ qd frater & mr̃ admittuntur cũ fratrib. vtrinq; ꝯiunctis, & filij eorũ in virilẽ, & hoc verũ est, si nõ sunt ascẽdentes De secunda uero vñ ñ habet proprietatẽ eorũ q̃ obuenerunt filio à parente, sed tm̃ vsũfructũ, in cuius nuptijs non stetit. Sed cõuolauit ad secũdas nuptias superstes, vt in Auth. de nup. huic nos. si sint subtrãsuersales, aut sunt fratres, vel filij fratrum, aut sunt defuncto vtrinq; ꝯiuncti. Quidã ex altero tm̃, aut sunt oẽs coniuncti ex altero tm̃, si sunt ꝯiuncti qdã ex vtroq; latere fratres, & filij fratrũ, & qdã ex altero tãtũ, ꝓferũtur vtrinq; ꝯiuncti eis q sunt ꝯiuncti ex altero latere tm̃. & p̃feruntur eis in bonis vndecunq; acquisitis si sunt oẽs ꝯiuncti ex altero latere tm̃. vt oẽs ex eodẽ, aut qdã ex vno, s. ex parte mr̃is. si oẽs ex eodẽ, tunc æqualr̃ veniunt. Si quidã ex vno, qdã ex alio, illi q sunt ꝯiuncti ex parte patris p̃ferunt in bonis ex parte pr̃is, & illi q sunt ꝯiuncti ex parte mr̃is, p̃feruntur

in bo-

in bonis ex parte mris. In bonis aliſde q̃ſitus veniēt ęqualr. hæc probant in Auth. de contax. & vter. §. 1. C. cōia de ſucceſ. auth. itaq; & C. de leg. hære. l. manci. ſi nun ſunt nec fratres, nec filij fratrum, habet locū regula, proximior præfert vlterion, & ſic intelligitur litera præſens, & fit diuiſio in capita, non in ſtirpes, vt in Authen. de hęre. quæ ab inteſt. deſc. §. ſi uero neq; fratres.

De ſucceſsione libertorum. Rubrica.

1 *Donatio vltra quingentos aureos non valet.*
2 *Aureus in iure accipitur pro ſolido, & ſoldus pro aureo.*

NVnc de liberorum bonis. Gl. cōtinuat ſic. ſ. dictū eſt de ſucceſſione ingenuoru nunc liberorum. Falſum eſt hoc in Auth. ſ. ut proxi. de ſeru. & cognatione. §. ſed nſa. tractatū de ſucceſſione libertorū, vū ſic continua. Dictum eſt vſq; nūc de ſucceſſione iure cogn. vel pat. pot. nūc dicit de ſucceſſione iure patronatus. Circa ſucceſſionē libertoru tractant hæc quatuor iura. Quartū in quo eſt ſtatus recitat j. eod §. ſed nſa, & eſt ſtatus in hoc: qa liberta, vel libertus ſi hēt vnus centū aureos in bonis, ſi faciat teſtm̄ in prin. pōt ꝑterire patronū, nec tenet ei aliqd relinquere, ſi ab inteſtato non eſtātib. liberis, ſuccedit ei pr̄onus in totum: vñ vnus aureus valet mille ſeſter-
1 tios. Illud eſſe notabilē ſcis † tu, qd donatio vltra qngentos au-
2 reos nō valet ſine inſinuatione, ª vt C. de do. l. ſancimus. & l. pe. Audiui qđ quidā iudex fuit deceptus in Lōbardia, vbi eſt moneta valde debilis. Quidam fecerat donationē q̃ excedebat qngentos ſolidos illius monetæ, ſm inſtitutionem ipſe iudicauit donationē illā non valere: qa donatio excedēs qngentos ſolidos ſine inſinuatione facta non valet, ꝑ leges ꝑallegatas: ipſe male iudicauit, qđ non eſt intelligendū cū dīt leges illę, qđ donationes vltra qngentos ſolidos non valēt ſine inſinuatione, de ſo-
2 lidis vulgaris monetæ: † qa aureus & ſolidus idē ſunt, & ꝓbat, qa duæ ſunt leges, q̃ in eodē caſu & in eadē mā loquunt. & vna dicit fieri ꝯdemnationem in 50. aureos, alia dicit fieri ꝯdēnationē in 56. ſolidos, vt j. de pœna iudicis q male iud. §. vlt. Vñ illæ leges intelligunt de talib. ſolidis, quorū ſeptuaginta duo faciūt aureū, vt C. de ſuſcept. & arca. quoties vno de ſol dis vulgari. currente ſicut credebat ille iudex. l. dicit ſtipulor à te in 36. Turon. ꝓmitto tres aureos, vtilis eſt ſtip lo, vt ff. de verb. obl. l. quæ extrinſecus, voluit dicere, qđ idē eſt ſi ſtipulor a te quatuor Pariſiēſes, & tu ꝓmittis 5. Turon. qđ valet ſtip lo. Ego dico ꝯtrā. vnde intelligo, qđ aureus eſt nomen ſolidi, vnde non eſt in prima ſtipulatione niſi diuerſitas in appellatione, ſed in ſecunda eſt diuerſitas in forma & ſubſtantia. Dicit hic quod ſi libertus maior centenario, liberti excludunt patronum in totum ſiue ſui, ſiue emancipati, ſed nunquid frater liberti excludet patronum? Dico quod non. vt ff. de bo. lib. l. ab inteſtato.

ADDITIO.

a ¶ Sine inſinuatione. Adde, nunquid inſinuatio requirat in donatione inter viuos q̃cunq; ſummam à lege taxatā excedat. Alex. in conſi. 215. incip. viſa facti narratione. ver. Et omiſsis nō neceſſarijs. in 2. vol. Et nunqd valeat ſine inſinuatione ſi in ipſo inſtrō agat, qđ tot donationes fiāt, quot ſunt iugera terrę donatę, & tñ oēs res ſimul donatę ſummā excedāt, vltra quā ſine inſinuatione donari nō pōt. Vide eundē Alex. in cōſ. 308. incip. viſis duob. in 2. vol.

1 *Liberto decedenti ab inteſtato quando ſuccedat patronus. Et quid ſi cum teſtamento, & prætereat patronum.*
2 *Iura patroni quæ ſint, & quibus remedijs vtatur.*
3 *Ius patronatus pluribus modis amittitur.*

§. Si vero teſtamentum. Ibi dr̄, qđ libertus maior cētenario q nullos hēat liberos, ſi teſtm̄ nō facit, ſuccederet ei pr̄onus in to-
1 tū ab inteſtō vt ſ. ꝓxi. † Et ſi faciat teſtm̄ & ipſum patronū præteriret, olim vocabat pr̄onus ꝑ bon. poſſ. ꝯtab. in dimidia, hodie in tertiā, hoc dr̄ hic. Vñ hoc eſt de iurib. pr̄oni. vñ vocabatur ꝑ bon. poſſ. ꝯtab. dat pr̄ono & liberis ꝯ teſtm̄ liberti vt hic.
2 † Itē dat bo. poſſ. ꝑ ꝯtab. quā hēt pr̄onus in bonis liberti, & bo. poſſ. ꝯtab. quā hnt liberti in bonis parētū, vna ē dr̄a, qa bo. poſ. ꝑ ꝯtab. q̃ dat filijs, hēt locū, ſiue inſtitutus in teſtō parentū adiuit hr̄ditatē, ſiue non, vt ff. de ꝯtab. l. illud. Sed illa q̃ dat pr̄ono nō hēt locum niſi ab hr̄de ſaltē ab uno fuerit adita hr̄ditas, ut ff. de bo. lib. l. ēt. §. ut pr̄onus Secunda eſt dr̄a: qa ꝯtab. q̃ dat filijs non cōpatit ſe cū bo poſſ. ꝯtab. ſed illa q̃ cōpetit, vt ff. de bo. poſſ. l. ſed cū pr̄ono, & ff. de bo. poſſ. ſm tab. l. æquiſſimū. Tertia eſt dr̄a: qa bo. poſſ. ꝯtab. q̃ dat filijs, rūpit teſtm̄ in totū, ſed illa q̃ dat pr̄ono rūpit vſq; ad tertiā, vt hic uides. Quarta ē differētia, qa petita bo. poſſ. ꝯtab. à liberto & ſic rupto teſtō, uſq; ad tertiā. hēt illā tertiā ſine onere legatorū, ut ner. ita tñ; ſed petita bo. poſſ. à liber. olim debebant legata certis pſonis enumeratis in edicto ff. de leg. pſtā. & bo. poſſ. ꝯtab pe ꝑ totū. & forte hodie debent oīb. īdiſtincte, ut C. de libe. ꝑte. ul exhær. auth. ex cā. & q̃ras rōnē iſtarū. Itē nos hēmus in C. rub. de bo. poſ. ꝯtab. q̃ dat pr̄ono & eius liberis, nunquid & cognatis pr̄oni datur, qa hic dicit lr̄a, & qđ cognati, uel pr̄oni ſuccedūt uſq; ad qntum gradū, & j. eo. mō &c. Promptū eſt leges legib. ꝯcordare. C. de inoffi. don. l. unica. Dicimus qđ verū eſt, qđ cognati patroni ſuccedūt vſq; ad qntū gradū ab inteſtō, ſed nō ꝑ bo. poſ. ꝯtab q̃ licet ſit ex cā teſti. tñ dr̄ ex teſtō. Videamꝰ ergo de bo. poſ. ꝯta. quā hēt patronꝰ in bonis liberti, & hoc eſt vnū de iurib. qđ hēt patronus in liberto. Sūt & alia multa q̃ tagit gl. & illa videbis legēdo gl. ſic. † Et plures ſunt modi amittēdi ius patronatꝰ
3 ēt ꝑ remiſſionē. C. de bo. lib. l. vlt. ad minus ꝑ renuſſionē ſpālē amittit ius ſuccedēdi, ſed ñ ius reuerētiæ. vt Auth. vt liberti de cætero §. 1. amittit patronꝰ ius patronatꝰ ꝑ ductū iuū, vt ſi ꝯpellat libertū, vł libertā iurare ne ꝯhāt m̄rimoniū. vt ff. d bo. lib. l. ad. gere & l. q ꝯ legē. Itē, ſi denegat alimēta liberto, vt ff. d bonis lib. l. ſi pr̄onus. Itē dicit gl. amittit iꝰ pr̄onatꝰ ꝑ debitā partē cōceſſio. Vt ſi relinquat ei libertꝰ portionē ſibi debitā, vt hic. & ff. d bo. lib. l. ēt. §. toties. Certe iſte ñ ē modꝰ amittēdi, ſi ſoluo tibi qđ dēo nihil amittis, ſed totū recipis. Et verū ē qđ ñ potes poſtea ꝯ me agere. hic ſi libertꝰ relinquat tertiā partē bonorū pr̄ono i caſu i quo dēt relinquere, ſoluit ei quod dī, verū eſt qđ poſtea pr̄onꝰ ñ hēt bo. poſ. ꝯta ſed ꝑꝑ hoc ñ dēt dici amittere, ſed ſuū recipere. Itē dicit gl. aliꝰ modꝰ ē amittēdi ius patronatꝰ ſi relegatꝰ fuerit patronus, vł deportatus. Verū dicit Hm qđ dicit, qđ relegatus amittit falſū ē, & lex quā allegat gl. C. d iure pr̄onatus. l. un. ñ loqr̄ niſi qñ fuit deportatus. Alius modus eſt ſi libertus ſit reſtitutus natalib. vt ff. de bo. li. l. 2. §. 1. Itē dicit gl. alius modꝰ eſt ſi ſeruus pecuniā alicui donet eo pacto, vt eū emeret & manumitteret, vt ff. de bo. li. l. 1. § j. & C. de bo. li. l. j. Sed certe iſte nō eſt modus amittēdi ius pr̄onatus, qa nunq̃ habuit ñ ꝯſequēdo ius patronatꝰ. Alius eſt modus ſi ab eo inuito exegit pecuniā ꝓ futuris operis, & amittit oīa iura, vt in l. difficili C. d bo. li. l. ſiqs. & ff. de libertis agnoſcendis. l. ſi qs a libertis. § ſed ſi qñ. Itē ſi libertus vindicauit necē defuncti, & hr̄des ñ vindicauerunt eam. Nec hoc eſt verū ſi hr̄s fuit negligēs, vñ iſta duo exigunt, liberti diligētia. & hr̄dis negligētia, vt ff. de iure pat. l. penult. & de ſuis & legitimis, l. ab inteſto. § q neiat. Itē dicit gl. amittit ius pr̄onatus ſi accuſauerit libertū de crimine capitali. Dico qđ hoc ñ eſt verū, ñ ē modꝰ quo amittat ius pr̄onatꝰ, ſed patroni filiꝰ, & hoc ē qđ ꝓbat ff. d fideic. l. ſi filiꝰ. § erit. Dicit lr̄a ſ. i §. ſi vero teſtm̄, & ibi, vł qđ ꝓdeſſe, q ſi pr̄onus nihil hēt in teſtō liberti. hēt bo. poſ ꝯtab ſi hēt aliqd, ſed minus legitima agit, nō hēt ꝯtab. ſed agit ad cōplemētū, & hoc ē itroductū ꝑ ꝯſtonē, vt dicit lr̄a nr̄a, ñ ꝑ iura ff. de bo. q̃ lib. l. 2. §. toties. imo vr̄ mater hr̄e viā agēdi ad ſupplemētū, vt ff de iure patrono. l. 3. §. excludit. glo. dicit q illd ē adinuētū auto. iuris ꝯpoſitorib. qd falſū ē. Ibi dr̄ qđ libertus inſtituit patronū in minus habita portiōe, dr̄ qđ ſi relinqt ſeruo pr̄oni relictus ſeruo ſuo, ſed ñ dicit qđ ſi minꝰ debita portiōe eſſet relictū ſeruo q aget ad ſupplemētū, dicit lr̄a l. § multis alijs &c. qđ patroni, & patronæ, & liberi eorū. nec ñ q ex trāſuerſo veniūt vſq; ad qntū gradū. Referr̄ ne ad liberos, ſicut & trāſuerſales. gl. dicit qđ ſic, & qdā qđ ñ hēt ſtatū. Dn̄s dn̄i mei dicebat qđ liberi ſuccedunt in infinitū, trāſuerſales vſq; ad qntū gradū, vñ qđ dicit vſq; ad qntū gradū itm̄, referi ad trāſuerſales, ñ ad liberos. & Azo in sūma d bo. libe. cū hic innumere inducebat dn̄s dn̄i mei legē, q̃ ñ multū facit, liberis pr̄oni debet reuerētia in infinitū, dicā verū ē iura reuerētiæ de qb. loqr̄ lex illa, vñ ñ ſeqr̄ iura reuerētię debent liberis patroni in infinitū. ergo iura ſucceſſionis. no ſeqr̄. Seqr̄ in litera, Itaq;. ibi dr̄ qđ ꝓximior pr̄onus prio admittat ad ſucceſſionē liberti, vt ff. de leg. tu. l. tutela. §. ſi duo. Vñ admitteret frater patroni añ filios alterius fratris, voluit dicere hoc eſſe correctum, ita erat olim, qđ olim filij fratrū ñ veniebāt ſiſt cū fratrib. hodie hoc ē correctū, vt ī Auth. vt fratrū fil. & in Auth. de hęred. q̃ ab inteſt. deferun. §. reliquū. ſed ibi loqr̄ de ſucceſſione iuris agnatorū, ñ de iure pr̄onatus.

§. Sed hæc de ijs &c. Ibi dr̄, qđ dditia libertas, & Latina ſublata eſt. Latina libertas erat, qa aliqs tpe vitæ ſuę erat liber, in morte ſua in extremo vitæ ſuæ ſpiritu libertatem amittebat, & ſic nō hēbat hr̄des, ſed hodie iſta Latina libertas eſt reprobata, ſed ecce eā approbant, quia habent manum mortuam, & hoc idem eſt.

De aſsignatione libertorum. Rubrica.

1 *Dominus feudi poteſt aſsignare vaſallum potentiori, dummodo cōditio aſsignationis non fiat deterior, alias non poteſt ſine conſenſu vaſalli.*
2 *Maritus obligatus de dote reſtituenda poteſt alij delegari inuitus ſi nō fiat eius conditio deterior.*

In ſumma quod. §. Idē ergo. Aſſignare eſt exprimere, vel ꝓteſtari verbis, vł ſcriptis, vel nutu cuius velit qđ ſit libertus, vt j. e. §. vltra expreſſe, eadē l. 1. circa principium. Ad qd valent iſta iura? Ecce caſus in terminis. Ego promitto aſſignare tibi centum libras terræ: do fideiuſſores qđ in tali loco capias, nunquid ſunt liberati fideiuſſores? Iſta iura dīt qđ ſic, licet non ſit terra tradita, ex quo verbalr̄ eſt aſſignata. Itē not. quod libertas pōt aſſignari, vnde libertum non poſſet delegare extraneo, vt ff. de cōdi. indebi. l. ſi
1 non fortē. §. libertus. † hunc vaſallū volo, vel homagiū transferre

ferre ī aliū, iura ista sint ī ar. qđ nō possem in ex̄neum. sed possum assignare vni filiorum. Dñs dñi mei distinguebat in illa qōne, aut dñs feudi vult assignare vassallū suū potentiori, & sic nō fiet deterior ꝯdō assignationis. Erat quidā comes, vult assignare, vel transferre homagiū suū in regē qa vult dare regi, p̄t, sed si dñs erat quidā comes, & vult dare cuidā simplici militi, & sic est ꝯdō assignati deterior: qa erat hō comitis, mō eēt hō
a cuiusdā militis, nō pōt hoc facere sine ꝯsensu vassalli. • Lex dicit, maritus † est obligatus vxori de dote reddēda, vxor vult eū delegare alij, cogiturne pan marit° se dlegare? Dr̄ qđ sic, nisi sit ꝯdō eius deterior pp delegationē. Iste casus est ff. sol. ma. l. 2. Qđ melius sit hr̄e maiorē dñm, hr̄ ī Auth. đ def. ci. §. audiēt quoq;.

ADDITIO.

a ¶ Sine ꝯsensu vassalli. Adde an vassallus ad petitionē dñi cogat fidelitatē promittere alteri. Bal. in consi. 195. in 1. vol. qui tenet qđ inuito vassallo dñs non posset delegare duob. casib. exceptuatis de quib. ibi vide, & Ro. cōsi. 15. p cū de Bal. cōsi 187. in 3. vol. Cy. l. 2. C. de nouat. Iac. de Are. ī l. 2. i prin. ff. sol. mat.

§. Vnde quærebatur. Quod filio in p̄tāte fiet assignatio liberti, si post assignationē sibi factam emancipet, euanescit assignatio. Contra, qa filio emancipato p̄t fieri assignatio, ergo si emancipatio non impedit assignationē ꝯhendā, multo fortius nec impediet iam ꝯctā, arg. ff. qui sunt sui, vel alie iur. l. p̄re. Et qđ emancipato possit fieri assignatio, hr̄ ff. co. l. imò. soluit Placē. ad istud ꝯnū insequēdo: imò dicit Plac. aliqd impedit iā ꝯctū ne possit assignari libertus. Cū. n. in illa l. quærit, nunqd filio existēti in p̄tāte vel filio emācipato possit assignari libertus? Rñdet, qđ sic, intellige dicit Azo, referri rōnem illā affirmatiuā ad filiū qui erat in p̄tāte nō ad emancipatum. arg. Plac. de l. non distinguemus. §. sacerdotio. dicit Azo, non est verū, qđ sacerdotium superueniens impediat arbitriū susceptū, sed excusat, vt cogatur ad arbitriū. Sed postq̄ est qs sacerdos, & in se suscepit, nō excusatur quin cogat ad arbitriū: qa in necessitate illa se posuit, vñ nō est subueniendū, arg. ff si quis cau. l. in hoc. nō sunt alia &c.

De bonorum possessione. Rubrica.

1 *Bonorum possessio quid sit.*
2 *Bonorum possessio est nomen iuris, & possessio bonorum est nomen facti.*
3 *Verba, promittens iudicatum &c. quid operentur.*
4 *Nomina & verba transposita quando non idem significent.*
5 *Verba si pretium non solueris tali die, res sit inempta, quid operentur.*
6 *Bonorum possessio ad quid fuit introducta.*
7 *Bonorum possessionis plures species,*
8 *Bonorum possessio qualiter hodie obtineatur.*
Et an sit sublata solennitas verborum, quibus petebatur bonorum possessio.
9 *Bonorum possessio quæ olim, & quæ hodie est necessaria.*

IVs bonorū possessiōis, &c.

1 † Videndū est qd sit bo. pos. & quot sint species, seu dr̄iæ bon. pos. & q̄ bon pos. olim erāt necessariæ, & q̄ hodie, & quomodo obtinet bo. pos. Hodie bon. pos. est ius retinēdi, vl' ꝓsequēdi p̄rimonij, siue rei, q̄ cuiusq; fuerit cū is morit. ff. đ bo. pos. l. 3. §. bonorū igit. Sic hr̄ditas ē ius ꝓsequēdi p̄rimonij, & cui° fuerit cū is morit, vt ff. de verb. sig. l. hr̄ditas. ff. de reg. iur. l. nihil aliud est. Dico qđ æquiuoce sumit hoc nomē ius in vtraq; diffinitione hr̄ditatis. Hr̄ditas est ius ciuile, sed in bon. pos. diffinite bo. pos. est ius p̄toriū &c. Bonorū igit possessio ē ius possidēdi, retinēdi, qa &c. Ista diffinitio cōpetit bon. pos. decretali nō edictali,
2 vt ĵ. videbis ad minus vi bonorū raptorū. Primo † sciendum est ꝙ bo. pos. nomē est iuris, & bo pos. nomē est facti, vt ff. de aeq. pos. & nō corrigit qđ ius ciuile nō admittebat. qa erāt sibi incogniti, vt ī. de hær. q̄ ab intest. desc. §. emācipati. Qñq; corrigitur ius ciuile. l. 1. §. adipiscit. & l. 3. circa prin. sic dñt esse drīam, Robertus magister dr̄ in arte mathematica, & magister Robertus dicitur in arte liberali. Dñs dñi mei improbat ꝓcuratoriū,
3 de vi verborum. dicitur in procuratorio † sic, talis constituit talem procuratorem dans ei plenariam p̄tātem &c promittens pro eo soluere iudicatum, non erat iudicatum solui, dicebat ipse verbum iudicatum solui, est verbū iuris, iō habet non tantum vim verborum. sed habet interpretationem. Vñ iudicatum solui verbum iure tria sigñat, illud qđ verbum sonat, & hoc de vi verborum solui. Item sigñat alia duo, defendere, & dolum non cōmittere, & hāc hēt interpretationem, sed soluere iudicatum non est verbum iuris, vñ solum sigñat, qđ verbum sonat. non significat alia duo, quæ significant p interpretationē iuris, vnde solū est cautū de hoc qđ verbū sonat, & sit sufficiens tale ꝓcuratoriū repellendū. Pro sua sñia inducit istā distinctionē. Bo. pos. est nomē iuris, pos. bon. est nomē facti. in
4 hac parte nō hēt locū qđ dr̄ † noīa & verba trāsposita idē significāt, & p hoc inducebat legē, lex dicit, vendidi tibi rē sub p̄tio
5 legis cōis, vendo tibi rē pro tāto, † & si p̄tium non solueris tali die res sit inempta. Ista verba, & si p̄tium non solueris, tali die res sit inempta. sunt verba iuris, vñ hūc hñt effectum, qđ si ad diē p̄tiū soluat, qđ trāsferet dñiū ipso iure sine aliquo alio facto in principio, sed nō sic eēt si dixisset vēditor, p̄tio no soluto ad diē res ad me redibit: qa illa verba no sont verba iuris. Hoc ē qđ ꝓbat C. de pact. inter emp. & vēdi. l. 2. Hoc no approbo, sed dico ꝓcuratorē admittendū. Ego reperio legis verba, vbi sunt ista verba, solui iudicatū, vt ff de pr. stip. l. 2 & dico qđ de vi verborū hēt solui iudicatū hęc tria: qa q̄ ꝓmittit soluere iudicatū, ꝓmittit ea, sine qb. hoc eē nō pōt, nisi dolus eēt, vel saltē cōmodē nō p̄t iudicari. Itē, si nō defendit, iudicari n̄ p̄t, vñ dico. qđ de vi verborū significant hęc tria, arg. ad hoc ff. de iurisd. om. iudi. l. 2. &
6 ff de ꝓc. l. ad rē mobilē. & l. ad legatū. † Quæsi, quare introduxit p̄tor bo. pos. Hęc lex rñdet & dicit, qđ p̄tor voluit supplere p quos successores certissime deferebātur hr̄ditates. nō potuit, ī bo. pos. introducēdo. dicit gl p̄tor introducit bo pos. emēdādo ius ciuile. Et fuit glo. Hug. & habuit rōnē, q̄ apparebit inferius, v. g. ius ciuile nō vocabat emācipatos, p̄tor vocabat emācipatos, & sic emēdat ius ciuile, & nō corrigit qa ius ciuile non admittebat, nec repellebat: qa erāt sibi incogniti, vt ī. de hęr. q̄ ab intest. desc. §. emācipati. Qñq; corrigitur ius ciuile p ius p̄toris, fęminę agnatę vltra sorores tm̄ erāt cognitę p ius ciuile, sed eas repellebat, ius p̄toriū admittit eas, & sic p̄toriū corrigit ius ciuile &c. vt ī. de leg. agna. succ. §. sed qa. Dico qđ eodē mō corrigit in emācipatis. vñ illa fuit gl. Hug. qđ in emācipatis ius p̄toriū emendaret ius ciuile, nō corrigeret Hug. voluit dicere, qđ emancipatio erat de iure p̄torio, & non de iure ciuili, & hoc falsum est viuo emancipato est actus ciuilis. vñ verū est, qđ edictū de capitis diminutione est de iure p̄torio: sed emancipatio est de iure ciuili, vt ī. de leg. agna. succe. §. vlti. vnde bñ erāt cogniti emācipati, sed erant incogniti quo ad cōmodū suū, vñ bñ hēbat ius ciuile emancipatos natos, sed non ad bonū suū cantabat eisdē virgi-
7 nib. † Quærit quot spēs, vel drīæ bo. pos. sunt: Multipr̄ diuidit bo. pos. hęc est prima diuisio. Alia edictalis, & decretalis istę differentiæ, vñ reperiūtur in oī capite bo. pos. ꝯunēt sub se oēs spēs bo. pos. verba ista edictalis & decretalis & nō intelligamus quid est bo. pos. edictalis. Quidā voluit dicere qđ bo. pos edictalis, est promissio, vel pollicita decretalis. Vnde sm̄ eos decretalis sunt vna & eadē pos. pollicita & data, seu decreta in edicto prætoris mortui, ergo edictalis est bo. pos. pollicita, pollicetur p̄tor, qa si eū & edicta legū adeat filius decernet ei, vnde liberi. Ad hoc sunt arg. in tit. isto. pluries dicit, lr̄a pollicetur p̄tor. hoc nō placet, & qa hoc ex inferioribus apparebit. Alij dicunt edictalis, & decretalis sic differunt sicut efficax, & inefficax. Vnde sine rescissoria ante restitutionē est inefficax, sed p restitutionē insufflat in eā prætor viuus spiritū vitæ. i. efficaciā; sic est hic. qa edictū prętoris mortuo cōpetit filio bo. pos. vnde lib. inefficax, q̄ opera p̄toris viua sunt, prætor viuus p oñm suū reddit ei vitā. dabit efficaciā, vnde edictalis & decretalis est eadē inefficax & efficax. Isti qui sic dicunt ponunt, quod mortuo eo, in cuius bo. pos. competit ille cui cōpetit bo. pos. ꝯhēt oīa iura inefficacia, & hñt leges p se: qa dixit lex qđ si iste agat ante sibi decretā bo. pos. expellitur exceptione, sed exceptio est actionis exclusio, ergo an hēbit accusationē & ius, licet inefficax. Hoc est ꝙ ꝓbat ff de excep. l. excep. ver si. c. illo. dico, qđ nullū hēt ius in bonis, nec efficax ante decretā bo. pos. Quid ergo dicemus? Nunquid ergo bo. pos. edictalis acqritur ignorāti? Dico qđ sic. iō sic nō cōcederet, sed dici offertur bo. pos. sicut pomū offertur volenti recipere. Dico qđ imò acqritur ignorāti sine petitione aliqua. Itē no. dicit gl. idē est decretū & decretalis. dico qđ falsum est. Et sicut bo. pos. edictalis & edictū sūt duo, sic decretū & bo. pos. decretalis. Decretū est iussus iudicis, ius q̄ sint ab eo est bo. pos. decretalis. Sic edictū & bo. pos. edictalis sunt diuersa. Bo. pos. decretalis est ius quo pōt peti decretalis. Prætor mortuus dicit, liberi habeant, vñ liberti. ex illo edicto ius cōpetit liberis petendi decretalem. Lex dicit, bo. pos. decretalis nō pōt repudiari: qa nō competit. antequā sit decertatio, sed bene repudiat: qa ius qd hēbāt amittatur, habuit an decretū, nisi ius petendi. vt ff. de succes. edicto. l. 1. §. qui semel. & §. edicta. edictalis hodie nō hēt locū: qa non decernit bo. pos. sed tm̄ agnoscit ille cui est delata bon. poss. adit iudicē & agnoscit eā corā quocūq; iudice, vt C. qui admit. ad bo. pos. lege vlti. Hoc est verū de ordinarijs, & de septima ex̄ordinaria in illis vij. sufficit agnoscere: vñ hodie diceret bon. pos. agnitionalis, ab agnoscendo, vel iudicialis à iudice coram quo agnosceret, & nō diceret decretalis, vt olim, qa non diceret, vt dictū est, & non in illis vij. bo. pos. q̄ tribuūt ius, sed decretalis in illis q̄ non tribuūt ius haberet ēt locū hodie. Vides ergo istas drias. qa bon. pos. olim alia decretalis, alia edictalis. hodie alia edictalis, alia agnitionalis, vel iudicialis, ñ dicemus decretalis, nisi in illis q̄ ius nō tribuūt. Ecce aliæ drīæ bo. pos. alia ordinaria, alia ex̄ordinaria. ordinariæ sunt sex, ex̄ordina. dicēdū est ꝙ vno mō dr̄ ex̄ordinaria: qa nō hēt sedē certā, vel certū ordinē in edicto, sed vagat, qñq; cōpetit ex testō, qñq; ab intestato. & tribuit ius, vt ĵ. eo. §. septimo. Qñq; in alia significatione habetur, dr̄ ex̄ordinaria. i. qa nō tribuit ius. Illæ, quæ tribuunt ius

decer-

decernunt cum cā cognitione, sic seruat ordo in decernēdo,
sed aliæ q̄ nō tribuūt ius, decernunt sine cā cognitione. ideo
dictæ vocant extraordinariæ, & sunt tres, Carboniana q̄ dat filio im-
puberi q patitur qōnē status. qa dr̄ n̄ eē filius defuncti, tribuit
i⁹ in possessione. vn̄ in ꝓprietate aliquo tpe ille q impetrabat
Carb. si vult in ꝓprietate oportet qd̄ impetret ordinariā, vt ff.
de Carboniano edicto. l. 3. § positū. & §. vlt. Alia q̄ datur vētri,
illa nō tribuit ius, nec in ꝓprietate, nec possessione vera, vnde
solū hēt detētionē alimentorum mulier Cui illa possessione noīe
ventris, vt ff. de acq. poss. l. 1. in fi. Tertia nec tribuit in ꝓprieta-
te, nec in possessione vera, nec in detentione, sed solū facit, vt
filius agnoscat ī q̄rela. ff. de inoffi. test. l. 2. & l. Papin. ꝯ veterani.
circa prin. dicūt ergo qd̄ 6. ordinariæ tribuunt ius in possessio-
ne, & in ꝓprietate est septima extraordinaria, sed nō aliæ tres. sed
qd̄ p istas vij. nō acquiritur ius in possessione approbo multo
fortius oīno decretū. bon. pos. tribuit idē aditio hrditatis, vt ff.
de reg. iur. l. p̄tor. Sed p aditionē hrditatis non acqrit possessio,
vt ff. de acq. hær. qd̄ hrdes. ergo p illas septē bo. pos. ꝯcedo ꝯclu-
sionē, vn̄ p bo. pos. ordin. n̄ habetur possessio, sed occasione ei⁹
habet: qa decreta est bon. pos. p quā ius hodie agnita sequetur
missio corporalis, & sic primo q̄rit ur. vl possu sic dicere p illas
bo. pos. haberet ius in ꝓprietate, quo interueniente postea ha-
betur possessio corporalis. Et alia diuisio bo. pos. ī decē species
q̄ numerātur hic, diuisio an̄ bo. pos. tribuit ius i pos. & in ꝓprie
tate diuiditur ī sex species, ex testō sunt duæ bo pos. ꝯtab. & sm
tab. non est ex testō, sed ꝓ tāto dr̄ ex testō: qa hēt locum facto
testō, non qa ex testū ꝓcedit, imò innititur ꝯ testū, vt ff de bon.
possessio. ꝯtab. lege, qd̄ vulgo. Et ista bo. possessio ꝯtab. datur li
beris p̄teritis & suis emācipatis. Gl. facit hic difficillimū argm̄.
Et ostendit qd̄ filio suo, hoc est filio in potestate, non pōt dari
ꝯtab. Quia testm̄ in quo filius suus ē præteritus, nullū est ipso
iure, ꝯtab. rūpit testm̄, sed qd̄ nullū est, rūpi nō pōt, vt ff. de in-
iusto rupto testō. lege nā & si. Glo. r̄ndet duo. mo. vt apparet.
vno mō sic, qd̄ nullū est, rūpi nō pōt, sed nō est nullū iure p̄to
rio: ideo illo iure rūpi pōt p bo. pos. ꝯtab. Per hoc gl. vult dice-
re, qd̄ testm̄ in quo suus est p̄teritus, nullū est de iure ciuili, &
ē aliqd̄ d iure p̄torio. sed certe hoc est falsum, imò neutro iure
ē aliqd̄ iure ciuili. Itē ex eo nō pōt peti bo. pos. sm tabulas, ergo
nō tenet iure p̄torio. Alibi r̄ndet gl. si est nullū ipso iure, verū
est si hoc vellet allegare filius p̄teritus, aliàs nō, sicut ꝯtus bo-
næ fidei cui dedit cām dolus, nullus est ipso iure, si hoc vellet
allegare dolū passus, al's non: dico qd̄ imò, & si velit filius suus
p̄teritus qd̄ teneat, nullū est: vn̄ nō est nullū sub ꝯdōne, s. si ve-
lit dicere nullū, imò nullum est ipso iure, sed tenet ex bono &
æquo, vt ff. de iniusto testō. l. filio. Quid ergo dicemus? Dico
nullū ipso iure, sed pōt ꝯualescere, vn̄ qa conualescere pōt, qa
nō est nullū sine spe cōualescentiæ, iō introductū est, vt possit
peti ꝯ illd̄ bo. pos. ꝯtab. cū nō rūpatur prorsus sine spe cōualo-
scentiæ. Quærit gl. nunqd ista bo. pos. ꝯtab. detur ascendētibus?
Dicit qd̄ sic, argō ff. si à patre qs fu. ma. l. prima, argō de cura.
bon. dan. l. fin. verū est ascendendo p sexū masculinū, sed aliis
ascendendo p fœmininū sexū dat q̄rela, vt ff. de bon. poss. ꝯtab.
l. illud. §. ad testamen. argm̄ ad istā l. ff. de inoffi. test. l. nam & si
parentibus ab intestato. Sunt quatuor vn̄ liberi. quæ dantur li-
beris in bonis ascendētis p lineā masculinā, in bonis ascenden-
tium p lineā fœmininā. Alia est vn̄ agnati, & appellat vn̄ legiti-
mi. Nam agnati legitimi sunt: vn̄ legitimi sumunt dupliciter,
vno mō p vn̄ agnati, alio mō p vn̄ legitimi succedit quicunq;
succedens p senatusc̄ōsu. vel p legē nouā. p Senatusc. nati ex fi-
lio & p̄onus p legē duodecim tabula. Quicūq; sit succedēs, q
non hēt certū caput in edicto p̄toris, p̄onus nō hēt, vn̄ agnati.
Alia ē vn̄ legitim, & est gn̄alis. qa bn̄ ꝯpetit agnatis & aliis, qb.
nō cōpetit vn̄ agnati, & forte ꝯtinet sub se septimā extraordina-
riam. Hoc est, qd̄ probatur ff. vn̄ legitimi. l. 2. §. vlt. & l. 3. vn̄ co-
gna. l. ru. Itē vn̄ vir, & vxor. C. vn̄ vir, & vxor. l. vnica. Videndum
est nunc de septima bo. poss. habet locum duobus concurren-
tib. quia ille cui cōpeteret, hēt eā sibi nominatum delatā à lege,
vel a Senatuscō. & q nō posset succedere p ius ciuile; aliàs nō
haberet istā, sed haberet bo. pos. vn̄ legitimi, & est genus ad istā,
vt ff vn̄ legitimi, l. 3. da exēpla de ista septima. Dico qd̄ cōpetit
tam ex testō q̄ ab īestato. Ex testō est exēplū. lex dicit, si mater
grauida filios suos hrdes instituisset, de partu nihil dicit, deces-
sit in puerperio, ille partus succedat æqualr cū illis institutis in
testō, vt C. de inoffi. testa. l. 3. Ab intestato exemplū est, Quidā
fuit translatus p legē de linea cogn. in lineā agnatorum, vt filij
nati ex filia, & quidā alij, vt ī. de legitima agnato. succes. & hoc
ēt. Ista exēpla reprobant hic in glo. q̄ exigunt. dicit gl. ad hoc, vt
hēat locū ista septima bo. poss. ergo ponit sic exēplū. Posthu-
mus alienus institutus non succedit p ius ciuile, vt ī. eod. circa
principiū. Istud exemplū nō valet, qa si quæris qūo posthumus
alienus institutus succedāt, aut loqueris iure nouo, succedit
tanq̄ hæres. Si de iure antiquo, succedit per bo. pos. quā dat ei
prætor nō lex, vt ī. eo. §. & ī. de leg. §. posthumus hic variare. &
se. inquantū notat ī prox. 4. char. Ecce alia exēpla, dicit glo. exi-
gunt duo. vt detur ista bo. pos. videlicet, qd̄ deferatur nomina-
tim p legē, & illi cui defertur de iure ciuili n̄ possit succedere, vt
ff. vn̄ legitimi. l. 3. & ff. de leg. & se. l. ista. ex testō ponit exēplū si
pr̄ mortuus fecit testm̄, i quo me instituit, capitur ab hostib. &
sic ꝯsestim fit seruus, sm veritatē de iure ciuili nō valet testm̄, tn̄
lex Cornelia fingit ipsum mortuū prima hora captiuitatis, &
datur mihi bo. pos. p legē Corneliā & hoc ex testō. Exēplū ab ī
testato in eisdē terminis. Pater meus morit apud hostes & fit
seruus de iure ciuili, nō hēt hrdē, qa seruus, tn̄ p legē Corneliā
ei succedo, vt ff de test. l. Cornelia. de bon. poss. l. 3. §. sed eius.
Dicit la. exēpla ista nō sunt ad propositū, oportet quod ille, cui
defertur ista septima bon. poss. sit in totū de iure ciuili. Istis exē-
plis si succedit filius patri mortuo apud hostes, filius nonne
ipse cognitus ē de iure ciuili. Ecce ergo dicit ipse exēpla in qb.
residebimus. Pr̄ hēt filiū emācipatū, moritur apd̄ hostes pr̄. fili⁹
emācipatus hēbit bo. poss. Vel sic, Pater tuus fecit testm̄, in quo
testamē. emācipatū instituit, vel p̄terijt, tpe testamenti eras ca-
ptus apud hostes, tu rediens hēbis bo. pos. sm tabulas, vel ꝯtabu
las, sed ꝙ fuisti institutus, vel p̄teritus & lac. non mutat exēpla,
nisi ꝙ illa exēpla q̄ posuit gl in filio, ipse ponit in emācipato fi-
lio, vnde ille filius emācipatus. q reuertitur nō succedit p legē
Corneliā, nec p ius postli. cū sit incognitus de iure ci. qa emāci-
patus hēt bo. pos. q̄ est extraordinaria, arg. ff. de bo. pos. l. 3. §. si eius.
Hoc nō approbo multū. Aliqs pōt esse cognitus sup vno acci-
dente, & incognitus sup alio iu. postlim. Vnde cognoscit oēm
captū inquantum captus, tn̄ oī capto dat ius postliminij, vt per
eundē, ac si semp fuisset in ciuitate, vt non dat hæredē, & licet
sit incognitus, vl postliminiū inquantum est emancipatus, in-
quantum est captus cognitus, vnde illo. Vnde nec exempla gl.
sunt bona, vnde gl. reprobo, vt lac. ex gl. reprobo alia rōne, dēnt
dari exēpla. vbi lege deferunt hæreditatē ius postliminij fictio-
ne Corneliæ non deferunt hæreditatē, sed remouet obstaculū,
quare ꝓhibetur mortuus apud hostes hæreditatē hēre: qa ser-
uus moritur. Lex Corn. fingit ipsum mortuū prima hora capti
uitatis: vnde remouet impedimentū. sed nō hēt tn̄ eo iure, quo
hrs si non eēt captus numeratæ l. Cor. vel postliminio. vbi ergo
sunt exēpla testōr passus est minim ī capitis diminu. & si testm̄
irritatū est, deinde inuenitur sui iuris, dicit lex ex testō hēt bon.
pos. & sic non posse succedi p ius ciuile, ex isto testō datur bon.
pos. heredi scripto a lege. vt ī. qb. mod. test. infir. §. non tm̄. Ad
idē est ff. de iniusto rupto testō. l. posth. & e. tit. l. filio. Nō ausus
sum dicere quod ista exēpla sunt bona. qa in exēplis istis succe
dit p bo. pos. sm tabulas, & nō ne illa esset ordinaria, dico quod
extraordinaria pt eē sm tabulas illa, quā dixi, nō doctrina per ean-
dē illud. sed per legē spālē, q̄ defert ei. Aliud est exēplū, aliqs est
institutus sub ꝯdone, ea pēdēte nō p̄t adire hrditatē, sed pr̄ pete
re sm tabulas. & sic n̄ p̄t succedere per ius ci. & hēt per bo pos.
sm tab. vt ff. de bo. pos. sm tab. l. 1. æqssimū. §. sub ꝯdōne. Sed cre
do quod hoc sit per edictū ord. n̄ p le. vn̄ credo quod illud exē-
plū sm n̄ sit bonū, quod bo. pos deferat per senatusc̄ōsul. n̄ bo.
pos. vn̄ leg. vt ff. vn̄ leg. l. 2. vnde hēmus exempla de illa septima
pos. sm quod defert hrditas per illa senatusconś. vn̄ dicit lex ista
quod hēt locū ista septima si ꝯtingit quod deferatur lege, vel se
8 natusc. forma, vel senatusc. q̄ sunt in Græco. †Quærit nūc quale
obtineat hodie bo. pos. Dico qd̄ sola agnitione corā quocunq;
iudice cōpetēti, siue pedaneo, siue alio, siue solēnitate, siue co-
gnitione cæ, siue dicat interponerē, & hoc est verū in illis q̄ ius
tribuunt, vt hic ꝓbat. C. q admit. ad bo. pos. l. vlt. Quidā dicunt
quod solēnitas verborū, qb. petebat bo. pos. est sublata. Sed ad-
huc exigitur cæ cognitio, & adit iudex in testimoniū rei gestæ:
qa iudex facit redigi in actis, & si dubitaret postea litē agnouis-
se, ꝓbaret per acta iudicis. Ad hoc est arg. ff. de test. l. Cornelia.
C. de testa. l. oīum. Dicunt quidā plura verba vt apparet vnus ꝯ-
dictor, dicit ipse nō agnoscet. Hoc nō p̄t dicere ad legē in ꝯtiū.
Dicēdū quod loqtur qn̄ petit qs quod mittat in possessionē, si
appareat litimus ꝯdictor pōt impedire, sed si agnoscat qs, nō p̄t
impedire: qa multi pn̄t sil agnoscere & intētionē actionū, vnr
apparebit qs est melior: vn̄ cū aliqs agnoscit nihil petit, nec li-
bellus datur, nec aliqd fit in alterius p̄iudiciū, vnde ad qd impe
9 ditur ꝯdicto. †Quærentur q̄ bo. pos est necessaria olim, & q̄ ho-
die. Bo. pos. ꝯtratab. necessario olim, & q̄ hodie suis p̄teritis est
pernecessaria, & hodie, & olim, vt C. de lib. p̄t. l. vlt. Quidā dixe-
runt hoc correctū: qa hodie sublata est dr̄ia emancipationis &
patriæ ptātis. Auth. de hæred. q̄ ab intest. §. nullam. & si sint sui,
pn̄t dicere ipso iure nullū sicut emancipati, & iō nō eis est ne-
cessaria bo. pos. ꝯtab. Sed dicēdū ꝙ tollit dr̄ia p illā auth in suc-
cessione ab intestato apparet per rubricā, sed non ex test. sm ta-
bulas. Nec hodie, nec olim fuit necessaria: qa institutus de iure
ciuili pōt adire nisi in trib. casib. q his legib. cōtinentur. ī. qui.
mo. testamenta infirmen. §. si tn̄. ff. de iniust. rup. & irrit. testa. l.
posth. ff de secund. tabul. l. si sub ꝯdōne. his trib. casib. est neces-
saria, vnde libeo, olim erat necessaria quæ dabatur emancipa-
tis,

tis, hodie non: qa sublata est dña patriæ ptãtis, & emancipationis, vt in Auth. de hęredi. q̃ ab intest. § nullam. Vnde agnati, nec olim, nec hodie est necessaria, qa de iure ciuili succeditur. vñ legitimi nõ necessaria, qa cõpetit oib. q possũt succedere p legẽ, & sic de iure, vt ff. vñ legitimi. l. 2. §. vlt. Vñ cognati, olim fuit necessaria, hodie nõ: qa cognatis de iure ciuili p̃t succedere sicut agnatus, qa sublata dña agnationis, vt in Auth. de hrd. q̃ ab intestato deferũtur. § nullã. Vñ vir, & vxor, olim & hodie est necessaria, vt ff. vñ vir, & vxor, l. vnica. septima eẽt necessaria olĩ, & hodie; & sic vides de alqb. q̃ nõ sint necessariæ, nec olim, nec hodie. Dico qđ oĩs bo. pos. olim, & hodie ẽ necessaria. Pone, sũ hrs insti. sum minor 25. annis, postq̃ ad annũ pueni, peto in integ. rest. vt liceat abstinere, penes me remanẽt iura abiecta, vtilia a me recedũt q̃cũq;, dicer addidi, vel substitui, vel pximiore ab intε. Dico qđ admitteret iure p̃torio p bo. poſ. qa p ius ciuile remanet hrs, ergo impoſſe ẽ aliũ hẽre directã ergo qcunq, alſ admittat, hẽbit vtiles tñ. Hoc nõ ẽ p ius ciuile, ergo hoc est p bo. poſ. & sic intelligo legẽ ff. de mi. l. si fine. §. Papi. licet videat ɔ̃riũ dicere, vbi dicit p̃tor, vt adeat, aut bo. pos. petat: qa aliud n p̃t facere hrdẽ, vt C. eo. ti. §. quos aũt. Itẽ filius suus hrs erit velit nolit, sed p̃t abstinere p p̃torẽ, vt C. de hæredii. qualitate & dña. §. his pmittit. Vnde remanent sibi iura directa. Quiq; admittetur, postea admittetur p bo. pos. qa suus remanet hrs de iure ciuili: qa prætor per quã abstinuit (vt dictũ est) non p̃t facere quod desinat esse hæres, vnde etiam hodie bon. poss. est necessaria.

De acquisitione per arrogationem. Rubrica.

1 *Opera quæ sint, quæ transeant ad arrogatorem, & quæ non.*
2 *Ius petendi bonorum possess. an amittatur arrogatione.*

EST & alterius generis &c. Isto, & alijs duob. mod. q traduntur viuo, vñ p arrogationẽ succeditur viuo sicr duob. mo. vltimis vltimo titu. Sed isti duo vltimi modi sublati sunt. Itẽ in libera Latinitate amore serui alieni nõ erat verũ: qa succedit viuẽti, qa ipse nõ reprobat viuẽs: qa efficiebat ancilla, & sic mortua qa seruitutẽ mortalitati cõparamus, vt ff. de reg. iur. l. seruitutẽ. Sed illi q arrogatus ẽ succedit viuo, sed mortuꝰ ẽ quo ad familiã. & ista iura de arrogato sũt q̃ magis sunt vicina ad ea, q̃ sũt de monacho. Dñ hic oẽs res corpales, & incorpales ipsiꝰ arrogati trãseũt ad patrẽ arrogãtẽ, sed an bo. pos. transit ad arrogatorẽ? Dico qđ sic, licet ad hrde ñ trãseat añ apphensionẽ, vt ff. de acq. pos. l. cũ hrdes. tñ ad arrogatorẽ trãsit possessio, quã hẽt arrogatus vere apphẽsa, & sic dicã in monacho. Hoc ẽ qđ pbat ff. de pc. l. si adoptauero. ver. apphẽsa. & p hoc ẽt lex illa dicit corpalis res & incorpalis. Dicit lra qd opę nõ trãseũt i patrẽ arrogatorẽ, dicit gl. verũ ẽ opę, q̃ ɔsistũt in faciẽdo, q̃ ñ transeũt ad exñeũ hrdẽ, vt C. de ope. lib. l. liberti. qa ergo ñ ad arrogatorẽ, dicit qđ illa lex ñ loqtur de hoc qđ nõ loqtur iste titulus de obseqis, & aliud est obsequiũ, aliud ẽ opę, alius est titulus de
1 obseqis, & aliud de opis, vt apparet in C. Item dicit gl. opę incertę, q̃ ɔsistũt in faciẽdo, quas dñr fabriles, nõ trãseũt ad arrogãtẽ, vt C. de ope. liber. si operarũ. & ff. de oper. lib. l. fabriles. Dico qđ officiales sine certę nõ trãseũt ad exñeũ, sed artificiales q̃ ɔsistut
a in artificio trãseũt ad exñeũ.ᵃ vñ dico qđ officiales q̃ dñr opę pprie sumpto noĩe opę ɔsistũt in offõ diuino nõ trãseũt ad hrdẽ exñeũ, sed artificiales q̃ trãseũt in artificio sic, vt ff. de ope. liber. l. fabriles. & sic loqtur C. e. tit. l. cõpe. mu. Ille titulus loqtur de obseqalib. p obsequiũ ñ opa dñr ipsi tria gña oparu, ñ sunt nisi duę officiales, & artificiales, & dñã inter officiales, & artificiales hẽs ff. de leg. seruis. §. si ex offõ. Dicit lra q ius agnationis ñ trãsit ad arrogatorẽ: qa agnatio minima capi. dimin. tollit. dicit & hodie ẽ, vt j. e. §. mortuo. l. qđ p arrogationẽ amittat agnatio, vñ vult dicere qd amittaĩ ius agnationis p minimã capi. diminu. & hoc vult dicere gl. cũ dicit, & hodie est, vt j. eo. §. mortuo. Sed p ius auth. nõ amittitur ius agnationis p arrogationẽ, qa nõ amittitur iure agnationis, ergo nec agnatio: quia hodie non est dña agnationis & cognat. vt in Auth. de hæreditat. q̃ ab intest. defe. § nullam, Et sic vr quod retineat arrogatus successionẽ in bonis patris nãlis, quia remanet cognatus. de adoptato non est dubiũ, cũ detur in adoptionẽ alicui ex descendentib. non exñeo.
a †Itẽ ius petendæ bo. pos. amittitur arrogatione. Dicit gl. hoc ẽ verũ, sed illa delata bo. pos. arrogetꝰ añ adita bo. pos. aliud esset si arrogetur ea iam petita, vel adita, vt ff. vñ libert. l. fi. & ff. de bon. pos. ɔ̃tab. l. 3. § si emãcipatus. Dẽt intelligi gl. bo. pos. amittitur capitis diminutio. & sic cũ trãseat ad arrogationẽ, q̃ cõpetebat ante arrogationẽ, sed de istis q̃ nõ cõpetunt, vt liberi in ɔ̃tab in bonis arrogatoris non est verũ, vt dicit lra ĩ. io & vsusfru. hodie nõ amittitur minima cap. diminu. Nunqd ergo transit ad arrogatorẽ? Dicũt qdã quod nõ, q̃ est signata C. de bon. q̃ liber. l. cũ oportet. P̃ot dici & verius, quod vsusfructus quantũ arrogatoꝝ oĩum rerũ q̃ in pprio sunt patrimonio p̃ot cõstitui vsusfru.
1 abusiuẽ, vt ff. de legib. l. 1. & ff. de vsufructu earũ rerũ q̃ vsu consumũtur, p totũ. Sic dico qđ nudę pprietatis p̃t ɔstitui vsusfru. per abusum, licet nõ hẽat vsũfr. nuda pprietas. Vñ actio, q̃ est res incorporalis p̃ot cõstitui vsusfr. & hoc est multũ notabile ad quẽdã casum, quẽ vidit dñs meus de facto. Cõsuetudo est in quibusdã partib. qd vxor hẽat vsũmfr. dimidię partis bonorũ mariti. Hoc supposito, duo frẽs prius fit maior natu, morit relicta vxore, & sic vxor hẽt dimidiã vsusfructus bonorũ. Et proprietas nuda p illa dimidia ẽ fratris supstitis, morit iste frater, vxor sua hẽt vsumfructũ medietatis suorum bonorũ cũ illa medietate q̃ erat nuda vsusfru. moritur vxor primi fratris. & sic ɔsolidatur vsusfr. cũ sua proprietate, vult hr̃e vxor illa scdi fratris mortui vsumf. i medietate illius medietatis, cuius vsusfr. ɔ̃soli datus est cũ sua pprietate. Rñsum fuit qđ ista vxor nõ habebit vsumfr. medietatis bonorũ. q obuenerũt iure consolidationis, qa tps mortis inspiciendũ est, vt ff. de bo. lib. l. 3. in fi. dico viuo, hẽbit dimidiã vsusfr. istorũ bo. pos. Ponamus, qđ nõ hẽbit maritus illi nudã proprietatẽ, erat in p̃tãte p̃ris p ɔsuetudinẽ, dẽt hr̃e vxor defuncti in dimidia bonorũ mariti mortuo marito. Dico qđ cõsiituet vsusfru. si abusiue, immediate istius pprietatis abusiue, dico qđ hr̃e vsumfru. rei, est hr̃e commoditatẽ rei, commoditas nuda pprietas nulla est donec cõsolidetur vsusfr. cum proprietate, vnde in casu cõsolidationis habebit vsumfru. dimidium. & hoc per cõstitutionẽ vsusfru. sibi factam in proprietate nuda abusiue, vnde oĩm rerum quę sunt in patrimonio nostro p̃ot ɔstitui, vt ff. de vsufr. & vsusfr. abusiue nudæ pprietas trãsfert proprietas in vsufructuarium dũmõ caueat de reddẽda i gñe casu quo dẽret vsusfr amitti, vt probãt themata.

ADDITIO.

a ¶Transeunt ad extraneũ. Et q̃ transeant ad hęredẽ hrdis, & etiã ad extraneos vide Bar. in l. an debitum autẽ §. libertus. versi. Sexta differentia, ff. de cond. indeb. Vlquẽ de materia, vide p do. Ias. in l. 1. versi. 3. principaliter. ff. de leg. 1.

§. Mortuo autem. Ibi, dicit gl. qđ mortuo filio arrogato p̃r arrogator habet proprietatẽ bonorũ arrogatorũ. nisi sint psonæ. q̃ debẽt excludere eũ. Quæ sint istæ psonæ, dicit gl. filius arrogati, & oẽs illi, qb. deferunt bona arrogãtis, si non dedisset se in arrogationẽ: qa cũ dat se impubes in arrogationẽ interponit stiplo, qa restituet hrditas his q veniunt ab intestato, si decederet in pupillari ętate, vt ĩ. de adopt. § cum aũt. Hic dicit, qđ nisi sint psonæ q̃ debẽt p̃ferri p̃ri arrogatori in succedẽdo. In illo § cũ aũt. non dicit qđ illæ psonę sunt hrdes de se, sed dicit qđ hñt actionem ex stipulatu ɔ̃ arrogatorẽ. Dicit. n. gl. qđ illæ psonæ succederẽt arrogato ex testõ, & ab intestato, saltẽ vtiliter, vñ bñ actus ex stipulatu succedũt. & pbat hoc difficilr ff. de adopt. l. his verbis. Quærit nũqd agnati & cognati huius filij arrogati vocenẽ vna cũ p̃re arrogatoris? Induc. l. qđ sic in Auth de hær. q̃ ab itesta. defe. §. p̃ns. Ibi dr qđ fratres vtrinq; cõiuncti veniũt silꝰ cũ p̃re. Nõne dicit, qđ illæ psonæ q̃ succederẽt, si nõ esset arrogatꝰ, succedunt ei si decedat in pupillari ætate? Sed nõne fratres, si nõ esset arrogatus, excluderent arrogatorẽ? Certe sic: ergo nihil ẽ qrere qđ veniãt cũ eo: qa fratres excludũt eũ p legẽ ĩ. de adop. §. cum autem De alijs duob. tit. dicit Dominus meus extra gl.

De obligationibus. Rubrica.

1 *Obligatio quid sit, & de qua obligatione intelligatur eius diffinitio.*
2 *Obligatio est iuris vinculum, & c. id est, effectus vinculi.*
3 *Obligationis diuisio.*
4 *Obligatio quæ propriè dicatur ciuilis.*
5 *Obligationis singulæ species quo iure fuerint introductæ.*
6 *Obligatio naturalis oritur inter patrem, & filium, inter dominum et seruũ, vel inter fratres, qui sunt in eadem potestate.*
7 *Pœna dupli est inducta per legem duodecim tabularum, pœna quadrupli de iure prætorio.*
8 *Actiones, an sint de iure ciuili, vel de iure gentium.*
9 *Vinculum duplex quando reperiatur in contractibus iuris ciuilis.*
10 *Obligationes quomodo deducantur in esse.*
11 *Sententia quæ inducat obligationem, & quæ non.*
12 *Impensæ quando possunt computari ab eo, qui itinerando hospitatus est gratis cum amico, & eo reuerso vult computare cum domino, an possit.*
13 *Diues de lit alicui mu'ta, effectus pauper potest illum cogere, vt ipsum alat.*

Nunc transeamus, &c. Ista rubrica p̃ot cõtinuari ad præcedẽtia trib. mod. Vno modo sic, dictũ est qũo aliqd fiat, vtrũ & hoc est in reb. singularib. q̃ ẽt in his, q̃ nobis acquiruntĩ p vniuersitatẽ, ĩ. de rer. diui. cũ titu. sequẽtib. & ĩ de hęr. q̃ ab intest. sequit videre quãr aliqd sit in nobis debitũ. Vel aliter ĩ. de reb. corp. enumerauit inter corporalia actiones, & oblĩones, cũ igit sit tractatum de alijs incorporalib. in p̃ced. vt ĩ. tit. de ser. & vsu. & hrdt. itẽ de hrditate, restat videre de obli. & act. Sed qa oblĩo p̃cedit actionẽ, cũ sit mr̃ ipsius, idcirco p̃mittit de oblĩonib. vel tertio vt in gl. Circa tractatũ de oblĩonib. sic pcedo. Primo exponendo glo. sicut iac. qa sunt aliquãtulũ obscuræ: vñ tractabo mãm
1 oblĩonum. Dicit ergo litera. †Oblĩo est iuris vinculũ. exponitur iuris vinculũ. i. ius vinciens. Sicut. n. boues funib. ligãtur, ita & hoĩes verbis obligant, &c. Sed certe hæc expõ non est bona, qa

obligatio

oblõ uõč ius vinciẽs, imò id, qđ resultat ex facto, qđ vincit, vel
ligat cũ iuro vinculo. ſm qđ in inſcriptionib. apparebit. Seqũ ĩ lrã,
quo. ĩ. iure vincičẽ, nã ipsũ ius vincit, vel ligat. Na oblõne ad-
ſtringimur alicuius rei ſoluẽdæ cã & qđ dicit, rei legatæ. large
intelligas, vt nomiẽ facta tã corporalia q̃ incorporalia cõprehẽ
dat, & oĩa, q̃ põt in oblõnẽ deduci, vnde rei nomẽ tanq̃ gñaliſ-
ſimũ ꝑtor elegit, ff. ſi cer pet. l. 1. ad ti. Seqtur ſm nr̃æ ciuitatis iu
ra. Verba iſta multipl̃r exponũtur, vno mõ ꝙ referantur, ſm qđ
dicit gl. ad totã diffinitionẽ. Melius diceret, ſi diceret, ꝙ referent
ad hoc verbũ, eſt, & ſm hoc oblõ ſm iura diffinitur, oblõ eſt iu-
ris vinculũ. &c. expõnẽ iſtã glo. nititur reprobare ſic ſm iſtã ex-
põnẽ. Innuitur hic, ꝙ diffiniatur ſola ciuilis oblõ, qđ falsũ ẽ, qđ
patebit, ſed certe iſta reprobatio nõ hẽt apparẽtiã. Gl. enim ſic
intendit arguere, oblõ diffinitur ꝑ ius ciuile, igitur eſt iuris ciui
lis. Quę argumẽtatio nõ ẽ bona, multa. n. diffiniunĩ ꝑ ius ciui-
le q̃ nõ ſunt iuris ciuimõ forte nãlis primęui, vel iurisgẽ. ĩ. de iu
re pio. §. 1. & 2. ff. de iure natu. circa prin. Vñ expõnẽ iſtã nõ re-
probo. Alij exponũt, & referũt iſta verba ſm nr̃æ ciuitatis iura.
ad illud verbũ, adſtringimur, arg ſm nr̃æ ciuitatis iura, i. ꝑ iura
ciuilia. Sed iſtã expõnẽ nõ approbo: nã ſm hoc hẽt locũ iſta ex-
põ, ꝙ diffiniretĩ hic illa oblõ tm̃. q̃ a iure ciuili introducta eſt, &
hẽt efficaciã ꝑ ius ciuile: qđ tñ ꝯ̃riũ eſt, vt ĩ. ſubijciet. Vel expo-
ne tertio, & quarto modo, vt in g'. Quænt gl. in primis, q̃ oblõ
diffinitur hic. & oñdit inductiue, ꝙ nulla oblõ diffinitur, qa nõ
eſt niſi triplex oblõ, vt ſupponit, ciuilis & nãlis, & nãlis & ciui.
ſimul iũcta, ſʒ neutra iſtarũ diffinitur, ergo &c. De ciuili oñdit,
ꝙ nõ eſt niſi duplex, ciuilis ſola, & illa q̃ eſt ſꝑ ſola alia q̃ eſt ſo-
la, ſed ſꝑ nõ fuit ſola. Prima nõ diffinitur hic, qa ex illa nõ adſtrĩ
gimur ex neceſſitate, vt pʒ in chirographis añ biẽniũ. Si. n. qs ꝯ̃fi
tetur ſe recepiſſe pecuniã ſpe futurę numerationis, ciuil̃r obliga-
tus eſt & tñ agẽti ꝯ̃ eũ añ biẽniũ obſtat exceptio nõ numeratæ
pecuniæ, ĩ. de verb. ol. & C. de nõ nume. pec. l. in ꝯ̃ctib. Itẽ nec il-
la q̃nq; habuit cõcomitãtiam nãlis, vt eſt videre in eo, q cũ cẽt
nãlr & ciuilr obligatus, ſi fiat ſibi pactũ de nõ petẽdo, iure tolli-
tur nãlis, & remanet ciuilis ſola. ff. de ſol. l. Stichũ. § nãlis. Si ex
iſta ciuili agatur, obſtat exceptio, ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus. er-
go nec iſta hic diffinitur: ciuilis igitur ſola nõ diffinitur. Itẽ nec
ſola nãlis ꝓbatĩ: nã nõ ẽ, niſi duplex nãlis, q̃ ſꝑ fuit ſola, vt in pa-
cto nudo, ĩ quo ẽ nãlis oblõ, ſm Doc. ff. de pact. l. 1. & ea. q̃ q̃nq;
habuit cõcomitantiam ciuilis, ſol. ex prima nõ agitur, ff. de pact.
l. iurisgen. §. qnimo. ff. de pac. l. leg. Eſt ergo cũ ꝑ eã nõ adſtringa-
mur ex neceſſitate. &c. nõ diffinitur hic. Itẽ nec illa, q̃ q̃nq; hẽt
cõcomitãtiam ciuilis, q̃ ꝑ aliũ actũ ciuilẽ ſublata eſt: nã nec illa
hẽt efficaciã agẽdi, quãuis repetitionẽ inhibeat, ff. de cõd. indeb.
l. Iul. & l. iudex. Itẽ nec vtraq; ſimul iuncta ꝓbatur: nã in Mace-
doniano, & Velleiano eſt reperire aliquẽ ciuilr & nãlr obliga-
tũ: qđ pʒ ex eo, ꝙ agit ipſo iure ꝯ̃ ipsũ. ſed exceptio ob. ff. ad Vel-
leia. l. ſi mulier in iure. ſed ex nãli nõ agitur, vt ff. de act. & obl. l.
nãles. ergo ex illa ſil̃ ꝯiũcta non obligatur aliqs cũ effectu, ergo
nec ſimul iuncta hic diffinitur. Hoc eſt ridiculũ dicere, qa plura
diffiniretur quantum ad hoc. quod inducit gl. ꝙ vtraq; hic dif-
finitur, intellexit vtraq, ſ. ſimul iuncta, & ꝓut in eodẽ facto cõ-
currunt vtraq;, ſ. ciuilis & naturalis. Secũdũ hoc cõcedit rõnes,
q̃ ꝓbant, ꝙ nec ſola ciuilis, nec ſola naturalis hic diffiniatur. Ad
at. notatũ, qđ ꝓbat, ꝙ nec vtraq; ſil̃ exñs: rñdẽt ꝙ hic diffinitur
oblõ, qua qs ipſo iure ꝯ̃ſtringatur ex neceſſitate. dicit gl. ẽt qñã-
uis obſtet exceptio. vnde vr̃ hic velle diſtinguere, cũ q̃ritur, vtrũ
oblõ. q̃ nõ extinguitur ex neceſſitate. qa exceptio obſtat, diffinia
tur hic necne. Aut obſtat exceptio. oo qa ũ ſit hic vtrũq; vincu-
lũ oblõnis, & talis oblõ, quãuis ſit inefficax, ſic diffinitur, dicũt
aliq. Sed certe iſta diſt. nõ approbo, nã ſicut in Macedoniano &
Velleiano agitur ipſo iure, ſʒ põt elidi intẽtio actoris ꝑ exceptio-
nẽ, vbi ẽ tm̃ alterũ vinculũ. ſ. ciuile. eſt efficax actio, ſed obſtat ex-
ceptio. vñ nõ credo, ꝙ inter iſtas quantu ad hoc ſit faciẽda dr̃ia,
reprobatur ĩ. de excep. in prin. & in §. ꝑterea. ĩ. nẽ in iudicio. Vñ
qđ hic diffiniatur oblõ, eui nõ obſtat exceptio, nõ approbo. Nã
talis nõ adſtringitur ex neceſſitate, ff. de verb. ſig. debitor. & de
leg. 3. l. fideicõmiſſa. §. ſi rẽ. Sed adhuc inſiſto opinioni gl. Gl. in-
nuit dicere. ꝙ vtraq; ſimul iũcta hic diffinitur, ꝑ quã ex neceſſi-
tate adſtringitur: ſed hoc vr̃ eẽ falſum ſm ſñiam eius, qa ſm gl.
ex ſola ciuili agitur cũ effectu, vt in ſñia cõdẽnatoria, & in chiro
grapho poſt biẽniũ, vt C. de iud. l. actori. & ĩ. de lr̃arũ oblõnib.
Quæritur ergo, cũ ꝑ talẽ ciui. ex neceſſitate adſtringimur ad ali
quã rẽ ſoluẽdã, nõ dicit eã diffiniri hic, vñ iſta opinio vr̃ deſtrue
re ſñiam eius: in hoc ego eũ excuſo ſic, vt in plurib. cõtingit, ꝙ
ex ciuili ſola, vel ex nãli ſola nõ agit cũ effectu: qa iura adaptan
tur ad ea, q̃ frequenter accidũt, iõ intelligit hic diffinitionẽ dari
de iſta oblõne, ex qua neceſſitate, &c. hic eſt de ſimul cõiunctis,
arg. ff. de legi. l. nã ad ea in Auth. vt matres debi. § qa matres. Cę-
tera, q̃ tanguntur in gl. apparebunt in ꝓſecutione mãæ. Viſa er-
go expõne glo. accedo ad materiã oblõnis. Et primo q̃ro, qđ ſit
oblõ. Deinde de ſpẽbus oblõnis, ſiue de partib. deinde de exẽ-
plis cuiuſlibet oblõnis, & verũ oblõ nãlis, & ciuilis ſimul iũcta

ſit oblõ ſm ſubſtantiã. deinde q̃rã, ꝑ quĩ viã oblõ in eſſe ꝓduca-
tur circa multa, deinde de iurib. oblõnis. Deinde ꝑ ꝯ̃riũ q̃rã de
modis oblig. tollẽdę, deinde de tranſactioni. & vltimo q̃ oblõ hic
a diffinit. Primo ſ q̃ro, qđ ſit oblõ. Et iſta qõ ẽ fatua, cũ lr̃a ſ rñ adi-
cat, oblõ ẽ iuris vinculũ, &c. Sed certẽ tm̃ ego oñdo, ꝙ oblõ ñ
ſit iuris vinculũ. & ſic gl. dĩ & bñ, ſicut boues ligatur funib. vel
chordis, ita ligãtur hoĩes verbis. Vñ verſus, Verba ligãt. &c. Lex
ñ dĩ, ꝙ verbis ligãtur. qđ ẽ verũ cũ vinculo iuris, vñ ius vicit vñ
dĩ gl. ius vinciẽs. Sed ſi qs dicit ligatio ẽ chorda, vel illud quo bo
ues ligant, male diceret, iõ ligatio ẽ id, qđ reſultat ex applicatio-
ne ligamẽti ad rẽ ligatã cũ factũ vinciat: vel ligat cũ vinculo iu-
ris. qđ ãt gl. dĩ ius vinciẽs. manifeſte vult, ꝙ oblõ nõ põt dici ipſũ
vinculũ, imò magis id, qđ reſultat ex ipſo vinculo, vel effectu ip
ſius vinculi: res ãt cũ vinculo iuris ligat. ex quo ligamẽto reſul-
tat oblõ, & poteſtas agẽdi. q̃ poteſtas ſi reducat ad actũ agẽdo in
iudicio, eſt actio, vt patebit ĩ tractatu de act. & bñ dixi, q̃ facta cũ
vinculo iuris ligant, ſicut nos dicimus in aliqua facultate, ꝙ hõ
gñat hoĩem, & Solis, i. hõ gñat hoĩem cũ adminiculo, vel cũ af-
fluẽtia Solis, & aliquorũ corporũ ſupcęleſtiũ, & intelligo facta,
verba ꝯ̃ctus: nam ꝯ̃hete facti eſt, ff. de cur. fur. in l. ꝯſil. ergo qđ di
cũt, ꝙ oblõ eſt iuris vinculũ, &c. intelligo. i. affectus vinculi. i. iu
ris vinciẽtis, ñ ꝙ ibi ſit formalis ꝑdicatio. dicẽdo, oblõ eſt iuris
vinculũ, &c. Intelligo ſil̃r expoſitũ alibi, lex dĩ, ſeruitus eſt ꝯ̃ſtõ
iurisg. Si tu intelligeres, ꝙ ſeruitus ſit ita ꝯ̃ſtõ vel ſtatutũ. ꝙ ca-
3 ptus efficeretĩ ſeruus, eẽt fatuũ pʒ qđ ſit oblõ † Seqtur videre đ
diuiſione oblõnis. Oblõ q̃nq; diuidit qa alia ẽ ciuilis, alia ꝑto-
ria. Sed iſtã diuiſionẽ oblõnis ñ ꝓſequor, qa alia apparebit ĩ §.
ꝓx. Alio mõ diuidit oblõ. Oblõ alia ciuilis alia nãlis: & ſi q̃ras,
nũqd ſint verba legis. Rñ. ꝙ ſic, ut innuitus leg. ff. de act. & ob. l. nã-
lis. de ver. ob. l. 1. §. ſi qs ita. ff. de fideiuſſ. l. fideiuſſor obligari § fi-
deiuſſor. Diſtinguũt Doctores triplicẽ nãlẽ. Eſt. n. (dicũt ipſi) q̃-
dã nãlis, quã ius diſſimulat, q̃ orit ex inſtinctu nãli: qa qs obliga
tur bñ facere bñ faciẽti, de qua fit mẽtio in l. ff. de pe. her. l. ſed ſi
l. § ꝯſuluit. & ff. de ꝯd. ind. l. ſi ñ ſortẽ. § libertus. & de i. ius voca.
l. 1. & dicũt ꝙ iſtã nãlẽ ius diſſimulat. Ego dico, ꝙ ſm eos nullũ
hẽt effectũ talis oblõ, de qua dicet ĩ qñ q̃ret de iurib. oblõnis di
cũt ipſi, ẽ alia nãlis, quã ius recipit ſicut ẽ, & iõ in eo ſtatu rʒ ei,
ĩ quo venit qa ñ auferẽ aliqd ſibi nec dat ei aliquã efficaciã. Iſta
ẽ nãlis, q̃ repiĩ in nudis pactis: qa ñ hẽt efficaciã agẽdi. ꝙ ſit ibi
nãlis, inducerẽ ff. de pact. l. 1. itẽ ꝙ ex ea ñ naſcaĩ actio, ff. de pact.
l. iurisgẽ. § qnimo. C. de pact. l. 1. Alia eſt nãlis, quã ius recipit,
& eã adiuuat, vt ſunt illę oblõnes, q̃ naſcũtur ex ꝯ̃ctib. iurisgen.
Nã iure gen. erat qs nãlr obligatus tñ ꝯ̃ctus, & oẽs oblõnes fue
rũt introducti de iure gentiũ, ff. de iuſt. & iur. l. ex hoc. & ĩ. de iu
re nãli. §. ius ãt nãle. ſʒ ius ciu. dedit iſtis oblõnib. efficaciã agen
di. ff. de pact. l. iuris gen. 1. rñ cũ ãt iure ciuili ñ ageret, ff. de orig.
iur. l. 2. §. deinde ex his. Et iſtã nãlẽ dicũt poſſe dici approbatio-
4 nẽ ciuilẽ. & hoc ẽ qđ ſtatim ſubijcit ꝓx §. ꝙ † oblõnes aut legib.
ſunt inuentæ aut legib approbatę. Oblõ ciuilis dr̃ ꝓprie illa, q̃
introducta eſt a iure ciuili, ſicut ſtiplõ. & alij ꝯ̃ctus ĩtroducti de
iure ciuili, ex qb. ſꝑ agit cũ effectu. Qui ãt, & qñ, & quaĩ ſunt in
uenti de iure ciuili, & quare ſꝑ hñt efficaciã agẽdi, nõ ꝓſequor
5 ad pñs, qa ad hoc habuiſtis ĩ. de iure nat. §. ius ãt gẽtiũ. † Seqtur
videre, quo iure ſingulę ſpẽs oblõnis fuerint introductę. & pri-
mo q̃ritur, qño fuit introducta illa nãlis, quã ius diſſimulat. Ad
hoc rñ. & dico, ꝙ eſt ĩtroducta a iure nãli primęuo, ñ qa ius nã-
le primęuũ aliqđ ſtatuat. qa verũ eſt, ꝙ nihil ſtatuit, ſʒ qa illa pe
nitia. quã hñt oĩa aĩalia q̃ in cęlo &c a iure nãli primęuo ẽ ius
nãle eſt penitia illa. quam nã docuit oĩa aĩalia, ĩ. de iure nãli. in
prin. Dictat, ꝙ qlibet reputat ſe obligatũ bñ facienti: iſta n. peri
tia videmus oĩa aĩalia cenſeri. vt pʒ ad ſenſũ in canib. q diligũt
ſibi bñ facientes. Naſcitĩ iſta oblõ ex facto, vel bñficio, cũ ad vin-
culũ illius iuris nãlis ſuo mõ, cuius iuris æqtas dictat bñfaciẽti
bñ facere. Illa aũt oblõ, quã ius recipit, ſicut eſt in nudis pactis,
vt ff. de pact. l. 1. eſt introducta de iure gen. & ꝓbatur de iure gẽ.
Et quare dĩ nãlis, ex quo eſt introducta de iure gentiũ? Dr̃ ius
nãle ĩ. de rer. diui. § ſingulorũ. & § ꝑ traditionẽ, ſʒ qđ dicũt iſtã
oblõnẽ recipi a iure ciuili, ſicut eſt, & nõ adiuuari ꝑ ius ciuile,
vr̃ ñ eẽ verũ. qa exceptionẽ parit illa oblõ q̃ eſt in pactis nudis,
vt in ꝑall. l. iurisgen. ſʒ exceptio eſt actionis excluſio, ff. de excep.
l. 2. ergo cũ excludens ſequatĩ excluſũ, & exceptio excludit actio
nẽ. ergo exceptio ſeqtur actionẽ, ſʒ ſm eos actio ẽ de iure ci. ff. đ
orig. iu. l. 2. §. deinde. ergo multo fortius ſunt exceptiones de iu
re ci. Aut ergo oblõ nõ parit exceptionẽ, qđ falsũ eſt, vt in l. illa,
iurisg. aut exceptio virtutẽ hẽbit de iure ci. aut ergo oblõ de iu-
re ci. oblõ illa nõ pariet exceptionẽ, qđ falsũ eſt, vt in l. illa, iuris-
gen. aut excipiendi virtutẽ hẽbit de iure ci. Cõtrariũ ipſi dicũt.
Pręterea opponitur: Ipſi dñt ꝯ̃ eos, ꝙ illa oblõ nãlis eſt de iure
gen. ĩtroducta. Cõtra, ſeruus nãlr obligatur. ff. de ꝯd. ind. l. nãlr.
& de pecu. l. ſʒ & ſi apud. §. peculiũ. ſʒ ius gẽtiũ nihil eſt. & nihil
reputatĩ. Ad hãc in vltimã poſſet rñderi. ꝙ imò illa oblõ bñ põt
dici iuris gen. inuentione: & tu opponis, qño ergo obligabitur
ſeruus iſta oblõne, cũ illo iure nihil reputetur? Rñ. iurisgen. dicit
eum

eum obligari, nõ inſpecta pſona iſtius ſtatus, quẽ hẽt de iure gẽ
tiũ, ſed ſm ſtatũ, que hẽt de iure nãli primæuo: vñ nõ ꝯſiderat
eũ vt nũc & verũ eſt ꝙ quantũ ad ius ciuile pſona eius nihil ẽ,
ff. de reg. iur. l. quod attinet. & l. ſeruitus. Sed ꝯſiderat eũ, vt tũc,
& hoc qđ dt lex ſubeſt intellecta, ꝙ iſta oblĩo nãlis, qua nos di-
cimus ſeruũ obligari, vel ꝙ nos non dicimus ſeruo acqri. repeti-
tionẽ inhibeat nãlr intelligenda eſt. i. conſiderandus eſt ſtatus,
quẽ hẽbat iure nãli primæuo. Sed ad primã opinionẽ notabilr
rñdeo, vel qa verũ concludunt, ꝙ aliqđ recipit a iure ciuili, vel
pcedit ſuppoſitionẽ cuiuſdã falſi, ſ. ꝙ actiones ſunt de iure ciui-
li. Seqtur videre, quo iure introducantur ciuilis: & de illa planũ
eſt, ꝙ introducatur de iure ciuili. vt in ſtipſone pꝫ. q̃ eſt iuris ci-
uilis, j. de act. §. de ꝯſtituta & ſic intelligo obſones. Eſt aũt mul-
tiplex nãlis, vt viſum eſt, ſed illi, q primo tractauerunt de princi
piis illius nãlis obſonis, q̃ eſt introducta de iure nãli primæuo,
non curauerunt tractare. & credo ꝙ rõ fuit illa ſm illos, qa nul
lũ hẽt effectũ iuris. Inde eſt, ꝙ dicũt eã diſſimulatã a iure: qđ ñ
ẽ verũ, vt j. patebit, & iõ tractauerunt principia obſonis nãlis il
lius, quã ius recipit, vt eã inuenit, illius. ſ. q̃ eſt in pactis nudis &
ſunt illius obſonis tria principia, vt ipſi dicũt, conſenſus, nãlis
æqtas, & iuris pmiſſio, vt eſt videre in pacto nudo, nã ibi eſt cõ-
ſenſus, cũ pactũ ſit duorũ, vel plutiũ in idẽ placitũ, & cõſenſus
principia nãlis obſonis de iure ciuili nãli primæuo omittit: qa
dñr, qñ eius effectus nullus eſt. Vnde dicũt, ꝙ ius eã diſſimulat.
Prima nãlis obſo, quã ius recipit, vt eã inuenit, eſt conſenſus, vt
dicũt, qa nulla eſt obſo ſine cõſenſu ff. de pact. l. 1. in prin. & §.
adeo, quod verũ nõ eſt, vt pꝫ in neg. actio. qua tenetur ignorãs,
q nõ cõſenſit, vt in l. allegata argutr j. de literarũ obſonib. & dic
in l. litera. nulla obſo ſine cõſenſu eſt. Seqtur ſiue re, ſiue verbis
fiat. Itẽ principiũ huius obſonis eſt naturalis æquitas per § na-
turalis. quod non eſt verũ ſemper & naturaliter, imò ſtatutum
iuriſgen. põt eſſe iniquum, & ſtatutũ ciuile & iuriſgen. ſit ſta-
tus ſi ſit iniquum naturalis iuris, eſt iuris æquitas, ſicut ſtatuti
eſt iuris æquitas. Item principiũ naturalis obligationis eſt iuris
permiſſio, quod patet, vt dicit in pupillo qui ſi promittit tuto
ri, eſt cõſenſus, & naturalis æquitas, nõ eſt tñ iuris permiſſio qa
ius non permittit pupillum ꝯhere cũ tutore, vnde nõ eſt obſo,
& ſic intelligunt l. ff de act. & obli. l. pupil. Secus ſi pmittitur il-
li ꝯhere cum aliis, tũc n. obligatur nãlr. ff de auth. tut. l. 1. ad fi.
Iſtud tertium de iuris permiſſione bene concedo, quia ſi ius p-
hibeat obligationes ꝯhi, nulla ꝯhitur, vt C. de ll. l. ſi dubiũ. & eſt
verum ſi lex ſtet in finibus prohibitionis, vt ibid & eſt mirabi-
lis, quia tũc legis rõ impediret naturalẽ obligationẽ. ꝯ id quod
ĩ de leg. agn. tut. in fi. principium ciuilis obſonis dicunt, quod
eſt conſenſus, ff. de pact l. 1. & de act. & obl. l. nõ figura ac iuris p-
ceptũ, quod patet in obligatione literarũ: quia ius præcipit, vt
ſit obligatus ſolus effectu ante bienniũ, tñ hẽt exemptionem,
vt j. de lit. obl. & C. de non num pec. l. in ꝯtibus licẽ nãlis æqtas
non eſt principiũ huius obligationis, quia nunq̃ dictaret natu-
ralis æquitas, ꝙ ſi promiſit ſpe futuræ numerationis, nec eſt nu
merata ꝙ cõpelleretur ad ſoluendũ, nec ꝙ condẽnatione debi-
tor cõpellatur ſoluere, quod tñ fit p ciuilẽ, vt ipſi dicũt: dico, ꝙ
eodẽ mõ in nãli, q̃ eſt de iure gen. verſatur nãlis æqtas, ſi ſit ſta-
tutũ iuriſgen. æquum, eodẽ modo in ciuili obligatione, ſi ciui-
le ſtatutũ continet æquũ principia nãlis obligationis, & ciuilis
ſimul iunctarũ, ſunt cõſenſus, vt patet in emptione, dicũt rõſi,
ꝙ ſine cõſenſu nulla eſt, vt ff de ꝯh. empt l. in vẽditionib. Item
nãlis equitas, quis nec tñ dignũ &c. vt ff de act. empt. l. ex emp.
Itẽ iuris approbãtõ, ꝙ ſi maior 25. ann. vendidit rẽ, cuius eſt com
mercũ, lex approbat ꝯctum hũc, & intero actionẽ, vt ff. de act.
empt. l. ſi. ſecus ſi pupillus vẽderet ſine auth. tutoris & tunc, qa
ius ciuile non approbat, deficeret ciuilis, & ꝯhereẽ ſola natura-
lis. ff de authori. tutor. l. 1. Certe dico, ꝙ emptio eſt exemplũ
de nãli & ciuili ſimul iunctis, vt j. videbitis: ego dico, ꝙ oẽ prin-
cipiũ obligatione eſt factum, ex quo reſultat obligatio. Spãle
principium nãlis: ſolius eſt authoritas iuriſgen. cum ſua rõne
principium obligationis ciuilis. ſeu ciuilis ſine authoritate eſt
authoritas illius iuris cum ſua rõne, ſi illud ius habeat rationẽ:
quia quædã iura ciuilia ſunt, quæ non hñt rationem, & de hoc
hẽs de leg. l. nõ oĩum. Principiũ nãlis obligationis iuris natura
lis primæui eſt factũ, & impenſum beneficiũ. Itẽ ratio ſeu æqui
tas illius iuris, qđ oĩa docuit aĩalia, eſt & dictat, vt cuilibet bene
facienti ſe reputat obligatũ, propriè dictat: rñdeo pro quodam
inſtinctu in principio. Sequit de exemplis, & primo de exem-
plis nãlis. & diſtingue, nãlis quædã ex efficax, quædã inefficax.
Inefficax duplex, quædã ſola, q̃ ſemp fuit ſola, & de illa hẽs ex-
6 emplum in pactis nudis, ff. de pact. l. 1. †Itẽ exemplũ de natura
a li a eſt, ſi pater ꝯhat cum filio, vel dñs cũ ſeruo, vel inter fratres,
qui ſunt in eius poteſtate, ff. de condi. indebi. l. frater à fratre.
& l. ſi id quod. exẽplũ de naturali, quæ quandoq; habuit con-
comitãtiã ciuilis, eſt, tu es mihi obligatus naturaliter, & ciuili-
ter, ago ꝯ te, tu es abſolutus: tollit ciuilis, & remanet naturalis,
ff. de condi. indebi. l. Iul. Item exemplũ de nãli inefficaci in teſtõ
minus ſolenni, vel in teſtõ, qđ excedit dodrantẽ, l. quæ h. d. C.
ad l. Falc. l. error. ſic perſuadetur, quia in pactis nudis, in quib.
deeſt verborũ ſolennitas, dicimus ꝯhi nãlem: ſimilr in teſtõ, in
quo deeſt ſolennitas in numero teſtiũ vt in cæteris dicimus ꝯ-
hi nãlem obligationem, non dico ex teſtõ, ſed quaſi ex ꝯctu adi-
tionis hẽditatis, vt j. de obligationib ex ꝯtractu. §. his. Itẽ teſtm
p eo, quod excedit dodrãtem, non hẽt legẽ pro ſe, imò potius
contra ſe hẽt l. Falc. quæ quidẽ l. Falc. in his, q̃ excedunt dodrã-
tem, ciuilẽ impedit ꝯhi obligationem adminiſtrationis, ff. ad l.
Falci. l. Plautius. & l. lineã margaritarũ. & C ad l. Fal. l. patet. &
hæc ſunt vera exẽpla de naturali inefficaci. Exemplũ de natu-
rali efficaci eſt in ꝯtractib. iuriſgen. in qb. dico eſſe ſolã natura-
lem obligationẽ. & hoc hẽt efficaciã agendi per iuſgen. vt ff.
de iuſti. & iur. l. ex hoc iure. Et ibi nõ nego quod poſſet dici ap-
probatione ciuilis. ſed hæc approbatio hoc addit. & exemplum
de ciuili obſone eſt ciuilis ſola. & ciuilis ſola, quæ qñq; habuit
cõcomitantiã naturalis. Ecce exemplũ de ſola ciuili efficaci, q̃
ſp fuit ſola in hoc: Mihi dẽs, ꝯdemnatus es ad decem, inducitur
ciuilis, qa oĩa iura ſtricte, vt dñt, ſunt de iure ciuili, vt ff. de neg.
iur l. 2 §. oĩ. ecce exẽpla de alia ciuili, q̃ nunq̃ fuit iuncta natura
li: & hæc efficax eſt in obſone lrarum. ante bienniũ nominat
j. de lrãtum oblĩo. ſed hoc non approbo. Sed ecce exemplum
de ſola ciuili, que fuit qñq; iuncta naturali: qñq; es mihi obli-
gatus nãlr & ciuilr, ſacio pactũ de nõ petendo, tollit naturalẽ,
ſed remanet ciuilis, vt ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus. Itẽ exemplũ,
ciuilis efficacis eſt in delictis, non dico in oĩb ſed in illis quæ
coercent per legẽ, vt in pauperie, vt ff. ſi quad. pau fe. dicat. l. 1
Et hoc poſſet dari exemplũ de ciuili inefficaci, vbi delinqt filius
ꝯtra patrẽ, vel ſeruus ꝯtra dñm. & bñ dico in delictis, quod qui
dam dñr, qa in delictis non cõſentit qa ad pœnã, võ non eſt hic
nãlis, vt ff. de pact. l. 1. Ego dico, ꝙ ad nãlem inducendã non exi
git ſemp cõſenſus, vt ſ. & ij exigeret. intelligerẽ tacitum ꝯſen-
ſum in delictis, vt eo ipſo quòd qs deliquit, velit pati pœnã, vt
ff de poſtu l. 1. § ad beſtias. & arg. ff de iure fiſci. l. Imperatores.
Dico enim, ꝙ furta coercent per iuſgentiũ: intelligo hoc in
diffinitione furti, vt ff de furtis. circa principiũ eſt arg. j. de re.
7 diui. §. ſingulorũ. †Caue, qa non dico, ꝙ pœna dupli, vel qua
drupli ſit de iure gen. imò pœna dupli eſt per l. 12. tabul. pœna
quadrupli de iure ptorio, vt j de pĩcri. §. furti. & j. de noxa. Sed
dico, ꝙ furta coercentur iure gent. non iſta pœna, ſed alia quã
nos ignoramus. Idem de iure naturali primæuo potes ponere
exemplũ in maleficiis. Es obligatus alii nõ male facere, vel non
cõuinari, ergo qlibet eſt obligatus, ar. ff. de iuſti. & iur. l. vt vim.
Exemplũ de vtraq; ſimul iuncta potes videre in ſtip & vbicun
que eſt diſtributiuũ duorũ. Sequitur videre cætera obligationis
ciuilis, & naturalis in eo ꝯtractu, an ſit vna, vel plures. Iſtam qõ-
nem primo explicabo in ꝯtractib. iure gen. vt in emptione, q̃ eſt
de iure gen. v. g. emo à te aliquam rẽ, & ſic eſt nãlis: qa naſcetur
ex cõſenſu, vt ff de pact. l. 1. Certe iſtã qõnem præcedit alia. ſ. vt
8 actiones ſint de iure ciui. an de iure gen. † Vñ iſtã primã primo
expediam. De hoc eſt diuerſa opin. Dicũt Doct. commr, ꝙ actio-
nes ſunt de iure ci. & inducunt l. q̃ dicit rem ex his ll. l. actiones
hæreditariæ ſunt, vt ff de orig. iur. l. 2. §. deinde. Vnde dñt ipſi,
tu habes expreſſe, ꝙ actiones ſunt de iure ci. Item hæc proban-
tur ſic. Inuẽtione, q̃ ſunt de iure gent. enumerantur, ꝙ actiones
ſint de iure gen. iuxta illud, qđ de vno ꝯceditur, de alio negatur,
arg. ad hoc ff. de iudi. l. cũ pro. & l. hẽs. Ad iſtã qõnem. ſ. quòd
debẽt enumerari, C. de cad. tol. §. fi. Itẽ ibi enumeratur in vendi
tionib. iuriſg. l. ſtat in obſonib. & non proceſſit vltra. ergo &c.
Et qđ de vno conceditur de altero denegatur, vt ff. de iudi. l. pior.
& C. de pcur. l. maritus. Dñs meus dicit ꝯtrariũ, & dicit, ꝙ actio
nes ſunt de iure gen. & ꝙ in oĩbus ꝯctib. iuriſgen. agebat, qđ ri-
diculũ eẽt dicere, qđ nõ obligaretur, & nõ ageretur. Itẽ dicit ip
ſe, & hoc dicit §. deinde. dicit eñ ibi ꝯñr, qđ eſt. n. cõponere &
certe cõponere eſt prius inuẽtũ in melius ordinare. Sic etenim
exponit gl. expoſita i pxi ergo cũ tu dicis, ꝙ iure ci. ſunt cõpoſi
tæ, ſeqtur, ꝙ prius inuẽtæ, & añ ius ciuile. ergo dico, ꝙ actiones
ſunt de iure gen. Itẽ ad hoc eſt qđ repetitur cautũ in iure, quo
iure introductæ ſunt: ergo iuri antiqori aſcribẽdũ ẽ. & ꝙ iuri
antiqori aſcribendũ eſt, vbi nõ eſt cautũ, hẽs ff. fi. re. l. in finalib.
Sic ergo iſta qõne decia, reſtat videre nunquid in obſone, q̃ eſt
de iure gen. ſit vna obligatio tñ. i. vnum vel duo vincula. & vi-
detur, ꝙ ſit una, l. dicit totã obli. &c. ff. de fideiuſſ. l. ſi debitori. &
hoc

ADDITIO.

a ¶Naturali. Quare non cadat obligatio ciuilis inter patrẽ & filiũ in poteſta
te? Ratio cõis Doct. ſecũdũ Bar. in l. frater. ff. de cõdi. indebi. eſt rõne patriæ
poteſtatis de iure inuentæ, & de iure ciuili pater & filius cenſentur vna &
eadẽ pſona, & ſic adẽ non põt eſſe ſibi obligatus. Ex quo infert d. Iaſ. ibi, ver.
capio quod Francigenę, ex quo ſubiiciuntur Roma. Imperio, in eis nõ cadit pa
tria poteſtas, per gl. ſing. Inſti. de pat. pote. in prin. quam ſing. no. Bal. in c. 1.
an mariti ſucce. vxor. in benefi. & in c. ſi duo. in fi. de fratre not. in vſib. feu.
alias tres rationes, quare non oriatur obligatio ciuilis in patrem, & filium,
recitat do. Iaſ. poſt Bar. & alios in d. l. frater. Alex. in 1. lec vide oĩno per eum.

hoc totũ signũ distributiuũ est vnius totius integralis, ergo apparet, q vna est obl'o in ɔ̃ctib. q sũt de iure gẽ. vt l. vẽditione, & q̃ ñ indigẽt auxilio iuris ci. qa vna est obl'o tm̃ vno vinculo, s. n̄alis. Nã, vt dixi, isti ɔ̃ctus sunt efficaciã agendi iure gẽ. Sed dico, q isti ɔ̃ctus dñr de iure ci. approbatione, nõ qa aliqd sint ð iure ci. sed qa ius ci. eos approbat, & in melius reformat, & hoc innuit j. e. ti. vbi dicit, ciuiles sunt, &c. Itẽ q in ɔ̃ctib. iurisg. Si ergo tu diceres, q ibi esset reperire obl'one, ergo sequeret, q esset de iu. ci. q est ɔ̃ tex. vt s̃ de iu. nat. §. ius aũt, de paucis &c. & ff. de iust. & iu. l. ex hoc iure. Vñ si tu dices, q ĩ obl'one de iure g. esset ciuilis, falsum diceres, ex quo lex dicit paucis, & in ista inña resideo, q io in obl'onib. iurisg. nõ sit nisi vnũ vinculũ n̄ale tm̃ approbatum ciuili iure: nã q ɔ̃firmat. non dat. Illud est Brochardũ ad vtrãq; vñ, q q ɔ̃firmat, non dat, & qui ɔ̃firmat, dat, ff. de iur. om. iu. l.

10 & quia. †Sed q̃ro, nunqd in ɔ̃ctib. iuris ciu. sit duplex vinculum? Et vr distinguẽdũ in ista q̃one. aut de eo ɔ̃ctu, cui ius ciu. dat efficaciã. aut de eo ɔ̃ctu, cui ius ciuile non dat, sed qa eũ informat in meli', vt est ponere exẽplũ in ɔ̃ctu emphyteutico: sed de quo dubitabat q̃s esset ɔ̃ctus ante ius ciuile sine lege bonus, an posset sub spãli ti. vt probat j. locati & ɔ̃ducti. §. adeo aũt. Sed certe in tali ɔ̃ctu iuris ci. qui ante ius ciuile erat efficax, dico tm̃ esse vnũ vinculũ: qa ad hoc ff. de acq. rer. dom. l. qua rõne. Si vero q̃ris de ɔ̃ctu iuris ci. qa ius ci. dat ei efficaciã, distinguo, aut sine l. aliqua erat talis ɔ̃ctus, iuxta quã poterat ɔ̃hi aliqua obl'o, sed ius ci. reposuit in obl'one, nec erat an aliq̃ reperire n̄alẽ, & tunc dico, q est vnũ vinculũ, s. ciuile tm̃: aut poterat ɔ̃hi obl'o n̄alis, aut ius ciuile, & tũc dico, q est recipere duplex vinculũ, vt est videre in stipl'one: nã ɔ̃sensus introductus erat n̄alis. itẽ p ius ci. additur forma stipl'oni, ex qua nascitur ciuilis, ar. ff. de ɔ̃d. ind. l. si post fideiussor. †Sed quæro, † q̃ñ obl'ones inducuntur in esse? Respondeo, & dico p viã gñationis, & viã creationis. Est dña inter gñationem, & creationem. Creatio. n. fit ex nihilo, sed gñatio fit vbi est mã q̃ n̄ari ordine sufficeret ad ɔ̃hendã obl'onẽ, si hñet iuris ordinẽ. Dico, si ius ciuile facit aliq̃ obl'onẽ, illam dico generationem, sed iõ factũ, alias mã nõ erat talis, qđ n̄ali ordine sufficeret ad ɔ̃hendã obl'onẽ, tunc ius ciuile supueniẽs facit aliquã obl'onem, dicam illã ɔ̃hi, ar. ff. de act. & ob. l. obligamur. sic ergo

11 vides, q obl'o deducitur per gñationẽ, & creationẽ. †Et gratia huius quæritur, nunqd inña inducit obl'onẽ: Vr q sic, ad minus de inña ɔ̃dẽnatoria inducente actionẽ in factũ, sed actio nõ põt esse sine obl'one, quia obl'o est mr̃ actionis, ff. de proc. l. licet. §. ea obl'o. ergo &c. Ad oppositũ, q inña non inducat obl'onẽ, hẽs ff. de rei ven. l. ex diuerso & ff. si seruitus vendicet. l. sicuti. Quid

a dicemus? Dico s̃m veritatẽ, q inña ɔ̃dẽnatoria nullã[a] inducit obligationẽ verã, sed tm̃ per præsumptionẽ existentiæ obl'onis. lex dicit, q inña hr̃ pro veritate, ff. de reg. iur. l. res inducta, ergo &c. Doct. dñr ɔ̃. q inducit actionẽ, & qđ sit effectus huius discussionis, hẽs j. de lrarũ obl. Sed ponamus cũ Doc. quod inducat obligationẽ. Quæro, vtrũ inducat n̄alem? & dico, qđ ñ, qa ciuilis rõ ciuilia iura tollit, s. ð le. ag. suc. ĩ fi. sed inña ñ ẽ de n̄ali iure, ergo &c. q n̄alem non inducat. Ad oppositũ, q inducat n̄alem, quia ex sola ciuili nõ agitur ad minus cũ effectu, vt habuistis s̃. ñ. Itẽ hic nõ intelli̊r de sola ciuili, vt j. de excep. § præterea. ff. de sol. Stichũ § n̄alis. D. Azo dicit, q p̃ inñam nõ inducit n̄alis, & n̄idet ad ar. iã dicta, qa dicis ex sola ciuili nõ agit, verũ est r̃lr, tñ fallit ĩ lrarum obl'onib. ff. de ɔ̃d. ind. l. Iul. C. de nõ nu. pec. l. in ɔ̃ctib. & j. de perpe. & tẽp. ac. ff. de ver. ob. l. Stichũ. Dñs meus dicit ɔ̃, & p rõnẽ ĩductiuę. Lex dicit, q ɔ̃dẽnatus, si nõ appellat, ɔ̃sentire vr̃, C. de app. l. 2. §. q ad ciuilia. & C. de posth. l. 1. cũ dicit placita &c. ergo ɔ̃sentit, & obligat naturalr̃, qa cõsensus inducit n̄alẽ, ff. de pac. l. 1. Si vero appellat, aut ɔ̃seqtur suã appellationẽ, aut nõ, & isto casu hr̃ p eo, ac si nõ appellasset, C. de app. rec. l. 2. sed si non appellasset. ɔ̃sentiret, vt s̃. ergo &c. Si vero prosequit suam appl'onẽ, aut obtinet in cã appl'onis, aut succũbit. Si obtinet, nõ est q̃rẽdũ de prima inña, qa nõ hẽt effectũ. Si vero succũbit, aut appellat scđo, & põt, aut nõ. Si vero non appellat scđo, tũc adhuc ɔ̃sentire vr̃, ergo &c. Si vero scđo appellat & succũbit, non licet tertio appellare, in rubro, & in nigro. & in isto casu aut tu dices, q nõ consentit, tertio appellat ad Deũ dicens, si possem, appellarem. Sed isto casu dico, q hr̃ pro ɔ̃sentiente, ex quo nõ hẽt iustã cãm ɔ̃dicendi, & q hñet pro ɔ̃sentiente, hẽs ff. so. ma. l. si dotẽ. nã bñ scis, q nõ põt recipere dotẽ, nisi cõsentiente filia: pone ergo filiam ɔ̃dicere, & non hẽt legitimã cãm ɔ̃dicẽdi. dicit l. alleg. quod hr̃ pro ɔ̃sentiente, ergo inducit n̄alis, ergo &c. Dico ɔ̃ s. q non inducitur n̄alis per inñam: & probatur sic, Nã idẽ est modus tollendi, & inducẽdi obl'onẽ, ff. de so. Stichũ aut Paphilũ. §. n̄alis. Sed pone, q verus debitor est absolutus, nunquid per inñam tollitur n̄alis? Certe non, vt ff. de cõd. ind. l. Iul. & l. dicat. q si soluit, non repeteret: quia n̄alis debitor remanet. Sequitur de viribus obl'onum n̄alis, iurisgen. & dico, q vna virtus est quæ inducit compensationem, l. etiam quod natura. ff. de cõp. Secunda virtus est. q ei accidit fideiussor, infra de fideius. in pri. ff. de fideiu. fideiussor obligari. Tertia est, quia potest noua ri, ff. eo. l. j. Itẽ põt ɔ̃stitui, ff. de ɔ̃st. pe. l. 3. l. 2. l. i. §. debitũ. Itẽ inducit excep. ff. de pact. l. iurisgen. §. quinimo. Itẽ ĩhibet repetitionẽ, ff. de ɔ̃d. id. l. si pœnę. Sz q̃ro, q̃ sit virt' iuris n̄alis primęui. Certe doctores nõ intromittũt se de ista, vñ dñt, q eius nulla est effectus. sed certe ego ɔ̃, & dico, qa maxima est ei' virt' prima, dico q ñ inducit repetitionẽ, & q̃ñ nunqd ista obl'o iuris ciuilis primæui ĩpedit repetitionem, v. g. ego feci tibi multa bona, deinde tu mihi rẽ aliquã tradis, dicẽs tene istã rẽ nr̃o cõmõ. q̃ro, nũqd potes repetere. Arguit, q non, qa vbi q̃s soluit pristinũ debitu, nõ põt repetere, nisi pbet indebitũ, ff. de pba. l. cũ de indebito. Certe dico, q isto casu vbi q̃s est obligatus iure n̄ali primęuo, q talis est effectus istius obl'onis, q p̃sumit animus donãdi, arg. ff. mãdati. l. si vero non. § idẽ Pa. Pone. Abbas dat alicui aduocato multa bona, hoc fecit de iure, dein se moritur aduocatus: Abbas vult repetere, nunqd pot. Dico, q p̃sumit habuisse aĩum donãdi, ex quo fuit aduocatus suus: Itẽ ostẽdit, q alia est virtus, & in ixim. pone, fideiussi pro te creditor est talis, cui multa bona feci, q deinde creditor remittit mihi obl'onem, nunqd ego fideiussor, cui remissa est obl'o, possum repetere à te reo principali? Lex distinguit, aut multa bona fecerat fideiussor creditori. & tunc præsumitur q animo remunerãdi ille remisit: & tũc põt agere contra eũ actione man. aut nulla bona fecit ei, & tunc nõ põt. Istã oppositionẽ hẽs ff. ma. l. idq;. in fi. & l. si vero nõ remu

12 nerandi in prin. †Item iura ista sunt in ar. ad opinionẽ de eo, q mittit Romã p alio, & in via hospitat cũ quodã amico suo, q amicus soluit p eo decẽ; deinde cũ fuerit reuersus, vult cũ dño suo ɔ̃putare. Dñe, erã ipensurus decẽ d meo. nisi fuissem hospitatus cũ amico. vñ volo hr̃e ista decẽ p iura ista: si alias ei amico sno fecisset. Quod põt dño suo ɔ̃putare, q p̃sumit, amic' fecis-

13 se causa remunerandi: alias nõ, vt in l. si vero nõ. ɔ̃ pall. †Item effectus est, pone debi tibi multa, de diuite venio ad paupertatem, & non habeo, vnde possum me alere, nunquid possum agere, vt me alẽdt gl. q sic. & agam. q reddas ea q̃ tibi dedi. gl. hẽs ff. de ren. do. l. si. Item effectus ciuilis obl'onis est q efficax est ad agendũ, licet exceptio obstet. Nã si aliq̃s fuerit n̄aliter, & ciuilr̃ obligat' mihi, & feci sibi pactũ ð ñ petẽdo, nihilomin' agã, sed obstat mihi exce. ff. ð pac. l. si vn'. §. pact'. & j. ð excep. §. p̃terea.

ADDITIO.

a Nullam inducit. Adde, & vide omnino D. Iasõ. l. Iul. verum debitorẽ. vers. teneo ergo. ff. de cõd. ind. vbi recitat opinionẽ doctorũ. tandẽ cõcludit cũ opi. Bar. quam dicit veram, & cõem, q ex sententia cõdemnatoria oritur naturalis obligatio, impropria descendens ex æquitate iurisgentiũ, allegat tamẽ Bar. sibi ɔ̃riũ in l. si plures. in prin. ff. de fideiuss. & in l. cũ q. C. de iur. & fac. igno.

De verborum obligationibus. Rub.

1 *Stipulatio omnis quibus possit fieri.*
2 *Promissor, an possit statim conueniri, et quomodo intelligatur.*
3 *Clausula, singulis annis, apposita ĩ stipulatione, ĩ cuius fauorẽ videatur apposita.*
4 *Stipulatus ẽ quis aliquid sibi dari singulis ãnis, an sit vna stipulatio, vel plures.*
5 *Spes in stipulatione conditionali bene transmittitur in heredem, secus in legatis. et de ratione diuersitatis.*

1 VErbis. †Oĩs stipl'o aut pure, aut in diẽ aut sub ɔ̃dõne fit, ff. de ver. ob. l. in ista stipl'one. Itẽ põt fieri, vt qa dico. pmitto decem tibi a paschate in antea, & q istis modis fiat, hẽs ff. de act. & obl. obl'onũ Sequit in lr̃a. Idq; ɔ̃festim peti põt. gl. op. id q dicit gl. pmittit, ex quo ɔ̃festim peti põt. gl. idẽ dẽtet dicere tenere, nõ aũt dẽt pmittere. Et pp hoc dĩ gl. q non est ita intelligendũ prauę. s. q statim possit peti a pmissore. qa nõ debuit venire cũ sacco paratus, ff. de sol. l. quod

2 dicimus. †Itẽ dẽt ei dari modicũ spatiũ[a], s. decẽ dierũ, ff. de con-

a sti. pec. l. pmissor. sed dẽt dici statĩ incõtinẽti peti pt sine spatio, & q dt lex illa pmissor, icõtinẽti dat decẽ dierũ spatiũ: spãle ẽ ĩ cõstituta pecunia. ergo in ceteris ɔ̃ctibus cõe est in ɔ̃riũ, ar. ff. ad munici. l. statĩ, ergo patet. Verũtñ hic dẽmus tractare de duob. tpib. s. de tpe a quo cõstituat, immo alio tpe valet, s. q tps dẽt ad soluẽdũ sibi cõcesso p̃cepto. qa recepto a iudice resoluendo. Et est sciẽdũ, q antequã ex cõuentione ɔ̃stituat in mora, dabit sibi modicũ spatiũ arbitrio iudicis relinquẽdũ: qđ tps nõ est possibile distitute, forte erit, vt possit ad arcẽ suã, vr̃ aliud sit, q magis põt intellectu pcipi, quã aliqua locutione exprimi, vt ff. sol. mat. l. mutũ. & l. q dicim'. & facit ff. de coll. l. si q̃s filiũ. §. stipl'o. Dico ergo, q hẽbit spatiũ decẽ dierũ ad purgandã moram, sed mora dabit arbitrio iudicis. Itẽ dico, q statim sine aliquo spatio pt ɔ̃ueniri nã ẽ certũ dũ est alio tpe. Et ẽ sciẽdũ, q sibi ɔ̃cesso dabit tps, qđ p̃stat cõdẽnatis, a p̃cepto iudicis sibi facto ɔ̃putandũ, ff. de ind. l. debitori. Seqnit in lr̃a. Statĩ qdẽ debet, vbi eẽt dies incerta penitus: qa tũc hẽret cõditiones, & ẽt dies ĩcerta penit', ð qua dubium est an extet, vel non. Vt quia promisi tibi dare decẽ die nuptiarũ mearũ. Est & dies incerta, ñ qa sit ĩcertũ qn sit, sed nescit qñ, vt ĩ hora mortis q̃ est certa, sz nescit qñ, vt ff. ð ɔ̃d. & dẽ. l. j. Est & dies certa, ð qua certũ, q erit, & qñ, & ĩ ista die certa,

ADDITIO.

a Modicum spatium. Adde qualiter iudex arbitrari debeat tempus esse modicum, vel non, Ale. in consi. 156. incip. viso & considerato, in 2. vol.

ta, & ĩ die, q̃ ẽ icerta, sed ñ penit⁹ ꝯhĩt oblõ statim, sed solũ dif-
fert in diẽ, vt ff. de verb. ob. l. stiplo ista. & ff. de ꝯd. & de. l. stiplo-
nes. Et ꝙ ĩ stiplonib. i diẽ certa, & ĩ die, q̃ ñ ẽ icerta, penit⁹ ꝯhĩt
oblõ pura, hẽs ff. de verb. ob. l. cẽtesimus. Seqĩ i lrã. Prius quã is
ꝑtenerit. No. ꝙ citar⁹ ad diẽ, tota die est expectad⁹, sed quãr ex-
pectari dẽat, hẽs ex. de of. del. c. ꝯsuluit. Seqĩ in lrã. Decẽ aureos
annuos quoad viuã. Dicit hic gl. qa hæc stiplo est pura quo ad
primũ annũ, quẽ certũ est viuere, sed quoad sequẽtes, qa est ꝯ-
dõnalis, vt intelligaĩ si viuat. Sed ego ꝓbo, ꝙ hoc nõ pt eẽe. Nã
deficiẽte ꝯdõne ipso iure põt agi, sed hic post mortẽ ꝓmittẽtis
agiĩ ipso iure, hic excipiat, & hic in testõ. ꝯ patet, ꝙ illa stiplo in
annos ñ est ꝯdõnalis rõe sequẽnũ annorũ. cũ hęc ꝯdõ, si viuat,
dñciat post mortẽ ꝓmittẽtis. Vel si vis sustineĩ, dicas ꝙ est ꝯdõ
nalis ĩ effectu. & hic ẽ, quãuis agaĩ eã dñciẽtis cũ effectu ñ agit,
& ita si effectũ respicias, ꝯdõnalis est, & sic sumiĩ condõnalis in
effectu ẽ, quãuis agaĩ ea dñciẽte, tñ cũ effectu ñ agũt. Et ita si ef
fectũ respicias, ꝯdõnalis ẽ, & sic sumiĩ ꝯdõnalis ĩ effectu, ff. d ar
bi. l. vel ita dmũ. Vel dic scdo, ꝭm ꝙ dĩ gl. ꝙ quo ad sequẽtes an-
nos est pura abnegatiue. i. ñ ꝯdõnalis, & sic sumiĩ pura ꝑ eo, ꝙ
est ꝯdõnalis, ff. d donõ. l. si pupill⁹. Est ergo pura, vt dcm̃ est, lʒ
differĩ solũ sup verbo illo, aliud si dixerit, nec venio ad gl. illam
aliud si dixerit. Nã hic põit gl. drĩã ĩter ista, & ibi dico sic, ꝓmit-
to tibi decẽ ĩ anno. Nã ĩ prĩo casu, qñ ĩ singulis annis, vł annua-
tim ꝓmittunĩ, tunc petunĩ ĩ prio an. in scdo casu. i. qñ anno ꝓ-
mittiĩ petunĩ in fine anni, vñ vers⁹, Annua si dẽs &c. Sed qdam
magni Doctores istã gl. reprobãt ĩ qualibet sui pte, tñ qd dcm̃ ẽ
đ anno, vel đ singulis annis, ñ placet eis: dixerũt ipsi ꝓmittẽĩ ve-
rũ, & ꝓmissio mẽstrua ẽ quasi. Itẽ ꝭm ĩ mẽstrua ꝓmissione ñ re
spicim⁹ finẽ mẽsis. sic ergo ddm ẽ ĩ anno ꝑ legẽ ff. si cert. pet. l.
vlt. Vñ dñt, ꝙ hinc đbet ex ꝯctu, siue ĩ anno, siue in singulis an-
nis, siue ꝑ annua ĩspicim⁹, & petim⁹ finẽ anni, sed ĩ legans siue
singulis annis, siue ꝑ annos relinq̃re ĩspicim⁹ finẽ, & petim⁹ in
capite anni, C. qñ di. le. ced. l. 1. ff. qñ di. le. ced. nec semel. & ita nõ
ponũt drĩã, siue sit ĩ annũ, siue ĩ anno, siue ĩ singulis, qd videaĩ,
sed bñ ponunt drĩã, an dẽanĩ ex ꝯctib. an ex legatis. Dns Iac. ap-
probat gl. & ver⁹, & repetit legẽ dicẽtem, ꝙ si ego ꝓmitto tibi
decẽ ĩ singulis annis, ꝯfestim potes petere ꝯ me ꝑ prio anno, ff.
đ ver. ob. l. cũ q ita. §. q ita. Sed pone, ꝙ ꝓuniaĩ numer⁹ dierũ, vt
qa lego, vel ꝓmitto Titio singulis annis vsq; ad trienniũ. Certe
vr, ꝙ finis primi anni sit ĩspiciẽdus, añq̃ agat Titius. ff. de le. 1.
si cui ita leget. Tñ distinguo ꝑut lex vĩ distiguere, aut ista ꝓlum
ptio ẽ apposita fauorĩ obligãtis, vel obligati. si obligati, tũc attẽ-
dit finis anni. si vero fauore creditoris, tũc agiĩ in capite anni, vt
ꝓbaĩ ff. qñ dies le. ce. l. nec semel. & l. cũ ꝓfinito. Redeo ad pri-
mũ, & eis approbo ꝑ hoc, qđ dcm̃ est, & denuo ꝑ rõnẽ. nã fauo
res sũt ampliãdi, vñ ego, ĩ cui⁹ fauorĩ ꝓfinitũ ẽ tps illud, cũ dico.
lego tibi đcẽ ĩ hoc anno, vel ꝓmitto, certe fauorĩ illi⁹ q obligat:
qa iõ apposita ẽ, ꝓfinitio sic ĩ ampliori tpe teneaĩ, ergo dicem⁹
ꝙ fauor iste sit ampliãd⁹, & ita ĩ fine anni nõ ĩ pricipio petatur.
3 † Sʒ vbi est adiecta illa clã, singulis annis, nemo dubitat, qn hoc
ĩ fauorẽ obligãtis: qa si ꝓmitterẽ đcẽ, nec adijcerẽ singulis an-
nis, sola đcẽ ꝓstãdo liberarer, ergo planũ est, qđ adiecta cã fauorĩ
obligãtis ꝑꝑ amplitudinẽ oblatiõis quasi ẽ dũnũ. Dicerẽ, vt pos
sit peterĩ ĩ capite anni, cũ fauores sint ampliãdi, vt dcm̃ ẽ. Et hoc
ẽ, qđ euidẽter dñt leges ff. qñ dies le. ce. l. nec semel. §. hoc forte.
& l. si ꝓstationẽ. De vno qrit hic gl. vtrũ cũ stipulor singulis an
4 nis sit vna stiplo, vel ples? † Et ad hoc rñdet gl. qa vna ẽ stiplo, li
cet legata sic relicta sit pla. Sed q̃ ẽ rõ? qa legatũ sic relictũ, lego
tibi annua decẽ, sũt plã, & stiplo sic scã est vna. M. rñdet qa cũ
stiplo sit verborũ ꝯceptio, ff. đ ver. ob l. stiplonũ, §. stiplo, & vni
tas stiplonis referaĩ ad id, qđ est de esse stiplonis, nec hic sit, nisi
vna verborũ ꝯceptio, iõ stiplo sic cõcepta est vna, & nõ ples. Et
si tu dices, ꝙ licĩ in legato sic relicto nõ est. nisi vna verborũ ꝯce
ptio, nihil ad rhõbũ, cũ verborũ ꝯceptio ñ fit pluries, drĩa ñ po-
nit. Quę ẽ igiĩ drĩa iter legatũ, & stiplonẽ: nã ĩ stiplone semel ĩ-
spicit ꝑsona stipulãtis, vt sic filiũ acqrat prĩ, sed ĩ legatis pluries
ꝯsideraĩ ꝑsona legatarij, & iõ ꝑ tãto dĩ pluries. Sed tñ q̃ ẽ rõ, qa
ĩ stiplone ĩspicit pluries ꝑsona legatarij? Rñdeo, qa in ꝯctib. sti-
plonis solũ ñ tñ ẽ spectãdũ, vt ff. de ver. ob. l. tñ vt fili⁹. sed ĩ lega
tis spectaĩ dies, quo cedit legatũ, ff. đ re. iur. l. q̃ legata. Et iõ cũ ĩ
singulis annis ĩspiciaĩ, sed ad hoc ꝓt q̃teĩ, ñ spectaĩ prĩ. ĩ legatis,
sicut in ꝯctib. Rñ. qa debili⁹ ꝓt videre, an legato ꝯdõnali spes, q̃
ab ipo prin. sumiĩ ĩ debitũ ĩducẽte eo, cui est relictũ, pẽdẽte cõ-
5 dõne ñ trãsferĩ ĩ hrdẽ. vt C. đ ca. tol. l. vnica. §. qđ si forte. † At in
stiplone ꝯdõnali sec⁹, qa spes bñ trãsmittiĩ ĩ hrdẽ, ĩ legatis vero
nõ trãsmittũĩ. Sed cur diuersũ in stiplonib.? Rñ ĩ legatis attẽdũ
tur merita ꝑsonæ, đ ꝑsc. l. an. & iõ đcedẽte eo, ĩ cui⁹ meritũ lega
tũ fuit relictũ, & re integra, ñ est mirũ si euanescit legatũ, at ĩ sti
plone sec⁹, qa ꝑ cautiones hrdib. nrĩs volum⁹ ꝓuideĩ, vt ff. de ꝓ-
ba. l. si pcm̃. Seqĩ i lrã, Spes ẽ debitũ iri. Sed quãr ñ ẽ ita spes ide
bitũ ñ iri. qđ posset esse, qđ obstabit ꝯcto? Rñ. qa frequẽti⁹ cogi-
tãt ꝯhẽtes interi extaĩ ꝯdõnẽ, quã ñ, tñ. ꝑ tãto dĩ spes indebitũ
iri, ar. hoc C. de cõd. inser. l. 2. & ff. de manu. test. l. si qs locuples,

1 *Dies interpellat pro homine. Item dies tacita per creditorem interpellat.*

§. Loca ẽt inseri. Rndet, ipse hẽbat tps incertũ. Po
ne, ego ꝓmisi tibi dare decẽ Pari
sijs, & sub pęna, nec adiect⁹ est dies ĩ hac stiplone, deinde tps est
ꝑteritũ. quo potuissem venire Parisios, & soluisse: ego nõ veni,
nec solui, tñ nunq̃ fui interpellatus a creditore, nunqd pęna est
cõmissa? Vĩ ꝙ sic: nã q̃uis a creditore nõ fuerim interpellatus,
1 tñ tacitũ tps vĩ me interpellasse. † Nã dies expssa ꝓ dño inter-
pellat, vt C. de ꝯhẽda. & cõmit. stip. l. magnã. Idẽ vĩ, ꝙ dies taci-
a ta ꝑ creditorẽ iterpellet, ar. ff. đ ar. l. si cũ dies. §. fi. & ff. đ ver. ob.
l. itulã. Et ad hoc dixerũt qdã, & bñ, qđ multũ refert, aut ego ve
ni Parisios, lʒ nõ solui. & ĩ hoc casu nõ vĩ pęna cõmissa. Intelli
ge veniti intra tps tacitũ, qđ cõcessũ est mihi ꝑ hũc §. & per l. i.
ff. de ver. ob. l. cũ ita. Et istud tps ꝯcessum ad veniendũ est, nõ aũt
ad soluendũ: & iõ licet nõ soluerim, vt qa ꝑ me non stetit, pœ-
na nõ cõmittiĩ. & sic nõ ob. ff. de ver. obl. l. intulã. Aut ego non
veni, vt positum est in quæstione, & tunc pœna commissa est.

ADDITIO.

a ¶ Creditorem interpellet. Adde, quando & quibus casibus vna interpellatio
requiratur. Alc. in cons. 80. inc. Stantibus his in 4. vol. per totum consilium.

De stipulatione seruorum. Rub.

1 *Hereditas iacens non repræsentat personam hæredis, & tamen hæres repræsen-*
tat personam defuncti, & de ratione diuersitatis.
2 *Furtum regulariter non potest fieri hereditati, et quando.*
3 *Impersonalitas an et quando vitiet stipulationem.*

SEruus ex persona defuncti. &c.
Sequiĩ in lrã. ꝑsonę defuncti. Si ergo hrditas obtinet vi-
cẽ defuncti, non aũt obtinet vicẽ hrdis hrditas iacẽs, vĩ ꝙ
seruus hrditarius potuit acqrere defuncto, sed si viueret acqre-
1 retur hrditati iacenti. † Sed q̃ est rõ, cur iacẽs hrditas nõ repñ-
tat ꝑsonã hrdis, sicut hrs repñtat personã defuncti, vt ff. de acq.
her. l. hrditas. Rñd. qa certũ est defunctũ tenuisse, siue habuisse
hrditatis dñiũ. Sed an hrditatẽ aditã incertũ est de ꝑsona hrdis
futuri, an hrditatẽ adeat, vñ a certo nõ ẽ recedendũ ꝑꝑ incertũ:
vñ hrditas repñtat ꝑsonã defuncti, nõ aũt hrdis, vt ibi. Dicit lex,
nõ vĩ admissum, qđ nõ est alij acq̃situ, vt ff. ex qb. cau. ma. l. nec
vtile. & l. sciendũ. l. deniq;. cũ ergo hrditas non sit acq̃sita hrdi,
hrdi. donec fuerit adita, nõ vĩ a defuncto ꝯcessa, qa eius repñtat
personã, vt ff. de reli. & sump. fune. l. defunctus. Et ad hoc sciẽn
dũ est magis vtilitas in effectu, qa iacens hrditas repñtat ꝑsonã
2 hrdis, multa ei acqrent, q̃ nõ acqreñĩ defuncto. † Seqtur in lrã,
plerisq;, &c. hoc iõ dicit, qa non ꝑ hrditas obtinet vicẽ defuncti,
nã furtũ nõ põt fieri hrditati rẽr, qa posset bñ fieri defuncto. &
est rõ, qa rei nõ possit fieri furtũ: sed iacẽte hrditate res hrdita-
rię possidenĩ, iõ iacente hrditate de reb. hrditarijs nõ fit furtũ.
Sed si q̃ras, quare hrditas nõ fingaĩ possidere, cũ obtineat vicẽ
defuncti? Rñ. qa possessio est facti, & in factis nõ est locus fictio
ni, ff. ex q. cau. ma. l. sciẽdũ. Sed ꝯtriũ est ĩ. de rer. diui. §. vlt. ergo
maior ar. ꝓmissa nõ est vera, videlicet, ꝙ rei non possessę fiat fur
tũ. Sed ego rñ & dico, ꝙ rei, q̃ fuit possessa a dño, quã nunc hẽt,
bñ fit furt. Et sic loquitur ĩ de rer. diui. §. vlt. sed rei possessę, q̃
non hẽt dñium, fit furtum, & sic loquiĩ l. ff. de acq. re. do. l. i eo.
Sed ꝯ est, ꝙ rei non possessę, q̃ nõ hẽt dñium, bñ fiat furtũ, ff de
vsu. l. si hõ. Sed rñ. & dico, ꝙ rei possessæ, q̃ nanũ est habitura do
minũ. bñ fit furtũ ad hoc, vt agit. aũs actione furti, nisi sua inter
sit magis fructuarij quã amittat ipse, vñ vsufr. quare rõne custo
dię qua dño rei tenebiĩ: iõ dicit lrã, plerisq;, ꝑꝑ aliũ casũ hic po-
situm in gl. ĩ quo hrditas nõ obtinet vicẽ dñi. Nã iacente hrdi-
tate seruo hæreditario ꝓmitti nõ põt, qđ posset fieri, si dñs viue
ret, sed hęc est rõ, qa sicut C. nã ius vsusf. est personale, & exigit
personam, cũ qua finiaĩ: sed iacẽte hrditate non reperit ꝑsonã,
cũ qua possit finiri, ergo iacente hrditate hrditario iure nõ põt
amitti, ff. de stip. ser. l. vsusf. Sequitur in lrã, siue personalr. Hæc
lrã facit pro procuratorijs, in qb. ꝯtinetur ꝓmittens sub hypo-
theca rerũ suarũ, q̃ primo non vĩ nãlis, qđ ꝓbo sic. Nã in stipu
latione ꝯsensus duorũ, l. stipulãtis, & ꝓmittẽtis designatur. v. g.
dixi Titio stipulari volenti, frater tibi satisfiet: quę ꝯuentio nul
lius est momenti, vt ꝓbaĩ in Auth. vt cũ de ap. cog. §. vlt. & hoc
rõ, qa nõ designaĩ ꝓmittens. Pariter in gl. dico mentionẽ illã ꝓ-
mittentis &c. nullius est momẽti, cũ nõ designatur persona cui
ꝓmittas. sed dicas, ꝙ non est sifr de persona ꝓmittentis, & ꝑso
3 na stipulãtis. † Nã ipersonalitas ex parte stipulãtis nõ annullat
stiplonẽ, sed iõ, qa cũ stipulor, & dico, ꝓmittis centũ, persona
mei loquentis vĩ certa, vt ff. de ver. obl. l. ita stipls. §. Chrisogo
n⁹, ac si dedisset, qa ĩ stipulãdo nobis, & hrdib. ꝓsumiĩ velle cãm,
vt ff. de ꝓb. si pctũ. sed ĩpersonalitas ex parte annullat ꝯuentio
nẽ. hoc dico, qa cũ dico satisfiet, &c. ꝑsona mei loquẽtis nõ vĩ
esse icerta, & scis in quare? qa non est verisile aliquẽ iactare pe
cuniã, vt ff. de ꝓb. l. cũ de ĩdebito. Seqtur lrã, sed cũ fcm̃. Intellige
ꝙ dĩ hic in exemp. qđ ponit lrã, an seruus stipuleĩ factũ a se fa-
ciẽdũ, vt qa dicis: ꝓmittis scribere librũ, tũc dicerẽ idẽ, qđ in sti
pulatione dari, vt siue oẽs, siue ꝑsonalr stipulenĩ, acquiret dñs,
vt ff.

vt ff. de ver.obl.l.qđ dr̄. Sed quare acquirit seruū sibi scđm, & nō dn̄s, ac de actione nō acqrit sibi sed dn̄s? Rn̄. qa de actione dat ius dn̄s, licet sit ɔ̄ ff.de ɔd.& dem l.q hęc.in prin.iura nō cadūt, & io ea sibi acqrit, nō dn̄s, ut pbat de ver.ob.l.stip̄lo ista. Sed in sequenti gl. opponit, hic dr̄, ꝙ scđm agere nō acqrit dn̄o seruus cōis: qa qcqd seruus acqrit. dn̄o acqrit. Rn̄. dn̄o acqrit sub ɔdōne, qñ seruus cōis nō est capax: nā tūc, sī qñ est capax, acqrit sibi, nō dn̄o, vt hic alias dic, ꝙ scđm sibi acqrit quātū ad cōmodū, qa seruus eundo, vel agēdo, vt stip̄s est, facit vtilitatē dn̄i, si seruus cōis stipulet̄ dn̄is suis p propria noīa, sibi acqrit pro ęqualib. pribus. Si vero p noīa appellatiua, tunc quidem pro parte dn̄ica acquirit, vt dr̄ gl. & verū est. Ad hoc inducebat qdam decretalē, q̄ dicit, ꝙ si mandet alicui sub noīe officij, vt cognoscat̄ decā, tunc reale est rescriptū, non personale. hic n. corrigitur in successione. Sī aūt mandet, ꝙ sub noīe officij, & sub noīe proprio, certe tunc distinguebant quidam, aut pręcessit nomē officij, vt quia dicebat Episcopo Aurel. sī dn̄o, tunc erat reale. si vero non pręcessit nomen, tunc erat reale. Si vero pręcessit propriū nomē, tunc est personale, & hoc dicebat, ꝙ ista iura sic dēnt intelligi.

De diuisione stipulationum. Rub.

1 *Stipulatio quare iudicialis dicatur.*
2 *Stipulatio quare dicatur communis.*
3 *Stipulatio de rato dicitur communis, & qualiter intelligatur.*
4 *Stipulationes prætoria an habeant terminatum tractatum.*

STipulationum alię, &c. Hic ergo ponitur quadrimēbris diuisio. nā alię iudiciales, aliæ &c. Sed opponit̄ de hoc, ꝙ p̄toria ponitur hic vt spēs distincta a iudiciali, cū sub prætorijs cōtineantur iudiciales, vt ff. de prætor. stip.l.1. Item opponitur, ꝙ hic ponitur quadrimēbris diuisio stip̄lonum, vt ff. de p̄to. stip.l.1. non ponitur nisi trimēbris. Ad istud vltimum r̄ndetur: nam hic diuidintr stip̄lo in sua gn̄alitate, & iō non est mirū, si hēat quatuor spēs, & in l. ɔ̄ria solæ prætoriæ diuidunt̄, iō non est mirū si in tot mēbra nō diuidant̄. Ad primū arg. sic r̄ndent gl. & dn̄t, ꝙ sumit̄ hic p̄toria stip̄lo stricte, puta p ea quā p̄tor inducit, & in hoc bn̄ dn̄t, & pro qua interponenda iudex principalis adit̄, & ponunt exēplū: domus tua minat ruinā domui meæ, ego principal̄r venio ad balliuum, vt faciat mihi cauere de dāno infec. ff. de dā. infec.l. p̄tor. Sed ꝙ ego veniā ob aliam cām, vt forte cā tentandi balliuum, & domum petere mihi caueri: hoc fallit, ꝙ principal̄r iudex ad hoc ipsum non adiiut. Sed r̄ndetur, ꝙ licet ob aliā cām, non pp hoc minus debeo dicere, quī iudex principal̄r adil. i. pōt adiri, bn̄ referunt se ad utilitatē, & pp hoc licet nō fiat sp. tn̄ vtilis est aditio faciēdi, sic n. dr̄ actio l. Aq. pena pp utilitatem. non qa sp sit pęnalis, ut Inst. ad l. Aq. §. his aūt uerbis. in ff. aūt sumit̄ largius p̄toria ēt a quocūq; fuerit introducta, dūmodo posset agi ab initio, & hoc pp approbationem: unde nō est mirū, si p̄toria supponitur tanquam spēs distincta a iudiciali. Sed opponit̄ ad hoc qđ dictū est, i. ꝙ cautio p̄toria in ff. posita ab initio exigit̄, nam cauere de rato est p̄toria imposita, & tn̄ ab initio non exigitur. Ad hoc r̄ndet̄, nā qđ dictū est ꝙ cautio p̄toria exigit ab initio, intel̄r ab initio nō p̄cessisse, tn̄ cogitur ɔsecutiue. hoc est sine lite ɔsequi, ꝙ intendit hic, uidelicet agere pro alio. sic ergo uides, ꝙ prætoria stip̄lo sumit̄ p
5 omni eo qđ exigitur ab initio, ff. rem ra. ha. l. interdū. †Sed qualiter ponitur iudicialis stip̄lo. Hic dicit litera, ꝙ a iudice dr̄, & a iudicio, & ita dr̄et uocari iudicialis: & interponitur ista stip̄lo sicut iudiciū. & sn̄ia sit lata. Ista ergo respicit iudiciū, ut est stip̄lo iudicatum sol. sʒ ista, q̄ est dcā a iudice, ut est illa, de qua lr̄a fecit mentionem, nō respicit iudicium, vt potes uidere exēpla in l. allegata hic in gl. Sed dicas, qa cautio de rato, q̄ uocatur cautionalis, non dr̄ iudicialis, cū ea ɔfirmat sn̄iam absolutoriā. Et pp hoc dr̄ iudicialis sicut stip̄lo iudicatū solui, q̄ ɔfirmat sn̄iam ɔdēnatoriam, & pp hoc dr̄ iudicialis de illa de rato, q̄ uocat̄ cautionis, nō dr̄ iudicialis, cū caueat. Rn̄d. iudicatū solui oī casu respicit iudiciū, sed cautio đ rato interdū interponit̄ ex̄ iudiciū, ut ff. rē ra. ha. interdū pp hoc nō dr̄ iudicialis, cū se uariet. ac iudicatū solui nō se uariat a iudicio. pp hoc dr̄ iudicialis. Vel dicas, ꝙ cautio de rato nō sp firmat iudiciū, immo dn̄s si uelit pōt agere non obstāte cautione, licēt agat ad interesse circa falsum procuratorē, ut C. de pc. l. licet. ac stip̄lo iudicatū solui sp firmat rē iudicatā, licet reus millesies ueniret ɔ̄, tn̄ iudicatū soluetur ab eo, qui pmisit iudicatū solui. Cōis, dr̄ gl. dr̄ stip̄lo per abnegationē, sed
6 certe hoc n̄ dr̄ lr̄a, n̄ p̄torię tn̄. Sed gl. †uoluit dicer̄, ꝙ cōis tō dr̄, ꝙ participat nām iudicialis, & p̄toriæ, uel de persequēdo. gl. ponit exēplū sic. Tu abstulisti mihi seruū per metum, deinde ɔdēnatus es mihi restituere, sed seruus ille fugit, certe tu dēs cauere de eo restituendo, cum ad te peruenerit, ff. de ɔd. ob. cau. l. pecuniam. Alia lex dr̄ ꝙ dēt p̄stare si inueniat̄, ff de ædi. edi. l. redhibere. §. ult. Mere pretoris officio. mero exponit glo. ita, ꝙ non iudicis. Sed nunquid ipse prætor est iudex? Certe constat ꝙ sic, & propter hoc intel̄it glo. q̄ dicit non iudicis, uerum est alterius. uel forte gl. intel̄it prætoris. l. mortui, & non uiui. Aediliciæ stip̄lones ɔtinēt̄ ī p̄torijs. Nā cū ipsi ædiles sūt ex p̄torib. n̄ ē mirū cū inuētione sint p̄toriæ, ɔ̄ de iur. n. l. i. §. vit. Conuētionales. De istis nō potuit exemplū pp multitudine. Et sic cert. ꝙ inopē me copia fecit, sed qua ea edictū ędiliu nō dicit, ꝙ sit cauendū, & morib. & vitijs, sed in l. post ea ī eo tn̄ bn̄ ɔtinet, ff. de ędil. edi. l. vēditor. Certe īmo lex dicit, ꝙ illa cautio præcipit interponi ab ædilib. ff. de euictio. l. si qs ī; hoc. Sed hoc dices ab ędilib. s. in edicto sed certe si ipsi essent p̄tores, bn̄ tacerent iura nihil in edictis suis inueni me legisse. Sed dic de hoīe vendito loquitur, pro quo cauet̄ p edictū ędi. vel ut in ead. l. q a qđ dr̄, sed pro alijs cauet. p l. positā in edicto. Glo. q̄nt. qñ habebimꝰ notitia p̄toriarū, & iudicialiū. Et dicit, ꝙ hæc est notitia, qa prætorię sunt q̄ a p̄torib. sunt introductæ, & iudiciales sunt q̄ a iureconsultis alijs sunt introductæ. Et verū credo, sed nō probat̄ bn̄, ꝙ sint iudiciales: qa a iureconsul. fuerunt introductæ: qa plēs fuerunt iureɔsulti, q nō fuerūt iudices. Itē gl. dr̄ aliam notitiā, ꝙ p̄toriæ sunt, pp quas iudex principal̄r adit, sed iudiciales, qñ ob aliā rē principaliter petitā. Sed certe ista doctrina non est bona. Nā pōt eē, ꝙ in p̄toria iudex principal̄r adit̄ ob hoc ipm, & pōt esse, ꝙ n̄, & sic nō est bona doctrina. Et primo vide exemplū, quod pro prętoria interponenda iudex principal̄r non adit̄ ob hoc ipsum, vt potes videre māliter. si ɔ̄ha. eam Titio, & pro eo alius interueniat defendendo. debet cauere iudicatū solui, & tn̄ pro ista interponēda nō adiri iudicē principal̄r, īmo debitū Titij. Itē pro iudiciali interponenda principaliter adit iudex. Titius dēt tibi decē sub cōdōne, vel in diē, & pone, ꝙ ipse dissipet bona, & ita timet̄ labi facultatib. certe in casu isto adit iudicem, vt faciat tibi caueri de soluendo aduenīēte die, vel ɔdōne. Certe hic vides, ꝙ principal̄r iudex ob hoc ipsum aditur. intellige, vel pōt adiri, vt referas ad habilitatē, & s. intel̄r gl. adit̄ in p̄toria stip̄lone. Et si totus mundus iurasset, nō posset inueniri dr̄ia inter istam cautionē, & prætoriā. illa de soluēdo legato aduenīēte die, vel ɔdōne, ff. vt le. no. ca. Vn̄ qua rōne dr̄ gl. principal̄r adiri iudicem ob hoc ipsum. ead. rōne in ista iudiciali, tū qa ad hoc n̄ posset reperiri diuersitas inter istā & aliā, dico adiri iudicē principal̄r ob hoc ipsū. Et de hoc hēs exēplū ff. đ iud. l. i. oīb ergo n̄ ē bona doctrina, vel notitia inter p̄torales, & iudiciales: qa p p̄toria interponēda iudex adit̄ principal̄r ob hoc ipsum, & incidēter. Nā pone, ꝙ iudex ob aliā cām principal̄r adit, & incidenter petit̄ interponi p̄toria cautio, vt s. Itē n̄ est bona doctrina, seu notitia iudicialis stip̄lonis, qa iudex ob hoc ipsum p ea interponēda n̄ adit, qa īmo qñq; sic. & qñq; n̄. Itē gl. dr̄ illā notitiā, q̄ est ad scripturā n̄ ad diē sic. Nā p̄toriæ stip̄lones, vel tractatæ sunt & hn̄t tractatū suū ordinatū, vt ff. đ p̄t. stip. sʒ iudiciales n̄ hn̄t tractatū ordinatū, īmo sūt vagæ plēs tractatꝰ iuris. Nā vna est ff. mā. l. si pcuratorē. aliæ in diuersis locis alijs. Sed ista doctrina n̄ valet ad hoc, vt cognoscamus nām iudicialis, & p̄torię. Sʒ de cōi. Et dr̄, ꝙ pro tāto dr̄ cōis. qa ī aliquo suī n̄ est đ nā totalr̄ mēæ p̄toriæ, sʒ participat nām iudicialis. Nō intelligas, ꝙ pp hoc dicat̄ cōis, qa ī oī casu hēt aliqd nāę merę p̄torię & iudicialis, & sic intelligendū. sʒ pōe exēplū scđm gl. đ cōi, q̄ ī aliquo casu suo nām hēt p̄toriæ, sʒ participat nām iudicialis. ecce cautio, rē pupilli saluam fore, q̄ in aliquo casu suo hēt nām merę p̄toriæ, vt cū iudex pricipal̄r adit̄ ob hoc ipsū ver. igr̄ dico tutores dari pupillo, sʒ adhuc nō satisdederit rē pupilli saluā fore. Et alr̄ cū tutor ob hoc ipsū pricipal̄r adit p̄torē, in isto casu hēt hic cautio nām merę p̄torię: qa a p̄tore fuit īuēta. Itē qa ob hoc ipsū iudex principal̄r adil. Itē in casu p̄t eē ꝙ n̄ tota est đ nā merę p̄torię, sed participat nām iudicialis, vt qñ p ea īterponēda iudex pricipal̄r n̄ adit̄, vt ecce pupillꝰ n̄ hēt tutorē, & ob hoc amici veniūt ad iudicē, vt detur, & ɔ̄nt petunt, vt iudex faciat ab eo tutore satisdari rē pupilli saluā fore. In hoc casu dn̄t ipi, ꝙ ista cautio p̄ticipat nām iudicialis, q̄ nā ē, vt ob hoc ipm iudex pricipal̄r nō adeat, & sic dn̄t cām eē cōem. Sed opponitur đ hoc, ꝙ ipsimet dixerūt, ꝙ licet cautio p̄toria. sup qua iudex pricipal̄r n̄ adeatur, n̄ pp hoc minꝰ ē dicēda de nā merę p̄toriæ pp habilitatē q̄ hēt, vt per eā iudex principal̄r adeat. q̄uis hic n̄ sit. ff. ad l. Aq. l. his verbis. Sed dico ī pie ista, cū cautio rē pupilli saluā fore, sit p̄toria, i. de nā merę p̄torię, cum iudex principal̄r p ea aditur, vt s. dictum est, dico ꝙ licet ɔtingat ob eā iudicē principal̄r nō adiri, n̄ pp hoc minꝰ dicēda est de nā merę p̄toriæ: ergo male dn̄t rōne pdicta eā eē cōem, cū pp hoc sit p̄toria, vt pbaui. Et his ipsi iuuāt se alio ad ostendēdū qñ ista cautio p̄ticipat nām iudicialis Pone, duo sunt tutores testamētarij dati pupillo, mō ita est, ꝙ vnꝰ n̄ pt exigere ab alio p̄cise, vt p̄stet cautionē rē pupilli saluā fore, sʒ bn̄ pt dar̄ electionē vnus alij, vt vel satisdet, aut solꝰ administret. Hoc ē exēplū, ꝙ hæc cautio rē pu. &c. p̄ticipat nām iudicialis, q̄ est, vt p ea iudex n̄ adeat̄ pricipal̄r. Sed certe n̄ mutauerūt verba, sed posuerūt diuersitatē inter nām iudicialis, & p̄torię pricipal̄r adiri, & tūc nām p̄toriæ pricipal̄r n̄ adiri, & tūc nām iudicialis. Hoc tn̄ p̄cise peti, & tunc sit nā p̄toriæ, & p̄cise nō peti, & tunc sit nā iudicialis tn̄, sʒ hoc dērēt dicer̄, ꝙ p̄toria ea ē, q̄ a p̄tor̄ est īntroducta, p q̄ interponēda iudex principal̄r adit̄, & petit̄ p̄cise: sʒ ista rō n̄ bn̄ ɔponat rōni, q̄

ponit hic in text.ibi, & ꝑtor iubet rē ſaluā fo:e pupillo caueri,
3 & iterdū &c. †Seqt in lra. Vel d rato ſtipſo. Hic dt gl.ꝙ cautio d
rato eſt cōis ra iudicialis, quā conuentionalis ſtipſonis, tunc n.
eſt conuentionalis, q . eā iudiciū interponeret, vt eſt videre exem-
plū ff.rē ra.ha iterdū, & tūc eſt iudicialis, q:i ī iudicio īterponit,
vt ē videre exēplū ff.rē rat ha.ff. d ꝓc.l.ſeruū. Alij dnt,ꝙ iō cautiō
de rato ē cōis qa qñq; īterponit a ꝓcuratoꝛ actoris, & hoc rſt,
vt C.de ꝓc.l.1.qñque a ꝓcuratore rei, vt ff. de ꝓc.l. Pomponius.
4 §.ſed in his. †Nunc redeo ad id, qd ſ.dixit gl. videlicet, ꝙ ꝑtoriæ
hic terminatū tractatū. Sed certe hoc nō eſt verum, immo ſunt
diſperſæ per diuerſos tractatus. Nā tractatus de coll.bonorum,
non eſt tractatus terminatus ad ꝑtorias ſtipſones, & tñ de his
ib. videmus, ff. de col.bo.l.1. §.iubet. & l.ſi qs filiū, § pī. & ff. de
verb.ob.in cōuētionalib.gl.recitat hic qd dicit Io.reprobat opi.
Io & recitat ſic qd Io.dixit,ꝙ ꝑtoriæ ſunt q̄ interponunt a iudi
cib. Sed dñs Io dixit alio mō, & hoc credo verū, dū dicit ſic. Prę
toriæ ſunt ſtipſones. q̄ ſunt introductæ a ꝑtorib. & a ꝑtorib. in-
terponuntur. Iudiciales ſunt, q̄ interponuntur a qbuſcunq; iu-
dicib. Vñ ea ſtipſo, q̄ eſt appropriata maiorib. videlicet ꝑtorib.
viuis, eſt introducta ꝑtorib mortuis, ſolum illa eſt ꝑtoria. Et in-
telligo ꝑtorem viuū eſſe eū, q hēt merū, & miſtū imperiū, & ita
voluit Io.dicere, ꝙ pro interponenda ꝑtoria cautione adiretur
iudex, q eſſet de maiorib. & eſt lex ꝓ eo ff. de iuriſ.om. iu.l.iube-
re. & ff. de verb.ob.l.5. §.1.ibi, nam hic a iuriſdōne &c. certe lr̄a
nr̄a, q̄ dicit. prætoriæ ſunt, q̄ a mero ꝑtoris officio ꝓficiſcuntur,
iudiciales ſunt, q̄ a mero iudicis officio proficiſcuntur. cōis eſt,
q̄ alio ſui caſu tenet nām merę ꝑtorię, & hoc eſt qñ ꝑtor viuus
iubet interponi. Et q̄ qñq; non tenet nām merę ꝑtorię, & qñ ꝓ
ea interponenda minor magiſtratus bñ interponit eam. ff. de
dāno inf.l.1.& l.dies. §.duas. & vide ſi lr̄a hic dicat. Cōes ſunt ſti-
pſones, veluti rem pupilli ſaluam fore. Nam hæc eſt iō, & ꝑtor
iubet rem ſaluam fore pupillo, caueri, & tunc ſequuntur nām
meræ ꝑtorię, ſed participant nām iudicialis. Si aūt hæc res, i. hęc
cautio expediri non pōt, vt qa ꝑtor viuus abſēs eſt. Sed oo. nam
de damno infecto compent cuilibet magr̄atui, ergo debet dici
iudicialis, & tñ vocatur ꝑtoria, & opponitur ff. de dam. infe.l. ſed
ſi ipſe. Sic vides, ꝙ periculum erat pro iſta cautione venire ad ip
ſum, quia forte antequam veniſſem ad prætorem, domus vici-
ni mei corruiſſet, & domū meā proſtrauiſſet, iō voluit prætor
citius cōſulere indēnitati gñali, vt quilibet magr̄atus poſſet in-
terponere, ff. de dā.infe.l.1. Vel dic. ꝙ ꝑtores hic delegauerunt
magr̄atib. & iō magr̄atus non vñr facere, ſed ꝑtores, vt ff. de offi.
eius cui man.eſt iuriſdō.l.1. §.qui mandatā. vel ꝙ.i.ſtrictè ſumē
do non ꝑtoriæ ſint illę tñ, q̄ a ꝑtorib. ſunt introductæ, vel quia
quod dr̄, ꝙ magiſtratus interponunt cau. dam. infec. verum eſt
ex incidenti poſſunt impendere ea, quæ ſunt miſti imperij, vt
de iud.l.quod. & C. vbi & apud quos in integ.reſt.l.vnica. Bart.

De inutilibus ſtipulationibus. Rub.

1 *Liber homo inter ignorantes bene poteſt vendi, non tamen ſtipulari, & de ratione diuerſitatis.*

2 *Res aliena poteſt vendi, non autem obligari, & de ratione diuerſitatis.*

OMnis res, quæ in dominio
Noſtro ſubiicitē &c. Sequit in lr̄a Idem iuris eſt ſi
1 rē ſacrā, vel liberū hoīem, &c. Gl. †dt, & bñ, ꝙ li-
ber hō inter abñtes bñ pt vēdi. Sed q̄ eſt rō diuer-
ſitatis, qa pōt vendi, nō tñ pōt ſtipulari. Gl. rndet,
ꝙ in ſtipſone trāſfert dñiū, in vēditione nō tranfert dñiū. Sola
rei vēditio ſufficit eū obſone de euictione. Deinde gl. facit aliud
2 quæſitum, videlicet, †quare res aliena pōt vendi, & non obliga-
a ri. a Ad hoc rñdet, quia in obſone pignoris ius conſtituitur cre-
ditori. ſ. ꝙ datur ſibi hypothecaria, vt poſſit auocare a quolibet
poſſeſſore, ſed in re aliena non poſſum illis conſtituere. In ven-
ditione non conſtituitur ius aliquod, ſed ſufficit ſola traditio,
& iō ſecus. Ad primum redeo, & vr̄ per rōnem gloſſatoris, ꝙ
ſi ſtipularet liberum hoiem mihi tradi, quod valet ſtipſo: qd
non aperitur hic, ſed tu dices alio mō, ꝙ nō eſt diuerſitas inter
ſtipſonem de libero hoīe & venditionē, niſi in vno, vt videbis.
Nā venditō liberi hoīs non tenet quātū ad rē ipſam, ſed pro tāto
dr̄ vendio, qa exigit emptor, vt decipiat ꝑ actionem ex empto,
cognito, ꝙ eſt liber, vt ff. de ꝯh.em.l.q offm. Mō vide ſolōnem,
in qua diuerſificat, qñ fit ex cā lucratiua, & tunc non pōt agere
ſtipulator, vt decipiatur. Sed pone ſtipſonem de libero hoīe fa-
ctam ex cā non lucratiua, tunc dico, agit emptor, vt decipiatur
per actionem ex empto, vt in ſtipſone liberi hoīs agit ſtipula-
tor, vt decipiatur per actionē ex ſtipſone, ſicut emptor ꝑ actio-
nē ex empto. Rñ. qa ſtipſo eſt ſtricti iuris, & ideo ex ea ago non
ad decipiendum, vt probatur hic, ff. de dolo.l.eleganter. Ad ſin
rū.A. dico, ꝙ falſum ſupponit gl. aut ridiculoſum fuit quęrere
rōnē diuerſitatis: nā in obſone pignoris eſt hypotheca, ex qua
naſcitur hypothecaria, q̄ eſt in rē, & pignoratitia ꝯria, quę eſt
perſonalis: vñ ſic vides, qa venditor fere alieno iure tenetur de
euictione. Itē obligās rem alienā tenet̄ pignoratitia actione, ff.
de pi.act.l.tutor. §.3. & ſic vides, ꝙ emptor a nō dño bona fide
& iuſto titulo hēt publicianā, q̄ eſt in rē aduerſus aliū a dño ita
creditor hēt hypothecariā aduerſus oēm aliū a dño, vt ff. d pig.
act.ſi hēo. Vñ contulerē creditori agenti hypothecaria, q̄ non
dr̄. & obligans dñm. Sequitur in lr̄a. Vel liberū hoiem, tñ ſeruus
erit per hunc § ſoluit qdā dñs qōnem talē. Conſuetudo erat in
quadā regione, ꝙ ſi qs liber ꝯheret cū ancilla aliqua, ꝙ efficeret
ſeruus dñi ancillæ. & pone qdā erat mulier, q̄ hēbat ſeruū, & vo
lebat manumittere ꝯhendū, & manumiſit cū hoc. ꝙ ſi aliquo
mō ſeruus efficeret, eſſet ſuus, deinde ſeruus manumiſſus venit
ad regionē, vbi erat ꝯſuetudo ꝑdicta. & ꝯxit cū ancilla cuiuſdā:
mō factus eſt ſeruus. petit eū dñs ancillæ, dña manumittens pe
tit, q̄to qd iuris? Certe vr̄, ꝙ manumittens non debeat hr̄e, quia
iſta conuentio facta cū ad ſeruitutem reuderet, nullius eſt mo
menti, ut hic. Sed certe §. iſte parum facit, quia loquit. qñ facta
eſt conuentio t̄pe libertatis, ſed maior propoſita certe conuen
tio, cū manumittebat, ſed vide l.i. Roffredi, res minoris prohibē
tur alienari ſine decreto Sed pone, ꝙ ego vendidi rem minori,
& anteq̄ fieret ſua conuenti, ut eam mihi venderet ultra annū,
nunquid ualet iſta conuentio? Reſpondetur, quòd non, & ita
refertur conuentio ad ſtatum, in quo prohibetur alienari. q̄uis
ante illum ſtatum affecta ſit, ita refert conuentionem ad ſtatū,
in quo fieri non poteſt. & non ſic erat ſeruus manumittentis,
ar. ff. de rebus eorum, qui ſub tu.uel cura.l.1.ad fi.l.2.

ADDITIO.

a Non obligari. Aduerte tñ, ꝙ res aliena nobis debita poteſt obligari a nobis. Ita no. Bar. in l.creditor. §.1.ff. qui poi. in pig. hab. Et quod res aliena in præiudicium vendentis non domini poſſit vendi, Bar. in l. inter ſua. C. de rei vēd.

1 *Fideiuſſor qualiter obligari poſſit in obligationibus operarum.*

2 *Obligationes duæ, an naſcantur ex obligatione faciendi.*

3 *Factum ipſum, et intereſſe, an ſint idē in obligatione faciendi, an vero diuerſa.*

4 *Factum alienum regulariter nemo promittit.*

5 *Stipulari alteri regulariter nemo poteſt, & quando, & quomodo intelligatur. & num. 12.*

6 *Inſtrumentum an debeat edi cum die, & conſule.*

7 *Inſtrumentum quando non poſſit reprobari per teſtes.*

8 *Inſtrumentum qualiter poſſit probari, & quot teſtes requirantur.*

9 *Solennitas intrinſeca præſumitur.*

10 *Subſtantialia venditionis ſunt res, & precium.*

11 *Solennitas extrinſeca non præſumitur.*

13 *Pœna an conſideretur in ſtipulatione pœnali, ſi non interſit ſtipulantis.*

14 *Vide quando vitietur per inutile.*

§. ſi quis alium daturum. &c. Hic ergo vides, ꝙ ſi
ꝓmitto Titiū facturū, n̄ valet & facit iſte §. ꝯ illos q ꝓ ſcripto-
1 rib. ſuis accipiūt fideiuſſores. †Qui ꝓmittunt, ꝙ ſcriptor fideli-
ter opus adimplebit: nā vr̄, ꝙ non valeat, cū ꝓmittāt factū alie-
nū. Itē dicit lr̄a, ꝙ ſi promitto ſic, promitto me curaturū, & fa-
cturū, ꝙ Titius faciet, uel dabit. ꝙ bñ valet tunc, ſi certe adhuc
vr̄ nō valere. Nā Titius principalis ꝓmiſſor ꝓmittit ſe facere, vel
ſcribere, vñ cū fideiuſſor ꝓmittat ſe curaturū, & facturum, ꝙ Ti
tius dabit, vel faciet, promittit aliud q̄ principalis promiſſor:
qa vr̄. ꝙ nō valeat, vt de fideiuſ.l. Græce §. Sicut. Vñ gl. reuocat
in dubium, quāt fideiuſſor obliget in oblonib operarū. Et ego
tñ. ꝙ ꝑdicto mō pōt obligari fideiuſſor. Nec obſt. quod dr̄ in l.
Græce. qa illud verū, ꝙ vbi fideiuſſor promittit oīnō factum
exēptum a facto rei principalis, ac vbi promittit fideiuſſor factū,
ꝙ bñ arguit rēō permiſſo, & reo principali, tunc bñ tenet obſo,
ut ſ. vidiſti exēplū de Titio ſcriptore. Itē pt obligari fideiuſſor
in obſonib. operarum, ſi Titius non adimpleat, qd promiſit,
promitto loco facti promiſſi intereſſe pecuniariū. Nā certe in
caſu iſto nō videor ꝓmittere aliud, ita ꝙ aliud penitus ad hoc,
qd promiſit principalis ꝓmiſſor, nā quodāmō videor illud idē
promittere ex locū eius promittā intereſſe pecuniariū, nā ꝑciū
ſuccedit loco rei, ut ff. de pet. hær.l.ſi rē, & ꝑcium. licet gloſ. in
2 aliqnib. locis videāt dicere ꝯriū. †Sed certe ſi aduertas ad rōnē
gl. nō ſunt ꝯriæ, nā ex obſone faciendi duæ naſcunt obſones,
una ad factū, alia ad intereſſe, ſi factū non ſequat, vñ in eo caſu, in
a quo ad intereſſe a eſt obligatus fideiuſſor, in eo caſu eſt obligat⁹
ꝓmiſſor, nā iſta obſo poſt morā principalis debitoris ꝯhit, vt ff.
de ope li.l.libertus morā. Ergo fideiuſſor, qui obligat ſe ad inte
reſſe, ſi factū ñ ſequat, obligat ſe ad illud ad ꝙ obligat̄ pricipalis
3 debitor ī eo. caſu, in quo obligat fideiuſſor. i. poſt morā. †Itē, ꝙ
factū ipſm & īntereſſe ſint idē, & ñ diuerſa quo ad intētionē legis
ꝓbo. Nā lex dicit, ꝙ illud, qd petit alibi, video, ꝙ ubi factū petit,
ꝯtigit, ꝙ ꝯdēnatio fit ad intereē. ergo lex ꝑ eo. reputat factū, & in-
tereē, vt ff. d ꝯſti.l.j. Itē alio mō pt ſe obligare fideiuſſor ī obſo-
nib.

ADDITIO.

a ¶Intereſſe. Adde, nunquid obligatio, quæ ſuccedit ad intereſſe poſt morā, ſuc cedat alternatiuè, an copulatiuè. Bar. in l.1.ff. de act. emp. Et qualiter commutatur obligatio ad intereſſe in obligatione facti, & quando, uide eum in l. ſtipulationes non diuiduntur. ver. quinto loco quæro. ff. de verb.oblig.

nib. sed si fideiussor simpliciter fideiubeat, vt ff. loc. l. quo. §. ea oeas
in hoc nã fideiussor obligat se, si simpliciter fideiubeat in obligationib.
dandi statim est obligatus, & tũc demũ mora contracta, & ideo quia iste
illo creditor non pot eligere, vt prius cõueniat fideiussorẽ. ff. de
ope. li. l. libertus mora. Sed dicas quae fuit rõ istius subtilitatis, l. quod
valeat, si dicã promitto me curaturũ, quod Titius faciet. & ista nõ
valeat, promitto quod Titius faciet? Rñ. istae obligationes cõsistunt uerbis,
& iõ voluit lex, quod recte cõciperent verba in persona loquentis: nã
ex quo verbis cõsistitur, aut recte cõcipiãt, aut in totũ nõ valeat, vt
ff. de ver. ob. l. quęque astringẽdae. & forte hic aliud, quare valeat sti-
pulatio præcedẽtis stipulationis, aut interrogatione sequente sicut est cũ
verba trãsposita idẽ significãt. rñ. nã multi promittũt, quod si scirẽt,
quod acciperet, nõ promitterẽt. & iõ nisi interrogatio præcedat, pro
missor nõ præsumit se velle obligare, cũ ignoret volũtatẽ alius al
terius. Sed vbi præcedit interrogatio, tũc certus ẽ de volũtate stipu-
lãtis. Et iõ si promittat, obligat cũ effectu, & sequit obligatio, & est
4 rõ dr gl. † quia nemo alienũ factũ põt promittere. Sed fallit. quia aliqs
põt factũ promittere, vt in cautione de iudicio sisti, ut quia pro-
mitto Titiũ iudicio sisti. sed certe hic non fallit, cũ promitto me siste
re Titium. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista. §. vlt. Idem dicit gl. dicit fal-
lit in ista stipulatione, cũ promitto te hẽre licere fundũ: quia bñ valet,
& tũc promittit factum alterius, i. ne vnus te impediat, & adducit
l. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista. Sed certe lex ista dr cõtrariũ, l. quod nõ valeat
stipulatio talis, vt ff. de act. em. l. ex empto. §. quod aũt. aut stipulatio licere,
interponit in cõtractu, cuius natura est talis, vt dato, quod nõ promissum
fuisset, nihilominus teneret promissor de factõ oim, vz & tũc stipulatio, &
sic loquit ff. de ver. ob. l. stipulatio ista hẽre licere. Itẽ dr, fallit in illa, rẽ
pupilli saluã forte, sed certe fideiussor ibi promittit factum propriũ
cũ promittit se seruare indẽnẽ ff. rẽ pupilli saluã fore l. 1. Sequi
tur in lra Si qs alij. Vides ergo, quod si stipulor dare alij, nõ valet.
Quidã intelligũt, quod nõ valet vt stipulatio, valet tñ, vt sit pactũ vtile.
Alij dñt, quod nõ valet, ut sit pactũ & ad hoc hẽs ff. de p. re. l. 1. §. ult.
& unde si ipsi intellexerũt, nã bñ procedũ: oẽs, quod si stipuler dare
illi, quod nõ valeat: sed si penalis stipulatio fuerit apposita, si nõ dei, bñ
ualet, ut j. uersã uice. sed qñ cõmittatur alij, & ualeat tñ sit pa-
ctũ, quãuis inutile. & nũc cito committetur stipulatio cũ incipit a
præcedenti pacto quia prestabitur lis sup eo. facto, & ex tũc penalis
stipulatio cõmittetur: si uero non ualuerit ad hoc ẽt, ut esset pactũ
inutile, tũc cõmittetur stipulatio penalis tardissime, i. qñ certũ erit
promittentẽ nõ posse dare, nam ex quo penalis stipulatio pendet
ex præcedenti cõditione, i. sic, & si Titio non dederis promittis centũ
noĩe penæ, tũc est expectandũ ad hoc, quod stipulatio cõmittatur, quo
ad certũ erit promissorẽ nõ posse dare, ut ff. de uerb. ob. l. stipulatio
ista §. alteri. Si dicas, quod ita cõcipiantur uerba ista, promittis ista,
promittis illi, quod non est. sed si dicã sic promittis mihi, quod dabis illi.
h. d. gl. quod est pactũ. & hęc penalis stipulatio sequẽs pẽdet in præcedẽti
pacto. & hic prestabitur lis de fac. quia hic acqritur obligatio nãlis.
Sed certe verũ non est, inmo dico, quod hic non acqritur obligatio nãlis mi
hi quia mea interest, & nulla mihi obligatio acqritur, nec ciuilis, nec
nãlis, ut ff. de uer. ob. l. quod insulã. Vñ in hoc resideo, & dico non fie-
ri ui, qn præcedat pactio nuda, uel uestita, sed bñ facio uĩ an præcedat
aliqua pactio qualisq talis, uel non. Na oni præcessisset pactio, ut quia
dicos promittis illi, quod dabis illi, uel sic, promittis cẽtũ noĩe penæ?
promitto. Hic dico, in utroq; exẽplo penalẽ stipulationẽ cõmitti, quod
cito detur ex iudiciũ, & non dabitur: nã licet ista pactio non ualeat quo
ad se, saltẽ vz quo ad declarãdũ penalẽ stipulationẽ. Nã planũ ẽ quod
promissor in pacto præcedẽti promisit simpliciter stati voluit, vt pete
ret si eẽt factum pactu vtile, ut s. de ver. ob. l. si pure. ergo tacit volũ
tas sua in pacto, quod stati peteretur. Pone ergo penalẽ stipulationẽ
secutã sic, si si dedero, promitto cẽtũ noĩe penæ. certe istud, si ñ
dedero, determinabit p volũtatẽ præcedẽtẽ, quae fuit de petẽdo statim.
Nã quae in stipulationib. dñr, in sequentib. repetita intelliguntur. ff. de
ver. ob. l. Titia. & quod pactũ inualidũ deleget penalẽ validã pro-
bo. Quidã instituit hẽdes in primo testõ, quod fuit efficax, deinde in
scdo testõ instituit alios hẽdes, quod testm fuit inefficax. Mõ pla-
nũ est, quod instituti in scdo testõ inefficaci non erũt hẽdes. Sed pri-
mi remanebũt ne hẽdes? Sed certe rñd. quod nõ, nã quis scm testm
inualidũ sit quo ad se, est tñ validũ quo ad declarãdũ volũtatẽ
promittẽtis in penali stipulatione, vt quo ad hęc statim volui peti ex
pacto præcedẽti, si ualuisset, ita dicerem illud valere stati & peti i sti-
pulatione penali, quae valet, ar ff. qb. vt indig. l. quidã. Sed vbi nulla præces-
sit pactio, vt quia sic dixi si Titio x. nõ dederis promittis xx. noĩe
pęnę. tũc dico quod stipulatio pendet a præcedenti cõditione, & iõ nõ cõmit
titur donec certũ fuerit promittẽtẽ Titio posse nõ dare, cũ nõ
possit declarari volũtas promittentis p præcedens pactũ, quod nullũ
fuit, & iõ cõmittatur tardissime, vt s. de ver. ob. §. si qs ita. Fallit
ut dicit gl. C. de nõ nu. pe. de do. quae sub mõ l. quoties. §. ex pacto
unius alij quaeritur actio. Sed circa illam l. expresse est ff. ad Tre. l.
debitor. so. in l. debitor. maritus no habebat dotem ex cã lucra-
tiua, & ideo non est mirum si nõ potuit honorari, ut per pactũ
filiæ acqreat matri, & quod maritus dotem recipiens nõ hẽt
cãm lucratiuã, quod probatur ff re. amo. l. 2. §. sul. & in l. quo-
ties. habebit lucratiuam cãm, & iõ non est mirum si magis ho-
noratur quam in alio, quam plane &c. Sic ergo uides, quod
adiecto põt fieri solo, quod intellige nisi persona eius eẽt mutata.
ff. de sol. l. cũ quis. & facit hoc in procuratore dimisso, quia qs profe
cturus cõstituit procuratorẽ ad negotia, & dimittit, talis nõ ẽ sol
uẽdũ, si mutata nõ fuit eius persona, & si soluat nõ liberatur debi
tor, ex quo procurator factus est malus, tacite vt esse mandatũ re
uocatũ, sicut tacite reuocat legatũ. ff. de adim. leg. l. 4. Et sic vi-
des hic in persona adiecti, quod ei nõ est soluẽdum, si mutatus fuerit
eius status. Quid plura? Caius l. ff. de solu. l. Cont. in h. l. & for-
mat libellũ sic, qñ adiecisti personã. sic promisisti mihi aut Titio,
quare peto vt mihi soluas. Nã & l. dior. ff. de sol. si qs stipulat
x in melle. cõstat quod j. nõ fuit dictũ in libello, quod ei solueretur sit.
cõi. Sequitur in lra, omno esse credẽdas. Sequitur toto eo die. idẽ si
probatent alio die se abfuisse, dum tñ hæc essent incõpatibilia,
vt illa die abfuisset, & instrm factũ fuisset. Sed nunquid idẽ erit de
loco, & die? Nota, quod dies inserit in instro alias nõ valet, ita lo
cus inseri dẽt, vel alias nõ valeat instrm, vt per literam istam quae
dicit, quod instra infirmant p alterõnẽ locorũ. Sed quare posset probari
locorũ alteratio nisi de loco fieret mẽtio in instro? Certe nul
6 lo mõ, & iõ securius est vt inserat locus in instrõ. † Denuo dr gl.
quod vbi petit instrm edi ad hoc, vt accuset instrm, tũc edendus est
dies & cõsul. Sed ego distinguo, aut petit edi, vt accuset in alia
parte, quã in qua est dies, & tunc bene dicit glo. aut petitur edi,
vt accuset in alia parte, quã in qua est dies, & cõsul. & tũc bñ nõ
edit dies, & cõsul. Sed quid si falso dicat se accusare velle in alia p-
te, in qua fuit dies, & con'ul? Rñ. iurabit, quod malitiose nõ petit,
si nõ sit irritatũ, vt C. de in. cal. l. f. alij dñt, quod accusans dẽt se in-
scribere ad pęnã talionis si nõ probet falsitatẽ in parte, qua di-
xit C. de edend. l. 1. & C. de fi. inst. l. 5. Sed certe hoc verũ est nisi
accusat de falso criminalr, sed hic nõ accusat criãlr, sed ciuilr, si
vt producens nõ probet per ipm intẽtionẽ suã. Quare ego do
cõsiliũ seu remediũ, & dico quod iudex pt sibi idicere mulctã sic fie
ri. Ego bñ scio, quod si petas edi instrm, vt possis cũ die, & cõsule fa
bricare, aut potius falsum, nec ex loco probaueris falsitatẽ, quã
dixisti, ego do pecuniã tali p mulcta. & pt dicere decẽ, vel quid
voluerit, ar. C. qui accusare põt, & qui non. l. 4. Mõ ego quaero gratia
huius, de quo instro loqtur iste §. nã de priuato non vr, cũ illud
nõ faciat fidẽ de publico nõ, vt vr: quia tũc nõ admittit aliqua pro
bo in cõtrariũ, vt C. ad Vell. l. antiquæ. vt C. arbi. tu. l. cur. Sed tu di-
ces, quod de priuato, & publico põt intelligi, de priuato si nõ est pri
uatũ instrm respectu forte alicuius libri, quod probet, quod ego debeo
x. Titio, & tale nõ facit fidẽ, nisi hẽat subscriptionẽ mã. & testiũ
q recognoscant, & deponant ita esse. vt C. q po. in pig. habean-
tur. l. scripturas & de tali non loqtur hic. Et priuatũ instrm, quod
bene facit fidẽ circa eũ, a quo emanauit, vt C. de prob. l. instrm.
de tali pot loq iste §. Sed quod ẽt de isto priuato nõ possit intelligi,
probo. Nã lra ista dr, quod fides adhibet instro, nisi testib. probet
cõtrariũ, licet cõ scripturã nõ possit probari, nisi p alia, vt C. de non
nu. pec. l. gñalr. ergo relinquitur, quod iste §. loqtur de isto priuato
7 instro. Sed ego rñ. & distiguo, † Aut ego cõfiteor instrm illud, &
possum reprobare illud p testes, seu p scripturã, & sic loqtur lex
C. de nõ nu. pe. l. gñalr. Aut cũ priuatũ instrm a me confectũ, cõ
me producitur, ego nego illud de volũtate mea confectum, &
tunc illud possum reprobare p testes, & de tali loqtur hic. Item
dico, quod de publico ẽt intelligi, sed quõ, distinguo: Aut ille, in quẽ
producitur, cõfitetur illud de voluntate sua præsumptũ, & tunc
nullo mõ pot probari cõtrariũ, & sic loqtur lex antiqua. Et ista est
dña in priuato & publico: nã vbi cõfiteor de priuato, nihilomi-
nus possum reprobare p scripturã: vbi cõfiteor de publico non
possum reprobare p testes, nec ẽt per scripturã, vt dixi. Aut ille,
cõ quẽ producitur instrm publicũ, negat illud de volũtate sua
scriptũ, & tunc cõ illud pot producere testes, & instra, vt hic, &
8 probatur C. de proba. l. precib. † Item quęritur in gl. quot testes
sufficiant ad reprobandum instrm? & dico, quod circa priuatũ suffi
ciunt duo. ff. de testib. vbi numerus & hoc si manu illius, cõ quẽ
producitur, scriptũ est. Si vero priuatũ instrm est factũ, tunc cõ
siderabis quot sunt testes deponentes in eo. Nã sp plene dẽs re
probare, & sic intellige C. q pot. in pig. hab. l. scripturas. deinde
quot testes reprobant publicũ, & primo qñ fit. Nã & tabellio
scribit nomen suũ. & idẽ & in scriptis tres testes, quatuor q nõ
deponunt, vt in priuato, sed interrogat tabellio, an si ita sit, & ip
se dicat sic, omnino est validũ, vt in Auth. de fi. inst. §. sed magis
adhærent sigillo. vñ dico, quod quõ ista cõsistit in facto. Nã persona
tabellionis, cuius fidei totum cõmittitur, posset esse tãtæ autho
ritatis ad reprobandum instrm ab eo confectum, quod nõ suf
ficerent pauci testes, aut si esset vilis persona. Ita dico in sigillo.
quod tale est sigillum, & ita male custoditum, quod pauci suffi
cerent maiores, vt quia est sigillũ pedanei iudicis, & illud for-
te seruetur a quodam garzone ar. ad prædicta ff. de testib. l. ob car
men. & qui respondet, quod certum est, hic nesciet quid dicere.
Sequitur, sed præscriptum. no. quod præsumuntur omnia solẽ
niter acta &c. Sed de qua solennitate intelligit? Respondet gl. ali-
9 bi & bene, quod de solennitate intrinseca. † Et est solennitas in
trinseca, vt substantialia prius tractentur, vt in stipulatione est
videre, de cuius substantia est interrogatio præcedens respõsio

a sequēs.& iō si desit in instrō īterrogatio,ꝓsumit̄ interuenisse,
10 vt hic.†Itē siúa vēdōnis ē res,& ꝓciū, vt j.de em.& vē.§.itē ꝓ
ciū,vñ si ꝯtinet ī istrō,vēdidi tibi talē,& tradidi,bñ valet tale in-
strm̄. Nā si nō faciat mētionē de ꝓcio ꝓsumit tñ venisse,seu cō-
11 uētū fuisse ꝑ hūc §.sed ꝑ solēnitatē.†de solēnitate extrinseca ñ
ꝓsumet̄ hic,vñ si cōtinet in instrō, ꝙ minor vēdidit,ñ ꝓsumere
tur ꝑꝑ hoc īteruenisse decretū. Itē si cōtinet̄,qđ mulier fideiuſ-
sit,nō ꝓsumit̄,ꝙ renūciauerit illis, imo q h.d. ꝓbet illud, vt ff.
de pub.ꝗcunq;. Itē pone,petebā a te x.tu simplr̄ negasti x. quia
dēbas v. tñ verū est si iō negasti x.vt nihil dēres,tunc falsū.& lis
ꝯtestaret̄ sup v. sed lex đt, vbi qs r̄ndet sub verbis,ꝗ pñt referri
ad verū,& ad falsū,ꝓsumit lex cū falsū dicere,nō qđ verū ē. Et
de eo q dicit semisē possidere, īterrogatus ꝑ qua parte, r̄ndet
quadrātē:& certe potuit verū dicere,si iō đt quadrātē,q a possi
debat semisē,qđ ergo vr̄ dixisse verū,vel falsū? Certe lex dicit,
ꝙ falsū,nō verū,sic ī tali casu isto ar.l. ætate.ff.de min.§.cū esse.
12 †Seqtur in lr̄a.Alteri stipulari nemo ꝑt.Hic stat gl.interdū alij
acqrimus directā actionē,vt cū filius stipulat̄ prī.sed certe ñ est
bonū exemplū,cū pr̄ & filius ea.persona cēsent̄,vt C. de īpu.&
ali.sub.l.vlt.Itē caue. ꝙ ꝑ aliū,q nō est subiectus ptīæ, vł dñicæ
ptāi,nō acqrit alij actio directa,nisi ī mutuo:qa ēt ibi ꝑ aliū ꝑt
acqri directe,vt ff.si cer.pet.l.certi ꝯdō.§.si nūmos.& C. ꝑ quas
ꝑsonas nobis acqrit̄.l.vlt. Itē īterdū stipulat̄ alij, nec acqrit sibi
aliquid,sed nobis,vñ acqrimus actionē: vt qa īserim⁹ pęnā, &
de hoc ponit in gl.exēpla.Itē đt gl. ꝙ si stipulor ita, ꝓmittis mi
hi noīe talis recipiētis,ꝙ valeat,& acqrit̄ mihi stipulāti actio,&
ego teneor eā reddere ei c⁹ noīe recepi.ff.mā.si ꝓcuratorē. Sed
certe hoc verū ē ī ꝓcuratore stipulāte: sed pone ꝙ sic stipls nō
hēat mādatū,certe đ tali ñ ꝓbat gl.īmo crederē,ꝙ ñ valeret,cū
ñ īterfit stipulātis,qnīo īterē tua,tibi noīe alicō recipiēti solui,
cū mādatū ñ hēs, certe nihil, sꝫ ꝓcuratoris bñ īterē,ꝙ adimpleat̄
13 mādatū. †Sequit̄ ī lr̄a,ei cui⁹ nihil īterest. Sic ergo vide ꝙ ī pę-
nę stiplone ñ īspicim⁹,an īterfit stipulātis sed ꝯ est ff đ arb.l.ad
uers⁹.§.sed si tñ.gl.sol.aut qa đ pęna ꝯmittēda ī casu vbi directe
fit ꝯtrū ei⁹,ꝙ fieri đbuit,& tūc ꝯmittit̄,siue īterfit,siue ñ stipulā
tis.Et sic loqt iste ꝟ.aut qa đ ꝯmittēdo pęnā casu,vbi īdirecte fit
ꝯtrū ei⁹,qđ fieri debuit,& tūc ñ ꝯmittit,nisi īterfit.Et sic loquit̄
l.aduers⁹.Sed caue ad hoc,ꝙ đt gl.directe,vł īdirecte.Nā tu pos
ses male ītelliger̄.nā pone.ego,& tu ꝯpromisimus ī arbitrū,&
sub pęna:tu petis deīde a fideiussor̄ meo,ñ a me,ꝙ fideiussor ñ
sit hītur⁹ regressū ꝯ me certe hoc ñ petis a me directe,nec indi
recte.Vñ dico,ꝙ ī l.aduers⁹,tūc obmitte ꝓseqt̄.Seqt̄,Pęnā.n.cū
stipulat̄.qs,nā đt gl. singlr̄ stipls:qa ex pctō nudo īcōtinētī ap-
posito ñ possit peti pęna sicut nec vsurę, ꝙ pctō nudo ꝯuento
peti posset cū effectu.C.đ vsu.l.j.Sic ergo nudo pctō pę.ꝯuēta
ñ ꝑt peti,vt ff.đ seruis exportādis.l.serui.Sic ergo vr̄ mētiri gl.ꝙ
pęna ꝯuēti nudo pctō ñ petit̄,& sic eēt nudū pctm̄,& appositū
iuxta ꝯctū Nā hoc dicūt leges,quas ipsi adducūt.Sed certe hoc
ñ est verū simplr̄.Dico ꝙ ll.ab eo adductę dñt ī suis casib,vbi.n.
pęna pctō ꝯmittit̄ loco vsurarū iuxta ꝯctū in eo casu, vbi ipsæ
vsurę nudo pctō ñ debent̄,tūc verū đt gl.Et sic loqt̄ C.đ vsuris.
l.i.sed vbi pęna ꝓmittitur nudo pctō loco vsurarū,q vsurę ex ta
li ꝯctu debētur,ꝙ posset peti nudo pctō,tūc & eo.mō pęna ap-
posita.Nec ob.l.đ ser.expo.l.serui⁹.q loqtur,qđ pęna fuit ꝯmis-
sa ex nudo pctō app iuxta ꝯctū vēdois,& tūc ꝑt peti.ꝗuis vsurę
ex ꝯtractu nudo pctō.cū sit ꝯctus bonęfidei:qa hic iō ꝑꝑ dubiū
euētū pęnę ꝯmissiōis,ñ iō fuit pęna ꝓmissa,nisi suspēdret fu⁹.
Et iō dicimus,qđ nudo pctō ñ peteret ibi. Seqtur, ꝗlis ꝗntas.
Sed ꝗrit,vsq; ad q ꝗtitatē possit peti:Quidā dñt đ pęna ꝑt peti,
q excedit duplū sortis ꝓmissę, Alij dñt,ꝙ pęna q ñ excedit qua
druplū ꝑt peti.Alij distiguūt,& ī hoc gl.ꝯsentit,aut pęna ꝓmit
titur ꝑ noīa ꝗntatis,& hoc dico,ꝙ ꝑt peti pęna ꝗtācunq;, siue
excedat,siue nō.Sed certe hæc diffinitio nō vr̄ ꝓbabilis,qa sic es
set īponer̄ l.verbis,& nō reb.ꝙ eē nō pōt. C.cōta de le l.2.& de
vsu.l.vl.& iō dico,ꝙ qualis sit pęna ꝓmissa,talis petat̄ Quid rñ.
ad ar.de actio.§.oīs. Respon.ibi loqtur đ pęna ꝯuētionali,q de
volūtate ptiū ꝑt taxari mag.vł parua,cū q libet sit moderator &
arbiter ī re sua. C mā.l.i re mā.nūc video qđ iste §.stat̄ ñ ꝑt. Nā
tu dicas,ꝙ si stipulor sic,ꝓmittis Titio x.& si Titio x.nō dederis,
ꝓmittis mihi 5.noīe pœnæ? & dicas ꝓmitto,ꝙ possum petere
pœnā quātācūq; sit.licet ꝯ l.dt,ꝙ pęna subijcitur oblōni pecu
niariæ,nō vꝫ.nisi vsq; ad quātitatē lītimarū vsurarū:ergo male
dr̄,ꝙ petatur ꝗtacunq; sit,vñ opponitur ff.de ac.em.& vē.l.Iul.
§.ibidē.Ego rñ.ꝑ īterēptionē,& dico,ꝙ ī casu huius § ñ ē oblō
pecuniaria. Nā bñ scis cū dico ꝓmittis mihi dar̄ x. Titio,inter
me,& te ñ ē ꝯcta oblō sup pecunia.Nā tu ñ es mihi oblātus ad
pecuniā.sꝫ es mihi oblātus ad fcm̄,qđ est,vt des pecuniā Titio.
Sed si dixisē sic,ꝓmittis mihi dar̄ x.& tu dices sic hic indubitā
ter eēt oblō pecuniaria. Nā dico,ꝙ sic promisisti mihi x.quare
peto,vt des mihi x.Sed ī casu alio ñ ē sic,dicerē si eēt efficax.ꝓ-
misisti mihi Titio dar̄ x.quare peto adimpleas mihi fcm̄ illud qđ
ē Titio dar̄ x.hoc ē,īter me.& ꝓmittēīe nulla oblō ē pecunia-
ria,qa mihi ad nullā pecuniā es obligatus.Est ergo hic oblō fcī,
ñ pecunię,& iō pęna apposita ꝑt peti qualiscūq; sit.ff.đ ac.emp.
& vē.l.Lucius.& qa in ꝓmisso exēplo ꝓmittis mihi,ꝙ dabis illi
pecuniā,ñ sic ī oblone,sed fcm̄ hēs.ff.đ verb.obl.hō liber.§.vl.
Si nō ꝓmisisti mihi,tūc nō valet pęna apposita,si ꝗtū eēt ī mo
dū vsurarū lītimū. Sed pone,ꝙ ī stiplone pęnali loco pęnæ in-
serat̄ fcm̄,vł spēs,ꝙ erit cū fuerit insertū iuxta oblonē pecunia
riā?Quidā dixerūt,ꝙ fcm̄ petit ꝗtūcūq; sit,& sic petet spēs ꝗta
cūq; sit Prio ponas exēplū.ꝓmisisti mihi x.& si ñ dares mihi x.
ꝓmisisti mihi facere domū noīe pęnæ, & ita pęna ꝯsistit ī fcō.
Pone exēplū sicr̄ ī spē. Na si nō dares illa x.ꝓmisisti mihi noīe
pęnæ equū,& ita pęna ē in spē. Dixerūt qdā hic,ꝙ vtraq; pęna
ꝑt peti,& ea q in fcō,& ea q in spē,ꝗtūcūq; excedat modū legiti
mū vsurarū.Sed ego ꝓbo,qđ ex quo fcm̄ excedat lītimas vsuras
qđ nec petēt, quatenus est j.nec quatenus modū excedat legiti-
mū.Nā quatenus excedit,planū est,ꝙ inutilis sit pęna.Quo ad
hoc ergo dđm qđ excedit, vitiet vtile, qđ est iuxta modū legiti-
14 mū †Qđ cū inutile,vitiet vtile ī īdiuiduis,vt ar.l.Pedius.sed fcā
sūt īdiuidua.ff ad l.Fal.l.trigīta.& ff.de ver.ob.l.an eadē.ergo in
fcō illud inutile,qđ excedit,vitiabit illud,qđ est vtile,quatenus
nō excedit.cū sit vnū ab alio Indiuiduū,vt dcm̄ est. Quare vtile
ꝑ inutile vitiatur.Idē dico de spē pęnæ noīe ꝓmissa loco oblō-
nis pecuniariæ,ꝙ si excedit modū legitimū,qd in totū erit inu-
tile cum spēs sit indiuidua,vt ff de cōd ind.l.si nō sortē.§.j.ergo
rōne ꝑdicta vtile vitiabitur p: r inutile.Quid igr̄ dicemus?Dico
fcm̄ pęnæ noīe promissum ꝗtūcunq; sit. petitur,& qđ si exce-
dit fci estō lītimas vsuras,ñ audiet.Itē dico,ꝙ spēs pęnæ noīe ꝓ-
missa si excedit modū legitimū vsurarū cōicabit īter ꝓmissorē
stipulantē eis nō ꝑ pte qua excedit, sic ꝓmissoris ꝑ parte, q nō
excedit sic stipulantē,& añ ptē ꝑdictā rn.ad Brocardicū,vt in ea
rōtione patebit.Probo ꝑdicta, & dico sic,quod vbi excedens est
inutile ꝑ legis taxationē,vt ī casu nr̄o,pœna apposita quatenus
excedit modū taxatū vsurarū, est inutilis · & ꝑꝑ hoc dico qđ il-
lud est inutile excedēs legis taxationē.Qđ sic ꝓbo,sicuti taxatus
est modus legādi ꝑ l.vt s.teneāt legata vsq; ad dodrātē,vltra nō.
Pone ergo,ꝙ taxator legauit seruitutes,q sunt indiuiduę,tātas,
ꝙ excedūt dodrātē,nunqd inutile,qđ excedit legati taxationē,
s.dodrātē,vitiabit legatū,quatenus est iuxta dodrātē?Et certe ñ,
īmo legatarius petēs seruitutē in totū, & quatenus excedūt,&
quatenus nō,sed rn̄ nō audit̄,nisi offerat illud in quo excedunt
dodrantē,sed in parte Ita fcm̄ pęnæ noīe ꝓmissum loco oblō-
nis pecuniariæ ēt si excedat taxationē lītimarū vsurarū petet in
totū,sed tñ nō audienit,nisi offerat illud,in quo excedit modū
legitimū vsurarū,ar ꝑ op·timū ad hoc ff.đ le.2.l cū filius. Si ve-
ro stiplō pęnalis est in spē dādi,& excedat taxationē leuissimā,
tūc dico cōicabit, ꝓbo sic. Nā sicut taxatus est modus vsurarū,
ita taxatus est modus legitimus donōnis,qa vltra 500.aureos ñ
tenet donō fcā,nisi cū insinuatione.Sed pone,qđ det spēs,q ex-
cedit 500.aureos. nunqd illud inutile. qd excedit,vitiabit totū.
Certe,đt lex,ꝙ nō.īmo cōicabit spēs nā ꝑ parte qua excedit spe
cies domus forte,ꝑ ea parte erit donantis: ꝑ parte uero,q non
excedit,erit donatricis sic.n.erit in casu nr̄o ꝑ l.C.đ don.l.sanci-
mus Seqr̄ in lr̄a, nisi tm̄ spatiū,&c.gl. hic posita vr̄ ponere drīā
inter spēs ꝓmissas,& ꝗtitates,dicēs ꝙ si sit quātitas ꝓmissa,tm̄
tp̄s dat̄ ꝯdēnatis in actione ꝑsonali.vbi vero spēs est ꝓmissa nō
dat̄ tm̄ tp̄s, &c.sed tale,ꝙ magis ꝑt intelligi, qnā alia locutione
exprimi. Et sic vr̄ innuere,ꝙ ꝯdemnatis in actione reali nō det̄
quadrimestre tp̄s eo ꝙ diuersificat tp̄s in specie promissa soluē
da a tpe quātitatis ꝓmissæ petēdæ, qđ est ꝯ illud ff. de vsur.l.in
fideicōmissi. Et ꝑꝑ hoc dico idē in ꝗtitatib,ꝑ spēb.ꝓmissis disti
guēdo tñ,aut tu ꝗris de tpe qđ exigit ad cōmodū ꝯhē.Et de isto
tpe loquunt primæ oppositiones in gl.positæ,qđ dabit tp̄s mo
dicū,qđ magis pōt eꝯ.sed si pōt intellectu capi,tunc pōt expri-
mi cum nō sit difficile exprimere.ex quo in mente captum est.
Rñ,qđ lex intendit sic,nam ea, q fm̄ facti variationē ꝓpter sin-
gularitatem nō pñt diffiniri per legislatorem. seu exprimi,ista
talia pñt cum intelłu capi a iudice, corā quo de fcō versatur. Et
hoc est,qđ dicit lex alibi,qđ iudex cognoscens de fcō,melius ꝑt
intelligere qualr̄ debeant testes examinari, quàm Iurisc.possit
hoc aliqua l.diffinire.ff.de testib.l.3.§ tu magis scir̄ Sic ergo dr̄
ꝙ aliqua pñt intelłu capi, s.a iudice,coram quo de hoc spāliter
agitat̄,q aliqua locutiōe exprimi a Iurisc.gñali. Scđa diffinitio:
Alij dñt,quod cū istud tp̄s nō sit l.diffinitum, est arbitrio iudi-
cis relinquendum. qđ intellige,si iudex posset arbitrari an ꝑte-
ritū sit tp̄s, vel nō,a quo mora inducit̄: ñ āt intelligas,qđ sit in
arbitrio iudicis de tpe indulgendo ad morā ꝯhendā: qa hoc es-
se nō ꝑt: aut tu ꝗris de tpe ꝑfinito a iudice solutioni:& illud
est quattuor mensium,& de hoc vidistis s̄.de verb.ob.§.j.qa nec
dñ principales personæ verbis obligant̄, īmo intercedētes pro
eis.s.fideiussores.iō merito sub tractatu đ ver.ob.de his pōit.&

ADDITIO.

a Præsumitur interuenisse. Adde Bar. in l.sciendū.ff.de verb.ob. vbi ēt declarat q sit solēnitas intrinseca,& q extrinseca.Et nūqđ solēnitas extrinseca ꝓsumat̄, vid d.Ias.i d.l.sciēdū.ver.iuxta ꝑdictas op. vbi ponit regulā negatiuā,quā limitat 11.no.modis,& qđ đ solēnitate intrinseca,nunqđ ꝓsumat̄,vide eundē Ias.ver.Scđa regula.vbi facit regulā affirmatiuam:quam ēt limitat 5.no.mod.

no.

no ꝙ fideiussores, iō qñq; ꝯfirmationes locanť. vt in Auth. e. §. & nō solū qñq, ſm actio. vt ff. de eue. l. illud. Itē no. ꝙ dr̄ j. §. 1, vbi dr̄, non refert interueniant fideiussores nāli, vel ciuili oblig. Nam in vtroq; obligant fideiussores, lʒ diuersimode: qa in ciuili eandē hēt oblonem fideiussor quā reus, vt C. de nō nu. pec. l. fi. in fi. sed in nāli nō, sed obligať cū effectu, vt ff. de fideiuss. l. obligari. §. fi. & de tutelu. l. fi. & est rō diuersitatis ſm quoldā, qa ciuile debitū nō pōt constitui, sed nāle sic. vt ff. de const. pec. l. 1. in fi. & l. 3. ꝙ nō placet. Iō dic aliud in ciuili oblone, qa ex empto, vt ff. de ac. em. l. 2. & est rō quare in ciuili magis competit actio quàm in naturali: qa ius ciuile magis propriæ quàm aliꝫ prouidit, ex quo tunc proditæ actiones, ſm gl. Iac. contra.

De fideiussoribus. Rub.

1 *Fideiussores solent in contractibus adhiberi, & quare.*

PRo eo, qui promittit, solēt Alijs obligari, &c.

1 † Et est sciendū, ꝙ in ꝯtib. iō adhibeanť fideiussores, vt hic, qa īterest creditorū pl̄es hr̄e obligatos. ff. de liberatione legata. l. 4. Sequitur litera, fideiussor non solū ipse obligatus permanet, sed ēt hr̄dem suū obligatū reliqt. Sed qd si pr̄ fideiussor in actione, quæ est ex maleficio, nunquid hæredem obligatum reliquit? Gl. dicit, ꝙ non. Sed tu distingue, aut principalis obligatio est sublata morte patris eiusdem fideiussoris, & in eo casu non reliquit obligatum hæredem: aut obligatio principalis non tollr̄ morte, & tunc accessoria, & sic loquūtur iura allegata in gl. ff. si quis cau. l. si cū. Sequitur in lr̄a.

§. Singuli insolidū tenentur. Tñ vt hic seqtur cōmodū diuisionis. sed gl. quærit, si vnus soluat solidū, nunquid poterit repetere, saltē quo ad partem, p ro qua poterit petere diuisionē? Ego rñ. & dico, ꝙ non, qa dixit l. de fideiussor. l. si testm̄. §. 1. Item quęrit gl. an illa exceptio sit dilatoria, an peremptoria. Nec ob. litera hic posita, quæ dicit eam litis contest. tp̄e opponi. Circa hoc tñ. s. quo tp̄e oppōi possit, fuit triplex opi. Quidam dixerunt, ꝙ ēt post sn̄iam pōt opponi ista excep ff. de fideiuss. l. si fideiussores. §. fi. Sed certe lex illa nō facit ad propositū, nam loquitur in beneficio cessionis, ꝙ pōt peti post sn̄iam. & est rō, quia per ipsius petitionem non retractatur, nec in toto, nec in parte: hic nos loquimur de beneficio diuisionis, ꝙ si peteretur post sn̄iam, retractaretur saltē sententia pro parte eius.

De literarum obligationib. Rub.

1 *Obligatio literarum, vnde dicatur, et an literæ sint de eius substantia. Et quibus literis habeat fieri, an publicis, an priuatis.*

2 *Obligatio literarum super qua causa habeat fieri.*

3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quando non competat.*

4 *Obligatio literarum quibus modis habeat fieri.*

5 *Obligatio ciuilis quomodo nascatur post confessionem in scriptis factam.*

6 *Ex sola ciuili obligatione, an possit agi cum effectu, ut in literarum obligatione.*

7 *Ex ista obligatione literarum, quæ actio nascatur.*

8 *Libellus qualiter debeat concipi in obligatione literarum.*

9 *Stipulatio contrahitur per quæcunque verba, dummodo habilia.*

10 *Instrumento fides adhibetur donec probetur contrarium per aduersarium.*

11 *Titius iste, si testator scribat in testamento, Confiteor me debere Titio decē ex causa mutui. Nunquid habebit locum, ut hæres obligetur ante biennū tantum ciuiliter, sed post biennium obligetur cum effectu.*

OLim scriptura; &c. In isto ti. q magis est fama, quā re difficilis, licet ēt a plurib. difficilis teneať, dubitāub. qd sup eā m̄ām debeant tenere, & hoc iō per notatores minus plene, & r̄ta ordine irregulari tradita est. Verumtñ si qs aduertat circa ea, q̄ dicā de hac m̄ā, & ēt ordine obseruato, bn̄ & facile poterit intelligere qd circa eā p̄diceť erroris, quid veritatis. Sunt igitur plura in hac m̄ā prosequēda, qa primo videndū est quare dicatur lr̄arū oblo. Secundo quib. literis fieri debeat. Tertio, super qua cā fieri dēat lr̄arū oblo. Quarto quib. mod. fiat. Quinto, qñ nasciť oblo Sexto quę actio nascitur ex hmōi oblone. & de ipsius nā Septimo, qualr̄ in ea formať libellus. Octauo subijciā quasdā opi. Nono proponā quasdā qōnes ad istā m̄ām pertinē

1 tes. Decimo, & vlt. indissolubile quoddā adiungā. † Videamus igitur de singulis per ordinē. Et primo quare dr̄ hæc lr̄arū oblo. Certe iō, qa lr̄is ꝯhitut. Ad hoc. n. ꝙ substātiā capiat, lr̄ę dēnt interuenire j. eo. §. plane. vbi dicit. Si quis dēret se scripserit &c. & vbi scriptura dirigere. Verū quidā dñt non ex ipsis literis nasciť oblo, sed ex ordine, & intellu percipitur ex ipsis, vt ff. de act. & ob. l. non figura. Sed hoc falsum putat D. Azo. dicit. n. verū opa ti lr̄as, & figuratiuā orōnē, ob. l. p̄al. qa qđ ibi dicit nō figura, subaudiendū sola. si. n. diceremus, qđ ex sola figura orōnis obligať uerbo, falsum est. Itē in hac obligetur lr̄is. & ex intellu, qđ ex eis percipiť: qa qđ in stiplone facit lex, nō figuratiue facit scriptura in oblone ista, ut aperte dicit lex, nō figura. Viso de primo, de secundo videamus, qb. literis hēt fieri, an publicis, an priuatis. Dico, ꝙ vtrūq; pōt fieri, nā de priuatis constat hic. vbi dicit, si qs debere se scripserit &c. talib. n. lr̄is quas scribit ꝯ se aliquis, bene statur, vt i̅. ti. prox. §. nec ob. C. de fi. inst. l. cōparationes. vbi creditur instr̄o priuatæ personę quo alius obligať quā scribens. Si. n. scribens obligaret, & tūc bñ crederet ꝯ scribentē, vt ff. de pig. l. fideiussor. §. 1. hoc intellige sane, ꝙ credat scruo priuato. s. si ille qui scripserit illud ꝯ se hoc cōfiteatur scripsisse. Si. n. negaret, ñ crederet illi instr̄o, nisi hr̄et subscriptionē trium testiū, q testes hoc dñt, hoc improbaret, ꝙ nihil instr̄m fuit scr̄m corā testibus, quorū subscriptiones sunt in illo instr̄o. vt in Auth. de fi. inst. §. & si qs. & §. si tñ. § si quis. qīn alias tali instr̄o minime crederet. Itē de publico ꝯstat, ꝙ in eo facta cōfessio p̄iudicat: qa si crediť priuato instr̄o, magis publico, vt j. ti. 2. §. itē verborū oblo. & §. scriptū. & C. de ꝯh. & cōmit. stip. opinī l. & de prob. cū pcib. Superfluū est. n. priuatū testimoniū q̄tere, vbi est publicū instr̄m,

2 vt C. de eden. l. in donōnib. † Nunc restat videre de tertio. s. sup qua cā habeat fieri hæc oblo. Et q̄dem sup mutuo dico, non facto, sed faciēdo. vt hic dr̄. Si. n. factū esset, vt quia pecunia data esset, tunc non hr̄et locū, ꝙ hic dr̄, ꝙ stiplo nō interuenerit, vt dr̄ ibi. cessante &c. si. n. intercessisset stiplo, quia aliqs confiteať de-

3 bere ex cā mutui, quæ promitto per stiplonē redditurū, ꝙ † nō hēt locum, ꝙ hic dr̄. ꝙ non datur ei q sic fuerit confessus excep. non numeratæ pecunię, effectus huius l. ad hoc hr̄et locū: quia daretur exceptio in factum, vt C. de non nu. pec. l. cum vltra. Et bene dico, ꝙ in cā mutui bñ habeat locū, quia si ex aliqua cā qs confiteatur, statim sibi præiudicat, & si in scriptis cōfessio facta fuerit, non admitteretur volens probare ꝯriū, nisi per instr̄a ꝓbet, vt C. de non nu. pec. l. gñalr̄. Si aūt ſm scriptū, tunc ēt per testes: qa nihil tā nāle est, &c. ait ff. de reg. iu. l. nihil. Quod intelligo, nisi ex cā dotis confiteretur: tunc. n. non p̄iudicat sibi maritus statim confitēdo dotē sibi fuisse numeratā, qñ nō fuit, quia pōt opponere exceptionē non numeratæ dotis, si durauit vltra biennīū, minus tñ decēnio, tunc intra tres menses a tp̄e diuortij numerādo. post decennīū aūt si durat, nunq̄ postea audiť, vt C. de do. cau. nō nu. l. fi. & auth. ꝙ locū. Et est rō, quare ī mutuo, & in dote statim nō sibi præiudicatur, in alijs aūt reb. qa in his duab. causis sępissime, ac frequēntissime, & quotidie fiunt cōfessiones anteq̄ pecunia mutueť. Nā quotidie debitor indigēs pecunia accedit ad fœneratorē. dicit creditor, ego non hēo pecuniam prę manib. Sed faciamus instr̄m, & cras venietis ad me & ego mutuabo vobis. Silr̄ maritus cū accipit vxorem, & dicit ei mulier. Bone marite faciatis mihi instr̄m dotis, & bñ numerabo tibi. Maritus volens gratificari vxori facit instr̄m, postea creditor nō numerat, vel vxor, vel debitor volunt opponere exceptionē, ꝙ pecunia nō fuit numerata. Certe nō bñ possent, sed in alijs casib. nō cōtingit ita sæpe, ꝙ aliqs ꝯfiteť se tueri cā depositi, cōmodati, emptionis aū ꝯctū, hoc nō ita frequēter accidit, & iō de his nō curauerūt legislatores Nā ad ea q̄ frequēter, &c. ff. de le. nā ad ea. & in Auth. vt ma. cre. & de. §. ꝙ nō. ff. de re. iu. ea q̄ Itē in his q̄ frequētius fiūt, ma⁹ p̄iculū imminet, & iō magis

4 fuit ꝯsulendū, vt ff. de carb. edic. l. 1. §. & si qs. † Videamus đ quarto, q. mod. hēat fieri iste ꝯctus. Et qdē sup hoc variæ sunt Doct. opi. Nā Io. Io. & Azo, ꝙ per verba tñ futuri tp̄is fiat sic. Scribo me soluturū x. ex cā mutui. & inducūt ꝓ se legē, q̄ apte hoc vr̄ dicere C. de post. l. si sub spē. Itē si ꝯcipitur stiplo p verba futuri tp̄is tñ ff. de ver. ob. l. stiplonū §. stiplo. Itē faciūt ꝓ eis, qa in scribendo ꝯfiteor me debere, nisi scriberet soluturū, nō ꝓdesset aliqd, vñ vr̄ lex iposita verbis, & nō reb. ꝙ esse nō dēt, vt C. cōia de leg. l. 2. ad fi. & j. e. §. plane. qa qđ ibi dicit dēre se, scripserit. & soluturū, subaudiūr, silr̄ scripserit. Ego aūt puto per verba p̄ntis tp̄is. & p̄teriti, fieri dēre, vt j. §. plane. de verbis p̄teriti tp̄is. & ꝯfiteor accepisse x. muto, vel mihi numerata esse. vt C. de epi. aud. si p̄ns. Facit & pro me C. de non nu. pe. l. in ꝯtib. in prin. & §. fi. non obst. l. illa. stiplonū, qa secus est in stiplone ista, quā illa. In multis aūt differūt inter se. Non obst. vt dñt, ꝙ vr̄ imposita lex verbis, & nō reb. Si. n. ꝓmitteret qs soluturū, vel ēt redditurū: qa ēt si sint verba p̄ntis tp̄is, vel p̄teriti tñ. illud tñ intellr̄ super quo dēat illud. ꝙ ꝯfessus est nā mutui, vt tacite hic videatur agi, vt reddať, licet nō exp̄sse. ff. si cer. pet. l. cū qd mutuū. cū non fiat nisi ī cā mutui, vt p̄dixi, merito illud vr̄ agi tacite, & tacite subijciunť verba futuri tp̄is. vñ non ob. d. lex, si sub spē, qa ibi ita fuit de facto, vel ibi non ꝓhibuit quin p verba p̄ntis tp̄is, vel p̄teriti fieri non posset. Sed certe licet ita posset r̄nderi ad l. alleg. per d. Io. tñ non pōt hic probare, ꝙ per verba futuri tp̄is nō posset fieri, vñ posset dici, ꝙ ēt per verba futuri tp̄is posset fieri, vt d. l. si

5 sub spē. Item per verba futuri tp̄is, vt d. l. j. e. §. plane. † Sequiť videre de quinto, qñ nascitur post confessionē in scriptis factā oblo ciuilis. Quod sic probatur: nā j. bienniū tp̄e scripturæ factæ datur exceptio non nu. pe. confitenti. j. e. §. plane. & C. de nō nu. pe. l. in ꝯtib. Sed si datur exceptio, ergo & creditor habebit actionē, cū exceptio sit actionis exclusio vt ff. de exc. l. 2. in prin. Sed si creditor habet actionē, ergo nata fuit oblo qa alr̄ nō posset nasci actio, cum eius mr̄ sit oblo: vñ in rem non potuit nasci. ff. de proc. l. licet. §. ea oblo. Et dico eā ciuilem esse solā sine

nāli,nec hēt effectum aū bienniū, ut puta cū possit obijci exceptio nō nu.pec ut ꝑdixi,& ēt exceptio doli,ut C.de non nu.pe. l.si ex cautione. Nā ubicūq; alia locū hēt,ut ff.de doli excep.& tūc icipit hēre efficaciā illa oblō, & tūc dr̄ obligat⁹ ille,q scripsit scripturā sine lr̄is.j.eo. Et dīt,ꝙ post bienniū nata est ciuilis.qa ʒctus est ille de iure ci.sicut & stiplō,ut ff.de act. §.de constitu. nec est hic aliqua pars talis ɔsensus,quo inducebat oblō nālis, cū ipse stat per bienniū, ꝙ nō opponit exceptionē ipse nr̄ obligationi consentire: unn ex tali consensu dīt nasci nālem oblōnē·qa per consensum nālis nascitur,ut dīt ff.de pac.l.1, q nālis adiungitur ciuili,q nō fuerat ante bienniū nata,& ita ex ea pōt agi cū effectu Sic dīt ipsi in eo,q ɔdemnatus est, qa tūc nascit ciuilis oblō,cū inducatur sic,ut ff.de orig.iu.l.2.§.hæc disputatio.Sed post modū cū acqescit tali sn̄iæ,dicūt p talē cōsensū nasci nālem·qa adiungitur illi ciuili, q primo est firmata ex sn̄ia, & tunc datur ei q obtinuit actionē in factū circa condemnatū, ut C.de iure.l.latori. Vñ dīt illi, ex illa ciuili oblōne nunquid posset agi: nec est mirum si istis casib.actus ciuilis. j.de act.§.de

6 ɔstituta.s de uer.ob.in prin.Et hoc dīt qdā I D. Azo.dixisse,sed certe ipsi imponunt sibi rabiē: qa ipse bn̄ fatet̄ hoc,qđ ex sola ciuili possit agi cū effectu.ut in lr̄arū obligat.post bienium,ut in actione in factū inducatur uinculū nāle,ut puta cū nullus consensus interuenit,cū iudicaū sp redditur in inuitū. ff.de uer.ob. l.inter stipulantē. §.1.Item no.mixta obli. uenire non dr̄ iudicaū nāle,imo ex sola agitur ciuili cū effectu,& erit ipāle sicut actione in factū,ut exce iud.ut ꝑdixi.si.n.diceremus induci solo respū tpis nālem, iam diceremus tp̄s esse modū inducende oblōnis, quod non est uerū,ut ff.de ac.& ob.l oblōnum fere.§.plane.facilius n. hoc admittendū, nec ut p tp̄s tolleretur oblō q̄ia duceretur. quia f̄m rōam fauorabiliores sunt proximiores,ut ff.de ac.& obl.l.Arrianus. Nec ob.ꝙ dr̄.stiplō est actus ciuilis,& tūc hēt utrunq; uinculū: qa hic interuenit expressum pc̄m̄,qđ parit nālem,ut ff de sol.l.in his.§.imperator.

7 †Superest,ut de sexto articulo uideamus, q̄.s.actio ex ista obl. anascitur, qd nascit

a ex ɔdōne ex l.illa C.de non nu. pecu.in ʒctib. Nā per illā l.fuit primo inuenta hæc oblō,ut patet j.e.ibi,p ɔfeßiōnem,&c. Vnde cū non sit cautū quo gn̄e actionis agatur, agendū est ɔdōne ex l.ff.de ɔd.ex l.illa ex cuius actionis nā: qa non hr̄ in numero j. de ac. sed in arbore Azonis,uidelicet in aliquo loco in isto uo. posset tractari cōpetentius eius nā,iō de ea uideamus,& utrum ꝑtoria,uel ciuilis. & certe ciuilis est,ut patet,qa iure ci.introducta est,ut sępe dixi. Item in persona non iure ialis mista: qa oēs condōnes personales,ut j.de act.§.appellamus.Itē nō persecutoria,non pęnalis alit mista, nā prosequitur illud,quod scripserit se dēre,ut j.eo.§.itē in simplū competit.non ad triplū,ut patet j co.Itē stricti iuris,nō bonæ fidei,qa nō inuenit̄ inter bo.fi. actio ut j.de act.l.actionū. Itē perpetua,qa personalis. ut C.de ɔst.pe.l.2.Itē hr̄di,& in hr̄de dat̄,ut C.de nō nu pe.inter. Itē nō infamat: qa i ɔdōnib.cessat infamia,vt ff.de act.& ob.l.cessat. Itē directa,qa dat̄ ex verbis legis,vt C.de nō nu pe. l.i ʒctib. Itē singularis est,nō vl̄is,vt j.e.§.patet. Nō.n. ꝑ vniuerso dat̄ sicut & petitio hr̄ditatis,& q̄dā aliç. Itē simplex est,nō duplex,nō.n.inuenit̄ i ea vterq; actor, vterq; reus,sicut est i duplicib. iudicijs.

8 †Nūc restat videre de septimo,quasr ɔcipiat libellus i ista actione,& ꝙ sic pōt formari dico, Ego talis ago ʒ talē,qđ ipse se scripsit mihi reddere,& ad hoc propono ɔdō.rei.l.i ʒctib.& qđ ita non ɔcipiat̄ libellus probat̄.j.co.§.1.& ita posset fieri.dico ʒ talem,quod ipse ɔfessus fuit in instrō,qđ ipse manu sua scripsit a me decē mutuo recepisse, vñ &c. Et ad hoc propono ɔdō. &c. Hoc.n.satis probat̄.vt C.e.l.in ʒctib. in princ. Seqtur videre de octauo articulo.s.vt opponamus ʒ talem libellum,& circa talē mām, totam mām, & primo obijcio, & vr̄, ꝙ libellus ille stare non possit. Nā aut mutuata pecunia agit, & non hēt locū hæc actio,imo certi condictio ex mutuo,vt s.quib.mod.ʒhi.obli.in prin. Si aūt non fuit mutuata pecunia, ita scripsit se dēre, vel ita scripsit se debere agere est certi ɔdō ex stiplōne. Vt puta cū nō interuenerint verba intellectui ʒhentiū consona,quod sufficit hic in stipulationib.vt s.de ver.ob. Nō ergo hēt locū hęc actio, quia tunc demū hæc actio locum hēt,qn̄ fuit numerata,hic in-

9 teruenit stiplō,vt j.§.1. Nec ob.quia de stip.obijcit: qa † stiplō ʒhitur per quęcunq; verba,& spāliter per ea, q̄ sunt alijs ʒctib. deputata.[Vnde si constituo me tibi soluturū decem,q̄ ubi dēt Titius, non pp hoc videor per stipulationē promisisse actione de constituta,quę pōt fieri inter absentes,& inter pn̄tes, vt ff.de consti.pe.l.qđ aūt. §.fi. & l.1.imo oppo.& vr̄.ꝙ nunquā possit agi hac actione, nam dicit necessariæ sunt lr̄æ in oblōne. Si ergo inuitē confiteatur qs se a me recepisse x. ex cā mutui, statim possum agere cū effectu certi ɔdōne ex mutuo, qa oīa ꝑsumuntur solenniter acta,vt s.eo.ti.§.1.& s.ti.2.§.& scriptū.& si

10 reus neget numeratā sibi fuisse,probo per instr̄a † quia instrō creditur,donec probetur ʒrīnm per aduersarium,vt dixi s.ti.2. §.verborū Vñ non agam ex confessione,sed cā quam inserit.f. mutui,quę cā per se probatur,vt C.de non num.pec.l.gn̄aliter. ff.de pub.in fi.Ad hoc secundo rn̄.l.allegat,q dīt statim fieri ꝑ iudicium ɔfitenti se debere aliqd ex cā.quę debent oīa pręsumi solēniter acta. Et q dr̄ur stari i sacrō prima facie loquūtur,qn̄ ɔfessio fuit facta ex cā aliqua mutui, vel dotis, in quib. confessio fuit numerata,sed alijs casib. locum hēt, q̄ opposituo, & est rō quare secus in istis duob.casib.s.in mutuo,& in dote,& secus in alijs ʒctib.vt s.dixi. Vel posset ad solutionē ʒriorū distigui,aut creditor agit añ bienniū, & tunc indistincte hēt probare creditor pecuniā fuisse numeratā.quia ēt nulla crediton pōt opponi exceptio nō nu.pec.j.bienniū,vt j.l.fi.§.fi.Si aūt agat post biēniū,aut agit ex numeratione dicens, peto a te decem, quæ tibi tradidi ex mutuo,& tunc numerationē per confessionē per taciturnitatē biennij roboratam probabo. Si aūt ex sola scriptura,qa dico ago ʒ te,qa scripsisti te mihi debere x ex cā mutui,q peto mihi reddi,& ad hoc probo.&c. tunc nō allegat numerationē aliq̄,hic non præsumit̄ numerasse, nam in certis non est locus ɔiecturis.ff.de ver.ob.l.continuus.§.cum ita.& tunc ideo erit ɔdemnandus, non qa non numerauit, sed qa scripsit sic se debere recuperare. Seqtur videre de nouo nr̄ę mãę,s.quare de qbuld s & primo q̄ro qd iuris si qs ɔfiteat̄ se mihi debere x.ex cā mutui corā testib.nō aūt in instrō,nascat̄ oblō,& an tūc hēat locū effectus huius actionis. Et certe vr̄,ꝙ nō,hoc,qa dicit scripsi.Itē scriptura obligat,vt j.e. §.quō. ergo ꝑt obligare scriptura,vbi scriptura non interuenit,vt C.eo.l.in ʒctib. Eʒ vr̄,ꝙ hēat locū·quia in lr̄ib.exercendis,& de rei vend.iudicia. C.de pac.l. pactum.ergo ex tali ɔfessione dēt nasci oblō, sicut qn̄ in lr̄is cōfitetur,& in dubio de rigore iuris non vr̄, ꝙ aliqua nascat̄ obligatio,cū necessariæ sint literæ, vt prædixi, verumtn̄ de æquitate posset dici dari vtilis ɔdō ex l.in ʒctib. licet verba deficiant, sed mens videatur oñdi,vt pote eandē,vbi obtineant in scientia,& testes,vt prædixi. & si reus sustineret ʒrium rōæ velit, vt iā dixi: qa aliqn̄ maioris authoritatis instr̄a.quàm testes sunt.& iste sit

21 vnus de illis casib qui no in d.l. C.ad l. Fal. † Itē nunc q̄ro,qd si testator scribat in testō.ɔfiteor me debere Titio x. ex cā mutui, nunqd hēbit locū titulus iste,vt hr̄s obligetur ante bienniū tn̄ ciuilr̄, vt hēat exceptionē nō nu.pec. sed post bienniū obliget̄ cū effectu? Rn̄deo,& distinguo,qa ɔfitetur testōr se dēre nō capaci,& tunc non valet: qa ꝑsumitur in fraudē fcm̄, vt ff.de ꝓb. q testm̄.Si aūt ɔfitetur se dēre capaci, aut iurauit,& tūc perinde est ac si in veritate esset,& tunc adita hr̄ditate pōt hr̄s cōueniri, ac si in veritate mutuū esset factum, vt ff. de le.3.l cum qs decedens. Si aūt nō iurauit,tunc nō debetur tanq̄ ex cā confessus est testōr,sed tanq̄ legatū sic ff.de le.2.Lucius Titi⁹.§.qsqs. Et hęc vera sunt, qn̄ ita duo se sciant hr̄des mei, & sciant oino me debere tali ex cā tali, vt continetur in tali instrō,ꝙ hēt. Vel dic cōfiteor me debere x.vxori meę,vt in instrō continetur: tūc.n.nō dētur,nec vt debitū, nec vt legatū,nisi oñdatur instrm̄. vt C. de fal.cau.adiecta le.l.si nō designata, & l.fi. Decimo,& vlt.formo vnū dissolubile, pōt aliqs dicere,promisit mihi talis x.per stipulationē spe futuræ numerationis forte qa ita dixit,ꝓmitto tibi per stiplōnē me tibi x.soluturū ex cā mutui, q̄ me cōfiteor a te recepisse,ex eo q̄ro,an sit obligatus ciuilr̄ tm̄, an ciuilr̄, & nālr̄. Quodcūq; dicas duco te ad inconueniens.nā si dicas ciuilr̄ tm̄, probo hic.Nā stiplō est de iure ciuili,vñ patet in ea esse vinculū nāle,probo.Nā stiplō hēt pc̄m̄.& cōsensum in se expressū, alr̄ non valet stiplō.s.de ver.ob. § sed hæc solēnia verba, ergo p id pc̄m̄,uel consensum inducet̄ nālis. ff.de pe.l j.ff de sol l.in his. §.Imperator. Est ergo hic vtrūq; vinculū.Si aūt hic consensus, probo esse falsum inconueniens.Nā si est hic vinculū nāle, ergo si soluitur, per errorem non repetet impediente nāli cā, vt C.de iur.& fac.ign.l.cū qs C.ad l.Fal.l.error.ff.de ɔd.ind.l.Iuli. sed quod repetat ꝓbo non hēt ɔdōnē sine cā ad condicendū liberationē, vt C. de nō nu.pe l.si qn̄, vñ duplex habet auxiliū, s.condicere per liberationem,& ɔdōnem sine cā,& repetere p cōdictionē ind.l.j.ff.de ɔd.ind. si ergo repetit,nō esset nālr̄ obligatus,qa tūc nō repeteret, vt ꝑdixi. Dico qđ vtroq; mō est obligatus,& non repetit solutionē per ignorantiā iuris,nō iō quia hic sit nāle vinculū, sed qa tutus erat exceptione fauorabili, & nō odiosa in scm̄ exceptione,vt C.de non nu pe l.cū vltra.ff.de ɔd.ind.q exc.sed obijcit,hęc solō nō valet,quod tutus odiosa.s. exceptione doli,q̄ concurrit cū illa in factū, vt C.de cond. ind. l.3. ergo non habet posse repetere, vt d.l.qui exceptio. Ad hoc rn̄.prædicta solō bona est,nec ob.quod obijcis, quia ad hoc nō est rr̄are, q̄ exceptione tutus est odiosa non repetet,si soluat p errorē iuris. Si.n.per errorē facti solueret ēt odiosa exce. tutus reperat, vt ff.ad Mac.l.fi. Vel dicatis alr̄,& verius,qn̄ est exceptio odiosa,& specialis,tunc habet locum,vt solutū per ignorantiā iuris repetatur,& sic loqnitur lex illa,qui exceptionem. Si aūt sit odiosa, & generalis, vt exceptio doli, tunc exceptio indebiti com-

ADDITIO.

a ¶Ex ista obligatione. Et quod ex obligatione literarum non agitur condictione ex l.sed actione ex literis,secundum Bar.in l.a.ff.de condict.ex l.

cōpeteret in aliquo casu,cū vbicūq; alia exceptio cōpetit,hēt ēt
locu hęc exceptio.vt ff.de exceptione doli.l.ius gnāle. Sed certe
licet nō impediatur repetere pp hoc,ꝙ sit odiosa,impeditur pp
aliā cām.l.qđ erat tutus p exceptionē tpālē, vt in pdicta l.cū vl-
tra.C.de non nu.pe.sed solū p actionē ex rōne nō repeteretur.
ff.de cōdi.indeb.l.si in diē. Ad hoc rñdeo,& dico,ꝙ est speciale,ꝙ
ille,qui tutus est exceptione tpali repetat solutū p iuris ignorā-
tiā. Vnde dicatis,& verius,ꝙ licet sit tutus exceptione tpali nō
nu.pec.tñ doli exce quę perpetua est,habebat ēt cōdi.sine cā ad
pdicendū liberationē,vt C.de nō nu.pec.l.si qñ. Quę pdō ppo-
tua est vsq; ad decē annos.vñ cū hēret bñficiū perpetuū,merito
repetit.ff.đ pd.ind.l.q exceptionē.in prin.Itē firmo aliud ex cu
ius solone pēdet mā nřa.Confessus fui,in instřo spe futurę nu-
merationis me debere tibi x.ex cā mutui,post elapsum est bien-
niū,agis p me pdone ex illa l.C.de nō nu pe.l.in pctib. deuētū
est ad qōnes, pono ita pecuniā, quā a me petis mihi non fuis-
se numeratā, tñ non vis rñdere. Mō q̄ro,an debeas cogi p iudi-
cē? Q̄cū q; dicas sequit inconueniens. Si aūt dicas te non cogi
rñdere, falsum est.certū.n.est aū bieniū,ꝙ creditor cogitur pba
re numeratā: post bieniū, si vult debitor absolui, dēt pbare nō
fuisse numeratā,vt C.de ñ nu.pe.l.si ex cautione. vñ cū necesse
habeā probare ego creditor, ergo dēt rñdere meis pōnib. ut sic
p pfessionē suā possim pbare. Et hoc exp.se pbať in Auth.đ his
q igred.ad ap. §.fi.co.v.Itē iudicis offñ sup hoc versať.ut illici
tę exactiōes ñ fiāt,ergo ppelleret tūc ñ exigere, qa illicite face-
ret,vt ff.de of.psi.l.illici.in prin.& qa iura nālia ff.đ re.iu.l.iuris
nāę.& de pd.ind.l.nā nālia. In hac snīa fuit dñs meus.ita no.no-
tatur,seu glossatur in hoc tu.sup gl.obligetur. Sed certe si hoc te
neatur, seqtur absurdū, ꝙ nūquā poterit agi ex isto articulo,&
ex illa l.in pctib. Et nō ēt hoc seqtur absurdū. Pone,ꝙ rñdeat fm
qđ tu dicis,aut rñdeat se numerasse,ergo deierat. Quod hic sup
pono,ꝙ nō numerauit.& sic hoc casu l.Nā periuria debent pu-
niri,vt C.de iud.l.2.in fi. Aut rñder se nō numerasse, tunc dico,
dolo facis, qa vis locupletari cum aliena iactura,& deinde,vt di-
ctū est,& fm viam istam quicquid dř hic,& C de non nu pecu.
nihil valet: qa l.solūmodo verbis,& non reb.imposita vř.ꝙ esse
nō dēt,vt C.cōia de lega.l.2.in fi. expediet.n.oblonē potius nō
hēre, quā hēre malā.allegār, qui quondie dicūt in obligatione
literarum ex sola l.agi cum effectu.Bar.legum Doct.

De emptione,& venditione. Rub.

1 *Pœnitentia quando sit locus in contractu venditionis.*
2 *Arrha duplicata qua actione petatur. Et qui egit ad arrhas duplicatas, an postea aget ad interesse.*
3 *Venditor, an teneatur præcisè rem tradere,uel liberetur præstando interesse.*
4 *Interesse, an succedat loco rei.*
5 *Emptio, an possit conferri in alterius contrahentis arbitrium, & quando, et quomodo intelligatur.*

EMptio,& venditio,&c. In his aūt,q̄
scriptura.Sed qūo fuerit cū scriptura?†lo.dicit,ꝙ
1 tūc qñ pheñtes dixerūt, qđ nō teneat facta vēditio,
nisi scā in scripturis,als si nō fuerat ita dcm̄,solo cō
sensu phitur. Piacē.dicit,ꝙ sufficit,ꝙ p alterū fue-
rit dictū de pficiēda scriptura sup pctu,qa tūc aū pfectionē scri
pturę licitū ē pęnitere,cū an no sit pfecta vēditio.lz non fuerit
dictū.ꝙ alr nō valeat vendō &c. sine scriptura. alr nō valeret:
quare nō dicimus hāc oblonē lřarū.gl.dicit,ꝙ aliud nomē hēt
hic,vt venditio. sō qa sif hoc in mutuo hoc nomē non est verū
fuisse numeratū. qa tūc agitur ex mutuo: qa cessat p.la obligā-
tio,sed hoc nihil est·qa ēt si verū esset fuisse numeratū, nihilo-
minus ageretur ex oblone lřarū,si lřæ cūtinēt formā obligato-
riā:vñ intelligo hic qđ lrę cōtineat confessionē,q̄ facit ad solu-
2 tionē,vt s.de lřa.oblo. †Gl.q̄rit,qua actione ageretur ad dupli-
catas arrhas.gl dicit,ꝙ cōdōne ex l pctus. Vnde dicas,ꝙ a l sim-
pla vnū quod dedit emptor,pōt agere cōdōne sine cā. ff.đ act.
empt.vel vēdi l.ex empto §.is,q viua.Sed pone,ꝙ emptor egit
ad arrhas duplicatas, nunquid postea aget ad interesse? & dicit
ꝙ non· quia ex quo elegit agere ad arrhas, sibi imputatur,ff. de
trib.l.quod in hęredē §.eligere.& de leg 2.l.cū filius.§.varijs.gl.
dicit,ꝙ ex quo lex puidit emptori in duplicatione arrharū, qđ
si emptor ad arrhas duplicatas egit, sibi soluūtur. Et p,vbi em-
ptor penitus amittit arrhas,quas dedit,tacite vīr agere pheñtes
inter se,vt arrhis dēant eē contēti,&c.Itē lex ex quo puidit de du
plicatiōe arrharū emptori,& eas exigit, vř ꝙ ñ hēat actionē ad
interesse.& ad hoc facit lex q̄ allegatur in gl.parua.C.de pac.do.
l.vlt.Scđa fuit snīa do.lo.q fuit informatus in ista mā,q dixit,ꝙ
actor pōt agere ad interesse nō obstāte,ꝙ exigit arrhas duplica-
tas. Verūm in interesse ille arrhę cōputabūtur p sniam. Ad hoc
lex,q̄ dicit,ꝙ licet miles sibi in vno pudicat,nō tñ amittit illud
ius quod habuisset.si iure alio non præiudisset. ff. de rest.mili.
l.3. Ego dico, quod lo. male dixit, nam emptor si exegit arrhas
duplicatas , si postea agat ad interesse contra venditorem peni-
tentem est sibi p̄rius. Nā si petat,sed tñ venditor ante cōpletio-
nem scripturę pœnituit, & sic pro nullo sit habendus pctus,vt
hic.sed vbi petit interesse,petit, vt certus esset. Nā licet inter me
& Titiū fuerit facta certa vendō, & rē nolit tradere, peto inter-
3 esse.ꝙ succedit loco rei ff.de pe.hæ.l.si rē,& prīū. †Itē di,qđ vē-
ditor tenetur rē tradere, sed hic fuit dissensio, an pcise, vel libe
retur pstādo interesse. Mar.dicit primo ꝙ vēditor tenetur pcise
a ad rē tradēdā.ᵃ Deinde dixit,aut vēditor hēt rē,& tunc verū est,
ꝙ pcise teneatur ad rē, aut nō hēt, & tūc liberabitur pstādo in-
teresse pro prima snīa Martini. Qđ teneat pcise vēditor trade-
re,facit l.q̄ dicit,ꝙ pacta sunt seruāda.vñ cū in vēdēdo,qlibet vē
ditor paciscať đ re tradēda,dēt hoc adimplere.ff.de pac.l.iurisg.
§.ptor.Itē facit lex,q̄ dicit rē opz tradere. vñ cū opz, inducit ne-
cessitatē·necesse est ergo qđ res tradatur. ff.de ac.emp. l.ex em-
pto. t. ni.& ples leges faciūt ad hoc. Pro hoc facit ff.de ac.emp.
l.1.Sed certe licet leges dicāt,qđ pstetur interesse,ñ tñ dnt.ꝙ cō
tingat p hoc liberatio.lz dñs lo.vtiť tali argumēto, vbi qs teneť
ad duo alternatiue, liberať vnū pstādo. Cū ergo vēditor teneat
ad interesse, vel ad rē alternatiue, vnū pstando liberať. sed si vis
sustinere lo.ad ar. Martini potes rñdere. Ad primū in quo dicit,
ꝙ pacta sint seruanda,&c. Rñ.ꝙ pstādo interesse,nō facit vēdi-
4 tor p pactū,qa nō pactū dei erat. †Qui legis licentia facit aliud,
q̄ pmiūt,pter ex interesse loco rei succedit,ergo si pstet interes-
se, rē ipsam pstare vř.ff.de pe.hę.l.si rē,& pretiū, ad l.C.de fidei-
cō.lib.l.vlt.dic,ꝙ spāle est ibi fauore vltimæ volūtatis, sic plura
sunt alia spālia ad l.ff.de rei vē.l.q restituere. Rñde.nos q̄rimus,
an vnus iudex iubere dēat venditorē pręcise pręstare. Sed ibi lo-
quitur qđ iudex ita iussit,sed an bñ,an male adhuc restat q. Ego
probo primā sniam Martini,& dico,qđ la.pręsupponit falsum
cu dicit,ꝙ vēditor tenetur ad rē,& ad interesse alternatiue. Sed
ego dico ꝙ absolute tenetur,& in alternatiua oblone est electio
debitoris,vt ff.de pac.l rescrip.& ecce, qđ seqtur,si hic dicerem
oblonē alternatiuā ad interesse, vel ad rē, nā petitio hēret fieri
alternatiue,& snīa ferretur alternatiue.& is,q talr est obligatus
posset variare qñq; , & vltimo pp suā variationē fieret executio
& sup æstōne oblonis.qđ ita sit in oblone alternatiua hēs. ff de
ver.obl.l.cū q certarū.§.vlt. Vñ absit,qđ in re certa vendicet sibi
5 locū oblo alternatiua.†Seqtur in lřa,tibi placuerit,hic opponiť
in gl.fortissime: qa hic in alteri⁹ pheñtis arbitriū cōfert emptio,
vñ signať ptiū,C.e.l.in ementis. Sed aduertas,hic est imponere
legē verbis,vñ dicas,ꝙ ex pacto pōt cōferri sic,si vēdo tibi equū
istū,si tibi intra talē diē placuerit,seu placere debuerit, & ꝙ sic
hēat intelligi,pbatur ff.locan,& cōduct.l.si in lege. Nec intel
ligas,quod semper sibi placere debeat,placere, vel displicere re-
fertur ad arbitrium boni viri.ff.de cōtrahen.empt.l.cū emptio

ADDITIO.

a Pręcise ad rem tradendam. Adde quod no.in specie, & in indiuiduo cōsuluit d.Ale.consi.66.incipit super eo.in 4.vol.vbi dicit tenendo opi.gl.in l.si emp. §.item si emptor.ff.de cōtrah empt.quod cōtractus rei alienæ valet, qñ res nō est furtiua iuxta l.rē alienā.ff de cōtrah emp.& Bar.in l.cū vir.ff de viu.Cy. in l.1.C.p emp tamē si venditor nō hēt facultatē rei tradēdę,nō pōt cogi pręcise ad rem tradendam.Vide Bal.in l.vnica,C.de sen.quæ pro eo, quod inter. vbi dicit,quod tunc demum cogitur venditor rem tradere,quando commode potest tradere.i.quando res non est subiecta euictioni,& de facili pōt tradi,& dicit hanc esse cōem opi.gl.in l.si 15,qui pro emptore.§.fi ff.de vsuc.tenuit,quod vbi contractus rei alienæ celebratur inter scientes non valeat.

De locatione,& conductione. Rub.

1 *Locatio potest conferri arbitrio alieno sicut emptio.*
2 *Operæ vbi præstitæ sunt indebitæ,quæ licet repeti non possint,tamen repetitur earum æstimatio.*
3 *Scholaris qui conduxit cameram,quando possit substituere alium loco sui.*

LOcatio, & conductio, &c.
Dicit ergo lřa,qđ id,qđ dictū ē simplr de em p.&
ven.l.quāti Titius rē ęstimauerit,res vēdať,idē lr
ēt ī locatione,l.qđ si merces pmittatur quāti Ti-
1 ti⁹ ęstimauerit.Sed† pone,scholaris venit ad Burgē
& đt ei,vt sibi locaret domū,& ipse pmittat mercedē quām Ti-
tius ęstimauerit ī annū fcm̄ est,qđ Burgē.scholari locat domū.
iste scholaris domū inhabitat deinde circa finē anni,vel mensis
venit Burgē.ad scholarē,vt eat,& sciat.quā mercedē Titius ęsti-
mare voluerit. Titius volēs,ꝙ scholaris nō soluat aliqđ,nō vult
ęstimare mercedē aliquā. Et ita nulla ē locatio,sicut in casu sili
nulla eēt vēditio.dices tu,pcedentis tpis vsum domus scholarē
locauisse. Respōdeo,nō:imò hēt locū hic pdō sine cā ex hoc p-
ctus nullus est,cōstat scholarē habuisse vsum domus sine cā,di
co,ꝙ ex quo vsus ipse repeti nō pōt, repetetur æstō illius vsus,
2 ex hoc probo per siłe. Nam lex dicit,quod†vbi operæ pstitę sūt
indebitę,cū hæ repeti nō pñt, tñ repetitur earū æstimatio. ff.de
cōd.ind.l.si nō sortē.§.libertus.ita hic,cū vsus ipse repeti nō pt
p cōdōnē sine cā,tñ eius æstō repetetur.seqtur in litera polien-
da postea,i.postq̄ fullo sarcinauerit. Nā tunc demū hēt locum
actio pscr. ver.qa ante posset permittere ille, qui sarciēda vesti-
menta

menta dedit. ff.de ɔd.ob cām. l.pecuniā. sic ergo vides, qđ si ita
dicat̃,qđ locat̃ operę tullunis,ita postq̃ larcinauerit q̄n iter eos
placuerit merces ɔstituta,ō est locatio,sed si ɔstituat,nascit̃ p̄s.
verb.actio,sed opponitur de l.i.mādati.§.vlt.Distinguatur,aut
nulla merces interuenit,& agetur mādati: aut interuenit,sed i-
certa,& tunc agitur praescr.verb.hoc dicit lex.Sed ego dico, qđ
etiam si non fuit dictū d mercede certa,vł icerta,tn̄ si sit psona
q̄ cōsueuit locare operas suas,dico qđ agit̃ p̄sc. ver.nā ex ɔdōne
psonae cōiecturam⁹ tacitā volūtatē,q̄ est d mercede ff.de vsu,&
habi.l.plenū.§.eqtij.nā male iudicauit qdā d seruiēte,q p scho-
lari lr̄as detulit ad parentes scholaris,tunc scholaris dixerat,qđ
si ueniret bn̄ satisfaceret, nā iudex iudicauit. Nā ex quo merces
erat icerta,peti iō poterat p l. ff.mādati.l.mutuā pecuniā.§.sala-
riū ipse tulit sniām ɔ̄ istū §.nā hic est merces certa,vel incerta,
subitelligeretur si esset psona, ñ esset gratis factura: qa ɔsueuit
locare operas suas, vn̄ dico qđ salariū, qđ datur gr̄a honoris, &
remunerati ōis ei, q ał gratis est facturus, & hic hēt locū actio
mādati,nec pen p̄s si sit certa,& ī pecunia hēt locū ī casib.ī qb.
ñ fiūt gratis, & si sit certa,& ī pecunia hēt locū locaoo,& ɔdu-
ctio,ut hic: si īcerta,tūc hēt locum p̄sc.ver.actio, vel si nulla,si
tn̄ sit talis ille q p̄stat operas,q cōsueuit locare operas, vt ś dixi
3 in si huius ti.tacet gl. qōnē, † an i.scholaris, qui cōduxit hospi-
tiū, vel camerā,posset substituere in camera aliū loco sui.gl di-
xit qđ nō qa hic poti⁹ intp̃cit societas,q̄ fuerit īter illos socios,
& ita ñ veniet substitut⁹:sec⁹ ī locatiōe, cui⁹ nā ē, vt veniat hr̄s,
vel substitutus.Sed certe gl.ñ ꝓbat hoc. vn̄ ita possem dicere,ꝙ
locatio itpiceretur. nā hic viderentī duo ɔ̄ct⁹ habiti cum diuer-
sis, oā unus hr̄us cum Burgense locāte aliis consocijs de socie-
tate . Pone ergo, ꝙ uenit scholaris recedens a Burg dn̄e facta-
tis, seu permittatis, quod iste substitutus a me inhabitet came-
rā,quā a vobis conduxi.certe Burgen. nullo mō poterit prohi-
bere.quo minus inhabitet substitutus: qa de societate iuuenis
scholaris recedēs, nihil ad se. Itē scholares,q sunt in domo. eū
ꝓhibere non p̄nt ne inhabitet,sed solū societatem denegare.&
haec uera sunt,ubi ɔ̄ctus habiti sunt cum diuersis. sed pone, qđ
vnus socius principal̃r cōduxit.deinde locat cameras alijs socijs
post venientib. certe hic posset verū dicere gl qđ non succedat
soci⁹ substitutus socij recedētis.& dicēt sic ei socij nō es admit-
tēdus i locū socij cōductoris, qa ñ fuit simplex cōductio habita
societatis cā,vn̄ secus in simplici cōductione.qđ ꝓbo. Nā dt lex
qđ vbi ñ est vendo simplr̄ sed dotis cā, vt qn̄ maritus repe rit rē
aestimatā dotis cā.ibi.n licet sit vendō. tn̄ qa nō est simplex,sed
dotis cā,iudicabitur fm̄ nām dotis ff de iur.dot.l.quoties.sic &
hic ex quo fcā fuit locatio societatis cā, sortiātur nām iuris so-
cietatis.Itē ad hoc facit lex,q̄ dt: duo ineunt societatē ad ɔducē
da publica uectigalia , certe hr̄s hic nūq̄ succedet , nisi expsse
fuerit dictū Et ita uideo, qđ ī spicim⁹ nām societatis,ñ āt nām
ɔductionis,vt ꝓbatur ff.pro socio l.vel adeo.& l.verū.§.i hr̄dē.
si hoc est,dico qd alij socij non p̄t ipsum prohibere nisi sit il-
le q locauit ei,sed illi licet substitutum prohibere.& si ñ prohi-
beat,tunc alijs ex conducto,vt C.loc.l.fundi,vel tenetur alij ce-
dere ius,qd hēt substitutū repellēdi.ff.de euictio. l.creditorem.
cū l. sequen.dico, si Burgensis oib insimul locauit qđ tenetur
facto facere,ꝙ faciat unus socius,qđ ał locauit,sed d aequitate
esset dicendum,qđ si substitutus est aeque idoneus,qui recessit,
sit recipiendus. C.de epis.& cle.l.qīqs si plus,quod idem credo,
de quo idoneo probatur.ff.de consti.Bar. sequitur recta.

De iniurijs. Rub.

1 *Actio iniuriarum,an sit praetoria.*
2 *Actio iniuriarum an sit perpetua.*
Iniuria a quo aestimabitur,& qualiter.
3 *Libelli forma in actione iniuriarum.*
4 *Actio iniuriarum,an tollatur dissimulatione.*
5 *Actione iniuriarum an teneor,si appello aliquam meretricem,& sit meretrix.*
6 *Materfamilias accipitur pro omni muliere honeste viuente,aliquando pro mu-
liere magnae authoritatis.*

Generaliter iniuria,&c. In § patitur.intel
lige literā gn̄al̃r sic,qđ q̄cūq; iniuria fuit facta ser
uo ī ɔtumeliā dn̄i,ꝙ iniuriosus sp tenet̃ dn̄o:& si
iniuria fuerit fcā seruo ī cōtumeliā serui,iniurio-
sus ñ tenet̃ dn̄o, nisi fuerit īiuria atrox. Seqtur in
lr̄a,si cōi suo īiuria,&c.hic ēt agūt rōne dn̄ij,sʒ ex diuerū psona
fit ɔ̄stō.ɔ̄.ff.e l.sʒ nō ē So.aut fit ī iuria suo ī cōtumeliā dn̄i.& ñ
agunt aequal̃r, & sic loqtur hic cū dicit,ꝙ ī ipsis iiurijs fit. aut fit
iniuria seruo in ɔtumeliā serui, & p̄t agi si ē atrox . Et nūc agūt
dn̄i rōne dn̄ij, & sic loquitur l.ɔ̄ria. sed pone, ego habeo serui-
tutem in liberū hoīem: uerberatur,nunqd mihi mō acqritur
actio iniuriarū? Vr̄ ꝙ ñ.qa cū hic enumerētur psonae,p quas no
bis acquiritur actio iniuriarū,sed ipse non est de illis,ergo &c.
Cū dicas,qđ si in cōtumelia illius cui seruus seruiebat,liber hō
fuerit verberatus,qđ dn̄o actio iniuriarū cōpetat,ur hic. distin-
guo,in qua psona fuit iniuria facta. p legē,ff.de iniur.l.itē apud
Labe.§.generali tūc dico in qōne ꝓposita.ꝙ si in ɔtumeliā dn̄i
i.uerberatus fuit seruiens liber, duobus ɔpetit actio iniuriarū.
Nā hic p̄sumo,qđ fuerit in ɔtumeliā dn̄i uerberat⁹, nā dicit,ꝙ
q̄dā iure fecit, cū adiret, &c. secū ducebat suos comites, vn̄ ex
suis comitib.facta fuit iniuria. certe dr̄ in d.l. qđ iniuria fcā cō
petit actio iniuriarum, vt d.l.item apud Labe.§.abduxisse. sed
1 postea praetores &c.† Sed quał̃r p̄r esse, ꝙ dicit litera, planū est,
ꝙ añ fuit lex,q̄ fuissent p̄tores, &c.lex statuit in actione iniuria
rū poenā,& lr̄a ista dicit,ꝙ actio iniuriarū est p̄toria: ergo iue-
ta a p̄tore,ergo lex poenā statuerat sup eo,qđ nōdū erat,qđ est
falsū dicer̄. Dn̄s me⁹ uidi quēdā dn̄m, q nesciebat r̄ndere, nā
lr̄a ista dicit a pte qūo est hic,nā credo per legē duodecim tab.
agebat̃ actiōe iiuria.sed ad pęnā.sed p̄tor aliā statuit,ad quā nō
agebat̃ p legē duodecī ta.Et iō haec actio ꝓ tāto dr̄ p̄toria,qa ad
2 pęnā aliā agit,q̄ ageretur ex lege duodecī tab.eā ęstimare.† Ego
ēt dico,ꝙ in ciuili iniuria ęstimabitur ab iniuriā passis,et ęstima
bit iudex.passus.n.iurabit,qđ magis uellet tāto caruisse,q̄ pas-
sū istā talē iniuriā, ɔdēnabit iudex ad tn̄. & h.d.sed ut dicit nō
repit lex, p quā hēat iurare passus iniuriā. Sed ego dico,ꝙ imo
ē lex in simul,qđ iurare debeat,& eius iuro credatur,& ē lex, si
qn̄.C.vn̄ vi.loqtur in psona ɔ̄ quā iuratur,& creditur iuramēto
spoliati. sequitur in lr̄a,& lex Cornel. & nunquid in trib. casib.
l.Corneliae hic positis,actio iniuria est perpetua. Mar. dicit, ꝙ
sic,nam cū haec actio in casib.his sit ciuilis dēr eē ꝑpetua.C.de
ɔsti pe.l.i.sed aliae actiones iniuriarū tolluntur anno ɔtinuo,vt
C.e l.si ɔuitij.excepta actione,qđ met.cau.nā illa tollitur anno
vtili non ɔtinuo,vt ff.qđ met.cā.l.si cū exceptione.§.post annū.
Doc.dn̄i ɔriū: nā dn̄t oēm actionē īiuriarū tolli anno ɔtinuo,
siue sit ciuilis, siue p̄toria, ut C.e.l.si ō ɔuitij.in hoc nō ɔcordāt
cū Mar.qa actio ꝙ me.cā.ñ tollit̃ anno ɔtinuo sed vtili. Sʒ ego
certe sustineo opinionē Martini,ꝙ sit ciuilis,&c.ad le.Cor.e.l.ī
iure.de alio iure lnqtur,vt verberatur pulsatus, vel domū suā ī
gredi passus.Itē in hoc,qđ doctores approbāt mortuū, ego re-
probo, dicit.n Mar.ꝙ oēs actiones iniuriarū,& in inte.rest an-
no ɔtinuo,sed fallit in actione,qđ metus cā & in hoc approbāt
eum doctores. Ego ɔ̄nū, qđ oēs actiones rīt nō pereunt anno
ɔtinuo,sed pereunt anno utili. qđ ꝓbo. Nā p̄tor in oīb. suis a-
ctiōib.faciebat mētionē de anno vtili, ut patet j.de ppe. & tēp.
actiōi.§.i.ergo l.si nō ɔuitij.q̄ loqt̃ de anno ipsi⁹, dēs ītelligere
3 de anno vtili. † Sed dicas, qūo formabitur libellus sup actione
iniuriarū.d. Rofredus dicit sic: Dico ɔ̄ talē me passum fuisse in
iuriā. & tal̃r iniuriatus est mihi ipse, & qd nollē p me passum
fuisse iniuriā . dn̄s meus dicit , ꝙ sic non est formādus libellus,
sed dēt dicere sic.qđ talem iniuriā nollē me passum fuisse, sed
tantundē me velle amisisse.& sic iurabit ꝓbata iniuria: qa talia
diceret, & iuraret, ꝙ magis nellet qnq; solidos de suo amisisse:
qa ñ ē eadē rō de dāno ɔ̄trahere,& lucrū non capere. C.de codi.
l.fi.& C. de iure delib.l si vnus.§ licētiā. Sed Rofred⁹ approbat
ɔ̄tiū.Nā paup hō q nihil hēt qūo ī eadē iniuria sibi fcā iurabit,
ꝙ magis uoluit de suo amisisse tn̄, cū nihil hēt. Ad hoc r̄ndet
d.Azo,ꝙ iurabit,ꝙ magis uellet de suo tn̄ amisisse, si tn̄ hēet.
Dn̄s me⁹ dt ꝙ adhuc ē libellus male format⁹, cū dr̄,quā iniuriā
nollē,imo mallē tn̄ amisisse. Nā dt lex,ꝙ iniuria aestimatur fm̄
tp̄s,& statū,ī quo erat īiuriā passus i pe illate iniuriae.ergo dēnt
esse uerba aestōnis ad p̄tentū.sic.qđ iniuriā noluissem me pro-
tāto passū fuisse,sed maluissem de meo tatūdē amisisse.& hoc
ꝓbo ar ff e.iniuriarū aestōnē.ałs.n.seqret̃ absurditas Pone, fuit
verberatus canonicus simplex , certe tn̄ veller de suo amisisse
centū.uel deinde in dimidio anni factus est Ep̄s. Certe iuraret.
qđ mallet de suo amisisse mille. q̄ opprobrium populi, fm̄ li-
bellū corā. & iō,qđ p̄nt admitti ad iurm̄, qđ reputo absurdū.
sed uere lex aliter non ob.qđ intelligo,ꝙ aestimatur ī iure actio
fm̄ tp̄s,& statū,in quo erat iniuriā passus,ęstimatur a iudice: qa
iudex ad hoc se referre dēt, vt referat sniām referendo se ad id
tp̄s,in quo iniuria fuit facta nō tn̄ ꝓbat l.unica, vt necesse hēat
hoc dicere iniuriā passus. Nūc q̄o an in libello sit facienda mē
tio ꝙ aduersarius iniuriādi aīo hoc fecerit? si dico ɔ̄ talē, qđ ip
se dixerit mihi ɔuicia turpia,uel uerberauit iniuriandi,&c. di-
stingue.q̄dā sunt facta,q̄ hn̄t ī se p̄sumptionē iniuriādi,qa ver-
bero discipulū: q̄dā sūt indr̄ia, q̄ nō hn̄t in se p̄sumptionē iniu
riādi: vt qa qs defert barbā in ɔtumeliā alterius,vel quia rusti-
cus vocat clericū ironice,scire clere.sed si sit factū, quod hēat in
se p̄sumptionem iniuriādi,dico,qđ nō est necesse facere men-
tionē in libello d mō iniuriādi & sic ītelligitur ff.e.l.illd̄.sʒ si sit
factū tale,qđ nō hēat in se p̄sumptionē, ut factū indifferēs,hoc
dico, ꝙ nō est necesse facere mētionē in libello de mō iniuriā-
di, ałs sic ff.ad leg.Aql. sed & si qcūq; § fi.ff locati, & ɔducti l.
4 itē q̄ritur.§.idē Iul.& ff de iniurijs.l.itē apud.† Seqtur in litera,
haec actio dissimulatiōe abolet̃ur. dn̄s Azo ītellexit q̄ncūq; ve-
niat dissimulatio incōtinēti,uel ex interuallo,ꝙ sp abolet iniu
riarū actionē,sic notauit ipse in summa huius ti. Pileus, cuius
sniām credo ueriorē, in hac parte dixit,ꝙ si incontinenti dissi-
mulet iniuriā passus,qđ tūc abolet īiuriarū actionē. sic loqtur
hic

hic ibi, statim &c. iratus interuallo, vt qui offensus, & recessit.
deinde post dimidiū anni potauit cū aduersario, non aboletur
actio iniuriarū, nisi cōstet, ꝙ iniuriā passus hoc fecerit aīo recō-
ciliādi, sed ubi uenit statī dissimulādo, tūc siue cōstet ď aīo recō
ciliādi, siue ñ, tūc abolet iniuria. hic facit gl. qōnē, pone, ꝙ aliqs
decedēs remittit oib. malefactorib. suis: nūquid si recōualescit
poterit agere actiōe iniuriarū? Gl. pbat, ꝙ sic, nā donatio cau-
sa mortis reuocaī p recōualescētiā, ergo eodē mō hæc remis-
sio, arg. ī de donationi. §. 1. Itē gl. vī iacere, arg. qđ vī distruere
oēs vltimas volūtates. dicit n. ꝙ met. cā fuīt nō est ratū, sed fuit
facta remissio metus cā, ergo &c. deinde soluit, qđ in ppetuū
vī remissio facta, sed ego dico rancorem in perpetuū vī remi-
sisse, sed actionē suā q̄tū ad poenā ñ vī remāsisse, & sic loq̄ī qđ
dā decretū. Sed dicit lr̄a in prin. hui⁹ § iniuria si ñ bū bona qua-
si debitoris Dic. t gl. ꝙ si qs sit meus debitor, & appello eū debi
5 torē, ꝙ iure appello, iō ñ teneor sibi. †Itē dt gl. ꝙ si appello ali-
q̄ meretricē, & vī, ꝙ sit meretrix, ñ teneor īiuriarū, qa expediet
patere crimina nocētiū. Quidā dicebāt cōtriū. nāq; dicit lex, qe.
qd fecerit qs eā cōtumeliç alterius iniuriosū est, & iō tenet in
iuriarū actio. ff. de iniuriis. Itē apud Labeo. § gñalr. & l. cū q. ff.
de iniuri. Quare? qa qđ ei quis infamet aliqd ñ teneī si iniuria
rū ēēdet. & dicit, ꝙ uerū ē. ꝙ si eū infamet in iure daī libello. Et
qđ sic intelligaī lex illa, ē ar. C. de famu. lib. l. uni ego distinguo
docere quis factū alterius cō quem ibi ex quo pacto ille posset
accusari ab alio, qa forte ille, q vocauit eū talē, & uerū dicit, nō
pōt eum accusare. & in hoc casū dico, qđ verū dicēs non est in
iuriosus: qa expedit reipublicæ crimina esse nota, & ea puniri.
ff. de fideiussori. l. si a reo. §. id, qđ vulgo, & ff. ad leg. Aqliā. illa
a cæteris, vt qa dicit, vel uocat filiū spuriū, a hic no. & si uerum di-
cit, eū in nullo deregiī peccatū illius, teneī sīr ī iure fisci. & sic
6 loqtur ff. eo. apud Labeo. § gñalr. Seqī matrē famili. †Itē dico
si quis affectauerit filiamfamilias nam materfamili. sumiī pro
oī muliere honeste uiuente, alibi sumiī materfamilias, p mu-
liere magnæ autoritatis, vt dicit gl. sequitur prætextā. gl. expo-
nit vno mō, sed ego credo, qđ non est intell. nr̄æ lr̄æ. vñ dic, ꝙ
alicui cōtingebat tps pubertatis, solebat ei tradi una uestis, quæ
forte dicaī prætexta. & iō dicit lex, qđ ille dr̄ ptextæ pximi æta
ti accedere, q ingressus est puberem ætatem, & iō dicit hic lr̄a,
qđ si quis attentauerit prætextā, id est, puberem habentem, ex
tūc habitum non tunc nescit, ut qui ipse teneī, ac si attentasset
matrēfamili. Et hoc vult dicere, & pbatur. ff. de libe. exhib. l. 3.

ADDITIO.

a ¶Vel spurium Adde, ꝙ iniuria dicitur inferri alicui, quando dicitur, quod est spurius, & natus ex monacho secundum Bar. in l. turpia. ff. de leg. 1.

De obligationibus, quæ ex quasi delicto nascuntur. Rub.

1 *Iudex, qui per imperitiam male iudicat, tenetur ex quasi maleficio.*
2 *Medicus qui secat infirmum et male curat, tenetur ex maleficio, sed iudex qui male iudicat, ex quasi maleficio, et de ratione diuersitatis.*
3 *Plures qui tenentur ex quasi maleficio, an teneantur omnes insolidum.*
4 *Dolus quid, lata culpa, et quid leuis culpa.*
5 *Seruus communis si vterque dominorum inuadatur, et vterque clamat auxiliū, locus est gratificationi, et sic saluabit quem voluerit.*
6 *Dolus quomodo se habeat ad culpam, et an ubi est dolus sit culpa.*
7 *Lata culpa est ignorare, quod omnes sciunt, et ille est in lata culpa, qui licet tantam diligentiam adhibeat in aliena, quam in sua, maior tamen, quam exigat communis hominum modus.*

1 SI iudex litem suā, &c. †Hic dr̄, ꝙ iudex. q p
imperitiā male iudicat, teneī quasi ex maleficio
hic, nō tñ ex maleficio formæ. quatenus † vnus
2 medicus, q secat infirmos, & qui male curat, & p
imperitiā tenetur ex maleficio. Nā l. Aqlia teneī,
vt pbatur ff. ad l. Aql qua actio. ſ l. Aquil. §. impitiā. quare sīr
iudex, qui male iudicat p imperitiam, nō tenetur ex vero male-
ficio. Ad hoc rñdet d. Azo, & dt ꝙ secare ponitur īter maleficia
& numeratur, sed iudicare nō qa secus, sed certe ista rō ñ valet
vnā festucā, qa secare non est maleficiū, sed male secare est ma-
leficiū. certe sīr male iudicare est maleficiū, vt C. de pen. iud.
qui male iudicau. l. 1. Vñ hoc dicere nō est verū: qa dices aliter,
qđ est hic rō diuersitatis in iudice, cū medico: qa dicit lex in
medico, qđ ambo curāt p pecunia. sed in iudice nō ē sīlē. Nam
medicus eo ipso qđ accepit infirmū ad curandū, ptēdit se hr̄e
a pecuniā. & sic in periculo decipiūt hoīes, & iō tenetur a ex vero
maleficio, sed iudex prodest eo ipso, ꝙ iudex pecuniā recepit,
si p īperitiā male iudicat, tenetur ex quasi maleficio vero. Prędi
cta pbātur de of præsi. l. illicitas. §. ad hoc. C. de iudi. l. certi. & in
Auth. de iud. l. 1. vel aliter, iudex inuitus eligitur, alij volūtarij ve
niūt ad offm̄, imo cōtrātāt cōtinue, vt vocētur, & iō nocēt. t. creāt
res. Vñ rari⁹ agitur cū iudice, cui necessitas īponitur, q̄ cū medi-
co, q volūtarie hoc assumit, arg. C. de nego. gest. l. tutor & ff. qui
3 sat. cog. l. fideiussor, §. necessario. caue ad hoc. qđ dicit gl. fi. †nā
dicit, ꝙ ubi sunt pl̄es, q tenentur ex quasi maleficio, no tenētur
oēs insolidū, vt ff. de his, q deiece. vel effude. l. qđ. & § pl̄es. rñ.
qa loqtur plures, exercebat diuisim. nā si cōiunctim insolidū p-
secutus est dñs meus mām meam de dolo, & culpa sic. Quæ-
rēdo primo, qd sit dolus. Rñder antiquorū simplicitas docto-
4 rū, credēs diffinire exēplū † ponēdo, qđ dolus est, v. g. cū depo-
suisti rē tuā apud me &c. ego rē tuā dimisi ex portā, & rē meā
reposui in domo, hic esse dicit dolū, & sic credebat diffinire, qd
est dolus, & lata culpa, diffiniēdo posuīt exēplū. Ecce, tu depo-
suisti rē tuā in domo, posuisti rē meā ī camera, res tua ē diuisa.
certe dñt ipsi, qđ est lata culpa. leuis culpa est, qñ posuisti rem
tuā in camera, & meā posuisti in arca. Ecce qd est leuius culpa
sm̄ eos: & hoc nihil est, nec placuit modernis doctorib. qa do-
ctores antiqui nō rñdent ad interrogata qd sit dolus, sed exē-
plificant: vñ lex dr̄ reprobare potius, q̄ diffinire, & nō dēt trahi
p exēpla, vt in Auth. de triē. & semi. § cōsideremus. prima eorū
rñsio est nō gñalis: & iō dñt Doctores nr̄i, ꝙ dolus est ex negli
gētia pcedēs, q̄ min⁹ adhibetur in ppriis, q̄ in alijs v. g. deponis
apud me rē tuā custodiēdā, eū neligētia custodio, & meā cum
diligentia custodio: ecce dico, ꝙ hic dolus est. & ad hoc ff. de
posit. l. qđ Nerua. & ff. cōmodati. l. si ut certo. §. qđ uero. & de
admi. tut. l. tutor. §. 1. sed certe ista diffinitio non est gñalis. dicas
ergo, & diffinias dolū, vt lex diffinit. Nā dolus est calliditas, vt ff.
de dolo. l. 1. Itē dico, ꝙ hæc diffinitio Doc. nō est bo. Nā pōt eē,
ꝙ ego nō habeā tantā diligentiā in re aliqua, quā in mea, tñ nō
sum in dolo, imo, ꝙ plus est, nec in aliqua culpa. nam pone, tu
depoīuisti penes me digestū tuū, ego similiī hēo digestū meū,
in quo corrigendo adhibeo oēm diligentiā q̄ possum, & cō. in
tuo suā lr̄am non appono, nunqd sum in dolo? absit. Itē pōt es-
se, ꝙ rē meā soluo, tua amittitur. & tñ ñ sū in dolo. nec ī culpa,
v. g. incēdiū oritur. volo & ppositū hēo saluādi res tuas, æquè
bñ sicut meas deportare meas facio ex domū ad locū securum,
cū is longe est a domo, deinde veni vt tuas vehemētior: añq̄ ap
phēdere possum tuas, ignis uehemētius uenit, cōbussit res tuas,
aīr sicut meas bñ saluassem: certe dico, qđ nō sū in dolo, nec ī
culpa, ut ff. ad leg. Aql. qui accusat. §. in eodē. Itē posset esse, qđ
eādē diligētiā hīcm ī tua, q̄ ī mea, & tñ esse in dolo, v. g. ignis ē
ī ciuitate, ego dico certe, ego volo pmittere ptrē rē depositā, &
ēt meā rē vnā cū deposita, pp hoc pmittere perire rē meā, ut de
posita pereat, certe dico ꝙ sum in dolo. Vñ restrīge hic, qđ dñt
Doctores, qđ minor diligētia inducit dolū, verū est, ad qđ te-
nentur. Nā nā cōtus depositarius, & hoc est custodia: ergo dēt
intelligi ff. deposi. l. qđ Nerua. sed pone, ꝙ in custodia deposui-
sti penes me digestū tuū, ꝙ valebat decē: hēbā digestum, qđ bñ
ualebat xx. certe in casu isto teneor adhibere tātā diligētiā ī tuo
q̄ ī meo. Qd pbo, posito qđ digestū tuū esset meū, nō tantam
diligētiam adhiberē in vili, quantā in ptiosio: qa vbi mai⁹ picu-
lū ibi cautius est agēdū, vt ff. d Car. edic. l. 4. §. si qs & ꝙ insiciat
in re aliena adhibere tātā sidē, & diligētiā in custodiendo, q̄tā
adhiberē si esset mea. si essem diligentior, pbatur ff. cōmoda. l. in
reb. in prin. ff. d lo. l. 4 & ff. d pse. ver. l. q seruādarū. Itē addo dē-
re tm̄ diligētiā pstare in re deposita sicut in ppria, sm̄ rerū quali
tatē. v. g. tu deponis penes me equū, ego nullū hēo. sed librum
meū pono in camera mea, vī in arca, vis tu dicere sīr ꝙ equum
ponā in arca? certe dico, ꝙ nō exigitur, sed sufficit eū poni in sta
bulo, vñ diligētiā quam exigit qualitas rerū, dēo pstare. sed po-
ne, qđ res aliena sit eq̄ sicut mea, & cōtingit incēdiū. ita ꝙ vtrāq;
rē meā & alienā ñ possū saluare vnā, quā bñ saluabo, vī ꝙ alie-
nā debeā saluare ar. ff. cōm. l. si vt certo. & qđ no ff. de admi. tut.
l. tutor, 2. Quid ergo dicemus? ego dico, qđ hic est locus, cui ve-
limus gratificare, & sanū cōsiliū. vt mihimet gratificet. Nā or-
dinata charitas incipit a seipso, & qđ sit hæc gratificatio, pbo p
5 l. ecce, †Quidā erat seru⁹ cōis duorū, seru⁹ dnm tenetur saluare
in oi piculo aquasr. ita cōtingit, qđ vterq; dñorū sīī inuaditur,
ita qđ qlibet clamat auxiliū, quē saluabit seruus cū vtrūq; salua
6 re ñ possit? certe rñdetur, ꝙ quē voluerit, & si tenēt oēs. †Scdo
q̄ro, qūo se hēt dol⁹ ad culpā, nūqd vbi ē dolus ē culpa? Ex hoc
patebit solo qōis, quā uid ď tēō. Quidā Burgēsis fideiussor scho
larib. p quodā seruiēte obligauit se ad damnū, ꝙ eis cōtigeret,
& ex culpa seruiēs q̄dā rē surripuit, agūt scholares cō Burgēsē
p furto cōmisso: Burgēsis excipit. ꝙ ipeñ tenetur scholarib. p
ipo. Nā furtū ñ cōmittitur sine dolo, vt ī. de furtis. §. placuit, &
ipse Burgēsis astrinxit se ad culpā seruiētis, ñ ad dolū, & iō ď fur
to cōmisso ab eo ñ tenetur. Dicas ergo, ꝙ idē sit dol⁹, & culpa:
dicūt, ꝙ nō, qa ex opinione distinguūt dol⁹, & culpa. Ego dico,
ꝙ Burgēsis tenetur ď dolo seruientis, arg. ff. de minorib. l. ex cā.
§. si

ADDITIO.

a ¶Ideo teneī. Adde, ꝙ medicus negligens in arte sua dr̄ in lata culpa, Bar. in l. qđ Nerua. ff. depo. & nunquid medico, q curauit podagrā, si postea redit debeaī salariū, Vide p eūdē in l. maritus. ff. soc. Adde, qđ no. in l. Archiatri. p illū tex. C. de pfes. & med. lib. x. nā ibi tex. quē ī1 no. Bar. qđ medici non debent habere salarium, nisi quando est sanatus infirmus. per hoc nota, qđ aduocati non debēt habere salarium lite durante, & quid in procuratore nuncio, & alijs, vide d. Ias. in l. diem functo. uer. quid autē in aduocato. ff. de offi. asses.

§. si mulier. vbi sumitur dolus pro culpa. Vñ ego dico, quod dolus est latior culpa. Vñ sicut verũ est, quod latior culpa est culpa, & ſm hoc est verũ, qd dolus est culpa, qd ita sit de latiori culpa, probatur ff. depositi.l. qd Nerua.ĩ prin. ff. de ver. si.l. magna neglige͂tia †Tertio q̃ro qd sit lata culpa? dicũt Doct. quod lata culpa est negligẽtia maior, q̃ exiſtat cõis modus hoĩum, hoc est, q ignorat illud qd oẽs sciũt. vñ ille est in lata culpa, q q̃uis tantã diligẽtiã adhibeat in re aliena, quantã in sua, minorẽ tñ adhibet q̃ exigat cõis modus hoĩum. Ipsi inducũt legẽ, ff. deposi.l. qd Nerua. ff. de ver. si. latę culpę. ff. de tribut.l. sed si pup. §. p̃scribere. sed certe Doct. atẽtãt id diffinire, qd est impossẽ diffinire. Nã sicut est impossẽ diffinire, qd sit mora. ff. de vsuris l. mora. Ita impossẽ ẽt diffinire latã culpã. tñ si intelligas verba Doct. ille ẽt est in lata culpa. q ignorat, quod oẽs sciũt: intelligas, si hẽt eãdẽ cãm sciendi cum alijs. Quid. n. si dũ fit bãnũ regis corã rusticis, & ego essem in camera, nũqd diceres me eẽ in lata culpa, si ignorẽ bãnũ, quod oẽs rustici sciũt. absit. ego intelligo de eo. q hẽt eãdẽ cãm sciẽdi cũ alijs, & sic intelligitur ff. de iur. & fac. ign.l. 2. §. sed facit ff. de decre. ab ord fa.l. si dicas qũo pones medicũ ignorãtẽ eẽ in lata culpa, cũ & si ignoraret totã physicã nõ eẽt adhuc ignorãs, vel negligẽs vltra cõem modũ hoĩum. Nã bñ scitis, qd hoĩes physicã ignorant cõiter: ergo ignorando cõiter alij hoĩes, ignorans non est adhuc in lata culpa, cuius tñ ɔ̃riũ dicit lex, quod ẽ in culpa. ff. de off. p̃si.l. illicitas. §. sic vbi. sed tu dic, quod vnus cõstituetur in lata culpa. sz verũ ẽ qd dĩ, quod lata culpa ẽ ignorare. qd oẽs sciũt. oẽs intelligũt, q sũt eiusdẽ ɔdõnis, sub qua celebratus est ɔ̃ctus, vt qa forte secũ cõuẽtus, vt sanet egrotãtẽ, & ipse medicus ignoret illud, qd oĩs modus medicorũ sciret, & cognosceret. Et qd medicus. q ignorat artẽ sit in culpa, probatur p legẽ ff. q dam accepit animalia depascenda, deinde nesciat pascere. certe dicit lex. quod ille talis est in culpa. nã cũ p̃dixisset artẽ, si tñ ignoret, in culpa est, sic & hic, arg. ff loca.l. si qs domũ. §. si qs vitulos. ab incipit Celsus. ad hoc facit lex, q̃ distinguit an ɔ̃ctũ sit cum aliquo, vt extraneo. an vt cũ artifice. ff. na. ca.l. & ita de facto. §. nutritur. Hoc viso q̃ro, qũo se hẽt lata culpa ad dolũ, vt simile ad suũ simile, & sic non est idem lata culpa, & dolus. qa nihil est illud cui est simile, vt ff. si mens. fal. mod. dixe.l. 1. §. hæc actio Item, qa nihil e͂ id proprie, quod est si fideiussor, vt econtrario vr̃, quod lata culpa sit dolus præsumptus. & hoc dicit Azo C. depos. in summa. & hoc probo hic per legem. nam dicit, lata culpa est. quod videtur, de hoc est dolus præsumptus. vt probatur ff. de fideiusso.

De actionibus. Rub.

1 *Differentia interdictorum ad actionem, an sit.*
2 *Interdictum nihil aliud est, quam actio prætoria.*
3 *Libellus est scriptura breuis continens intentionem actoris, & accusatoris, habet et alias significationes.*
4 *Libellus datur arbitro.*
5 *Libellus quando detur.*
6 *Libellus debet dari ab actore in causa ciuili, vel ab accusatore in cã criminali. In duplicibus iudicijs vterque dat libellum.*
7 *Libellus cui detur.*
Consuetudo est optima legum interpres.
8 *Libellus, an requirat insertionem causæ.*
9 *In libello non requiritur, quod exprimatur nomen actionis.*

SVperest, vt de actionib. loquamur, &c. Queritur, an actio sit idẽ olim, & hodie. vr̃ quod sic: qa de iure antiquo ff. diffinitur, vt hic, & de act. & obl.l. nihil aliud. gl. vult dicere, quod olim erat formula, sed hodie formula sublata est: vt C. de for. & impet. ac. sub.l. 1. & 2. verũ est, qd p Cõstãtinũ sublata est formula, vt C. de formul.l. seruus nauem. formula antiqua sublata est. sed no. qa & hodie actio esset formula, vnde licet sub forma illa, sub qua antiquitus mouebatur actio, sit sublata, tñ &
1 hodie sub certa forma hẽt proponi. vñ † q ineptã, seu inepte proposuerunt actionẽ, debent succũbere in cã, vt ff. si mẽ. fal. mod. dix.l. j. Quæro postea, q̃ sit dñia interdictorũ ad actionẽ: dicit gl. interdicta formãtur in p̃sonis duorũ. Vñ illũ deiecisti sibi restituas, sed actiones in p̃sonis oĩum de eo, qd cõmodauit aliqs, iudiciũ dabo. ista dñia est verborũ, non rerũ, vñ non valet. Itẽ inuenio interdicta in formata in persona vnius, ff. vtrobi.l. vnica. assignat gl. aliã dñiã. interdicta a iure p̃torio, actiões sũt introductæ a iure ciuili. Sed ſm hoc q̃rerem, q̃ sit dñia inter interdictum. & actionẽ p̃tonã, vñ dicit gl. hodie non est dñia inter interdictũ, & actionẽ, vt j de interdi. §. vlt. qd est dñia hodie. sed nunq fuit vnũ edictũ quãtũ est ius scriptũ, & enumerantur edicta inter partes iuris scripti, vt §. de iure natu. gen. & ciui. §. constat aũt ius no-
2 strũ, & edicta p̃torũ, sed sicut obl͞o parit actionẽ, sic edictũ. † Vñ nec olim nec hodie interdictũ, nil aliud ẽ, q̃ actio p̃toria. Quod interdictũ sit actio prætoria paret: quia oĩa iura prætoris sunt in libello de interdictis, & alibi ponũtur interdicta, quod sunt, & pariunt ista iura scripta, vnde competit ex istis facultas agendi, & sic interdictum nihil aliud est, q̃ actio prætoria Et hoc patet: qa lex pan... cue vtitur his nominibus, qñq; dicit hoc interdictum, qñq, hæc actio. vñ olim, & hodie interdictũ nihil aliud est. q̃ actio p̃toria. Quæritur postea, cuius obl͞one actio sit finita. dñt Doc. qd illa obl͞o est iuris actionis q̃ tenet vtrũq; vinculũ, nãle & ciuile. vñ dicebat Dñs dñi mei, obl͞o nãlis sola nõ parit actionẽ ciuilem, sola parit, sed esse inefficacẽ. Videamus ãt nãlis, & ciuilis efficacẽ, q̃ est rõ diuersitatis? dicebat ipse, ius ciuile introducebat obl͞ones ciuiles, vñ filius noluit habere abortiuas, dedit eis p̃tãtẽ capiendi actionẽ, sed nãles obl͞ones tanq alienigenas non respexit. Hæc sunt uerba q̃ mulcẽt aures ego dixi, l. de iure gẽ. sunt actiones, sed obl͞o ciuilis nõ fuit de iure gẽt. vnde oportet me ponere, qd nãlis sola qñque parit actionẽ nõ nãlẽ, q̃ est in pacto nudo, sed q̃ est ĩ ɔ̃ctũ. vestitis, seu noiatis, q sunt de iure gentium p actionem. Sed q̃ro, obl͞o nãlis, & ciuilis sit an sint cã sufficiẽs actionis? hoc admittunt Doct. quod hoc sit falsum apparet, qa e. ĩ est, ad cuius esse sequitur. Et posita cã sufficiens, ponit eius effectus, sed dabo tibi legẽ ſm istos ſm Doctorũ, vbi qs nãl: est obl͞atus, & ɔpetit actio ɔ̃ eũ. Tutor durãte tutela male administrabat. ob. arg. & hoc no. & tũc ciuili iure dõt Doc. ut ff. de admi. tu.l. tutorẽ q tutelã. sed nõ oñ actio donec finiat tutela. ff. de tut & rat. d. st.l. si tutor. Itẽ testõt legauit mihi penum, & si non dareĩ, legauit mihi decẽ in obl͞one: penus est nãlis, & obl͞o est ciuilis, ff. ad l. Fal.l. 1. § si ita. & ff de pe. leg. sicut fuit ĩ p̃cib. sed Doc. rõ est ẽt ius incorporale inhæ̃rẽs p̃sonæ, vñ ſm eos ita inhærent actiones ossib. nr̃is, qd ab illis separari nõ pñt, & ad hoc ĩducunt leges, q̃ hoc non dñt. ff. de peculio.l. quis ergo casus. ff. de in. p̃sona.l. 1. & 3. ergo actio, vt dictũ ẽ, ẽ ius, mediante quo agit. sed ut dixi, diabolicum est dicere, quod ius nãle adhærens, possit esse instr̃m agendi. ego ɔ̃xi tecum, ɔtractus factus est. ff. de cur. furio.l. cõsilio. teneris mibi ex isto cõtractu ad ius, qd dr̃ obligatio, istud mihi parit actionẽ, vñ nõ est ɔtraher̃ plura, sed possibilitatẽ agendi ipsam obl͞onem, & actio agendi per obl͞onẽ est possibilitas exigendi, & tunc restat applicatio petẽdi ad actum rei. hoc est impossibile, qd actio sit ius inhærens p̃sonæ. Vñ dicunt laici, oportet me q̃rere q dicat, uel narret narrationem meã, hoc est, actionem, qm̃ actio idẽ, qd narratio, i. applicatio cãæ petendi aduersario ad cõclusionẽ, & qd actio sit q̃dã narratio, l. dicit C. de interd.l. vlt. Vñ q̃dã lr̃a hic actionẽ, q̃dã narrationem, q̃ postea de expositione membrorum diffinitionis actio nihil aliud est q̃ ius. &c. i. actio est ius, &c. & ista verba, nibil est, positiue ponunt, & tñ dictio nihil. ponit, ut ff. de ma l. Titia. actio ẽ ius, ibi ponĩ ſm gl. ad dñiã officij iudicis, sed ego dico, qd ponĩ ad dñiã rerũ corporaliũ: qa res corporales no sunt in ea. §. de reb corpo. & incor. §. corporales. Itẽ q̃ro qd est ius p̃toriũ, actio p̃toria, ciuilis actio, ius ciuile, p̃sequẽdi dr ad dñiã exceptionis: qa licet exceptio sit ad recipiẽdũ, no m̃ ad agendũ ad id, quod sibi debeĩ, qd p̃t dici, qd bie dĩ ad dñiã officij iudicis, non hẽt merã obl͞onem, vt ff. de ac. emp. & vẽ.l. p collusionẽ, ad finem, uel ad lr̃ã realis actiõis: qa tenet reali actione ĩ illo iure obtinet. j. statim sed cõtra hoc. qd dr̃ de reali actiõe. est qd statim in sequentib diuidit actionem in p̃sonalẽ, e go diffinit, qa diuidit, q d diffinit. vñ dñt, qd apposuit, qd sibi debetur ad dñia actionũ, in qb. nõ petim⁹ debitũ, sed pęna alij ipone. Quia tractatur⁹ sum formationem libellorũ, p̃mitto q̃dã gñalia, nunquid intertogationes hẽant fieri cũ libello: dd͞m, qd si Titi⁹ debitori dicet, nescio qs sit hr̃s ei⁹, & sic si sciã, nescio p qua parte sit hr̃s, & p qua parte hñt fieri añ libelli obl͞onẽ dd͞m est, qd sic, q̃ est rõ: dd͞m qd nõ fieret ista interrogatio, p qua parte sit hęres añ libellũ, forte actor plus peteret, & caderet in pęna plus petẽtiũ. ff. d ĩterro. ac.l. j. & legis p̃uisio ẽ añ dãnt illatione q̃cũq;. Vñ melius ẽ p̃uenire, q̃ p̃ueniri, C. qñ libellus prin. da. lit. ɔte. ta.l. 1. & 2. si ergo dareĩ libellus, plus peteret, q̃ dẽbat, nisi prio interrogaret p qua parte sit hr̃es, vt j. e. §. itẽ dedi tibi libellũ. nisi sõe hita, nihil prodest mihi: qa oporteret memet p̃sistere ĩ libello,
3 vt C. qũo. & qñ iudex. auth. q semel. † Videamus qd sit libellus. ẽ scriptura breuis ɔtinẽs ĩtẽtionẽ actoris, & accusatoris, vt C. d
a ap.l. vlt. §. iure. multas alias a expõnes hẽt hoc nomen libellus. quq; dr̃ papirũ albũ, vt C. d ep̃ali audiẽ.l. iudices. hie ãt Doc. qd plura alia significata hẽt hoc nomẽ libellus. vñ qñq; appellatur ɔuẽtionalis, qñq; appellatorius. sz dic, quod hie ñ sunt plura libelli signata, sed p̃la supposita. Vñ Codex ẽ liber. Dig. ẽ liber, & sic de alijs, & tñ ñ sũt mille hic signifi cata, sed p̃la supposita dñt Doctores, qd p auth offerat. Codi. d li. ɔt. dẽt offerri libellus ñ p iura Codi Tu dic. quod ſcm̃ ẽ no. p iura C. de offer. libellis. & p auth añcedẽtẽ auth. illa, offerat. valet qd ãt dixi, & ĩ Auth. d exhi. & intro. reis §. i. sz auth. offerat. amplior tp̃e, qd daĩ oblato libello, sed ñ ĩtroduxit oblationẽ libelli. Itẽ p iura cũ libell⁹ dẽat offerri p3 lex C. de ar. l. pe. vbi dr̃, quod ɔuẽtio in scriptis fit apud arbitrũ.
4 † No. d gl. qd libell⁹ daĩ corã arbitro, et sic p iura Cod. & sic ſm gl. daĩ libell⁹, & lex, qu ã ipsi inducũt C. d dig.l. q uoties. loqĩ d ci
5 tatiõe. † Quærĩ, qñ daĩ libell⁹: dd͞m, qd libell⁹ imediare p⁹ citationem,

ADDITIO.

a Multas alias. Adde Ias. in l. 1. §. vbi. ff. de offi. proc. & qui dicatur propri: libellus, uide per eundem in l. 1. ff. de offi. asses.

tionē siue sit cū ipsa citatione dēt dari, venit nuncius ad domū
mea citat me, vt vadā corā officiali tali die, des mihi libellū, de-
liberabo. & veniā instructus, & sic cū ipsa citatione dandus est.
ad hoc dicēdū mouet me. Prima rō, aliqs ē citatus, vt veniat co-
rā tali iudice. qd faciet interim, nūqd melius est, q detur ei libel
lus, & interim deliberet, vt veniat instructus? Hoc est ꝯ cōem
rōnē. q veniat in iudiciū, vt recipiat libellū. & sic ꝑclare lites,
vñ cū ipsa citatione dēt dari libellus, & si aliter fiat, no dēt dari
rñsū, vt in Auth. de litig. §. ad excludēdas. & in Auth. de execu. tu.
& in his, q ꝯtē. & recōuē. §. j. auth. offerat. dicit offerat tūc libel-
lus, cū citatus ē, offerat statim. istū modū arguēdi habuistis ff. d
ꝯdi. & de. l. 3. Itē quō interrūpetur ꝑ simplicē citationē? sed ne-
sciret reus, qd ab eo peteretur. sz interrūpetur sup ea actione, q
est idē cū ipsa citatione, vt C. de auct. tut. l. vlt. & de ꝑscri. 30. an.
l. sicut. Sed vbi hēt libellus offerri? Rofredus dicit, q in iudicio.
ff. de iust. & iur. l. pe. dicūr vbi petatur, citetur reus, dādus est reo
sic, vt cū ipsa citatione datur, vt dictū est nisi datur iudici dādo
in iudicio, arg. l. j. ff. de iust. & iur. sed & ꝑ dari iudici ētiā in via, vt
6 ff. ad l. Iul de adul. l. miles. §. 60. †Quęro, a quo hēt dari libellus?
dicēdū ab actore i cā ciuili, ab accusatore i cā criali, in duplicib.
iudicijs vterq; dēt dare libellū, vt iudicio fam. erc. ad qđ iudiciū
7 cū sit actualr duplex. ff. fam. ercisc. inter cohæredes. †Quæritur,
cui datur libellus? dicēdū, q reo, & iudici. Tutius est. q an te de-
tur iudici, vt iudex faciat redigi in actis, nō aūt eo veniens aliqd
immutet, & sic interꝑtatur ꝯsuetudo, q̄ est optima legū inter-
pres, ff. de le & Senatus. l. si de interꝑtatione. Rñ dico, q tūc reo
primo, ne ꝯ hoc malignetur: qa tollēda est cā malignādi, C. de
ꝑbōnib. l. iubemus. & C. de iud. l. 2. ad fi. Quæritur, quare datur
libellus? dicēdū, q fauore rei, vt deliberet si cedat, aut ꝯtēdat, vt
ff. de edē. l. 1. Itē fauore iudicis, vt sm formā libelli possit facere
sniam, & testes recipe, qa labilis hoīum memoria, & iudex dēt
libello cōformare sniam ff cōi diui. l. vt fundus. C de fideic. lib.
l. vlt. & sic datur libellus ob fauorē iudicū, cū principr. datur li-
bellus ob fauorē rei. Pone, te⁹ dicit actori, cū vult ei libellū por
rigere in scriptis, concordemus. Et bñ ego statim rñdebo, dicit
actor, ego volo. q tu recipias libellū. & sm iuris ordinē ꝑcedat
sm illā auth. offeratur. Quæritur, an reus cogatur recipe libellū?
dicēdū, q nō, qa fauore rei ē ad hoc introductu, ff. de edē. l. 1. §. si
dēt actor. qa in eius lesione, vt C. de leg. & Senatuscō. l. q fauo-
re. & ff. de leg. & senatusc. l. nulla & q liber cuiq, q̄ sunt ꝑ introdu-
cta, renūciare pt, C. de epis. & cler. l. si qs in cōscribēdo. de pac l si
qs. & ff. de pac. l. pactū. dēt igitur libellus offerri reo. fallit, dicūt
Doctores, in casib. in qb. nō datur libellus. & illæ instātiæ. quas
assignāt, sunt in libello. ff. sed quo iure fuit introductū, q offerat
libellus, ꝑ Auth. de exhib & introdu. reis. §. sancimus. Et ipsi di-
cūt. q recipiūtur instāne. q nō datur libellus in libello ff. sed ius
cōe erat, q libellus nō datur ipso iure, ad qd, sibi qns instātiā in
illo iure, si n eēt recta instātia eēt posterior illa auth. q̄ dicit, sed
illa in iure posita, vñ nulla aliarū instātiarū quas assignat datur.
docebo tñ in eorum dictis eē dolū. Nā pt istari iun posteriori,
qa leges illę, q̄ ꝑhibēt dare libellū, desiderāt celeritatē. Vñ leges
illę lz nō cogitauerint de no dando libellū, hoc trahimus tñ ex
rōne legis. qa illæ debent ꝑcedi de plano, i. celeriter, & sic cū nō
detur libellus: vñ ex rōne illarū legū colligo, q non dēt dari li-
bellus Inter alias instātias, quas assignauerit, est vna, q pt in du-
biū reuocari, dicūt, in actione in fctū descēdēt ex re, de iudicio si
datur libellus: qa executio ē parata. q vni ex lnia ꝯdēnatoria da
tur duplex auxiliū, offiī iudicis & tūc est parata executio. sz si i-
tētaret actio in fcm, nō eēt parata, ff ne vis fiat ei, q in ꝑmōnis
est legis, q̄ multum ꝑ istā occasionē dixi. dicas nō dari libellū. bñ
in nulla vr actio, in qua dicit lex. q summarie est ꝑcedēdū. dan-
dus est libellus, vt numerētur ꝑtes, ff. de iud. l. iudices. Itē qn co-
gnoscit eps inter clericos, vel inter viles ꝑsonas, nō est dādus li-
bellus. certe leges illæ, quas allegāt, hoc nō dicūt, sed loquūtur
de snia, sed ex eis pōt colligi qualr dēt formari libellus, ff. cōi di-
uid. l vt fundus. qualr detur, i. verū detur in latino cōi proposita
lingua materna. vñ quātū ad ea. hoc est ordinationē iudicij spe
ctādus est locus iudicis ff. de test. l. 3. §. vltra. Quæritur. nūqd dēt
dari libellus reo, vt differat & sup eo deliberet vel qđ nō detur,
sed actor secū hēbat, & faciebat reo copiā describendi, vñ hic di-
cit rubrica. de edē. l. de iure. cōtra rōnē eēt scriptor rei. arg ff. ad
8 Treb. l. postulāte in fi †Quæritur, qd ꝯtinere dēt libellus cōfir-
mationis. & alia, de qb. hēs ff. d rei ved. l. si in rē. C. de epis. & cle.
auth. gñalr. Itē cām dēt cōtinere, C. de ędi edi. l. vltra. §. cū āt. Vñ
ait ꝑtor nemine audiā sine cā. ff. de trāsl. l. cū hi. nūqd & actionē?
bñ si nō arg. qda dicūt q nō, & io expssa ꝑter cām, & actio, & ius
credūt sane dixisse. Alij dicunt. q ex ordine rei, & cāę sunt certi
9 de ędi. act &c. io opz actionē opponere, vt ff. si cer. pe. certū. †Si
q̄ras, verū sit actio, vr eē fatua qo: qa actio est, sed q̄ris, vtrū no-
mē actiōis sit exprimēdū in libello? dico q nō. Sed si q̄ras, vtrū
actio⁹ vr eē fatua ꝯō, qa actio est applicatio cāæ ad relationē: ex
quo igr libellus côcludit, est actio. dicūt, q si est fatua, qa actio ē
applicatio cāę petendi: vñ si dico, mutuaui tibi decē, vñ peto, q

mihi reddas. in isto facto sunt duæ cāæ petendi, & qa duæ sunt
actiones, certi ꝯdo gnalis ꝑ hāc cām petendi ex mutuo est illa:
qa mutuaui tibi decē, vñ peto, q mihi reddas: nullā expressam
actionē continet, vñ actio est arg. legitaria, arg. certi ꝯdo gnalis,
certū dēs, ergo certū solue. arg. actionis ex mutuo mutuū rece-
pisti, ergo mutuū solue. vnde actio est narratio q̄dam, videlicet
applicatio cāę petendi ad relationē, vt C. de inter. d. l. vltra. Vnde
dicit ibi vna lra, narrationē. alio lra actionē. ex mō concludendi
nō possum perpendere qua actione agis, vt cū dico, vendidi tibi
librū ꝑ decē. vñ solue d. decem. fecisti mihi furtū possēt ꝑ actio-
nem furti concludi, codemnatus esset infamis, vt ff. de furt. non
pōt. vel certi ꝯdone gnali, & tūc no esset infamis, vt C. de act. &
obl. l. eadē. ꝑsumitur certi ꝯdo intentata, qa benignior, vt ff. de
pe. hę. l. sed si ptes. posset qonia ꝑponi. vbi nulla est intentata,
sed in illa lege vtraq; erat intentata, & ꝑsumitur intentatū de
benigniori. Sed hic, q optime facit sicut in snia, posset fieri ad
duas actiones, io dicit, vt dictū est Doct. cōtrariū. testōr hēt ve-
stē ꝑ mulieris viu, si leget vestē muliebrē, vr legata vestis, q̄ viui
mulieris sūt, seu ꝑprie deputatur, vt ff. de leg. 3. l hoc legatū. er-
go & hic ꝑprior actio ꝑsumitur intentata, vt benignior. Ad arg.
in oppositū dicūt, q verū est q̄ ꝑprie cōpeteret: ponamus, cō-
petunt duæ ad id, & amnæ sp ites siue ꝑpriæ. v. g. testōr legauit
rem suā mihi, dico cōtra hēdē, q testōr legauit mihi rē suā talē.
tu hēs eā, peto, vt ea mihi reddas, pōt côcludere libellus hñs di-
uersos effectus sup actione reali, pōt concludere sup ꝑsonali, vt
testō. Quid dicemus hic? imo ex mō côcludendi genus actionis
dicūt sic factū, ex quo nō oriuntur plures actiōnes hñtes diuer-
sos effectus in tercesse exprimere, vna si est factū, ex quo nō oriū
tur plures actiones. vel si oriutur, no hnt effectus diuersos, non
esse necesse exprimere, qd qn hnt exprimere plures, vnā debet
exprimere, hr ff. de trib. l. qd in hēdem. §. eligere. qñ vna est, non
debet aliā exprimere, arg. ff. de lib & posth. l. 1. & si sint plures, q̄
hñt eosdem effectus, no opz exprimere. arg ff ad Velle. l. omo.
puta dicen. tu vbi sunt diuersorū effectuū, nō opz, q exprimān-
tur, vñ dicit lex, seruus me⁹ dedi tibi pecuniā, vt inde emeres ꝑ-
dia, seu nō emisti, habeo ꝯ te mandati, & furti. Sed ego dico, sic
ago ꝯ te, q seruus meus dedit pecuniā, vt inde emeres ꝑdiū, &
no emisti. actio est mādati. Sed dicamus, ago ꝯ te, qa seru⁹ me⁹
dedit tibi pecuniā ꝯ voluntatem meā. actio est furti, dicendum
vbi nulla cocluditur, expsse intelligo eā intentatā. qa agi pōt ꝑ
legem duhcile. n, ff. de lib. & posth. l. Gallus. §. 1. vbi seqtur plu-
res q̄ nō cōpetunt ad idem, sed diuersos hnt effectus. qa vna est
stricti iuris, alia est bonæ fid vt vendidi tibi librū ꝑ decem, pero
agi certi ꝯdone ex vendito, eru ne idem? dicēdū q sic, qa qlibet,
& bā dēt hre suū pōdus, ff. de leg. 1. l si qd. vt in exemptione de
te ꝑsumo intentari rei vend. qa alias illa verba serua, & tu possi-
des eā, nihil operentur. Ecce exemplū, vendidi tibi rem ꝑ decē,
& ista decē ꝑmisisti, dico sic, ago ꝯ te ad decem, io mihi ꝑmisisti
ex cā venditionis, siue ꝑsumamus intentatā actionē ex vendito,
supfluū eēt hoc verbū, ꝑmisisti. Ecce exemplū aliud, locaui ti-
bi fundū, & tu occupasti arbores, vel clam, vel vi. io ago ꝯtra te,
& hic no intentabitur interdictū, qđ vi aut clā: qa frustra appo
nerentur illa verba, vi, aut clā. dicūt, q nō, qa interdictū q vi aut
clā, nō intentatur si dolus interuenerit: io locū nō haberet vbi
fieret mentio doli. hic est forma libellorū. dēt vocare factū ex
facto, elicere cām petendi ex cā petendi, côcludatur in actione
aduersario, peto, vt soluat iudicis offō, vt ꝯ dictū est. dicūt qdā,
soluendo aduersatio ex cā petendi in actione dēt dicere actor,
& ad hoc imploro offīn iudicis, qa mercenariū actionis. Vñ dēt
esse cū actione mercenariū eius. sicut me inuitat. Dicit Azo. &
meū seruiētē, & qaā offīn sit mercenariū sz m sine hoc ꝑcessit
libellus: qa ꝯsiderāda ē cā ꝑbōnis bonorū. Sed quare dr hoc co
rā iudice in testis, & in ꝯ stib. vt ff. de hęr. inst. l. 1. ex fundo. ita in
stib. Vñ si dēs mihi pecuniā, indigeo pecunia, licet ñ dicā vt sol
uas, ꝯstitueris in mora: vñ dicit lex, aliqs verberatus ē. dicit ami-
cis suis, sed no dicit, volo, q me vendicet. verberauerūt eū ami-
ci: quia illa verba habent pro iussu, ff. de bo. lib. l. Paulus rñdit.

1 *Libellus debet concludere ex præmissis, quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.*
2 *Libellus in rei vendicatione debet continere dominium præsens.*
3 *Libellus in actione personali requirit expressionem obligationis.*
Dominium præsens licet ex præterito dominio præsumatur, oportet tamen ipsum præsumptum allegare.
Obligatio præsens licet præsumatur ex præterita obligatione, oportet tamen ipsam præsumptam obligationem probare.
4 *Causa, ex præsumatur ex doctoris solutione.*
5 *Alienans omnia bona sua, licet non dicat in fraudem, eo ipso omnia præsumuntur in fraudem etiam si non exprimatur.*
6 *Præsumptionū duo genera: quędā iuris, & de iure, quæ non recipit probationē: quędā iuris non tamen de iure, et cōtra istā admittitur probatio in cōtrariū.*
7 *Rei vendic. vtilem habere, et publicianam, differt, et quando.*
8 *Libelli in forma rei vendic.*
9 *Testibus receptis, et publicatis, an aduersarius possit alios producere.*

§ Omnium.

§. Omnium. Actionū q̃dā sunt in rē, q̃dā in ꝑsonā. si
agā ꝯ te rei vēd. ꝓ re, q̃ mea nō est, sꝫ hēt
lit. cōte. & lite pendēte res illa mea efficitur, an ex virtute primi
libelli mihi dēas ꝯdēnari, an opꝰ sit noua instātia? Quidā dicūt,
ꝙ de hoc est decr. de noua. sꝫ illā ñ vidi. vr̃, ꝙ sufficiat post instā-
tiā, nec opus sit nouo libello: qa actio pignoratitia cōpetit de-
mum pecunia soluta. sed si aliqs agat, anteq̄ soluat pignoratitia
actione, si lit. ꝯt. pēdēte iudicio soluat, sꝫ ibi aliqs aduersarius in
actiōe pignoratitia ꝯdēnari, & sic sufficit ius quātū lite pēdēte,
vt ea ex eadē instātia fiat cōdēnatio, nec opus sit nouo instāte li-
bello, vt C. de pig. ac. & l. si rē. § vltra. & ibi sunt plana iura alle-
gata ꝓ pte ista. quare istud erit in rei vēd. credo, ꝙ ñ mutuo, vel
mutuaui li. cōt. & libello porrecto: certe erit opus noua īstātia,
ff. de iud. l. oium. & sic ē in qōne ꝓposita. Itē posset argui ꝓ pte
alia, ex pte rei sufficere noua possessio lite pēdēte acqsita. vt ff. d
rei vēd. sināt. §. 1. ergo ex pte actoris sufficeret nouū dñiū acqsi-
tū lite pēdēte. dicerē tñ ꝯtriū, nec ē sile de reo & actore. Seqt in
lr̃a sūma, dt actiōis ē q̃dā ī rē, q̃dā ī ꝑsonā sūma. dt gl. i. breuis,
qa nulla breuior. Vñ ibi ꝯ hoc arguit ꝑ §. 1. & § q̃dā. ibi dr̃, q̃dā
sūt mistę. qa ista diuisio n ē sufficiēs data ꝑ hęc duo mēbra tm̃,
q̃dā ī rē, q̃dā ī ꝑsonā. Ad hoc ē arg. qđ dt gl. de virtute sermonis
mistę actiōis, vt gl. accipit veritas, neq; ꝯtinēt sub actionib. ī ꝑso-
nā. Vñ dt Azo, ꝙ sūt mistę ꝑsonalis, sꝫ hēant realitatē, & quādā
ꝑsonalitatē, plus m̃ hñt ꝑsonalitatē. Vñ petitio hr̃ditatis mista
ex lege, dt eā ꝑsonalē, C. de pen. hęr. l. hr̃ditatis. & quare dñt q̃dā
mistę, q̃dā in rē scriptę, aꝭ vt dixi ff. d pet. hęr. l. sed si lege. §. vlt.
dt lr̃a, sūma diuisio in duo gn̄a diuidit: Alię. n. sūt in rē, alię ī ꝑ
sonā. Nā tūc agit vnusqsq; actū, cū agit cū illo, q ei obligatus ē,
vel ex ꝯtractu, aut ex maleficio, quo casu ꝓductę sūt actiōes ī ꝑso-
nā, ꝑ quas aliqd sibi dare, aut facere opꝫ. & alijs qbusdā modis
exponit gl. istud verbū vltimū, & alijs qbusdā modis, mō appro
bat vltimū. & ꝑ hęc verba. & alijs qbusdā modis, intelligis actio
nē ex varijs causarū figuris. i. ꝯd sut. dt gl & dicas, ꝙ verū ē, ꝙ cū de
forma ex varijs figuris cā ī ñ varijs figuris, sicut gl. ītēdit: q neq;
ex delicto, neq; ex ꝯtractu, vel qa imō dicas, ꝙ ex delicto, & furto.
Sed dic, ꝙ ꝯdō furtiua cū varijs figuris cārū ex cā varia figurat. i.
hēt varias figuras, & similitudines delictorū, & ꝯtractuū, tñ ex delicto
est. Quō ergo exponemꝰ hęc verba, & alijs qbusdā modis expo-
ne vt gl. primo mō exponit. vel dicā, ꝙ ꝑ illa verba ibi intellr̃ da
tiuus actus. sic pt intelligi de act. & ob. l. 1. Seqtur in lr̃a aliđ ver
bū damus, aut cū eo q nullo iure ei aꝭ obligatus est mouet ali-
cui de aliqua re ꝯtrouersiā. quo casu ꝓditę sūt actiōes in rē: &
sic vult ista lr̃a, ꝙ tūc actiōe reali ñ sit obligatus. arguit gl. §. hic
in actione reali tenet ad restōnē faciēdā, ergo ē obligatus. gl. nō
bñ soluit, sꝫ de hoc expediā in inferiorib. vñ arguit sic. sicut ī rea
li actione possessio sufficit aduersarij, vt C. de iur. aꝭ vnica. sꝫ lex
ista, siue actio posset ad exhibēdū sufficere aduersario Sed ad ex
hibēdū actio ꝑsonalis ē, ff. ad exhibēdū. l. 3. §. ē āt. qa agr̃ rei vēd.
ñ ē ꝑsonalis actio, qa nunq̄ in illa dēt ꝯtineri oblō. qa arg. ff. suf
1 ficiat modus iste, vēdidi tibi librū ꝓ decē, † & ad hoc es obligatꝰ:
vñ peto, vt illa decē mihi soluas. vel opꝫ dicere, vēdidi tibi librū
ꝓ decē, & ad hoc es mihi obligatus, vñ peto, &c. dñt qdā, dēt ꝯti
neri oblō in libello, qa dēt libellus ꝯcludere ex p̄missis: qa ñ ꝓ-
bat hoc eē, qđ ab hoc ꝯtingit abesse, C. de ꝓb. l neq; natales, & l.
ñ nudis. & l. ad ꝓb. seruitutis. & nō seqtur, si vēdidi, ꝙ pp hoc sis
2 mihi obligatus. & ꝙ mihi dēas soluere: qa forte soluisti. † Itē in
rei vēd. dēt allegare dñiū pn̄s, ff. de rei vēd. l. in rē actio. in prin.
ergo ī ꝑsonali pn̄s oblō. doctores, vt ꝯtriū, & vulgus. vñ si emisti
a me fundū ꝓ decē, semel fuisti obligatus: ergo p̄sumes virtute
eē obligatus qa sic ē in dñio vt C. de ꝓb. l. 1. & l. possidetis. & dt
vnū, & q ex ea sequūtur, vr̃ p̄sumitur. seqtur cū dico, ego vēdidi,
videor dicere te eē obligatū. Ad iura in ꝯtriū allegata dām, ñ ꝓ-
batur hoc eē, qđ ab hoc ꝯtingit abesse ñ ꝓbāt ex veritate, sꝫ ꝓba
bilr̃ ponūtur Azo dt, cū modus, q ꝓcedit ex veris, & necessarijs,
& iodem̄atiuis sit̃ mō illo ñ oñdit iustitiā nostrā. Vñ ar. legi-
starū ē ꝓbabilꝰ, sꝫ certe dicamꝰ, syllꝭ dialecticus fit ex ꝓbabilib.
institutis ex necessitate. Vñ si dicā, oīs mr̃ diligit filiā: Medea est
mr̃, ergo Medea diligit. iō syllꝭ dialecticus ex necessitate. sꝫ ex ꝓ
babilib. & necessarijs. ista. n. ñ ē necessaria: oīs mr̃ diligit. sꝫ ꝓba-
bilis. sic dēret hic dici qa qdā ponimr, retineat ī mēte, vñ cū en-
thimemate dicemus sic, qcūq; vēdiderit dēt soluere, vēdidisti,
ergo dēs soluere. illud ar. legistarū de necessitate instat. Sed pria
ñ ē necessaria, qa forte iā solutū ē. sꝫ ē ꝓbabilis ad aliqd, dñt ꝙ ñ
est sile, ꝙ rei vēd. cōpetit ex possessione pn̄ti & ñ absn̄ti. Sed ꝑso
nalis actio ꝯpetit ex ꝯtractu nōdū habito, iō sufficit allegare ꝯtractū,
ar. cognoscat cū ista tria in ꝑsonali repetiuntur ꝑ ordinē ab ol-
no: & in actione ꝯtractus est cā remota oblō, ꝓxima in rei vēd. tria
reqr̃itur. titulus, tradō, & dñiū, titulus, & tradō fuerit quasi di-
recte dñiū, ē cā ꝓxima cā incerta rei vēditę. dicimus ergo, ꝙ in
reali dēat allegari in libello cā ꝓxima cū incerta, i. dñiū: ergo &
in ꝑsonali opꝫ allegari cām ꝓximā, i. oblōnē: qd ergo dicemus
ad istā qōnē? Ego teneo illā de iure, ꝙ dēat in libello exprimi
3 oblō: qa aꝭ ñ ꝯcluderet, sꝫ dicas p̄fuit obligatus. † Et certe dēt
allegari, p̄sumptus eēt necessarius talis libellus: ego fui dñs rei,
quā possides, vñ peto, ꝙ eā mihi restituas: certe nō, vñ ex p̄terito
dñio p̄sumeris pn̄s dñs opꝫ ipsū p̄sūptū allegare sic, sꝫ ex p̄teri-
ta oblōne p̄sumetur pn̄s oblō, opꝫ in ipsā p̄sumptā oblōnē ꝓ-
4 bare. † Vnde dicunt Doctores, ex diuturna solōne p̄sumitur cā:
vñ si dicerē, ego ago ꝯ te, qa soluisti mihi, & antecessoribus an-
nuatim tales redditus: quare peto, ꝙ nūc soluas. nō ꝓcedit libel
lus, qa sꝫ ex diuturna solōne p̄sumatur cā, imo sufficit allegare
diuturnā p̄stationē, sed opꝫ allegare cām, q̃ ex diuturna p̄statio
ne proberut. Hoc hēs ff. de vsur. l. cū de in rē verso. sed ꝯ arg. sic
5 lex ponit talē cām. † qdā alienat oīa bona sua, & si nō dicat, ꝙ in
fraudē eo ipso, ꝙ oīa p̄sumūtur in fraudē, ēt si nō exprimatur,
ff. q̃ in fraudē cred. ois §. Lucius. qa & hic p̄sumetur obligatus,
opꝫ exprimere, dicendū, ꝙ iō de libello. dicendū ibi de libello
6 supplicatorio, nō cōuentionali. † Dicēs tñ sile est, dicūt duo sūt
gn̄a p̄sumptionū: q̃dā iuris, & de iure, q̃ non recipit ꝓbōnē in
a ꝯtriū; q̃dā iuris, non tñ de iure. Et ꝯ istā psūptionē admittitur
ꝓbō, ꝙ p̄sumetur, primo opꝫ exprimere qua p̄sumptione p̄su-
mo, & allegare in isto gn̄e fundi oblōnē p̄stitā, p̄sumitur oblō:
vñ opꝫ, ꝙ rei vēd. cōpetit, qñq; directa directę, qñq; vtilis vtilr̃,
qñq; directa vtilr̃, qñq; vtilis directę: directa vtilis accipit ex pte
actoris. directa vtilr̃ ex pte rei. qs hēt directā rei vēdicationē? il-
le, q hēt directū dñium, vt emphyteuticarius. superficiarius, vel q
hr̃ ꝓ dño sumptione, mr̃, pr̃ vēdicat filiū a dicta cā a iure q̃situ,
neq; hēt dñiū directū. dicit gl. & q nō emit a nō dño bon. fi. vti-
7 lē rei vēd Doct. hoc nō admittūt, immo hēt publicianā. & † dif-
fert hēre vtilē rei vēd. & publicianā. qa vtilis p̄fertur directę, ff. si
ager vect. vel emph. pe. l. 1. & 2. nō publicianā. vt ff. de pub. l pē.
sic. q possidet rē meā, vel tuā, q hēt ꝑtātē, seu facultatē restituē-
di, illi tenetur directo, ff. de rei ven. nꝫm & posset peti ab aduer
sario detinente actione in rē, C. de ali. iud. mu. cau. fac l. 1. sed nō
qui possidet ciuilr̃ tm̃, l. aīo tenetur rei vēd. dicendū, ꝙ sic. ff. de
vin. l. cuiusq; fundi. datur ciuilr̃ ꝯ eū, qui nō possidet, si dolo de-
sijt possidere. ff de rei vend. q dolo. potes mō obuiare. Et scies,
ꝙ cōpetit directa directo, vtilis vtilr̃, vtilis directo. de istis ver-
bis nō facerē vim, qa sunt verba magistralia, & possent impro-
bari ꝑ legē ꝑ theoricā iuris, q̃ est talis, cū oīs Burgēsis istiꝰ ciui-
tatis de oib. suis possessionib. soluit aliqd regi. si vero dicit aliqs
de Burgēsib. ꝯ possessorē detinētē possessionē suā, ago ꝯtra te,
qa tu possides fundū meū, vel fundus cuius dñium ad me ꝑti-
net, vñ peto, &c. si dicat dñm directū. ergo dñium, ff. si ager vect.
vel emphy. pet. l. 1. ff. de min. & si nō. § sed & post. Et sic dēt ca-
dere a cā, cū vtile dñiū hēat nō directū, cū aliqd soluat de fundo
illo. & sic vtilis cōpetit non directa, & q ineptā ꝓponit actionē
cām amittit, ff. si men. fal. mo. dix. sic pt excusari libellus, fm oēs
sunt interponendi fm ꝯsuetudinē regionis, cū dicit se tuus, dñ
intelligit, qd sit dñs eodē mō, qđ pt cadere in aliquo subdito re-
gis. & ꝙ sermones sic sunt intelligendi, hēs de supel. lega. l. La-
beo. de fundo instr l. cum delanionis. §. asinā. Rofredus idcirco
8 docet forte libellū in rei vend. † Ego dico me dñm rei talis, puta
fundi: designabit, itē meliori mō quā poterit, qm̃ tu possides.
Vñ illū fundū peto mihi restitui cū fructib. pceptis, & pcipien-
dis ꝯtra istū libellū. ad eius repugnantiā arguit qdā sic: qa eadē
eēt ꝯclō realis, qa ista ꝯclō pōt eē ꝑsonalis actio. Dicendū, licèt
posset eē cōclusio, m̃ petendi in ꝑsonali allegatur cōtractus. di-
cūt alij, ꝙ ita dēt cōcludi, vñ peto rē meā eē declaratā ꝑ diffiniti
uā sniam, declaratur res eē petitoris. vt ff de rei ven. l. ex diuer-
so. ergo dēt peti in libello, qa snīa, & libellus cōfirmatur, ff. cōi
diui. l. fundus. dico, ꝙ nō opꝫ sic dicere, hoc m̃ tutius eēt, ad hoc
dicendū fuerūt moti pp hoc, ꝙ dr̃, ꝙ tenetur rei vendicatione,
nullo mō est obligatus, vñ dēt cōuertere actor sermonem suū
ad iudicē. sed dicendū, ꝙ in rei vendicatione ēt concluditur cū
sit actio, vt patet hic. Itē q̄ris tu, qd seq̄retur ex ista subtilitate, si
restō rei meę mihi debetur offō iudicis, sequeretur, ꝙ interpel
latio eē iudiciū facta de restituenda re mea non induceret morā,
qđ aꝑte falsum est. Itē qđ dr̃, cū fructib. perceptis, & percipien-
dis, certe libellus male formatus est. qa si est bonę fidei. de con-
sumptis nō tenetur, vt ī. de rerū diuisione. §. si qs añt a nō dño.
de extantib. tenetur non rei vendicatione: quia nāli rōne fecit
suos, vt in p̄allegatis §§. sed iudicis offō, vt C. de rei ven. l. certū.
§. bo. fi. si aūt sit malę fidei, de consumptis tenetur cōdōne sine
cā, de extantib. rei vend. ff de rei vend. l si nauis. § fi. nisi hēret ti-
talū, ꝙ de percipiēdis tenetur accusator, vt C. de rei ven. l. si fun
dū. nisi in casibus, quos non prosequor, notatis in prę alle. §. vñ
dēt libellus cōcludere. distinguo in fructib. quia sic. vel sic prę-
ferendus, vnde modum formandi libellum fm Rofredum nō
probo

ADDITIO.

a Quę non recipit probationem in contrarium. Adde limitando, vt per Pan. in
c. is qui idem, de spon. Aduerte tamen, ꝙ licèt contra pręsumptionem iuris,
& de iure nō admittatur ꝓbō in cōtrariū, tñ admittitur cōfessio partis, vt est
gl. approbata in §. illud. in Auth. de aqua. do. firmant Bar. & Doct. in auth. sed
iam necesse. C. de dona. ante nup. gl. & Cano. in c. is, qui fidem. de spon.

probo in hoc, qđ dicit, vñ peto, ꝙ mihi restituas. sed cũ dicit
fructibus, oportet, ꝙ dicat qua ca consumpti, & ex qua cã non
essent percipiendi. Itẽ & si exprimat, ñ debẽt peti certi ꝯdõne.
dicẽdũ, debẽt peti certi ꝯdõne illi, de quib põt esse certus actor,
sed qñ petet percipiendos, de illis nõ põt esse certus, qa pendẽt
ex facto aduersarij, vñ certi ꝯdõne non petimus, ar. ff quorũ le-
ga. l. 1. §. qđ aũt. Venio ad tex. dicit lra, ꝙ qui tenetur rei uendic.
nullo iure est obligatus, quo ergo petit ab eo? dicẽdũ, ꝙ ille, q
tenet rẽ meã est mihi obligatus, ꝓbaĩ in fiñ hoc. §. in actiõe de
peculio, q̃ est in rẽ q̃tũ ad actionẽ, ff ad Maced. l. creditorẽ. ꝯ te
nõ stringit, q possidet ad restituendũ, ergo obĺatus est ꝑ distin-
ctionẽ obĺonis, ĩ. de obl. in prin. ff. de act. & obl. l. actionũ gña.
dico ergo, ꝙ obligatus in principali obĺone, unde obligat, sed
nõ ascribitur personæ, sed rei, unde obligatur, sed non ascribit
rei, vnde dicit l. prædijs. inña prædia absoluat, ut ff. de pub. vect.
& ꝯmi. l. imparotes, & ff. de neg. ge. l. qui aliena. nisi dices, qualr
non poteris suc. ũbere in directa rei uend. si aliqs agat ꝯ te dire
cta rei uendic. post lit. ꝯtestatã desinas possidere. fac ꝙ quidam
amicus tuus possideat, & sic ex ꝑsonali nõ poteris ꝯdẽnari: qa
desineris teneri directa, si ꝯueniat te vtili lit. ꝯt. incipere possi-
dere. & sic teneberis nõ vtili, sed directa. Dicũt Doc. si post litẽ
ꝯungat istã narrationẽ, tũ & formã dati libelli. f. sequiĩ ꝯdem-
natio, vt ff de rei uen. l. utiq;. & ff. de his, q no. inf. l. seruus. Si pe
tiero seruũ directa rei uen. & post lit. ꝯt. morĩ, ꝯpetit utilis ex
uentate primi lib. sequiĩ ꝯ se ꝯdẽnatio. Itẽ verba, siue cõtinue,
ad pñs tp̃s referunĩ, i. ad tp̃s litis ꝯte. ff. de interd. l. 1. circa fi. sed
adhuc remanet incõueniens, quia im capio libellũ datũ. Et in
hoc videamus fieri istã variationẽ, sed tũc dicã procedi ex for-
ma primi libelli: qa non dẽt offerri in voluntate rei, per quem
actor nõ possit ad suũ peruenire, ut ff. de eo, qđ certo loco. l. j.
9 † Ecce forma alia: Aliquis ꝯ aliquẽ iu rei uẽ. ꝓduxit testes, q de
posuerunt ꝓ eo, testib. publicatis uidit reus, ꝙ actor ꝓbauit de
dñio, uadit ad suũ aduocatũ dicẽs, male egistis cũm meã, quia a
principio cũ actor dixit se dñm, & produxit testes, q deposue-
runt pro eo, produxissem testes remotiores, ꝙ ego essem dñs,
sed mõ post publicationẽ nullũ possum producere. dixit mali-
tiosus aduocatus, imo potes admitti ad ꝓducendũ testes, nõ ad
fundandã intẽtionẽ tuã, sed ad ꝯuincendũ testes partis aduersę
de falsitate, & hoc potes perficere per legẽ C. de testib. l. vlt. &
probando ꝙ sis dñs, opponis de mendacio testiũ, q deponũt
10 actorẽ esse dñm, † qa impoĩe est, ꝙ duo hẽant dñiũ eiusdẽ rei i
solidũ, ff. loc. l. si ut certo. §. si duob. uehiculũ. dicẽdũ, ꝙ non ad-
mitteĩ, qa si sic, induceret iã alia uia, ꝙ l. si noluerit, qd esse nõ
dẽt, vt de his, qui no. infa. l. Athle. §. si aũt. Ad legẽ in ꝯriũ alle-
gatã dñt, ꝙ post aperturã testiũ admittaĩ reus ad ꝯuincendũ
testes de mẽdacio sup his, aũ aperturã testiũ ꝓuidere nõ pote-
rãt, sed reus bene poterat prouidere, an erat dñs, vel non. sed si
testes deponent actorẽ dñm, qa uiderunt, ꝙ emit a reo, vel alio,
q dñs erat in ciuitate ista tali die, posset ꝓducere testes, qui pro-
barẽt eum fuisse ex ciuitatem illa die, quia uerum diceret, ante
11 testium aperturã prouidere non poterat: ecce fere talia depo
suerũt pro actore, qui rẽ mobilem a tali emit, & possedit con-
tinue, dicet aduocatus rei, actor deposuerit de ciuili in aio: sol-
ue de hoc sic, si de naturali planũ est, ꝙ non uiderũt eũ ꝑ triẽ-
niũ continue possidere: qa alij dormierunt, dicendũ, cum ipsi
deposuerũt, ꝙ sciũt actorẽ possedisse ꝯtinue, intelligo sciri ſm
qđ humana fragilitas nosce põt, & scire, qa uiderunt heri, an e
heri in pos. at. ad hoc ff. de ædi. edic. l. si quid sic iutat, sed quod
humana fragilitas nosce nesciuit, ĩ Auth. quo. opor. ep̃os §. pe.

1 *Vsus, & habitatio seruitutes personales dicuntur: & debentur a re personæ, et quomodo inter se differunt.*
2 *Actio confessoria qualiter, & quibus modis accipiatur.*
3 *Item contra quos detur: Quid in ea petatur. Quomodo formetur super ea libellus: et quid in ea concludatur, uide etiam nu. 4. 5. 6.*
7 *Cautela seruãda circa probationes, quando agitur confessoria in seruitute reali.*

§. Æq; si agat, &c. Dixit de reali actione rei cor-
poralis, s. rei ven. nũc dicit, qd
sit actio rei corporalis, s. seruitutis. & ista est duplex, ꝯfessoria,
& negatoria. de confessoria dr̃ vsq; ibi, eꝯ &c. & ibi tractat de ne
gatoria. Sciendũ, ꝙ in isto §. æq̃. &c. vsq; ibi, eꝯ, agiĩ de duplici
seruitute, ꝑsonali, s. & reali, duplici, rustica, & urbana. de ꝑsona-
li agiĩ usq; ibi, uel ꝑ fundũ vicini, &c. & ibi de reali rustica vsq;
ibi, eiuldẽ gñis. ibi tractat de reali urbana, de ꝑsonali agitur vsq;
ibi, uel ꝑ fundũ uicini, &c. & idẽ de reali rustica usq; ibi, eius-
dẽ gñis. ibi tractaĩ de reali urbana vsq; ad d. §. æq̃. No. igiĩ prio
q̃ dicaĩ seruitus ꝑsonalis, & q̃ realis, & qualr sic dicitur ꝑsonæ
a re, & metiĩ vsum talis seruitus ex ingentia personæ, & vsus
& habitatio sunt seruitutes personales, & debentur a re ꝑsonę.
1 † vnde si tu hẽs seruitutẽ usus in fundo meo, potes percipere
fructus ad usus tuos necessarios, & nõ hẽs plus, si hẽs seruitutẽ
vsusfructus potes percipere oẽs, ut ã. de usu, & habi. §. huius ãt.
Et sic in ꝑsonali seruitute indigẽtiã iuris percipimus, sed in rea
libus seruitutibus secus. Item in uia actus, aquæductus, altius
ædes tollẽdi, inspicimus indigentiã rerũ, in quibus debenĩ. Iõ
reales, qa a re rei, & in talibus seruitutibus indigentiam rei, cui
seruitus debeĩ, inspicimus: vñ si debeĩ seruitus itineris a fundo
tuo fundo meo, possem ire ꝑ fundũ tuũ eo tp̃e, quo idiget fun-
dus meus cultura, vel cã messiũ colligẽdarũ, & fructuũ, vt ff. de
ser. rusti. p̃di. l. veluti. Vnde si quotidie vellẽ ire ꝑ fundũ tuũ, cũ
fundus meus hoc nõ indiget, hoc nõ teneris pati: sic separatur
realis a personali, realis, vel vrbana, & per hoc rustica, qa vrbica,
siue vrbana est, q̃ debetur vrbano p̃dio inquãtũ vrbanũ est, nõ
inspicit iudicia solis, sed superficies, sed ista est rustica, q̃ debetur
ꝯiuncto solo. Vidimus proprietatẽ horũ seruitutũ, restat vide-
re de exẽplis, q̃ seruitus sit seruitus vsusfr. & q̃ sit seruitus eũdi,
& agẽdi. & planũ est. Mõ restat de seruitutib. vrbano. p̃di. extat
lra, vt altius tollẽdi. Sed vr̃, ꝙ hæc non sit seruitus, s. altius tollẽ-
di, qa breuis eẽt, vt qlibet quãtũ vult posset altiꝰ tollere domũ
suã vsq; ad nubes si posset, vt C. de ser. & aqua. l. altius. & ff. de
ser. vrbano. præd. l. cũ eo. nmore huius opinio. dixerũt quidã, ꝙ
interponitur exẽplũ negatoriæ. Audiui de quodã in quadã ci-
uitate, q ædificauit turrim altissimã, ita ꝙ fœneratore poterat
videre, & qcqd ibi faciebãt: Iste vsurarius volebat, ꝙ ipse depri-
meret domũ suã. Pro vsurario sunt allegata ista, tũ dico si istẽ
malitiose fecerit, nõ est ferendũ, qa malitijs hominũ indulgen
dũ nõ est, ff. de rei vend. l. in fundo. Vnde si hoc pp amplationẽ
fecerit, ff. de operib. pub. l. opus si dolo. & ꝓbatur ff. de aqua pl.
arc. l. 1. §. denuq;. & c. inhonestũ est, vt aliquis alterius diuitias vi-
deat, vel ẽt paupertatem, vt C. qñ & quibus quar. pars ex bon.
decur. debeatur. l. 2. lib. 10. & l. si deficiet, vel fugiet æquitas, vt ff.
de aqua plu. arc. l. 2. §. cõdẽnatus. ad fi. §. Pone ergo exẽplũ ser-
uitutis altius tollendi, põt poni ſm qđ gl. ponit, vt si mihi resti-
tuisti seruitutẽ tuã altius teneas, vñ ex ꝑcussione domus tuæ il-
luminat domũ ne deprimas. Vñ dr̃, idẽ refulsit Sol in clypeos
aureos, montes resplenduerũt ab eis. vnde si vellẽ deprimere, &
iste impediret me vti mea seruitute, agã cõfessoria. hoc est, qđ ha
bes ff. d. ser. vrban. præd. l. si arborẽ. Vel potes ponere exẽplũ ser
uitutis altius tollendi, ſm ꝙ est seruitus oneris ferendi: qa pos-
sim tenere domũ meã alta s. domum tuã, & domus tua susti-
neat onus domus meæ. Et ad hoc alle. l. 2. quã gl. adducit, vt ff. d
ser. rust. præd. l. cũ debere. pone exẽplũ potentissimũ, tu debes
mihi seruitutẽ, vt domus meæ fuerint altiores tuis, si vis eleua-
re, agã ꝯ te cõfessoria. ponit aliud exẽplũ de seruitute reali vrba
na, vt ius inspiciendi, & huius est lex, sed si aĩo nocendi quid fa-
ciat, ꝓbatur. ꝙ malitijs hominũ non est indulgendũ, & si habes
aspectũ possum releuare murũ meũ, in quo nõ videas nõ pos-
set esse. Sed Ant. dicit, vt dixi de seruitute altius tollendi. ꝓ ceu-
denti mã huius multa sunt videnda. Primò, qd sit actio cõfesso-
ria, quare sic dicatur, cui datur, contra quẽ detur, quõ libellus
formatur in ea: vlt. quibus cauillationib. & cautelis adhibendis
a cũ agitur confessoria. De † primo dicendũ est, sed dẽs notare, ꝙ
actio confessoria stat in alia significatione, ff. ad legẽ Aql. l. Ne-
ratius. §. pe. & vlt. actio, n. confessoria accipitur, s. actio, q̃ oritur
ex cõfessione aduersarij, & als hic accipitur: qa hic dr̃ actio con
fessoria quõdã cõfitenti, & asserenti: sed q̃res, q̃ est rõ nominis
hic, & sic eodẽ mõ noĩetur? Dicas, ꝙ leges noluerunt dare noĩa
actionũ. ꝓut est poĩe, sꝫ qa plura negocia sunt, vt ff. de p̃sc. ver.
l. 4. incipit nã, &c. iõ duę actiones vno noĩe noĩanĩ. de ista expõ-
ne als oppõne, reph̃edũt Doct. Placẽ. & dicũt, ꝙ qñq; daĩ ꝯfes-
soria negãti, vt si dicã sic: Dico ꝯ te, ꝙ domus tuæ dẽnt domib.
meis seruitutẽ altiꝰ ñ tollẽdi, vñ peto, &c. hic vides, ꝙ ꝑ verba ne
gatiua daĩ dicẽdũ, sꝫ ista verba sunt negatiua, cũ dãtur affirmã-
ti, qa affirmaĩ mihi dẽri, seu domib. meis, & domib. tuis seruitu-
tẽ altius nõ tollẽdi, sꝫ in negatoria modus soluendi est negare,
vñ datur ei, q negat se dẽre seruitutẽ, vt ff. si ser. ven. l. 2. Quæriĩ.
de tertio, cui daĩ, ꝙ si hẽo in fundo tuo ius soluẽdi. hẽo ꝯfesso-
riã seruitut. realr datur ꝯfessoria directa directo dño fundi. cui
debetur seruitus datur vtilis, vt ff. de serui. nt. gñali. l. ei q. & ff. si
3 seru. vend. l. 2. in tex. & in gl. † De quarto ꝯ quẽ datur? dicũt qdã
ꝯ possessorẽ fundi, q fundus dẽt seruitutẽ. & hoc dicũt ꝑ rõnẽ,
& ꝑ legẽ. Rõ est, qa realis sicut & rei vendicatio, q̃ realis ẽ, q̃ daĩ
ꝯ possessorẽ, vt C. de alienat. iud. mutã. cã fcã. l. 1. sed sic ista dari
dẽt ꝯ possessorẽ. Pro ista ẽt sua sñia in l. exp̃sa, ff. de seruit. ut.
gñali. l. vlt. ꝙ datur ꝯfessoria ꝯ oẽm ꝓhibitionẽ vtilr, & casus ẽ
legis exp̃ssus ff. si seru. vẽd. l. si qs diuturno. arg. rõne in ꝯtriũ idu
cta ad legẽ rñdẽdũ ẽ ad rõnẽ sic: qa daĩ ꝯ ꝓhibitionẽ, sꝫ ñ possi-
deat seruitutẽ. Et tñ realis ẽ: vñ dico, ꝙ ꝓhibitio loco possessio-
nis ẽ: hoc ꝓbo sic In istis seruitutib. patiẽtia ẽ ꝑ traditione, er-
go ꝓhibitio ꝑ obĺone, & sic, q prohibet, vr̃ auferre, & sic quasi
possidere q̃rit quasi ꝑ possessore. hoc ꝓhibes, vt ff. de ser. ti. gña-
li. Ad legẽ, quã adducũt, ꝙ ꝯfessoria daĩ ꝯ possessorẽ fundi ser-
uiẽtis, ñ ꝯ aliũ, dr̃ gl. ibi verũ, vbi ꝓhibeat, sꝫ quõ p̃t eẽ, ꝙ tu pos-
sides, & petis a me ꝓhibẽte? Aduerte Brocard. dicã cũ rẽ hẽo, &
rẽ peto in seruitutib. vt diri. ꝓhibitio hęc ꝓcedit. Et iõ rõ est, vt
ab eo petaĩ seruitus, sicut ẽ in rei vẽdicatione, q̃ datur ꝯ ꝓhibẽ-
tẽ, vel retinẽtẽ ꝯ oẽm facultatẽ rei vẽd. vt ff. de rei vẽd. l. officiũ.
nihil

nihil ex iure petẽdi dẽt iudex isti⁹ in referẽda sñia. Iõ in l. q ali-
qs petit rẽ, vt sibi caueat de euictio. no rẽ simplr. & ad hoc facit
necessitas. & sic est hic, nã petit seruitus a phibẽte, non dẽt peti
simplr, sed vt sibi cõmodet, & vt nõ phibet amplius facit fund⁹
petit, sz vt de euictione caueatur, vt ff. de ver. ob. l. Iulia. iõ illa in
simi in seruitutib. h. d. p legẽ ff. si seru. vẽd. l. l. vti frui. qũo acqritur
seruitus, an q̃tis de seruitute, q̃ ɔsistit in faciẽdo. Itẽ dico, q eius
possessio acqritur p vsũ, vt seruitus aqductus, & illæ seruitutes
hñt ɔtinuã cãm, q̃ hñt ɔtinuũ vsũ, ff. d ser. l. serui. ti. gñali. si q̃ras
de illis, q̃ in nõ faciẽdo ɔsistũt, eorũ possessio quasi acqritur p
phibitionẽ domus tuæ iuxta meã ñ eleuatã altius, si sic steterit
p multa tpa, non par hic sum in quasi possessione seruitutis, sed
si tu vis eã eleuare, ɔ̃ phibeo, si tu desistas phibitione, sum tunc
in quasi possessione seruitutis altius non tollendi, vt C. de seru.
& aqua. l. 1. & l. 2. & l. altius, cũ se. quæ possessio seruitutis p vnũ
actũ acqritur. Vñ si aliqs sit in possessione seruitutis, siue iuris
eligẽdi, ponit lr̃a tria exẽpla in psonalib. seruitutib. in qb. hẽt lo
cũ ɔfessoria, vt in habitatis. p hoc, qd̃ dicit, si agat ius sibi eẽ vtẽ-
di in ædibus. Itẽ in vsufructu p hoc, q dicit, si agãt ius vtẽdi esse
in facto. Io. dixit, nõne sunt plura exempla psonalis seruitutis?
Vnde si ɔcedat villæ meæ, meæq; psonæ, nulla seruitus est. dixit
Io. nõ hẽt locũ ɔfessoria, quod scripsit ɔ̃triũ, vñ in multis casib.
hẽt locũ ɔfessoria aliis ab istis trib. hẽo in nemore duo plaustra
lignorũ annuatim, dico q est seruitus psonalis. cõstat, q realis,
nõ est dicendũ. immo psonalis seruitus innoiata, & hẽt locũ ɔ-
fessoria, & auxiliũ possessoriũ, vt ff. de ser. p̃d. rus. l. pecoris. aliàs
l. ptãris. & l. veluti. de hoc hẽs ff. de vsufru. l. si qs binas. & scis tu
quãta est iuris theorica certe maxima, qa talia si nõ essent serui
tutis, ñ hẽrẽt locũ realis actionis ɔfessoria, & negatoria, vel aux-
iliũ possessoriũ, sed personales actiones ex vendito, locato, vel
4 simul. †Quæritur, qd petetur in confessoria? dico q tria, vt pa-
tiatur aduersariũ vti seruitute, & ne ipsum phibeat, & qñ peti-
tur restõ, hẽo in fundo tuo seruitutis vsũsfructũ. tu possides fun
dũ, habeo ɔ̃ te ɔfessoriã, vt restituas possessionẽ fundi, & quod
5 possim vti frui, d. §. alt. †Quæritur de formatione libelli. ᵃ Ro-
a fredus sic format in seruitute itineris. Ego dico ɔ̃ Titiũ, q hẽo
ius eundi p fundũ talẽ, vnde cũ phibeat, ago ɔ̃ eũ, vt me non p-
hibeat ire p fundũ, sed patiatur. Reprobatur a qbusdã, qa obscu
ra sunt verba ista, habeo ius eundi, possum seruare possessoriũ
si sim 30. dies non vi, non clam, non p̃cario, hẽo ius possesso-
riũ. vñ libellus obscurus redditur nullus, qa lex dicit, nõ differt,
an aliqs obscure tñdeat, aut mihi tñdeat, ff. de inter. act. l. de æta-
te. § nihil interest. p hoc nõ meruit reprobari ille, q sic hẽt eun-
di ius, non hẽt simplr ius, donec pbauerit seruitutẽ sibi deberi,
sed tñ hoc dico, ius hẽt multa significata, iõ vt tollatur oĩs ob-
scuritas, dicemus in libello ɔ̃ talẽ, q ego hẽo seruitutẽ eũdi, &c.
sed ego possum dicere eundi. &c. & in arg. lr̃a nr̃a aquæ si agat
ius sibi eẽ, nõ dicit seruitutẽ, sed sciat. q libellus meruit in hoc
reprobari. Itẽ scias, q in personali seruitute sufficit dicere: dico
ɔ̃ talẽ, q ego habeo ius seruitutis vsus, vel vsusfructus in fundo
suo, &c sed in reali dẽt dicere. fundus dẽt, &c. qa in seruitutib.
realib. vt dictũ fuit in prin. locationis. Nã considerauimus per-
sonas, vnde sicut p̃latus dẽt ecclesiã, cuius noĩe agit, exprimere,
sic qui agit pro seruitute reali dẽt exprimere p̃diũ, & cui debe-
tur seruitus. qa prædium agit, & p̃diũ conuenitur, & p̃diis sñia
datur, vt ff. de pub. vec. & ɔm. l. Imperatores. ff. de neg. gest. l. qui
aliena. in fi. Itẽ peccat libellus in alio: qa dẽt fieri mẽtio indigẽ-
tiæ rei. qa tps est messiũ, vel tps sit colẽdi. Si. n. vellet qs ire p fun
dũ, q dẽt seruitutẽ itineris fundo suo, nõ pp indigentiam fundi
cui seruitur, sed qa vult ne cã solicitandi posset pbari, non dico
hoc apponi debere. dico ergo, q libellus male formatus, & fm
eũ, q format Rofredus, & de hoc tacet reus. Itẽ dẽt dicere, & pe
to, vt mihi caueas de me non impediendo in futurũ, vel vt pa-
tiaris me in futurũ, qa sñia, & libellus dẽt ɔformari, vt ff. cõi di-
uidundo. l. vt fundus. sed hoc dr̃ in summa, vt ff. si seru. vẽd. l. egi,
& l. harũ. ergo in libello. Item confessoria, vt interesse loco fru-
ctuũ. s. quia interfuit ipsum tpe præterito non fuisse impeditũ
vti seruitute, vt ff si ser. vend. l. sicuti. ff de rei vendi. l. ex diuerso.
6 § ibi aũt. sed de hoc nõ multũ curo. †Dẽt igitur sic libellus cõ-
cludere in reali seruitute, dico q fundus meus talis, & designa-
biẽ, vt meli⁹ poterit designari in fundo tali hẽt seruitutẽ eius, &
tpe tali, cũ talis me phibeat, ne vti possim, peto vt patiatur me
vti, & caueat de nõ impediẽdo in futurũ, & qa mea tñ interest,
qd̃ sic impediuerit peto interesse. Sed qũo interesse peti dẽat,
hic nõ dico, petitur agere patiẽtiã, vñ dico, q p patiẽtiã aliud q̃
patiẽtia peti nõ posset in seruitute reali, sed in seruitute oneris
ferẽdi, peto parietẽ tuũ refici, vt onus domus meæ posit susti-
nere cõmode. Et ita sibi petit fcm̃. sed q̃ est rõ, q in seruitute rea
li p ɔfessoriã nõ p̃t peti aliud quã patiẽtia? rõ est, q in ɔfessoria,
q̃ est ĩ reali seruitute, ius dẽt eẽ rei, sed impoĩe eẽt rẽ onerari ad
dandũ, sed pone ɔ̃hẽtiũ onerari possũ, vt impoĩe est, q in cõfes-
soria q̃ cõpetit p seruitute reali, vel ẽt psonali. Et ibi sic dãdũ a
re psonæ, ad quã patiẽtiã posset, vt ff. si serui. vẽd. l. sed & si forte.
§. 1. dñs meus dicebat, q si decimæ debeãtur, q hoc sit ius, q ru-
sticus teneatur soluere sacerdoti, qd̃ nõ petitur p ɔfessoriã, sed
ius est, qd̃ rusticus teneatur relinqre in suo, & pati sacerdotẽ q
accipiat in suo, & sic sacerdos dẽt tñ ɔcludere, q patiatur. & tũc
põt petere decimã confessoria, si nõ in patiẽtia cõsistit decima,
sed sol. quod hic sit, q rusticus teneatur soluere. tũc nõ confes-
soria petitur, sed cõdi. ex l. diuina, qd̃ seruitus, nisi ɔsistit in patiẽ
tia, ff. de seru. tit. generali. q tres sunt leges loquẽtes de mã. quã
subiiciã, ff. de dã. infe. l. æquo. ff. si serui. vend. l. is cuius. ff. de ope.
no. nun. l. si prius iure. immo prius actor, sed vincit in possesso-
rio, & dẽt admitti in quasi possess. seruitutis p patiẽtiã, & cũ cau
tione, qua patitur reus vti seruitute, & nõ impediet reus, donec
pbauerit iure suo, & sic ad tps, & hoc nõ faciat reus, sed si est cõ
tumax. Et si nõ tradat quasi possess. rei petitæ, dẽt actor mitti in
possessione oium bonorum, seu in reali actione, siue in rei ven-
dicatione, si fuerit reus cõtumax, fiat missio in possess. rei peti-
tæ, & iõ diuersitas, qd̃ hic tenetur ad patiẽtiã, & ad cautionẽ, iõ
fit missio in oĩb. bonis. neq; forte est hoc correctũ. & quod dixi
hoc fieri mentionem in pos. quasi seruitutis, hoc est verũ, si pos
sit fieri missio sine enormi dãno, sed si sine enormi dãno mitti
nõ põt in quasi pos. seruitutis, tunc nõ ponitur, vt qa hẽo in do
mo tua seruitutẽ altius nõ tollẽdi, tu altius tollis, si mitterẽ in
pos. quasi seruitutis iã destrueretur ædificiũ, nõ mittatur ĩ pos.
ædificati. nec seruitus, donec reus pbauerit ius sibi altius tollẽ-
7 di, sic loqtur lex ff. de dã. infe. l. illud a quo. †Itẽ scias, q qñ agitur
cõfessoria in seruitute reali, dicit dñs sic, se dñm fundi cui debe-
tur seruitus, & seruitutẽ eẽ constitutã. & iõ si directa fiat exce-
ptio, dẽt reus negare vtrũq;, vel vnũ agnoscere, s. q est dñs talis
fundi, reliquũ negare, s. q seruitus oĩno fuit constituta. dicunt
tñ, q est consuetudo formãdi. quod dicit reus: nego ista prout
sunt petita. & p̃t hoc negare oĩa, arg. de admi. tut. l. plurib. §. di-
cendum. quomodo de cautelis? & dicũt ad cautelam primam,
esse negabis vnũ, & de alio nihil dices, ex. de præscr. postea reus
dicet, quod non fuit remissum ad singula: nam si non esset ser-
uitus ordinata, non valet quod est actũ. C. de sent. & interloc.
om. iud. l. prolata. sed nõne si vnũ negauit, aliud cõcessit? ex. de
p̃sum. c. nonne Samaritanus. ac dico, q hic sunt plã in petitione
ista cõnexa, s. q est dñs, & q seruitus debetur successiue, p̃t fieri
l. 1. ɔt. arg. ff. de arb. l. q iudex ex plurib. C. de trãs. l. si ex falsis. Alia
cautela est in probationib. si quis vsus fuit per decennium tpe
messium, vt ducat currum oneratum per fundũ ad ciuitatem,
& faciat sic per decẽnium, sed postea prohibeatur, aget cõfesso-
ria. & dicit sic, dico ɔ̃ talẽ, q ipse mihi constituit seruitutẽ ex cã
emptionis, exprimat quam cãm velit. Dicit reus, ego nego, qd
faciet actor, probet p duos testes, q per decennium vsus est, &
pbato vsu decẽnii p̃sumetur dicta cã, ff. de vsu. l. cũ de in rẽ ver-
so. prima cautela mala est, illa peior: sic erit nouissimus error
peior priore. vñ dicendũ. lex illa, cũ de in rẽ verso, loqtur de so-
lutione solui p decennium duos denarios tanquã debitũ, ideo
p̃sumit lex cãm debiti, quod fuerit vere debitum, qa nemo p̃su-
mitur iactare suum, ff de probat. l. cum de indebito hic vero est
tanta p̃sumptio patientiæ, quãta fuit traditio: & si dices patien-
tiam haberi p traditione, vt ff. de seruit. l. quoties. verũ est in pa-
tientia circa p̃cedentia. Ex quo est patiens obligatus, vt C. de ac-
quir. pos. l. nec ex vera tute librũ capere, nisi an vendiderim, ista
patientia non habetur, pro traditione. Item arg. ɔ̃ hoc dicitur in
sententia per iudicem, & non caueas de non impediendo futu-
rum: quia tractatus futuri temporis, &c. l. 1. ff de vsu.

ADDITIO.

a De formatione libelli. Adde qualiter debeat formari libellus in confessoria, Bar. in l. harum. ff. si serui. vendi. & plenius in l. si prius. in §. opp. ff. de ope. no. nun. & per Innoc. & Cano. in c. Abbate. de verb. signif. & libellum, & materiam in confessoria, & negatoria, vide per Ange. in repe. l. si quis vi. in §. differentia. in 5. & 6. charta. ff. de acquir. possess. Adde in materia negatoriæ Alex. consi. 135. in 2. volu. & de confessoria Pau. de Cast. consi. 106.

F I N I S.

R E G I S T R V M.

A B C D E F G H I K L M.

Omnes sunt Quaterniones.

V E N E T I I S, M D L X X X.